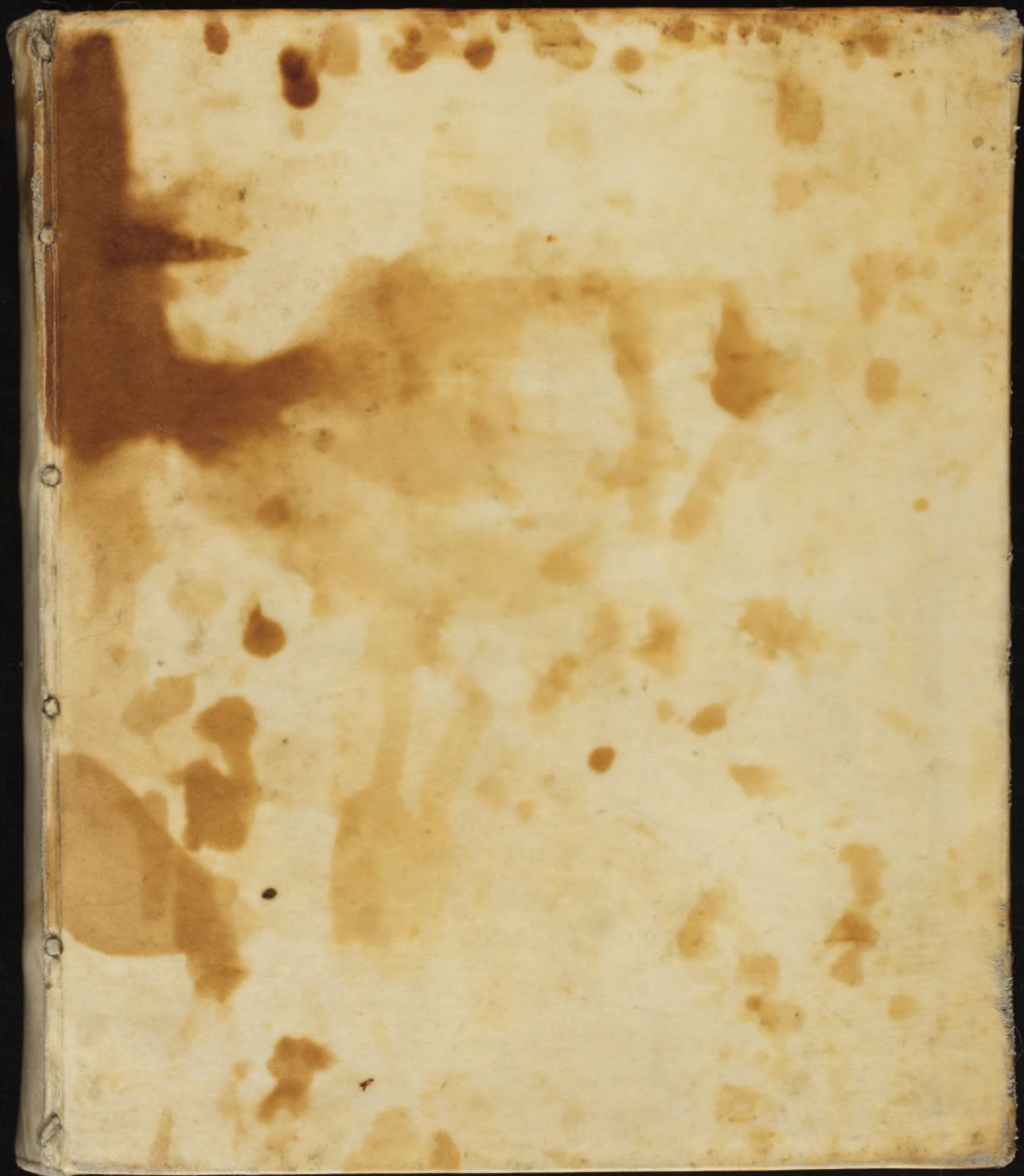

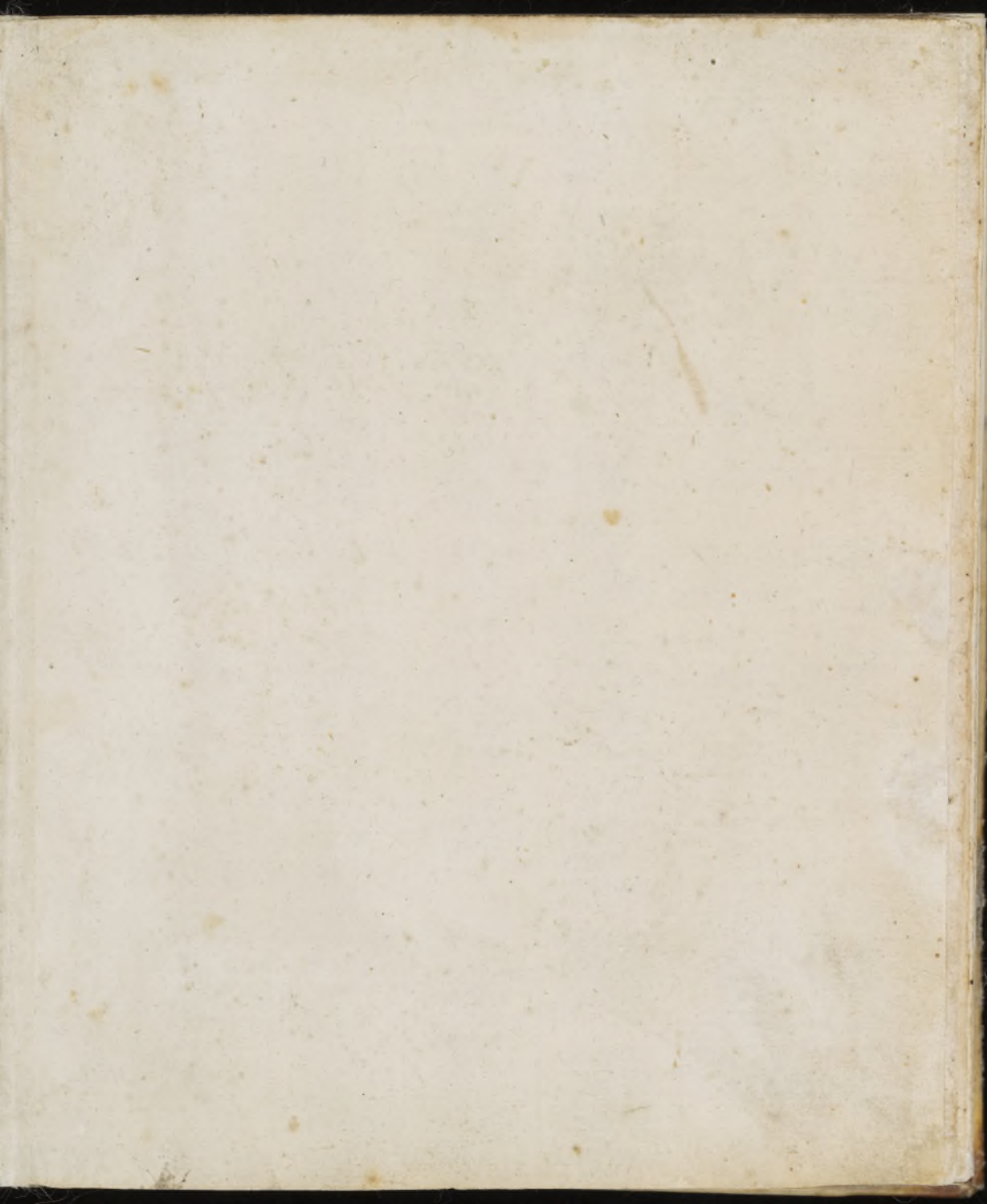

WIMBP
Opale

II

1755 st.

K-53173-st

Gasper Vula Jecto Konig

R. D. P.

DIDACI NISSENI
ABBATIS
ORDINIS S. BASILII MAGNI
OPERA OMNIA,

In Tres Tomos digesta,

QUÆ HISPANO IDIOMATE AVTHOR. PRIMVM
euulgauit, dein Itali ac Galli certatim suâ vernaculâ recu-
derunt, postremum Latinis auribus donauit, & orbis
semel totius vsibus exposuit

R. P. F. IOANNES FREYLINCK REIMBACENSIS,
ORD. PRÆDIC. SS. THEOL. MAGISTER.

Quorum hic Primus

*Continet Sermones vere aureos in omnia Dominicalia, & Fe-
rialia Quadragesimæ Euangelia.*

Conceptibus grauiſſimis, elegantissimis, & acutissimis
non adornatos, sed confertos.

Cum quadruplici Indice

- I. Apophtegmatum Sacrorum.
- II. Rerum memorabiliorum.
- III. Locorum Sacræ Scripturæ.
- IV. Conceptuum, quorum vsus in plerisque Domini Nostri, & Sanctorum eius
Festis, quæ per anni circulum Orbis Catholicus ritu religioso celebrat,
esse potest, nouo.

Endesit semper in hæc

C R A C O V I Æ,
Apud LVCAM KVPISZ S. R. M. Typographum,
Anno Iubilæi Magni M. DC. L.

Cum Privilegio S. R. M. Pol. & Svec.

LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

WBP
Enola

Enola WBP

I L L V S T R I S S I M O
P R I N C I P I
AC REVERENDISSIMO DOMINO
D. MATTHIÆ LVBIENSKI
Dei & Apostolicæ Sedis Gratiâ
ARCHIEPISCOPO GNESNENSI,
LEGATO NATO REGNI POLONIÆ PRIMATI,
PRIMOQUE PRINCIPI.

Perennem Felicitatem.

VRVM quò sæpiùs in ignem proijciatur,
politum magis fieri, nemo est qui ambigat,
Illustrissime & Reuerendissime PRINCEPS,
Doctorum pariter Ecclesiæ eruditissima vo-
lumina, si prælo crebriùs instaurata lucem
aspiciant; claria reddi quis inficiabitur?
Cum nemo centoculus Argus, in finibus humanæ mortali-
tatis existat, qui primo statim intuitu in immenso Sapien-
tissimorum Scriptorum oceano, singula valeat perlustrare;
& superflua aut desiderata vno nutu corrigere. Aureum ve-
rè & prorsus gemmeum DIDACI NISSENI Opus,
quod inuida forsan Hispania, suis duntaxat circumscribere

P R Æ F A T I O.

finibus, & natio idiomate comprehendere satagebat; vt si quando in alterius nationis conspectum prodiret, quid sub tam pretiosa concha contineretur, ob Hispani idiomatis imperitiam, omninò maneret ignotum. Sed frustra vmbra Solem, tenebra lucem, lutum adamantas, terra aurum abscondere conatur; quia & in tenebris, quod pretiosum est, lucet. Hoc enim inquam aureum Opus, Galliâ & Italiâ de eius valore certantibus, Latinæ quoque literæ sibi vendicabant, quò faciliùs cœlestis planè NISSENI doctrina, vniuersæ totius orbis Ecclesiæ innotesceret. Desiderio igitur & vtilitati scire cupientium consulere volens, sumptu licet immenso proprio, è typis meis diuulgandum curauì NISSENV M, de Hispano sermone in Latinum idioma, annos circiter quatuor ante versum: ne eius fructu vel ipsa inter cæteras gentes orbata Polonia maneret. Verùm cunctanti mihi, cui tam nobilem partum, magni & fermè inter recentiores Ecclesiæ Sanctæ Præcones, primatis NISSENI dicarem; Tua Illustrissima & Reuerendissima Celsitudo occurrit. Vt quemadmodùm orbatâ nuper carissimâ Patriâ suo Potentissimo & Inuictissimo Rege VLADISLAO IV. & hoste in viscera Regni audaciùs sæuiente, vniuersa Polonia, tui vnus humeris imposita, seruari voluit: nisi enim Illustrissimæ Celsitudinis Tuæ summa prudentia omnibus difficultatibus obuiaffet, & grauitate maiestatis plena, omnium Regni Ordinum dissensiones, in vnanimem flexisset concordiam, actum iam de Regno crederemus. Vt inquam, sicut ibi Patria seruatorem habuit, eundem modò NISSENV S Patronum reperiat: qui sub Felicissimis Illustrissimæ Celsitudinis Tuæ auspicijs, non tantùm amplissimas Poloniarum

P R Æ F A T I O.

niarum regiones, sed quaquâ latè patentis mundi plagas in-
 offenso pede percurrat. Quis enim non desiderabit Opus
 hoc? quando ipsum Regni nostri PRIMATEM, & Pri-
 mum PRINCIPEM illius Patronum viderit esse. Vene-
 ratur enim totus orbis Illustrissimum Nomen Tuum, & de
 fama immortalis Augustæ Celsitudinis Tuæ, certant iam sin-
 gulæ gentes cum ipsa Polonia: Quia optimè sciunt, quòd
 nihil magis quàm pietatem & religionem spiret Tua curia:
 in qua pietas principatum tenet, religio cuncta gubernat,
 & vt paucis multa complectar? Fides, iustitia, candor, con-
 cordia, cæteræq; virtutes ex Tuo palatio, veluti ex altero
 quodam Sacrario mirificè relucet. Sperat proinde se sacra
 NISSENI doctrina ad palatum Illustrissimæ Celsitudini
 Tuæ fore; quia hoc potissimum esse Tuum studium non
 ignorat, curare res diuinas: vt nihil in augustissimis Prin-
 cipum Sacellis, ad diuini celebritatem Numinis peragatur,
 quod apud Te desideretur: nihil in alijs regionibus ad Ec-
 clesiæ cultum aut vtilitatem reperiatur, quod Te vigilan-
 tissimo Pastore Polonia ipsa non obtineat. Et reuera est
 quod tanti Principis animum recreet; nam quicquid argu-
 tus Augustinus, mellifluus Bernardus, disertus Ambrosius,
 Basiliius facundus, suauis Chrysosthomus, in suis vastissimis
 Libris copiosè tractârunt; totum hoc quod apud eos præ-
 cipuum erat, Aureus NISSENVS, veluti argumentosa
 quædam apis laboriosè congeffit, & in dulcem quasi mellis
 fauum, qui in pastum Ecclesiæ cederet, transformauit.
 Fuit enim in hoc viro studium vberimum, cognitio sacra-
 rum scripturarum exactissima, iudicium acre & exterius,
 ingenium cum prodigio acutum, & singulæ animi dotes,
ad

P R Æ F A T I O.

ad hominum admirationem compositæ. Patieris itaque
PRINCEPS Illustrissime in Tuum augustum conspe-
ctum, NISSENVN venire, & cuius præclarâ doctrinâ
ornantur Ecclesiasticæ Cathedræ, & animi fidelium nutri-
untur, cum Tu velut delicatum quoddam pignus in sinu
benevolentiae & patrociniij, vnâ cum Auctore humiliter
dicante repones.

Illustrissimæ & Reuerendissimæ

Celsitudinis Tuae

humillimus seruus

LVCAS KVPISZ
S.R.M. Typographus.

LECTORI

LECTORI INTERPRES S.

ENTIBI DIDACVM NISSENV M aliquando ex Hispano Latinum. Scin' verò quem dico? Illum, quem ambizioso certamine æmuli Italarum, ac Gallorum typi iam pridem procuderunt: Illum, qui Hispaniensia sic defatigauit præla, vt triennio non integro tota viginti millia vnus huius Quadragesimalis exemplaria, neq̃ eatamen prensantium votis paria, dare coegerit: Illum, quem Latinis auribus vel temporum iniuria, vel hominum ignauia, vel dæmonum inuidia, hæcenus tam diu negauit: Illum, tam multis suffirijs ab his, qui Hispanè, Italicè, Gallicè nesciunt, expetitur, quàm plurimus modus præclarissimum: Illum summis encomijs à viris celeberrimis commendatum, à commendatissimis celebratum, nec pro dignitate tamen vel commendatum, vel celebratum: Illum, de cuius sermonibus in Dominicis, quæ Pentecosten inter, & Aduentum mediæ, pronuntiare iussus vir eruditissimus, & eximius Ecclesiastes P. F. Raphael Fernandez de Braoios Collegij Salmanticensis Basilani Abbas Rector, cum Magno Basilio exclamandum putauit: Quonam apparatu adornatam cōuenit esse animam, tantarum rerum auscultationi occursuram? Illum, de quo a ter, item doctissimus, dicere posse existimauit, quod de Varrone S. Augustinus affirmat: Tam multa legit, vt aliquid ei scribere vacasse miremur, tam multa scripsit, vt vix quicquam legere potuisse credamus: Illum, cuius omnia ex alijs elogia huc adscribere non possum, nisi ex epistola iustum librum facere velim. Dicam ego vno verbo, quem illum. Novus quidam Chrysostomo. Chrysologus est, ex illo facundiæ copiam & venustatem, ex hoc subtilitatis gratum salem mutuatus, quem hic do, cui iniuriam, quanquam imprudens, attulit, quisquis ille Barcinonensis typographus, qui paucas hinc inde cum intento Indice manus appressit, quasi non confertissimus talibus manibus totus margo esse debeat, si illa res notatu dignas indicaturæ, quaquâ enim illum spectes, inuenias quæ ab audissimis oculis expectari possint, vbiq̃ sui similis est, vbiq̃ acutus, simulq̃ conspicuus, vbiq̃ grauis, vnaq̃ modestus, vbiq̃ docet, & vel oblectat, vel mouet, vbiq̃ vel Scripturæ gemmas fundit, vel Patrum flores spargit, quorum sententias tam gratâ, & elegante paraphrasi plerumq̃ illustrat, vt ferè plus splendeant in apographo NISSENI, quàm in ipso authographo primi authoris sui. Ita habes umbram, ex qua NISSENV M æstimare vtcunq̃ possis. Nunc quid ego huc operæ verterim, vt verterem, paucis habe. Non fui superstitiosus interpres, vt verbum ex verbo redderem, id enim & perridiculè multis in locis fieret, & D. Hieronymo putida rusticorum interpretatio, congruentissimo vocabulo ducitur, in epist. ad Pammach. de opt. gen. interpret. Sensem autem, cum verba non potui, expressi, quod idem B. Hieronymus in Græcis fecit, ibid & LXX. teste Genebrardo in præfat. ad Greg. XIII. etiam in translatione Scripturæ, vbi & verborum ordo mysterium est, inquit rursum S. Hieron. Nihil vsquam mutauit, hoc enim eidem B. Hieronymo in epist. ad Pammach. de obrect. suis, non vertentis, sed euertentis est. Vnum illud verò magnopere curare si non valui, volui certè, vt ne quid splendoris vernaculi, aut primitiue subtilitatis ex mea interpretatione præstantissimo Authori decederet, cuius cum alicubi totum acuminis Hispani salem exprimere verbis paribus nequiuim, tum nonnulli bi plus aliquid adieci gratiæ ex Latina, quàm haberet ex vernacula. At si forte quædam istius idiomatis apophtegmata, quibus affluit Liber, non plane assecutus, verum tamen sensum vbiq̃ secutus sum, vt facilem mihi promittam veniam, sicubi fortè, quod humanum, præter spem, & opinionem lapsus. Stylo vsus sum meq̃, prorsum neglecto, & contaminato, indignum ratus, res pulcherrimas sordidis verbis sædari, neq̃, ta-

men affectatè culto, ob id, quod hoc genus orationis immodicè cultum (vt author ipse in quadam præfatione alibi ait) sit occultum, & obscurum, sed casto, simplici, & communi, quia causa, de qua agimus, talis est, quæ disertioribus facundia sermonibus nequaquam debeat obscurari, sed simplicioribus eloquentiæ narrationibus pandi, omnibus enim in commune necessaria, cõmuni debent sermone demonstrari, inquit iterùm Hieron. in epist. ad Virgines Deo dicatas. siue de Institut. Virginum. Indicem rerum ex Hispano, sicut librũ ipsum, verti, in quo cum multa desiderari intelligerem, explere, quæ desunt, per temporis angustias non potui. Nissen-centones à me nouè collecti, & in vsus Festorum Domini nostri, & Sanctorum eius aptati sunt. Illius Indicis consiciendi consilium seriùs incidit, quàm vt pro vòto meo, & rei necessitate satis elaborare potuerim. in quem multò plura hic Tomus ministrasset, si perlegendi, vt cøperam, spatium nimisquàm volubile tempus permisisset. Quæ sequentem Tomum in reliqua totius anni Dominicalia Euangelia, proximæ nundinæ dabunt, eæ simul dabunt alium in Festa Indicem, quem cum inde concinnáro, tum ex ijs, quæ in hoc Tomo reliqua, auctiorem faciam. Præterij Sanctos aliquot, quorum laudibus apta materia non occurrit. Sugerent Tomi posteriores, neq; dubito, quæ pro illorum commendatione apud NISSENVM indicare queam. Magnæ Dei Parentis, & omnibus sæculis adorandæ Virginis Festa omnia meditatò dissimulaui, decretum nempe est, post reddita Latine omnia Opera peculiarem Indicem in singula texere. Errata typographica irrepserunt culpâ eorum, qui consultò, ac de industria huc conari videntur, vt ne quis eorum typos, nisi benè commendatus liber euadat, tanquam prælum, & prælium subire perinde sit. Si Argus, aut illo multò perspicaciora illa ex Apocalypsi animalia oculis ante, retrò, extra, atq; intus plena adsint, & tota simul huc aduertant lumina, vix tam attenta esse possint, vt efficiant, ne quis ab inertibus, & oscitabundis hominibus neuus Libro cuipiam affricetur. Quæ per otium indagare potuissè errata, ea, quomodo restitui debeant, subnotauit. A medio Libri deinceps rariora sunt, felicius factum foret, si nulla vquam. Vale amice Lector, & hoc Tomo, quem pro cæterorum pignore dono, interim benè vtere, mei, quoties Deum supplex adus, memor.

FACULTAS, ET IVSSIO ADMODVM R^{di}. P. PROVINCIALIS TEVTONIÆ ORD. PRÆDICATORVM.

CUM certa relatione mihi constet, lucubratione tuâ versum esse ex Hispanico Cidiomate Quadragesimale DIDACI NISSENI in linguam Latinam, & à multis desiderari, vt illud insigne præclarissimi Doctoris Opus quamprimùm ad communem vtilitatem, & Catholicorum Concionatorum profectum luce publicâ donetur: Tenore præsentium tibi concedo facultatem, & mando, vt dictum Quadragesimale, postquam à duobus SS. Theologiæ Magistris, aut certè Præsentatis Colonienfibus, quorum delectus penes te esto, visum, & approbatum fuerit, statim imprimi facias, &c. In quorum fidem his propriâ manu subscriptis sigillum officij mei appressi. Bursani in Conuentu nostro Sanctissimi Nominis IESV. XVI. Cal. April. M. DC. XLVI.

F. Ioannes Ahlenhorst SS. Theol. Magister,
& Prouincialis, qui suprâ.

CENSV-

CENSURA R^{mi}. Dⁿⁱ. D. WOLTHERI HEINRICI
EX DOCTORE THEOLOGO COLONIENSI EPI-
scopi Ascalonitani, Suffraganei Moguntino-Erfordiani.

Quadragesimalis huius ex Hispanico idiomate in Latinum translationem, à R. P. F. Ioanne Freylinck SS. Theol. Magistro Ordinis Prædicatorum, magna cum diligentia, singularique industria factam euolui, nihil SS. Patrum doctrinæ, Conciliorum definitionibus, & orthodoxæ fidei contradicens reperi, quippè cum sacrarum literarum abstrusos sensus dexterrimè explicet, pulcherrimos simul, & mirificos conceptus tam Theologicos, quam morales contineat, & diuinitè venâ abundè fundat, plurimamque ac variam doctrinam vbique spiret, dignam iudico, ut ad Christianarum animarum instructionem, & spirituales profectum quamprimùm lucem in Germania aspiciat. Signatum Moguntiaë pridie Calend. April. M. DC. XLVI.

Woltherus Henricus Episcopus,
qui suprà.

CENSURA ADMODVM REVERENDI, ET
eximij P. M. Leonardi Hansen, Ord. Prædic.
SS. Theol. Doctoris.

Sermones verè Aureos R^{mi}. Patris DIDACI NISSENI, mirâ versionis elegantia, proprietate, fide, styloq; datos orbi nitidiores magnâ attentione, pari voluptate, orexi propemodum insatiabili perlegi, lustravi: ac præter ipsam rei eximiam præstantiam, collata simul vtriusq; idiomatis synergia deprehendi in accuratissima hac Translatione nil neglectum eorum, quæ ad optimam interpretandi rationem siue Hieronymus, siue cordatus quivis requirat. Opus deniq; totum non alio quàm suomet (quod aurum solet) pretio ac nobilitate æstimandum venit, luce dignum seu magis plenum. Ita Censeo.

F. Leonardus Hansen Ord. Prædic.
S. Theologiæ Doctor.

I N D E X

APOPHTEGMATVM SACRORVM,

*Quæ in Tomo I stylo concionatorio explicantur, in omnia
Dominicalia, & Ferialia Euangelia
Quadragesimæ.*

DVplex consilium fuit, Lector, quod hunc apophthegmatum, quæ hic Tomus pertractat, Indicem attexere volui. Primum illud, ut vno semel aspectu velut de pulcherrima & serenissima fronte totam arbitrari fabricæ venustatem possis, & exterior te elegantia intrò ducat. alterum, ut si qua fortè priuatæ, aut extemporariæ orationis materiam desideras, in ipso statim limine quicquid magis siue vsui aptum, siue animo libitum, reperiās. Quod si hic etiam aliquid inuenias, ex quo gradum facere in laudes Sanctorum Dei queas, fiet ut hoc quoque nomine istam meam tenuem Opellam magis probes.

Sermo I. in die Cinerum,

Periocha I.

Natiuæ fragilitatis iugis recordatio tantum habet virum, ad lucrandum perditissimum quemque, ut vel ipsè Deus mortis larvam induat, quò peccatorem reuocet, quem cum eo aspectu non curari videt, tanquàm mali magnitudo efficaciam omnipotentis artis illius impedit, ita salutem eius, qui culpa laborat, remediumque omne velut desperat.

pag. 1.

II.

Mortis recordatio, tam necessaria res est, ut ea non minus quàm pane cibario egeamus, nimirum tali memoriæ salutem nostram æternam Deus aditrix, ac tam plurimū tribuit, ut vicariam suam relinquat.

4.

III.

Parum refert, ac prodest, cinerem fronti imponere, nisi penito cordi simul insinues, & insculpes.

6.

IV.

Ad persuadendam bonam vitam, nullus efficacior mortis orator.

8

V.

Vt sacramento Eucharistia, ita & morte, quodam modo, munitur homo, velut enim Angelorum ille panis mors est malis, vita bonis, ita mors iusto vitam, mortem impio, adferre sempiternam.

9

VI.

Mori sibi debet, quisquis Deo viuere cupit, nunquam enim moritur, qui se, dum vivit, sepelit.

11

Sermo II in die Cinerum.

Periocha I.

Dum caro ieiunat, anima bacchanalia celebrat, corporis enim defectus, profectus est spiritus.

13

II.

Proprium est peccatoris querere gloriam corpori, & pœnas animæ, iustus verò animæ gloriam procurat, corpori pœnas.

15.

III.

Dum corpus cibis abstinet, anima verò a peccando non desistit, cælum fame conficitur, dæmon pascitur, & quot sibi ab immoderato victu, & non æquè a vitij temperant, illum imitantur, qui nunquam comedit, & semper peccat.

17.

IV.

Alij ardent quoniam lucent; lucent alij è contra quoniam ardent, sed hoc præclare factum, si luceas quoniam ardes, non siardeas quoniam luces.

19.

V.

Quæ cautione opera virtutum exercenda, quàm modestè de rebus nostris, & sentire & loqui debeamus, id nobis Christus tum verbo commendauit, tum exemplo tradidit, & quando primum natus, & donec inter mortales mortalis vixit, & quando morti proximus, & quando redituus factus, & quando in cælos rediit, & quando sub visibilibus panis & vini speciebus in Sacramento apud nos inuisibilis manere cepit.

20

VI.

Eleemosyna tam est potens, ut reges faciat, & sacerdotes, & eleemosynæ studiosus oculos Dei sic ad se rapit, ut coram illo omnes tacere possint, quando etiam in supremo iudicii theatro, ubi omnes totius vitæ nostræ actiones & rationes in scenam producentur, hominum in pauperes beneficiorum laudes Christus ipse publicas faciet, & deprecabit.

23.

Feria V. post Cineres.

Periocha I.

Qui generoso est animo, is censorem alium non habet acriorem, nec vitæ moderatorem severiorem, quam nominis proprii celebritatem, exultationem, famam.

24

I I. In

Index Apophteg. Sacrorum.

II.

In domo Dei qui alienum, idem proprium negotium curat, sibi enim inuenit, qui aliis querit. 27.

III.

Quoniam anima plus est ubi amat, quam ubi animat, propterea casus aduersos carorum acerbius quam proprios tolerat. 29.

IV.

Quos Deus amicos habet, eosdem amena paradysus militantis Ecclesie peruigiles Cherubinos habet. 31.

V.

Spes nostre salutis, in propria magis est collocanda diligentia, quam in sollicitudine aliena. 32.

VI.

Quantam puritatem animi sit opus, & quis corpori & sanguini Domini digne communicet, ipse dominus docet, qui ex quo in utero matris esse cepit, se disposuit, & preparauit, ut se reciperet. 35.

Feria VI. post Cineres.

Periocha I.

Tam strenuum opus & heroicum facinus est pro malo bonum reddere, ut nemo id possit, nisi qui Christi vires combiberit. 37.

II.

Quisquis Charitatis & unitatis nodum amabiliissimum tollit, idem tam insolens est, ut diuinissimum altaris Sacramentum insimulare mendacij velit, tam crudelis, ut totam demoliri Ecclesiam conetur. 39.

III.

Unitati, amoris, concordie obstrictas & alligatas, reliquit Deus suas gratias & benedictiones. 40.

IV.

Ubi iniuria in medio sunt, miserationem debes illi, qui eas infert, cum inuidere possis ei, qui accipit. 41.

V.

Ex nulla re melius cognoueris, quod quis sit filius Dei, quam ex eo quod facile condonat iniurias, remittit offensas, Deus enim retinere alta mente repositas nullas potest. 43.

VI.

Lex de condonando inimicis, eo quod lex amoris est, facile id opus reddit, peculiare enim hoc amor habet, ut amarum in dulce vertat, & turpe venustet. 44.

Sabbatho post Cineres.

Periocha I.

Supera ac pia Dei prouidentia ita omnia disponit, ut minori pena obnoxius fiat homo, qui in illum peccare constituit, & maior gloria illius, qui ei placere, & obsequi in animum induxit. 45.

II.

Quoties dominus calamitates inmittit, submittit una vires & auxiliares cupias, ut tolerare queas. 48.

III.

Deus vult ita esse in corde hominis, uti erat in terris, quo tempore discipuli versabantur in fluctibus maris, 50.

IV.

Bonus Iesus tam exanimatus amat homines, ut quam sua magnitudine & maiestate semper sit comitatus, solus tamen sibi agere videatur, quando extra societatem hominum degit. 52.

V.

Nunquam magis gloriosa & sublimis haec nauis fuit, quam cum in alto mari periclitata. 53.

VI.

Deus beneficia sua ita confert, ut alteri quam ipsius liberalissimis, & munificentissimis manibus adscribere ea nemo possit. 55.

Dominica I. Quadragesimae.

Periocha I.

Spiritus Sanctus gratus pro suo esse, quod a verbo aeter no habet, quoniam illi in vicem dare diuinitatem per essentiam non potest, in eremum illud adducit, ut det in praemium victoriae, ut siquidem ex nativitate Deitatem habet maiestatem, haberet ex conquesta voluptatem. 57.

II.

Magna virtus magnae semper inuidiae proxima est, adeo quem Deus maiori benevolentia dignatur is sibi inprimis cauere a daemone debet, qui gratia quidem, sed non gustus iacturam fecit, cum enim sanctissimos quosque deuorare cupiat lautitiarum se esse appetentem, satis indicat. 59.

III.

Ieiunium est Athlas sustentans orbem, & ieiunans gygas fascino ad omnes iniquioris fortunae casus duratus, ut nihil offendere, aut laedere possit, ut qui vitam angeli ac Dei viuat. 61.

IV.

Alacritas & deuotio, qua cum opera nostra exerceamus, lapis quidam lydius est, ad quem illorum valor & pretium expenditur. 63.

V.

Cum a daemone superamur, victoria de nostra imbecillitate, quam ab ipsius fortitudine descendit, res chim nobis est cum hoste thrafonico, cuius tota in minis, & terculamentis posita est seritas, caetera tam ignauo, ut armorum nostrorum illum splendor perstringat, tam metuculofo, ut solus congredi non audeat, tam misero, ut tantilla illum aqua serbeat. 64.

VI.

Christus diuinitatis suae exstimationem in periculum adduxisset, si vnus sibi omnia arrogasset cum ipse, totis quantus est, sit communis omnium. 66.

VII.

Creator debet nobis semper esse antiquior, ac potior creatura, nam cum secus sit, illa ille succenset, ut ad vindictam contemptus sui iniuriarum peccatum, quod inter omnia maximum permittat. 68.

VIII.

Ex superato in tentatione diabolo nullam consequitur Christianus gloriam, nisi ipsam superat daemones gloriam superet. 69.

Feria II. post Dominicam I.

Quadragesimae.

Periocha I.

Nullum evidentius signum, quod Deus inuitus puniat, quam quod se puniturum prænuntiat. 71.

I I.

Nullum pœnalius tormentum, quam ex illo haurire tristes pœnas, ex quo iucundam & optatam gloriam captare poterat. 73.

III.

Vult Dominus esse diem, in quo vitas singulorum totas cuncti dispiciant, vt fraudes detegantur, & intelligatur quam quisque vitæ rationem tenuerit. 75.

IV.

Inter omnia animarum remedia & medicamenta nullum magis præsentandum, nullum efficacius, memoria terribilis diei iudicii. 77.

A neglectu considerationis, perditus desolatusque est mundus. 79.

**Feria III. post I. Dominicam
Quadragesimæ.**

Periocha I.

Vt corpus Reipub. infirmum sanitati restituas, à capite inchoanda cura, quod ex hoc illius salus & remedium dependeat. 82.

II.

Omnia peccata horret, & abominatur plurimum Deus, sed nullus æque ac flagitia cathedræ detestatur. 84.

III.

Nihil formidabilius iusto, nec quicquam meticulosius peccatore. 86.

IV.

Nullus siue ad bonum, siue ad malum tyrannus potentior humano arbitrio, & consuetudine inueterata. 88.

V.

Vt in domo Dei proficias, aliorum fortunæ & abundantia ne inuide, sed tuam infelicitatē & inopiam dolo. 91.

**Feria IV. post I. Dominicam
Quadragesimæ.**

Periocha I.

Tantis homo iure arbitrii sui gaudet priuilegijs, vt quā liber cū Deo, quā is potens cōtendere posse videatur. 92.

II.

Suspectam habe eam salutis occasionem, quæ tibi certam aliquando attulit perniciem. 95.

III.

Tam est graue & onerosum docendi & concionandi officium, vt ad acerbiorē & atrociorē pœnam damnari nemo possit, quam si id ei muneris imponas. 97.

IV.

Velut in mundo non sunt nisi duæ velut familiæ, altera copiosorum, inopum altera, ita domus Dei non habet nisi duo genera hominum, puta bonorum, & improborum, quia is apud Deum nobilis est, qui virtutum diues, ille obscurus & de medio vulgi, qui flagitiosus. 98.

V.

Cum supplicia infert Deus, non id sermō, sed velut in

speciem agit, at cum beneficia confert, & misericordiâ exercet, id ex animo facit. 99.

VI.

Sunt quidam peccatores tam refractarij & obstinati in hac vita, vt numerari inter futuræ vitæ damnatos possint. 101.

**Feria V. post I. Dominicam
Quadragesimæ.**

Periocha I.

Tam propensus est ad dandum Deus, vt quibus nobis rationibus persuadere velle videtur, quod dare vel non possit, vel non debeat, iisdem nos obstringat, ipsum obligemus ad dandum quæ petimus. 102.

I I.

Magna obligatio, quæ prospicere liberorum salutis parentes tenentur, etiam hoc apud illos efficere debet, vt bono illorum tam immodicè stuideant, vt sollicitudinis, ac diligentia fines excedant. Et quando parentum alteruter malus est, minori prolium malo malus est pater, quam mater, & de aliquot matrum generibus, quas mundus habet. 104.

III.

Ad opéra pietatis & virtutis vt plurimum expeditiores valentioresq; sunt viris saminæ. 107.

IV.

Magno suspensæ expectationis, & dilati desiderij pretio Christum piæ huic mulieri salutem filia vendidit. 109.

V.

Malum nostrum non in eo situm est, quod nos dæmon torquet, sed quod torquet malè. 111.

VI.

Ex vsu vicinæ & familiaris consuetudinis uti maiestas humana vilescit, ita augefcit diuinæ. 112.

**Feria VI. post I. Dominicam
Quadragesimæ.**

Periocha I.

Expectatio tam est atrox tormentum, vt vix sit qui expectare illud possit. 115.

II.

Esse vicinum bono, nec posse frui, maximum malum est, omnium, quæ excogitari possunt. 117.

III.

Mala propria semper affligunt, sed nunquam vehementius, quam cū ob oculos felicitatis alienæ tolerantur. 118.

IV.

Infernus est gloria, quā quis habet, nec ea vti potest. 120.

V.

Cum tam sit pius dominus, vt ne beneficijs quidem & fauoribus aliquem grauet, nemo de illo citra clementia & sapientiæ ipsius iniuriam, cogitare potest, quod ferueritate quenquam opprimat. 122.

VI.

Qui proximum suum in ærumnis positum videns non eximē

Apophthegmatum Sacrorum.

exi mit, cum possit, non modo hominis nomen non meretur, sed neque bestiae appellationem. 124.

Sabbatho post I. Dominicam in Quadragesima.

Periocha I.

Nec pedes sunt, qui non assument alas, nec vllum pedus tam gelidum, quod non incalcescat, nec tam languidum cor, quod non magnos spiritus induat, dum ob oculos premium, aut emolumentum aliquod propositum habet. 125.

II.

Deus erga eos magis est munificus, qui in illum sunt officiosiores. 128.

III.

Immensa Dei liberalitas a seipsa incitata nescit se cohibere quantisvis incrementis, & profectibus aucti sint, in quos semel effundi cepit. 130.

IV.

Ille nomen regis, & gloriosi principis meretur qui bona subditorum accipit, vtea auctiora reddat. 132.

V.

Is filium Dei se probat, qui in rebus prosperis, & adversis idem perseverat. 134.

VI.

Suspecta debet esse omnis gloria, quæ non per crucem venit. 137.

Dominica II. Quadragesimæ

Periocha I.

Aliorum existimationem curare, & notas illorum, quas per iniuriam acceperunt, abstergere, propriam Dei bonitatis opus est. 139.

II.

Ad bona duci necessum est hominem, ad mala ipse pronus vadit, vt qui plerumque sit infirmus ad bona, fortis ad mala. 141.

III.

Qui gaudere vult fauoribus & delictis Dei, necessum est, vt illum solum quærat. 142.

IV.

Molestiarum, & sudoris pretio gloriam suam nobis, & quietem Deus vendit. 144.

V.

Omne opus bonum, orationis vel maxime, magna cum attentione perficiendum, in distractione namque collocata habet demon & sua lacra & nostra damna. 145.

VI.

Spes premij, & desiderium gloriæ ignauissimo pedes & tardissimo cuius alas addunt. 147.

VII.

Immensus Christi amor quo nos complectitur tam dulces illi fecit penas, & tam gloriosas iniurias, vt hoc illi grave esset, quod nihil graue pateretur, cum enim affligebatur, tunc diuinæ suæ charitatis finem assequabatur. 149.

VIII.

Seruus Domini hunc in obseruando, illi modum seruare debet, vt nullum amandi modum teneat. 151.

Feria II. post Dominicam II.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Quam difficile credit homo, quæ illi ingrata vel aduersa, tam facile quæ illi grata & commoda. 153.

II.

Animi secreta, & cordis occulta ægrè vel dissimulare, vel tegere vultus & lingua norunt. 155.

III.

De peccato formidare debemus, ne non in bestias solum, verum & in saxa nos transformet. 157.

IV.

Peccati pondus tam est graue, vt illud nec Dei humeri quanquam tam validi, perferre possint. 159.

V.

Cum Deus nos deserit, id facit, quia nos illum priores destituimus, cum nostris culpis offendimus, & prouocamus. 161.

Feria III. post Dominicam II.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Concionator euangelicus, qui dicit, nec facit, duo tamens facit, primum vt sit instructuosus illius apud auditores sermo, tum vt ignominiam sibi conflet, cuius os manuum testimonia damnare possunt, quicumque eum dicentem audiant, & non facientem vident. 163.

II.

Prædicator Euangelicus nunquam facilius, auditiisque & fructuosus auditur, quam cum cupide videtur. 166.

III.

Verus obediens nec amplius, nec minus, quam à superiore iussus, facere debet, quanquam etiam plus mereri putet, si amplius quid faciat, aut non errare existimet, si minus agat. 168.

IV.

Nihil magis alienum à superiore, quam orium. 169.

V.

Nemo bonus prælatus, qui sibi blandus & lenis, cæteris durus & asper. 171.

Feria IV. post II. Dominicam

Quadragesimæ.

Periocha I.

Præclaræ existimationis tam est vehementer ambitiosus homo, vt mori mauelit, quam non esse conspicuus. 173.

II.

In omni actione sua prudens Christianus, iudicia hominum attendere debet, & quid illi dicturi sint, cogitare. 175.

III.

Errata nostra, & noxas Deus oculere sic amat, vt etiam orbem permisceat vniuersum, quò vnius cuiuspiam culpæ suspicionem præoccupet. 176.

IV.

Non sanctitatem modò, verum & vrbaneitatem in sua schola

schola Deus docet; quæ virtutis quoddam emblema est, & ornamentum.

177.

V.

Vt ne quid tale audias, renuntiare omnibus mundi sub-
fellijs possis.

179.

V I.

Imperare tam pænale & laboriosum opus est, vt qui im-
perandi munus admittit, gratiam præbet ei qui commit-
tit, & pœnam adferat, qui præfecturam commendat.

V II.

Præfectura quæ penes insipientem, est culter quo se eo-
fodiat, imperio autem & rerum ignaro solam ignominiam,
adferre potest.

181.

V III.

Tam sublimis felicitas est, iniuriam pati, vt vel ipse
Christus crucis suæ ambiciosus fuerit, quo doceret eius-
modi passiones, tanquam res eximias, præfandas.

183.

Feria V. post Dominicam II.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Multiplicat cælum monita, vt demonstret iusta esse sua
supplicia.

184.

II.

Si Deus tam indulgenter habet eos, à quibus offenditur,
quid faciet his, a quibus amatur & colitur?

186.

III.

Si ita cruciat eos, quos gratos habet, quomodo tor-
quebit hos, a quibus offenditur?

188.

IV.

Angelis sanctis tam plurimum deuincti sumus pro de-
siderio quo profectus nostros expectant, vt illorum affe-
ctui ac votis acceptam debeamus, quam Christus pro no-
bis opere pertulit passionem & mortem.

189.

V.

Pœna propriæ nunquam acerbius afficiunt, quam cum
ob oculos tolerantur gloriæ æternæ.

191.

VI.

Gloria propria nunquam maiorem adfert voluptatem,
quam cum quis eâ fruitur ob oculos pœnarum alienarum,

192.

Feria VI. post Dominicam II.

Quadragesimæ,

Periocha I.

Deus cum eos, quorum causa agitur, iudices constituit,
facit vt sua non sit suspecta sententia, nec malè accepta
pœna.

195.

II.

Deus clementiæ suæ fidem ita sibi apud homines adstru-
ere, ac tutari semper studet, vt nunquam seuerius agat,
quin lenitatis & misericordiæ rationem simul habeat.

196.

III.

Deus non misericordiæ tantum, verum iustitiæ quoq;
suæ exultationem tuetur, peccator enim ipse suus sibi
lictor & carnifex,

198.

IV.

Vix est, qui pro Deo quantumcumque illud amittere

velit, cum ipse tam multa pro nobis discrimini exponat,
apud quem amplius lucrum facio, qui iacturam pro illo
maior.

199.

V.

Probrosiori, atrociorique supplicio addici nemo potest,
quam si fiat humilis subditus eius, cuius fuit arrogans
superior.

202.

VI.

Ab illo vapulare, qui amauerit, cruciabilissimum,

203.

Sabbatho post Dominicam II.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Relinquit sæpè Deus hominem in manibus consilij su-
i, vt intelligat, ex se nihil sibi nisi perditionem & ruinam
nasci.

205.

II.

Hoc nobis Deus per omnia demonstrare curat, quod
tam magnus sit dominus, vt virium nostrarum adminiculo
non egeat.

206.

III.

Vt quisque ex opum copiâ æstimatur, ita censeri in
mortuis potest, quem census defecit.

208.

IV.

Mundi domus tam est pauper & tenuis, vt nec aquis su-
os saturare possit,

210.

V.

Quod homo peccata sua confiteatur, & sit ipse infirmi-
tatum suarum præco, id maximè heroicum opus, id ma-
gnifici pectoris præstantissimum facinus.

211.

VI.

Si Deus gloriæ suæ incrementa, & pœnarum diminuti-
onem dæmon facere possit, non alia re commodius face-
rent, quam Deus quidem ex profectibus hominum, dæmo-
n verò ex illorum incommodis.

214.

Dominica III. in Quadragesima.

Periocha I.

Præclare Deus nouit exactam habere erga peccatorem
æquitatis & iustitiæ rationem, dum per ea plectit, per quæ
ille delinquit.

216.

II.

Pecius est esse obnoxium peccato, quam in se ipsum dæmo-
ne.

218.

III.

Deus permittit vt eueniant nobis mala, quod æstimes
bona, nunquam enim bonum satis est cognitum, donec
perditum.

219.

IV.

Existimatio hominis seu bona, seu mala à linguâ,

221.

V.

Discordia Christianorum, est triumphus diabolorum,
hi nimirum nisi contra dissentientes nihil audent,

222.

VI.

Fortis est dæmon, sed hominis præsidio obarmatus, in
quo tam vehementer confidit, vt inter maximas angustias
illum sibi patronum aduocatam adsciscat.

224.

V II.

Apophtegmatum Sacrorum

Homo nonnunquam tam sceleratus efficitur, atque in eam extremam malitiam deuenit, vt ex Angelorum discipulo doctor fiat dæmoniorum, 225.

VIII.

Tres manus habet Christus, Mariam, Gratiā, Sapientiam, matri autem sapientiæ, quæ est verbum diuinum, eam venerationis cultum debemus, quem matri Mariæ, & matri gratiæ, 127.

Feria I I post Dominicam III.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Quæ ex re Deum à se alienum homines arbitrantur, eā nonnunquam magis commodat & fauet, 229.

II.

Multa salute, luce & ignis copia opus habet, quisquis curaturus, illuminaturus, inflammaturus alios, 231.

III.

Maximā pænā, & grauissimo supplicio dignus est, qui aliis salutem adfert, sibi ipsi infirmitatē consciscit, 233.

IV.

Nihil magis alienum à legibus Christi, quàm quod se mutuo infectentur, qui vel eadem patria oriundi, vel commune habent officium, 234.

V.

Nulla turpior ignominia maiorum, quàm diligenti muneris sui procuratore superari à minoribus, 137.

Feria I I I post Dominicam III.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Remittere iniurias, & condonare offensas est supremus tonus musices virtutum, quem assequi homo Christianus possit, 239.

II.

Quando charitatis causa, & honoris ratio concurrunt, charitati honor concedere debet, sic enim nos Dei filios ostendimus, 242.

III.

Vt fructuosè ac feliciter corripas, sit suavis & beneuola obiurgatio, & qui correctionem adhibet eius, quem reuocare ab errore cupit, personam induat, 243.

IV.

Nec omnis cōcordia bona, nec quæuis discordia mala, 245.

V.

Nec semper bonum condonare offensas, neq; nunquam non malum vlcisci noxas, est enim quædam pietas, quæ austeritas, & austeritas quæ pietas, 247.

Feria IV. post Dominicam III.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Operam suæ censuræ perdunt, qui defectus alienos vel pro more Dei, vel quales dæmones reprehendunt, quia ille solum benè arguit, qui vt homo corripit, 249.

II.

Qui lynces sunt ad propria peccata, talpæ ad aliena familiarium dæmonum vitio delinquent, neq; hoc peccatum

Deus, nisi grauiter iratus permittit, 257.

III.

Procurare splendorem nominis proprii cum damno famæ alienæ, est ratio status, vt vocant scholæ mundi, quam vltus domus Dei non habet, 252.

IV.

Vbi bona sunt, simulque mala, ibi improbus tacens, bona euulgit mala, iustus contra publicat bona, & silentio inuoluit mala, 253.

V.

Status sacerdotum tantam requirit ab eis integritatem, vt coram Deo ipsi quidem sancti, coram ipsis verò probissimi seculares videri queant ethnici, 255.

VI.

Vt esus panis cœlestis sit salutaris, euitare debet, qui illi communicauit, duos excommunicatos, dæmonem & carnem, 257.

Feria V. post Dominicam III.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Amat Deus auxiliari nostræ impossibilitati, nō desidia, 258.

II.

Insignitus fauor, & gratia singularis est, quod Dominus egenorum & pauperum necessitatibus testus testum nostrum subire dignatur, 260.

III.

Lex amoris Deum adducit, vt quem impensius amat eum acrius castiget, 262.

IV.

Dirissima alapa, quam infringere Reip. Deus potest, ea est, cum illi admittit probos, qui suis eam precibus tutari, & virtutum præsidio defendere queant, 264.

V.

Quod Dominus vult rogari, nec facile sua dona imperit, id facit, quod cariora fore nouit, quæ obtinentur ægrius, 265.

VI.

Ab astu, quo nos deicere dæmon studet, sumere debemus exemplum, quo nos erigamus, 267.

Feria VI. post Dominicam III.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Deus non solum naturā suā, sed æmulatione quoque est beneficus, 269.

II.

Tam ardenti animarum siti Christus æstuat, vt expleri nequeat, quæ eò excreuit, vt vel ipsius iudæ bibere animam voluerit, 271.

III.

Quoniam beneficia vni seorsim exhibita plus obligant, quàm quæ communiter præstatur omnibus, vult ostendere Dominus, tantum se facere pro singulis, quantum pro vniuersis, 272.

IV.

Vt anima vnica est, ac sola, ita saluandæ illius cura nō præcipua modò, verum etiam vnica, solaq; debet esse, 275.

Deus

I N D E X

V.

Deus maiorem rationem habet utilitatis nostræ, quam dignitatis suæ, quæcunque enim è re nostra sunt, ea magis ad amoris sui, quam ad magnitudinis pondera pensat. 277.

VI.

Vt in sui amorem Deus, & quicquid illius allicit, non eget fūco, quous enim modo trahit, subigit, accendit. 278.

VII.

Tam arduum negotium est hominis turpibus voluptatibus dediti conuersio, vt totam ecclesiam precari, & laichrymari sit necessum, quò illud perficiatur, 280.

VIII.

Tam parum securitatis inest familiaritati viri & faminz, vt vix mutuo videre aut loqui debeant, quantuncq; sint Angeli. 281.

Sabbatho post Dominicam I II.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Si vt bona credas, (quæ res tam secura est) non obeſt examen, vt malis fidem præbeas (quod periculosissimum) quantà non inquisitione, & discussione opus fuerit? 284.

II.

Qui hoc agit, vt sit verus Christi discipulus, idem res animæ suæ ante curare debet, quam corporis. 287.

III.

Tam suavis & dulcis est Deus, vt verbis suis fascinet, consuetudinisq; suæ iucunditate allicit, & abripiat. 288.

IV.

Mundi leges solis pauperibus latæ videntur, at quas Deus condidit, & sic ad omnes pertinent, vt prius miracula faciat, quam in iis cum quopiam dispensare videri velit. 290.

V.

Luxuria vitorum omnium abominabilissima, maximèque tum infamis, tum sœda, fordida, & turpis. 292.

VI.

Qui alios est puniturus (vt citra ruborem id facere possit) tam sanctus sit oportet, vt magis ex angelorum choris excerptus, quam ex hominum cœtu delectus videatur. 294.

Dominica IV. in Quadragesima.

Periocha I.

Quod hæc turba Christum secura fuit, atq; is illos declinavit, postquam paucrat, vtrinque sese prodiderunt, & illi quidem homines se esse ostenderunt, hic verò Deum probavit. 296.

II.

Vltimum supplicium & suprema calamitas, quam inferre animæ Deus potest, ea est, cum illam destituit. 298.

III.

Vult Dominus, vt qui illum amant, non ob aliud ament, quam vt ament, quòd iste fit amor, quem maximi æstimat, eaque voluntatis propensio, quam & summè probat, & copiosè remuneratur, 299.

IV.

Furtum committit superior, quisquis suam subditis providentiam negat, quòd hæc sit illorum tam propria, vt vel è sepulchro curare salutem eorum sollicitus debeat 301.

V.

Vt aleret turbam, accepit in manus panem Christus, nempe vult intelligamus, omnia bona nostra ab illis descendere. 303.

VI.

Sanctitate ministri nihil aliud magis cõmendat, quam si domini sui facultates ita procuret ac verset, vt nihil manibus adhærescat. 304.

VII.

Ea iussione docuit Christus dispertiri sua liberaliter non disperdere inutiliter. 306.

VIII.

Ipse sibi ruinæ causa est Princeps, qui sua inde lucra capat, vnde esse liberalis in alios debebat, qui enim vt præſit, idem vt proſit est natus. 308.

Feria II. post Dominicam IV.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Si in securitate periclitari possumus, quomodo inter pericula tuti esse queamus? 310.

II.

Grauitè Deum concitant, quicunque peccant, sed ij grauissimè irritant, qui inuerecundè, petulanter, procaciter offendunt, ac provocant. 312.

III.

Tunc ritè curatur malum, quando, omnis relabendi in illud occasio prorsum aufertur. 314.

IV.

Nulli cruciatus, quantumuis acerbi & intolerabiles, conferri cum ijs possunt, quos iusti patiuntur, cum Deum offendi & irritari conspiciunt. 316.

V.

Si Dominus non se credebatur eis, qui amicos profitebantur, quare Christianus ijs, qui sunt crudeles inimici, credat? 318.

Feria III. post Dominicam IV.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Tam attentè & reuerenter excipienda sunt verba Dei, vt audire concionem, & adire sacram communicationem tantundem sit, 320.

II.

Maledicus semper lynx est ad ea, quæ vituperare cupit, talpa ad ea, quæ magnificare potest. 322.

III.

Attentè profunda sapientiæ suæ dispositione præmunet Dominus gloriosam existimationem & fidem suorum præclarè gestorū aduersus omnes humanas calūnias: 323.

IV.

Nemo bonus iudex in causâ suâ, & negotio proprio. 325.

V.

Acerbiora sunt linguæ, quam manuum vulnera. 327.

Feria

Apophtegmatum Sacrorum.

Feria IV. post Dominicam IV.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Videre quempiam, nec ei loqui, aut loqui alicui, nec eum videre morosæ contemptio est inditium, sed videre & loqui, synceri amoris certum argumentum. 329.

II.

Misericordiarum diuinum impetum humanæ offensæ remorari, aut impedire non possunt, pietas enim illius quoddam velut bitumen Babylonicum est, quod contrariis augetur. 331.

III.

Ex dignitate & pretio oculorum corporis æstimare possumus, quam sit graue supplicium, cum Deus nobis claudit, & cæcat oculos mentis. 332.

IV.

Quidquid cælorum via habet arduum, id ex nostra imaginatione magis nascitur: quam ex eius difficultate, est in illa plana, breuis, & suauis. 333.

V.

Ad partem laboris, quem salutis nostræ negotium requirit, vult nos concurrere Deus, ut cum ille ex parte sua operatur, nos cooperemur ex nostra. 334.

VI.

Nihil mirum, quod veteres Patres tam anxie ardentique suspirarunt aduentum Verbi æterni, quando ex illo salus nostra tota pendebat. 335.

Feria V. post Dominicam IV.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Omnia huius vitæ sunt magnum in modum vana, verum vnus homo, supra omnem modum vanissimus. 337.

II.

Mors nullam personarum rationem habet, sic ut ne patri quidem suo parcat. 339.

III.

Tam est potens & efficax mortis memoria, ut illi qui eius decet meminisse, nec deesse quicquam boni, nec mali aliquid adesse possit. 340.

IV.

Tam miserum est nasci, tanta verò felicitas mori, ut nato de vita compati, ei autem qui denascitur de morte gratulari merito quisque debeat. 343.

V.

Lachrymæ sunt refrigerium laborantis animæ, & anxij cordis spiramentum. 344.

VI.

Mutum esse ac mortuum, tantundem est. 346.

Feria VI. post Dominicam IV.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Qui in hac vita patitur, tam est felix, ut cum sit superior hominibus, & cruciatui dæmonis, Angelis etiam, De-

oque adeo inuidiam, sui faceret, si cadere in illos inuidia posset. 348.

II.

Tam præclarum ac diuinum est pati, ut is, qui patitur tanquam res sacra, & consecrata coli debeat. 350.

III.

Tam celsa felicitas est pro Deo pati, ut eum qui patitur iniurias (quod & triumphatoribus Romanis fiebat) humiliare probriusque deijcere necessum sit, ne tanta illius gloria inaniter extollat. 351.

IV.

Mulieres recessum, & latebras amare, tamque abdite & occulte viuere debent, ut diuinare necessum sit ei, qui nomina eorum scire velit. 353.

V.

Seruus Dei tam subiectus esse debet eius arbitrio & uoluntati, ut sit idem semper in aduersis & prosperis. 354.

VI.

Dæmon, cum homo accingitur peccato, extenuat iustitiam Dei, & exaggerat eius misericordiam, cum verò de agenda penitentia peccator cogitat, ille iustitiam magnificat & extollit, misericordiam minuit, ac deprimat, Deus omnia contra facit, ut recta incedamus. 356.

VII.

Regularum nostrarum tenuitate prorsum nihil induit Deus, itaque nec fame ad deditionem eum cogere possumus, nec illo modo adigere, ut necessaria à nobis emat. 357.

VIII.

Peccata condonata non solum securitatem adferre non debent, sed etiam metum incutere, quod pronum sit in eadem relabi. 359.

Sabbatho post Dominicam IV.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Deus tam est communis omnium, ut nemo ei maiores afferre cruciatus possit, quam qui illum magis suum, quam aliorum Deum vocat. 361.

II.

Velle lucere ut ardeas & vras, non est lucere ad morem Dei, qui non lucet ut vluet, sed ardet ut luceat. 363.

III.

Infinis Dei erga nos amor fecit, ut sibi calorem vsparet, nobis lucem relinqueret. 365.

IV.

Erroris detectioni nullum par in mundo pretium, 366.

V.

Christianus qui calorem sine luce habet, idem nihil habet. 368.

VI.

Quantum Dominus sit immensa lux, quæ omnia obfuscet, & obscurat, tam vrbane tamen lucet, radiosque suos sic moderatur, ut coram illo etiam alij lucere, & videri possunt. 370.

Dominica V. in Quadragesima.

Periocha I.

Cuius non sunt efficacia facta, eiusdem sunt absque viribus

I N D E X

ribus dicta, nam verborum anima sunt opera, 373.

II.

Peccata quanquam tenebræ sint, multum tamen lucis habent, ut quæ non facili clausa secretaque seruari possint. 374.

III.

Vnum peccatum fugiendum ut omnia, omnia ut vnum vitanda, 375.

IV.

Ut rectè aliquem noueris, vide illius de alijs arbitrium, nam ex se quisque alios fingit, censet, æstimat. 376.

V.

In rebus dubijs humanum iudicium pro deteriori parte plerumque contra meliorem pronuntiat. 378.

V I.

Sunt veritates, quæ luccat, sunt quæ adurunt, has autem quæ inflammant, edicere est maximi & fortissimi animi strenuissimum facinus. VII. 379.

Grauius Deus vindicat iniurias alienas, quàm offensas proprias, debet hoc imitari Christianus. 381.

VIII.

Ex bonis operibus, quæ agimus, vult sibi Deus gloriam, emolumentum nobis relinquit. 383.

Feria II. post Dominicam V.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Amant homines consortium gloriæ, at non pœnæ, & compotes esse lucris, sed non iacturæ. 384.

II.

Quando maiores siue superiores, volunt permittere habenas suæ libidini, siue cupiditati, tunc in consortium culpæ secum adducunt subditos ut liberior agere quiduis possint. 386.

III.

Prædicator Evangelicus, si quæ homo amat frequentem hominum concionem, quæ Christianus debet (pro imitatione Christi) gaudere quod multos habeat, quibus profectus causa esse queat. 388.

IV.

Tam seridè sollicitè, atq; exanimatus procurat bonus Deus noster nostrorum indulgentiam scelorum, quasi ille sit reus, nos offensus. 389.

V.

Nisi facilitatem perdendi gratiam diuinam solaretur facilitas recuperandi eandem, sufficeret impellendo in desperationem homini, inter quæuis lucra laborum, & augmenta bonorum operum. 392.

Feria III. post Dominicam V.

in Quadragesima.

Periocha I.

Ante tempus velle mori, non modò non est fortitudinis inditium, sed etiam magnæ ignauia argumentum. 394.

II.

Qui in iussu Dei in pericula se præcipitat, is eum à subueniendi obligatione liberat. 397.

III.

Mundus cum blanditur, flagellat, Deus cum flagellat, blanditur. 397.

IV.

Ut homo est mirum amans gloriæ, ac splendoris ita nihil illustrius facere potest, quàm quod gloriam & splendorem contemnat. 398.

V.

Vana est sine viribus magnanimitas, vanæ sine magnanimitate vires. 402.

Feria IV. post Dominicam V.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Inter omnia tormenta nullum acerbius, quàm suspensio animi dubitatio. 403.

II.

Quod beneficia non satis magna à Deo recipimus, id exigua nostra capacitas, aut mala dispositio non Deo liberalitas remissior facit, 405.

III.

Ut homo est angusti & pusilli animi, ita vult constringere, & coarctare animum Dei; & liberales, illius manus obligare, & aditum munificentia obturare. 406.

IV.

Ut ad malum quis adducatur, malus vnus multorum instar est, sed multi boni, ut quemquam ad bonum permoueant, vix sufficiunt. 409.

V.

Proprium diuinæ pietatis est maioribus necessitatibus, maiora submittere præsidia. 410.

VI.

Nulla tam perfecta aut absoluta imago, effigiesque virtutis, ac sanctitatis, ut non peniculum, scalpriumque quot dies requirat. 411.

Feria V. post Dominicam V.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Dubitatur hoc loco, vter maiorem gloriam Christo attulerit, Lazarusne suâ resurrectione, an Maria suâ conuersione. 413.

II.

Genus quoddam desperationis est prorogare, siue differre in finem vitæ, quod serò agitur etiam cum statim agitur. 416.

III.

Eximia stultitia est, nec qualiscunque deliratio, velle prosperitatem propriam fundare in euentibus felicitatis alienæ. 418.

IV.

Vincendi artificium non in eo positum est, ut aduersarium deijcias, sed ut suis illum armis sternas. 421.

V.

Non est tam saeuus, feroxque leo pœnitentiæ, ac pinigitur. 421.

VI.

Ab vsu operum pœnitentiæ magis nos deterret & abstrahit metus asperitatis illius, quàm ipsa difficultas exercitationis. 425.

Feria

Apophtegmatum Saerorum.

Feria VI. post Dominicam V. in Quadragesima.

Periocha I.

Homo peccator tam est infelix in omnibus suis operibus & verbis, ut contra se agat & dicat, quidquid illud agit, & dicit. 426.

II.

Nullum hactenus inuidiâ crudelius repertum tormentum. 429.

III.

In hac vita quisquis agit rem suam, & studet utilitati propriâ, 430.

IV.

Prudentes omnia mundi bona in mobilibus recensent fatuis vniuersa sunt fixa, & stabilia. 431.

V.

Quando dæmon vult vastare rempublicam, ut id paucis exequatur, capita perit, nam cum illa ruunt, omnia con- cidunt. 433.

VI.

Superiores plurimum semper honorandi, & magno obseruantie cultu venerandi, eo quod sunt imagines Dei, tametsi fortè rudi atq; indoctâ manu picti. 435.

VII.

Quando potentie inferiores animæ cum superioribus deliberant, de vita Christi, plerumque is morti adducitur. 436.

VIII.

Non est in gratijs numerandum, sed infelicitati magis adscribendum beneficium, quod non habet coniunctam gratiam, quæ Deo charum, & amicum facit. 437.

Sabbatho post Dominicam V.

Quadragesimæ.

Periocha I.

Omnis peccator cæcus, sed nullus æquè ac inuidus. 439.

II.

Maiorem nemo inuidiam meretur, quàm inuidiosus, formosorum enim infirmitas est, esse expositum inuidiæ 441.

III.

Nihil valet robur humanum, contra diuinum decre- tum. 442.

IV.

In tam enormia sæpè scelera se præcipitant homines, ut Deus, qui ea videt, non credere videatur. 443.

V.

Christi patientis exemplum sic nos ad patiendum obli- gat, ut aliquid idololatriæ habere videatur, si quis pati nolit. 445.

VI.

Vt homo Christianus perfecti viatoris nomini satisfaciat, quàm est vitæ illius cursus perennis, tam nunquam debet ille in virtutis stadio subsistere quietus. 447.

Dominica in Ramis Palmarum.

Periocha I.

Relinquere maius pro minore, proprium est magni- centiæ Dei, at potiorum ergò viliora refutare, id consue- tudo cupiditatis humanæ habet. 449.

II.

Contra ingratitudinem hominum, & calumnias tempe- stiue se præmunire Deus, nouit, ut ne beneficijs se illi de- uinctos negare, & propter plurima dona obnoxios esse inficiari queant. 450.

III.

Omnes mundi pompas hoc suo triumpho damnat Do- minus, ostenditque nil nisi somnium esse, & ludibrium. 452.

IV.

Mystica hæc actione confirmat Dominus prædicatores ad strenuè laborandum in Ecclesiâ, ut enim ille triumphator ingressus est Ierosolymam, sic hi in die iudicii cum ani- mabus, quas conuerterint, gloriosi cælum inibunt. 454.

V.

Qui mansuetus, idem magnes animorum, & dulcis ty- rannus cordium. 455.

VI.

Quoniam ostentationes facultatibus maiores sunt su- spectæ, vult Dominus, ut ne ad venditandam gloriam ma- iores prouentibus sumptus fiant. 457.

VII.

Deus maioris æstimat qualitatem rei, quàm illius quan- titatem, quia plus voluntatem spectat, quàm donum. 459.

VIII.

Non est certiùs inditium affuturi auxilij, & præsidij di- uini, quàm quod ab ipsius manibus præfecturam quis ac- cipit. 460.

Feria II. post Dominicam in Ra- mis Palmarum.

Periocha I.

Effigiem veri Christiani rectè referre non potest, qui ut virtutes repræsentet, vitia ante induit. 462.

II.

Maxima in agendo securitas est, nunquam securum pu- tare, quicquid agas. 464.

III.

Rectâ vadit, qui ad profectum animæ contendit, per vi- am, quæ illi felix accidit. 466.

IV.

Servi Dei sunt scopi, in quem omnia improborum mur- mura. & persecutiones collimant. 467.

V.

Nunquam virtus magis cruento bello lacebitur, quàm cum suis armis oppugnatur. 469.

De Lachrymis S. Petri.

Periocha I.

Nulla maior amentia, quàm supra bases humanæ fragi- litatis construere columnas diuinæ gratiæ. 471.

II.

Mala societas ira obscurat Iustum, ut soli Dei perspicu- cissimi oculi arbitrari illû, & nouisse posse videantur. 472.

III.

Prædestinatus, instar sui canis, ad primam Domini sui vocem mox redit, ceditq; ac sese dedit. 473.

IV.
Sola desideria, & imbecilles, aut ignavos conatus non
fatis probat Deus, operum executionem præterea requi-
rit. 475.

V.
Turpiter fallitur, Iuditurque Christianus, qui putat
procul abesse posse à peccato; cum peccandi vicinam ha-
bet occasionem. 476.

VI.
Vt satisfactio sit grata, debet dolor cordis exequare
voluptatem perpetrati sceleris. 477.

De Conuersione boni Latronis.

Periocha I.
Nihil est, quod in hac vita inuidere cuiquam possis præ-
ter vnam mortis bonæ horam, nimirum in fine cantatur
gloria. 479.

II.
In hac vitâ neque præsumere de suis bonis Iustus, neq;
desperare de suis malis Peccator debet, quia & stans Iu-
stus cadere, & lapsus Peccator erigere sese potest. 480.

III.
Tametsi in extremam improbitatem quis inciderit, non
ob id desperare debet, quia maior est misericordia diui-
na, quam miseria humana. 482.

IV.
Maiestati Dei nullum gloriosius trophæum quam hoste
intercipere viuum. 483.

V.
Promptæ, citæ, accuratæ pœnitentiæ speculum felici
& fortunato hoc latrone nullum melius. 485.

VI.
Nihil magis suspectum, quam sera sub mortis horam
pœnitentia, angores enim, quos peccator sub extremo il-
lediscrimine patitur, magis oriuntur futuris pœnis, quas
pertimescit, quam à præteritis culpis, quas perpetravit.
486.

In die Iouis sancto.

Periocha I.
Pati pro homine tam heroica, & gloriosa Christo actio
fuit, vt neque diei, neque noctis tempus esse voluerit id,
quo passus fuit, vt tempora ad mutuam æmulationem ac-
cenderet, aut iniuriâ oneraret. 488.

II.
Nihil mirum, quod Christus suam appellat suæ passio-
nis horam, in illa enim illum Pater æternis nobilitatis in-
signiis donauit. 489.

III.
Tam vehementi desiderio aspirabat Saluator mundi ad
thronum Crucis, vt præ gaudio animam corpus non am-
plius caperet, postquâ id illius votum expletum fuit. 491.

IV.
Ita augefcebatur Christus passione, vt cum in Crucem
peruenit, totus iam mundus, eum capere non posset, præ
magnitudine, in quam excreuerat. 492.

V.
Christus, cum pro homine passus fuit, eumque sangui-
nis sui pretio redemit, fecit rem se dignam, vindicauit e-
nim & Patris sui, & Matris, & suum ipsius honorem. 494.

VI.
Tanti æstimat Deus hominem, vt velut oblitus Ange-
lorum, totas suas delicias, omnemque voluptatem in vni-
us hominis consuetudine positam habeat. 496.

VII.
Dum miseriæ humanæ cum misericordia Dei contem-
dunt, indignum ille indicat, quod misericordia sua mise-
riæ nostræ cedat, concedat, herbam porrigat. 497.

VIII.
Affectuosa, & præcordialis Christi mitissimi agnelli er-
gâ sacrilegum Iudam comitas, humanitas, facilitas expe-
ditur. 499.

IX.
Fauores, qualis quisque sit, detegunt, ex ijs enim pec-
cator magis inolescitur, & euanescent, Iustus verò plus mi-
tescit, & humilior redditur. 500.

X.
Vt omnem hominibus de vitâ suâ antea actæ integritate
suspicionem sinistram adimeret, securitatemque adferret
Christus, eam humilis è mundo abiit, & sanctissimum alta-
ris sacramentum instituit. 502.

De Proditione Iudæ.

Periocha I.
Extremè ingratus est, quidè beneficijs, quæ accepit
construit arma, quibus benefactorem oppugnet, & offen-
dat. 504.

II.
Misericordia plus vltra progredi non posse videtur,
cum eò peruenit, vt offensum ex ipsis iniurijs quas accepit
arripiat occasionem benè merendi de offensore, qui in-
tulit. 506.

III.
Cum obstinatum proditoris discipuli cor beneuolen-
tissimo Christo osculo non cessit, neque emolliri, aut ex-
pugnari passum est, conclamatum fuisse de ipsius salute
putare potuit, quisquis illum vidit. 509.

IV.
Vbi propria conscientia accusat, testimonijs alijs opus
non est, vna nimirum illa pro mille valet. 513.

V.
Vbi mala conscientia affligit, & torquet, ibi videtur nō
deesse Infernus; Velut in celesti gloria iam agere viden-
tur, quos bona conscientia consolatur, & securos reddit.
515-

De SITI quam Christus Redem- ptor noster in cruce passus.

Periocha I.
Quoties homo Deo opus habet, (nunquam non autem
illo eget,) semper illum generose promptum inuenit ad
ferendam opem. Accidit vt semel homine indigeret De-
us, & expertus est illum barbarè inhumanum, & immi-
tem. 519.

II.
Salutis nostræ negotium (si feliciter agi volumus) non
debēt solum in sanguinem Christi reijci, atq; alienæ dili-
gentiæ tantum commendari, sed à nobis ipsis etiam tra-
ctandum est, nostræque diligentia simul procurandū. 523.
Qui

Apophthegmatum Sacrorum.

III.

Qui in hoc mundo non viuit cum perpetuâ sit, feruienti illi, cuius tam ardens fuit in cruce sitis, nunquam is illi, quantum ille desiderat, feruiet. §26.

IV,

Non videtur ex amore Deo seruire neq; lubens illi obedire, qui hoc præcise, quod sibi demandatum, facit. §29.

V.

O dolor! quam propinquam habet homo occasionem malè agendi, & quam procul absitam benè operandi oportunitatem. §32.

In Festo Resurrectionis Domini.

Periocha I.

A quo Christus natus, vsque ad mortem, tam se hominem monstrauit, vt penè non videretur Deus: Rediuius autem factus tantam suæ diuinitatis ostentationem fecit, vt vix videretur homo. §35.

II.

Resurrectio Christi illi diuinitatis existimationem conciliauit, & miraculis eius fidem adstruxit, §36.

III.

Vt in Christi anastasi resurrectionis nostræ certitudo nititur, ita solatij nostri mater est, & pœnarum leuamen, quod spem resurrectionis nobis, dum ipse resurrexit, fecit. §37.

Feria II. post Dominicam Resurrectionis.

Periocha. I.

Receptui canere possunt iniuriæ, cum eò peruentum, vt Christi dicatur, non soluere suam fidem, non stare promissis; nam nihil est, de quo magis gloriatur, quàm de fidelitate; Iraque intolerantissimè dolet, cum dicitur ei, non constare promissis. §39.

II.

Benè sit, cum malo citum affertur remedium, difficile enim curatur, cui non tempestivè occurritur. §41.

III.

Bonum caput esse non potest, qui non est bonis pedibus. §43.

IV.

Si Christo infinitum illud, quod pro hominum salute fecit, parum visum est, quare hominibus exiguum illud, quod pro Dei amore, & obseruantia agunt, magnum videatur? §44.

V.

Nulla tam acerba, quàm exantlatorum laborum, & toleratarum ærumnarum iactura, §46.

VI.

Resurrectionis triplex genus. Vt perfectè resurgat anima, ad modum, quo Christus reuixit, resurgere debet. §48.

Finis Indicis Periocharum, quæ in primo
Tomo pertractantur.

By JOHN VAUGHAN, Esq. of the Inner Temple, Barrister at Law.
In two Volumes. The first containing the History of the Society from its
Institution to the Year 1680. The second containing the History from
that Year to the Present Time. With a Catalogue of the Members of
the Society, and a List of the Papers and Experiments published by
them. Printed by J. Sturges, at the Sign of the Sun in St. Dun-
stons Church, near St. Pauls Church, in London. MDCCLXXXV.

THE HISTORY OF THE
ROYAL SOCIETY OF LONDON

Rmi. Dñ. Patris

DIDACI NISSENI ABBATIS

Ex Ordine S. Basilij Magni

SERMONES AVREI.

*In omnia Evangelia Quadragesimæ Dominicalia,
& Ferialia.*

In die Cinerum.

S E R M O I.

Memento homo quia pulvis es.

MULTI Authores, inter quos Solinus c. 14. affirmant, tantam esse montis Olympi celsitudinem, ut supremus illius vertex tranquillitate perpetuâ gaudeat. Habet ea res suffragium à gentilibus sacerdotibus, qui annis singulis montem illum inibant, ut dijs suis sacra facerent, cumq; in pulvere quædam supernè describerent, littera in cinere descripta, & ad alteram anni ceremoniam permanebant, inquit Solinus. Ex quo accipiebant, cacumen illud nullis afflari ventis, nullis aspirari nimbis, nullis obnoxium esse tempestatibus, quod perdurare cineribus inscriptæ litteræ non possent, si tempestas locum concuteret.

Quàm hodie aliter accidit! Nam cum anno superiore frontium nostrarum Olympo supremo inscriptum fuerit fluxo cinere momentum necessariæ institutionis nostræ, indicatumq; singulis, quid illud simus omnes, quando dictum: *Memento homo quia cinis es*; nulla talis scripturæ nunc vestigia inuenimus, sed à spiritu superbiæ, nimbis vanitatum, plurimorumq; flagitiorum, ac scelerum tempestatibus oblitterata omnia, & obruta, ex quo faciliè diuinaueris, quantum cœlo distemus, quàm proximi terræ

hæreamus. Verùm quoniam ista recordatio tam plurimum est è re hominum, nunquam intermittit mater nostra Ecclesia illius nobis memoriam refricare, ut sponte nostrâ ad Deum reuertamur, nosq; omnes operibus poenitiæ diluamus. De hoc ergo tantæ rei pondere verba facturus, hancque nostræ conditionis in cineres desiccutæ tam fructuosam ac necessariam recordationem apud vos excitaturus venio. Quod cum facio, vos me interim æquis auribus & animis accipite.

N. Hispanus auctor pro sua gentis more, & illi facili & felix cadat oratio, auxiliaris gratia Dei opem per gratia ac Dei Matrem ante omnia semper imporat. Sed quoniam id genus axiosis Germanis (quibus hoc in opere meo potissimum militat calamitas) est inusitatum, fuit etiam à me cum alio popularibus meis solenniori commutatum. Quod semel præmonuerim, ne quis me hac in parte male fides interpretem arguat.

P E R I O C H A I.

Memento homo quia pulvis es.

Natiue fragilitatis iugis recordatio tantum habet virium ad elucrandum perditissimum quemq; ut vel ipse Deus mortis lruam induat, quod peccatorem reuocet, quem cum eo aspectu non curari videt, tanquam mali magnitudo efficaciam omnipotentis artis illius impediât, ita salutem eius, qui culpâ laborat, remediumq; omne velut desperat.

S. Basilius, quem pro tam multis tamque iustis titulis coelum Maghi nomine donauit, (vt qui tum sanctitate vitæ, tum eruditionis copiâ, tum prædicandi gratiâ, tum raræ poenitentiae spiritu verè magnus fuit) cum de fragilitate hominis, de vitæ instabilitate, & rerum semel omnium inconstantia, & cogitationum inprimis leuitate ac mutabilitate disliceret, hæc inter alia aiebat, Orat. de morte: *Circumspice eos, qui ante te sese splendoribus offerebant. Vnam sunt illi, qui ciuilibus dignitatibus ornati erant? Sibi inuisti Rethores? Sibi Duces? Sibi Dynasta? Sibi tyranni? Nonne omnia puluis? nonne fabula? nonne in paucis oſibus memoria vita ipsorum conseruatur?* Tanquam pluribus dixisset: Visné, homo superbe & arrogans, decurgescere, & timore, quo inflatus distenderis, liberari? Visné periculo Icariorum factus, alio non altum petere alienis, neque è sublimi præceps ruere? Attentis illos arbitrare oculis, qui vanos cogitatus secuti, & amplissimarum, sublimiumq; dignitatum quondam ambitiosi, nunc humili loco funesti sepulchri angustijs inclusi iacent, quò tandem omnis huius vitæ celsitudo recidit. Aut si non est ita, inquit Mag. Basil. Dic mihi homo superciliose ac fatue, vbi Imperatores, qui signis militaribus moderati orbem olim infestabant, & vastabant? vbi potentes sæculi? vbi tyranni regnorum alienorum vsurpatores? *Nonne omnia puluis? nonne fabula?* Monumenta introspecte, atq; in ijs illud, quis exitus sceptrâ, diademata, maiestates maneat, quò tandem omnia vergant. Nisi enim hæc te meditatio curet, & ad vitæ melioris studia reuocet, tam perditum te habeo, quàm qui est perditissimus. Et verò ita res habet, nam vt profligatissimum, & obsecratissimum, obduratissimumq; hominem lucrificas, hoc vnico tanquam efficacissimo remedio leuiter facias.

Crebrò ea subiit animus cogitatio, quid causæ esse queat, quod tam sollicitè extremorum nostrorum considerationem nobis Spiritus S. inculcat, & supremæ diem meminisse iubet: *Memorare nouissima tua*, ait Eccl. 7. v. 40. *& in æternum non peccabis.* Quid enim? Fortæ natiuitatis nostræ, primæque originis, ac temporis, quo præsens vita decurrit, consideratio tam leuis est momenti, vt infrenare peccatorem, & deijcere arrogantem non possit? Immo verò vt nos ipsos humiliemus, ac deiciamus, plurimum conferre videtur, si conditionis nostræ primordia accuratè apud animum expendamus.

S. Bernardus, inculcatæ nobis nouissimorum nostrorum recordationis dignam ingenio suo & acumi-

nerationem hanc adfert: *Non dicitur memorare primordia, aut media, sed nouissima, & non peccabis. Validior enim & vehementior spiritus timoris ad resistendum peccato, quàm pudor & dolor, quia pudor de similitudine, & dolor de quacunq; huius mundi consolatione capit solatium, timor vero non inuenit, sibi conſoletur.* Hæc ille serm. de primordijs, medijs, & nouissimis. Consultit Spiritus S. non vt primam originem, aut tempora intermedia, sed supremum diem vitæ crebrò diligenterq; recordemur. Tamet si enim natiuitas prima ruborem, & vita reliqua frequentem dolorem adferat, & mors timore percellat: Vilis tamen ac fædæ originis pudorem leuat, quòd à summis Monarchis ad extremum mancipium omnes paria habeant vitæ primordia, & ærumnæ, quæ vitam reliquam comitantur, leuius feruntur, vel quòd alij eadem tolerant, vel quòd ipsæ intercident, hominemq; destituunt; ac cum in mortis angustias adducitur homo, simul æstare metu, & formidinis tempestatibus concuti incipit, quòd nesciat, quæ illum deinceps fors expectet, & quanquam multos oppetere mortem videat, nihil indè remittit illius timor: *Non inuenit sibi conſoletur*, parum enim huc facit, quòd alij saluentur, si ille damnationem incurrat, aut quòd alij lucrifiant, si pereat ipse. Itaq; si originis conditionem minus erubescimus, quod vna & æqua est omnium, & processioris vitæ calamitates, quia communes, æquanimius toleramus, mors autem sola timorem inicit, & metus cruciatu angit, *memorare memorare homo nouissima tua*, mortis memoriam sæpè ad animum aduoca, tanquam vnicum omnium malorum remedium, & quarumcunq; infirmitatum præsentaneum antidotum.

Idque adeò verum est, vt Christus, quanquam in illo vniuersa vitæ ac salutis nostræ præſidia sint posita, plus commodi adferat peccatoribus, cum illorum considerationi offertur mortuus, quàm fructus pij. & sanctis, cum illorum meditationi occurrit viuus. Hæſitare animo coepi, quod nemini non occurreret, quamobrem ex omnibus locis, quæ Christus per omnem vitam suam sacrauit, vnum celeberrimum nobis est illius sepulchrum, in quam rem sic dixerit S. Bernardus: *Inter sancta ac desiderabilia loca sepulchrum tenet quodammodo principatum, & deuotionis plus nescio quid sentitur, sibi mortuus requiescit, quàm sibi viuus conuersatus est.* Hæc D. mellissimus serm. ad milites de templo c. 11. Dum omnia loca pererro, inquit sanctissimus Claræ Vallenſium Abbas, quæ Saluator noster ipse obiuit, plus lachrymarum prolicet, plus religionis & deuotionis

tionis iniicit vnus, cui illatus defunctus, quàm cætera omnia, quæ peragrauit viuus. Quid ira? Occurrit Doctor gemineus: *Quia amplius mouet ad pietatem, mortis, quàm vita recordatio*; nimirum tam est efficax memoria mortis, vt neque Christus ipse tantum ad pietatē moueat viuus, quantum mortuus.

Eiusdem rei veritas ex illo æstimari potest, quod idem Dominus ac Saluator noster, qui pro immenso suo erga nos amore, varias sæpè figuras, quibus peccatores reuocat, & induere est solitus, demum mortis habitum assumere consuevit, tanquam medicorum, quibus ad conuersionem sceleratorum vitur, supremum & potentissimum. In Pathmos insulâ quatuor equites mysticos vidit S. Ioannes. Ex his primus vehebatur equo albo, arcumq; manu, & capite coronam præferbat. Secundus rufo sedebat. Tercius atro, habebatq; stateram in manu. Post hos vidit quartum mirè personatum, de quo ait: *Et ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi Mors*. Apoc. 6. v. 8. Quærit B. Albertus Magnus, quid hæc significant? Respondet verò, his adumbratas diuersas formas, quas induere Christus, & ad conuertendos peccatores vertere soleat, dum eorum considerationi, nunc suæ humanitatis sacratissimæ album, nunc Sanguinis pretiosissimi pro nobis fusi rufum, nunc cruciatuum, ac suppliciorum inexplicabilem quæ subijit, nigrum equum subijcit. At quando talia subigendæ obliuiscuntur voluntati non sunt satis, neq; sufficiunt soluendæ glaciæ obdurati ad malitiam pectoris, quod illud denique superest remedium? Respondet Albertus: *Et ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi Mors*; post omnia mortis laruam induit, eoq; habitu peccatorem percellit, quod illius metus & memoria, ad peruicacissimos & perditissimos homines reuocandos, validissimum sit remedium: *Christus*, inquit Magnus Albertus serm. 47. *qui sedet, Mors vocatur, & per pallidum equum intelliguntur illi, qui ieiunij & sigillis se pallidos efficiunt*. Quando mortis formam Christus assumit, eamq; peccatori obijcit, & quàm leuiter eam incurrrere possit, proponit, tamen est qualis indomitus, & effrenatissimus sit equus, facillimè tamen illum & subijcit, & domat, eoq; adducit, vt scelerum poenitens ad crebras & longas vigilias, arcta ieiunia, dura flagra seipsum damnet, tantumq; excruciet, vt ex macie ac pallore vultus legere possis quæ de se ipse sumpsit supplicia.

Hinc accipio, quàm magnas hoc remedium habeat vires, quantæq; sit efficacitatis, vt quo Deus post omnia tanquam extremo vi solitus, quod vbi

non obuiet, frustrari omnia illius videntur consilia, quæ ad reuocandum à flagitijs peccatorem conuerterat, tanquam enim conclamatum sit de salute, ita destituit omnem hominem, quem mortis recordatio non sibi restituit. Deliquerat populus Irael, & quoniam *stultus idcirco sapit*, siue vt Isaias loquitur, *Sextato dat intellectum*, c. 28. 19. factum est Dei permissu, vt in captiuitatem abduceretur, vbi sub onerosorum nexibus vinculorum pondera grauium excuteret flagitiorum. Sed ille tamen inter hæc nihilo melior factus est. Et quod illud deniq; huic infirmo remedium adhibebo? inquit Deus. Quo illum medicamento persanabo? Isaias ait, hoc fuisse Deo pharmacum extremum: *Omne caput languidum, & omne cor marens, à planta pedis usq; ad verticem capitis non est in eo sanitas, vultus & lusu & plaga sumens*. c. 1. v. 5. & 6. tanquam dixisset: Tot infirmitatibus illos subijciam, vt viuiam mortis toto corpore imaginem referant, & alter alteri sit pro speculo, in quo imbecillitatem fragilitatemq; suam, & caducæ vitæ misérias arbitrarî mutuo possint. In hunc nempe sensum ea interpretatur Rupertus. An verò hac ratione morbum illorum depulit Deus? An salutem reddidit? An valetudini bonæ restituit? Non restituit, adeo etiam tanquam incertus consilij & remedij vltioris subiecit: *Quid ultra faciam vobis addentes prauaricationem?* Quod me posthæc vertam, vt vos conuertam? Quod deinceps antidoto salutem vestram curare tentabo? Nam si mortis recordatio, quæ huc efficacissima esse solet, nihil hic obtinuit, quod aliud satis potens ac validum erit remedium? Reliquum est vt desperem homines, & tanquam prorsus perditos destituam, quos ne ipsa quidem mortis recordatio reuocare ad frugem meliorem potest. Hæc fuit Ruperti consideratio, quam sequentibus verbis expressit: *Omne caput languidum, & omne cor marens, à planta pedis usq; ad verticem capitis non est in eo sanitas. Quid enim faciat ultra Deus, & eos à malis coërceat? Super quo, inquit percutiam vos & ultra addentes prauaricationem?* Hæc ille lib. 3. in Gen. c. 25.

Sed notate illorum verborum elegantiam, *Quid ultra*, quibus affirmare videtur, in memoria mortis, & fragilitatis humanæ consideratione. NON P L V S V L T R A remedij nostri, & omnis emolumenti positum esse. Velut enim Hercules, post peragratum latè terrarum orbem, vbi Hispanias attingit, ratus non esse alias oras, quas peteret, non alias regiones, quas adiret, duas columnas excitauit, atq; in ijs illam suam cogitationem talibus verbis ex-

sculpsit: **NON PLUS ULTRA**; tanquam dixisset: Non est quod hinc promoueam gradum. neque enim terra alia est reliqua, cui inferre pedes queam: Ita Deus, postquam cæteris quibusdam rebus agritudinem peccatorum leuare, aut curare frustra curauit, denique mortis memoriam tanquam potentissimum remedium huc adhibet, cum verò illud etiam casu labore facit, cum exclamat: *Quid ultra?* Perdo, quam huc posthæc verito, operam, vbi memoria mortis, hoc est remediorum omnium **NON PLUS ULTRA** ne quicquam promouit, aut efficit.

Merito autem sic dictum, nam cui mors timorem non iniecit, quem illius recordatio metu non percellit, illum inter obstinatos ad malum dæmones recensere magis possis, quam in hominibus numerare, qui ita comparati sunt, vt scelera poenis dammare, & abolere voluntarijs queant. Accipite singularem in hanc rem Lucæ Abbatis commentationem. Diuinus Sponsus, cum de amoris ingenio agit, mortis illum similem facit: *Fortis est*, inquit, *& mors dilectio*. Cant. 8. Comparatio amoris cum morte, illius vires vnâ omnium optimè indicat, vt enim morti omnia concedunt, sic & amor superior est vniuersis, cunctis potentior. Quid verò hinc consequens? *Dura sicut infernus amulatio tua*. Tam est terribilis mors, vt solum Deum perterrefacere non potuerit, tam formidabilis, vt is vnus eam non exhorruerit, cæteros quoscunq; sibi obnoxios habet, eosdem pauore expectorat, maxime qui ad fidei lumen vident pericula, quæ inter extremas illas angustias hominem manent, vltimamq; vitæ periodum obsident, ex qua æternitatis beatæ, & infelicitis momentum pendet. Dicit itaq; iam Sponsus: Tam est horrida mors & formidabilis, vt solus de illa ego triumphare, solus ego illam nihil perimescere potuerim. Ergo si tu homo Christianus securitatis meæ æmulus non formidas mortem, & quanquam sis flagitijs inquinatus, nullo tamen nunc sensu moueris eorum, quæ tibi in supremo vitæ limine occurrent, omnemq; adiment sensum, *dura* utiq; est *sicut infernus amulatio tua*, hoc est, vernarum infernalium, ac dæmonum, non mortalium hominum, est ea æmulatio, cuius enim non totis artibus sanguis præ formidine coit, neq; arriguntur horrore capilli, quoties mortis recordatio animum subit, hunc obfirmato ad prauitatem ingenio dæmonem puta non hominem, qui dolere de peccatis sciat, inter eos illum numerare, quos Orci tremibus sua infelicitas æternum addixit. Audiamus ipsam Abba-

tem Lucam: *Fortis est & mors dilectio, dura sicut infernus amulatio tua. Cuius esset fortitudinis mors, qua inuaserat mundum, docuit, cum eam dilectionem, qua est inter se & Verbum, non inhorruerit, cuius fortitudo tanta fuit, & à nullo nisi à solo hoc poterat vinciri. Hanc autem regulam quisquis egredi attentauerit amulando, superbia, duritia, inferni diabolo comparatur, qui nunquam penitendo à sua duritie mollescere potest.* Hæc ille. Quapropter quod pia mater Ecclesia cineribus, in quos soluendi sumus, capita nostra tingit, sapienter ac circumspectè agit: Nam si huius rei memoria tam est efficax ad abolenda peccata, reducendosq; homines remedium, vt ipse adeo Christus & mortis laruam induat, quo tali aspectu obduratissimum quemq; à mala vita ad probitatem reuocet, & quasi interclusum se puer, & velut nesciat quid posthæc agat, desperetq; hominem, iam non hominem, sed dæmonem obstinatum, apud quem tam præstans tantq; virtutis medicina nihil obtinet; quid mirum, quòd hodie caros filios suos inclamat: *Memento homo quia pulvis es?*

PERIOCHA II.

Memento homo.

Mortis recordatio tam necessaria res est, vt eam non minus quam pane cibario egeamus, nimirum tali memorie salutem nostram æternam Deus adstrinxit, ac tam plurimum tribuit, vt vicariam suam relinquat.

Hispani, cum rei alicuius vsum, necessitatemq; extollere volumus, id talibus idiomatis nostri verbis facimus: *Es menester como el pan de la boca*; quod Latine dicas: *Est re opus nobis est & pane quotidiano*; nec alia habemus verba tali exaggerationi magis commoda, vbi enim non est panis, defunt omnia, cæterarum lauciarum quantacunq; sit affluentia. Tantundem de mortis memoriam dixerim, illius enim vsum, necessitatemq; non aliunde colligo, quam quod illa perinde ac pane quotidiano egeamus, quando illi etiam Deus salutem nostram sempiternam vult adstrictam.

Ostendamus primum. Regius Propheta David hæc de se tam obscura pronunciauit: *Cinerem tanquam panem manducabam*. Psal. 101. v. 11. Quorum verborum grammaticen consideranti statim occurrit, non esse eo sensu accipiendam, quem prima illorū significatio offert, rex enim cum esset, tamen si pro

pro singulari poenitentia studio panem sibi denegauit delicatorem, cinericio pane uicti non debuit. Neq; in hoc tota illius sententia sita est difficultas. Non enim dicit: *Panem tanquam cinerem manducabam*, verum *Cinerem tanquam panem manducabam*. Quid de hac syntaxi dicat Beda, lib. de trop. non nescio. Sed hic mihi erudendorum mysteriorum, non discutienda constructio suscepra est prouincia. Balduinus apud Incognitum in Psal. 101. ad rem nostram apte exponit Prophetam, tanquam dicere voluerit: *Cinerem tanquam panem manducabam, id est, memoria infirmitatis & conditionis mee, quia memini me puluerem & cinerem esse, panis mihi est, refectio mea est; in medio gloriae & maiestatis meae, ne me illa inflaret, aut abriperet, recordabar cineris, quo constabam, pulueris, ex quo factus, & in quem breui soluendus eram, eaq; consideratio mihi panis erat, quia tam necessaria animae, quam panis cibarius est vitae.*

Rogabant quondam humiles discipuli diuinum magistrum, doceret eos orare. Descendit is in vota illorum, cumq; precandi certam formulam traderet, haec inter alia obsecrare iussit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*. Match. 6. Est quod in hac orationis particula notes, quod vniuscuiuslibet diei panem seorsim petere iubet, ac dicere: *Da nobis hodie*. Et nonne rectius faceret, qui panem toti vitae necessarium peteret, apud qui vnius dieculae victum postulat, maxime apud tam liberalem & munificum Deum, cuius largitati & prolixitati etiam derogare videntur vota supplicum angusta, qui supra vnius diei annonam ab illo non expectant, quia non postulant? Sed obserua, quod Oratio Dominica in vsum nostrum, & Diuinae beneficentiae commendationem appositae est ordinata, in quam acutissime disserens S. Aug. ita exclamat: *O sapientia Vera, & diuina prouidentia, quae docuit & panem solum petere, & hodie nominare! Hoc enim dicto & auditis cum auaritia tollitur, & humana vita insinuat incertum, &c.* Competenter ergo oramus panem nostrum quotidianum dari nobis hodie, quia crastinus dies quid parat, ignoramus. Haec ille serm. 126. de temp. Panes illius diei, quem agimus, tantum petimus, quia posterioris incerti sumus, & dubij an futura nox viuos relinquet, ut intelligamus, hanc fragilitatis nostrae considerationem tam esse nobis necessariam, quam opus est cibario pane: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.*

Nec mirum vobis acideat, quod dixi, quando Deus id genus considerationi voluit obnoxiam esse salu-

tem nostram aeternam. In hanc rem obseruaui, ad eas nuptias, quas Rex quidam (is est Deus Pater) Filio suo instruxit, solos illos admissos, qui in terminis viarum haesitabant. Sic enim habes Matth. 22. *Ite ad exitus viarum, & quoscunq; inueneritis, vocate ad nuptias*. His nuptijs beatitudo, & gloria coelorum sempiterna adumbrata fuit, quod magno consensu sacri interpretes docent. Sed quid est, quod soli ingressi sunt ad nuptias, qui publicas vias egressi? Per opportunè respondet B. Albertus Mag. *Illi, qui sunt in exitibus viarum, mortem suam iugiter prospiciunt, & qui se credunt quotidie morituros. Et certè tales dignos se efficiunt, Et ad Christi nuptias introire mereantur, quicunq; enim mortis suae efficaciter recordantur, student esse patientes, continent, & obediētes*. Haec ille serm. 74. Ergo qui se in confinio vitae, ac velut in agone positos, iam iamq; animam acturos, aut planè tanquam mortuos cogitant, hos Deus Pater ad Filij sui nuptias aduocat, quia mortis considerationi beatitudine in addixit.

Volo hic locum Scripturae vulgarem expositione singulari dilucidare. Christus cum de ijs loqueretur, quos supera beatitudo manet, aiebat, neminem ad eam penetraturum, nisi qui repuerasceret, suaq; sibi exultatione recidisse in cunas videretur: Verba Saluatoris repono: *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli* (Clemens Alexandrinus transfert, *sicut puelli*) *non intrabitis in regnum caelorum*. Match. 18. Quos illos recens nati puelli hieroglyphico referunt? Mortuos, inquit Artemidorus, cui & vicinae mortis, omen est, cum quis se puerum somniat, quod mortui, ac pueri nullum sit discrimen. *Aegrotanti mortem praeannuntiat hoc somnium, quando quidem & mortui lacris inuoluuntur pannis, & limbois, quemadmodum etiam infantes, & humi deponuntur*. Quod ergo Christus ait: *Nisi efficiamini sicut paruuli*, non intrabitis in regnum caelorum, tale est ac si diceret, neminem potiturum beatitudine aeternâ, nisi exultatione suâ mortuo similis fiat, ut est per omnia similitimus puer. At si ea in recardo salutis nostrae perpetuae vertitur, refert dare operam efficaci considerationi mortis, nam qui sic facit, idem ad vitam melioris studia se recipit, & superioris vitae errata strenuis poenitentiae operibus emendat, itaque dignum se aeternâ requie praestare.

Neq; nimis sum huius considerationis, utilitatisque illius & necessitatis praedicator, cuius scilicet is est vltus, & fructus, ut qui illi studiosè diligenterq; vacat, eius curae vacare Deus velut superuacaneum ducat, tanquam satis tutus sit, cui cultus & tutrix adest,

adest, tanquam Numinis tutelarior locum tenens & vicaria, fragilitatis humanæ sedula & attenta consideratio.

Huic rei seruauit peculiarem quandam Ruperti commentationem. In gestis Abrahæ deuotus hic Abbas id annotauit, quod à morte Saræ curam, studium, animumq; omnem ad coemendum sibi atque illi sepulchrum conuertit, & viuum tumulo sepulchrum intulit: *Notandum verò quia Deus Soterius Abrahæ apparuisse non legitur*, inquit ille lib. 6. in Gen. cap. 35. scilicet postquam mentem ad monumenta, cogitationesq; ad sepulchra traduxit. Cur autem posthæc non apparuit? Nuper frequens illum conueniebat, consolabaturq; deinceps verò neq; visitauit, neq; conspicuum se illi fecit. Quid sit causæ? Fortè quod de sanctitate pristina remisit? Nihil minus. Cur ergo non eadem, quæ ante visitationis consolationem illum dignatur, ac permulcet? Ratio est, quod deinceps studiosius quam olim de sepulchris agit, & se velut in mortuis recenset. Qui verò monumentorum curam animo versat, tumulumq; cogitat, cui se paulò abhinc inferendum putat, non illi appareat Deus, bonam scilicet nactus vicariam, mortis recordationem, quæ Dei locum in tutando homine, munusq; ita fideliter exequitur, ut sub illa securus viuat Christianus: Nec enim arx est tam munita, nec murus tam validus, qui ita suos tueatur incolæ, ut seria mortis cogitatio omnem ab animo tentationem prohibet, atque aduersus diaboli insidias, mudi vanitates, carnis blanditias propugnat.

PERIOCHA III.

Memento homo.

Parum refert ac prodest cinerem fronti imponere, nisi penito cordi simul insinues, & insculpas.

Quod de Sanctissima Cruce D. Petrus Damianus affirmauit, idem de cinere dicere possumus, quo frontes nostras hodie notârunt: *Præferimus crucem in fronte, sed eandem crucem multò salubrius recordamur in corde, in Siroq; posse sanguinem percussor angelus videat, & exclusus euadat, non perempturus irrumperet*. Sic ille serm. de Inuent. S. Crucis. Tandem de cinere pronuntio. Non solo ille capite admittendus, sed in altissimum cor dimittendus, nec enim diabolus afficiunt quæ linguâ versamus, aut fronte solâ præferimus, sed quæ animi recessibus absconsa & impressa gerimus, ea singularem cadoceomoni cruciatum adferunt.

Res est exploratissima, quod Isaias terrâ diffeusus fuerit. Sic enim omnes verba Pauli accipiunt, quicquid varia diuersorum Martyrum supplicia dinumerat, de quibusdam ait, quod *secti sunt*, Hebr. 11. quod de Isaiâ magno consensu & paribus calculis Scripturæ tractatores accipiunt, de quo historiæ ferunt, ferrâ à rege quodam subiectum, quod veritatem liberè prædicasset. Quærit S. Zenon Veronensis, quomobrem barbarus rex eo tormenti genere necandum Isaiam putarit. Nam si præconem & testem veritatis illum nolebat, iubere poterat, ut illi lingua demutillaretur, & ex meretur, ita omne de illius sermonibus periculum, aut fastidium sublatum erat. Respondet porro B. Zenon, non hoc solum spectasse sanguinarium regem. Quid enim præterea volebat? *Belial filius Ezechia vir cruentus fatidicorum & pythonicorum antistes intra lorica m sacri pectoris fides comitum, predicationis politica, litterarum curiam requirebat*. Hæc ille serm. de martyrio Isaiæ. Non satis putauit verna dæmonis obtruncasse Isaiæ linguam, & ex ore sustulisse veritatem, ferram huc quoq; adhibuit, secuitq; medium prophetam, ut à corde quoq; adimeret, cui profundè impressam ferebat veritatem, hoc enim ille iniquis ferebat: Ut enim paruo commodò Isaias ore prædicasset verum, nisi animo idem complecteretur; ita regem tyrannum hoc maxime cruciabat, quod corde veritatem attineret, itaq; secari medium imperauit, *intraq; lorica m pectoris fides comitum, & predicationis politica curiam requisit*, ut ipsam cum radice veritatem euelleret. Diabolo enim ea modò sunt infesta, & inuisa, quæ cordi fixa.

Id ex ea parabola accipias, in qua Christus personatum agricolam agit, semen est verbum Dei, terræ instar sunt corda humana. Causa enim, ob quam seminis pars maxima pessumgit, ea est, quod *venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salui fiant*. Luc. 8. Non ab ore, non à labijs, sed à corde verbum adimit, nam quod de his loquaris, quæ pro concione audisti, domiq; tuæ ea referas, parum illum affligit, vnum verò illud sollicitè curat & cauet, ne in corde radices agat, ne animo imprimatur, ea nimirum officina est, ubi consunt opera Deo grata, itaq; *verbum tollit de corde eorum*, nam quæ corde oriunda, eadem Deo accepta sunt, & nobis fructuosa.

Arbiterum se Caiphas constituit, & remedium suggestit, quo vno sospitari posse omnem gentem Israelis putauit, sed tale, quale à solo Caiphâ quodam expectari poterat, quod salutem propriam cum iniuriâ

iuriâ afferret alienâ. *Expedi*, aiebat, *et vnus moriatur homo pro populo, ne tota gens pereat.* Ioan. 11. *ŷ. 49. Hoc autem de semetipſo non dixit, sed cum eſſet Pontifex anni illius.* Ita monet S. Ioannes ibidem. Non erat animi conſilium, quod verba ſonabant, nolens tamen infallibilem veritatem pronuntiauit, ſcilicet è re omnium fore, ſi vnus Chriſtus mortem oppeteret, ex qua totius mundi vita ſecutura eſſet. D. Ioannes Chryſoſtomus quærit, quamobrem Caiphas æternæ veritatis aſſertor tam nihil emolumenti retulerit è re, quam toti mundo profuturam affirmabat? Respondet: *Oſtantum, non autem ſceleſtum cor gratia illa attingit.* Ad prophetiæ munus ſolâ vrebatur linguâ, cor & animus nihil conferebant, adeo nulli vſui, quin & damnoſi illi ea gratia erat.

De patre quodam familias ait Chriſtus, plantaffe vineam, inſtruxiſſe torcular, ſepeq; & turri aduerſus omnem direptionem vuas, prouentusq; comuniſſe. *Homo erat paterfamilias,* ait Matth. 21. *ŷ. 33. qui plantauit vineam, & ſepem circumdedit ei, & edificauit turrim.* Omnibus his præſidijs eget vinea, vt fructibus abundet annuis, neq; incurſibus pateat alienis. Sancto Paſchaſio id notabile viſum eſt, quia paterfamilias non conſtruxiſſe, ſed fodiſſe in vinea torcular fertur: *Benè autem dictum,* inquit ille ibid. *fodit in ea torcular, eo quod interior veritas fructus gratia, niſi habeat altius in charitate corda deſoſſa, non eſſet quâ ſueret tanta vini exuberantia.* Vt fructus alluant neceſſe eſt torcularia altum effodi, & profunda eſſe, id eſt, vt vocationes Dei, & inſpirationes, & virtutes omnes in anima penitiore radices agant, ſic enim vberrimos fructus producant, leuis enim, aut nullius potiùs momenti eſt, verbis præferre, & linguæ magniloquentiâ prædicare probitatem, niſi animo eandem ſimul geſtites, & circumferas, hanc ob cauſam paterfamilias *fodit in eâ torcular.*

Quærit S. Auguſtinus, quid cauſæ, quòd tam accurate, curioſe, ac ſtudioſe inquiſierint in illum Scribæ ac Phariſæi, qui cæcus à natiuitate in tenebras è tenebris venit, à quo ſcilicet lumen oculorum accepiſſet, quod iniquior natura illi negarat. Respondet verò id factum, non modò vt Chriſtum calumniarentur, ſed pro inuidia quoque, quod illum oculatum cernerent. Inter hæc ſcrupulus incidit Auguſtino, quomodo inuidere potuerint videndi facultatem hi, quos ea non deſtituebat. Hunc porro ita eximit: *Cor impiorum frangebatur, quia non habebant in corde, quod iam ille habebat in facie.* Hæc ille in c. 9. Ioan. Parum nempè eſt perſpicaces ha-

bere oculos, ſi animus tenebricoſus cæcutiat.

Volo notetis quòd ſubiſcicio. Epulis & poculis vacabat Baltazar, cùmq; illo regni optimates, comuniq; ſacrilegio vaſa Templi Dominici profanabant, quæ Nabuchodonofor Hieroſolymis prædâ abſtulerat, bibebantq; ex eis, Rex, & primores, vxores & concubinae illius, inter quæ cùm inopinatò viſerentur tres digiti quaſi manus hominis ſcribentis in pariete, extemplo conturbati rex cœpit, tantumq; non obrigeſcere, ac toto tam vehementer contremiſcere corpore, vt genua eius mutuo colliderentur, & renes horror ſolueret. Itaque magos, Chaldaeos, aruſpices, diuinos, ariolos magnâ voce inſclamat, qui omniſe manus portentum explicarent, cùmq; cæterorum nemo vel litteras noſſet, vnus Daniel enudauit myſterium, aperuitq; regi deſinitam ac pronuntiatam à Deo contra illum ſententiam. Audiſt iſta Rex, neque tamen poenitentia reatum ſuum damnaſſe, aut indoluiffe ſcleribus legimus. Quid cauſæ ſubſit, quòd ea ſcriptura tam nihil apud regem obtinuerit, aut promouerit? Ratio eſt, quia *apparuerunt digiti quaſi manus hominis ſcribentis in ſuperficie parietis;* inquit ſacer textus Dan. 5. *ŷ. 5.* Si verba vt ſummo parieti, ita cordi quoq; intimo inſcripta fuiſſent, ad poenitentiam regem excitafſent, adduxiſſentque. Tale aliquid de re præſenti dico. Quid cauſæ, quòd cùm plurimi hodie pulueribus noceant, tam parum efficiat, & commodet quòd cum cineribus miniſtratur conſilium? Quare manus Sacerdotis tam nihil impetrat, cùm eam ſententiam frontibus noſtris inſert: *Memento homo quia cinis es,* niſi quia *apparent digiti manus ſcribentis in ſuperficie parietis,* neque in cor deſcendunt, aut in animam verba penetrant, neque ſatis nobis perſuademus, quàm vicina nos mors expectet, quantis periculis expoſita ſit vita noſtra, quàm parum tuta & ſecura? Itaq; pauculam efficacitatem habet cinis in fronte, qui non ſimul habet ſedem in corde.

Propheta rex vt explicatum daret, in quantam apud omnes obliuionem & contemtionem incidiſſet, ſic aiebat: *Obliuioni datus ſum, tanquam mortuus à corde.* Pſal. 30. *ŷ. 13.* quæ verba ſic diſpungit Caietanus: *Aduerte, comparari obliuionem ſibi tanquam mortui à corde, mortui enim eiſi ſunt in recordatione noſtra in libris, in ſepulchris, non tamen in corde ſunt.* Hæc ille. De morte plurimus nobis ſæpè ſermo eſt, & vel loquimur ipſi, vel audimus alios, ſed animus rarò, vt decet, cogitat. Cardo autem ſalutis noſtræ in eo vertitur, vt non ſolâ lin-

guā, verūm & cōrde mortem circumferamus, quā-
rūm enim rerum in corde est fundamentum, ex
multum momenti & vilitatis adferunt.

PERIOCHA IV.

Memento homo.

*Ad persuadendum bonam vitam, nullus effica-
cior morte orator.*

SI cogitationes tantillum modò ad rem, quam
versamus, aduiteremus, nullo hodie nobis, meā
quidem opinione, opus esset vel prædicatore alio,
vel themate præter verba superiora, quò vel ad poe-
nitentiam, vel ad vitæ studia emendationis adduce-
remur. Nec enim aliud inuenio, cuius tanta sit
energia, vis, & efficacia ad detegendas vitæ morta-
lis fraudes, dissuadendumq; omnem vanitatis confe-
ctationem, quanta mortis, & illius memoriæ. Quis
enim rectè consideret horrendum mortis spectacul-
um, absolutumq; illius in omnes imperium, quòd
sceptra ligonibus æquat, regumq; basilicas, & rusti-
corum casās eodem loco habet, summos atq; infimos
eidem censuræ subijcit, quin tyrannidis horrore di-
rigescat? Is optimus est sermo omnium, quos audire
homo Christianus possit. Sic enim habet S. Theodorus
Studita: *Quām eximia catechesis: quām frugi
admonitio est: quā intentos ad officij functionem &
vigilesq; præstet.* Id adeò facere neglegamus nunquam,
neu cessemus à cogitatione, & à corporis desunctu.
Hæc ille catechesi 76. vbi cū in religioſo conuen-
tu apud subditos de morte disſereret, eximix cate-
chesios, & frugi admonitionis nomine eam concio-
nem donabat, nimirum nullius oratoris tanta vis est
ad persuadendam vitæ sanctitatem, quanta vnius
mortis.

Sed illud aliquid eximij leporis & salis habet,
quòd hic Sanctus Mortem vocat eximiam cate-
chesin. Cū significare volumus, destinatum nobis
esse rem difficilem alteri persuadere, id ita efferimus
hispanè: *A fulano yo le catechizaré*; quod latinè,
nec satis tamen latinè, si verbum ex verbo reddas,
ita dicas: Ego illum catechizabo, hoc est, adducam,
vt mihi quicquid illud affirmanti assentiat. Dicit ergò
nunc Theodorus, mortem esse eximiam cate-
chesin, vt quæ omnia nobis pro arbitrio & voto per-
suadeat, tanquam efficacissimus quidam orator, &
ecclesiastes.

Actorum Apostolicorum scriptor refert, Tabi-
tham quandam, mulierem in Deum ac pauperes in-

primis piam, naturæ concessisse, cuius mors tam
acerba plurimis acciderit, vt pro ea supplicandum
Petro putarent, vt is illi vitam à Deo (apud quem
precibus, gratiā, & meritis valebat) reddendam exo-
raret. Adduci se passus est Petrus, vt rem tam ar-
duam tentaret: *Cumq; aduenisset, duxerunt illum in
cenaculum*, inquit horum factorum sacer author,
Act. 9. v. 39. quò ille facilis lubenq; est ingressus.
Dubitare hic licet, vbi vbi eum interpellaret. Occur-
rit S. Chrysost. ibid. *Ducunt Petrum & ibi sita erat
mortua, forte esset putantes illi aliquid ad doctrinam
dari.* Hæc ille, velut dixisset: Quamquam Petrus
prædicator esset, isq; tam incomparabilis, felix, &
eximius, vt hominum totas legiones concione vnā
conuerteret, defunctam tamen pro optimo concio-
natore illi fore arbitrabantur, atq; à frigido & rigi-
do cadauere multa etiam illum posse doceri exilti-
mabant, quoniam *eximia catechesis, & frugi admoni-
tio* est quæcunq; illa mortis exhortatio.

Nulla rerum aliarum tanta affinitas, quanta somni
& mortis, est nempe ille huius viua quædam effigies,
itaq; mortem nominat, qui somnum, & qui
somnia, idem mortem dicit. Seratum, in quo de-
lassatum vigilijs, ac laboribus corpus suam quietem
caprat, somni *Gymnasium* appellat Clemens Alexand.
Padagogi sui lib. 2. c. 2. Mirissima certe nuncupatio.
Si quietis conciliatore, soporis irritamentum, cu-
rarum depulsores, fatigatore membrorum refo-
cillatorem vocasset lectum, aptiore nomine donasse
videretur, sed quòd *somni Gymnasium* dixit, tanquam
lycæum, vbi dormire & stertere doceamur, non satis
commodè dictum putare quis possit. At rem peni-
tissimè introspectienti occurrit, acutissimè tali ver-
borum paraphrasi rem à Clemente descriptam:
Nam si quidem homo somno sopitus imago est mor-
tui, & qui strato dissentus quietem caprat, resupina-
tum in tumulo cadauer refert, vocetur lectus, *somni
Gymnasium*, siue mortis lycæum, nec enim alius
quispiam tam efficaciter se suā cathedrā ad persua-
dendum dicit, quā è strato dormiens, è sepulchro
mortuus. Vide hoc sis.

Postquam diem suum Sara obierat, esse sollicitus
de monumento Abraham cœpit, vt paulò ante dice-
bamus, in quo post caram coniugem ipse quoque
conderetur. Itaq; agrum emit, *in quo erat spelunca
duplex*, vt habes Gen. 23. v. 17. Negotium fecit
factis

PERIOCHA V.

Memento homo.

Ut Sacramento Eucharistiæ, ita & morte, quodam modo munitur homo: Velut enim Angelorum ille panis mors est malis, vita bonis; ita mors iusto vitam, mortem impio adfert sempiternam.

NON miror, quòd Ecclesia mater nostra mortalitatis nostræ, & caducæ fragilitatis nos admonet, quamvis eam nemo nesciat. Sed hoc mysterio & huius rei causâ admonemur mortis nostræ & angustiarum, quæ nos in limine vitæ supremo expectant, quoniam ex illo momento pendet nostra sempiterna vel salus, vel infelicitas, nam ut Sacramento Eucharistico (quod Periochæ huius titulus habet) sic & morte, suo quodam modo, munitur homo. Itaq; ut is, qui Sacrosanctæ huic mensæ appropriat, cum multo timore id facere debet, propter periculum, quod subest, vitæ, aut mortis (qui enim iustus huc adfert præparationes, maiorem gratiam refert, ut maiorem poenam incurrit, qui non satis decenter dispositus accedit) sic his, qui sunt in bono statu, mors vitam adfert, ut mortem è contra æternam ijs, qui cum Dei offensâ è viujs abeunt. Atqui si tam periculosus est vitæ huius exitus, & in vitam alteram discessus, non mirum, quòd Ecclesia mater nostra tam plurimum, ac sollicitè nobis mortis memoriam commendet.

Inuenio quòd eadem verborum cautelâ vtantur, qui de morte, quiq; de augustissimo altaris Sacramento, rebus nimirum magnam similitudinis cognitionem habentibus, loquuntur. Plurimorum interpretum sententia habet, de Eucharistica mensâ locutum Salomonem, quando Prouerb. 23. ait: *Quando federis: Et comedis cum Principe, diligenter attende quæ apposita sunt ante faciem tuam. Et statue cultrum in gutture tuo;* magno enim periculo te exponis, nam si in bono statu accedas, plus vitæ percipis, sin autem, maiorem tibi mortem consciscis, *non gratis dantis, sed accipientis nequissâ,* non vicio panis, qui mera vita, & gratia est, sed tuo, qui comedis; inquit S. Petrus Chrysologus serm. 55. à praua enim dispositione mea fit, ut theriaca in venenum, in toxicum medicina vertatur. Itaq; *statue cultrum in gutture tuo,* multâ cautione aduerte, & diligenter omnia circumspice. *Panes propositionis ponere super mensam* iussus est Moyses Exodi 25. 7. 30. Erant illi panes figura huius panis, qui de

B

cælo

sacris Expositoribus spelunca illa duplex, ratioque illius, & figura sepulchrorum eius ætatis. Missas hic faciam opiniones cæterorum. Quæ Abulensis de hac re scripta reliquit, ea instituto præsentia sunt peropportuna. Verba illius sunt hæc: *Ideo ista spelunca erat duplex, quia erat in duas partes diuisa, una pro corpore, alia pro cruribus, & erant illa duas partes subordinatæ, id est, una sub alia non directè, ita quòd cadauera sepeliebantur sedentia tanquam in cathedra.* Ingenti prorsus mysterio cadauera in tumulo velut in cathedra locabant, ut taciti indicarent, mortuos esse præstantissimos Orbis Doctores, nec alteri cuiquam; ecclesiasticæ tantos esse ad permouendum hominem neruos, quantum vni mortui: *Quàm eximia catechesis!*

Curiosum aliquid, nec minùs vile in hanc rem obseruauit, scilicet eorum, quos Christus infirmitatibus absoluit, nonnullos ab illo iussos, nihil tale deinceps committere, ob quod relabi in superiora mala possent. Curârat paralyticum, quem annos triginta & octo morbus affixum strato tenuerat, aiebatque: *Iam noli peccare, ne aliquid detæris tibi contingat.* Ioan. 5. 7. 14. Alibi adulteræ flagitij sui gratiam fecerat, & subiiciebat: *Vade, & iam amplius noli peccare.* Ioan. 8. 7. 11. Ita cum alijs egit. Resuscitabat filium viduæ Naimiticæ, & postquam redanimasset adolescentem, nec verbum locutus, *dedit illum matri suæ,* ut author est Lucas c. 7. 7. 15. de quo tamen id sibi quisq; facillè persuadeat, in illo immaturæ ætatis lubrico aliquoties ante fuisse lapsum. Reuocârat in vitam Lazarum, & aiebat discipulis: *Soluite eum, & finite abire.* Ioan. 11. 7. 44. ut sit abeundi facultas, quocunq; voluntas, aut voluptas. Vbi illud magnoperè notandum, quòd vitæ restitutos nec verbo appellabat, neq; admonitione aliquâ præmuniendo putabat, ut illos meliorem vitæ suæ rationem ponere monebat, quos ægrâ valetudine, aut alio quopiam tali malo leuârat. Cur ita? An sacra illius monita magis merebantur morbis absoluti, quàm vitæ redditi, ut propterea hos præ illis institui endos, imbuendosq; putârit? Nequaquam. Sed quid tandem est, quòd alios officij sui commonefecit, alijs prorsum nihil dixit? In promptu causa est. Fuerant hi mortem experti, illi non item. Eos ergò qui morti succubuerant, non compellauit, non præmonuit, non adhortatus fuit, ne actum ageret, si erudiendos susciperet, quos mors, optimus didascalus, omnibus imbuerat, quæ ad rectè, beatèque instituendas vitæ rationes pertinebant: *Quàm eximia catechesis!*

cœlo descendit in alimoniam animarum. Quos panes propositionis Vulgata nostra vocat, pro ijs origine Hebræa vertunt alij, *Panes facierum*, idq; magno mysterio, quoniam diuinus hic panis, duas facies habet, alteram panis, gladij alteram, elegantem & iucundam faciem exhibet ijs qui cum eleganti habitu & ornatu interiore adueniunt ad illum suscipiendum, terribilem autem vultum eis ostentat, qui sordidi accedunt, pio panis est, gladius improbo. Quando autem tam diuersas & aduersas habet operationes, nihil mirum quod iubemur tantâ prouidentia, & circumspectione vti, cultrum aded in gutture statuere, cum hanc mensam adituri, & illum panem comesturi sumus.

Ad eundem modum inuenio locutos alios de Morte, panemque, & sacramentum eam appellatam reperio. *Sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei*, aiebat Christus Luc. 9. §. 27. plebi, quæ illum sequebatur. S. Ambrosius magnum in his verbis Dominicis ostendit mysterium: *Sed quid est*, inquit, *gustare mortem*? Quæ hæc tam noua loquendi formula, vt dicas non gustaturum mortem, quem non moriturum vis significare? An potus, an cibus quidam est mors, vt bibatur, degustetur, edatur? Immo verò est ita, inquit S. Ambrosius: *Quemadmodum panis vita est, ita & panis mors est*; morte non secus ac pane vescitur & viuunt bonus probus Christianus, morte namq; munitur Christianus, est enim illa Sacramenti altaris æmula imitatrix, vt dixi, quasdamq; illius habet proprietates, quod mox probatum dabo.

Ecclesiasticus c. 9. §. 20. hæc habet præsentis instituto commoda: *Communione mortis scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium arma ambulabis*; tanquam dixisset: Animaduerte, mi fili, quod mors communio est: *Communione mortis scito*. Peculiaris modus loquendi de morte est, quod communio vocatur, quoniam hoc nomen dedicatum est Sanctissimo altaris Sacramento, dicimurq; multos, siue paucos adiisse sacram communionem, cum indicare volumus, frequentes fuisse, aut raros, qui sacra synaxi resecti, corporis & sanguinis Domini participes facti sunt. Quod cum ita sit, quomodo Mors communio appellatur? Ob id, quod plurimam habeat cum communione Eucharistica similitudinis affinitatem: Nam si de illa dicit Salomon: *Cum sederis manducare, statue cultrum in gutture tuo*, vt nos doceret, cum magna cautione & circumspectione mensam Dominicam adire; de Morte ait Ecclesiasticus, vt eam quisq; metuas, quo-

nam super dolentium arma ambulabis, & in medio laqueorum ingredieris, vt merito pertimescere summo perè extremum cum morte conflictum debeas, in quo velut per medias hostium crudelissimorum frameas, lanceas, ac bipennes penetrandum, & super arma dolentium de salute & omni felicitate nostra dæmoniorum ingrediendum. Iure autem hoc dico, quod par sit periculum eorum, qui mortem, & qui sacram communionem adeunt. Nam si diuinitissimum illud Sacramentum mors est malis, ita bonus, vt est apud S. Thomam Opusc. 57. Mors etiam impio mors est, & vita probo, mors enim peccatorum pessima, inquit S. David Psal. 33. §. 22. cum è contrâ sit pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius, Psal. 115. pretiosa, inquit, mors, immò ne mors quidem, vita est, quam adeunt sancti, cum mortem.

Huc spectat illud Apoc. 6. §. 8. *Et ecce equus pallidus*; pro quo Tertullian. apud Blasium Viegas transtulit: *Et ecce equus viridis*; quæ variatio quosdam mouit, eò quod non sit facile captu, quomodo vnius equi duo fuerint tam differentes colores. Si pallidum & macilentum dixisset, aiunt illi, nihil nouum dixisset: ac equum pallidum, eundemq; virentem, promptum, agilem quis, non dico vidit, sed vel audisse, aut legisse meminit? *Et ecce equus viridis*. Obscurum est quod dicitur, quia nec alia sunt tam pugnancia seu aduersa, quam pallor & viror, imbecillitas & agilitas. Sed nostro instituto tamen per opportunum venit, quod equus pallido & viridi colore fuisse fertur, quorum ille tristitiæ, hic verò bonæ spei & gaudij est symbolum, nam mors pallida est, hoc est, tristis & infelix accidit improbo, pio autem equus viridis est, & spem bonam adfert vitæ melioris, vnde & sperat iustus in morte sua, teste Parmianæ Proverb. 14. v. 32. quia à morte æternam requietem expectat pro laboribus, quibus cum vitâ perfunctus fuit.

At si Mors hoc agit, quod sacra Eucharistia, tamq; diuersa & aduersa operatur, cum sit mors, seu vita, poena, seu gloria, panis, seu gladius, antidotum, seu venenum, meritò omnes animi nostri cogitatus ad eam attentissimè considerandam conuertimus, meritò id Ecclesia pro iustissima piæ matris sollicitudine nobis commendat, dicens: *Memento homo quia pulus es*: memento quod mori est necessum, quod ex morte pender, vt sis æternum vel reprobis, vel beatus. Itaq; nihil etiam nouum quod dixi, vt Sacramento Eucharistiæ, ita morte quodammodò muniri hominem, atq; vt magna præparatione opus est ei, qui Corpori & Sanguini Domini fructuose com-

municaturus, ita non minore indigere quemque, ut sanctè moriatur, ut hoc sibi dictum omnes putare debeant, quod vni Ezechia: *Dispone domus tua, quia morietur tu, & nō viues*; 4. Reg. 20. & Isa. 38. v. 1.

Et quàm diligens præparatio, putas, exigitur ab eo, qui sacrosancta altaris mysteria dignè est percipiturus? S. Franciscus de Borgia, ut est apud Ribade-neiram in eius vita, & Alphonsus Rodriguez 2. p. exercitiorum, tale quid interrogatus, aiebat, totius vitæ opus esse debere, ut quis vel vni communioni sese aptet, non quod satis digna sit tanto Sacramento etiam tanti temporis præparatio (cui sæcula, ipsa adeo æternitatis spacia nimis angusta sunt) sed ut hinc acciperetur, quid homo pro virium suarum mensurâ facere possit, ac debeat, ut in sacrâ mensâ non iudicium incurrat, sed vitam inueniat. Percuntor hic nunc ego. Quantum temporis dandum existimas iustæ, ac decenti ad mortem feliciter subeundâ præparationi? Dicat hoc Seneca ethnicus Christianis: *Vivere totâ vitâ descendendum est, & quod magis fortasse miraberis, totâ vitâ descendendum est mori*. Sic ille de breuit. vitæ c. 7. Magni ergò res momenti est mori, quod totos vitæ annos requirit, ut feliciter ab homine fiat, qui per annos ætatis gradus, ac in dies singulos hoc solum cogitare, hoc vnum vnicè dicere debet. Atqui ut id pro eo ac decet, agamus, dicitur nobis hodie: *Memento homo*.

PERIOCHA VI.

Memento homo.

Mori sibi debet, quisquis Deo vivere cupit, nunquam enim moritur, qui se, dum vivit, sepelit.

Quod faciendum est vice non amplius vnâ, iterumque; & iterum fieri nequit, maximè quando tale est, ut in eo omnia sint posita, id prouidetissimè circumspexitissimèque; faciendum. S. Paulus ad Heb. 9. ait: *Statutum est hominibus semel mori*. Dei inuiolabile decretum est, ut omnes semel denascamur, quotquot nati. In morte autem omnis nostra felicitas, aut miseria est posita, ut dictum. Ratio ergò magnoperè postulat, ut mortem, quam nonnisi semel obire datur, & in qua totius salutis nostræ cardo vertitur, animo & cogitatione sollicitè, attentè, ac diligentissimè intueamur. Quisquis autem benè moriendo cupit vivere Deo, is sibi crebrò moriatur oportet, hæc enim præmeditatione mortis, & imitatione fit, ut aliquando feliciter moriatur, cum è vita decedit. Illud præterea necessum est, ut se viuum

terræ infodiat, quò nunquam mortem incurrat.

Flavius Vegetius l. 3. suorum aphorismorum c. 22. hunc vnum inter alios constituit. *Ratio manifesta est, semper in otio debere fieri, quod necessario faciendum videtur in praelio*. Nemo in vero certamine fortiter dimicauerit, qui non prius ludicrâ pugnâ se exercuerit. Sopher quidam princeps exercitus Regis Sedecia: cum alijs suæ gentis in Babylone exulare coactus, ut quarti Regum libri caput 3. refert, *probabat tyrones de populo terra*, pro quo alij apud Lyranum vertunt, *militare faciebat*, alij, *erat exercitans populum terra*, ex officio docebat alios in pace, quomodo strenuè arma tractare, stringere gladium, librare aut declinare ictum, fugare vel fugere hostem, ac viriliter pugnam gerere deberent in bello, nec enim grauiter, feliciterque; rem gerere in conflictu potest, qui non ante umbratili congressu, quid in ipso seruientis prælij tumultu faciendum, didicerit: Nimirum *ars bellandi*, ut est apud Cassiod. l. 1. epist. 40. *si non præludatur, cum necessaria fuerit, non habetur*, magnanimus enim miles nemo vnquam fuit, qui non ante pugnam pugnare doctus. *Discat ergò miles in otio*, pergit Cassiodorus, *quo proficere possit in bello*. Quod verò aliud bellum tam anceps ac graue, quàm illud, quo homo in supremo agone cum morte confligit? vbi seniores procellæ impendent, vbi grauioribus tempestatibus concutitur, crebrioribusque; ac latentioribus insidijs appetitur anima, quàm sub extremam vitæ periculum, cum de æternitate certamen suscipitur? Sub id scilicet tempus *in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium arma ambulabis*, ait Syracides supra adductus. Eo momento pertinacior est dæmonum omnia tentantium assultus, eo momento tenebrarum principes fulminares machinas suas omnes admovent, & soluunt, ut partem muri deiiciant, quâ penetrare ad occupandam animam possint, qui nisi illâ horâ triumphent, omnem victoriæ spem ponunt, ac perdunt, adeo maiori contentione eum vrgent, quem fata, enixiusque; illi instant, cui hora instat extrema. Quæ cum ita sint, benè fit, cum id ab incolumi agitur, quod facturus est æger, cum ad mortem sese comparat quando bonâ vitæ valetudine, morte scilicet felici decederet, qui nunc velut moritur, quoties quomodo demùm rectè mori possit, præcogitat.

Admodum assentior illi Aristotelis tam peruulgatæ sententiæ: *Omnium terribilium terribilissimum mors*, quæ leonis similis est omnes trucidis aspectus ferociâ territantis. Sed quomodo cingatur leo?

Domesticâ consuetudine, si illum semel & sæpius blandè habeas, suauè tractes, ex leone velut agnum facis, utq; voluptatem denique afferat, qui metum nuper incuriebat. Huc pertinet illud apud Ruscelum l. delle *imprese* emblema leonis, cui injecto in os fræno, sola moderabatur manus, cum hac inscriptione adiunctâ, *dies & ingenium*, quo significaretur, ferocissimum leonem mansuesceri, si leni manu subpalpes, si familiariùs ac mitiùs tractes. S. Idiota ait, mortem formidolosissimam esse, & quasi horribilem quendam leonem, sed quid facias, ut mitescat? Respondet: *Effice tibi mortem cogitatione familiarè, & si tua fors tulerit, possis ei obuiam exire, est namq; magna sapientia, frequenter cogitare de morte.* Hæc ille l. 5. c. 5. Sic licet terribilissima mors, & inexorabilis, si tamen crebris meditationibus ad animum aduoces, ita mansuescit, ut obuijs vlnis excipere, & complecti valeas, quando demum reuera venerit, neque enim noua accidere nobis potest, quam crebrò præstolari expectauimus.

Neq; magnum est nos id agere, Christi nimirum exemplum hæc in re habemus, de quo S. Zenon ait, in aluo maternâ certamine vmbatili se exercuisse ad pugnam, quæ illi futura cum dæmone erat: *Enim Dei Filius ab aternâ sede profectus in prædestinata Virginis templum sibi met castrametatur.* Sic ille serm. 40. de Natiuit. Vbi expendito istud: *Sibi met castrametatur.* Quid est sibi met castramentari? Discite ab exemplo familiari. Qui publicè orationem, aut aliud quidpiam dicturi sunt, primùm sibi priuatim, ac secretò dicunt, quod postea palam coram pluribus sunt pronuntiaturi: Ita Christus, ex D. Zenonis sententia, in materni corpusculi campo sibi castrametatur, exercitum digerit, arma construit, congressum tentat, certamini præludit, quod posthæc in cruce cum dæmone initurus erat, ut facilius, & felicius illi caderet confictus ante hæc frequentatus. Hoc exemplo docemur mori nobis, & quomodo multò & crebrò ante exerceri ad mortem oportet, si potiri victoriâ aduersus illam volumus, & Romanorum tyrones imitari, de quibus hæc scribit Vegetius l. 1. c. 9. *A singulis singuli palis designabantur in terra, & sex pedibus eminebant, contra illum palum tanquam contra aduersarium tyro se exercebat.* Talis deberet esse hominis Christiani vsus assiduus, hæc consuetudo exercendi se non contra palum, sed aduersus mortem, aduersus momentum vitæ extremum, quod omnis vanitatis, & superbix finis, & initium sempiternæ vel calamitatis, vel beatitudinis erit. Bombyces admodum pertimescunt to-

nitrua, adeò qui domi alunt, æris tinnitu, & sono leniore ad ferendos saluâ vitâ cæli fragores, & fremitus immaniores assuefaciunt. Ad hunc modum vir Christianus, qui extra mortis metum esse, eamque non formidare cupit, mori sæpè discat, nam si moriatur sibi, viuet Deo, hic per gratiam, ibi per gloriam, ad quam nos perducatur, qui sine fine viuunt & regnat Deus Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, Amen.

S E R M O I.

In die Cinerum.

Cùm ieiunatus, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Matth. 6.

Nescio an alia magis appositâ verba reperiri possint, quæ & Euangelium complectantur, & Christi in Euangelio mentem, institutumq; declarent, quàm illa Prophetæ Regis ex Psalmo 80. vbi ex sententiâ Michaëlis Ayguani agit de asperitate vitæ, quam obseruare homo Christianus debet, siue ut præteritas culpas oblitteret, siue ut se aduersus posteriores præmuniat: *Sumite psalmum, & date tympanum, psalterium iucundum cum cythara.* Tribus instrumentis laudes Deo personare suadet, rauco tympano, dulci psalterio, suauis cytharâ, seu testudine. Horum quodlibet suam habet significationem, inquit Ayguanus. Tympanum, quod sit ex pellibus animalium mortuorum, nostram mortalitatem adumbrat. *Psalterium quod manu pulsatur, significat operationem,* quam exercitare debeamus. Cythara instrumentum cauum & vacuum ieiunij, abstinentiæ, aliarumq; carnis afflictationum symbolum est, quibus corpus ab immoderato ciborum vsu coercemus, exinanimus, & attenuamus. Hæc sunt ipsissima instrumenta, quæ nos hodie pulsare Christus Saluator iubet. Psalterio, quod manibus tangitur, significantur opera misericordiæ, quæ colere iubemur, cùm prohibemur thesaurizare, *nolite thesaurizare.* Testudo vas cauum & inane typo refert ieiunia, quibus dum carnem debilitamus, spiritui vires addimus, *cùm ieiunatis.* Tympanum caducæ fragilitatis nostræ memoriam nobis refricat, quod idem Ecclesia mater nostra hodie facit, cùm inclamat: *Memento homo quia pulvis es.* Hæc instrumenta in musicam, vestramq; spirituales oblectationem, & institutionem aptata nunc adfero, quæ dum vñbus vestris pulso, vos attentis auribus haurite.

P E R I O -

PERIOCHA I.

Cum ieiunatis.

Dum caro ieiunat, anima bacchanalia celebrat, corporis enim defectus, profectus est spiritus.

VIX Christum vidi hoc Euangelio attenuatorem carnis commendantem, & edictum vniuersale contra immodicas & immoderatas illius cupiditates promulgantem, quando simul intellexi, quod rationes animæ haberi potiores cuperet, spiritusq; incrementa, & profectum fieri optaret, hæc enim omnia vnum illud, *Cum resunaris*, complectitur.

S. Paulus, qui hanc rem accuratissimè pertractauit, dum Galatis scribit, ait, tam pertinacia esse carnis & spiritus dissidia, vt ea fœderare, & in concordiam adducere nemo possit: *Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem, hæc enim sibi inuicem aduersantur.* Gal. 5. v. 17. Perpetuam pugnam pugnant corpus & anima, neq; alterum alteri aliquando vel conciliatur, vel inducias permittit. Huc festiuè allusit S. Ambrosius l. 1. de pœnit. cap. 13. vbi carnem vocat *forense anima vestimentum*. Sed quid est forense vestimentum? Olim qui litibus, causarumq; controuersijs cum voluptate vacabat, is homo *forensis* audiebat, vti nunc *forum interius* & *exterius* nominamus & illud sacrum conscientia, & illud profanum iustitiæ secularis tribunal. Caro ergò Ambrosio *forense anima vestimentum* dicitur, quia semper aliquid contentionis cum anima habet caro, neque altera per alteram respirare vel momento potest. *Caro concupiscit aduersus spiritum*, inquit Paulus, nunquam non colluctantur, aut litigant. Et quæ tam obstinatæ concertationis causa? *Quoniam quod vtrius addas, alteri detraxis*, inquit S. Theodorus Studita catech. 1. Vnde corpus proficit, inde anima deficit, neque spiritus incrementa sine carnis dispendijs facit. Itaq; cum animæ emolumentum ex corporis incommoda habitudine consequatur; expedit emaciare carnem ieiunijs, afflictare abstinentijs, debilitare vigilijs, vt ne insolescat, neq; repugnet, aut tumultuetur.

Flavius Vegetius inter varia stragemata, quæ tradit, hoc vnum altissimum suggerit l. 3. cap. 26. *In omnibus prælijs expeditionis conditio talis est, vt quod tibi prodest, aduersario noceat, quod illum inuat, semper tibi officiat. Nunquam igitur ad illius arbitrium aliquid agere, aut dissimulare debemus, contra te enim esse incipit, quod facit ille pro se, & rursus*

quicquid pro tua parte tentaris, contra illum erit. Quàm commodus proposito nostro aphorismus! Caro & spiritus insensibilissimi sunt, & velut iurati hostes, ergò quod è re carnis, idem spiritui noxium est, & decedit animæ, quicquid accedit corpori. Itaque conficienda est caro, vt proficiat anima.

Huius rei elegantem figuram primus Regum liber c. 2. nobis ministrat. Helcanæ cuidam dux erant vxores, Anna, & Phenenna, illa sterilis, hæc fecunda, ex quo factum, vt hæc illi sterilitatem suam sæpè arroganter probro daret, quod cum Anna animo acerbo acciperet, diu multumq; Deum precata, vt illo & naturæ vitio, & mulieris æmulæ conuitio absolueretur, exorauit Numen, filiumq; enixa, hymno victoriam celebravit, quâ de rivali suâ triumphasse putauit, exclamans & dicens: *Exultauit cornu meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Deo meo.* Alphonsus Tostatus Episcopus Abulensis ait, multos in eâ esse opinionem, non aliter à Deo vel exaltatam humilem Annam, vel humiliatam superbam Phenennam, quàm quod omnes huius liberos morte sustulit. Sed quâ id ratione? *Occidit omnes filios eius, & non simul, sed cum nascebatur vnus filius Anna, moriebatur vnus filius Phenenna, & sic quod morerentur omnes.* Itaque simul vt nascebatur Anna, denascebatur Phenennæ filius, & cum illa auergeret, hæc extenuabatur, lucrumq; illa cum huius iacturâ faciebat. Quàm viuâ præsentis doctrinæ delineatio! Anna & Phenenna carnem, & animam referunt, ex quibus illa arrogans ac superba hanc deuotam humilemq; subiectam, & obtritam cupit. Sed quod huic malo remedium? Illud, vt moriantur filij carnis, coërceanturq; illius studia, libidines, impetus, sic enim fiet, vt proficiat anima, auergetur spiritus, huius nimirum salus & incolumitas in illius malis & ærumnis est posita.

Rex pœnitens dum pœnitentem & iustum Psalmo 40. describit, sic inquit: *Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius*; tanquam dixisset: vt dulcem ex somno quietem capient infirmi, quos, Deus, ab obsequijs habes, tu eis tuis ipse manibus ad suauem remissionem lectum componis. Tam studiosè curas, quos studiosè obsequentes habes. Sed quis sensus subest verbis Davidicis? S. Petrus Chrysolog. serm. 14. ait, per stratum intelligi carnem, per infirmum verò animam: *Caro est qua versatur, & versat, ipsa est ergò qua in aduersis voluitur, in prosperis versat.* Vt infirmo sit quietè & benè, stratum versari, excuti, sursum ac deorsum volui necessum est. Ad eum modum, inquit Chrysologus, se res habet.

habet cum carne & spiritu, nam dum corpus squalet, abstinentiaq; & ieiunijs frangitur, magna quies animæ conciliatur, spiritus enim otium in negotijs corporis est situm, in prosperis è contra *versat caro*, animamq; in præceps rotat.

Audite præclaram Ruperti observationem. Sanctus Matthæus cum immanem impij Herodis stragem, & carnificinam, cui innocentes Bethlehemienses infantes subiecit, recensuisset, tunc rem successisse vaticinio illi aiebat, quo Ierem. c. 31. v. 15. tot annis ante prædixerat: *Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios suos*; hoc est, cum illam plusquam ferinam immanitatem exerceri, tantumq; innoxij sanguinis verti cerneret, indulsit lachrymis formosa Rachel, & pro iulli doloris magnitudine dirum eiulauit, quod cara pignora suam ærumnosè perire, atq; à turbulento aquilone in ipso flore abripi tristibus oculis spectaret. Quod hac in re difficile occurrit S. Hieronymo, id nōrunt plerique, neq; enim Rachelis, sed Liæ filij fuerunt trucidati ab Herode Innocentes, nam Rachel solos duos filios numerauit, Iosephen & Beniamin, puelli autem martyres in Liam suam referunt originem. Sed Ruperti acumen nunc accipite: *Rectè in tali causa illorum Innocentium parvulorum mater dicta est Rachel. Quia sicut tunc pater Jacob noluit consolari, & sicut mater Rachel, si adhuc viueret, nollet consolari, eò quod non esset Ioseph, & tamen erat, & non solum viuebat, verum etiam potens erat, & prosperè agebat Ioseph: ita qualibet mater plorabat quidem pietatis affectu filium occisum tanquam si non esset, & non solum erat, verum etiam melius erat, & verius viuebat.* Hæc ille de vict. verbi l. 3. c. 7. Dolet caro cum cæditur, tristatur, & lachrymas vertit, dum sanguineni ex flagris fundit, dum ieiunijs exhauritur, dum abstinentiâ fatigatur; sine tamen ploret, gemat, suspiret, nam illæ Rachelis sunt lachrymæ, & cum carni est ægrè, tum spiritus habet optimè, & decrementsa corporis, augmenta sunt animæ.

Locus est in Leuitico, in quo multi hæserunt, ingenioq; laborarunt. Inter varias leges hanc populo suo ibi tulit c. 5. v. 4. *Animam, qua iuraueris, & protuleris labijs suis, si vel malè quid feceris vel bonè, & id ipsum iuramento, & sermone firmaueris, obliuiscaris, postea intellexeris delictum suum, agat penitentiam pro peccato.* Perobscura lex, eâ parte inprimis, quâ eum etiam ad penitentiam damnat, quem malè aliquid agendi votum præterisset. Certè qui nefas perpetrare iurat, hunc omnium Theologorum mo-

ralium vnanimis consensus à periurio adedò absoluit, tametsi iuramentum negliget, vt etiam sceleris damnet, si quod iurauit in opus explicet. Et quomodo Deus illum voti reum facit, qui mali quidpiâ iurârit, vtq; promissum expleat, præcipit: Perspicacissimus Origenes admodum in rem præsentem respondet, dicens: *Quantum in hoc loco intelligendum videtur, malefacere alicui, aduersari est, & non indulgere, si faciat quod vult.* Carni ergo resistenti aduersus spiritum si quis iurauerit malefacere, & macerare eam, & non fecerit, peccati reus erit, eodem enim iuramento & spiritus decreuit benefacere, in quo enim carni malefacit, & spiritui benefacit, prorsus & ille proficiat, ista deficiat. Hæc ille Hom. 3. in Leu. Satisfaciat iuramento, inquit Deus, qui adixit velle carni facere malè, vt spiritui eueniat bonè, auferat corpori victum, inferat liuores & plagas, vt animæ salutem adferat, premat corpus, vt emergat animus, nudet carnem, vt ornet spiritum, prorsus & ille proficiat, ista deficiat, cuius dispendijs ille ditescit. Quare acutulus quidam carnem inter antipodas animæ sapienter constituit, cuius causam rogatus, respondit: Velut ijs, qui aduersa nobis calcant vestigia, sol occidit, quando exoritur nobis, sic animæ nox ingruit, quando corpori dies aduenit, atque in tenebris corpus agit, quando in luce versatur spiritus. Quando ieiunat corpus, & famem ex abstinentia, temperantiorq; cibo patitur, tunc illi nox ingruit, & sol animam serenus illucet: è contrâ dum caro delitijs voluptuosè innutritur, phæbus eam irradiat, nox spiritum obscurat, dicente beatissimo Papa Gregorio: *Quod in spirituali virtute deficit, in carnali virtute roboratur; & ad partem alteram D. Ambrosio l. 1. de pœnit. c. 13. Quod nocet corpori, iuuat spiritum.* Ergo quoniam tota hominis salus & felicitas in vita, hilaritate, voluptate, & felicitate animæ est collocata, eam ob rem vult nos ieiunos Dominus, *Cum ieiunatis*, atque vt carnem maceremus inediâ, laceremus castigatione voluntariâ, vt spiritus hilarescat inter illa corporis exercitia. Indultum est heri carni nimium quantum, habuit sua corpus bacchanalia, atq; sub his sua spiritus dispendia: Mutentur hodiè vices, luat nunc corpus, vt spiritualibus delitijs affluat animus, & superiorum dierum maculas diluat. *Epulantibus sensibus mens fame laborat, sicut è diuerso illis ieiunantibus ipsa hilaritate frustratur*, inquit Philo Iudæus lib. de migrat. Abrahæ, & vniuersim decrementsa corporis sunt augmenta spiritus.

PERIOCHA II.

Cum ieiunatis.

Proprium est peccatoris quærere gloriam corpori, & pœnas animæ. Iustus verò animæ gloriam procurat, corpori pœnas.

Expendenda est loquendi formula, quâ Christus vsus fuit, quando dixit: *Cum ieiunatis*; quâsi ieiunium magis præsumat, aut supponat, quàm imperet. Alia nobis expresse Christus præcipit, ieiunium, & pœnitentiam fieri ab vtroneis præsumit. Quâ gratia istud? Certè res, quæ tam vehementer aduersa est carni, videtur ferio ac seuerè imperari debuissè, à natura enim ita comparati sumus, vt auersemur, fugiamusq; aspera, suspiremus autem & consecretur quæcunq; lænia, mollia, blanda, voluptuosa. Respondetur, hunc ac iustos, pios, ac deuotos Domini seruos dirigi sermonem, ij autem non indigent acrioribus exhortationum, aut præceptorum stimulis, vt ad ieiunandum, affligendumq; carnem adducantur, nimirum gloria Spiritus, vt dictum supra, in pœnis carnis est posita, Iusti autem gloriam spiritus semper curant, & quærant, adeò supplicia, & afflictationes carnis facillè amplectuntur, vt gloriam spiritui concilient. Hæc nota est, quâ iusti discernuntur ab improbis, quòd hi commoda carnis sectentur, spiritum supplicijs deputent, cum illi carnem susque deque habeant, & sola spiritus emolumenta optent, quærant, cupiant.

Regius Propheta diuinæ sponsæ decentissimam speciem attentioribus oculis arbitratus aiebat: *Omnis gloria eius filia regis ab intus*; Psal: 44. Omnis in abscondito decor. Iusti latet, cum è diuerso homo improbus cuncta sua ornamenta corpore præferat, & ostentet. Tales habent hi atq; illi characteres, talia insignia, quibus dignosse alios ab alijs possis. Sic nimirum dicebat Tertull: apologetici c. 41. *Nos ieiunij aridi, & omni continentia expressi, ab omni vitæ fruge dicati, in sacco & cinere volutantes*, velut dixisset: Nos Christianos crebra & protusiora ieiunia exsuccos, graciles, macilentos, pallidos, imbecilles habent, oneramusq; cilicij, & innatamus pœnitentijs. Sed illud, *ab omni continentia expressi*, eleganter & significanter dictum est, idque in hunc sensum: Nos sumus, quos ob notissimam; insignitissimamq; vitæ continentiam digito monstrant: os, oculi, vultus qualisquisque nostrum sit, produnt. Vides pictum hominem

robustum, crassum, excessos spiritus erecto corpore, & fasces manu præferentem, & Imperatorum Ethnicorum quendam illum æstimas: Vides alibi alium attenuatâ facie, corpore gracili, remissiore maxillarum colore, promissioribus capillis, contractâ in rugas fronte, abstrusioribus & reconditiore oculis, cuius omnia, quacunq; illum parte spectes, austeritatem spirent, & sanctum illum arbitraris. Vndè hæc de illo tam præclara existimatio? Vndè dicis: *Nos ab omni continentia expressi*, de omnium voluptatum abdicatione, & seueriore temperantiâ æstimamur, & se ipsum quisque prodit. Impij corporum ornatum, bonam habitudinem, valetudinem, commoda sectantur, verum Iusti animarum tantum dignitatem, profectum, emolumentum ambitiosè quærentes, deliciarum carnis etiam recordationem fugant, aut fugiunt.

Castam & innoxiam Susannam à calumnia turpium illorum, lasciuiorumq; senum Deus ministerio Danielis vindicarat. Cumque vulgo innocentia sanctæ mulieris innotuisset, exclamare omnes magnis vocibus cœperunt, & magnificare pientissimam Dei bonitatem, qui sperantes in se, tum deniq; opportunè liberos præstare, & restituere sciat, cum id res miserorum maximè effragitant. Supplicium autem saxorum (quibus illa ex legis præscripto Deut. 22. obruenda erat) petulantes senes dependerunt, pœnam talionis nimisquàm benè meriti. Tum populus ipse hilaris cum festiuijs gaudijs triumphantem Susannam reducem, honestati eius & innocentie acclamauit, & applausit. Ioachim verò maritus, Helcias, eiusq; vxor, parentes Susannæ, cum liberam, absolutamq; à calumnia coniugem, filiamq; suam viderunt, *laudauerunt Deum, quia non esset in ea inuenta res turpis*, vt est apud Daniele cap: 13. vers: 63. quia nihil dignum morte, nihil indignum modestâ & ingenuâ matronâ egisset. Subtilis est S. Hieronymi in ea verba annotatio, quòd parentes, vnaq; maritus Susannæ, cum illam & immunitem sceleris, & impunem recepissent, tantum laudasse Deum feruntur, *quòd non esset inuenta, res turpis in illâ*. Et non debebant propitio Numini gratias, quia seruârat eam, ne vel innoxia iactum lapidum, mortemq; subiret? Et quomodo huius beneficiij illes memoria præteriret? Ratio est, quod saxa corpori pœnam, adulterium noxam animæ inferebat: Et quoniam Iusti animarum ornamenta spectant, corporum autem pœnas non attendunt, adeò maritus, parentes, omnesq; necessarij Susannæ Deo laudes dicebant, non quòd illa lapides euaserat,

serat, sed quia sceleris pura, flagitium, cuius insimulata fuerat, non perpetrarat, quod in hoc gloria animæ, quam Iusti in votis habent, sita esset.

Dum sponsa ornamentorum suorum, quibus illam, propensior natura nobilitarat, copias apud filias Ierusalem recenseret, aiebat: *Nigra sum, sed formosa, filia Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis*; Cant. i. vers. 4. Admirandus commendandæ formæ, exaggerandæ elegantie modus: *Sum formosa sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis*. Admodum attentus ad hæc sponsæ verba exclamat Rupertus: *Quare autem non dixit sicut Salomon, sed sicut pelles Salomonis*? Quanto dignius erat, formosam prædicasse pro similitudine ipsius & Salomonis, cui eximia in vultu à conditione, inexplicabilis in corpore à vestitu species erat, quam pro pellium æqualitate, quas sol adusserat & obcurarat, pluuiæ maculis asperferat & notis, cœli inclementia denique plurimum deuenustarat: Respondet venerabilis Abbas: *Quia formosa pellis Salomonis, sed non ipse Salomon valde formosus fuit, intus enim deformitatem habuit*. Sic ille in illorum Verborum commentario, Splendebat forinsecus Salomon, intus idololatriæ, scelerisq; id genus flagitij inquinatissimus: Pelles è diuerso extra turpes, intus concinæ erant. Itaq; inquit Sponsa: Pulchritudo, quam ego magnifico, non est qualis Salomonis (qui vti peccator, cutis & vestis exteriorem, conspicuum illum splendorem amabat, negligens ornatus interioris) sed qualis pellium Salomonis, quæ tametsi extrinsecus sorderent, nitidulæ intus erant, quarum imitatione hoc ago, non vt foris sim luculenta, sed vt animam in corpore immaculatam gestitem, vnde Sponsa Dei æstimari queam, cuius est, omne ornandi studium ad excolendum spiritum vertere, corpus neglectim & cruciabiliter habere: Namque *omnis gloria filia regis ab intus*. Itaq; sponsa non Salomonis, sed pellium illius similem se pronuntiauit.

Nonnemo hic scire volet, quamobrem tam diligenter, ardentèq; corpora sua curent homines improbi, cum è contra Iusti omnem suam operam in adornanda anima locent Beatissimus Pontifex Gregorius hunc nobis scrupulum eximet, quem ipsi Paulus Apostolus mouit, qui cum Patrem Publij: (apud quem Melitæ trimestri hospes egerat, vt scribit Lucas Act. 28.) febribus & dysenteria vexatum, solâ manuum impositione, tam faciliè saluasset, Timotheum suum delictum, amarissimorum discipulorum carissimum à stomachi dolore, alijsq; multis,

& frequentibus infirmitatibus non absoluit: *Quid est, Paule*, inquit Magnus Papa, quod agrum infidelium ad salutem renocas, & tamen more modici adiutorem euangelij per alimenta curas? *Stere medico vino, propter continuas infirmitates tuas*. Hæc ille lib. 47. Mor. c. 11. An Amor erga Timotheum, aut facultas Paulum destituerat? Neutrum. Cur ergo illum sospirat, hunc non sanat? Quomodo erga barbarum tam beneficis, erga discipulum tam parcus fuit? Respondet S. Doctor, curatum à Paulo Paganum, non Christianum, extraneum, non domesticum, Patrem Publij, non Timotheum, quia hic *totus intus viuebat*, cum tota gentilis hominis vita & voluptas in corpore posita esset, vt Paulus tanquam prudens medicus ingenio cuiusq; & conditioni antidotum aptaret. Quam diuinè porro dictum, *Totus intus viuebat*! vt eam ob causam etiam omnes illi à corpore depellere infirmitates noluerit.

Ita satisfactum est propositæ difficultati, quam tamen subiecta similitudo explanabit amplius. Ingreditur quis aulam Principis, ac prima in atro proximo stabula offendit obsoleta, sordida, stercore & fimo plena & aranearum telis omnia obstita, indigestos per solum lapides, vt rudera putet, non pavementum quod calcet. Ascendit hinc in locum superiorem, videtq; tapetibus, vestitis parietes, auleisq; & peristromatis, & rigentibus auro stragulis omnia collucere, atq; extemplò dicit: Hic paterfamilias degit, in hac domus parte interiore moratur. Quare? Nam quisque suum, in quo plurimum diuersarum, conclaue, vt sit ornatissimum, curat. Hoc inter homines agitur. Peccatores obliui commoda animæ toti in eo versantur, vnde corpori suas voluptates & lautitias adfiscant: Iusti e contra corporis prorsum negligentes, incurij, ac velut nescij, mentem cogitationemq; ad mundum cultumq; spiritus traducunt. Hi ergo toti *intus viuunt* in anima, illi in corpore extra morantur. Et velut quisque honestat, auget, amplificat, collocupletat locum, quem habitat, ita impij, qui in corpore sedem constituerunt, corpus instruunt, pœnas, afflictionesq; animæ relinquunt, Iusti autem, quorum tota conuersatio in anima est, in animam ornamenta congerere satagunt, corpus æruminis (in quibus animæ felicitas sita est) sponte, ac lubentes permittunt. Atq; ex sunt certæ iudicandi inter pios, & improbos notæ. Itaq; Christus ait: *Cum seminatis*; hortaturq; corpus inedia affligere, alijsq; pœnitentie operibus exercere, hoc enim est, quod

quod Iusti volunt & percipiunt, ut qui sciunt ex detrimentis corporis lucra spiritus nasci, qui est aula, in qua illi viuere, & morari amant.

PERIOCHA III.

Cum ieiunatis.

Dum corpus cibis abstinet, anima verò à peccando non desistit, cælum famæ conficitur, dæmon passitur, & quotquot sibi ab immoderato victu, & non aquè vitij temperant, illum imitantur, qui nunquam comedit, & semper peccat.

Non probat Dominus qualiacunq; illa ieiunia, quia si totà Quadragesimà ab illicitis edulijs abstineas, interim verò in malo statu perseueres, non est hoc bonum ieiunium, quod famelicam relinquit animam. S. Basilius Magnus hom. 2. de Ieiunio, iustum ieiunium sic describit: *Serum ieiunium est à vitij immunem esse, continentia lingua, ira cohibitis, obrectationis, mendacij, periurij, ab his abstinerere, Serum ieiunium est.* Non est aurum quicquid lucet, neque ieiunant omnes, qui non comedunt. Temperare animo à prauis cupiditatibus, manibus à maleficijs, oculis à petulantibus obutibus, linguæ à susurrio, obrectatione, contumelijs, blasphemijs, ventri à gula simul & Venere, id *Serum ieiunium est* ex Basilio. Quanta verborum gratia hoc expressit Leo, ille omnium quotquot Ecclesia habuit, mansuetissimus? *Superfluum est*, inquit Magnus Pontifex serm. 8. de ieiunio decimi mensis, *suscipere esuriam, & iniquam non deponere voluntatem, rescisso affligi cibo, & à concepto non desistere peccato. Carnale est, non spirituale ieiunium, ubi soli corpori non parcitur, & in ijs, quæ omnibus delictijs nocentiora sunt, permanere.*

Quis nescit, quam perditis quondam moribus Niniuitarum Vrbs magna fuerit? Destinavit ad eam Deus Ionam Prophetam, qui in viam, & ad vitæ sanioris studia eam reuocaret. Iuit Propheta, fecit quod iussu, & quoniam quadraginta dierum inducias, quibus scelera sua penitentia damnare, & errata emendare possent, addixit, Rex omnibus ieiunium, fæcos, cilicia, cineres & supplicia, quæ de se quisque sumeret, publico edicto imperans, ita decreuit: *Homines, & iumenta, & boves, & pecora non gustent quicquam, nec pascantur, & aquam non bibant.* Ionæ 2. v. 7. Prius legem subiit, qui tulit, & mox post illum cæteri, nec enim magis

tam facile ferrum ad se allicit & trahit, quam pensè ad omnem boni operis usum subditos exemplum Principis adducit. Postquam deuotè obtemperarunt Regi, & penitentia tam strenuà suos in se erratus multarunt, resiliit à superiore illo seueriore proposito Deus, qui nouit retractare sententiam, dum impius mutat mentem. Sed quam nobis Scriptura reuocati à Domino fatalis decreti causam assignat? *Et vidit Deus opera eorum*, inquit, *quia conuersi sunt de via sua malà, & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, & faceret eis, & non fecit.* Operæ pretium est hic ferre pedem, & pensulare id quod dicitur *Deus vidisse opera eorum.* Quare vnum non commemorat ieiunium ieiuniorum omnium, quæcunque nobis historiae produnt, prodigiosissimum? Quod ieiunarint homines, quos ratio in rerum sublimiorum notitiam adduxit, visum id sæpè, fitq; hodie, ut communem abstinentiam plurimi subeant: Sed paruulos, & pecudes obseruantes ieiunij quis vidit? Cur ergo tam inauditi ieiunij non fit mentio, vel ut inde intelligeremus, placuisse etiam illud Numini? Theophylactus prætermisit ieiunij causam adfert causam nostræ plurimum opportunam: *Reflexit autem Dominus, ait ille, opera ipsorum, ieiunium ipsorum non aspexit, sed opera ipsorum, videlicet bona, quæ fecerant, proinde ieiunium non fuit per se sufficiens, & Deum redederet proprium, si enim placaret, nisi & mores correxissent, & bona opera exhibuissent.* Si vidit tantum à se abdicassent Niniuitæ, non vitium, nihil obtinisset ieiunium, quia *Serum ieiunium*, quod solum Deo probatur, est à vitij immunem esse.

Grauis quidam & acutus Author subtilem habuit de re aliqua cognitionem, dignam quam expendatis & obseruetis. Quid mysterij subit, aiebat, quod vix dum *Vnus militum*, Longinus quidam, lancea latus Christi aperuit, quando continuo exiit sanguis, non ille solus, sed comitatus aqua? Latet sub hoc sanguinis & aquæ pari effluxu non Sacramentum tantum, sed insigne quoque documentum? Quale porro documentum? Respondet, eo mysterio cum sanguine aquam concurre, ut hinc instrueremur, id à nobis in omnibus nostris mortificationibus, afflictationibus, ieiunijs agi oportere, ut sanguinis comes semper sit aqua, ut qui in carnem suam flagris animaduertit, donec sanguinem verrat, qui ieiunijs corpus emaciaret, debilitatq; is hæc taliaque opera non sinat esse sterilibus orba, sed cruori lacrymas adiungat, Deumq; offendisse doleat, nam fundere sine aqua sanguinem, infructuosus labor

est ieiunare, nec meliorem simul vitam viuere, inanis fatigatio est, abdicare à se cibos, non flagitia, est operam ludere, & oleum præterea perdere.

Euangelicus Propheta eandem nobis doctrinam egregiè tradit. Præuidebat indè stupendas mortificationes, & asperitates, quibus se exercitaturi erant viri, qui in lege gratiæ futuri sancti, atq; ne se infructuoso labore frustra conficerent, verum debito modo ea opera perficerent, his eos verbis, ex sensu allegorico, appellat: *Egreditur Virga de radice Iesse*, Isa. 11. v. 1. De talibus docemur, quem seruare in ieiunijs, cæterisq; afflictationibus modum debeamus? Imò verò. Mox nempe subiicit: *Et flos de radice ascendet*. Quis horum sensus, aut quomodo ea accipiam, vt in rem præsentem conueniant? Virga iudicialiæ potestatis, à qua supplicia decernuntur & inferuntur, pœnitentiæ symbolum est, quâ de nobis ipsi pœnas repetimus. Vndè hæc pœnitentia oriri debet? *De radice*. Et vndè flos ascendet? Etiam ille *de radice*. Dicat, dicat hoc amplioribus, & illustrioribus verbis Magnus Albertus: *Non solum ex summitate Virgæ, sed ex radice ascendet flos, quia non tantum ex afflictione corporis, sed ex humilitate mentis ascendet flos, id est, spes æterna beatitudinis*. Hæc ille serm. 56. Non efflorescet Christianus, nec quicquam proficiet, nisi virga, afflictatio, ieiunium, suam ab humili radicem originem ducat, & cum animi demissione, pœnitentia, ac verò dolore sint coniuncta. Quod verò cum his coniunctum, idem bonum est ieiunium.

Id genus ieiunij & pœnitentiæ obsonant Angelos, & lautas epulas ad voluptatem beatis illis Spiritibus ministrant. S. Athanasius cum verbis amplificare laudes ieiunij vellet, non inuenit commodiora, quam vt diceret: *Ieiunium Angelorum cibum est*, lib. de Virgin. In tantam sublimitatem assurgit, qui ritè ieiunat, vt Angelis mensam opulentam, opparamq; instruat: *Sed ne simplex quidem, & promiscuum ieiunium putes*, ita post ista monet D. Athanasius. *Non enim qui à cibis ieiunat solummodo, probè se gerit, sed qui abstinet ab omni opere malo, hoc enim ieiunium censetur*. Qui sic ventrem cibis vacuat, vt ex animo simul vitia exhauriat, & abstinentiam e-scarum abstinentiâ condit offensarum, seu culp-arum, is ex voto, & ad gustum. Angelorum ieiunat, & epulum illis dat gratum quam splendidum. At si tale ieiunium est Angelorum epulum, quisquis ieiunat, & non admodum, quem dixi, hoc facit, idem, quantum in ipso est, Angelos, cælestesq; reliquos fame conficit, & necat, è contra verò dæmones pa-

scit, inferisq; conuiuium celebrat, quibus enim operibus offensionem adfert Angelis, iisdem voluptatem conciliat dæmonibus.

Filius prodigus id testatum dabit. Reliquit ille patrias ædes, prodegitq; extemplo facultates omnes cum meretricibus. Hinc tantam incidit ægestatem, vt famularui se addicere opus habuerit Domini, qui *misi illum in villam suam, & pasceret porcos*, Lucæ 15. Porro qui porcos ad pastum ducebat, ipse impastus, atq; inesus dies totos trans mittebat, *cupiebatq; saturari de siliquis, & nemo illi dabat*. Itaq; qui suis cibis suum victum procurabat, ipse arctissimè ieiunabat. Quos porcos dicas à filio prodigo pastos? *Pascebat porcos, id est dæmones*, aiunt S. Augustinus, & Hugo Cardinalis. Cibos ergò dæmonibus inferebat copiosos ipse ex ieiunio famelicus. Sic quisquis perperam ieiunat, quisquis vitijs pascitur dum à victu abstinet, idem dæmones pascit, cælestes fame necat.

Pascebat dæmones, dæmonum cibus & alimentum ipse erat. Talis est vnusquisque peccator, dæmonem ex se pascit. Quid facit alimentum in corpore eius, quem nutrit? In substantiam comedentis transit, non aliter quam mansuetudo ouis in feritatem simul & cibum leonis vertitur. Ergò qui ieiunat, & interim peccat, vt filius prodigus fecit, si est cibus, & nutrimentum dæmonis, in dæmonem vertitur, non transformatione naturæ, sed imitatione morum & vitæ. Prorsum hoc ipsissima veritas habet, qui ieiunat, simulq; peccat, dæmon est, diabolus est, inferorum verna est. Sancti Eligius & Isidorus id his paribus verbis affirmant. *Qui à cibis abstinent, & prauè agunt, dæmones imitantur, quibus esca non est, & nequitia semper est*. Sic Eligius hom. 11. Isid. 2. sent. c. 44. Loquitur res ipsa quod dæmon est & qui victu vitur parcior, vt sumptu parcior viuatur, & qui sibi subtrahit cibum, vndè viuatur scortum, & qui ad lites & contentiones ieiunat, & ori suo denegat, quod iniustæ causæ suæ procuratori pendat. Hi nimirum dæmones imitantur, quibus esca non est, & nequitia semper est.

Itaq; frater cum ieiunas, faciem tuam lana, lachrymisque ex sincero dolore natis emacula, sic nempe ieiunium tuum & Deo acceptum erit,

& cibus Angelorum, & cælorum epulum.

✠ (†) ✠

PERIOCHA IV.

Nolite fieri sicut hypocrite.

Alij ardent quoniam lucent, lucent alij è contra quoniam ardent, sed hoc præclarè factum, si luceas quoniam ardes, non si ardeas quoniam luces.

Scitis explicuit mentem suam Christus. Non vult deo consilio fieri à nobis opera bona, ut ea plausibus humanis, & vulgi acclamationibus celebrari cupiamus. Clam remotis arbitris fieri, quæ sunt bonè, optat & amat, & probat.

Dignus est animaduersione modus, quo Deus Arcam Testamenti veteris, iuxtaq; illam duo Cherubim formari voluit: *Vtrumq; latus Propitiatoris tegant, expandentes alas, & operientes oraculum;* Exod. 25. v. 20. hoc est, inumbrent locum alis, ne pateat oculis. Dubitari hic potest, quare Dominus illam propitiatoris, & beneficentiæ suæ arcam tam absconsam, tam inaccessam obtutibus hominum esse voluerit, quorum erat constructa visibus & necessitatibus. Erat ille locus promtuarium misericordiarum & magnificentiæ Dei, officina gratiarum, asylum miserorum, perfugium afflictorum, & hunc negat, neq; magis subijcit oculis, ut videre omnes possent, quem adire debebant, qui remedium afferri quibuscunq; illis suis ærumnis & calamitatibus optabant? Admirabilis absconsa & occultata Arcæ rationem ex Oleastro subijcio: *Considera, quæso, quid te admoneat hic Deus. Summus benefactor est, & nihilominus reclusus, Et te doceat benefacere, & nolle videri.* Exemplum iam tum nobis Deus præluxit, quod æmulari debeamus, quoties boni aliquid operis agimus. Ut enim Cherubinorum alis tanquam velis operta erat arca, ex qua Deus gratiæ suæ munera liberaliter dispensabat, ita quoties boni operis quidpiam molimur, curare debemus, ut secretò id fiat, ut solus videat, qui benefaciendi facultatem solus concedit.

Non minorem obseruationem meretur id quod Scriptura de quatuor flumijs è paradiso oriundis memorat, Phisone, Gehone, Tygyde, Euphrate, qui indè erumpentes toti orbi fertilitatem afferant. Ego hac in re illud notavi, quòd Phison quidem rigare & fecundare fertur terram Euilad, Gehon Æthiopiam, Tygris Assyriam, de solo autem Euphrate nihil tale dicitur, sed hoc tantum: *Fluvius quartus, ipse est Euphrates.* Gen. 2. v. 14. Quo mysterio dicitur quas oras cæteri fluij alluant, de vno

Euphrate vero, quas terras perecurrat, tacetur? Videtur cursum gloriæ illius sistere, qui silentio premit decursum aquæ. At qui rem hanc expendit, inueniet in ea non probum aquæ, sed secretum institutionis nostræ. Glossa angelica, seu Interlinearis materiam nobis moralis subtilitatis ministrat, quæ dum singulorum flumiorum significata exponit, de Euphrate sic ait: *Euphrates est frugifer, qui terram facit fructiferam.* Itaq; Euphrates benefici hominis symbolum est, eius qui sua hilariter & abundè in pauperes erogat, taliumq; bonorum operum vsu impensè oblectatur; cuiusque Euphratis frugiferi cursus, quò ille feratur, tacetur, eius silentij tacitâ voce omnibus dicitur, ut benefacta sua oculant, & quò illa deriuant, abscondant, nec enim opera bona sunt bonè, quæ non clandestinè.

Narrant omnes simul Euangelistæ, quòd Ioseph ab Arimathia, ut vidit expirasse in Cruce Saluatorem, Pilatum adiit, & sacrosancti cadaveris gratiam petijt. Tam pretiosi thesauri copiam nactus, *depositum inuoluit syndone, & posuit eum in monumento,* inquit vnus ex omnibus S. Lucas cap. 23. v. 53. Et non ea nimia quanta diligentia fuit, quod corpus dominicum sic accuraret, ut non syndone tantum obuoluerit, sed & tumulo intulerit, & opposito saxo ab ipsis adeò humanis oculis defenderit? Quis tam diuitem thesaurum adeptus, terræ infindit, humo regit? Nonnè decentius fecisset, si gloriosam & magnificam ostentationem sacratissimarum eiusmodi reliquiarum fecisset? S. Ambrosius negat, vultq; fuisse insignem eam admonitionem, quâ nos Ioseph docuit, quomodo opera nostra bona secreto tanquam sepulchro inferre, & obtegere, & clam habere debeamus, quod in magno periculo versentur quæcunque in oculis hominum: *Pulcherrimè lapis admotus, ne pateret, quicunq; enim in se bonè humauerit Christum, diligenter custodiat, ne eum perdat,* inquit sanctissimus Doctor in verba superiora Lucæ.

Quàm sollicitè ac studiosè opera sua bona ab oculis hominum Sponsa obseruabat, ut eam doctrinam obseruaret! Laudibus illam extulerant filiæ Sion, *beatissimam predicauerunt regina & concubina, & laudauerunt eam;* Cant. 6. Tum paulò ab hinc succlamabant: *Reuertere, reuertere Sulamitis, reuertere, reuertere, Et intueamur te.* Hic ego habeo quod scisciter. *Viderunt eam filie,* inquit textus sacer his tam disertis verbis, quid illæ ergò statim post ista rogant, ut tam dilaudata, tam cursu

osè confpecta Sponsa sese obuertat, itaq; sui vident di copiam faciat? Responder Oleaster; Sponsam, vt quæ in schola sui Sponsi diu benè versata, doctrinam abscondendorum bonorum operum altè combiberit, fugisse, tergumq; obuertisse, mox vt laudum suarum commemorationem fieri audiuit, habet nimirum id sancta proborum hominum consuetudo, vt sua opera bona celent, & quàm absconditissimè faciant, vt soli sint conspicua Deo, qui solus remunerari ex æquo & iusto potest: *Fugiant Iusti terga Vertentes, immò quod plus est, si fieri posset, nolent à Deo sua bona videri*, inquit ille in expositione morali cap: 23. Num. Tantus est humilitatis amor, tantum secreti studium, quo sua à virtute profecta opera abdere curant.

Dicatur fortè mihi ex vobis nonnemo: Quid tam abstrusa vis esse opera nostra bona, cum plurima quotidie videamus hominum integerrimorum insignitissima opera, quæ ob ipsos Solis oculos perperant, adeò in hanc occultandorum benefactorum legem peccant, si tam cautè illa tenebris opprimere est necessum? Quæsitum benè, sed responsionem titulus nostræ periochæ ministrat. Est discrimen operum ab operibus, neq; omne publicum nobis interdicit Deus, cum boni quidpiam meditamur, sed nolite fieri sicut hypocrita, inquit. Hypocritæ quia lucent, ardent, serui autem Dei quia ardent, lucent. Dicam hoc enucleatius. Debemus benè operari, non vt boni audiamus, aut videamur sancti, sed ita vt lux, quæ splendicamus erumpat ex vera, sincera, & solidà virtute: nam qui ob id ardent, quod lucent, ij sunt veteratores hypocritæ; sed qui lucent, quia ardent, sunt integerrimi famuli Dei.

Tali cuidam Dei seruo Angelorum quispiam res templi ex ordine ostendebat, qui de candelabris duobus rogatus, quid ea sibi vellent, reposuit: *Sunt duo candelabra lucensia ante dominum*. Quid necesse erat dicere, lucere ante dominum? Nonnè id compertissimum iam erat? Minimè illud, inquit S. Petrus Damianus, neq; omnes, qui lucent & ardent, iidem benè lucent & ardent, rectè lucent, quorum splendor ab ardore venit, secus autem, quorum ardor à splendore nascitur, nec enim idèò orandum, vt sciaris, sed quòd cognoscaris quia benè operaris, id extra vitium, neq; censuram meretur. *Notandum quod dicit, ante Dominum, hypocrita enim lucent non ante Dominum, sed ante mundum, et videntur ab hominibus*. Ista S. Pet. Dam. ser. 27.

Quis plura, ac præclariora fecit, quàm S. Ioannes Baptista? Quis virtutibus heroicis supra illum

abundauit? Cuius fuerunt magis notoria ieiunia? An verò ea fuerunt damnata, quia non satis abdita? Nequaquam. Id ex eo perspicuum, quòd encomiasten & præconem meruerunt non alium, quàm ipsum mundi Saluatorem, in cuius laudibus, quas Ioanni tribuit, doctrinam, quam toto hoc capite versamus, inuenias: *Ille erat lucerna ardens & lucens*, inquit de Ioanne Christus apud Ioannem c. 5. v. 35. tanquam dixisset: Plurimum oblectabat oculos meos Ioannes, quia ardebat & lucebat. Acuta est autem S. Bernardi in ea verba commentatio: *Ille erat lucerna ardens & lucens. Non aut lucens & ardens, quia Ioannis ex seruiore splendor, non seruior prodijt ex splendore. Sunt enim qui non eò lucent, quia feruent, sed magis feruent et luceant. At isti planè non feruent charitatis Spiritu, sed studio Sanitatis*. Sic ille serm. de S. Ioanne Bapt. Hoc Deus execratur & damnat, quod agis benè, vt audias ab hominibus benè, & vanam laudem aucuperis, at rectè facere, tametsi id in publico fiat, vt Deo te probes, illumque tibi demerearis, & proximis benè viuendi formam præbeas, id laudem meretur, nullum vituperium.

PERIOCHA V.

Nolite fieri sicut hypocritæ.

Quà cautione opera virtutum exercenda, quàm modestè de rebus nostris & sentire & loqui debeamus, id nobis Christus cum verbo commendauit, tum exemplo tradidit, & quando primum natus, & donec inter mortales mortalis vixit, & quando morti proximus, & quando rediuium factus, & quando in cælos redijt, & quando sub visibilibus panis & vini speciebus in Sacramento apud nos inuisibilis manere cepit.

E Vangelicus Propheta Isaïas inter alia officia, quæ à Christo in terris exercenda præiuderat, magistri & doctoris munus obitum præfagebat, dicens ex Patre: *Ecce resem populus dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus*; Isa. 55. v. 4. Tanti autem refert, non quærere plausum populi pro exercitio operis boni, vt id Christus putârît non modò docendum verbis, sed etiam persuadendum exemplis, hæc nimirum sunt ipsa omnis boni disciplina & institutio, vt vult Seneca. Hanc itaq; doctrinam Christus inculcauit non qualibuscunque operibus suis, sed primis, & præstantissimis, quæcunque pro nostra

nostra salute, & libertate est operatus: Quò enim vsq; cælos repetijt, nihil aliud pari studio, & contentione docuit, vt verè affirmare possimus, vitam ipsius ac mortem fuisse prolixum, aduersus inanis gloriæ ambitionem, & omnes vanitates, sermonem.

Quàm grauitè hoc futilis laudis humanæ studium confectus est, mox vt homo inter homines natus! Nouum penè accidit S. Bernardo, quòd nocte Christus nasci voluit, cuius natalis tam vehemèter omnium sæculorum votis expetebatur, quàm erat salutem eorum, & remedio necessarius. Nonnè satiùs fuisset, Orbis lucem in media Vrbe Hierosolymorum luce mediâ exoriri, vt omnes tam immensæ misericordiæ opus agnoscere, & plurimis verbis magnoperè prædicare possent, quàm quod Christus se intra stabuli latebras retruxit, & obscuræ noctis tenebris inuoluit, taliq; velut pallio contexit, vt nemini esset conspicuus? Quid ergò nobis liber Sapientiæ cap. 18. dicit: *Cum quiesceret silentium contingeret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus de cælo à regalibus sedibus profuit?* Quis rex ditionum suarum ius aditurus, non maximos, & magnificentissimos apparatus instruit, vt gloriæ suæ, ac potentis ostentationem faciat? Quorsum ergò Christus regum supremus tam silenter, humiliterq; in mundum aduenit? S. Bernardo tam persuasum erat, id ob vnā maximè vanæ gloriæ cupiditatem confutandum factum, vt indignabundo similis exclamaret; Noctē voluit nasci. *Vbi ergò sunt, qui tam impudenter gestunt ostentare semetipsos?* Ita ille ferm. 3. de Nat. tanquam putarit, post tam luculentum submissionis exemplum neminem posse vanæ laudis ambitu oblectari, nisi qui verècundiæ fines semel totos longè transferit. Itaq; quo primùm pede Christus terram pressit, eodem formam expressit, quàm in vani plausus contemptione imitari debeamus, tenebrasq; nobis ostendit, quas petere debeamus, cùm lucis opera facere instituimus.

Quàm præclarè hoc per omnem vitam docuit! Quod illius miraculum magis celebratum, aut illustrius eo, quo curauit illum, quem peccata sua triginta & octo annorū tam diuturnā infirmitate strato fixum attinuerant? Sanauit hominem, cūmq; posthæc in templo obuium habuisset, blandè illum officij sui, & quid deinceps facere oporteret, ni peiora expectare vellet, submonuit, dicens: *Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*; Ioan. 5. v. 14. D. Ioannes Chrysostomus Christi, & modum loquendi illius hoc loco

diligentiùs considerat. *Ecce sanus factus es*, aiebat. Cur non ais sanasse, Domine, cur non te auctorem admirabilissimi prodigij, & prodigiosissimi miraculi prodis, quod ipso adeò Iudæis, Scribis, ac Phariseis in stuporem adduxit? *Inuere Christi humilitatem*, inquit Chrysostomus, *non dixit, sanum te feci, sed, sanus factus es, noli peccare*; vt eo exemplo nos ad fugam vanitatis, & inanis gloriæ informaret.

Quàm egregiè idem docuit moriturus! Regiam vestem indutus erat, quando cruce suā onustus montem Caluarie inibat. Eā autem illum, vt auctor est S. Marcus, nudarunt milites, qui *crucifigentes eum, disuaserunt Vestimenta eius*, quæ cū illi ante iniecerant, non tam ornare voluerunt amictu, quàm onerare probro. Quærit S. Ambrosius, quare permiserit Christus vestem sibi regiam detrahi, cū tam nomen regis, quàm res soli propriè conueniret, & quadraret ipsi? Respondet verò, voluissè nobis per hæc commendare humilitatem, & omnis ostentationis auersionem, sub periodum vitæ extremæ. Verba S. Doctoris repono: *Secundum Marcum milites exuerunt Christum purpurā, quod nec mysterio vacat, Christus enim ascensurum crucem regalis Vestimenta deposuit, Et scias quasi hominem passum.* Hæc ille in cap. 23. Lucæ. Etiam moriturus celauit suam maiestatem, vt ijsdem penè verbis extremis & Patri suam animam, & nobis suam humilitatem commendaret, quā occultare, si quid præclari agimus, aut habemus, debeamus.

Quàm probè hoc docendi munere functus est, cū vitā perfunctus, & iam rediuius! Probosam mortem obiit, inter quæ crucis ignominias vitæ simul & existimationis suæ iacturam passus, cū in vitam redijt, falsā obstinatissimorum hostium suorum præiudicia palam confutare, ipsosq; illorum auctores prorsum conficere tam leuiter poterat, quàm hoc illius omnipotenti brachio facillè erat. Quare manus à iustissima vindicta abstinuit? Cur non illicò ad ostentandam triumphalis resurrectionis suæ gloriam deiecit ac delenit eos, qui tantā sanguinis eius siti exarserant? Respondet Rupertus, Christum inter maximas glorias suas non fuisse obliuiscere doctrinæ, quā nos imprimis egere sciebat, neq; desijssè inculcare nobis vel humilitatem, quam ille plurimùm semper coluit, vel inanis gloriæ contemptum, quàm toto animo semper fuit auersatus. Verba Ruperti reddo ex lib. 2. de Oper. Spir. sancti cap. 27. *Non continuo peremptorijs suis manifestum efflagrans insultauit, aut meritis vindicta panis exegit,*

xegit, &c. Sed isdem qui fuerat, idem permanens qui dixerat. Ego gloriam meam non quero, est qui quarrat, & iudicet. Quem hoc exemplum non permoueat, vt opera sua bona habere secretissima curet, postquam Christus iam rediuius, & vitæ immortalis statum adeptus gloriosissimum, docuit nos quo ea modo abdere, ac tegere ab humanis obtutibus debeamus, ne quid inde detrimenti, vt sit, accipiant.

Quam clarè ac præclarè idem docuit, cum redire in cælos voluit, qui voluit vt Euangelistæ humillimis verbis admirabilem suam ascensionem referrent, quâ se deniq; verum Deum probauit, mundaquæ, vt id crederet, persuasit! Hominem se ostendit, cum natus, ac cum cælos vi propriâ adiit, patentissimo miraculo fidem suæ diuinitati adstruxit. In hunc sensum dixit S. Hilar. Arelatenf. hom. de Ascens. *Natus est dies Dominum nostrum terris dedit, ascensionis reddidit cælo, in illo Dominus Verè se esse hominem confessus est, in hoc Verò Deum se esse in ascensione testatus est.* Videamus ergo nunc quibus verbis Euangelistæ hunc admirabilem Dei in cælos ascensum & reditum describant. S. Lucas duobus locis tam tenuiter de hac re loquitur, vt magis nostram nobis commendare humilitatem videatur, quam ipsius prædicare gloriam: *Recessit ab eis, & ferebatur in cælum;* inquit in Euang. c. 24. v. 51. Et in Actis c. 1. v. 9. 11. 22. *Elevatus est, assumptus est,* idque simul & iterum, ad quem modum etiam S. Marcus c. 16. v. 19. rem tantam tantillis verbis recenset. Quando verò Dominus ac Redemptor noster virtute propriâ in cælos penetrauit, quare sacri scriptores non augustioribus verbis admirabilissimum hunc ascensum indicârunt, qui satis explicare ne amplissimis quidem potuerunt? Quare de argumento præclarissimo obscure, de sublimissimo abiectione, de gloriosissimo tam humiliter scripserunt? Haud dubium id ita fieri voluit Christus, vt tali facto etiam probaret, quantum curæ semper posuerit, vt nos doceret, quâ modestiâ, cautione, sollicitudine occultare debeamus bona opera nostra, aut certè dissimulare, vel extenuare, quæ celare non possumus, velut ille, qui non quidem vllâ ope alienâ, sed vi tantum propriâ à terris in cælos asserexit, & hoc tamen sic recenseri voluit, vt minùs attento videri posset ab alijs magis assumptus, vel eleuatus, quam suis viribus ed ingressus. Itaque & cum ascendit Christus, nos docuit quomodo descendere per modestiam, & humilitatem debeamus.

Sed quàm diuinè nos sui imitatione ad eandem

humilitatis virtutem, & vani plausus contemptorum erudijt, cum Sacramentum, sub quo nobis semper corporaliter, quanquam inuisibiliter præsens adesset instituit! Hoc opus relictæ corporis & sanguinis sui in alimoniam nostram, in cibum & potum nostrum, tam est admirabile, vt sit omnium prodigiorum Dei quædam summa, & compendium, quod his verbis prædixisset, & prædicasset S. David videtur, cum ait: *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se;* Psal. 110. v. 4. 5. Fortean in hoc tanto opere, quo thesaurorum suorum infinitas copias, & ardentissimæ charitatis incendia ostentat, oblitus fuit nos docere, quomodo nostra opera bona obtegere, & virtutes dissimulare debeamus? Minimè omnium. Immo in hoc vno mysterio plusquam in alio quopiam huius rei præceptiones, ac modos pulcherrimos tradit. Angelicus Doctor S. Thomas Opusculi 57. cap. 8. ait, in hoc diuinissimo Sacramento patescere veritatem vaticinijs Isaïæ, qui c. 45. v. 15. Deum Eucharisticis speciebus reatum appellans dicit: *Verè tu es Deus absconditus, siue Deus absconsonum, vt alij vertunt, Deus Israël Saluator.* Absconsonum autem plurimum Deus dicitur, quia non vnâ tantum rem in Eucharistia abscondit, sed plures, scilicet, personam suam, opus, & modum, inquit Angelicus Ecclesiæ Doctor. Latent omnia in hoc Sacramento, diuinitas, humanitas, corpus, anima, modus adeo quo hæc ipsa ibi latent. Quorsum istud? Reponit Doctor gloriosus: *In his discimus, in nobis quoque tria virtuosè abscondi, nostram personam, opera nostra bona, & bonorum operum intentionem.* Sub ipso Sacramento absconditus Deus abscondere nostra docet, vt velut ille albo specierum sacramentalium pallio circumtegit personam, opus, & modum, ita nos quoque; abdamus non solum quæ bona facimus, sed consilium etiam quo illa facimus, vt simus ipsi nobis quædam Sacramenta, dum secreta seruamus, veloq; modestiæ, & larvâ humilitatis celamus, si quid ex virtute agimus.

Haud dubium quin maximi sit & momenti, & emolumenti doctrina, quàm Christus tradere cœpit, cum primum in mundo viuere cœpit, ac deinceps in omni vita, & iam iam moriturus, & rediuius, & in cælos rediturus inculcauit, & in Sacramento absconditus quotidies, & in horas singulas perpetuo exemplo nobis commendat. Multi namq; ponderis est, quod multoties docetur, & plurimum expedit, quod tam crebrò suadet, vt persuadeatur. Itaq; etiam dicit Christus: *Nolite fieri sicut*

sicut hypocrisis; quia ut Deus remuneretur nostra opera bona, necessum est sint ad mensuram & modum operum illius facta, hoc est abdita, secreta, modestiæ velo tecta, procul ab omni ambitu, & cupiditate plausus, qualia fuerunt ipsius semper omnia.

PERIOCHA VI.

Nolite thesaurizare.

Eleemosyna tam est potens, ut reges faciat, & sacerdotes, & eleemosyna studiosos oculos Dei sic ad se rapit, ut coram illo tacere omnes possint, quando etiam in supremi iudicii theatro ubi omnes totius vitæ nostræ actiones & rationes in scenam producuntur, hominum in pauperes beneficiorum laudes Christus ipse publicas faciet, & deprædicabit.

Post ieiunium commendat Christus eleemosynas, nam ut cum multa leporis & venustatis gratia dixit S. Petrus Chrysologus serm. 8. *Alget ieiunium, ieiunium deficit, quod non eleemosyna sellus tegit, quod non miserationis operis vestimentum.* Oportet ergo has virtutes indiuiduas esse comites. Quam magna enim uero est eleemosynæ virtus, quæ Christo thesaurus dicitur, cum ait: *Thesaurizate uobis thesauros?* Et rem ipsam è vicino curiosius aspicientibus occurrent ingentes thesauri sub eleemosyna abscondi, tantum scilicet ualet apud Deum, ut qui eam exercuerunt, dignitates omnium, quas ambiciosissimus quisque expetere possit, maximas, hoc est, Sacerdotium, & Regnum impetrarint. Ut dicere possint eleemosyna quod æterna Sapientia: *Per me reges regnant*, Prou. 8. v. 15. ego reges instituo. Id absque magno laborum sumptu probatum dabo.

Cum primum Booz uisa fuit Ruth Moabitidis, simul ei multis ac magnis modis bene & dicere, & facere cepit. Admirabatur illa tantæ beneficentiæ magnitudinem, & quod Ruth dignatus fuerit nosse peregrinam mulierem, quando ille: *Nuntiata sunt mihi*, inquit, *quæ feceris socrum tuam post mortem viri tui*, tanquam dixisset: *Demosse te queam, domina, quæ socrum tuam, etiam ab obitu mariti tui, filij illius, omni obseruantia studio constanter coluisti, hodieque colis?* Verba Ruth superiora apud Paraphrasen Chaldaeam in Glossa Ord. sic habent: *Per prophetiam nuntiatum est mihi, fore ut ex te promeriant reges & Propheta, propter bonitatem, quæ affluxisti erga socrum tuam, quam marito tuo demorsuo aluisti.* Itaque reges, quos habuit Hierusalem,

Patriarchæ & Prophetæ, quos populus Dei ex propria Dauid numerauit, originem suam, & primordia in eleemosynam referunt, suntque proles liberalitatis pietissimæ Ruth, ut sibi illud usurpare queat eleemosyna: *Per me reges regnant.*

Neque hoc est maximum eleemosynæ opus, grandiora fecit, neque contenta excitasse reges, etiam sacerdotes initiauit. Dini Ioannis Chrysostomi fuit hæc cogitatio hom. 47. in Matth. ubi eum, quem sua fortuna ita felicitauit, ut frustillum panis famelicis, haustulum frigida ministrare possit situloso, ita compellat: *Cogita cui potum præbes, & perhorrescas. Cogita quia sacerdos Christi tu sis, cum propria manu offeras non carnem, sed panem, non sanguinem, sed aqua frigida calicem.* Hæc ille. *Perhorrescas*, inquit, quod personato Christo in paupere tantilla offerens in tantæ dignitatis fastigium euidis, ut sacerdos Christi sis.

Et uero si propriè sacerdoti conuenit absoluerè à peccatis, & emaculare animas, etiam sic eleemosynæ quadrat titulus sacerdotalis, quæ suo quodam modo habet efficaciam obliterandi flagitia. Apud Lucam id Christus ipse affirmauit, dicens: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt uobis*; Luc. 11. 41. S. Ambros. eleemosynæ liberalitatem exaggers, ait esse maiorem quam baptismi: *Salutem fide dixerim*, inquit ille serm. 2. in Eccl. *indulgentior est eleemosyna, quam lauacrum, lauacrum enim semel datur, & semel ueniam pollicetur, eleemosyna autem, quoties feceris, toties ueniam promereris.* Quam bonus Pontifex eleemosyna, quæ tam promptam nobis indulgentiam & misericordiam vel conciliat, vel donat! Thesaurus vocetur uirtus, quæ tam diuites copias, tantamque opum affluentiam complectitur.

Videtur sol quidam esse uirtutum reliquarum, præut eam obseruat, colit, æstimat Deus. S. Petri Chrysologi obseruatio fuit, quod in supremo die & tribunali, quando vitæ nostræ acta omnia omnibus fient publica, & plurima tunc uirtutum aliarum opera, tunc suscepta pro Deo pericula, & tolerata supplicia suam expectabunt & expetent remunerationem, sola uidetur memoranda, & prædicanda eleemosyna, quando hæc ex Matthæi 25. dicit Christus: *Esuriui, & dedistis mihi manducare, situi, & dedistis mihi bibere, nudus eram, & cooperuistis me, &c.* In quæ D. Petrus Chrysol. serm. 14. *Quod Abel passus sit, quod seruauit mundum Noë, quod Abraham fidem suscepit, quod Moyses legem tulit, quod Petrus crucem resupinus ascendit, Deus tacet, & hoc*

clamat solium, quòd comedit pauper. In celo prima est esurientis annona, prima stipendia pauperis tractantur, erogatio pauperis prima diuinis scribitur in diurnis. Quanquam ibi suà donabitur lauro innocens Abel, fidelis Abraham, mansuetus Moyses, Petrus crucifixus, Paulus obruncatus, Laurentius assus, martyresq; pugiles, & Virgines integri, & Confessores constantes sua sibi habebunt præmia, *prima tamen in celo esurientis est annona, prima stipendia pauperis tractantur in celo.* Eleemosynæ studiosus ita totos ad se oculorum Dei rapit obtutus, ut coram illo obmutescere cæteri quæant, & eleemosyna supra virtutes alias ita eminet, interque omnes sic elucet, ut primas referat, sol enim quidam illarum est, qui eas immo dicò splendore suo obscurat. Et si quidem vallis Iosaphat theatrum erit, in quo ocalis omnium subijcientur quæcunq; hîc à nobis facta insectaue, in quo Papa, Rex, Nobilis, Plebeius, & qualem segesit, talem quisque exhibebit: quanta erit felicitas hominis liberalis, & eleemosynarum olim studiosi, cuius gesta, laudesq; Christus ipse enarrabit, ac toti Angelorum, hominumq; vniuersitati exponet? Apud D. Chrys. serm. 15. in c. 8. Epist. ad Rom. hâc tam magnificâ promissione appellat Christum eum, quemcunque habet in terris suorum pauperum nutritium: *Tæ coram totius orbis theatro deprecabo, cunctisq; audientibus nutritorem meum ostendam.* Quid huic gloriæ par, quòd in publico præsentis orbis Actu laudes eius, qui fuit eleemosynarum studiosus, non alius in scenam præco producit, & euulgat, quàm ipse Christus? At si tantam bonorum copiam vna complectitur eleemosyna, colligamus nobis hic thesauros, quos ibi reperiamus in gloria, *ad quam nos &c.*

Feriâ V. post Cineres.

Domine, puer meus iacet in domo paralyticus. Matth. 8.

Basilus Magnus, sol mundi, luna fidei, fulmen ac terror prauitatis hæreticæ, ut consilij sui rationes in medium proponeret, ob quas inelytum Martyrem S. Gordium commendare oratione vellet, hanc attulit vnam è multis, quare illius elogia præ aliorum encomijs publico sermone celebranda suscepit, quòd is ciuis Cæsariensium clarissimus fuisset, eo-

rum, qui pro concione aderant, tantiq; municipis sui laudes audidissimis auribus & animis expectabant. Verba Magni Patris reddo: *Fuit hic Martyr beatissimus ciuis noster Cæsariensis, ex quo non mirum si nostra mentis affectus ad eum potissimum dirigitur, quòd profectò ad verum, ac domesticum facit ornamentum.* Hæc ille hom. in Gord. mart. Possẽm tale aliquid totidem penè verbis hodie dicere. Nec enim mirum, quòd hâc vice lætus gaudensq; profiliam ad dicendum de Centurione Euangelico, quem verbis amplissimis, & maximis laudibus in cælum effertis, in cuius ore nunquam inuentus est dolus. Nam fidem illius celebratum venio, qui ex Hispanijs oriundus, & Caius Cornelius (ut est apud Flauium Dextrum in Chronicis) dictus fuit. Itaq; nos ipsos ornamus laudibus, quas in illum congerimus, reuerà enim in magnam Hispanorum commendationem & decus cedit, quòd eos cælum tali milite nobilitauit, cuius virtutes Deus ipse celebrare non solum voluit, sed admirari etiam potuit. *Fuit hic Centurio beatissimus ciuis noster*, quia Hispanus fuit, quia gloria & ornamentum nationis nostræ fuit, Elogiorum illius indicem non paruum habemus in Euangelio. Ut dicam quidpiam, quod in eius honorem cedat, cuius mihi in omni oratione meritò propolita est gloria. Superi fauete, & vos, Auditores, attendite.

P E R I O C H A I.

Domine, puer meus iacet paralyticus.

Qui generoso est animo, is censorem alium non habet acriorem, nec vitæ moderatorem seuiorem, quàm nominis proprii celebritatem, existimationem, famam.

Quòd illustis fama, & præclara existimatio ad coërcendum in officio hominem, permouendumq; ut ne gloriam nominis indignis moribus obscuraret, plurimum valeat, id nemo inficias ibit.

Destinatum erat Deo pœnas repetere sanguinis sanctorum Prophetarum, aliorumq; piorum, quem improbus rex Achab, & immanis Iezabel vxor eius fuderant. utque rem executioni mandaret, Iehu quendam ducem exercitus regis Ioram filij Achab adornauit, regemq; constituit, ut is regiâ dignitate auctus, haberet à suprema autoritate & maiestate ad rem felicius & facilius conficiendam subsidium. Modus autem, quo initiatus Iehu, talis fuit. Mandabat Eliseus Propheta alteri, sumeret lentulam

triculam olei, iret in Ramoth Galaad, ubi erat Iehu, eumque introduceret, incubiculum interius, tum oleo desuper infunderet, diceretque, ex Deo id fieri, qui illum regem sic vinctum vellet, sed eam tamen conditione, vt percuteret domum Achab, & vicisceretur sanguinem Prophetarum, & omnium servorum Domini, qui magnis vocibus vindictam à cælo expetebant. Fecit ille ex ordine quæcunque ab Eliseo iussus: *Et surrexit Iehu, & ingressus est cubiculum, at ille fudit oleum super caput eius, & ait: Hac dicit Dominus Deus Israël, Enixi te regem super populum Domini Israël, & percuties domum Achab, &c.* Rex iam es, Iehu, & Monarcha, & dominus absolutus. Sed te hoc consilio in thronum Deus extulit, vt regiam potestatem cum dignitate nactus, iniurias animosè vindices, & strenuè persequaris, quas ille à domo Achab accepit. Hæc omnia ex 4 Reg. 9 cap.

Insignis scripturæ tractator Alphonsus Tostatus acutè, accuratè; expendit modum, quem observavit Propheta, siue cum vixit Iehu in regem, siue cum expetere penas de Achab, vxorèque, & omni domo eius iussit. Itaque meritò hoc inquit: *Quare Iehu factus fuit oles ante quam Propheta diceret ei aliquid?* Respondet verò in rem nostram aptissimè, prius eum vixisse regem, quam dixerit quidpiam, quoniam arduas res illi præcepturus erat, quas si ante commendasset, forte nollet *Engi in regem*. Itaque ante omnia illum inaugurat, posthæc executionem sanguinolentæ vindictæ imperat, vt cum se regem cogitaret, & tantæ maiestatis diademate insignitum, honore auctum, potestate cumulatam reputaret, tamen si inberentur ei grana, crederet se non posse retrocedere, adeoque disponderet se ad exequendum mandatum Domini. Hæc ille tali sensu, & totidem ferè verbis. Tanti faciunt generosa pectora existimationem nominis, famæ celebritatem, vt propter eam tutandam, aut ne quid eam indignum committant, agant sæpè numero que negligerent, nisi talibus stimulis agerentur. Sic enim & Iehu, cum se regem meminit, disposuit se ad exequendum mandatum Domini, *Et regem facto heroico probaret.*

Paulus cum Philemoni, viro nobili & copioso pro famulo eius Onesimo scriberet, vt eum beneuolè in gratiam admitteret, qui à Domino fugà dilapsus in Paulum incidit, à quo fidei rudimentis imbutus, conuersusque fuit, hæc inter alia dicebat: *Considens in obedientia tua scripsi tibi, sciens quoniam & super id quod dico facies.* Quid necesse fuit

Philemonem suis laudibus velut tutillare, & dicere, hanc de illo habere existimationem, quod factis iussa superabit? Respondet diuinè S. Ambrosius: *Modò blanditur, Et obaudisse eius voluntaria sit, sic enim eum provocat, Et amplius faciat, quam postulatur ab eo.* Hæc S. Antistes. Cum dicit, plura ab illo expectare quam petierit, hac ipsa tam præclaræ existimationis, quam de ipsius obedientia & benevolentia habebat, commemoratione illum exstimulat, & prouocat, vt vota Pauli operibus excellat, & plura quam rogatus, præstet. Cum enim Philemon nobilis esset & generosus, hæc ipsa nominis fama, & illustris opinio, quam apud Paulum obtinuerat, illum deuinciebat, vt quantacunque Paulus vellet, & his plura faceret: *Sic enim eum prouocat, Et amplius faciat quam postulatur ab eo.* Nihil enim est quod æquè hominem obliget, quam bonæ famæ & opinionis recordatio.

Sed quid nobis hic opus est hominibus ad confirmandam nostræ periochæ veritatem, quam Dei exemplo astruere possumus.

Notate. Propter accusationem & inuidiam satraparum, & consiliariorum Regis Babylonis, qui Danielis felicitatem, fauorem, gratiam, quæ apud regem valebat, æquis oculis aspicere non poterant, coniectus ille in lacum leonum fuit: Et quanquam rex pius innocentiam sancti Iuuenis exploratam habens, liberare illum, & à calumnia absoluerè voluit, nunquam tamen valuit. Cumque illum iam in feralem lacunam daret, his verbis postremum appellauit: *Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te;* Dan. 6. v. 16. tanquam dixisset: Esto bono animo, Daniel, tamen enim inuidia, bestia omni ferà effertior, in medios te leones detrudat, vt eorum laniens expositus articulatim discerparis, scio tamen quòd Deus, quem pietatis religiosæ perpetuo studio deuotus colis, leonum rabiem sic mitigabit, vt eos in manus tuas oues conuertat.

Quà pulchrè dictum hac de re à Tertulliano lib. aduersus Gnosticon cap. 8. *Consueti & sistata feris leonum Daniele deuorasset, si Darij digna præsumptio de Deo falli debuisset;* quibus verbis hoc dixisse Magnus Africanus videtur: Quanquam minor fuisset Danielis pietas & sanctitas, quam erat, immò sceleribus commeruisset fieri pastus immanium bestiarum, vt earum furorem tamen Deus compesceret, rabiemque mitigaret, sat erat quòd Darius eam haberet de sollicitudine Dei erga fideles suos existimationem, eam de illius potestate opinionem, vt præsumeret fore vt sicut posset, ita vellet

vellet hospitare & seruare à famelicis leonibus Daniele. Tantum valet vel apud ipsum Deum optima fama, & existimatio præclara. Hoc dicere voluit Tertull. cum ait: *Consuetas & sistatas feritas leonum Daniele deuorasset, si Darij digna præsumptio de Deo falli debuisset.*

Ferunt Euangelistæ, quòd postquam Christus celeberrime illud miraculum fecit, quo paucis panibus, & piscibus multò etiam paucioribus, tam multa hominum sequacium millia satiuit, Discipuli consensu naui simul agnum ingressi fuerint, & sæuam ex contrario vento incurrerint tempestatem. Accurrit ad illos pius magister, initoq; eorum nauigio composuit fluctus, & ventorum flatus sopiuit. Qui intra nauim erant, prodigijsq; magnitudinem rectè arbitrabantur, ex opere auctorem existimabant, & has Christo voces dabant: *Verè filius Dei es.* Matth. 14. v. 33. Notat autem S. Matthæus, Christum post talem diuinitatis suæ confessionem illustriora miracula operari, & portentis magis prodigiosis brachij sui robur palam facere cœpisse. Sed quare maiorem nunc potestatis suæ ostentationem facit, quàm ante? Respondet Victor Antiochenus, id fecisse propter existimationem diuinitatis, & gloriam nominis Filij Dei, quam ibi obtinuerat, quòd dictum: *Verè filius Dei es.* Verba Victoris subijcio: *Non reprehendit Dominus hanc confessionem, quin potius doctorum illorum sensum, & uerum Deum opere confirmat, quandoq; agrotos, sanitatis causâ uidecunq; ad illum delatos, maiori potestate & uirtute sanat & saluat, quàm antea unquam.*

Prædicauerant Christum Filium Dei, creuit inter crebras voces fama, quòd is esset, quem illi pronuntiabant, ex hoc iam obligatio Christo nascebatur, ut veram hominum de se præsumptionem & existimationem luculentioribus factis confirmaret, ob quod agrotos etiam *maiori potestate & uirtute sanat & saluat, quàm unquam*, ut illi confessioni veritatem assereret, & glorioso nomini, quod impetrabat, factis gloriosioribus responderet. Tantum potest illustris fama, & præclara opinio, quàm de nobis habent alij.

Isaias cap. 48. aiebat, populum Israël abducendum turpiter & ignominiosè in Babylonem, ubi ferro victus & prægrauatus recogitarer peccatorum onera, quorum ponderibus pressus in eas calamitates incidisset, & meritas demùm pœnas daret. Quæ cum diceret, simul prædicebat, restituendum illum aliquando, ne funditus pereat, & absolendum à durâ tyrannide. Sed ne meritis suis bonis suam libe-

rationem tribuerent, præoccupat Dominus, dicens: *Scio quia præuarianis præuarianaberis*, quare ut te à vinculis expediam, miserendi occasione aliunde quàm à te sumam. Vnde verò Domine? Audite ipsum: *Propter nomen meum longè faciam furem meum, & laude meâ infrenabo te, ne intereas; v. 9.*

Misericors & miserator audio, vocorq; ne, propter huius nominis famam, gloriam, existimationemq; tutandam, ne quod vocor, non esse, ac tanto nomini derogare videar, captiuitatis iugo te absoluam.

Vatabili versio magis quadrat proposito, quæ sic habet: *Propter nomen meum differam furem meum, & propter laudem meam iniiciam frenum mihi, ne te omnino exscindam*, velut dixisset: Laus, fama, opinio, quam de mea facilitate in remittendis, condonandis, obliuiscendisq; à memoria offensis omne hominum vulgus habet, mihi pro freno erit, quo me ipsum cohibeam, ne tibi (ò ingrate popule) manus ac mortem inferam. Existimationi itaq; meæ, & nominis celebritati libertatem tuam fer acceptam, propter quam *frenum mihi iniiciam, ne te omnino exscindam.*

Aut si non est ita, dicamus: *Laude meâ infrenabo te*, tanquam hunc habeat sensum: Tu es Israël, quem ego uoco, siue Israël uocatus meus, ut est expressus apud Symmachum & Aquilam. Hoc porro nomen, hæc tam honorifica appellatio, quæ populus meus, uocatus meus, tanquam gratus Dei, & præ cæteris mihi carus diceris, frenum erit, quo te coercebo, ut ne in præceps ruas, nec in offensas meas, & perniciem tuam procurras, laude istâ meâ infrenabo te. Verè enim laude, honestâ famâ, & talibus præclaræ existimationis nominibus tanquam validis habenis retinetur homo, qui non prorsum obtruit, ut nihil indignum honorificâ aliorum de se opinione committat, neque vitæ moderatorem illis acriorem habet alium.

Planè hac arte usus fuit Rex Theodoricus, quando ut quæstorem suum quempiam ad procurandum rectè officium suum incitaret, plurimis illum laudibus ornat, itaq; dicit: *Corrigamus te per incitamenta præconijs*, apud Cassiod. lib. 8. epist. 23. homo enim generosus, & cui suus honor est in pretio, nullâ re aliâ æquè vrgetur ad probitatem, quàm si laudibus illum existimules, his enim manus pedesq; illi obligaueris, ut ijs ad turpia abuti nequeat.

O quàm pulchrum suffragium rei nostræ Plinius subministrat? Scribebat si familiari cuidam suo Maximo, quem Senatus Romanus, pro officio inferiore laudabiliter gesto, auxilium maiore, utq; hoc posterius.

flerius tanquam æquus iudex rectè prudenterq; obiret, his eum calcaribus incitat: *Tibi certamen est æcum, onerat te questura tua fama, onerat testimonium Principis, onerat tribunatus pratura, atq; hac appa legatio.* Hæc ille l. 4. epist. vlt. tanquam pluribus dixisset: Quot hæc nunc munia pari & aliorum cum admiratione, & tui nominis existimatione ritè, fideliter, laudabiliterq; procurasti Maxime, tot nunc vitæ posterioris, & officij præsentis arbitros & acres censores habes, qui hoc à te volunt, vt pugnes ipse tecum, neque committas, vt superiorem gloriam degeneris animi remissione, & prouincia, quæ tibi nunc commendata est, neglectiore curâ, deterioreq; administratione obliteres. Præclara fama tua tibi pro freno esse debet, ne te in turpia facta præcipitem conijcias. Tanta est bonæ existimationis, si bonam eius rationem habeas, efficacia.

Hinc accepit Aristoteles, quare licentiùs, inuerecundiùsq; senes peccent, minùsq; erubescant, cum malè agunt, quàm iuuenes: Senes existimationem contemnunt, inquit ille 1. Rhetor. c. 13. non curant bonum nomen, itaq; nec curant quicquid illud agât Non cogitant reuerentiam, quam cæcitiei omnes debent, soli plerumque boni deferunt, & quia non considerant quàm sit venerabilis alijs illorum senectus, dum reuerentiam sui non reputant, velut effrenes caballi in vitia ruunt, quos percare puderet, si de existimationis iacturâ erubescerët, & has coercendi peccati habenas non abijcerent.

Hæc existimationis commemoratione utebatur felix noster Centurio, vt Christum ad curandam serui, quem carum habebat, valetudinem permoueret. Hanc ob rem adibat illum, potestatemq; illius & maiestatem confessus, supplex aiebat: *Domine, puer meus tacet in domo paralyticus, cui tu solus mederi potes, atque vt velis, rogo.* Cui Christus: *Ego Veniam, & curabo eum.* Tum Centurio subpudens: *Non sum dignus, inquit, & intres sub tectum meum, minore impendio præstare potes gratiam, quam suspiro.* Nam si ego, aliorum licet subditus, seruos habeo dicto tam obediens, vt cum dico huic *Vade, Vade, & alij Veni, & Veni;* quid sit de te, qui es Monarcha supremus, Rex regum, & rerum omnium Dominus absolutus? Verbo solo potes non solum famulum meum curare, sed quotquot frigida humus mortuos regit redanimare. Vbi Chritus audiuit vrgeri se opinione suæ potestatis, existimatione virtutis, commemoratione magnificentia, dixit: *Vade, & sicut credidisti, fiat tibi, & sanatus est puer in illa hora.*

Non vides quomodo ad omnia vota sua inflexit Christum Centurio, dum illum præclaræ opinionis, quàm de illius potentia & beneficentia, ipse habebat, & existimationis, quàm apud omnes alios obtinebat, commonefecit?

Hæc boni nominis, honestatq; famæ recordatio obstringere debet, & religare religiosos, ac Sacerdotes, vt ne diffuant, sed magnam sanctitatis rationem habeant, omnesq; alios deuincere, qui probitatis existimationem meruerunt, vt dum illam perdere metuunt, eo freno sese à malè agendo cohibeant.

PERIOCHA II.

Puer meus iacet.

In domo Dei qui alienum, idem proprium negotium curat, sibi enim inuenit, qui alijs quærit.

Venit noster diuinus Centurio Hispanus, salutemq; famulo, quàm perdiderat, sollicitus requirit, dumq; negotium tractat alienum, ita procurat proprium, vt illius fidem supra fidem Israëlitarum omnium ipsa infallibilis Veritas extollat, dicens: *Non inueni tantam fidem in Israël.*

Id factum, vt institueremur, & admoneremur, quàm sit bonum & commodum, commoda curare aliorum, obliuisci suorum, nec enim alia ratione facilius tibi aliquid reperies, quàm si pro alijs quæras, neque Deus alicuius promptiorem habet memoriam, quàm eius, qui sui non meminit, vt recorderetur aliorum.

Regius Propheta dum partes viri sancti & probi describit, sæcundæ, viridis, frondosæ, & copiosæ arboris similem facit, quæ ad præterlabentium fluminum oras sita præcoces fructus diuite prouentu opportunè proferat: *Erit tanquam lignum, inquit, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & omnia quæcunq; faciet prosperabuntur.* Psal. 1.

Quid illud viro iusto tam propitiam reddet fortunâ, vt nihil illi occurrat vnquam aduersi? Quamobrem illum tam serenis semper oculis, & placido vultu cælum spectabit, vt omnia illi feliciter cadant, omnia prosperè sub manus eant, ad quæcunq; illas porrexerit? *Et omnia quæcunq; faciet prosperabuntur.*

Causam huius reddit Vatablus istam: *Quia utilitatem proximi magis spectat, quàm suam.* Quod feliciter omnia iusto eueniunt, nec irritò conatu quicquam molitur, id inde fit, quia est, erisq; tanquam lignum.

gnum. Vt enim arbor quod viret, quod floret, quod frondet, quod fructibus exuberat, totum eò facit, vt visum oblectet, lassum refocillet, famemq; depellat, non propriam, sed alienam: Ita Iustus velut in arborem versus, & charitate flagrans, suisq; oblitus, res aliorum procurat, atque hinc ille proficit, & ex tali industria ditescit. In domo quippè Dei nemo promptius sibi aliquid reperit, quàm qui alijs quærit: *Omnia quacunq; facit, prosperabuntur, quia utilitatem proximi magis spectat, quàm suam.*

Abfalon abiectâ pietate, excussâ obedientia perduellis, contra fas naturæ ac iustitiæ leges patri, qui vitam dederat, regnum adimere destinârat, atque in hunc finem coëgit magno numero militem, plurimamq; stipendiariorum manum contraxit. Pater curabat, vt & se defenderet, & refractarium filium, si fieri posset, non offenderet. Dum concurrere armis decretum, pater ipse esse coram præsens in conspectu voluit, sed cum alijs, quibus aliter videbatur, prohiberent, cessit eorum sententiæ, & recessit, exitum prælij alibi præstolans, Abfalonemq; patrijs oculis arbitratus, duces sui exercitus obscuravit plurimum, ne quid illi incommodarent, dicens: *Servate mihi puerum Abfalon.* 2. Reg. 18. v. 5. quæ verba hunc ex Abulensi habent sensum: *Non occideris enim.*

Hic ego te appello, Rex sancte. Nonne ratio postulat vt rationem vitæ tuæ defendendæ habeas, postquam vides quanta contentione eam offendero filius refractarius curat? An te fugit nuntium, quo consolatus es ante hæc Ioab, cum is infelicitè pugnasset, quando illum talibus verbis conveniebas: *Non te frangat ista res, Varius enim est euentus belli:* 2. Reg. 11. v. 25. Et quomodo nunc, tanquam tu iam triumphârint, Abfalonem feruari imperas, & non magis cogitas, quomodo ipse vitâ salvâ euadere possis?

Bona iecit Rex sanctus feliciæ pugnae & optati euentus fundamenta, dum sui memoriam abiecit, & vnam filij salutem præ suâ spectavit, suæ nimirum ipsius doctrinæ & institutioni innixus: Nam cum de viro iusto dixerit, *omnia quacunq; faciet prosperabuntur, quia utilitatem proximi magis spectat, quàm suam;* ipse quoque, vt verba sua suo firmaret exemplo, oblitus sui, recordatur filij, salutisq; alienæ studet negligens propriæ, sciebat nempe quod sibi inuenerit, si quid alijs quæreretur.

Suffulciat hanc doctrinam D. Chrys. *Hoc nostræ salutis argumentum erit & occasio,* inquit ille hom. 3. in Gen. *si non solum pro nobis ipsis solliciti, sed &*

proximo & ceteris fuerimus, ipsum ad vitam veritatis manum ducentes.

Ego plurimum expendo modum, quo S. Ioannes recenset diuturnam, prolixam, & cruciabilem infirmitatem, quam toleravit miser paralyticus, qui triginta & octo annos dissolutorum membrorum nulum habere usum potuit: *Triginta & octo annos habuit in infirmitate sua,* inquit sacer scriptor. Fuitq; tanta ærumnosa huius viri infelicitas, vt nunquam illi occurreret homo, qui supremæ necessitati condolens, in concitatas piscinæ aquas illum conijceret, quibus diluere morbum potuisset, illum tam molestum, quàm acrem, & pertinacem, à quo quantopere liberari optaret, id inditio est, quod Christo salutem promittenti dixit: *Domine, hominem non habeo.* Ioan. 5.

Qui factum, quod hic calamitosus ægrotus nulus permovere potuit viscera, qui tam longæ afflictionis misertus, in piscinam illum, cum res postulabat, conijcere voluerit? Ego causam huius non inuenio aliam, quàm eam, quæ ab Euangelista insinuari videtur, cum ait, quod *triginta & octo annos habuit in infirmitate sua,* vbi premendum illud, *in infirmitate sua,* quod hoc sensu dictum videtur, toto animo, omnibusq; cogitationibus fuisse illum versatum in affecta sua valetudine, omnibus sensibus occupatum circa ærumnas suas, atque ita indoluisset aduersitatibus proprijs, vt non condoleret alienis plurimorum, qui ibidem decumbebant, & salutis suæ remedium suspirabant. Quod si ita est, quid mirum, quod non inuenit hominem, qui illius miserijs commoueretur? Nam in domo Dei ille salutem inuenit, ille vitam, ille felicitatem, qui prosperitatis suæ immemor, salutem, vitam, & felicitatem quærit alienam, *qui utilitatem proximi spectat magis quàm suam.*

Matthæi 17. duxit Christus Petrum, Iacobum, & Ioannem, eorum discipulorum dilectissimos in montem excelsum Thabor, cumque in eundem locum è sepulchro Moyse, Eliam à Paradiso accersiuisset, *transfiguratus est ante eos,* & Petrus tanto repletus est gaudio, tantâ perfusus lætitiæ voluptate, vt ibi tutò viuere posse, ad eò figendum domicilium putaret, si etiam Christo ita videretur, quem sic appellauit: *Domine, si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi & tui, Elia & tui, & Moysi & tui.* Dionysius Carthusianus in hæc verba inquit istud: *Quare nō dixit, faciamus hic sex tabernacula?* hoc enim numerus eorum, qui præsertes in loco aderat, postulabat, vt cuiq; suus esset ad manendū locus peculiaris.

Respon-

Respondet: *Quia putauit in illis tribus tabernaculis se, & duos discipulos recipi posse ac commorari, sic tamen & ipse esset in tabernaculo sui magistri charissimi.* Recordatus est Petrus morem domesticum familiarium Christi, qui hoc habet, quod suum negotium conficit, qui tractat & curat alienum, itaq; suæ futuræ habitationis immemor, ut alij haberent domicilium, laborauit, arbitratus hanc ratione sibi optimam sedem & communem cum Domino habitationem paraturum: *Sic tamen & ipse esset in tabernaculo sui magistri charissimi;* ut enim rerum tuarum incrementis consulas, nunquam id faciliore negotio efficies, quam si communis aliorum studeas. Hoc nempe consequitur ille, quisquis *utilitatem proximi magis spectat quam suam.*

Ad eundem modum Centurio salutem serui quæsiuit alienam, ut inueniret propriam, nam quod dixit, *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus,* humilis pro infirmo supplicatio fuit, atq; ex Origenis interpretatione tantundem ac si dixisset: *Si meus serus non misereor, quomodo me miserebitur Deus? Si ego huic non obuenio, quomodo mihi ille subueniet?* Volo rem agere alienam, obliuisci & præterire propriam, hanc enim ratione dum utilitati studebo aliorum, meæ simul consulam.

PERIOCHA III.

Erat illi pretiosus.

Quoniam anima plus est ubi amat, quam ubi animat, propterea casus aduersos carorum acerbiorum quam proprios tolerat.

Quod pius hic Centurio causam infirmi serui tam sollicitè, tam seriò ac grauiter egit, hoc nemini, quantum existimo, nouum accidet, qui tantum nouit, quod erat illi, ut scribit Lucas, *pretiosus*, atque in paucis carus. Idcirco etiam dixit Christo: *Puer meus iacet,* tanquam dixisset: Quem cruciabilis paralytis strato affixum tenet, eum mihi charitas vindicauit, amor meum fecit. Hugo Cardinalis inquit: *Meus, ecce compassio, quasi dicat, morbus est meus.* Plus mihi doloris ea infirmitas adfert, quam seruo, mihi acerbior ægritudo accidit, quam illi, fecit enim amor, ut anima mea in illum emigraret, itaque illo etiam mihi sit ægritudo. Quare si illum curaris, me primum sanabis, me præ illo aduersâ valitudine absolues, nam & *meus est morbus*, præut illum amo, & ærumnis illius plus ego afficior, quam crucietur ipse. Ea sunt amoris & charitatis facino-

ra: Nam ut anima (ex decantatissimo S. Augustini veriuerbio) *magis est ubi amat, quam ubi animat,* ita amicorum rebus aduersis amplius afficimur, quam calamitatibus proprijs.

Exemplum nobis huius veritatis veritas æterna ministrabit, quæ & viuum, præclarissimumq; veri, integerrimi, atq; ardentissimi amoris multis modis expressum reliquit exemplum. Is ut significaret, quam sibi commendatam habeat remunerationem beneficentiæ eorum, qui pauperum necessitates quocumque illo elemosynæ genere leuant, aiebat, se in illo supremarum rationum die ijs, qui egenis victus, aut vestitus aliquid hic ministrarint, dicturum, sibi prælitum quicquid mendicis datum, sibi impensa quæ illacunque in pauperes expensa: *Esurui,* inquit, *& dedistis mihi manducare, sitiui, & dedistis mihi bibere, nudus eram, & cooperuistis me;* Matth. 25. vers. 35.

Acuta est S. Petri Chrylogogi in ea Christi verba animaduersio, quæ si habet serm. 14. *Dixisse suffecerat, dedistis mihi potum, sed pramittit, esurui, sitiui.* Sed quare sic locutus fuerit Dominus? Respondet diuinus Pater: *Pramittit, esurui, sitiui, quia paruus fuisset amor pauperis, quod pauperem suscepisset, nisi & passiones pauperis suscepisset. Verus amor est fecisse suas angustias angustias.* Quam vos depulistis è paupere famem, sitim, nuditatem, inopiam, hanc ego pertuli, hanc ego sum passus, inquit Seruator noster, ut sibi erga pauperes amoris incendia, & flammæ ardentissimæ charitatis proderet, ex qua fieret, ut nullus tantum doleat egenus, quantum ipse condoleat, nec sit vllus tam acerba passio, quam illius compassio: *Verus nimium est amor, fecisse suas angustias angustias.*

Vultis hoc perspicere amplius? Notate. Erat Christus in horto tristis, afflictus, tamq; & anxius, & mœstus, ut ad extrema deducto, & in confinijs mortis posito squalor pro sudore cruorem expelleret, de quo sic Lucas: *Factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.* cap. 22. v. 44. Tanta vi & copia pro sudore sanguis erupit, ut terram pro fluuio rigaret, & tinxerit. Quanta animi angustia! Quanta doloris acerbitas!

Simon de Cassia lib. 13. cap. 30. *Durum bellum gerebatur in anima Christi, ex cuius istibus sanguis tam latè manabat.* Et confictus, qui intus gerebatur, testis erat sanguis, quem laboris & doloris magnitudo toto corpore prolaciebat. Sed vnde Christo tam immanis & intolerabilis cruciatus? Dicit hoc venerabilis Abbas Tuitiensis, qui diuinum pro-

comartyrēm Stephanum ad hunc ferè modum compellat: Vide Stephane, immensum Christi erga te amorem, quantoq; charitatis erga te incendio petus illius flagret, nam cum tu sanguinem pro illo eatenus nullum fudisses, illeque in horto positus positum ob oculos haberet cruorem, quem tu daturus, & saxa, quibus citra omnem culpam appetendus & obruendus eras, tantus illum ex futuris doloribus tuis dolor anticipato incessit, cruciatibusq; tuis tam vehementer indoluit, vt tantum non immortuus fuerit, sanguinem certè in vicem sudoris pro intolerabili mœreore verterit. Verba Ruperti ipsa accipite: *Andiebat Voces, & quos recepturus eras, ô Beate beatorum signifer Stephane, numerant lapides, tuumq; meditabatur, eadem nocte sanguinem, dum factus in agonia prolixius oraret, essetq; sudor eius sicut sudor sanguinis decurrentis in terram* Hæc ille de operibus Spir. 5. lib. 6. cap. 4.

Pendite illud: *Tuos numerant lapides.* In illo agone constitutus Christus sudabat, cumq; ad lumen diuinæ scientiæ suæ omnia ex ordine saxa, quæ in Stephanum carum suum conijcienda erant, numeraret, sanguinem defillabat, & pro lapidibus guttas fundebat. Hæc enim est efficacia veri ac sinceri amoris, vt quem ille occupauit, is plus crucietur in eo, quem diligit, quàm in se ipso afficitur. Itaq; Christus speculum amantium, cum morti tam probrosæ proximus esset, suarum ignominiarum, ac pœnarum incurius, aut velut nescius, aut immemor, hoc præsentit, quod Stephanum posthæc sensurum providebat: *Tuos numerant lapides, tuumq; meditabatur, ô Stephane, sanguinem* Lapidēs, quos Stephanus excepturus erat corpore, hos ille animo admittebat, & sanguis, quem Stephanus fusus, faciebat vt ille sanguinis guttas magna copia verteret. Integerrimus, ac verus amor talia operari solet.

Congruunt hæc cum dictis S. Lucæ, qui de hoc generoso masculi pectoris milite refert, hæc penè cum extremo spiritu verba fudisse: *Ecce video cælos apertos, & Iesum stantem à dextris Dei.* Act. 7. v. 55. Quid sibi vult quod Stephano stare visus est Christus? Quid illo significatum situ fuit? S. Petrus Damianus inquit: *Triumphatoris certamini non sine dolore cordis assistit.* Hæc ille serm. de S. Stephano. Tametsi videret Christus fore vt saxa, quibus appetebatur Stephanus, verterentur in lapides pretiosos, & gemmas, ex quibus deindè corona gloriæ illi concinnanda esset, quidquid tamen pœnale in illis saxis fuit, hoc animam Christi lancinabat, hoc

illius viscera sauciabat, & laniabat, cum lectissimum, & dilectissimum pugilem suum tanta pati cerneret: *Triumphatoris certamini non sine dolore cordis assistit* Tales parit verus amor operum factus.

Dignum est trutinâ accurate, quod tametsi Isaias vaticinatus fuerit, Christum tam miribus moribus, ac tolerantem iniuriarum futurum, vt *quasi agnus coram tondente se obmutescat, & non aperiat os suum; Isâ. 53. v. 7.* cum tamen ab improbo dæmonis satellite alapam acciperet, postposito silentio in hæc verba eruperit: *Quid me cædis? Si malè locutus sum, si ad ea, quæ à Pontifice interrogatus, perperam quidpiam respondi, id doce, testimoniumq; perhibe de malo.* si autem iusto responso quæsitis illius occurrì, quid est, quod me tam seruiliter habes, & genas meas crudeli pugno tam indigne fœdas, ac dehonestas?

Sed quid hoc nouitatis, quod amantissimus & mansuetissimus hic agnus flagris cæditur, & tacet, spineâ coronâ compungitur, & obmutescit, contumelijs oneratur, tormentis subijcitur, & dissimulat, cumq; in faciem cæditur, silentium soluit, & labia in sermones explicat! Cur non siluerit tunc quoque, cum sacræ illius maxillæ pugno sunt percussæ?

Philo Carpathius in cap. 5. Cant. c. 13. ait: *Genæ Christi martyres sunt Ecclesia.* Quale quisq; in Ecclesia officium exercet, talem in corpore Christi mysterio locum obtinet. Martyres porrò Christo pro maxillis sunt. Hinc accipe mysterium, quare Christus querulus rationem facti petijt quando alapam facie excepit, quando maxillas eius, hoc est, Martyres, ceciderunt: magnitudo enim synceri amoris illius facit, vt suorum tormentorum oblitus, nostrorum cruciatuum recorderetur, tantoque mouentur sensu pœnarum nostrarum, vt suarum nullo moueatur.

Chrysostomus in consideratione Pauli versabatur, verberumq; & flagrorum, quibus crudelissimè laniabatur, & omnium ærumnarum, quas pro nomine Iesu patiebatur, tum sic aiebat hom. 8. ad Pop. *Paulus est vulneratus, & conuulneratus Christo.* Difficile pronuntiatum. Videtur enim è contra dixisse debuisse: *Paulus est vulneratus, & Christus Paulo conuulneratus;* Paulus enim erat ille, qui liuores, & plagas accipiebat. Quid ergò dicit, Paulum conuulneratum Christo?

Ex doctrina, quam de amoris more tradidimus, locutus Chrysostomus dixit, quod non tam Paulo Christus, quàm Paulus compassus Christo fuit, quando

quando pro Christo passus, quia cum anima magis sit ubi amat, quam ubi amatur, etiam aduersitates amici fert acerbius, quam suas. Itaque tamen Paulus pateretur, Christus, prout Paulum vehementer amabat, precipue pati, & maximos sustinere dolores videbatur, adeo acute etiam dictum à Chrysostomo, quod *Paulus est vulneratus, & conuulneratus Christus.*

Ad hanc legem charitatis respexit antiquus ille pater Saluianus, quando dixit, omnium pauperum egentissimum esse Christum, ut qui non omnium modò necessitates ferat, sed maiorem etiam in modum toleret quam omnes. Verba illius lib. 4. ad Eccl. sic habent: *Ego plus addo aliquid. Christum non solum egere cum ceteris, sed plus multo egere quam ceteros, in omni enim pauperum numero non est inuenerimus una pauperas.* Sæpe affluit victu, qui caret vestitu, habent alij domus, non facultates, itaque non omnes simul omnibus fortuna destituit, sed permittit, ut nonnullis abundant ij, quibus aliqua defunt: *Christus tantummodò solus est, cui nihil est, quod in omni humano genere non desit, & ideo quantum ad pietatem illius pertinet, plus quam ceteri eget, omnis enim egestuosus pro se tantum, & in se eget, solus tantummodò Christus est, qui in omni pauperum inuenerisitate mendicat.* Amor Christi facit, ut carorum suorum necessitates omnes vnus ille suas arbitretur, itaque etiam omnia ille est pauperissimus, qui solus eget omnibus, quibus singuli earent, & cum suis quisque necessitatibus illacrymet, Christus omnes miseras deplorat, & tolerat. Ex quo est consequens, quam verè dictum, amanti non tam amaras accidere calamitates proprias, quam alienas.

PERIOCHA IV.

Misit ad eum seniores, rogans ut veniret.

Quos Deus amicos habet, eosdem amœna paradyssus militantis Ecclesiæ peruigiles Cherubinos habet.

S. Lucas ait, quod inclytus noster Hispanus suis S. meritis diffusis, Seniores Iudæorum, quorum maior inter eos videbatur religio, sequestres delegauit, ut incolumitatem infirmo, & caro famulo exambirent. *Misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum ut veniret, & saluaret seruum eius.* Lucæ 7.

v. 3. Voluit, quod hodieque solent homines, per alios eblandiri gratiam, quam per se posse obtinere desperabat: *Lucas dicit misisse seniores Iudæos, cum per amicos soleamus venire ad aliquem, inquit ex S. Aug. Hugo Cardinalis.* Ingens hæc consolatio est omnium, quotquot in hac lachrymarum valle tantis miseriæ exercitiis incingimur, & obsidemur, quod nouimus, habere patronos, qui cum apud Deum gratia & autoritate valeant, nostras apud illum causas diligentissimè efficacissimèque agunt, quibus si destitueremur, quid nobis solarij aut prædij reliquum esset?

Quantum commodi rebus humanis, & mundo hominum improborum abundantissimo adferant ij, quos Deus amicos, & caros habet, id non perperam expensum à Chrysostomo. Huic mundus iste similis visus est arboris, quæ patulis diffusa ramis, & folijs opaca, & grauida fructibus homines sanctos pro medulla habet. *Medulla huius mundi sunt homines sancti:* inquit ille in cap. 1. Matth. operis imperfecti. Quid præstat medulla arbori? Vitam ministrat, fouet, sustentat. Si verò terebres arborem, sic ut ad medullam clauus penetraret, siccat, marcescit, vitamque cum virore ponit: *Medulla, quamdiu in arbore fuerit sana, floret, cum autem percomesta fuerit, tota paulatim marcescendo siccat, sic & quamdiu sunt fideles, stat iste mundus.* Hæc ibi. Athlantes orbis terrarum sunt Sancti, eorum meritis ac humeris mundus iste incumbit, eorum precibus saluus consistit. Itaque illorum amicitiam magnopere expetere debemus, quia illorum cum Deo amicitia mater est bonorum, quibus hic gaudemus.

Iam aciem instruxerat sanctus rex Dauid, omniaque adornarat, ut bello cum refractario, ac perduelli filio decertaret, & destinauerat ipse adesse ac præesse certamini, quod cum alij intellexissent, improbarunt sententiam, satiusque putarunt manere in prædij regem, quam incertam pugnam aleam subire, quod illius vita totius regni salute & incolumitate potior esset: *Sive mediapars ceciderit è nobis, non satis curabunt, quia tu vnus pro decem millibus computaris, melius est igitur, et sis nobis in urbe præsidio, aiebant illi 2. Reg. 18. v. 3.*

Dubitatio hoc loco subnascitur, quomodo rex maiori præsidio esse potuerit militibus suis manens in ciuitate, quam cum eis in pugna decertans. Sane si rem attentius aspicias, & tecum reputes, quam infracto animo strategus, quam strenuus pugil, quam validis lacertis, quam generosis & ingenio-

sus athleta David semper fuerit, dicas plus subsidij suo exercitui asferre potuisse, si eandem cum illis pugnam pugnasset, quàm cum in vrbe otio deses remansit. Vndè ergo illi putarunt, maiori illum sibi præsidio futurum in vrbe desidem, quàm præsidem & præsentem in bello?

Respondet Abulensis ex sententia aliquorum, quod hi affirmarunt, vnum Dauidem pro decem millibus computari, id eò dictum, *quia ipse manens in vrbe tantum ageret orando, sicut decem millia de euntibus ad bellum pugnando.* Brat David rex sanctus, amicus Dei gratiosus, homo secundum cor Dei, & ad omne illius votum fictus formatusque, quoddum secum cogitarent illius stipendiarij, obsecrarunt, remaneret in vrbe, proximumque illorum conflictum Deo supplex commendaret, de cuius precibus id sibi persuadebant, fore illas solas ad feliciter conficiendum prælium efficiores, quàm omnes decem millium militum expeditissimorum vires: *Ipse manens in vrbe tantum ageret orando, sicut decem millia de euntibus ad bellum pugnando.*

Quæ cum ita sint, quid mirum, quod dixi, esse eos, qui sunt Deo chari, peruigiles Cherubinos, qui ad fores paradysi Ecclesiæ excubant, easque defendunt, hostibusque inaccessas, aut certè impetrabiles faciunt?

Aperuit Daniel superbo illi regi Nabuchodonosori somnium, & statum obscurum mysterium enudauit. Hinc tantam concepit rex barbarus animo reuerentiam illius & obseruantiam, *Et constitueret eum Principem super omnes prouincias Babylonis* &c. Dan. 2. v. 49. Et quid factum deinceps? *Ipse autem Daniel erat in foribus regis*, inquit textus sacer. Itane verò homo Princeps tantis honoribus auctus fores regias velut custos obseruat? Nonne illum, qui à rege secundus erat, in penitiorè regiâ absconditum latere dicebat? Et quomodo rex virum, quem pro maximis sapientiæ suæ meritis colendum putauit, in tam ignobilem aulae suæ locum coniecit, vt esset in foribus regijs?

Magna prudentia fuit regis, quanquam barbari & pagani, quicquid hic fecit. Exploratam habebat Danielis sanctitatem, vitæ morumque integritatem, virtutum affluentiam, adeò illum ad fores aulae suæ constituit, & regis Cherubinum facit, vt suarum framearum virtutem eam tutaretur, hostesque omnes quotquot ei incommode vellent, fugaret. Quid enim aliud hominem iustum dixeris, quàm Cherubinum quendam, qui precum suarum adminiculis omnem hostibus nostris aditum præcludit, quem

pertendant, vt exitium nobis, interitumque; adferant. Itaque enim *Daniel erat in foribus regis* tanquam Cherubinatorum aliquis, qui fores regis vigilantissimè obseruaret, ipsamque aulam ab omni pernicie, atque incurusione defenderet.

Res est omnibus cognita, quàm sapiens fuerit inter Abderitas celeberrimus ille Philosophus Democritus. Vixit ille quo tempore Princeps medicinæ Hippocrates. Ex morbo ad insaniam quandam, & vitæ extrema adductus magnum attulit popularibus suis mærorem, qui pro oraculo, tantumque; non pro Deo quodam etiam illum habebant, adeò ad Hippocratem de medicinæ experientia notissimum accurrebant, obsecrabantque; vt tantum eis municipem artis suæ industriâ sospitaret, seruaretque. Vt verò ille se exorari pateretur, his verbis conueniendum putarunt: *Adsis, optime vir, curaturus virum insignem, non medicus, sed conditor sacratiorem totâ Tonâ nobis murum circumdabis.* Sic in Epist. Abderitarum ad Hippocratem in eius operibus. Vbi verba horum postrema premite, qui propugnaculo fortissimo se obmunitos putabant, dum vnum Democritum modò sospitem concium penes se haberent. Et verè quisquis vir iustus est, ac probus, idem pro mœnibus est his cum quibus degit, facitque vt nulla penetrare ad eos mala queant.

Diuo Chrysostomo homines sancti dicuntur leones, qui talem metum afferant demonibus, vt illorum præsentiam tolerare non possint: *Assuesce*, ait proinde hom. 5. in Acta, *Et panimenta domus à sanctis calcantur pedibus, & non calcabit demon illic, nam ubi sanctum est unguentum, ibi sufficatur demon.* Reuerentur diaboli Sanctorum vestigia, sicut leonem Sulpes. *Introducamus hos leones in domum, & omnes abiguntur bestia, non clamantibus, sed simpliciter loquentibus illis, si enim solum loquantur, deuolant.* Felix qui horum leonum operâ vti nouit, felix qui illos sub teetum suum admittit, tutus scilicet ab hostium pessimorum insidijs futurus, donec talibus comitatus.

PERIOCHA V.

Accessit ad eum.

Spes nostræ salutis in propria magis locanda est diligentia, quàm in solitudine alienâ.

S. Lucas, vt dixi paulò supra, ait: submissos à Centurione familiares, ac necessarios, qui ex illo apud Christum sospitatem famulo peterent. D. Matthæus verò ipsum per se adiisse affirmat, dicens:

Accessit

Accessit ad eum Centurio, rogans eum. Communis opinio apud doctissimum Maldonatum habet, quod Centurio primo loco patronos submiserit Iudæorum seniores, tum secundo etiam ipsum Christum pro seruo supplex adierit. Ex quo documentum animabus admodum profuturum accipimus, illud scilicet, quod tamen patronis, ac sequestribus apud Deum opus habeamus ad salutem facilius impetrandam, parum tamen valere patrocinium alienum, cui industria, & diligens studium non accedit proprium.

Quam præclare hoc dictum à D. Ioanne Chrysostom. hom. 79. ad Pop. ubi sic aiebat: *Bonum est Sanctorum oratione frui, sed cum & nos sumus cooperatores; quod si non affuerit, nil aliorum prodest auxilium, verum & cum illo perimus.* Magna est vis precum, quas pro nobis sancti fundunt, si tamen tales sumus, quales nos cupiunt, qui pro nobis orant, si Deum, quod illorum primum pro nobis est votum, ex animo diligimus, totisque viribus colimus, & tota pectoris contentione observamus. Habet validum in hac Chrysostomi gnome fundamentum nostra periocha.

Ægerrimâ valetudine laborabat filia piæ illius Chananæ, quæ miraculorum Christi certior facta, patriæ suæ finibus excessit, ut illum inquireret, & pro incolumitate filia interpellaret. Vbi illum reperit, pro sanitate filiaæ magnum in modum obsecrauit. Tam crebris porro vicibus ac vocibus Christum inclamavit, ut Apostoli audiendi impatientes, dimitti rogarent tam streperam, vocalem, & importunam mulierculam. Non acquieuit etiam illis Christus. Deuota scæmina tamen in perendo pertinaciter constans humi se deiecit, hæc iterum iterumque precata: *Domine adiuua me*; tantumque enixio illo precandi studio obtinuit, ut Christus si dem eius admiratus, omnibus illius votis extemplo satisfecit: *Et sanata est filia eius ex illa hora.*

Subtilis est D. Ioannis Chrysostomi in hanc rem observatio, quam talibus verbis expressit: *Tu vero diligenter considera, cum nihil ab Apostolis in re mulieris factum fuerit, totum ab ipsa fuisse perfectum, Quamobrem illud? Manu enim nostram Deus, qui res sumus, quam aliorum pro nobis orationem.* Hæc ille. Nempe parum obtinent aliorum pro nobis orationes, nisi nostra ipsi cura & sollicitudo accedat. Itaque Chananæ etiam Christus exaudivit, quando pro se ipsa oravit, non quando pro illa Apostoli supplicarunt.

Deuota quædam mulier Eliseum hospitio exce-

pit, cuius humanitati ut vices Propheta rependeret, Giezi famulum submisit, qui mulierem quicquid illud libitum petere iuberet. Cumque Giezi in prolem illam esse, adeoque sterilitate absolui vnicè cupere diceret: Elisei precibus factum est ut conciperet, filiumque eniteretur, qui paulò adultior factus in ipso ætatis flore occidit. Tristis ex morte filij mater insperati casus nuntium Prophetæ ipsa tulit, qui cum afflictæ mulieris miserabiles voces, gemitus, suspiriaque audisset, Giezi delegauit, ut is citus abscurreret, baculum domini sui frigido cadaveri admoueret, & mortuum, si posset, ita vitæ restitueret: *Tolle baculum meum in manu tua, & vade, & pones baculum meum super faciem pueri*; aiebat ille 4. Reg. 4 v. 29. Abulensis quærit hic tale quidpiam: *Quare misit baculum suum, & non pallium Eliæ?* Sic ille quæst. 49. Responderi porro: *Quia baculus erat res sua, idè illum potius misit, quam Eliæ pallium, ut significaret, quanto efficaciora sint ad impetrandum quidvis studia propria, quam merita aliena, & quod facilius, quæ volumus, obtinemus precationibus nostris, quam aliorum votis & obsecrationibus.*

Acuta est illa Ruperti notatio, quod non benedixit Deus terræ, quando illi fructus suos edere imperavit, velut auibis, piscibus, cæterisque animalibus benè precatus est, quando eas condidit: *Germinet terra herbam viuentem, & protulit terra herbam viuentem, & vidit Deus quod esset bonum.* Ita sacer Moyses terræ conditionem describit Genes. 1. At verò cum pisces, aues, taliaque animalia creauit, simul benedixit ei dicens, *Crescite & multiplicamini*; Quærit nunc Rupertus: *Quare qui multiplicationes horum in benedictione fieri mandauit, herbam quoque viuentem non benedixit itidem dicendo, Crescite, & multiplicamini, & replete terram?* Hæc ille lib. 1. in Gen. cap. 52. Ad hoc respondere possumus ex antiquo Gennadio apud Gloss. in cap. 1. Genes. *Quia plantæ, & semina perseverant agricultura labore adiuta, animalia vero mutua inter se coitione.* Voluit nos Deus per res naturales docere, quid in moralibus accidat. Non benedixit Deus herbis, plantis, arboribus, velut animalibus: nam illæ herbæ, plantæ, arbores studio & industriæ aliorum debent quod crescunt & auferunt, *perseverant enim agricultura labore adiuta*; animalia vero species suas conseruant & propagant operâ suâ, & nixu proprio, *mutuaque inter se coitione perseverant.* Quod ergo his magis, quam illis conditor Deus benedixit, hoc eo mysterio fecit, ut inde intelligere-

mus, non hos obtenturos benedictionis gratiam, qui ex alienis tantum meritis, & precibus proficere volunt, sed eos, qui proprio labore, suâq; pœnitentiâ & mortificatione procurare, aut conservare benevolentiam Dei student. Habere suos apud Deum aduocatos patronos, quis non id in magnis bonis numeret? Sed quid tu inde utilitatis accipias, aut speres, nisi ipse esse probus labores? S. Maximus apud Anastasium Nicenum q. 6. non satis compotem mentis putat eum, qui cum sit malus, bonum sibi aliquod ex bonis intercessoribus promittit: *Est magna insipientia per preces Sanctorum quærere salutem eum, qui suâ affectione perniciosus delectatur.* Parum enim valet diligentia aliena, cui industria non cooperatur propria.

Digna sunt expensione verba S. Iacobi Apostoli, qui ut Christianos ad fortiter hilariterq; ferendas vitæ huius ærumnas excitaret, modumq; quo demereri sibi Deum possent, doceret, sic aiebat: *Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis; Iacobi 5. v. 11.* tanquam dixisset: Quod Iob regni facultatem, liberorum, ac rerum omnium iacturam fecerit, quod toto corpore sauciustabum, saniam, vermes scaturierit, quod è folio in sterquilinum deciderit, atque hæc omnia æquo, magno, & infracto animo pertulerit, nemo est qui nesciat. Iam nec hoc quemquam fugit, quam probrosum vitæ exitum Christus habuerit, qui velut hominū, quos mundus habuit, extremus & flagitiosissimus in probrobo crucis stipite mortem ignominiosissimam oppetijt: *Finem Domini vidistis.* Quis tam illustribus patientiæ exemplis non accendatur ad æquanimiter toleranda quæcunque illi accidere aduersa possunt?

Hic mihi illud nunc difficile occurrit, quare magis ærumnas Iob, quam felicitatem, aut aduersam potius, quam secundam illius fortunam nobis considerandam preponat. Cur non dicit, *Finem Iob audistis?* Quare non prosperitatem illius postremam, & rerum omnium plurimum auctam copiam oculis subiicit?

Pensiculemus rem hanc diligenter, magnum enim documentum in ea reperimus. Qui historiam Iob scripsit, is narrat, quod amici & necessarij Iob, postquam diluuium aduersitatem illius cessauit, cælumq; ab horribili tempestate laborum & calamitatum serenari cepit, illum conuenerunt, & *dediderunt ei unusquisque ouem suam, & in aurem auream suam;* Iob 42. v. 11. In quæ sic commentatur Philippus author vetustus: *Animaduerti potest,*

quod grandis multitudo ad illum conuenerit, qui cùm à singulis parum acceperit, subitò tantarum diuitiarum factus sit dominus. Itaq; quod Iob locupletatus fuit, id diligentia & benevolentia factum est aliena, ex eoq; quod à singulis parum acceperit: non ipse sibi suâ industria comparauit opes, quas habuit. Ex his nunc accipite mysterium verborum S. Iacobi Apostoli: *Sufferentiam Iob audistis,* aiebat, tolerantiamq; illius & æquanimitatem inter omnes aduersitates cogitare, & admirari monebat, non felicitatem extremam, quoniam hanc alijs debuit, ipse certe sibi non procurauit. Ut hinc intelligamus, quod homo non tantum tribuere studio, aut fauori alieno, quantum fidere labori proprio debeat. Quidenim sit, quod ego magis apud Deum patronos aduocatos habeam, si non eorum precibus cooperor, si non hoc ago, pro quo illi supplicant Deo?

Voluit Simon magus, quod famam sibi nominis conflaret, Spiritus Sancti gratiam pretio mercari, eaq; de causâ pecunias Apostolis obtulit, tanquam ijs venalis illa gratia fuisset. Petrus in rem malam, & perditionem cum sua pecunia ire iussim Simonem nihilominus hortatus est respicere, dicens: *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua.* Act. 8. v. 12. Cui Simon: *Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum, quæ dixistis.* Cesseruntne Apostoli precibus Simonis, ut pro illo obsecrarent? Abulensis existimat cessisse & orasse. Sic enim ait q. 5. in c. 5. 4. Regum: *Subintelligendum, quod cùm Apostoli essent viri misericordes, orauerunt pro eo.*

At si Apostoli pro illo orârunt Dominum, quomodo non exorârunt? Aut qui factum, quod tam parum commodârit Simoni illorum deprecatio, ac tam exigui momenti illi fuerit? Dixerat Petrus: *Pœnitentiam age pro tanto scelere, quo te obstrinxisti.* Et ille: *Precamini vos pro me.* Quod Apostoli pro illo rogarent, id bonum erat: Verum ille luere peccata sua in cute aliena volebat, & veniam precibus aliorum mundinari, absque omni laboris proprii sumptu. Quanta verò illa est dementia? Aut quid fieri stultius possit?

Mulierem videas, quæ luxui dedita delitijs affluit, totamq; in omni genere voluptatum transmittit vitam, denique Sanctorum Religiosorum Conuentum adire, ac dicere audet: Heu me, Patres, quæ tot peccatorum sum rea, & conscia: *Precamini vos pro me;* flagris vos pro me corripite, pro me ieiunate. Tali ego reponerem: Pœnitentiam age tu ipsa quoque, quæ egisti malè, vesti cilicium ipsæ, ipsa virgis pœnas

pœnas à te repetere, si feliciter negotiari cupis. Dico quod dico, à Centurione, qui ipse Christum adiit, tamen alios ad illum præmiserat, quia parum valet, obtinetque diligentia aliena, cui non accedit sedulitas propria.

PERIOCHA VI.

Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum.

Quantà puritate animi sit opus, ut quis Corpori & Sanguini Domini dignè communicet, ipse Dominus docet, qui ex quo in utero Matris esse cepit, se disposuit & præparauit, ut se reciperet.

CVM in humiles preces deuoti nostri Cornelij Christus descenderet, descensurumque; porro etiam in ædes illius, & liberaturum ab ægitudine sua famulum promitteret, respondit Centurio ijs tam vñtatis, quàm decantatis verbis: *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* Hugo Cardinalis ait: *Hoc dixit, quia forsan erant idola in domo eius, & timebat Deum offendere, quia credebat Deum esse, & omnia scire.* O quàm bona & comoda huic tempori doctrina! Quid enim est Christi ad nos ingressus? Origeni apud nos hospitari videtur, quoties eum in Sacramento suscipimus. Verba illius sic habent: *Quando sanctum cibum, & illudque, incorruptum accipis epulum, quando vitæ panem & poculo fueris, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur.* Et Ecclesia mater nostra non inuenit verba cōmodiora, quàm huius Centurionis, quibus Sponsum suum compelleret, cū in Sacramento suscipit.

Sed videat quisquis hunc intra hospitium animæ est recepturus, ne sit Centurionis similis, ut enim debite suscipiatur, necessum est ante cor expurgare omnibus idolis, ab omnibus terrenis affectibus emundare, vacuare à cunctis passionibus carnis & sanguinis, ut Carnem & Sanguinem accipiat Domini, multa præparatione opus est Christiano istis saceris communicaturo, multa puritate, & magnis cultus interioris ornamentis.

Atque ut videas quantis, audi magnum aliquid. Venit Christus ut baptizaretur à carō suo Præcurfore, qui cū sui magni humilitatem attentius arbitraretur, *prohibebat eum*, ut habet S. Matthæus c. 3. ne Creator à tam vili & abiecta creatura, quàm se reputabat, baptizaretur, aiebatque: *Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?* tanquàm dixisset:

Itane Domine, qui es puritas ipsa, à me suscepturus baptismum venis, qui sum ipsissima immundities! Desine velle, quod fieri nec debet, nec decet. *Prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari.*

S. Maximus hom. 8. de epiphan. & baptismo ait: *Non ignorabat Prophetarum præcipuus à se Dominum baptizandum.* At si id non nesciebat, quare defugit officium, cui se natum & destinatum nouerat? Cur tantoperè recusauit, & resutauit? Respondet vir sanctus, detrectasse Ioannem id muneris, quia *ministerium suum noluit sine confessione complere.* Ea Ioannis oblectatio, & tergiuersatio genus quoddam confessionis erat hominis vires suas tanto muneri esse impares palàm velut protestantis, & nolentis *ministerium suum sine confessione complere*, aut etiam adire, nisi præisset confessio.

O Deus Sancte, quis ob huius exempli oculos non contremiscat, quoties te recepturus! Nam si Præcurfor tuus, ille sanctificatus in utero matris suæ, ille plenus Spiritu Sancto, ille tuâ sententiâ maximus natorum è mulieribus timet ac tremuit, ac fugit te baptizare, postquam verò debuit, non ante tamen obire id munus voluit, quàm per actus prauos humilitatis huc sese comparasset: *Noluit ministerium suum sine confessione complere*; quo se ille studio ornare, colere & perpurpare debet, qui Christum est recepturus, quando etiam à sanctitate Baptistæ tam procul abest?

Accipe aliud. Repetebat Christus gloriosus cœlos, cūque esset iam præ foribus, has ad Angelos ex Psal. 23. & S. Gregorij Nysseni hom. de Ascens. sententiâ, voces dabat: *Attollite portas principes vestras, & eleuamini porte æternales, & introibit Rex gloria.* Cui Angeli: *Quis est iste Rex gloria?* Sed quid hoc rogant Angeli? Non illum nouerant? Immo nouerant. Cur ergo cunctabantur, neque ad primam statim vocem aperiebant? Ob id vnicè cunctabantur, quia nouerant eum, quem recipere, & ad se admittere iuebantur, morasque illis non ignorantia interit, sed reuerentia & obseruantia.

A simili illustriora fient quæ dixi. Sapè fit, ut domi incluso, & neglectius vestito amicus veniat, foresque pulsans admitti intus cupiat, quem etsi nouerit, moratur tamen, & quis sit inquirat, ut dum alternis quæstis & responsis tempus prorogatur, ille interim decentius & vestire, & recipere hospitem queat. Tale quid videtur actum cum Angelis. Ad fores illorum clamabat Christus: *Attollite portas principes vestras.* Et illi, quanquam Dominum suum noscent, tamen velut ignorassent, responde-

bant: *Quis est iste rex gloria?* Quis illē tantas prae foribus nostris dat voces? Quis personat? Nimirum admissuri intus ad sese erāt Christum, & quamuis Angeli essent, non satis ornatos, comparatosq; sese ad illum recipiendum putabant, itaq; quis esset iste Rex gloriae, quanquam scirent, querebant tamen, ut moras interrogando traherent, otiumque pararent, quo prae parare se ad recipiendum decētiū Dominum suum possent.

Atqui si hoc agunt Angeli, spiritus tam puri, atq; ex omni parte integri, quid facient homines, illi tam sordidi & inquinati, ut Deum in Sacramento suscipiant?

Formam nobis hac in re, quam sequamur, ipse Deus reliquit. Sic nempe dicebat nocte Cœnæ: *Exemplum dedi vobis, et quemadmodum ego feci, & vos faciatis.* Ioan. 13. quod ex S. Augustini commentatione non de sola pedum lotionē accipiendum, sed de omni reliqua Christi actione, & cunctis operibus cæteris, quæ habere ob oculos debemus tanquam exempla operum nostrorum, ut illa, quantum homini fas est, æmulemur.

Audite ergo. Ad obsequium hominis creauit Deus quæcunq; illa condidit. Ad vsus tamen illius vnā imprimis lucem fecit: *Dixit Deus fiat lux, & facta est lux, & vidit Deus lucem quod esset bona.* Gen. 1.

Insignis Oleaster plurimum admiratur hanc Dei actionem, dicens: *Nunquid opus tuum, Domine, malum esse potest, aut in eo defectus aliquis contingere. Et examine opus sit?* Potestne ei quod per te esse cœpit, deesse aliquid, ut propterea reuocandum ad trutinam, & expendendum putes? Et quid in luce obscurum esse queat, quæ fulgore suo tuam se creaturam prodit ac probat? Quid ergo tanto opere & studio eam vides & obseruas? Respondet Oleaster: *Quia nobis eam erat traditurus, tantā sollicitudine expendit, et nos etiam talia fabricemus;* tanquam ab initio mundi dixisset, quod deniq; sub vitæ suæ finem iterum dixit: *Exemplum dedi vobis, vos à me illud accipite.* Quoniam si ego lucem ob id tam attentis & curiosis oculis circumspexi, quod ea vestris vsibus suo splendore est ministratura, quā vigilanter, studiosē, ac sollicitē lustrare, inueneri, excutere se homo debet, ut me recipiat, qui tam diligenter considero lucem, vt me illuceat?

Adhuc exemplum dedi vobis, et quemadmodum ego feci, ita & vos faciat, & ex me dicitis, quomodo prae parari ad susceptionem mei debeatis. Sed quomodo te, mi Saluator, disposuisti & prae parasti,

vt te susciperes? Dicito id nobis, quibus certissimum est, quod eadem nocte te ipsum recepisti, quando in Sacramento sub speciebus panis & vini reliquisti.

Audite quomodo, & quā multo ante se huic sui ipsius sumptioni prae pararit. Ab ipso Sanctissimæ suæ Matris vtero prae parationi huic dare operam cœpit. Ezechiel vaticinij sui c. 44. cū de huius Diuiniſsimæ Virginis intemerato pudore sub metaphora portæ nulli patefacienda ageret, sic aiebat: *Porta hac clausa erit, non aperietur, & vir non transibit per eam;* velut dixisset: Virginis, quæ Dei Patrens futura, vterus semper intactus, semper inuiolatus erit, neq; ante partum solū, sed in partu quoq; & post illum immaculatus, atq; intactus. Princeps verò hæc purissima viscera inibit, absq; læsione eorum aliqua, illi hospitium hoc patebit, neq; ex illo tamen vitium aliquod, aut immunditiem trahet, sed multo quā ante nitidius & splendidius euadet.

Sed quænam Principis exercitatio, aut quo studio occupabitur interim dum in hoc domicilio morabitur? Respondet Propheta: *Princeps ipse sedebit in ea, et comedat panem coram Domino,* hoc est, sedens velut per quietem, atq; ex otio vescetur Princeps pane coram Domino in eburneo & imperiuo cæteris vtero.

Quid est quod Verbum Incarnatum sedere, atq; ex otio vesci pane dicitur? Et quis panis, quem comesturus Princeps fertur? Guerrius Abbas serm. 3. de Annunt. & quod plus est, S. Hieronymus huius panis nomine Sacramentum altaris accipiunt, ex quibus ille ait: *Ipse qui carnat, panis est vera, sic idem est qui carnat quod carnatur, & qui comedit, ipse est panis, qui ab eo comeditur.* Itaq; magnus Deus inde ab aluo materna ad receptionem & sumptionem sui se prae parabat.

Quando verò hoc Deus ipse, panis ipse, sanctitas ipsa, ipsa gratia egit, atq; à primulo statim conceptionis suæ momento se ad sui communionem aptauit, recte monet, dicens: *Exemplum dedi vobis,* ex quo discere potestis, quomodo dispositum esse oporteat eum, qui me frui cupit.

Curemus ergo, vt non nisi ritē comparati ad panem vitæ sumendum accedamus, ne accidat nobis, quod ex Venerabilis Petri Bleſensis iusto timore ijs euenit, qui cū absq; veste nuptiali ad sacras nuptias veniunt, *redemptionem in perditionem, sacrificium in sacrilegium, mysterium in parricidium, vitam conuertunt in mortem.* Hæc ille epist. 123.

Ne idem nobis contingat, humiles semper men-

ſæ Dominicæ propinquemus, pro noſtræ indignita-
tis recordatione, grati pro beneficij magnitudine,
puri ac mundi & decenter præparati pro exemplo
Domini, quem recipimus. Sic nimirum intelligen-
mus, quòd hoc conuiuium eſt ſacrum, in quo Chri-
ſtus ſumitur, & recolitur memoria paſſionis eius,
& mens impletur gratiâ, quæ eſt pignus
futuræ gloriæ, ad quam nos per-
ducatur, &c.

Feriâ VI. poſt Cineres.

Diligite inimicos veſtros. Matth. 5.

VI filius eſt baptiſmi, & qualis Moy-
ſes ex aquis & in aquis ſaluatus, idem
hoc nomine tenetur abdicare à ſe
omne venenum iræ, omne toxicum
odij expuere, omne ſimulacris & ini-
micitæ aconitum procul faceſſere. Nam vt S. Am-
broſij doctrina habet, animalia, quæ in terra veneno
ſuo inſiciunt, ea in aquis nulli pernecie adferunt,
immò cicurantur, quæ alibi ſunt efferatiſſima: *No-
xia in terris, in aqua innoxia ſunt, atq; ipſi angues
ſine veneno, leo terribilis in terris, dulcis in fluctibus,*
inquit ille l. 5. Hexam. c. 2. Quando ergò nos Chri-
ſtiani aquarum filij ſumus, *renati ex aqua,* & in aquis
ſeruamur, quid mirum quòd Chriſtus dicat, *diligite
inimicos veſtros?* Naturæ ſcilicet legibus repugnat,
quòd in aquis reperiantur venena, videantur toxica.
Hæc vult à nobis abijci Chriſtus, quando præcipit
diligere inimicos, & benè ijs facere, qui nobis fa-
ciunt malè. Vt hæc doctrina tam ſancta & fru-
ctuofa in animos veſtros penetret, vos eam
per aures patentes admittite.

PERIOCHA I.

Ego autem dico vobis, diligite.

*Tam ſtrenuum opus, & heroicum facinus eſt, pro
malo bonum reddere, vt nemo id poſſit, niſi qui
Chriſti vires combiberit.*

NON dicam eſſe vnum è maximis ac præſtantif-
ſimis facinoribus id, quo vir Chriſtianus hoſti
ignoscit, & benè facit illi, à quo malè acceptus, &
ſanguinem brachio ſuo expromit inimico, qui illum
ſecit, parum enim dicerem: Sed vt ſemel totum elo-
quar, aio, eam ſummam eſſe hominis fortitudinem,
quâ maſculi pectoris robur, & generoſitatem animi

vnice demonſtret. Abbas Iſaac dixit, hoc ita eſſe,
& hac vna re poſſe hominem eò perſtingere, vt apud
Angelos admirationem ſui excitet: *Qui cum humi-
litate ſuſtinet accuſationes obiectas, hic ad perfectio-
nem peruenit, & à ſanctis Angelis admiratur, nulla
enim ita magna, & difficilis ad obtinendum virtus
exiſtit.* Sic ille de contemptu mundi, c. 13. *A ſanctis
Angelis admiratur,* inquit. Nulla enim virtus tam
difficilis obtentu eſt, quàm iſta. Nec miror, quòd
id affirmet Abbas Iſaac, nec enim ſerups Deitanti
ſui admirationem facere poteſt miracula patrando,
quantam facit, inimicis condonandò: vt namq; de-
prauata eſt noſtra natura, & ad ſumendam vindictam
malè prona; ita ab vltione abſtinere; prodigiorum
maximum eſt. Hoc eſt quod ait Chriſtus, cum ita
Patrem æternum compellat: *Claritatem, quam de-
diſti mihi, dedi eis.* Ioan. 17. v. 22. tanquam diſſet:
O Pater coeleſtis, quàm lætus ac repletus conſola-
tione ex hac vita ad patriam coeleſtem abeo, pro eo
quòd diſcipulis meis genymam omnium, quotquot
reperiri poſſunt, preſioſiſſimam, hoc eſt claritatem,
quam à te ego accepi, relinquo. Quam illam clari-
tatem dicit? Reſpondet Theophylaſtus: *Eam, quæ
per ſigna, & per dogmata, & doctrinas comparatur,
& aliam quoq; gloriam concordia ſcilicet & ſit ſit. Eni.*
Duas glorias illis Chriſtus reliquit, vnâ miraculo-
rum, vt ſigna & prodigia facerent; alteram vnicitatis,
amoris, charitatis, vt pacatè viuerent, & inter qua-
cunq; diſſidij occaſiones nunquam, quantum in
ipſis erat, charitatis nexum abrumperent, quo alijs
deuincti & obſtricti eſſent. Quænam verò harum
gloriarum ſit præſtantior? Reponit Theophyla-
ſtus: *Iſta gloria concordia maior eſt, quàm ea quæ
ſignorum.* Illuſtrius eſt non diſſilire animo ab eo,
cum quo per amorem coieris, & remittere noxam
hoſti, & malefactori facere benè, quàm patrare mi-
racula, operari prodigia.

Sanctus Paulus Apoſtolus dum gratias & fauores,
(quod cultus Dei & gloria poſtulabat) quibus illum
Superi dignati fuerant, recenſere, ſic aiebat: *Signa
Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patien-
tia, in ſignis & prodigijs.* 2. Corint. 12. v. 12. velut
diſſet: Satis probauit me Apoſtolum, hinc aduerſis,
quæ fortiter toleraui, inde miraculis, quæ feci.
Theodoretus hoc loco benè adnotauit, primas dari
patientiæ, & ante ſigna prodigia; illam meritò con-
ſtitui: *Reſtè,* inquit, *ſignis tolerantiam præpoſuit,*
tanquam iuſtiæ ratio id exegerit, vt ſuperiorem
faceret æquanimem iniuriarum tolerantiam, & no-
xarum condonationem operatione ſignorum &

prodigiorum: *Mentis enim rectè facta sunt multò præstantiora*; & maius miraculum est, ignominiam æquo animo accipere, nec offendi iniurijs, quàm facere prodigia. Et notate, pro eo quod Apostolus ait, *Signa Apostolorum mei*, esse apud Syrum, *Signa Apostolorum*, quasi hic sit character Apostoli, si quis iniurias patienter ferat, incommoda leniter, aut leuiter toleret, hæc enim virtus tam est sublimis & excelsa, vt non minor Apostolo haberi debeat, quicquid illam habet.

Atque vt ostendam, quàm sit ingens hoc miraculum, & quòd sit miraculum miraculorum, sat fuerit notare doctorum virorum laudabilem morem, illam à S. Ambrosio lib. 3. in cap. 3. Lucè insigniter obseruatum. Solent homines eruditi, postquam multa calamo digesserunt, eadem ad incudem reuocare, iterumq; & iterum oculis subijcere, omniq; ex parte attentius intueri, vt videant, num quid in ijs offendant, quod verò ab simile, quod aduersum pietati, quod repugnans doctrinæ Christianæ, ac tùm librum retractationum parare, atq; in eo reformare, emendare, & corrigere quicquid minùs benè dictum aut scriptum videtur, quod pro demissa sua humilitate fecit aquila Doctorum S. Augustinus, & inter magistros Angelus D. Thomas, & Doctores alij plures. Ad eum morem S. Dauid, ex D. Ambrosij obseruatione, Psalmum retractationum fecit, in quo reuocaret, quod perperam alibi affirmasse putauit. Dixerat Psal. 7. v. 5. *Si reddidi retribuendis mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis*, hoc est, faxit Deus, vt nulla mihi deinceps feliciter pugna cadat, nec victor aliquando è prælio reuertar, si vllas vnquam ab hostibus meis poenas pro acceptis iniurijs repetij. Sensus horum verborum Dauidicorum est, quòd nunquam vltionem animo meditatus fuerit. Post hæc alium Psalmum concinnauit retractationum, qui est 130. in quo sic habet: *Domine non est exaltatum cor meum, neq; ambulauit in magnis, neq; in mirabilibus super me*, hoc est, nimium quantum laudis mihi tribui, cùm tam procul ab omni vindictæ cupiditate me esse dixi: *Quasi palinodiam quandam cantandam putauit, dicens: Domine non est exaltatum cor meum*, inquit S. Ambros. Multa in sui commendationem per Psalmos plusculos cantàrat, sed hoc 130 Psalmò illud solum retractat, & velut expunctum cupit, quod septimo dixerat, non reddidisse retribuendis sibi mala, non expetijisse vindictam de ijs, à quibus acceperat iniurias, tam difficilis enim ea res est, tam arduum negotium, tam grauis prouincia, vt nemo se de illa satis

rectè procurata iactare possit, itaq; etiam regius Propherà palinodiam cantandam putauit, ac dicendum, *neq; ambulauit in magnis, neq; in mirabilibus super me*: Non condonare iniurias, compensare mala bonis, miraculum est ac prodigium omni conatu, contentione, ac facultate virium humanarum superius. Vt enim habet S. Cyprianus lib. de bono patientiæ: *Patientia res Dei est*. Patientia iniuriarum, tolerantia contumeliarum tam operosum est negotium, & tanti res laboris, vt vni Deo, & soli pectoris illius generositati reseruata videatur. *Patientia res Dei est*, patrimonium quoddam Dei est, seim absonderi sibi Haab vmb Guct / quo nemo gaudere possit. Voluit autem istud tantis verborum ponderibus adstruere S. Cyprianus, vt quantum difficultatis, operæ, & laboris habeat virtus, quàm prædicamus, ostenderet.

Neq; tamen plurimum dixit Cyprianus, quando S. Valerianus affirmare ausus fuit, eum, qui officijs bonis remuneratur iniurias, & ignominias beneficijs compensat, nescio quid illud infinitatis obtinere, & magis videri agere instar Dei, quàm ad modum hominum: *Infinita virtus est, odia vicijs benefieris*, inquit ille hom. 12. Et S. Gregor. Nazianzeno consideranti Stephani Protomartyris hinc animum intrepidum, quo pro Christo mortem oppetijt, inde pietatem, & flagrantem cordis charitatem, quâ pro his, à quibus lapidabatur, orabat, dicens: *Ne statuas illis hoc peccatum*. Actor. 7. v. 59. visus est Stephanus maiore dono Deum coluisse, factus illi pro hostibus supplex, quàm cùm pro ipso sanguinem fudit: *Stephanus cum lapidaretur, lapidantibus orabat, maius aliquid morte Christo offerens, nempe longanimitatem*, inquit ille orat. 19. Erecti animi robur, quem à celsitudine sua deijcere tam atrox & immanis persecutio non potuit, angustius, & dignius Deo munus fuit, quàm quòd pro illo naturæ concessit. Dici aliquid maius in huius virtutis commendationem non potest. Quid ergo ad consequendum illam opus erit, quæ vna inter virtutes omnes, ex Abbatibus Isaac sententia, difficillimè obtineri potest?

Tantâ virtute opus est, vt hanc virtutem quicquam consequatur, tanta vis necessaria quâ vim sibi eam inferat, quâ hosti condonet, vt facere id nemo posse videatur, nisi Christi vires hauserit, sibi que combiberit. Nonne Stephanus Primus à Christo pro inimicis obsecrauit? Quid verò illi huc opus fuit? Quid! vt Christo vires suas exhauriret. Id Eusebius Emisenus hom. de S. Stephano talibus ver-

bis affirmavit: *Cælestis illius agonis proximo pedissequus intervallo reliquias excipere calicis* (exemplar Colonienſis impreſſionis habet *furoris*) *illius emeruit, quo paulo ante ſaſſente mundo Saluator occubuit.* Apud nos, cum quis bibit, neq; totum exinanit cyathum, alter vero epotat quod ille reliquum fecerat, tum dicere ſolemus: *Hic illi vires exhauiſit.* Sic Stephanus *reliquias excipere calicis emeruit,* quem Chriſtus bibit, nec ebibit, itaq; ſimul Chriſti vires hauſit. Namq; vt Stephanus inimicis tanti gratiam piaculi faceret, tantæ veniam noxæ indulgeret, tamq; magnum opus & arduum conaretur, qui fieri poterat, niſi Chriſto vires ſuas exhauiſſet, ſibiſque combiſciſſet, quæ ſolæ ſunt ſatis, vt quis rem tam difficilem molietur, inque opus explicet?

Porro quàm ſit laborioſum hoc negotium, ex eo etiam pronum eſt arbitrari, quòd Chriſtus, vt id ſuſcipere perſuadeat, authoritatem ſuam interponendam putat, dicens: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros,* ego, qui ſum Dominus abſolutus, & Rex regum, iubeo, vt caros habeatis, quos habetis inſenſos, qui enim hanc legem fero, idem vires, quibus ſeruare queatis, conferam. Solæ nimirum eæ ſufficiunt operoſiſſimæ huic rei vires, quas

Deus, qui omnia poteſt, ſubminiſtrat.

PERIOCHA II.

Diligite inimicos veſtros.

Quiſquis charitatis & vnitatis nodum amabiliſſimum tollit, idem tam eſt inſolens, vt diuiniſſimum altaris Sacramentum inſimulare mendaciæ velit, tam crudelis, vt totam demoliri Eccleſiam conetur.

SI attente, ſereniſq; oculis piæ conſiderationis diligenter animaduertat vir Chriſtianus malum, quod operatur, ſtrages, quas vel parat, quoties vindictam meditatur, vel inſert, cum nodum charitatis ſoluit, nunquam illum ſua temeritas atq; inſolentia eò adduceret, vbi tantorum malorum præbere occaſionem, tamq; grauium incommodorum miniſtrare fomitem poſſet.

Malorum & incommodorum, quæ dixi, primum illud eſt, quòd Sacroſanctum altaris Sacramentum, quantum in ipſo eſt, de mendacio criminatur, qui vſionem expectans vinculum charitatis auferre parat. Quæ maior hac inſolentia? Quæ alia huic par petulantia? Diuinum hoc Sacramentum eſt ſymbo-

lum vnitatis, & charitatem repræſentat, adeoq; ſub ijs rebus, (quod notaui S. Auguſt. tra&. 26. in Ioan.) inſtitutum fuit, ex quibus vnum quid coaleſcit: *Corpus & ſanguinem ſuum in ijs rebus Chriſtus commendauit, quæ ad vnum aliquod rediguntur, ex multis namq; granis vnus panis efficitur, & ex multis racemis vinum conſluit,* inquit magnus Pater. Magno myſterio factum, quòd hoc fidei myſterium ſub ſpeciebus panis & vini traditum fuit, quæ talia ſunt, vt vnitatem ſuo in vnum coicū ſignificent, & Eccleſia Eucharistiā *Sacramentum vnitatis & pacis* appellat in oratione ſecreta Feſti Corporis Chriſti. Itaq; S. Petrus Chryſoſt. ſerm. 149. etiam inter præclariffima huius Sacramenti ornamenta numerat, quòd ſit Sacramentum pacis & vnitatis: *O quàm deſiderabile nomen pacis!* exclamat ille, *quàm religionis Chriſtiana ſtabile fundamentum, & altaris Domini cæleſtis ornatus!* quaſi nihil ita veniſſet menſam ſacram, nihil ita honeſtet aram Dominicam, quàm vnitās, concordia, charitas.

Id adeo viſum S. Baſilio Magno, vt in epiſtola canonica, quam ad S. Amphiloſochium dedit, præceperit, ne quis ſacræ menſæ intra proximum triennium communicaret, qui vel in iuſto bello pugnaſſet: *Rectè autem habet conſulere,* ait ille ibi can. 3. *Et qui ſunt manibus non puris, trium annorum communionē abſtineant;* nimirum præliari, ac decertare tam eſt alienum ab hoc diuiniſſimo vnitatis & pacis Sacramento, vt voluerit vir ſanctus non prius admitti milites ad menſam Eucharisticam, quàm trienni pœnitentiâ ſeſe expiaſſent, atq; ad dignè communicandum præparaſſent. Atq; ſi bellum iuſtum (ex tanti Patris opinione) ſufficiens cauſa eſt, vt quis toto triennio abſtinere, neq; frui Sacramento iſto debeat, quòd videatur quoquo modo cum Sacramento pugnaſſe, qui in prælio etiam iuſto pugnauit: de homine Chriſtiano vinctæ cupidō, qui Dei legibus peſſundatis ac prociſis, contra omnem æquitatem & rationem ſoluit nexum vnitatis & charitatis, nonne dicam, mendaciæ inſimulare hoc Diuiniſſimum Sacramentum, & quantum in ipſo eſt, prorsus conficere velle?

Rupertus l. 2. de Diuinis officijs c. 6. ait, ab eo, qui communicat, non modò Chriſtum, ſed omnes ſimul fideles Chriſto capiti tanquam membra coniunctos recipi: *In prima actione,* inquit, *commemoratio omnium fit qui illi ſera ſimilitudine conueniunt, in eo, quòd cum ſint multi ſic per vnam fidem in vnum ſpiritus, & vnumq; corpus Eccleſia ſunt coniuncti, quomodo panis ille de multis confectus eſt granis, & vi-*

num de multis confluit acinis. Ergo qui vlciscendi de inimico occasiones capat, vnitatisq; & charitatis nodum tollere parat, cogitet quid illud aditet, tanto scilicet flagitio se obstringit, vt quantum in ipso est, conetur non solum falsitatis arguere Augustissimum altaris Sacramentum, verumetiam totam obtruncare, ac demoliri Ecclesiam, quod secundo loco in nostra Periocha diximus. Quæ verò atrocior crudelitas, quæ maior impietas cogitari potest, quàm illius, qui vindictæ appetens cum vnum vult euertere, aut deicere, totam, quantum in ipso est, Ecclesiam excindere & conuellere cupit. Fit nempe ab vnitæte & charitate, vt in quolibet Christiano tota insit Ecclesia, ex quo illud consequens est, vt toti Ecclesiæ sit infensus, qui vni Christiano est inimicus.

De primis Christicolis, & Ecclesiæ alumnis hæc ferant Acta Apostolorum: *Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna.* Ita ibi c. 4. v. 32. Sed quomodo hoc fieri potuit? Si erat multitudo, ac diuersitas populorum, quomodo cor tantum vnum, & anima nonnisi vna omnium fuit? Nam si quidem multi, quâ ratione vnum erant? Et si vnum, quomodo multi? S. Petrus Damianus Opusc. 11. c. 10. admirabiliter respondet: *Sicut homo Graeco eloquio microcosmos, hoc est, minor mundus dicitur, ita etiam vnusquisq; fidelium quasi quaedam minor videtur esse Ecclesia, charitate nimirum vnus omnes complectitur, & animo inclusos gerit Christi fideles.* Secundum hæc, qui vni incommodare appetit, is totam in illo Ecclesiam opprimere cupit, quia vnusquisq; fidelium quasi quaedam minor videtur esse Ecclesia.

D. Ioannes Chrysostomus ait, ab Herodæ omnium sæculorum tyrannos crudelitate superatos, quando vnum Ioannem extinxit, Quid sit causæ? Subijcit illam vir sanctus his verbis: *Hunc dum occidit, non vnam modò eadem perpetrauit, sed plures, siquidem totidem occidit, quosquos ille vniuersi viuificare poterat sermone.* Hæc ille hom. de decollat. S. Ioan. to. 5. Tantundem facit, qui vltionis est cupidus, dum enim vni officere appetit, toti simul Ecclesiæ exitium construit, nam cum per charitatem tota in vno quolibet coæt Ecclesia, toti Ecclesiæ parat & infert, quamcumq; vni perniciem.

Alphonfus Tostatus Episcopus Abulensis in c. 1. Ruth. q. 5. interrogat, vtrum vna quæpiam tam vniuersalis esse queat fames, vt totum simul orbem peruat, & occupet. Respondet verò naturaliter id fieri non posse, nam sydera mundo famem noxia & infesta inferunt: *Impossibile autem est, quòd planeta*

nocturnus habeat aspectum simul ad totum orbem, quare neq; fieri potest, vt famem toti mundo conciliet. Vide sis nunc hic, quid sit homo vindictæ appetens. Perniciosissimo planetâ perniciosior est, ac tam impudens, vt præ vlciscendi feruore ac furore, & præcipiti insaniâ, dum vni malum parat, toti, quantum in ipso est, Ecclesiæ manus adferat, exitiumque construat, postquam in vno Christiano tota per charitatem est Ecclesia, & vnusquisq; fidelium quasi quaedam minor videtur esse Ecclesia. O quàm grauitè in hanc rem dixit S. Ambrosius: *Si in vno membro totum corpus violatur, & itq; in vno homine communio totius humanitatis soluitur, violatur natura generis humani, & sancta Ecclesia congregatio, qua in vnum connexum corpus atq; compactum vnitæte fides & charitatis assurgit.* Sic ille lib. 3. Offic. cap. 5. Addit porro: *Christus quoq; Dominus, qui pro vniuersis mortuus est, mercedem sanguinis sui euacuata dolebit.* Pro omnibus sanguinem suum fudit Christus, vt per illum cunctis esset benè, seruarentur vniuersi, cumq; in vno aliquo perit, velut in omnibus perit, vi enim & efficacie amoris sit, vt sit vnus homo in omnibus, & omnes complectatur vnus. Itaque nihil mirum, quòd Christus tantoperè commendauit vnitatem & charitatem, cum is, qui eam tollit, tam sit proiectè insolens, vt quantum in ipso est, mendacij arguat Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, & totam conetur iugulare Ecclesiam.

PERIOCHA III.

Diligite.

Vnitati, ameri, concordie obstrictas & alligatas reliquit Deus suas gratias & benedictiones.

Magnoperè commendat nobis Saluator, vt inuicem diligamus, & pace mutuo cohareamus, & vniamur concordia, atq; ob id alter alteri condonemus iniurias, dissimulemus offensas, remittamus noxas: plurimum enim cupit impertire nobis suas benedictiones, & gratias, atq; ex non conceduntur, nisi his qui alterutrum amant, vt charitati eas & concordie relinquat deuinctas, siue alligatas.

Rupertus lib. 9. in Gen. cap. 3. tale quid sciscitatur, *Cur Abraham moriturus non Isaac item eo modo, quo Iacob filios suos benedixit.* Iacob certè duodecim filiis suis sub vitæ extremam periodum benè precatus fuit, quando iam iam moriturus. An fortè Abraham inops benedictionum fuit, vt ijs liberos suos

suos Isaac & Ismaelem donare non posset? Aut tenuiora, paucioraue fuerunt illius merita, quam Iacob? Nequaquam, inquit Rupertus, nec enim Patriarchæ deesse potuerunt benedictiones, quas filiis suis relinqueret, quem Deus tot benedictionibus cumulauit. Quam ob rem ergo non eis benedixit? Respondet, id factum, quod dispares sequerentur religiones, Isaac enim vero Deo cultum pendebat, Ismael idola venerabatur: vbi verò est differentia religionum, dissidium sententiarum, repugnantia voluntatum, ibidem benedictiones Dei absunt, quas ille amor, charitati, consensu obstrictas voluit.

Acutissima fuit Origenis obseruatio, quod cum omnes Christum habere domi suæ plurimum expecterint, ut eam haberent illorum ædes à tanto hospite nobilitatem (quod videre est in Regulo, Ioan. 4. qui magnis precibus illum in domum suam, ut filium sanaret, pettrahere voluit, & in Simone Pharisæo, Lucæ 7. qui rogabat, ut manducaret secum domi suæ, & apud Zachæum, Lucæ 19. se ipse non inuitatus inuitauit, dicens: *In domo tua oportet me manere*; & Matthæus item domi suæ magnificum illi conuiuium instruxit, Lucæ 5.) solus se excusarit Centurio, atq; indignum pronuntiari, cuius ædes ad curandum feruum iniret, dicens: *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum*. Et quid hoc nouitatis, inquit Origenes, quod cum omnes alij ardentissimis votis Christum ad sese, domosq; suas inuitent, vnus se indignum tali hospite Centurio protestetur, cuius tam indigum sciebat pretiosum, ut Euangelista vocat, famulum suum! Respondet Origenes, quod Centurio aiebat, *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum*, id tantundem fuisse, ac si dixisset: *Miles sum gladio accinctus, sanguinem fundens, ad prælum exiens, & ob hoc non sum dignus, ut intres sub tectum meum*. Hæc ille hom. 5. in diuers. Hostem ago, pacem ferro ac flammâ persequor, dissidijs milito: Et quoniam te Principem pacis, concordie præconem scio, quibus benedictiones tuas obligasti, ideo non sum dignus hac tanta gratia, *ut intres sub tectum meum*, nec enim ædes ingrederis militum, qui pacem violant, sed eorum, qui illam procurant & fouent.

Theodorei item fuit singularis annotatio, quod Moyses, cum iam animam ageret, & reliquis tribus Israelis benè precaretur, soli Simeonis tribui non benedixit: Inquiri porro quæst. vlt. in Deut. *Quamobrem non benedixit Simeoni?* Quid hic peccauit, ut vnus omnibus deterior haberetur? Respondet: *Arbitror eum præcipuum auctorem fuisse*

fructuum in Ioseph insidiarum. Is præ alijs naturæ iura in germano violauit, & fraternitatis sacrosanctum vinculum rupit, is ergo etiam inter omnes vnus benedictione careat: benedictiones namq; eis seruantur, qui seruant amorem fraternitatis, & vnitatem; maledictiones verò eis sunt paratæ, qui charitatis nodum abrumpunt, ac tollunt.

In via quondam positus Iacob pergebat Haran. *Cumque venisset ad quandam locum, & vellet in eoque quiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus, qui sacebant, & supponens capiti suo dormiuit in eodem loco*. Gen. 28. v. 11. Inter somnum autem vidit admirabilem illam scalam, quam Angeli inibant, ac deibant, quando exterritus & obstupefactus ait: *Verè Dominus est in loco isto*. Quid mouerit Iacobum, ut hoc diceret? Aut cui rationi subnixus fuerit, ut esse in eodem loco Dominum affirmaret? Textus sacer hoc subindicat, inuens: *Tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo*. Res est, quod cum se quieti dedit (ut refert ex opinione Hebræorum Abulensis) pluculos lapides capiti suo supposuit, vbi verò euigilauit, reperit illos lapides ita coisisse & coaluisse, ut ex omnibus vnum saxum factum fuerit, quod rationabiliter dictum videtur, & cum Scripturâ superiore cohærere, quæ cum dixisset: *Tulit de lapidibus*; scilicet nonnullos, posthæc ait: *Tulit lapidem*; vnum quendam nunc. Quando ergo hæc expectatus vidit Iacob, ait: *Verè Dominus est in loco isto*; quia vbi ex multis lapidibus fit vnus, vbi est vnitas, concordia, charitas, ibi Deus adest, gratiasq; suas affundit, quas amoris fraterno, atq; vnitati obnoxias, & alligatas voluit, idcirco dicit: *Diligite*, quia vbi non est charitas, nulla est benedictio.

PERIOCHA IV.

Benefacite ijs, qui oderunt vos.

Vbi iniuriæ in medio sunt, miserationem debes illi, qui eas infert, cum invidere possis ei, qui accipit.

D. Chrysostomus in Opere imperfecto dum hæc verba expendit, dulcem eam & amabilem legem magis eorum gratiâ, qui accipiunt, quam qui irrogant iniurias, latam ac promulgatam putat, se nimirum onerant, & offendunt, qui alios lædunt: Puto quod non tantum pro inimicis nostris Christus illa mandauit, quantum pro nobis, inquit ille. Nam quem aliena improbitas exercet, is sua indè com-
moda

moda habet, ad eò præcipit Christus ijs beneficia reponere, dicens: *Benefacite ijs, qui oderunt vos.* Magni martyris S. Cypriani ea est doctrina: *Neque enim qui audit, sed qui facit conuictum, miser est, nec qui à fratre capulat, sed qui fratrem cadit, in lege peccator est.* Et cum nocentes innocentibus iniurias faciunt, illi patiuntur iniuriam, qui facere se credunt. Hæc ille epist. 3. Eodem alludit S. Ioannes Chrysost. serm. 13. in cap. 4. 1. ad Corinth. dicens: *Qui alium ledit, quodammodo seipsum ledit*, quia verè sibi incommodat, quisquis alteri nocet.

Sophronicus, ut habet S. Basilus Mag. orat. 11. quæ est de patientia, magnum Philosophum Socratem turpissimè, atque ignominiosissimè insectabatur, nunc liberâ ac petulante lingua illum perstringens, & verbis probrosis dehonestans, nunc audaci manu venerabile os illius cædens, quod totum ille magno animo patientissimè tulit, & cum ea toleraret, nihil aliud fecisse dicitur, quàm quòd eum frontis sua Veluti statua cuiusdam opificem inscripserit, *Sophronicus me fecit.* Hæc S. Basil. Solent statuarij, pictores, alijq; id genus opifices, cum opus aliquod assidue elaborarunt, subijcere nomen suum, & dicere: Hic, vel ille, *me fecit.* Sic Socrates fronti suæ appressit nomen authoris, à quo ad omnem patientiam egregiè velut fictus ac formatus fuerat, dicens: *Sophronicus me fecit* magnum, quia tolerantem, ille me extulit, quia iniuriarum, ignominiarum, probrorum patientem fecit. Ergò ubi in medio sunt iniuriæ, illius merito miserearis, qui alijs infert, cum inuidere queas ei, qui accipit, & fert æquanimiter. S. Leo Papa serm. de omnibus sanctis id his verbis affirmabat: *Magis plangendus est faciens maligna, quàm patiens, quia iniustum malitia sua demergit ad pœnam, iustum autem tolerantia ducit ad gloriam.*

Psalmi 34. argumentum, ut vult Euthymius, est commemoratio ærumnarum, quas David patiebatur, atq; ab hostibus suis accipiebat, ab vno maxime Saule omnium hostium efferratissimo & insensatissimo. Statum porro suum, in quo tunc aiebat, Propheta sic deseribit: *Quasi lugens, & quasi contristatus, sic humiliabar;* Psal. 34. v. 18. ubi Genebrardus legit ex Hebræo: *Quasi lugens matrem pullatum, & nigra veste indutus incuruauit me*, hoc est, inter acerbissimarum ærumnarum, & grauissimarum iniuriarum patientiam, & considerationem positus, eos qui has mihi constabant, tam vehementer deplorabam, tamq; amaris lachrymis prosequabar, quàm alij defunctæ matris cadauer deslere soleant, atq; ad

contestandum lucum, pullâ veste induebar. Hic iam dubium subnascitur, cur David propter Saulem, aliosq; hostes suos hætenus superstitis lugubri amictu vsus fuerit, cum mos obtinuerit, ut defunctorum grauâ vestes nobis iniiciamus pullas? In viuus erant Saul, & reliqui in Davidis necem coniuuati, qui illum mortuum percipiebant. Itaq; sui ipsius, non illorum ergò nigram vestem præferre poterat, si omnino volebat. Quis verò ipsorum causa hoc faciebat? Ut eo mysterio indicaretur id quod hætenus diximus, eum, qui patienter fert iniurias, viuere, in morte autem positum esse illum, qui facit iniurias: Itaq; etiam David ibat *pullatus, & nigra veste indutus* propter Saulem, reliquosq; hostes suos, hi nempe mortui erant, qui mortem illi parabant, iniuriamq; aliam ex alia concinnabant, ipse autem vivebat, qui magno animo ferebat. In hanc rem ita dicebat S. Ioan. Chrysost. hom. 3. de Davide. *Quòd vehementius Saul insidiabatur Davidi, hoc impensius illum descebat, nouerat enim, nouerat, inquam, certo, non eum, qui patitur iniuriam, sed qui facit, lachrymis ac lamentis esse dignum, & qui ledat se ipsum.*

Querit Eusebius Emisenus, quam ob rem Stephanus pro ijs preces fuderit, à quibus impetebatur saxis, idq; cum immani rabie & furore. *Domine, aiebat, ne statum illis hoc peccatum.* Lapidis illi in Stephanum conuerunt, ille supplices preces pro illis regerit. Nonne satiùs egisset, si ultionem de tanta insolentia petisset? Respondet Eusebius: *Non mirum, si eis nescit irasci, per quos sibi videt aulam regni celestis aperiri, per quos se æternis saculis intellegit consecrari.* Hæc ille hom. de S. Steph. Quid nî pro illis obsecraret Stephanus, qui quot in illum lapides mittebant, tot vniones pro corona concinnanda submittebant, neq; tam illum saxis appetebant, quàm cœlorum fores obruebant, ut illi pernix essent in gloriam? Eapropter aio, nullius vitæ magis curæ esse debere homini Christiano, quàm eorum, quos habet insensos, & persecutores, talibus quippè insultantis corona illi gloriæ & æternitatis paratur. D. Ioannes Chrysost. hom. 3. de diuitie & Lazaro huc ita dicebat: *Non vides artifices omnia artis instrumenta habere parata & integra, quoniam affligat inopia, omnia præcipientes sustinere potius, quàm ut ex instrumentis artificij quidpiam vendere velint?* Scilicet venditis instrumentis perire artifices tam necessum est, quàm lucrari annonam impossibile. Si ergò hostes nostri nostræ gloriæ sunt instrumenta, si meritum materiam, & oc-

casiones

rationes adferunt, qui inferunt iniurias, benefacite
ijs, qui oderunt vos, rustica enim & turpis in-
gratitudo fuerit, si aliud facias.

P E R I O C H A V.

Vt sitis filij Patris vestri.

Et nullâ re melius cognoueris, quod quis sit filius
Dei, quam ex eo quod facit condonat iniurias, re-
mittit offensas, Deus enim retinere altamente re-
positas nullas potest.

Vt simus filij Dei, & non iam hominum, præ-
cipit Saluator mundi, vt ignoscamus inimicis,
beneficiamus his, à quibus accepimus mala, homi-
num enim proprium est, mala malis, offensas of-
fensis repensare, cum è diuerso Deo solenne sit be-
nefacere his, à quibus irritatus fuit, & curare eos
à quibus offensus, neq; nullam vindicandi in poste-
rum voluntatem diu erga quempiam retinere.

Vix lapides sustulerant Scribæ & Pharisei, vt
Christum obruerent, quod quæ è re illorum erant,
dixerat, & ille templo digressus in cœcum incidit,
quem lingua, simulq; manu sanauit, expositum namq;
in terram, massamq; ex luto fecit, quâ illi oculo-
rum vsu dedit. S. Irenæus l. 5. c. 16. duo hic ob-
seruauit, nempe factum ipsum, & facti occasionem.
In facto quidem, quod hunc cœcum non solis ver-
bis, quemadmodum cæteros, sed opere quoq; sana-
uit, adhibitis ad sanandum lingua & manibus: In
occasione verò, quod cum cœco gratiam oculorum
fecit, quando Iudæorum procures saxis aduersus
Christum armati merebantur, vt iræ suæ vim & po-
tentiam contra omnes exereret: *Cæcorum lan-
guores sermone curauit, et Verò qui à natiuitate cœ-
cus natus est, per operationem visum restituit*, inquit
S. Martyr. Quid verò sub ea occasione, & circum-
stantijs tam particularibus cœcum illum velut per
otium, ac deditâ operâ curauit? Vt palàm fieret,
quod Deus erat, & non homo, nam si homo tantum
fuiſſet, vt homo vindictam sumpsisset de his, à qui-
bus offendebar, sed voluit agnosci Deus, quare
cœcum curabat quo tempore illi offendere eum
curabant, utebaturq; misericordiâ, quando illi e-
xercendæ seueritatis & iustitiæ opportunitatem suâ
tantâ improbitate, & sacrilego ausu faciebant.

Postquàm vitam vitæ author posuerat, miles qui-
dam lanceâ sacrum latus eius aperuit, & continuo
exiit sanguis & aqua, vt est apud S. Ioannem c. 19.
Quid mysterij subſit, quod sanguis & aqua erupe-

runt è latere, idq; extemplò, vix vbi miles cuspidem
fixerat? Continuo exiit, inquit, tanquàm per vim
detenta in Christi pectore sanguis & aqua fuerint.
S. Cyrillus Hierosol. catech. 13. vult id factum pro-
pter duas causas, alteram iudicantis, alteram Verò cla-
mantium, Sanguis eius super nos. Duo insignita flagi-
tia in Christum perpetrata fuerant: vnum à Pilato,
quando dilutis aquâ manibus mortui illum addixit,
atq; idè exiit aqua; alterum à Iudæis, quando
vociferabantur, Sanguis eius super nos, & super filios
nostros, hacq; de causa profluxit sanguis. Nunc mihi
pulchrum hic mysterium notate. Aqua facinus Pi-
lati referebat, Iudæorum flagitium sanguis. Serua-
bantur hæc peccata in pectore Christi, quod vix hie-
re cœpit, quando continuo exiit sanguis & aqua,
vt hinc intelligeremus morem Dei, cuius ex animo
dilabuntur peccata nostra, & offensæ, si quantula-
cunq; illa modò rimula pateat, nescit enim altâ men-
te repositam seruare indignationem, aut simultatem.

A morte sua rediuius factus aiebat discipulis
suis: *Data est mihi omnis potestas*, licetq; nunc
quidquid libet, par scilicet est voluntati facultas fa-
ciendi conficiendiq; omnia qualia quanta illa cun-
que. Videamus quonam illam verterit potestatem:
Euntes ergo docete omnes gentes, dicebat Matthæi 28.
non sit provincia, non ora, nullus tam absitus, aut
absconditus orbis angulus, quem sol Euangelij per
vos illatus non illuceat. Et Luc. cap. 24. ait, incœ-
pisse Apostolos ab Hierosolyma partes sui muneris
administrare, & vulgare Euangelium. In hanc rem
sic ferè ait D. Chrysostom. hom. vlt. in Matth. Sanè
vt audiui Christum tantæ potestatis suæ mentionem
facere, putare cœpi eò spectare narrationem, vt pœ-
nas expeteret ab Hierosolymicis tantorum sceler-
um, quæ in illum perpetrarant, dum in crucem
egerunt: *Sed de Iudæis nullam mentionem fecit*; ne
verbuli quidem eos ignominia notauit, quin consti-
tuit, vt ijs ante alios misericordia impendatur, vt
vel indè arbitrari omnes possent, eum, qui in cruce
mortuus fuerat, esse Deum, neq; merum hominem,
qui si homo solum fuiſſet, vt homo vindictam &
pœnas de illis repetiſſet, qui in illum iniqui fue-
rant. Sed innotescat omnibus, quod est Filius Dei,
neq; enim vltionem meditatur, & facillè indulget
ijs, à quibus crudeliter est habitus.

Hinc accipio sensum alicuius, quod notanter di-
ctum à Sancto Cypriano, qui cum in libro speciali
de patientia differit, eam Spiritui Sancto fauere, ait.
Quid est quod dicit, Deum tolerantia iniuriarum,
quas nos illi arrogamus, Spiritui Sancto fauere?

Magnum secretum subest dicto. Quod enim Deus ad tanta peccata nostra conuiuet, tamq; magnarum & multarum nozarum gratiam tam leuiter facit, neq; vindicandi animum retinet, vnde id nascitur, nisi ab infinito illius amore? Et quo nomine ille Amor appellatur? Spiritus Sanctus dicitur. Ait ergo Cyprianus, tantam patientiam, & longanimitatem à solo infinito Amore oriri potuisse, itaq; *Spiritui Sancto patientia fauet*, proprijsimè namque Deo conuenit, offensarum paratam habere veniam, vt ignoscat, non retinere memoriam vt pleat, vlciscatur, vindictet, itaq; hinc maior autoritas accedit tertiæ in Sacra Triade Personæ, quæ est Spiritus Sanctus, opinionemq; diuinitatis illius amplificat longanimis sustinentia offensarum, & iniuriarum: *Patientia Spiritui Sancto fauet.*

Cæcus quidam, vt Lucas refert c. 18. cùm accepisset Christum transire ponè locum, quo sedebat, explorataq; iam ante haberet ingentia miracula, quæ faciebat, & speraret apud illum reperire sospitatem, quam alij inueniant, incitatore voce succlamabatur, dicens: *Iesu fili David, miserere mei.* Credebat cæcus ille de Christo, quod homo esset (neq; simul Deus) qui genus suum à Dauide duceret. Dicit in hæc egregiè Tertullianus (tanti scilicet ingenij partus debuit esse tam insignis cogitatio) quod Christus cæcum supplex curauit, vt errore illum absolueret, & doceret, se non solum Davidis esse filium: quoniam si à solo Dauide oriundus fuisset, non modò non sanasset, sed & multasset illum, David nempe à cæcis claudisq; prohibitus aliquando fuit, ne Hierosolymam ingrederetur, quò cùm intrare vellet 2. Reg. 5. v. 6. audiuit à Iebusæis: *Non ingredieris huc, nisi abstuleris cacos & claudos discites: Non ingredietur David huc.* Itaq; si Iesus filius tantum Davidis fuisset, tanquam filius hominis, memoriam iniuriæ à cæcis patri suo olim illatæ seruasset ad vindictam: vt verò hanc falsam animo cæci eximeret opinionem, visu illum donauit, ex quo intelligeretur, non hominis solum esse filium, qui miraculum faciebat, sed etiam Dei: *Patiens Dominus*, inquit Tertullianus lib. 4. cont. Marcion. cap. 36. *non tamen confirmator erroris, immò etiam detector creatoris, & non prius hanc cecitatem hominis illius enublasset, nec ultra Iesum filium David existimaret.* Vbi nota illud, *detector Creatoris*, dum enim cæci oculos illuxit, Deum se probauit, qui si homo tantum fuisset, vindictam animo seruasset, & velut filius hominis poenas sumpsisset. Habent nimirum hoc filij hominum, vt te-

nacissimi sint iniuriarum, & inprimis memores incommodorum, si quæ ab alijs acceperunt. Condonare ergò offensas nos iubet Christus, vt simus filij Dei, cui proprium est non diu fovere iram, neq; altà mente repositum retinere, si quis illum prouocarit.

PERIOCHA VI.

Diligite.

Lex de condonando inimicu, eò quod lex amoris est, facile id opus reddit, peculiare enim hoc amor habet, vt amarum in dulce vertat, & turpe venustet.

Cio quod terribilem & grauem dicitis legem, Squa hoc de loco diligere inimicos iubemur, & benefacere ijs, qui nos oderunt, orare etiam pro his, qui nobis incommodant, & mala inferunt. Sed respondeo, quod eapropter est lex amoris, qui omnem arduis licet rebus detrahit difficultatem, ea nimirum est natiua amoris conditio, vt poterat offendicula, leniat, ac leuiget aspera, laborem mitiget, fel in mel vertat, & gratum saporem austero quamuis & incondito cibo adferat.

Primæ Corinth. 7. ait Apostolus, eum, qui semel matrimonio se alteri obstrinxerit, non debere indagare modos, quibus se illis vinculis explicet. *Alligatus es Sxori? Noli querere solutionem*, inquit, nec inani labore tempus, teque ipsum fallere, dum rem persequeris, quam assequi non possis. S. Amb. lib. 3. de Virg. cap. 10. in hæc verba Pauli ita disse- rit: *Bene ait, iunctus es, quodam enim Vir & Sxor nexu inter se amatorie copulantur, & quibusdam inuicem habentis amoris ascripti sunt. Bona igitur Vincula nuptiarum, sed tamen Vincula, & si Vincula, tamen Vincula charitatis.* Tanquam vinculis alligati sunt vir & mulier, qui matrimonio iuncti. Quid mirum ergò aut magnum facit, qui libertatem querit, & se nexibus illis exsoluere cupit? Mirum nihil faceret, qui se vinculis illis extricare vellet (sic ferè S. Ambrosius) si quæuis alia vincula essent, sed quia charitas sunt vincula & nexu amoris, quibus coniuges sibi alligantur, idcirco leuiter ferunt se constringi, amor enim omnia suauia reddit & dulcia, sicut odium omnia graua facit & amara.

Sciscitabatur Christus Scribas & Phariseos, quodnam decernendum in agricolas quosdam ingratos supplicium existimarent, quibus cùm paterfamilias quidam

quidam vineam suam elocasset, non solum nullos domino suo reddiderunt fructus, verum etiam seruos, qui exactum fructus venerant, deniq; & filium domini sui miserè trucidarunt. Illorum arbitrium fuit, mouendos officio tam barbaros colonos, aliosq; ijs subrogandos, qui talis muneris partes fidelius procurarent: *Vineam suam locabit alijs agricolis*, aiebat Matth. 21. v. 41. Tum Christus subiunxit: *Benè pronuntiastis, ideo auferetur à vobis regnum Dei*. Suboritur hoc loco dubitatio, quomodo Christus deniq; regnum vocat, quàm antè vineam appellarat: Nam si regnum est, quomodo vinea? Dicam. Ei qui non amat, lex Dei, illiusq; præcepta sunt vinea, in qua plurimum laborare ac desudare necessum est: Sed amanti lex eadem regnum est, in quo conquiescat, variamq; lætitiæ voluptatem habeat, nempe amor omnia facilia reddit & dulcia.

Accipite præclaram quandam Sancti Augustini cogitationem. Rex Propheta Psal. 149. vbi de mirabilibus agit, quæ tempore legis Euangelicæ futura erant, etiam prædicebat fore, vt *reges alligarentur in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis*, tanquam dixisset, illos euangelicis præceptis tanquam ergastulo, aut vinculis constringendos. Ergo verò Reges, & viri nobiles ac Principes tam ignobiliter habebuntur, vt compingantur in vincula, & manicis vinciantur ferreis? Formidabile hoc onus est, & intolerabile pondus. Itanè grauias dicis vincula, inquit Augustinus, quoniam ferrea? In promptu remedium est, vnde fiant leuia: *Si ferrea sunt, quàm diu timent, ament, & aurea erunt*. Si timor ille seruilis, legis Dei obligationem velut ferream facit, aut in ferrum durat, pro eo quod timent, *ament, & aurea erit*, videbuntq; quàm sit suavis, & facilis legis Dei obstrictio.

Ergo si quidem res ardua est, & plurimum operosa, diligere inimicos, ipsa tamen lex, quia est amoris, multum de illius difficultate adimit, viamq; sternit, vt adire & aggredi opus leuiter possis, amor scilicet omnia æquat, nec quicquam tam est arduum, quod non faciliè reddat. Diligamus ergo eos, qui nos persequuntur, vt hac ratione promeremur gratiam Dei, & gloriam olim obtineamus, *quàm mihi & vobis, &c.*

✠(✠)✠

Sabbatho post Cineres.

Cum esset sero die illa. Marci 6.

Romanæ eloquentiæ parens Cicero cum magni Pompeij præclara facinora oratione persequi, & laudibus in cœlum efferre vellet, plurima illius, quæ in terra fortiter gesserat, & hostes ab eo cæsos, & prouincias armis subactas & regna ferro domita præteritum se dicebat, vnum illud tamen nequaquam dissimulaturum, quod ventos, procellasq; velut obsequentes habuisset: *Hoc dicam, quod venti & tempestates ei obsecundarint*, aiebat ille pro lege Manilia. At si hoc Cicero inter magni Pompeij maximas glorias recensuit, quod ille non suâ virtute fecit, sed solius Dei ope, cuius occulto iudicio fiebat, vt ea Pompeio felicitas obueniret, quanta ea est gloria Christi, quod inconstantes fluctus concitati maris ingressus, tumorem eius pressit, discipulis remigando laborantibus succurrit, fecitq; vt omnis extemplo tempestas subsideret, atq; irati freti feruor intepesceret: Magna sanè potentia, virtus singularis, quæ tantum tam faciliè potuit. Itaque *hoc dicam, quod venti & tempestates Christo obsecundarint*. Id hodiernâ oratione prædicabo. Verum vt inter has tempestates felix sermone nostro accidat nauigatio, in aurium vestrarum aurâ est positum, cuius ego secundo afflatu aspirari cupio & rogo.

PERIOCHA I.

Erat nauis in medio mari.

Supera ac pia Dei prouidentia ita omnia disponit, vt minori pœna obnoxius fiat homo, qui in illo peccare constituit, & maior gloria illius, qui ei placere, & obseruire in animum induxit.

O Suauis, & pia prouidentia Dei, quàm flagrantis amore hominum, tam ardentè optantis, vt gloria eorum fiat auctior, tam studiosè curantis, vt sit eorum pœna mitior & remissior! Liber Sapientie tale quid indicauit. cum cap. 8. v. 1. ait: *Attingit à fine & seqq. ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter*, ac tam suauiter, vt pro eo laudes mereatur infinitas. Quod noster vulgatus textus habet, *disponit omnia suauiter*, id ex origine Græca quidam apud Lorinum sic effertur: *Disponit omnia subtiliter*,

commode, benigne, vt in vsus hominum omnia, quæ illa cunque vertat. Quæ verò illa emolumenta homini Deus tam sollicitè procurat? Illud inter cætera, quòd pro more pietissimi patris ita omnia dispensat ordinatq; vt minorem pœnam incurrat, qui peccare non curat, maioremque gloriam obtineat, qui ne peccet, neq; offendat, laborat, quæ omnia in hominis singularem vtilitatem cedunt. Ostendam ita esse vt dixi.

Matthæi 25. ait Christus, regnum cœlorum simile futurum decem virginibus, ex quibus quinque prudentes, quinque fatuæ. Vnum omnium officium, & par obligatio erat, sponso à nuptijs redituro cum lampadibus accensis prodire obuiam. Accidit porro vt ille nocte concubiâ aduenteret, quando omnes profundiore somno altum sopitæ iacebant: *Media nocte clamor factus est. Ecce sponsus venit, exite obuiam ei.* Supposito autem, quod hic sponsus est Christus, putârît fortè nonnemo, queri humiliter & expostulare reuerenter cum illo, posse, quòd eo tempore excitatum virgines venerit, intempestâ scilicet nocte. Itanè verò venit *media nocte, quando sponso gratissimus est!* inquit S. Hieronym. quando totas sopore permittimus habenas, quando fures dolosi rebus alienis testiores sub tenebrarum obscuro struunt infidias! Nonnè opportunior ad vesperum adfuisse, quàm nocte tam profunda? Cur ergò, mi Domine, tam seruus aduenis, & *media nocte.*

Sed vertantur quærelæ in gatiarum actiones immortales, pietissimamq; illius prouidentiam (quæ illi tam feri aduentus causa fuit, ac fecit, vt *media nocte* veniret) gloriosis laudibus extollite: Nam si eo tempore grauior somnus membra occupat, sensusque tenacius obligatos habet, minorem pœnam merebitur, qui tunc incurius dormierit, quàm qui cum die oculos clausit, & sub ipsùm statim initium noctis sopori indulgere cœpit, atque hic grauiore supplicio dignus erit, qui cum occiduo sole stratum init, somnumq; inuitat, quàm qui profundiore nocte quandò alij altum stertere solent, peruigil excubat, cumulatiorémq; adeò gloriam, & maius præmium impetrabit. Itaq; quòd *nocte media* sponsus venit, quo tempore & minorem pœnam meretur, qui dormitat, & maiorem gloriam, qui vigilat, consilio prouidentiae clementissimæ Dei factum est, quæ sic omnia ordinat, & instituit, vt hic quidem leuiorem pœnam incurrat ex eo, quo Deum offendit, ille verò ex eo ad maiorem gloriam proficiat, quo Deo placere, & se probare amat.

Pater quidam familias vineam elocauit agricolis; eamq; instructam omnibus, quæcunque ad excolendam, amplificandamque illam necessaria erant. Seipsam illam valida incingebat, turris in medio eminebat, torcularq; magnum & præclarum habebat. Postquàm locationem fecit opulentus paterfamilias, *peregrè profectus est*, inquit S. Matth. c. 21. v. 33. & procul abiit à loco, in quo sita vinea. Quæri hic potest, quid mouerit patremfamilias, vt tam longè à vinea, eiusq; conductoribus abesse voluerit, satis enim fuisse videretur, si propius adfuisse, culturamq; eius è vicino diligentius spectasset, maxime si agrorum fidem dubiam habebat, verebaturq; ne non satis industriæ & operæ in ea excolenda ponerent. Cur ergò *peregrè profectus* tanto locorum intervallo distrahi à vinea sua voluit?

In media hac difficultate facile occurreret responsum, illud nimirum, quod paterfamilias magis colonorum commoda spectauit, quàm rerum suarum incrementa, quando tam procul esse absens voluit. Itaq; vsui illorum præstitit, quod se visui aliquantum negauit, fecitq; vt impigri haberent ampliorem gloriam, socordes verò minorem pœnam. Nam qui ob ipsos domini oculos ignauus & iners, is acriore dignus est pœnâ: Qui verò strenuè agit, etiam cum procul dominus agit, illum cumulator gloria decet. Peregrè ergò proficisci, & procul abesse paterfamilias voluit, vt & seduli operarij plus promerendi, & desides coloni minùs demerendi eandem haberent ex eius absentia occasionem. Artificium hoc Dei est, ita res instituere, vt leuiorem pœnam incurrat, qui culpam committere destinauit, & gloriam promeretur ampliorem, qui illi obsequi cupit.

A multis dubitatum est, quare Christus, postquàm constituerat memoriam facere mirabilium suorum, & prodigiorum suorum epitomen, compendium, aut summam quandam, seq; edendum, & bibendum hominibus in Sanctissimo altaris Sacramento dare, quo opere, ex Concilij Tridentini oraculo sess. 13. c. 1. *diuini sui erga homines amoris diuinitas velut effudit*, quare, inquam, tam abconfusus, tenuiumque accidentium velo intectus remanere apud nos voluerit, vbi magna Dei maiestas solis fidei oculis cernitur. Nonnè factus factum; si amplissima illius species, dignitas, maiestas oculis se permisisset humanis, vt detracto specierum integumento conspiciua esse omnibus posset? *Quare datur velatum corpus Dominicum?* querit Magnus Albertus de Sacramento altaris serm. 7. p. 2.

Inter varias causas duæ, quæ è re præsentî sunt, mouerunt Christum, vt inuolueris testus & inuisus in Sacramento remanere voluerit, postquam communionem sui facere decreuit : *Prima ratio, Indignitas peccatorum* : *Secunda, Fides bonorum*, inquit B. Albertus. Vt qui indignè sumunt, minus ex illo sumerent exitium; & qui dignè communicant, cum fœnore gratiæ amplioris hoc facerent, testum se vtriusq; permittit. Et si conspicuum se sumendum præberet, contra accideret, grauiorq; supplicio se obnoxios mali redderet, & minus esset bonorum meritum. Nam & enormius peccat, censuraq; acriore dignus est, qui Principi in sede & maiestate regia omnibus palam exposito iniuriam affert, & non plurimum gratiæ mereatur, qui eidem obsequantiam reuerentiamq; desert : At si quibusdam diceret, post aulæ latitare Regem, atq; ex his tamen alij illum colerent, suspicerent, alij riderent, offenderent, tunc hi minus supplicium promerentur, illi gloriam auctiorem. Huc spectauit Christus (inquit Albertus) quando sub specierum Sacramentalium integumento clam apud nos esse & remanere voluit, vt & probi maius meritum haberent ex cultu enixiore eius quem non vident, & impij non tam grauem multam ex indigna eius assumptione incurrerent.

Quantum ex sacris litteris est colligere, nullum Christo opprobrium acerbius, nullum tormentum poenalius & cruciabilius accidit, quam vnum illud flagellorum, quibus cæsus fuit. Id ex illius persona significat Propheta Rex, cum Psalmo 37. v. 18. ait: *Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper*; hoc est, nullus tam vehementer animum lancinat dolor, quam is, qui me ex flagris, quibus cædendus sum, manet, de illo enim in hunc sensum S. Augustinus ea verba accipit, inquit: *Omnino magnificè, tanquam diceret, ad hoc natus sum, vt flagella sufferam*; hanc ob rem ex intemeratis visceribus purissimæ matris meæ prolij in mundum, vt quæ mundus commuerat, flagellorum supplicia dependam. Significauit Christus his verbis, quam grauius hoc probrum acceperit, cum enim natus esset, vt tam plurimos cruciatus subiret, hunc tamen vnicum flagrorum semper habuisse ob oculos affirmat, tanquam is illi cæteris acerbior intollerabiliorq; visus. Idem indicauit, quando de hac re secrete cum discipulis suis agens aiebat : *Filius hominis tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellauerint, occident eum*, Lucæ 18. v. 32. & 33.

vbi aduerte animum ad loquendi modum : *Flagellabitur*, inquit, *& postquam flagellauerint*. Reliquarum ignominiarum & poenarum semel meminisse sat putauit, & non etiam nullas poenas prorsum dissimulat, subtericque, flagellorum autem cruciatum iterum iterumq; narrat, vt inditio esset, hoc dedecus & tormentum bis acerbè tulisse, & duplo grauius, quam cætera, accepisse.

Hic iam attentè accipite, quod de illo S. Ioannes refert, nempe templum quondam fuisse ingressum, quo tempore illud impij homines vsuris, & turpi quæstus profanabant, quando zelo domus patriæ inflammatus, quæ proxima iustus animi ardor arma ministrabat, corripuit, *& cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo*. Ioan. 2. v. 15. Hoc solum duriusculè egisse aduersus homines Saluator noster apud Euangelistas legitur, cæterum totus semper in operibus misericordiæ fuit, & exercitio pietatis, nec aliud ferè egit, quam vt ambulones faceret, qui claudierant, & mutilis membrorum vsum daret, & cæcis vsum reponeret, & agros curaret, & mortuos viuus redderet, & peccatoribus noxas remitteret, atq; id genus beneficentiæ exerceret. Quando verò præter morem ferè agere Saluatori constitutum fuit, quare magis flagris homines improbos corripere, quam alio supplicio multare voluit?

S. Augustinus ait: *Qui flagellandus erat ab eis, prior illos flagellauit*. Benè illud. Sed quare prior flagellare voluit eos, à quibus posthæc flagellandus, hoc est supplicio turpissimo, poenaliissimoq; afficiendus erat? vt leuiiores poenas olim darent Iudæi pro tam immanibus & infamibus poenis Christo illatis, voluit ante in illos flagris animaduertere, sic nimirum faciebat, vt viderentur ij vel non plurimum peccasse, quod illi flagra posthæc intulerint, à quo prius acceperant : *Qui flagellandus erat ab eis, prior illos flagellauit*, proq; mansuetudinis & lenitatis suæ solenni fecit, vt qui leuiter culpæ se obstringebant, poenam incurrerent minus grauem, cumulationem verò remunerationem promerentur, qui rectè agendo illi se probare amabant.

Commodum hic occurrit id, quod hodie S. Marcus narrat euenisse discipulis, quando illos post insigne miraculum panum & piscium tam plurimum multiplicatorum iussit inscendere nauim, vt ille interim demitteret à se turbas, quas adeo prodigiosè saturarat. Sciebat ille tempestatem, quæ exceptura nauiculam, & in discrimen adductura extremum erat, vt Euangelista indicat. At si tantum periculum,

riculum, & proximos naufragio futuros discipulos nouerat, cur illos destituit, *solumq; in terra remansit*? Causa ex dictis deducitur. Non se eis comitem inter pericula adiunxit, vt maius haberent fidei suæ meritum, qui se ab illo etiam abstinere seruari & saluari posse crederent, tolerabilioremq; poenam incurrerent, si in tanto periculo, vt factum, nutare, & hæsitare, & diffidere inciperent, velut illo præsentē & minùs meruissent, qui de illo benè fidi, & ampliori poenâ digni fuissent, qui etiam sub illius vmbra dubij, & pusillanimiti. Itaq; sic omnia ordinauit Dominus, vt per omnia maius lucrum facerent discipuli, & iacturam minorem, & auctiorem gloriam expectarent, poenamq; leuiorem. Vt videas, quantum patri tam pio debeas, qui in vltus nostros, commodumq; & profectum vertere omnia nouit.

PERIOCHA II.

Venit adeos.

Quoties Dominus calamitates immittit, submittit vnâ vires & auxiliares copias, vt tolerare queas.

Cum in grauissima potestate, magnoq; vitæ periculo, & extremo discrimine agerent discipuli, obnitente scilicet eorum remis & lacertis vento, circa quartam vigiliam noctis venit ad eos Iesus, & ante quàm dilucesceret, vt opem ijs ferret. Certum nempe erat, & indubitatum, quòd qui cõegit discipulos suos ascendere nauim, idem eis præfatus futurus, tempestatisq; molestiam depulsurus erat. Quoties enim Deus quemquam in ærumnas conijcit, tolerandi facultatem, & vires, quantasat sunt, simul tribuit.

Pro incolumitate filix à pessimo dæmone malè vexatæ, Christum mulier quædam Chananæa magnis vocibus, & multis precibus interpellabat. Et ille tanquam vota supplicis non intellexisset, non respondit ei verbum, Matth. 15. quasi furdum supplex fœmina inclamasset. Et quanquam nihil acerbius misero supplici, quàm nec verbum ab eo extorquere, à quo miseriarum suarum leuamen sperabat, hæc tamen pertinaciter obsecratum ibat, fontemq; salutis ac remedij sui sectari constanter pergebat.

Dionysius Carthusianus quærit, vnde huic mulierculæ tanta precandi perseuerantia, vt nullâ verborum Christi asperitate & indignitate, nullâ eiusdem morositate aut cunctatione ab orationis studio

prohiberi, vel retardari potuerit. Quis illam tantâ constantiâ donauit? Quis fœmineo pectori tam masculum animum indidit?

Dionysius Christum eius perseuerantiæ auctorem facit, vt is Chananæam ad constanter petendum intus stimulârit, qui extra prorogare eius vota, & spem differre videbatur, cumq; eâ re animum eius affligeret, afflictionis etiam æquè ferendæ facultatem addidit. Vsitatum hoc Deo est, vt neminem calamitatibus oneret, quin vires oneri pares administret. Audite Carthusianum; *Quòd Christus videbatur huic mulieri asperior foris in verbis, & gestibus, eò benignior intus, per operationem occultam ei fuit, per inspirationem, & illustrationem internam.* Hæc ille.

Quærit Abulenſis, quare Moyses, cùm vidit tam nefanda flagitia cum mulieribus Moabitidis perpetrari, non habuerit eos annos, vt statim scelestos fornicarios, cumq; illis enormes Dei offensas è medio auferre ausus fuerit? Et si quis dicat, timore prohibitum, ne tempestiue malum amoliretur, occurrat Abulenſis hæc nouâ quæstione, quare sub feruentis criminis tempus magis illum metus retardârit, quàm demùm? Respondet, quo tempore infamem turpi vitio operam Israëlita dabant, nihil habuisse in mandatis Moysen de supplicio scortatoribus inferendo, itaq; abstinuisse ab ijs manus, quòd supra vires illi videretur, poenas à plerisq; repetere, quod facere necessum fuisset, cùm penè omnes in eodem luto hæsitarent: At verò postquàm hæc Dei iussu habuit, *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem*, Num. 25. v. 4. tunc magno & intrepido animo rem aggressum, vt qui iam certus esset, nihil sibi difficile esse posse, quod Deus factum vellet, cùm is nulli vnquam sarcinam iniiceret, quin robur, vt sit ferendo, adijciat, Audite deus Hispaniæ: *Ante mandatum Dei de occidendo idololatrias & fornicantes, simul Moyses punire aliquos de populo, quia tota turba fere ad hoc inclinata erat; cùm autem Deus iussit, quòd punirentur, Moyses accepit vigorem ad puniendum, intellexit enim, quòd quia Deus iusserat punire illos, daret ei vigorem ad puniendum, & faceret quod nemo resistere posset.* Hæc ille q. 6. in cap. 25. Num.

Conquistissimis epulis mensam Dominus extruxerat, emiseratq; seruum, qui omnes per compita obuios, qualescunq; illos huc inuitaret, vt nemo tantarum lautitiarum ac lætitiarum expers esset. Egrediens seruus in tam fatuos & illiberales incidit homines, vt recusarent mensæ gratiam, quod vbi Dominus

Dominus restituit, iussit iteratò exire, ægrosque, & coelites, & oculis capros, talesq; conuiuas accersere: *Pauperes ea debiles, & cæcos, & claudos introduce hic*, aiebat Lucæ 14. v. 21.

D. Ambrosius sciscitatur, qui factum, quòd ad tam sumptuosas epulas inuitari præceperit Deus homines affectæ valetudinis, tenuis fortunæ oculis alijsq; membris capros, ex quibus pauperes pudor prohibere potuit, vt ne adire auderent conuiuium seminudi, & malè vestiti. Et his, qui ægrè habebant, præstantis cibi copia occasio maioris infirmitatis esse poterat, si illosq; quod pronum erat, infarcirent. Et quomodo vel citi adesse claudi, vt ille imperarat, vel reperire viam cæci poterant? Quorsum ergò homines tam multis & magnis modis impediti inuitabantur? Respondet discretissimus Doctor elegantissimè: *Illi, qui vocati sunt ad cænam, prius vocando sanantur. Si clausus fuerat ingredi facultatem, & veniret, accepit. Si lumine priuatus oculorum, domum & ijs, Domine, nisi refusa luce, intrare non potuit; tanquam dixisset: Non satis intelligis rem, qui tales homines vocatos ad conuiuium miraris nam quos Deus conuiuas suos esse voluit, ijs omnia obstacula, quibus impediri poterant, prius abstulit, qui enim illos vocauit, idem tenebatur amoliri impedimenta omnia, & curare ne quid eos moraretur. Itaque & pauperibus diuitem amicum subministravit, vt cum decenti ornatu tam opiparæ menæ adessent, & eos, quibus ægrè erat, sospitauit, vt citra infirmitatis periculum vesci epulis possent, & claudis expeditos pedes dedit, pedibusq; alas addidit, vt ad mensam perniciosissimè aduolarent, & cæcos serenissimis oculis donauit, vt omnia discrimina peruiderent, & citra omnem offensam iter decurrerent: Qui vocati sunt ad cænam, prius vocando sanantur; hoc enim vsus Dei habet, vt cum vnâ manu labores, ærumnasq; immittit, tum alterâ tolerandi facultatem viresq; submittat.*

Creauit Deus terram, statimq; eam pensionibus, mirum quantis, oneravit. *Germinet terra herbam viuentem, & lignum pomiferum faciens fructum*, aiebat Gen. 1. v. 11. Adhæc iussit, vt hominibus, & brutis omnibus de habitatione commodaret, quod pia ac benignissima hospes facit: neq; hæc iussisse contentus, etiam sua cuiq; alimenta, & congruum victum ministrare imperauit. Quid est quòd pauperem terram tantis oneribus grauât, tamq; magnis tributorum ponderibus penè obruit? Quomodo tantam curarum molem feret? Respondet S. Basil. hom. 2. in hexameron: *Qui iussit*

fit & hac terra educeret, is ipse prastitit facultatem, tanquam dixisset: Nemo condolendum terræ putet, quod erga tantos hospites occupari, tam multis de annona & victu prospicere, arbores, flores, plantas tam varias eniti est iussa, nam qui hæc omnia facere præcepit, idem vires iussit, & robur, vt ea præstare commodè posset. Idq; adeò verum est, vt etiam Angelos terra ad imperium Dei produceret, nam si is hoc iuberet, facultatem faciendi vnâ præberet, cætera enim quæ facit, non ea suis viribus, sed eius qui iussit, ope facit: *Qui iussit & hac terra educeret, is ipse prastitit facultatem.* Vt videamus quàm bonum, fidum, ac pium patrem habeamus, qui cum aduersis nos premit, ne opprimamur, ferendi vires submittit, fit vt patientia nobis non excidat, & gratia magnis profectibus augeat.

Numerorum liber refert, Israëlitis, quo tempore per desertum terram promissionis petebant, nubis & ignis columnâ duce vsos, ex quibus illa per diem pro conopæo, aut papillione aduersus ardentes solis micatus erat, hic verò pro face, ad cuius lumen inter obscuras noctis tenebras viam, quam tenebant, videre possent. Sub talibus ergò ducibus iter agebant. Nubi quiescenti acquiescebant, pergentem sequebantur: *Per Verbum Domini fugebant tentoria, & per Verbum illius proficiebantur.* Num. 9. v. 23. vt columna & nubes pro signis voluntatis Dei illis fuerint, & velut lingua quædam, quæ promouere, aut sistere gradum ex illo velut iubebat.

Quid mysterij subit, quòd Deus ad eum modum Israelitas per eremum duxit, vt ijs nubes per diem, & ignis columna noctu præiret, viamq; monstraret? Quid nos ista monent, aut docent?

Respondet optimè Hieronymus ab Oleastro: *Optimè nos instruit locus iste, quàm parati esse debeamus ad obsequium Dei, siue enim die, siue nocte incedere te præcipiat, faciendum est, non est causandum, Nox est, incedere nequeo, quoniam qui te ambulare præcipit nocte, lumen præstabit, quo viam sine errore cernere possis.* Hæc ille in morali. Perpetuus mos Dei hoc habet, facere quòd possis, quod vult vt facias.

Ecclesiasticus ait, datam à Deo legem Moyse, quam ex illo Israëlitis promulgaret, vt deinceps sub tali legislatore magnam ac diligentem obseruandæ legis tam diuinæ curam ponerent. Hanc nimirum Iansenius vult subesse sententiam ijs verbis: *Dedit illi coram præcepta, & legem vite, & disciplina, docere Iacob testamentum suum, & iudicia sua Israël.* Eccles. 45. v. 6. Sed notandum quòd aliqua biblia, inprimis apud Hugonem Cardinalem sic habent:

Dedit illi cor ad præcepta, & legem vitæ & disciplinæ; quibus duo nobis indicantur, scilicet, quòd Deus Moyſi præcepta dedit, non ſolum vt alijs promulgaret, ſed etiam vt ipſe obſervaret. Sed vide quo hoc modo Eccleſiaſticus dicat. Nam ſi Moyſi quidem dedit legem vitæ & disciplinæ, dedit etiam cor ad præcepta, & cum præceptis animum ac robur, vt ſervare poſſet. Omnia nempe dat Deus, & ſi quidem mandata, etiam cor exequendi, ſin ærumnas, ſimul ferendi facultatem, ſi calamitates, vnâ tolerantiam.

Decretum erat Deo annonæ caritate, & fame Ægyptum plectere, prius tamen quàm id fieret, *vidit Pharaſonſonnum*, Genef. 41. atq; in illo vacas ſeptenas & ſeptenas, alias pulchras & craſſas nimis, alias fœdas, conſectas macie, quarum illæ prænuntiæ erant ſecuturæ vbertatis, hæ verò poſterioſiorem inopiam, & ſterilitatem fertilitate priore maiorem ominabantur.

Quærit hoc loco Hieronymus ab Oleaſtro, quare Deus tantam voluerit eſſe rerum omnium in Ægypto abundantiam ante quàm illam ſterilitatis flagello corripere? Reſpondet inſignis Author, id factum ex more Dei ſoleni, qui conſuevit nulli dare aliquod infortunium, niſi prius dederit, qua ſufficiant ad illud æquo animo ferendum, quemadmodum hic prius dedit abundantiam, quâ ferre poſſent penuriam.

Quando ergò tam bonum Deum, tam fidum Dominum, tam pium patrem habemus, non deſpondeamus animum, non abijciamus patientiam, cum irgemur aduerſis, qui enim hæc immittit, idem neceſſarias vires, vt ſinus ferendo, ſubmittit.

Nota, qua hæc Periochâ ex S. Baſilij hom. 2. in hexam. citantur, ea totâ illâ homeliâ non reperiri, & planè hic lapſus fuerit typographus, quemadmodum alibi in recensendis Scriptura, aut Patrum locis ſæpe dormitavit. In homelia tamen quinta eiſdem S. Baſilij hæc inueni, quibus idem ſubeſt ſenſus, qui verbis ſuprà citatis: Illa reddita tunc vox (*germinet terra herbam & irentem, &c.*) primum illud præceptum velut lex naturæ quædam, ac inſtitutum impreſſum, inſculptumque telluri, facultatem ipſi generandi, fructusque ferendi præſtat.

PERIOCHA III.

Ipſe ſolus in terra.

Deus vult ita eſſe in corde hominis, vti erat in terris, quo tempore diſcipuli verſabantur in fluctibus maris.

Aquila Doctorem S. Auguſtinus moralem ex ea Chriſti actione exculpit doctrinam admodum profuturam animabus, dicens, quòd Chriſtus ſolus in terra erat, quando diſcipuli in mari agebant, id factum, vt intelligeremus, quo tunc modo verſabatur in terra, eodem nunc velle morari in cordis humani terrâ, vt velut tunc *ipſe ſolus erat in terra*, ita nunc præter ipſum nemo ſit in hominis animâ. Tam ardeſcit, ac zelofus amator Deus eſt, vt cum in corde humano quidpiam videt, quod vel non ſit ipſe, vel non ad ipſum dirigatur, cedat hoſpicio, deſtituat domum. Amat quippè degere ſolus, ſoluſque totas occupare animi ædes.

Propheta Regius cum Deum ſibi obligare vellet, vt ſe illi ſingulariter beneuolum præſtaret, pro tali beneficio in illius officijs ſe perennaturum promittit, ſicque precatur: *Verba mea auribus percipe Domine*. Pſal. 5. attentum precibus te meis velim, atq; vt exorari te ſinas. Quibus verò officijs, Propheta ſancte, Deum adduces, vt ſe tibi facilem præbeat, votisq; annuat? *Mane aſtabo tibi*, inquit, hoc eſt, ego me tibi exhibebo, quales ſolent, quos habes obſequentiſſimos, amantiſſimoſque, & *videbo tûm*, cum ita fecerim, felicem deſideriorum meorum finem. *Aſtabo*, inquit. At verò *aſtabo quid eſt niſi non iacebo* ait S. Auguſt. velut ex illius ſenſu dixiſſet Pſaltes: Non contingam cogitatione partem aliquam terræ, non ero in amore vano creaturarum, totum me tibi ſervabo, omnia ab animo terrena decutiam, atque ita *videbo* plurima beneficia tua, quibus ille ſolus gaudet, qui cor ſuum enudat, vacuatque, vt ſolus illud Deus habitet: *Non eſt ergò inharendum terrenis, ſi volumus Deum videre, qui mundo corde conſpiciuntur*, inquit S. Auguſt.

Mirum cuique accidet quòd ſponſa ait, cum de ſtrato loquitur, in quo quietem captabat, quod illa tam magna regina ita extenuat, vt magis tenuis mulierculæ, quàm diuitis ac potentis dominæ grabatus videatur: *In lectulo meo quaſiui*, inquit, *quem diligit anima mea*. Cant. 3.

Gilberto Abbati nouum videtur hoc dicendi genus, & quod locupletiffima, præſtantiffimaque domi-

na lectulum vocat suæ requietis locum, inquit: *In lectulo meo quæsiui.* Nonne magis decuisset, si stratum textile: ac picturato stragulo, conchyliatoq; peristromate exornatum dixisset locum, in quo cubare solita sponsum requisierit?

Respondet Gilbertus in hunc ferè sensum: Vide quænam illa sponsa, & cui sponso sit destinata, itaq; loquendi formulam non miraberis amplius. Sponsa est anima, grabatus cor, sponsum Deus. Nihil ergò nouum, quòd lectulum sibi esse, hoc est, quietis locum angustum, exiguumq; dicat: Ingenium nempe sponsi tali verbo exprimere voluit, qui tam pusillum, arctumq; vult esse stratum, vt solum illum capiat, soli illius voluptati & quieti seruiat, cor enim, quod sibi Deus diuersorium delegit, alium admittere hospitem non debet. Verba Gilberti reddo: *Ego planè coarctationem quandam in hoc verbo intelligo, vt soli secum dicto sufficiat. Bonum est ergò non dilatare, sed contrahere cogitationis & cordis lectulum.*

Quo tempore Christum hostes illius apprehensum vincumq; veniebant, erat ille, vt est apud Ioan- nem, cum omnibus discipulis suis, nisi quòd vnus Iudas proditor ad partes cacadæmonis defecerat, cum- que reliquis satellitibus manus illi iniiciebat. Ante porro quàm appulissent, obuiam illi processit, semel & iterum, quem quæreret, sciscitatus, cumq; illum solùm ab se indagari dicerent, tùm innocens & mitis agnus subiunxit: *Si ergò me quæritis, sinite hos abire.* Ioan. 18. v. 8.

Tale quid mihi dicere videtur Deus animabus, quæ in eo sunt, vt illum suauibus teneri amoris nexibus deuinciant, & hæc tamen cor, affectumq; rebus temporalibus affixum habent, & creaturarum cupiditate irretitum, easq; tali interrogatione don- nare: *Quem quæritis?* Quem illum charitatis vinculis obstrictum venitis? Quod si illum sibi propo- situm, expetiturq; dicant, tùm ardentissimus ama- tor reponit: *Si ergò me quæritis, sinite hos abire.* Hoc est quod peruelim, vt me quærat, ardentissimq; & indissolubilibus nexibus verè & sinceri amoris constrictum teneatis, tunc enim mihi expeditissimus videor, cum ita compeditus, at si me deuinctum vul- tis, necessum est istos carnis & sanguinis à vobis abdicare affectus, amorì mundano renuntiare, nec enim in cordibus vestris nisi solus morabor.

Hoc nimirum habet, cupitque diuinus amor. O quàm præclarè hoc significauit Otto Barauns Lugdunensis, qui in suis emblematis ita delineauit amorem, vt tabulam pede premat, cui hæc cifra in-

scriptæ 2. 3. &c. & dextrâ quidem cifram 1. capite verò coronam rosaceam præferat. Vtq; subtilem cogitatum suum enudaret, oculisq; subijceret, & acuto inuento animam adderet, hos illi versus adie- cit, quos ex Aristotele mutuatus est, cuius hæc sunt apud illum: *Perfectus amor, qualis diuinus, non est nisi ad vnum:*

*Vnum amat, en effert vnum, vnum ecce coronat,
Et reliquos numeros en pede calcas Amor.*

*In plures quoties riuos diducitur amnis,
Fit minor, atq; vndâ deficiente perit.*

Vnum dederit amor, vnum in pretio habet, vnum coronâ dignatur. Nam vt angustos limites cor hu- manum habet, ita duobus dominis satis seruire, a- morisq; mundani, & diuini simul esse capax nequit, qui coire in tam arcto tuguriolo, & exiguo diuer- soriolo non possunt.

Diuinus sponsum cùm de sponsa, aut cum sponsa consiliium caperet, ac deliberaret, quid illi faceret quo die ad nuptias expeteretur, quem agendi cum illa modum deinceps teneret, sic ait: *Quid faciemus forori nostræ in die quando alloquenda est?* Cant. 8. v. 8. Hebræus legit: *Quando ducenda est,* quando matri- monio locanda? Respondet porro sponsum, & de re ista sic ipse pronuntiat: *Si murus est, adificemus super eum propugnacula argentea, si ostium est, com- pingamus illud tabulis cedrinis.*

Obscura verba, sed quæ Rabbi Abraham, Aben Efras, & Rabbi Salomon in rem nostram ita diluci- dant: *Si murus est, si fortis est fide & timore, nempe si affinitatem cum inimicis non inierit, adificabimus ei palatium argenteum, erimus ei Urbis æmilia loco corona & pulchritudinis.* Sic illi apud Genebrar- dum, tanquàm dixissent: Si sponsa nostra ita obdu- ruerit, vt ære & adamante impenetrabilior nullum corde admiserit nobis infensum, regiam illi excita- bimus, in qua vitam regiam viuat. Subiungunt ve- rò Rabbin: *Quòd si ianua sit, quæ circa cardinem suum voluitur, quæq; pulsata aperitur, hoc est, si ipsa ita eis pateat, vt per eam illi ingrediantur, ærtabi- mus super eam tabulam cedrinam, prohibebimus ne ad nos veniat.* Hæc illi. Refutat Deus animam, quæ qualis porta omnibus peruia est, & patula carnis sanguinisq; affectibus, & mundi amoribus. Anima, in qua ego requiem sum captaturus, me solo con- tenta esse debet, qui solus omnem illius appetitum exsaturare queo.

Præcipua duo munia, quæ Ioannes habuit, scili- cet prædicare, & baptizare, ea ab illo in eremo exercita, Marcus, & Euangelistæ cæteri affirmant:

Fuit Iohannes in deserto baptizans, & pradicans baptisum penitentiae. Marci 1. v. 4.

Quærit D. Chrysostomus, cur non eas muneris sui partes intra ciuitates, & frequentata hominibus loca diuinus Præcurfor exegerit. Respondet autem os aureum: *Sciebat Christum esse venturum. & quarebat in deserto, separauerat se à multitudine, oculis expectantibus Christum nil aliud aspicere dignum est præter Christum.* Hæc ille. Sequamur Ioannem, vt assequamur.

PERIOCHA IV.

Solus.

Bonus Iesus tam ex animis amat homines, vt quanquam suâ magnitudine & maiestate semper sit comitatissimus, solus tamen sibi agere videatur, quando extra societatem hominum digrit.

EX ijs Marci verbis mellissimus Bernardus aliam epiam, & affectuosam excitauit considerationem. *Ipse autem solus erat in terra,* inquit Euangelista, quando absque discipulis erat. Sed quomodo, mihi dulcissime Iesv, solus eras, quem sua semper magnitudo & maiestas circumstat (clamat Bern:) quem Angelici spiritus tanto numero stipant, pronique & submissis ad reuerentiam ceruicibus, poplitibusque adorant? Hinc videas licet, inquit ille, quam tenerè mitissimus ille agnus homines amet, quam emedullitè diligat, qui tametsi suam semper secum habeat magnitudinem & maiestatem, solus tamen sibi degere videtur, cum absque hominum consortio agit.

S. Paulus ait, Christum abiisse in cælos, vt hominibus viæ dux esset, omnemque è medio laboriosi itineris sursùm emergendi & perueniendi difficultatem submoueret. Sed verba, quibus id affirmat, digna sunt quæ expendas: *Qui descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cælos, & implebit omnia.* Ephes. 4. v. 10. hoc est, ipsos vt exponit Theophylactus, cælos.

Obijciat hic aliquis, quomodo dici possint impleri cæli, per hoc quod homines ijs fuerunt inuocati, vt ibi habitarent, & morarentur, quia id eum sensum habere videtur, quasi ante hominis in cælos eleuationem deserti fuerint cæli, & maiestas, quæ illos habitabat, solitaria, vt necessum fuerit eò adduci homines, qui omnem inanitatem, & loca vacua explerent: *Vt implerent omnia.* Itanè verò

tam vacuum, desertumque; ante hæc erat cælum, vt eò accersendi fuerint homines qui implerent! Nonne magnâ copiam, & penè absque numero habebat Angelos? Quid ergo est quod ait Paulus, ascendisse Christum ad superos, secumque adduxisse homines, vt impleat omnia, Hinc videas quantum homines Deus amet. Quanquam enim confertissimum sit cælum spiritibus beatis, alijsque aulicis, & summi Numinis vnâ maiestate nobilitatissimum, desertum tamen, incultumque; & solitarium illi videtur, nisi hospitem habeat hominem, qui omnem statim replet inanitatem.

Adminiculetur doctrinæ suæ Paulus ipse, qui cum successus & progressus Ecclesiæ memoraret, ait, labores illius & ærumnas glorioso fine desituras: *Deinde finis.* Et quid secundum ista fiet? Vt Deus regnet, scilicet cum Filius tradiderit regnum Deo & Patri, cum euacuauerit omnem principatum & potestatem, & virtutem, inquit ille 1. Cor. 15. v. 24. S. Petrus Damian. Opusc. 15. cap. 6. ea Pauli verba sic illustrat: *Tradere regnum Deo Patri nihil aliud est, iuxta sobrium intellectum, nisi perducere credentes ad contemplandam speciem Dei Patris.* Mirum dictum, vt regnare Deus Pater tunc feratur, cum homines sanctos penes se habet, quibus imperet. Quid enim: An non Patri æterno sua satis est maiestatis magnitudo, & tanta Angelorum illi coram præsens copia, vt regnet, imperetque, ne hominibus in cælo opus habeat, in quos exercere dominium possit? Tantumne ille commodi habet ex hominibus, vt non sibi regnare videatur absque illis? Immo hoc ille ex hominibus habet emolumentum, inquit Paulus: nimirum homines tam vehementer amat, eorumque societate tam plurimum oblectatur, vt tunc demum regnare sibi videatur, cum illos præfentes habet, & velut solus agit, tametsi inter medios Angelos, quando sine hominibus agit.

Non hoc perperam indicasse videtur Propheta Euangelicus, quando de futuro Verbi æterni in mundum aduentu, eiusque intra castissimæ Virginis purissima viscera incarnatione sic ait: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel, hoc est, nobiscum Deus, butyrum & mel comedet;* Isa. 7. v. 14. velut appertius dixisset: Quando illa Virgo concipiet, duo tunc euenient, primum quod Deus incarnatus vocabitur Emmanuel, id est, Nobiscum Deus, alterum verò, quod comedet mel, & butyrum, hoc est, plurimum sese oblectabit.

In verbis Prophetiis illud expende, quod de Verbo

Verbo Patris ait, quando caro factum cum hominibus conuerteretur, tunc suas voluptates ex eorum consuetudine habiturum, tanquam si butyrum comedit, & melle se expleat, de quo tamen scimus ad quantos labores & dolores sit natum & destinatum. Quid ergo ait Isaias, quod Messias, quando inter homines homo agat, butyrum & mel comedet, hominumq; familiari consuetudine tanquam melle se pascet? Modernus quidam admodum eruditus, Salazar in cap. 8. Prou. num. 413. huic ita occurrit difficultati: *Inter homines conuersari ac degere, mellis atq; butyri loco ponet, quibus nihil est in delictis suauius ac dulcius, praesertim stragula cum inuicem permiscetur.* Quando ergo Emmanuel, hoc est nobiscum Deus factus est, tantam cepit ex hominum consortio voluptatem, quantam non alij, qui butyro vescuntur, melle etiam adingluuiem sese infarciunt. Itaq; tametsi ad labores sit natus, hos tamen hominum conuiuium, miram quadam incunditate condidit, atque edulcauit.

Matthaei 25. Christus regnum caelorum simile facit homini, qui peregre profecturus, facultates suas seruis procurandas dedit, & sua cuique talenta, pro cuiusque modulo & capacitate, negotiationi & lucro exponenda reliquit.

D. Chrysostomus in hanc parabolam ita commentatur: *Commendat Christus dilectionem suam, quam habet in sanctis, ascensurus enim ad regna caelestia, & ad Patrem suum iturus, unde descenderat, peregre se iturum dicit, propter charitatem sanctorum, quos relinquebat in terris.* Hæc ille hom. 53. Op. Imperfect. Cum primum in mundum venit, adhuc peregrinus erat, nullum habens sui nominis confessorum, postquam autem venit, & discipulos acquisiuit, iam paterfamilias erat, eiusq; tam præcordialiter amans, ut velut à patria in peregrinam religionem longo, laborioso, ac permolesto itinere ire sibi videretur, etiam cum in caelos ad Patris sui confessum pergeret: *Peregre se iturum dicit, propter charitatem sanctorum, quos relinquebat in terris.* Quæ cum ita sint, quomodo anima ingrata, in illum peccans, tam male illi hunc tam immodicum & intemperantem amorem compensat, non sentiens videlicet, neq; curans absq; illo viuere, sine quo omnia sunt tenebrae, solitudo, desertum, sicut cum illo gratia, lux, hilaritas, voluptas homini accedunt.

✠ (✱) ✠

PERIOCHA V.

Erat nauis in medio mari.

Nunquam magis gloriosa & sublimis hæc nauis fuit, quam cum in alto mari periclitata.

Naufragabat in alto mari, ait B. Marcus, nauis, quam inierat Discipuli. Altum mare vocamus, quod ille medium dixit. Admodum proprie autem altum mare appellatur, quod ferebat nauim, in quo periclitabantur discipuli, qui eam attigerunt altitudinis sublimitate, ut pati mererentur. Namq; in hac vita (si res iuste aestimetur) maior nobis obuenire felicitas non potest, quam si Deus nos occasionem exponat, quæ pro ipsius honore, & gloriâ patiamur.

S. Ioannes Chrysostomus id insinuaui, quando inter commemorationem calamitatum, quas Paulus pro Christo tolerauit, ait: *Omnibus delictis Pauli paupertatem, omni gloria ignominiam, omnibus diuitijs nuditatem, omni licentia illius sancti capitis colaphos, omni diademati lapides in eum proiecitos prætulerim.* Hæc ille in epist. 1. ad Cor. cap. 1.

Quam sublimis porro res sit, pro Deo in æruminis agere, ex eo etiam aestimari potest, quod Tertullianus sanctis Christi Martyribus dixit, qui pro Deo in ergastulis dura vincula sustinebant. Dicebat, velle eos obtestari, ut magnam incem animorum seruarent vnitatem, sed ante omnia veniam precatus, protestabatur, quod non tanquam è superiori loco magister, sed velut humilis discipulus eos compellaret, dicens: *Nec tantus ego sum, & vos alloquar.* Sic ille lib. ad Martyres, ac si dixisset: Scio turpem fore arrogantiam, & præcipitem superbiam, si vos tanquam magister discipulos hortari vellem, quomodo enim ita desipere queam, ut existimem, vos alloqui dignè, ne dicam erudire posse? Quem enim Deus ita felicitat, & extollit, ut pro nomine illius pati aduersa possit, quis eius dignus esse vel alloquio valeat? *Nec tantus ego sum, & vos alloquar.*

Nec miror, quod Tertullianus adeo deprædicet & efferrat eos, qui tam sunt fortunati, ut pati pro Deo possint: Quamquam enim domini sint quicunq; Domini famuli, (velut vilia mancipia sunt, qui mali dæmonis serui) sed hoc inter Domini famulos discrimen reperio, quod Domini quales multi sunt, qui illi absq; passionum tolerantia obseruiunt. At, qui pro illo etiam caput periculis, corpus totum flagris,

gris, alijsq; ærumnis subiiciunt, hi non qualescunque Domini, sed proceres regni illius sunt, & aulæ maximates titulares.

Vide quàm præclarè hoc dicit Paulus 1. Corinth. 4. vbi pauca de plurimis, quæ cum ipso alij eius a seclæ pro Christo perferebant, recensens sic scribit: *Vsq; in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cedimus, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus nostris, maledicimur & benedicimur, persecutionem patimur, & sustinemus.* vers. 11. Quà gratiâ verò Paulus tam prolixè enumeravit misérias, & aduersitates, quas ipse, eiusq; familiares pro gloria Domini exantlabant.

Respondet S. Petrus Chrysol. serm. 161. *Sic seruitutis sue titulos scribebat Paulus*, quos scilicet in aula Domini & ipse, & reliqui obtinebant, qui pro illo aduersa tolerabant. Res est, quòd Paulus, eiusq; commilitones à plerisq; viles & propudiosi habebantur, qui eos indigna tam plurima pati videbant, vt hos falsitatis redargueret Paulus, simulq; ostenderet, in regia Dei magnates, & titulares velut quosdam Dominos esse, quotquot pro illo patiuntur, omnia minutatim percenset, quæcunque ipse cum alijs tolerârât, vt eo argumento euinceret, quòd si quidem Domini sunt quicunque Domino seruiunt, tùm verò titulares quidam Domini, & proceres, ac maximates esse præ alijs eos, qui aduersa pro Domino ferunt: *Sic ergo seruitutis sue titulos scribebat Paulus.*

Hinc ego causam è multis vnâ accipio, quare Propheta pœnitens in catalogo maiorum Christi Saluatoris nostri bis regis appellatione donatur: *Iesse genuit Dauid regem, Dauid autem rex genuit Salomonem*, inquit Matthæus cap. 1. Vbi illud diligentem postulat considerationem, quòd cæterorum regum nemo rex appellatur in hac genealogia, solus autem Dauid bis rex dicitur. Quamobrem id factum fuerit? Haud dubium vt nobis indicio esset, quantum hi serui Domini, qui pro Domino iniurias ferunt præstent ijs, qui nihil patiuntur aduersi, Nā si huc proficiunt, qui Domino solum obseruiunt, vt non solum Domini fiant, verum etiam reges (*seruire enim Deo regnare est*:) qui pro illo ærumnis excruciantur, vno facile gradu illos superant, vnâq; coronam, & regnum vnâ supra quam illi habent. Et quoniam Dauid tantâ pro Deo mala à Saule accepit, qui persequendo, vt ait Caietanus in cap. 49. Gen. *exulit illum*, & supra stellâ euexit, quando in ipsam deiicere abyssum putabas; idèd S. Matthæus Dauidi bis rex dicit, vt intelligeremus quan-

tum antecellat is, qui pro Deo patitur, illos qui in domo Dei sine tolerantia calamitatum versantur, vt sibi quidem semel reges sunt, ob id quod sunt serui, tùm illi bis reges sint, qui seruitutem patientiâ cumulant & adornant.

Hinc accepit Hugo Cardinalis, quàm delirus & cœcus consultor fuerit dæmon, quando blasphemis Iudæis suggessit, vt dicerent Christo, velle illum regem agnoscere, modò liberum à clauis corpus ligno deponeret, & clamarent: *Si rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credimus ei*; Matth. 27. v. 42. *Mirabiliter allegabat diabolus contra seipsum*, inquit Hugo, quando per ora illorum blasphema flagitabat, vt crucem desereret, quòd se regem ostenderet. *Mira stultitia!* inquit rursùm Cardinalis, nec minor quàm si quis dixisset: *Si rex est, sceptrum dimittat, quod tibi, crux est.* Immo quia per crucis passionem rex erat, destituere crucem non debuit, ne simul & illam dimitteret, & regium titulum amitteret. Mira ergò & magna stultitia diaboli ea fuit, quòd author Christo esse voluit, vt ad regis dignitatis suæ ostensionem suam Crucem desereret, qui se vel maximè regem probabat, quando probrosi supplicis acerba tormenta pro Deo tolerabat.

Vide quàm veraciter dictum, quod res sit præstantissima, & altissima, pro Deo pati: *Intonus de celo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam*, inquit Dauid Psal. 17. v. 14. De quo cælo Dauid loquitur, & quando Dominus dedit vocem suam, qui singulari mysterio hic Altissimus audit? S. Ambr. lib. 3. de fide cap. 2. ait: *Dubitari non potest, quòd Altissimus Christus sit, cum Dauid dixerit de mysterio sua passionis, Altissimus dedit vocem suam.* Vnde vocem suam dedit? E cælo Crucis, quando pro hominibus duos ac diros ferebat cruciatus, & loquebatur verba, quæ illum Euangelistæ pronuntiasse affirmant. Itanè verò regius Propheta nomine Altissimi donat cælorum Regem, quando illum probris dehonestatum, crucis ignominiosissimo ligno, flagitiosissimi, sceleratissimiq; instar, fixum, tam ferali passioni expositum, Propheticis oculis indè arbitratur? Immo hoc agit, vt tali exemplo nos doceret, tam sublimem rem esse, pro Deo pati, vt fastigium suum supra omnia mundana, quamvis excelsa, attollat. Ergò benè dixi, felicem hanc nauem nunquam magis altam fuisse, quam cùm alto in mari tempestatibus exposita fuit. Nimirum tanta est sublimitas, pro Deo pati.

Altissimus fuit hac de re S. Cypriani cogitatus, qui vt consolatorijs litteris sanctum Lucium Papanâ propter

propter fidei defensionem exilio multatum confirmaret, rogabat, cogitaret, Româ se pulsus, non ut pastor urbem destitueret, sed ut dignitate auctus aliquando reuerneretur: *Non ut Episcopus relegatus & pulsus Ecclesia deesset, sed ut ad Ecclesiam maior rediret*; inquit D. Cyprianus epist. 58. Vbi ad verba hæc extrema, *ut maior rediret*, vos attentissimos velim.

Sciscitari hic lubet, quomodo Cyprianus dicere potuit, Lucium relegatum, & exulare coactum, *et maior rediret*, qui Ecclesiæ Episcopus vniuersalis erat, & Vicarius Christi, & quidam in terris Vice-deus, addo in ipso apice supremæ dignitatis constitutus? Si tantum simplex sacerdos, aut etiam Episcopus qualiscunque emigrasset, atque in ipso exilio summi Pontificatus honorem adeptus fuisset, recte dixisse Cyprianus videretur: Sed quod maior redire potuerit, qui Pontifex summus exierat, id difficile intelligitur. Quid ergo est, quod dixit Cyprianus?

Præclara quædam auxesis & exaggeratio fuit, quâ D. Cyprianus exprimere voluit, quàm sublimis res sit, pro Deo exilium, siue aliud quidpiam pati, & indicare, si quis Pontifice summo altior esse posset, eum non alium fore, quàm qui pro Dei honore siue tutando, siue asserendo aduersa in hoc mundo tolerat.

Comprobatur hoc ex illo, quod Tertullianus lib. aduersus Marcionem cap. 2. ait, tantam fuisse olim Martyrum existimationem, ut qui ab Ecclesia & fide seu fragilitate, seu necessitate defecerant, tùm verò erratorum, & reatuum suorum poenitentes redire ad orthodoxiam vellent, non prius admitterentur, quàm Martyrium suffragijs & calculis, ex animo profectam resipiscenciam, certum facerent: *Pacem quidam in Ecclesia non habentes, à Martyribus in carcere exorare consueverunt*, inquit ille, & Pamelius in illorum verborum commentario: *Vnde quanta fuerit olim Martyrum auctoritas, quæ sola facere fidei ijs poterat, qui fidem deseruerant, ut fidelium cœtui denuò infererentur. Quis enim non suspiciat, quis non deueneretur eum, cui tam beneuolus ac propitiuss fuit Deus, ut pro illo pati concesserit?* Non magnum itaq; quòd dixi, nunquam magis sublimem fuisse hanc nauim, quàm cum in

alto mari naufragabat.

PERIOCHA VI.

Erant laborantes in remigando.

Deus beneficia sua ita confert, ut alteri quàm ipsius liberalissimis & munificentissimis manibus ascribere ea nemo possit.

QUale ludibrium efferatorum ventorum, per inquieti maris undas à tempestate insolentioris misera raptabatur nauicula, quando discipuli pertinacibus remis & lacertis contendebant, ut concitatos euadere fluctus, & vitam saluare possent: *Erant laborantes in remigando*. Postquàm verò intellexerunt, esse suam imparem diligentiam, apparuit illis Christus, ut tempestatem componeret, & à proximo exitio illos seruaret. Quamobrem illud

Respondet Theophylactus, id factum, ut intelligerent, tranquillitatem à Dei manibus profectam, non suo studio, conatu, labore partam, qui tamen omnes neruos contenderant, suis tamen viribus enotare, & effugere periculum non poterant. Vult nimirum Deus, ut cum in discrimine versamur, primum nostram imbecillitatem cognoscamus, tùm illius auxilium nobis adueniat, ut huic salutem nostram tribuamus, ac liberalitati Dei, non viribus nostris: *Non statim ab initio periculi, sed in seruiore apparet Christus*, (inquit Theophyl. in cap. 6. Ioan.) *ut cum numerimus omnem nostram virtutem & sapientiam, inuenimusque eam infirmam, ad illum confugiamus solum, qui saluare potest, & non nobis ipsis ascribamus salutem*.

Septuaginta populi sui viris de spiritu Moyse Deus impertiit, ut illi regimini coadiutores essent: *Descendit Dominus per nubem, & locutus est ad eum, auferens de spiritu, qui erat in Moyse, dans septuaginta viris*; Num. 11. vers. 25. qui mox inde prophetare cœperunt, ac deinceps perrexerunt. Factum est autem, ut duo viri (qui tunc Moyse cæterisq; senioribus præsentibus non aderant, quando hi spiritus participes facti) ipsi quoq; aliorum instar vaticinari cœperint. *Eldad, & Medad prophetabant in castris*, ait sacer textus.

Quæri hic potest, quare ab his, qui spiritum non eo loco, quo cæteri, acceperant, voluerit Deus significari, quod illi spiritu non minùs, quàm alij præditi erant.

Respondet S. Cyrillus, id à Deo factum, *ut ostenderet non Moysen esse largiorem, sed spiritum operantem*. Sic ille catech. 16. Vocati fuerant hi duo seniores.

niores, vt cum reliquis de spiritu Moysis acciperent, & quanquam non adfuerint, prophetiæ tamen spiritus illis obtigit, vt certo argumento esset, non à Moysè, sed à Deo, eiusq; prodigis manibus profluxisse hoc donum, & beneficium.

Postquam Naaman à famula quadam certior factus est, quàm ingentia miracula Eliseus operaretur, decreuit cum litteris sui regis commendatitijs illum adire, eiusq; auxiliares implorare manus, vt emaculari à lepra posset. Post nonnulla, quæ vltro citroq; inter vtrumq; acta, iussit illum Eliseus pergere ad Iordanem, illiusq; aquis septies mergi, ac tunc certam sperare pœnalis morbi curationem: *Vade & lauare septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua*, atq; mundaberis 4. Reg. 5. v. 10.

Querit Abulensis, quare magis ad Iordanis fluium, quàm ad alias aquas Naamanum Eliseus ablegarit. Postquam enim miraculo sanandus, & pristinæ incolumitati restituendus erat, quare ad has potius, quàm alias quaslibet aquas ire iussus fuit? Respondet q. 6. in cap. dictum: *Quòd miserit eum ad fluium Iordanis potius, quàm ad aliam aquam, fecit hoc, quia minus verisimile erat de aqua Iordanis, quòd sanare posset, quàm de alia aqua, eò quòd erat turbida, & lutulenta propter alluuiouem. Solet ille fluius, vt constat ex libro Iosue, & Ecclesiastico, annis singulis inundare, & limitibus suis sub ineuntem Aprilem effundi, quòd tunc montis Libani nix soluitur, ex quo fit, vt illius aqua sit plurimum argillosa & turbida. Hoc iussè Aprilis tempore, ex Abulensis coniectura, venit Naaman, itaq; ad Iordanis turbidas ac lutulentas aquas illum Eliseus misit, vt illum emundarent aquæ, quæ id minus facere posse viderentur, intelligeretq; non ob aquis illis, sed è cœlo suam descendisse sospitatem, & incolumitatem. Vult nempe Deus, vt homo cognoscat, salutem, & omnis mali remedium ab illius superis manibus, & nò de virtute aut industria alienà venire.*

Dicebat quondam pro concione S. Petrus, & quotquot verbum Dei religiosi cum pietate exceperunt, iidem acceperunt Spiritum Sanctum: *Adhuc loquente Petro, inquit Lucas Act. c. 10. v. 44. eccidit Spiritus Sanctus super omnes, quia audiebant verbum.*

Percuntur Algerus l. 3. de Sacramentis cap. 7. quare hi non acceperint Spiritum Sanctum per manuum impositionem, vti cæteri de aureo illo infantilis Ecclesiæ sæculo accipere solebant, quod cum aliandè constet, ex illo etiam Act. 8. v. 17. est euidentissimum: *Tunc imponebant (Apostoli) manus*

super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.

Respondet verò illos absque talis ceremoniæ vsu Spiritum Sanctum accepisse, & nullius diuinam gratiam suis imputet meritis, vel officiis. Si nulli tanti Spiritus gratia & copia facta esset, nisi ad impositionem manuum sacerdotalium, existimari poterat, meritò fidelium hominum id factum, non mero dono liberalissimi Dei: Vt verò contrarium sibi omnes persuaderent, effudit munera sua quo tempore & modo volebat, vt illum solum omnis boni authorem, & totius gratiæ fontem cognoscerent.

Dum aqua populum Israël, pecoraq; eius in deserto destitueret, neq; iam eius defectum, atq; ex defectu secutam sitim ferre posset, queri, ac murmurare, & dicere cœpit, satius sibi fuisse, cum illis ducentis quinquaginta occubuisse, quos ignis abstumpserat, quàm sit tam cruciabili vexari. Confugebant rebellis & obstinati populi duces ad Dominum, quem sua ipsius bonitas & misericordia mouit, vt remedium tantæ necessitati suggereret, dicens: *Tolle virgam, & congrega populum tuum, & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis.* Num. 20. v. 8.

Querit Abulensis hoc loco tria. Primum, quare Dominus præceperit Moysi loqui ad petram. Alterum, quare illud coram omni populo. Tertium, cur è duro exsuccoq; saxo potius, quàm blandiore ac molliore terrâ prolici aquam tantis votis expetitam voluerit. Quare tam singularibus circumstantijs exornari hoc beneficium debuit?

Respondet q. 3. in cap. 20. Num. omnia hæc magno mysterio & artificio sic ordinata, vt ita ostenderet cæco illi populo, à miraculo venire beneficium, superiorem esse viribus naturæ gratiam, quam vt ne gratam naturæ ferrent, sed in brachijs illius omnipotentiam referrent, idcirco præcepit Moysi & Aaroni, vt loquerentur *ad petram*, quia cum eodem momento & ipsi nomen Domini inuocarent, & durum saxum aquas funderet, *satis apparebat, illas non naturaliter, sed iussu Dei prodixisse*, neq; agentis alicuius inferioris, sed summi Dei fuisse id opus.

Adhæc è duro siliçe expeditum producit remedium, non ex vliginoso solo, non ex parte humida terræ, non è lacu, aut fonte, quanquam enim etiam ita auxisset aquas magnis incrementis, non tribuerent illud miraculo, *non crederent illud à Deo factum, sed quòd aqua ibi præexistere.*

Demum iussit Dominus conuocari populum, & illius ob oculos fieri miraculum, ne diceretur, quòd ipsi prius fecerant aliquid magicum circa lapidem.

Omnis ergo hæc Domini institutio & infusio eò spectauit, vt durus populus suæ necessitatis remedium validissimo illius brachio acceptum ferret, non viribus naturæ, aut magicæ superstitioni adscriberet.

Animaduertite quod dicam. Resuscitauit Christus Lazarum iam quatruiduanum, & graueolentem. Fuit hoc miraculum inter omnia stupendissimum, quæcunq; operatus est Christus, quod cum patrare instituisset, adiens sepulchrum contentâ voce succlamauit: *Lazare veni foras*; quando quatruiduanus defunctus extemplo surrexit. Sed quo illud modo? *Prodijs statim, qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes institis, & facies illius sudario erat ligata.* Ioan. II. v. 44.

Quærit Rupertus, cur manus pedesq; ita obstrictus è tumulo exsurrexerit Lazarus, nam si liberis ijs membris, detectaq; facie prodijisset, magis efficacitatem vocis dominicæ declarasset, vt quæ de manibus ac pedibus vincula tollere, & velum adimere vultui potuerit. Quare igitur aliter factum?

Respondet venerabilis Abbas acutè: *Prodijs ligatus pedes & manus, & facies eius sudario erat ligata. Opportunè Euangelista hoc perscripsit, qui cum esset ligatus pedes & manus institis, nec manibus, nec pedibus prorepere potuit.* Operabatur hoc miraculum non solum coram beneuolis familiaribus, sed etiam coram inuidis æmulis, curiosisq; omnium, quæ agebat, exploratoribus. Itaq; si Lazarus expeditis pedibus, liberis manibus, euolurâ facie prodijisset, calumniari factum poterant, & dicere, suis illum viribus è monumento prorepisse, non exitum efficaciam, aut virtute vocis Christi. Prodeat ergo Lazarus deuinctus manus ac pedes, vt irritæ cadant omnes maledicorum insidiæ & machinationes, velintq; seu nolint fateantur, portentosam Lazari suscitationem esse illius superæ vocis filiam, & efficacis virtutis eius opus, qui enim tùm impeditus & obstrictus foras venit, *nec pedibus, nec manibus prorepere potuit.* Vigilantissima Dei prouidentia sic per omnia agit, quæ vult, vt omnia beneficia, & miracula in potentiam illius infinitam referamus.

Quando verò potentia illius immensam magnitudinem certam, exploratamq; habemus, obsecramus eum, vt qui miseram nauiculam inter malè irati maris procellosas vndas fluctuabundam, & interitui proximam sospitauit, is animæ nostræ fragilem cymbam inter præsentis vitæ turbines, & turbulentas tēpestates seruet, dirigatq; vt recto cursu cœlestis gloriæ portū petat, & attingat, ad quē nos totius sumæ, & æternum benedictæ Triados secundus aspiritus promoueat, Amen.

Dominicâ I. Quadragesimæ.

Ductus est IESVS à spiritu in desertum. Matthæi 4.

Vangelista Matthæus acrem nobis pugnam recenset, quâ princeps tenebrarum cum lucis Principe primùm in deserti campo, tùm in montis iugo, demùm in templi Hierosolymitani pinnaculo contentiosissimè dimicauit. Ter ad arma profligit, ter victus occubuit, officium enim lucis est, fugare tenebras, abigere obscuritates. Saxis Redemptorem nostrum cacodæmon appetijt, dicens: *Dic vt lapides isti panes fiant.* Primo hoc congressu cecidit. Et cum secundum sibi promitteret confictum, quem superare gulâ non potuit, deicere vanâ gloriâ posse sperauit, cumq; eum in verticem templi adduxisset, ita appellauit: *Si filius Dei es, mitte te deorsum.* Respondet Christus, si quidem scriptum erat, quod ab Angelis seruandus esset, non offenderet pedem ad lapidem, aut mali aliud quidpiam incurreret, tùm illud rursùm scriptum esse: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Et quanquam se hac etiam vice repulsam passum communis hostis cerneret, vehementiorem tamen tentationem supremo certamini & conflictui seruauit. Itaq; demùm illum in montem excelsum duxit, cumq; omnium regnorum & prouinciarum mundi ostentationem illi fecisset, ait: *Hac omnia dabo tibi, si cadens adoraueris me.* Hic asseuerare Christus frontem, & asperiore responso dæmonem abigere, & dicere: *Vade Sathana effrons & impudens, Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.* Sine fusus & confusus dæmon abiit, Christus gloriosus remansit, triumphum celebrârunt Angeli, victoriq; vero Domino, & legitimo Regi obseruierunt. Ecce totius Euangelij hodierni epitomen & breuiarium, de quo plura dicturum attenti accipite.

PERIOCHA I.

Ductus est IESVS à spiritu.

Spiritus Sanctus gratus pro suo esse, quod à Verbo æterno habet, quoniam illi inuicem dare Diuinitatem per essentiam non potest, in eremum illud adducit, vt det in præmium victoriæ, vt siquidem

ex nativa Deitate habet maiestatem, haberet ex conquesta voluptatem.

HVgo Cardinalis existimat, dæmonem suis tentationibus (postremâ imprimis) eò collineasse, vt sibi vsurparet, & raperet cultum, reuerentiam, latratriam soli Deo debitam, eamq; sibi velut propriam arrogaret, cum ait: *Hec omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me*, in quâ Hugo: *Hic mittitur sibi diabolus Diuinum cultum & surpare, qui ab initio se Solebat Deum similem facere, dicens: Similis ero Altissimo*. Hanc ergo ob rem Spiritus Sanctus Christum in desertum adduxit, vt ius suæ Diuinitatis sibi armis compararet, & acquireret. Solet nempe æstimari pluris, & sapere dulcius, quod maioris fletit. Itaq; Spiritus Sanctus hanc pugnam instituit, vt cum ab ea victor Saluator rediret, iucundior, suauiorq; illi accideret sua Diuinitas, magnitudo, & maiestas, quando eam duri etiam certaminis labore sibi parasset. Quæ enim difficile habentur, ea sunt in pretio, nam quæ leuiter obtinentur, quis ea magni vnquam æstimauit? In hunc sensum loquitur Theodoretus prologo in Ezechielem: *Contemnitur reuera eorum, quæ sunt in promptu, possessio; sed quæ labore parata possidentur, ea serò iucundissima sunt, & amabilissima*.

Submittebat Dominus ingrato populo panem Angelorum, cœloq; depluebat suauissimum illud manna, cibum Angelicis manibus coctum & apparatus. Et quanquam hæc ita essent, dicebant illi nihilominus inurbanè, ac rusticè sanè: *Anima nostra nauscat super cibo isto lenissimo*. Num. 21. v. 5. Quid causæ fuerit, quod huius talis cibi tam graue habuerunt fastidium? Ea haud dubium, quam Sapiens indicauit, dicens: *Paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore*. Sap. 16. v. 20. Pane illo absq; vlllo laboris impendio fruebantur, suspirabant verò Ægypti ollas, & porros, & cepe, quod hæc sibi magno operæ & sudoris pretio pararent. Habet hoc ingenium hominum, vt vilia habeant, quæ obuia, nec sint facillè contenti his, quæ facillè obueniunt. Sancti Petri Damiani fuit ea cogitatio l. 1. ep. 15. vbi sic habet: *Leuissimum quidam deputant cibum, si pondus atq; duritiam contingat deesse laborum*.

S. Chrysostomus quærit, quare pro adipiscenda gloria cœlesti, & quiete illa sempiterna tantoperè laborare nos Deus velit. Si contra faceret, maiora, vt videtur, suæ liberalitatis indicia daret, magnificique pectoris sui generositatem amplius ostentaret, cuius munificentia eò illustrior appareret, quod pau-

ciora homo huc conferret. Respondet porro opportunè in rem præsentem, Deum hac in re non suæ liberalitatis rationem habuisse, sed conditionis nostræ, si enim de nihilo nobis Deus illam gloriam & quietem concederet, nec tam suauis illa, neq; hæc tam dulcis accideret. Verba Chrysostomi hom. 53. in Matt. Op. imperf. sic habent: *ideo opus præmisit, quia sicut opera sine præmiis vacua sunt, sic præmia sine operibus sunt ingrata*.

Quod adeo verum est, vt in brutis animantibus idem eueniat, quod hominibus. Ælianus cum de canibus venaticis agit, mirum aliquid memorat, illud puta, quod dedignantur feram, quamcunq; exanimem offenderint: *Si mortuo apro, vel lepori inciderit, inquit ille de animal. l. 8. c. 2. non attingit quidem, nec enim alienis se laboribus adscribit, non enim carnes querere, sed victorias amare videtur*. Quod operosum, idem carum est, & proles laboris est pretium, vt pulchrè dixerit S. Pet. Chrysol. serm. 96. *Plus accepta sapiunt, quam possessa, inuenta magis, quam subiecta delectant*. Maior semper voluptas ex eo, quod magnâ curâ conquestum, nascitur.

Tale aliquid S. Petrus Damianus ep. 15. etiam de accipitre affirmat, dicens: *Quæ facilia sunt & in promptu, nobiliter transiit, in quibus serò victoria maior est labor, longinquæ perquisit*. Dilectus sapit quæ laboriosius conquesta buccæ. Eam ob rem dixit Ioannes de S. Geminiano lib. 6. c. 3. *in animalibus fel habentibus, quod est sub felle, esse salde dulce, nimirum quod est amarior cuiusq; rei acquisitio, eò amabilior possessio & fruitio, & grauiores acerbitates maiorum voluptatum esse parentes solent*.

Possum hoc liberrimè pronuntiare, postquam æterna Sapiencia huius veritatis nos certos reddit, nam vel ipse Deus maiorem suauitatem in eis rebus inuenit, in quibus plus laboris, ipsidemq; plus delectatur, quibus amplius delassatus fuit.

Prou. 8. cum de creaturis loquitur, ex quibus maiora capit oblectamenta, hæc dicit digna quæ attentus consideres: *Delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, & delecta mea esse cum filiis hominum*, inquit ibi v. 30. Itaq; visa est incarnata Sapiencia Salomoni coram æterno Patre oblectari creaturarum suarum, quas mundus habet, specie & aspectu, sic tamen vt singularem, & cumulatorem ex hominum consuetudine caperet voluptatem. Percunctor hic nunc ego: Angelis, illis tam decoris & præclaris spiritibus nonne oblectatur Deus? Res explorata est,

est, vehementer oblectari. Quid ergo ait, *Delicta mea esse cum filiis hominum*? quasi hi soli maximam ei adferant voluptatem? Respondet acutè Hugo Cardinalis: *Porris sunt ei delicta in filiis hominum, quam in Angelis, vel in alijs creaturis à se conditis, quia de ijs quæ aucupio, seu venatione capiuntur, sunt delicta, non autem de domesticis, Angeli autem ad domesticas res pertinent, homines verò venatione predicationis, & aucupio crucis cepit.* Quæ domi in promptu, eadem ferè in fastidio sunt, & quæ sudoris sumptu parantur, ea in pretio sunt. Itaq; venator aprum syluestrem, vrsum, talesq; feras animantes cariores habet domesticis, tanq; in pretio, vt earum capita portis ædium suarum figere ad ostentationem soleat. Sic & Deus, inquit Hugo, maioris facit homines, quoniam crucis molestissimâ arundine eos aucupatus est, & copiosissima pœnalissimaq; sanguinis profusione cepit: At verò ex Angelis vt nihil habuit laboris, ita & minus voluptatis. Scilicet charius est, quod carius.

Benè fîsus de familiaritate, quam cum Deo habebat Moyses, rogabat quondam vt se illi conspicuum faceret, inquit: *Ostende mihi faciem tuam.* Exod. 33. v. 13. Repulit quidem eas Dominus preces, hoc tamen solatij præstitit, ac promisit: *Posteriora mea videbis.* Quid est quod voluit Dominus, talia locutus? Tertullianus (vt varias aliorum interpretationes hoc loco omittam) lib. 4. aduersus Marcionem cap. 22. ait, tale quid fuisse quod dixit Dominus: *Videbis posteriora mea, non lumbos, nec suras, sed quam desideraueris gloriam in posterioribus temporibus reuelandam,* hoc est eam, quam in monte Thabor illi ostendit. Itanè verò hæc gloria nomine posteriorum significatur? Indignum nomen videtur, nec rei satis conuenire, cui tribuitur, maxime si ad vsum loquendi rem expendas, qui hoc obtinuit, vt quæ quis vilia habet, ea habere à tergo, sive inter postrema dicatur. Tali ergo nomine donatur gloria, ea quam Christus in monte Thabor ostentauit! Eanè appellatio gaudij, quam ille ex tali gaudio habuit: Plus aliquid honoris tribui videtur cruci, quam Thabori. Crucis enim gloria dicitur gloria vultus, iuxta illud Psalmi quarti: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine,* quod S. Hieron. & Incognitus de Cruce dictum accipiunt. Quid ergo est, quod gloria Thaboris, nomine posteriorum donatur, cum gloria vultus dicatur gloriæ Crucis? Causa ea est, quam toto hoc argumento tractamus. Nempè gloria Thaboris, quoniam sine labore, sudore, ærumnaq; obuénit, minori in pretio

fuit, nec enim magni sit gloria, quæ paruo constat: Verum gloria Crucis, quoniam tui sanguinis, cruciatumq; & probrorum tolerantium tanto pretio comparata fuit, gloria faciei, *lumen vultus* appellatur, vt enim res quæq; carius constat, sic æstimatur carius.

Hanc ergo ob causam Spiritus Sanctus Christum in desertum eduxit, vbi cum dæmone confli-geret, gloriamq; & honorem diuinitatis, quam sibi itygius Lauernio per summam arrogantiam vsurpare voluit, Christus sibi victor conquereret, vt cum eam illi triumphandi occasionem subministrat, quod ab illo accepit esse, quoquo modo repensaret. Quoniam enim diuinitatem & gloriam, quam habebat, dare non poterat per essentiam, fecit vt haberet per victoriam, vt velut ex ea, quæ natia est, habet maiestatem, sic ex eadem, quæ labore certaminis esset parata, maiorem caperet voluptatem, charius scilicet est, quicquid illud carius. *Tunc*

ductus est IESVS à spiritu in desertum.

PERIOCHA II.

Tunc ductus est.

Magna virtus magnæ semper inuidiæ proxima est, adeò quem Deus maiore beneuolentiâ dignatur, is sibi inprimis cauere à dæmone debet, qui gratiæ quidem, sed non gustus iacturam fecit, cum enim sanctissimos quosque deuorare capiat, lautitiarum se esse appetentem, satis indicat.

D Joannes Chryso. Euthymius, & alij plures attentiore consideratione penscularunt illud, *Tunc*, tanquam dixissent, magnum subesse mysterium, quod felicitatum nostrarum hostis communis Christum tentationibus suis appetijt, mox vbi ille baptizatus, & summi Dei Filius, isq; naturalis, vnicus, & dilectus, Patris ipsius voce proclamatus fuit. Quantum enim Christi gloria aucta, tantum diaboli inuidia inflammata fuit. Ex quo habemus, quod maior cum sollicitudine, curâ, timore, circumspectiusq; viuere debet, qui Deum magis propitium ac beneficium experitur, diabolus namque huc omne suum semper studium vertit, vt eum deiciat, quæ Deus suis fauoribus sustentat, & quos maxima sanctitas commendat & ornat, hos ille occultioribus testioribusq; insidijs appetit.

Beniamin Christi S. Ioannes ait, visam sibi sa-

crām Ierosolymorum regiam cœlo delapsam, monilibus, cæteroq̃ue tali mundo instructam & exultantem, quantum recens maritō locanda virgo solet: *Vide sanctam civitatem Ierusalem novam descendentem de cœlo à Deo paratam, sicut Sponsam ornatam viro suo*, inquit Apoc. 21, v. 2. quorum verborum duo quædam vigilantiorē merentur meditationem. Ait nempe vidisse *paratam, & ornatam*, nec minùs sollicitam, quàm comptam, & velut armis instructam, quantum vestibus. Sed quam ob rem sollicitudinem ornatui coniunxit? Ob eam, ut nos doceret, nihil aliud anxium ac sollicitum habuisse ipsius animum, quàm quòd se pretiosis margaritis abundare, virtutibus affluere, fauoribus cumulata sciret, exploratumq̃ haberet, quòd pessimus dæmon eos maximè infestare, atq̃ in casum vrgere soleat, quos Deo magis caros ac gratiosos putat, talisq̃ue mysterij ergò vidit Ioannes illam *paratam, & ornatam*.

Sacræ regum historiæ scriptor lib. 1. cap. vltimo refert, Saulem, eiusq̃ exercitum supremo prælio decertasse cum Philistæis, ab his tamen contentiosissimè, & toto impetu fuisse appetitum vnum ex omnibus Saulem: *Totum pondus prælij Versum est in Saul*, inquit ille ibi v. 3. tanquàm si is solus profigandus, aut iugulandus conficiendusq̃ fuisset, sic illum omnes oppugnabant. Quid verò causæ fuerit, quòd omniū hostium furor in vnum illū ferebatur? Causam scriptura expressit eam, quòd *non erat vir de filiis Israël melior illo, ab humero. & sursum eminebat super omnem populum*, eam ob rem præ alijs agnoscebatur, & quoniam agnoscebatur, idcirco oppugnabatur, totumq̃ pondus belli in eum vertebatur. Tale quid in Ecclesia Dei quot dies accidit, nam pessimi dæmones in Saules, in eos, qui cæteris eminent, & præstant, effertantur, maioreq̃ impetu feruntur, quoties enim de aliquo sciunt, quòd *non est de filiis Israël melior illo*, quodq̃ue *ab humero & sursum eminet super omnem populum*, statim fit, ut *totum pondus prælij Versatur in Saulem*. Quisquis sanctitate supra alios eminet, eidem grauior tentatio & persecutio imminet.

Adducam huc quandam S. Brunonis acutam meditationem, quā legis veteris quandam festam diem expendit, cuius celebrandæ rationem hanc Deus præscripsit: *Sumetis vobis die primo fructus arboris pulcherrima, spatulasq̃ palmarum, & ramos ligni densarum frondium, & latibimini coram Domino Deo vestro*; Levit. 23, v. 40. In quæ verba D. Bruno sic ferè dissertit: Quod solenni die virides præ-

ferre ramos, odoriferos spargere flores, & sumere ramos, & aromatibus, talibusq̃ rebus sese oblectare præcepit, id facti rationem habet. Sed quod spatulas ferre palmarum iussit, quo id consilio fecit? Quid festo cum spatulis? Aut quid spatulis cum festo? Quid commune festis gaudijs & plausibus cum palmæ arbore, quæ spatulas, enses, mucrones, bella, suæ speciei forma repræsentat? Respondet sanctus, quem dixi, diuinè, inquit: *Sunt hæ spatulae valde necessariae in festiuitatibus, quia tunc maxime inimicorum insidijs infestamur*; tanquàm dixisset: Magno mysterio factum, quòd per dies festos, & inter gaudia, quæ ex animabus per illos dies capiat, Deus sumere spatulas iussit, quibus ab hoste sese tutarentur, nam eos ille maximè persequitur, quos Deo magis caros putat, tuncq̃ grauius vrget, cum eos Deus crebrioribus fauoribus cumulat. Ut enim magnus Cassiodorus lib. 1. epist. 2. habet, *grauiores insidijs aduersarij tunc subimus, quando Dei dona suscipimus*.

Abulensis obseruatio est, vix bello appetitum Dauidem priusquàm Deus suo illum colloquio dignaretur, demum verò acrioribus prælijs exagitatum, infensiores etiam hostes sustinuisse, cum maioribus beneficijs, donis, ac fauoribus desuper cumulat fuit: *Antequàm Dauid Deus loqueretur, rara bella atebat*, ait ille in 2. Reg. 6. cap. 8. q. 7. Habemus eā in re antigraphum, exemplar, & vnam effigiem eius quod in dies singulos in Ecclesia Dei vsuuenit, in qua crebriora sustinet certamina, seuioresq̃ patitur cacodæmonis incursiones & assaultus, quisquis maioribus illius donis exornatur, nimirum *Victoria est ei expetita de sanctis*, inquit S. Hilarius, sanctosq̃ suppeditare amat, & exultat lætitiâ, quoties ex homine aliquo probo ac pio triumphat.

Tameñ enim gratiæ iacturam fecit, non proinde gustum simul perdidit, sed eum sibi constare sanum atq̃ integerimum vel hoc indicio probat, quod viros semper esurit, & appetit sanctos. In hanc rem sic aiebat Propheta Habacuc cap. 1. v. 16. *In ipsis incrassata est pars eius, & cibus eius electus*; vbi de malo dæmone loquitur, quod cupedias luxuriosus appetat, & ciborum lautitias. D. Hieronymi commentarius in illa Prophetæ verba ita habet: *Cibus eius electus sunt, & secundum Psalmistam quarat à Deo escam sibi, Prophetas subuerti & Apostolos*. Quos Deo magis gratos, quos meritis sublimioris, & vitæ sanctitate præstantiore exillimat, horum perniciem, & ruinas ardentius procurat. Fercula

de mensa Dei concupiscit, & delictijs leuare famem suam appetit. Beatissimus Papa Gregorius quærit, quare S. Iob dæmonem boui magis compararit, quàm equo, aut alteri cuius animal: *Behemoth, quem feci tecum, scienum quasi bos comedet*, inquit, ille cap. 40. v. 10. Quid est, quod diabolus potius ut bos, quàm ut equus, aut cæterorum animalium quoddam sæno velti perhibetur? Quid mysterij habeat sensus spiritualis eorum verborum? Magnū subest mysterium, inquit magnus Papa, quia *boues non nisi mundo sæno vescuntur*, aliter ac reliqua bruta, quæ non admodum curant, quis eis in præsepi cibus apponatur, sed qualemcunque illum cum auiditate & voluptate sumunt. Quod ergo dæmon fœnum ut bos comedere fertur, inditio est, lectiorum & lauciorum buccæarum illum esse amantem, nec aliorum pernecie sic illum inhiare, uti sanctorum, quos vitæ probitate Deo probatos, & caros nouit: *Fœnum ergo comedere sicut bos appetit, quia suggestionis sua dente contere mundam spiritualium vitam curat*, inquit magnus Pontifex. S. Hieronymus in eadem fuit cogitatione, quando castæ ac honestæ Virgini Eustochio scribens, monuit, ut attentè circumspicereq; viueret, ac sollicita, ne ex Dei donis negligentia, sed curæ, ac vigilantia occasione fumeret: *Onusta incedis auro? Latro tibi strandum est. Non quærit diabolus homines infideles, de Ecclesia Christi rapere festinat*, inquit S. Doctor. Eam ob causam hodie tentatus à dæmone Christus fuit, postquam Dei Filius proclamatus, ut doceret, quantam sui curam gerere debeant, quotquot sunt filij Dei per gratiam, ut ne illa excidant, dæmon enim ijs vehementius tentando imminet, quos vitæ integritate præstare videt.

PERIOCHA III.

Et cum ieiunasset.

Ieiunium est Athlas sustentans orbem, & ieiunans gygas fascio ad omnes iniquioris fortunæ casus duratus, ut nihil illum offendere, aut ledere possit, ut qui vitam Angeli, ac Dei viuat.

VIX est alia tam decantata in Scripturis virtus, quàm vna sola ieiunij. Et cum ieiunasset Christus quadragesima dies, totidemq; noctes, demum exultationem sibi conflare cœpit. Neq; miror tam grandia de ieiunio dici, cum ipsum sit tam magnum, ut appellatione non inferiore honorari me-

reatur, quàm Athlantis mundi, ipsum enim suis humeris mundum sustentat, quemadmodum ille, ex Poëtarum fabulis, orbes cælorum succollabat.

Videtur hoc difficile probatu. Verum S. Ambr. suæ sapientiæ profunditate omnem hic nobis molestiam adimeret. Dicit ille, exurgenti primùm mundo, primùm à ieiunio subiectum fuisse lapidem, cum splendida lux condita fuit: secundusq; die, & tertio, & quarto, quo lux à tenebris discreta, obseruatum ieiunium, quinto die productas aues, ac pisces, quibus mandatum sit crescere & multiplicari, sed non permittum eodem die soluere ieiunium, sexto demum creatas bestias, quæ cum effundi in passum, & violare ieiunium cœperint, tum exemplo submonisse Deum ab opere conditionis manum, tanquàm dixisset, sit finis mundi, postquam finis factus ieiunij, velut ob intermissam abstinentiam abstinerit se à creatione plurium rerum. Itaq; ieiunio optimè dicere possumus, *Athlas orbis*, donec enim illud persenerabat, mundi fabrica proficiebat, ab illo scilicet sustentata, cum verò ieiunium desijt, simul Orbis ædificium cessauit. Audiamus S. Ambrosium: *Primus vsus mundi à ieiunio capit, quando lux clara resplenduit. Secundus dies in ieiunio. Tertio die pabulum terra germinauit. Quarto die adhuc ieiunium. Quinto die produxerunt aqua reptilia animalium & volatilia, & benedixit eis dicens, Crescite & multiplicamini, & non dixit, Edite & manducate. Sexto die bestia sunt create, & cum bestiis orta edendi potestas est, & vsus escarum: Vbi cibus capit, ibi finis factus est mundi.* Hæc ille lib. de Elia & ieiunio cap. 3. Quid diuinius dici possit? Desijt ieiunium, & cum illo simul mundus finiri cœpit, & consummari, nec enim posthæc noua condita, sed priora conseruata tantum fuere. Sed quid mysterij habeat, quod cum ieiunio mox simul intermissum fuit ædificium mundi? Malum omen, triste præsagium, infaustum prognosticum est, inquit S. Mediolanensium antistes, quod tunc orbis fabrica cessauit, cum ieiunium intercidit: *Vbi cibus capit, ibi finis factus est mundi, quo inditio declaratum est, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos desijt augeri.* Sic ille iterum.

Videre illud etiam ex eo est, quod Christus dixit, talem futurum finem mundi, qualem exitum habuit sæculum S. Noëmi: *Sicut in diebus Noë, ita erit & aduentus Filij hominis, sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes & bibentes, ita erit & aduentus Filij hominis*; Matth. 24. v. 37, 38. Quando ergo cibi ac potus luxui indulgebatur, malum

lum id omen, & vergentis in finem mundi prænuntium erit: Eo nempe iudicio ab orbis initio declaratum est, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos desijt augeri. Iure ergo meritissimo ieiunium donamus titulo Athlantis orbis, columnæ mundi, basis terræ, quando eius humeris tota hæc machina incumbit. Ieiunauit ergo Christus, vt præclaram apud omnes existimationem constaret virtuti ieiunij, cui tam plurimum debemus.

Ieiunauit tunc porro etiam Saluator noster, quando à dæmone tentandus, vt tali exemplo nos doceret, aduersus tentationes nulla esse ieiunio validiora arma, non scutum, non lorica defensionis commodiorem. Subiungit hoc S. Basilias magnus hom. 1. de ieiunio, vbi sic habet: *Dominus noster non prius in carne, quàm pro nobis assumpserat, diaboli insultus excepit, quàm eam ieiunio communisset.* Itaq; tam est potens armatura ieiunium, vt securus intre bellum, & congredi cum hoste possit Christianus, quisquis illa est instructus. Magna sanè exaggeratio est, quod Christus non prius in carne diaboli insultus excepit, quàm eam ieiunio communisset. Quid enim amplius, aut maius dici queat? Videtur enim ieiunium tam fortè esse scutum, vt illo satis esse rectus ac tutus Christus potuerit, tamen omni alio defensionis genere nudus.

Ergo Christianus, qui pro eo ac decet, ieiunat, nullum habet periculum, quod timere debebat, nec enim vllum illi vel à dæmonibus, vel ab incendio, vel à tormentis quantiscunq; venire incommodum, aut detrimentum potest: Nam qui ieiunat, idem gygas est velut fascino duratus, eorum instar, qui ex fabulosis Poëtarum commentis, neq; gladijs, nec lanceis vulnerari, aut lædi poterant. Tale quid ieiunium facit, fascinat, munit, obfirmat, roborat hominem, sic vt vnus ieiunij cultor omnes ad pugnam euocare possit, neq; timere debeat, ne quidquam ab eis offensæ accipiat: *Qui in his sixerit, qui per ista fuerit committas, iacula peccati, diaboli tela, mundi machinas; Sitorum cuneos, mala carnis, solupratorum laqueos, arma mortis, Christianus armiger, bellator dominicus non timebit,* inquit S. Petrus Chrysol. serm. 43. Quod fascinum potenterius velitis?

Aliunt nonnulli, Samsonem fuisse gygantem. Si ita est, vt ij volunt, quis cum gygantem fecit, atq; ita fascinauit, vt perpetuus ab hostibus victor rediret, quem si à viribus, & robore æstimes, magis ex ære fusum, quàm ex carne & sanguine coagmentatum dicas? *Qua res fortissimum Samsonem fecit in-*

expugnabilem? Clamat magnus Basilius hom. 1. de ieiunio. Respondetque: *Annon ieiunium? Cum ieiunio in utero matris conceptus est, cum ieiunio educatus est, ieiunio in virum adoleuit; & quomodo non omnes superaret, ac vinceret?*

Abiecerunt quidam Daniele in lacum leonum, & illius socios in fornacem ignis exurendos. Et Daniele quidem ita venerati sunt leones, vt quantum præsentem haberent prædam, illam tamen citrà nocumentum Prophetæ sancti adirent, & ignis non modò nihil incommodauit pueris cæteris, verùm in medio etiam fornacis iucundè obambulabāt, tanquam Fauonius quidam eos afflasset, & ne pilus quidem ex eis quicquam detrimenti accepit, & capillus capitis eorum non est adustus, Dan. 3. v. 94. Quis Daniele à dentibus ferocissimarum bestiarum, quis ab ignis incendio sanctos Pueros seruauit? Quis id præter ieiunium facere alius potuit? De Daniele S. Ambrosius hæc graviter pronuntiat: *In adamantis rigorem abstinentiæ soliditate membra durata non pauerunt vulnere. Sic eum constrinxerant ieiunia, & in eius corpore ferarum moribus locus esse non posset.* Hæc ille lib. de ieiunio & Elia, cap. 7. Sanctos pueros verò ob id in veneratione apud ignem fuisse ait, vt ne capillos quidam eorum quicquam offenderet, quia illam quos, ieiunia commam pauerant, ij nempe capilli, quantumvis teneri, qui à ieiunio erant innutriti, flammæ fuere imperuij. Vt videas quantum roboris à ieiunio veniat, & quàm certam sibi promittere victoriam possit, qui ieiunio obarmatus in pugnam vadit.

Nolo me vobis debitorem acutæ meditationis, quàm à S. Chromatio accepi. Queritis is, quare Iudith, cum ad obtruncandum Holofernem pergeret, tam culta, tam elegans, tantis monilibus ornata, tam splendide, atq; opulenter vestita iuerit, vt famuli Holofernis attonitis similes dicerent: *Non est talis mulier super terram in aspectu, & pulchritudine;* Iudith. 11. v. 19. Nonne satius penitentis habitum induta fuisset, ciliciumq; & saccum vestisset, quàm holoferica, & margaritis? Et postquam domi ad magnam se inedia damnarat, cur non facie prætulit ieiunium, quo sese exercitaret? Respondet S. Chromatius, astutiam militarem fuisse, & præclarum stratagemam, quod Iudith fecit, ne frustraretur victoriâ, simile eorum, quibus cauti duces occultare solent arma, quæ ab hostibus maximè formidari sciunt. Et quoniam ieiunium pro armis est, quibus certa ex omnibus hostibus refertur victoria, idcirco dissimulare illud Iudith voluit, vt incautos

cantos facilius deiiceret hostes. Cum magno merore pro populo esset afflicta, post solennitatem triduanam ieiunij, capere vult, & lata facie ita in interna afflictione tristitiam textit, ut dissimulato gaudio latere hostibus videretur, ac sic demum per laetitiam cultus ieiunij textit, & ab hoste triumphum victoria reportauit, inquit ille in cap. 5. Matth. Si in vultu maciem vidissent, ieiuniumq; legissent, pertinuissent eam Assyrij, vt verò securitatem illis præstaret, non ieiunare finxit, atq; hæc ratione illos vicit.

Subijciam hic in commendationem ieiunij gratissimum aliquid eorum quæcunque in eius laudem dici possunt. Nunquam S. Ioannes Baptista opinionem filij Dei apud dæmonem obtinuit: Christus verò talem de se apud illum hodie existimationem excitauit, quando ab illo interrogatus fuit: *Si filius Dei es*, dic vt in panes vertantur lapides. S. Petrus Chrysologus in hanc rem ita dicebat serm. 13. Ioannem viderat diabolum urbium delicias squalentis eremi habitatione mutasse, molliem carnis vestis asperitate calcasse, agrestis cibo mundi totam frenasse luxuriam, & quod solum Deitatis insigne est, hominibus dimississe peccata, & tamen non ei dixit, *Si filius Dei es*; & ubi Dominum vidit iugiter ieiunantem, proclamat, *Si filius Dei es*. Hæc ibi. Plus nunc Christum timet, quàm Ioannem. Quomobrem? *Quia Christum sic videt iugiter ieiunantem*, idcirco illum & suspicabatur Dei filium, & formidabat. Ioannes comedebat, & quos comedentes diabolus cernit, hi plurimum de sua existimatione apud illum perdunt.

Id verò tantam habet veritatem (norate mihi, amabo, sublimissimi conceptus grauissima pondera) vt etiam Christus, quem Deum putauit dæmon, quanquàm à se in cruce victum & prostratum, quanquàm & à morte gloriosè rediit, neque formidabilis illi fuerit, nec Dei filius visus, postquàm visus post resurrectionem cibos sumere, sit vt nouum nouæ cruci illius ac morti lignum posthæc perquireret.

S. Epiphanius est hæc præclarissima cogitatio, & verba illius ista: *Videns illum tertîa die à mortuis resurrexisse, repente veluti acutâ cuspidè transiectus in terram concidit. Ceterum rursus aquè eum ac ante comedere & bibere cernens, aliam denuò crucem illi destinauit.* Hæc ille Orat. de Ascens. Christi. Iteratò illum agere in lignum parabat, quòd existimaret vel non esse Filium Dei, vel defendere se non posse, qui vescebatur, qui victus & potus vsum reprobabat. Vt videamus quàm potentia arma sunt

ieiunium, quando ea sola perterrent inferos, homines verò ita fascinant, vt nihil detrimenti eis à quouam inferri possit.

Neq; hoc miror, cui enim familiare est ieiunium, is non hominum, sed Angelorum posthac catalogo est inferendus, de quo S. Athanasius Orat. de Virg. *Qui ieiunio vtiuntur, Angelici ordinis censendus est.* Quid habet Angelus? Illam vnâ inter plurimas excellentias, quòd nec benedictione, nec maledictione mouetur, 2. Reg. 14. v. 17. cuius tam est inexpugnabilis fortitudo, vt nec adulationibus intumescat, nec deiiciatur probis. Talis est, qui ieiunij obseruans, angelici ordinis censendus est, viuut vt Angelus, atq; ob id est insuperabilis. Quid verò si etiam Dei vitam viuat? de quo Dauid ait: *Non accedet à te malum*; Psal. 90. ipse namq; natiuam habet ex sua sententia immunitatem, ac libertatem ab omni malo, damno, incommodo. Tali privilegio ex gratiæ dono gaudet, qui ieiunat, nec enim alius illo viciniùs Deum accedit, quod S. Ambrosius enarrat: 1. in Ionam sic expressit: *Aliter Deo proximi esse non possumus, nisi ad eum ieiunij propinquemus, Deus enim ipse semper ieiunans, & sanctus est.* At si Dei vitam viuut, quisquis ieiunat, quomodo non semper triumphet, donec in hoc mundo agit? Quæ illi pœna incommodabit? Quæ illum tentationes subigent? Quis hostis subpeditabit?

Ieiunemus ergò exemplo Christi, vt viuamus securi, quem ob id S. Marcus refert inter bestias fuisse, cum ieiunio vacabat, vt nos moneret (obseruante id Euthymio) eum, qui ieiunat, turò inter feras syluestres agere posse, nihil enim est quod ieiunio præualeat, aut contra illud quicquam possit.

PERIOCHA IV.

Quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

Alacritas & deuotio, qua cum opera nostra exercemus, lapsus quidam lydius est, ad quem illorum valor & pretium expenditur.

VT Deitatem in Christo dæmon suspicaretur, illud fecit, inquit S. Pet. Chrysol. serm. 13. quòd illum tam pertinaciter, alacriter, deuotè, hilariterque versari in ieiunio vidit: *Quia sic videt iugiter ieiunantem, proclamat, Si filius Dei es.* Et verè ita est, quia vt operum nostrorum pretium intelligas, nullus præstantior lydius, quàm promptitudo, celeritas,

leritas, deuotio, quæ sunt. Indè pronum est arbitrarî quîs sit, aut non sit filius Dei, quis illi ex animo, quis affectu filiali, ac deuotè obseruiat. D. Greg. Nazianzenus quando iuuenes adultiores baptizabat, ad hanc regulam incedebat. Quando videbat nonnullos, qui sacras baptismi ceremonias ægrè ferebant, celeriterq; eas absolui cupiebant, mox dicebat: Talium modica est deuotio. Cùm verò alios cerneret, qui ijs ritibus hilares alacresq; aderant, id illi magno solatio erat, consideranti quantum deuotio ista valeret, ex modo enim operandi opus ipsum arbitrarî est facîle. Itaq; concludit, dicens: *Ne exorcismi medicinam asperneris, nec ob illius prolixitatem animo concidas, nam is quoq; sicut lapis quidam hydus est, ad quem exploratur, quàm sincero quisq; pectore ad baptismum accedat.* Hæc ille Orat. in sanct. baptismi.

Qui breues Missas expetit, & qui eas ad illius Votum perfunctoriè cursimq; legit, cui sacra concio omnis protractior, reliqua verò quæcunq; & quantacunq; confabulatio momentanea videtur, qui ieiunium quadragesimale causatur, quod illi longius accidat, quàm vita socrus suo genero, aut nurui, cui pensî horarii persolutio grauis est, & molesta, quis hæc ex auro puro esse opera dicat? *Verus lapis quidam hydus est*, qui ea ex auro chymico constata indicat, nam quæ vero auro constant, ea tractim, deuotè, hilariter, & cum spiritali iubilo persoluantur. Hinc est illud Cassiodori in præfat. l. i. epist. *Alacritas mentis diuinis tantum muneribus applicatur.* Et S. Paulus, vt diceret qui illi se filios Dei opere probent, ait: *Quicunq; Spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei.* Rom. 8. v. 14. vbi aptè in rem nostram Græcus & Syrus transferunt: *Qui Spiritu Dei ducuntur, ij sunt filij Dei.* In his pensa illud, *ducuntur.* Dicamne filiam Dei eam virginem, quæ comœdiam ipsa petit, ad Ecclesiam ducitur? Dicamne filiam Dei illam coniugatam profanam, cui semper affluunt facultates, vt se comat & poliat, & nihil vnquam reliquum est, quod Dei gratiâ in pauperes erogat? An virum illum titulo filij Dei donabo, qui pauperes denudat, vt eas, à quibus nudatur, vestiât, qui ad omnes mundi vanitates expromptus est & concitus, ad solius autem pietatis obsequia, & Dei cultum semper impeditus? Iam Sacerdotem, qui Missam percurrit, ac mensam protrahit, quis filium Dei existimet? *Nam qui Spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei*, quæ secretum amat virgo, quæ virtutem colit maritata, quæ continentia studet vidua, vir illuistris qui deuotus, sacerdos qui religiosus, de-

mum quicunq; ad omnia, quæ ad cultum Dei spectant, semper præsto sunt, & quoquò vocantur, faciles, hilares, vultu sereno, ac læto corde obsequuntur, *ij sunt filij Dei*, eorum opera valent quod opera filiorum Dei, qui enim promptè, suauiter, ac deuotè agit, quicquid illud agit, is filius Dei est.

Postquàm in cruce vitam vitæ author posuerat, quidam centurio (vt Euangelistæ ferunt) cùm vidisset prodigia, quæ in morte illius acciderunt, non modò Christum hominem flagitiosum non est arbitratus, quales putauit duos vtrinq; cum illo crucifixos, sed è contra sanctum, iustum, innoxium existimauit, vociferatus: *Verè filius Dei erat iste.* Matth. 27. v. 54. Querit S. Paschasius, quid post cætera cælorum terræq; signa mouere potuerit hunc centurionem, vt Dei filium crederet eum, quem in cruce mortuum videbat. Respondet porro, quod centurio, postquàm Christo dictum audierat, *Descendat nunc de cruce, & credimus ei*, & perseueranter ligno, cui semel fixus, hæsisse viderat, talia apud se cogitauit: Qui tam lubens in tormentis agit, & pœnas tam proclui animo sustinet, & mortem tam lætus excipit, is Dei filius est. Nimirum filij Dei ad omnem eius voluntatem se componunt, nec minùs pœnâ gaudent, quàm gloriâ, tales in aduersis, quales in prosperis. Verba illius dono: *In vultu eius tanta erat alacritas, tantaq; claritas, ut possent omnes intelligere, quia sua sponte moriebatur*, & quod esset filius Dei, qui enim non sunt filij Dei, inuiti feruiunt, mandata eius ægrè obseruant, nec rerum suarum satagunt, & omnia repugnanti animo inuiti faciunt.

Itaq; dæmon, cùm videret Christum tantos dies & noctes sine cibo transmittere, ieiunio tam perseueranter hilariterq; vacare, filium Dei illum est arbitratus, dicens: *Si filius Dei es, &c.*

PERIOCHA V.

Accessit ad eum tentator.

Cùm à dæmone superamur, victoria de nostra magis imbecillitate, quàm ab ipsius fortitudine descendit, res enim nobis est cum hoste thraſonico, cuius tota in minis, & terriſſimo posita est feritas, cætera tam ignauo, vt armorum nostrorum illum splendor perstringat, tam metuloso, vt solus congregi non audeat, tam misero, vt tantilla illum aqua sorbeat.

Dignum

Dignum consideratione est nomen, quo sacri Evangelistæ dæmonem donant, quem tentatorem vocant. Et accedens tentator, inquit Matthæus. Non fortem appellat, non potentem, non robustum, non valentem viribus, vt intelligamus, quoties ab illo superamur, non id brachij illius strenuitate, sed infirmitate nostra fieri, nostrâ ignauitiâ, non illius diligentia accidere. Sic nempe ait S. Petrus Chrysostolus. *Diabolus nihil esset, si homines sollicitiores & cautores essent. Aut quid inquam prauauius ille in homines virtute, nisi arte, mendacijs, insidijs, fraude, dolo, nequitia, & turpium ministerio, furore criminum?*

Si non est ita, videamus, quod illi nomen Sponsus in Canticis tribuat. *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoluntur vineas*, inquit ille ibi c. 2. v. 15. Accepit ex his verbis materiam deridendi dæmonis S. Greg. Nyss. hom. 5. in Cant. vbi eum sic ludit: *Hic ergo tantus imperator legionum dæmonum quomodo re vera & solâ potestate nominatur parua vulpes, & omnes, qui eum circumstant, & vniuersus eius exercitus, vulpecula? Non enim dicit, Venamini aprum syluestrem, aut singularem ferum, aut rugientem leonem, aut magnam balenam, aut magnam draconem, sed parua vulpes & infelices, si cum nostris viribus comparentur. Vt vel hinc videamus, quàm à nobis reportat victoriam, eius parentem esse nostram inertiam.*

Aggressus est ille Sanctum Patriarcham Iob, triumphum tamen de illo diuinus Patiens egit, in quam rem sic disserit B. Ioan. Chrysostolus. hom. 13. in Matth. *Cum omnia peregrisset magno cum tentationum strepitu, & omnia explorasset, nihil explicare potuit. Quàm eleganter dictum, Cum tentationum strepitu!* Vt enim in Periochæ nostræ titulo diximus, tota illius in minacijs posita est ferocia, & solâ oris spumâ terreat.

Non vacat mysterio, quod Scriptura illi *Aquilo* dicit: *Ab Aquilone*, inquiens, pandetur malum super omnes habitantes terra. Ierem. 1. v. 14. Et in Cant. c. 4. v. 16. *Surge aquilo*; quod multi de malo dæmone accipiunt, velut illud Ieremiæ de eodem interpretatur Glossa interlinearis. Quare verò huius potius venti, quàm alterius nomine cacodæmonem appellant? Stephanus Cantuariensis in c. 4. Amos in allegor. biblicorum, ait plurimum conuenire dæmoni cum hoc vento, namq; *Aquilo sonorus est, & asper, & stridet, sed non pluit.* Cùm Aquilo spirat, & naues hinc inde commean, videtur cælum nouo diluuiò terram obruere totam velle, at si quidem

sonorus est, & stridet, non pluit tamen. Talis est dæmon, terret, minatur, despumat, sed nihil potest, imbecillis, absq; viribus est. Ergo cùm nos frangit, aut deijcit, id fragilitati nostræ adscribendum, non illius fortitudini.

Adhæc quâ illâ re designari pusillanimitas militis cuiuspiam æquè potest, quàm si illi hostilium armorum, gladiatorum, bipenniumq; solus splendor metum iniiciat, & animum adimat? Vide nunc quocum nobis res est, nimirum cum inimico tam ignauo, vt subigendo & sternendo illi sat sit, si fulgere modò, ac splendicare arma nostra videat.

Philistæi, vt sacræ literæ habent 1. Reg. c. 5. statuerunt quondam arcam Dei in templo suo iuxta Dagon idolum, cùmq; postridie redirent, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini. Certum est, quod idolum in faciem corruit propter diabolum, qui illi inerat. Sed quibus machinis deiectus fuit? Respondet S. Basil. Mag. in c. 10. Isaïæ: *Prolapsus Dagon erat ea, quæ cernebatur statua, in faciem verò prolapsus erat ipse dæmon à claritate gloria deusctus, quæ circa arcam Dei exsplendescbat.* Soli radij, quos arca ei aculabatur, sat erant, vt diabolum demolirentur, ac solo affligerent, nempe ille tam est meticulosus, & pusillo animo, vt solus armorum nostrorum fulgor metu illum percellat, & expugnet.

Huc adludit S. Ioan. Chrysostolus. hom. 4. in Gen. cùm ait: *Tantum cura sit, vt ipsa quotidie arma abstergamus, ita vt fulgida sint.* Et radij exacercent oculos maligni dæmonis contra salutem nostram omnia machinantis. Non magnâ industriâ opus est, cùm nos dæmon adoritur, splendorem modò conspiciat ferri, quo armamur, odorem tantum percipiat sanctitatis, quâ fragramus, hoc enim sufficit, vt ille vel superetur, vel in fugam conijciatur.

O quàm exploratam habebat inimici huius imbecillitatem S. Antiochus, quando sic Deum appellabat: *Certè Domine, susceperis mea, atq; artus meos fac splendescere infusione tua lucis.* Hæc ille hom. 85. Et quid inde? *Conseruabo me immaculatum, & irreprehensibilem ab omni operatione diaboli.* Nam si ego lucem, & gratiæ tuæ radios euibro, id vnum mihi sat superq; est, habeo enim tam inualidum antagonistam, vt solo intuitu illustrium armorum meorum deijciatur, & ego ab illo liber euadam. Sic enim etiam D. Cyprianus habet serm. de Ieiunio Christi: *Deterfa rubigine coruscantibus armis impotunum hostem terret & repellit.* Quem alium tam remisso, tam nullo animo hostem velis?

Præterea cum vnus quidam solus domi relinquitur, solusq; in ea cubare non audet, sed collegas sibi adiscit, ut iuxta dormiant, mox illum meticolosum pronuntiamus, qui solitarius agere, & somnum absque socio capere domi non auit. Hinc ego arbitror ingentem dæmonis timiditatem. De illo ait Christus, postquam semel pulsus est animâ, pererrare illum loca arida, & requiem captare, quam cum inuenire non datur, tum hospitium prius repetere, atq; in eum finem vadit, & assumit septem alios spiritus secum, & ingressi habitant ibi. At quando redire in animam illi est animus, quorsum huc socios adhibet? Cur non solus diuertit? Dixit huc aliquid peniculate Euseb. Emislenus: *Non sufficit ei, ut solus talem domum possideat, socios quærit spatiosus est locus, multis indiget habitatoribus.* Tam angusta & ampla illi regia videtur, tam vasta domus, ut solus in ea morari timeat, itaq; socios quærit. Quod maius pusilli animuli inditium?

Insuper cum hominem miserum, angusti pectoris, timidiusculumq; indigitare volumus, dicimus: *Se akoga en poca agna; tantilla illum aqua sorbet; in allerwenigsten Wasserle geht er zu grund / vñ erschafft.* Postquam Passio Domini tam proluxa fuit, atq; ex tam varijs partibus constitit, quæri potest, quâ illâ deiectus sit, & sub iugum redactus dæmon. Dicat hic quidem, quod oratione in horto prostratus, ille, quod spinis coronæ confossus, alius, quod flagris & virgindemiâ profligatus, aut certe crucis fuisse contusus fuerit. Verum ut ignauiam dæmonis intelligamus, S. Athanasij hac de re arbitrio acquiescamus, qui serm. de Passione & Cruce Domini sic ait: *Dæmon Dominum adorans confectus est, fractus est non alibi, quam in latere ad costas, ex quo effluxit sanguis & aqua.* Magnum mysterium, quod eâ aquâ illum vincere, & præfocare magis Christus voluit, quam cruce, aut alio quouis cruciatuum suorum instrumento. Magnum omnino, quo nobis indicatum, quam pusillo sit animo, qui nos tentat, quam ignauus, qui nos persequitur, qui tam modicâ aquâ mergitur, fractus non alibi, quam in latere ad costas, ex quo effluxit sanguis & aqua, quod euidenti inditio est, quod nos superari permittimus, quoties Deum offendimus, nostrâ socordiâ abducti, non ipsius potestate coacti.

Intelligamus semel imbecillitatem huius inimici, quem tam vehementer pertimescimus, idq; sine causâ. Scriptura sacra cum de S. Iob loquitur, ait: *Vir erat in terra Hus, nomine Iob.* Quale porro hoc laudum illius exordium, quod *Vir erat?* Quid tali

encomio significare nobis Spiritus S. voluit? Dicat id Origines peregre: *Aduersus diabolum est sermo iste, tanquam si diceret, O malignissime diabo, ô nequissime satana, aduersus quem altercaris? Aduersus hominem, aduersus corruptibilem, cum sis incorruptibilis & incorporeus. Sed & sic conculcaris, superaris, humiliaris ab vno homine, cum sis spiritus.* Hac signauit, dicens: *Homo quidam erat, qui omnem exercitum diaboli fugauit, qui omnem virtutem nequissimi debilitauit.* Contra pauxillum vermem immanis serpens decertas, cum fragili corpusculo spiritus feriri, lædi, ac mori nescias congrederis, & cedis tamen, & occidis. O ignaue, & pusillanime, cum pugilo terræ sublimis angelus manus conferis, & succumbis, contra homuncionem vnum totas inferorum legiones producis, & fusus confususque abscedis! Quam parum vales, qui totius licet flygis exercitu instructus, minus homine vno vales! Vno, inquam, homine, qui omnem exercitum diaboli fugauit, omnem virtutem nequissimi debilitauit. Sibi ergo Christianus imputet, quando ab illo opprimitur, & suæ imbecillitati, quia tam debilem hostem habet, quam expositum est.

PERIOCHA VI.

Hæc omnia tibi dabo.

Christus diuinitatis suæ existimationem in periculum adduxisset, si vnus sibi omnia arrogasset, cum ipse, totus quantus est, sit communis omnium.

Lapidibus, gulâ, vanâ gloriâ in templo Christum dæmon tentarat, & succubuerat, demum ergo auaritiâ & cupiditate animum eius sollicitat, vniuersaq; Orbis regna oculis illius subiecit, dicens: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Sed quæ illa stultitia? Quàm insignita & turpis amentia, quod vni omnia vouet, promittit, addicit! Et reliquis nihil erit reliquum? Nonne bonum est, ut bonis Dei fruantur omnes? Quàm facile erat videre, esse diabolum, qui sic loquebatur, itaq; hoc etiam loco Christus illum abstructâ larvâ detexit, inuerecandiam eius ferre amplius non valens. Si enim Dei minister fuisset, aut Angelus illius, vel Deus ipse, nunquam illum hæc re, aut ratione prouocasset, nec enim vult Deus, ut sua bona quidam sibi solus habeat, sed ut ad omnes omnia deuiuentur.

Emittebat Christus Apostolos nouæ legis nunti-

es, & aiebat: *Predicate Euangelium omni creatura;* Marci 6. v. 15. vt omnibus absq; exceptione innotescat. Nimirum dona Dei ad omnes extenduntur, vt fruantur ijs vniuersi.

Singulari attentione obseruavi, quòd Spiritus S. cum sit dispensator gratiarum ac beneficiorum Dei (idq; ex officio, vt propterea illum ecclesia inclamet, *Veni dator munerum*) simul blandus ventus dicitur à Christo, qui de illius operibus sic ait: *Spiritus vbi vult spirat, & Vocem eius audis*, Ioan. 3. v. 8. Quare verò Spiritus Dei, de quo ad litteram, ex sententia Glos. Ord. & Interlin. hic agitur, magis Spiritus, siue aëris ac venti, quam ignis aut aqua nomine describitur? Videtur mihi peculiari mysterio factum, quòd distributor munerum Dei appellatus fuit ventus, & suavis aër, vt eo instruermur, quàm communis velit esse, dum se omnibus communicat & impertit: Nam cætera elementa quidem ad vnus pertinere dominium possunt, vt dicat, *mea est hac aqua, meus ignis, terra mea*, Verum, *meus est hic ventus, mea aura, meus aër*, nemo verè dicere potest, cum hæc nullius priuatæ iurisdictioni subsint. Huius ergò elementi nomine appellari Spiritus S. voluit, vt nos doceret, dona sua non esse vnus propria, sed cõmunia omnium, vt enim talia sint, & in omnes exundet, fat est à Deo illa venire.

Non prætereamus silentio quoddam S. Petri Chrysologi acumen. Ibat Archangelus Gabriel perlatum Matri ac Dominæ nostræ illud tantis votis expetitur nuntium, cumque illam salutasset, turbata fuit verecunda puella, quam vt pacatam redderet; sic compellabat: *Ne timeas MARIA, ecce concipies & paries filium*, Luc. 1. v. 30. 21. qui sit idem Filius DEI. Dignum est obseruatione, quòd idem Angelus, cum Zachariæ felicem ortum S. Ioannis Baptistæ prænuuntiauit, dixit: *Vxor tua Elizabeth pariet tibi filium*. In quæ argutè inquirat Sanctus Petrus Chrysoli. quid causæ sit, quod Angelus alijs verbis Virgini, alijs Zachariæ propinquum filij natalem præfagijt. Virgini nempe dicebat: *Ecce concipies, & paries*; Zachariæ autem: *Pariet tibi*; Cur Virgini non æquè ac Zachariæ dixit, *Concipies & paries tibi*, sed absolutè solum, *Concipies & paries*? Respondet D. Chrysologus, id factum, vt nobis innotesceret, quid inter dona Dei, & hominum interesset. Ioannis ortus sic prænuuntiator: *Pariet tibi*; homo enim ille erat, qui nasciturus, at vbi Deus nuntiator concipiendus, & nasciturus, dicitur: *Concipies & paries filium, non dixit, Tibi, non dixit, Tuum*, inquit Chrysol. serm. 142. quoniam

Deus est, de quo nemo dicere debet. Ad me solum spectat, ego solus illius possessor, nam cum Deus sit, debet esse omnium, neq; soli Mariæ nasci, sed totius mundi commodo & vsui. Dona enim Dei ad omnes spectant, & in omnes distribuuntur: *Non dixit, Tibi, non dixit, Tuum*.

Neq; subtricebo hoc loco quandam meam singularem meditationem, quam mihi quædam S. Ioannis Chrysostomi verba ministrarunt. Nabuchodonosor, vt habes Dan. 3. quò potentia & opulentia suæ ostentationem faceret, *fecit statuum auream*, iussitq; vt eam omnes adorarent. Soli ex omnibus detrectarunt parere mandato tres Hebræorum pueri, quos domi suæ rex enutrierat. Quo consilio soli non obtemperarunt regis præcepto hi pueri, vt non adorarent statuum? Et nonné cultum in ea Deo pendere potuerunt? Respondet D. Chrysost. fieri non potuisse, vt illi statui inesset Deitas. Deitatem aurum capere nequit: *Numquid imago tale potuit demonstrare? Ecce Deus in auro non fulget*; inquit ille hom. de tribus pueris. Difficultatem nobis in manibus reliquit Chrysostomus, cum ait, Deum in auro lucere non posse. Quid ni enim ita? Quare metallum tam præstans esse maiestatis diuinæ symbolum nequeat? Quare Deus in auro non luceat? Si rem enucleatè penses, percommode in rem præsentem os aureum dixit, cum ait, quòd Deus in auro non luceat: Habet enim aurum natuum aliquid, quod conditioni Dei plurimum aduersatur, estque ex Plinio lib. 33. cap. 4 alijsq; qui naturalium rerum proprietates exsequuntur, illud, quòd aurum est admodum illiberale, & auarum, vt quod omnia sibi velit, quo loco generatur, ita nimirum omnia latè depascitur, & exsugit, consumitq; vt non arbores, non plantas, non flores ferat terra, quæ aurum producit. Hinc iam nobis palam fiet subtilitas Chrysostomi: *Ecce Deus in auro non luceat*; pugnacissimè enim cum Dei ingenio pugnat: Nam aurum sibi cupit omnem virtutem terræ, quam occupat; Deus verò virtutes suas, & quæcunque sua in omnes vult decurrere. Ita quisquis cuncta sibi desiderat, non est seruus Dei, nec ad morem illius educatus, neque ab illo doctus, nam illud, *Omnia tibi dabo*, cum debeant esse omnia singulorum, dæmonis est doctrina, de illius schola venit, in schola enim Dei omnia sunt communia. Itaque Christus diuinitatis suæ existimationem in periculum adduxisset, si quæ dæmon offerebat, omnia acceptasset, qui hoc sibi magnæ semper gloriæ duxit, quod se communem omnibus semper præstitit.

PERIOCHA VII.

Illi soli seruiēs.

Creator debet nobis semper esse antiquior, ac potior creaturâ, nam cum secus sit, ita ille succenset; ut ad vindicandam contemptus sui iniuriam, peccatum, quod inter omnia maximum, permittat.

A Bigit Dominus à se dæmonem, plectitq; proiectam illius in dicendo audaciam, inquires: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruiēs*. Est admodum commoda nostris animabus hæc doctrina, quæ tamen cordibus Christianis videatur persuasâ, nescio tamen an sit omnibus satis vtitata. Quamuis enim, quod ad latriæ cultum, & Diuinitatis agnitionem attinet, per fidem, & religiosam obseruantiam Christianus, quod debet, agat, an verò in eo etiam partibus suis omnibus satisfaciât, ut illi soli seruiat, id ego nescio. Grauiſſimâ scilicet obligatione illi soli famulari tenetur. & sic eum amare, ut tota in illum solum feratur dilectio, nec parte qualicunque in creaturas, aut res alias propendeat, quæ impedimentum sancto ac diuino amoris afferre possint. Zelotypus est Deus, & ardens sui honoris æmulator, grauiusq; accipit, & magnam iniuriam interpretatur, nisi ille solus sit nostrum delictum, & omnium, quotquot animus, charissimus. Ut ergo illi placeamus, illi soli obseruire, in solum illum totos nostros amores expendere est necessum.

Regius Propheta David bonam instructionem promittit pijs animabus, quam si obseruent, Deo sponſo gratæ esse possint: *Intellectum tibi dabo*, inquit Psal. 31. v. 8. *in via hac, quâ gradieris. Quæ porro illa doctrina? Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Quid his verbis significare voluit Psalter? S. Gregorius id expressit aptè ad rem præsentem: Equus sicut dominum suum ad portandum recipit, ita etiam sine discretionē alios, qui volunt ascendere, seditores admittit, domesticos, extraneos, seruos, ingenuos, & qualescunq; illos. Dicit nunc sacer Propheta. Nolite fieri sicut equus, quæ enim vult Deo obsequi, & placere anima, præter Deum nullum alium admittat Dominum, oportet.*

O quàm profundè hoc dixit S. Petrus Apostolus, inquires: *Quasi modò geniti infantes, rationale, sine dolo lac concupiscite.* 1. Pet. 2. v. 2. Hic ratio habenda est myſterij, quòd cum locutus S. Petrus.

Dum enim suadet desiderare fauorem Dei, eiusque doctrinam, & institutionem, non dicit, *Quasi modò nati*, verum, *Quasi modò geniti*. Sed quare magis expetamus lac eruditionis, & dilectionis diuinæ ut modò geniti, quàm vt recens nati infantes? Ratio ex Hippocrate lib. de Pueri natura, & Aristotele lib. 4. de generat. animal. cap. 8. ea est, quòd puer recens genitus, & in vtero matris hætenus positus non viuit, nec pascitur aut alitur alio, quàm lacte materno, quod *inferi* dicunt. Non ita infans iam natus & in lucem editus, hic enim non solo contentus est nutrimento, quod illi natura ordinauit, sed pappulas suas & pulcriculas & embammata præterea, aliaque ætati suæ conuenientia requirit. Cum ergo Sanctus Petrus iubet, *simus quasi modò geniti infantes*, vult nos eorum esse similes, ut velut ij solo eo alimento contenti sunt, quod mater & natura ministrat, ita nobis Deus sufficiat, ut illum solum amemus, nec in partem amoris huius creatura admittatur, illum rebus alijs omnibus cariorem potioremuē habeamus, sic ut nullas extrâ illum voluptates quæramus, quando ille etiam omnem famem nostram satiare, omnem ingluuiem explere, omni desiderio facere satis potest.

O quanto in pretio habet Deus, cum se solum haberi in pretio, & plurimum æstimari videt! Ut hoc probem, argutum aliquid in S. Paschasio proferam, quod velim expendaris. Testamenti veteris nemo expressius Christum præfigurauit, quàm castus Ioseph ille Ægyptius, nam & venditus à fratribus, & carceri additus, & Saluator Ægypti dictus fuit, vti Christus à Iudæ quidem venalis factus, à Iudæis autem victus fuit, & Saluator mundi maximo merito audit. Quanquàm hæc ita sint, non vendiderunt Ioseph tamen *Israhelitis* nisi 20. argenteis, ut habet scriptor Genesis cap. 37. v. 28. Habuerunt Christus & Ioseph hoc commune, quòd ambo venditi, & quòd Iudæ quidam fuerunt, à quibus sunt venditi, verum in pretio non conuenit illis, quòd Christus maioris, hoc est 30. argenteis, Ioseph verò solis viginti venditus fuit. Quamobrem id ita factum, ut qui cætera Christum referebat, hoc vno illi abſimilis fuerit? Dicat id S. Paschasius acutissimè: *Ioseph venditus est 20. argenteis, quia non poterat seruus pretiosior esse Domino suo*, inquit ille lib. 12. in cap. 26. Matth. tanquàm Christus ipse dixisset: Exprimat me per omnia Ioseph, tantum ut cum de pretio vtriusque agitur, minoris esse me veniat, nam sic licet Ioseph antigraphium & protypum quoddam meum mei per omnia simile,

simile, vt me pretio tamen exæquet, nolo, ille enim creatura est, ego creator, tamque vehementer execror, quod creaturam mihi parem faciant, vt ne picturam quidem rei tam indignæ ferre queam: *Non poterat seruus pretiosior esse Domino suo.*

Quare permiserit Christus, vt S. Petrus in grauissimum scelus rueret, quod fecit, quando illum negauit, & non nouisse iurârit? Huius rei multas causas adferunt Sancti Patres, quàm D. Chrysostomus assignat, ea singularis est, & ei præsentī peropportuna. Dicit autem id permissum in pœnam eius, quod in monte Thabor dixit, quando Christum, vt tria ibi tabernacula excitarentur, rogauit, inquires: *Faciamus hic tria tabernacula, Tibi & unum, Moysi & unum, & Elie & unum;* Matth. 17. v. 4. Sed quantum hoc peccatum, vt pro eo tam grauiter vapulârît? Videtur enim Petrus id optimâ intentione dicere potuisse, Respondet Chrysost. consilium Petri fuisse, exæquare Creatorem creaturis, nec honoratiorem locum, aut sublimiorem sedem magistro, quàm Discipulis Domino, quàm seruis designare. Hoc verò iniquissimè accepit Christus, quod eodem loco habere creaturas, & ipsum, qui conditor erat, voluit, atq; in pœnam tanti contemptus permisit, vt immaniſſimo periurij & negationis flagitiose obstrigeret. Verba Chrysostomi Christum referunt, velut is Petrum appelleret, ac dicat: Non tibi mirum accidat, quod permisi, vt me negares, & in flagitium longè grauissimum impingeres, quoniam insignito probro me dehonestasti in monte Thabor, quando creaturis parem fecisti: *Nonne in monte transfigurationis in me peccasti, cum tria selles tabernacula fabricari, & in eodem ordine me cum amicis collocare?* Sic Chrysost. serm. de Petri negatione. Quod ergo supplicium eos manebit, qui creaturas non solum exæquant Creatori, sed etiam præferunt: negliguntq; mandata, quæ Deus seruanda dedit? *Deum tuum adorabis, & illi soli serues.*

PERIOCHA VIII.

Consummatâ omni tentatione.

Ex superato in tentatione diabolo nullam consequitur Christianus gloriam, nisi ipsam superati dæmonis gloriam superet.

ABcessit dæmon consummatâ omni tentatione, Quid voluerit his verbis Euangelista? Meâ quidem sententiâ illud voluit pro nostra erudicio-

ne, & morum informatione dicere, quod tentatio omnis transacta, & diabolus planè deuictus fuit. Nec enim satis est superiorem discedere ex dæmonis tentatione, si non prorsum illum subigas, multi enim secundo prælio cum illo in tentationibus decertant, quos ille in eisdem tentationibus supplantat, vt est apud S. Gregorium. Versutus enim & callidus hic inimicus, quando in vna tentatione à nobis frangitur, aliam adornat, vanâq; gloriâ obdulsam priorem tentationem, nos titillat, & quia primo congressu nihil obtinuit, posteriore nos deijcere laborat, hoc est, inani iactantiâ prostrernere. Vt ergo dæmon omnino expugnetur, non solum in tentatione ille est superandus, sed illius deuicti gloria quoq; calcanda, tunc enim vt Christum, ita etiam eum relinquet diabolus consummatâ omni tentatione.

Eleazarus miles fortissimus conspicatus in exercitu Antiochi prægrandem elephantem, vt Machabæorum fert historia, ratus illo regem vehi, vt nomen suum æternitati commendaret, destinauit per medios hostium cuneos penetrare, bestiamque, vnaq; regem trucidare. Peruasit agmina, fudit elephantem, sed is cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic, 1. Mach. v. 46. Mutuam sibi necem Eleazarus, elephasq; intulerunt, & vnam vterq; mortem oppetiit. Vbi sapienter dictum ab Ambrosio: *Bestia ruinâ inclusus suo est sepultus triumpho;* lib. 1. Offic. cap. 40. Id multis vltu-uenit, vt post triumphatum dæmonem, post trucidatam in tentatione feram inferorum belluam, quæ omnium sanguinem vehementer sitit, demùm ipsi succumbant gloriæ, quàm sibi ex dæmone superato parârunt, immorianturq; victoriæ, suoq; sepeliantur triumpho.

Cum illa tam strenua quàm formosa vidua spiritu Dei induta, intra cubile Holofernis, vt libertatem populo suo afferret, auferre illi caput constitisset, percussus bis in ceruicem eius, & abscedit caput eius, inquit sacer textus Iudith. 13. v. 10. Plenum mysterio est, quod duplicato istu caput tyranni demessuit, vt perfectâ reportaret victoriam. Voluit haud dubium eo mysterio docere modum, quo nos gerere debeamus cum immani & truculento animarum nostrarum Holoferne, vt suis numeris absolutum de illo agamus triumphum. Non vllâ ille vice, sed semel iterumq; est feriendus, ac primum quidem cum tentando nos adoritur, vbi cum illum deiecerimus, vt sit omnibus partibus expleta victoria, identidem percutiendus est, curandumq; ne gloriæ deniq;

deniq; succumbamus, quam prior nobis victoria peperit. Binos ergo istus dare oportet, vnum in tentatione, alterum in vanæ gloriæ assultu, quæ nobis ex deuicta tentatione obuenire potest, nisi enim hunc inanis gloriæ impetum retundamus, pro eo vt vincamus, superamur.

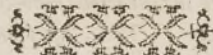
Hoc est quod desiderat S. David, quando videns Christianum athletam cum tentatione à dæmone submissa dimicantem, hæc illi precat: *Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum*; Psal. 120. v. 8. Dominus te o pugil Christi, seruet, siue cum ingredieris, siue cum foras prodis. Querit hoc loco S. Augustinus. *Quid est introitum tuum? Quid est exitum tuum?* Respondetque *Quando tentamur, intramus, quando vincimus tentationem, eximus.* Itaq; Propheta regius Deum orat non solum vt opem ferat Christiano in primordio tentationis, qui est introitus, sed etiam, cum de illa triumphauit, qui est exitus, *quando enim vincimus tentationem, eximus.* Sed hic quid opus est custodia? Quæ subsidij necessitas? Post victoriam & triumphum quid reliquum est periculi? Aut quod timeri incommodum potest, vt Propheta sacer seruari post victoriam Christianum bellatorem tantoperè obsecret? Quod timeri incommodum possit, mihi dicis? Illud, quod præmonuimus, ne scilicet Christianus duellator, postquam hostem strenuè pugnando cæcidit, ipse superbiendo de obtenta victoria cadat. Rogat ergo Propheta pœnitens, vt ne dæmoni per elationem ob victoriam de illo in tentatione superato obtentam succumbat, si non Deo victoriam ascribat, & agnoscat ab illo fuisse quod benè cepit, & quod feliciter absoluit, & quod totum à virtute potentæ illius venit. Nisi enim etiam hæc gloriâ superior euadat, quam habet ex eo quod dæmone superior fuit, arrogantem triumphatorem reliquet illum, de quo triumphum egisse existimauit.

Refert Scriptura, Abrahamum, cum intellexisset captum esse nepotem suum Loth, coëgisse domesticos suos, ac vernaculos, cumq; manu armatâ adorsus fuisset eos, qui captiuum habebant, ab hostium potestate & illum, & facultates eius, & familiam omnem vindicasse. Post hunc verò tam celebrem triumphum apparuit Abrahamæ Deus, ac dixit: *Noli timere Abraham, ego protector tuus sum*; Gen. 15. v. 1. Multi hoc loco hæsitauerunt admirabundi, quod Deus post victoriam illum consolatus fuit, & confortauit, & confirmauit, videtur nempe ante pugnam illi animum adijcere debuisse, inter ipsa

enim pugnæ primordia crebriores sunt & vehementiores timores, propter dubiam victoriam, & incertos belli euentus; itaq; tunc illum erigere, & constabilire debuisse videtur, cum pugnam adibat, non verò quando ab illa victor redibat, & iam extra aleam in tuto positus putabatur. At rem accuratiùs expendentibus magnum mysterium occurret, illud puta, quod in conflictu spiritali maiora sunt post triumphum discrimina, quam ante prælij initia, & quod magis sibi timere quisquis debeat post certamen, quam ante initam pugnam. Nec enim res tota planè confecta est, cum dæmon in tentatione subactus, ac deuictus, nisi Deus denuò subueniat, nouasq; vires ministret, quibus gloriam ingulemus, eam quam à trucidato hoste retulimus. Itaq; præliatores Christi ampliùs sibi ab hoc supremo conflictu timent, quam à primo.

Dilectus Christi in sua Apocalypsi refert, vidisse splendidum & strenum iuuenem sedentem equo albo, & præferentem manu arcum, coronasq; redimitum, pro magno insignis victoriæ merito: *Ece equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens & vinceret*; Apoc. 6. v. 2. Vbi verba postrema redundare, & superflua videntur, euident enim est, exisse vt vinceret, qui vincens, seu victor exierat. Quid ergo necessum fuit hoc notare ac monere? Immo hic illud notatu & monitu dignissimum est, quod singulari cum mysterio dicitur de hoc forti iuvene: *Exiuit vincens, & vinceret*; multi namq; sunt (vt hætenus dictum) qui vincunt, vt vincantur. Qui enim non vincunt gloriam, quam ex deuicta tentatione comparant, non exierunt vt vincerent, sed vt prostrati occumberent; vt enim feliciter victoria cadat, & sic perfectus triumphus, & gloriosa palma, necessum est nos vincere vt vincamus, deq; ipsa triumphum reportati gloria triumphemus. Hoc nimirum est consummare omnem tentationem, prorsumq; conficere illam, ne illa nos omnino conficiat, si enim ad

hunc modum vicerimus, æternam gloriam referemus, ad quam nos perducatur, &c.

gissent in obscuro relictos corde. Dicit nunc Titelman-
nus: Dignum est notatu, quod ait Rex propheta
Deum habere arcum & sagittas, & quòd peccatori-
bus eadem ipsa arma sint vñtata. Et cum habeant
paria arma, belliq; instrumenta eadem, Deus tamen
per ea ostendit, contra sententiam suam esse quod
puniat, homines verò per eadem indicant, lubentes
se illa in aliorum supplicia vertere. Vndè porrò id
videri potest? Quæris vnde? Inde certè, quòd cum
Deus arcum tenens describitur, sagitta minimè oc-
cultantur. Ob hoc arcum suum quasi in propatulo
gerit; sagittas ostentat, earumq; terrorem denuntiat
peccatoribus ad cautelam. Impij cum arcum tensum
gestant, tamen sagittas in pharetra absconditas habent
capitate nocendi, & desiderio mortificandi. Hæc ille,
tanquam apertius dixisset: Vis videre vndè ælimari
possit, quòd Deus inuitis puniat, homines verò ad
inferendas pœnas sint faciles, quanquam eadem
vtriq; habeant arma? Inde id ælimaueris, quòd
Deus intensi arcus patente neruo, sua arma præ-
fert, vt possint esse omnibus conspicua, arcum suum
terendis, & in eo parauit vasa mortis, peccatores ve-
rò sua tecta & occulta gestient, parauerunt sagittas
suas in pharetra. Atq; hinc colligitur, homines ap-
petentissimos esse suppliciorum alijs inferendorum,
Deum verò ægrè pœnas repetere? Immo, quia
nemo volens ferre, dicit, Obserua. Qui plagas alteri
inferre cupit, is tegit & abscondit arma huic operi
destinata, vt fugere, aut tutari se nequeat, quem ille
multare cogitat: qui verò patientiâ arma ostentat,
qui lanceam vibrat, ferrum nudat, gladium vaginâ
eximit, sagittas arcui impositas exponit oculis, &
velle iaculari significat, is hæc omnia facit, ne fe-
riat, aut castiget. Sic & Deus deoperta arma, &
conspicuas sagittas gestat, vt peccator tempestiue
declinare iustitiam, & confugere ad misericordiam
valeat, nam si damnare vellet, taceret, certè velle
cædere, non præmoneret.

Decretum erat Deo subuertere, & solo æquare
Hierichuntem, modus porrò, quo illam terræ affli-
gere, & muros eius demoliri, & turres, omniaque
semel euertere constituerat, is fuit, quòd totus e-
xercitus sex per ordinem dies incingere, & eircum-
ire ciuitatem, septimo verò sacerdotes tubas iubilei
inflare sunt iussi, ad quarum sonum turres, moenia,
& valla omnia extemplo corruerent. Coëgit ergo
Iosue omnem populum, edictumque publicum tale
quoddam promulgauit: Non clamabitis, nec audie-
tur vox gestra, nec illius sermo ex ore gestro egredietur,
donec veniat dies, in quo dicam vobis, Clamare

& Vociferamini; Ios. 6. v. 10. Hic plurimum no-
tanda est ratio, quâ Deus vtitur, dum castigare pro-
positum habet. Delere & funditus euertere ciuita-
tem Hierichuntinam decreuerat, & per Iosue caue-
bat, ne quis clamaret, neue cuiusquam vox au-
diretur totis sex diebus, quibus illa ciuitas cingen-
da erat: Nam quando Deo constitutum est inferre
supplicia, exigere pœnas, non perstrebit, non præ-
monet; quando verò præmonet, strepituque, aut
fragore velle sumere pœnas significat, non magnâ
voluntate hoc facere indicat: Nam si damnare vel-
let, taceret.

Præcipiti animo, & cæco impetu presequeretur
rex Saul sanctum Prophetam Dauidem, qui cum
illi quondam indicare vellet, quàm nullas haberet
persequendi causas, atq; vt barbarum ac truculen-
tum hominem ad humanitatem simul inflecteret, ac
leniter, hæc vnâ è multis ratione illum mitigandum
putauit, si diceret: Egressus est rex Israël. ne qua-
rat culicem & num; 1. Reg. 26. v. 20. tanquam di-
xisset: Magnificè, scilicet, Rex agis, cum vires po-
tentia tuæ huc vertis, & exercitus tuos adducis, vt
me capiant, & vitâ exuant, qui sum hominum fa-
cilè abiectissimus, telisq; vt non magis à me tibi,
quàm à vilissimo animalculo timere debeas. Abu-
lensis & alij legunt: Vt quarat culicem & num; id
est, minutulus & nihili culex sum, si cum tua ma-
iestate, Rex magne & potens, componar. Nicolaus
Lyranus vult sane esse figuram eius, quod Christo
accidit, quando in horto Gethsemani occurrens ho-
stibus, qui armati ad illum comprehendendum ve-
niebant, aiebat: Quem quaritis? velut dixisset:
Quorsum tot arma, tot leones aduersus vnum a-
gnum mitem & inermem? Quorsum tantum exa-
men militum, vt vnus aliquis comprehendatur,
quem sua humilitas in pauxillum culicem vertit?
Sed quid Christo, & huic animalculo commune,
quod sit ex vsu instituti nostri? Illud à S. Gregorio
expressum, & nemini ignotum, quòd culex susur-
rando vulnerat, vt est apud illum cap. 14. in 1. Iob.
Militaribus instrumentis duobus natura hoc ani-
malculum armauit buccinâ & lanceâ. Quando
autem venit vt feriat, tubâ prius insonat, quàm
cuspidem stringat, vt qui illam audit, ab hac sibi ca-
ueat. Quod cum ita sit, rectè dicimus, esse hoc a-
nimalculum figuram Christi, Saluator enim noster
susurrando vulnerat, prius quàm feriat, quàmque
gaudij sui aciem sanguine tingat, monitionis tubâ
insonat, vt peccator iram illius effugere, indigna-
tionem declinare per opera pœnitentia, & vitæ e-
menda-

mendationem possit. Tanta est illius misericordia, tanta clementia.

Tanta, dico, ut cum irrogare secretò pœnam decreuit, prætermittere admonitionem, dissimulare sententiam pietas suauissimi pectoris non permit-
tat. Id quædam verba Ezechielis obscura dicent. Apud illum cap. 21. v. 15. Sic ait Dominus: *Dedi conturbationem gladij acuti, & lumari ad fulgendum amicti ad cadem.* Difficilis locus. Quis enim ad cædem amicti gladij aut obtexit mucronem, quem districturus venit? Quin nolle castigare, nec meminisse quidem sumendorum suppliciorum videtur, qui arma, quibus ferire posset, dissimulat. Quomodo ergò Deus, ut nos cædat, dicit se amictum, tectum, absconsum ferre gladium?

Author quidam modernus (Pineda in Iob) ait, quòd Deus amictum fertur ad cædem ferre gladij, id tale esse, ac si diceretur, ferre euaginatam ac nudatum, sed pallio tamen tectum, ut expeditius illo ad omnem occasionem uti possit, & incautum, imparatumque hostem facilius deiciat, quod eodem consilio factitari à multis cernimus. At si Deus ob id absconsum gestabat gladium, ut secretò & velut ex insidijs incognitus feriret, quamobrem dicit, se venire cædem clandestinè facturum, euaginatamque & occultatum conferre mucronem, ne quis absque armis illum esse putaret, quibus ferire posset? Hinc videas, qualem Deum habemus quàm blandum ac pium Dominum, qui cum maximè dissimulare cupit supplicia, quæ illaturus venit, & amictu gladium, & operire mucronem, tum se maximè aperit, ac detegit, ut minùs ac mitiùs feriat.

Quàm grauitèr, idque olim promissit Deus, prævenire semper monitus pœnas velle! *Non faciet Dominus Deus Verbum, nisi reuelaueris secretum suum ad seruos suos Prophetas*, dicit apud Amos cap. 3. v. 7. Nicolaus Lyranus, Glossa vtraque & authores alij de supplicijs & calamitatibus id accipiunt, quibus Deus malè meritis plectere decreuit, tanquàm de talibus nihil apud se constituat, quin seruos suos suæ de his rebus sententiæ conscios faciat. Vnde inquit Sanctus Hieronymus: *In hoc clementia Dei ostenditur, qui enim prædicat pœnam, non vult perire peccantes.* Si enim multis oblectaretur, non prædicaret, cum irrogare cogitat.

Atque ista misericordia & bonitas inde peculiariùs cognoscitur, quòd non in communi solum omnes, sed in particulari quoque singulos seorsim præmonet. Eò die, quo de nunc agimus: *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli, cum virtute*

multa, & maiestate, inquit ipse, qui venturus Christus. Origenes apud Angelicum Doctorem in catena aurea ait, posse illud etiam intelligi non solum de eo momento, quo tanquàm seuerus iudex adierit, sed de omni quoque tempore, quo singulos seorsim conuenit, per sacros prædicatores commemoratione ac repræsentatione supremæ illius diei, terribiliumque omnium, quæ tunc euenient, infrænata, & in officio continet obstinatos, constringit rebelles: *Cum magna virtute venit quotidie ad animam hominis credentis in nubibus Prophetarum, id est, in scripturis Prophetarum & Apostolorum*, inquit ille ibi, ut intelligamus, quàm parum lubens clementissimus hic Dominus puniat, qui sic in particulari quemque iudicij sui & extremæ districtio-
nis præmonet, ut dum ad emendationis vitæ studia se recipit, supplicia illius effugiat.

Finem imponat periochæ huic, qui dedit initium. Aquila Doctorum serm. 38. de Sanctis ait: *Si nòs Deus noster vellet punire, non nos ante tot secula commoneret. Inuitus quodammodo vindicat, qui quomodo euadere possimus, multò ante demonstrat.* Non enim te vult perire, qui tibi clamat, *Obserua.* Hæc Augustinus. Certè non vult exitium tuum, qui tibi illud tam procul indè, ut euadas, ut declines, demonstrat. Non vult interitum tuum, qui tanto ante identidem succlamat, *Obserua*, & cogita, peccator, fore iudicium, securam æternam pœnam, teque excepturam, nisi te ad saniorè mentem, & frugem meliorem recipias.

PERIOCHA II.

Filius hominis.

Nullum pœnalius tormentum, quàm ex illo hau-
rire tristes pœnas, ex quo iucundam & optatam gloriam captare poteras.

S. Hieronymus ait: *Notandum, quòd qui in maiestate cernendus est, Filius hominis sit.* Quare autem hic Diuinus Dominus in figura humana veniet obiurgare malos, & asperè in eos animaduertere? Itanè verò qualis homo homines cæteros iudicaturus sedebit! Humanam figuram indutus veniet multatum homines, ut eos acerbius, vehementiusque torqueat. Nam si figuram Angeli præferret, atque ita in trucem sanguinariumque leonem vertetur, non illud tam pœnale foret, quàm quòd homo homines pœnis subijciat. Quid enim cruciabilius malis accidet, quàm quòd suo sanguine imbutus

manus cernent, quas suo remedio crucis ligno fixas clauis nouerunt? Nam tormentum grauius aliud nullum est, neq; intolerabilior pœna, quàm spectare uerti in materiam tristitiæ, quod poterat esse occasio lætitiæ, mortemq; inde venire, vnde vita nasci & sequi poterat.

Centum octoginta quinq; millia militum ex impij & blasphemij Regis Sennacherib exercitu nocte vnâ vnus quidam Angelus contrucidauit. Surrexit diluculo barbarus Princeps, subitumq; exitium, & tantam stragem suorum videns, cum paucis, qui reliqui manserant, euadere, & Ninuiem se recipere cogitabat. Factum est autem, vt cum in idoli sui templo versaretur, Adramelech & Sarazar necem illi consciscerent, quibus ille vitam dederat: *Eslejus percusserunt eum gladio*; 4. Reg. 19. v. 37.

Magnus Alphonsus Tostatus q. 30. in hoc caput sciscitatur, quare hic Rex, cum esset militum facile pessimus, & improbitate totum exercitum anteuerteret, non cum reliquis occubuerit, quos Angelus cæcidit, quando necem, supra quàm illi, meruit? Respondet, ob hoc ipsum etiam, quod cæteris peior erat, maioreq; supplicio dignus, atrociori pœnæ à Deo fuisse seruatum, itaq; noluisse, vt vnâ morte cum illis defungeretur: *Fuit ad inferendum et maiorem pœnam, erat enim peior omnibus viris suis*, & *solebat eum Deus punire acerrimè*. Quod porro fuit acerbissimum supplicium, quis pœnalissimus cruciatus, quod cruciabilissimum tormentum, cui illum Deus seruauit? Illud, inquit insignis Doctor, quod liberorum suorum manibus peremptus fuit: *Eslejus percusserunt eum gladio*. Illanè verò atrocior pœna fuerit? Reponit, ita esse, quoniam *occisus est à filiis suis, à quibus maximè diligere debuisset*. Ista verò longè acerbissima mors est, quam filij intulerunt, à quibus omne solatium, voluptatemq; singularem expectare iure naturæ poterat. Nec enim immanior vlla pœna alia est, quàm si in tormenta transeant, quæ esse ornamento poterant, risusq; in lamenta vertatur, & odio habearis, à quibus amari & coli debebas.

Rex Dauid cum se liberum ab hostibus, atq; in magna quiete & pace domi, totoq; regno agere cerneret, secumq; reputaret, Arcam Testamenti in loco versari non satis digno, & qui cultum reuerentiamq; illi debitam non admodum deceret, communicato cum Nathan Propheta consilio dixit, decretum sibi esse, sumptuosum templum excitare, eiq; Arcam pro debita obseruantia cultu inferre. *Probauit sententiam eius Nathan*, dixitque, vt opere

cogitatum explicaret. Noctè, quæ proximè fuit, apparuit Deus Nathan, iussitq; dicere Dauidi, pergrata sibi quidem accidere ardentia vota promouendi cultus sui, & templi ædificandi, huic tamen operi destituisse filium quendam suum breui posthæc nasciturum, tam pij animi verò cogitata velle longiturnâ quiete, & regni stabilitate, tum longæuæ posteritatis successionem remunerari: *Requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis, fidelis erit domus tua, & regnum tuum & in æternum, & thronus tuus erit firmus iugiter*; 2. Reg. 7. v. 11. & 16. Videte qualia Euangelia Dauidi Nathan attulit.

Incidit posthæc in adulterium, quod illi tantas deinceps calamitates peperit, quas vt illi ante denuntiaret, *misit Dominus Nathan ad Dauid*; 2. Reg. 12. qui postquàm illum tanti sceleris arguisset, quas ob id ærumnas accepturus esset, simul prædixit, atq; illud inter plurima: *Non recedet gladius de domo tua & in sempiternum*.

S. Ambrosius querit, cur Nathan Dauidi tantorum malorum nuntius venerit, videtur enim quisquis alius eam illi infelicitatem significare potuisse. Nathanum non debuisse, qui summam prosperitatem illi paulò ante renuntiaret. Respondet vir sanctus, id singulari Dei artificio & dispensatione factum, vt hinc suus Dauidi dolor augefceret: *Misus est Nathan, qui in superioribus Dauid acceptum Domino prophetauit, & si doleret eodem redargutum esse peccatum, quo prophetante meritum erat prædicatum*.

Proposuerat Samsen abstrusum illud de fauomellis, quem in mortui leonis ore apes stiparant, ænigma adolescentibus Philistæis, vt id intra dies septem soluerent, accepturi, aut daturi præmium, de quo illis ex pacto conuenerat. Cum autem enudare problema nequirent, vxorem subornarunt, quæ conciliatriculâ muliebrium verborum suauitate solutionem ab illo eblandiretur. Adoriri illam maritum cepit, & tentare omnia, vt ad animum illius, & ænigmatis sensum penetraret, cumq; ille nec suauibus cederet, nec flecteretur precibus, nec expugnari blanditijs posse videretur, neq; omnibus machinis suis quicquam promoueret mulier, *fundebat lachrymas, & querebatur, dicens, Odisti me & non diligis*; Iud. c. 14. v. 16. Sicq; ad animum illius intimum peruasit, atq; inde problema in publicum produxit.

Querit Abulenſis, quibus occasionibus, aut quo loco lachrymas sagax & insidiatrix mulier verterit. Respondetq;: *Lachrymas fundebat forte in lecto, quod amare ferebat Samsen*. Stratum, voluptatis,

palaestram, deliciarum officinam, fictis lachrymis fallendi perita muliercula infundebat, quod amarè ferebat *Samson*, illa autem meditatè faciebat, ut illum vehementius torqueret, quodd se exorari non pateretur, & prestare, quod rogabatur, nollet. Nec enim acerbius tormentum aliud, quàm quod ex voluptuatis loco dolores ascendant, atq; inde nascantur cruciatus, unde oriri delitiae poterant.

In hodierno Evangelio dicit Christus, in illo die, quo cunctorum conscientiae omnibus patebunt, dicturum se avaris, qui nec frustum panis famelicis, nec haustulum aquae sitibundis, nec vestem nudis, nec edulij quicquam infirmis dare voluerunt, nec visitarunt carcere detentos, cum hæc omnia potuerint: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare, sitivi, & non dedistis mihi potum*; ego nimirum fame laborabam, cum pauperes illi esuriebant, ego in illis & sitiebam, & nudus, & æger eram, & carcere attinebar.

S. Cæsarius serm. 3. ait, dicturum id Christum, ut tormenta illorum exaggeret, & cruciatus augeat: Namq; *intolerabilis dolor erit, si inde quisq; mortis causas incurrat, unde vita gaudia comparare potuisset*. Ponet avaris ob oculos famem, sitim, & quascunq; in pauperibus vitæ calamitates exceperit: Nam ut illa fames, si per ipsos depulsa, ut illa sitis, si ab ipsis extincta, ut illa quæcunq; necessitas, si ab ipsis curata fuisset tantæ gloriæ, tamq; magnorum meritum occasio illis tam facile esse poterat: ita tunc incredibilem, intolerabilemq; dolorem adferet, nec enim maior est, quàm si ex eo crucieris, ex quo gaudia habere, & captare voluptatem poteras: *Intolerabilis dolor erit, si inde quisq; causas mortis inveniat, unde vita gaudia comparare potuisset*.

PERIOCHA III.

Separabit eos ab inuicem.

Vult Dominus esse diem, in quo vitas singulorum totas cuncti discipiant, ut fraudes detegantur, & intelligatur quam quisq; vitæ rationem tenuerit.

Dicit Christus Redemptor noster, in illo vniuersalis Iudicij die separaturum se bonos à malis, iustos à peccatoribus, reprobos à prædestinatis, & cuiq; locum in supplicijs, seu gloriâ daturum, qualem operibus, quibus deditus fuit, commertuit. Vult enim esse diem, in quo omnibus conspicuum fiat, quem vitæ modum seruauimus, nam in hac vitâ omnia permiscuntur, & fallaciarum plena sunt o-

mnia. Quem hic pium Dei seruum arbitrai sumus, is ibi fors talis exurget, ut dicamus, non esse aurum omne quod splendet, & cuius hic fuit acclamationibus, & plausu passim decantata virtus, eius ibi detegatur hypocrisis, fictaq; apparebit, quæ vera sanctitas putabatur. E diuerso, qui nostris oculis hic videbatur peccator, de illo nos hallucinatos dies illa declarabit, & gloriâ coronatum cernemus in iudicio diuino, quem poenis æternis addixerat iudicij humanum. Hanc ob causam *separabit eos*, quia hic crebræ sunt fallaciæ, fraudes, impostura.

Quàm benè S. Iob expressit modum, quo fraudes huius mundi in illo die detegentur! Capite octauo libri sui de laruatis sanctis, & dolosis hypocritis sub scirpi symbolo agens, ait: *Humectus videtur, antequam veniat sol, & in ortu suo germen eius egreditur*. Ex humido rore frigida noctis quandam elegantiam scirpus contrahit, eamq; velut ad pompam ostentat. Prodit sol, dumq; suum rebus colorem reddit, exsiccat ab illo, flaccidaq; & emarcida redditur tota belluli scirpi elegancia, palamq; fit, adfictitiam fuisse illam venustatem, & apparentem solum virorem. Aptius symbolum fictitij sanctuli, & impostoris hypocritæ, quàm iuncus, siue scirpus, nullum esse potest. Non habet hæc planta nodum, ut cæteræ, non habet ubi manum figas, glabra est ac læuis, æqua & vniformis, quaquâ illam aspicias. Itaq; Veteres (ut est apud S. Hieronymum, Plautum, Terentium, Ennium, & alios) illi qui apud innoxios culpas quærebat, aiebant: *Nodum in scirpo quaris*, hoc est, errata inuestigas, ubi tam nulla reperiri possunt, quàm nec in iunco nodi. Considera hypocritam, quàm similis enodi iunco videatur, quàm sanctus, iustus, perfectus, in quo nullum vestigium imperfectionis qualiscunq; deprehendas, non vel leuioris aut venialis culpæ aliquem nodum. Sed quid? *Humectus videtur antequam veniat sol*, inquit S. Iob, virens sanctitatis illius species durat donec vitæ huius tenebrosa & cæca nox agitur, nam ubi prodierit sol iustitiæ in illo districto die, ut opera nostra expendat, & antea vitæ rationes discutiât, in illis iuncis, qui nobis læues tersiq; videbantur, plurimos ad suporem vsq; cernemus grauissimorum scelerum nodos. S. Gregorius, ille Magnus, verborum suorum subtilitate & amplitudine, quod ruditas nostra & tenuitas non valet, det hanc rem magis explicatam: *Ante solem scirpus humidus cernitur*, inquit ille, *quia præsquam diuina districtio in iudicio splendeat, omnis hypocrita insusum se sanctitatis gratiâ ostendat, quasi virens aspiciatur, quia insus-*

astimatur. Numellus videtur antequam veniat sol, quia nunc se exirentem humanis exhibet oculis, sed in calore tunc divini iudicij arefcet.

Ecclesiasticus c. I. l. v. 29. ait: *In fine hominis denudatio operum illius.* In fine, hoc est, vt multi exponunt, postquam viuendi finem omnes homines fecerint, & vniuersale Iudicium inceperit, & libri vitæ singulorum explicati fuerint, ibi tunc nudabuntur cuiusq; opera.

Notate. Tabernam nundinatoriam nobilis, vnaq; pauper obeunt, ille diuite vestitu, hic vulgari, lacerato, sordido amictu. Institutum de his est arbitrium, quantum quisque ferat. De nobili haud dubium quin æstiment, tam venire auro & argento onustum, quam amictu, & corporis habitu est venustus, inopem verò præter centones suos, & obsoletam lacerulam nihil conferre. Cum ad rem veniunt, & quemq; seorsum explorant, plurimum se lapsos iudicio inueniunt, quem enim opulentum existimabant, illum pauperem & absq; nummis reperiunt, solaq; exteriori specie, quam ostentabat, fulgentem, quem verò inter mendicabula recensebant, apud hunc nullum deprehendunt in paupere vestitu assummentum, quod non sit scutato, aut purissimi auri ducato infartum. Quis hoc sibi persuasisset?

Tale quid est quod dicit Sirach: *In fine hominis denudatio operum illius.* Multam in hac vita fraudem oculi patiuntur humani, sæpè humanum fallitur iudicium. Sed cum ad emporium iudicij vniuersalis appulerint, detegunturque, & expenduntur mores singulorum, tunc intelligetur, quantum aberrarint, quos enim hic admodum sanctos putarunt, eos fuisse insignes peccatores videbunt, & fuisse sanctos, quos suspicabantur improbos.

Ob id dicebat S. Ambrosius: *Sunt multa facies illita, qua luce purgentur sua.* O Deus quam multa habet hæc vita, quot vias hic mundus facis imbutas, accersito & peregrino ornatu tectas, & quam necesse habemus, vt lux vniuersalis iudicij tui adueniat, vt quæ sit ficta aut picta, quæ sincera & integra sanctitas palam fiat! Duas per compita videas mulieres, ambas formæ & vestitus elegantia præstantes, vna proprijs, altera commodatò acceptis molibus oneratur & ornatur, vna suum sibi mundum coëmit, alteri Deus liberaliter impertiuit, vt quem absq; vicinorum aut vicinarum subsidio accepit. Qui nequam nouit, vt ramq; diuitem, & formosam censet, nec emendicatam aliundè formæ gratiam ab alterutra cogitat, nec inter veram, mentitamq; elegantiam discernit. Hoc est quod ait D. Ambrosius:

Sunt multa facies illita. Est plurima animarum elegantia vera & sincera, est etiam plurima fucata, est nitor genuinus, est & assutitius, & fictus. Discrimen iustum hic statuere inter cerussatum, & solidum, inter apparens seu laruatum & genuinum verumq; non valemus, in obscura huius vitæ nocte positi sumus: Verum vbi Deus supremi iudicij lucem accenderit, ibi singulorum ora vultusq; patientia cernemus, & qualis quisq; fuerit, intelligemus, *qua luce purgentur sua.*

Apud Davidem vbi de ratione agit, quâ Deus omnes homines iudicabit, hæc apud illum hic æquus Iudex ait: *Cum accipero tempus, ego iustitiam iudicabo;* Psal. 74. v. 3. Cuius dicto S. Rex hæc mox subiicit: *Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea.*

Quidam non vulgaris eruditionis author in hæc inquit: Quo sensu dicitur, quòd colligescunt cum terra omnes eius incolæ, quando ad iudicandum Dominus veniet? Respondet appositissime in rem nostram, metaphoram subesse dicto, sumptam à monte, quem nix, quantum quantum est, operit. Dum ita est, vt sæpè in partibus & in totis frigidioribus regionibus accidit, non lapides ab arboribus, non itinera à cauernis secernuntur, contegente omnia niue, donec sol æstiuans, tepidiorq; aura illam soluat, & cuiusq; rei speciem nudet, atq; ostendat. In supremo mundi die tale quid eueniet: *Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea.* Tunc enim sol iustitiæ diuinus liquefaciet niuem, hoc est, auferet laruas, vela detrahet, quæ veram agnitionem vitæ cuiusq; occultabant, itaq; luculentè & distinctè, qualis quisq; fuerit, intelligemus.

Obseruatu dignissimum est, quòd Propheta Malachias, cum de Christo tanquam Iudice vniuersali viuorum ac mortuorum agit, verbis id peculiaribus ita exprimit: *Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius;* Malach. 4. v. 2. Quod hic Propheta Sanctus de secundo Christi aduentu ad iudicium loquatur, id multorum opinio habet. Theodoretus inter illos sic ait: *Hæc à secundo aduentu non discedunt.* Vobis ergò dilectis seruis meis hoc solatij & optati nuntij perfero, (ait Propheta ex æterno Patre) quòd Filius meus vos illucebit tanquam sol iustitiæ, respirate itaque, quia pernicipi volatu in auxilium vestrum properat.

Animaduertendum est nomen *Solis iustitiæ*, quo Christum vt Iudicem vates designat. Nonne aptius vocasset leonem efferatam & formidabilem, siue Dominum & Regem potentem, vindictæ cupiditate,

te, & irā inflammatum, aut aliā appellatione eum denotasset, quā indignationem etiam illius, & furorem, stomachumq; & rabiem expressisset? Et quando Solis nomine donare illum voluit, quo mysterio Solem iustitiæ appellat? Videtur enim velle quoquo modo Christum Iudicem ab hoc sole, qui nobis lucem ministrat, secernere ac distinguere, & affirmare, esse alium ab hoc, diuersumq; solem, cui *Sol iustitiæ* dicitur. Et hic illustrissimus planeta, qui nos lumine suo infundit & fouet rutilantibus radijs, nonne Sol est iustitiæ? Possumus dicere, non esse, quoniam ab ortu suo vsque ad occasum parem lucis suæ copiam omnibus facit: *Qui facit solem suum oriri super bonos & malos*; Matth. 5. v. 45. improbos æque ac pios serenus spectat, iisdemq; radijs calefacit sceleratos, quibus innoxios, nec quicquam inter hos discernit. Hinc nunc accipietis mysterium, ob quod Christus, quā Index, appellatus est *Sol iustitiæ*, ad differentiam scilicet huius materialis Solis, à quo illuminamur: Quoniam scilicet Sol tantum tribuit malo, quantum bono; Christus è contra facit, quia tunc quemque pro meritis suis patefacit, distinctionemque personarum facit, & improborum quidem flagitia deteget, proborum verò virtutes manifestabit, & suo quisque pretio æstimabitur, & veritas conspicua fiet. Itaque vt à corporeo Sole secernatur, qui eodem modo omnes habet, Christo Iudici *Sol iustitiæ* dicitur. In hac cogitatione fuit doctissimus P. Franciscus de Ribera, in ea verba Prophetæ sic commentatus: *Dicitur in die iudicij Christus Sol iustitiæ, quia claritatem suam & latitiam reddet iustitiæ, id est sanctitati, qua ante obscurata erat laboribus, & calamitatibus, quibus iusti affligebantur, ac si mali essent.* Ibi plurimas videbimus detectas fraudes, ibi fient explorata, quæ olim dubia, ibi intelligemus, quibus artibus conquisitæ facultates, quā integritate definitæ lites, pronuntiatæ sententiæ, quā ratione officio suo palatinus satisfecerit, quomodo Rex subditorum suorum profectus & emolumenta curarit, quomodo Episcopi necessitatibus pauperum succurrerint, denique ibi videbimus, quomodo aliorum quisque munus sui partes expleuerit, & quis rerum suarum sategerit.

PERIOCHA IV.

Discedite à me maledicti.

Inter omnia animarū remedia & medicamenta nullum magis presentaneū, nullum efficacius memoriam terribilis diei Iudicij.

Quis est, qui rationis iudicio valeat, eoque Iudicij rigorem expendat, neq; exhorreat & contremisecat inter considerationem Iudicis recti, itomachabundi, irā ac furore accensi, formidabilis & inexorabilis, coram cuius tremendo tribunali etiam sanctissimorum iustissimi trepidabunt? Quis animo attento cogitauerit vultum illum hactenus serene & exporrectum ac suauem, tunc verò oculis scintillas, ore flammās vomiturum, ac dicturum: *Ite maledicti in ignem æternum*; vt præ horrore ipsam, quā hæc meditat, animam non expiret? Ista consideratio est medicinarum efficacissima, & remediorum, quibus coecæ & perditæ animæ curari possunt, longè saluberrimum. Quin propè est vt dicam, hoc vnicum satis esse salutem ex integro recuperandæ, si quis intento visu huius diei rigorem diligenter consideret.

Apud Sanctum Marcum obseruauī aliquid dignum notari. Is de Christi modo, quem in dicendo obseruabat, sic ait: *Et caput illius in parabolis loquitur.* Cumque parabolis ipsas recensitum iret, vnus solius ex omnibus meminit, obseruante id doctissimo Maldonato, cuius hæc sunt: *In parabolis Christum fuisse locutum dicit Marcus, cum etiam tantum parabolam recitet.* Hæc ille. Quam porrò parabolam recitat? Illam vineæ, quā pater quidam familias pastinauit, & locauit ingratis agricolis, Marc. 12. Hæc parabolā adumbratur stricta ratio, quā Deus exigit, beneficiorum ac donorum, non à iudicis solum, verum ab omnibus quoque reliquis hominibus.

Hic iam quæro quomodo S. Marcus dicat, Christum coepisse prædicare in parabolis, cum ille solam eam vineæ parabolam recenset, quā delineatæ fuerunt rationes vitæ antea actæ, quas à nobis Deus exposcet, non secus ac ille paterfamilias Iudæos de gratijs ac beneficijs suis conuenit?

Id à S. Marco, aut à Spiritu Sancto, vt verius loquar, per Marcum sic dictum & factum, vt nobis significaret, quā efficax remedium, quā salubris medicina sit, ponere ob oculos, & studiosè contemplari strictas rationes, quas Deo daturi sumus: Itaque Sanctus Marcus hanc vnam parabolam loco plurimarum habuit, vt quæ sola infrenare effusissimum, & coercere perulantissimum queat.

In ea sententia fuit S. & Magnus Basilus, dicens: *Si quando te senseris ad aliquod peccatum provocari, ad mentem renoua formidabile illud Christi iudicium, & eiusmodi timore eruditus, quasi freno animam cohibe.* Hæc ille in Psal. 53. Quis enim non omnibus

bus artibus contremiscat, qui tam horribilis diei repræsentationem animo spectat?

De Rege Dauide fertur, quòd illius iam decrepiti membra tantum occupauerit frigus, vt nullæ vestes, quantæcunque illæ, excitare in eo calorem possent: *Cumq; operiretur vestibus, non calefiebat*; 3. Reg. 1.

Quærit Abulensis, vnde tantus algor inuaserit Dauidem, vt is nullis depelli stragulis à frigidis membris potuerit? Respondet ex sententia vtriusque Glossæ, Rabinorumque David Kimhi, & Salomonis, descendisse id frigus *ex timore, quo vidit Angelum percussentem, numerato populo, simul enim valde, & cecidit in terram, & in tantum inde conturbatus est, quòd usq; ad mortem mansit in eo iste timor & infrigidatio.* Ait verò Abulensis, accipi hoc posse ex ipso sacro textu, sic nempe spectaculo illo Angeli percussentis & vindictam fumantis exanimatus est, quòd non praua alius ire ad altare, & ibi obsecraret Deum, nimio enim timore fuerat perterritus, viden: *gladium Angeli Domini.*

Atqui si Dauidem ita percelluit Angelus quidam iratus, ac furens, gladiumque manu vibrans, vt vsque ad mortem perdurârît ille terror, diuinæque illa repræsentatio iustitiæ adeò membra illius infrigidauit, vt ab illa liberari nunquàm potuerit, quantum ab illa iustitia prouocare ad tribunal misericordiæ reliquum esset: Quales timores & tremores quantum terroris & horroris adfert animo Christiano, qui attentioribus oculis contuitus fuerit repræsentationem & imaginem peremiscen tæ, & horrificæ illius diei, in qua iustus Iudex nudabit exculum, penetrantissimeque gladium seuere iustitiæ suæ, quam nullæ mitigare preces, nulla patrocina infligere poterunt?

Laborabat Pilatus plurimùm, vt Christum liberum præstaret: Iudæorum furor & rabies è contra multo ampliùs & nixus contendebat, villu ignominiosæ morti adiudicaret; qui cum viderent, non posse votorum fieri compotes, & perurgere in sua vota iudicem, vt in sententiam suam omninò illum pertraherent, dicebant: *Si hunc dimittis, non est amicus Cæsaris* Ioan. 19. v. 12. Inaudijt illa Pilatus, & mox adduxit foras Iesum, & sedis pro tribunali, inquit S. Ioannes, ibid. Quid mouerit Pilatum, vt nunc potius quam ante contra innoxium Agnum pronuntiârît.

S. Augustinus acutè dicit, quòd cum Pilato proponeretur, non fore post hac amicum Cæsaris, si Christum, qui se regem faciebat, dimitteret, quo-

niam contradiceret, Cæsari, quisquis sibi regnum vsurparet, tunc illius animo obuerti cœpisse vultum Cæsaris trucem, iratum, terribilem, oculis flammis prominentem, sibi que indignatum, eoque permotum, vt in omnia Iudæorum postulata concederet: *Maiores timorem se ingerere putauerunt Pilato, terrendo de Cæsare, & occideret Christum,* inquit ille. At si ita inflammaci & insensu hominis imago menti occurrentem obtinere potuit, vt nihil obtineret ratio, & iusque deque haberetur luculentissima patientissimæque iustitiæ, quid non operetur in pectore Christiano consideratio terribilissimi vultus, quem Christus iudex præferet, vt ne in profundam abyssum tot flagitiorum præcipites eamus, vt eunt, qui hæc non cogitant?

S. Ambrosius in hanc rem sic habet lib: ad Virg. lap. c. 2. *Si mente cernerent homines peccatores, quale iudicium imminet mundo, sensus humanus non dispergeretur sanitate seculari.* Non tam effusi essent in leuitates, minus indulgerent delictis, jocis, nugis, obambulationibus nihili tempus non prodigerent, scilicet fructuosa eis esset illa meditatio, proque freno, quò à prauis studiis, omnique inutili seu otio, seu negotio coercerentur.

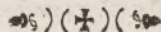
Hic est, quod ait Eusebius Emisenus, hom. de B. Latrone, suppliciorum, quæ nobis à Deo in hac vitâ infligi possunt, supremum esse, si quem formidabilis huius diei memoria prætereat, & timor destituat: *Magna jam est pœna peccati, metum atque memoriam perdidisse iudicij.* Vt enim hæc recordatio omnia bona in se continet, sic obliuio vniuersa mala complectitur.

Non perperam id indicauit S. Ioannes Climachus, cum dixit: *Sicut qui esurit, non potest non recordari panis, sic qui saluari cupit, non potest non recordari extremum iudicium.* Et quisquis iudicio pollet, salutis est cupidus, idem supræmi tribunalis iugiter memor, depulsisque ab animo vitijs magnam sibi proximè sanctitatem comparabit. Nam teste Iacobo Billio, nulla tam salutaris animæ medicina, quam recordatio mortis, & rationum, quas accuratissimas à nobis post mortem exigit Deus:

Quisquis enim horrendum Christi cum morte tribunal

Cogitat, hic omnis criminis expers erit.

Hæc ille in autho. Sacar.

P E R I O C H A V.

Discedite à me maledicti.

A neglectu considerationis perditus desolatusque est mundus.

Dicas mihi. Si est ita, ut proximâ Periochâ sum præfatus, quomodo tot crimina & peccata, tam crebra malitia & iniustitia versantur in mundo? Quis enim Christianorum nescit futurum diem iudicii & rationum reddendarum? Et verò si hæc cognitio sic infrenat, tamq; efficax est antidotum, quomodo tam paucis medetur? Nempè perditissimos eosque plurimos passim in orbe cernimus Christianos. Respondeo, si facerent quod dixi, hoc est, si attentius supremum diem pensiculerent, profundioreque consideratione per otium penitius introspicere magnum illius rigorem, mentior, nisi operosa & efficax apud eos foret hæc medicina: Iam verò vix obiter, ac perfuntoriè earum rerum meminerunt, hinc tanta diuturna & prostrata in mundo iacent, hinc tanta scelerum illuies, quòd nullus eas maturè, cunctanterque cogitat.

Hoc deplorabat (& quis non illi collachrymetur?) S. Propheta Ieremias cap. 12. v. 11. dicens: *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde.* Perijt mundus, quia perdidit considerationem rerum necessariorum, iacet mundus, quia abiicit memoriam eorum quorum recordari vel semper, vel sæpè debet. Nam si ex animo, & seriò cogitarent homines, & quæ par est attentione pensarent, quanta sit vnus peccati grauitas, quàm fugitiua voluptas, quàm longiturnus cruciatus, quàm strictæ rationes, quàm rigidum iudiciu, quàm tenax recti iudex, nunquàm ita in vitia effunderentur, nec tam insipienter ac stultè agerent.

Audite: Inter duos latrones medius hærebat Christus probro Crucis ligno fixus, crudelesque & efferati hostes illius, pro eo vt acerbissimis ignominiosissimisque eius cruciatibus compaterentur, & condolerent, id vnice agebant, quo accederent dolores, exaggerarent tormenta, itaque blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicens, *Vas qui destruis templum Dei, & in triduo reedificas illud;* Math. 27. v. 40. Inter hæc quidam Centurio, vt has blasphemias falsitatis argueret, & dilueret iniurias, aiebat: *Verè hic homo Filius Dei erat,* erratque quisquis aliter de illo, quàm de vero Dei Filio sentit.

Hic iam quero, quid causæ esse possit, quare cum cœci illi & perditissimi homines nullo misericordiæ sensu ergà Christum in cruce & clauis pendulum mouerentur, quin & opprobrijs, & blasphemijs illum prætereà lacerarent ac lancinarent, solus illum tam plurimum & honorarit, & laudarit Centurio, vt Filium Dei appellaret, ac prædicaret? Qui factum, quòd hic Christum supra astra extolleret, illi in abyssum deijcerent? Audite sanctos Marcum & Mattheum, quid dicant. Periuri Iudæi ac perfidi scribæ prætereuntes blasphemabant eum inquit Mat. c. 27. v. 39. & de Centurione Marcus: *Ex aduerso stabat;* cap. 15. v. 39. Ex aduerso Christi positus Centurio, gradu, sed animo magis fixo attentissimè arbitrabatur patientiam Christi raram, humilitatem profundam, charitatem nunquàm audiam, eius qui etiam pro eis Deum Patrem obsecrabat, à quibus iam tunc crucifigebatur, motusque tali spectaculo Filium Dei illum pronuntiabat: Sed infames ac nefarij Iudæi prætereuntes blasphemabant, præteribant, & non considerabant id quod Centurio aduertebat, qui ex aduerso stans, fixo animi vestigio premebat id, quod ob oculos habebat, & coram ergà Christum agebatur. Et quoniam Iudæi solum in transitu, obiterque rem spectabant, in effectum, vt Christum tam inuerecundè propudiosèque blasphemarent. Hinc etiam venit tua peccandi leuitas ac libertas, quòd cogitando vix leuiter attingas lethalis noxæ pondus, & rigorem iudicii, quæ si exemplo Centurionis prellè atque intentè meditareris, profectò non tot culpis te obstringeres, neque tot flagitijs ataminares.

O quàm præclarè hoc dictum ab Isaia, cum cap. 26. v. 20. quosdam dissipatis moribus, & vagis animis homines sic compellat: *Vade populus meus, intra in cubacula tua, claudè ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertransseat indignatio;* velut dixisset: Si quereris quod vapulas, ac me iratum habes, neque intelligis, ex singulari misericordia, & benevolentia id nasci (satijs enim est in hac vitâ luere, quàm in futura) recipe te in secretum cubilis tui ibique cogita aliquantum & pensa grauitatem tuorum scelerum, magnitudinem suppliciorum, quæ pro eis mereris, cognoscesque indulgentiam esse, quam tu seueritatem interpreta- ris, & me, quod suauissimi patris est agere, cum tibi auferis iudex videor. *Ingrediamur igitur penetralia,* inquit Forerius, *& consilium Domini sequamur, & momentum, breuissimumque tempus omne afflictionis esse putabimus. Huc fortè respexit Apo-*

Solus.

solus, cum leuē & momentaneum tribulationis dixit, in foro autem commorantibus, tepidis & orare nescientibus, nihil mirum, si longum afflictionis, ac tempestati tempus appareat. O si hac in re obsequentes essemus, inq; oratorium nonnunquam secedentes studiosius meditemur durum iudiciū, quod subimus, quanta inde emolumenta, quantum profectum consequeremur! Hoc scilicet est, quod sanctus Propheta dicit: *Vade populus meus, intra in cubacula tua, claude ostia tua super te*, ibique positus æstima diei supremæ, & iudicii acerbiter, & intelliges, quantos tibi ea consideratio fructus adferat.

Regius Propheta Dauid Psalmo 72. cū de præcipiti insolentiā, ac temeritate quorundam peccatorum agit, sic ait v. 9. *Posuerunt in calum os suum*; tanquā dixisset: Itanē huc peruadere cœca superbia, proiecta audaciā hominum potuit, vt blasphemis suis linguis etiā illustres & decore cœlorum orbes confingerent! Genebrardus, & ante illum Eutyminus Dauidem sic interpretantur: *Posuerunt in calos, id est, contra Deum, & calites, qui in eo habitant, os suum*, in Deum impij, in sanctos blasphemii. At Deus bone! Non intelligebant homines tam deuij, ē puluere se natos, terræque parte sui magnā constare, & esse viles, naucique vermiculos, extremæ verò stultitiæ esse cœlo oblectari, ac bellum mouere linguis suis, à quo tam leuiore obrui possent? Immo id intelligebant, inquit Propheta, *quā lingua eorum transiuit in terrā, siue super terram*, vt legunt alij, quod ex S. Augustini commentario tale est, ac si dixisset, considerāunt equidem se esse terreos, sed obiter, tamque leuiter, vt non vel aliquantum fixerint eā in te cogitationem. Cogitāunt quidem se de terrā oriundos, & conflatos, sed id velut in transitu, ac tam perfunctoriē, vt nihil immorarentur tam necessariæ considerationi. Si ergo consideratio eos destituit, quæ abstinere illos, & prohibere à flagitijs potuit, quid mirum, quod enormissima scelera misere præcipientes abierunt? Non se cogitant subito mori posse (inquit ibi Augst.) *transcendit iniquitas cogitationum illorum terrenam fragilitatem*, non figunt cogitatum in suæ conditionis expensione, per transennam solū ad momentum cogitant, quod diū, multumque apud animum reputare, ac pertractare debebant, hinc in tam atrociā delicta prolabantur: *Lingua eorum transiuit super terram*. Cursim solū se luteos meditantur non agit radices in anima talis consideratio, hanc ob rem tam crebrē exorbitant,

tām cœdē impingunt, hinc ruina mundi, & excidium, interitusque animarum.

Huc spectabat Doctor mellissus, quando serm. 16. in Cant. aiebat: *Concham te exhibe, non canalem*. Cū ad sermonem sacrum accefferis, vbi salutaris aqua, & ros in refrigerium animarum funditur, animum conseras, qui sit quale stagnum, non similem canali. Quid est quod ait Doctor sanctus: *Concham te exhibe, non canalem*. Id est quod dicit, vt verba Dei, & pia monita aliorum constanter retineamus, velut concha aquam retinet, & completamur corde, vt fructificent, lucrumque referamus, quod Deus cupit, & nos ipsi desideramus. Non simus autem canales, neque leuiter elabi sinamus, si que bona hausimus, velut per canalem cita percurrit aqua, vt paulatim neque humidum relinquat locum, quem transiens relinquit, ex quo fit, vt aqua in canalibus non germinet, quod est apud S. Pet. Dam. ep. 13. c. 6. Ita nisi stagnet, ac perseueret alicubi verbi diuini aqua, non plantas virtutum profert. non prouentum alium, nec emolumentū spiritualis quidpiam capiat anima ex pijs meditationibus, si non ijs diu multum, & intentē defixus cogitatus inhæreat. Nam si perditio nostra in eo sita est, quod canales sumus, hoc est, obiter ac perfunctoriē consideramus ea, quæ sunt ē re nostra, salus nostra ex hoc pendebit, vt simus conchæ, seu stagna, id est, pro talium more perseueranter retineamus cogitationem omnium, quæ sunt ex vsu nostro, & nobis seruiunt.

Intellexit hoc Propheta regius, cū dixit: *Auerte oculos meos, ne videant Vanitatem*; Psal. 118. v. 37. vbi alia littera habet: *Pertransire fac oculos meos*; quod tale est, ac si diceret: Fac, Domine, vt oculis animæ semel ac sæpius spectem mundana hæc temporalia, ne me illorum abripiat intuitus. *Pertransire fac*, inquit Psaltes, necessarium enim est, vt attentæ considerationis oculis frequenter legas res huius vitæ, vt animum ab jis abducas, ac deamare incipiat, postquā multos earum fucatus nitor sefellit, qui nec attentē, nec morosē satis eas obseruant, quarum considerationi si immorarentur, omnem in exteriori specie esse positum splendorem, neque firmitatis quidpiam subesse cernerent, & cor suum tam caducis fragilibusque rebus non addicerent.

Notate. Ecclesiasticus cū de mutationibus ageret, quibus stultus quisque, siue peccator (hæc enim ferē synonima sunt, iuxta illud Aristotelis: Omnis peccans est ignorans;) in magnam animæ suæ

suæ perniciem subiacet, sic ait: *fulens sicut Luna mutatur*; Eccles. 27. v. 12. *Ne Luna*, inquit, quam hodie plenam, cras vacuum omni lumine videbis, estque symbolum miseri peccatoris, quem pridie diuinæ gratiæ felicitas sublimem fecit, postmodum sua culpa in foedam scelerum vilitatem abiicit: *Et Luna mutatur*.

Quæro cur Lunæ magis, quam stellis inconstantia hominis peccatoris comparetur. Dicas. id eo fieri quod stellæ mutationes, decremenda, eclipses, quales Luna, non patientur. Sed contrà insisto. Postquam stellæ non secus ac Luna, suum fulgorem à Sole mutantur, cur Luna potius tantis mutationibus ac defectibus obnoxia est quam stellæ? Quare hæc tam perseueranter lucent, illa verò sæpe obscuratur, & velut extinguitur? Respondet Ioannes à S. Geminiano: *Quia lumen solis non recipit profundè sicut stella, sed in superficie*. Hinc iam accipies mysterium, quare stultus teratur vt Luna mutari. Causa ea est, quod velut Luna non recipit lumen Solis profundè, sed in superficie; ita miser peccator tam crebris est subiectus mutationibus, quia lucem diuini Solis non ad intima admittit. Nam si homo Christianus profundiore consideratione expenderet quantum Deo sit obstrictus pro innumeris beneficijs, quæ in dies è liberali eius manu accipit, quamque strictam eorum daturus est rationem, quam inuitabile sit illud seuerissimum examen, quis dubitat quin longè alius foret, maximòq; in virtute progressus faceret?

Nescio enim, quomodo Christianus, qui certà & infallibili fide nouit, se recto Iudici coram tribunali illo tremendo sistendum, & verborum, cogitatum, operum qualiumcunq; illorum rationes daturum, capere cibum, quietem, somnum inter huius rei considerationem possit.

Augustus Cæsar, vt est apud Ambrosium Aurelium lib. 2. Saturn. cap. 4. cum forum auctionarium quondam transiret, vbi nobilis cuiusdam Romani bona præconis voce vendebantur, intellexissetque culcitram inter cætera venale, in qua vitam clauserat is, qui ducentorum millium fœutorum festertios (è quibus magna vis pecuniæ fit) debebat, fertur dixisse: Hanc ego mihi culcitram volo, cui indormiam. Cumq; admirarentur qui aderant, quod solam delegisset culcitram, cum plurima profarent auctionis exposita, dixit prudens Imperator: Nemini hoc nouum accida, quod egi, nam habenda est ad somnum culcitra, in qua ille, cum tantum deberet, dormire potuit. Sic in rem præsentem dico.

Quod curis vacuum dormiat homo Christianus, quod somno fixum laxet, & quieti indulgeat, & securus prandeat, & absq; metu coenat, & hilariusculè viuat, cum tanta Deo debeat, & rationes, quas reddendus est, sciat, & non posse declinari illud tribunal nòrit, res est, quæ in stuporem adducet.

Apud Hispanos est illustis familia de RON, quæ pro insignibus habebat tubam, cum hac gnome: *Los de RON, siempre comen a esse son*, quod Latine, si verbum ex verbo reddas, sic dicas: Qui sunt de familia RONVM, semper comedunt ad istum sonum, id est, nunquam ore cibum capiunt, quin auribus simul strepitum tubæ hauriant. Id ego fieri ab omni homine Christiano peruelim, vt ad sonum extremæ tubæ cibum, somnumq; capiat, quod fecisse. Sanctus Hieronymus his verbis refert: *Quoties diem illum considero, toto corpore contremisco, siue enim comedo, siue bibo, siue aliquid aliud facio, semper videtur illa tuba terribilis sonare in auribus meis, surge moriui, venite ad iudicium*.

Faciamus tantundem, attentiq; cogitemus exactas rationes, quas daturi sumus, vt cum accuratas, iustasq; reddiderimus, à dextris Iudicis olim positi audiamus: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum*, quod est gloriæ, ad quam nos perducatur, &c.

Feriâ III. post I. Dominicam Quadragesimæ.

Cum intrasset IESVS Hierosolymam. Matthæi 21.

Redemptor noster vicinus morti, iamq; non procul ab eo, vt sacrificaretur in ara Crucis templum, domum æterni Patris sui ac suam ingreditur, vt prius aliud illi sacrificium offerret non minus acceptum illo, quod paulò post in Cruce peracturus erat. Simul ædem sacram intrauit, & eos, à quibus illa vfuris, turpibus lucris, nundinationibus profanabatur, & inquinabatur, homines improbos & insolentes obiurgabat, reprehendebat, castigabat. Perquam gratum verò Deo sacrificium immolat, quisquis homines insolentes mulctat, & malè liberos infrenat. Id significauit Sophonias cap. 1. dicens: *Præparauit Dominus hostiam*; hoc est, Verbum æternum adornauit sacrificium, quod Pater illius admodum probabit, gratumq; habebit. Et quale illud tam gratum sacrificium futurum? *Visitabo super principes, & super omnes*,

annes, qui complent domum Domini Dei sui iniquitate & dolo; tanquam Christus dixisset: Animaduertam in omnes, qui per offendiculum vsuras, fraudes, circumscriptiões, dolos, illicitos quæstus in domo & templo Dei, per summam loci ac religionis iniuriam, exercent. Sic fecit. Videns nimirum incredibile omnium quiduis agendi libertatem, impudentiam, malitiam, impietatem, zelo Domus paternæ correptus, quotquot emptores ac venditores inde eiecit, mensuras numulariorum cum infami ære sordidi lucri euertit, itaq; in admirationem & stuporem omnes adduxit. Posthæc statim, vt ait Euangelista, accesserunt cæci & claudi, quicumque in templo præsentēs aderant, quos ille persanauit, illo exemplo nos instituens, quod inter irascendum misericordiæ non obliuiscitur, nec ita hebetatur illius oculus indignatione, vt pietatem non videat. Adeamus nos quoq; tamen si nulla fortè meritorum nostrorum fiducia, sed imminente bonitatis tamen spe certâ, vt in vñs nostros transferre concedat, quæ ille cunq; hodie in templo vel docuit, vel fecit, quæ dum ego vobis copiosius expono, vos me attenti accipite.

PERIOCHA I.

Intrauit Iesus in templum.

Vt corpus Reip. infirmum sanitati restituas, à capite inchoanda cura, quod ex hoc illius salus & remedium dependeat.

Angelici Doctoris observatio est, quod Christus Redemptor noster paucis ante Passionem diebus templum adiit, locoque illo eos, à quibus inibi offendebar, eiecit, id eo factum consilio, vt nos tunc doceret modum, quo curandæ infirmitates Rerump. quando ipsius ibi sanatus ægritudinem totius mundi in Cruce, incipiens à templo, hoc est Sacerdotibus, cæterisq; templi ministerio consecratis, qui sunt capita corporum mysticorum Communitatis. Cum his capitis sua salus constat, promittere bonam valetudinem possumus membris: at si illis sit ægrè, subuereri possumus, nec non satis bene hæc habeant, tamen si fortè habeant. Diuinus Doctor sic aiebat: *Intrauit in templum. Egredietur bonus medicus, qui primò obuiat causâ morbi. Vnde ægritudo & causa corruptionis spiritalis à templo procedit, quia si sacerdos est corruptus, de facili corripitur populus, ideo primò adruit templum, si curationem primò adhiberet circa templum.* Sic ille cōment. in hunc locum.

Idcirco dixit S. Ioannes Chrysostomus, dæmonia machinas eò plurimum collineare, eò iacula illius potissimum continuòq; dirigi, vt capita Rerumpub. ac Prælatos deiciat: *Diabolus aduersus eos armatur, maioresq; fertur insani, quippè cum ex eorum cade, greges quoq; detrimenta sequantur.* Hæc ille hom. 1. in 1. ad Timotheum. Cum Superioribus suis facillè omnes prosternt subditos, & in capite omnia reliqua periclitantur Reipub. membra. Cuius rei elegantè causam subiicit Chrysost. dicens: *Nam qui eum iugulat, gregem quidem minuit, qui pastorem suum de medio sustulerit, totum gregem dissipabit*, scilicet præsidio tutoris destitutus in perniciem facillè aduci potest. Ita in Rebuspubl: quando priuatorum vnus quispiam est improbus, bonorum rarior est numerus: at quando capita sunt vitiosa, & sceleribus corrupta, magno discrimini patent Respublicæ, quibus præsidet, & interitus periculo sunt proximi subditi obruto enim paltore quid boni grex speret? *Qui pastorem ipsum de medio rulerit, totum simul gregem dissipabit.* Dicit enim sacrum Concilium Tridentinum de Reformat. sess. 6. cap. 2. *Integritas presidentium salus est subditorum.* Etenim nihil est, vt idem Concilium habet de reform. sess. 22. cap. 1. *quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quam cõmunita & exemplum, qui se diuino ministerio dedicârunt, cum enim à rebus seculi in altorem subleuati locum conspiciantur, in eos tanquam speculum reliqui oculos cõciunt, ex ijsq; sumunt, quod imitentur.*

Sanctus Paulus, pro seuerioris ergâ se ipsum disciplinæ studio, non utebatur priuilegijs, & subsidijs, quibus pro subleuando prædicationis onere cæteri Apostoli gaudebant. Dicit verò, non sibi dari vitio potuisse, si id sibi vsurpasset, quod sibi apostoli reliqui permittebant. Sed modum, quo id exprimit, notat: *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & cæteri Apostoli, & fratres Domini & Cephas?* 1. Corinth. 9. vers. 5. Duo his in verbis obseruate, Primum, quod non satis putauit dixisse, sibi licere quod cæteris Apostolis, nisi Petrum ijs adiungeret, quem æmulari potuerit. Alterum istud, quod Petrum hoc loco non isto suo vulgari nomine, sed recentiori ac peculiarari Cephas appellat, quod ex Angelici Doctoris interpretatione caput, seu Prælatum significat. Quare autem hoc illum nomine hic donatè vt omnibus probatum daret, hoc se rectè facere potuisse, quod Cephas, & caput omnium ante fecerat, tanquam dixisset: Si caput hoc qualecunq; solatium capta-

sunt, quid mirum si membra idem capient, cum sit visu receptum, quoddam ex more illius vivant, eamque vitæ regulam membra sequantur, quam caput tenet? Nihil enim crebrius illo audias: Cum Superior hæc agat, quod nouum si nos imitatores habeat? Bene ergo dixit Chrysostomus, dæmonem hoc singulari curâ agere, ut capita deiiciat, quibus profectis, primum est reliquum corpus demoliri: *Qui pastorem de medio tulerit, totum gregem dissipabit.*

Dum ruinam Urbis Hierosolymorum Sophonias Propheta deploraret, hæc inter lachrymas verba fudit: *Erit in die illa vox clamoris à porta piscium, & glulatus à secunda, & contritio magna à collibus.* Soph. l. v. 10. Dubites hoc loco, quare à sublimibus collibus magis magna contritio descenderit, quam aliunde redundarit? Respondet S. P. Hieronymus: *Contritionem magnam à collibus, de monte Sion, & excelso Urbis parte loquitur, quia cum altiora & arx fuerint occupata, facilis est ad prona descensus.* Sic ille in commentario. Ita desere possumus Respub. quarum sunt improbi, & legirupæ subditi, lachrymas enim res ista meretur. Sed illud tamen acerbius deplorandum, suspirijsq; & fletibus amarissimis, tùm perpetuis dignum, quando malus dæmon colles occupauit, & arcus Rerumpub. qui sunt Prælati: *Quia cum altiora & arx occupata fuerint, facilis est ad prona descensus.*

Affine est huic illud Iobis, qui de magna bestia Behemoth, dæmonis figurâ sic ait: *Huic montes herbas ferunt, omnes bestia agri ludent ibi;* Iob. 4. v. 15. Septuaginta interpretum translatio ita habet: *Adueniens ad montem præruptum, facit lætitiâ quadrupedibus in tartaro.* Qui sunt hoc loco montes, quorum herbis pascitur Behemoth, in quorum iugis ita oblectatur, ut totam inde stygem voluptate infundat? Duo illi celeberrimi Thomæ, Aquinas & Caietanus aiunt, his montibus adumbratos Prælatos ac Superiores Ecclesiæ. Dicit ergo S. Iob: *Veniens ad montem præruptum, facit lætitiâ quadrupedibus in tartaro,* hoc est, quando tartareus dæmon in Capite, in Prælato culparum natos & noxas offendit, prægestit, tantâq; lætitiâ repletur, ut ad gaudiorum communionem totos aduocet Inferos. Sint enim licet integerrimi subditi, si tamen flagitiosus est Superior, nullo negotio apud illos obtinet, ut sint negligentes suorum officiorum, quæ insuper haberi à Superiori vident.

Eam ob rem dictum à S. Gregorio: *Nullum maius prauidicium ab aliis, quàm à Sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correptionem po-*

sunt, dare de se exemplum prauitatis videt. Nam probè etiam sub improbis Prælati subditi semitâ virtutis leuiter exerrant, viamq; ingrediuntur, in qua duces habent superiores.

Nescio an illud subindicare Veteres voluerint suâ illâ Phaëtonis fabulâ, quem multis precibus magnopere rogauit Icarus filius, suum illi Solis currum gubernadum crederet, ac cederet, qui cum exploratam haberet adolescentis præcipitantiam, principid abnuitiis votis, demum verò importunitate victus cessit precibus vel inuitus. Vix aureum currum iuuenis inierat, quando euerit ille cum omnibus cæpit, currus enim & equi fastigato cælorum cacumine sublapsi fecerunt, ut miserabili incendio totus terrarum orbis conflagraret. Quidij observatio est, merum aurum fuisse, quicquid illud in curru:

*Aureus axis erat, temo aureus, aurea summa
Curuatura rota, radiorum argenteum ordo.*

Hæc ille 2. Metamorph.

Constitutissimum est, rheda, siue currum esse symbolum Reipublicæ, aurigâ verò adumbrari Superiorem. Itaq; quoddam currus Solis, tametsi mero præstantissimoq; auro constaret, solutus, euerisq; ac perditus fuisse fertur, ob eum, qui eum aurigabat, imprudentiam & amentiam, veritati eâ fitione prælusum est, significatumq; id quod magno peccatorum nostrorum merito experimur, quoddam sit aurea rheda, & modesti, & studiosi, & sancti subditi, si tamen res moreq; Superiorum aliter habent, mox eos secum præcipientes abripient, facientq; malæ vitæ sequaces: Quid valet, quoddam Canonicus sit aureus, & Beneficiarius quale argentum, quoddam oues candore niuem superent, si pastorem habeant Icarum vacordem ac temerarium? E contra illud magni solatij loco est, quoddam Reipub. interitum tantopere pertimescere non possumus, quando subditis ferreis caput aureum imperat, & moderatur. Vt enim dixit Aristoteles in Oeconom: *Impossibile est diligentis domini seruos non esse diligentes;* ut magnâ nobis sanctitatis copiam apud subditos possumus promittere, dum ne illius inopiâ Prælatus laboret.

Præclare id S. Chrysostomus tali quodam paradigmatè explicatum dedit. Dubium nobis est, occiderit, nec ne Sol. vertices montium, inquit vir sanctus, hæc in re nobis, quod res est, dicere possunt, nam si eos non illuceat, inditio est occubuisse: Nam tametsi vallibus lucem suam Sol subtraxerit, dum radijs tamen suis montes illustret, nondum expirasse diem affirmamus. Ita si lubet intelligere,

verum virtutis in Repub. dies occubuerit, montes respice, hoc est, Capita illius & Superiores, in quibus si non splendeat Sol virtutum, hoc tibi persuade, noctem appetiisse virtutum & sanctitatis, actumque esse de loco, cui tam obscuri præsidēs imperant. Iustum ergo est, ut magnā sollicitudine vitam suam curent, qui ex officio curant alios, & studeant esse quā optimi & sanctissimi, quando ex illis pendet solus, siue excidium Rerumpublicarum, & Communitatum.

Dignum expensione est, quod Christus discipulos suos salis nomine donavit, quando illos præsidēs Orbis instruit, dicens: *Vos estis sal terræ*; Matth. 5. O quale mysterium, & quā opportunum rei, quā tractamus! Sudum est cælum, & serenum, & tranquillum, nec nubes aliqua toto orbe conspicua, quæ vel Solis radijs se obiectura videatur, vel auram aliam portendat. Sub hac tam grata tempestate salinum manupertentans, salem humidulum offendis, & extemplo mutationem aëris auguris, ex humecto namq; sale coniectura novæ auræ sumitur. Cum ergo Christus ait: *Vos estis sal terræ*; tale quid est quod dicit: Attendite quod velut sal quidam estis, quando præsidēs superiores, vt constanti pertinaciq; ac fixo vestigio virtuti insistatis, quanquā enim Resp. gaudeat serenitate & tranquillitate, quando tamen caput variat, nutat, mutatq; vitæ inculpatæ mores, mutationem temporis proximam portendit, & quod vitæ consuetudo sanctioris, quæ hætenus apud subditos observata est, deficiet, atq; de statu suo omnia cadent.

Prohæc intelligemus, si attendamus, quid sacrum Concilium Tridentinum, quo tempore Cathedralis Ecclesiæ sedes aliqua vacat, fieri constituit. Decretum Synodi orthodoxæ sess. 24. de reformat. cap. 1. sic habet: *Cum primum Ecclesia vacaverit, supplicationes ac preces publicæ, privatimq; habeantur, atq; à Capitulo per civitatem, & Diocesis indicantur, quibus clerus populusq; bonum à Deo Pastorem valeat impetrare.* Hæc ibi. Vbi sacrosanctum Concilium satis indicat, quā sit momentosa Maiorum sanctitas, quā efficax exemplum Præsulum, vt gradum in virtute promoveant subditi, inferiores, ac minores. Cogitent ergo necessitatem, quā constringuntur Superiores, vt sint boni, probi, integri vitæ, scelerisq; puri.

☞ (✕) ☞

PERIOCHA II.

Cathedras vendentium evertit.

Omnia peccata horret & abominatur plurimum Deus, sed nulla æque ac flagitia cathedræ detestatur.

Domus Patris sui Zelo incitatus Christus, templo exegit quorquot in illo emebant, aut vendebant, mensasque numulariorum, & cathedras eorum, qui columbas venundabant, evertit. Hic ego illud noto, quod Evangelista nonnisi cathedras dicere voluit loca, quæ tenebant qui venales columbas habebant. cum alio nomine appellare potuisset. *Cathedras vendentium columbas evertit*, inquit, magnaue cum animi commotione & indignatione deiecit, vt significaret, omnia quidem scelera sibi esse iniusta, cathedræ tamen flagitia abominabiliora, eorum, quibus non sat est esse malos, sed alios vel persuasionibus, vel certè pravo exemplo ad peccandum velut à cathedra erudiunt.

Regius vates David ait, Deum detestari omnes, qui legum illius negligentes, iugo præceptorum eius rigidam submittere cervicem nolunt. *Ostendi omnes qui operantur iniquitatem, perdes omnes qui loquuntur mendacium*, inquit ille psalm. 5. vers. 7. Scitè & acutè ait in hac verba Sanctus Hieronymus: *Rem novam videte, qui malum operatur, odio habetur, qui mendacium loquitur, perit.* Eum, qui perperam agit, auersatur Deus, at falsitatis doctorem adeò non sustinet, vt prorsum destruat. Videamus porro, inquit Doctor Sanctus, quæ maior vel miseria nostra, vel Dei indignatio, an quod oderit, an verò quod omnino quenquam perdat. Prorsum ab illo evertit, ac destruit, id haud dubium longè miserum est. Nam quos exolos habet Deus, illis reliquum est, vt eum mitigare & conciliare possint: at his qui pereunt, nihil tale superest, suntque proinde infortunatissimi. Verba Sancti Hieronymi sunt ista: *Infelix quidem est, qui odio habetur à Domino, sed adhuc vivit qui autem loquitur mendacium, & perit, jam esse desistit.* Ergo si abominatur Dominus omnes, qui malè agunt, eos verò qui loquuntur, & docent mendacium, perdit, certo inditio est, non esse genus aliud hominum, quod magis excretur Deus, acrioreque cum indignatione conficiat & destruat, quā eorum, qui non contenti quod sint ipsi improbi, alios quoque falsa docent, & ad omnem impietatem informant, & adducunt. *Qui operatur iniqui-*

iniquitatem, odio habetur, qui autem loquitur mendacium, perit; ut intelligamus, non tam vehementer displicere Deo homines sibi tantum nequam, quam eos, qui cum sint ipsi improbi, alijs quoque sunt vitæ sceleratæ magistri, quando hos planè destruit, illos verò solum odit.

Agebat olim cum primitiua Ecclesia S. Petrus de necessitate subrogandi fidum ac probum aliquem discipulum in locum proditoris Iudæ, tùm de huius malitiâ loquens sic aiebat: *Viri fratres oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus Sanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum.* Actor: 1. vers. 16. Vbi cum D. Chrysostomo meritò obferens loquendi modum, quo sanctus Petrus est vsus, cum huius perfidi discipuli meminit, inquit: *Qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum;* Vbi Chrysostomus; *Non dicit, de scelestò illo, & omnibus sceleribus inquinato, sed, Qui fuit dux eorum.* Multis flagitijs fordidis perfidiosis discipuli inquinatus animus, nam & auarus fuit, & maledicus, & pertinacis malitiæ æmulatione quidam dæmon, cuius gratiâ dixit Christus: *Ex vobis vnus diabolus est;* Ioan. 6. vers. 71. Et cùm tales omnes appellaciones prætermiserit Sanctus Petrus (inquit Chrysostomus) hoc tantùm nomine illum describendum putauit, quòd *fuit dux eorum,* qui manus Christo intulerunt, vt indicaret, quòd Deus cæterorum peccatorum velut immemor, ea tantùm graui reputat, quibus se obtrigunt, qui alijs peccandi sunt doctores & duces, & viam ad offensas Dei ostendunt. Itaque Petrus etiam oblitus reliquorum scelerum Iudæ, illius tantùm meminit, quòd ante signatus fuit aliorum flagitiosorum: *Non dicit, de scelestò illo, & omnibus sceleribus inquinato, sed, Qui fuit dux eorum.*

Abulenſis in cap. 14. tertij Regum q. 19. sciſcitur, *An Ieroboam peccauerit grauius quam omnes homines mundi.* Mira profectò interrogatio! Quod enim tam enorme & immane ratione committere hic rex potuit, vt dubitare celeberrimo Doctore, & percunctari de illo licuerit, num supra omnes mortales peccarit, etiam postquam definierat, peccasse plus quam omnes Reges Iudæ & Iſraël, qui fuerunt post ipsum, Adam quoque & Euam malitiâ, & sceleris magnitudine superasse? Vide quid scriptura dicat, inquit Abulenſis, & dubitationis, quæ tam ingens videtur, dilutionem reperiſes. De perſigillatim hoc rege sic pronuntiant litteræ sacræ: *Fecit duos vitulos aureos, & dixit, Nolite ſcitra aſcendere in Ieruſalem, ecce diſ tui Iſraël, qui eduxerunt te de terrâ Egypti;* 3. Reg. 12. v. 28. Horum vitulorum alterum in Bethel, alterum in Dan locauit, populoq; author fuit, vt ijs honores diuinos tribuerent. Fuit hæc impietate tam plurimùm commotus Dominus, & tam vehementer inflammatus, vt quamuis iniuriâ & offenſarum facillimus condonator, huius tamen tam recentem ſemper memoriâ habuerit, vt plus deciesquarto commemorandum & inculcandum putarit, quòd Ieroboam *peccare facit Iſraël,* tamque atrox, nefarius, & conſceleratus homo fuit, vt non ſatis exiſtimarit, quòd ipſe talis eſſet, verùm alios quoque huc improbitatis adduxerit, vt fictilibus vitulis venerationem, quæ ſummo numini ſoli debita eſt, penderent. Et quoniam ea malitiâ, quâ quis alios ad offendendum Deum excitat & adducit, tam eſt grauis & enormis, & Ieroboam magno ſtudio & contentione curauit, vt hominum totas myriades ad irritandum Deum prouocaret, eam ob rem quærit meritò Abulenſis, *an peccauerit grauius, quam omnes homines mundi,* vitiſſorum enim & flagitiorum, quæcunque cadere in hominem poſſunt, nullum ſcitur grauius, quam illud, quo homines alijs adducuntur, vt ſint in Deum impij.

Et ſi libet videre, quàm ſit hoc grande piaculum, aduertamus quid ſancto Iob acciderit, qui poſtquam facultates, liberos, & ſalutem perdiſſet, tamque multiplicem ſacturam æquiſſimo animo toleraſſet, quando inuiſum illum familiares amici venerunt, tunc, vt ſacer textus apud Græcos habet, *Iob aperuit os ſuum, & diem ſuum execratus eſt;* Iob 3. vers. 1.

Hanc in rem Anaſtaſius Niſſenus quaſt. 30. in ſcriptur. iſta ſubmonet: *Attende quòd neque propter facultatum ſuarum ablationem, neque propter filiorum interitum, neque propter corporis plagam tale quid eſt locutus.* Quid verò cauſe eſt, quòd tunc acerbiffimi doloris ſenſum prodidit, & poenarum oſtentionem fecit, cùm ad illum amici confluxerunt? Nam lætari magis ob eorum aduentum debuiſſe videtur, ex quo poenarum ſuarum remiſſionem & cruciatuum mitigationem capere poterat. Qui ergo factum, quòd ex eorum conuentu & præſentiâ non modò nullam lætitiâ volupratem accepit, verùm etiam dolorum incrementa fecit? Reſponder Anaſtaſius, idcirco auctos fuiſſe ſancti Iob ex amicorum præſentiâ cruciatuſ, quòd exiſtimarent illum pro grauium ſclerum ſuorum merito à Deo in ſterquilinum abiectum, & tam foedi hulceris plagâ toto corpore percuſſum. Hanc de ſe illorum ſententiam,

tentiam, inquit Anastasius, spiritu prophetico, quod à Deo illustratus erat, intelligebat, dolebatque super quam aliud quidpiam, quod iudicijs tam temerarijs laborarent. *Patientissimus Iob agere ferebat, quod propter eum amici supplantabantur, & propterea eum tadebat vivere, & qui alijs inueniens esset causa peccati:* Sic ille. Expendebat apud animum suum, quod ex illo occasione accepisset demon deiiciendi suos familiares, hoc illi pœnalissimum accidebat, & cor tam cruciabiliter lacinabat, ut mori millies maluisset, quam alieno peccato eam qualemcunq; occasiunculam ministrasse.

At si sancto Iob intolerabilem dolorem adferebat, atrocissimique cruciatus instar erat, quod causa (quanquam circa omnem culpam) fuerit, quare alij Deum offenderint, demonique succubuerint, ac propterea tadebat eum vivere, & qui alijs inueniens esset causa peccati, eaque tam remota ac longè posita; quale nefas sit, & quam immane flagitium, si quis alijs proximas irritandi Numinis occasiones præsteret, meditatioque ac de industria peccata suadeat?

Accipite aliud quidpiam peculiare, ex quo periochæ nostræ veritas non parùm exaggerabitur. Consulebat pythoniissam mulierem Rex Saul illam, quæ Samuellem seu verè, seu apparenter resuscitans fecit, ut is diceret, quis belli, quod Sauli cum Philistæis imminerebat, euentus futurus, quodque ipse cum filijs, totoque exercitu mortem proximo in prælio appetiturus esset. Inita pugna est, & res prælagio successit, *irrueruntque Philistyn, & percusserunt Ionathan, & Abinadab, & Melchisna filios Saul;* 1. Regum ultim. vers. 2.

Hæsitârunt hoc loco multi dubij neque de nihilo quare Deus permiserit, ut Ionathas in eo conflictu tam infelicitè occumberet. Is nimirum vnus erat, quem tanta calamitas attingere non debuisset videtur, nec enim quicquam dignum vituperio de generoso hoc iuvene legimus, quin plurima reperias, quæ laudem promerentur immortalem, nam coniunctissimus erat sancti regis Davidis, eiusque estimationem apud patrem suum, quanto maximo studio potuit, semper tutatus est, qui verò hominis iusti causam omni contentione curauit, hoc ipso se vel non improbum probauit. Quando verò id ita habet, quamobrem tantam pœnam incurrit, cuius culpam nullam exploratam habemus?

Sanctus Isidorus Pelusiota huius rei causam singularem, talemque reddit, *quia patrem pythoniissam querentem minime prohibuerat, ob idque ante eum,*

qui scelus admisserat, is qui prohibere poterat, in bello interijt. Hæc ille lib. 1. epist. 130. O Deus! Itane Ionathas mortem incurrit, quod patrem, cum veneficam consilij gratiâ pergeret, non retardauit, non prohibuit? Eamne ob rem etiam prior pœnam subiit, qui culpam non auertit, quàm is qui perpetravit, nam Ionathas ante Saulen fato concessit? Ineamus nunc rationem. Si Ionathan tam immani supplicio Deus subiecit, quia patris sui culpæ, ut potuit, non occurrit, non obstitit, quibus non pœnis in eos animaduertet, qui non solum non se obijciunt flagitijs alienis, sed authores etiam & consultores accedunt, verbisque & exemplis suadent, ut offendatur bonus Deus?

P E R I O C H A III.

Eijciebat omnes vendentes & ementes.

Nihil formidabilius iusto, nec quicquam meticulosius peccatore.

NON potuit Sanctus Hieronymus satis prædicare & magnificare hoc facinus Christi redemptoris, qui tanto animo & zelo sacris testis exegit nundinatores, & mensas numarias solo afflixit, & solus adoriri non dubitauit, *quæ infinitus non fecisset exercitus,* cum è contra nemo se illi obijcere, nemo, quod agebat, vitio dare, aut reprehendere auderet. Causam huius rei assignat Euthymius, dicens, quod Christus vnus ac solus tam impeterrito animo plurimos aggressus fuit, *propter immunitatem à peccato confidens.* Quis enim peccatorem adoriri vereatur, quem omnibus gratiæ armis nudatum videt? Et ob oculos hominis iusti quis non contremiscat, cum cum tanto virtutum omnium præsidio tectum cernit?

D. Cyrillus, catech. 13. cum robur Christi crucifixi demonstrare vellet, sic ait: *si quis non credit Virtuti Crucifixi, percussitetur daemones,* tanquam dixisset: Si quis manus pedesq; Christi crucis clauis fixos, probrosoq; è ligno illum pendulum viderit, imbecillemq; existimauerit, & tam destitutum viribus, quam nudum vestibus, *is daemones praecussitetur,* atq; ab ijs, quod res est, & potentiam crucifixi disceat. Quid enim sibi velit, quod cum plurimos in crucem ados daemon viderit, præter Christum tamen neminem formidari? *Multæ per orbem crucifixi sunt,* inquit S. Cyrillus, *sed multum exhorrebant daemones.* Quam ob rem verò istud? Respondit S. Cyrillus: *Quoniam illi propter suam peccato*

mortui sunt, hic autem pro alienis. Ceteros sua flagitia cruci addixerant, Christus eam peccata aboliturus aliena incendit, erant illi improbi ac scelerati, Christum sanctitas & iustitia ornabant, itaque illos etiam demon minimè formidauit, Christum verò pertimuit. Scilicet peccatorem nullus metuit, quem exarmatum gratiâ & virtutibus cernit, Iustus verò magnifico donorum cœlestium apparatu instructus & obmunitus toti Orco terrore est, omnesq; inferorum copias in fugam vertit.

Herodis iussu otruncatus Ioannes diem clausit, postquam verò splendidissimus hic lucifer occidit, sol iustitiæ Christus micantiores euiurare radios cœpit. Cumq; prodigia eius percrebescere, & euulgari doctri-
na cœpit, rumores simul varij exorti sunt, & in varias opiniones itum, quis ille tantorū portentorū author esset. Herodes de hac re sic pronuntiabat: *Quem ego decollauis Ioannem, hic à mortuis surrexit;* Marci 6. v. 16. nec enim alius tantorum miraculorum patrator esse potest. Qui talia dicentem Herodem audiret, nisi illius infamem, incestamq; vitam exploratam haberet, iustissimè hanc de Ioanne capitis poenam sumpsisse putaret. Quando verò Ioannem decollari iussit, quod ab eo de incesto adulterio, & pernicioso, quàm publico flagitio obiurgatus fuit, cur scelus suum colorat, & causam, ob quam illum neci adduxit, regit?

Respondet D. Petrus Chrysologus, vt solet, *aut: Iste rex, quod decollauerit Ioannem, dicit, quare decollauerit, tacet, ne potestatem regiam tanti facti confunderet turpando.* Hæc ille serm. 173. Nam si robore is valet, qui sanctitate pollet, eumq; omnes colunt & obseruant, tum verò quem destitutum virtute, & sanctitate intelligunt, eundem vilem habent, quia inermem vident. Ob id Herodes otruncatum à se Ioannem narrat, neq; facti rationem vnâ commemorat, verebatur enim ne causâ, ob quam neci Ioannem dederat, indignitas ac turpitudine apud subditos contempnitionem coronæ, & regis despectionem maiestatis efficerent. Quid enim aliud est homo flagitiosus & contaminatus, quàm probrum ac ludibrium hominum aliorum, cum è contra Iustus sit terror omnium? Itaq; *iste rex, quod decollauerit Ioannem dicit, quare decollauerit, tacet.*

Obseruauit Philo Iudæus in modo, quo Moyses legem Dei promulgauit, quod omni populo, cunctisq; hominibus, ad quos decalogus dirigebatur, non aliter locutus est, quàm si ad vnum solum verba fecisset, sum ait: *Non habebis Deos alienos coram*

me. Honora Patrem tuum. Non occideris. Non furum facies, &c. Dicit nunc Philo. Si ad omnes loquebatur, cur Moyses, dum eam promulgat, non omnes vniuersim appellat, sed velut vni loquitur, tanquam ad illum solum pertineat? Huius rei causam inter alias hanc præsentis instituto commodam insignis hebræus tradit, dicens, *ideo placuisse hanc formulâ, ut lectores discerent, vnumquemq; tantisper dum Deo pareat de legibus, honore aquare frequentissimo populo, vel potius omnibus gentibus addo amplius, mundo etiam vniuerso.* Hæc ille lib. de decalogi legibus. Qui ex legis diuinæ præscripto viuit, is vnus confertissimæ multitudinis instar plurimis hominibus ire obuiam solus, addo amplius, mundo etiam vniuerso obniti, & cum orbe reliquo toto quantò congregi potest: Ad eò Moyses cum legem promulgaret, quanquam illa omnibus communis futura erat, vnicuique seorsim loquitur, vt eâ verborum formâ significaret, eum, qui vitæ mores ad normam legis componit & instituit, cum plurimis, cum toto mundo componi, & conferere manus posse. Tanta est hominis iusti virtus. Ergo quid mirum, quod tam sit formidabilis?

In Melitam Paulus cum alijs, qui eum Româ profecti fuerant, appulit, & ab incolis, quanquam barbaris, insulæ humanè acceptus & habitus fuit. Accidit verò vt dum sarmenta fouendo igni colligeret, vipera manum eius inuaderet: *Et ille quidem excutens bestiam in ignem, nihil mali passus est;* Act. 28. v. 5. Durior namq; erat Apostolica dextera, quàm vt serpens spiculo linguæ penetrare eam posset.

Quamobrem? Oecumenius causam reddidit, quam à Theodoro q. 18. in Gen. (tametsi dissimulauit furtum) accepit, dicens: *Vipera insectis manus Apostoli dentibus cum peccati mollietate non reperisset, protinus resiliuit, ac in ignem salijt, tanquam sibi ipsi poenam infligens, quod corpus sibi nullo modo conueniens petisset ac oppugnasset.* Nec enim aut venena sunt in viperis, aut vngues in leonibus, aut vlla in cæteris animantibus ferociæ instrumenta, quæ aduersus Iustum quicquam possint, quod is virtutum & gratiæ diuinæ præsidio sit vnde quaque intectus.

Dicunt porro Oecumenius & Theodoretus: Vnde fit, quod nobis tantus inest bestiarum ferarum, & venenatorum animalium metus? Respondens: *Nos feræ metusimus, quoniam virtutum panopliam non habemus, quâ si instructi essemus, & leonum ferociam, & toxica serpentum, & crudelitatem tigris-*

dum derisui haberemus, hæc enim bruta ut despiciunt peccatores, ita contremiscunt ob oculos iustorum. Quis enim non cedat iusto? Et peccatorem quis non cædat.

Obuius factus quondam rex Achab sancto Propheta Eliæ dicebat: *Tunc es ille, qui conturbas Israël?* 3. Reg. 28. v. 17. Tunc ille, qui omnem auxilium meum, & regni quietem interpellas? Quam me viuum, ac diadema hoc sempiternum cupio, ita talis de te supplicia, nisi respicias, sumam, ut cum ipse meritis temeritatis penas dederis, alij tuo malo cautiore fiant. Hic sacer vates zelo honoris Dei inflammatus, nec quicquam ratus impij regis comminationes, respondit: *Non ego turbam Israël, sed tu, & domus Patris tui.*

D. Chrysostom. non satis admirari potuit promptam zelosi Prophetae deliberationem, ac responsionem, sciscitaturq; qui factum, quod non illum perterritur absoluti regis furiosus vultus, regis, inquam, qui ut illum per iram compellabat, ita per potestatem addicere supplicij poterat. Unde verò hæc ita permutantur vices, ut Achab pusillanimitate quidam Eliæ esset, hic autem animi magnitudine rex quidam Achab velut factus fuerit.

Respondet egregie vir S. hom. 5 ad Pop. *Eliæ non spectabat diadema, & exteriorem apparentiam, sed animam sordibus indutam, squalentem sordidam, & omni reo miseriis affectam respiciebat, & ipsum intuitus captum esse, & vitiorum seruum, ipsius principatum contempsit, etenim tanquam in scena, & non in veritate sibi regem cernere videbatur. Quid opportunius, quid elegantius dici possit? Quod Achabum Eliæ nihil formidauit, hinc accidit, quia non solos oculos arbitros illius adhibuit, nec solum apparatus exteriorum, ac maiestatem purpuræ admiratus fuit, sed ad animam consideratione penetrans, vidit eam magnâ vitiorum collutione fædam ac putidam, cumque illum ab exterioribus regem æstimaret, pro interiorum merito in mediastinis eum numerabat, & qui vitiorum verna erat, non illum amplius regem, nisi per ludum, putabat: Etenim tanquam in scena, & non in veritate sibi regem cernere videbatur.*

Accipite quondam Magni Gregorij subtilitatem, quâ periocham istam coronabo. Ad regem Iero-boam sublegauit Deus seruum quendam suum, ut illum idololatriæ, & reliquæ vitæ pessimæ argueret, quâ toti regno offendiculum præbebat. Obsecutus Deo seruus, & à rege ad mensam inuitatus, non quoniam illius tantum refutauit, sed munera etiâ,

quæ illa magna & multa deferebat, repudiavit, dicens, à Deo sibi in mandatis datum, ut neq; in domo cuiuspiam vel ederet, vel biberet, neq; viam, quâ venerat, repeteret. Cum id veteranus quidam Propheta resciceret, qui iuxta Bethel morabatur, obuiam illi iuit, & præfatus se quoq; vatem esse, ac scire quid euenisset, rogauit secum iret & ederet, quoniam Deus etiam retractasset præceptum, quod nuper dederat. Cessit illius precibus seruus Dei, domumq; ac mensam adiit, & cibum sumpsit. Post hæc cum redire ad lares suos vellet, inuenit eum leo in via, & occidit eum, & erat cadaver eius proiec-tum in itinere, asinus autem stabat, iuxta illum, & leo stabat iuxta cadaver, 3. Reg. 13. v. 24.

Quærit nunc sacer Doctor, quo id modo fieri potuerit. Sileo viuum iugulare Dei seruum, quod maximum facinus erat, ausus fuit, quare deuorare mortuum, quod minus erat, timuit? Respondet Magnus Doctor, duo fuisse in hac occasione. Primum, quod eâ pœnas suæ inobedientiæ luit. Secundum, quod eadem ipsa transgressionis suæ culpam diluit: *Ex qua re offenditur, quod peccatum inobedientiæ in ipsa fuerit morte laxatum, quia idem leo quem viuentem præsumpsit occidere, contingere non præsumpsit occisum, non plus tamen occiso particeps, quam viuenti pepercit, si peccatum in cadauere offendisset, quod in homine viro repere-rat. Leo ergo, qui prius peccatoris vitam necauerat, custodius postmodum cadaver iusti.* Hæc ille lib. 4. Dial. cap. 4. Itaq; corpus illud cum immorigeram circumferebat animam, quanquam viueret, ludibrium tamen & præda leonis factum est: post expiratam verò culpam, & persolutam peccati pœnam, cum iam anima esset sancta, corpus, tamen inanimæ, sic deuenerat ut leo, & reueritus, ut vel contingere sit veritus. *Leo ergo qui prius peccatoris vitam necauerat, custodius postmodum cadaver iusti.* Ut videas, quantum sit peccatoris ac iusti discrimen, quando peccator tam est vilis, abiectus, & despectus, iustus verò tam formidabilis.

PERIOCHA IV.

Vendentes & ementes.

Nullus siue ad bonum, siue ad malum tyrannus potentior humano arbitrio, & consuetudine inneterat.

NON hæc solum, sed aliâ quoque vice (quod infra videbimus) ut refert S. Ioannes, flagellis caelos

caesoseiecit templo eos, qui lucri cupiditate excæcati turpibus quæstibus suis illud profanabant. Nec seuerior tamen illa censura, acriorq; animaduersione curando isti peccato, compescere nãq; improbitati, ac submouendæ confusioni satis fuit. Vndè colligitur quàm sit difficile radicatam in anima consuetudinem superare, & inueteratam propensionem corde eximere, quæ est Guilielmi Pepini observatio. Nempè siue ad bonum, siue ad malum non est alius tam potens tyrannus, quàm vnus hominis arbitrium. Itaq; populus hic lucri immodicè ac sordidè cupidus, quanquàm semel palam vapulasset, in eodem luto versari, eidemq; scelerei vacare inuenitur, quod vt ab antiqua consuetudine veniebat, ita difficile habebat remedium.

Dicto testis accedit D. Greg. Niss. lib. de Virg. cap. 9. vbi sic habet: *In omni re difficilis est, quæ expugnetur, consuetudo*, quæ vbi semel humanum occupauit arbitrium, tanta defenit tyrannide, vt illam velut in naturam vertat, & necessitate quadam impellere videatur, & vi pertrahere, quocunque illius libido inclinæ: *In omni re difficilis est, quæ expugnetur consuetudo.*

Impius Tyrannus Herodes carceri Præcursores Domini includit, vndè ille ad Christum, vt est apud Matth. 11. *mittens duos ex discipulis, ait illi, Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Certum est, quòd Ioanni certissimum erat Christum esse verum Saluatorem, discipulos verò eius hæc res dubios habebat, vtq; errorem suum agnoscerent, cum tali nuntio eos ablegabat, idq; è carcere, *cùm audisset in Vinculis opera Christi.* Ibi illos erudire, ibi instruere, ibi quis Christus sit, docere satagit. Cur verò ista in carcere?

Audite quantò cum sale occurrat S. Ambrosius: *Mirari non debemus, quòd ab Herode missus in carcerem clausus Christum suis discipulis intimaret, cùm clausus in Sero eundem Dominum gestibus prædicaret.* Hæc ille serm. 1. de S. Ioanne Bapt. Intrà materni vteri ergastulum vix natus conceptum in utero Virginis Christum saltibus nuntiabat: Nihil ergò nouum, quòd eundem in ergastulo carceris prædicat, eum denasci proximum erat, difficile enim est, ijs abstinere, quibus à teneris vnguiculis assueueris. Tantas habet consuetudo vires.

Sollicita & anxia cadauer cari magistri sui Magdalena perquirebat, cùmq; in tumultu frustra illud identidem requisisset, amarè illachrymabat. Vt eius lachrymas detergeret, doloremq; mitigaret Christus, qualis personatus hortulanus se illi glo-

riosè, rediuuium exhibuit, quem illa probrosè crucifixum peruestigabat. Cùmq; sciscitaretur eam, quid ploraret, quemuè quæreretur, illa hortulantem arbitrata, quem cernebat, nec satis discernebat, ait: *Domine, si tu sustulisti religiosum corpus, quod pretiosis aromatibus condire peruelim, dicito mihi*, tamen enim mulier illi succolando sim fortè impar, at amanti tamen vires dilectio ministrabit, vt his meis humeris auferre queam. Appellabat hic eam Christus ex nomine, cùmq; dixisset M A R I A, simul certam infudit notitiam, quòd reperisset quæ requebat. Religiosa amans læta de tanto bono succlamabat: Vndè mihi, o magister, tanta felicitas, & tam optata fortuna! Fierinè potest, vt hæc videam? Tunc Christus: *Noli me tangere*, caue pedibus meis appropies, quos pijs manibus libare voluisse, Hugo Cardinalis ex Glossa ordinaria docet.

Benè ista hætenus. Sed hic iam aliquis hæsitauit, cur Christus Magdalene pedum suorum attractu interdixerit, cùm Ioannes Euangelista id solum referat, quòd magistrum eum appellârît, nec verbo meminerit, quòd pedes contingere voluerit. Accedit, quòd Christus, vt est apud eundem, cùm Magdalene notitiam sui infudit, exemplo subiunxit: *Noli me tangere*, noli pedes meos vel extremo digito libare. Vndè ergò accipitur, quòd officiosa hæc mulier ad sacrosanctos illius pedes abiectura se erat, vt iussione præoccupanda & prohibenda fuerit, ne quid tale ageret?

Et familiari mulieris consuetudine prouentum erat arbitrari, quod diuinos Christi pedes mox appetitura erat, quòd idem iam sæpiusculè in varijs occasionibus facitârât, quando illis iam adgeniculata fuerat, vt vngeret, iam inclinata vt tergeret, ac dissuauaret, iam affusa, vt verbum illius audiret. Christus ergò cùm attenderet quantùm consuetudo posset, quàmq; subiectam teneat animam, cui diuturna propensio semel dominari cœpit, à pedum contactu illam prohibet, quos statim osculo appetitura videbatur, postquàm eorum dissuauationi iam diu assueuerat.

Parum hætenus prædicauit efficaciam inueteratæ consuetudinis, & potentiam habitus, quem plusculi temporis exercitatio animæ insculpsit. Tanta nimirum illius vis est, vt animæ, non solum donec in corpore hospes degit, adhærescat, verum etiam corpore exemptam prosequatur, neq; destituat. Vt videas quonam virtus illius & efficacia penetret.

Dependebat meritas in illis vlticibus flammis avarus epulo pœnas, sublatissq; oculis mendicum

Lazarum in sinu gremioq; pientissimi Abraham suauē respirantem, conuiescentemq; cernebat. Sitis una inter varios cruciatus ita illum afficiebat, vt leuamen à religioso Patriarcha sperans, rogaret Lazarum inde submitteret, vt is ab extremo digito a quo inintus guttulam destillaret, eaq; linguæ intolerares ardores mitigaret: *Mitte Lazarum, ita obsecrabat, Et intingat extremum digiti tui in aquam, Et refrigeret linguam meam, quia valde crucior in hac flamma*; Luc. 16. v. 24.

Argutissimus Chrysologus illud in hac precatione peculiariter annotauit, quod diues epulo ait, *Mitte Lazarum*. Non rogat ille ad Lazarum efferri, sed hunc ad se demitti. *Adhuc diuitem malitia non deseruit*, inquit S. Chrysol. ferm. 122. *quem iam possederat pena, qui non se ad Lazarum duci possulat, sed ad se Lazarum suū deduci*.

Sed quid est, quod etiam ibi superbus, inter illa supplicia elatus, in tormentis arrogans, non vt sibi liceat ascendere orat, sed vt Lazarus iubeatur ad se descendere obsecrat? Violentia consuetudinis, inueterati habitus tyrannis huc illum lacessēbat & adigebat, quia enim uiuo solenne fuerat aspernari ac dedignari Lazarum tanquam pauperem, idcirco nunc agit, quod olim facitare solitus, vt etiam necessitas, quæ ambiciosissimos coërcet, vt honorem suum minus curent, cicurare illum & mitigare non potuerit. Tam crudeli dominatu premit animam consuetudo, quam semel inuasit. Et hoc voluit Chrysologus, cum ait: *Adhuc malitia non deseruit, quem iam possederat pena*.

Non hoc ineptē Veteres sub fabuloso mysteriorum inuolucris indicarunt. Deperibat Apollo formosam Daphnem. Illa dedignata amatorem, omnia illius aspernabatur officia, & velut in silicem durata fuisset, nec precibus se exorari patiebatur, nec pretio vllō inflectebatur, nec minacijs, quamquam terribilissimis, mouebatur, vt illius votis quicquam concederet. Suppeditatus Apollo, quod Deitatis suæ potentiam frustratam cerneret, in laurum transformauit mulierem, cui amorem suū infundere nequiebat. Cumq; superiori cogitatione volueret, amorisq; incendijs pectus illius pertinaciter deflagraret, lacertis suis (quod est apud Ouid. l. 1. Metamorph.) ramos vt membra complexus.

Oscula praebebat ligno.

Laurum disuauari cupiens, quod Daphnē dura negabat.

Quid verò Laurus?

Refugit tamen oscula lignum.

Quam difficilis Daphnē, tam rigida laurus non permittebat suauia, & defugiebat amplexus. Quorsum hæc Veterum fabula spectat? Vt significarent consuetudinis efficacitatem, & quam pertinaciter animæ adhærescat, & quam difficile eam deserat. Aversabatur Daphnē Apollinem, qui tamen eam in laurum transformasset, etiam in arborem versā æquē illum defugiebat, dedignata complexus, abominata amores:

Oscula praebebat ligno, refugit tamen oscula lignum.

Quoniam passio, quam frequens vsus in consuetudinem vertit, ita occupat animam, vt vix eam excutere possis, vel si omni contentione id velis, & cures.

In horum meditatione erat Clemens Alexandrinus, quando his tam grauibz verbis virtutem consuetudinis expressit: *Fugiamus consuetudinem, fugiamus tanquam scopulum difficilem, aut Charybdis minas, aut fabulosos Syrenes, suffocat homines, & veritate auertit, abducit à vita, est laqueus, est malum generis labrum consuetudo, est barathrum*. Hæc ille in Orat. exhort. ad Gent. Vbi præclare expendit vim consuetudinis, dicens: *Est barathrum*; & velut Orcus quidam. Nam vt is, qui in Orcum incidit, absq; remedio est, nec reuocare gradum potest è loco, in quem tam facili descensu peruenit: Ita consuetudo inueterata *barathrum est*, infernus est, quia quam semel peruasit animam, eam sic attinet, vt vires deficere videantur, quibus abijci queat.

Quanti proinde refert obitare principijs, & rudibus occurrere passionibus, primumq; suppullantes amoliri ab animo propensiones, quando per consuetudinem ita suo addicitur exitio peccator, vt (si fas est dicere) inter infelices reprobos iamque damnatos recenteri possit, qui vitijs quibuslibet assuevit. Id significauit Spiritus sanctus, cum ait: *Impius cum in profundum generis peccatorum, contemnit*; Prou. 18. v. 3. Quid est venire in profundum peccatorum? D. Chrysol. epist. ad Theodorum ait, idem esse atq; assueuisse peccatis, consuetudine offendendi Deum ferri, & rapi. Notate porro, non deesse, qui ea verba sic reddat: *Impius, cum in centrum peccatorum generis, contemnit*, apud Salazar in Prou. Cum eo descendit, tum Dei metum cum omni robore ponit. Quid res in suo centro habet? Tria. *Quietem conseruationem, & visionem*, inquit Aristot. lib. 1. de Cælo & Mundo. Omnia nimirum in suo centro conuiescunt, sospitantur, & vniuntur.

Verdere

Videre nunc consuetudinis malæ tyrannidem. Habet id quidem omne peccatum, vt plurimum perturbet animam, & dispungat, & sauciet: at vbi in consuetudinem abiit, atq; in habitum crebrâ exercitatione vertitur, peccatorem velut in centrum adducit, qui cum in centrum peccatorum venit, suam sibi quietem, conseruationem & vnionem habet. Quietem verò ob perditum sensum grauitatis offensæ Dei, vt iam non curet habere insensum Numen, & sub Deo irato viuere, adeò contemnit. Quid enim contemnit? *Consentiam contemnit*, inquit Hugo Cardinalis, fiscum conscientia, quam Rhadamanto duriorem, & asperiorẽ Minoë, aspernatur. Liranus ait: *Contemnit supplicia*, quod enim consuetudinis malæ tyrannidi subiectum est arbitrium, idem tormenta, omnes inferorum cruciatus suisq; deque habet. Atq; hinc sequitur conseruatio, vt annum ex anno in vitijs trahat, donec extremam penam, quæ est æterna, incurrat. Ex conseruatione autem nascitur vnio, quodq; matrimoniali quodam velut sœdere copuletur flagitijs, vt ea contemnat, quibus assuevit, neq; formidabilem eorum aspectum exhorreat. Atq; ad hunc modum contemnit omnem correptionem, penitentiam, æmnamq; medicinam, pergit Liranus. Facit nempe inueterata consuetudo, vt velut in centro quietus, vitijsq; suis arctissime coniunctus perseueret: *Impius cum in centrum peccatorum venit, contemnit.*

O tyrannica potestas consuetudinis! O potens tyrannis inueterati habitus! Deus pro sua infinita bonitate à malo tam graui, tanq; exitiali nos seruet.

PERIOCHA V.

Indignati sunt.

Vt in domo Dei proficias, aliorum fortune, & abundantia ne inuide, sed tuam infelicitatem & inopiam dolo.

Cum maleuoli hostes Christi Saluatoris prodigia, quæ in templo operatus fuerat, cernerent, tum & pueros audirent, qui eiusdem Sospitatoris nostri gloriam & victoriam cantu celebrabant, *indignati sunt*, inquit Euangelista, animoq; aduersus illum inflammari, nec sui satis compotes dixerunt: *Audis quid dicunt?* Itanè à pueris prædicari toleras? O malitiam diabolicam! O inuidiam maledictam! Dolebat audire laudes Christi, dolebat tanta ab illo patrari miracula, rabiose inuidi, quod

cum illum omnis populus magno plausu celebraret, illi è contra nullum prodigium operari, nec quicquam agere possent, quo populi acclamationes sibi demerentur. Non dolebant plurima sibi deesse, quibus assurgendū erat in sublimitatem, quam Christus adierat, & tenebat. Sed inuidebant quod Christus plura haberet, quam necessaria erant, vt ad illud fastigium peruaderet. Itaq; tam parum etiam promouebant, idq; quod oculos conijcerent in profectus alienos, non in defectus proprios. Vt verò iustitia nostra abundet plus quam Scribarum & Phariseorum, contra faciendum, vt doleamus quod nobis plurima desint, non inuideamus quod alijs quædam supersint, & abundè affluant.

Excessit finibus terræ suæ pia illa Chananea, vt Christum pro salute filia suæ interpellaret, quam malus dæmon malè vexabat. Succlamabat magnis vocibus, & Christus non respondebat ei verbum. Rogabant pro illa Apostoli, quibus Christus reponebat, non se missum nisi ad oues, quæ perissent ex Israël. Cum videret mulier, nihil haudens exorasse, è proximo Christum adiit, humillimæq; adorationis cultu illum deuenerata, iterum iterumq; rogauit, cederet tam enixis votis, & iustæ postulationi. Cumq; ille respondisset, non esse bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus opportunè illi pia Syrophœnissa hoc dicto occurrit: *Etiams Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum;* Matth. 15. tanquam dixisset: Meritissimo iure sic loqueris, Domine, non diffiteor, & vero verius est quod ais, sed quis vnquam micas è mensis dominorum suorum deciduas negauit humilibus catellis, qui versatilis caudæ assentatione suam erga heros fidelitatem & obseruantiam testantur?

D. Chrysostomus admiratur hoc loco pia ac prudentis huius mulieris responsum. Dicit illi Christus: *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.* An idcirco indignata est? inquit Chrysost. An fortè subirata inuidit Israëlitis panem fauorum, quibus illi adeò soli fruebantur? Prorsum non vel inuidit, vel succensuit. *Vides prudentiam mulieris? Vides quomodo non contraxit, nec de aliorum laudibus doluit?* Vides quam sapienter se habuit, vt apud Christum proficeret, & voti sui compos fieret? & quam præclarâ ratione itatus vsa est, & quam benè rem suam facere nouit? Dilaudat Christus Israëlitas, filios suos illos vocans, & vnicè caros ac dilectos, quiq; communem cum illo mensam victumq; habeant, cum illam ex aduerso vilem canem appel-

let. At illa tamen *de aliorum laudibus non doluit*, non inuidit felicitari alienæ, sed indoluit miserix propriæ, itaq; non videns inuidensq; hoc, quo alij abundabant, sed considerans id, quo ipsa egebat, vt eandem felicitatem assequeretur, dolensq; tam pauca & exigua esse sua merita, proficere cœpit, tantaq; incrementa facere, vt ipsum Deum habere laudum suarum præconem, & non alio quàm Christi ore prædicari, & suprà illos, quorum comparatione se canem libenter fatebatur, efferrí mereretur. Hæc scilicet ratione domestici Dei augescunt, cum non de profectibus alienis dolent, sed de proprijs defectibus laborant.

Vidit Isaias maiestatem Dei in solio excelso & eleuato, quem duo Seraphim stipabant, prædicabant, magnificabant, & clamabant alter ad alterum, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum*. Isa. 6. Cum has Dei laudes sacer vates audiret, sacraq; elogia attentius pensiculeret, tum plurimis lachrymis infusus hæc efflebat: *Va mihi, quia tacui, quia & sic pollutus labijs ego sum*. Væ mihi inter vocales Angelos muto. Sed quid mirum quod silui interim, dum illi encomia magnis vocibus promerent, cum labia tam munda non habeam, quàm illi ardentes spiritus, vt me adiungere socium encomiasten audeam? Fieri potest, vt tam fœdè fordeant labia mea? Non videtis, quod propheta sanctus non inuidet Angelis suam felicitatem, quâ inter laudes Dei gaudent, sed laborum suorum dolet ac deplorat immunditiam, per quâ non hoc ei licebat, quod illis? Et quid hinc ille commodi est consecutus? Illud, quod statim aduolauit quidam è Seraphim, calculoq; quem forcipe tulerat de altari, labia eius emundauit, & dixit: *Ecce tetigi hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur*. Itaq; ex hoc iam pura, sancta & sana labia sacer vates habuit. Et notate quod ait, volasse ad se vnum de Seraphim, vt significaret quàm faciliè proficiat, quàm citò augescat, quàm nullo negotio negotia sua expediat, qui incrementa sua ad hunc modum procurat, non dolens aliorum abundantiam, sed suam deplorans inopiam.

Duxerant sancti Patriarchæ Jacob coniuges, ambæ germanæ, quarum alteri Lia, alteri Rachel nomen erat. Maiore formæ ac morum gratiâ Rachelem natura cumulârat, quàm Liam, sed hanc tamen fœcunditate donârat, illam sterilitate dampnârat. *Cernens autem Rachel, quod infecunda esset, inuidit sororis suæ, & ait marito suo, Da mihi liberos, alioquin moriar*, inquit S. Moyses Gen. 30. v. 1.

Abulensis quærit, quomodo fieri potuerit, vt Rachel inuideret Liæ. Potuitne sororum altera de alterius prosperitate dolere? Non doluerit sanè Rachel de sororis suæ fœcunditate, sed eam allocuta fuerit ijs verbis, quibus Rebecca cognati appellârunt, quando nuptum Isaac ibat: *Soror nostra es, crescas in mille milia*. Quid ergo dicemus, de inuidia, quâ textus sacer ait laborasse Rachelem erga sororem suam Liam?

Magnus Doctor præclarè respondet, dicens, esse duplex genus inuidiæ, vnum laude, alterum vituperio dignum. Vitiosa ac vituperabilis inuidia est, quæ facit vt de alieno vel bono doleas, vel malo gaudeas. At laudabilis inuidia importat dolorem de defectu proprio in comparatione ad aliquem habentem id quo ipse caret. Cum quis dolet de bono alieno, non ob id quod eo alius gaudeat, sed quia ipse suo merito illo careat, ea commendabilis inuidia est, Atq; isto modo inuidebat Rachel, inquit Tostatus, eamq; inuidiam non condemnat, sed plurimum etiâ prædicat Scriptura sacra, dicit nempe in sequentibus: *Recordatus Dominus Rachelis exandans eam, & aperuit vuluam eius, sublatâq; sterilitate fructum ei benedictionis impertiuit*. Ex quo intelligamus, vt quis sua apud Deum negotia feliciter pertractet, & subita in eius domo incrementa faciat, ei hanc tenendam ac terendam esse viam, vt non inuideat gratiæ alienæ, nec de splendore aliorum doleat, quando ipse gradum inferiorem tenet, sed exigua sua merita deploret, per quæ fit vt loco augustiore & sublimiori sit indignus.

Obseruauit ego quidpiam, idque, ni fallor, dignum quod in rem præsentem expendatur. Anxia, tristis & flumina lachrymarum acerbissimarum fundens eiulabat Maria Magdalena, cum diuinum cadauer sui magistri reperiret. *Dum fletet, inclinauit se*, inquit S. Ioannes, semelq; & sæpius prospiciens in monumentum, vidit quadam vice duos Angelos vestitos albis, alterum capiti, alterum pedibus sepulchri assiduam, qui & dixerunt: *Mulier quid ploras?* Ioan. 20. v. 13. Post redditam eiulatus sui rationem obuertit caput, vidit Dominum quem quærebat, sed cultu hortulani obtectum, qui iisdem Angelorum verbis eam appellabat, inquit: *Mulier quid ploras?* Quid luges? Quid tantas vertis lachrymas? *Quem quæris?*

Hic ego illud annotauit, quod Christus & Angeli verbis paribus causam fletus à Magdalena postulârunt. At Christus præterea sciscitatus est, quem illum quæreret, quod Angeli non item interrogârunt,

ant, contenti quæsiſſe; cur lachrymas vetaret, non cupidi ſcire, quem inueſtigaret. Quid verò cauſe ſit, quòd Angeli ſolam ſletus cauſam apud Magdalenam indagant, nec curant, aut rogant, quem quærat?

Duo, vt videre eſt, aiebat Magdalena, nam & ſiebat, & Chriſtum quærebat. Horum alterum, hoc eſt, Chriſtum Angeli iam habebant, & in gloria poſſidebant. Alterum, quod eſt flere, deerat Angelis, quod tamen ab eis tam vehementer expetitur, vt ſi cadere in illis inuidia poſſet, hoc ſolùm inuiderent, quod fundere lachrymas, quas tanto in pretio Deus habet, nequeunt. Vt ergò nos docerent laudabiliter inuidere, & ad eum modum, quo Dominus id vult fieri, quærunt, & cum aliquo ſenſu percunctantur, non quem quærat (quia de hoc illam arguere, ſuſpectæ inuidiæ quoddam genus foret) ſed quid ploret, vt indicarent, hoc nobis in alijs dolere debere, quo illi præ nobis abundant, non quòd illi abundant, ſed quia nos idem habendi capacitas, & merita deſtituunt. Et videntur ſignificare Angeli tale aliquid ſe dolere, quando Magdalenam de lachrymis velut oburgant, non quòd illi ſletum inuideant, ſed quod ſe tales vident, qui lachrymas fundere nequeant. Id faciendum eſt homini Chriſtiano vt non aliorum copiam doleat, ſed ſuam inopiam deſceat.

S. Paulus cum ad proſectus ſtudio exſtimulare Corinthios vellet, hæc ad eos ſcribit: *Emulamini chariſmata meliora*; 1. Corinth. 12. v. 31. Verbulum *emulamini* videtur ſcrupulum mouere poſſe, quòd ſeruos Dei æmulationes dedeceant.

Benè illud, ſi Apoſtolus, *inuide*, & non, *emulamini* diceret, nam inuidia ab æmulatione hoc diſtat, quòd *inuidia*, vt loquitur Ariſtoteles lib. 2. Rhethor. cap. 1. *eſt improbum*; & *improborum*, *emulatio probum quidem*, & *proborum*, quam poſthæc enucleatiùs ſic deſcribit: *Emulatio eſt dolor quidam, quoniam bona & honorabilia, quæ quòque aſſi qui poſſet, naturæ ſimilibus adeſſe videantur, non quoniam alijs ſunt, ſed quoniam non ipſi quoque*. Hæc ille, ex cuius ſententia, ille propriè æmulatur, qui hoc nomine tantùm alios ſeſce dolet, quòd non ipſe ijs æquè felix eſt. Et hoc laudem meretur. Secundùm hæc, cum iubemur æmulari chariſmata meliora, id nobis dicitur, vt eadem à Deo obtineamus, id non aliâ ratione commodiùs promptiùs fieri poſſe, quàm ſi hæc penes alios doleamus, non quia ijs alijs ſunt ornati, ſed quoniam nos hætenùs non admodum laborauimus, neq; modis omnibus conati

ſumus, vt eadem nobis obuenirent. Hæc eſt præſtans ratio ſtatus, hic optimus modus tractandi ſua apud Deum negotia, vt non inuideamus fortunæ aliorum ſecundæ, ſed de noſtra ſiniſtra doleamus. Agamus ita vt eâ ratione faciamus magna augmenta gratiæ, ac demum gradum promoueamus in gloriam, ad quam, &c.

Feria IV. poſt Dominicam I. Quadrageſimæ.

Magiſter volumus à te ſignum videre. Matth. 12.

Propheta Iſaias cum bonorum, ac malorum, piorum, ac improborum conditiones deſcriberet, aiebat: *Discite iuſto, quoniam benè. Væ impio in malum*; Iſa. 3. v. 10 & 11. Id eſt, nuntiate bono ac probò benè ac probè illi omnia cadere, benè habere quæcunque illius ſeu facta, ſeu infecta, vt è contra malo malè cuncta eueniunt. Eſt enim homo pius qualis apicula, quæ ex omni re mel legit, & homo improbus ſimilis aranæ, quæ merum venenum vndeque exſugit. Videas id hodie, nam poſtquàm crebra miracula Chriſtus faciſſet, inter quæ illud præcipuum, quo energumenum, ſurdum, mutum demone exonerarat, auſituq; & loquela donarat, maleuoli hoſtes illius quam laudare debebant, eam rursùm tentant potentiam, & aiunt: *Magiſter volumus à te ſignum videre. Væ impio in malum*. Væ hominibus cæcis, ac perditè proſtigatis, qui è tantis prodigijs, vnde alij velut ſedulæ apes mel proſectus accipiebant, aranearum inſtar tam copioſum venenum ſuæ damnationis hauriebant. Apum eſſe ſimiles cupimus, & è felle cæci huius populi mel proſectus animarum prolicere. Id fiet ſi me dicentem attentis auribus & animis accipitis.

PERIOCHA I.

Volumus à te ſignum videre.

Tanti homo iure arbitrij ſui gaudet priuilegijs, vt quæ liber cum Deo, quæ ijs potens, contendere poſſe videatur.

Qvanto cum ſupercilio, ac imperio conueniunt Chriſtum homines cæci ac miſerabiles, dicuntque, alia noua nouè ſigna faciat & miracula, vt quibus.

bus per superiora non sit factum satis: *Volumus*, a-
iunt, *à se signum videre*, alterius scilicet generis,
& ordinis superioris, quale est miscere nubes, ob-
scurare aërem, fulgere & tonitruis terrere, furi-
osas excitare tempestates. *Volumus*, idq; non hu-
milius supplicamus, non demisse rogamus, sed ve-
lut ex loco superiori decernimus, & cum imperio
iubemus, & cum autoritate præcipimus. O arbi-
trium humanum! O nimis liberam libertatem! O
licentiam voluntatis! Potentiæ tuæ, & magnitu-
dinis ostentationem, apud ipsum adeo Deum facis.
Pertingere ultra ea, quæ periochæ nostræ titulo
complexi sumus, non potest. Reliquum est id pro-
batum dare.

Observatio Tertulliani fuit, quod Moyses nun-
quam Deo Dominus dixit, nisi post creatum ab illo
hominem. Ante hoc momentum sæpè ac penè sem-
per Deum appellabat, inquit: *Fecit Deus, Di-
xit Deus, Vidit Deus*, & ad hunc modum alia. Cum
verò hominis creationem describere Moyses vellet,
ait: *Formavit Dominus Deus hominem*. In quæ Ter-
tullianus: *Modò Dominus, qui retrò Deus*. Author
& opifex vniuersi, qui à principio excitati è nihilo
Orbis dictus est Deus, mox ab homine condito, &
deinceps audiit Dominus: *Modò Dominus, qui re-
trò Deus*. Quid mysterij subest, quòd tunc Do-
minus appellatur, cum hominem formavit, non cum
reliqua condidit? An forte non est Dominus rerum
cætarum, vt est hominis? Aut si æquè est Do-
minus omnium, quare hoc sibi Domini peculiariter
nomen assumpfit, cum hominem finxit? *Formavit
Dominus Deus hominem*. Ratio huius est, quòd re-
liquæ creaturæ corporeæ absque libero arbitrio
sunt, & sine voluntate, hominem verò Deus condi-
dit liberum, atque vt haberet dominatum suarum
tùm potentiarum, tum operationum, de quo hæc
apud Ecclesiasticum: *Deus ab initio constituit ho-
minem, & reliquit illum in manu consilij sui. Ante
hominem vita & mors, bonum & malum, quod pla-
cuerit ei, dabitur illi*; Ecclesi. 15. v. 14. 18. Solus
ergò inter corporales creaturas homo libero præ-
ditus arbitrio, solus habet quicquid lubet facienti
voluntatem. Nunc itaq; intelligetis mysterium, &
observationem Tertulliani, & quare qui retrò
Deus, demùm Dominus dictus, cum hominis condi-
tor factus: *Formavit Dominus Deus hominem*.
Quoniam cæteræ creaturæ, quas dixi, non gaudent
libertate, non certant etiam cum Deo: verùm ho-
mo, vt est liber, vt est suarum actionum dominus,
vt potest velle & nolle, ita quoquo modo est æmu-

lus Dei, ac de magnitudine, potentiæque cum illo
contendit, quæ in Deo ex nobilitate libertatis, ex
superioritate voluntatis elucet. Quando ergò
Deus hominem condit, tunc Domini titulus illi da-
tur, quia concertationi, & æmulationi ostentatio
magnitudinis & excellentiæ referuari solet: Itaq;
propter hominem, qui libertate contendere cum
Deo videtur, ne etiam potentiâ cum eo certare vel-
let, Domini appellationem sibi reseruauit Deus,
vt cedere disceret illi, quem suum & authorem, &
monarcham, & absolutum imperatorem intelligen-
ret. Hoc est quod voluit Tertull. cum ait: *Modò
Dominus, qui retrò Deus*.

Discutiamus ampliùs quanta sit potestas homi-
nis, & quantis priuilegijs per liberi arbitrij leges
gaudeat. Quærere hic libet, quâ re Deus potentiâ
suam inprimis prodat & ostendet? Ecclesia mater
nostra respondet, id eò plurimum facere, quod no-
xarum faciem gratiam præstat, & pronè miserescit:
*Deus, potentiam tuam parcendo maxime & miseran-
do manifestat*. Hierosolymorum Vrbi vim potesta-
tis suæ proderet voluit, quando eam Matth. 23. v. 37.
sic compellat: *Hierusalem Hierusalem quæ res & volu-
congredere filios tuos, quemadmodum gallina congre-
gat pullos suos sub alas, & noluit?* Hic ego inuenio
certamen enixæ ac propensissimæ voluntatis Dei
cum voluntate Hierosolymitarum, quorum ille, vt
potentiæ suæ facultatem notam faceret, Hierosoly-
mitas saluare & reuocare ab interitu voluit, hi verò
duri, obstinati, proterui, pertinaces diuinæ illius
vocationi respondere noluerunt, quin sacris, & sua-
uibus illius vocibus fores obturârunt, sic vt ille qui-
dem sospitare cuperet, hi verò incutere damnatio-
nem vellent, ille affundere lucem, hi verò cæcitat-
em sibi vltro conscilcerent.

Quid verò ex hac contentione factum? Quid
enim ait Dominus? *Voluit, inquit, & noluit*. Quod
voluit Dominus, id noluerunt homines Hierosoly-
mitæ, & vt erant duri, indomiti, obstinatè perti-
naces, contrâ Deum pium & mansuetum obtinue-
runt. Audiamus D. Ioannem Chrysostomum, qui
hinc misericordis Dei, *Voluit*, inde Hierosolymita-
rum ingratorum, *Noluit*, constituens, appositissimè
in hanc sententiam loquitur, dicens: *Hierusalem
Hierusalem, quæ & sq; nunc luctata es contra miseri-
cordiam meam tuis peccatis, nunc autem ipsam supe-
rasti*. Hæc ille in Op. imperf. tanquam ex Deo di-
xisset: Hactenus pugnacissimè depugnauit, ô Hie-
rusalem, mea saluandi te voluntas cum tua te per-
dendi voluntate, acerrimèq; certauit meum seruan-
di

di tui à lapsu votum cum tuo præcipiendi tui studio, sed rebellionis tuæ potestas, & arbitrij tui quidvis auctas, & libertatis tuæ intemperans licentia triumphavit de mea misericordia, nunc ipsam superasti, quæ adeo duritiei tuæ cedit, & herbam porrigit. Addit porro Os aureum: *Volo enim in te misereri, sed vires misericordie facienda non habeo, nec possum te amplius tam sufferre, incessabilibus enim iniquitatibus tuis misericordia mea quasi iam lassata à proposito suo defecit.* Nonne vides humani arbitrij efficacitatem? Non consideras, quanta sit vis libertatis? Quid mirum ergo, quod Dominum se vocari voluit Deus, cum hominem condidit, ut quoniam homo libertate cum illo certat, ipsumq; æmulatur, solus ille omnipotens Dominus, & absolutus imperator esse intelligeretur? *Modò Dominus, quæ retro Deus.*

Habet potentia Dei, nescio quid illud, cum libero hominis arbitrio. Nunquam Deus potentie suæ ostendendæ maiorem curam suscipit, quam cum de hominis libero agitur arbitrio. Ecclesiasticus c. 15. ait, hominem à Deo sic conditum, ut habeat liberum in actione suas dominium: *Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam, siue ad ignem, ut te adustulet, siue ad aquam, ut refrigeret.* Vix ea dixerat, quando subiicit: *Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia,* idcirco non est, qui illi obstitere queat. Quare verò hæc occasione, cum de libero hominis agitur arbitrio, ita prædicatur, & extollitur potentia Dei, ut dicatur *fortis in potentia*? Causa ea est, quam diximus. Quoniam enim libertas hominis suo quodam modo est æmula potentie Dei (hæc nempe ex eo æstimatur, quod quicquid libet facit, in quo illam libertas humana imitatur) ideo cum de hominis libertate agitur, potentia Dei statim commemoratur, quia ex omniis creaturis corporeis solus homo est, qui ut libertate, ita potestate certare cum Deo queat, ut merito potentia Dei taceri non debeat, quando humanæ libertatis fit mentio, ut ille solus omnipotens, solus absolutus intelligatur, & dicatur solus *fortis in potentia.*

Nemo me talia dicentem mirabitur, cui tamen, ut mihi, occurrerunt admiranda quædam S. Ephrem verba, quibus arbitrij humani potentiam præclare exaggerat, dicens: *Solus homo voluntate liberà dominum Dei facit ambiguum.* Hæc ille de pretiosa margarita tom. 3. quæ tam explorata videntur, ut ampliores nullam requirant probationem. Namq; Angeli tam sunt obediētes, ut promptissimè quic-

quid illud faciant, vix ubi acceperunt mandatum: *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis, facientes verbum illius, ad audendam vocem sermonum eius.* Similiter creaturæ reliquæ faciunt. Cum ignis descendere iubetur (quantum illum naturæ propensio sursum agat) statim acquiescit: Cum saxo ascensus præcipitur (quantum vis genitale pondus obstat & contra nitatur) mox altiora petit. Deniq; nulla est creatura, quæ non leuem morem gerat cuiuscunq; iussioni Dei, solus homo iam obstinatus, iam cæcus, iam præceps repugnat, & obloquitur præceptis diuinis. Qui verò creaturas suo auctori Deo obtemperantissimas, hominem autem solum refractarium videat, quid is dicat? Nonne cum S. Ephrem exclamet? *Solus homo voluntate liberà dominum Dei facit ambiguum.* Solus homo dubium reddit imperium Domini, dum illius iussa præterit, mandata contemnit, aut negligit. Iuxta hæc non multum dixi, cum affirmavi, hominem iure arbitrij tantis gaudere privilegijs, ut quæ liber cum Dei potentia certare posse videatur. At homo Christianus, qui captare lucrum ex suo arbitrio cupit, & feliciter collocare suam libertatem, is eam immensæ Dei potestati subiectam tenet, hæc enim ratione amplius libera est, quod magis captiua, & regina est, cum famula, & victrix est, quando subdita, nimirum *seruire Deo regnare est.*

P E R I O C H A II.

Volūmus.

Suspectam habere eam salutis occasionem, quæ tibi certam aliquando attulit perniciem.

Q Vis dubitet, non potuisse non falli Scribas & Phariseos in eo, quod petebant, & moliebantur, quando duce non alio utebantur, quam voluntate suâ, & proprio arbitrio? Quorum non malorum, exitiorum, infortuniorum causa & occasio fuit, quod quis suæ per omnia obsequi voluntati, & ex illius voto facere omnia voluit? Bona ergo inde sperasse, vnde mala tam multa acceperunt, imprudentiæ lapsus fuit. Semper enim illa nobis salutis occasio esse suspecta debet, quæ certa pernicietis causa fuit.

Secuti præuiam stellam Reges magi Salvatorem mundi adoratum ibant, ingressiq; Hierosolymam querebant: *Ebi est, qui natus est Rex Iudæorum?* Matth. 2. S. Petrus Chrysol. serm. 156. ait, hos magos fuisse astrologiæ peritos, & stellas adorare

solitos.

solitos, demùm verò melius edoctos venisse, vt vero Soli Christo debitũ venerationis cultum penderent. Quæro ego hic nunc: Quid Hierosolymis diu sciscitantur, vbi sit qui natus, postquàm stella facem ijs præluxit, & viam, quã ad eum pergerent ac peruenirent, ostendit? Sciscitantur nihilominus, ob causam, quam tractamus, prudenter scilicet sit, cum eam dubiam habemus salutis nostræ ansam, quam habuimus exitij euidentem occasionem. Et quoniã per stellas abducti in errorem ante fuerant, eam nunc, quã ducebantur, suspectam habebant, vtq; certiores fierent, addebant vt quærent: *Vbi est, qui natus est Rex Iudeorum?*

Cùm Angelus, vt est apud Lucam c. 24. significasset mulieribus, quæ sacrum Christi mortui Corpus vñctum ierant, rediisse illum in vitam, digressæ illæ à monumento cursu petierunt Apostolos, vt hæc illis Evangelia perferrent, & cùm cæterorum nemo illis crederet, Petrus minis fidei tribuens cucurrit ad monumentum, veritus ne mendacium esset, quod sceminæ nuntiãrant. Quærit S. Petrus Chrysolog. quare Petro magis, quàm reliquis dubia fuerit mulierum fides? Respondet serm. 77. *Veteranus Petrus faminam non facile audit, feminis nuntiantibus tardè & Et Veteranus deliberat, ne Et puer incurrat.* Periculo suo caucior factus, & memor lapsus, in quem à mulieribus impulsus fuerat, non facile credit *Veteranus* miles, suspectusq; habuit feminas, quæ negandi occasionem paulò ante ministrãrant, nec potuit certò ab ijs sperare bonum, quæ fuerant illi causa mali.

Huc respexit Paulus, cùm ait: *Docere mulieri non permisso*; 1. Tim. 2. v. 12. docendi, ac publicè loquendi facultatem feminis adimo, nolo illas literas nolo doctrices. Quare verò non instituat alios mulier? Respondet Anastasius Niss. in qq. *Semel docuit, & omnia subuertit.* semel viro primo locuta mundum in illo totum strauit, itaq; per omnem vitam suam posthæc non loquatur, addicaturq; lingua eius carceri perpetuo & audiat semper, quæ semel locuta, tam perniciosè dixit, quàm nos calamitati sempiternæ addixit,

Negauit Petrus magistrum suum, qui misericordi pietate suã motus respexit illum, & radijs lucis, quibus infudit, eidem sceleris sui grauitatem detexit, *& Egredietur Petrus foras, senuit amare*; Luc. 22. v. 62. Quærit S. Maximus, quare Petrus linguã non fuerit deprecatus gratiam suæ noxæ, sed oculis potiùs ad eam abolendam vsus fuerit. Respondet serm. 3. de negatione Petri: *Petrus non vultur*

sermone, quo peccauerat, quo fidem amiserat, quia vsus fuerat ad negandum, ac per hoc manuisti causam suam flere, quàm dicere, & quod voce negauerat, lachrymis confiteri. Suspectam habuit linguam, veritus ne iterati lapsus causa fieret, quæ fuerat instrumentum errati primi.

Errorem itaque, cæcitatem, & imprudentiam Scribarum ac Phariseorum arbitrari ex verbis ipsorum proprijs possumus, quibus aiunt: *Magister, volumus à te signum videre.* Itanè verò voluntate propriã duce vtimini? Damnatis reprobos vos accenseo. Quid enim aliud propria voluntas agit, quàm vt in supremam infelicitatem eum adducat, quem obsequentem habet?

Notate. Accesserunt Christum Iacobus & Ioannes ambientes prima in illius regno subsellia, cupientesq; sedere, vnus ad dextram eius, & alter ad leuam: *Danobis, Et vnus ad dextram, & alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua,* inquebant Marci 10. v. 37. S. Petrus Damianus serm. 2. de S. Ioanne Euang. acutè obseruauit, quod alter horum, quantum in ipso fuit, petijt condemnari, vt qui sinistram ambiebat, quam constat damnantis esse destinatam: *Hoc petere Gysunt,* inquit magnus Antistes, *Et ex eis vnus Dominus cùm à dextris eligeret, alterum à sinistris cum peccatoribus reprobaret.* Tantundem habet S. Ioannes Chrysost. hom. 35. in Matth. Vnde verò nata est tanta cæcitas, vt damnationem suam alter eorum flagitaret? Vide quid apud Marcum hi fratres Christo dicebant: *Volumus, aiebant, Et quodcunque petierimus, facias nobis.* Cùm, *Volumus*, aduenitis? Voluntas propria vos per viam ducit? Et quoniam vos illa nisi in supremum excidium & damnationem abducere poterat? Huc enim propria semper tendit, hoc contendit voluntas.

Non honoris Dei zelo moti, sed propriæ voluntatis arbitrio instigati conuenerunt Christum Pharisei, petieruntq; *Et signum de calo ostenderet eis*, Matth. 16. Quid est quod rogabant? Respondet Euthym. voluisse, vt mirum aliquid in Sole, Luna, aut stellis faceret, sic autem petierunt iudicij vniuersalis, & supremarum rationum accelerationem, quarum tempore *Sol obscurabitur, & Luna non dabit Lumen suum, & stella cadent de calo.* Matth. 24. 29. Hoc est votum hominis, cùm propriæ obtemperat voluntati, vt supplicium illius acceleretur, vt iudicium citum adueniat. Propterea dixit S. Bernardus: *Grande malum propria voluntas, malorum, quæcunq; habemus, maximum, infensissimus*

mus salutis nostræ hostis propria voluntas, quæ supremam infelicitatem damnationis æternæ nobis adferre semper nititur.

PERIOCHA III.

Magister.

Tam est graue & onerosum docendi & concionandi officium, ut ad acerbiorē & atrociorē penam damnari nemo possit quàm si id ei muneris imponas.

Scribæ & Pharisei, quanquàm nescij, verbum Squoddam Christo dixerunt, quo eum obligarunt, ut ipsos patienter ferret ac toleraret, quanquàm praua erat intentio, & improbum consilium, quo adducebantur, ut miraculum ab illo exposcerent. *Magister*, aiebant taliq; appellatione illi manus pedesq; ut aiunt, obuinciebant, ne merita temeritatis supplicia de eis sumeret: Nam qui dignatus fuerat esse magister, tamq; oneroso ministerio vacare decreuerat, idem paratus erat, quamcunque sibi illatam iniuriam patienter accipere, quisquis enim magis arduis sese offert, nihil magnum facit, leuiora tolerans.

Tertullianus ait, sibi quoquo modo maius videri, quod Christus Magistrum ac prædicatorem hominum se præstiterit, quàm quod suum sanguinem pro eis fudit. *Taceo quod figitur, ad hoc enim Venerat. De Domino sit magister*; inquit ille l. de Patient. tanquàm explicatiùs dixisset: Verùm quidem est, à fragrantissima charitate factum, quod Christus pro hominibus crucem inijt, quis ire inficias possit? Sed enim huius rei gratià huc descenderat, hæc causa illum è cælo in terram abstraxerat. Ego verò illud prædico & extollo, quod *de Domino sit magister*, quod cum tam magnus esset Dominus, huc se demisit, inclinavit, ut fieret magister & doctor, tantq; penitentia, & tam molesto ac graui labori nostri gratià se addiceret, erudiendiq; homines curam susciperet. Vide an sit exiguum prædicandi & docendi onus, quando Tertulliani iudicio & arbitrio, maius quoquo modo est, quod prædicator fuit & magister, quàm quod Redemptor & Saluator.

Cromatius Aquileiensis videtur suffuratus Tertulliano verba, cum ait: *Dominus ac Deus noster Unigenitus summi Patris de Deo homo, de Domino magister dignatus est fieri*; tanquàm apertius dixisset: Magna fuit bonitas, & misericordia Verbi æterni, quod cum esset Deus, fieri voluit homo, &

quod vsq; ad humillimum magistri. prædicatoris, doctoris officium se demisit, cum tantus esset Dominus. Et dignæ sunt expefione diligenti antitheses quæ facit Cromatius, aiens: *De Deo homo*; velut dixisset: Ingens bonitas, & magna ea misericordia est, quod à sublimitate Diuinitatis suæ se huc demisit, ut fieret homo, tum & *de Domino magister*, doctorisq; onus admitteret, quod videtur tale esse, ac si dixisset, non esse reliquum aliud, quo infinita bonitas, & immensa Dei misericordia magis exaggerari possit, quàm quod eousq; se inclinare & abijcere dignatus est, ut primum quidem tam vilem & miseram naturam, quàm est humana, assumeret, factus *de Deo homo*, dein verò etiam, velut immemor quod erat Dominus & Monarcha absolutus, magister fieret, munusq; tam graue & molestum docendi alios susciperet, neq; magnitudinis suæ inter hæc rationem haberet: *De Domino magister*.

Adducam huc in huius rei confirmationem sapientes aliquot ponderationes. Sit prima S. Ambr. qui hoc obseruauit, quod cum Sancti Matthæus & Marcus penitentiam D. Ioannis, quæ se in deserto excitauit, descripserint, vnus Lucas solum dicat, quod *factum est verbum Domini super Ioannem*, affirmantibus Matthæo & Marco, quod *habebat Vestimentum de pilis camolorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos, esca autem eius locusta & mel*. In hanc rem S. Ambrosius ita differit: *S. Matthæus & Marcus Vestitu, & cinctu, & cibo Prophetam declarare voluerant, Lucas compedio & sus est, dicens, Factum est Verbum Domini super Ioannem*. Sic ille in cap. 3. Lucæ, subdens: *Vnum dixit, & omnia declarauit*. Quid vnum dixit? *Quod factum est Verbum Domini super Ioannem*, quod ille verbo Dei prædicando operam dedit, itaq; omnia dixit, quæ enim grauior penitentia in mundo esse queat, quàm concionari & docere? Cum ergo de Ioanne, quod prædicaret concionareturque, affirmavit, penitentiam omnium maximam egisse asseruit: *Vnum dixit, & omnia declarauit*.

Christus rediimus, ut est apud Marcum, conspiciunt se discipulis suis exhibuit, qui hætenus fidem obstinatè negabant ijs, à quibus redijsse in vitam ferebatur, *exprobrauitq; incredulitatem eorum, & duritiam cordis*; Mar. 16. v. 14. Incredulitas, seu defectus fidei grauissimum peccatum est. Quando ergo maiora crimina pœnis multantur maioribus, age videamus, cui penitentia Christus discipulos suos pro hoc tanto flagitio addixit: *Euntes ergo, aiebat, in mundum vniuersum prædicare*. Hanc vobis

pro immenso incredulitatis, scelere poenitentiam impono, inquit Christus, ut prædicetis, nam si summum flagitium pari supplicio est plectendum, ego aliud supplicium prædicationis labore non inuenio acerbius, itaq; *Prædicate.*

Benè id significauit Propheta Ionas, qui Ninuen ad prædicandum missus, fugere decreuit, ne tanto oneri se submitteret, utq; in opus cogitationem explicaret, inuenit nauem in Tharsis abituram, bonamq; ratus eam commoditatem, *dedit nautum sine,* & ascendit in eam. Ionæ 1. Multa hic expendit Theophylactus, & quod fugam iniit Ionas, ne prædicationis officium adiret, & quod per mare fugit, & quod nautum ante soluit, quod post exactam navigationem primum numerari solet, & quod tam facile patria seipsum orbauit, nataleq; solum exilio permutauit. Verba illius sunt: *Omnia ipsi facilia videbantur, patria priuatio, maris pericula, merceduq; abiectio, modò ab graui & molesta prophetandi illa functione eripi queat.* Tanti oneris est prædicandi munus.

Propheta rex postquam magnum illud adulterij peccatum perpetrasset, & necem innocenti Viræ concinnasset, sceleris sui grauitatem agnoscens, Deo humillimè supplicauit, ut pro magna suamisericordia agnosceret, promisitq; velle emendare quod perperam actum, addens, propositum sibi esse, constitutissimūq; ab omni deinceps offensā perpetuò abstinere, offensas etiam superiores asperimā poenitentia expiare. Quali illa sacer Poenitens? An fortè flagris carnem tuam dirum exarabis? Poenalius aliquid faciam. An dies cum noctibus plusculos transmittes inelus, & impotus? Acriori poenæ me subijciam. An coronæ renuntiabis, sceptruq; & imperio te abdicabis? Duriori neruo me includam. Poenaliusne ac durius his esse quidpiam possit? *Docbo iniquos vias tuas,* magistri officio me obstringens alios erudiā, hæc nempè atrocior poenitentia est, quam multorum dierum inedia, verberibusq; carnem emaciare, quā abiicere sceptrā, ponere diademata, calcare imperia.

PERIOCHA IV.

Generatio praua & adultera.

Velut in mundo non sunt, nisi due velut familie, altera Copiosorum, Inopum altera, ita domus Dei habet nisi duo genera hominum, puta Bonorum,

& Improbiorum, quia is apud Deum nobilis est, qui virtutum diues, ille obscurus, & de medio vulgi, qui flagitiosus.

Cœcos istos & sceleratos homines vocat Christus, generationem prauam, & adulteram, quanquam ex illo genere essent, quod Christus præ alijs magnificarat, ut significaret, genus, quod apud Deum est in pretio & exultatione, non esse id quod à prosapia suam trahit originem, sed aliud, quod à virtutum trunco astringit, & pietatis solo est oriundum. Hæc nimirum Deo generosa est familia, hæc in illius domo valet gratia, exultatione, & autoritate nobilitas. Tametsi enim quis rex sit, nisi passionibus suis imperet, sitq; admodum sanctus & probus, Deo vile & extremum est mancipium. Et qui infimā conditione alioquin mediastinus est, si tamen passionum suarum sit Dominus, Deo nobilis, potens, & Rex est.

Præcipiti ausu voluit rex Ozias, tanquam fuisset sacerdos, adolere incensum, quando illum quidam in templo præsens conuenit, dicens: *Non est tui officij Ozia, & adoleas incensum Domino;* 2. Paral. 26. v. 18. Sacerdotum huic officio initiatorum hoc munus est, quod tibi homini seculari vsurpare non licet, quantus illecuq; rex sis. S. Ioan. Chrysost. in his verbis illud considerauit, quod parum vrbane, nec satis reuerenter regi locus videtur, quisquis illum sacerdos compellauit, ut qui dicere poterat: Videat Regia Maiestas Tua, non se admodum decere opus, cui accingitur; certè tam exsuccis verbis affari non debebat; *Non est tui officij, Ozia, & adoleas, &c.* Quare ergo sic illi locutus fuit? Cur non Regio titulo donauit? Responder D. Ioan. Chrysostomus: *Nè mihi dixeris esse regnum, & sibi legum est transgressio.* Sic ille hom. 4. de verb. Isaïæ 6. Optime & dixit sacerdos, & fecit, qui Oziam non regem appellauit, illum peccatorem, & impium, apud Deum namq; is est nobilis, qui sanctus & probus, quanquam infimā stirpe oriundus. Nam sicut in mundo non sunt nisi duæ prosapia, Copiosorum scilicet & Inopum, (qui enim affluite diuitijs, quanquam ignoti generis, idem mox originem suam in Gusiannos & Mendozas refert, numis enim tum speciei, tum familiar præstantia comparatur, & genus & formam regina pecunia donat, ut ille profanus aiebat, ut è diuerso obscurus habetur, qui non habet opes, tametsi illustrissimis maioribus sit natus.) Ita in Domo Dei non sunt nisi duæ familiae, Proborum puta & Impiorum, & probus quisque est nobilis,

nobilis, tametsi illum mundus in vulgo deputeret, qui autem impius, idem ignobilis est, quanquam mundi arbitrio summus & clarissimus. Id pulchrè dictum ab Epicharmo apud Stobæum: *Quisquis suapte natura preclius ad bona fuerit, nobilis est, quanquam matre gentis athiope.* Vera scilicet nobilitas à virtutis solo descendit.

Denuntiabat pœnitentiam Niniuitis Ionas, tantumq; illius verba promouerunt, vt magnam illam urbem conuerterit, & ipse aded Rex habitum pœnitentis induerit, coronamq; cinere, & purpuram rudi sacco, & sceptrum flagris permutarit: *Surrexit de solo suo, & abiectus scepimentum suum à se, & indutus sacco, & sedit in cinere;* Ionæ 3. v. 6. Diuus Ambrosius istum hastenus non arbitrabatur regem, at nunc verum regem agnoscit, cum sacco & cilicio vestitum, taliq; pœnitentis amictu indutum cernit, eò quod felicissimâ commutatione rex apud superos ex eo, qui rex in terris erat, factus est: *Mirares!* ait sanctissimus Antistes. *Dum se regem hominum esse non meminit, rex incipit esse iustitia.* Religiosus igitur rex non perdidit imperium, sed mutauit. Sic ille Enarrat. in Ionam tom. 2. Quanto præstantius nunc regnum obtinet, cum operibus pœnitentiæ vacat, illo, cui ante imperabat, cum Deum male factis prouocabat? Tunc enim falsus rex erat, & verus seruus, nunc verò verus rex est in oculis Dei, quanquam mundo videatur mancipium, nam vt Philo lib. de verbis, *Respuit Noë, habet, solus hic est patritius, qui potest patrem ciere Deum, quem amat, & omni obseruantia genere colit.*

Notate verò illud: *Solus hic est patritius.* Videtur enim ad legem alludere Romanorum, apud quos tametsi plurimi essent nobiles, soli tamen erant patritij Romani, eosq; solos veros nobiles æstimabant. Ita *hic solus est patritius,* inquit Philo, qui Dei seruus, illiq; acceptus est. Sit enim licet quisq; diues, potens, sapiens, alijsq; rebus talibus ornatus & cumulat, si tamen hoc non habet, vt seruiat Deo (quâ in re omnia posita sunt) coram Deo non est nobilis, sed abiectus seruus,

Dignum ponderatione est, quod Moyses, cum familiam, liberosq; & posteros Iacob recensere institueret, dicens: *Hæ sunt generationes Iacob,* Gen. 37. mox adiecit: *Ioseph cum sexdecim esset annorum;* In quæ D. Ioan. Chrysost. sic habet: *Vide admirabilem illum Prophetam, quomodo cum promittat nobis genealogiam Iacob, statim ad historiam pueri recurrit.* Quare verò cæteris liberis prætermisiss, solius Iosephitis mentionem facit Moyses, cum genealogiâ

Iacob texere instituit? Cur hunc vnum ex omnibus fratribus Spiritus S. recenser? Causa ea est, quam diximus. Erant reliqui fratres peccatores, inuidi, alieni animo à rebus Iosephitis adolescentis sancti & innoxij. Solius ergo Iosephitis mentio fiat, cum nobilitandus Iacob, is nimirum coram Deo nobilis est, & illustis, qui sanctus, iustus, studiosus.

S. Paulus ait, Moysen noluisse imperare in aula Pharaonis, aded filiam illius recusasse habere matrem: *Negauit se esse filium filia Pharaonis;* inquit ille Heb. 11. v. 24. Quamobrem illud? vt sublimior, potentiorq; rex euaderet. Id S. Gregor. Nyss. l. de vita Moysis his verbis affirmavit: *Omniem regiam dignitatem, omnemq; gloriam aspernatus est, magnificentissimum enim ac regium iudicauit, non satellitibus, ornatumq; regio, sed virtute custodiri, ornatumq; virtutum gloriari.* virtutibus stipari, in bonis operibus assiduum esse, id veram nobilitatem ratus est, vt etiam Deus ipse censet, quâ de re hæc tam dulciter cecinit B. Anselmus:

*Nobilis est animi, quisquis virtute resulget,
Degener est solus, cui mala vita placet.
Nec genus, aut mores generatur curia celi,
Et calum iustus, non generosus habet.
Hæc ille de contemptu mundi.*

PERIOCHA V.

Nisi signum Ionæ Prophetæ.

Cum supplicia infert Deus, non id serio, sed velut in speciem agit, at cum beneficia confert, & misericordiam exercet, id ex animo facit.

Dignum animaduersione est, quod Christus, cum valdè iratus respondit, appellauitq; Iudæos generationem prauam & adulteram, mox in vicem suppliciorum, quæ merebantur, mortem illis suam, Passionemq; promittit, hoc enim est signum Ionæ Prophetæ. O immensam bonitatem nobilis animi & generosi pectoris Dei! qui atrocissima supplicia in summam misericordiam vertit. Quam vix subiraſci nouit! Quam non ex animo, sed in speciem velut agit, cum pœnas exigit!

Plurimum offensus erat quondam generi humano, vix enim reperiebat quenquam, qui non suis sceleribus irascendi occasionem illi præbuisſet, quando indignabundus in hæc verba prorupit: *Delebo hominem, quem creauit, à facie terra;* Gen. 6. v. 7. Septuaginta transulerunt: *A superficie terra.* Atroci supplicio hominem destinauit. Cui verò?

Delebo illum à superficie terra. A superficie! Per-suadere egomet mihi facile poteram, superficialia futura nec penetratura, aut multum progressura, quæ tua erant supplicia. Quam præclare hæc expendit S. Ambrosius, dicens: *O celestium pulchritudo Verborum, si quis decore intellectu pia mentis examinet! Indignatur Deus peccatis nostris, sed non obliuiscitur pietatis, moderatur vindictam, reuocat seueritatem. Deleturum se dicit omnem carnem non à terra, sed à superficie terra. Florem dedit, radicem seruat.* Superficiales sunt pœnæ, quas Deus infert, non penetrant, in speciem velut castigat, exstrahit nunc gleichsam zum Schein / vnd wie fur ein ceremonien, misericordiam verò ex animo exercet.

Huc facit quædam argutissima S. Gregorij Nysseni obseruatio. Psalmio 57. inquit Propheta regius, quòd Deus seuerissimè in peccatores animaduertet. Id verò his verbis affirmat: *Sicut viuentes, sic in ira absorbet eos;* v. 10. hoc est, qualis est eorum vita, talia repetet ab eis supplicia. Expendit in his verbis vir sanctus similitudinem, quæ vsus est Dauid, vt significaret modum, quòd Deus peccatores erat puni-turus, dicens: *Sicut viuentes sic in ira absorbet eos.* Nyssenus ait, hoc tale esse, ac si dixisset, quòd Deus castigaturus non erat. Nam si ira castigaturus fertur, vti peccatores viuunt, perinde id est, ac si diceretur, quòd non nisi in speciem exacturus erat pœnas, nam & vita, quam peccator viuunt, videtur vita, & non est vita, vt ei dicere possis illud ex Apoc. 3. v. 1. *Nomen habes quòd viuas, & mortuus es.* Iuxta hæc, cum Dauid ait, quòd Deus seruabit modum plectendi, qualem peccatores viuendi, hoc voluerit dicere, quòd Deus non punit, vti & peccator non viuunt. Audite Nyssenum: *Quemadmodum vita peccatorum non verè est quod dicitur, sic & in Deo ira nihil magis ira est. Non est ira, sed sicut ira.* Hæc ille tractat. 2. in Psalm. Hinc æstimate ingentem Dei bonitatem, qui cum irascitur, non reuera irascitur, sed tantum velut in speciem indignatur.

Vidit Filium hominis Christum Saluatorem nostrum carus illius Benjamin in habitu admirabili: *De ore eius gladius strag. parte acutus exibat, & habebat in dextra sua stellas septem;* Apocal. 1. v. 16. Magnum sane mysterium, quòd manu stellas præferret, ore gladium. Quis ore gestari gladium vidit? Nam si gladio ad feriendum, obtruncandum, & cædendum vtitur, manu gestandus est, non ore, & stellas caput commodè coronassent, esse positæ in manu non debebant. Cur verò omnia contrà acciderunt? Magno mysterio factum, quòd Christus

ore gladium, manu stellas prætulit, vt significaretur, Christum semper ad manum præsto habere stellas, quibus nos coronet, gloriam quæ nos beet, cælum quo nos admittat, misericordias quas nobis impertiat, & ad benefaciendum promptissimum esse. Quòd verò gladium in ore habuit, inditio fuit, totam illius positam esse in ore ferociam, oris solius esse quascunq; illius minas, & linguâ tantum ferire, ac minari quod olim: *Si acervo & fulgur gladium meum;* Deuter. 32. v. 42. si eximero ensẽ, si arma corripuero, profectò stragem faciam non qualem-cunq;. Et ille ingenium Dei perspectum habens succlamat: *Arcum suum tetendit & parauit illum;* Psal. 7. v. 13. tanquàm dixisset: Cedite quotquot euadere eadem cupitis, nam Deus arcum corripuit, iamq; sagittâ instruit, & neruum tendit, & collineat. Sed vt video, tantum parauit, non etiam exonerauit arcum, vt lædi quisquam posset. Certum nempe erat, omnia minas, clamores, strepitus fore, prætereaq; nihil secuturum.

Ab aquilone pandetur omne malum, quod terræ inferre decreui, aiebat Dominus Ieremiæ c. 1. v. 14. Quare autem tali vento (sic enim quidam illud dictum accipiunt) homines Deus punit, non alio, cum sint tam multi reliqui, quibus ad hanc rem vti posset? Quoniam Deus est, qui pœnas inferre decreuit, ideo hunc magis ventum quàm alium quem-cunq; adhihet. Scilicet hic ventus (vt diximus, & dicemus) eam habet proprietatem, quòd *scripsit, sed non pluit.* Ita Stephanus Cant. in cap. 4. Osee. Diluuium imminere orbi videtur, cum Boreas spirat, tantus est strepitus, quem ciet, sed nubes, vt sese aquis desuper exonerent, nunquàm adducit. Quod ergò Deus ait: *Ab aquilone pandetur omne malum;* tale est, ac si dixisset, supplicia sua, præter fragorem, & minas nihil habere, quando ille etiam gladium ore, non manu gestat. Simulat pœnas, ex animo præstat misericordias.

Non possum dissimulare dulcem S. Bernardi subtilitatem huic insituto opportunam. Peccauit primus homo, malè liberam manum ad fructum vetitum extendens. Venit Deus, Quæstorisq; officio functus sciscitatur, quare id sceleris admiserit. Futilis fuit Adæ excusatio, visumq; Deo, graui illum multare supplicio. Quo illo? *Pulsus es, & in puluerem reuerteris;* Gen. 3. v. 19. Itanè verò Adam noluisti obtemperare iussioni meæ? Lues iam nunc meritas criminis pœnas, *pulsus es, & in puluerem reuerteris.* Mirum profectò supplicium. *Quid causaris homo?* inquit D. Bern. quid quereris, cum à Deo.

Deo castigaris? Nec enim illud supplicium appellari potest, sed supplicij quædam tantum simulatio, cum Deus velut castigabat, nec tamen castigabat: *Terra additus es, factus es terra, et ipsa tibi sit patria, qua materia fuit.* Hæc ille serm. de S. Martino. Dicit Deus: Sceleris tui pœna hæc erit, quod in terram ibis. Et qualis ea pœna, cum id patriam facit, quod materia, vnde formatus, fuit? Non est illa pœna, sed misericordia, non supplicium, sed beneficium. Vallisoletum, aut Salmanticæ quidam oriundus nefas commisit, contra quem iudex pronuntians iubet, ut Vallisoletum, aut Salmanticam se recipiat, ibiq; in patria exul agat. Quid de tali sententia, aut censura diceret? Illud, credo, non esse eam grauem censuram, sed misericordiam, plussq; habere simulatæ animaduersionis, quam seriæ correctionis. Tale quid cum homine Deus agit: *In puluerem, vnde natus, reuerteris*, pro magno inobedientiæ tuæ merito, inquit. Quid verò causaris homo? Quid in hac sententia durum, aut acerbum, quâ te Deus solum velut in speciem damnat, cum ad patriam, & nativum solum ablegat?

Damnabat Christus figum quandam, quod fructibus destituta erat, quibus ille vesci optabat: *Nunquam ex te fructus nascatur*, inquiens Matth. 21. v. 19. S. Cyril. catech. 13. ait: *Figuram maledictionis* &c. ad folia tantum fecit. S. Hieronymus in cap. 21. Matth. inquit, ad solos ramos peruenisse maledictum: *et fractis ramis frueret radix*; ramos supplicia Dei perstringunt, ad radicem non penetrant.

PERIOCHA VI.

Signum videre.

Sunt quidam peccatores tam refractarii & obstinati in hac vita, ut numerari inter futura vite damnatos possint.

Quam duri, quam peruicaces, & obstinati homines, qui tot miraculis, prodigijs, sermonibus non fuerunt adducti, ut cognoscerent veritatem, & sibi persuasum haberent, Christum esse Messiam in lege promissum, quin miraculis etiam plus cœcabantur, & indurabantur, sermonibus! O quam multos habent ij hodieque imitatores! Quot verò sunt illis etiam deteriores, qui malum suum agnoscunt, neque curare satagunt, qui damnum suum aduertunt, nec præuertunt, tam durè constâtes, tam persinaciter affixi sui voluptatibus in hac vita, ut iam

accenseri ijs possint, qui pœnâs sempiternas luunt in alterâ.

Quod Nahum Propheta c. 1. v. 9. ait: *Non conserget duplex tribulatio*; omnibus visum est admodum difficile intellectu, idque hanc ob causam, quod videatur hunc habere sensum, quasi nullus in futura vita expectabit erumnas, qui suas in præsentia tolerat calamitates, cum tamen certum sit, esse permultos, qui hic constringuntur supplicijs temporarijs & ibi cruciabuntur æternis. Quid ergo ait Propheta, quod duplici tribulatione non mulctat, neq; bis in idipsam iudicat Dominus; S. Petrus Damianus ad sensum eorum, quæ titulus Periochæ nostræ habet: *Præui*, inquit, *et si post huius vite aduersa flammis traduntur & triticibus, nequaquam bis iudicantur quia duplex eorum contritio sic iusto Dei iudicio continuatur, et hic capta, illic infelicius expleatur.* Hæc ille l. 8. epist. 6. Non bis damnantur peccatores, quando in hac vita pœnas luunt, quia tam sunt oblinati in hac vita, ut etiam hic de illorum sunt numero, quos ibi infernus damnatos habet. Et velut in sacris Religiosorum Conuentibus, cum quis annum probationis expleuit, tametsi ad professionem admissus non fuerit, numeratur inter professos diciturq; tacite professus: Ita sunt quidam peccatores tam obstinati & rebelles, ut recenseri inter damnatos, & appellari tacite damnati queant, tametsi nondum appetierit hora mortis, per quam adibit possessionem pœnarum æternarum.

Eucherius Lugdunensis quærit, quomodo accipiendum illud Genesios secundo, v. 2. *Requiescit Deus ab omni opere, quod patrarat*; quando post hæc dicta creauit Euam, atq; è latere Adæ exemit? Respondet verò dicens: *Non creauit eam in materia, sed expressit in forma, prius enim originaliter in viri latere facta est.* Hæc ille. Quod Deus Euam postea condidit, benè cohæret cum eo, quod antè dictum, cessasse ab operibus nouis, illam enim non produxit quoad materiam, quæ in Adamo iam creata erat, è cuius latere illam eruit, sed materiâ priorem in mulierem effigiauit, sicque eam ab Adamo discreuit. Idem ego de quibusdam peccatoribus affirmo, qui hic viuunt, & apud inferos agunt, & quando damnantur, dicere possumus nihil illis accidere noui, quantum ad materiale enim iam damnati erant: Et velut Eva in latere Adæ erat Eva in materia, quamvis non in forma; sic quidam peccatores sunt damnati in materia, tametsi non in forma. Tam obstricti sunt vitijs, tam pertinaciter inhærescunt peccatis.

Propheta Euangelicus de beatis sic ait c. 61. v. 7. *In terra sua duplicia possidebunt.* Septuaginta interpretes apud D. Hieronymum hæc ita reddiderunt: *Terram secundo possidebunt, & gaudium plurius erit eis.* Quid est quod dicitur: *Terram secundo possidebunt?* An forte illud, quod inibunt cælum & reliquent semel, & secundo reperent illud? Non video quomodo id ita intelligi queat, nec enim talis est ea habitatio, vt vel momento solo relinqui possit. Quo sensu ergo dictum, quod *secundo possidebunt terram* viuentium? Sunt Iusti in hac vita tam per omnia conformes voluntati Dei, vt hic eos in beatis numerare queas, vsq; adeo scilicet obfirmati sūt ad nunquam relinquendum illum, tamque constitutum habent velle semper illi obseruire, vt hic viuunt velut in cælis degerent. Itaque duplicem gloriam habent, vnā in præsentī vitā, in futura alterā. Et hoc est, *Terram secundo possidebunt.* Ad hunc modum possumus dicere de aliquibus peccatoribus, qui in hac vita tam sunt rebelles, & tam obstinati viuunt, velut iam apud inferos agerent, imitanturque pertinaciam dæmonum, quorum æternum futuri sunt socij.

Querit Angelicus Doctor 1. p. q. 64. a. 4. ad 3. vtrum dæmones, quocunq; demum abeant, suā sēper supplicia circumferant, an verò solum ea apud inferos luant. Respondetq; ex Glossa Ordinaria: *Portant secum ignem gehennæ, quocunq; vadunt.* Individua illorum comes pœna. Idem dicere possumus de quibusdam peccatoribus transformatis in dæmones per obstinationem, & rebellionem, quod ubiq; circumferunt desiderium offendendi Dei, semper in hac libidine versantur, nec abstrahi se ab his votis, aut reuocari ad mentem meliorem sinunt.

De Parthis affirmat aliquid Iustinus dignum notatione, scilicet, illos omnia equis agere: *Equis omni tempore sectantur, illis bella, illis conusata, illis publica ac priuata officia obeunt, super illos ire, consistere, mercari, colloqui.* Hæc ille l. 14. Ita sunt peccatores tam obstinati, vt nunquam descendant ex rebellionis suæ equo. Seu comedant, seu bibant, seu in campum prodeant, seu templum petant, seu dormiant, seu vigilent, de peccatis semper cogitant, vnā perpetuò voluptatem animo versant. Deus nobis aperiat oculos, vt videamus nostrā errata, emendemus vitia, & hic quidem indulgentiam obtineamus, olim verò gloriam, ad quam, &c.

Feriā V. post Dominicam I. Quadragesimæ.

Egressus Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis. Matth. 15.

Redesunt, aut conferre possunt vires hominis, vt quis ad Deum perueniat, nisi confirmetur, & præueniatur ab auxilio eius. Id significauit Beniamin Christi, cum ait primæ suæ Canon. c. 4. 7. 19. *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos;* quod tantundem est, ac si dixisset: Nisi ille nos prior dilexisset, nisi lucem nobis affudisset, quā ipsū agnosceremus, quomodo nosse illum possemus, quomodo diligere solis viribus nostris? Exemplar huius rei habemus in hodierno Euangelio. Matthæus dicit, Christum, cum in terra Genesar, seu Genesareth esset, inde egressum secessisse in partes Tyri & Sidonis. Cumq; pedem efferet Christus, ecce mulier Chananæ, à finibus illis egressa clamauit, & salutem filiz poposcit, quā malus dæmon pessimis modis habebat. Prius Christus egressus est, quā exierit mulier, vt indicaret tali exemplo, euadere nos tenebras ignorantiz nostræ non posse, nisi ille prior cum suæ lucis radijs prodeat. Ego inscitiz meæ conscius facillè video, quod de huius Euangelij mysterijs rectè, atque vt decet, dicere nequibo, nisi gratia radij me illuceant. Pro hac paribus votis initio omnes supplicauimus, de cuius auxilio vt benè spero, ita & vestram attentionem mihi vel promitto, vel expeto.

PERIOCHA I. Egressus IESVS.

Tam propensus est ad dandum Deus, vt quibus nobis rationibus persuadere velle videtur, quod dare vel non possit, vel non debeat, ipsidem, nos obstringat, vt ipsum obligemus ad dandum quæ petimus.

Quisquis attentus considerauerit magnanimitatem generositatē nobilis pectoris, nostri magni Dei, euidenter intelliget, quā sit manifesta veritas ea, quā Periochæ nostræ titulus habet. Plenæ sunt, & passim inspersæ tali argumento diuinæ litteræ, quod & Sanctorum Patrum plurimis autoritatibus mirè comprobatum reperiemus. Et cum adferre

huc

huc omnia, quæ de hac re scripta sunt non possumus, non dicere nihil debemus. Seligemus autem paucis ea, quæ instituto nostro opportuniora.

Cum orandi modum nobis Christus diceret, & petendi institutiones traderet, sic precari iussit: *Pater noster, qui es in celis, sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum.* S. Petrus Chrysologus ser. 97. plurimum admiratur hunc orandi modum, & quodd, cum nihil minus regno, & regno toto, eoq; perpetuæ felicitatis petatur, pro eo in ipso statim orationis limine rogetur, & post decem verba res tam sublimis ac diuina flagitetur. Apud terrenos reges vt parua obtineas, magna adhibenda est diligentia, crebroq; currere, recurrere, atq; interpellare necessum est. Quod si ita est, quomodo apud Deum tam pauca prefati tam magnam rem petimus? Respondet Chrysologus: *Christum citò orare docuit, qui citò vult postulata prestare.* Deus vt est munificus, & effusè liberalis, magis cupit nobis sua dona largiri, quam nos optemus ea recipere. Itaq; vt cupidissimus dandi docuit citò petere, vt intelligamus, quam bonum Deum habemus, & quam felices sunt, qui Domino tam liberali seruiunt: *Qui citò orare docuit, quia citò vult postulata prestare.*

S. Hieronymi obseruatio est, quod *Miphiboseph*, quem secundus liber Regum sic vocat, in primo Paralip. c. 8. aliam multum diuersam habet appellationem, diciturq; *Meribbaal*: *Filius autem Ionatham Meribbaal.* Dicit autem Doctor sanctus huic nominis variationi magnam subesse mysterium, quia *Miphiboseph*, inquit, *interpretatur Verecundia.* Hæc ille qq. in 2. Reg. Id verò tale est, ac si diceretur, nomine Miphiboseph significari os, quod præ rubore non ausit quicquid rogare, nec labia in preces explicare. Et *Meribbaal*, inquit præterea, *interpretatur, litigans, cum Altissimo.*

Percontor nunc ego, quomodo litigare cum Altissimo, molestiamq; illi adferre possit, cui verecundia os obstruxit? Os *Verecundia*, & *litigans cum Altissimo*! Immo contra accidere debuisset videtur, apud nos enim qui nihil petit, aut rogat, idem nihil quoq; molestiæ adferre. Benè apud nos ita fieri dicis, vltus enim domus Dei aliud habet. Itaq; magno quoq; mysterio idem est os *Verecundia*, quod *litigans cum Altissimo*. Vt enim liberalissimus est Deus, & peramat dare, ita qui in petendo est verecundus, magnam illi molestiam adfert, vt incredibilem voluptatem adducit, quisquis audacter illum rogat, nec enim Deo quicquam intudius accidit, quam cum benè facit, & dona dispertit. Tam plurimum animæ dare.

Accipite graue aliquod huius rei suffragium. Plurima turba Christum, suauitate verborum eius tracta, sequebatur. Erat cum ijs in deserto, necessariumque putauit, succurrere fami, quæ laborabant. Philippi notabat fides, vt potè hæsitabundi, an sufficiens illis ministrari annona posset. Andreas aiebat, puerum coram esse, cui panes quinque essent, & duo pisces: *Sed quid hæc inter tantos?* inquit. Iubebat Christus adferri panes, cumq; turbam sedere præcepisset, fecit distribui inter omnes, auctique tam vehementer sunt panes & pisces, vt ex eis omnes impletos, & propè ad ingluuiem infartos Ioannes affirmet. Potestne esse aliud maius miraculum, aut vel magis rarum prodigium, vel æquè stupendum portentum?

S. Gaudentius ait, sibi videri hic aliud miraculum, illudq; maius, & admirabilius dicens: Quinque millia hominum satiauerat, *maiori miraculo conuiuium soluens.* Hæc ille ser. 11. Quamquam tot hominum tam ingentem famem annonâ tam pauxillâ explest, *maiori tamen miraculo soluit conuiuium.*

Quod verò potuit esse maius tantâ panum & piscium multiplicatione miraculum? Non vides, quid statim subiungat Euangelista, iussisse Christum legere panis reliquias? *Collige quæ superauerunt fragmenta.* An fortè hoc Gaudentius dicit maius miraculum? Quale porro miraculum quod Christus, quæ residua erant, colligi præcepit? Quale prodigium, quod seruari voluit, quæ reliqua?

Immo hoc ipsissimum est miraculum, hoc insignitum prodigium. Nam vt est infinitè liberalis, ac munificus Dominus, ita minus miraculum videtur, quod miraculū fecit, vt daret, quam quodd sibi quicquam reseruauit. Quod aliud luculentius munificentia, & magnificæ liberalitatis Dei inditium?

Secundum hæc quid mirum, quod dicamus, habere nos Deum tam prolixè liberalem, & tam cupidum dandi, vs ijsdem rationibus, quas dat ne det, nos obliget, vt ipsum obligemus ad dandum quicquid petimus?

Vide hoc manifestè in ea parabola, quam Lucas refert, in qua Dominus narrat, amicum quendam à familiari suo tres panes commodato petiisse, idq; nocte mediâ, quod illi hospes pernecearius venisset, cui aliud, quod opponeret, non haberet, petitionem autem tali exceptam responso: *Noli mihi molestus esse; quia iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi.* Luc. 11. 7.

Plenus spiritali iubilo acclamati tantæ largitati supremi benefactoris sacer Rauennatum antistes, contentâ voce dicens: *O quam negare noluit, qui sibi etiam neganti qualiter extorqueretur, ostendit!* Hæc ille ser. 39. Iste amicus rogatus panes Deus est. Et vide qualiter cū negabat, dabat, ipso enim negandi modo portam aperuit, vt ipsum ad concedendum obligarem. Non enim dixit, non sibi esse panes, sed ob id dare non posse, quòd famulos (hos enim puerorum nomine scriptura censet) in cubili præsentem haberet. Hæc verò, quàm non dandi rationem habere dicit, talis est, inquit Chrysologus, vt ea maximè incitemur, vt eum ad dandū incitemus. Nam si ob eam causam dare panem non ipotest, quòd famulos coram habeat: *Pueri mei mecum sunt in cubili;* eadem inprimis illum constringit, vt precibus se exorabilem præbeat, & concedat, nam ad vnam illius vocem euigilabunt serui, qui cū tales sint, non multum facient, si ad aperiendum fores & expediendum amicū surgant. Si autem vel procul abfuisent serui, vel filij fuissent, qui præsentem in cubili aderāt, aliquantula ea fuisse excusatio videtur. Quare ergò Dominus eam non dandi rationem dedit, quæ nulla fuit? Vt videas, quàm sit generosus & liberalis, quā enim de causa non dare dicit, eadem nos vrget, vt illum ad dandum, quod petimus, vrgeamus. *O quam negare noluit, qui sibi etiam neganti qualiter extorqueretur ostendit!*

Quàm præclaro id nobis Euangelica historia pro dicit exemplo! Exijt à finibus patriæ suæ mulier Chananaea, vt salutem filiae suæ impetraret, quam malus dæmon crudele torquebat. Venit ad Christum supplex, is verò negabat, quam illa petebat gratiam dicens: *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.* Hebræos vocat filios, canes Gentiles. Non decet, inquit, illos fraudare pane, quòd hos saties. Audijs hæc prudens Syrophenissa, & respondit: *Etiam Domine,* hoc est quod audire percipiebam, pruriebant mihi ad verba ista aures, quibus ego nihil ampliù expectaui. *Tunc sic te reuerentissimè & suauissimè conuenio:* Nonnè Gentiles canes dicis, & Hebræos filios, te verò vtrorumq; dominum, qui mensam ponis, ex qua omnes vident? Itaq; tibi incumbit, vt mihi necessarium victum ministres. Quis enim ille dominus, quantum vis illiberalis, parcusq; & aridus, qui non vel micis à mensa sua deciduis canes suos nutriat? *Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa domini-*

rum suorum,

D. Ioannes Chrysostomus ait: *Ab ipsis Christi verbis deprecatoriam orationem connektit, Nam esse canis sum, inquit, non tamen penitus aliena sum.* Et doctissimus Maldonatus: *Verbum, quo Christus & sus fuerat, mulier arripit, Et melius, & Et vulgo dicunt, ad hominem argumentaretur.* Ad hominem, quin & ad Deum argumentata est, ex Logicorum vsu, qui disputantis verba captant, quibus illum redarguant. Siccine Domine, aiebat illa, vt me tuæ mensæ canem feceris? Hinc verò ego te constringo, vt in omnia vota mea descendas. Nam si me domesticum animal habes, micæ à mensa tua deciduas negare honestè mihi non potes. Non vides qualiter iisdem rationibus illum ad dandum, quæ cupiebat, obtrinxit, quibus se ille, quod dare non posset, purgare videbatur? Obonitas Dei infinita! O viscera Patris benivolentissima, qui tanto semper flagrat desiderio dandi! Quando enim, Domine, (quod res id exigat) causas nobis das, ob quas non des, quæ dari cupimus, iisdem nos incitas & obligas, vt te ad dandū, quæ volumus, obligemus.

P E R I O C H A II.

Egressa à finibus.

Magna obligatio, quæ prospicere liberorum salutē parentes tenentur, etiam hoc apud illos efficere debet, vt bono illorum tam immodicè studeant, vt solitudinis, ac diligentiae fines excedant. Et quando parentum alteruter malus est, minori prolium malo malus est pater, quàm mater, & de aliquot matrum generibus, quas mundus habet.

D. Ioannes Chrysostomus cū de parentum studio & solitudine, quā curare bonam & honestam educationem liberorum suorum, ex naturæ legibus, & Dei præscripto, tenentur, agit, ait eos, qui talium legum negligentes sunt & incurij, crudelissimis mundi tyrannis esse ferociore: *Qui verò patres filiorum moderationem & temperantiam negligunt, liberorum sunt interfectores, atq; ideo illi crudeliores, quòd ad interitum & mortem anima hæc res tendat.* Hæc ille hom. de educ. filiorum. Effratissimus & sanguinolentissimus tyrannus soli corpori inferre vim potest, animæ detrimentum adferre nullum potest. Ergò parens religiosæ liberorum suorum educationis negligens, quique sua remissione & incuria facit, vt ab ijs offendatur Deus, omni

omni tyranno magis tyrannus est, ut qui carnificinam in animas exercet.

Hinc habes quàm invigilare perpetuo liberorum institutioni, & quàm iugi studio erudire illos, & formare ad omnem probitatem debeant, qui genuerunt. Id verò etiam ex eo facile est arbitrari, quòd qui non habet liberos, idem quoq; in hac vitâ, quòd curet, nihil habet. Dignum est expensione id, quòd Origenes in æruminis S. Iob notavit. Narrat sacra historia amplam facultatem, quam habuit humani generis communis hostis, evertendi fortunas S. Iob & conficiendi præter cætera etiam liberos, quorum cum lamentabilem & innoxiam cædem recensuisset, ait: *Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua, & tonso capite corruens in terram, adoravit.* Cum infantiam, flebilem, & fatalem mortem carissimorum pignorum suorum diuinus Patiens accepit, tunc regium amicum suum laceravit, tunc venerabiles capillos detondit, tunc humi se deiecit, humillimæq; adoratois cultu Deum veneratus est, & gratias illi immortales retulit,

Res digna est notatu, quòd cum S. Patriarcha acciperet stragem pecorum, cædem ouium & pastorum, rapinam camelorum, & vulnera custodum, tam tristia nuntia, tam lachrymabilia noua, nunquam doloris aliquem sensum ostenderit, vt ostendit, cum liberorum suorum immaturam mortem intellexit.

Origenes dicit. Quare exemplar patientiæ ad iacturam pecorum & seruorum suorum, non concepit purpureas vestes, non totondit capillos, vt ad liberorum inter necem auditam & illas confecit & hos amputauit? Respondet magnus doctor, dicens: *Totondit comam capitis, & epote superfluum, ostiosam, atq; inuisibilem.* Postquam morte sublatos liberos cognouit, vestes confecit, capillos totondit, quia vtrâq; nullius iam usus existimauit. Nam si vestes conservandi symbolum, & capilli sollicitudinis, curarumq; sunt typus (vt est apud Pierium Valerianum) rectè & vestes scidit, & præscidit capillos, cum liberos habere desijt, non habens scilicet posthac quos fouere, quorum curam gerere necessum esset. Qui enim absq; prolibus est pater, videtur nihil in hæc vita habere reliquum, quòd curet: Itaq; mortuis liberis sanctus Patriarcha *totondit comam, & epote superfluum, ostiosam, atq; inuisibilem.*

Hinc accipio sensum verborum S. Pauli, qui cum de sollicitudine & studio, quo Spiritus Sanctus pro nobis interpellat, agit, sic scribit: *Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, Rom. 8. v. 26.

Quid causæ esse queat, quare Spiritus Sanctus

tam iugibus lachrymis, tam ardentibus & ineffabilibus suspirijs petat, siue (qui sensus est litteralis) petere nos faciat salutem nostram, & remedium?

D. Hieronymus viam aperuit, quâ euadamus dubium, dicens in sacris litteris Spiritum S. blandæ & beneuolæ matris nomine donari, & sic in Nazarenorum Euangelio scriptum, in quo Christus introducit dicens: *Modò me tulit mater mea, Spiritus Sanctus.* Et in illo Psalmi 122. *Sicut oculi ancille in manibus dominae suæ, animam interpretantur ancillam, & dominam Spiritum Sanctum.* inquit ille in cap. 4. Isaïæ.

Itaq; Spiritus Sanctus piæ, teneræ, sedulæq; matris nostræ & habet nomen, & exercet officium. Quid magnum ergò, quòd postulet pro nobis gemitibus inenarrabilibus? Hoc enim officium parentum est, non quomodocunque studere salutis prolium, earumq; res curare, sed intemperanti studio hoc agere, & nimium quantum sollicitudinis diligentiaque huc conferre, omnes vigilantia limites transilire. Et hoc est, *gemitibus inenarrabilibus*, vt parentes suspirandi, gemendi, lachrymandi modum non seruent, finem non faciant, ad exemplum Spiritus Sancti, qui vt est mater nostræ, ita suspiriorum pro nobis, gemituumq; & lachrymarum nec modum nouit, neq; terminum. O quam rigida obligatio.

Discessurus ab Eliseo discipulo suo Zelosus Elias, simul illi significabat, quàm necessarius esset abitus, utq; hoc illi postremum ex se solatium relinqueret, aiebat: *Postula quod vis, & faciam tibi*; 4. Reg. 2. v. 9. Arripiens autem verbum discipulus, dixit: *Obsecro, & fiat in me duplex Spiritus tuus.* Quod audiens Elias, reposuit: *Rem difficilem petisul ipsi*, Alij vertunt: *Durè petisti*. Durum, arduum, ope-rosum est, quod rogasti.

S. Ambrosius quærit, quid mouere potuerit Eliseum, vt rem tam arduam, duram, ac difficilem à suo magistro flagitaret. Si vnum modò spiritum peteret, id rationem facti, vt videtur, admitteret, sed quod duos postulat, non satis prudenter factum videtur, addicebat enim illum necessitati dandi quod non habebat, huc autem alium, qui aliàs sapit, nemo adducit. Quid autem habuit Eliseus (percuntatur S. Ambrosius) ob quod spiritum ab Elia duplo maiorem, quàm habebat, hoc est rem omnium difficillimam, & maximè arduam postulare, dicens, *Obsecro, & fiat in me duplex Spiritus tuus?*

Respondet S. Doctor, quòd Eliseus talia dicens cogitabat Eliam non solum magistrum, sed etiam patrem: *Ipsè Eliseum Elia spiritalis est filius*, ipse

eris heres sanctitatis. Hæc ille serm. 2. de Eliseo. Itaq; cum & se filium & Eliam patrem suum cogitaret, obsecro, aiebat, *ut fiat in me duplex Spiritus tuus*; quia patri tanta incumbit necessitas curandi res filiorum, ut, quo illi faciat satis, debeat, non solum quantum potest, præstare, sed etiam viribus maiora conari, tentare & facere.

Quam præclarum huius rei exemplum habemus in sollicita matre, cuius fidem Christus hodie commendat! Dicit enim S. Matthæus, cum, ut remedium inquireret, salutemq; laboranti filiæ, totis patriæ suæ limitibus excessisse: *Ecce mulier Chananæ a sinibus illis egressa est*, ut hospitatem filiæ impetraret. Quo significauit necessitatem, cui obnoxij sunt parentes, conquirendi remedia rebus afflictis liberorum, quæ tanta est, ut limites omnes diligentia in rebus eorum curandis transire debeant, sicut hæc pia & sollicita mater Chananæa regionis suæ sinibus egressa est, ut filiæ incolumitatem vel procul inde accerferet.

Faciuntne ita matres hodiernæ, & huiates præcipue Matritenses? Raræ admodum, puto, sunt, quæ tales, quin immo multæ sunt, quæ neglecto & calcato officij sui munere, illud magis faciunt, de quo multis cum lachrymis querebatur Ieremias, cum deploraret malitias matrum urbis Hierosolymorum, quæ tunc Iudææ regia erat, dicens: *Filia populi mei crudelis quasi struthio*; Thren. 4. v. 3. Filiæ Ierusalem, matres suarum filiarum, in educandis illis sunt crudeles velut struthiones. Tales possumus dicere esse multas matres in hac curia Matritensi, à qua non discunt esse matres. Quia Matritum est pia mater erga omnes, ex illis verò multæ sunt admodum crudeles in suos liberos, maxime in filias. Quid verò hæc crudelitas affine habet immanitati struthionis? Aliquam multa habet struthio, quibus familia in malis matribus reperio.

Primum illud est, quod de eo Creator ipsius affirmat, Iob 39. v. 13. *Penna struthionis similis est pennæ herodij & accipitris.* Et quanquam plumas, quales herodij & accipiter habeat, volatum tamen earum minimè exæquat. Quia *alas quasi ad volandum specie tenus erigit*, (verba sunt magni Gregorij) *sed tamen nunquam se à terra volando suspendit.* Tales multas inuenias matres Matriti, quæ sunt matres struthiones. Vident filias suas vanas, leues; & quæ tunc videre, tum videri ament, obiurgantq; eo nomine illas, indignanturq; & minantur, sed quo illud modo? Struthionum instar, asperius enim appellat, nec appellat, neq; comminantur, omnia scilicet

in speciem faciunt, quia nihilominus illi omnia permittunt: *Alas quasi ad volatum specie tenus erigit, sed tamen nunquam se à terra volando erigit.*

Alterum illud struthio habet, quod *derelinquit oua sua in terra, obliuiscitur quod pes conculet ea, aut bestia agris conterat*; ibid. v. 14. & 15. Ita nunc sunt matres in hac curia, quæ sub specie pietatis sanctissimam exercent erga filias suas crudelitatem. Quam sibi arident, cum illas domi inclusas, & abditiori recessui commendatas relinquunt, verboq; earum fisa, negligunt illas, neq; aduertunt stultæ, quod *pes conculet eas, aut bestia agris conterat*, hoc est, non cogitant, quod interim fieri potest, ut leuis quidam & lasciuus adolescens, quem sua libido in turpem & obscenam bestiam deformauit, effrænis appetitus sui malè libero furore temerare illarum pudorem, & violare integritatem curet.

Tertia struthionis proprietas est, quod tam vehementem habet à natura insitum calorem, ut ferum concoquere possit. Ita præter alios auctores Petrus Berchorius reduct. moral. lib. 7. cap. 69. num. 5. Tales sunt multæ matres, similes struthionum in dirigendo, dissimulando, atq; utinam non etiam in persuadendo, & fouendo errata & vitia suarum filiarum, ut victitent ex istis permissis earum lapsibus, faciuntq; vile emporium ex caris pignoribus suis, & infame commercium ex sumptibus famæ, & cum dispendio integritatis illarum. O maledictas matres! O infernales struthiones!

Hinc colligo, quam sit insignitum beneficium Dei, quò inestimabilis gratia, habere patrem solum improbum, quando alterutrum parentum habere flagitiosum necesse est. Ut enim Aristoteles existimat, matrum mores pronus & communius liberi æmulantur, quam patrum. Quare lib. 1. suorum Polit. cap. 8. aiebat: *Ordinatum politiam non modicum attendere oportet ad mulieres, immo valde multum, quia dimidium filiorum mater est.* Dicere voluit Philosophus, ut Resp. seruentur quietæ & pacatæ, magnopere curandum, ut sint castæ & integre vxores, & famâ optimâ, & incorruptis moribus, in illis nempe positum est, ut sint tales etiam liberi, propter singularem efficaciam, quam in eis educandis, & erudiendis habent.

Vetulus erat sanctus Patriarcha Abraham, cumque secum reputaret obligationis necessitatem, quâ tenebatur filio suo Isaac de reliquæ vitæ statu prospicere, famulo cuidam veterano, cuius integritatem & fidem magis exploratam habebat, eam rem curandam reliquit. Et quoniam maximi momenti negotium

negotium erat, non prius illi hanc curam concre-
dit, quàm fidelissimè pertractaturum iuratus pro-
mitteret. Quà de re sic habet textus sacer Gen. 24.
v. 3. *Pone manum tuam subter femur meum, & ad-
sures te per Dominum Deum celi & terra, & non
accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum,
inter quos habito, sed ad terram & cognationem me-
am proficiscaris, & inde accipias uxorem filio meo
Isaac.*

Abulensis benè hic obseruat & quærit, cur san-
ctus Patriarcha tam seriò, & sub iuramento com-
mendauit seruo seniori, *Et ne acciperes uxorem filio
suo de filiabus Chananæorum.* Quid enim, si Chana-
næa fuisset vxor, ex qua sanctam posteritatem pro-
pagaturus Isaac erat? Respondet peropportunè in
rem præsentem: *Quia Chananæi idololatra erant,
& timebat Abraham, quòd pertraherent ipsum Isaac
ad idololatriam, maxime filios inde genitos, quia fi-
lius magis conuersatur cum matre, quando tener est,
& quando possunt fieri fortes impressiones in eo, &
ideo si mater malè imbuat filium suum in tenera æta-
te, semper erit vir malus, nisi ex magna Dei miseri-
cordia & labore dirigatur.* Vt videas, quanti refe-
rat filiorum & filiarum, bonas & virtutis amantes
habere matres,

Leuitici liber refert, duos quosdam iuuenes acer-
biùs corrixatos alterumque illorum altercationis
ardore, & iræ furore cœcatur blasphemiam dixisse
sacro sancto nomini Dei: *Cumq; blasphemasset nomen
Domini, maledixissetq; ei, adductus est ad Moysen,*
inquit scriptor illius libri, cap. 24. v. 1. *Moyse ve-
rò cum rem ad Deum retulisset, ut ab eo intellige-
ret, quo supplicij genere tantum nefas ille multa-
tum vellet, lapidibus ab omni populo sacrilegum
hominem opprimi curauit.*

Textus verò sacer de hoc blasphemio loquens,
cum singulari mysterio dicit, fuisse filium Hebrææ
ex patre Ægyptio, inquit: *Egressus filius Israëliti-
dis, quem pepererat de viro Ægyptio.* Et paulò infra:
*Vocabatur autem mater eius Salumith, filia Dabri,
de tribu Dan.* Quæri potest, quare cum hic præ-
ceps & imprudens iuuenis ex Ægyptio & Hebræa
natus fuerit, patris neq; nomen, neq; genus com-
memoretur, cum matris & nomen, & pater, & tri-
bus particulatim expressa fuerint. Quare matrem
sacer scriptor tam viuus coloribus delineauit, cum
patrem vix obscurè adumbrârît? Quare? Sine du-
bio, ut indicaret id quod hic dicimus, quanto sint
efficaciores matres patribus ad persuadendum libe-
ris suis quiduis illud, prouocandumq; illos ad om-

nia, quæ volunt. Matris ergò tam luculenta sit me-
moriam, tanquàm diceretur: Palam fiat nomen, &
familia, & tribus improbæ huius mulieris, ut sit il-
lius infamia maior, cuius est culpa atrocior in sce-
lere insolentis filij, pater verò non aded innotes-
cat, qui tamen Ægyptius fuit, illa tamen Hebræa
erat, & si ad hæc etiam pia & religiosa fuisset, ad
obseruantiam Numinis, & nominis illius reuerenti-
am adducere filium potuisset, vel si pater blasphe-
mare docuisset & suassisset, plusq; effecissent consilia
illius sana, quàm huius monita impia. Quod enim
ad liberorum institutionem, formandosq; illos spe-
ctat, maior est in eis effigandis, & quouis adducen-
dis matrum, quàm patrum efficacitas. Sit ergò hu-
ius matris maior & notitia, & infamia, cuius gra-
uior culpa.

Proximus à patre Ioram, regno moderatus est
filius eius Ochozias. Et si quidem Ioram idolorum
cultor fuit, nihil eà in re patri concessit Ochozias,
de quo Sacra historia narrat, *ingressum esse per vias
domus Achab; 2. Paralip. 22. v. 3.* Quo duce id fe-
cit; *Mater eius impulsit eum, & impiè ageret,* Atha-
lia idolomania deditissima, sacrilega, blasphema,
quæ genuerat, ad eadem flagitia filium mater adegit.
Quid enim non valeat, quid non possit, quid
non obtineat apud filium mater?

Itaq; si alteruter parentum necesse est improbus,
minore incommodo liberorum pater fuerit flagiti-
osus. Nam si mater est bona, si studiosa virtutis,
sperare possumus liberos illius similes, potius quàm
cum mater est scelerata, & pius pater.

Quæ ergò sibi honori ducunt, quod sunt matres,
eæ Chananæam imitentur, quæ fines egressa, &
transgressa prociui est, ut ægræ, carissimæq; filia, &
malè à dæmonio vexata sospitatem impetraret,
dumq; sollicita accurrit, & pertinaciter succlama-
uit, & constanter vociferata est, læta obtinuit quod
voluit, quoniam *sanata est filia eius,* & mater in
fide confirmata, & ore ipsius Dei prædicata.

PERIOCHA III.

Mulier.

*Ad opera pietatis & virtutis ut plurimum ex-
peditores, valentioresq; sunt viri fœminæ.*

Matrem fuisse dicit Euangelista, quæ salutem
filia procuratura venerit, neq; constat fuisse
viduam hanc mulierem. Sed tamen coniugata fu-
isset, mater cerè hoc in negotio patrem, virum

mulier præuenisset, nam ad opera pietatis & virtutis (quod euidentissimè probatum dabimus) viros fœminæ longè semper antecunt.

Tabernaculum, testum eius, Arca testamenti, velum, mensa panum propositionis, candelabrum aureum, altare holocausti, vestes sacerdotales, & quæcunque præterea ad cultum diuinum spectabāt, conficienda erat, quando Moyses omni cateruæ filiorum Israël significandum putauit, si quis in vsum harum rerum ex rebus suis prono animo conferre quicquam vellet, id ex Dei obsequio futurum, gratissimèq; illum quicquid muneris ac doni accepturum. Vt hæc vox increbuit, *Vir cum mulieribus præbuerunt armillas, & in aures, annulos, & dextera; Exod. 35. v. 22. cæteraq; ex auro & argenteo tum vasa, tum ornamenta.*

Santes Pagninus ea verba sic transtulit: *Viri super mulieres Generunt, id est, post mulieres.* Quamquam omnes ad edictum Moysis propensā voluntate, libenter ac liberaliter ministrarunt sua monilia, vt ea cultui diuino essent sacra & dedicata, *Viri tamen post mulieres Generunt*, vbi enim de pietate certamen instituitur, viris mulieres semper sunt superiores. Id Oleaster his verbis affirmavit: *Femina prius Generunt, deinde Viri, quoniam promptiores semper sunt femina ad opera pietatis & religionis, quam Viri.*

Referunt Euangelistæ, deuotas quasdam & religiosas mulieres abiisse, vtINGERENT corpus defuncti Redemptoris, qui tam gloriosus iam reuixerat, cum illæ appuerunt ad locum, vbi pietatis opus exercere constituerant. Apparuit autem illis Angelus, dicens: *Iesum quæritis Nazarenum crucifixum, surrexit, non est hic, sed ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedit vos in Galilaam; Mar. 16. v. 6. 7.*

S. Hieronymus, S. Cyrillus, Origenes, D. Ambrosius, Procopius, & Tertullianus citati à Leone de castro aiunt, hic expletum illud, quod tantis seculis ante viderat, & præsenferat Propheta Euangelicus, cap. 27 v. 11. cum ait: *Mulieres Genientes & docentes, non est enim populus sapiens.* Quæ verba apud Lxx. Interpretes sic habent: *Mulieres Genientes à spectaculo, & à Giffione, Genite huc, illuminate;* tanquam apertius dictum fuisset: *Mulieres, quæ à visione fulgurantissimi spiritus, & à glorioso spectaculo rediit Saluatoris venitis, illucere, abigite, fugate tenebras, quæ corda discipulorum occuparunt, nuntiate illis Christi anastasin, este Magistræ illorum, qui sunt futuri doctores Orbis, ministrare lucem ijs, qui eam per totum mundum diffundent.*

Varablus & Forerius verterunt: *Mulieres accendentes illuminate.* Vos, quæ feruore & igne plenæ estis, accendite illuminando, & illuminate accendendo corda frigida, obscuratos intellectus metriculorum discipulorum, sic enim ijs demonstrabitur, ad opera pietatis, & vsum virtutis, quantum plus fortitudinis, roboris, virium, spiritus, impetus insit mulierum, quam virorum animis: quando enim illi perterriti, ac pusillanimes diuerticula & tenebras quærent, præ formidine hostium sui magistri; Vos omni timore posthabito, omni metu calcato, designatæ noctis tenebras, ad omnes efferatorum inimicorum minas intrepidæ, religiosæ ac deuotæ venistis vñctum sacrum Domini cadauer. *Dicite* itaque, dicite illis, quanto à vobis interuallo in curriculo charitatis & deuotionis præuertantur.

Et valde notandum, quod adiecit Angelus: *Et Petro.* Etiam illi hoc significare. Quæro ego, quid necessum fuit Petro id seorsim indicare, quando discipuli, vt ait S. Ioannes c. 20. *erant congregati,* & quod cæteri audierunt, non audire Petrus non potuit, qui inter illos coram adfuit? Quare Petro hæc peculiariter nuntiare mulieres iussit? *Et Petro!* Haud dubium, vt suum etiam ab illo haberet Periocha nostra suffragium. Magnam Petrus nocte Cœnæ animositatem ostentarat, cumq; se ab omnibus destituendum Christus diceret, ille nec momento discessurum, aut desaturum, immò atrocissimam mortem appetiturum prius, quam indignum aliquid forti & fido discipulo commissurum respondebat: *Etsi oportuerit me commori tecum,* inquit Marci 15. *non te negabo.* Cumq; exerendi roboris, & exercendæ fortitudinis occasio sese obtulisset, ad vnus leuiculæ ancillæ vocem tota soliditatis illius machina corruit, & vel nosse illum inficiatus est, pro quo mortem adire pollicitus fuerat: *Ille negauit, dicens: Nec scio, nec noli, quid dicas.*

Dicite ergo Petro, inquit nunc Angelus, tanquam ita locutus: *Dicite strenuo illi, inuicto illi, robusto illi, vbi suas reliquerit vires, vtq; à vobis discat constantius agere, ille enim duarum mulierum interrogationibus fractus & exanimatus ignauè timuit, vos autem totos virorum coniuratorum exercitus nihil veritæ, animo masculo omnes superastis difficultates, quæcunq; occurrere poterant, nam omni timore posthabito, & disrimine quocunq; contempto Magistri vestri diuinum cadaver peruestigatum iuistis. Vt videas, quantum viris mulieres pietate & deuotione præsent.*

Cardinalis Caietanus dicit quidpiam in hanc rem.

rem dignum notatu, puta post extremum capitulum epistolæ S. Pauli ad Romanos hæc apud Græcos præterea reperiri: *Ad Romanos scripta fuit à Corinthiis per Phabem ministram Ecclesiæ Cenchrensis.* Quibus doctissimus Cardinalis hæc mox subiungit: *Ex quo clarè patet locus, in quo scripta fuit epistola hæc, & quod missa fuit per mulierem illam nomine Phabem.*

Potestné aliud esse vel magis præclarum elogium, vel gloriosius encomium muliebris, quod ad pietatem & virtutem attinet, fortitudinis, quàm quòd Paulus viri manibus credere hanc epistolam noluit, neq; diligentem illius expeditionem, fructumq; alteri, quàm mulieris curæ ac sollicitudini fidere voluit? Quare verò istud? vt nobis significaret, quantò alacriores, promptiores, concitiores ad opera pietatis & virtutis sunt viris fœminæ, quando Apostolus vni cuidam mulieri litteras suas commendauit, quas viris concedere noluit.

In libro Exodi tale aliquid præcipiebat Dominus: *Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei Israel,* Exod. 34. v. 23. Comiter hic Dominum eruditus Oleaster appellat: Itané verò, suauissime pater, mulierum obliuisceris, aut nullam earum curam geris? Quare non eis item præcipis, vt viros comitæ, vnâ cum eis ad sanctuarium contendant? Quamobrem eas præteritisse videri voluisti? Nô runt etiam seruiri tibi, vt viri, & in manus tuas suam originem æquè ac illi referunt. Quidni ergo iubes, vt illæ quoq; ad orationis, & omnis religiosæ obseruantix cultum tibi persolutum vadant? Respondet autem Oleaster: Noui iam, Domine, quare non præcipias mulieribus, vt te adoratum pergant, noui quare iussione huc adigendos solos viros putasti: *Non enim ignorabas deuotum sexum hoc sine præcepto facturum.* Virorum corda ad opera pietatis & religionis adducenda mandatis, fœminæ non requirunt, non expectant præceptum, quæ tam sunt proclues ad omnem boni operis vsum, vt nullam prætolatæ iussione, suâ sponte accurrant, vbi sanctitas ex more colenda, vt proinde nihil illis, quod hoc attinet, præcipiendum Deus existimauit: *Non enim ignorabas deuotum sexum hoc sine præcepto facturum.*

Notauit in hanc rem Philo I. de Profug. virtutibus muliebria plurimùm nomina indita: *Virtutes omnes, inquit ille, habent appellationes femininas.* Nimirùm ex his alia Charitas, alia Fides, alia Spes, alia Fortitudo, alia Temperantia, alia Prudentia, alia

Iustitia, alia Abstinencia dicitur, alia aliud tale habent muliebre nomen. Vt hinc accipiamus, quanto sublimiorem gradum in mulieribus virtutes obtineant, quàm apud viros. Plenæ sunt sacræ ac profanæ litteræ exemplis, quibus Periocha nostram confirmare promptum esset, si libitum.

PERIOCHA IV.

Mulier Chananæa.

Magno suspensæ expectationis, & dilati desiderij pretio Christus piæ huic mulieri salutem filia vendidit.

HVgo Cardinalis dicit: *Mulier Chananæa, id est, negotiatrix.* Lusit vocabulo, *Chananæus* enim idem est quod *emptor, siue mercator.* Itaq; religiosæ huic mulieri optimè ea appellatio Chananæa quadrat, venit enim negotiatum salutem filia suæ, emptumq; illam singultibus & lachrymis. Christus Redemptor noster eam illi vendidit, sed magno & caro, expectationis scilicet, dilatiq; desiderij pretio, nes enim statim eam audiit ac dimisit. Neque ego scio, quid carius constare queat, quàm quod ad hunc modum emitur, nec enim aliud ita delassat, vt dilatio eius, quod cupidè queritur, auidè expectitur. Nullus tam pœnalis equuleus, nullum tam cruciale tormentum.

Omni ponderatione dignum est id, quod in duobus istis tam prodigiis miraculis accidit, quibus Christus panes & pisces in annonam turbæ, quæ illum sequebatur, multiplicauit. Semel hominum propè quatuor millia saturauit septem panibus, & pauculis piscibus, & fragmenta reliqua fuerunt, quanta septem cophini capere potuerunt. Aliâ vice ferè quinque millia hominum, quinque panibus & duobus piscibus paviit, & superfuerunt duodecim cophini panum: *Collegerunt duodecim cophinis fragmentorum,* inquit S. Ioannes c. 6. & de priore miraculo S. Marcus c. 8. v. 8. *Et susulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas.*

Hic nunc dubium emergit, quomodo in vno miraculo, vbi turba frequentior, & panis paucior, copiosiores fuerunt reliquæ; in altero verò, vbi plus panis, numerus hominum minor, pauciora remanserunt fragmenta. Videtur enim contrarium accidere debuissè, vbi enim & maior hominum, & minor panum copia fuit, pauciora esse debebant, quæ reliqua, quàm vbi & maiore numero panes fuerunt, &

minore homines. Qui factum, vt pauciores maior annonam absumperint, quam plures?

Videtur Christus nos absoluisse dubio, cum de quatuor millibus, qui plus quam quinque millia comederunt, dixit: *Ecce iam triduo sustent me*. Iam non miror, quod maiores cibi sumptus fecerunt, qui numero erant minores, abundantiorēq; victum eis Dominus ministravit, nam his carius steritibus, quam alijs; diutius enim expectationis, & tracteris desiderij pretio eum coemerunt, alij non item. Itaq; habeant & amplius illi, qui expectant diutius. Vt videas, quam sit rigidum dilationis martyrium, quam pœnale desiderij prorogati tormentum, quando etiam Christus misertus eorum, qui talem cruciatum sustinuerant, abundantiore eos cibo reficit, quam eos, qui paucioribus horis eum præstolati fuerunt.

Sed hæc res magis elucescit in mulieribus, quæ moratur sunt impatientiores, & minus ferunt, si quid prorogatur, quod cupiunt. Constituerat Deus maledicere mulieri, quod liberè ex fructu arboris vitæ sumperat, maritoq; porrexerat. Maledictum autem, quo illam perstrinxit, tale est: *Multiplicabo æmulum tuum, & conceptus tuos*, Gen. 3. v. 16. Id quod ex Hebræo alij sic reddiderunt: *Multiplicabo angustiam tuam, & conceptum tuum, angustia pariet filios tuos*. Vbi acutè obseruauit Oleaster, non in eo fuisse maledictam mulierem, quod multas proles paritura esset (hoc enim in beneficijs, & donis Dei numeratur) sed maledictionem illius & pœnam futuram in modo pariendi, & tempore conceptus: *Decreuerat enim Deus, vt femina suscepto semine, & formato factu, statim illum emitteret, & non gestaret in alio ad nouem menses cum maxima molestia, ideo in pœnam peccati multiplicauit tempus. Non solum igitur in gestatione angustaberis, sed etiam in partu, nec cum primum filium miseris, sed omnes cum angustia emittes*. Hæc ille. Est mulier desideriorum admodum impatiens, quam cum Deus cruciabilissimè tortam vellet, acerbiores non inuenit dolores, quam vt eam rei cupitæ dilatione castigaret. Itaq; hanc illi pœnam infligit, vt totos nouem menses vterum gestet, cumque paritura est, non subito enitatur, sed ardetur porta, quæ partus exiturus, vt ne citò quem expetit fructum videat. Et hoc est, inquit Oleaster, quod dicitur: *Multiplicabo angustias tuas*; Cohibebo fores, arctabo viam, angustabo transitum, vt non statim videas, quod desideras: *Vt patiat in desiderio, in quo vehementissima est, & prorogatione torquea-*

tur, cuius est impatientissima. Nempè maledictionum, quotquot illæ irrogari mulieri possunt, ea grauissima est, si moras expectationi eius injicias, & quod plurimum expetit, in posteriores dies suspendas.

Dicebat Christus, passurum se Hierosolymis, tertio tamen die post gloriosè reuicturum. S. Matthæus ait, vix hæc audijse matrem Iacobi & Ioannis, quando extemplo accesserit, petieritq; suam cuiq; filiorum sedem in regno eius, existimans fore, vt à morte monarchiam institueret, & regnum temporale ordiretur: *Tunc accessit*, inquit Matth. c. 20. v. 20. Ipso statim momento, ne tantillum quidem cunctata accessit. Quare verò tam subito? Quare tam repente sedes pro filijs postulat? Quare non expectauit, donec Christus rediuius factus adiret regnum, quod ab illo susceptum iri putabat? Occurrit S. Ambrosius, dicens: *Considerate feminam*; cogitate quis supplex veniat, nec mirabimini subita vota, anticipatas prætensionēs. Mulier rogat, quæ cum sit, modica illius patientia, tolerantia exigua non debet videri noua.

Morte denotæ illi Sarephthæ viduæ ereptus fuit carus filius, quem Elisei precibus à Deo impetrarat. Vulnerata hoc suo fato mulier accurrit ad sanctum vatem, rogauitq; vt solatium rebus suis tam perditæ afflictis adferret. Hic Eliseus statim discipulo suo Giezi præcepit, cursu pergeret, baculumq; mortuo puero imponeret. Festinationem autem tantoperè illi commendauit, vt propè inurbanum fecerit, quo faceret citum, dicens: *Si occurrerit tibi homo, non salutes eum, & si salutaerit te quissiam, non respondeas illi*; 4. Reg. 4. v. 29.

Quærit Abulenſis, quare ita deproperare voluerit Eliseus discipulum suum ad resuscitandum puerum. Respondet autem id factum, ad satisfaciendū citò desiderio mulieris, quæ hanc ab eo multis cum lachrymis petebat gratiam. Nam vt sunt omnes moræ impatientes mulieres, cum quid expetunt, ita ne diu illam bonam viduam Eliseus torqueret, pœnaq; eius & cruciatus exaggeraret, voluit eius statim votis concedere.

Videas id quoq; in eo, quod S. Marcus de perulantissimæ matris procacissimâ filiâ narrat. Duxit hæc coram Herode choreas, cui tam vehementer arrisit & perplacuit saltatio, vt quiduis illi se datum cum iuramento assumeret, pro voluptate, quam illi saltando attulerat. Egressa illa matri pollicitationem regis indicauit, quæ caput Ioannis Baptistæ petere suauit. Itaq; festina ac festiua rediens dixit:

dixit: *Volo Et protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptista*; Marci 6. v. 29. Non aduertis illud, *Et protinus des*? Exemplò mihi capitis illius fieri gratiam volo, morarum impatiens non fero cunctationem vel momenti vnius. Et non vides, puella, regem mensè assiduum cum primoribus regni sui, laurèq; habentem Principes suos, & neq; opportunum esse exercendæ crudelitati tempus, quo hi voluptuosè delitiantur, neq; decere, vt generosum conuiuij vinum cum sanguine innoxij Baptistæ confundatur? Nihil horum vel curat, vel cogitat, sed obfirmatis ad omnia incommoda oculis regem appellat: *Volo Et protinus des*, momento concedendum est rogariis meis, mulier enim sum, nec fero dilationem, nec eà sum patientiâ, vt infrenare desideria possim.

P E R I O C H A V.

Malè à dæmone vexatur.

Malum nostrum non in eo situm est, quòd nos dæmon torquet, sed quòd torquet malè.

Dicit pia mater, torqueri à dæmonio filiam suâ, & non vteunq; illud, sed pessi mis modis: *Malè à dæmonio vexatur*. Videtur hic supposuisse feruens hæc mulier, quòd sint dæmones, qui vexent benè, postquàm dicit suam à dæmone malè vexari filiam. Aio id jta esse, & quòd sint dæmones, qui vexent benè, adèd nostrum malum non in eo positum est, quòd dæmon nos vexat, sed quòd vexat malè.

Dicis mihi. Quomodo nos benè vexat malus dæmon, quomodo malè? Respondeo. Non ille nos malè vexat dæmon, qui corpus torquet, qui mutilat membra, qui carnem afficit, sed qui ad peccandum inuitat, & vori compos vadit. Hoc nimirum malè vexare est, nam carnis afflictio nobis maioris meriti, & parandæ coronæ occasionem ministrat. Et hoc sensu dicere possumus, non condolendum his, quorum corpora inuasit dæmon, sed quorum animas obtinuit & occupauit, quodque dæmon sæpè nobis non malus, sed commodus est, vt qui suis tentationibus cumulatiore meriti & gratiæ nobis materiam submittit.

S. Ioannes Chrysostomus totam hac de re concinnauit homeliâ, & præter cætera hæc dicit instituto nostro percommoda: *Diabolus, si nosse velit, etiam nobis utilis est, si eo, prout oportet, utamur, magnamq; nobis utilitatem parat, neq; medicare nobis inde lucrum obuenit*. Hæc ille hom. de diab. tenta-

tore. Infelicitatis tuæ, Christiane, non ex causa est, quòd te rabies dæmonis exagitet, furor torquet, persecutio percellat, sed quòd opprimi & sterni finas? *Vbiq; namq; voluntas est in causa*, inquit os aureum, *ubiq; arbitrium nostrum est auctor*. Itaq; dum in vsus modò nostros vertere sciamus, non erit nobis dæmon incommodus, cum torquet, cum tentat, sed profectus nostri occasio, & augmenti.

Caius Iureconsultus lib. 3. ad leg. 12. tabular. cum de hoc verbo, *Venenum*, agit, inquit: *Qui Venenum dicit, adgere debet, bonum, an malum sit*, tamen enim aliquid significare videatur, quod vitæ adimendæ sit natum, secus tamen se res habet, vt qui venenum dicit, explicare simul debeat, bonum, ne putet, an malum, quia & bona sunt venena, & perniciofa, nam *Et medicamenta Venena sunt*, & quæ Græci pharmaca dicunt, eorum pars maior toxicum est, sed ita præparatum, vt non solum nihil incommodet, sed etiam salutem curet, afferatq;.

Idem pronuntio de dæmonibus. Non enim omnes sunt mali (vt dicere cepimus) cum discrimine de illis loquendum, quia & boni sunt, & mali dæmones. Qui nos inducunt ad peccandum & offendendum Deum, ij mali sunt, venenum sunt, quod occidit, toxicum, quod perimit: verum dæmones, qui cum affligunt corpus, aniam benè merendi præbent animabus, ij nobis boni sunt, venenum salutare sunt: maiori nostro commodo paratum & aptum: *Nam medicamenta Venena sunt*, & è contra, *Venena medicamenta*.

Sic & D. Chrysostomus, vocat dæmones venena præparata, comparatq; eos venenatæ viperæ, quam artifices medici industriâ suæ peritiâ ita temperant & parant, vt ex veneno theriacam è toxico antidotum eliciant: *Quemadmodum medici Viperas sumunt*, inquit ille vbi supra, *Et perniciosi membris resitis theriaca medicamenta conficiunt, ita quoq; Paulus fecit, quicquid merat utile, ex illo à diabolo supplicio sumens, reliquum omisit*. ita S. Paulus cum incestuoso illo Corinthio egit, tradens eum dæmoni: *Iudicauit tradere huiusmodi satanae in interitum carnis, Et Spiritus saluus sit*, inquit 1. Cor. 5. v. 5. accipiens ex hoc fraudulento inimico quicquid salubre ac medicinale esse poterat, eoq; hominem illum lasciuum persanauit. Nam quamuis ipse per se dæmon sit venenum, id tamen si arte & industriâ præparetur, Deiq; propitiij huc fauor accedat, fit salutare antidotum, & medica theriaca: *Nam Et medicamenta Venena sunt, Et Venena medicamenta*.

Videre hoc licet ex eo, quod idem diuinus Apostolus fecit cum Hymenæo & Alexandro, hominibus sacrilegis & blasphemis: *Quo. tradidi Satane, & discant non blasphemare*, inquit 1. Thimoth. 1. v. 20. Itane verò dæmonibus committuntur infrenandi homines! Et per pessimos spiritus sperantur futuri meliores homines!

Omnino inquit S. Hieronymus: *Quia diabolus quasi questionarius Domini est. Qui non recte ambulans ad Deum traduntur diabolo, & ab ipso cruciati conuertantur.* Carnifex quidam Dei dæmon est, cuius manibus permittuntur malefici & stulti peccatores, qui cum sciti sapere incipiunt, dæmon eos dum affligit, sibi reddit, & in officio constringit. Itaque dæmon, qui dum corpori nocet, commodat animæ, bene vexat: Verum qui carnem delictijs innutrit, cuticulamque curare cum damno animæ suggerit, male ille nos vexat, dum enim liberum vult corpus, deiectam animam cupit.

Notate. Fratres Iosephitis Ægyptij, inuidi gratiæ, quæ apud Patrem præualebat, quem impensius amari ferre non poterant, è viuis auferre constituerunt, noctijs die quadam opportunitatem, explere opere, quod furor & rabies, pessimi consultores suaserant, voluerunt. Prohibuit illos à scelere Ruben, suastitq; ac persuasit, vt minore piaculo eum in cisternam veterem demitterent, quæ absq; aqua erat. Dum mensæ accumbunt, transeunt quidam Ismahelita negotiatores, quando Iudas fratribus author fuit vt illis Iosephem venderent, eaq; ratione fauoris sui ardorem mitigarent, præfatus etiam, nullum eos ex fratre alioquin lucrum capturos, si obtruncarent. Visum est bonum hoc consilium, venditusq; Ioseph. Vt verò pacatum redderet patrem, mactarunt hircum, sanguineq; eius tinxerunt vestes Iosephitis, ac præmiserunt ad patrem nuntios, qui deuoratum à bestia fratrem indicarent. Simul vidit cruore imbutum vestimentum Iosephitis, ac dixit: Fratres eius mihi nuntiant, à fera illatam necem filio meo. Verè nimis quàm fera, & crudelis, immanisq; bestia fuit; quæcunque hoc fecit: *Tunica filij mei est, fera pessima comedit eum, bestia deuorauit Ioseph*; Gen. 37. v. 33. vt vidit filij sui vestem, quamquàm sanguine tinctam, integram tamen & illasam, tunc ait, planè efferratissima fera, & immanissimarum bestiarum crudelissima fuit, quæcunque filio meo lethales dentes insignens vitam eripuit, nam quæ saluo indumento innoxia membra laniat bestia, ea merito truculentissima, pessima, abominabilissima audit.

S. Ambrosius (quod alibi etiam à nobis dictum) corpus humanum, *anima & vestimentum* appellat. Quoties ergò dæmon morsum figit animæ, carnem verò nihil offendit, dicere verè potes: *Fera pessima deuorauit eum.* O quàm pessimus homini dæmon, quàm fera & atrox bestia, cum parcens carni animam premit ac perimit, quia in Dei creatoris sui offensam adducit!

Propterea Christus, cum discipulos suos nonnihil intinuissè cerneret, factosq; ex eo elatos, quòd dæmones haberent subditos aiebat: *Videbam satanam tanquàm fulgur de celo cadentem.* Lucæ 10. v. 18. tanquàm enucleatus dixisset: Timete discipuli mei, quoniam dæmon de celo instar fulguris descendit. Quare ergò vt dæmonem pertimescamus, dicit Redemptor noster illum è celo huc dilabi, non velut saxum, non ceu lanceam, sed *tanquàm fulgur?*

Magno mysterio hoc dictum. Nam quando fulgur descendit, quæ fortius illi obstitunt, ea grauius ferit, & percellit, quare videas, saluâ vaginâ, gladium in cinerem ab illo verti. Quod ergò Christus formidabilem vult esse dæmonem, quia sit fulgur, tale fuit, ac si dixisset, non illum pertimescendum ob aliud, quàm quod parcens corpori stragem facit in anima, & illasâ vaginâ conficit gladium, qui est spiritus. Hoc est, ob quod vereti dæmonem debeas, non ob id, quod citrà animæ incommodum carnem affligit. Propterea sanctus Gregorius Nazianzenus Orat. 3. denatiuit. cum de sacrilego & blasphemio hæretico Arrio loquitur, ait: *Satius tibi fuerat à dæmone vexari, & satanam habere corporis hospitem, quàm peccatū animæ labem.* Itaque non est malū vexari à dæmone corpus, nisi animam per peccatum à Deo alienam, & Numini exosam faciat.

PERIOCHA VI.

Adorauit eum.

Ex vsu vicinæ & familiaris consuetudinis vti maiestas humana vilescit, ita augefcit diuina.

D. Hieronymus dum attentiore indagine dicta, & facta sanctæ huius mulieris persequitur, dicit: *Nota, quòd ista mulier primum filium Dauid, deinde Dominum vocet, & ad extremum adoret & Deum.* Hæc ille. Quòd familiarius Christo communicauit, eò reuerentius illum obseruauit, & initio quidem filium Dauid, paulò post Dominum appellauit, demùm verò adgeniculata adorauit. Hinc accipimus

accipimus discrimen maiestatis cœlestis à terrestri, nam huic per familiarem consuetudinem decedit, illa verò hinc etiam incrementa sumit & augetur.

Quàm præclarè hoc expressit S. David, cum ait: *Deus, qui glorificatur in consilio Sanctorum, magnus & terribilis super omnes, qui in circuitu eius sunt*; Psal. 88. v. 8. Genebrardus ait: *Terribilis, formidabilis, Reverendus, admirandus apud omnes Angelos se circumstantes*. Vbi nota, quod non ait, Deum esse terribilem, & admirandum apud homines, qui in terra degunt, nec illum vident, sed apud felices illos & beatos spiritus, qui semper eum ob oculos habent. Et his est terribilis! Hisne formidabilis! Admirandus semper talibus! Omnino. Quia maiestas, cui coram adsunt Angeli, magnificentia, quam è vicino spectant, potentia, quacum communicant, diuina est, non humana, quæ si humana esset, existimationis immutationem ex vicinæ consuetudinis commercio pateretur, verùm diuina quò familiarior est, eò venerabilior.

Venerabilis Abbas Tuitiensis quærit, quomobrem antiqui reges tantopere se oculis & alloquio subtraxerint subditorum, cuius rei exemplum præbet historia regis Assueri, qui totos aliquando triginta dies etiam Esteræ delitio suo conspicuum se nunquam fecit: *Cur erat tanta difficultas adeundi regem?* Sciscitatur ille lib. 8. de victor. Verbi c. 10. Cur tam vehementer declinabant obtutus hominum aliorum? Respondet: *Hoc venerat ex nimia Gentilitate misera Vanitatis, ne Silior fieret ex visu publica Visionis*. Humana erat Assueri maiestas, adeoq; immutationis periculo multum exposita, si oculis crebrò exposita fuisset, itaq; nemo illum facile adire potuit, ne quem decessum ex frequenti accessu magnificentia eius pateretur. Diuina è contra venerationem ex communicatione maiorem habet.

Salomon cum diuinæ potestatis sublimitatem extollit, sic inquit: *Turris fortissima nomen Domini, ad ipsum currit iustus, & saluabitur*. Prouerb. 18. v. 10. Alij vertunt: *Turris altissima*. Magno autem mysterio magnitudo Dei dicta est turris altissima, quò longius enim quis à turri abest, eò minùs sublimitas eius cernitur, vti è vicino accuratius videtur. Ita donec quis à Deo procul abest, ab illius consuetudine & notitiâ alienus, sublimitatem illius minùs percipit: sed quò illum proprius accedit, & familiaris conuenit, eò reuerentius admiratur & colit. Nam quò altius quis ingreditur immensum tantæ maiestatis oceanum, eò plus stupet, cum il-

lius & plures, & illustriores excellentias per momenta meditando reperit.

Aliud habet maiestas humana, cuius rei accipite ex humanis litteris suffragium. Princeps latinorum Poëtarum cum Troiani equi machinam, & homines, qui nouo spectaculo euocati ad eam visendam concurrerunt, describeret, sic ait:

Pars stupet inuicta donum exitiale Minerva.

Et molem mirantur equi. Virgil. 2. *Æneid.*

Hæsitauit hoc loco celebris Virgilij interpretationes rhetoricas fuisse videatur, cum in descriptione admirationis hominum ex vasti equi aspectu natæ id quod angustius erat, primo loco constituit, quod angustius secundo, dicens primum, *stupet*, ac deinde, *Mirantur*, cum ordinasse loca contra, ac primum quidem miratos, dein verò stupuisse dicere debuisset. Ergò non satis obseruans rhetorices, vt quidem videtur, Poëta fuit.

Respondet author, quem dixi, accuratissimè hic ab illo leges rhetorices obseruatas, vt quod magnitudinem rei mundanæ delinearet, adeò ingeniosissimè & attentissimè primum eos plurimum obstupuisse, tum verò aliquantum miratos fuisse dixerit, *Pars stupet, & molem mirantur equi*, mundana enim magnitudo hoc habet, vt minùs sit admirabilis, cum plus familiaris.

Non sic magnitudo Dei, de qua regius Propheta dicebat: *Notus in Iudæa Deus, in Israël magnum nomen eius*; Psal. 75. vbi obserua, quòd Israelitis tametsi familiariter notus, magnus nihilominus fuisse dicitur, velut familiaris notitia & consuetudo, nomini eius magnitudinem non detraxerit, sed adiecerit. Hic in mundo qui alijs crebrius communicat, vsu quotidianæ consuetudinis existimationem suam labefactat: Verùm Dei maiestas, quâ mensurâ innotescit, eadem augetur, vt est apud S. Greg. Nyssenum, cuius hæc sunt ex hom. 11. in Cant. *Qui ad illam diuinam, & non aspectabilem aspectus pulchritudinem, quod semper inuenitur recentius, admirabilius omnino cernitur, quàm id, quod est iam comprehensum: miratur quidem id, quod semper apparet, nondum autem se sinit à desiderio videndi, propterea quòd, quod cernitur, est diuinus, & admirabilius id quod expectatur.*

Aliud in humana sanctitate & virtute vsu-uenit. Quod viri sancti procul obstiti, magnam habent venerationem, qui sæpè parui sunt, cum sunt vicini: vt peracutè dixerit S. Petrus Damianus Opusc. 12. cap. 16. *Apud seculares religiosus Gelusi pictura est?*

Vides procul inde pictum in tabula leonem, delin-
neatum taurum, eorumq; te feritas terret, adis è vi-
cino tabulam, & cernis non tam ferocem esse leo-
nem, quàm pingitur, daß der Satan nitso schwarz
ist / als wie man in daher mahlet. Id sanctitati hu-
manæ accedit, inquit S. Damianus, longè posita in
stuporem adducit, è propinquo non solum non est
admirabilis, sed non rarè etiam vilis & despicibilis.
Itaq; subnectit: *Spiritalis quisq; absens timori, præ-
sens autem videtur despectui.*

O quàm longè diuersum (vt diximus) in magni-
tudine & bonitate Optimi Dei nostri accedit! Quò
illi ampliùs propinquamus, eò demissiùs & enixiùs
illum veneramus. Quod vt semel nobis persuasissi-
mum fiat, quero, quà vià Deum propiùs adeamus,
quà ratione illi coniungamur penitiùs. Doctor
Angelicus responderet, beneficio Augustissimi Sacra-
menti Eucharistici id fieri: *Cum datur in cibum,
datur ad omnimodam vniionem, vniuntur enim in
vniitate corporis cibus, & sumens.* Sic ille Opusc. 58.
c. 5. Multùm coniungitur nobis Christus, cum ad-
iungitur comes nostræ peregrinationis, & illo etiam
ampliùs, cùm se præbet pretium nostræ redemptionis
& libertatis: *Tamen tale donum adhuc est in ali-
qua separatione ab eo, cui datur, neq; per illud sic ei
vniimur, vt per hoc Sacramentum; nam cùm sit ci-
bus, sic coniungitur sumentis, vt nutrimentum omne
nutrito coniungitur, atq; ea est omnimoda vniio:
Cum datur in cibum, ad omnimodam vniionem datur.*
Itaq; in hoc Sacramento propiùs illum adimus, ar-
ctiùsq; complectimur, quia omnino illi vniimur.
Videte hic Deum Sacramenti huius beneficio in-
timè adstrictum, & coniunctissimum homini. Quo
verò nomine, putatis, illum D. Chrysostomus ap-
pellat? Fortè an mansuetum, familiarem, humi-
lem vocat? Nequaquam. Quid ergò? *Destatis tri-
bunal;* ex quo maiorem sui reuerentiam & obser-
uantiam excitat. Hæc ille hom. de Iuda proditore.
Et hic, vbi tam vicinus nobis est & coniunctus, vbi
tam crebrò sumitur, vbi toties illi communicatur,
hic inquam, habet nomen, quod redolet tantam
magnificentiam & maiestatem! Immo hoc loco id
nominis habet, quia magnificentia illius & mai-
estas, cùm sit diuina, quanto nobis vicinior & fami-
liarior, tantò fit admirabilior & venerabilior. Nec-
enim in Deo verum habet illud communis prolo-
quij: *Familiaritas paris contemptum;* quia quò il-
lius est familiarior erga nos consuetudo, eò debet
esse nostra erga ipsum maior obseruantia & deu-
otio.

Videte hoc apertè. Sapientia Incarnata de se
ipsa loquens, sic ait: *Ego mater pulchra dilectionis,
& timoris, & agnitionis;* Eccl. 24. v. 24. Guericus
Abbas, pressit illud, quod Verbum æternum hic di-
citur esse mater *agnitionis & timoris*, h. e. in cordi-
bus notitiam sui, simulq; reuerentiam, metumq; ge-
nerare. Quomodo id esse queat? Videtur enim
contra dicere debuisset, quòd Sapientia æterna sit
mater agnitionis, & familiaris consuetudinis, & in
animis humanis operetur, vt ipsam primum noue-
rint, tum illà familiariter vtantur. Quid est ergò
quod ait, quòd pro modulo notitiæ crescit men-
sura reuerentiæ, vt Verbum, quod est *mater agniti-
onis*, sit etiam parens *timoris*? Respondet præclare
Abbas Igniacensis serm. 2. de Nat. Virg. *Quia ex
agnitione timor nascitur.* In Deo præter morem
rerum aliarum accedit, quas vsus nobis viles facit,
quia Deus, quo fit nobis magis familiaris ac mani-
festus, & plures nobis suæ magnitudinis perfectio-
nes detegit, eò se magis admirabilem facit, & ipsa
consuetudinis communicatione ad cultum sui reue-
rentiorem inuitat. Itaq; Deus non sine magno
myfterio dicitur *mater agnitionis & timoris, quia ex
agnitione timor nascitur*, & supra Dei Maiestas,
quò magis innotescit, & familiarius consuefcit, eò
venerationem sui ampliorem in animis hominum
parit.

Studeamus ergò plurimùm absolutam illam & su-
premam Maiestatem nosse, quia hæc notitia reue-
rentiam nobis Numinis adferet, reuerentia offen-
dendi illius timorem incutiet, metus autem offen-
dendi gratiā nos maiore cumulabit, gratia denique
viam sternit ad æternam gloriam, ad quam &c.

Feriâ VI. post Dominicam I. Quadragesimæ.

*Erat homo ibi, triginta & octo
annos habens in infirmitate sua.
Ioan 5.*

SI miser hic homo in manus incidisset vel
Galenī alicuius mundani, vel Hippocratis
terreni, infelix fuisset, quia triginta & o-
cto annorum infirmitas nullum in eorum
peritia ac libris remedium inuenisset. *Languor pro-
lixior grauat medicum,* inquit Ecclesiasticus cap.
19. v. 11, somnumq; vel expertissimo admittit. Sed
fortunatus

fortunatus infirmus, qui incidit, siue ut melius dicam, in quem incidit medicus coelestis diuinus, qui cum primùm visitauit hunc ægrum, illius non modo corpus curauit, sed & animam persanauit, ut huc alluserit, cum dixit: *Totum hominem sanum fecit*; Ioan. 7. v. 23. quia Dominus noster ita dat minora, ut ea velit esse poriorum ac maiorum pignora. Hæc sanatio erit scopus nostræ orationis, quanquam infirmitas partem illius occupabit maiorem. Attendite.

PERIOCHA I.

Erat ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate sua.

Expectatio tam est atrox tormentum, ut vix sit, qui expectare illud possit.

Hoc sermone mihi propositum est, pro Medicorum & Chirurgorum more, beneficium curationis exaggerare. Verùm id ita fiet, ut primùm verbis amplificem grauitatem infirmitatis, quæ hunc hominem totos triginta & octo annos iugiter exercuit, cumq; esset paralyticus ac membrorum impedimentum, aliq; adiunctas haberet circumstantias, reperiemus fuisse eius curationem omnium, quotquot Christus fecit, præstantissimam. In vna quippè huius hominis ægritudine multas infirmitates inuenio, pluraq; mala in vno considero, à quibus illum Dei maiestas benignè & misericorditer absoluit.

Qui illū præcipuè excarnificauit dolor, is fuit, quod triginta & octo annorum expectatio apud piscinam illum attinuit, in qua omnis mali remedium positum erat. Huius tormenti acerbicatem & crudelitatem facile intelliget, qui sperat, nec obtinet, qui ambit quidpiam, nec exambit: nec enim alium inuenio poenaliorem cordis cruciatum quam diuturnam expectationem. Dixit hoc Salom. Prou. 13. v. 12. inquit: *Spes qua differtur, affligit animam*, quod littera hebræa admirabiliter amplificat dicens: *Spes protrahit morbum, aut agritudo cordis*. Inter ægritudines nulla penetrantior dolore cordis. Estimare id ex eo licet, quod Deus ipse non inueit aliud, quo exaggeraret, quantum creasse hominem poeniteret, quam ut diceret, dolore ex corde: *Tactus dolore cordis intrinsecus*, epilepsiam passus fuisset. Gen. 6. vers. 6. In quæ Oileaster. *Vide quantum malum peccatū sit, Et faciat Deum corde dolere, est enim dolor cordis inter ceteros acutior*. Atqui si

dolor cordis omnium cruciabilissimus est, cum à Salomone spes protrahit vocatur *agritudo cordis*, siue morbus comitialis tantundem est, ac si dictum fuisset, desiderio suspenso, longā ac diuturnā expectatione tormentum aliud nullum esse acerbius.

Est hoc affine isti, quod est apud Ennodium lib. 2. epist. 12. *Geminantur Dei dona sperantibus, & duplici exuberat superna gratia beneficio*, hoc est, duplicato munere cumulantur, qui sperant, est enim tam immane protrahit expectationis tormentum, ut meritò duplicia esse debeant præmia, quæ pro illius toleratæ meritò dispensantur: *Duplici exuberat superna gratia beneficio*.

Quærit S. Ambrosius, quare Deus eleemosynarijs, quibus æternam vitam addicit, huius vitæ bona simul promittat (sic enim habes Matth. 19. v. 29. *Omnis qui reliquerit domum &c. aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit*) quando vita illa sempiterna cuiusq; huius vitæ operi, quantumuis heroico, compensando sat esset. Respondet Doctor Sanctus, quod Deus bona opera temporalium bonorum mercede hic remuneratur, id non eo fieri, quod beatitudo & gloria suprema non sit præmium omnibus à virtute profectis operibus præstantius. Cur ergo talibus hic interim compensat? Occurrit vir sanctus lib. 1. de poenit. c. 16. dicens: *Prius hic promittit, Et fastidia dilationis auferret*. Fovere desideria gloriæ, quæ expectatur, talibus promissis voluit, & mitigare spei ardores, quæ ut molestissima & cruciabilissima est, cum differtur ac protrahitur, ita ut eā aleret Deus, bonorū temporaliū concessione interim lactat expectabundos, donec sempiternorum tempus aduenit, *Et fastidia dilationis auferret*.

Et in beatitudine ipsa videas, quam durū dirumq; tormentum fuerit, illam hic sperasse, & desiderasse. Nimirum videtur ibi Deus solam remunerari spem gloriæ, quā hic illam iusti expectarunt. Prædictum hoc ab Isaia, cum dictum c. 28. v. 5. *In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ*; vbi LXX. transtulerunt, *Erit Dominus corona spei ornata gloria*. In quibus verbis obserues, non dici Dominū fore coronam ieiuniorum, poenitentiarū, cæterarumq; afflictiorum, quibus se illius ergo emaciarunt, aut aliarum virtutum, quibus se pro suo erga illum amore exercuerunt, sed spei & expectationis: *Erit Dominus corona spei*; quanquam enim Deus omnia benefacta permunificet & liberalissimè compenset, sed cumulatoribus tamen, amplioribusq; donis remuneratur in gloria desideria nupera gloriæ, nec enim

est afflictio, non cruciatus, aut martyrium par flagranti desiderio, expectationi longiorum: *spes nempe protrahit dolor cordis.*

Id etiam ex eo videas, quod homo maximas voluptates facilius spernit, quam expectet, abdicareq; eas à se, & repudiare malit, quam diu sperare. In parabola nuptiarum, quas rex quidam filio suo fecit, obseruauit aliquid, quod huic rei suffragatur. Emisit ille famulos suos, vt obuios quosq; ad festa nuptiarum gaudia concelebranda inuitarent & accerterent. Abierunt illi, & quos iussi fuerant, vocarunt: *Et volebant venire*, inquit Matth. c. 22. v. 3. quam enim ad mensam & epulum inuitarentur, pro beneficio tamen id ab eis officij requirebatur, vt nuptijs præstolabundante assisterent. Iterum ergo ad illos cum secundo, taliq; mandato rex famulos suos destinauit: *Prandium meum parauit, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata, Venite ad nuptias.* Quid causæ sit, quod rex, quod inuitatos omnino certissimèq; ad nuptias pertrahat, tali eos nuntio nunc conuenit, vt veniant, certi quod nihil præterea facturi, quam vt recumbant & comedant; mox vbi appulerint? Nonne satis fuerat, dixisse primum, & vocasse simpliciter ad nuptias? Quorsum simul monendos putauit, in promptu esse omnia, nec aliud reliquum, quam venire, & instructæ iam mensæ assidere, paratisq; edulij vesci? Causa ea est, quam tractamus. Vocantur primo nuntio ad nuptias, & ad prandium: Cumq; inuitati arbitrentur, fore, vt gaudijs suis, & oblectamentis, quæ illi ex mensa & lauticiarum apparatu sperabant, moras iniiceret celebritas nuptiarum, *volebant venire.* Nempe apud homines ferè ita comparatum est, vt omni voluptate, renuntiare maueant, quam diu illum expectare, plus enim ponderis habet dolor desiderij præsentis quam gaudiū bonum futuri. Itaq; rex, vt certò illos conuiuas haberet, monet, aduertant, inuitasse illos non ad expectandum, sed ad prandendum: *Prandium meum parauit.*

Vehemens desiderium incessebat Iudam tradendi perfide sanctum & innocentissimum Magistrum suum in manus hostium illius, plurimumq; angebatur animo, quod hoc destinaret; Christus vbi illum vidit poenali isto tam cruciabiliter afflicto desiderio ait: *Quod facis, fac citius*; Ioan. 13. v. 27 tanquam dixisset: Si plane constitutum est deserere me, si mei in potestatem hostium meorum tradendi tam vehemens desiderio æstuas; age, ex templo fiat, quod futurum aliquando. Certum est,

(vt S. Augustinus, in c. 13. Ioan. & fides Catholica docet) non fuisse positum præceptum hoc, quod hic Christus Iudæ dedit, quomodo enim ipsa bonitas author & consultor esset mali? Quid ergo illi Christus dixit? Respondent sacri Doctores, fuisse quandam permissionem, quam suâ duritie & obstinatione meruerit, vt in scelus tam atrox, tam graue peccatum impingeret. Sed occurrere Domino quis posset dicere: Quid permittis, vt tam subito in tantum prolatur flagitium, quando futurum est, vt sibi ipsi fauces obstringat & necem consciscat, mox vbi id scelus perpetrarit? *Abiit enim & laqueo se suspendit*; Matth. 27. Ad hoc responderi posset, fuisse huic permissioni adiunctum quidpiam misericordiæ, quod sic explano. Tradendi Christi occasiones inuestigabat Iudas, angebat illum res ista, perficendi eius operis desiderio dire cruciatur. Pendebat infelix proditor ex ardenti hoc desiderio: *Quærebatur opportunitatem, & traderet illum*, Luc. 22. v. 6. Expleatur ergo votum hoc illis, nec differatur, quamquam enim mox laqueum induturus est, desiderium tamen tam immanis est carnifex, tam crudelis tyrannus suspensâ expectatio eius, quod quis expetit, vt sit genus quoddam misericordiæ, optare cuiquam, vt potius è ligno, quam desiderio sit pendulus.

Attestatur huic illud memorabile factum Rutiliæ matronæ Romanæ, cui filius erat admodum improbus tãq; peruersus, vt quamquam nobili ac præcipuo genere oriundus, senatum tamen adegerit, vt pro scelum merito Romæ exigendum illum putarit. Secuta filium mater in exilium, noluit absq; illo Romæ perseuerare. Et quamquam incommoda præuideret, ac miseras, & probra, quæ illam in exilio expectabant, dum filium comicaretur extorrem, eo quod turpissimum putaretur, Romæ eiectum esse, maluit tamen *exilium pati, quam desiderium*, inquit Seneca, in consolat. ad Heluetic. cap. 16. Tolerabilius duxit cum filio, inter quævis vitæ & famæ incommoda degere exulem, quam Romæ torqueri desiderijs illius abscentis. Nec enim est cruciatus, qui confertur cum ardenti desiderio possit, nec martyrium, quod ex æquari protractæ expectationi queat. Ita meâ quidem sententiâ quodam martyrij genere suos Deus in hac vita exercet, dum videndi sui viuum flagransq; desiderium in animis eorū excitat, vt hinc longius illis videatur tempus præsens, & sic augeant meritis, & spei manibus torqueantur; Est enim tam crudelis expectationis cruciatus, vt ægrè inuenias, qui expectare illum queat. Secundum

cundum hæc cogitate mihi hunc miserum infirmum qui triginta & octo annorum iugem expectationem sustinuit: Quale hoc illius martyrium fuerit! Quis dolor! Quanta afflictio!

PERIOCHA II.

Erat ibi.

Esse vicinum bono, nec posse frui, maximum malum est omnium, quæ excogitari possunt.

Superiori tam poenali cruciatui alius accedebat, siq; grauior & acerbior. Nec enim sola illum salutis desideria affligebat, verum vt hæc illum poena crudelius afficeret, vicinus erat rei quam expetebat, proximus Piscinæ, in qua remedium suæ ægritudinis positum sciebat, nec obtinere poterat, nec valebat frui bono, quod ad manum habebat, nec consequi medicinam, quæ iuxta erat. Hanc ob causam monet S. Ioannes, quod erat ibi, quasi quidam Tantalus iuxta aquas siticulosus, iuxta cibos famelicus, quo tormento nescio quod aliud fingi immanius possit. Si enim procul distitum fuisset remedium, & medicina longis intervallis absens, tolerabilis dolor, nec tam dura fuisset poena.

Abierunt in Ægyptum fratres Iosephitis, comitemq; habebant Beniamin, quod Ioseph id ita præcepisset. Erat Beniamin Iosephitis vterinus frater. Cumq; illum coram vidisset, percutatus est, num frater ipsorum esset. Vt audiuit esse, *commota fuerunt viscera eius super fratre suo*, inquit sacer Scriptur Gen. 43. v. 30. quod LXX translulerunt: *Torquebantur viscera eius*. Quid verò illud animum eius tantoperè exulcerabat, qui præsentem habebat fratrem tam vehementer expetitum? Respondet S. Ambrosius lib. de Ioseph. c. 10. *Torquebantur viscera eius, quia complectendi eius, quem desiderabat. liberi aut differebatur*. Ratio status non permittebat, vt sub id tempus sui erga fratrem affectus signa ederet, cum è contrà amor illum plurimum sollicitaret, vt illum suauis complexu stringeret, nec sui nescium relinqueret, denique etiam luculentis signis sibi carissimum amatissimumq; demonstraret. Cumque illum coram haberet, nec gaudere illo, vt optabat, posset, idcirco *torquebantur viscera eius*, hæc illi lethalis anxietas erat, nec enim alia tam est crudelis, quam frui non posse bono, quod proximum habes.

Iuic cœlorum Regina inuisum cognatam suam Elizabeth, quæ profundissimæ humilitatis exerci-

tatio fuit. Dum testâ subit, vt foeta erat, gloriamq; cœlorum ac terræ castissimo vtero gestabat, ita vix dulcem amicamq; salutationem Mariæ Elizabeth audiuit, quando *exultauit infans in utero eius*, quando Iohânes intra maternâ alui sublixi. Hos salus sacri Expositores voluit fuisse inditia & effectus notitiæ hospitii, qui illi aduenerat. Quid verò significare voluerit infans Ioannes, quando Saluatoris sui certior factus intra maternorum viscerum claustra salubris lufit, taliaq; inditia edidit ipse nondum editus? S. Ioannes Chrysost. in explicationem istius verbi, *Exultauit*, peculiare aliquid scribit, dicens: *Tanquam iniustam custodiam quætiebat matricem, in claustra natura insultabat calcibus, & clausis labijs vociferabatur figuris, talia matri dicens: Iniuste facis, ô mater, quæ tardas Prophetam, gestas in utero præcursorem Christi regis, Martyrem stringis*. Hæc ex illo Metaphrastes apud Surium 24. Iunij. Vt aues caueis inclusæ & angusti carceris impatientes omnia pertentant, si qua fortè in liberum euadere aërem contingat: Ita Ioannes, quod vsus linguæ negabat, toto corporis gestu, & subfultatione satis indicabat, quàm inuitus illis materni corporis circumscribebatur angustijs, & quàm vehementer prodire in lucem cuperet. Sed illud in verbis Ioannis expendendum, quod matri velut dixissetur: *Martyrē stringis*. Vnde verò nasci potuit martyrium Ioannis, aut quis carnifex mortem illi intrâ vterum parare & adornare? Quis carnifex dicis! Vtystyrannus! Non alius quàm vicinitas boni propinqui. Itaq; benè dixit Ioannes: *Martyrē stringis*; Nam ad manum habere Deum, nec illo frui pro voto posse hoc est esse martyrem, & graue aliquid pati, nec enim crudelius est tormentum, quàm habere bonum coram, nec posse illo gaudere.

Anxia & laucia animo sponsa dulcem & amabilem sponsum perquirebat, qui nonnunquam (vt syncerior puriorq; sponsæ suæ amor euaderet) fastidia illi adferre quædâ solebat, post quæ gratiores ac iucundiores ipsæ suauitates accidunt: *In lectulo meo* (in quo castè ac dulciter conuiescere consueuimus) *per noctes quasiui, quæ diligit anima mea, quasiui illi* & non inuenis; ait illa Cant. 3. v. 1. *Discesserat scilicet sponsum à molli strato, vbi illum sponsa indagabat*. Gilberti Abbatis obseruatio est nunquam maiores animi angustias passam sponfam, quàm hac vice & occasione. Cuius hanc subiicit rationem: *Nemo enim quod ardentè querit, non anxie caret, tantoq; commatior angustia si scinâ spe iam, tamq; apprehensurâ fraudatur*. Proxima erat sponsa delitioso sponsi lecto,

eto, in quo castas honestasq; voluptates captare solita; quas tunc illi, vt merendi copiam maiorem faceret, sponſus negabat. Hoc verò, ait Gilbertus, fuit pati *cumulative angustia* atrociores cruciatus, habere enim vicium bonum: nec eo frui posse, poena quædam poenarum est, & tormentorum tormentum.

Inter vltices illas flammæ diues Epulo poenas dependebat, subductisq; oculis pauperem Lazarum in sinu Abrahæ conspicatus est iam opulentum & gloriosum, quando ipse siti inexplebili, eaq; iugi excruciabatur, rogabatq; Patriarcham Abraham, submitteret Lazarum, qui vel vnicâ aquæ guttulâ arentis, ardentisq; eius linguæ incendia mitigaret: *Mitte Lazarum, & intingat extremum digiti sui in aquam*, Luc. 16. v. 24.

Oſeruauit hoc loco S. Petrus Chrysologus, non rogasse diuitem, vt Lazarus aquam indè secum adferret: *Et intingat in aquam, & non deferat aquam, petis? Ergo iuxta te est aqua. Et si iuxta te est, quare de proximo non sumis?* Clamat S. Antistes serm: 122. Respondet verò: *Quare? Quia vincta sunt manus tue.* Itaq; diues iuxta habebat aquas, & intus suum longè maximam, quantam cogitando nemo assequi possit. Plestebat Dei iusticia eius scelera supplicio pari voluptatibus, quas olim viuens ex flagitijs captarat. Atq; vt exaggeraret dolores, amplificaret cruciatus, sui illum torquebat, cumq; sitis remedium sit aqua, vt plus illum affligeret, doloresq; auctiores redderet, ad manus illi dabat aqua, sed obligabat manus tamen, vt posset oculis, sed non ore illam vsurpare, qualis alter quidam Tantalus, vt sic acriore illū poenâ mularet, quàm cogitare quifquam posset, nec enim est alia acerbior, quàm habere bonum aliquod ad manum, & non ad vsu, esse procul à fruitione eius, quod propè aliquin habes.

Quàm admirabili artificio (vt diuinis litteris humanæ obseruant) hoc argumentum profani amoris pater & magister amplificauit! Pingitis formosum Narcysſum sui ipsius in pellucidis aquis spectatorem, in quibus cum se tam eximiâ specie, tam venustum & elegantem videret, capi sui amore, & deperire seipsum coepit. Consiliatrices amoris aquæ illi lenocinabantur, tantumq; in sui amorem exardescibat, quantum non turbabantur aquæ. Complecti seipsum cupiebat, cumq; se in aquas præcipientem daret, eæ turbabantur, vt iam non referrent illius figuram, sicq; fiebat, vt quæ amoris occasio ante fuerant, fruendi nunc impedimento essent, facerentq; vt ægrè illi esset, quòd copiam sui, quam

vellet, habere non posset. Sed quid illius poenæ maiores faciebat, quid augebat cruciatus? Dicat Poëta.

*Quodq; magis doleam, nec nos mare separat ingens,
Nec via, nec mentes, nec clausis mania portu,
Exigua prohibemur aqua.* Hæc ille 3. Marcam.

(Hoc me vexat, hoc me perdit, hoc me conficit) inquit Narcysſus, quòd cum mihi tam sim coniunctus & proximus, frui me nequeam. Hæc enim poenarum quædam summa est.

Ex hac doctrina accipio sensum verborum quorundam perdifficiliū Ecclesiæ, cuius hæc sunt in Orat. secreta Missæ ser. 5. post Dom. 3. Quadragesimæ: *Sacrificium illud offerimus, de quo martyrium sumpsit omne principium.* Vbi hoc notandum, quod Ecclesiæ diuinissimum Eucharistiæ Sacramentum facit scaturiginem omnis passionis, & cuiusvis martyrij. Qui verò ab hoc Sacramento descendere omne martyrium queat, in quo est omne delectamentum suauitatis, & voluptatis? Magno mysterio dicitur, quòd ab hoc Sacramento originem suam omne ducit martyrium: Est enim in illo testis Deus, proximus nobis, tamq; vicinus, vt intra viscera illum nostra recondamus. Habere verò immensum illud bonum tam coniunctum, nec posse arbitrari oculis in ea maiestate & magnitudine, quæcum ibi est præsens (quòd diuinum solem candidæ panis species obnubant) id maximum martyrium est, & acerbissima poena. Dicitur ergo sacrificio huic, quòd *ex illo martyrium sumpsit omne principium*, tam vicinum enim esse bono, nec gaudere illo pro subito posse, is omnium intolerabilissimus est cruciatus.

Cogitemus ergo cruciatum pauperis huius infirmi, qui proximus piscinæ, proximus remedio salutis erat, nec obtinere illam tamen poterat, vt videamus quantum ille passus fuerit. Solet Deus id genus supplicij de multis sumere, & plurimos eâ poenâ mulcare, vt affluant opibus, nec vtantur, vt spem proximam habeant imperandi quod ambiunt, nec obtineant vnquam tamen, vt sit illis acerbior cruciatus, & tormentum crudelius.

PERIOCHA III.

Erat ibi.

Mala propria semper affligunt, sed nunquam vehementius, quàm cum ob oculos felicitatis alienæ tolerantur.

Alia occurreret circumstantia, ex qua assimare licet acceat rigorem doloris, cui pauper hic & miser infirmus

infirmus subiectus fuit. De illo S. Ioan. ait: *Erat ibi*, ubi cum videret ceteros perferari, quotquot multi, turgidi, coeci, claudi, affecta valetudine aduenerant, ipse solus cum eadem semper ægritudine luctabatur. Quis moeror miseri illius fuerit, cum cerneret reliquos sanos, se verò ægrum, & multos, qui diu post illum aduenerant, optatam natos sospitatis occasionem, se verò nunquam tam fortunatum fuisse, ut eam frueretur. Tunc profecto, tunc sensus doloris in illo auctus fuerit, & poena incrementa fecerint. Tamen enim ita sit, ut propria semper affligant mala, & aduersitates vexent, nunquam tamen acerbius, quam cum ob oculos prosperitatis aliena prosperunt.

Id voluit Seneca, cum in quadam tragædia ait: *Nemo miser, nisi comparatus*. Pauper inter pauperes non sentit inopiam, ægri inter infirmos levis accidit aduentu valetudo, stulto inter nescios non est grauis sua ignorantia. Quando verò hunc sua tenuitas angit, illum suus morbus affligit, ille sua infirmitas dolorem adfert? Quando queris? Cum vident diuitem, sanum, sapientem. Damna enim & incommoda propria nullum videntur corpori, aut animo adferre sentium, nisi eis inspectantibus illa patiaris, quibus fortuna beneuolentior arridet, & feliciter omnia cadunt: *Nemo miser, nisi comparatus*.

Diuini Patientis historia nobis prodit, venisse ad consolandum illum tres quosdam familiares amicos, Reges item, ut ipius erat, postquam illi facultatum, liberorum, cæterorumq; bonorum iacturam fecisset, quodq; post hac aperuit Iob os suum, & maledixit diei suo; Iob 3. v. 1. Magna subest difficultas dictioni, *Posthac*, scilicet utrum Iob diei suo maledixerit post interuentionem liberorum, & facultatum damna, an post aduentum amicorum, qui consolatorijs verbis erectum illum venerant, an post vnum alterumque. Olympiodorus ait, non post oppressionem pignorum, aut rerum suarum amissionem, sed ab aduentu familiarium regum diem suum execrari coepisse. Addit Seuerianus, fuisse id vasermini dæmonis actu factum, quod illi ad Sanctum Iob eadem occasione concurrerunt. Et S. Chrysostomus adiungit, quod amicorum regum accessus animam eius transfixit, ob eamque rem diei suo malè precatum Iob. Sed quare dæmon rem sic instituerit, ut post tot plagas & ærumnas, ad leniendum dolorem eius reges amici confluerent? Seuerianus responderet, id factum, ut moeror illius exasperaretur & auerseretur: Quamquam enim aduersitates omnes premant, & damna propria grauius semper accidunt;

cum verò molestissima sunt, cum inter illorum tolerantiam prosperitas nobis aliorum ob oculos versatur. Itaq; ad Sanctum Patientem amicos reges dæmon adduxit, ut dum hinc pompam & magnitudinem alienam, inde inopiam & miseriam propriam cerneret, grauius affligeretur, acerbiorq; torqueretur viscera, cum simul & calamitatis suæ, & felicitatis aliorum esset spectator.

Innocentes Bethlehemiticis pueros obtruncavit gladio Herodes. Matthæusq; ait, quando id factum, tunc expletum fuisse illud Ieremiæ 31. v. 15. *Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios suos*; hoc est, Cum proles Liæ (à qua innocentes Infantes originem suam duxerunt) paterentur, tunc Rachel liberis suis acerbè illachrymata est. Cur verò sub id tempus magis, quam alià quauis occasione Rachel soboles suas deplorauit? Videtur enim magis gaudere debuisse, quod liberi eius non eodem fato perirent, quo sororis Liæ. At si rem diligentius arbitreris, videas nunquam alias amariùs eiulare potuisse Rachel. Inuenerunt scilicet Innocentes pueri in morte vitam, gloriam in supplicio, in gladio laurum, ut qui pro Deo paterentur. Hic ergo infelicitatem liberorum suorum Rachel enixius, quam alibi deslet, nec enim tam fortunati fuerunt, ut pro Deo mortem oppeterent, uti sororis suæ Liæ liberi fecerant. Infelices fuerunt Rachelis liberi, quia non mortui, ceteri fortunati, quia pro Christo denati, & illorum lucrum iacturatum, horum iactura lucrum. Tunc ergo audi fuerunt dolores Rachelis, quando auctiores meritis vidit liberos sororis, suos verò tam infelices; ægriorq; ferebat suam miseriam, dum gloriam spectabat alienam. Quis argutissimæ huius observationis, præter vnum, eumq; diuinum Augustinum, sit author? Is in qq. ex utroq; Testamento mixtim q. 12. sic habet: *Ideo Liæ filij passij & occisi in Dei causa plantum adimplerunt Rachel Evangelista restatur, quia tunc plus plangere filios suos cepit, quando filios sororis sue in tali causa vidit occisos, & ad vitam pertineant, quia cui aduersum aliquid euenit, ex felicitate alterius infauista sua miserius lugeat*.

Vetus Dei mandatum fuit, ne diuites ad solum vscq; ipsamq; terræ superficiem segetes suas detonderent, cum eas demeterent, neq; relictas spicas colligerent, idemq; in vindemijs obseruarent, sed pauperibus & peregrinis carpendas dimitterent, Leuit. 16. Quærit Oleaster, quomobrem Deus eam legem tulerit. Satiùs enim fuisse videtur, si pauperes & peregrini de-

mos occupletum adijissent, atq; ex earum horreis necessaria suæ inopie postulassent. Respondet verò, pie admodum id à Deo in gratiam pauperum præceptum. In vetere namq; lege pauperes grauis & perimolesta erat, neq; gloriæ ducebatur, esse inopen, vt in Euangelio, vbi *beati pauperes* prædicantur. Quod ergo ruri, & in vineis diuitum voluit reliqui remedium necessitati pauperum, *murmurandi Deus auferit occasiones*, cauertq; ne tenuitatem suam inopes iniquius ferant, itaq; noluit etiam adire copiosorum ædes, nam si in ijs omnium rerum affluentiam, greges pecorum, famulorum turbam, totamq; reliquam felicitatem, quā diuites gaudent, cernerent, suamq; ex parte altera miseriam, nuditatem, egestatem spectarent, non vehementer dolere, non fauciari grauius animo non possent. Idcirco ergo noluit Deus pauperes adire domos diuitum, quamuis enim incommoda propria vrgeant, nunquam tamen grauius, quàm cum ob oculos felicitatis alienæ ea toleramus, adeo *murmurandi occasiones auferit*.

Adonibezec Chananæorum & Pherezzorum regem comprehenderunt Israëlitar. Iud. 1. summasq; manus eius pedes detruncârunt, vitam autem non simul ademerent. Abulensis inquit: *Non fuit in faucibus eius, sed magis ad amaritudinem*, quod cruciabilissimæ demutilationi supersitem reliquerunt. Quid ita? Quem non exuerunt vita, illum regno mouerunt, viuebat itaq; deinceps nudatus imperio, capitiuus, vincens, idq; ob oculos hostium suorum victorum & triumphandorum. Hoc summum supplicium fuit, cui illum addicere poterant, nec enim est alia intolerabilior poena, quàm cum ærumnæ propriæ cum felicitate alienâ concurrunt, quàm tempestas tunc concuti, cum alios cernas secundo vento prouehi.

Varias ac tristes animo voluebat cogitationes Cain, quando illi Deus, *Cur concidit*, inquit *facies tua?* Gen. 4. v. 6. Quod deiecit vultum, id Theodoretus q. 41. in Gen. factum putat, quia *angebatur illum non peccatum suum, sed prosperitas fratris*. Præ illo valebat gratia apud Deum fratres eius Abel, cum quæ hæc mæstitudinis illi causa esset, cum prono capite demisit oculos, ne ex illius intuitu incrementum faceret moeror, accenduntur enim dolores proprii ex aspectu gaudij alieni.

His ita constitutis, paralyticum hunc cogitate, & in illo istud, quàm miserè afflictus vixeret, cum ipse infirmus tot sanos & incolumes cerneret. Totum hoc peccata ipsius, haud dubium, merebantur, so-

let enim Deus ea, quæ in illum perpetramus, ad hunc modum plectere, ac permittere, vt cum cuiuspiam pro scelerum merito facultates suæ adimuntur, is ob oculos aliorum viuat, quorum virtutes & probitatem munificentissimè remuneratur, nimirum illa paupertas grauius toleratur, quam illarum opum & copiarum intuitus acuit.

PERIOCHA IV.

In infirmitate sua.

Infernus est gloria, quam quis habet, nam ea vti potest.

Quarta circumstantia dolorum, quos hic homo patiebatur. Vnde colligo, fuisse haud dubium graua ipsius peccata, ob quæ tam graua dependebat supplicia, quæ maiora esse non potuerunt, quàm sint illa his circumstantijs ornata. Infirmitas, cui subiacebat, paralyticus erat, quæ totum occupasse corpus videtur, & omnes membrorum resoluisse neruos, quod ipse satis indicauit, cum ait, non potuisse mouere se, nec in aquas deijcere. Et Christus inquit: *Totum hominem sanum feci*, vt qui à calcibus ad caput vsq; impeditus erat. Quæ maior tali poenâ? Quod durius tormentum? Quis acerbior dolor, quàm habere membra, nec posse vti illis, quàm possidere corpus, quod ad necessaria officia adhibere nequeas? Dicamus ergo, magis in poenis egisse hunc miserum, quàm in gloriâ, postquam corpus habuit, sed nullum eius vsum, quia habere gloriam, nec eâ frui, infernus quidam est.

Qui abiecto pudore nuptiarum locum sordide vestitus intrauit, hunc pro stulta temeritate sua & audaciâ rex multauit, inquiens: *Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores*: Mat. 22. v. 13. Hic ego supplicij modum expendo, quodque manus & pedes obstringi iubetur. Quanto satius fuerat hæc illi prorsum demetere membra, quàm obligare? Immò non grauis hæc poena foret, is verò acerbior cruciatus fuit, quod integri quidem pedes relinquebantur & manus, sed tam valide obuincti, vt illis vti non possent. Quia habere bonum quodpiam, & nullum ex eo emolumentum captare posse, quod huic par supplicium esse queat?

Ad hoc propositum obseruaui poenam, quàm Deus peccatoribus comminatus est, ijs qui omni curâ soluti in leni voluptatum suarum strato conuiuescunt: *Filij tui prostrati sunt, dormierunt in capite omnium dierum, sicut oryx illaqueatus pleni indignatione*

ignatione Domini; Isa. 51. v. 20. Quid est in illo animali, quod eius instar se habere homines velle dixerit Dominus? Rauilius Textor de isto animali mirum istud pronuntiat: *Origen perpetuo fricentem habet Africa, quod tamen animaliquore habet in Vesica magni contra sitim remedij*. Itaq; & remediū sitis hoc animal circumducit, & iugem tamen sitim habet, obtinet bonum quodpiam, nec frui illo potest. Talem poenam minuitur Deus, quando plurimum iratus peccatoribus, & hoc est supplicium illius *pleni indignatione* atrocissimè castigantis, cum facit, vt gaudeas bono, cuius tibi nullus sit vsus, vt obtineas gloriam, quæ tamen vice poenæ sit, & in horribiliore vertatur infernum.

Paris supplicij denuntiatione terret Deus apud Sophoniam auaros, opum suarum tenaces, quas erogare in pauperes nolunt: *Disperierunt, inquit, in Voluti argento*; c. 1. v. 11. Mirum supplicium! quod intreat auarus non sublato per Deum auro & argento, non spoliatus Dei permisso à latronibus, sed implicatus auro,mersus argento, *involutus argento*. Cur illud? Vt aurum istud & argentum maiorem in modum illum excruciet, acrioremq; poenā adferat, cum illa possideat, nec in vsum suum tamen vertere valeat. Malorum enim maximum malum est bonum, quod quis obtinet, vnde nihil sibi vtilitatis consciscere potest. Itaq; illi peribunt non nudati auro, sed inuoluti.

Vt nihil absque Dei singulari prouidentia & consilio agitur, ita cogitare mecum coepi, quid causæ sit, cur proditorum pessimus & perfidissimus, hominum, qui è mulieribus nati, vilissimus, discipulorum, quotquot vnquam fuerunt, infidelissimus, cupidorum, fordidissimus, & maximè infamis, *Iudas* appellatus fuerit, quod idem est ac *Confessio*. Nam si rem accuratius pensites, longè diuersum nomen, & illud quidem meritum videbis, vt *Negatio*, aut *Confusio* vocaretur, *Confessio* certè dici non deberit. Nam vt discipulus nequissimus & improbissimus leges diuinas vnâ & humanas proeruit, quibus magistro obstrictus erat, illi, à quo tot beneficia acceperat, illi cuius tanta erga ipsum misericordia fuerat, vt vel tunc, cum immanissimo prodicionis operi operam, & orbi toti pessimum de se exemplum daret, dignus quem abyssus hauriret æterna, aut multiplici ore hians terra deuoraret, his tam suauibus & melleis verbis eum compellârît: *Iuda, osculo Filium hominis tradis*; Luc. 22. v. 48. Hascène mihi pro tot tamq; insignitis beneficijs vices reponis? S. Cyrilli catech. 12. obseruatio est (eq; mei conce-

ptus basis) *Iudas* hic ex nomine à Christo ex composito appellatum, vt nomini suo satis facere, eiusque habere rationem inuitaretur, monereturq;: *Hoc ad ipsum dixit, admonens eum per ipsius appellationem, Iudas enim vocatur confessor*, vt cum nomen suum audiret, cogitaret confessionis se commonefieri quâ si scelus suum verè atq; exanimatus damnaret, indulgentiam certam imperare posset. Verum ille, vt erat peruiacaci & obdurato animo, noluit acquiescere. Secundum hæc quamobrem iste tam sacrilegus, tam perfidus ac nefarius discipulus, tam glorioso nomine donatus est, vt *Iudas* appellaretur, postquam *Iudas* vocatur confessor? Vt præter damni ac sensus poenas, quas apud inferos meritissimò, nec satis dignas luit, æternum affligatur & conficiatur suo ille *Confessionis* nomine, vt cū recordatur quod appellatur Confessio, nec vsum fructumq; aliquem ex tali appellatione habet, pro atrocissimo illi sit cruciatu. Nec enim est aliud, quod tantum dolorem inferat, magisq; premat, quàm habere bonum, & nullum ex illo emolumentum consequi.

Peccauit Adam, statimq; eiectus est è paradiso: *Eiecit Adam, & collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim*, Gen. 3. v. 24. D. Chrysostomus ait: *Benignitatis argumentum ostendit Deus*, quod Adam paradiso expulsi; nam si eum ibidem reliquisset, asperè cū illo egisset, vt qui in illo aprico, & ad omnè amœnitatem voluptatemq; concinnato loco positus, delitijs eius nequicquam frui posuisset. Durè ergò cum illo actum, si perferuere ibi datum: Et enim poenarum hæc omnium facilè immanissima est, si quis boni copiam, neque vsum tamen habet.

Iuxta hæc, magna Dei misericordia fuit, quod hunc miserum paralyticum exonerauit malo, quod tot mala complectebatur, & à morbo liberum præstitit, qui plurimas infirmitates adiunctas habebat. Liberauit illum à cruciatu protractæ ac diuturnæ expectationis, quâ nullus comitialis morbus acerbior. Liberauit à poenâ, quæ illi nascebatur ex membris, quæ ad ornatum habebat, sed non ad vsum. Quæ maior hac angustia? Liberauit à doloribus, quos illi pariebant infelicitates propriæ ob oculos alienæ felicitatis toleratæ. Quæ huic par immanitas? Demùm liberauit à supplicio, quo torquebatur ex bono, quod absque fructu possidebat.

Quis infernum atrociorē pertulit.

✠ (✕) ✠

PERIOCHA V.

Triginta & octo annos.

Cum tam sit pius Dominus, ut ne beneficijs quidem, & fauoribus aliquem grauet, nemo de illo, intra clementiæ ac sapientiæ ipsius iniuriam cogitare potest, quod seueritate quenquam opprimat.

Infirmum hunc, qui triginta & octo annis tam diuturnæ & pœnali infirmitati subiacuit, voluit dubio procul Dominus futuris ætatibus relinqui ad solatium omnium, quos iniquior fortuna exagitat, & calamitates premunt, tot enim annis morbus tam cruciabilis grauisq; tolerari non potuisset, si dolorum magnitudo mensuram virium eius, qui patiebatur, superasset. Inde pietatem Dei arbitramur, qui nunquam maiores ærumnas immittit, quam ferre commodè homo possit. Non vult quenquam prægrauare fauoribus, aut opprimere gratuitis donis, & dejiciat laboribus, prosterminat aduersis! Certum est, id nolle. Cum suavis est, modum seruat, & nemi us sit, cum amarus!

Dubitari potest, quid causæ sit, cur Christus, qui famem, sitim, defatigationem, & cæteras, neq; nullas, nec paucas humanæ vitæ imbecillitates & misérias admisit, noluerit excaleatus incedere, sed pedibus obiectis itinerari. Qui grauiora sustinuit, cur leuiora recusauit? Responder S. Gaudentius ser. 5. *Christus calceatus est, quoniam terra non poterat maiestatis eius unda ferre vestigia.* Magnum beneficium præstitum terræ fuisse, si Christus nudis eam pedum suorum veligijs pressisset, sed oppressisset, tremoreq; concussisset, si id fecisset, nec enim dignitatem pedum talium sustinere valuisset. Tecti ergo pedes fuerunt, ut moderatus fieret beneficium, ut calcarent, non perterrefacerent, non pellundarent, non opprimerent terram, quia ne gratijs quidem & fauoribus quempiam obruere Deus, aut grauari etiam cupit.

Querit Drogon, quare Christus, cum destinatus haberet, inexplicabili beneficio homines ornare, hoc est, seipsum illis in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento communicare, & communicando vnire, id obiectus, & accidentium speciebus, conuestitus facere voluerit, quando ratio magis postulare videbatur, ut id faceret conspicuus, & omnium oculis expostus? Responder venerabilis Cardinalis Tract. de Cruce & Passione Domini: *Velatur nobis altitu-*

do Dei, immensitas maiestatis tuæ, cuius calorem & splendorem mortalis infirmitas sustinere non posset nisi mediatrix nubes imposita & ardorem temperet desuper, & tuam subitus te gratiam demonstret. Patientem Deum humanorum oculorum infirma acies ferre non posset. Nubes ergo solem illum sacramentalem inter & homines media radios illos cohibeat, modereturq;, quo sic illo fruuntur homines, ut ne obruantur beneficio, nec prægrauentur gratiâ.

Quæ cum ita sint, quis de clementiâ & benignitate huius Domini cogitet, quod seueritate quenquam opprimeret, aut obrueret laboribus, quando nec fauoribus, aut beneficijs molestiam adfert? Absit hoc de illo opinari, nec enim plura à quoquam exigit, quam præstare possit, nec suprà vires humeros cuiuspiam onerat.

Vineam pius quidam paterfamilias plantauit, locauitq; agricolis, cumq; fructuum tempus appeteret, famulos emisit, qui colligerent: Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos, ut acciperent fructus eius; Matth. 21. v. 34. Notandum hic, quod à S. Ambrosio obseruatum in c. 20. Lucæ, non omnes omnino vineæ prouentus, non quantacumq; illa emolumenta per submissos famulos expetiisse, sed certos tantum elocationis fructus, & ea solum quæ locationis tabulis expressa erant. Huius rei S. Doctor eam putat fuisse causam, quod facultatem agricolarum, quibus vineam locarat, virium iustissimus arbiter Deus pernoisset, qui tametsi ad plura eos obligare potuisset, noluit tamē. Tam beneuolus Dominus nempe est, ut non solum ad ea, quæ valemus, non obstringat, sed pluries etiam multo minori sit contentus: *Bene fructuum posuit* (inquit D. Ambrosius) *non prouentuum, nullus enim fructus extitit Iudaorum, nullus vineæ huius prouentus.* Non exigit prouentus auctiores ab eo, quem scit non sibi daturum.

Hinc accipies sensum loci ex Prouerbijs Salomonis perdifficilis: *Infernus & perditio coram Domino, quanto magis corda filiorum hominum?* inquit ille cap. 15. v. 11. Patiuntur hæc verba suam difficultatem, non enim validum videtur argumentum Salomonis, neq; consequens, ut Deus multo magis perspecta habeat hominum corda, si pœnas interorum nouit. Fortè an facilius cognitu est animus humanus, quam Orci cruciatu? Immo verò multo difficius est cor hominis æstimare, quàm supplicia damnatorum intelligere. Nihilominus rem attentius considerantibus occurret, esse bonam eam argumentationem, & admodum commodam pro-

posito.

posito, quod persequimur. Habet Deus explorata Inferorum supplicia, necessum ergo est, ut & corda humana cognoscat: Nimirum unicuique iustas pro meritis poenas infligit, paria autem sceleribus supplicia infligere non posset, nisi illorum acerbiteriam, & grauitatem, & quantum quæque dolore adferre queant, nosset. Expressius dixeris, quod non fortuito, aut tumultuarie, siue absque discrimine, & delictu ærumnas infligit, cognoscit nempe omnia, & quantum supplicia grauent, & quantum vires valeant, cumque non premat fauoribus, certe neque poenis obruit.

Quis plura passus est regio Propheta Dauid? Quis frequentiores persecutiones, quam ille sustinuit? Cum enim Saulem fugeret, non eremus erat, quam non habitaret, non sylua, in cuius latibula non se reciperet, non mons, quem non pererraret. Nihilominus sic Deum appellat: *Proba me Domine, & tenta me, & reneas meos & cor meum*; Psal. 25. v. 2. velut dixisset: Age Domine, corripe me, cæde, castiga, sursum, deorsum, prout maximè libitum, versa ad omnia promptum & paratum. S. Aug. ser. 254. de Temp. miratur talia petentis audaciam, & inquit: *Qui timere debuit tentationem, petit tentationem! Non times, ne in igne deficias*, ut à Deo tibi subijci flammæ postules! Quam fiducia niteris hæc precatus? Et non vereris ne consumaris incendio, quo flagrare optas? *Non inquit*, nihil minus pertimesco, quam exuri igne, quo vri cupio. *Quare? Quia misericordia tua ante oculos meos est*, itaque nec timeo ignem, nec tentationes recuso, nec dedignor ærumnas, noui enim Dei pietatem & bonitatem, qui parcioire manu poenas distribuit, nec impar viribus onus cuiquam imponit, sed *pro mensura potentia sua iustus inducit iudex* (ut est apud S. Basilium Magnum in c. 1. Isaïæ) quicquid homini calamitatis infligit, condolens tenuium virium nostrarum imbecillitati.

Veterum legum, quæ in Deuteronomio promulgata, & à Deo inuolabiliter obseruandæ præceptæ, vna quædam talis fuit: *Non arabis in boue & asino simul*; Deut. 22. v. 10. Næ tu mihi, Domine, minutas illas, & res tantillas nimium quantum curare videris. Quid enim refert, quod quis communi aratro bouem, & asinum iungat, & terram proscindat? Quod hinc incommodum consequi potest? Occurrit dubitationi Philo egrègiè, dicens: *Quia non possent paribus viribus, infirmiori consulatur, ne cum fortiori contendens, succumbat negotio*. Noluit Deus hæc duo animalia idem iugum ducere,

est enim bos validior, asinus imbecillior, hunc ille defatigaret. Itaque infirmiori consulitur à Dei prouidencia, ne robustior illum subigat. At si Deus tantopere curat bruta, ut nolit ea labore viribus maiore onerari, durusne & austerus erga homines esse queat? Certum est non posse.

Misericordiæ quoque Dei & Sapientiæ iniuriæ sumus, si dicamus queruli, intolerabiles nobis ab illo ærumnas imponi, quoniam id tale est, ac si affirmemus, nescire illum virium mensuram, ignorare roboris magnitudinem eorum, quos ferre calamitates oportet, quæ manifesta blasphemia est.

D. Ioannes Chrysostomus in caput 6. Ioannis, dum illud multiplicatorum panum & piscium prodigium admiratur, non tam nouum putauit, quod pisces panesque in annonam tot hominum, tam plurimum sunt aucti, quam stupendum, quod nihil amplius, nihil minus, quam duodecim cophini caperent, reliquum fuit. Verba illius sunt: *Ego autem non panis modo copiam, & multiplicationem admiro, sed quod tantum, quæ duodecim sportula caperent, fragmenta supersuerunt, quod prouiderit quantum essent consumpturi*. Chrysostomus in admirationem rapuit scientia illa Dei coniuncta cum potentia, quæ sic auxit panes & pisces, ut reliquæ totas iuste duodecim sportas explerent, præscijque quantum quisque sumpturus esset, & quod Deum vidit tam accuratum, ut necessitati hominum, quos habebat sequeaces, nihil deesse passus, etiam nihil amplius superesse voluerit, quam vnde cuiusque Apostoli cophinus expleretur, ut memoriam miraculi relinqueret æternam. Tantundem Deus in aduersis & ærumnis agit, potestatem sapientiæ & misericordiæ adiungit, & potestate quidem vitur ad inferendas calamitates, sapientia verò & misericordia admoderandas eas, & aquandas facultati virium illius, qui eas est toleraturus, ut ferens referat iustum patientiæ suæ meritum. In hac rem S. Ephræm serm. de Patient. ita pronuntiat: *Deus, qui totus est sapientia plenus, nouit quantis probationibus, tentationibusque indigeant animæ ipsi placere volentes*. Ut sapientissimè nouit & ærumnarum pondera, & quantum quisque ferre possit, ita neminem opprimat, sed unicuique quod facile tolerare potest, imponit.

✠ (*) ✠

P E R I O C H A VI.

Hominem non habeo.

Qui proximum suum in crum̃is positum videns non eximit, cum possit, non modo hominis nomen non meretur, sed neq; bestię appellationem.

V Sitatâ misericordiâ suâ motus Christus venit ad paralyticum, quæsiuitq; num sanari vellet. Respondit ille: *Domine hominem non habeo*, qui me è strato leuet, sublatumq; humeris in aquas mittat, idcirco pereō. Multi ad eam piscinam quotidie concurrerint ducti curiositate, & illecti cupiditate videndi aliquod istarum aquarum prodigium, verum miser paralyticus apud nullum reperit tantum charitatis, ut opem illi quisquam ferret, itaq; benè dixit: *Hominem non habeo*; Non enim hominis solum, verum bestię quoq; nomine indignus est, qui cum possit, non subuenit proximo suo in angustijs posito.

Volo notetis in hanc rem cogitationem obseruatu dignam. Erant discipuli in quadam naui soli absq; Christo (sine quo omnia solitudo sunt) quando suborta tempestas magnis procellis concitauit mare, utq; vitæ periculum effugerent, *erant laborantes in remigando*; Marci 6. v. 48. Dum in hoc conflictu ac discrimine positi essent, pietissimus Dominus, qui suos in periculis constitutos nunquam destituit, *venit ad eos ambulans supra mare*, & *volebat præterire eos*. Simulabat tanquàm in maxima remigandi contentione, & præsentaneo naufragij discrimine negligere illos vellet. Viderunt hoc defessi & fracti laboribus discipuli, *putaueruntq;*, ut S. Marcus ait, *phantasma esse*, non crediderunt hominem. Quare non putarunt hominem? Non audis Euangelistam dicentem, quòd *volebat præterire eos*, tanquàm nollet ferre opem ijs, qui tam vehementer requirebant? *Hac causa est, cur putauerunt phantasma esse*, non hominem. Non enim recenferi in hominibus potest, qui cernit proximum suum necessitati expositum, neq; leuat, cum potest.

Hoc enim propriè est esse hominem, communicare & præbere se omnibus, auxiliari quibuscumq; indigens. Quàm pulchrè hoc dictum à Sanctissimo Mediolanensium Archiepiscopo, cuius hæc sunt: *Considera, ô homo, unde nomen sumpseris, ab humo*, quæ nihil cuiquam eripit, sed omnia largitur omnibus. Ita S. Ambros. l. 3. offic. c. 3. Homo ab humo appellationem trahit, ut intelligat, eam imita-

ri, & per omnia æmulari debere. Terra mater communis est, omnes hospitio accipit, omnes fouet, omnes tutatur, omniaq; sua liberalissimè in omnes effundit. Id hominem facere decet, & curare, ut quacumq; occasione ac ratione potest, omnibus sit adiumento, ut nominis officijs, & origini suæ faciat satis. Ergo *considera homo unde nomen sumpseris*.

S. Ioannes Chrysostomus hom. 62. in Ioan. ait, Euangelistas hanc sibi prouinciam sumpsisse, ut probatum darent, Christum Deum simul & hominem esse, hæc enim fide nititur fundamentum salutis nostræ, omnisq; remedij. Dicit porro, ad asserendam eius diuinitatem conscripsisse rara miracula, inaudita prodigia, quæ operatus Christus in stuporem homines adduxit. Ut verò hominem Matthæus, Marcus, Lucasq; probarent, inquit Chrysostomus, tremorem illius, & pauorem mortis recensuerunt, quem in horto ostendit, cum *cepit pauere*, & *tadere*, & *mastru esse*. Nam morti proximus, cum eius horrores præuideret, animoq; præsentiret cruciatus, & probra, quæ toleraturus erat, morti se dedere, & toto corpore contremiscere cepit, ac dicere, spiritum quidem ad quæuis subeunda tormenta promptum esse, carnem verò infirmam plurimum defugere ea, opprobriaque & mortem formidare. *Ab agonia itaque*, & *tremore*, & *sudore*, inquit Chrysostomus, argumentum sumpserunt Euangelistæ, quo Christi humanitatem asseruerunt. Obseruat tamen idem sacer Doctor, quòd S. Ioannes, qui de Christi Diuinitate sublimius scripsit, nullam vel agoniam in horto, vel cæterarum infirmitatum mentionem facit. Quæ ergo ratione Christum esse hominem demonstrauit? Respondet Chrysostomus: *Ioannes à lachrymis humanitatem confirmat*. Venit Christus Ioan. 11. & inuenit Lazarum quatuor dies in monumento habentem, cumq; sorores ex obitu fratris tristes, eiulantesq; cerneret, *lachrymatu est*, inquit S. Ioan. v. 35. illius capitis, miserebat scilicet illum earum, & condolebat orbitati. Cum verò Ioannes Christum afflictâ sororum fortunâ ad misericordiam permotum fessè affirmat, *à lachrymis humanitatem confirmat*, & verum hominem probat. Nam qui proximum suum grauiter affligari videt, eiusq; miseretur, & succurrere necessitati satagit, satis se hominem ostendit, propriè namq; ad homines spectat, auxiliares manus præbere egentibus, & condolere miserijs alienis. Sic enim & S. Ioannes à lachrymis humanitatem Christi confirmat.

Hoc super omnia discat homo (ita submonebat suos quondam Chrysostomus hom. 33. ad pop. Antioch. cum

cum eos officij sui commonefaceret, quo ad subueniendum inopix alienæ obstringerentur) *quoniam & hoc est homo, nam nisi hoc habeat, desijt esse homo.*

Quam promptum est huic dicto fidem facere? Nota est historia illius superciliosi & fastuosi gygantis, qui probra varia iaciebat in Israëlitarum agmina, & his eos verbis prouocabat: *Date mihi virum, & ineat mecum singulare certamen;* 1. Reg. 17. v. 10. Tanta erat gygantis huius arrogantia, tamq; immanem feritatem præ se ferebat, vt magnum omnibus Hebræis metum sui ineuteret, nec quisquam esset, qui cum illo conferere manus, & configere solus vellet, donec pauperem ouium pastorem Deus excitauit, qui tam elaros spiritus contumacis gygantis obtunderet. Dauid is fuit, qui Spiritu Dei roboratus aiebat, se velle pugnare inire cum gygante, porro etiam expugnare, tam vastæ licet molis, virum. Cumq; Saul diceret, minores fore illius vires, quam vt virum tam robustum deiiceret, occurrit Dauid, dicens: *Leonem, & vrsum interfeci*, his manibus meis, adeo vires mihi deesse non possunt, quibus hunc gygantem demoliri, & conficiam.

Theodoretus q. 40. in 1. Reg. sciscitatur, an solida fuerit ratio, quâ Dauid euincere voluit, vinci à se gygantem posse, cum ait, leonem & vrsum trucidasse. Videtur enim non satis bona. Nam aliud est certare cum brutis, aliud pugnare cum hominibus, itaq; à certamine feliciter confecto cum bestiis, non rectè videbatur probare, posse etiam secundo euentu configere cum homine. Immo verò valdissima fuit ratio Davidis, plurimumq; conuincit, vt qui feris superior fuit, de gygante etiam illo triumphare potuerit: Ille nempe cum Israëlitis populum vehementer afflictum cerneret, cum misereri deberet, probris iniurijsq; magis læssēbat, exulcerabatq; itaq; *desijt esse homo* factus bestia. Aiebat ergo Dauid: *Leonem, & vrsum interfeci*, adeo qui cum feris pugnare didici, etiam gygantem facile fundam, qui pro viscerum suorum duritie in feram degenerauit, *nihilq; differt à bestia*, inquit Theodoretus. Qui enim res proximi sui afflictas videt, nec illi opitulatur, sed magis insultat, tristiq; miserrimum illius spectaculo se oblectat, non homo posthæc, sed bestia est.

Sed parum ita dixi. Deterius aliquid bestia est. Bruta namq; alia alijs condolent, leonem leonis miseret, vrsus vrsus auxiliatur, & homines, qui non succurrunt hominibus, immaniores efferatis bestiis euadent. Dictum hoc à S. Gregor. Nysseno in crudelem & ferreum, qui proximo opem, quam præ-

stare potest, negat: *Ille frater non est, sed acerbissimus tyrannus, immissis barbarus, immo verò inextinguibilis fera, vel potius ipsi etiam feris ferior & agrestior.* Hæc ille hom. de paup. amandis.

Vt ergo homines simus, hominum officio satisfaciētes humani simus, proximisque, cum facultas id nostra permittit, auxilium feramus, vt auxilium gratiæ primum, posthæc verò etiam præmium gloriæ referamus. *Ad quam nos, &c.*

Sabbatho post I. Domin: in Quadragesima.

Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Ioannem. Matth. 17.

Sed in dicendo idem obseruandus ordo, qui in agendo teneri solet, de facili ac felici dictione desperare hodie possumus, nisi sermonem nostrum gratiæ auxilium præoccupet, & antevertat. Quietem, & sempiternæ felicitatis gloriam fidis ac humilibus seruis suis Deus addixit, eam verò absq; præuiâ gratiâ obtineri non posse, iam olim Prophetæ regius dixit, inquit: *Gratiâ & gloriam dabit Dominus*; Psalm. 83. v. 12. Habet hoc familiaris agendi vsus domus Dei, vt in dispensatione donorum, priore semper loco gratia, posteriore autem gloria erogetur. Par in dicendo ordo seruatur, vt absq; præuiâ gratiâ de gloriâ rectè nemo loqui possit. De gloria, quam hodie in supremo Thaboris cacumine tribus caris discipulis suis Petro, Iacobo, & Ioanni, Moysi præterea & Eliæ ostentauit, dicendum est hodie, quod cum absq; gratiâ fieri nequeat, speremus eam ab illo, à quo postulauimus, & vos interim exoccupatis animis ea, quæ dicturus sum, accipite.

PERIOCHA I.

Transfiguratus est ante eos.

Nec pedes sunt, qui non assamant alas, nec vltimum pectus tam gelidum, quod non incalcescat, nec tam languidum cor, quod non magnos spiritus induat, dum ob oculos præmium, aut emolumentum aliud quod propositum habeat.

Qui commodi vires attentus considerarit, & præmij efficaciam diligens arbiter expendit, non plurimum mirabitur Periochæ nostræ sententiam, quæ hoc requirit, vt ostendam, quàm vehementer excitetur & inflammetur ignauissimus etiam animus, & meticulosissimum pectus spe præmij. Magnus Basilius sapientissimè obseruauit, primum, Pœnas gloriæ esse priores, & posteriorem laboribus quietem, tum secundo illud, à Dauide plurimas calamitates & misérias, quas iusti hæc vitâ tolerant, in psalmis recenseri. Quæ cum secum expendisset, & statisset, tum quærit, quæ gratia psalmos suos à denuntiatione gloriæ & beatitudinis exorsus fuerit, inquit: *Beatus Vir, qui non abiit in consilio impiorum.* Nonnè melius fuerat, res eo ordine disponere, quo se consequuntur, & sum singulis locum relinquere? Quando verò prius tolerantur labores, quàm perueniatur ad quietem, cur David hunc præterit & euerit ordinem, vt primas gloriæ tribuat, cum sit filia pœnarum & ærumnis posterior?

Difficultatem hanc verbis, quæ subijcio, elegantissimis absoluit: *Cum David per Operis totius progressum fuerat tam multa admoniturus, quibus obaudiendo operosissimi quique labores sudoresq; innumeri impenderent is, qui desudaturi erant in legitimo periculis agere, hoc prauertens lucidissimis rationibus, probat horum exitum felicem ac beatum fore, & bonorum nobis repositum spe inuitati nihil grauatum, nihil moleste, quicquid occurrerit doloris, aut tristitia, perferamus.* Vidit Propheta regius hinc innumeras calamitates, quæ hic tolerantur, inde verò considerauit, quòd ad fortiter perferendas illas plurimum animi addit constituti præmij certitudo, ideoq; prius gloriâ, quàm pœnas, & quietem ante memorat, quàm labores, vt homines inuitati & allecti suauitate præmij, non sentirent, aut certè non curarent amaritudinem laboris exantlandi.

Mutuemur aliud ex eisdem psalmis priori germanum dubium, à fratre germano Magni Basilij Sancto Gregorio Nysseno excitatum, qui quærit cur facer Propheta tam multis Psalmis hæc paucula præscripserit: *In finem;* quibus nos exhortatur, vt intentis semper oculis finem spectemus. Textus Græcus habet: *In Victoriam;* tanquàm admonens, vt victoriâ habeamus ob oculos. Dicit nunc Nyssenus: Quorsum tantoperè nobis commendatur consideratio finis & victoriæ? Fortè an malum esset cogitare initium, ac bellum, quando etiam *militia est*, nec aliud quidpiam, *Sic hominis super terram?* Iob 7. v. 1. Quare ergo, tanquam negligentes

principij, semper respiciamus finem, aut velut incurij pugna, spectemus victoriâ?

Respondet S. Nyssenus Tract. 2. in Psal. *Cum omnis certaminis victoria sit finis, ad quam, qui certamen ingrediuntur, omnia sua referant, eaq; freti pugnare incipiant, mihi planè persuadeo, finis nomine, velut breui quadam commotione excitari omnes, qui in huius Vita stadio per virtutis exercitationem decertant, & finem respicientes, spe corona obtinenda certaminum laborem leuent & minuunt.* Varijs in hoc mundo vrgemur vndiq; prælijs, monstra sæpè multarum & magnarum misèriarum subigenda. Vt verò quisq; ardentè pugnet, & fortiter dimicet, præliatoribus omnibus occlamat contentâ voce David: *In finem, in Victoriam;* tanquàm diceret: Certa viriliter, fortis athleta Christi, committe intrepidè, animosè congregere, fidentè dimica, quando vides quòd ad remunerandum tuos labores, ad præmiandum tuos sudores, ad compensandum tuas fatigationes cælum coronas tibi æternas adornat, & lauros perpetuas paratas seruat. Et quis non seipsum ad pugnandum excitet, qui certa constituta operi suo præmia, eaq; tam præclara certò nouit?

Hic alluist Salomon, cum ait: *Exaltatio oculorum, est dilatatio cordis;* Prou. 2. v. 4. qui tamet si difficilis sit locus, ob variam interpretum expositionem, rei tamen præsentis, seruit cuiusdam Moderni (Salazar) commentarius, qui id sic dictum vult à Salomone, vt si quis angustijs pectoris inter huius vitæ aduersitates, quæ tolerantur, laborans dilatari animo, & ex ærumnarum arcto in apertum enadere velit, non figat obtutum in calamitates præsentis, sed erigat magis, & sursum aspiciens videat, paratam esse his afflictionibus gloriâ, constitutam his ærumnis remunerationem, atq; hinc futurum, vt mitigetur dolores, extenuentur angores, respirentque inter angustias, & dilatetur animus. Nec enim aliud est, quo latius explicetur, quàm quòd certò sciat, constitutam esse suam cuiq; labori & aduersitatum tolerantia remunerationem. Et hoc est quod ait Salomon: *Exaltatio oculorum, est dilatatio cordis,* scilicet magnum illis robur venit ab oculis, qui sursum sedulo spectant, & quæ merces fortiter aduersa ferentibus præparata sit, diligenter considerant. Hinc illud Marci Senecæ epitom. controu. 1. 5. controu. 1. *Tolle spem hominibus, est dilatatio cordis, nemo infeliciter expertus negotiationem alios appetet quæstus, nemo naufragus viuet. Spes est ultimum aduersarum rerum solatium.*

Populus Dei, quem misera confusa Babylonis seruitus oppressum tenebat, de seipso quidpiam pronuntiat, quod obscurum habet sensum: *Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion*; aiebat Psal. 136. Est hæc figura eorum, quæ Christianis in hac mundi Babylonæ captiuis accidunt, donec sursum in superam cælorum Sionem emergant. Sed animaduertendum studiosè diligenterque, quod aiebant: *Super flumina Babylonis illic sedimus*. Quod quis siue tristi, siue hilari animo in viridi & opaca ripa pellucidarum æquarum præterlabentium sedeat, id quod dies videas, sed ut quispiam inconstantibus & fluxis in aquis tanquam in solido ac firmo pavimento sedeat aut hæreat, nec subsidat, qui fieri possit? At si ita est, quid est quod captiui isti aiunt, se tam fuisse agiles, tã leues, ut super aquas federint, nec abrepti ab eis, aut merisi fuerint: *Super flumina sedimus*. Vnde illis tanta cum agilitas, tum stabilitas, ut nec sorbere eos aquæ, nec deorsum abstrahere secum potuerint?

Non vides quid ipsi illi dicant: *Super flumina sedimus, dum recordaremur tui Sion*? Gloriam Sionis animo volebant, quietem cælorum, æterna præmia cogitabant, hæc illis inter medias aquas tantarum aduersitatum addebant alas, & stabilitatem, ut nec per tristitiam eos sorbere, nec per desperationem abripere possent.

Abbatis Tuitiensis hæc tam sapiens est cogitatio, quam talibus verbis reddidit: *Illorum erat hoc dicere, qui recordabantur Sion. Tales nimirum non sub aquis fluminis absorpti erant, sed super sedebant, similes auisculis, quas aqua imperio Dei produxerunt paratas ad volandum*.

Non inopportunum venit huic proposito id, quod à subulcis, ut porcos immodicè grunnientes cohibeant, & cicurent, fieri Theophylactus annotauit: *Porcorum pastores*, inquit ille in c. 15. Luca, cum non possunt compescere porcum clamantem, resupinantes illum efficiunt, & minus clament.

Debent hoc agere Pastores & Prædicatores cum rationali grege, quem illis Deus commendauit. Si quem viderint, qui æruminatum impatiens demurmuret, qui calamitates antmo iniquiore ferat, resupinantes illum efficiunt, & minus clament. Cum obmurmuratio & impatientia hominum ex eo nascantur, quod quis terram spectat, & solas aduersitates præsentis considerat, fac ut subducant oculos, & in gloriam, quietemque, quæ illos posthæc expectat, figant, ita efficiet, & minus clament, lachrymasque illis absterget, & cor dilatabis.

Sic enim habet Tertull. l. ad Martyr. c. 3. *Nihil est erius sentit in nervo, cum animus est in cælo*. Ornatur compedibus, non onerantur pedes eorum, qui animo cælorum amplitudinem, gaudia, voluptates pererrant. Eæ enim sunt quæstus aut lucri vires, ut omnem æruminarum velut conspiciant acerbiter, & amaritudinem.

Vide hoc in ipso Christo. Dicebant illi quondam Philippus & Andreas, adesse quosdam Gentiles videndi eius percipidos, quod cum audisset, aiebat: *Nunc anima mea turbata est*; Ioan. 12. v. 27. Difficile intelligitur, vnde hæc Christi Redemptoris orta fuerit turbatio. Itane verò turbari, timere & tremere vel potuit, vel debuit, quod illius videndi magno desiderio tenerentur Gentiles! Immo verò ob hoc ipsum gaudere, & magna lætitiæ signa edere debuisset videtur.

Cardinalis Toletus pulchrè hanc discuit difficultatem, dicens: *Occasione Gentium eum videre cupientium, mortis & Passionis imminantis considerationem assumit, seq. timore & horrore turbat, & hoc præ nimio amore & desiderio nostra salutis, & Gentium vocacionis. Velut pars & mori gestiens. Ante Passionem cepit pauere & cadere, ut aiunt Euangelistæ, ex metu & horrore imminents mortis. Quoniam verò illà morte, inquit nunc Cardinalis Toletus, acq̃situs erat Gentiles, & adducturus ad fidem, illiq; eum videre cuperent, disponebat se ad mortem, præueniebatq; velut tali turbatione, optans aduentum horæ, quæ ponere animam oporteret, quod iam fructus & præmium passionis prodiret ac se proderet. Timor autem ille non ignauia, sed cupiditas patiendi fuit. Doctissimus Cardinalis id his verbis reddidit: *Præ desiderio subeundi mortem, per quam tot ac tantierant fructus, modo quodam eam præuenit, excitans in se timorem & horrorem ipsius, & vel sic tam pati incipiat. Tantum animi adfert spes præmij, & certitudo remunerationis*.*

Ex hac consideratione, inquit Magnus Basilius, nascebatur, quod Sancti Martyres tam generosè dedignarentur equuleum, tam fortiter aspernarentur catastas, tam magnanimè despicerent laminas, ipsam adeò mortem pro nihilo putarent, ut qui non præsentem pœnam, sed futuram gloriam spectabant; Vide quàm eleganter hoc à magno Religionum Patriarchâ expressum: *Pericula non respicit martyr, coronas respicit, plagas non horret, sed præmia numerat. Non videt lictores infernè flagellantes, sed Angelos supernè lætis omnibus acclamantes imaginatur*.

non ſpectat ad temporalia pericula, ſed ad præmium æternitatem. Hæc ille hom. de Barlaam.

Hanc ob cauſam Chriſtus diſcipulos ſuos hodie in montem Thabor adduxit, qui pro illo multa tolerari erant, vt gloriâ eos perfunderet, æternâq; gloriâ quoddam antigraſium præmonſtraret, vt talis præmij ſpe fortes in tormentis, in cruciatibus infracti perdurarent. Hunc in finem *transfiguratus eſt ante eos* in monte Thabor.

PERIOCHA II.

Assumpsit Petrum, & Iacobum,
& Ioannem.

Deus erga eos magis eſt maniſcus, qui in illum ſunt officioſiores.

Vlgaris quæſtio eſt, quam obrem Chriſtus Petrũ, Iacobum, & Ioannem præ alijs diſcipulis in montem comites adſciuerit? Multa ſubtiliter & acutè, grauiter & eruditè in hanc rem dixerunt ſacri Expoſitores, Oratores Euangelici. Sed è multis rationibus, ob quas id fortè factum, accipite nunc vnam, quæ inſtitutioni noſtræ mirum commoda veniet. Cauſa, quæ mihi occurrit, ob quam hi tres ex omnibus diſcipuli tam eximio beneficio fuerint ornati, nitiur illo, quod Periochâ noſtrâ exprimitur, videlicet, quod Deus liberaliori manu eis ſua dona diſperſiat, qui enixiore obſequendi voluntate ac ſtudio præ alijs hæc promerentur, & plura, quàm iuſſi faciunt. Ergo nihil mirum, quod Chriſtus erga hos diſcipulos ſe magis largum, quàm erga reliquos exhibeat, cùm illi etiam prolixiorẽ gratificandi & obſeruendi voluntatem Chriſto demonſtrârint, & plura, quàm ab illo in mandatis acceperant, præſtiterint.

Diuo Petro Chriſtus denuntiavit, fore vt crucifixus moreretur. Et ille quidem Chriſti voluntati ſatisfeciffet, ſi in ligno admodum illius mortem operiſſet. At verò D. Hieronymus, & omnes affirmant, illum, cùm Romæ à Nerone ad crucem damnatus fuiſſet, obſecraſſe carniſices, vt reſupino capite, & inuerſo corpore in lignum ageretur: *Affixus eſt cruci capite in terram verſo, & in ſublimi pedibus eleuatis*, inquit B. Hieron. l. de viris illuſtribus. Ecce quomodo Petrus maior, quàm iuſſus, facit.

Quo die Iacobus collegio diſcipulorum Chriſti acceſſit, eodem addixit velle ſanguinem pro lege & fide eius vertere, quod omnes boni diſcipuli, & tanti ducis milites debent. Id illi Deus præcepit,

mandatq; omnibus, vt pro eo, ac decet, debitoque modo faciant. Quod verò hic Apoſtolus primus omnium vitæ pro Chriſto concederet, id ſingulari præcepto iuſſus non fuit. Nihilominus *inter primos electus, primus omnium Apoſtolorum Domini calicem bibere meruit*, inquit de illo Eccleſia. Vide etiam quomodo Iacobus pronâ obſeruendi voluntate amplius præſtat, quàm illi imperatũ, qui quod iuſſus non fuit, ante cæteros Apoſtolos occubuit.

Caſtitem Deus omnibus imperat, virginicatem nulli mandat, conſuluiſſe contentus, cùm dixit: *Qui poteſt capere, capiat*; Matth. 19. v. 12. Et Paulus ait, 1. Corint. 7. v. 25. *De Virginitate præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.* Itaq; Ioannes præcepto aſtringebatur caſtitati, virginitati non obligabatur. Sed ille ultra præceptum ſe exerens, etiam Virginicatis pretioſiſſimum monile obſeruare curauit. En Ioannem quoq; plura iuſſis operatum.

Quando verò hi Apoſtoli tam perofficioſe Chriſtum obſeruârunt, & cæteros ijs, quæ commemorauit, præceſſerunt, quid mirum quod hanc etiam alijs gloriâ præripuerunt, & non hæc ſolum vice, verũ alijs quoq; occaſionibus ampliores à Domino gratias retulerunt.

Hæc ita minutatim perſecutus ſum, ac ſi in genere loquamur, aliam cauſam adfert S. Chryſoſtomus, dicens, hos præ reliquis à Chriſto aſſumptos, quod ijs ſanctitate & meritis vitæ præſtarent, qui tamen ipſi quoq; pientiffimi, & præſtantiffimi erant. Verba illius ſunt: *Quam obrem eos accepit? Quia excellentiores videlicet præ cæteris erant.* Vt intelligeremus, talem erga nos eſſe Deum, quales nos erga illum ſumus, copioſioremq; eis ab illo exhiberi gratiam, qui maioribus illum colunt officijs.

Notanda magnopere hæc doctrina, quæ vt maxime neceſſaria, & vtiliſſima, ita cuiusq; illi hominum generi inculcari poteſt, vt omnes intellant, vnde ſua illis inopia veniat, vnde fieri diuites tam ſpiritualium, quàm temporalium bonorũ poſſint.

In Leuitico hæc Deus literis conſignata reliquit: *Si ambulaueritis ex aduerſo mihi, ego quoq; contra vos aduerſus mecedam*; c. 26. v. 24. Oleaſter ait, ex hebræo ſic verti etiam poſſe: *Si ambulaueritis mihi à caſu, ambulabo etiam contra vos à caſu.* Talem me ſemper habebitis, quales vos mihi exhibebitis. Si præcepta mea obſeruaueritis tanquam levis rem momenti, & magis quod ita caſus ferat, quàm ex animi deuotione, ego quoq; faciam, vt veſtri ſim incurius, & parum ſolicitus de ſubminiſtrandis vobis ijs, quibus opus habetis.

Intrauit

Intrauit Christus domum Zachæi, qui vitæ suæ rationes illi exponens, aiebat : *Ecce dimiduum bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudauit, reddo quadruplum* ; Luc. 19. v. 8. Cumque hæc referentem audisset, inquit : *Hodie huic domus salus facta est.*

Theophylactus prudenter hic animaduertit formulam loquendi, quâ Zachæus usus, tum Christi responsum : Zachæus aiebat, *Reddo, do, non dixit, dabo, reddam. Christus euangelizabat salutem, hodie das, hodie & tibi salus.* Hæc ille. Itane verò, ait Christus Zachæo, tu præsentem iamiam exemplò numeras erogasq; elemosynam, & quoddam malâ fide attinebas, promptâ statim manu reddis, neque ea in posterum facienda suspendis : Habebis merui erga te similem, & quoniam hodie nihil cunctatus das, ego item do hodie : *Hodie huic domus salus facta est ; Hodie das ; hodie & tibi salus.* Vt videas quantæ curæ sit Deus, talem se præstare nobis, quales nos illi exhibemus.

Cum Propheta regius de consuetudine Dei, quâ communicare cum hominibus solet, ageret, sic inquit : *Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris* ; Psal. 17. v. 26. Quæ Tertull. l. 4. aduer. Marian. & alij sic reddunt : *Cum iusto iustus eris, & cum liberali liberalis eris.* Quid est hoc dicit, Deum fore cum iusto iustum, liberalem cum liberali : Bonus quidam author id ita accipit, vt is erga Deum iustus dicatur, qui mandata eius iuste obseruat, nec aliud præterea agit. Dei mandatum est exomologesi facere, & sacram synaxin semel per annum quemlibet adire. Ecclesiæ præceptum est, diebus dominicis & festis Missam audire, & ieiunare diebus, quos illa præscripsit. Tu nos vis communicare sacris altaris mysterijs ; aut confiteri peccata tua præterquam semel in anno, nec audire Missam nisi dominicis & festis diebus, neque ieiunare alio tempore, quàm quo ex præcepto teneris. Hoc est esse iustum erga Deum, & nolle illi amplius dare, quàm quod facis est, vt ne illum mortaliter offendas, nec velle de suo quicquam adjicere.

Dicit nunc Dauid : *Cum iusto iustus eris*, id est, cum tali iusto tentatio occurrerit, quæ illum in periculum animæ adducit, tu illi quoq; nonnisi ordinaria auxilia submittes, qui tibi præter consueta & communia officia nihil præstat, itaq; rarò etiam victor de tentatione redibit.

Verum cum liberali liberalis eris. Quis dicitur liberalis ? Qui dat plura quàm debet, aut quæ prorsum non debet, dare enim quoddebeas, iustitiæ est,

& præcitæ obligationis. Quis ergò liberalis est erga Deum ? Qui plura, quàm ab illo iussus, facit, qui sæpius per annum mensam Dominicam, & confessionem adit, qui plures missas auscultat, quàm eas, ad quas tenetur, qui præter dies, quos Ecclesiæ destinauit, alios sibi legit, quibus abstinencia se exerceat ; Cum talibus liberalis eris, mi Deus, inquit S. Dauid, nam quando horum aliquis cum grauior tentatione confligit, subministrabit illi Deus non solum ea auxilia, quæ communiter alijs, nec cuiquâ negat, sed opem singularem, efficaciorèmq; sicut palmam de tentatione, laurumq; triumphator reportet. Deus enim talem se nobis præbet, quales nos illi exhibemus.

Huc spectat id quod Salomon ait, Deum quibusdam peccatoribus facturum, quos cum in hac vita magnis vocibus compellasset, ludibrio ab illis habitus fuerit, vt proinde, cum inter extrema vitæ discrimina, & sub ipsam exeuntis animæ periodum, quando illum contentis vocibus inclamabant, ijs dicturus sit : *Fecisti & renuisti, ego quoque in meritu vestro ridebo* ; Prou. 1. v. 24. & 26. S. Augustinus legit, *superridebo*. Verbis Salomonis, ait Dei apud Salomonem hæc subest sententia : Quando magnis vocibus vos inclamabam, vos me identidem ridebatis, faciam ego tantundem, cum me in morte vestra implorabitis, & lamenta vestra risu excipiam. Solliciti ergò viuamus, cogitantes qualem Dominum habeamus, & si illum nostri memorem volumus, ne ille ex animo nostro discedat, curemus. Nam si illi dicimus : *Sic nos tu sustine, sicut te colimus* ; vt nostri meminerit, nostraq; adaugeat, iuste petere non possumus, si ei seruire obliuiscimur.

Atq; vt gloriosum Periochæ nostræ finem imponamus, accipite in rem præsentem aliquid dignum, quodd studiosè animaduertatur. Angelici Doctoris observatio est, non fuisse institutum diuinissimum Eucharistiæ sacramentum à Christo eodem tempore sub vtraq; hoc est, panis & vini specie. Idq; ex S. Paulo deducit, qui 1. Corint. 11. cum de hoc augustissimo sacramento agit, sic inquit : *In quâ nocte tradebatur, accepit panem*, id est, ipsa nocte, quâ defector & perfidus discipulus auidè procurabat, vt Christum in manus efferatissimorum hostium suorum traderet, magnanimus ille ac generosus Dominus liberalissimis & munificentissimis manibus suis panem arripuit, versumq; in sacrosancam carnem suam, discipulis suis hæc delicias, quibus cælum solumq; nullas habent lauciores aut pretiosiores, apposuit. Mox subdit sacer Apostolus : *Similiter & calicem*

calicem postquam cœnauit; hoc est, ad eundem modum à cœnâ in venerabiles manus suas pretiosum calicem accepit, consecratorq; in sanguinem vino dixit, esse illum suum verum sanguinem, qui pro redimendone hominum genere fundendus, liberent sine hæsitacione, leuamen in illo, solatiumq; & refrigerium inuenturi, quo ardentem sitim desideriorum animæ extinguere possent.

S. Thomæ commentarius sic habet: *Dicit Apostolus, postquam cœnauit, quod videtur signanter addidisse, nam Christus corpus suum tradidit inter cœnam, Unde Matthæus dicit, quod cœnantibus illis accepit Iesus panem. Sed sanguinem dedit expresse post cœnam. Unde & Lucas dicit: Similiter & calicem postquam cœnauit. Quid verò mysterij subfit, quod carnem suam Dominus inter cœnandum dedit, sanguinem autem secundum cœnam? Corpus suum tradidit inter cœnam, sed sanguinem dedit expresse post cœnam.* Nam quod carnem suam esculentis cæteris cœnæ communis miscuit, sanguinem verò segregauit & seruauit, vt post cœnam propinaretur, inditio esse videtur, quod maiori in honore & pretio sanguinem habuerit, quàm carnem. Quæ verò huius ratio?

Videte attentè, quid paulò post hæc Domino acciderit, cum in horto esset, in quo maximas illum angustias passum, totiq; artubus & membris ex consideratione probrose & proxime mortis contremuisse, Euangelistæ ferunt. S. Matthæus ait, tametsi expromptus & paratus esset eius spiritus ad quæuis toleranda, carnem tamen præ infirmitate & imbecillitate admodum declinasse cruciatus, & dolores: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*; Matth. 26. v. 41. Apud Lucam hæc de illo habes, c. 22. v. 43. *Factus in agoniâ prolixius orabat*; Quid agoniâ? Respondet Hugo Cardinalis: *Agoniâ dicitur quoddam certamen carnis & spiritus, quo relinquitur caro spiritui, & spiritus carni.* Factus ergo in agoniâ Saluator dicitur, quia cum spiritus promptus esset subire passionem, caro autem eam defugeret, vt est ferè apud Matthæum, hæc illi aduersabatur, ac repugnabat. Quid porrò factum, quo tempore caro declinabat, & detrectabat cruciatus? Sanguis vberim, magna vi & copiâ, ex sacrosanctis illius venis erumpebat, quod S. Lucas talibus verbis tradidit: *Factus est sudor eius sicut gutta sanguinis decurrentis in terram*; de quo Euthymius in c. 26. Matth. *Grumi sanguinis, hoc est, crassissimi sanguinis gutta.* Sed quid hoc rei, quod sanguis tam largiter erumpit, quando caro timet ac tremat? Res est,

quod sanguis prodit tanquam veri cupidissimus; etiam ante quàm illum hostes fundant, illosque tanquam tardos & ignauos prouocat, adeò tempus pre-occupat, priusq; erumpit, quàm illi prollicerent. Itaq; quando caro ignauit & timoris signa dabat, sanguis animos & robur ostentabat.

Iuxta hæc, quod Christus carnem suam edendam dedit, cum cœna communis sumeretur (*Corpus suum tradidit inter cœnam*) sanguinem verò potandum propinauit post cœnam, ne cum reliquis esculentis promiscuè sumeretur (*sanguinem dedit expresse post cœnam*) eo nomine suprâ carnem illum honorasse videtur, ac si dixeret id quod Periocha nostra affirmat, quod ei plus tribuit, qui maiora cum illo, aut pro illo audet & facit. Et quia sanguis animosus præuertit hostes, & ante prodit quàm prouocatus, spernitq; illorum feritatem, & dedignatur fauores, quando timida caro fugit, ac timet, idcirco plus honoris quodammodo tribuit sanguini, cum eum à cœnâ seorsim propinat. Vt videamus, quòd in hoc genere mutæ beneuolentiæ, ne carni quidem suæ Dominus parcat.

PERIOCHA III.

Assumpsit Petrum.

Immensa Dei liberalitas à se ipsa incitata nescit se cohibere quantisuis incrementis, & profectibus aucti sint, in quos semel effundi cœpit.

A Multis præterea dubitatum est, quare Christus à Iuda venditus, à Petro negatus, hunc magis quàm illum ad videndam hanc gloriam adduxerit. Huius facti multæ possunt esse causæ, ex omnibus illam legam, ad quam nos Periocha nostra prouocat. Est hoc ingenium Dei, vt pro sua infinita liberalitate & generositate semper augere donis, cumulare gratijs pergat, quem semel ornare beneficijs cœpit. Iudas nunquàm ad mentem reuersurus erat, Petrus tametsi negarat, pœnitentia expiaturus, & diluturus lachrymis erat peccatum suum. Vt ergo Petro certa post negationem spes ac securitas constaret, hanc illi hodie gloriam demonstrat, tanquam dicens, maiorem etiam gloriam daturum, qui hanc ostendebat, quòd ea sit illius indoles, vt semper augere donis pergat, quos semel honestare cœpit, & amplificare, quos semel beneuolentioribus oculis est arbitratus. Itaq; quæ ratio Christum mouit, vt Petrum in montem asumeret, eadem fecit, vt ne conduceret Iudam.

Reges & Principes terræ, postquam semel aliquem auxerunt honoribus, videntur eo ipso excusari, ut ne sint posthæc erga eum liberales & magnifici, siue quia voluntas illis deest, siue quia non fert facultas: Verum Deus, cum sit voluntatis & facultatis ad beneficandum infinitus, semper adauget, semper sublimes agit, quos semel exaltare cepit. Quam pulchrè hoc dictum à Pelagio II. in epist. ad quosdam Episcopos Ital. tom. 2. Concil. *Divina beneficia gradibus semper ascendunt, & quibus bona conferunt, meliora pollicentur, semper enim incrementis ad culmen ascenditur, ubi supernus fauor præstat exordium.*

Hæsitare ceppi, quamobrem S. Ioannes, cum insigne illud miraculum aquæ in vinum transmutatæ in nuptijs Canæ celebratis memorasset, mox subiunxerit: *Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilee, & manifestauit gloriam suam; Ioan. 2. v. 11.* Primum hoc est prodigiorum, eorum, quæ post inchoatam prædicationis exercitationem operatus est Christus, ut cum D. Ambrosio, & alijs multis vult Cardinalis Toletus. Vbi luculentus Theophylacti commentarius sic habet: *Hoc initium signorum fecit in Cana, id est, hoc quod est initium signorum omnium, fecit in Cana.* Quare verò Euangelista hoc tam specialiter exprimendum putarit, quod hoc aquæ in vinum versæ primum fuerit miraculum? Quid eâ nos re docere voluerit?

Si lubet scire, vide quid Euangelistæ dicant, puta non multo ante quam hoc miraculum patret, baptizatum fuisse Christum in aquis Iordanis: *Venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, & baptizaretur ab eo; inquit Matth. c. 3. v. 13.* Primum ergo quod Christus fecit, quo se manifestare cepit, fuit, quod ad aquas Iordanis venit, quas etiâ tanto honore dignatus fuit, ut ijs tingi & ablui voluerit.

S. Maximus hom. 2. de Epiphan. inquit: *Aquas, quas sanctificauit in Iordane, nobilitauit in nuptiis.* Obsecutus ingenij sui generositati Christus, aquæ magnis honorum incrementis augendæ deuinctum se putauit, postquam semel sanctitatis munere illam ornare ceperat, aded in nuptijs Canæ multo etiam illustriores eas reddidit, cum in vinum præstantissimum vertit. Aded signanter dixit Euangelista: *Hoc fecit initium signorum Iesus, in hanc primam omnipotentis brachij sui ostentationem, cum ex aquis merum fecit.* Ut hinc intelligeretur indoles Dei, quodq; semper illustriora faciat, quæ semel præclara reddidit, nam & *aquas, quas sanctificauit in Iordane, nobilitauit in nuptiis*

Gabriel fuit, ex scripturâ pronuntiato, ille qui Daniel significauit tempus, quod reliquum erat, & hebdomades, quas elabi oporteret prius, quam Verbum æternum carnem indueret. Sic enim Daniel ipse aiebat: *Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel tetigit me in tempore sacrificij & essentis; Dan. 9. v. 21.* Gabriel fuit, qui Reginæ cælorum Verbi æterni incarnationem annuntiauit. Sic enim habes apud Lucam c. 1. *Missus est Angelus Gabriel à Deo ad Virginem.*

S. Iulianus Archiepiscopus Toletanus ait, non defuisse aliquos, qui dubitarent, num hic ipse fuerit Angelus, qui Danieli Verbi Incarnationem indicauit, neq; enim id ex eo necessariò fieri videtur, quod veròbiq; Gabriel vocatur, nam vti plures viri ac mulieres eodem sæpè gaudent nomine, ita nihil absurdi videtur, quod plures Angeli communem habeant appellationem. Verum S. Archiepiscopus ait, Danielis, & Mariæ Gabrielem fuisse prorsus eundem: *Manifestum est, inquit l. 2. cont. Iudæos, quod unus idemq; Angelus Gabriel fuerit, qui & præfixa illis tempora Danieli de Christi natiuitate aperuit, & partum Virginis præsentem esse monstrauit.* Res extra dubium est, eundem fuisse Angelum, qui & Danieli futuram, & Mariæ instantem Verbi Incarnationem indicauit: Nam si eximius honor fuit Gabrielis, patefecisse Danieli tempus, quod reliquum erat, ut absconditissimum, secretissimumque sacramentum palàm fieret, multo illustrius fuit, impendentis iam illius euangelia Augustissimæ cælorum terrarumq; Reginæ attulisse. Ergo *manifestum est, inquit S. Iulianus, quod unus idemq; Angelus Gabriel fuerit; habet enim hoc Deus, ut semper cumulet, quem semel dignatus est donis.* Itaq; postquam honestare Gabrielem semel ceperat, cum per illum Danieli futuræ Incarnationis mysterium, quam propè adesset, velut obstrictus mansit, ut eundem ad Mariam nuntium ablegaret, quod illum officiorum dignitate amplificaret.

Satis hunc Dei morem nobis indicauit Paulus, quando de electis agens, inquit: *Quos prædestinauit, hos & vocauit, & quos vocauit, hos & iustificauit, quos autem iustificauit, illos & glorificauit; Rom. 8. v. 30.* Nonné vides, quibus gradibus liberalitas Dei proficiat, & quibus incrementis suos augeat?

Nihil hoc miror, nam ut habet Plinius iunior l. 5. epist. 12. *nescit semel incitata liberalitas stare, cuius pulchritudinem & suum ipse commendat.* Diuina certe liberalitas semper gradum promouet, cum se moue-

re semel cœpit, currit, prouolat, nec ab alio, quàm à seipsa vrgetur, atq; à propria existimatione impellitur, vt existimationem aliorum reddat auctiorem. Deus enim indignum arbitrat, cœpisse aliquem honestare, & ab illo ornando posthæc abstinere, neq; magni incrementis illum in dies augere.

Hinc S. Fulgentius dixit, vnum Dei beneficium esse pignus alterius. Vnde verò hæc oppignatio nascitur? Ex ipsa illius liberalitate, & iusta propriæ existimationis cura: *Ecce qualis est Dominus noster* (inquit S. Episcopus) *qui donando debeat, & quanto magis donat, tanto magis eum esse debitorem non piget.* Hæc ille epist. ad Monim.

PERIOCHA IV.

Hic est Filius meus.

Ille nomen Regis, & gloriosi Principis meretur, qui bona subditorum accipit, vt ea auctoria reddat.

Hic est Filius meus dilectus, inquit æternus Pater, sic ille vobis magister, Princeps, & Dominus, ipsum audite. Quare hæc occasione Pater æternus Filium magistrum nominare, & Principem mûdo proponere voluit? Dicâ. Vide quid Euangelistæ Christi hodie fecisse ferant, quem coram discipulis & Moyse atq; Eliâ transfiguratum fuisse aiunt: *Resplenduit facies eius sicut sol*, ait Matthæus, *vestimentis autem eius facta sunt alba sicut nix*; ex cuius fulgoris & gloriæ intuitu sic absorpti fuerunt, vt Petrus dixerit, sempiternam optare ibi posse figere mansionem, vbi talium rerum spectator esse meruerat. Humanitatem suam, & corporis membra diuina hodie glorificauit, eorum autem decus in hominum gloriam redundat, ex quibus illa fuere accepta. Dicit ergo Pater æternus, *Ipsam audite*, sit ille vobis pro eximio Principe, Domino, & rege, id enim nominis ille meretur, qui quod ex subditorum bonis accipit, non in vsum suæ voluptatis vertit, sed eo tantum consilio usurpat, vt illis cum incremento & fœnore amplius reddat.

Pauit diuinus hic Princeps quinque panibus & duobus piscibus miraculo auctis tot millia hominû, quot nouimus. Quinque millia erant, si de numero eximas etiam mulieres & pueros. Vt vidit populus tam obstupescendum prodigium, voluit eum sibi regem (vt Ioannes ait) constituere, sed ille in montem recessit, vt declinaret imperium: *Iesvs ergo cum cognouisset quia venturi essent, et facerent eum regem, fugit in montem ipse solus*; Ioan. 6. v. 15.

Dignum consideratione est, quòd cum Christus multa ante hæc miracula, eaq; permagna fecerit, nunc tamen illum potius, quàm aliàs, regem deponere, & sibi confluere voluerint. Quid illos mouerit? Certè si rem diligenter circumspectas, inuenias, ipsorum fuisse panem, quo vescabantur, vnus enim ex omnibus, qui aderant, puer quinque panes hordeaceos habebat, quos Christus accepit, & ad subleuandam famelicorum esurientiam dispertijt: *Accipit panes, & distribuit discumbentibus.* At si suo illos pane pascebat, quid fecit, vt regem illum suum vellent?

Et non aduertis, quòd non solum pane suo vescabantur. sed quòd Christus, si illum quidem ab eis accepit, ita auctum multiplicatumq; reddidit, vt affatim magnâ copiâ reliquius maneret. Hoc verò, hoc illos permouit, vt rapere illum, & regem sibi facere per vim cuperent, quòd vidissent, bona, quæ ab illis accepisset, non eo animo accepisse, vt sibi usurparet, aut retineret, sed vt cumulatoria reponeret, & restitueret. Ille enim aptus est regno & imperio, qui cum subditorum bona accipit, auctiora & meliora reddit, neq; vel in vsum suos expendit, vel in alios erogat, quibus satius fuerat, ea etiam quæ habent, adimere, quàm plura addere.

S. Eligius, cum de sanctissimo altaris Sacramento loquitur, hæc habet hom. 11. digna, quæ plurimum, diligenterq; expendas. *Sacramento Eucharistia*, inquit, *totum mundum subingatus est*; eo Sacramento se verum regem, & legitimatum Dominum nostrum Christus probauit:

Quare verò Christus hoc diuinissimo Sacramento totum orbem in suam adegit potestatem? Si prudenter despicias id quod Angelicus Doctor S. Thomas ait, inuenies cum magna verborum proprietate, & mysterio ab Eligio dictum. In hoc sacramento, quod per antonomasiam mysterium fidei dicitur, dat Christus nobis carnem suam in cibum, & sanguinem in potum: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*; Ioan. 6. Doctor Angelicus inquit: *Hoc, quod de nostro assumpsit, totum nobis contulit ad salutem.* Ex hominibus Verbum æternum accepit carnem & sanguinem, eaq; tanto iam præstantiora restituit, vt in cibum & potum dederit, nec quicquam ex nostris sibi usurpauit, quod non in emolumentum & remedium nostrum vertit: *Hoc quod de nostro assumpsit, totum nobis contulit ad salutem.*

Iuxta hæc cum magno mysterio dixit Eligius, quod Christus Sacramento Eucharistico totum sub-

epit mundum, verumq; eius Dominum ac regem se probauit, quando tantis incrementis aucta reddidit, quæcunque ab hominibus accepit: *Eucharistia sacramento totus mundus subiugatus est*; Ille nempe aptus est regno, ille dignus imperio, qui si quidem tributa, & vectigalia accipit, idem facit, vt ijs, à quibus accipit, cum lucro, & cumulatiores, melioraque reddat.

Apud Salomonem aliquid inuenio, quod facit, vt verear, ne multi non satis boni sint Principes, nec officio suo satisfaciant, quia id quod diximus, prorsum non faciunt. De nubibus hæc ille inquit: *Si repleta fuerint nubes, imbrem super terram effundent*; Eccl. 11. v. 3. Verba, vt videretur, otiosè dicta, ait quidam eruditus modernus: *Quorum enim aqua plena sint, nisi sit arentem perfundant terram caelestem implorantem?*

Et qui illud, quod Salomon tam superuacaneè, vt videretur, monuit rem, quam nemo ignorare potest, nimirum quod nubes pluuiam terram infundent, vt quem ab illa attraxerunt rorem, meliorem, vtilioremue reddant?

Immo verò attentissimè, & consultiissimè locutus est Salomon, inquit Pineda: Sunt enim nubes, quæ cum terræ succum, humoremq; exfluxerint, pro eo vt illum terræ, à qua attraxerunt, cum fructu & emolumento reddant, in mare sese exonerant, vtq; nulli sit vsui pluuiæ, faciunt. Ita inuenias, Principes, qui emungunt, eneruantq; subditos, & sanguinem eorum porro exsugunt, opesq; eorum, non secus ac nubes aquam, attrahunt. Et quonam illas demittunt? In mare, vbi aqua perit, nec cuiquam commodat. In hoc vastum Madrici mare eas exonerant, tùm in profanos vsus, stultitias, vanitates, luxus prodigunt, perduntq; ac dissipant non iam aquam, verum sanguinem pauperum suorum subditorum, cumq; infami aliquando & vili muliercula facultates ac salutem decoquunt, miseros autem subditos interim deglubunt, ac faciunt, vt tantum non disrumpantur, quod subministrant, vnde fouere libidines suas ac vanitates possint?

Non sic fiat, inquit Sapiens, verum *si repleta fuerint nubes, imbrem super terram effundent*. Principes, aut quicunque illi Domini, qui vt nubes onerantur & locupletantur ex terra suorum subditorum, ij super eandem terram effundant illas opes, illum tantarum facultatum rorem, sed iam fructuosorem & vtiliorem, vt nubes faciunt, vt officiorum suorum partes expleant, & se bonos Principes probent.

Aqua in sacris litteris subditorum symbolum est, spuma Regum hieroglyphicum. Primum S. Ioann.

affirmat Apoc. 17. v. 15. *Aqua, quas vidisti, populi sunt*. De secundo sic est apud Oseam cap. 10. v. 7. *Transire fecit Samaria regem suum, quasi spumam super faciem terræ*. Quo mysterio subditi aquarum, reges verò spumæ typo sint adumbrati?

Dicam. Spuma ex aquis nascitur, ex aquis augetur, & incrementa funit, demum etiam in aquas redit & resoluatur. Cum ergo subditorum vulgus dicitur aqua, & reges vocantur spuma, muneris huius, & quid ex officio illis incumbat, admonentur, scilicet vt in eorum vsus se expendant, ex quibus crescunt, & si quidem rex vt spuma ex tributis, vectigalibus, cæterisque id genus subditorum impensis augetur, omnia hæc in subditorum à quibus veniunt, commoda, sed cum scenore vertat.

Et quod secus fiat, id mihi facere videtur, vt euerantur regna, & pessumeant Respublicæ. Vidistis inquit plurimum admirandus Salomon, quod *omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat*? Eccl. 1. v. 7. Estne aliud tam nouum in mundo? Quem non in stuporem adducat id, quod fieri cernimus, vt non sit fluuius, non riuus, non fons, quin procuret in mare, illudq; tributis & censibus iugibus augeat, neq; tamen ex quotidianis subsidij mare incrementa faciat! *Et mare non redundet!* Vnde istud?

Respondet Hugo Cardinalis; *Mare non redundat, id est, non crescit inde, quia quantam ex vna parte deorsum fluit in mare, tantum ex altera parte per occultos meatus reuocatur*. Quod mare non augetur ex ingentibus tributis, & copiosis censibus, quos illi flumina maiora, minoraq; passim pendunt, id inde fit, quod secreti meatus sorbent, quantum patentes riuus affundunt, vt nihil mirum, quod non redundet. Vides regem, qui subditos suos in dies penè singulos plurimis tributis onerat, eaq; à subditis tam accuratè solui, quam auidè cupiunt regis sui dignitatem & maiestatem auctiorem fieri, vt nemo sit, seu eximius ille, seu exiguus, qui non suos regi sumptus ministret, *& mare tamen non redundat*, neq; rex proinde locupletatur, sed fit etiam pauperior, & ære alieno magis magisque grauatur, quanquam inter hæc neque sua militibus stipendia numerentur, neque cæteris talibus obligationibus fiat satis. Qui istud? Ego causam nescio, si non ea est, quam Hugo Cardinalis detexit, *quia quantum ex vna parte fluit in mare, tantum ex altera parte per occultos meatus reuocatur*. Quæ palam ærario magnâ copiam inferuntur, ea clam dilabuntur, tamq; secretò, vt nemo diuinare possit, quæ efflu-

aut, vsq; dum dies nobis supremus id aperiat, & ostendat.

Cum hæc secum reputaret, & admirabundus videret Salomon, quod mare non redundet, quantum se in illud fluuij, amnes, torrentes, riu, fontes exoneret, vt exonerant quot dies, mox subiiciebat: *Cunctæ res difficiles, non potest homo eas explicare sermone*; tanquam dixisset: De hoc argumento maris ex tanta copiosissimorum fluminum, riuorum, fontium affluentia non effluentis, nec redundantis satius est tacere, neque tutum indagare, ac perferutari multum remissam, quoniam & admodum difficile intelligitur, & publico sermone cogitatum hæc de re suum omnem homo explicare non potest. In hoc libro Salomon non vt rex, sed vt sacer concionator locutus est; hoc enim initium libro dedit: *Verba Ecclesiaste*; atq; palam pro concione enudari hoc maris ænigma non posse, quare tam plurima recipiens, tam parum augeat. Et quando ille rex simul & Ecclesiastes id palam facere noluit, neq; ego exponam. Ille quidem, cum rex esset, se ipsum admirabatur, quod cerneret, tanto se abundare auro & argento, nec tamen plurimum locupletari, id verò gratiosum, & eorum, quos in intimis habebat, improbitas haud dubium fecerit, qui illum sefellerint, vt iam non illius culpa, sed istorum dolo & fraudibus ita fieret. Nam facile rex decipitur, maxime quem perfidiosi ministri sapant, quorum plurimæ fallendi artes & prastigie esse solent: *Non potest eas homo explicare sermone* vno aliquo. Nec verò pluribus sermonibus satis exaggerari potest ardens & pius zelus inclyti nostri monarchæ (sic regi suo catholico Author Hispanus dicit) quem Deus annos longos felicitet, qui vt multa accipit à fidis subditis suis, ita pro sua liberalitate & munificentia plura erogat in eorum usum, & in fidei propagationem; cuius est vnicus propugnator, firma columna, validus Athlas.

PERIOCHA V.

Hic est filius meus.

In Filium Dei se probat, qui in rebus prosperis, & aduersis idem perseverat.

Hic est filius meus, dicebat illi pater æternus, cum in cacumine gloriosi montis Thabor, illustres gloriæ suæ splendores, caris seruis suis festiuus ostentabat, qui in probrofo Caluarie monte Patrem suum illum agnoscebat, & porro appellabat,

dicens: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*; Luc. 23. v. 46. Non minus se filium illius ostendit in medijs probris Caluarie montis, quam inter glorias Thaboris. Vt nobis documento esset, ei, qui se filium Dei & filij illius naturalis æmulatorem gloriatur, premeunda esse eiusdem vestigia, exprimendos mores, vt sit idem inter supplicia, qui inter delicias, idem inter pœnas, qui inter glorias, eisdemq; oculis amarum & asperum spectet, quibus suauis & dulcis fuit arbitratu.

Vix Christus Saluator mundi natus fuerat in ruinoso & incommodo Bethlehemi quodam stabulo, quando Iosophti serenissimæ orbis Imperatricis sponso Angelus in somnis apparuit, iussitq; cum illa & recens nato puero in Ægyptum fugere, vt rabiem Herodis tyranni declinaret, qui crudelè sollicitus diligentissimè cælorum Infantem perquisiturus erat, vt ei innoxiam vitam adimeret, ibiq; hæsitare, vsq; dum, quid deinceps faciendum, præterea moneretur. Obtemperauit per omnia diuinus Ioseph. Postquam vitâ decessit tyrannus rex, iterum apparuit ei Angelus, dixitque, reuerteret in terram Israël, defunctis iam Herode, cæterisque omnibus, qui necem Puero adornarant: *Defuncto Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto*, inquit S. Matth. 2. v. 19.

Vnica dictio hoc loco expendenda venit, quam textui nostro vulgato Syriaca translatio appoluit, quæ sic habet: *Ecce Angelus Domini apparuit in somnis ipsi Ioseph*. Quid est, quod dicitur, *ipsi Ioseph*? Forte an significare voluit interpret Syrus, posse duos fuisse Iosephes, vtque omnis de medio auferretur dubitatio, dicendum putauit, non fuisse duos, sed eum, qui in Ægyptum abiit, atq; inde in Iudæam rediit, esse ipsissimum illum? Non quadrat hæc verbis sententia. Quid ergò mysterij habeat, quod dicitur, eundem fuisse Iosephen, qui in Ægypto morabatur, & qui Iudæa excesserat? *Apparuit ipsi Ioseph*.

Non mysterium modo, sed & opportuna moribus doctrina, & commoda rei, quam persequor, observatio subest dicto: Nam vita gloriosissimi huius Patriarchæ (vt notauit S. Chrysostomus hom. 8. in Matth.) prosperis & aduersis, lætis, & tristibus mirabili variegatione intexta fuit: *Misericors Deus*, inquit ille, *maestis rebus quadam etiam iucunda permiscuit*.

Quæ maior gloria Iosephitis, quam tot inter riuales æmulos illud omni pretio superius monile, Mariam obtinuisse, & in sponfam accepisse?

Quæ

Quæ acerbior pœna Iosephiti, quàm intaminatum Virginis uterum timentem videre, cum perplexis hæitationibus fatigatus in ipsam veritatem penetrare, & conceptus authorem diuinare non posset? *Videndo Sponsam gravidam, in conturbationem incidit maximam*, inquit Chrysoſtomus hom. 8. in Matth. vbi subdit: *Affuit verò repente Angelus timorem prorsus extinguens, & ex Spiritu Sancto illam concepiſſe nuntians.*

Quæ maior gloria Iosephitis, quàm videre natum Saluatorem mundi, cui cœli acclamarent, homines debitæ adorationis obseruantiam deferrent? *Videns puerum natum, maximâ exultatione repletus est* inquit ille iterum.

Quæ acerbior pœna Iosephiti, quàm videre concitatam totam aulam Hierosolymitanam, turbatum Herodem, & omnes animo confusos mox vt cœlestis Pueri natiuitas percrebuit? *Sed rursus huic gaudio periculum grande successit, cum tota Græciæ ciuitas turbaretur, ipse rex fureret, & ad necem puerum quæreret.* Chrysoſtomus, ista item.

Quæ maior gloria Iosephitis, quàm statim videre radiantem stellam Regum Magorum ducem, qui vbi ad rude præsepe venerunt, depositis cum purpura sceptris, abiectisq; coronis in terram effusi adorârunt proni tenellum Infantem, votiuusq; muneribus, & pretiosis donis Deum illum suum proclamârunt? *Sed & hunc merorem alia rursus lætitia subsequuta est, apparitio videlicet stella, & adoratio Magorum.* Sic pergit Christianus Demophilus.

Quæ acerbior pœna Iosephiti, quàm quòd illi post festiua hæc gaudia, & inexplicabilem lætitiâ præcepit Angelus, vt cum sanctissima Matre, & delicato Pusione imparatus in Ægyptum fugeret, quò iram efferati regis effugeret, cuius vt immanis erat erga Diuinum Puerum furor, ita in immaturam illius vitam rabiem nunquàm audiam exercere destinatum habebat? *Post hanc incunditatem iterum periculum, iterumq; formido. Quarit, inquit, Herodes animam Pueri, & fugere necesse est, & in longinqua transire.* Hæc ille rursùm.

Viditne aliquis pœnas maiore gloriâ intextas, aut gloriam panis acerbioribus permixtam? An verò Ioseph animo vel elatus fuit inter glorias, vel deiectus in pœnis? An tolerantia illum in duro exilio desituit: An constantiæ iura violauit? Non violauit profecto: *Nec enim per ista factus est segnior, sed obediuit & credidit, omnes prorsus tribulationes cum gaudio sustinendo.* Ita rem hanc absoluit Chrysoſt. Inter omnia aduersa fortis perſistit sacer-

Patriarcha, Domini voluntati per omnia subiectus.

Itaq; cum magno mysterio dicit Syrus textus, Iosephitem fuisse semper ipsissimum: *Apparuit ipse Ioseph*; Dei nempe amicus, & qui illius filius audire & esse gloriæ ducit, semper idem perseuerare debet, vbicunq; illum constituit, vt non sit arrogans inter res secundas, non abiectus inter aduersas, non vanus inter glorias, non desperandus inter pœnas, sed eisdem oculis spectet gloriam, quibus ignominiam, iisdem ignominiam, quibus gloriam, tam hilaris inter probra Caluariæ montis, quàm inter gaudia Thaboris.

Fuit Elcana, vt sacræ habent litteræ, vir religiosus ac deuotus, duarum simul vxorum maritus, quarum vna Anna, Phenenna altera vocabatur. Ex his Annam, quod virtus eius & morum honestas, & publici fuga merebantur, impensius amabat. Improbis sancta hæc mulier, & sterilis erat, vt secunda Phenenna, & fructu benedictionis cumulata. Sterilitatem Annæ permolestè ferebat Elcana, quòd eam oculis amaret. Hoc ita constituto adoriâmur mysterium, quòcum sacer textus hæc memoraturus, orditur narrationem historiæ: *Fuit vir vnus de Ramathaim sopherim, de monte Ephraim, & nomen eius Elcana*; inquit primi libri Regum, primis statim verbis.

Origenes Adamantius notat loquendi formulam, quâ sacer scriptor vsus, non ait: *Fuit vir quidam*, sed, *Fuit vir vnus*. Dicit porro, videri non satis attentè sic dictum, aut superuacaneum esse, quòd religiosus hic Elcana *vir vnus* pronuntiatur, postquàm duo non erant, nec adedò necessarium, vt ille *vir vnus* diceretur. Sed quando exploratissimum est, nec apicem esse absq; sacramento, nec sine mysterio litterulam aliquam in litteris sacris, dic nobis, magne Origenes, quid occulti huic sententiæ insit, quâ Elcana Annæ coniunx *vir vnus* pronuntiatur.

Placet, inquit Origenes. Vos ex me illud accipite. *Vide si non hoc pertinet ad laudem iusti, quòd dicitur de eo, Erat vir vnus.* Nos, qui adhuc peccatores sumus, non possumus hunc titulum laudis acquirere, quia vnusquisque nostrum non est vnus, sed est multis: Intuere autem alicuius cultum nunc irati, nunc iterum tristi, paulo post rursùm gaudentis, & iterum turbato, & rursùm lenis. Hæc ille. Non absq; mysterio Elcana vir vnus dicitur, qui sanctus & iustus erat, eoq; à peccatoribus distabat, qui multiplices sunt. Susceperat Elcana ex Phenenna liberos, ex pietissima Anna nullos habebat. Po-

terat horum alterum illi immodicam parere tristitiam, alterum abundans gaudium. Qualis verò Elicana fecunditatem Phenennæ inter, & sterilitatem Annæ fuit? Forte an elatus ex liberis istius, aut desperandus ex sterilitate huius? Non sane? *Fuit Sir Sennus* in utroque fortunæ statu, eademque fronte excepit alterius sterilitatem, fecunditatem alterius, neque ob illam animo lapsus, neque ob hanc elatus. Habet hoc iustus, & habere debet, quisquis Deo Patre gloriatur, ut sit perpetuo vnus idemque, neque varius aut multiplex, ut sunt miseri peccatores, qui pro statu rerum, in quibus versantur, vel nimium prædicunt inter felicitates, vel plus satis impatientes sunt inter aduersa.

Quam accuratè Paulus obseruabat leges filiorum Dei, quando Philippensibus scribens, aiebant cap. 4. v. 12. *Scio humiliari, scio & abundare, (& ubique & in omnibus instructus sum) & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati.* Sed qualis in his statibus Doctor gentium perseverabat? Respondet Theophylactus: *Neque ob hanc laxabatur, neque ob inopiam comprimebatur.* Non illum rerum copia extoliebat, non inopia deiiciebat, non illum penuria triste, non affluentia arrogantem, non esurientes pusillanimum reddebat.

Non sic ille rebellis & pertinax Hebræorum populus (pergit Theophylactus) qui nullo in statu moderari sibi potuit; *Israëlitæ neque esurire nouerunt, oblocuti sunt enim Domino Deo dicentes, Nunquid parare poteris mensam in deserto?* Psal. 77. v. 19.

Disimulauit has illorum tam sacrilegas, calumnias & blasphemias Dominus, infinitaque misericordiae ac munificentiae suae obsecutus opiparam illis in eremo mensam instruxit, totosque coturnicum imbres demisit, & pluit illis manna ad manducandum, indulgentissimèque eos habuit, & exsaturauit. Quid ex hac saturitate natum, quid secutum ex abundantia? *sed neque satiari nouerunt*, inquit Theophylactus: *Incrassatus enim est dilectus, & recalcitrauit*, qualis bestia, *incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit Deum factorem suum.* Deut. 32. v. 15. *Israëlitæ similes sunt omnes peccatores, neque esurire nouerunt, neque satiari*, in penuria maledici, in affluentia ingrati, in fame murmuratores, in saturitate immemores beneficii.

Verum Paulus & Christiani se aliter gerunt, inquit Theophylactus, nam fatigati sibi imperant, consolatione repleti non euancescunt, in quocunque rerum statu semper iisdem, eodem semper animo, eodem vultu, ac modo.

Inuitabat olim Sponsa Aquilonem & Austrum, ut suo aspiritu odoriferos flores amœni horti sui blandè afflarent, sic inquit: *Surge Aquilo, & Geni Ausfer, perfla hortum meum, & fluent aromata illius*; Cant. 4. v. 16.

S. Iustus Orgelitanus pressit in hac verborum formula, quòd sacra Sponsa quanquam duos simul ventos compellaret, non *Perflare* tamen, sed *Perfla* dixit. Sed quomodo duobus ventis, quorum sunt tam diuersæ & aduersæ conditiones, tanquam vni loquitur? Ausfer nimirum, ut est author Aristoteles in Problem. sect. 4. blandus, serenus, suavis est, Aquilo è contra rigidus, durus, asper. Secundùm hæc, qui factum, quòd cum duos essent venti, & venti tam contrarij, tamen velut vni loqueretur, dixerit: *Perfla hortum meum*.

Respondet Iustus iuste in rem præsentem: *Quoniam in duobus Sennus aduersitur, non ait, Perflare, sed perfla*; tanquam dixisset: Quòd sponsa vno duorum tam aduersorum ventorum aspiritu perflari horti sui aromata perijt, ea causa est, *quoniam in duobus Sennus aduersitur*, & ventus uterque vnus est. Seu Aquilonis furor omnia miscens, tentationes, tribulationes, persecutiones moueat, & ærumnas excitet seu blandus Zephyrus consolationum, quietis felicitatis ac prosperitatis aspires, uterque illi vnus status est, nec enim emarcent eius flores, quanquam Aquilo furat, nec euandit sunt, vel si suavis Ausfer blandè aspires: *Quoniam in duobus Sennus aduersitur*, Iustus enim Dei filius & seruus est, semper vnus, constanti inter omnia vultu & fronte.

Exemplum huius rei mutuemur à Filio Dei, de quo Paulus Ephes. 4. v. 9. ait: *Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terra?* Ante Christus se demisit ad inferos (limbum dico, vbi illum sancti Patres præstolabantur, ut eos poenali illo carcere aliquando eximeret) quam emergeret ad superiores. Addit porro mox sacer Apostolus: *Qui descendit, ipse est & qui ascendit.* Nota illud, *ipse est*, quo indicatur, quid æmulari in Filio Dei debeamus, quotquot filij eius adoptiui esse gloriamur, ut siue nos illius summa prouidentia in summo felicitatis fastigio constituat, siue, quod vsus ita pustulet, in poenitissimam miseriarum abyssum deiiciat, semper iisdem sumus, exemplo æterni illius Vnigeniti, qui cum ad probra crucis vsque descendit, & in voluptatem supremæ gloriæ assurgit, seu descendat, seu ascendat, semper *ipse est*, sui semper per omnia simillimus. Faciamus nos hoc idem, ut pro eo ac debemus, legibus filiorum Dei

Dei satisfaciamus, ut simus eidem inter pœnas Caluarie, qui inter glorias Thaboris.

Et si hoc aliunde confirmatum cupitis, notate, quid Lucas de Verbi æterni ex purissimis Mariæ visceribus natiuitate, illâ tantis suspirijs expetitâ dicat. Produxit in lucem, lucem illum orbis immensam, nec aliam illi maiorem, quàm in paupere præsepi, quietem curare potuit: *Reclinauit eum in præsepio*; Luc. 2. v. 7. Qualiter verò supernus hic rex in tam humili folio, & abiecto throno se habuit? Magnus Pater S. Gregor. Taumaturgus Orat. 1. de Annunt. respondet: *In præsepio & super Cherubim requiescebat*; hoc est, cum tanta voluptate ac gloria in duro illo diuersorio, in abiecto illo præsepio conquiscebat, cum quanta humeris Cherubinorum Angelicis, & magnifico Maiestatis suæ folio immoratur. Talis esse debet, quisquis filium Dei se ostentare & præstare cupit, ut in quocunque rerum statu, seu beato, seu infelici, siue excelso, siue humili, semper hilari & læto sit tum animo, tum vultu, & ad amissam diuinæ voluntatis sese componat, quoniam & Christus in præsepio & super Cherubim requiescebat.

Et quoniam Angeli per omnia nostræ ignorantie didascali queri posse videntur, si illos hoc loco prætereamus, eorum suffragijs & monitis Periocham nostram obsignabimus. Tristis & multis lachrymis infusa diuinum defuncti magistri cadaver Maria Magdalena perquirebat. Cum se autem inclinaret, quò sacrum mausoleum accuratiùs arbitraretur, *vidit duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, sibi positum fuerat corpus* IESU; Ioan. 20. v. 12.

D. Ioannes Chrysost. querit, quid ibi cœlorum ephebi egerint? Respondet: *Ad sepulchrum tantum apud cælum manebant*; Hæc ille in Psalm. 2. Eo nos docuerunt, quem seruare modum in officijs Dei debeamus, ut quocunque in loco & statu ille nos esse cupit, in eo tantum in cœlo diuersentur. Nam & beati illi spiritus ad sepulchrum tantum apud cælum manebant. Si Deus hominem Christianum in profundissimam miseriarum abyssum deiicit, ibi degere tam lætus debet, quàm si è fastigiatissimo throno imperaret. Semper ipse esse debet, eodemq; vultu omnia excipere. Hinc enim intelliget se Filium Dei, quando & naturalis illius Filius tam

se hilarem exhibuit in pœnis montis Caluarie, quàm in gloria Thaboris.

PERIOCHA VI. Visionem, quam vidistis, nemini dixeritis.

Suspecta debet esse omnis gloria, quæ non per crucem venit.

MAndat Christus Redemptor tribus caris discipulis, ut donec redinius fiat, nemini, quod viderant, palam faciant. S. Paschasius id eò factum putat, ut nos doceret Christus, cui gloriæ fidere debeamus, qui suam non priùs voluit eulgari, quàm post varios toleratos cruciatus mortem oppetisset, tantum dixisset, ne credamus gloriæ, quæ non per crucem venit, afflictionumq; & ærumnarum pretio est comparata, reliquarum enim nulla firma ac stabilis esse potest.

Prophetarum, quos lex vetus habuit, nullum maiore spiritus luce cælum infudit, quàm Dauidem, quod ipse satis indicat, cum pro tam insignito beneficio immortales Deo gratias rependit, dicens: *Incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi*; Psalm. 50. Dicit nihilominus Rabbi Moyses Hadarsan, ut est apud Galatinum de arcan. lib. 8. cap. 13. nunquam cantatum ab eo psalmum, aut citharæ sono celebratas illius reuelationes, priùs quàm variè & nefariè à Saule fuit exagitatus: *Non dixit canticum Dauid, donec fuit exprobratus & vilipensus*, inquit ille. Quare noluit Deus à Dauid ante cani psalmos, quàm aduersis exercitatus ille fuisset? Ut nos doceret, illi gloriæ credi posse, eamq; certam esse reuelationem, quæ à persecutionibus & aduersis venit.

Subnotauit Nouatianus magnum studium Moysis, quod posuit in describendo duello Iacob, quocum Angelo luctatus est, eò quòd posthæc dicturus erat sanctus Patriarcha: *Vidi Deum de facie ad faciem*; Gen. 32. v. 30. Præoccupat hoc Patriarchæ dictum sacer Moyses, priùsq; narrat, quòd luctabatur cum Angelo, siue vt Mercerus transfert, *puluerizabat se cum Angelo*, puluerem sibi mutuo, Iacob & Angelus, decutiebant, hoc est, totâ lacertorum & animi contentione pugnacissimè pugnabant. Sed quâ gratiâ Moyses confictum Iacob cum Angelo ante recenser, quàm quòd se illi Deus, pro summa benouolentia conspicuum fecit? Respondet Nouatianus de Trinit: *Superstruxit causas*. Dixit Moyses primùm, quòd Iacob cum Angelo fortiter conflixerit, tum secundo loco gloriam memorauit, &

fauores, quibus illum Deus honestauit, vt illis fidem conciliaret, quia illi extra suspicionem sunt fauores, quos viriliter pugnando meremur, quos ærumnarum æquanimi tolerantia obtinemus, qui suam à cruce originem habent.

Cùm Angelum nobis ob oculos statuisset Lucas, qui de cælo venerat, vt Christum in horto tristem, ac mœrentem confortaret, mox subiecit: *Et factus in agonia prolixius orabat, & factus est sudor eius sicut gutta sanguinis decurrens in terram.* Luc. 22. v. 43. 44. Vbi hoc notandum, quòd Christus & ante orauit quàm illi Angelus apparuit, & post hæc ad orationem redijt, tam enixè precatus, vt in supremam vitæ necessitatem, adductus grumos sanguinis toto corpore fuderit.

Quare hoc tam vigilanter nos monitos Euangelista voluit, quòd & quando visus Angelus, orarit Christus, & postea rursùm preces, tanto conatu fuderit, vt sanguinem vnâ verterit? Respondet D. Chrysostomus hom. 4. vt in Matth. *Ea de causâ, ne res ista hypocrisis videatur.* Attentè & prudenter Euangelista scribit, orationi Christum tam impensè vacasse, vt simul & preces ore, & guttas sanguineas toto corpore fuderit, quo tempore illi Angelus apparuit, ne illusio aut fictio videretur, quod visus Angelus dicebatur. Nimirum hypocrisis est, & impostura, dicere, quòd Deus fauorib' ornet, spiritualibusq; delicijs refocillet, eos, qui hoc solùm agunt, vt carni suæ sit benè, & corpus commodè habeat, neq; cupiditates suas prauas domare curant, aut subigere sinistros appetitus satagunt. Idcirco enim etiam Christus in supremas vitæ angustias, & durum cum morte agonem descendere, tamq; enixè precari ante voluit, quàm Angelum videre, *ne res ista hypocrisis videretur.*

Christus, cùm de pane, & reliqua annona, quâ fames animarum expletur, à nobis perquirendâ ageret, sic ait apud Ioan. cap. 6. v. 27. *Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, hunc enim Pater significauit Deus.* Vbi Christus insinuare videtur, illam esse veram escam, quam Pater suo velut sigillo ac nomine obsignatâ notârit. Quis verò hic cibus? Quod nutrimentum? Gratia haud dubium, & fauores, quibus nos Deus dignatur. Quod porro sigillum, quo ea obsignat?

Occurrit Rupertus: *Signo suo, quod est crux.* Cruce obsignatur dona, quibus Deus suos cumulat.

Vbi expendite illud, *signo suo, quod est crux.* Veniunt Romæ in Hispanias gratiæ, fauores, indulgentiæ, quas nobis Summus Pontifex benignè im-

partit. Ijs nisi approbatæ à Consilio Cruciatæ fuerint, nemo vti potest, quod suspectæ sint, si non ab illo Consilio comprobata. Ita dicit Christus, eas permanere, nec dubias aut suspectas posse esse gratias, quæ suam à cruce, à laboribus & aduersitatibus magno & excelsio animo toleratis habent commendationem & probationem: Ceteræ incertæ sunt, nec fidem faciliè inueniunt.

Accommodatiuè aliquid esse possit huic instituto, quàm id quod hodie in monte Tabor cernimus? Nonne Euangelista dicit, apparuisse Moysen & Eliam cum Christo loquentes? Quare autem Dominus Moysen & Eliam, præ alijs veteris Testamenti Patriarchis, testes gloriæ suæ adesse voluit? Respondet apostolicissimè Galfridus in allegor. Biblio. apud Godefrid. Tilman: *Ne clarificato facile credas, nisi occurrant ei Moyses & Elias;* Vt si quis affirmet ac gloriatur, Christum in se glorificari, se quendam Thaborem esse & theatrū factum gloriæ, donorum, ac fauorum illius, non credas, nisi idoneiores adducat Moysen & Eliam, testes omni exceptione maiores, quorum alter promulgator, & reuerentissimus obseruator legis, alter acerrimus illius propugnator fuit, ardens & viuus ignis, formidabile & horribile fulmen, qui nec regibus parcebat, neq; cum subditis conuiebat. Illa tuta gloria, ille indubitatæ fauor, inquit Galfridus, quem obseruantia & zelus legis probant, commendantque. Plurimum enim suspecta, & parum tuta gloria, quæcunq; talium testium calculis & suffragijs destituitur: *Ne Christo clarificato facile credas, nisi occurrant ei Moyses & Elias.*

Aliud reliquum habeo, quo nescio, ac constabiliendæ huic rei aptius sit aliud. Christi Benianim, cùm amœnam & cœlestē paradysum gloriæ, & æternæ patriæ Beatorum sub metaphora magnæ, amplæ, elegantis, & sumptuosæ ciuitatis delineat, murorumq; firmitatem, & portarum magnitudinem adumbrat, deniq; scum his paucis exprimit: *Ciuitas in quadroposita est;* Apoc. cap. 21. v. 16. Qui architectandi periti sunt, aiunt hanc esse stabiliendæ ciuitati commodissimam fabricam. Sed quando felix illa ciuitas, si etiam quocunq; alio modo constructa foret, æternū nihilominus duratura esset, quare magis in quadrangulum, quàm in orbem, & sphæricam formam redacta fuit?

Respondet Aretas: *Cum ciuitas quadrangularis sit, per figuram crucis ex diametro diuiditur.* Quid sibi velit, quòd in formam crucis ordinata est illa Beatorum ciuitas? Inditio est, & documento, pa-

ram fidendum gloriæ huius vitæ, quæ non obtinetur pretio crucis & afflictionis, postquam æterna, ut videtur, opus habet crucis commendatione & adminiculo, ut suam habeat à cruce securitatē. Quod ergo illa superna ciuitas in quadra posita fertur, tale est, ac si diceretur: Ciuitas supremæ gloriæ in formam crucis digesta consistit, secuta ergo ea gloria est, quæcunque enim è cruce nascitur, eadem firma, stabilis gloria est, & interitus nescia: *Cum ciuitas quadrangularis sit, per figuram crucis ex diametro diuidebatur.*

Quis ergo in hac vita credat gloriæ, fauoribus, illustrationibus, gratijs, reuelationibus, visionibus, locutionibus, quæ non sint afflictionum, iugis orationis, ieiuniorum, abstinentiarum, mortificationumq; longarum, pretio impetratæ, quando & illa superna gloriæ ciuitas suæ stabilitatis fideiussorem habet crucem? Ad hunc ergo modum obtineamus gratiam huius vitæ, ut per eam mereamur gloriam æternæ.

Ad quam, &c.

Dominicâ II. Quadragesimæ.

Assumpsit IESVS Petrum, & Iacobum, & Ioannem. Matthæi 17.

Hodie nobis recenset sacer historicus Matthæus, festiuium diem, quem Christus Petro, Ioanni, & Iacobo lætum gaudiosumq; fecit, dum ijs in vertice montis Thabor magnitudinem gloriæ suæ, tanquam dilectissimorum amatissimis ostendit. Atq; ut nihil festiuitati deesset, Moysen è sepulchro, è paradyso Eliam eodem accersuit, qui quod ieiunijs impensè vacârunt, huic spectaculo interesse meruerunt, ut affirmat S. Vincentius Ferr. in hanc Dominicam, & talis gloriæ vsurâ frui, quæ tanta fuit, ut Petrum absorbuisset, ceteros autem fratres germanos tremore concusserit. Æternus Pater in talis gloriæ commendationem, ut esse veram omnes intelligerent, ex alto insonuit: *Hic est filius meus dilectus, ipsum audite*, quia verba vitæ æternæ habet. Missus gloriæ est, quem vobis nunc appono. Vos eum cum sacra ingluuie audi sumite.

PERIOCHA I.

In montem.

Aliorum existimationem curare, & notas illorum, quas per iniuriam acceperunt, abstergere, proprium Dei bonitatis opus est.

Constans penè omnium Sacrorum Doctorum opinio habet, esse montem Thaborem eum, in quem Christus discipulos suos adduxit, ut ob oculos eorum se transfigureret, & gloriæ suæ ostentationem faceret. Sed quod in hunc montem potius, quàm alium quemuis eos adduxerit, huius non vnam omnes adferunt rationem. Sed ad confirmandam Periocham meam Cardinalis Caietani quâdam sententiâ utar, qui in commentarijs Lucæ (dum historiam persequitur eorum, qui cum præ furore, rabie, & inuidiâ ferre miracula Christi, & doctrinæ illius sublimitatem non possent, *dixerunt illum & ad supercilium montis, & precipitarent eum*, Luc. 4. v. 29. quod audaciæ ne dæmon quidem vnquam proglit) sic ait: *Mons iste Thabor est*. Iuxta hæc, quod Christus in eodem monte se transfigurauit, & gloriam suam videndam exhibuit, ex quo illi eum ausu sacrilego præcipientem agere voluerunt, diuinæ bonitatis actio fuit, quâ montis illius honorem vindicare voluit, qui hæc infamiâ aspersus fuerat, quod in ipso pessimi exempli scelus Iudæi adornauerant. Mos Dei hoc habet, ut aliorum iniurias depellat, & existimationem curet.

S. Matthæus tanquàm rem mysterio plenam narrat, venisse Reges, ut Christum adorarent: *Ecce Magi ab oriente Venerunt Hierosolymam*; inquit c. 2. Dictio, ecce, magni mysterij index est, eaque nos Euangelista ad diligentem rei considerationem excitat. Quid ergo mysterij habet, quod Reges venerunt, ut Christum humili adoratione deuenerentur, verumq; Regem, & orbis Monarcham testarentur, & de aduentu gratularentur? Magnum aliquid. Nam quod non citius, nec magis festinus nobis aduenit Dominus, id factum est, ut Rupertus in c. 2. Cant. existimat, propter flagitia Regum, quorum largam mentionem in suis libris Scriptura facit. Itaq; notam contraxerant coronæ, & sceptræ Regum, quod in capitibus manibsq; fuissent hominum improbissimorum, quorum facinorosa obstiterent, quò minùs Saluator mundi in humani generis salutem deproperaret. Quid ergo fecit Deus? Stellam emisit, quæ tres Reges adduceret ad colendum,

dum, adorandumq; illum, vt sceptrorum ac diadematum regionum gloria refarciretur, cum in capita manufq; hominum inciderent, qui suâ demissione & religiosâ pietate instaurarent, quicquid superiores illi nefarijs studijs suis & sceleribus demoliti fuerant: Et hoc est mysterium, quod S. Matthæus velut intento digito demonstrat, dicens: *Ecce Magi ab oriente Generunt.*

Aliud porro mysterium occurrer diligentius inuestigantibus, quare tres, neq; his vel plures, vel pauciores venerint Christum adoraturi: Cur verò tres? Causa haud dubium ea est, quod ex septendecim generationibus prosapia Christi S. Matthæus *quatuordecim solum generationes dicit, prætermittis Ochozia, Ioas, & Amasia*, vt obseruauit S. August. q. 83. ex nouo testam. cap. 4. Erant hi tam impij & sacrilegi, vt non mererentur inseri catalogo genealogiæ Christi. Itaq; tres coronæ, & tria quædam sceptrâ grauem iniuriâ acceperant ex manibus trium abominabilium regum. Veniant proinde tres alij Reges, qui talium diadematum & sceptrorum aboleant maculas, & Euangelistâ, qui tres reges è libro generationis Christi expunxit, idem cum magno mysterio dicat, quod tres alij veniunt, vt fœda illorum priorum vestigia oblitterent: *Ecce Magi.*

Quando amantissimus ille pater recepit filium iuniorem, qui peregrè profectus omnia sua decoxerat, vt reditum illius festiuium redderet, lautum, vt Lucas c. 15. refert, splendidumq; conuiuium instruxit, vitulum pinguem mactauit, tum cunctos domesticos acceperat, cumq; omnes mensæ accumberent, dixit: *Manducemus, & epulemur, & communibus plaussibus reditum perditui huius filij celebremus.* Annotauit in hunc locum Catetanus, quod *commune conuiuium, communisq; lætitiâ patri, filio, & seruis describitur, vt & serui, qui hoc non mererentur, ad mensam Domini admissi fuerint propter reditum filij.* Quid causæ sit, quod plura, quàm sunt meriti, accipiant famuli, datumq; eis fuerit, quod non debebatur? Vt hoc capias, obserua id, quod de prodigo filio suprà dicitur, nimirum quod post malè dissipatas ab illo facultates *facta est fames & valida in regione illa*; in quâ S. Pet. Chrysol. serm. 2. *Luxuria, Geni, gula, fames, torior apponitur, vt perditus & malè consultus adolescens conuertatur.* Propter illum solum fames omnes obtrunxit, quod merito dolebat, & summæ ignominie loco ducebat, cum sui vnus gratiâ tam multos affligari & vapulare cernebat. Quid autem inter hæc faciat pius pater? Ab-

stergit hanc filij labem, expungit turpem notam, propter illum mensâ suâ dignatus famulos, quibus id honoris minimè debebatur. Itaq; *commune conuiuium, communisq; lætitiâ patri, & filio, famulisq; describitur*, vt si quidem ignominiam ex eo contraxerat filius, quod illius ergo famem tolerabant, qui eam peccando non meruerant, nunc eius causâ famuli abundant, & ad mensam, quâ indigni erant, admittantur, itaq; famis dedecus honor affluentie obtegat.

Res indubia est, & quam nemo nesciat, posse vnus actionis esse plures fines. Hoc ita præstituto quæri potest, aliamne præterea ob causam hominibus edendum bibendumq; se Christus reliquerit, quàm vt eis vniretur? Aio verò id etiam factum, vt à probro quodam homines absolueret: Angeli namq; in lege veteri gloriabantur, quod sua in beatitudine haberent: edulia, & quæ homines nec labris extremis, ac ne oculis quidem vsurpare digni essent: Sic nempe Raphaël vtriq; Tobie dicebat: *Ego cibo inuisibili & potui, qui ab hominibus videri non potest.* Sic; Tob. 12. v. 19. tanquàm dixisset: Vos existimabatis, me rudibus cibis vesci, quos homines escitare soliti. Fallit vos opinio, nam Angeli omnes mero nectare, & ambrosiâ, talibusq; ciborum lautitijs fruimur, quas ne spectare quidem homines digni estis. Quis dubitet quin suppuduerit homines, quod Angelos tot delitijs affluere cernerent, cum ipsi tam ingentem famem, & inopiam paterentur? Quid inter hæc Deus? Natiua pietate suâ vsus, permutauit vices, seq; ipsum in Sacramento Eucharistico in cibum & potum homini dedit, vt si quidem homo ante hæc Angelo suæ esculenta inuidebat, inuideant Angeli deinceps felicitati hominis, cui Deus ex se ipso edulia præstitit, vt homo iam illo vescatur, *in quem desiderant Angeli prospicere*; 1. Petr. 1. v. 12. vt videas quàm dextrè consulere honori aliorum Deus possit.

In casto Iosephe iniuriâ velut tolerarant somnia, cum propter quædam ab illo narrata plurimas perpeti calamitates debuit, quas liber Genesios prodixit. Vidit somnium Pharaon, quod alius, quàm Ioseph, interpretari nemo potuit, pro quo officio Principem Ægypti, & Imperij Dominum illum constituit. Quare voluerit Deus, vt per somnium Ioseph in tantum prosperitatis saltum emergeret? Responder S. Chrysostomus hom. de Ioseph, to. 5. *Vide quâso mysterium, propter somnium cecidit Ioseph, propter somnium est libertate donatus; detrimenta & iacturas primi somnij refarcivit Deus* prospere-

prosperiore fortunâ secundi. Solenne hoc illi est, versuam cuiq; existimationem restituat.

Apud S. Ioannem habes, quod cum vitam vitæ author posuisset, *Unus militum lanceâ latus eius aperuit*; Ioan. 19. v. 34. *Et continuo exiit sanguis & aqua.* Cum ex sanguine & aquâ coaluerit mylteriû vnionis Christi cum Ecclesia, quærere libet cum S. Ambrosio: *Cur de latere ea exierunt?* Respondet ille l. 5. de Sacram. c. 1. *Quia Unde culpa; inde gratta.* Magnum probum sustinuit latus Adæ, quod ex illo prodijisset Eua, quæ totum euerit, & de statu suo deiecit genus humanum: Succedat ergo huic aliud latus Christi, ex quo altera Eua, hoc est, eius Ecclesia ceu sponsa formetur, ex quâ filios suscipiat, qui celum habitatoribus locupletent, vindictq; lateris Christi gratta ab opprobriò latus Adæ.

Psalmo 95. cum de aduentu Christi loqueretur Propheta Rex, aiebat, nullum fore in saltibus vel arborem, vel plantam, quæ non præ gaudio subsulter, quo tempore Saluator adueniat, dicens: *Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum à facie Domini, quoniam genuit.* Cur verò præ cæteris rebus tam festiuis lætitie demonstrationibus aduentum Domini arbores celebrabunt? Respondet percommode Euthymius: *Eò quod ex eis sumendum sit salutare Crucis signum.* Magnum probum interpretabantur, illatumq; sibi putabant arbores reliquæ, quod una quædam totum hominum genus intoxicasset: Cumq; viderent in alia arbore (in qua Christus erat occubitus) instauranda damna prioris, plurimum gauisæ fuerunt ex consideratione pietatis Dei, cum agnoscerent, quam ille amaret depellere iniurias, si quæ alijs irrogatæ.

Idecirco etiam hodie in monte Thabor, ex quo illum deorsum præcipitem agere voluerunt, ostentat gloriam suam, vt nunc aboleret dedecus, quod ille mons tunc passus est. Hanc ob rem ait Euangelista: *Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem in montem excelsum, &c.*

PERIOCHA II.

Assumpsit.

Ad bona duci necesse est hominem, ad mala ipse pronus vadit, vt qui plerumq; sit infirmus ad bona, fortis ad mala.

Notanda sunt verba, quibus describit Euangelista, quâ ratione in montem penetrârunt discipuli ad visionem gloriæ Dei. *Assumpsit illos Iesus,*

inquit, non ipsi per se ascenderunt. Nec dubium, quin singulari cum mysterio factum fuerit, vt sic loqueretur Euangelista, quò nobis indicaret, quàm arduum accidat ho nini virtutis iter, & ex aduerso, quàm pronè promptus ad vitia concedat. Hanc in rem sic ait Iustinianus Episcopus in epil. ad Petrû Episc. & refertur in 5. Synodo Constantinop. *Impium facile susceptibile est, melius autem non.* Mala leuiter amplectimur, secus ac bona: Homo nimirum ex peccato ita vulneratus & vitiatus fuit, vt omnis illi ad bonum acclius, declius ad malum sit via. Semper ad peccandum robustus est, ad benè agendû inualidus. Peccatores quosdam ita olim compellabat Christus: *Vos ex parte diaboli estis, & desideria patris vestri vultis facere*; Ioan. 8. v. 44. vbi acutè notauit Cardinalis Caietanus, non dictum à Christo, esse illos promptos ad faciendum ea, quæ diabolus imperaret, sed quæ vellet: *In quo ostendit, eos esse obsequentissimos filios diaboli, & potè qui non expectant præcepta patris, sed spontanes sunt ad implendâ desideria patris.* Tam promptus ac paratus est ad malè agendum homo, vt fac sit suspicari, dæmonem quicquam perperam actum velle, quò extemplo enixè id faciat.

Centurio Evangelicus, vt potestatem suam declararet, non aliam inuenit exaggerationem, quàm eam conspicuam faceret, quàm vt diceret, vix aliquid imperare militibus suis, quin eos dicto obediētes haberet, quin eodem statim momento quicquid iussu facerent: *Dico huic, Vade, & vadit, & alij Veni, & venit, & seruo meo, Fac hoc, & facit*; Matth. 8. v. 9. Prompta sanè obediētia famulorum, qui tantâ cum subiectione seruiebant domino suo S. Theod. Studita catech. 26. ait, peccatum posse commodius vti tali sermone ad eos, quoscunq; obsequentes habet: *Nam ad eundem modum, ac multo potentius iubet sub se subiecto peccatum: loquere fada, & loquitur, Nefaria designa, & designat.* Tam mougerum se præbet homo peccato, vt vix oculo annuat, quando promptissimè absq; vllâ repugnantia, obtemperat. Non sic virtuti, cuius præceptis agrè acquiescit, difficulter satisfacit mandatis, quòd pulchrè expressum à S. Prospero Aquitanico de vita conteplat. l. 3. c. 30. vbi humanum hac in re ingenium sic describit: *A bono instabiles, mali tenaces, lati ad prospera, fragiles ad aduersa, inflati ad obsequia, anxij ad opprobria, immoderati ad gaudia, faciles ad humana, difficiles semper ad honesta.*

Habent nescio quid illud, praua opera, vt malè agendi semper sit parata tum occasio, tum facultas.

Sicim patiebatur Christus è cruce pendulus, cuius acerbitem & grauitatem ex eo arbitrari possumus, quòd ab hostibus leuamen illius petijt, dicens: *Sitio*; quòd cum S. Ioannes retulisset, mox commemorat: *Vas ergò erat positum acetoplenum*. Vbi pèdo illud, quod ait: *Vas ergò erat positum*, & paratum, quia vt Christo fel & acetum propines, omnia semper in promptu reperias, & quæ malè, idem promptè fit ac repentiè, difficulter autem & morosè, quæ faciendum benè.

Hoc illud est, quòd amarè deplorabat S. Leo Papa, quando hæc in ferm. de Octauâ Apostolorum effebat: *Pudet dicere, sed necesse est non tacere. Plus impenditur damonis, quàm Apostolis; Et maiorem obtinent in sana spectacula frequentiam, quàm beata martyria*.

Fecit conuiuium Assuerus, omnium, quæ sol vidit, sumptuosissimum. Fecit conuiuium Christus omnium, quæ cogitari possint, pretiosissimum, quando seipsum alendis animabus in cibum & potum dedit. Habuit Assuerus suos, habuit suos Christus conuiuius. De Assueri conuiuium tamen cum loquitur Scriptura, sic ait: *Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum*; Esth. 1. v. 8. Christus verò discipulis suis dicebat: *Accipite, comedite, bibite ex eo omnes*. Hic mandat, vt bibant, ibi nemo tale quicquàm præcipiebat, *nec erat qui cogeret*: E contra fieri debuisse videtur, vt in illo profano conuiuiu cogèrentur certare poculis, in hoc diuino seipsum quisq; vrgeret. Cur verò contrarium accidit, vt ibi quidem nemo cogeret, hic autem Christus bibere iusserit? Causa ea est, quàm tractamus, quòd accliuus sit homini omnis ad bonum via, vt decliuus ad malum, adeò præcepto opus habuit, vel vt diuinissimas illas epulas lumeret, nec quicquam necessum fuit, vt in conuiuiu Assueri cogèrentur, quando hoc suapte sponte ferè faciunt, vt sese nullo etiam inuitante expleant & ingurgitent mero.

Hoc est, quòd S. Chrysof. dixit. *Prò nefari! Minatur Deus, Et contemnitur, persuadet diabolus, Et auditur*. Vt ne ieiunio te emacies, mille semper infirmitates obstant, vt ne flagris te ipsum corripas, ægra valetudo facit, & satis tamen superq; virium, vt tota nocte pergrasseris, plateasq; omnes oberres. Quàm eleganter hoc dictum à S. Ephr. ser. in Patres tempore suo consummatos: *Ad nugas expediti, ad preces pigri, ad iracundiam feruidi, ad charitatem frigidi, ad delicta parati, ad continentiam difficiles, ad bona segnes, Et ad mala præcipientes*.

Acutissima S. Gregorij Nysseni l. in Hexam. ob-

seruatio, initio conditi orbis tenebras iniussas produxisse, lucem verò expresso Dei mandato productâ: *Fiat lux, Et facta est lux*. In quæ ille: *Lux quidem, Et esset, diuinum mandatum expectauit, tenebra autem etiam sine mandato existerunt*. Mirum! vt lux prodeat, Dei mandato opus est, vt tenebræ totam occupent & obscurant terram, nullum requiritur præceptum. Iurassem ego, inquit, idita futurum, vt bonum sine iussione non prodiret, malum verò nullo expectato præcepto se ipsum vltro proderet: *Tenebra autem sine mandato existerunt*.

Huius rei ea causa est, quàm S. Anastas. Sinaita his verbis digessit: *Magna est cæcitas nostra, magna socordia, non reperitur apud nos compunctio, sed tota mens nostra conuersa est ad voluptates, Et sæpè fit, Et in theatris, Et reliquis diaboli operibus occupati non desatigemur, at in Ecclesiâ Dei ne Enam quidem horam adflare volumus, Et si de diuino Euangelio longior institutare recitatio, Et si sacerdos preces paulò diutius protrahat, tristitia afficimur, etsi, qui in cruentum sacrificium offert, paululum cunctetur, fastidimus, Et escitamus, Siq; ad sanas actiones voluptatesq; nos recipiamus, à diabolo impellimur. Grandis est miseria nostra, charissimi*. Hæc ille orat. de sacra synaxi.

Eam ob rem dicit Euangelista: *Assumpsit Iesus Petrum &c. vt significaret, quàm difficile homo pertrahatur ad bonum, quàm leuiter ad malum abducatur, vel potius, ipse vadat*.

PERIOCHA III.

Seorsum.

Qui gaudere vult fauoribus & delictis Dei, necessum est, vt illum solum quærat.

Quàm dedignabunda est consolatio Dei! Dixit hoc S. Laurent. Iustinianus, inquitens: *Delicata est diuina consolatio, Et non datur admittentibus alienam*. Quæ anima vult Dei fauoribus, eiusq; suauitate frui, nec tamen carere voluptatibus mundi, ac delictis carnis, ea dicere vale consolationi diuinæ potest, nam hæc sola morari plurimum amat. Vbi enim illa dègit, ibi conuersari corporis studium, & cuticulæ cura non debet.

In principio mundi statuit Deus firmamentum inter medias aquas, vt alias ab alijs segregaret, inquitens: *Fiat firmamentum in medio aquarum, Et diuidat aquas ab aquis*; Gen. 1. v. 6. D. Chrysof. legit: *Fiat paries*; intercedat murus, qui secernat aquas,

aquas, ne aliæ alijs communicent. Hugo de S. Vi-
ctore ait, ex his aquis alias esse symbolum volupta-
tum carnis, alias typum consolationum Spiritus
Sancti. *Fiat ergo paries, & diuidat aquas ab aquis;*
ne voluptates utræq; concurrant, quia fieri nequit,
vt delictijs Spiritus Sancti fruatur, qui nimis diligens
procurator est sui corporis, nec datur inter tumultus
seculi, & negotia mundi, reperire dulce otium
Dei.

Quàm præclare hoc dixit S. Propheta David! *In
pace in id ipsum dormiam & requiescam;* Plal. 4. In
sinu Domini dulcem captabo somnum, sic vt nemo
quietem meam inuermellet. Quare id, Propheta san-
ctæ? *Quoniam tu Domine, singulariter in spe consti-
tuisti me;* vbi quaerit S. Chrysost. *Quid est autem
singulariter?* Responderq; *Securum fugiens homi-
nes improbos ac corruptos,* Quoniam id genus homi-
num consuetudini mihi interdixi, inquit Rex poeni-
tens, quoniam carnis oblectamenta refutaui, suauiter
conquieui in Deo. Solo enim illo gaudere de-
bet, qui cupit gaudere.

Non aliter copiam sui suæ sponsæ facere voluit,
quando hæc illi dixit: *Pone me & signaculum super
cor tuum, & signaculum super brachium tuum;* Cant.
8. v. 6. Difficilia verba, sed in rem nostram à Luca
Abbate commodè exposita, qui ait sponsum hoc lo-
co mutuatum metaphoram à militibus, qui in præ-
sidio arcis cuiuspiam excubant, ne ab hoste occupa-
tur, habentq; suas tesseras ac symbola, sibi ac suis
tanquam nota, & cum quis admitti in arcem petit,
arceatur ab ingressu, suspectuq; habetur, nisi eadem
de nomine explorata habeat. Tale aliquid facien-
dum est animæ, inquit Lucas Abbas, quò tutetur su-
am arcem: *Pone me & signaculum super cor tuum,*
vt si cogitatio quædam ingressum in cordis castellū
petat, tesseram ab ea exigas, & si bona fuerit, si pia,
si religiosa, admittas, sin mundana, quæ carnem spe-
ctet, & malas voluptates, neq; symbolum nouerit
(nosse autem talis cogitatio non potest) ab intro-
itu prohibeas, quàm si admittas, Deus inde se sub-
ducer, nec enim simul morari nōrunt. Vt Deo fru-
aris, tota soli illi exoccupanda domus, qui recessus
intimos ac secretissimos amat: *Delicata est diuina
consolatio.*

Ex hac doctrina accipiemus sensum verborum
illorum S. Pauli ex 2. Corinth. 4. v. 18. *Non contem-
plantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur;*
quæ vt sunt perobscura, ita Paulū inlclamat interpres
illius meliorum optimus S. Chrysost. hom. 52. in
Acta: *Quid dicis? Nonne pugnant verba ista: Visi-*

bilia enim non videntur, inuisibilia autem videntur?
Respondet porro os aureum, ab ijs, qui scholas Dei
triuertunt, facile intelligi quod dixit Apostolus, quia
vt quæ non videntur, videas, curandum est, vt quæ
videntur, non videas. Nullus, quippe *visibilia & vi-
dens, inuisibilia vider, nullus inuisibilia viderens, visibi-
lia vider,* ait ille, tanquam renūciare iuberet cœlo,
eiusq; solatijs eos, qui cupiditatibus carnis dediti
terrena oblectamenta cōsecantur, nec enim potest
rebus illis supernis frui, nisi qui has inferiores à se
abdicarit, nam qui in Deo vult gaudere, in solo illo
delectari debet.

Huc allūsit Propheta rex, quando nobis aperuit,
ad quem modum Deus suam compositam domum
voluerit: *Edificauit,* inquit, *sicut vnicornium san-
ctificum suum in terrâ;* Plal. 77. v. 69. Cor homi-
nis terra est, in quâ Deus regiam suam construxit.
In hac terra Deus construxit suum domiciliū, pro-
more vnicornij. Quid verò vnicornium in spelæo
suo habeat, cui simile quidpiam domus suæ esse Deus
voluerit? Incognitus ait: *Secundum Naturales & vi-
nicornis est talis natura, quòd nullum animal permissit
ad suum cubile accedere.* Quod ergo Propheta
ait, Deum excitaturum sibi domiciliū ad modum
vnicornij, tale est, ac si diceret, vacuam omni alio
hospite debere esse animam, quæ Christum cupit sus-
cipere, sicut ne cogitatum quidem admittat, qui
non dirigatur ad maiorem sui sponsi gloriam. Nam
si cogitatum quempiam admittat illi non admodum
gratum, cedit hospitio, & deserit locum: *Delicata
est enim diuina consolatio.*

Non committam vt vobis debeam subtilem quan-
dam Eusebij Emisseni meditationem. Matthæus re-
fert, Petrum occasione quorundam verborum, quæ
à Christo audierat illi dixisse: *Ecce nos reliquimus
omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis?* Cui
Christus: *Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis
me, sedebitis super sedes duodecim.* Matth. 19. In
quæ Eusebij obseruatio sic habet: *Duo Petrus pro-
posuerat, sed alterum Christus assumpsit. Non enim dixit,
Vos qui reliquistis omnia, sed dixit, Vos qui secuti estis
me. Sufficiens ergo fuit alterum dicere, quia
& itaq; in vno continebantur.* Hæc ille homil. 4. de
nat. Apostol. Præterit Christus, quæ Petrus reli-
quisse omnia primum dixerat, quæ enim dixerat,
fuisse secutos Christum, is eodem ipso reliquisse o-
mnia affirmarat, qui enim Christum sequitur, is to-
tam corporis curam, & voluptates carnis, & sangui-
nis vniuersas relinquit, necesse est.

Id hodie cernimus. Christus enim in montem ex-
cessum

celsum seorsum abducit discipulos suos, cum eos tanta gratia vult dignari, ut gloriæ suæ spectatores faciat, ut nobis insinuaret, solum illum inuestigare, exquirere, persequi debere, qui suauitate eius infundit & frui cupit.

PERIOCHA IV.

In montem excelsum.

Molestiarum, & sudoris pretio gloriam suam nobis, & quietem Deus vendit.

Nescio quis non plurimum mirari possit, videns quæ hodie discipulis suis Christus fecit. Ostenturus illis suam gloriam, & festum diem procuraturus, in montem sublimem per asperas rupes, & confragosa saxa eos adducit, cum per antiqua prata, & iucunda nemora ad tanti spectaculi gaudia promouere debuisset videatur. Sed est mysterium & momentosa doctrina, quam nobis proponit Euangelista, dum ait, quod Christus in montem, eumque excelsum discipulos suos adduxit, ut gloriæ suæ spectatores faceret, quo significabatur, quod gloria non occurrat, nec reperitur in delitijs, sed magnopere desiderandum esse, & superandos montes, & transcendendos cliuos, & calcandas difficultates, ut ea inueniantur.

Dixit Dominus Abraham: *Ego Deus omnipotens, ambula coram me, & esto perfectus*; Gen. 17. v. 1. Hæc S. Ambrosius lib. 1. de Abraham sic legit, *Ego sum Deus tuus, emerere in conspectu meo, & ambula sine querela*. Quid est quod ait, *Emerere coram me*? Sumpta est metaphora ab ijs famulis, qui constitutam ex conuentione mercedem ante flagitant, quam seruiuerint, quibus, cum anticipatam poscunt remunerationem, respondere patresfamilias solent, mereantur primò, tum certam expectent mercedem. Nam solutionem petere prius, quam seruiaris, & compensationem postulare officiorum, quæ nondum præstiteris, rationi non est consentaneum. Dixerat Deus Abraham. *Multiplicabo te vehementer nimis*, sed primùm *emerere coram me*, nec enim ante te augebo, quam strenuè impigrèque laborando, ac sudando eam apud me gratiam inieris. Et *ambula sine querela*, nec molestiè eam pactionem accipias, lex enim inuiolabilis obtinuit, ut nulli gloriam & quietem impertiar, nisi qui sudoris, & infatigabilis laboris pretio eam commeruerit.

Ex quo illud accipio, quod non est vera, quæ sine labore obtinetur, gloria, sed illusio potius, quam

gloria. In actis Apostolicis fertur, quod Petrum inter milites, à quibus obseruabatur, catenis vinctum conuenit Angelus, ruptisque vinculis exemit carcere: Et ille *exiens sequebatur eum, & nesciebat quod verum est, quod fiebat per Angelum, existimabat autem se visum videre*; Act. 12. v. 9. Quà de causa Petrus deceptioni & illusioni tribuere potuit suam libertatem? Ob eam, credo, quam facer textus subindicat, dicens: *Erat Petrus dormiens inter duos milites*; itaque magis ludibrium sensuum, & somnium putabat, quod videbat, quam quod verè liber euaderet. Quoniam Deus (cuius hac in re morem Petrus nōrat) non impertit sua beneficia, & fauores otiosis, segnibus, ignauis, sed impigris & laborum patientibus, Quam opportunè hic nobis S. Chrysostomus occurrit, in cap. 6. ad Ephes. dicens: *Ita videlicet dormientes, beneficia Dei non sentiunt*. Ut non absque re, nec immeritò putarit Petrus, lusum esse, quod è somno in libertatem adscisceretur, stertentibus enim Dei dona non proueniunt, quæ ille contentioso labori astricta voluit.

Non debeo hic tacitam præterire quandam S. Gregorij Magni insignem meditationem. Ioanni Euangelistæ Angelus quidam præcepit, metiri templum & altare, & quotquot in templo aderant, idque virgâ aureâ, atrium verò exterius ne metiretur. Surge, aiebat, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo, atrium autem, quod est foris templum, ejice, & ne metiaris illud; Apoc. 11. v. 1. & 2. Vbi primùm sciscitor, quare templi partem interiorem, vnaque illos qui intus aderant, demetiri Ioannes iussus fuerit? Respondeo ex doctrina Patrum Sanctorum, quod illa dimensio erat quædam velut acceptio mensuræ vestitus gloriæ, quam habituri erant in cælis, qui multo labore & sudore, illam præmerebantur in terris. Es war ein Maßnem, meti des Rleyds der Herrlichkeit / deren zu gewarten im Himmel / die sich drumb bearbeiten / vñnd bemühen auff Erden. Iam & illud percutor, quare Ioannes atrium, quod foris erat, metiri prohibitus? Quare non æquè illi parti, ut cæteris sua gloriæ stola designabatur? Cui vsui erat atrium, ut tam exosum esset Deo? Non alteri, quam hic Madriti atrium, & forum S. Philippi, quod soli ferè vacui & feriati oberrando terunt. Itaque atrium illud symbolum erat hominum otio affluentium, qui curâ omni & negotio vacabant. Quod ergo Deus Ioanni mandauit, ut templum metiretur, & eos, qui templum frequentes colebant, ut iusta illis gloriæ vestis designaretur, atrium verò exterius ne metiretur, neue

neue definiret stulam inerbibus ac desidibus, aut male feriatis, eo nobis significatum fuit, illis tantum pararam gloriam, qui amant morari in templo, & precandi sunt studiosi, salutemque suam indefesso labore curant, non obambulationibus, non voluptariis, mollibus, delicatulis, & qui in otio desides viuunt. Audiamus S. Gregorium: *Quid aliud significat atrium, quam latitudinem vite presentis? Et recte foris templum sunt, qui per atrium designantur, atque ideo metiendi non sunt, quia angusta est porta, qua ducit ad vitam, & latitudo vite improborum non admittitur ad mensuras & regulas electorum.* Hæc ille in cap. 38. Iob.

Serui quidam Cornelij Centurionis, vt est in libro Actuum Apostolicorum, ad Petrum missi ex Domino suo rogauerunt, veniret, illumque; ad fidem, & cætera, quæcunque animæ salus requirit, erudiret. Cum his obuiam fieret Petrus, aiebant: *Cornelius Centurio, Vir iustus ac timens Deum, responsum accepit ab Angelo sancto accersire te in domum suam, & audire verba abste;* Act. 10. v. 22. Quorsum laudes Cornelij tam magnifice prædicant, illumque à sanctitate, iustitia, Dei timore, præclarà apud omnes existimatione, & Angeli alloquio tantopere commendant? Occurrit hic S. Chrysostomus: *Dicunt laudes, & persuadeant, quod & Angelus apparuit illi; Putabant non posse persuadere Petro, visum illi, locutumque Angelum, tamque eximio desuper fauore cumulatum, nisi præfati, esse virum omnium integerrimum, intaminatissimum, quia eam cœlitum gratiam, & Angelorum tam familiarem consuetudinem non meretur, nisi qui orationi deditus, carni suæ infensus, appetitiones suas prauas iugulat, & obtruncat.*

Quis Ruperti quandam subtilitatem huic rei nam dissimulare possit? Memorat S. Ioannes Evangelista, Christum, vt celebratissimum illud multiplicatorum panum, & piscium miraculum operaretur, abiisse *trans mare*, cui extemplo subiicit: *Subijt ergo in montem* Iesvs. Bonus logicus fuit Rupertus, itaque hæsit in hac consequentia, *subijt ergo in montem*, atque: Ex quo antecedente confici potuit illud, *ergo*, vt legitima sit consequentia? Respondet venerabilis Abbas, deduci ex illo antecedente, *Abijt trans mare*, adeo bonam esse consequentiam, quæ mox inferitur, *Ergo subijt in montem*, Nam si mare symbolum est laborum, & afflictionum, & mons ob suam altitudinē typus gloriæ & requietis, ex lege, quam Deus constituit, nec illud consequens inferri potest ex alio antecedente, nec ex illo ante-

cedente fieri aliud consequens. *Abijt trans mare.* Ergo *subijt in montem*. Optima, iustissima consequentia. Toleras aduersa? Ergo potieris gloriā. Legitima ea consequentia est, Deus enim ita destinatum habet, vt patiatu miseriam, qui sperat gloriā, & exerceat laborem, qui vult requiem. Non in tempestiue Ruperti verba nunc venient: Ergo, inquit, *quia trans mare abijt*, idcirco ipse quoque, *in montem subijt*, quia videlicet propter hoc illum Deus exaltauit, quia factus est obediens & ceteris, ad mortem, ad mortem autem crucis. Hæc ille in cap. 6. Ioan.

PERIOCHA V.

Vt oraret.

Omne opus bonum, orationis vel maxime, magnâ cum attentione persciendum, in distractione namque collocata habet demon & sua lucra, & nostra damna.

S Lucas dicit, secessisse Christum in montem, & oraret, vt nobis exercitandæ orationis modum relinqueret, quia locus solitarius aptus est orationi, inquit Hugo Cardinalis, vbi eugætionum pauciores occasiones, quas à nobis ita vult Deus euitari in omni boni operis vsu, vt toti simus semper in eo, quod agimus. Talia nimirum opera probat Deus, & diuitem retributione compensat.

Matthæi 6. cum de varijs Beatorum generibus Christus Saluator loqueretur, de ijs, qui iustitiæ exercitationi assueuerunt, sic inquit: *Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam*: Mihi videtur, satis fuisse, si dixisset: Beati qui desiderant, & expetunt iustitiam; sic enim virtus abundè dilaudata, & commendata ijs fuisset, qui eam opere erant exhibaturi. Cur verò dixerit: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam*? Respondet Cromatius serm. 8. de beatitudinibus: *Quia si iustitiam vnusquisque nostrum esuriens, ac sitiens, desiderans concupiscat, non potest aliud quam iustitiam cogitare, iustitiam quærere, quia esuriens ac sitiens necesse est id, quod sitit, concupiscat.* Non fuit satis Redemptori nostro dicere, desiderare iustitiam, sed esurire & sitire eandem monendum putauit, quisquis enim fame ac siti laborat, aliud quam cibum ac potum nunquam cogitat, quod apud ægros videas, qui nihil meditantur, nihil animo agitant, nisi riuos & fontes, nec rei alterius præterea meminerunt. Ad hunc modum vult à nobis Dominus opera virtutum exerceri, vt siue precemur, siue Missam auscultemus,

nihil aliud commentemur, nihil animo versemus præter id, in quo versemur.

Cum Paulum equo deieciſſet Chriſtus, antequàm illi loqueretur, circumfulſit eum lux de cælo, quæ perterrefecit, vt habet Lucas Act. 9. Quare lux illum circumfulſit? Nonne ſatiùs fuerat, ſi priùs illi locutus fuiſſet Dominus, & cum eo expoſtulaſſet, demùm verò luce ac ſplendoribus conueſciſſet? S. Ioannes Chryſoſt. h. de laudibus Pauli tom. 3. ait, ſingulari Chriſto conſilio, id factum, *vt cum ſilentio vocem audiret.* Cingeſcit lux, & conterrebat tam noui & rari miraculi euentus Paulum, ex quo fiebat, vt admodum attentus eſſet, cum illi loqueretur Chriſtus, nec quidpiam illum diſtraheret. Sic nos vult Deus attentos, & totos in eo, quod pro ipſius cultu facimus, vt illi gratificemur opere, quo obſeruamus.

Et quanquam attentionem virtutum opera omnia exigant, vna tamen oratio eam inprimis requirit, poſtulatque, vt liberæ, vagæque inſrangentur cogitationes. Deo enim loquimur, cum precamur, & parùm reuerenter facimus, ſi aliud mente verſamus, cum orationi operam damus. Ioannes Apoc. ſuæ cap. 1. v. 10. ait: *Fuit in ſpiritu;* in ecſtaſi totus Deo occupatus. Tunc ſubdit: *Et audiui poſt me vocem magnam.* Quæri poteſt, quid à tergo Ioannis fuerit, cum is in ſpiritu eſſet? Rupertus, tale quidpiam percunatus reſpondet: *Nimirum totus mundus, quicquid corporeis oculis cernitur.* Totius mundi, & omnium, quæ mundus habet, obliuio illum ceperat. Hoc nempe agere debet, quiſquis Deo gratiam vult offerre orationem, vt quando ſeſe ad eam comparat, non meminerit cuiuſquam rei, nec ad alia aduertat cogitatus, quam ad ea, quæ tractat.

Moyſes reſert, apparuiſſe Dominum Abraham, & terræ promiſſionis ſpem feciſſe, mox ubi ab illo nepos eius Loth ſecceſſiſſet: *Dixit Dominus ad Abram, poſtquam diuſus eſt ab eo Loth, Lena oculos tuos, Et vide Ec.* Gen. 13 v. 14. Si quæras, cur Deus Abraham alloquio ſuo dignatus non fuerit, donec coram haberet Loth, virum alioquin probum, & ſtudioſum, reſpondet Abulenſis, id factum, vt nobis documento eſſet, Deum, cum illi vel aures damus, vel per orationem communicamus, nos admodum ſolitarios velle, & abſitos ab omni illo, quod diſſipare, aut auocare cogitationes noſtras poteſt, cum illi operi operam damus, ex quo ipſe ſingularem capit voluptatem. Abulenſis porro ſic ſcribit: *Notanter dixit, Poſtquam diuſus eſt ab eo Loth. Cum enim morarentur ſimul, non apparebat*

Deus Abraham, cum autem receſſit Loth, immediatè ei apparuit Deus, Signum eſt pro contemplatiuis viris, non enim ſpiritibus carcahatus mundi variis ſollicitudinibus occupatis apparet Deus, ſed mentibus ab omnium mundanorum ſtrepitibus vacantibus. Hæc ille.

S. Paulus Apoltoſus in eo conſtituit certitudinem illam, quâ ſperare poſſumus non eſſe filios Dei per gratiam, quod illum velut patrem inelamamus: *Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater;* Rom. 8. v. 15. Subnotauit hic acutè Caietanus phraſin Apoſtoli, inquit: *Non dicit, in quo dicimus, quod commune eſt Chriſtianis omnibus, ſed in quo clamamus magnitudine affectus, quod eſt proprium verè filiorum.* Qui exanimatus magno cum affectu, flagrantique deſiderio Deo dant voces, ij verè ſe illius filios præſtant, illos caros habet: Illa enim bona eſt oratio, ſub qua non euagantur cogitationes, neque diſtrahuntur aliò animæ vires, & clamamus magnitudine affectus.

Dignum conſideratione eſt decretum, quod olim ex Deo promulgabatur in campo priùs, quam ſigna cum hoſte conferrentur, idque tale, vt ne in pugnam deſcenderet, qui cæptam domus ſuæ fabricam non abſoluiffet, & qui vineam plantafſet, neque fructus eius aliquos legiſſet, & qui recens deſponſatus, thori voluptates nondum libaſſet. Lex in Deut. cap. 20. v. 5 6. 7. ſic habet: *Qui adſificauit domum, qui plantauit vineam, qui deſpondit uxorem, vadat, Et reuertatur in domum ſuam.* Quare hos abeſſe à pugna Deus voluit? Commodè ad rem præſentem reſpondet Philo, inter varias rationes, quas ille commemorat, hanc eſſe vnā, quare tales conſigere noluerit: *Ne præſentes corpore in exercitu, abſint animo, neceſſe eſt enim mentem illò tendere, qui deſiderio trahitur.* Sic ille l. de fortitud. At ſi tantam in militibus pugnaturs deſiderauit attentionem, vt corpus & animam, & vires omnes eò conuerterent, quam non ab his, qui orare inſtituunt, attentionem expoſcet, vt ſancto illi exercitio debita cum reuerenciâ vacent? Ergo curandum eſt, vt ne inter preceandum effundantur aliò cogitatus noſtri, quod vt fiat, nulli neque ſtudio, neque operæ, aut induſtriæ peſſimus dæmon parcit, vt deſtruat ac perdat fructus, quos pij homines ex oratione percipere ſoliti.

Quisnam ſibi perſuadere poſſit, innoxium Abel mortem incurriſſe ex eo, quod euagari oculis atque animo tantisper voluit? Et hoc tamen illi hecẽ concinquit. Inuidus Cain felicitatis illius, & gratiæ, quâ apud Deum præualebat, decreuit illum trucidare,

erucidare, vtq; farorem animo conceptum in opus explicaret, ait illi: *Egrediamur foras; Alij vertunt: Egrediamur in campum; Gen. 4.* Hic vna omnium hæsitatio est, in quem campum inuitare illum poterit, cum omnia campus essent, & nullæ vspiam domus. Ex S. Cyrilli Alexandrini singularissima sententia Cain hortum iam plantarat, in quem Abelen euocabat, tanquam dixisset: Ruri hortum habeo cultum, ac peramœnum, prodi sis mecum, vt elegantissimorum flosculorum, & totius operis in quincuncem per pulillos concinnè digesti grato spectaculo animum oblectes. Verba Cyrilli lib. 1. Glaphyrorum sic habent: *Audis quo pacto vocarit in agrum, & spectator sua diligentia, culturaq; esset, & pulcherrimæ florum varietate oculos pasceret.* Prodiit cum illo in hortum Abel, dumq; oculis liberiùs euagaretur necem illi Cain intulit. Vbi merito illud attentus consideres, quod in illa honesta animi relaxatione Cain mortem Abeli machinatus adornauit. At si Abel, dum licitè oblectatione se recreat, animumq; à serijs nonnihil diuertit, vitæ iacturam facit, quæ non bona perdet anima in oratione, cui dæmon tanta variarum cogitationum examina inter precandum submittit, vt à fructu illam prohibeat, quam ex oratione consequi potest? Imitemur ergo Christum, qui montem, & secesum orationi delegit, vt nos doceret modum, quem tenere in precibus debeamus, ex quibus cum ille singularem voluptatem capiat, tum nos fructus eximios vberrimosq; haurire possimus.

PERIOCHA VI.

Transfiguratus est ante eos.

Spes præmij, & desiderium gloriæ ignauissimo pedes, & tardissimo cuius alas addunt.

Magnus Mediolanensium Archiepiscopus quærit, quâ gratiâ Christus hodie discipulis suis suam gloriam ostendit? Respondet. Dixerat Christus antehæc: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me; Luc. 9. v. 23.* Id graue & permolestum carni & sanguini erat, quæ solam voluptatem & delicias experunt. Vt Verò ad fortiter ferendam crucem, & asperitates amplectendas accenderentur, superam gloriam hodie illis conspicuam facit, vt qui norât, eâ esse indole homines, vt non facillè gradum promoueant, nisi eos lucris certa exstimulet, cuius tanta est efficacia, vt ignauissimo pe-

des, & serissimo cunctatori alas addat: Ergo bonus & moralis magister, inquit S. Ambrosius, *ne quis desperatione frangatur, aut tædio, continuo viuendi successus fidelibus pollicetur.* Hæc ille in cap. 9. Lucæ.

S. Pater Basilius in Reg. breuioribus interrogat. 26. quærit, quomodo promptus & expeditus fieri is possit, qui ad obsequia Dei ignauus languet, & circa obseruantiam legis tepet? Respondetq;: *Nempe si es persuasum sit, accepturum unumquemq; propriam mercedem.* Erro, si non hilariter ardentèrque ad omne Dei obsequium deinceps prosiliat, dum intelligat modò laboribus suis constitutam gloriam & quietem, nec enim aliud est, quod tam potenter excitet, vt spes beatitudinis, & expectatio gloriæ.

Quam pulchram habemus eius rei figuram! Tertius Regum liber memorat, ita pendè congelasse Dauidem, vt cum operiretur vestibus, non caleficeret. Deliberarunt eius famuli, quo remedio afferre calorem regi suo possent, opportunissimumq; visum est, accerere puellam, quæ illi accumbens frigida membra concalefaceret: *Quæramus Domino nostro Regi virginem adolescentulam, niebant, & foueat eum, dormiatq; in sinu suo, & calefaciat Dominum nostrum Regem; 3. Regum 1. v. 2.* Dictum, factum, conquisitæq; virgo algidis frigidi senecionis artus calefecit.

S. Antiochus hom. 2. quærit, quid illo facto significatum? Respondet, in Dauide frigidum, inertemq; peccatorem adunbratum, eum qui ad virtutem incallescere nolit, neq; excitare sese ad strenuè ineundum pietatis curriculum. Quo verò is remedio curari queat, & inflammari? *Quæramus adolescentulam virginem;* grodeat spes præmij, dormiatq; cum deide, quia hæc illum calefaciet, cunctantemq; ac segnem aded confirmabit & excitabit; vt ex teitudine in aquilam vertat. Hæc enim est efficacia lucris, & vis gloriæ, quæ certò expectatur. Propterea etiam spes (vt est apud S. Eligium hom. 11.) *est dicta, quod sit pes, & progrediendi facultas,* quod claudo pedes, manco lacertos ac brachia, omnibus deniq; vires ministrat, vt vim sibi in via virtutis inferant.

Audite hic magnum aliquem, ac præclarum S. Basilij Magni cogitatum. Quartus Regum liber narrat, descendisse inde currum igneum, flammeosq; equos, qui scintillas emittebant, vt Eliam è terris in cælum subueherent: *Ecce currus igneus, & equi ignes, & ascendit Elias per turbinem in cælum; 4. Reg. 2. v. 11.* Vix currum Propheta sanctus vidit, quando subintravit. Quis non admiretur factum Prophetæ, quodq; nihil veritus ignem, nihil

extimescens flammam, quas ei aculabantur equi, currum intrepidus inscenderit? Præsertim cum nihil sit, quod maiorem homini metum afferat, quam ignis, ut propterea in limine ostij Paradisi excubitor positus sit Cherub cum gladio flammeo, qui aditu prohiberet intrare volentes, de quo S. Bernardus serm. 5. de verbis Isaia sic ait: *Nec incongruè forsitam Cherubim flammeus traditur gladius, Et à ligno Vita incisio pariter Et incensio, quibus nihil carni terribilius, etiam prohibeant corporalem.* At si tam formidabilis est ignis, quomodo non absterrent Eliam flammæ, nec morantur scintillæ, quin plenus animi, nihilq; veritus ineat currum igneum, tanquam is ex argento vel auro conflatus fuisset. Distulit sapientissimè hanc dubitationem S. Basilius Magnus hom. de Baptismo his tam politis verbis: *Eliæ currus equosq; igneos minimè expauit, Verum itineris superni desiderio incensus contra formidolosa est ausus, ac helaris gaudensq; flammanteis ascendit currus, cum adhuc esset in carne.* Hæc ille. Sciebat sacer vates, non esse alium currum, quo iretur ad astra, sciebat illò peti ac penetrari paradysum, itaq; spernebat flammam, despectui habebat ardore, contemnebat scintillas, cum enim gloriam ob oculos haberet, ad quam ille currus subuehebat, nihil extimuit, spes namq; præmij, & desiderium gloriæ ridet pericula, & floccificat omnes difficultates: *Itineris superni desiderio incensus, contra formidolosa est ausus, ac helaris gaudensq; flammanteis ascendit currus.*

Nam ut est apud S. Chrysostomum hom. 28. in Gen. *Talus neq; gladium timet, neq; præcipitum, neq; ferarum dentes, neq; tormenta, neq; lictorum manus, neq; aliquid triste in hac Vita, sed et si carbones videret substratos, quasi prata Et paradysus videret transiit. Desiderium enim futurorum mentem illius transiit.* Hæc ego apud Chrysost. loco præcitato reperire non potui, adeò nec emendare, si fortè, quod vereor, vitium oscitantia typographi Hispani irrepsit.

Dicit aliquid Propheta regius, quod difficilè intelligitur: *Omnia consummationis videri finem, latum mandatum tuum nimis;* ait, Psal. 118. v. 96. tanquam dixisset: Quam expansum & spatiosum est virtutis iter, quam omni offendiculo vacuum, ut velat hortos delitiosos pererraret, quisquis illud inambularet: Nescio quomodo Propheta Rex dicere id nunc potuerit, ut qui alibi contrarium affirmasse videatur, inquiens: *Propter Verba laborum tuorum ego custodivi Viar duras;* Psal. 16. v. 4. Quod si hic asperas virtutis vias appellat, quomodo ibi amplas

& spatiosas vocat? Quis nobis hoc verborum dissidium componet? Conciliauit egregiè Guericus Abbas, dicens, vias Dei & mandatorum illius duras ac graues accidere ijs, qui non respiciunt præmium, quod illorum obseruatoribus est præparatum. Verum cum Propheta ait: *Latum mandatum tuum nimis;* iam præmiserat: *Omnia consummationis videri finem,* id est, vidi omnes vitæ huius ærumnas & dolores finire, moxq; subsequi gloriam & quietem. Secundum hæc nihil mirum, quòd Propheta dicat, esse amplum latumq; Dei mandatum, & facile præceptorum illius iter, cum gloriam ob oculos habuit, qui enim illam intuetur, non videt difficultates, nec vlla vel cernit, vel certè curat pericula. Guericus dicit: *Quod si nimis arctum viam causaris, prospice finem, quò se Via ducit. Si enim omnia consummationis videris finem, continuo dices, latum mandatum tuum nimis,*

Merito expendas visionem quatuor illorum sacrorum animalium, quæ Ezechiel quondam arbitratus, vnos inter alia pedes diligentissimè considerauit, dicens: *Plantæ pedis eorum, quasi plantæ pedis vituli;* Ezech. i. v. 7. quod alij transtulerunt: *Pedes eorum, pedes pennati.* Translationum varietas hæc notanda. Vna enim (quæ est nostra vulgata) ait, habuisse plantam pedis, qualis est grauis & morosi vituli: alia verò pedes eis pennatos & alatos tribuit. Qui id esse potuit? Si quales ignaui & tardi vituli pedes animalium illorum, quomodo volasse affirmat? Si vis à dubio absolui, vide quid post hæc Ezechiel dixerit: *Super capita animalium similitudo firmamenti;* ibid. v. 22. Effigies quædam cæli capitibus eorum imminebat. Hinc iam intelligo, quòd animalia ea & graues impeditosque vituli, & alis instructos, atq; ad volandum ex promptis habuisse feruntur pedes, eo nobis significatum, illum, qui sibi ob oculos ponit cælum, cogitatq; gloriam, & mercedem, & quietem, ita incitari, & animari, & inflammari, ut vel si tardissimus, & ferissimus, & ignauissimus bos sit, in velocem damulam, aut illà perniciores aquilam proficiat. Hoc scilicet præmij spes, & gloriæ cupiditas habet, ut negligentissimo cunctatori pedes, & maxime segni alas addat.

PERIOCHA VII.

Loquentes cum eo.

Immensus Christi amor, quò nos complectitur, tam dulces illi fecit penas, & tam gloriosus iniurias, ut hoc illi graue esset, quòd nihil graue pateretur, cum enim affluebatur, tunc diuinæ suæ charitatis finem assequeretur.

S. Euangelista Matthæus ait, in illo tam festiuo & gaudio die visos Eliam & Moysen loqui cum Christo. Et quanquam is taceat, quid locuti fuerint, Lucas tamen in silentio prætereire noluit. Dicit nimirum: *Loquebantur de excessu*; de probis, contumelijs, immani morte, quæ passurus erat Saluator mundi Hierosolymis. Sed videntur non satis prudenter, neq; nimis vrbane fecisse, quod de probis tam immoderatis, tamq; immensis contumelijs die tam festiuo agerent. Dicit enim Ecclesiasticus cap. 22. v. 6. *Musica in luctu, importuna narratio*; utq; nemo nisi ineptè Symphoniam in lamentis vitur, sic nec satis commodè factum videtur, quod illi diem tam lætum, rerum tristissimarum commemoratione interpellarunt. Benè istud. At penitus rem inspicientibus occurrerit, comiter attentos, attentè comes fuisse Moysen & Eliam, nec enim gloriam eius magis ornare potuerunt, neq; gaudium melius augere, quàm eo sermone, quem cum Christo de morte illius, cruce, ac totâ passione futurâ, miscuerunt. Tam vehementer enim ille nos amat, ut quod nos arbitramur ignominiam, ipse existimet gloriam, itaq; ut illa Thaboris gloria fieret auctior, *loquebantur de excessu, quem completurus erat in Hierusalem.*

Macrobius, cum loquendi disciplinam tradere vellet, quæ obseruari in symposijs debeat, ut sint matura & grata, summq; leporem & saltem habeant colloquia, ait, eâ de re cum quolibet differendum, quàm tempus, loca, & occasio potentissimum requirere videntur. *Locus enim & temporibus aptare sermones*, id iucundum accidit conuiuijs. Monet præterea, de eo, cum quolibet loquendum, quòd ille maximè oblectatur, qui secus facit, idem omnes è medio conuiuii facies sustulerit: *Qui venatibus gaudet, interrogetur de sylua ambitu. Religiosus si adest, da illi referendæ copiam, quibus observationibus inuenerit auxilia Deorum. Si senex presens est, eum interroga, quæ ad illum pertinent.* Hæc ille lib. 7. Saturn. cap. 1. & 2. Militem de armis, de canibus

venatorem, agricolam de aratro, de Sacrificijs sacerdotem, & eâ de re quemque interroga, quam illi gratam auditu nosti; sic enim blandè illum, atq; vrbane oblectaueris. Hoc est, quod Moyses & Elias in illo gloriæ conuiuiio agebant, cum *loquebantur de excessu*; de crucis ignominia, de probro passionis, de mortis acerbitate, ut talibus leporibus condirent epulum, & festæ diei gaudia amplificarent. Nec enim aliud magis gratum ac iucundum Christo, quàm de talibus cum illo differere, talis enim, tantusq; est illius erga homines amor, ut gloriam interpreteretur, quascunque pro hominibus accepit iniurias, & quietem putet, quòd illorum gratiâ delassatus fuit. Id ex eo videris, quòd illud nostræ vulgatæ: *Loquebantur de excessu*; in textu Græco apud D. Chrysostomum & Euthymium habet: *Loquebantur de doxa, id est, de gloria*; hæc enim Christi gloria, hæc illius festiuitas iucundissima, pati & mori pro homine.

Quærit Plutarchus problematè 18. quare virgines Romanæ, cum Floræ deæ litarent, non adhibuerint myrtum, ad cæteros flores coronarum, quibus sub id tempus se redimere solitæ erant? Et respondet, id factum, *quia myrtus virgis à Gero cesa fuit*; ne vulnera illius refrigerarent, si flagra in memoriam redacerent. Quàm è contra in Christo accidit! Instituit ille diuinissimum Eucharistiæ Sacramentum, ut in dies singulos æterno Patri offeratur. Et quamobrem hoc fecit? *Hæc quoruscunq; feceritis, in mei memoriam facietis*; inquit ipse Cor. 11. Et Paulus ibidem. *Quoruscunq; manducabitis panem hunc, & calicem biberis, mortem Domini annuntiabitis.* Ordinavit hoc Sacramentum amantissimus Dominus, ut sit mortis illius & passionis memoria ac repræsentatio, & videamus, quantum gloriatur de ignominijs & probis, quando illorum sibi vult fieri mentionem, nec enim re aliâ vllâ tam vehementer oblectamur, quàm pœnis pro hominum salute toleratis. Oblectamentum porro, illud tantis auctum est incrementis, ut nihil illi acerbius esset, quàm non pati, erat nempe illius erga nos tam immensus amor, ut tunc pœnalissimè se cruciari putaret, cum nullos pateretur cruciatus, patiendò enim sui amoris finem assequeretur.

S. Petrus Chrysol. cum de amore agit, quo piētissimus hic Dominus nos redemit, ita pronuntiat serm. 69. *Crucem ascendit, sepulchrum patitur.* Verba difficilia. Videtur nimirum contradicere debuisse, *Crucem patitur, sepulchrum ascendit*, ut illum aptius ad canones rhetoricos, concinniusque loquar.

loquitur intelligeremus. Qui ergo factum, quod aliter dixit? Non ille hoc temerè atq; inconsideratè affirmare potuit, cuius meditationes subtilissimarum acutissimas novimus. Quid ergo est, quod ait: *Crucem ascendit, sepulchrum patitur? Ascendere* ex scripturæ, & sacrorum illius interpretum, vsu significat quietem & gloriam. Quod si ita est, quid S. Petrus Chrysol. ait, quod Christus, *crucem ascendit, & sepulchrum patitur*, cum in tumultu quietem cepit, in crucis ligno acerbissimos cruciatus pertulerit? Respondeo ex his, quæ præfatus sum, esse tam ingentem Christi erga nos amorem, tam immensum, quàm nos diligit, charitatem, ut ibi se pati existimaret, ubi quiescens non patiebatur, & conquiescere putaret, ubi patiebatur, itaq; peracutè dictum à Chrysologo: *Crucem ascendit, sepulchrum patitur*.

Accipite aliam nihilo inferiorem Sancti Ephræm subtilitatem. Querit is, quamobrem Christus, qui toto passionis suæ tempore ad omnes verborum, & verberum iniurias contigit, quod de illo Isaias vaticinatus fuerat, dicens: *Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum*; Isa. 53. v. 7. quare inquam is, qui dum flagris cederetur, & spinis coronaretur, ac conspueretur, & pugnis feriretur, & virulentis caullis dehonestaretur, tunc solum loqui cœpit, cum ei carnifex quidam sacrilegâ manu immanem colaphum infregit! *Vnus assilens ministrorum, dedit alapam Iesv*, inquit S. Ioannes cap. 18. v. 22. Quod cum à blasphemo & consecretissimo homine feriretur, innocens Agnus silentium his verbis soluit: *Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo, si autem benè, quid me cadis?* Hic hic labia innoxius agniculus explicat, hic sensum doloris prodit, inquit S. Ephræm. Quæ huius ratio esse queat? Admodum peculiaris est ista illius ex serm. de passione Domini tom. 3. *Omnès servi, dum libertate donantur, alapam accipiunt*.

Quod ille hic affirmat, idem ex Nouella 81. Iustinianis Imperatoris constat, qui cum de mancipijs, eorumq; manumissione ageret, inquiebat: *Emancipationis actio, liberat eos alapis*. Itaq; libertatem servis dabant, qui alapam. S. Basil. Magnus hoc ipsum significauit, dicens Orat. de baptismo: *Nonne Et libertate fruamur, alapam accipies?* Hoc videtur voluisse propudiosissimum verbo, qui Christum tanquam liberius locutum Pontifici pugno cæcidit, velot dixisset: Contemnamus hominem despiciabilissimum, qui sic loquitur, nec enim mentis satis compos videtur, dimittamus eum liberum hæc alapâ

cæsum, neq; mortem ei, & cæteras, quæ nobis propostæ erant, iniurias irrogemus. Hic verò Christus intolerabili dolore pungi, tantumq; non disruppi cœpit.

At latari debuisse videtur, quando tormenta, & probra finem acceptura erant, postquam nemo est, qui non à morte absolui, & vita donari gaudeat. Quid ergo Christus contra facit, tuncq; intimis animi sensibus angere se ostendit, cum de vita illi relinquenda, impediendâq; morte agitur? Hinc hinc magnitudinè amoris illius æstimare licet, qui tunc dolore se lacerari monstrat, cum libertate est donandus, ut passionis illi occasio adimeretur, tunc soluit silentium, tunc sensum animi, & ætioris acerbitem ostendit. Tam in exhausto charitatis igne namq; ardebat, ut mortem sibi parari putaret, cum de vita relinquenda ageretur, & vita donari se existimaret, cum de nece illi inferenda tractaretur.

Grauitè querebatur in medio passionis suæ de hostibus suis, tanquam de hominibus omnium, quos Orbis habet, efferratissimis, dicens: *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt*; Psalm. 68. v. 27. tanquam cælum aduersus eos inclamasset: O quanta est seuitia, quanta immanitas crudelissimorum hostium meorum, qui non exsaturati tormentis, quibus me excarnificarunt, cruciatus etiam cruciatibus cumularunt, & superioribus doloribus tam multis ac magnis alium addiderunt, qui mihi omnium acerbissimus est! Quæ illa pœna, quis dolor, qui tam lachrymabiles voces, & graves querelas Salvatore expressit, ut diceret: *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt?* Quid illud Christo in omni passione pœnalissimum acciderit?

Hugo Cardinalis verbo vnico significauit aliquid, quo mihi sublimis cogitationis materiam ministravit: *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt*, adiungit Hugo acetum, & de hoc addito tam grauitè expostulat, dicens, id illi inter omnes dolores intolerabilissimum fuisse, quod demum fel & acetum propinarunt. Sed quero, quomodo iussit hoc queri potuit, postquam ea illi propinarunt, ut S. Chrysostomus apud Hugonem, & Nicolaus Lyran. affirmant, quò mitigarent dolores, & mortem accelerarent, quorum vtrumq; magis pietatem sapit, quàm inhumanitatem: Atqui si ita est, quid Christus de hac suorum hostium inhumanitate, tanquam omnium grauissimâ queritur? Non miror, Christo visam crudelitatem maximam, eam, quam alius piteratem interpretatus fuisset, nam ut illi dolores pro refrigerio & quiete, pœnæ pro gloria erant, ita quere-

queretur sibi intercipi pœnas, & abbreviari dolores, ut propterea acerbè deploraret, adhiberi sibi remedia, quibus mitterent, & tolerabiliores redderentur cruciatus, dicens: *Super dolorem vulnerum meorum, addiderunt acetum*, & fel, ut ex altero leuius ferrem tormenta, ex altero etiam citius ab eis liberaret. Hinc mihi augetur tormentum, quod diminuitur, quia & pœnas inter glorias meas numero. O bonitas immensa! O charitas infinita! quod me tam vehementer ames, ut acerbissimos cruciatus, pro me toleratos, gloriæ loco ducas, ac tantæ quidem gloriæ, ut hoc pœnalissimum accideret, quod non quantum satis patereris, nimirum flagrantissimi amoris finem assequeris, cum patiebaris.

PERIOCHA VIII.

Bonum est nos hic esse.

Seruus Domini hunc in obseruando illi modum seruare debet, ut nullum amandi modum teneat.

VT vidit Petrus tantam gloriam, voluptatemque expertus est, qualem ac quantam eatenus nullam unquam, plenus admiratione, & absorptus dixit: *Bonum est nos hic esse*, Domine, non desituamus hunc locum. Sed mox Evangelistæ, non fuisse sibi satis præsentem Petrum, cum id loqueretur, *nesciens quid diceret*; adeo obiurgatus fuit, quod eo in loco perflittere, nec inde progredi vellet. Non miror reprehensum Petrum, nec enim rationi consentaneum, ut in hac vitâ quisquam dicat: *Bonum est nos hic esse*. De quo Theophylactus sic habet: *Non est dicendum cum Petro, Bonum est nos hic esse, nam oportet semper proficere, & non permanere in uno gradu virtutis, & contemplationis, sed ad alia transire.* Semper promouendus gradus. Nam si Dominus nullum beneficiendi nobis finem facit, quid nos officia erga illum nostra aliquando intermitamus? Ita est. Nam donec spiramus, semper ad maiora aspirandum nobis est, ut cum insatiabili cupiditate magis magisque illum & amemus, & omni obsequiorum genere colamus. Et hunc gratificandi illi seruare modum debemus, ut obseruendi & amandi nullum neque modum, neque finem faciamus.

Dicebat Christus Saluator: *Ecce ascendimus Hierosolimam.* Querit S. Chrysostomus, quare magis dixerit, *Ascendimus*, quam pergamus, imus, contendimus? Respondet hom. de serpente tom. 3. *Quia qui Christum sequuntur, eos nunquam fas est descen-*

dere, sed semper ascendere. Qui Christi sequaces esse volunt, nunquam ij figere gradum, nunquam dicere cum Petro debent: *Bonum est nos hic esse*, quia audient, quod nesciant, quid dicant, semper enim sine intermissione progrediendum; quando & Deus nunquam intermittit beneficijs ad pergendum innitare & obligare.

Querit Ioannes de S. Geminiano, quare sponsus diuinus sponsæ suæ staturam potius palmæ, quam alteri cuius arbori comparat: *Statura tua assimilata est palma*, inquit, Cant. 7. v. 7. Quid præ cæteris arboribus habet palma, ut ob id sibi sponsam perplacere sponsus dicat, quod corporis structuram tali arbori non ab similem habeat? Respondet de S. Geminiano serm. funeral. dist. 5. serm. 33. *Palma quò annosior, tantò fructuosior*; Arbores reliquæ cum proficiunt ætate, sterilefcunt, paucioresque ferunt fructus, quo plures numerant annos: Palma è diuerso *quò annosior, tantò fructuosior*, & crescit cum annis fertilitas, maioreque copiâ dactylos producit, cum conuenit. Hinc iam intelligimus mysterium. Eæ animæ probantur Deo, & palmam referunt, quæ palmæ sunt similes, quæ ex eo, quod Deo amplius seruiuerunt, amplius amandi, & seruiendi occasione arripere debent, & cum plurimos in illius amore exegerint annos, sub finem illorum ardentius illum amare, & enixius colere, & studio maiore obseruare debent, quam unquam ante. Nam si palmarum instar fuerint, etiam magis acceptæ illi erunt, palma scilicet, *quantò annosior, tantò fructuosior*.

Dignum expensione est, quod regius Propheta David in commendationem Iusti dicit Psal. 106. v. 32. *Laudent eum in Ecclesiâ plebis, & in Cathedra seniorum laudent eum.* Videtur Propheta non satis caluisse morem. Vniuersitatum, cum talia diceret. Seniorum enim cathedræ non sunt visitatæ Vniuersitatibus, nam cum quispiam inter docendum conuenit, rude donatur, & quiescere iubetur, aliisque ei subrogatur, qui vice illius doceat. Quid ergo ait vates, quod in scholâ Dei seniores cathedram obtinent: *In cathedra seniorum.* Respondeo, longè alia esse statuta scholæ Dei, ac Vniuersitatum reliquarum: Nam qui in his viginti annos docendo expleuit, rudem accipit, secus in scholâ Dei, quæ non est feriarum lycæum, aut vacatione donatorum gymnasium. Nullum decet dicere, satis Deo seruiui, volo esse emeritus, *bonum est nos hic esse*. Nequaquam, inquit David, sed *in cathedra seniorum laudent eum*, ut quod prouectiores annis, eò cumulatorum sint meritis, & sanctiores moribus, & magis serueant,

ueant, magiq; sint solliciti, nec de contentione, aut studio quidquam remittant. Semper enim obseruandum est Numini, semper amandus Deus, vt nullum sibi hãc in re otium quisquam permittat, memor istius, quod apud Martialem l. 11. epigram. 41. sic habet? *Semper homo bonus est tyro*, semper rudem militem in militiã Deise reputare debet vir probus, nec sibi vnquam satisfecisse videri eò quod fecit, aut facit, quantumcunq; enim præster, Deo plura semper debet, nouaq; semper retinet illum amandi & colendi obligationes.

Hoc voluit sacer Vates, cum de viro iusto iterum ait: *Sicut Cedrus Libani multiplicabitur*; Psal. 91. v. 13. de quã arbore hoc peculiare affirmat Apponius l. 3. in Cantica, quod *semper crescere fertur*, nec aliquando *sinitur ire in senectam*. Quod ergo Prophetæ ait: *Iustus sicut Cedrus Libani multiplicabitur*; tale est, ac si diceret, debere illum semper crescere, semper progredi, sicut nunquam sibi satisfaciatis, quæ fecit, sed nouis semper desiderijs ad seruiendum Deo sine modo, ac mensurã æstuet.

Nam vt S. Leo serm. 8. de passione aiebat: *Quantumlibet quisq; iustificatus sit, habet tamen, dum in hac vitã est, quo probator esse possit, & melior itaq; necessum est, porro vltra semper conuicti & pergere, nec enim vel probantur, vel satisfaciunt Deo, qui sibi ipsis probantur aut satisfaciunt, nihil enim agit homo, quantumcunq; illud agat.*

Hinc accipiemus sensum quorundam S. Petri Damiani perdifficilium verborum, qui de amantissimo Deo sic pronuntiat serm. de SS. Apostol. Petro & Paulo: *Amorem eclipticum non recipit, sed ardorem sibi vendicat copiosum*. Obscurè dictum. Quid vult, cum de Deo affirmat, quod is amorem non recipit eclipticum? Alludit hãc, ni fallor, S. Petrus Dam. ad viam solis, quã Astrologi eclipticam vocant. Quid verò sol in itinere suo ecliptico habet, vt non placeat Deo amor, qui ad exemplum eius pergit? Notat acutissimè dictum à S. Damiano. *Amorem eclipticum non recipit*; sol enim cum ad supremum polum peruenit, mox descendit, & quantumvis concitus suum eclipticum curriculum conficiat, nunquam tamen polum suum prætergreditur, qui cursum illius terminus est, & limes, Quod nunc ait S. Petrus Dam. *Deum amorem eclipticum non recipit*; tale est, ac si verbis alijs diceret: Circumscriptum, & angustis terminis definitum amorem Deus non probat, nec gratiam habet obseruendi studium, quod habet finem, quia *ardorem sibi vendicat copiosum*, & animas requirit, quæ semper ad

amandum illum exardescant, nec alium amandi illius modum teneant, quã quod modum nullum obseruant. Hanc enim ob causam etiam igni confertur amor, quod is semper ardeat, donec fomes superest. Et quoniam Deus tam copiosum nobis suum amandi & colendi fomitem semper ministrat, nunquam ab amore & cultu eius feriemur, sed ploremus magis, quod non multò impensius illum & amamus & obseruamus, velut illachrymasset Alexander fertur, cum plures esse mundos reliquos audisset, & vnus ille vix subegisset. Merito autem vertamus lachrymas, quod tanta sint beneficia, quibus nos obstrictos Deus habet, tot gratiæ, ob quas illi seruire teneamur, vt ne minimæ quidem parti exsoluendæ pares simus, quantumcunq; rependere vices conitatur. Quod in nobis est, id faciamus, talibus nempe conatibus promerebimur gloriam, ad quam, &c.

Feriã II. post Dominicam II. Quadragesimæ.

Ego vado, & queretis me. Ioan. 8.

Non in eo positum est omne bonum, (vt ex Euangelio hodierno habemus) quod Deus queritur, sed quod debet, atque vt decet, queritur. Multi enim illum querunt, non vt inueniant, sed vt perdant. Dicat id nobis Angelus, qui castissimò purissimæ Virginis spòso Iosephi apparuit. Dicebat huic ille: *Accipe puerum & Matrem eius, & fuge in Egyptum, futurũ est enim, & Herodes quærat puerum*; Matt. 2. v. 13. Sed quamobrem queret eum? Vt inueniat? Minimè istud. Quã gratiã ergo? Ad perdendum eum. O quantã infelicitas! quanta illius miseria, qui querit, vt perdat? Id multi cœci, & vecordes faciunt, qui Deum non ob aliud querunt, quã vt perdant. Hoc fictus hypocrita & alij plures agunt. Ergo non in eo omne bonum nostrum positum est, quod Deus. queritur nisi decenter queratur. Id ex illo etiam videas, quæ Christus hostibus suis hodie dicebat: *Queretis me, & non inuenietis*, nec enim vt inueniatis, sed vt, pro exemplo Herodis, perdatis, me queritis. Cuius illa fuit hodie sententia, eiusdem est alibi ista magis benigna & suauis: *Querite & inuenietis*; Luc. 11. v. 9. Vt de huius euangelij mysterijs rectè disseram gratiam, quã vobiscum quæsiui, inuenisse sperare volo. Reliquum est,

est, ut quos comprecatores habui, habeam etiam attentos auditores.

PERIOCHA I.

Ego vado.

Quàm difficile credit homo, quæ illi ingrata, vel aduersa, tam facile, quæ illi grata & commoda.

Quàm facile, quæ illi opportunata! Castissimus & sanctissimus intemeratissimæ coelorum Reginæ sponsus cum illius coelestem uterum per momenta turgescere, sacrasq; eius vestes suspendi à terrâ cernebat, pertinaci laborare suspitione coepit, & graui oppugnari hæsitacione, quæ tumoris illius causa, quodq; rei tam insolentis principium esset. Et velut proprium Deo est, non destituere suos, neq; vel paucillulum discedere ab ijs, quos gratos, officiososq; habet, quod ipse in hoc Euangelio talibus verbis effatus est: *Qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum, quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper*; ita Iosephi in somnis apparuit, ut suum illi errorem detegeret, sacramentumq; quod ille coelis pulchrior puriorq; vterus complectebatur, aperiret: *Angelus Domini apparuit ei in somnis.*

Diuus Ioannes Chrysostomus quaerit, cur in somnis illi Angelus apparuerit, postquam res erat tam grauis & momentosa, quæ Iosephem animi dubium anxiumq; habebat. Nonne satius fuerat, expegefacto se conspicuum facere, quam cum silentio noctis consuetam lassâ membra ex somno quietem caperent? Respondet doctor sanctus commodè in presentem: *Cum post breues indubitatum tumorem iam marore animi, & malignâ suspitione tabesceret, & ad expectationem iam iamq; meliorem aliqua optaret ratione transferri, hoc iam erat in animo, ut si foris appareret quispiam, qui mentem in viam spes latioris induceret, & facili reuelationem susciperet, & libenter.* Hæc ille hom. 4. in Matth. Ut per molestis suspitionibus fatigabatur Ioseph, grauiq; dubitatione exagitabatur, sed in partem mitiorem, fauoremq; Mariæ omnia interpretabatur, ita necessum non fuit experrecto illi apparere, satque erat dormienti, quod res erat, significare, scilicet facile est persuadere homini quod optat: Cumq; Ioseph tantopere cuperet scire causam grauidi vxoris suæ vteri, plurimumq; ad exultationem illius spectaret innocentia Mariæ, quæcundq; hæc de re vel per somnum accepit, mox credidit, & neq; oratoris personam discussit, neque legationem eius dubiam habuit. Ho-

mines, enim, ut inquit Abulensis 2. Palip. 18. q. 32. *sunt naturaliter prompti ad credendum ea, quæ sunt in fauorem.*

Sed quàm ægrè fidem accommodant ijs, quæ non placent! Prædicabat Christus diuersæ conditionis hominibus magnas eleemosynæ laudes, quamque multa & ingentia bona sperare ab ipsius liberalissimis manibus possent, quicumq; misericordes egenis manus porrigerent. Addebatur, duobus Dominis, hoc est, Deo & diuitijs seruire neminem posse: Quoniam enim illorum dominorum sunt pugnantia vota, & contraria studia, ut Deo obsequaris, necessum est præsentem spernere, & abdicare facultates. Aderant concioni Pharisei, homines sordidè auari, diuitiarumq; perditè amantes, & pecunijs toto animi affectu addicti. Cumq; talia Christus loqueretur, *audiebant* (submonente id Luca c. 16. v. 14.) *omnia hæc Pharisæi, qui erant auari, & deridebant eum.* Omnes excipiebant coelestem illam de opum contemptu doctrinam, credebantq; desuper venire tam salubria monita, soli autem auari derisui habebant, quæ dicebantur. Cur verò hi soli, & non item alij? Cur verò hi soli, & non item alij? Cur illi ex omnibus non acquiescebant his, quæ à Christo de mammonæ diuitiarumq; despiciendâ dicebantur? Cur, dicis? *Erant auari*, non congruebat illorum cupiditati, quod opibus, quas adorabant, renuntiare iubebantur, itaq; *deridebant illum*, neq; assentiebatur Christo facultates contemnendas affirmanti: *Nemo enim quisquam facile credit, quo credito dolendum sit*, ait Seneca epit. Controu. l. 5. declam. 1. Dicitur cuiuspiam, defunctum vitæ illius parentem, aut cecidisse causa in iudicio, ægrè credit, quia ægrè illius animo futurum, si credat, familiareq; est homini, difficile fidem tribuere his, quæ auersatur.

Sed quàm leuiter sibi ea persuaderi patitur, quæ sunt illi commoda! Digrediens templo Christus hominem vidit, qui tam infelicia habuit vitæ primordia, ut nunquam viderit lucem, à quo in eam prodijt. Misertus supremum beneficis tantæ calamitatis, *expulit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linxit lutum super oculos eius, & dixit ei, vade, laua in natatoria Siloe.* Ita Ioan. c. 9. v. 6. Obsecutus per omnia felix cæcus, redijt videns.

D. Ioannes Chrysost. acutè, pro more suo, in hanc rem animaduertit dicens: *Intuere cæci animum in omnibus parentem. Præbuit os, nihil sollicitus, an lutum esset, an sputum, & quid sibi Siloe opus esset, & si hoc, cur illo, non cur lutum liniret super oculos, aut cur lauare præceperit, nihil tale reputauit.* Hæc ille,

tanquam dixisset: Cogita mihi, amabo te, quomodo cæcus obtemperabat omnibus, quæ erga illum Christus agebat, quomodo non contradicebat, quanquam oculos liniret luto, quod aptius perendo, si quem habuisset, quam obrinendo visui remedium videbatur, nec ogganniebat, quod ad natatoriam Siloe ire iussu, vt diceret, quorsum ad aquas ire iuberet, si restituendo visui sufficiebat lutum, & quid lutum admoueret, si aquæ nubila discutere oculorum, & reponere lumina poterant. Nulli rei contra, dicebat, sed quæcunq; Christus imperabat, ea sollicitus exequiebat. Qui factum istud? Quæ tam promptæ obsequelæ causa? Ea quod magno videndi desiderio tenebatur, atq; vt oculorum vsum tam vehementer expetitur consequeretur, in nullo perturbatus est, inquit Chrysost. Quod nobis visui illius instaurando ineptum visum fuisset, id illi appositissimum, convenientissimumque, & natum ad eam rem videbatur. Habet enim id homo, vt facile credat quodcunq; illi opportunum.

Sed quam difficile adducitur, vt credat, si quid incommodum! In supremo illo tribunali & Iudicio finali Diuinus Iudex, vt ipse ait, eos, qui ante illum diem misericordes, & pauperum amantes fuerunt, sic appellabit: *Venite benedicti Patris mei, possidete, paratum vobis regnum à constitutione mundi, esurienti enim, & dedisti mihi manducare, sitiui, & dedisti mihi bibere, nudus eram, & cooperuisti me, in carcere eram, & visitasti me*; Matth. 25. Dicent tunc illi: Domine, quando te vidimus tam magnis ærumnis obnoxium? Respondebit ille, omnes illas in pauperibus calamitates se passum, & quicquid in eos erogatum, id tanquam sibi præstitum acceptasse. Simile aliquid duris, atq; imitibus, & qui alienæ miseræ opem, quam poterant, ferre neglexerunt, se dicturum, illosq; responsuros ait: *Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitum, aut nudum, &c.* Dubitari hic potest, quomodo illis dubia esse potuerunt, vt videntur fuisse, Christi verba, postquam ex ore illius acceperant, in pauperibus & egenis illas se expertum necessitates. Quomodo ergo dubij sunt, aut ignorantes videri volunt ærum, quas iam habuisse videntur perspectas?

D. Ioannes Chrysostomus, postquam rem hanc sedulo diligenterq; discussit, sic de illa pronuntiat: *Audientes adhuc contradicunt, intelligentes fingunt se non intelligere.* Vt non est deterior surdus, quam qui non vult audire, sic hi se Christi verba non assecutos simulant, cumq; cernerent, incommodum sibi fore, si ita esse, vt audierant, fateantur, fingunt

non sibi persuadere posse, vt crederent, solent nimis id homines, vt non facile credant, quod sibi noxium putant.

Sed quam promptè assentiuntur ijs, quæ ex vultu suo fore sibi promittunt! Obsessa erat ciuitas Bethuliana, eaq; in angustias redacta, vt iam hostium potestati ac voluntati se dedere cogitaret, quando formosa, quam fortis & sancta vidua Iudith, vbi hoc audiuit, presbyteros ac primores ciuitatis ad se accersiri iussit: *Et Generunt ad illam*; inquit textus sacer Iudith. 8. v. 10. nec momento cunctati sunt, quin exemplò accederent. Serarius in hanc rem ita differit q. 17. *Id est atq; dignitatis viros, ad eam Genius ancilla significationem, ad feminam Genam, quæ & vidua sit, & magistratum nullum gerat, vocatos aduenire, non mirum!* Quæ tantæ nouitatis, & expromptæ obsequelæ causa? Ea, quam persequimur. Versabantur in summo discrimine Bethuliani, adeo viam salutis & effugij sibi demonstrari percipiebant; itaq; in illa muliere præsidium, remediumq; suum positum facile credebant. Sunt nempe ita comparati homines, vt sibi leuiter persuadeant, quod vtile putant.

Postquam Paganus rex Sennacherib multas valldas & munitas ciuitates subegisset, suum belli ducem supremum Rabsacem ad Ezechiam ablegauit, qui nuntiaret, se propediem cum omni suo exercitu adfuturum, Ierusalemq; vastaturum, ipsum verò abducturum. Quod cum accepisset Ezechias, misit ad Isaiam, rogans, vt is, velut Deo carus, huius rei euentum præsignificaret. Audiit hæc Propheta, & misit nuntios ad Ezechiam; Isa. 37. v. 9 ex se nimirum, & ex Deo, qui felicem rei successum sponderet.

Ægrotauit posthæc pius Rex, vtq; mortis sententiam illi denuntiaret, *Introsiuit ad eum Isaias ipse.* Vitæ tamen longioris gratiam exorauit, quam illi prorogauit bonus Deus in annos quindecim; atq; id tunc beneficium illo Solis regressi insignito portento obsignatum fuit. Intellexit hoc rex Babylonæ, pretiosaq; munera illi per oratores suos submisit. Hic Ezechias in vanam gloriam prurire, præsumptioneq; adeo titillari cœpit, vt Babylonij nuntiis omnes copias suas, auri & argenti vim omnem, thesauros totos, quin minutissima quæq; visendi copiam fecerit. Inani hæc ostentatione offendit Deum Ezechias, cumq; illi significandum esset, quanta domum posterorq; eius aduersa manerent, *Introsiuit iterum Isaias ad Ezechiam Regem*, vt illi tam acerba noua ominaretur.

In huius rei commentationem illud grauis & eruditus,

ditus Forerius, dignum quod obserues, annotauit: *Vide, quasô, inquit, lector, quod cum prospera annuntiat Propheta, è domo sua per nuntios Regi nuntiat, nuntius Verò mortis per se ipse Regi affert, nuntietiam aduersa nuntiaturus aduenit.* Cur verò id fecit Isaias? Respondet Forerius: *Quia non a quo animo tristitia audimus, necessaria est ipsa Viri Dei præsentia, qua metum & reuerentiam incutiat.* Secundas res (vt quæ cum votis nostris optimè congruant) qualicunq; nuntio allatas mox admittimus, nam facile imposturam facit, quidquid delectat, inquit magnus ille Theologus Nazianz. Orat. 4. in Iulianum: Verùm tristitia & aduersa vt sunt nobis inuisa, votisq; nostris contraria, ita maiore autoritate, pluribus circumstantijs opus habent, vt fidem inueniant; propterea Isaias nuntios quidem submittit, qui læta perferant, nec suam huc auctoritatem personamq; interponit, verùm deplorandorum euentuum inopinatos casus ipse præfagit, & denuntiat, vt quos nemo crederet, nisi ab indubitata fidei tam graui authore & assertore profectos. Nam quod nimis miseri volunt, hoc facile credunt, inquit Seneca in Her. Furent. Captiuus libertatem, naufragus cœli ac maris tranquillitatem, æger bonam valetudinem, vinculis absolutionem, qui in foro litigat, optatam sententiam, & quisq; miser infelicitatis suæ finem facile sibi promittit. E contra quàm ægrè credimus, quæ nobis vel plurimum infensa, vel parum honesta!

In hodierno Euangelio id videre licet. Aiebat Christus: *Ego vado, & quæretis me, quò ego vado, Vos non potestis venire.* Ad quæ Scribæ & Pharisei: *Nunquid interficiet semetipsum?* An sui ipsius homicida futurus est, necemq; ipse sibi consciscet, vt ob id dicat, nos sequi non posse, quò ille præcesserit? Videte philosophandi modum! De Christo aiunt, quòd sibi ipsi manus afferet violentas, non quòd gloriosâ morte defungetur, ad quam ipsi pertingere non poterant. Erant hostes Christi, & quoniam illis malè conueniebat, quòd ille bonâ morte decederet, persuadere sibi non poterant fore, vt diem suum pro more Iustorum cum gloria obiret: Verùm vt è re sua esse putabant, quòd ille probroscam mortem oppeteret, sibiq; ipsus inferret, id cum facere posse credebant, facile namq; credit homo quodcunq; non illi aduersum, vt ægrè assentitur ei, quòd non illi commodum.

PERIOCHA II.

Nunquid interficiet semetipsum.

Animi secreta, & cordis occulta ægrè vel dissimulare, vel tegere vultus, ac lingua nōrunt.

HVius rei promptum nobis exhibet Cardinalis Toletus ex Euangelio testimonium, qui in illud Iudæorum: *Nunquid interficiet semetipsum;* & in rem præsentem ita commentatur: *Hæc finis interpretatio Iudæi, quòd animo conceperant, & in votis habebant, nempe Christi mortem, indicant;* tanquàm dixissent: *Quid hic ait, non posse nos, quò ipse vadit, venire?* Forte an seipsum trucidabit, priùs quàm nos illum occidamus? Obliquè ergò verborum Christi detorsione damnatum, & sacrilegum propositum suum, quòd penitis animis illorum infederat, cum non possent dissimulare, prodiderunt. S. Antonius de Padua disertè hanc in rem ita disserit. *Stulta Verba, & omni insipientiâ plena. Aduertendum tamen, quòd ex abundantia cordis os loquitur: Quia igitur sanguinem eius & mortem omnino cordibus suis habebant impressa, quia illam continuè procurabant, & pertractabant, ideo quasi nihil aliud loqui, aut pertractare poterant de eo.* Scilicet lingua & vultus, quantumuis velint, ægrè possunt occultare, quæ in animo intus aguntur, aut versantur in corde.

Fœdus inierant rex Iudæ Iosaphat, & rex Israël Achab, vt coniunctis viribus hostes suos expugnarent, atq; vt res ea feliciter caderet, Iosaphat rei Israël author fuit, vt oraculum à Deo peteret per Prophetam quempiam, cunq; illum cerneret ab idolorum flaminibus consilium expetere, rogauit, cum Dei vate aliquo de negotio deliberaret. Respondit Achab, propè indè abesse Michæam, sed illum talem, qui nihil prosperum, nihil iucundum sibi vnquam præfagierit, adeò videre non posse hominem. Cùmq; Iosaphat vrgeret, bonum fore etiam illum qualem, qualem accersere, aduocari illum iussit Achab. Michæas coram rogatus, quid de prælio existimaret, dimicandumne cùm hoste, an declinandum conflictum putaret, in hæc verba respondit: *Ascendite, cuncta enim prospera euenient, & tradetur hostes in manus vestras;* 2. Paralip. 18. v. 14. Audiens hæc Achab ait: *Iterum atq; iterum te adiuro, Et mihi non loquaris, nisi quòd verum est, in nomine Domini.*

Toletus hoc loco ambigit, ac prudenter illud, V, quomodo

quomodo dubitárit Achab de veritate tam fauorabilem nouorum, ac prænuntiorum, postquam homo (quod supra demonsttraui) tam procliuè credit, quæcunque illi commoda accidunt. Vndè æstimare, aut colligere potuit, non posse esse ita vt Michæas affirmabat? Respondet quæst. 11. *Achab videt ex Cultu Michææ, quòd ipse non loquebatur Verum, sed magis illudens.* Ex oculis, & facie Prophetæ rex legit, secùs rem habere, atq; ille dicebat, qui tamen si maximè volebat, non poterat tamen dissimulare vultu, quod animo gerebat, sinistrum nempe belli euentum, & illi, quem lingua pronuntiárat, contrarium. Quantumuis enim quis fingere velit, vix facere potest, quin oculi prodant, quod pectore absconsus tenet.

Cùm rex Dauid cerneret, tutum se ab Saule hoste suo esse non posse, cessit patriæ, atq; ad regem Achis perfugit, vbi rogatus à subditis, quid ibi ageret strenuissimorum pugilum fortissimus, fortissimorum strenuissimus, cùm & cognitum intelligeret, & periculum ex ea notitia sibi paratum præuideret, vt sui suspicionem subditis regis adimeret, stultum se finxit, omniaq; fecit, vt delirus & malè sanus videri posset: Nam & *collabebatur inter manus eorum, & impingebat in ostia porta, disfluebantq; salua eius in barbam;* 1. Reg. 21. 13. talibusque gestulationibus fatuum se ijs probare volebat.

Sed admodum notandum, id quod nostra vulgata habet: *Impingebat in ostia porta;* à S. Augustino sic legi? *Afflictabat, & tympanizabat;* Itaq; ex hac parte agebat, vt amens putaretur, neq; celebris & strenuus ille miles, qui vulgo habebatur, agnosceretur, indè vero *tympanizabat*, portasq; ciuitatis tanquam tympana quædam tundeat. At si Dauid militem se dissimulare volebat, quid portas vrbs ad modum, quo tympana militiæ instrumenta solent, compulsa? Hinc videas quàm difficile, vt dicebamus, occultari possit, quod in animo agitur, & in corde versatur. Martis furor animo Dauidis imperitabat, cùmq; maximè dissimulare vellet militem, vt contegeret Dauidem, *afflictabat, & tympanizabat;* minimè occultasse videtur, dum portas ciuitatis qualia tympana pulsans, velut dato signo, & tanquam pruriens in pugnam, ardens miles ad certamen vocabat. Vt videas quàm verè ac prudenter dictum, ægrè fieri posse, vt quis omnino celet, & prorsum secreta seruet, quæ animo tegit.

Religiosæ sancti Prophetæ Elisei hospitæ ÷ viuus decesserat carus filius, quem illius precibus à Deo

impetrárat. Vt eodem medio ac remedio perditam filij vitam recuperaret, maritum (quod sacer textus memorat) adiit, rogauitq; vt gratiam inuicendi Prophetæ faceret, immaturam tamen pueri mortem patri non iudicauit: *Vocauit autem virum suum, & ait, Mitte mecum, obsecro, Vnum de pueris, & asinam, Et excurram vsq; ad hominem Dei, & reuertar.* 4. Reg. 4. v. 22.

Illustris noster Alphonsus Tostatus quærit, cur hæc mulier tanto verborum compendio apud coniugem vsa, tam breues apud illum traxerit moras. Respondet, id fecisse, quòd nollet virum conscium obitus filij, Eamné verò ob causam tam parum apud illum morata, & tam paucis illum affata, tam subitò se ab illo exfoluit, ac tantoperè festinauit? Quid incommodi afferre poterat, si longiusculè collocuta tractiores cum illo sermones miscuisset?

Occurrit, dicens: *Quia mater mortuo filio six poterat occultare dolorem, quin Cultu & Verbis illum proderet, & tamen si maneret ibi, fortè non posset tam diu ferocem continere dolorem, quin lachrymis, aut Cultus habitudine patefaceret.* Hæc ille. Si conscisset pater mortem filij, multa indè mala (quæ Tostatus ibi numerat) consecuta fuissent. Non cunctata ergò apud virum prudens vxor fuit, vt ne oculis illi loqueretur acerbum mœrorem, qui illi ex denato filio natus in animo erat. Vix enim, ac ne vix quidem facere vultus potest, vt taceat, nec euulget secretos animi sensus: *Vix poterat occultare dolorem, quin Cultu & Verbis illum proderet.*

Talis aliquis potest subesse sensus verbis Salomonis, qui cùm de fraudum huius vitæ detectione loqueretur, & quàm vana sint illius oblectamenta, quàm breues voluptates, aperire institueret, aiebat: *Verba Congregantis, filij Vomantis;* Prou. 30. tanquam dixisset: Hæc sunt verba hominis, qui cùm diu voluptati indulset, magnamq; vitæ partem in varijs delitijs exegit, demùm suam de illarum vanitate & inconstantia sententiam eloquitur. Premenda sunt hoc loco duo ea verba: *Congregantis, & Vomantis;* vbi metaphoram ducit ab homine, qui se ingurgitat cibo & potu, immodicòq; illorum pondere grauat stomachum, vt exsufflet, perque vomitum proijciat, quod ferre non potest, onus. Tale quid Salomoni accidit. Dabat is sese vitæ præsentis voluptatibus, & fucatis delicijs, & quanquàm illarum vanitatem partim contemplationis studio, partim vsu ipso, atq; exercitio iam perdidicisset, dissimulabat tamen quantum poterat, plus nempe apud illius animum sensualitas, quàm ratio valebat, itaq; subti-

subricebat, & celabat, quantum maximè valebat. Verùm cum id, quod sentiebat, seruare deinceps occultum non posset, tametsi conatus huc omnes verteret, demùm ita pronuntiauit: *Vanitas Vanitatum, & omnia Vanitas*; velur dixisset: Graue onustum, notitiâ rerum huius vitæ iam diu gesto stomachum, & nec concoquere possum; nec ferre amplius pondus, necessum est ergò vomere & expuere, quod tanto tempore dissimulaui, quanto intelligere cæpi. Omnia vanitas sunt, omnia delirium, omnia ventus, quæ illacunque hæc vita habet. Idq; est, quod ait: *Verba Congregantis, filij Vomentis*. Egrè nimirum dissimulari, difficile regi potest, quod animo occultatur.

Egreiebatur rex Dauid, quo tempore illi persecutionem mouebat filius Absalon, cumq; partem montis inferiorem transiret, apparebat in vertice eius sceleratus quidam ac perfidiosus Semei, qui sanctum regem his probris ac maledictis onerabat: *Egredere, egredere Sir sanguinum, & Sir Belial*; 2. Reg. 16.7. I nunc homicida, tyranne, rex improbe, fili dæmonis, quæ diu meritis, iam lues, filius enim tuus regno te exuet, erisq; hominum, quotquot mundus vidit, abiectissimus.

Abulensis quærit, quid mouere nequam illum hominem potuerit, vt in sanctum regem tot maledicta congereret? Respondet porro, fuisse illum ex tribu Benjamin, è qua & rex Saul prodierat, & quoniam ex hac tribu, in tribum Iudæ translatus fuerat regnum, dissimularent Beniamitæ rancorem, & doloris sensum, quem ex imperio sibi erepto hauserant, donec hanc opportunitatem detegendæ similitudinis nacti euomerent furorẽ suum in eum; fuderuntq; ore pleno venenum odij, quod iam olim animo conceptum gerebant. Nimirum difficile tegitur ignis, quo pectus ardet, & incendium, quocor adurit.

Constitutum erat Deo vlisci iniurias, quas illius seruis tyrannicus impij regis Achab dominatus irrogâret, ministrumq; huius vindictæ designauit Iehu, belli ducem strenuum, ac plenum animi, quem regem adeo nominauit. Vt Dei hæc in re sententia obtineret, alius quidam à Propheta Eliseo iussu iuit vñctum illum, sed præmonitus, vt secretissimè omnia fierent. Erat Iehu chiliarcha, & eorum, qui militiæ imperabant, facilè Princeps, cæsusq; aliorum belli ductorum illum coronabat, quando Propheta nuntius commodè appetens, dixit: *Verbum mibi ad te, ô Princeps*; 4. Reg. 9. 5. Tunc Iehu: *Ad quem ex omnibus nobis?* quemnam illum de toto grege appellas?

Magnum aliquid Abulensis hic excogitauit. Quærit enim cur Iehu sciscitatus fuerit, num se ex omnibus appellaret, cum ipse præfectus militiæ supremus esset. Respondet, id fecisse *ad humiliandum se, quanquàm sciebat ad se solum fieri Verbum*, vt modestiæ famam apud commilitones sibi conflaret, si Princeps, quod erat, audire ac videri noller.

Benè habet illud. Sed hic mox aliud ex alio, idq; tale dubium præstantissimo Doctõri occurrit, cur primus Prophetæ respondit, qui se demittere ac humiliare voluit, quod cum fecit, summum militiæ ducem, reliquisque præstantiorem se tacitè prædicaui. Hinc verò accipias (respondet ille) quàm difficulter quis animi sui occultare secreta queat. Nam cum Iehu hinc significare veller, non se inter alios, qui ibi aderant, excellere, itaq; velut dubitare videri cuperet, num sibi vates loqueretur, tùm inde primus respondit, satis indicans, se alijs præstare officio & dignitate, quos responso præuerrat. Difficile nimirum fit, vt quis totas pectoris fores oppellulet, imperuiusq; teneat.

PERIOCHA III.

In peccato vestro moriemini.

De peccato formidare debemus, ne non in bestias solum, verùm & in saxa nos transformet.

Dixit Christus hostibus suis rem omnium, quæ cadere sub auditum possunt, formidabilissimam & terribilissimam, nimirum illos, propter cordis sui ad malum oblinati duritiem, & quod Dei monitis aperire aures nollent, in sceleribus suis ex hac vitâ decessuros: *In peccato vestro moriemini*. Terribilis sententia! horribilis rigor! quod homo sic obfirmat ad mala animum, tamq; est peruiçax, vt totas cordis fores obturet & vocibus, quibus illum Deus inclamat, & lucis radijs, quos illi submittit, sic vt nullum eius verbum audiat, omnesq; cordis meatus vsque eò oppilatos teneat, vt nullus ad illud superæ lucis radius penetrare queat, qui suâ illum luce perfundat, & à densissimis cœcitatibus tenebris absoluat! Ingens malum est, quod peccatum hominem in brutam pecudem transformat. Hæc verò prima est peccati operatio, à qua proinde nomen peccator mutuatur, vt bestia audiat.

Dixit hoc Paulus, cum 1. Cor. 15. 32. ait: *Ad bestias pugnauit Ephesi*; quæ ex SS. Chrysostomi, Anselmi, Oecumenij, Theophylacti, & Angelici Doctõris sententiâ non de brutis campi, aut feris deser-

ri accipi debent, sed de sceleratis hominibus, cum quibus sua certamina Paulus habuit, quos sua flagitia in pudendum miserandumq; agrestium animalium, & stupidarum pecudum ordinem redegerunt.

Peccauit Adam violato Dei præcepto, quando ex arbore vetiâ comedit, & cum inconcesso fructu scientiam rerum omnium deuorare existimauit. Sic ille iustitiâ originali spoliatus fuit, spēsq; omnium, quæ sibi promiserat, sic illum lusit, vt risus materiam ei ex se præbuerit, à quo hoc, quod erat, primum accepit, & illud demum audire debuerit: *Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est*; Gen. 3. 22. quod penè omnes velut per iocum dictum affirmant, de quo hæc Pererius: *Hoc ferè interpretes censent dictum esse à Deo per ironiam, Et intelligetur quant à irrisione, & ludibrio dignus sit peccator.*

Verum S. Bernardus cum singulari quodam lepore affirmauit, bruta, si loqui per naturam noscent, pari cum veritate, ac verborum proprietate dicere potuisse Adæ, cum originalis iustitiæ ornamenta perdiderat, quod per ludibrium dixit Deus: *Putamenta dicere, inquit mellifluus Doctor serm. 61. in Cantica, si loqui fas esset, Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis*; quin deteriorem quam nos statum obtinet, nos enim per naturam, itaq; absq; culpa pecudes sumus, ille verò per electionem volens obtruit, quod pœna dignum est, & supplicio.

Quæ maior hac miseria? Quæ atrocior calamitas? Valde hoc quidem formidandum, sed illud multò ampliùs, ne tam vehementer obstinemur & induremur, vt ex peccatoribus brutis in saxeos verſamur. Nimirum bestię suos quosdam sensus habent, saxa nihil prorsum sentiunt: Ita nonnulli peccatores sic omnem sensum exuerunt, tamq; sunt peruicaces, vt nec beneficijs moueantur, nec miteſcant minis, nec vllâ viâ aut ratione reuocari ad se queant.

Admirabilis est Sancti Iob sententia, quam hac de re pronuntiauit, vt illum quidem Philippus interpretatur; *Mons cadens defluit*; inquit Propheta patiens c. 14. v. 18 *& saxum transfertur de loco suo, lapides excauant aqua, & hominem ergo similiter perdes*? tanquam ex commentario authoris illius dixisset: Potestné fieri, vt per occulta iudicia tua tale aliquid permittas? Vt mons, qui sublimitate cum stellis certat, & fore æternus videtur, *cadens defluat*, paulatimq; solutus de statu suo cadat, & magnitudinem suam perdat, ac superbiam demittat: Vt ingens saxum, & durus silex indultriæ &

diligentiæ viribus à loco in locum transferatur; & qui perpetuam sibi fixisse sedem putabatur, hæc machina portatilis, & gloriosum virtutis humanæ trophæum: *Vt lapides excauant aqua, & durissimæ petre lænium aquarum illapsu mollescant*; solus verò homo rupe infractor, saxo durior nec minutis guttis, nec copiosis fluminibus beneficiorum Dei miteſcat, nec vllis illius flagellis ac supplicijs de loco suo moueatur! Admiranda planè obstinatio & peruicacia.

Tam admiranda scilicet, quàm rarum id, quod nunc referam. Indus quidam, vt est apud Ælianum l. 8. de animal. c. 1. canem habebat effertum, robustum, & magnanimum, quem cum rem æstimationis magnæ Magnò Alexandro obtulit. Hic tantus Princeps cum periculum facere feritatis ac virium canis vellet, fecit vt cum leone concurreret. Adducitur ergò leo immanis & ferox, quem vt vidit animosus molossus, tanto impetu & furore guttur regis sui Leonis inuasit, vt illum præfocaret. Præcipiebat Alexander Indo, prædam cani eriperet, leo enim statim dedere se, & concedere cani videbatur. Indus leonem eximere, sed casto labore, tentabat. Demutilari ergò caudam molossi iubebat. Alexander, prædæ tamen suæ hætenus tenacis. Itaq; crus etiam amputari imperabat, verum vt erat atrox canis, *perinde nihil se remittebat, quasi alienum crus, & ad se nihil pertinens suffringeretur.* Demum reliqua crura illi præfecerunt, qui *nihil remissor factus, maximo robore ad leonis perniciem incumbibat.* Alexander tantam admiratus cum feritatem, tum pertinaciam iubet, vt caput illi humero, tenus demeat. Factum ita. Verum etsi caput à reliquo corpore abscissum erat, *illius tamen dentes ex illa leonis parte, in quam primum defixi fuissent, pendebant, & quamuis is, qui eos initio defixerat, iam mortuus esset, erus tamen ipsius etiam nunc ex leone appensus caput sublime ferebatur.* Hæc Ælianus, cui nescio an historiam aliam similem facile reperias.

Sed ô quàm viuum symbolum, & quàm præclara imago, quæ tam expressè refert obstinatam peruicaciam quorundam cæcorum & perditissimorum peccatorum, qui se vitij dediderunt, facti magis duri quàm saxa, magis inaccessi quàm rupes, magis inexpugnabiles quàm scopuli! Adimite ijs Deus hodie facultates, posttride vxorem, altero die liberos, postremo etiam corporis bonam valetudinem, Fortè an eas ob res nuntium remittunt flagitijs, aut Dei offendendi finem faciunt? Non sanè, quin

cum

PERIOCHA IV.

Vos de deorsum estis.

tum hora vitæ suprema appetijt, & mors est in ianuâ, ob id solum vitæ imminere finem dolent, quod cum huius lucis vsurâ simul peccandi, & irritandi Dei occasionem sibi eripi vident.

Hoc est quod S. Paulus ab Isaia mutuatus dicit, cum de talibus peccatoribus locutus, ait: *Dedit illis Deus spiritum compunctionis*; Rom. 11. 8. Quem dicit spiritum compunctionis? Theophylactus post Theodoretum in hanc rem sic commentatur: *Compunctionis dicit animi habitum quandam pertinacem ad malum & immutabilem*. Habent quidam spiritum tam infixum sceleribus, animum tam obstinatum ad mala, & qui tam mordicus vitia teneat; ut quantumvis eos plectat Deus, quantumvis inclamet, non assurgant a lapsu, nec velint ab infelici suo statu decedere.

Verba superiora Pauli Syrus transtulit: *Dedit eis Deus spiritum stupiditatis*; ut pro more eorum, qui paroxysmum, aut animi deliquium patiuntur, ita sensuum omnium vsu velut desituantur, ut quantumcumq; tundantur, aut vellicentur, nec ad se redire, nec resumere spiritum queant, & quantumq; oculos, & aures, & linguam habent, non videant tamen, neq; audiant, nec loquantur, *dedit* nempe *eis Deus spiritum stupiditatis, oculos, ut non videant, & aures, ut non audiant*. Tam int obfirmatò ad malum animo, ut quantumq; eos Deus tantum non suffocet, quantumq; domus illorum omni genere ærumnarum infelicitet, quantumq; sacras conciones, monita & consilia pia audiant, perinde sit, ac si nihil videant, vel audiant. Isaïas dicit: *Miserunt Dominus vobis spiritum soporis*; Isa. 29. 10. Admirabilem somnum id genus peccatores patiuntur. Qualem porro somnum? Leo de Castro ait, de illo somno id intelligi, quo nonnulli laborant; quibus accidit, ut sopiti plerumq; sic agant, ut vigiles, qualem nouisse dicit, qui dormitans & per quietem surgebat, & pecudibus suis pabulum ministrabat, easq; ad fontem educebat, domumq; reducebat, & talia plurima per somnum faciebat. Idem de multis peccatoribus, secundum spiritum & animam, intelligitur, qui ita obdormierunt in sceleribus, sicq; occupati sunt à graui lethargo suarum noxarum, ut eas ubiuis somnient, eas loquantur, eas semper versent; nec vllum sit tam efficax remedium, quo excitari possint. Deus adaperiat nobis oculos & aures, ut videamus errata nostra, vocantem illum audiamus, agamus penitentiam, & in ipsius gratia decedamus.

Peccati pondus tam est graue, ut illud nec Dei humeri, quanquam tam validi, perferre possint.

Non mirum, aut magnum, quod dixerit Christus ijs, quibus loquebatur, non posse illum sequi, ipse nimirum desuper erat, hi de deorsum. S. Antonius de Padua sic ait: *Vos de deorsum estis, id est, onusti sarcinâ peccatorum, estis deorsum deputati*, quæ vos iugiter vrget, donec in barathrum mergat.

O si peccator intelligeret onus, quod sibi iniicit, quoties mortaliter delinquit! Estne pondus aliud intolerabilius, & quod ferri minus queat? Volo hoc perspicue videatis.

Deuteronomij liber multis modis execratur eos, qui in cruce animam agunt: *Maledictus à Deo est, qui pendet in ligno*; ait beatus Moyses Deut. 21. 23. Maledictus, qui tam atrocibus sceleribus se impurauit, ut tam ignominiosâ probroso in stipite mortem subire mereatur. Hieronymus Oleaster ait, hæc ex origine hebræâ sic commodè reddi posse: *Allenatio terra suspensus*; hoc est, quisquis peccando commeruit, ut ligno pendulus moreretur, idem suâ morte terram exonerat. Sed quo pondere terram leuat, qui in crucis patibulo animam exhalat? Respondet Oleaster: *Videtur enim terra, onerata malis hominibus, allenari, cum illi à terrâ eliminantur*: Terra peccatores sustinet, ac hospitatur, facinororumq; quibus illi se obstringunt, ponderibus, ita prægrauatur & premitur, ut cum ex illâ auferetur quispiam improbus, tanquam sarcinâ permolestâ exoneretur, ac proinde leuius habeat: *Allenatio terra suspensus*. Ut videas quantum grauet homo peccator, & quanta sint pondera culpæ.

Mergebatur naui, qua Dei iussa defugiens Ionas vehebatur. Cum periculum suum nauæ prospicerent, de remedio solliciti exonerarunt nauim, & immanè iratas procellosi maris vndas omnia sua eiecerunt. Et quantumq; hæc agerent, non propterea conquieuit tempestas. Ionas verò pro eo ut nauarchis opem ferret, dormiebat sopore graui. Ionæ 1.

In hac rem optimè D. Chrysost. ista propè disserit: Cum nauigij securitas in exoneratione rerum, quibus grauatur, & allenatione sit posita, quid mirum, quod hi periclitati fuerint, si apud se periculâ sarcinam retinebant grauiorem, quamuis omnia, quæ

quæ oneri esse putabant, eiecerant? Quæ verò illa molestiora pondera, aut quam sarcinam grauiorem retinebant?

Respondet sanctus Doctor : *Sarcinam Propheta, quæ magis grauat, non corporis magnitudine, sed peccati, nihil enim graue, & onerosum inuenies, ac peccatum.* Hæc ille hom. de Iona. Onerosiorum autem nauis cæteris omnibus fuisse vnum Ionam, ex eo prouum est arbitrari, quòd illo eiecto mox compositi sunt fluctus : *Nihil enim graue & onerosum inuenies, ac peccatum.*

Et si lubet videre, quàm sit grauis peccati sarcina, accipite pulchram S. Gregorij commentationem. Quodam die, cum Dei filij coram Domino assisterent, vt historia sancti Iob habet, affuit inter illos etiam malus dæmon, quem Deus ita appellabat : *Vnde venit Satan?* Respondit ille : *Circumsi terram, & perambulauit eam; obfessor viarum sum, & terræ prædo, qui ex rapto viuo, leo sum, qui orbem, quâ latè patet, obeo, ac pererro, si quem fortè innoxium reperiam, cuius sanguine vngues meos cruentare valeam. Hoc munus meum, hoc ago in terris, & hinc victo.*

Quærit nunc S. Gregorius, quare Satan dixerit, *Circumsi & perambulauit terram*, tanquàm pedes illam obierit. Cum enim ille (vt inquit S. Petrus 1. epist. c. 4.) sic leo tam & rabiosus, & humani sanguinis sitiens, vt ingentibus rugitibus sollicitus anxiusque perquirat, quem deuore, cur non dicitur, præpetere alarum remigio vsus concito volatu terram peragrasse, & ventos pernecitate post se reliquisse, vt rabidæ fami suæ faceret satis? Vellet ille quidem, ait S. Gregorius, peruolare magis, quàm perambulare terram. Quid ergò illi moras iniecit, quid impedimento fuit, vt velut pedetentim circumiisset, & sensim perambulasse terram dicatur? Respondet sanctissimus Pontifex lib. 2. Mor. c. 4. *Cum se non transuolasse, sed perambulasse insinuat, quanto peccati pondere in imis deprimitur, demonstrat.* Cum lento gradu magis obuiisse, quam pernecit volatu penetrasse terram ait, peccati grauitatem illà dicendi formula adumbrat, quæ scilicet tanta sit, vt & illum alioquin agilissimum & velocissimum sic presserit, & retardarit, vt non volare, nec currere quidem poterit, pedepressim autem, ac paulatim mouere gradum debuerit. Quod ergò non aduolauit dæmon, vbi malè agere posset, non factum est ex remissione voluntatis, sed ex pondere culpæ, quæ cum humeros eius prægrauarent, viam velut intercluserunt, & retardarunt cursum.

Ex quadam à Ruperto solerter excogitata difficultate id videas. Quærit Venerabilis hic Abbas, cur tam efferratè desauierit Satan in facultates, armenta, liberos, ipsam aded personam sancti Iob, quem toto corpore tam immaniter conuulnerauit, vt ærumnarum ac dolorum miserandum spectaculum de se orbi exhibuerit, quòd nemo nescit, cum reliquos tamen eiusdem ætatis Patriarchas, Abraham, Isaac, & Iacob, non paribus incommodis onerârit. Verba illius ex l. 3. de Vict. Verbi c. 1. sunt ista : *Iob considerauit Satan circumuendo terram, & perambulando eam, quomodo etiam non considerauit Abraham, Isaac, & Iacob, fidem promissionis terræ habentes, & propter illam spem peregrinando de gente in gentem, & de regno ad populum alterum pertransientes?* Responsum quæstio ipsa inuoluit. Nam quòd illi peregrinando de gente in gentem, & de regno ad populum alterum pertransierunt, locumque ex loco festini mutarent, & orbem concito gradu prompti expeditique percurrerent, ea ipsa causa fuit, quare illos assequi dæmon non potuerit, qui cum prægrauatus culpis, & peccatorum suorum pondere pressus erat, nec assequi, nec obtinere eos potest, qui aduigilant, & percurrunt hanc vitam, cum ille sensim promoueatur gradum, & pede lento contanter pergat.

Eapropter dixit S. Chrysostomus serm. 8. in c. 4. ad Rom. *Demon, si uiderit ad cælum solare quempiam, ad eum exilire non potest, ne metumamus igitur.* Si meditatione cælum, anima Christiana, petieris, nihil verearis dæmonem, ne te assequatur, aut damno aliquo afficiat, ille namque *exilire non potest*, non cursu, non volatu te obtinere, illum enim sua scelera ita deiectum & oppressum tenent, vt neque currentes attingere, nec volantes comprehendere possit. Tam graue est peccatorum onus.

Aded verò graue est, inquit S. Antonius de Florentiâ 2. p. Summæ theol. tit. 9 c. 13. § 1. *Et cælum & terra superficies non valeat sustinere peccatorem, & patet in Lucifero, qui existens in cælo empyreo ita grauatus est per superbiam, quòd de cælo lapsus in centrum terræ ruit, quasi ipsa terræ superficies ferendo illius onus non fuisset.*

Sed tota peccati momenta, & omnia illius pondera ex eo, quod subijciam, æstimare possumus. Quid validius, quid robustius esse possit Dei humeris, quibus vt verus Athlas omnia sustentat, quibus vtriusque hoc est superioris & inferioris orbis duplex machina incumbit? At videre, an illis suis humeris peccati sarcinam tolerare potuerit. Ieremias, cum populo idololatæ, qui Deum flagitijs suis grauissimè offenderat,

offenderat, loqueretur, aiebat: *Vos estis onus Domini*; Ierem. 23. 33. Quod hæc sacer Vates affirmavit, id ita accidit. Dixerat illi Deus: Vide sis, propheta, num quis te seu è vulgo, siue sacerdos interroget, quod illud pondus humeris meis, quanquam tam validis, intolerabile accidat, & dicat: *Quod est onus Domini*? Talia sciscitanti repones? *Vos estis onus Domini*; tanquam dixisset: Quid illud, quantumvis graue, quod non leuissimè terant humeri Domini, præter vos, qui estis peccatores: *Vos estis onus Domini*; addit Lyranus: *Onus importabile, propter peccatorum & fratrum pondus*. Quid proinde se facturum dicit Dominus? *Prosciam quippe vos*, & decuriam humeris. Quamobrem? Respondet ex illo Lyranus: *Prosciam vos sicut importabile onus, ut onus intolerabile, ut onus, cui vel mei humeri impares*. O Deus, itane sunt peccatores, qui hæc audiunt, & tam sunt cæci, ac præcipientes, ut sibi ipsis iniiciant tam molestant sarcinam, tam graue pondus, quam est vnus lethalis noxæ, quæ momento vno (ut inquit S. Iob) in profundam Inferorum abyssu eos deijcere potest!

P E R I O C H A V.

Non reliquit me solum.

Cum Deus nos deserit, id facit, quia nos illum priores destitimus, cum nostris culpis offendimus, & prouocamus.

Dicit Christus, illum, à quo missus erat (is æternus illius Pater est) semper secum esse, nec vllò momento ab illo aliquando relinqui: *Qui misit me, mecum est, & non reliquit me solum*, inquit, & causam mox subiicit, dicens: *Quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper*. Commoda vñbus nostris doctrina. Nam si volumus, ut ne Deus nos deserat, id agamus, quod Diuinus noster magister, ut in omnibus, & per omnia Patris æterni voluntatem, & beneplacitum faciamus, qui cum nos derelinquit, varijsq; calamitatibus ac miserijs, quales indies patimur, affligit, vnde id nasci possit, nisi à grauibz sceleribus, & malefactis, quibus illum offendentes deserimus? Peccata nostra omnium miseriæ nostrarum causa sunt, & origo.

Accipite in hanc rem grauiam quædam magni Iosephi verba, qui in limine historię, quam concinnauit de varijs Israëlitiçi populi casibus (quorum in parte Scriptura sacra meminit) dicit, ex illis co-

gnosci posse, quantum inter eos, qui Deum aut propitium, aut auersum habent, intersit, idq; à rebus illorum prosperis, aut aduersis, quæ tam longis annis acciderunt. Verba illius ex l. i. Antiq. c. i. sunt hæc: *In vniuersum ex huius populi hystoria lectione cognoscere licet, quòd his, qui Dei voluntati obsequuntur, & leges benè latas transgredi verentur, omnia prosperè succedunt, supra quàm credi possit, & felicitas illis pramium à Deo proponitur. Quod si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; consilia eorum exitum inueniunt, & boni, ipsorum opinionione, conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Vnde enim scaturire nostræ etiam ærumnæ, nisi à noxis nostris possint?*

Quanto verborum mysterio id Michas dixit! Capite septimo prædicebat fore, ut Incarnatus Deus frontem caperatam deponeret, indueret serenam, mundumq; beneuolentioribus oculis spectaret, ac redimeret, idq; his verbis indicabat: *Reueretur & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & proiciet in profundum maris*; c. 14. v. 19. Sed quale hoc supplicium, quod de peccatis sumit, quòd ea in maris abyssum abijcit? Quid talia dicens docere nos voluit? Ut mysterium, & sensum verborum peruideamus, notare necesse, olim, cum resp. quæpiam fame, peste, bello, aut aliâ qualicunq; infelicitate affligeretur, magno studio curatum, ut explorarent sceleratissimum, & corruptissimis moribus hominem, quem cum intrà ditionis suæ limites comperissent, in maris ripam prominentissimam educebant, atq; inde præcipitem dabant, dicentes: *Sis pro nobis perisphema, hoc est, sis pro nobis piaculum, sis lotio nostra*, tu vnus pro omnibus lue, quem cum ex hominibus, ut pessimum hominum, & omnium ærumnarum nostrarum causam abiecimus, calamitates nostræ tecum esse desinent. Referunt eum antiquitatis morem Budæus, Ambrosius Bergomas, & Ioannes Paseratius. Et huc spectant, qui Prophetam Ionam in mare proiecerunt, arbitrati sopiendam tempestatem, cum is esse desineret, quem eius causam existimabant. Hinc etiam intelligas locum S. Pauli difficilem, qui commemorans aduersitates, quas Apostoli, & cæteri Euangelij præcones patiebantur, aiebat: *Tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium perisphema & q; adhuc*; 1. Cor. 4. 13. quod eiusmodi fuit, ac si dixisset, tale est de nobis hominum aliorum iudicium, quod simus mortalium improbißimi, digni in altum mare demergi, ut nobiscum è mundo incommoda simul auferantur,

vt quæ suam in nos originem potissimum referant.

Quod nunc Propheta aiebat, *Projiciet in profundum maris omnia peccata nostra*, tantundem fuit ac si dixisset: Si lenire Deum & reddere placatum volumus, vt finem mala nostra accipiant, in profundum & amarum pœnitentiæ mare scelera nostra conijciamus, in quo cum illa demersa fuerint, vt in rubro pelago Pharaò est suffocatus, omnes ærumnæ nostræ conquiescent, cum illa sint omnium calamitatum nostrarum vel stirpes, vel semina.

Regius vates cum secundum iter populi Israëliti, quo ad terram promissionis contendebat, deseriberet, nulli per viam ægrè fuisse dicit, inquit: *Non erat in tribubus eorum infirmus*; Psalm. 104. v. 17. Quam rem accuratiùs expendenti occurrerit, contrarium affirmari in Deuteronomio, vbi Deus ipse populo suo ait: *Memento quæ fecerit tibi Amalec in via, quando egrediebaris ex Ægypto, quomodo occurrerit tibi, & extremos agminis tui, qui lassè residebant, ceciderit*; Deuter. 25. 18. vbi satis insinuat, fuisse nonnullos in exercitu fractâ valetudine & debiles. Quomodo ergò pugnancia Regius Propheta loquitur, dicens, nullum fuisse in eorum tribubus infirmum?

Occurrit dubitationi Hugo Cardinalis his verbis: *Antequàm peccarent in Ægypto, non erat in eis infirmus, vt tradunt Hebræi, sed postquàm peccauerunt, fuerunt quidam infirmi & leprosi*. Quo significauit Deus, omnes nostras ægritudines, ærumnas, aduersitates plurimum ex peccatis nostris nasci, & quòd ille nos destituit, quia nos ipsum antè deserimus, cui si obseruire cogitaremus, nunquàm ille obliuisceretur nostri, quin largâ ac liberali manu, quæcunq; necessaria, nobis abundè ministraret.

Audite in hanc rem aliquid, quod difficile captu. Intrâre Christus domum Petri, vbi Socrus eius ex febrî decumbebat, & cum mox appeteret, vt Matthæus cap. 8. narrat, multos dæmone infessos, aliosq; varijs languoribus vexatos adduxerunt, quos omnes suis malis absoluit, vt omnes intelligerent, verissimè dictum ab Isaia, infirmitates nostras omnes ab illo sublatas: *Omnes malè habentes curauit, vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam Prophetam, Ipse infirmitates nostras portauit*. Hæc Matt. præcitato c. ex c. 53, Isa.

Vbi si diligenter aduertas, Propheta non loquitur de corporis infirmitatibus, sed de animæ malis & mœroribus, vt magno consensu sacri Interpretes exponunt. Quid ergò Matthæus ad corporis infir-

mitates, quales sunt febres, & id genus ægritudines, transfert, quod Propheta de animæ morbis, quæ sunt peccata, pronuntiauit?

Quàm dextrè hunc exemit scrupulum Bulgariæ Archiepiscopus, cum rem hanc paucis sic dilucidat: *Isaías de peccatis dicit, Matthæus autem de morbis posuit, eo quòd pleriq; ex peccatis accidunt*. Hæc ille in c. 8. Matth. Non torsit verba Isaia Matthæus, sed eò leniter inflexit, quòd sponte ibant, vt diceret, sublatas à Christo corporales infirmitates nostras, quòd Isaías tantum non apertissimè affirmauit, cum ait, peccata, seu spirituales morbos, qui corporaliū fons sunt & scaturigo, per illum sublatos: *Isaías de peccatis dicit, Matthæus autem de morbis posuit, eo quòd pleriq; ex peccatis accidunt*.

Veteres, cum hominem infortunatissimum & calamitosissimum designare vellent, id hæc verborum formulâ exprimebant: *Equum habet Scianum*. Adagij occasionem (vt author est Aulus Gellius lib. 3. noct. Attic. cap. 9.) fecit equus, quem dixi, quòd nulli vnquàm domino fatale id brutum obuenerit, qui non grauissimis & acerbissimis iniquioris fortunæ casibus afflictatus fuerit. Primum illius domini (is fuit Seius) probrosè obtuncârunt. Mox vt illum obtinuit Dolabella, infelicem in conflictu mortem oppetiit. Obtigat posthæc Cassio, & ab hostibus interemptus occubuit. Postquàm in potestatem Marci Antonij transiit, vitam infortunatissimè clausit. Demùm quisquis eius possessor erat, is cum omni domo ad internecionem usq; deperibat, inquit Manutius. Commodius oppidò hæc de peccato affirmaris, cui Propheta Regius equi effrenis nomen indidit, cum Psalm. 75. 7. ait: *Dormitauerunt, qui ascenderunt equos; In quæ Michael Ayguanus commentatur: Ascenderunt equos superbia, qui Deo subijci nolunt*. In quæ regna, aut prouincias, aut respublicas, aut familias hæc efferata culpæ bestia, infaustus ille ac malè ominosus peccati equus aliquando penetrauit, quibus non rerum omnium iacturam, supremamq; infelicitatem, & perniciem vnâ intulerit?

Seruamus itaq; Domino, qui nunquàm nos relinquet, nisi ab illo deficiamus. Sic enim sacrum Concilium Tridentinum definiuit. *Deus suâ gratiâ iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur*. Sic ibi sess. 6. c. 11. O bonum Patrem! O beneuolum Dominum! Quàm fatuus es, & omnis mentis impos, qui non te amat, non adorat ex animo, non omni officiorum genere colit, quando sic propugnas eos, qui tibi obsequuntur, sic adiuuas, qui tibi placent!

cent! Quis tam cæcus, ut non omnibus vnguiculis tibi se probare connitatur? Quis non totos huc nervos, omnesq; vires contendat? Sis benedictus, & superexaltatus, Domine, in omnia sæculorum sæcula, Amen. Da ut tibi seruiamus, te amemus, ut tibi placeamus in hac vita, & sempiternum adhærescimus in futura, ad quam Ege.

Feriâ III. post Dominicam II. Quadragesimæ.

*Super cathedram Moysi sederunt
Scribæ & Pharisei. Matth. 23.*

Quem ardens sitis adurit, is ex S. Gregorij Nysseni sententia, non tam sollicitus cogitat qualitatem vas, ex quo poturus, quam liquoris quantitatem, quem bibiturus. Sit modò dulcis, frigida, munda aqua, vas aureum sit, an argenteum, an fragile vitrum, nihil refert, sitis enim ardorem & rigorem non vas, sed liquor mitigat. Ita etiam nihil prorsus inter est, Strum per Sæs olearium quis, an per aliam aliquam materiam diuinum mandatum exequatur, inquit ille Orat. de laudibus fratris sui Basilij Magni. Nec quicquam refert, sitne ex diuite auro vas, an ex contemptibili luto, qui Verba Dei præco annuntiat. Auditoris enim, qui concupiscentiarum suarum sitim extinguere cupiens, dulcè verbi diuini aquam haustum venit, parum interest, an ex auro, aut argillâ conflatum sit vas, ex quo potandus. Hoc est quod hodie Christus dicit: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei. Omnia ergò quacunque dixerint vobis seruare, & facite, secundum opera Verò eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt.* Qui enim frigidum rorem Verbi diuini bibit, is non vas attendere debet, sed liquorem considerare, cumq; doctrina est sana & bona, parum interest, quod instrumentum, quo propinatur, sit purum, aut pretiosum. Atq; istud, si de re absolute loquamur: alioquin permagni refert (quod mox probatum dabo) quòd aqueductus, per quem Verbi diuini purissima lympha decurrit, sit mundus, nec qualicunque æstimationis, aut pretij. Ut ergò rectè hodie frigidum istum rorem propinem, rore mihi cœli opus est, hoc est, gratiâ & viribus, quibus id faciam. Quod ego cum de Numinis munificentia benè sperans aggredior, vos diligentem auribus operam date.

PERIOCHA I.

Dicunt, & non faciunt.

Concionator Euangelicus, qui dicit, nec facit; duo tamen sic facit, primum, ut sit instructuosus illius apud auditores sermo, tum ut ignominiam sibi conflet, cuius os manuum testimonio damnare possunt, quicunque cum dicentem audiunt, & non facientem vident.

Sane quicunque munus sibi corrigendorum defectuum assumunt alienorum, & mores aliorum suâ censurâ damnare ex officio volunt, curare magno perè debent, ut vitæ integritati, & conscientie nitore studeant, seque tanquàm exempla, aut specula exhibeant eorum, quæ ab alijs fieri volunt. Nam si illorum errata perspecta sunt, si culpæ exploratæ illis, quorum vel similes, vel alios defectus admordent, quid aliud agunt, quàm quòd sibi ignominiam conciliant, ut quorum ora manuum suffragio damnare, & furta, ut aiunt, in manibus deprehendere possint, qui eos secus ac dicunt, facere cernunt? Quisquis ergò vult esse superciliosus arbiter, durus censor, aut fiscalis morum alienorum, is in suos primum seuerus iudex inquirat & animaduertat: Quancquàm enim profectus illius, qui obiurgatur, non sit positus in vitæ integritate sui censoris, morum tamen innocentia plurimum conducit, ut huius sint magis grata & fructuosa monita. In quam rem sic aiebat Cicero pro Milone: *Omnia quæ vindicaueris in alio, tibi ipsi sehementer fugienda sunt, etenim non modò accusator, sed ne obiurgator quidem ferendus est, qui quod in altero vitium reprehenderit, in eo ipse deprehenditur.* Hic est pulcher agendi modus, & negotiandi eorum, qui inoffenso capite offensas corrigere aliorum volunt.

Sancti Gregorij Nysseni obseruatio est, sponsam, cum formidi & casti sponsi sui diuinas perfectiones ornaret encomijs, primumq; caput, & postremas manus prædicaret, vtræque, hoc est, caput manusq; ab eodem commendasse. Sic nempe aiebat: *Caput eius aurum optimum, demum verò etiam: Manus eius tornatiles aurea plena hyacinthis; Cant. 5. v. 14. vbi Lxx. Interpretum translatio habet: Plena Tharhis.* Tharhis autem, ut volunt aliqui, ciuitas erat sita in portu maris, olim commune omnium nationum emporium, vbi opulentissimi quique mercatorum negotiabantur. Quod ergò sponsa

aiebat, esse sponſi ſui manus plenas Tharſis, id ex Ludonici Saromaytros commentario tale eſt, ac ſi dixiſſet, habuiſſe manus plenas negotiationis, & felicis nundinationis. Sed quo modo negotietur, & cauponetur, diſpiciamus.

Audite quid Nyſſenus dicit: *Ob qua caput laudatur, eiſdem quoque manuum encomium abſolvit.* Caput & manus eadem materiã conſtant. Caput aurum eſt, aureæ manus. Caput, inquit vir ſanctus, ſapientiæ & prædicationis ſymbolum eſt, manus opera typo referunt. Quod ergo ſponſa ait: manus, quæ ſimiles ſunt capiti, eſſe plenas Tharſis, hoc eſt, negotiatione, tantundem eſt ac ſi dixiſſet, illum vitiorum alienorum cenſorem plenſ manibus negotiari, cùm ſi obiurgat, qui ſimul curat, vt manus capiti ſint affines, hoc eſt, opera diſtis congruant, qui cùm benè loquitur, meliùs operatur.

Notate cum D. Hieronymo, quòd Propheta regius, cùm deſcribit modum, quo Deus eduxit populum ſuum è ſervitute tyrannicæ poteſtatis barbari & contumacis Pharaonis, ait hoc factum in manu Moyſi & Aaronis: *Deduxiſti populum tuum in manu Moyſi & Aaron,* inquit ille Pſal. 76. 21. Quærit nunc S. Doctor, quid hic exitus filiorum Iſraël è ſervitute Ægypti adumbret. Reſponder, ſignificare egreſſionem peccatoris è ſtatu ſervitutis culpæ in libertatem gratiæ per miniſterium prædicationis ſacræ & diuinæ. Tum illud præterea quærit, cur hic exitus non per Moyſen ſolum, ſed in manu quoque Aaronis factus fuerit. Nonnè ſatis erat Patriarcharum illorum vnus quidam, vt populum eximeret, & duceret?

Reſponder, eductum populum inſtar ouium. Sic enim habet Pſaltes: *Eduxiſti ſicut oues populum tuum.* Magnò verò myſterio factum, quòd ad hunc modum liberati fuerunt miniſterio duorum illorum fratrum, Aaronis & Moyſis, quorum alter faciendi, loquendi officio alter fungebatur, eoq; ſignificatum, quantumvis vel ſeruo leo fit, vel immanis tygris, qui è ſervitute peccati abducendus, miteſcere illum facile, & cicurari, & obſequi non ſecus ac ouiculam, ſi modò videat in ductore coniuncta verbis opera, & germanam eſſe dictioni actionem. Tantum valet ſermo, qui comitem habet operationem.

Prodiit Chriſtus è deſerto, & cùm Bethſaidam ingreſſus fuiſſet, adduxerunt ei cæcum, peccati, vt omnipotentium manuum ſuarum tactu damna oculorum, quibus orbis erat, illi inſtauraret: *Adducunt ei ſurdum, & rogabant eum, & illum tangeret;* Marci 8. 22. Condolens Chriſtus ærumnoſi homi-

nis calamitati deſcendit in vota illius, vtque miraculoſam curationem perfeiceret, extra vicum (Euangelifta id adnotante) eum eduxit: *Et expuens in oculos eius, impoſitis manibus ſuis, interrogauit eum, ſi quid videret.* Nec contentus ſemel impoſuiſſe manus, iterum iterumq; applicuit, ſicq; ille viſum integrum accepit.

Euthymius magnum myſterium exculpiſit ex modo, quo Chriſtus hunc cæcum curauit, quando ad perpetrandum miraculum res duas magnâ animaduersione dignas, hoc eſt, ſaliuam oris, & manus coniunxit. Quid ſaliua, quid manus ſignificant? Reſponder: *Sermonis quidem ſignum eſt ſputum, & iterumq; enim ab ore progreditur, operis vero manus:* Et ſputa & verba ab ore fluunt, manibus opera exercentur. Quod ergo Chriſtus hunc cæcum miraculo ſanaturus, ad ſaliuam manus adhibuit, id eò fecit, vt ſignificaret, eum, qui dicit faciendo, & facit dicendo, tantam habiturũ verborum vim & effi-cacitatem, vt queat operari miracula, facere prodigia. Audite Euthymium: *Sputo ac manibus Chriſtus cæcum ſanans, offeſdens quòd ſermo coniunctus operibus miraculum operari poteſt.*

Matth. 13. 47. Chriſtus regnum cælorum ſimile fecit ſagena miſſa in mare. Author quidam modernus ait, hæc ſagena, quæ in mare ad intercipiendos piſces mittitur, denotatos Prædicatores Euangelicos, qui mundo deſtinantur, vt è mari & amaritudine culpæ eximant peccatores, qui in mundo non ſecus ac inter falſi vndas maris piſces delectantur, nec amaritudinem eius aliquam ſentiunt. In miſerandum ſtatum deuenit peccator, quiſquis huc prolapſus, vt ſcelerum amaritudinem tanquàm voluptatem, & ſuauiſſimis dulcedinem conſectetur.

Sed admodum notandum, quòd Chriſtus vult, vt Prædicatores, quòd eiufmodi peccatores à tam periculolo ſtatu reuocent, ſint arctæ ſagenæ, & anguſta retia, verbum enim, cui noſter interpres ſagenam ſubſtituit, hoc ſignificat, vt doctus quidam annotauit. *Piſcationum namq; quatuor ſunt genera, ſit enim ſel reti, ſel conto, ſel naſſa, ſel hamo,* inquit Ælianus lib. 8. de animal. cap. 5. Secundum hæc quare Chriſtus Prædicatores magis voluit eſſe arctæ retia, quàm vel contos, vel naſſas, vel hamos? Reſponder author indicatus: *Quia ſita arctior ſe-hementèr conducit ad piſces capiendos:* vt enim quòd ſtrictior eſt ſagena, eò pluribus piſcibus capiendis aptior: ſic quòd arctior eſt, anguſtiſq; pœnitentiæ, ac mortificationis cancellulis magis circumſcripta vita Prædicatoris, eò maiorꝝ numero & copiâ piſces,

scas, seu peccatores eximit à mari amaro culpæ, quod illis dulce & suave videtur. Propterea Ælianus dixit, vnam sagenæ piscationem esse cæteris quæstuosiore: *Ea, quæ resibus citatur*, inquit, *precipue ditare piscatores potest*; sic quò magis continens, penitens, mandatorumq; Dei obseruans est Prædicator, eò magis locupletabit Ecclesiam verborum suorum piscatione, & concionum reti.

Præcepit Deus Isaiæ, vt prædicaret populo suo, & annuntiaret scelera, obiurgaretq; illos pro contaminatæ vitæ merito. Sed quâ id ratione fieri vellet, expressit dicens: *Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion*; Isa. 40. 9. In cacumen montis contendere, atq; indè perora, qui vitiorum alienorum futurus obiurgator. At si Prædicator corruptos populi mores emendaturus est, nonne satius fecerit, si omnes Ierosolymæ plateas obeat, perque euncta illius compita altum vociferetur, vt commodius audiri possit, quàm si in fastigiati montis verticem se recipiat? Respondet S. Bruno, quod Deus vati suo imperauit, id non ita ruditer accipiendum, vt Prædicator in eminentem locum se recipiat, vnde ægrè audiri queat, sed si intelligendum, vt in fastigium perfectionis subeat, vt cum verba illius sunt sublimia, sint etiam excelsa opera, sic enim lucrum doctrina eius, & sermo fructum faciet: *Vis prædicare?* inquit sacer Carthusianorum Patriarcha ser. de Confess. *Vis euangelizare?* *Vis ut tuus sermo, & tua prædicatione suscipiatur?* *Ascende prius in hunc montem excelsum, dilige pacem & charitatem, omnes enim obediens tibi, & verba tua libenter suscipient.* Hic est pulcher negotiandi modus, hoc est plenis manibus cauponari, vt Prædicator culmen perfectionis petat, atq; indè ex illius sublimitate dicat, sic enim verba illius plena igne auditorum corda inflammant. Idcirco Dominus Prophetam consequenter mox appellat, dicens: *Exalta in fortitudine vocem tuam*; vt omnes intelligant, quòd eius vox robur & vires habet, qui ex ipso perfectionis apice, & sanctitatis fastigio arguit, reprehendit, corrigit aliena errata.

Sanguinolento prælio decertare cum Madianitis, notorijs ac publicis Dei nominis hostibus strenuus belli dux Gedeon volebat, arbitratuq; certam victoriam in multitudine hominum positam, triginta duo millia militum coëgit. Nec hi tamen omnes in pugnam descenderunt, sed ignaui reuocârunt pedem, soli q; trecenti, Dei iussu, remanserunt, qui idonei bello, & siticulosi manu hauerunt, ac ministrârunt ori aqnam: *Fuit numerus egrum, qui ma-*

nu ad os projiciente lambuerunt aquas, trecenti viri. Iud. 7. v. 6. Atq; hos Deus pronuntiauit aptos prælio, & sternendo hosti milites.

Quærit Origenes, quare hi magis probati fuerint tanquàm boni, & strenui, fortiterq; dimicaturi milites, qui manu aquam hauerunt, quàm ij, qui aquam aliter sumpserunt. Respondet, id factum, vt mysticâ illâ actione significaretur, quid milites Christi facere debeant, qui triumphare de hostibus cupiunt, nimirum eos, qui subigere peccatorum volunt, debere ad instar militum Gedeonicoꝝ aquam manu captare, nec solum dicere, sed facere quoque, sic enim futurum, vt non sit hostis, qui non cadat, neq; peccator, qui non cedat. Verba Origenis sunt: *Quod dicit eos manu & linguâ aquam lambere, non absque Sacramenti quadam significatione hoc mihi videtur scriptum, scilicet, quòd & manu & linguâ operari debent milites Christi, hoc est, opere & verbo, quia qui facit & docet, magnus vocatur.*

Ælianus lib. 4. de animal. 29. agens de galli natura ait, eum gallinæ vices obire, fouere, & excludere oua solitum, si fortè illa incubationi immoriatur, & prius luce decedat, quàm in lucem pullos proferat. *Matrice gallinâ extinctâ*, inquit ille, *is ipse incubat, & pullos ex ouis excludit.* Sed quid sit interim? Qui ait gallus, donec gallinæ officium exerceat? Audite ex Æliano rem, vel ipso arbitro, nouam: *Ac tunc (res admiratione digna) silentio citatur, quòd sanè sibi conscius sit, se mulibre munus obire.* A natura doctus ne mutit quidem, quo tempore partes foeminæ exequitur, tanquàm agnosceret, non posse pro animosi galli more cantare (nisi suam sibi ipse consciscere infamiam veller) quando vt imbecillis gallina ouis incubat. *Silentio citatur, quòd sanè sibi conscius sit, se mulibre munus obire.*

O quàm opportunè hoc loco possumus cum sanctissimo Patriarcha Iob Euangelicum appellare Prædicatorem, & dicere: *Interrogamenta, & docebunt te, & volatilia caeli, & indicabunt tibi*; Iob 12. v. 7. Inter cæteras namq; pecudes, & volucres gallus (tanquàm veri concionatoris typus) illum officij sui commonescit, & quid maximè deceat, docet. Est quispiam Prædicator vitæ non satis bonæ, nec sceleris omnis purus, & vel produunt sese ipsa, vel producuntur ab alijs in publicum mundi theatrum quædam ipsius malefacta, vulgantur crimina, deteguntur errata, non canter, non concionetur, non reprehendat defectus alienos, nec enim decet, vt is mederi velit alijs, qui ipse plenus est infirmitatibus, suam enim sibi ignominiam procurat,

qui alienam fractam valetudinem ipse æger curat, & quæ ore pronuntiat, ea manibus damnat. Quisquis talis, idem sermonibus suis parum promouebit, nam vt Magnus Gregorius aiebat, *cuius vita despicitur, reficit, & prædicatio contemnatur.*

Itaq; non miror, quod Scribæ & Pharisei exiguum fructum docendo fecerint, dicebant enim, & non faciebant: Immo ipsi sibi magni dedecoris authores erant, & opprobrium inde adducebant, vnde existimationem captare cupiebant. Quicumque enim eos videbant dicere, & non facere, & hoc factis destruere, quod atruebant verbis, non poterant non ora eorum manuum suffragio improbare, viles habebant eorum sermones, ac personas etiam viliores. Præco ergo Euangelicus, qui vult esse in admiratione quæ docuit, & suam cupit ex prædicationis labore existimationem, & auditorum profectum desiderat, quem Christus ipse expetit, is dicat, & faciat, sic enim & quæstuosæ erunt illius lucubrationes, & fructuosi labores.

P E R I O C H A II.

Dicunt & non faciunt.

Prædicator euangelicus nunquam facilius, auditus, & fructuosius auditur, quam cum cupidè videtur.

Nescio quomodo is palam traducere, & commorificare defectus ausit alienos, quem omnes norunt magis flagitiosum, quam ij forte sunt, quos corripit & obiurgat. Qui concionandi munus cum laude, & absq; pudore, ac verecundiâ obire cupit, is curet vt sit admodum probus & sanctus, & hoc nomine omnibus admirabilis, vtq; apud cunctos bene audiat, sic enim & bene audietur, nec vnquam audisus auscultabitur, quâ cum percupidè videbitur.

Dignum est consideratione, quod de forti illo & animoso protomartyre Stephano Lucas prodit, nimirum quod eius vultus, quo tempore in concilio cum varijs gentibus (quas Act. 7. Lucas commemorat) disputaret, hostibus, quibuscum disceptabat, visus est elegans & splendidus, qualis Angelus quidam è coelis: *Et intuentes in eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli.* Queri potest, quare permiserit Deus, vt illi nominis sui hostes tam illustrem cerneret Stephani faciem, quam si quidam coelorum ephebus, Angelus, inquam, de vultu se illis conspicuū fecisset.

Respondet D. Chrysostomus propositum fuisse Stephano declamare apud perfidiosum illum & improbum populum, & quoniam nemo vnquam gratius auditur, quam cum auidè videtur, idcirco Deus vultum illius gratissimo splendore perfudit & venustauit, vt quem oculi amabant, aures faciliè admitterent: *Intuentes in eum, viderunt faciem eius, tanquam faciem Angeli. Hoc dixit,* inquit ad hæc Diu. Chrysostomus, *& causam, propter quam passi sunt illum concionari.* Non dixit Lucas, Stephanum tam illustri facie hostibus suis visum, quod illi tantum bonum essent meriti, sed vt causam redderet, ob quam etiam fusiore sermone diutulè differenter audierunt. Præco enim cum eleganti est vultu, hoc est, cum laudem ex vitæ integritate habet, & præclaram apud omnes nominis opinionem, quanquam ad obcecatisimos & perditissimos dicat, plurimū tamen, vt dicentem libenter accipiant, mouet & obligat auditores.

Adduxit Christus in fastigium montis Thabor caros discipulos suos Petrum, Ioannem, & Iacobū, eodemq; accersito Moyse è sepulchro, Elià è Paradiso, gloriæ suæ ostentatione horariā illos oblectauit, vbi illorum oculis tam formosus ac decorus visus est, vt Euangelistæ ferant, faciem eius rutilasse solis instar, vestimenta autem eius supra niuem enituisse. *Resplenduit facies eius sicut sol, & vestimenta autem eius facta sunt alba, sicut nix;* inquit Matr. 17. De vestimentis Marcus ait, talia fuisse, *qualia fulso non potest super terram candida facere.* Deniq; vnū omnium Euangelistarum consilium fuit, Christi eximiam, & incomparabilem formæ venustatem velut certatim exaggerare, & suprà sydera efferre. Dū autem hac gloriæ visione fruerentur, vocem coelo delapsam Euangelistæ memorant, quæ illis dixerit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite.*

Dignum consideratione est, quod hic accidit, videntur enim consilia Patris æterni, & Euangelistarum (quod ad honorem attinet) sibi aduersari. Euangelistæ cum saluatorem tam liberali & insigni atque illustri specie depingunt, videntur illum magis oculis, quam auribus depingere, pulchritudo enim & lux non his, sed illis sunt destinata: *Æternus autem Pater, pro eo vt illum videri iubeat, ipsum audite,* inquit. Quomodo hæc in concordiam adducemus? Facile est ea conciliare. Quomodo, aut quâ illâ re? Eâ quam versamus. Nam si nemo vnquam beneuolentius auditur, quam cum amanter & cupidè videtur, merito Pater æternus, cum dilectum Filium

Filium suum gloriæ splendoribus penè supra fidem conspicuum vidit, succlamauit: *ipsum audite*, vt significaret, quàm verè à nobis dictum, tunc euangelicum prædicatore auditu acceptum esse, cum gratus est visu, vt eum quisq; libenter ausculetur, quem amanter spectat.

Descendit Moyses è monte, in quo totos quadraginta dies & noctes familiari, & suauissimâ Dei consuetudine iucundissimè vsus fuerat, legisq; quam populo promulgaret & obseruandam daret, tabulas contulit. Descendit verò tantis gloriæ splendoribus vultum perfusus, vt nec Aaron frater, nec quisquâ è vulgo illum videre auderet, radij enim, quos eiaculabatur, omnes perstringebant, ex quo cognoscebant, pulchritudinem illius esse solis elegantia similem, qui & ipse immoderato radiorum micatu prohibet, ne quis liberioribus illum diu oculis aspiat. Euulgauit decalogum, cumq; omnia quæ à Deo iussus, plebi renuntiasset, demùm, vt habet textus sacer, *impletis sermonibus posuit velamen super faciem suam*. Ex quo colligitur, quod Moyses, donec concionaretur ad populum, detegebat faciem, vt frui aspectu illius omnes possent. Sic author quidam grauis (Pineda in Ecclesiasten) sentit, dicens, sublatum à Moysè vultus velamen, quoties populum ad obseruantiam legis hortabatur, vt omnes videre illum, & arbitrari oculis possent splendore & radios lucis, quæ a facie eius proficiscebatur idque vt dixi, *quoties ad populum de lege & legis obseruatione verba facturus esset*, inquit ille author. Vt de alijs rebus sermonem ad eos habuisse putare debeamus (si vera est illa opinatio) cum *operiebat rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos*, vt habet sacer scriptor Exod. c. 34. v. 35. Aperto autem vultu, & conspicua gloriæ maiestate loquebatur eis cum legem annuntiabat, vt indicaret, Prædicatorem euangelicum legis diuinæ promulgatorem nunquam fructuosius acceptabiliusq; audiri, quàm cum maxime est spectabilis.

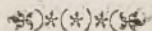
Rex Propheta David verbum æternum nostræ humanitatis spectabili amictu vestitum, tam illustri & eleganti delineat formâ, vt maiorem expetere venustatem nemo posset: *Speciosus formâ*; inquit Psal. 44. *præ filiis hominum, specie tuâ & pulchritudine tua intende, prosperè procede, & regna*. Tum conuersus oculis ad sponfam (ea est anima sancta, cum qua hic diuinus & potens rex sponsalia contrahit) sic eam sacer vates affatur: *Audi filia, & vide*; tanquàm dixisset: Filia, quæ huc nata, vt non inferiori, quàm huic omnipotenti Domino nubes,

aduerte primum oculos ad festinam illius elegantiam, tum aures ad verba attentas.

Notandum in his verbis illud, quòd propheta filia, quæ futura Verbi æterni sponsa erat, dicit, vt audiat, idque & semel & iterum: *Audi, filia, & inclina aurem tuam*, neq; hic memorat, sponsum quid quàm locutum, sed illud tantum, quòd formæ decencia parem in hominibus haberet neminè. Quid verò est, quòd cum tam aspectabilis est sponsus, sponfam magis vt eum audiat, quàm vt videat, exhortatur? Causa haud dubium ea est, quàm tractamus, quòd eum, qui cum fructu & voluptate audiri cupit, oporteat esse talem, vt auidè iucundèq; prius videatur, sic enim vires adjiciet verbis, & vitam dabit suæ doctrinæ.

Tritum est non in diuinis solum, verum & in humanis litteris, quòd canes symbolum sint, & hieroglyphicum eorum, qui ex officio errata admordent aliena. Rationem huius eam reddidit Pierius, quod velut canes semper latrant, neq; extraneum ignotumue in ædes admittunt heriles, ita Prædicator personare latratibus aduersus sceleratos debeat, nec concedere, vt homines profani res sacras contaminent, aut indignè habeant: *Vt canis insar assidue latret, hominum vitia nunquàm incessere desistat, animum ferum gerat, nullus profani gratiam ineat, quæ & canes faciunt in eos, quos herilis non esse familia vel sensu, vel olfactu deprehenderit*. Hæc ille l. 7. Hieroglyph. c. 1.

Sed videamus, quid Marcus Varro in cane requirât, vt sit commodus, & qualis debet custos gregis. Ille hoc primum exigit, quòd *facie debent esse formosi*, vt sint huic officio apti canes. Secundum hæc, si prædicatores sunt Ecclesiæ canes, qui contra vitia latrant facie debent esse formosi, magnam præ se ferre morum elegantiam & integritatem, sanctitatemq; quia cum ex his ornamentis tuerint spectabiles, erunt etiam auditu acceptabiles, dissimiles Scribari, & Phariseorum, qui cum dicerent, nec facerent, etiam fructum nullum faciebant, itaque non erant commodi, qui audirentur, quia nec ita comparati, vt iucundè viderentur.

PERIOCHA III.

Omnia, quæcunq; dixerint vobis facite.

Verus obediens nec amplius, nec minus, quam à superiore iussus, facere debet, quanquam etiam plus mereri putet, si amplius quid faciat, aut non errare existimet, si minus agat.

Non obstantibus omnibus, quæ iam dicta, ac tametsi litteræ sacræ vix aliud tam sæpè ac serio inculcent, quam necessitatem & pondera sanctitatis vitæ Prædicatorum, vt plurimum fructuosa sit eorum opera: Christus nihilominus iubet, vt non admodum attendamus ad eorum facta, verbis autem obtemperemus, & ab ipsorum voluntate non dissentiamus, & neq; amplius aliquid, nec verò minus, quam illi dictarint faciamus. Valdè hæc doctrina ad omnes pertinet, ad eos tamen præcipuè, qui se arctiori vinculo ad obediendum superioribus, & spiritualibus obligarunt, qui per omnia, vt diximus, tam prompti obtemperare debent, vt nec plura faciant, quam iussi, tametsi plus mereri arbitrentur, si plura faciant, & quòd non male agent, si quid minus agant, nec suo arbitrio quidquam moliri debent, quanquam iudicent, esse causam piam, quam medicantur.

Norate, Coëgit David viros ex omni regno suo iustissimos, vt cum decenti pompâ celebrarent Arcæ testamenti translationem. Duxerunt verò eam in domum Aminadab cum ingentibus lætitiæ signis. Vehabatur illa curru nouo, factumq; est, vt boues, qui ducebant, recalcitrarent, cumq; Arca in lapsum propenderet, occurrit Oza Zelò non malo incitatus protensusq; manu seruauit eam à ruinâ: *Extendit Oza manum ad Arcam Dei, & tenuit eam*; 2. Reg. 66. Vix hoc egerat, quando illi tam vehementer succensuit Dominus, vt extemplo vitam eriperet: *Iratuſ Dominus contra Ozam, percussit eum, qui mortuus est ibi iuxta arcam.*

Dici non potest quantum sacri Doctores elucubrarint, vt intelligerent causam ob quam Dominus tam repentina morte sustulit Ozam, quòd protenderit manum, & nutantem Arcam, & in lapsum propterea à casu prohiberet, & quare scriptura factum hoc temeritate vocet. Rationem huius rei singularem, & propositio nostro admodum opportunam designat Saluianus episcopus Marfilienſis lib. 5. de Prouid. dicens: *Dum sustinebat Arcam, extinctus*

est Oza ille Dei Leuites, non quia, vt videtur, ad speciem contumaci aliquid mente commiserit, sed ipso officio inefficacius fuit, qui iniussu præsumpsit. Hæc ille. Non seruauit in obsequio modum, quem debuit, & quanquam illa causa, quam agebat, pia videretur, nec subesse erratus periculum: Nihilominus vt doceret nos Dominus, quàm adstricti obedientiæ, quàm subiecti arbitrio superiorum nostrorum esse debeamus, sic vt ex sensu nostro nihil agamus, voluit tam acres fumere de Oza poenas, vt alieno periculo sapientes facti disceremus nihil facere absque iussione & præscripto, quanquam pium & sanctum nobis aliquid videatur, nam & Oza ob hoc luit, & tam grauitè multatus est, quòd ipso officio inefficacius fuit, qui iniussu præsumpsit.

Destitit aqua populum Israël deserto, & vt erat ingratus, atq; impatiens, murmurauit contra Moysen & Aaron, factiq; concursu permiscentes omnia seditionibus dixerunt: Vtinam mortui essemus in Ægypto prius quàm in has miseriaſ incidissemus Moyses & Aaron obsecrarunt Dominum, vt is aquâ submitteret, quâ sitis, vnaq; murmur concitati vulgi extingueretur.

Aiebat tunc Moysi Dominus Num. 20. 8. *Tolle virgam & congrega populum tuum & Aaron frater tuus & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas.* Coëgit Moyses populum, & sic compellauit: *Audite rebelles & increduli, num de petrà hac vobis aquam poterimus elicere:* Dixit, & bis silicem percussit, eruperuntq; aquæ magnâ copiâ. Tunc iratus Dominus dixit Moysi & Aaron: *Quia non credidistis mihi, & sanctificaretis me coram filiis Israël, non introduceris hos populos in terram, quam dabo eis.* Non minùs in hac re laborarunt Expositores, vt definirent, quòd illud fuerit Moysiſ & Aaron piaculum, cuius ergo ab ingressu terræ promissæ sunt prohibiti.

Mitto opiniones aliorum varias. Abulensis ¶. 5. in illud c. vult ob id fuisse multatos, quia deuiarunt à forma mandati Dei, mandauerat enim, quòd loquerentur ad Petram, ipsi autem relicto hoc inceperunt increpare multitudinem, arbitratu satius esse populum appellare, quàm insensibile saxum, idèq; dederunt poenas, quia verus obediens nihilo dissentire ab arbitrio sui domini debet, nec vel minùs, vel amplius, quàm iussus facere.

Fatigatus idem populus ærumnis, quas in eremo tolerabat, totoq; iam stomacho respuens manna, in Deum & Moysen maledicam strangebatur linguam, in cuius sceleris dignum supplicium immisit in eos Dominus

Dominus ignitos serpentes, qui inflammabant, & enecabant, quotquot veneno suo contingebant. Cernens Moyses tantam stragem, obtestatus est Dominum, ut pro immensa bonitate sua iram remitteret. Exorari se passus Dominus, iussit sublimem suspendi serpentem æneum, quem qui ægri intuerentur, sanarentur. *Fecit Moyses serpentem æneum, quem cum percussis aspicerent, sanabantur.* Textus Hebræus habet: *Fecit serpentem igneum, qui ex metallo conflatus ignem ei aculabatur.*

Oleaster ex opinione Hebræorum ait, hoc remedium naturâ suâ non modò non commodum, sed plurimum aduersum quoq; fuisse plagis, quas à serpentibus faucij acceperant: *Eam enim aris candentis naturam esse dicunt, & si quis à serpente morsus illud intueretur, statim moriatur.* Quid ergo Dominus tale remedium suggerit, quod mortem potius allaturum videbatur infirmis, quàm salutem? Fecit hoc, ut dicto obedire doceret, & iudicio acquiescere alieno, ut cum superior ea etiam mandat, quæ nobis videantur pugnare cum ratione, & esse alia quàm deberent, submittamus sententiam nostram, & cæci obtemperemus, intelligamusq; benefactum, quicquid ex superioris voluntate factum, tamen error videatur, nec aliud nobis magis vel vile, vel honorificum, quàm quod ex nutu alieno agimus.

Curiosa est illa Abulenſis quæſtio, vtrum Elias, cui cornus in dies afferebat carnes, & panum annonam, quo tempore iuxta torrentem Carid profugus latitabat, obſtriſtus fuerit abſtinere ab eſu carniū iſtarum & panum, ijs diebus, quibus ex legis præſcripto, eiꝛuſmodi pane, & carniꝛuſ veſci illicitum. Abſoluit porrò hoc dubium q. 18. in 3 Reg. 17. talibus verbis: *Immò dicendum, quòd ſi in aliquo die ieiuniorum miſiſſet Deus Elia per corꝛuꝛ panem, & carnes, & ipſe propter obſeruantiam legis abſtineret à carniꝛuſ, ſuperſtitioſuſ eſſet, cum Deus pro illa die ſpecialiter mitteret ei carnes, idè potius peccaret abſtinendo à carniꝛuſ, quàm comedendo.*

Hæc doctrina iſis ſit opportuna, qui in excolendo ſpiritu poſiti, ad perfectionem conſtituntur, ut diſcant ſubiectiſſimi eſſe arbitrio, omniq; inſtitutioni patrum ſpiritualium, ut cum præcipiunt non ieiuare, quanquàm ipſi hoc peruellent, cum magna voluptate & demiffione intermittant, quanquàm ſibi ieiuando maiora poſſe merita comparare videantur. Falluntur enim, cum ita exiſtiant, tunc enim quis plurimum meretur, cum nec plura, nec pauciora, quàm à ſuperiore, aut patre ſpiritali iuſſuſ, facit.

Audite. Videtur Chriſtuſ maiorem ſuæ ardentiffimæ charitatis oſtentationem faciuruſ fuiſſe, ſi non pro homine tantum in libertatem adſciſcendo, ſed pro Angelorum quoq; culpâ diluendâ ſanguinem ſuum vertiſſet, quod non fecit, teſte Apoſtolo, cuiuſ eſt illud Heb. 2. 16. *Nuſquam Angelos apprehendiſ, ſed ſemen Abrahæ apprehendiſ.* Cur non pro Angelis item, ut pro hominibꝛuſ mortuꝛuſ eſt Deus?

Videte quid inſignis Africanuſ dicat: *Nullum mandatum de ſalute Angelorum ſuſcepit Chriſtuſ à Patre, quòd Pater neq; repromiſit, neq; mandauit, Chriſtuſ adminiſtrare non potuit.* Hæc Tertull. l. de Carne Chriſti cap. 14. Videtur, fatcor, bene factum, ſi pretium Sanguinis Chriſti in redemptionem Angelorum quoq; ab illo, qui fudit, expenſum fuiſſet, ſed Pater æternuſ nihil tale illi in mandatiſ dedit, ut huc quoq; cruorem ſuum verteret. Et ut ille ſummam obedientiæ rationem ſemper habuit, curauitq; Patri integerrimè per omnia obtemperare, ita illud facere noluit, quanquàm magnificentia illa maior viſa fuiſſet, ne illiuſ iuſſa præteriret, cui tam pronè ac promptè ſubeſt: *Quòd Pater neq; repromiſit, neq; mandauit, Chriſtuſ adimplere non potuit.* Quoſ nos exemplo Diuiniſ magiſter docet, quâ ratione ſubmittere noſ ſuperioribꝛuſ, & patribꝛuſ ſpiritualibꝛuſ debeamus, ſic ut nihilo diſſentiamꝛ ab ipſorum voluntate, nec vel tantillum ab eo, quòd iubent, diſcedamus, quanquàm pluſ etiam miniuſe noſ merituroſ arbitremur, ſi vel pluſ, vel minuſ aliquid committamus. Nec enim ita eſt, quin dum noſtro arbitrio obſequenteſ, plura facimꝛ, miniſ promerebimꝛ, at ſi iuſſiſ ſuperiorum inhæreamus, etiam pauciora, quàm vellemꝛ, facienteſ, plura commerebimꝛ.

PERIOCHA IV.

Super cathedram federunt.

Nihil magis alienum à ſuperiore, quàm otium.
Sederunt Scriba & Phariſai ſuper cathedram, inquit Chriſtuſ, ſimulq; aliꝛi imponebant onera grauia & importabilia, quæ digito ſuo illi mouere nolebant. Ut intelligamꝛ fuiſſe hoſ malos Prælatoſ, plura de illiſ ſcire ſuperuacaneum. Nec enim aliud magis alienum à bono ſuperiore, quàm otioſitas, & remiſſio, & incuria, & negligentia, qui enim Prælatuſ designatur, idem perpetuꝛ excubitor conſtituitur, ut ſui proruſ negligens, inuigilet gregiſ ſibi crediti remedio, ſaluti, & incolumitati.

Dùm Christus diceret, eum, qui perfectionem, & consummata virtutis gradum vult consequi, debere abdicare à se omnia huius vitæ bona, & erogare in pauperes, tunc S. Petrus, vt est apud S. Matthæum, accessit, & dixit: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo eris nobis?* Matth. 19. 27. Respondit Christus: *Vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.* Notauit Cornel. Iansenius in Concord. c. 110. non dictum à Christo solum, *Sedebitis super sedes duodecim*, verum etiam additum, *Iudicantes duodecim tribus Israël*, vt discederent, non fore otiosos in illa imperij maiestate, quâ illos ornat, sed operam duros, vt rectè iustitiam administrarent, omnium vrbis ac remedio attenderent: *Nec otiosi sedebitis, sed iudicantes duodecim tribus Israël*, inquit Cornelius. Quod nobis inditio fuit, non debere imperij munus verti ad quietem & vacationem, sed ad iuges vigilias, vt nullæ induciæ curis, & nulla vigilijs intermissio permittatur.

Magnoperè expendendum, quod Christum, cùm is trans mare Galilææ abiisset, secuta est hominum multitudo magna, eorum qui cœlestium illius verborum suauitate abstracti, & inauditis miraculis suspensi, necessarij vrbis curam prætermiserant, incurij ciborum, quibus vescerentur. Satis perspectam habebat illorum necessitatem pietissimus Dominus, decretumq; erat consulere fami, & ferre opem, facere tamen hoc non prius cœpit, quàm in sublimis montis cacumen ascendisset: *Subijt ergo in montem IESVS*, ait S. Ioan. cap. 6. *& ibi sedebat cum discipulis suis.* Quid mysterij habeat, quòd Christus, cùm nôset famem populi, qui illum prosequeretur, non ante illum curare cœpit, quàm in monte cum discipulis sedet? Cur non ad pedem montis, aut prius etiam, quàm illum attingeret, tantæ necessitati subuenit? Nonne dicit S. Ioannes, sedisse in monte cum discipulis suis? At quo id modo? Respondet Nonnius: *In montem alicipitem ascendit, in medio autem apparentem, sedentem corona instar circumdederunt discipuli.* Cùm se autem ita coronatum Christus vidit, tunc ait: *Vnde ememus panes, et manducet hi?* Tunc. exemplò de leuanda illorum fame agere, & opitulari necessitati cœpit. Vt eo exemplo doceret, eum qui coronam admittit, qui officium superioris suscipit, nihil aliud curare, quàm res subditorum debere.

Peracutè notauit doctissimus Lorinus, quòd cùm

Ecclesia, eiusq; Prælati varijs diuersarum rerum proprietatibus assimilentur, vt vitis, lucis, stellarum, Lunæ, Solis, cœli, leonis, agni, multarum plantarum & arborum, lapidum, & margaritarum, quibus Deus secretas indidit qualitates, quas æmulari superiores debeant, nunquam tamen in sacris litteris siue Ecclesiam, siue Prælatos comparari reipub. apum, quanquàm ex omnium rerum naturalium sint admirabilissimæ, & humanum ingenium, quantum non aliæ, suspensum habeant: *Scriptura non comparat Ecclesiam cum examine apum, in quo tamen admirabilis quædam similitudo est Reipublicæ.* Cùm verò natura tam pulchrum finxerit Reipub. exemplar in examine apum, propter admirabilem, & incredibilem ordinem, quo dulces labores suos mystica hæc animalcula peragunt, quare cum illis sacræ litteræ Ecclesiam, eiusq; Prælatos non componunt?

Pulchram huius causam subnotauit Lorinus, inquiens: *Quoniam regina, qua dicitur cæteris præesse, consistit semper in alucri, nec obit, aut vixit subditas, qua flores legunt, ac interdum dimittant.* Hæc ille in Psal. 100. v. 2. Quando apes cæteræ prodeunt, postpositaq; omni aëris iniuriâ flores perquirunt, & aquam, & lutum, & quæcunque ad fingendos fauos, mellaq; stipanda spectant, comportant, tunc regina illarum domi deses otio vacat. Itaq; miseræ subditæ laborant solæ, defudant solæ, solæ in Sole, in acie, in operibus versantur, cùm regina vacuum tempus domi feriata transmittat, incuria regni, negligens imperij, itaq; *Scriptura non comparat Ecclesiam cum examine apum*, nam qui rex, dominus, aut Prælati futuri, illum talem esse decet, vt subditi quidem conquiescant, ipse laboret, subditi dormiant, ipse peruigilet.

Et videte an non est ita. Quid enim causæ sit, quòd virga Aaronis amygdali potius, quàm alterius cuiusvis arboris flores germinauit? Sic enim habes Num. 18. *Inuenit germinasse virgam Aaron, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis in amygdalas deformati sunt.* Quare verò hæc virga, quæ superiorem designabat, non mali citrei multò odoratoris, non alterius arboris, virentioris & pulchrioris, sed vnius solius amygdali flores protulit?

Amygdalus omnium arborum audacissima est, vt quæ ob ipsos hyemis vix elapsæ oculos possessionem veris velut arripiens, protrudit flores suos, nihil verita inclementiam temporis, & cum arbores reliquæ aëris asperitatem pertimescentes, flores suos prouidè.

providè inclusos tenent, illa cœu nihil sollicita de periculis, ac metum omnem dedignata, gemmas suas laxat, & profert flores. Hoc est, quod indicare Deus voluit, quando in floribus amygdali Prælaruram Aaronis designavit, tanquàm illum, & cum illo omnes superiores, imitari condiciones amygdali iussisset, ut sint primi, qui contemptis sudoribus & laboribus, percalcatisq; omnibus incommodis, necessitatibus subditorum occurrant, & ferant remedium, ut cùm hi dormiunt & quiescunt, illi inuigilent profectui & emolumentis suorum. Deus nempe domi suæ vult superiores amygdalorum æmulos, non apum imitatores.

Id ex eo etiam intelligas, quod vix Aaron fuit summus Pontifex denuntiatus, quando illi dictum à Deo: *Tu, & filij tui, domus Patris tui tecum, portabitis iniquitatem Sanctuarij*; Num 18. 1. ubi Lyranus: *Determinato sacerdote*, inquit, *consequenter adiungitur oneris impositio*, cuius hæc pars magna est, quod omnis quies adimitur, & peruigilatio iniungitur illi, cui munus publicum, & cura aliorum commendatur.

Huius rei præclara exempla nobis reliquerunt duo superiores, alter profanus, facer alter, quibus docuerunt, quomodo procurare officia sua debeant, ut muneris sui partes omnes debitè expleant. Quis profanorum Principum Iulio Cæsare præstantior? Quod tersius illo speculum requirat, qui benè feliciterq; rem administrare publicam optat? Quando illis inter bella exercitiis archigubernus imperabat, *omnia Cæsar erat*, inquit de illo Lucanus in Pharsal. lib. 3. Quid est quod dicit, *Omnia Cæsar erat*? Hoc est, quod ait. Tam peruigil & sollicitus. Cæsar erat, ut omnia primus adoriretur, omnibus officiis vnus attenderet, nec enim imperator exercitus solum erat, sed & signifer antesignanus, & dux legionarius, & decurio, & miles stationarius, & explorator, & circuitor, & cunicularius, fascisque, & aquam, & quæcunque instaurandis munitionibus necessaria, ipse colligebat, congregabatq; Deniq; *omnia Cæsar erat*, quia omnia munia primus obibat, adibatq; labores, & pericula omnia primus. O quàm præclarus Princeps! Quàm illustre Prælatorum exemplar!

Videte alium Cæsarè, sed religiosum, ac sacrum, Paulum dico, de quo Theodorus Dapnopates hæc habet apud Metaphrasten: *Tanquàm leo rugiens, & flammeam linguam emittens, sic inuadendo erat omnibus intolerabilis, & in omnem partem assidue transiebat. Ad hos currebat, ad illos veniebat, ad*

hos transibat, ad illos vesliebat, & cito inuadens celerius, & perinde ac domum & nam, aut nauigiū & nūm gubernans & nūuersum Orbem terrarū, & eos quidem, qui submergebantur, sursum attrahens, eos & sero qui caligabant, confirmans, nauitas adhortans, ceruicibus imminens, proram circumspiciens, funes tendens, remum tractans, velum trahens, cælum suspiciens. Ipse deniq; erat omnia, & nauta, & gubernator, & omnia patiens, & mala solueret aliorum. Hæc ille. Ut Cæsar, sic Paulus omnia erat, quorum imitari studium ac diligentiam debent, quicunq; ritè præcisse volunt.

PERIOCHA V.

Alligant onera graua & importabilia.

Nemo bonus Prælatus, qui sibi blandus & lenis, cæteris durus & asper.

UT semel nobis planè persuasum faceret Dominus, quàm mali Prælati fuerint Scribæ & Pharisei, qui cathedram Moysis moderabantur, doctrinamq; eius prædicabant, dicit aliquid ex quo arbitrari, quales fuerint, facile sit, ac pronum: *Alligant*, inquit, *onera graua & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere*. Quod aliud tale ac tantum malum? Quæ maior insolentia? Alijs injiciunt pondera, quibus eorum ceruices vulnerant, obruunt humeros, cùm illi non solum humeros suos ad subleuandam partem oneris non accommodare, sed ne vel extremo digito libare velint: *Digito autem suo nolunt ea mouere*.

Sic & amant primos recubitus in canis, & primas cathedras in synagogis, & loca ubiq; honoratiora ambiebant, in mensis præsertim, quod in superiore, ac honoratior parte mensæ dapnifera fercula, & lectiores lautioresq; ministrarentur cibi, ut ne illis quicquam ad voluptatem deesse posset, si vel ad necessitatem etiam alijs non esset satis, cùm è contra, si boni fuissent superiores, curare debuissent, ne quid alijs deesset, quanquàm ipsos carere multis oporteret. In synagogis verò prima inuadebant subsellia, neq; curabant, quo cæteri loco sederent. Omnia hæc argumento erant, illos esse improbos Prælatos, & iniquos magistros, cùm omnia in damnum dignitatis & ministerij, quoungebantur, cederent. Frugi enim & integri superiores alter ac illi agere, & in se ipsos rigidi, blandi erga alios, sibi asperi, lenes cæteris esse debent.

Sponsa cùm de suis perfectionibus, vt aiunt, & liberali formâ agit, dicit aliquid dignum, quod studiosè notes: *Nigra sum*, inquit Cant. 1. *sed formosa, filia Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis*; vbi significabat, pulchritudinem suam in sceditate, cándorem in fusca obscuritate fuisse positam, cùm se tabernaculorum Cedar, & pellium Salomonis similem pronuntiat, quod mox videbimus.

Monet verò Rupertus, vt obseruemus, quòd Sponsa non ait, *formosa sicut Salomon, sed sicut pelles Salomonis*. Cur verò Sponsa, cùm filias Hierusalem, tanquàm superior subditas, compellat, formosam non vt Salomonem, sed vt pelles Salomonis se dicat? Quid habuit Salomon, vt conferre se cum illo Sponsa noluerit? Salomon, quod etiam filius illius Roboam confessus, sibi blandus, ac molliculus, subditis nimis quàm durus, ac molestus fuit: *Pater meus*, aiebat ille 3. Reg. 12. *aggrauauit iugum vestrum, pater meus cecidit vos flagellis*, quod ex Abulensis commentario tale est, ac si dixisset, maiora imposuisse tributa, vestigaliaque, quàm ferè pendere subditi possent. Et quid de se ipse Salomon dicit? *Magnificauit opera mea*, inquit Ecclesiastâ sui 2. *adificauit mihi domos, & plantauit vineas, feci hortos & pomaria, & extruxi mihi piscine aquarum, coaceruauit mihi argentum & aurum, feci mihi cantores & cantatrices, & delicias filiorum hominum*. Hæc ille, & multò his plura.

In quibus premitte illud, *Adificauit mihi, extruxi mihi, coaceruauit mihi, feci mihi*. Sux nimirum voluptati domos excitauit, suæ voluptati frigidam inde adducebat, suæ voluptati corraddebat aurum & argentum, suæ voluptati adficebat musicam, & quæcunq; alia aurum, corporis totius, animique oblectamenta. Et quid subditis? Hos flagris, pensionum, tributorum, vestigalium oneribus prægrauabat, his laboriosos dies, ærumnosatq; & infomes noctes adducebat, famemq; & sitim, & nuditatem adferebat. Dicit ergò nunc Sponsa, se formosam, non sicut Salomonem, qui sibi blandidulus, subditis verò penè supra quàm austerus fuit, sed sicut pelles Salomonis, quæ scædabantur, ventisque, & pluuiæ, & pulueri, & omnibus celi iniurijs expositæ sorte descabant, vt illas, munda, integraq; seruarent, quæcunq; operiebant. Itaq; hæc deformitas, illius pulchritudo erat, nec enim aliud est, quod amplius ornât superiorem, quàm cùm se asperitatibus, afflictationibus, ac ieiunijs emaciât, vel deformat, vt subditis tranquillitatem, & cætera vitæ commoda

adferat. Hoc est pulchrum Prælatorum artificium, & gubernandi optima ac præclarissima ratio, cùm sibi leones sunt, & subditis agni. Ideò Sponsa dicebat: *Formosa sum sicut pelles Salomonis, non sicut Salomon*, quia non salomonem, sed illius pelles imitari debet, qui rectè præfesse cupit.

Neq; scio, quæ maiora irrogare supplicia Reip. alicui Deus possit, quàm vt ei submittat Prælatos, qui Scribarum, Phariseorum, & Salomonis, non verò illius pellium sint similes. Statuerat olim Deus, acerrimas pro grauissimorum scelerum merito pœnas de confusa Babylone sumere, aiebatque: *Ponam eam in possessionem ericij*, Isa. 14. 23. quod ex aliquorum sententiâ tale est, ac si dixisset, reges, principes, & dominos eorum futuros similes ericiorum. Quale verò hoc supplicium, quòd ericij imperarent Babylonijs? Quid habet ericius, vt Princeps, qui illius est similis, Reip. deputetur supplicio & exitio? Dicam. Ericius, vides, quàm sit obarmatus aculeatis sentibus, quàm asperè vestiatur. Sed illæ tam crebræ, ac præpilatæ spinarum cuspides fortè hoc faciunt, vt se ipsum ijs compungat? Nequaquàm, quin totæ vertuntur ad vulnerandos alios, sibi verò partem pellis interioris leuem mollemq; vsurpat. Hoc verò sumere de Rebusp. supplicium minabatur Deus, quas immanè flagellare decretum habebat, vt ijs Principes quales ericios daret: *Ponam eam in possessionem ericiorum*; qui sua commoda sectarentur, subditos asperè haberent, & essent ijs duri; cùm sibi lenes.

Hinc accipias, quos ira Dei, quos misericordia illius ac beneuolentia prouiderit superiores. Dignum consideratione est, quod fecisse Christum narrant duo ex eius discipulis, quibus Emauntem petentibus vitæ comitem se, peregrini tamen habitu testus, & mensæ propterea socium adiunxit, cui accumbens, *accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis*; Luc. 24. 30. Et monet S. Lucas, tunc cognouisse eum, qui illos ante latuerat. Cùmq; cæteris discipulis, quæ per hanc viam acciderant, recenserent, etiam referebant, *quomodo cognouerunt eum in fractione panis*. Quare verò hic magis eum cognouerunt, quàm cùm illos instrueret, profundissimæq; & sublimissima scripturæ mysteria doceret, incipiens à Moyse, percurrentesque omnes Prophetas reliquos, & loca omnia, quæ de vita, passione, morte, & resurrectione illius agebant?

Guilielmus Durandus in Ration. l. 4. cap. 54. ait: *In Emaun fregisse legitur panem, sed non comedisse legitur; distribuisse panem discipulis Lucas narrat, sumpsisse*.

sumpsisse illum ex eodem non commemorat. Sui ergo oblitus, illorum meminit Christus. Cum hoc viderent, cognouerunt eum in fractione panis, intellexerunt esse Filium Dei; verum magistrum, & præfulem suum. Ille nimirum se Filium Dei in procurando munere suo demonstrat, ille verum magistrum docendo, ille præfectum legitimum regendo ostendit, qui sui inmemor, totus in procurandis subditorum rebus est positus, cumq; sit illis benignus & facilis, sibi rigidus est, & acerbus.

Ego mihi persuasum habeo, quod Christus, cum ait Discipulis: *Ego sum Vitis; Vos palmites*; Ioan. 15. tacite insinuat voluit, ut sibi boni præfules esse velent, sic ipsum imitarentur, velut ille in sua præfutura similis esse viti curabat. Quid enim habet vitis, ut cum illa se componat Christus? Vitis planta est omnium cæterarum maximè rudis & informis. Quam ingrata oculis! Quam informis, & horridusq; illius truncus! Sed germina illius quam sunt formosa & elegantia! Itaq; pro more piæ cuiusdam matris omni se decore exuit, totaq; venustate nudat, ut quicquid illud gratiæ, & ornamentum habere poterat, id palmitibus suis tanquam liberis cedat. Sic Christus egit. Vide illum in cruce factum vitim, quam obscurus, ac deformatus in ligno illo fuit, ut eius palmires (i. sunt homines) pulchritudinem, eximiamq; speciem acquirerent! Hoc est quod S. Paulus dixit 2. Cor. 8. 9. *Propter Vos egenus factus est, cum esset dives, & illius inopia Vos diuites effecit*. Propterea in Apostolis, ut boni præfules euaderent, similitudinem desiderabat vitis, quæ suâ se venustate exuit, ut palmires tanquam soboles suas, nitidulas, politulasq; faciat.

Quid causæ fuit, cur Christum, tam multa & magna prodigia ante hæc operatum, demum Regem postularunt, & sibi constituere voluerunt Iudæi, cum illud celeberrimum patrauit, auctisq; miraculo panibus ac piscibus tam magno numero homines exsaturauit? *Iesus ergo cum cognouisset quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus*; Ioan. 6. Quare nunc magis quam aliàs regem illum deposcerunt? Causam subindicauit Euangelista, cum ait, quod Christus, ubi in montem cum Discipulis penetravit, cognouitq; famem, quam patiebantur, qui illum secuti, deliberauit de illorum remedio, dicens: *Vide ememus panes, & manducant hi?* Indigebat victu Christus ipse, neq; de conquirenda sibi annona consilium exquirat, sed aliorum fami consilium cupit, cumq; panes multiplicauit, non sibi

sumpsisse, sed alijs erogasse cibos Euangelista narrat, quod cum viderent, regem illum expetierunt: Nec enim alius dignior, commodiorue est imperio, quam qui suarum inmemor necessitatum, totus in leuanda aliena est positus, & qui sibi asper, cæteris lenis est. Agant hoc quotquot illi antistites, & præfules, sic enim adipiscuntur hic gratiam, olim verò gloriam, ad quam &c.

Feria IV. post II. Dominicam Quadragesimæ.

Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi. Matthæi 20.

Iuxta pater hallucinati sunt, erraruntq; in materiâ status discipuli Domini Iacobus & Ioannes, qui tunc sedes regni & subregii à Christo petierunt, cum ille de ignominijs & probris, quæ Hierosolymis accepturus erat, ageret. Et monstro similis res est, quod membra tenere capitis sui vestigia reculent, sic ut caput in poenis versetur, membra in gloria degant, & illud quidem cruciatus toleret, hæc verò commodè habeant. Itaq; nil mirum, quod Christus respondit: *Nescitis quid petatis*, cum gloriam ambitu magno quæratis, dum ego tormenta, quæ me expectant, memoro. Accepit, quod etiam calicem meum non bibistis, ut quod expectatis, promeremini, ad dulcedinem enim sola amaritudinis fert via, nec alia, quam per supplicia, itur ad gloriam. Gratiâ mihi hic opus est, quam cum à Deo expecto, etiam vos attentos expecto.

PERIOCHA I.

Accessit ad Iesum.

Præclara existimationis tam est vehementer ambitiosus homo, ut mori malit, quam non esse conspicuus.

Nemo admirabitur horum germanorum fratrum, Iacobi & Ioannis in regno cælorum sedes petentium vota, qui hominis ingenium attentus considerat, illudq; simul expenderit, quam vehementer natio velut pondere hunc propendat, ut videri illustis, & excellere, & dominio præstare alijs velit. Plutarchus author est, coxisse quondam philosophos,

ut vnum quoddam commiserentur nomen, quod homini, natuq; eius proclivitati quam maximè conveniret, & post diligentem consultationem non occurrisset aptius, quam ut græcè *φωτειν* appellarent, quod latinis *lux* dicitur. Rationem verò nominis eam affert Plutarchus Moral. l. 2. talem: *Opinor autem dictum à luce propterea quod omnibus & vehementer quadum insita sit cupiditas innotescendi*. Prudentissimè lucis nomine donarunt hominem: ut enim ea in omnes partes diffunditur, nec simulam præterit, per quam non se insinuet; ita homo, ut plurimum amat videri, & eminere, & superior esse alijs, sic nullam prætermittit occasionem, quâ primatum obtinere posse sperat.

Neque hoc admodum miror, hanc enim ab ipso matris suæ utero ostendit propensionem. Versabatur D. Petrus Chrysologus in consideratione maturationis, quâ foetus naturæ vinculis eximi, & maternæ alui prodire angustijs festinat, sic ut constituti temporis terminos prævertere soleat, septimoque sæpe mense erumpere, neq; nonum, aut decimum expectare. Quod causæ est? quærit Chrysologus. Illud, quod versari in luce, & innotescere amat, & expetit: *Disruptis temporum moris*, inquit ille ser. 56. *& rudis latrocinio, & fractis viscerum claustris repentina vivendi lucra quarunt, & rapiunt nascituri*. Tam ardentem expetunt homines esse illustres & conspicui.

Nota verò illud, *Rudis latrocinio*, quâ appellatione sacer Rauennatum antistes designat accelerationem, quâ foetus iustum ortus sui tempus præoccupat. Quem lufibus enixè deditum graphicè delineare volumus, eum his verborum coloribus depingimus: Etiam furto materiam sibi ludendi parat. Sic D. Chrysologus, *Rudis latrocinio*, inquit, *vivendi lucra quarunt nascituri*. Et homo præclaræ existimationis tam est impensè studiosus, ut vel furto sibi eam quærat, quando inveniendi non alia occurrit ratio.

Potuit David Saulem, cum eum in antro invenit, obruncare, & ita potiri regno. Sed abstinuit à cæde manum, Deiq; providentiæ omnia reliquit. Postquam tamen speluncâ egressus est Saul, vocibus illum persecutus omnium quæ acciderant, certior fecit, dicens: *Considera, & vide hodie*; tanquam ex S. Ioannis Chrysostomi commentario hom. de David & Saul. 2. dixisset: *Nihil loquor de antea factis, mihi ad probationem satis est hac dies*, nolo vetera mea in te officia, quæ nec parva sunt, neque pauca, commemorare, quando id quod hodie à me

factum, mei in te animi testis esse locupletissimus; luculentissimūq; potest. Quare autem dies illa poterat Sauli testatissimam facere sanctitatem & integritatem Davidis, suprà quam ea, quæ diebus cæteris fecerat? Nimirum illà die quadam regnum Saulis potuit, dum vitam illi adimere modò voluisset. Quod verò homo furtivè evadendi occasionem, prætermittat, & nactus imperij adeundi occasionem, negligat, id sanctitatis omnium maximæ, & consummatissimæ virtutis inditium est. Itaq; meritò dicebat sanctus David: *Considera, & vide hodie. Mihi ad probationem satis est hac dies*.

Propheta Ieremias cum secum reputaret obsequia, quibus Deum demeruerat, & quo illum officio maximè deuinxisset, illud deniq; reperit potissimum: *Diem hominis non desideravi, tu scis Domine*; Ierem. 17. 16. Quis est ille dies hominis?

Gilbertus serm. 1. in Cant. ea verba Ieremiæ tali paraphrasi dilucidat: *Non concupiui hominum gloriam, & inter reliquos, immò præ reliquis spectabilis & idem*. Notate, quòd diem hominis vocat gloriam, dominatum, excellentiam. Nos diem S. Petri, Pauli, Iacobi eum vocamus, qui cuiq; illorum sacer est. Dicit itaq; Ieremias: *Diem hominis non desideravi*, hoc est, non expetij esse illustris præ cæteris, non concupiui præstare & imperare alijs, quòd cum homo facit, tunc suum diem, eumq; festum, ac solennem agere videtur. Quod verò propheta splendore omnem ita spreuit, & gloriam temporalem insuper habuit, eà re humilitatem suam vel maximè probasse & demonstrasse putavit. Hinc nascitur id, quod periochæ nostræ titulus affirmat, quod multò vehementior sit cupiditas innotescendi, concupiscentiaq; regnandi, quam desiderium vitæ, cum enim vivere tam sit naturale homini, efficacior tamen est imperandi, quam vivendi libido.

Ut S. Paulus excellentiam amoris, quo Christianos complectebatur, ostentaret, aiebat: *Operabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis*; Rom. 8. 3. Multorum sententia est, Paulum hic mori præ singulari erga fratres amore desiderasse. Sed B. Isidorus Pelusiora quendam, qui in eadem erat opinione, his verbis perstringit: *Videris pro abiecto, ac serioso animi tui affectu, nec animi magnitudinem omni miraculo sublimiorem, nec novum, & ab hominum sensibus remotum, ac caelos omnes superantem apostolicum amorem comprobare*. Hæc ille lib. 2. epist. 58. tanquam indignum aliquid amore Apostoli senserint, qui eum pro fratribus mori tantum optasse existimarunt. Quæ ergo illa singularis charitatis

tatis Paulinæ præstantia, præ quâ vile aliquid fuerit voluisse mori? Hæc præstantia in eo posita fuit, inquit Pelusiota, quod Paulus esse contemptui, abiectus & obscurus haberi, contemniq;, & infimorum extremus censeretur inter fratres voluit. Hæc est incomparabilis excellentia charitatis. Quod extremus esse cupiat, qui possit esse supremus, præclarius id facinus est, quàm si mortem oppeteret, desiderium enim regnandi potentius est cupiditate viuendi. Et eam vocat Isidorus *animi magnitudinem omni miraculo sublimiorem, nouum & ab omnibus sensibus remotum, & omnes calos superantem amorem*. Omni miraculo mirius, omni prodigio rarius est, nolite splendescere cum possis. *Nouum est*, nouus fructus est, nec aliquando visus. *A sensibus remotum est*, res est quàm qui videat, non faciliè intelligat. Barbaralexis est nemini explorata. Deniq; *calos omnes res ista superat*, & solum sibi in altissimo loco constituit, qui esse illustis, cum posset, recusauit. Nec inferiorem thronum tam excelso animo hominem meretur.

Præstitit se Christus formam & exemplar Pastorum & Rectorum Ecclesiæ suæ, inquit: *Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis*; Ioan. 10. 11. idemq; facere debet omnes, qui me imitari volunt. Rupertus in hæc ita differit: *Poterat bonitatis huius formam sumere alius, quia cum esset in Dei formâ, seipsum exinaniuit*. Poterat dicere, vq; ad serui formam se demississe, & ad vilitatem nostram deiecisse, cum permanere in sua sublimitate potuisset, & pauperem sua sponte factum, cum esset diues, & alia id genus humilitatis opera recensere. Sed cur non facit? Respondet Rupertus, dicere sanè talia potuisse, verum quoniam vix pauculi sunt, qui splendescere, & videri præclari aq; illustres nolint, cum possunt, idcirco humilitatis suæ gesta tacet, quia *hoc exemplum nulli imitabile est*. Bene ergo dum homines ad imitationem sui informare intendit, illud omittit, quod nullatenus possit imitari, & hoc solum, quod imitabile est, modo proponit. Adire mortem facile, ac renunciare præclare existimationi, velle obscurum haberi, cum videri illustis possis, impossibile est. Itaq; Christus, quod facile erat, scilicet, vt mori pro grege parati sint, proponit ac suadet, quod verò difficillimum fuit, hoc est, vt renuntient magnificæ opinioni, quàm obtrinent, ut præterit, nec exhortatur, quia homines tam vehementer amant splendescere, vt quàm appetentissimi vitæ, cum tamen rei vtriusq;, hoc est vitæ, & illustis existimationis cupiditates

concurrunt, amor vitæ auiditati præclarioris famæ cedat. *Hoc solum, quod imitabile est, modo proponit.*

PERIOCHA II.

Accessit ad Iesum.

In omni actione sua prudens Christianus, iudicia hominum attendere debet, & quid illi dicturi sint, cogitare.

Expendit D. Chrysostomus, quod hæc mulier accessisse ad Christum fertur. Quid enim? Nonne illa ibat cum Christo? Respondet sanctus Doctor: *Credibile non est, mixta cum ipso ambulasse mulieres*, quantumuis illæ sanctæ essent. Vt eo nos exemplo doceret, quàm circumspectos deceat esse Christianos, qui semper hominum aliorum attendere & pertimescere debeant arbitria, quorum cum Christus rationem haberet, vt nos simul institueret, noluit mulieres habere suas, discipulorumq; comites ac contubernales, vt occurreret suspicionibus, præoccuparet murmura, omnemq; obtestandi submoueret occasionem. Hæc doctrina è re & vsu omnium est, eorum inprimis, quibus Dei obsequia, & famulatus præ alijs sunt cordi.

Acuta est Theodoretæ meditatio, quod cum Sarahis apud duos Reges periclitata de integritate sua fuerit, nihil memoret Scriptura, vtrum Pharaeo, apud quem primum discernim subijte, eam contigerit, nec ne, quanquam exploratum sit, intaminatam ab eo abiisse. Cum verò iam secundo in periculum apud Regem Abimelech adducta esset, inquit sacer textus: *Non tetigerat eam*; Gen. 20. 4. Quærit nunc Theodoretus, quare primum siluerit Scriptura, scilicet quod nullum Saræ à Pharaone illatum fuit flagitium, cum de Abimelech id minimè dissimulandum putârît, quin diceret, non contigisse eam. Respondet admirabiliter: *Tunc Sara erat paritura Isaac, ne igitur semen Abraham suspectum esset, illic manifestè declarat Scriptura diuina, quod Abimelech illam non attigisset*. Semper bene fit, cum Pensatur quid sentire alij homines, quid etiâ dicere de nostris factis infectisue queant. Itaq; nisi Scriptor sacer præoccupasset, quod Abimelech non contrectârît Saram, existimare maleuoli poterant, fuisse illius, non Abraham filium, quem illa posthæc enixa. Vt ergo omnis de medio tolleretur suspicio, detegenda res, qualis qualis, fuit.

Idem Theodoretus quærit, cur sanctus Rex Dauid turpem repulsam passus à Nabal Carmelo, cum necessaria-

necessariam militi annonam ab eo impetrare non potuit, tam vehementer adue. sùs illum ira inflam-
matus fuit, vt trucidare illum voluerit, militesq;
ad communem vindictam armari iusserit, dicens:
Accingatur unusquisq; gladio suo; 1. Reg. 25. 13. qui
cùm Sauli necem inferre non semel potuisset, manus
semper abstinuit. Quid tam insensus Nabalo, vt
illi certam mortem minaretur, & tam beneuolus
erga Saulem, vt vitam illi condonaret? Respondet
q. 57. in 1. Reg. *Cogitabat quod Saul quidem occasi-
onem & iritamentum iniuria haberet potentiam, &
regni insidiam, iste autem nullum habens pretextum
arrogantia aduersus eum extremis & suis sit maledictis.*
Hæc ille. Saulem si obrunxisset (quanquam zelo
bono iustitiæ diuinæ incitatus) dixissent fecisse, vt
regno potiretur: at si Nabalum peremisset, nihil tale
dicere potuissent, quòd is vnus de populo, ac de mul-
tis, vt aiunt, esset, itaq; Nabalum occidere; Saulem
seruare voluit, ne vitam huic ademisset, vt adiret
imperium, diceretur. Homo nempe cordatus, ac
sapiens meritò cogitat, quid cogitare alij, ac dicere
de suis actis queant.

Refert S. Lucas, Paulum quondam Troade in
cœnaculo magno, vbi viri ac mulieres promiscuè
magno numero aderant, cum nonnullis disputaſſe,
ac tam vehementer inflammatum fuisse eà pugnà, vt
protraxerit sermonem usq; in mediam noctem. Quod
cùm dixisset, mox subiicit: *Erant autem lampades
copiosæ in cœnaculo, ubi eramus congregati*; Act. 20. 8.
Quærit Lorinus, quamobrem hoc de lampadibus
monendum Lucas putarit, quod non spectare ad
historiam videtur. Respondet, prorsus spectare, &
necessarium fuisse id commemorare, quia cùm ibi
viri ac mulieres nocte iam concubià in eodem loco
agerent, ne quid indecorum, ac turpe egisse puta-
rentur, notauit Euangelista, fuisse ibi lampades co-
piosas, vt omnem amputaret malè suspicandi occa-
sionem, & ab omnibus intelligeretur, nihil ibi fieri
potuisse, quod non admodum honestum, ac decen-
tissimum esset.

Quærit Ioannes Coppenstein in serm. de Passione
Domini, quare Christus non in cœnæ loco, sed in
horto potius capi voluerit. Respondet: *Abstulit,
cauitq; Iesus, ne in cœnaculo caperetur, ex quo loco cape-
retur suspicio in captum.* Circumspectissimæ pro-
videntiæ Christi cautio prudens fuit, quod non in
cœnaculo, sed in horto comprehendi permisit, vt
ne quis diceret, tunc ei iniectas manus, quando in-
ter epulas & pocula cùm discipulis versabatur, ex
quo existimatio eius imminutionem passâ fuisset.

Comprehendatur ergò in horto, vbi orationi dedi-
tus causam generis humani agit, ibi nimirum vesti-
gium suspicionis malæ nullum deprehendent, nec
viam, quâ effundi in murmura queant.

PERIOCHA III.

Accessit ad IESVM.

*Errat a nostra, & noxas Deus oculere sic amat,
vt etiam orbem permisceat vniuersum, quò vnus
cuiuspiam culpæ suspicionem præoccupet.*

Dixet at Euangelista: *Assumpsit Iesus discipulos
suos secreto.* Quare illos de via & vulgo abdu-
xit? Respondet D. Chrysostomus in Op. imperf.
*Declinavit seorsum ab itinere, sciens quod ventura
mater filiorum Zebedæ esset, & peterent ea, que pe-
tierunt, & audirent ea, que audierunt, vt ne du-
orum germanorum istorum infirmitas, & ambitio
omnibus palam fieret. Quo docemur, quantoperè
curare debeamus, vt secretas testasque seruemus
quascunque proximorum & fratrum nostrorum
noxas.*

Accipite quædam in hanc rem pulchra. Ac pri-
mum ex Leuitico, in quo locum, vbi immolanda
pecora, quæ pro offerentium peccatis litabantur,
his verbis designat: *Immolabit ad latus altaris,
quod respicit ad Aquilonem*; Leuit. 1. 11. Magno
mysterio factum, quod victima, quæ pro offeren-
tium sceleribus expiandis offerenda erat, in parte
aquilonari potius, quàm ad meridiem, orientem,
siue occidentem iussu immolari. Cur verò in ea
parte præ alijs? Respondet Iſychius, postquam id
ex Dei iussione fiebat, & sacrificium pro peccatis
offerebatur, non potuisse non in ea parte fieri: *Ad
Aquilonem necessariò addidit, nebulosa enim semper
hæc pars est.* In eà verò parte, ait Deus, volo mihi
hostiam pro delictis immolari, quæ nebulis & tene-
bris offerentium flagitia obnubat. Noxarum scilicet
occultandarum magnam curam gerit Deus: Et
quoniam ex victimarum conditione peccata offe-
rentium æstimari poterant, propterea in tenebri-
coso loco offerri victimas voluit, ne quis ex ijs deli-
cta eorum, qui offerebant, arbitraretur.

Secundum mihi D. Ioannis Chrysostomi com-
mentatio suggestit. Is quærit quamobrem cùm
Martha & Magdalena in fide ambæ hæstassent, e-
iusdemque peccati reæ essent, Martham obiurgarit
Christus, Magdalenam non item. Quare non hanc
æquè

quæ ac illam? Respondet, Marthæ, eum de Christo dubitare, an reuocare in vitam fratrem posset, solam fuisse, Magdalenam verò; cum hæstrauit, in media turba versatam eorum, qui venerant, ve eam ex obitu fratris tristitiam consolarentur, qui, cum exijt, secuti sunt eam. Itaq; nihil ad eam loquitur Christus, Et ad sororem, turba enim aderat, neq; verborum erat tempus. Hæc ille in cap. 11. Ioan. Quo significauit, quâ ratione errata aliorum tegenda, quando ille Magdalenæ lapsus dissimulauit, tacuitque, vt ne quis præsentium rescisceret: Nec enim euulganda sunt aliorum culpæ, nec fratrum nostrorum scelera tegenda.

Subijcio tertium. Occubuit Ananias catecheticâ S. Petri institutione eruditus, vt inquit Origenes, quia ipsam sincere fateri veritatem noluit. Mortua est etiam vxor eius Saphira, ceciditq; ante pedes eius, Et expirauit; Act. 5. 10. Quærit Oecumenius: Quomodo ad pedes eius, quia verba Petri tam fuerint efficacia, vt eadem facilitate procul abscitam exanimare potuerint, velut coram positam peremerunt? Respondet verò: *Petrus stetit iuxta eam, Et si respicere vellet, ac consiteri, non vereretur alios, qui audirent.* Si in procul abscitam Saphiram verbis increpatorijs acerbioribus inuectus Petrus fuisset, illa peccatum suum fateri tamen voluisset, non valuisset, debuisset nimirum nefas suum elatiore voce ob aures multorum, qui aderant, fateri, quod pudor prohibebat. Vt ergo clandestinâ confessione malefactum suum damnare citrà famæ periculum posset, *iuxta eam Petrus stetit.* Hæc enim res sollicitos semper habuit viros Sanctos, quomodo lapsus aliorum ab oculis removerent, tenebrisque obscurarent.

Esto hoc quartum. Habebat fratres suos coram Sanctus Ioseph Egyptius, inflammariq; eorum aspectu ad maiorem peccus illius nimium quantum cœpit, Et iam non se poterat ultra cohibere. Itaque decreuit prodere se, & quis esset, patefacere: Vnde præcepit, Et egredierentur cuncti foras, cumq; aperiret, quod germanus illorum esset, eleuauit vocem, quam audierunt Egyptij; Genes. 45. Itaque cum se apernit, quod frater eorum esset, id eâ vocis contentione fecit, vt omnes intelligerent. Hæc gloria ad germanos eius spectabat, quod scirent Egyptij, esse illis talem, tam rarâ indole, tam præclaris virtutibus cumulatum fratrem. Erat autem ille non solum frater, sed ab ijs etiam venditus mercatoribus Egyptijs, ex quo iudicio illum planè cognoscere poterant. Monet verò textus sacer, iussisse

illos propius accedere, quod eum fecissent, tum dixisse: *Ego sum frater vester, quem vendidisti in Egyptum.* Non ad aduersitatis, quomodo dicturus id, quod honorificum, eleuauit vocem, quam audierunt Egyptij, cum verò detegere culpas necessum esset, è proximo illis velut in aurem submoustrauit, ne vel fortuito exaudire verba eius posset quisquam, inquit Philo de vita Ioseph. Tam sollicitè nimirum curant viri probi, vt proba & scelera obnubant aliena. Deus verò hoc tam studiosè atque enixè agit, vt totum commoueat orbem, quo lapsus alicuius suspicionem submoueat, quod habebam quintum & postremum rei, quam versamus, argumentum.

Quærit Rupertus Abbas, quare permiserit Deus, vt à Cesare Augusto describeretur vniuersus orbis, quod cum duplici edicto faceret, totum concitauit, permiscuit, ac velut euerit mundum. Respondet id factum, vt præoccuparet suspicionem, quam partus incurrere Regina cælorum poterat. Sex enim, non amplius, menses effluxerunt, à quo traduxit illam Ioseph in domum suam, vt fuerat ab Angelo iussus, & si illa in Nazareth enixa fuisset, poterat sicinâ Et notis fieri occasio loquendi, quod tam citò peperit, *Vix habens sex menses.* Hæc ille in c. 1. Cane. ibi, *Nigra sum.* Vt hanc anteueneret Deus, & subuerteret suspicionem, & omnia murmura, quomodo potuerit accidere, vt illa tam præmatùre pareret, fecit, vt vniuersus mundus describeretur, & permisceretur, vt eadem occasione Virgo in Bethlehem pergeret, & cum Ioseph viro suo prosteretur, itaq; ab omni sicinorum quæstione liberaretur. Tam plurimum nempè amat Deus suspensiones defectuum amoliri alienorum, vt mundum totum concitet, tantumq; non euerat, quod cas auferat, & extinguat.

PERIOCHA IV.

Nescitis quid petatis.

Non sanctitatem modò, verùm & vrbaneitatem in sua schola Deus docet, quæ virtutis quoddam emblema est, & ornamentum.

Rogat mater, & respondet Christus filijs: *Nescitis quid petatis;* vt nos illo exemplo instrueret, non ad virtutem solum & vitæ sanctitatem, sed ad morum comitatem quoque & vrbaneitatem in schola sua nos erudiri, quâ ille, vt hic cernere est,

erga hanc matrem vsus, non illi respondit, neque eam vti nesciam quid diceret, quod filijs fecerat, obiurgauit. Hinc S. Petrus haud dubium didicit honorem deferre mulieribus, quando in Epistola quadam eas obseruari iubet, & reuerenter haberi, & quasi infirmiori vasculo impertiri honorem. 1. Pet. 3. Vitreum vas maiore curâ tractatur, & cautiùs circumfertur, quàm argenteum, propter fragilitatem & fractionis periculum. Ita vrbaniùs, reuerentiùsq; habenda est mulier, quoniam vas vitreum est, adeò pronum frangi, nec tam vel sublimi ingenio, vel excelso animo est, quàm vir, ob idq; magis cautè, attentè & vrbane compellanda: Nam vt Hippocrates aiebat, *est muliebris natura animi magis delecti ac imminuti*. Nec mulieribus solùm, sed omnibus passim debemus comitatem.

Habebat Dauid quondam quod loqueretur magnatibus suis de templi structura, quam meditabatur, in quam Arca Domini inferretur. Cumq; surrexisset rex, & stetisset; ait sacer scriptor, 1. Paral. 28. 3. & Caietanus ibi: *Dauid senex erat & iacebat, & propterea scribitur*, quòd stetit super pedes suos allocuturus Principes. Immo contrarium facere debuisse videtur, vt si fortè ante stetisset, demùm consideret, quando verba ad Principes facturus, ratio namq; postulabat, vt rex subditis suis nisi sedens non loqueretur. Autoritatis ratio habita fuisset, si hoc factum: Quod verò erectus & stans eos compellauit, perurbane fecit, voluitq; rex sanctus, vt comitati grauitas concederet, vrbانيتati auctoritas deferret. Viri nimirum sancti in gymnasio Dei non sanctitatem modò discunt, sed comitatem quoq; & facilitatem, quæ sanctitatis monile est, & ornamentum.

Adferam huc acutum quid ex Ruperto, qui notauit, eadem animalia visa Ioanni, quæ Ezechiel, sic tamen vt in facierum recensione variant. Nam Ezechiel ab hominis, Ioannes à leonis vultu narrationem orditur. Ezechiel dicit: *Facies hominis, & facies leonis, facies bouis, & facies aquilæ*; c. 1. Ioannes verò Apoc. 4. 7. ait: *Primum animal simile leoni, secundum simile vitulo, &c.* Animalia illa, ex Ruperti sensu, Dei mores referebant. In veteri lege ille qualis leo erat, vt tunc ea illi appellatio super quam alia quæuis conuenerit. In noua factus homo, hominis nòmine præ alio quocunq; gaudet. Quæ cum ita sint, cur Ezechiel primum constituit hominis nomen, cum eum locum sibi leonis appellatio vendicasset, & cur Ioannes primum leonem designat, qui hominem debebat? *Si risè perpendas*

(respondet Rupertus in Ezech. c. 6.) *pulchra est contentio quasi duorum hominum honore se inuicem praueniuntium, dum & ille de nouo testamento sacrum seruat ordinem scriptura veteris, & hic de veteri testamento sacrosanctum obseruat effectum, ordinemq; euangelicam nouitatis*. Ezechiel pro sua erga nouum testamentum vrbانيتate primas homini detulit, quas leoni ex ordine debuit, quia in testamento veteri, ad quod Ezechiel spectabat, Deus leonem ferocem consuetudine exprimebat. Ioannes, vt ei humanitatis vices rependeret, primum recenset leonem, cum homini deberetur locus, quia Ioannes nouæ legi innutritus erat, in qua Incarnatus Deus. Itaq; *pulchra est contentio quasi duorum hominum honore se inuicem praueniuntium*, certantq; vrbانيتate Propheta, & Euangelista, vt intelligeremus, in ludo Dei non solam sanctitatis, sed & comitatis disciplinam exerceri.

Cum Paulum equo excussum solo Deus affixisset, illeq; succlamasset, *Domine, quid me cū facere?* Surgere, & ire Damascum iussus est, vbi cætera, quæ de se constituta essent, intelligeret. Secundum hæc statim subiicit textus sacer: *Viri autem qui comitabantur cum illo, stabant stupefacti*; Act. 9. 7. In quam rem hæc subnotauit Cardinalis Caietanus: *Stabant postquam surrexerant, Saulo adhuc prostrato iacente*. Considerant omnes, sed cæteri quidem comites, mox à lapsu erexerant sese, Paulus verò non ante surrexit, quàm iussus, illi velut rustici, pro illius conditionis rudium hominum barbaro more, in pedes se receperunt, Paulus verò à Deo iam designatus sanctus, etiam vrbانيتatem simul doctus fuerat, vt non priùs erigeret sese, quàm audiret, *Surge*, quia fauoribus te inauditis cumulabo.

Tam importunè iam non inuitabat, sed inuitum trahebat castum Ioseph ten ad rem illicitam salax illa & turpè lasciua mulier, vt arrepto pallio velle illum cogere in suos complexus videretur: Verùm integerrimus adolescens relicto in manu eius pallio fugit; Gen. 39. 12. Et non poterat vestem suam vi eximere manibus mulieris, atq; ita abscedere? Non poterat, inquit Aquilensis ibi: *Quia erat domina sua, noluit in eam manus inicere tangendo violentè ad extorquendum chlamydem de manibus eius, & in hoc fuit vrbانيتas valde*. Erat in illo innocentia vitæ coniuncta cum morum comitate, ornat.

enim sanctitatem vrbانيتas, & virtutem comitas plurimum.

venustat.

PERIOCHA V.

Nescitis quid petatis.

Vt ne quid tale audias, renuntiare omnibus mundi subsellis possis.

Etunt sedes regni à Christo duo hi fratres, nec aliud ambitione illà suà obtinent, quàm vt audiant stulti, & inconsulti, & illud, *Nescitis quid petatis.* Sed cur non inhæserunt votis primis, vt subsellis, pro quibus semel obsecrârunt, rescarent iterum atque iterum? Non miror defuisse à precando, nam responsum tale retulerunt, quod sedium cupiditati in omnē vitam ijs adimendæ sat erat. *Nescitis quid petatis,* aiebat illis Saluator, tanquàm dixisset: Facessite hinc fatui, nescij quid rogare debeatis. Hoc verbum tale est, vt omnibus solijs & subsellis, quæcunq; mundus habet, æternum renuntiare quis possit, ne id audiat, ab eo maximè, qui nec fallere potest, neq; falli. Appellare enim hominem amentem, & rationis, quæ virum animæ nobilissima & omnium sensuum sol quidam est, vsu destitutum, tale est, ac si dicas, nihil habere hominis, nec fœdiorem maculam ei allinire possis.

Dùm Christus iam in cœlum abiturus, interrogârunt illum discipuli, vt ait Lucas, quo tempore restitutus esset regnum Israël. Quibus ille: *Non est scriptum nosse tempora & vel momenta;* Act. 1. Cur non vel suauiter & amanter contenderunt, vt instaurandi regni Israëliti tempus illis Dominus ediceret? Responder D. Chrysost. *Timuerunt iterum interrogare, ne audirent, Et vos sine intellectu estis?* Cùm ergo concurrerent desiderium sciendi statum patriæ futurum, & periculum probrosæ id genus appellationis, maluerunt illud ignorare, quàm propudiosi nominis discrimen adire, tam ignominiosum scilicet est, vocari stultum. Nec enim etiam mundus aliud magis graue ac molestum sustinet, quàm fatuos.

Vultis id videre. Quoniam vnus quidam è mundo sublati est stultus, tantam sibi Dauid ex hoc aliam quietem, beneficiumq; à Deo tam insignitum collatum arbitratus fuit, vt pro debitissima gratiarum actione aptandam cantui citharam, & longissimum psalmum concinnandum putâr, cuius hoc est argumentum: *In finem pro occultis filiis psalmus Dauid;* quod apud Felicem Platensem sic habet: *Vincenti pro morte insipientis;* hoc est, eum psalmum Deo sacravit ac dicauit, quod fatuum vitâ

exemerit. Quis ille fatuus? Id mox expressit Felix, subdens: *Pro morte Nabal coniugis Abigail,* qui delirorum amentissimus fuit, & hoc quod erat, nomine prætulit, Nabal enim stultum significat, vxore ejus interprete 1. Reg. 25. 25. Videte quàm molestum terræ pondus sit vnus quidam vesanus, vt Dauid hymnos & laudes Deo occinuerit, quod illo mundum exonerâr.

Itaq; idem Dauid, vt breui elogio laudes Abner absolueret, aiebat: *Nequaquam vt mors solent ignarus, mortuus est Abner;* 2. Reg. 3. 33. vbi Hebræus apud Abulensem transfert: *Nequaquam vt mortuus est Nabal, mortuus est Abner.* Dicere voluit Dauid, mortem Abner dolorem attulisse, & lachrymis fuisse cohonestatam, cùm ob Nabalis obitum omnes plauderent, & festa gaudia celebrarent, quod hic stultus esset, Abner verò prudens, & belli dux strenuus, ad eum huius prosecuti sunt lachrymis, cùm illius interitus omnibus voluptati esset, ac pro illo gratias Deo agendas existimâr.

Accipite in hanc rem S. Petri Chrysologi ex serm. 108. insignem meditationem. Dicit ille: *Immola ieiunium, & voracitas cesset, sacrificia castitatem, & moriatur libido, inuita misericordiam, & auaritia deleatur.* Tum subdit: *Sed & consumatur stultitia, semper sanctitatem conuenit immolare.* Vt tantum vitium cum radice euellas, non satis est vnam sacrificare virtutem, omnem semel ac simul sanctitatem immolare necessum: *Vt consumatur stultitia, semper sanctitatem conuenit immolare.* Sui ipse martyr esse, & varia emaciandæ afflictandæq; carnis genera excogitare, & exercitare debet, quisquis à Deo impetrare sanum intellectum, & seruari à stultitia cupit. Nam si fatuus fuerit, quis illum ferat?

Enixa est cœlorum Regina Christum, & reclinauit eum in præsepio; Lucæ 2. Præsepe locus est, cui pabulum infertur brutorum, quæ stultorum symbolum sunt. Dicit ergo S. Petrus Damian. serm. 11. aliquid dignum, quod penses: *Præsepio reclinatus,* ait, *legem martyrij præsepebat,* & velut publicis libellis ad fortiter subeunda martyria Christianos omnes animabat. Sed quid tantum in præsepio Christus sustinuit, vt eo nos ad ferendos patienter cruciatus confirmaret? Id ex eo æstimetis, quod S. Gregorius Nazianz. Orat. 1. ait: *Dem, quamuis permultis nominibus vocetur, nomine sapientia impensius, quàm illis alijs, delectatur.* Quem verò ita delectat, quod sapiens vocetur, is cùm in brutorum præsepio deponeretur, *legem martyrij præsepebat,*

& martyr factus ad agones nos inuitabat, quod enim ipsa sapientia reclinabatur in loco, qui stultitiam vel typo referebat, summum martyrium fuit, derogabatur enim nomini, quo ille inprimis gaudet, hoc est, *sapientia*, quo nomine impensius, quam illis aliis, delectatur. Et S. Marcus, ut extolleret pœnitentiam & afflictationes, quibus in deserto deditus Christus fuit, cū quadraginta diebus, totidemq; noctibus ieiunauit, ieiunij quidem mentionem nullam fecit, hoc verò tacendum minimè putauit, quòd *tentabatur à satana*, eratq; cum *bestijs*, ratione destitutis animalibus, ut significaret, quantas pœnas ibi pertrulerit, qui brutas & insipientes bestias socias vitæ tolerauit. Quid enim cruciabilius esse queat, quàm quòd æterna Sapientia cum bestijs consueuit? Itaq; Marcus hoc solum dicit, quòd *tentabatur à satana*, & *morabatur cum bestijs*, sufficiebat enim bellijs adumbrari insipientiam, ut genus martyrij censeatur, quod quis inter eas vitam ducat.

Cum hostes Christi cernerent miracula, quæ operabatur, & quàm sublimia diuinàq; essent, quæ docebat, inuidiæ furore, ut inquit Lucas, correpti duxerunt illum & q; ad supercilium montis, & precipitarent eum. Luc. 4. 29. Quis maiorem vidit insolentiam? Quis temeritatem atrociorē? Fuit hæc præcipitantia maior quàm dæmonis, qui tentans Christum, malè consulere tantum ausus fuit, & dicere, *Mitte te deorsum*, cum hi per vim deiicere vellent. Tam grande autem nefas, tam insolentem malitiam quoniam supplicio multauit Dominus? Fortean eo, ut vituos dehiscens terra exciperet, ac velut Dathan & Abiron orco transmitteret? Non euidem. Quali porrò? Omnium, quæ excogitari possint, immanissimo, inquit Abulensis, 4. Reg. 6. q. 16. *Percussit nimirum eos amentia*, vsu rationis destituit, quod tale est supplicium, ut acerbius ab aliquo sumi aliud nullum possit.

Et valere ingenio, ac mentis compotem esse quàm eximium sit donum, id ex eo arbitrari licet, quod David in Psalmo 15. ait: *Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum*, & pro tam ingenij beneficio gratias illi sempiternas agam. Nōtate. Ex tenui pastorculo magnum regem illum Deus fecit, pascēbat paucas ouiculas, & plurimos homines illi regendos tradidit, virium robur tantum dedit, ut solus gygantem deiecerit, cum quo singulare certamen inire nemo ausus fuit, leonesq; & vrsos, non secus ac inualidos agnos, iugularit. Erat adhæc formæ elegantia singulari ornatus, & inter hæc solum ait, *Benedicam Dominum, qui tribuit mihi in-*

tellectum, nec in ordinem stultorum redegit, quia satius est habere intellectum, quàm omnia scepera mundi, maxime si eorum sine rationis iactura potiri nemo queat. Nam ut Spiritus Sancti pronuntiatum habet, Eccle. 22. 18. *arenam, & salem, & massam ferri facilius est ferre, quàm hominem imprudentem, & fatuum*. Montes, turres, scopulos, omnes Lybiæ arenas, & millenos ferri centenarios leuius feras, quàm fatuum vnicum. Ut videas quàm verè dixi, omnia mundi scepra, regna, subsellia contemni posse, tantum ut ne audias, *Nescitis*, neue voceris stultus.

PERIOCHA VI.

Nescitis quid peratis.

Imperare tam pœnale ac laboriosum opus est, ut qui imperandi munus admittit, gratiam præstet ei qui committit, & pœnam adferat, qui præfecturam commendat.

His, præfecturæ ambitiosi erant, & regendi provinciam sibi commendari rogabāt, aiebat Christus, nescire, quid peterent, qui si intellexissent, quàm sit graue publici talis muneris onus, non solum non requirissent, sed & recusassent oblatum.

Magni & graues de hoc genere argumenti prodierunt conceptus, dicam de eodem pauca, quæ pauci ante. Adrianus III. Pontifex apud S. Antoniu. 3. p. summæ theol. tit. 22. cap. 8. dicere solitus fuit: *Romano Pontifice nemo est miserabilior, conditione eius nulla miserior, spinoſa est Cathedra Romani Pontificis, tantaq; molis, & robustissimæ premit, terrat, & comminuat humeros; & bene se dicat, non tam nuncupatue, quàm etiam substantiue, Summum Pontificem seruum seruum Dei.*

Primi Reg. 10. misit Samuel fortes, ex quibus acciperet, de quâ tribu deligendus rex, quem populus ardentissimè deposcebat: *Et cecidit fors super tribum Beniamin*, ex quâ Saul. In Hebræo est: *Et capta est Beniamin*. Ergone capta, quòd ex illa rex desumendus? Immo diademate magis redimita, & magnificata videtur. Quin potiùs magno myſterio capta fertur, quæ enim intolerebilibor captiuitas, quàm additum, deuinctumq; esse imperio? Vide hoc sis. Cū Saulem fors regem declarasset, lacrimas petijt, ut ne regnum susceperet, cūq; Dominum sciscitarentur, vbinam delitesceret, respondit: *Ecce absconditus est domus*. Hebræus legit: *Abscondi-*

rus est in Saffi. Quæ illa vasa, inter quæ etiam esse Saul cupiebat? Cardinalis Caiet. exclamat, Sarcinas merca orum fuisse, qui de capponum conuenerant, itaq; dicit: *Inter sarcinas populi occultauit se Saul.* Inter sarcinas eorum, qui ad delectum noui regis concurrerant, occultauit se, cum enim sciret, quod onus publicum suscepturus esset, primū priuata velut pensando onera, ad publicorum sustentationem grauiorem se exercebat, agnoscebat nimium, cum, qui præest alijs, magis oneri, quam muneri natus & destinatus, potiusq; seruitutem adire, quam dominium. Ea propter dicebat Sancti Laurent. Iustin. de Regim. Prælat. *Grande prorsus onus, negotium multarum sigillarum, pauendumque ministerium & regimen animarum.* Platoni tam onerosa res hæc visa est, vt putaret à nemine, quem non sensus omnis desitueret, expeti posse: *Vnusquisq; qui non amens sit, potius eligit alium sibi præesse, quam dum alijs ipse consulit, multas se negotijs implicare.* Sic ille lib. 1. de Rep.

Obuium scripturæ locum à duabus non vulgaribus rebus in hanc rem dilucidabo. Postquam Christus in vitam rediit, Petrum, cum ei oues suas committere vellent, ter interrogabat, *Petre amas me?* Cæterisne plus diligis? Quid enim illi dare constitutum habes, Domine, ob quod propensionem in te illius, amoremq; tam studiosè, atq; enixè discutis? *Pasce oues meas,* has illi curandas tradere decreuit. Et eam ob rem primum suis ponderibus examinandus amor, discutienda voluntas Petri fuit? D. Ioan. Chrysost. lib. 2. de Sacerdot. cap. 2. ait, videri dicere debuisse, *ieiunia exerce, super nudam humum dormi, vigila continenter,* postquam me ardentè amas, non illud, *Pasce oues meas,* esto gregis mei custos, & Dominus. Sed quàm parum rem intelligis! reponit Chrysostomus: *Prætermisisti omnibus,* quæ Petro Christus dicere potuisse videtur, *ait illi, Pasce oues meas, nam ea complures præstare possunt, non viri solum, sed etiam femina, at cum de Ecclesia præfectura agitur, vniuersa quidem muliebris natura functioni istiusmodi ac magnitudinis cedat, itemq; & bona virorum pars.* Tolerare inediam, emaciare carnem, humi cubare quisq; valet, & imbecillis mulier, & tenera puella, voluptatem enim hæc, non penam adferunt: Sed imperare, & moderari animabus res est suprà vires mulierum, nec viris omnibus facilis, solus autem Petrus quidam, cui nomen à petra, tam formidabile pondus, onus tam intolerabile ferre vtiq; possit. Cum de Ecclesiæ præfectura agitur, vniuersa quidem muliebris natura functioni

istiusmodi ac magnitudinis cedat, itemque bona virorum pars.

S. Augustinus ingenij sui acumine rem penitus arbitratus, vteruiq; progressus, quærit, vter inde, vter recipiat, datus Christus Petro, an à Petro Christo? Nam quando volo, vt quicquam mihi beneficiat, ante omnia ipsius erga me propensionem & amorem exploro, vt quæ cupio, petam, cumq; certum habeo, quod mihi bene velit, tunc ad rogandum confidenter profilito. Petri animum Christus semel, & iterum, iterumq; explorauit: *Petre amas me?* Qui toties de Petri amore & beneuolentiâ inquit, is petere, is obtinere vult arduum aliquid ab illo, inquit S. Aug. ser. 49. de Verbis Domini, tam sollicitus, tam anxius voluntatis illius indagator: *Petre amas me?* Diligisne me & charum habes? *Quid mihi itaq; dabis, quid mihi præstabis, quia amas me?* Ardua res est, quam à te expecto, difficile prouinciâ pro me subibis, postquam me plurimum amare dicis, quàm si curandam susceperis, id mihi certo argumento erit, quod me oculiculis diligis. Ergo si me amas, *hoc mihi dabis, hoc mihi præstabis, pasce oues meas.* Hoc vno flagrantissimam tuam erga me charitatem omni bus testatam facies, si hoc mihi dederis, vt gregis mei procurandus onus, curamq; diligens ac peragat pastor tibi tumis. At scire hoc loco velim, Domine, quis cu. det. Tu Petrum præfulem, & pastorem designas, & dicis tibi à Petro quidpiam dari: *hoc mihi dabis, hoc mihi præstabis, pasce oues meas.* Viderur ille à te plurimum accipere, qui à te Summus Pontifex, & Vicarius tuus instituitur. Ea non aliter quis cu. dicitur, inquit S. Augustinus, quia regendorum aliorum munus res est tanto cum onere, cumq; cura tam intolerabili coniuncta, vt suscipiens præfecturam delatori gratiam præter, quando tantis ponderibus humeros suos subiicit. Sic mihi perperam loqui videtur, qui in curiâ dignitatem quærit, atque eam à rege gratiam expectare, quia si rem probe expendas, pius facit, qui munus publicum suscipit, quàm qui imponit, aut impertit.

PERIOCHA VII.

Nescitis quid petatis.

Præfectura, quæ penes insipientem, est cultus, quo se confodiat, imperito autem & rerum ignaro solam ignominiam adferre potest.

Nondum maturi imperio erant Iacobus & Ioannes, bulliebat illorum hæcenus in venis sanguis, & innodicè feruentes, nimisq; impatientes erant. Lucæ 9. misit Christus nuntios in ciuitatem Samaritanorum, qui curarent diuerforium, cumq; Samaritani negassent hospitium, dicebant Iacobus & Ioannes: *Domine, Vis dicimus, Et ignis descendat de caelo, & consumat illos* v. 54. Inuenturis ardore in flammam, ac flagrantem necessum habebant, vt is feruor remitteret, exstinguereturq; incendium, itaq; dicebat illis: *Nescitis quid petatis*; inepti imperio estis, neq; hoc nunc expectandarum sedium tempus. Misericordiâ Dei singulari fit, cum eiusmodi hominum talia vota cassâ fiunt. Homo furore correptus, cui in manibus gladius, quid non faciat? Se ipsum obtruncabit, aut conficiet alios.

Nolebat progredi asina Balaam, quoniam Angelus illi per viam obstitit. Itaq; sessor Balaam irâ incensus, animoq; vehementer concitatus aiebat: *Viam habebam gladium, & te percuterem*; Num. 22. 26. In quâ Philo l. 2. de leg. alleg. *Grattia maxima Couditoris, qui sciens imprudentia rabiem, non dedit tanquam furentis gladium*. Præceps homo erat Balaam, submorosusq; & stomachosus, magno ergo Dei beneficio factum, quod eâ occasione inermis erat, alioquin innoxiam iniuria trucidasset bestiam. Hæc itaq; causâ fuit, quare beneuolens Deus non dedit tanquam furentis gladium. Eâ benignitate Deus erga multos vtitur, quos imperijs prohibet; arceatq; à publicis munijs, ne potestatis libertate ad dementia abutantur, & per imprudentiam ineptum aliquid perpetrent. Nam vt S. Antonius de Padua serm. fer. 6. post Dom. Pass. aiebat, *ponere tales in loco iudicij, est ponere cultrum in manu furiosi*.

Nabuchodonosor superbus, consilio omni destitutus Rex erat, potestatemq; suam ad varias ineptias vertebat, quarum hæc non infima, quod igni comburendos dabat, qui se adorare nollent. Misertus tantæ stultitiæ Deus, moueri imperio hominem iubet, commutatq; in bestiam inter bruta ruri commorari: *Vincitur ferro, & ære in herbis foris*; Dan. 4. 20. Sic habebat sententia Dei. S. Hieron: querit, quid hæc sibi velint, qualia hæc ex sæno & herbis sint vincula? Respondet, egisse Deum cum Nabuchodonosore, vt cum amentibus furiosus fieri solet: *Cum perspicuum sit, omnes furiosos, ne se præcipitent, & alios ferro ininuadant catenis alligari*, eam ob rem Nabuchodonosorem quoq; viciri ferro & ære in herbis Deus iussit, exiitq; imperio, ne illa potestate vel interitum sibi, vel exitium alijs adferret,

Apostolus Paulus Rom. 8. 10. dicit, omnem vanitatem subiectam esse creaturam. Cui putatis vanitati? Responder D. Chrysost. hom. de Abraham tom. 1. *Vanitati humana*. Subditq;: *Ergo huic Vanitati, scilicet homini corrupto, deprauato naturâ, creatura subiecta est*. Quid verò facit creatura tam vano, & inani, & deliro capiti subdita? *Ingeniuit, & parturit* &q; adhuc. Tanquam partus doloribus excrucietur, ita gemit, suspiratq; altum, cupiens eximi à vani hominis intolerabili imperio. Nec enim acerbior miseria est, quam tali subditum esse capiti.

Querit Abulensis, cur permiserit Deus, vt Samson præmatura morte decederet, nec enim viginti annos accessit, quando vita excessit: *Samson erat iuuenis & stultus, nam nondum viginti annos egerat, quando mortuus est*. Hæc ille q. 38. in c. 16. Iud. vbi & respondet, quod cum esset iudex populi, & parum iudicio valeret, viresq; suas ad vana verteret, magnâ Dei misericordiâ factum, vt adolescentiam nondum egressus moreretur, ne viribus abuti pergeret, & malè cæptis inhæreret.

Quando ergo quispiam imprudens est, parumq; aptus magistratui, non minore beneficio Deus illi negat præfecturam, quam auferat amenti ac furioso gladium. Si quem verò mentis non satis compotem promoueri ad honorum gradus concedit, hoc in demeritorum penam, & iustam ambitionis remunerationem permittit, tollit nempe in altum, vt lapsu grauiore ruat, ludibrioq; & irrisui exponit, cum officium imponit.

Nota est fabula, quam Iudicam liber narrat, de arboribus, cum ex sibi regem legere constitutum haberent. Deserebant fascies oliuæ, viti, ficui, sed cum illæ respuerent imperium, rhamnum appellârunt, vt gubernacula susciperet, quæ cum non renueret, non etiam annuebat statim, sed aiebat: *Sic Verè me regem vobis constitutis, Genito, & sub Umbra mea requiescite*; Iud. 9. 15. Vbi pulchra est Abulensis obseruatio, quod cæteræ arbores, quæ dignæ erant imperio, nunquam dixerunt, *Sic Verè me regem constitutis*; sola verò rhamnus sic locuta fuit, quæ regno inepta, quia ineptus & indignus quisq; meritò dicere potest, *Sic Verè*, tanquam credere non possit. ex animo id fieri, quia iniungere imprudenti & indigno quidpiam talis muneris, potius est illum ludere, quam præfulem facere. Audite Abulensem: *Sic Verè me regem constitutis. Non dixit hoc aliqua de arboribus prænominatis, sed dixit rhamnus, eo quod nullam haberet excellentiam, putauit quod non Sero corde*

eorde alia ligna sumerent eum in regem, sed illi foris.

Quærit S. Ioan. Chrysost. hom. 8. ad Pop. unde tanti spiritus Eliæ, ut cum ab rege Achab tanquam concitator Israël oburgaretur, illi responderet: *Non ego turbavi Israël, sed tu, & domus patris tui.* Unde huic tanta audacia & confidentia, ut regem ira contemneret, ac despiceret? Respondet: *Etenim tanquam in scena, & non in veritate sibi regem cernere videbatur.* Ut ineptus regimini, indignus scepro erat Achab, ita Eliæ personatus, fictus, histronicus Rex, aut ludibrium magis censebatur, itaque spreuit illum. Habet nempe id ineptus quisque præful, ut sit deridiculus, & floccifiat, tanquam indignus & improbus possessor eius, quod prudentibus, cordatisque debetur.

PERIOCHA VIII.

Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?

Tam sublimis felicitas est, iniuriam pati, ut ipse Christus crucis sue ambitiosus fuerit, quod doceret, eiusmodi passiones, tanquam res eximias, prensendas.

Vt petitioni duorum fratrum Christus responderet interrogabat, num bibere possent amarum calicem, quem bibere ipse vellet. Quod tale fuit, ac si dixisset, nec sublimiora subsellia, nec luculentiora signa benevolentiae, ac gratiae ampliora illis dare posse, quam si hoc det, ut pro sua gloria & honore patiantur, hæc enim beatitudo suprema est earum, quas homo in hac vita obtinere potest.

S. Matthæus Euangelista dicit, quod Christus, eum de passione & morte sua differere vellet, *Assumpsit quodecim discipulos suos secrete.* Quare secretò, eum de morte sua & passione locutus? Respondet S. Chrysost. in Op. imperf. *Quia semper pretiosior thesaurus in melioribus vasculis includitur.* Ita Christus flagra sua, & probra, & crucem non apud quosuis, sed apud discipulos deponit, quia tanti pretij monilia penes sacros Apostolos solum esse debebant, pretiosior enim thesaurus in melioribus vasculis includitur.

Narrat martyrologium Rumanum, 28. Octob. quod S. Anastasia virgo, cum ad martyrium pergeret, potum frigidæ à Cyrillo quodam petijt, obtinuitque, de Cyrillo autem subiicit, quod marty-

rium pro mercede accepit. In quam rem observo, quod Christus non martyrij mercede, sed regni cœlorum donatione hautum frigidæ remunerandum promisit. Quid ergo Cyrillo suum charitatis officium non gloria cœli, sed martyrio compensatur? *Martyrium pro mercede accepit*, quia non est alia maior gloria, nec optabilius cœlum, quam pro Christo pati, & occumbere, itaque & Cyrillus *martyrium pro mercede accepit.*

Hinc Epitheton quoddam intelliges, quod S. Petrus Damian. ser. de Exaltario S. Crucis, Crucem ornatur, dicens: *Victorum corona.* Antequam æssimare capere, & intelligere sublimitatem magnam eorum, ac præstantiam, qui pro Deo patiuntur, non potui mihi persuadere, quâ gratiâ S. Damianus Crucem vocaret *Victorum coronam*, demum verò inveni, ob id ita appellasse, quod Deus non reperiat lauream, quâ coronet eos, qui in hac vita sunt passi aduersa, aliam, quam ut eis nouam crucem veteri, ærumnasque alias ex alijs submittat: Nam cum hæc pretio res omnes huius vitæ reliquas longè post se relinquant, non alio remuneratur Deus tolerantiam aduersitatum priorum, quam ut alias, cumque eis nouas tolerandi occasiones submittat. Et hæc causa est, quare Crux est, diciturque *Victorum corona*, nec enim quicquam gratiâ apud Deum plus valere potest, quam si eò pertingat, ut pro illius gloria tutanda pati queat.

Ad hoc propositum scribit S. Antoninus Martyr in Epist. ad Martyrem cuidam Dei seruo, qui in vinculis attinebatur, dicens: *Tam iussu es, calca fortiter.* Magna emphasis subest ijs verbis: *Calca fortiter*; atque hic sensus: Ne timeas, quin te ipsum generosè suppedita, esto magno animo, & vide quam te earum Deus habeat, qui huc adduxit, ut pro illo patiare, quæ vitæ huius summa est felicitas. Id ex eo videas, quod Christus ipse suæ crucis prensator esse voluit, quod significaret, eam pro Deo patiendi dignitatem ambiciosè expeti & queri debere.

Magnum mysterium habet, quod Christus antequam in Crucem penetraret, permisit, ut sibi alba vestis irrisorio amicum Herodes illuderet. Quare concesserit, ut vestimentum illi album inijcerent? Ut significaret id, quod dicere cœpimus. Plutarchus Problem. 46. ait, eos, qui Romæ magistratum petebant, candidâ veste indutos fuisse, atque ex illa dictos Candidatos. Christus ergo prius quam Crucis copiam nactus est, candidè vestijt, ut significaret, suæ se Crucis fuisse ambitiosum, res nimirum tam præstans ac diuina, qualis est pro Deo pati, seridè admodum expeti, & ardentissimè prensari debet. Faxit Deus,

ut tantum bonum, felicitatemq; tam sublimem obtineamus, æquanimiter tolerantes præsentis æuronas, perueniamus ad lauream gloriæ futuræ, ad quam &c.

Feriâ V. post Dominicam II. Quadragesimæ.

Homo quidam erat diues. Lucæ 16.

Nter illa insignia & celebratissima septem Græciæ sapientium apophthegmata, siue acutè dicta, quæ Alciatus eleganti emblemate ornavit, vnum illud fuit præclarissimum legislatoris Solonis: *Respice finem*; ex quo nimirum rem omnem, quæ, qualinè sit, æstimare possumus. Quis non omnium hominum felicissimum arbitratus esset illum diuitem epulonem, quem nobis Christus depingit inter iuges epulas positum, purpurâ vestitum, & corpori suo quoties per omnia indulgentissimum? Quis non infortunatissimum existimasset mendicum Lazarum, illum vlcibus plenum, illum graveolentem, illum leprâ toto corpore inspersum? Sed finem versutiq; attendentibus aliud de illis sentire occurrit. Mortuus est diues, & sepulchrum in inferno. Talis illum, cui à morte inferretur, tumultus, talis vna sepulchralis expectauit. Concessit naturæ mendicus, illiusq; exequias Angeli celebrârunt, & sublatam humeris animam in sinum Abrahamæ deportârunt: *Fallum est, & moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahamæ.* O vicissitudo fortium inopinata! Diues in æternos cruciatus delabitur, & mendicus in perpetuam quietem descendit! Id factum est, ut discamus non fidere vanis huius vitæ diuitijs, ob quas tam malo fine possesores illarum avari desinunt, simul ut hinc solatium capient, quos ærumnæ exercent, cum cernunt quàm gloriosus finis æquanimiter toleratas excipiat. Huc semper aduertendus animus, ut non erremus, & omnem procul fraudem declinemus. *Respice finem.* Scilicet videmus diuitem tam infelicitè desinere, & mendici tam gloriosum esse exitum. *Audisti & paupertatis finem, & diuitiarum qualis sit exitus cognovisti. En fratres, quàm rerum lamentanda mutatio! Pauperem portant Angeli, diuitem regunt infernum,* inquit S. Petrus Chrysol. ser. 121. Itaq; non primordia spectanda, sed finis ratio habenda, quia & in fine cantatur gloria. Gratiâ mihi

opus est, ut de gloria diuitis mendici Lazari dicam. Eam inde expecto, attentionem vestram hic coram expeto.

PERIOCHA I.

Homo quidam erat diues.

Multiplicat cælum monita, ut demonstret iusta esse sua supplicia.

Hic illud ante omnia constitutum volo, hanc de avaro diuite, & mendico Lazaro narrationem non esse confictam parabolam, sed veram historiam, quod ex sententia, Patrum S. Irenæi Clementis, Alexandrini, Tertulliani, B. Ambrosij, S. Ioannis Chrysostomi, & Euthymij affirmat, & probat doctissimus Maldonatus, validisq; rationibus adstruit, quas apud illum videre possis.

Hoc ita præstituto, illud primo loco expendendum occurrit, quod Saluator ait, pauperem ac mendicum Lazarum, quale miserandum spectaculum quoddam, plenum fœdis ac fœtidis vlcibus continenter affusum, & velut affixum iacuisse ad fores diuitis epulonis, qui in dies singulos lautitijs ad ingluuiem se infarciebat: *Erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius vlcibus plenus.* Sed quo consilio fecerit Dominus, ut hunc vlcerosum mendicum sua egestas foribus Epicurei diuitis perpetuò afflictum, ac velut alligatum teneret? Occurrit D. Ioannes Chrysost. hom. de diuite & Lazaro commodè in rem nostram: *Idè iacebat ad ianuam, ne disceret Epulo, non vidi, in angulo suat, afficere non potui, nemo mihi nuntabat. Iacebat ante ianuam, Videbat illum & exiens, & reuertens.* Damnationem miser hic & infortunatus diues incurrit, non quia rapuit facultates alienas, sed quoniam in Lazarum, aliosq; tales non erogauit suas, inquit S. Greg. hom. 17. Ut ergò nihil haberet excusationis diues hic auarus, nec quicquam, quo crimen remoueret, promerendæ beatitudinis occasionem illi Deus ante ipsas ædium fores constituit, ne causaretur, delituisse pauperem, nec sibi visum, ut illi ferre opem posset. Hanc, inquam, ob causam ad ianuam illius famelicum, nudum, stercium, infirmum, plurimisq; modis miserum sternebat, ut illi in oculos incurreret exeunti, & reuertenti domum: *Videbat illum & exiens, & reuertens.* Habet hoc Dei pietas, ut crebrò admoneat, ut iuste in eos decreuisse supplicia probeat, qui hortantibus ex Domini voto, atque ut debebant, benè uti noluerunt.

Notate.

Notate. Impius ille, & barbarus Rex Balthasar, regni sui proceribus facile mille sumptuosum apparauit conuiuium. Ac postquam vino incaluerat, ad maius religionis ludibrium iussit mensæ inferri sacra vasa, quæ Nabuchodonosor Hierosolymis abstulerat. Sub id tempus, quo ea vasa profanabant, *apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aula regia*, inquit sacer textus Dan. 5. 5.

D. Hieronymus acutè obseruauit modum, quo vsus fuit Dominus in perscribenda sententia supremæ perniciæ, atq; euerisionis Pagani regis, quando digitos submitit *quasi manus hominis scribentis contra candelabrum*. Sed quare ob ipsum aulæ regis lumen sententia litteris digesta fuit? Respondet: *Videntur digiti in pariete describere contra candelabrum, ne manus, & id, quod scribebatur, longius à lumine non paterent*. Ad lumen candelabri conspicua scribebatur in periurum & impium regem sententia, vt & videri manus scriptoris, & legi characteres, & intelligi monitum posset, ille verò dicere nequiret, nec manum sibi, neque litteras, neq; exhortationem innotuisse. Hanc ergo ob rem omnia ob ipsam lucem apparent, vt intelligatur, quàm iuste sumpta de illo pœna fuerit, & quam luculentus, ac minimè obscurus hortatus, quo tamen ille rectè vti noluerit, præcessit: *Videntur digiti in pariete scribere contra candelabrum, ne manus, & id, quod scribebatur, longè à lumine non paterent*. Addit porro idem Doctor sanctus, intra ipsum aulæ regis conclaue hæc omnia visa fuisse, *Et intelligat rex ad se pertinere, quod scribitur*, ad se verba exarata spectare, non ad alium, ne ignorantiam obtendat, aut alieno quodam colore sacrilegia, blasphemiasque suas tingat. Id solenne est cælo, vt sæpè ac sæpius moneat, atq; ita iustitiam suppliciorum, quæ irrogat, probet.

Vfus apud Hebræos antiquus obtinuerat, vt furorum cadauera aromatibus condirent. Vt hunc religiosum morem deuotæ quædam mulieres obseruarent, defuncti Redemptoris corpus pretiosis vnguentis perunctum ierunt: ijs illustri specie Angelus apparuit, iussitq; abstergere lachrymas, abstinere ac eiulatu, quòd gloriosus ac triumphabundus reuixisset, quem in tumultu mortuorum quærebant, irent verò, & discipulis talia Euangelia perferrent: *Nolite timere vos*, aiebat cælorum ephebus Matth. 28. scio enim quod Iesum, qui crucifixus est, quæritis, non est hic, surrexit enim sicut dixit. Et citò euntes discite discipulū eius quia surrexit, & ecce præ-

cedit vos in Galiliā, ibi eū videbitis ecce prædixi vobis.

Vbi illud meritò premas, quod sub finem addidit Angelus: *Ecce prædixi vobis*; tanquàm dixisset: Attentos volo ad nuntium, quicunque illud accipiant. Quare verò Angelus tam diligenter notari voluit, quæ narrauit? S. Cyrill. Hierosol. catech. 14. ait, tantundem fuisse, ac si dixisset, Iam ex Deo, qui me sublegauit, vos monui, Filium eius reuixisse gloriosum, triumphasse de morte, ac præire in Galiliam, vbi eum videre possitis: Si fidem commendare verbis meis, & monitis acquiescere nolueritis, vestra culpā, hoc fiet, ecce enim prædixi vobis; præmoneoq; ac rem totam, qualis qualis illa, expono. Nimirum Deus auxiliaria monita submittit, vt qui ea repudiant, aut negligunt, non iniquè, nec immeritò puniti intelligantur.

Propter nefarias, ac brutas quasdam obscenitates decreuit Deus euertere Sodomam, aliasq; vicinas ciuitates. Vt verò iustam iram in opus explicaret, duos Angelos submitit fidos tam benè meriti supplicij executores ministros. Sodomis, quæ ex his ciuitatibus vna quædam erat, degebat Sanctus Loth cum sua coniuge, duabusque filiabus, quas iam iam viris locare constituerat. Dicebant autem ei Angeli: *Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes qui tui sunt, educ de Vrbe hac*; Gen. 19. 12. quam paulò abhinc voraces flammæ cælo descensuræ in fatales cineres vertent. Egressus verò pius Patriarcha, eos, quos filiabus suis sponsores destinârat, hortatus, obtestatusq; fuit, nefandâ ciuitate vt excederent, quam Deus incendio absumere decreuisset: *Surgite, egredimini de loco isto*, aiebat, *quia delebit Dominus ciuitatem banc*. Sed quo fructu hæc monuit? Non maiore, nec alio, quàm quòd *visus est eis, quasi ludens loqui*.

Quærit in hæc verba subtiliter Cardinalis Caietanus, quare Angeli sancto Loth autores fuerunt, vt cæcis illis iuuenibus exire Sodomis, si vitam seruare vellent, suaderet, quibus persuasurus id non erat? Respondet: *Ne quispiam diceret, quòd multi probi viros erant in ciuitate, qui si moniti fuissent, respicissent, misit per Angelos suos Loth iustum ad monendum eos, quos verisimile erat (propter hoc, quod Loth iustus elegerat eos in generos) esse viros probos*. Vt nec de sua pœna iuste queri, neq; contra excidium suum proferre quicquam illi possent, postquam eos secuturæ ruinæ certiores Loth iam ante reddiderat. Vt videas quàm in promptu habeat Deus, quæ præmisit monita, quibus iusta probet, quæ subintulit supplicia.

Generis nostri iuratus hostis invidus felicitatis, quā protoplasti fruebantur inter paradysi delicias, cum eos à statu illo suo deicere vellet, ut facilius rem perficeret, primum adorsus mulierem, dixit: *Cur praecepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradysi?* Gen. 3. 1. Omnes quarumvis arborum fructus esui & vsui illorum permisit Deus, à sola scientiæ arbore abstinere praeceperat: *Ex omni paradysi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali, ne comedas*, dixerat Gen. 2. 17. Et improbiſſimus dæmon: Cur vobis suauissimorum tot fructuum esui interdixit? *Cur praecepit?*

Dubitat hic nonnemo (nec sine acumine) quid causæ sit, cur periurus hostis, cum tentare Euam cepit, praeceptum vetitæ arboris scientiæ boni & mali illi in memoriam reuocauit, dicens: *Cur praecepit?* Quare Deus permisit, ut hoc modo primam mulierem impostor Angelus tentaret?

Responderi potest ex his, quæ tractamus, multiplicari à Deo commonitiones, ut earum suffragijs iustas probet pœnas, quas exigit. Violatura erat Eva Dei mandatum, itaq; graues incurſura pœnas. Ut ergo posthæc intelligeretur, quàm iustè in eam Deus supplicia decreuisset, neq; illa dicere posset, non se recordatam praecepti, cum ad esum fructus vetiti inuitaretur, ipse ille, qui mali inuentor erat, commonet praecepti, inquit: *Cur praecepit vobis Deus?* Ut videamus quanto studio, & quàm magnâ curâ Deus cumulat monitis monita, ut iusta demonstret, quæ transgressoribus infert, supplicia.

De supremo iudicii die, qualisque tunc Christus iudex adueniet, id ipse his verbis aperuit: *Cum veneris Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebis super sedem maiestatis suæ*; Matth. 25. 31. Dixerat ante: *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maiestate*.

Origenes Adamantius in Catena aurea Doctoris Angelici ait, hoc non de solo illo supremo orbis die, quo terribilis hominibus iudex adueniet, sed de quocunque alio etiam posse intelligi, quo misericors quemque conuenit, & seorsim admonet, fore iudicii tempus, quo rationes factorum infectorumq; expetentur, sic ut non opus aliquod, non verbum, ne cogitatus quidem euadere rigidissimi illius examinis censuram possit, monere autem hæc per nubes Prophetarum, Apostolorum, Prædicatorum. Verba Originis hæc sunt: *Cum magna virtute veniet quotidie ad animam hominis credentis in nubibus Prophetarum, id est, in scripturis Prophetarum & Apo-*

stolorum. Quotidie in communi ac seorsim nobis dicitur, continuè è suggestis sacri præcones succedunt adfore mortem, & iudicium, constitutas improbis pœnas, paratam pijs gloriam. Quò hæc spectant tam frequentia monita? Quid sibi volunt tam crebri hortatus? Obnitentes ac rebelles, qui eas admonitiones suscipi deq; habent, neq; ad suos vsus vertunt, præoccupant, ut ne aliquando dicere queant, non sibi ea prædicta, Christus nempe *quæridie venit ad animam hominis credentis*, quotidie bonos cogitatus inspirat, quotidie intus monet ac mouet, quotidie vocat, quotidie hortatur per concionatores, corripitq; per confessarios, & varijs præterea medijs vitur, quibus nos ad vitæ sanctioris studia reuocat. Ut enim tanquàm iustus iudex suppliciorum suorum æquitatem asserat, monita ceu pius pater multiplicat.

PERIOCHA II.

Epulabatur quotidie splendide.

Si Deus tam indulgenter habet hos, à quibus offenditur, quid faciet his, à quibus amatur, & colitur?

DE hoc diuite ait Christus, lautè, opiparè, splendide, apparatè victitasse, idq; in dies singulos. Et Lazarus illius famulus, qui ex Dei voluntate totus pendebat, adeoq; omnes dolores suos ac miserrimas æquanimitè ferebat, tam nihil habebat, quod ori famelico ministraret, ut & neglectas micas mensæ diuitis decidas ad partem diræ famis leuandam suspiraret, nec obtineret: *Et nemo illi dabat*. Quis dubitet, quin alicui videatur, fuisse hanc pauperi mendico acerbi maioris occasione, cum & se tam cruciabiliter flagellari à Deo cerneret, cui placere studebat, & diuiti tam comode esse, omniaq; affluere, qui illum offendeat? At res secus habet, quin magna hinc solatia Lazarus captabat, cum ita secum reputaret: Si is, qui Deum offendit, tam lautè indulgenterq; tamen ab illo habetur in hac vita, quas ego non ab eo gratias in futura expectem, qui Domino tam sancto, iusto, & recto obserui? Validissimum argumentum, cui aliundè, si possumus, robur accersamus.

Cum à prostrata morte, & confecto peccato, & omnibus semel hostibus superatis Christus reuixisset, tum discipulis suis triumphator gloriosus apparuit, quos suo aspectu perterritos, his verbis obiuravit.

obiurgauit & redanimauit: *Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas & pedes.* Leu. 24. 38. Quo consilio Dominus palpandas illis manus, contingendosq; pedes obtrulerit? Quid eâ re significare illis voluerit?

S. Petrus Chrysol. arguê, quàm solet, dubitationi huic satisfaciet, atq; in rem præsentem opportunè. Quod Christus discipulis aiebat, vt manus eius pedesq; tum viderent, tum palparent, id tale fuisse vult Chrysologus, ac si dixisset: *Digitus vestri intrent vestigia clauorum, manus vestra alia vulneris. exquirant, aperite manuum foramina, sulcate manus, renouate vulnera, quia negare non possum discipulis ad fidem, quod inimicis scientibus in penam non negauit.* Hæc ille serm. 81. Optima ratio, quæ magnam afferre consolationem potest Iustis, qui cum in ærumnis agunt, omnia ex voto euenire improbis cernunt. Si Deus manus suas ac pedes neq; hostibus suis denegat, quomodo amicis abnuet? Si eos, à quibus irritatur, opiparè habet, quomodo deesse possit ei, à quo colitur & obseruatur? *Negare non possum discipulis ad fidem, quod inimicis scientibus ad penam non negauit.*

Commendabat Diuinus hic magister oues suas S. Petro, quanquàm is illum ignauè negarat. Cumq; mortem illi, quâ occubiturus, prædixisset, tum sequi iussit, quando Petrus obuerso ad tergum capite Ioannem intuius ait. *Domine, hic autem quid?* Ioan. 21. 22. Quare Petrus futura Ioannis scire optarit?

Episcopus Monopolitanus Ioannes Lopez in ser. de S. Ioanne acutè ait, hunc subesse Petri verbis sensum: *Si miserum hominem, qui te turpiter negauit, ad tantam dignitatem erexisti, & Ecclesiam gubernandam traderes, huic tam familiari amico, qui ceteris discipulis fugientibus vnus te secutus est, vnus assistit ante crucem, quid quaeso tanto viro daturus es?* Certum est, quòd hunc magnis cumulabis gratijs, & prærogatiuis: Nam cum sis liberalis erga eum, qui te inficiatus est, quàm effusum non exhibebis erga eum, qui est confessus? Qui tam largus fuisti in eum, qui te destituit, quàm prolixus erga illum eris, qui fuit secutus?

Cum furentes Protomartyris Stephani hostes lapidibus illum vesanè impeterent, *vidit* ille, vt ait Lucas, *celos apertos, & Saluatorem mundi stantem à dextris æterni Patris.* Tunc strenuus martyr, charitate sui magistri inflammatus, pro illius exemplo (quod commodè pulcherrimum ob oculos habebat) profusus in genua, supplex ac humilis obsecrauit,

oblitteraret tam intemperantem eorum malevolentiam, qui saxis rigidiores dura in illum saxa congeriebant, inquit: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum;* Act. 7. 59.

Eusebius Emisenus hom. de S. Stephano, interrogat, quid Stephanum post exemplum Christi, eiusq; legem mouere potuerit, vt pro tam perfidis hominibus supplex Deum rogaret. Respondet verò in hæc verba: *Dum pro Iudeis supplicat, spem nostram ac fiduciam nutrit, nam dum pro persecutoribus deprecatur, manifesta cultoribus suffragia pollicetur.* Multos clientes habiturus erat inclutus Martyr, multos qui ad eius patrocinium se reciperent, multos qui precum illius suffragia implorarent. Vt ergo certam sibi ab illo assuturam opem promitterent, etiam pro hostibus sequester intercedit, & adgeniculatus magnis vocibus orat, vt omnes intelligerent, quanto studio, quantaq; contentione curaturus esset deuotorum res clientum, qui tam amanter & potenter partes tutatus fuerat eorum, à quibus mortem, nec qualemcunq; iniuriam accipiebat: *Dum pro persecutoribus deprecatur, manifesta cultoribus suffragia pollicetur.* Tale quid hic dicere possumus: Si Deus tam liberaliter habet eos, qui sunt in illum improbi, quibus non beneficijs ornabit eos, à quibus colitur & amatur!

S. Anastasius Sinaita l. 2. de rectæ fidei dogmat. querit, quare Deus tam perditæ sceleraros peccatores, quales non paucos numerat mundus, conuertat. Quamobrem tales ex obscuro flagitiorum ergastulo subductos in illustrem gratiæ statum prouehit? Multa sunt, inquit ille, quibus immensa Dei bonitas mouetur, vt id faciat, hanc tamen, inter alias, adfert causam præsentis instituti opportunam: *Super his longanimitè agit Deus, nullos istorum dolens perire, sed ut ad portum penitentiae omnes sese recipiant, per hanc proinde sapientem Dei dispensationem super ijs, sperare liceat nos consecuturos felicem vitam exitum, dum & ij ad salutem pertingunt.* Hæc ille. Ergo quod Deus pro sua pietate corda nonnunquam emollit oblinat, & rigidas inflectit; ceruices, quos sua contumacia fecerat miserabilem prædam dæmonis, id eò quoq; facit, vt eorum spes alar, qui perpetuis illum officijs colunt, ac indefesso studio perseueranter obseruant. Si enim veniam inueniunt inimici, quomodo non reperiant gratiam amici? Si extraneis conferuntur dona, quomodo deesse queant domesticis beneficia? *Super his sperare liceat, nos consecuturos felicem vitam exitum, dum & ij ad salutem pertingunt.*

Emittebat Christus ad prædicandum Discipulos, cumq; eis vitæ ac victus rationem, quam eo in munere observaturi erant, præscriberet, *precepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum, non peram, non panem, neq; in zona es*; inquit S. Marcus c. 6. 8.

Qui has viuendi regulas paulò attentius arbitretur, is non plurimum admirari non possit pietissima viscera tam generosi & munifici Domini, quòd tam imparatos, tam incurios victus, tam negligentes omnis annonæ ad prædicandum suos emittat, vt nec assis esse compotes veller, nec frustillum panis per viam permitteret. Rigidum, vt videtur, præceptum, durum ac terribile edictum.

S. Petrus Chryfologus subtiliter, quàm facile adimet difficultatem, dicens, non fuisse hanc laboriosam aut molestam legem, sed leue suauissimumq; præceptum, quo suos tam imparatos, omniumq; vitæ necessariorum incurios ire ad prædicandum iussit. Nam cum ij negotium illius facturi essent, & quæ ille mandarat, curaturi, quomodo negare illis necessaria poterat, quæ his etiam ministrat, qui illi non pro eo ac debent, ministrant? Non deest ille peccatoribus, & desit prædicatoribus! Subuenit malis, & non succurrat bonis! Sed verba Chryfologi reddamus: *Te ipsum, cum non esses, dedit esse, & quicquid homo habes, dedit ipse, & cum tibi, ac tuis voluptatibus conueres, victus necessaria non negauit, huic suis virtutibus, suis operibus seruienti non panem, non Vestimentum, estimas largiturum?* Hæc ille serm. 160.

PERIOCHA III.

Lazarus vlceribus plenus.

Si ita cruciat eos, quos gratos habet, quomodo torquetur hos, à quibus offenditur?

Quæ vlcerosum & mendicum Lazarum mouebat ratio, vt miseras suas, & ærumnas æquanimiter ferret, eadem suggerere salubres admonitiones diuini auro poterat, illi, qui omnem inter epulas, & lauticias, & malas voluptates misère prodigebat vitam, vt sibi timeret, qui suis flagitijs cum Dei certabat beneficijs & cogitaret, quæ sibi, qui tam grauius Deum offenderit, & à memoriâ exclusit hic viuens, parata essent apud inferos supplicia, quando Lazarus sanctus & iustus tam acerbis cruciabatur plagis & poenis.

Peruulgata est, notissimaq; ac testatissima sancti-

tas vitæ, quàm Saluatoris Præcursor vixit, quæ susculentionibus indiis probari non potuit, quàm quòd eius poenitentiam commendauit, prophetiam prædicauit & exultit veritas ipsa ore suo, in quo reperiri dolus nunquam potest: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista*; inquiebat Christus Matth. 11. Et hunc virum quanquam tam diuinum, hunc qui Christum habuit laudem suam præconem, hunc in vtero matris sanctum, & Spiritus Sancti gratiâ plenum, illud miraculum hominis, & prodigium virtutis, duarum turpissimarum, obscenissimarumq; muliercularum machinatione ac persuasione adductus improbus ac sacrilegus rex Herodes *decolauit in carcere*, Marci 6. tanquam facinorosissimum, pessimiq; exempli hominem obtruncavit.

Quærit Beatissimus Pater Gregorius, lib. 3. Moral. cap. 4. quid nos docere Christus voluerit, cum permittit, vt carus illius Ioannes in carcere tali morte ab homine tali perimeretur. Respondet egregie dicens: *Hinc vnusquisq; collgat, quid illic sint passuri, quos reprobat, si hic sic cruciat quos amat.* Innocentius Ioannis ad improbi Herodis pedes prostrati, iusti per flagitiosum morte sublati exemplo docemur, monemur, instrui, quæ malos post hæc tormenta maneant, quando Deus hic ita affligit, & angit bonos, qualis infernus Herodem expectet, quando talis mors parata Ioanni fuit. Aperiat ergo oculos, & euigilet somno obrutus peccator, cum videt viros sanctos ad omnia Dei obsequia semper experrectissimos tam grauiâ pati, cogiteq; qualia de hostibus suis supplicia sumet, qui amicos tam acerbis poenis exercet: *Hinc vnusquisq; collgat, quid illic sint passuri, quos reprobat, si hic sic cruciat, quos amat.*

Sanctorum regum, quos vetus Testamentum celebrat, vnus quidam est Ezechias, cuius virtutes, & integritatem testatam nobis facere possunt verba, quæ morti proximus dixit, inquit: *Obsecro, Domine, memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim*; 4. Reg. 20. 3. Vides hunc regem tam sanctum & iustum, qui sub mortis horâ (quod rarum in regibus) nihil habet quod conscientiam inquietet? Audi quid is porro dicat: *Domine si sic viuitur, & in talibus vita spiritus mei, corripies me*; Isa. 38. hoc est, tam accuratas licet vitæ ac pietatis rationes tenentem punies, castigabis, immanè flagellabis, doloribusque, & ærumnis constringes.

Hebræus

Hebraeus apud Forerium vertit: *Domine, somnare me facies*. Elegans amplificandi cruciatum, seu pœnas formula. Nos, cum metum alicui inijcere, & incurere terrorem comminatione suppliciorum volumus, dicere soliti sumus: *Fasô, & hoc, seu ille me somniet*. Ad eum modum rex Ezechias Domino loquitur, dicens: *Somnare me facies*, id est, tam miseris modis, tamque cruciabiliter me afflictabis, quanquam impigerrimum famulum tuum, vt te noctu atq; interdiu somniem. Vt hinc discant scelerati reges, & tyranni Principes, quibus pœnis multandi sint in vitâ securâ, quando Deus in præsentia tam vehementer premit, tantumq; non prorsum opprimat bonos & sanctos. Qui sic flagellat domesticos, quid faciet extraneis?

Mali dæmones ad nostram perniciem semper anhelant & exprompti opera usus Deus permittit, vt illud prodigiosum patientiæ prototypum S. Iob ex opulentissimo rege tam inops rerum omnium fieret, vt sua illum egestas & necessitas in foedum sterquilinum deiiceret, in quo tot vulneribus toto corpore saucius erat, tamq; crebri ac graueolentes bulliebant è vulneribus vermes, vt eos testa deraderet. Harum illius deplorendissimarum ærumnarum certiores facti tres quidam illius amici, condixerunt illum visere, & quantum liceret, consolari velle. Factum ita, cumq; inde procul horrendum illud spectaculum, & tam lamentabilem tragœdiam eminus cerneret, denosse illum cæperunt. Præ dolore autem, atq; vt illum, quem corde gerebant, mœrorem proderent, vestes suas frustillatim diruperunt, coniecto in caput affatim cinere: *Et sederunt cum eo in terra, septem diebus & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum, & videbant enim dolorem esse vehementem*; Iob. 2. 13.

Hanc rem sic ait Orig. lib. 2. in Iob. *Certum est quod non solum pro Iob, sed etiam pro se unusquisq; eorum sollicitus erat, metuens quid etiam de se gereretur, & quid expectaretur. Nam si iustum talia inuenerunt mala, nos (inquiunt) qui longe sumus ab ijs iustificationibus, quid expectabimus, & quid sustinebimus?* Si ille Dei ipsius eloquio & elogio prædicatus, si ille Dei sententiâ *vir simplex, rectus, ac timens Deum*, nec cuiquam hominum comparabilis, quotquot illos mundus habebat, tam diris flagris cæsus, tam cruciabilibus doloribus deiectus fuit, aiebant, quid nobis fiet, qui tam procul absumus, vt talem promereamur laudem, tamq; sanctæ vitæ exempla imitemur? Quas non vereri pœnas, quæ non pertimescere supplicia debemus? *Sruror*

atq; pauor occupauerat illos, *videntes talia pati virum sanctum ac iustum, à Deo testimonium consecratum*, ait Origenes.

Absoluamus hanc periocham Christi Saluatoris exemplo. Digrediebatur illis Hierosolymis cruce prægrauatus, comitabaturq; illum populus frequens alij vt risu ac sannis exaggerarent cruciatum, alij vt mitigarent sua compassione dolores, quibus illum confici cernebant, multi namq; & viri & mulieres illachrymabantur acerbè, quod tam iniuste illum pati viderent. Quod ibi piensissimus Redemptor vidit, conuersus ad eos dixit: *Nolite flere super me quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Luc. 23. v. 28. & 31. Liberos vestros, illos incredulos, illos contumaces, illos proteruos, cruciatum deplorate, quoniam si in arborem virentem florentemq; hos iræ suæ radios cœlum exonerat, infructuosas, exsuccasq; arbores quæ tempestates, putatis, manent? Quod dicit, tale est ex Hugonis Cardinalis commentatione: *Si sancti omnes per ignes tribulationis exeunt de mundo, qua tormentamaneant ipsos, qui omni bono sunt vacui, & peccatis pleni?*

Affide est huic illud Ierem. 25. 29. *Ecce in ciuitate, in qua inuocat me nomen meum, ego incipiam affligere, & vos quasi innocentes, & immunes eritis? Non eritis immunes.* Si enim manibus flagra præfero apud eos, qui mihi obseruiunt quid futurum apud eos qui me offendunt? Si Lazarum iustum & sanctum habeo in hac vita famelicum, vlcerosum, multisque ac magnis modis miserum, quas non referet in futurâ pœnas auarus opum, ac scelerum diues?

PERIOCHA IV.

Et portaretur ab Angelis.

Angelus sanctis tam plurimum deuincti sumus pro desiderio, quo profectus nostros expetunt, vt illorum affectui ac votis acceptam debeamus, quam Christus pro nobis opere pertulit passionem & mortem.

Pari morte, sed euentu impari vitam clausurunt diues & mendicus. Qui enim relaxationi, voluptatibusq; corporis, quoad hic vixit, dedicatus fuit, is à morte vlticibus inferosum flammis, in quibus æternum cruciatur, additus fuit: *Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.* At mendicus, qui hic famem, sitim, calamitatesq; varias perpeffus, laure-

am suæ tolerantia deinceps inuenit, redimitusq; est patientia immarcescibili coronâ, & perpetuæ gloriæ sempiterno diademate gaudet. Conuenerunt ad cohonestandas illius exequias sancti Angeli nostræ salutis ministri, & commodorum procuratores: *Fatum est Et moreretur mendicus, Et portaretur ab Angelis in sinum Abraha:* S. Ioan. Chrysost. hom. de diu. & Laz. ait: *Non suffecerat ad portandum unus Angelus? Sed propterea plures ueniunt, Et chorum laetitia faciunt.* Toti Beatorum spirituum exercitus agminatim inde hinc subuolant, ut supremam funeris pompam celeberrimam facerent, plausibus & modulis funus Lazari festiuissimè celebrarent, & animam illius ingenti cum iubilo in sinum Abrahamæ deponerent.

Hinc accipimus, quàm vehementer nos sibi obstricti Angeli habeant, pro enixæ voluntatis merito, proque studij ac sollicitudinis magnitudine, quæcurant quæcunq; ad salutem nostram spectant. Dici enim non potest quantum de commodis nostris ac profectibus triumphant & gaudeant.

Cum in cælum Christus subijt, tota illi superùm aula gaudibunda plaudensq; occurrit. In terris manebant Discipuli ex obitu cari Magistri plurimum tristes, ac moesti. Ad hos duo quidam descenderunt Angeli, sciscitanti quâ gratiâ lugentes spectarent cælum, postquam is, qui se ab illis receperat, Iesus aliquid rediturus esset eo modo, quo abiisse uiderant: *Duo uiri ascenderunt iuxta illos in uestibus albis;* Act. 1. Itane uerò soli duò, neq; plures inde huc descenderunt hac nunc uice & occasione, qui alijs temporibus per myriades deuolare soliti! Et quale illud, quòd tam pauca locuti, tam festinato, non præstolati responsum, in cælos reuerterunt! Quæ tantæ nouitatis causâ;

Adam Morim apud Gedefridum in allegor. bibli. piè, atq; ex re nostra id interpretatur, dicens: *Fortasse id idcirco tam pauci uenire, ne tam festis deessent sollemniss. Et qui uenire, regressu celers nouis se gaudijs sociarunt.* Celebrabatur per id tempus Verbi æterni Incarnati in cælum, & Beatorum curiam ingressus, cum nostra hominum natura ad æterni Patris dextram collocata fuit. Et quoniam is dies humanis uisibus ac profectibus sacer, dedicatusque erat, ob id Angeli omnes tantæ solennitati festiui aderant, duoq; soli descendebant, qui vix paucillisper cunctati, concito uolatu in cælos regressi sunt, & communibus sese gaudijs quàm ocysimè reddiderunt: *Et qui uenire, regressu celers nouis se gaudijs sociarunt,* ne quispiam fraudaretur lætitiâ, quæ de

hominum salute & exultatione nascebatur. Nec enim illis alia tam festa gaudia, quàm quæ de hominum commodis nata, nec ullam aliundè tantam, quantam ex nostris profectibus, aut emolumentis capiunt voluptatem.

Sacer historiarum Iob scriptor, dùm magnas illius opes, camelorumque, & bouum, & ouium, & asinarum, & cæterarum facultatum copiam recenseret, simul commemorat, quòd ei erat familia multa nimis, quod Lxx. Interpretes vocant ministerium copiosum.

Quærit Origenes, quæ illa familia, qui tam copiosi, officiosq; eius ministri? Respondet: *Existimo quòd Et in calo copiosum habuit ministerium. Cælestes Angeli incorruptibiles elemosynas, atq; bona opera eius coram Deo in calum efferebant.* Angeli beati ab obsequijs illi domesticis erant, ij Deo in cælis deferebant, quæcunq; Iob ex Dei voto agebat in terris. Hæc illos exercitatio occupatos, hilarisq; habebat. *Vnus deuotioni eius attestabatur, alius elemosynis eius, alius precibus eius, alius iustitiæ iudicij eius, alius patientia ac longanimitati, ac charitati plenitudinis, cæterisq; uirtutibus, quæ Sancto illi Patriarchæ familiares & uisitæ erant.* Itaq; beati illi Spiritus nullâ re sic lætantur, ut nostris commodis, eaq; solum maximam illis afferunt voluptatem, quæ nobis utilitatem.

Commodorum autem nostrorum tam sunt enixè cupidi, tamq; ardentes curatores, tantumq; illis hac ex re obstricti sumus, nostræ redemptionis opus, quanquàm soli Christo quo ad effectum, tamen etiam ipsis debeamus. Notate. Dùm Christus in horro inter mortis angores oraret, *apparuit illi Angelus de calo confortans eum,* inquit Lucas 22. 43.

Omnium hoc loco Expositorum vna hæsitatio est dubitantium, quâ ratione consolationem adhibere Christo, mororemq; eius lenire Angelus potuerit. Mitto hîc aliorum commentarios. Vnius Pinedæ interpretatio ex usu præsentis instituti est, qui in c. 3. in Iob ait, non aliter ab Angelo Christum confortatum, quàm quòd ille huic se conformaret, *habitu gestuq; simili assumpto, sic Et Christo assertore genu flectente, ille etiam flecteret, cum humi prostrato se quoque prosterneret,* manusq; vnâ cum illo attolleret, & quæcunq; Christus uel agebat, uel patiebatur, motum similitudine exprimeret. Itaq; pius æmulator Angelus affectu simul cum Christo patiebatur, qui effectû ipso atq; opere non poterat. Ut videas quàm nos obstrictos habeant Angeli, quantoq; eorum in

ære sumus; ut quos (quod ad propensam voluntatem, affectumque illorum attinet) tanquam redemptores quosdam nostros colere ac venerari debeamus.

Id luculentius apertiusque aliquando prædixit Isaias c. 6. sui vaticiniij, ubi ex sententia multorum vidit sapientiam incarnatam, sacrificatam in ara Crucis pro redemptione generis humani. *Vidi Dominum, ait ibi, sedentem super solum excelsum & eleuatum. Duo illum stipabant Seraphim. Sex alas quodque habebat, harum duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant.*

Quid sibi vulerint Seraphim, quod duabus alis faciem, duabus pedes Domini velasse à propheta feruntur? Gelfridus vetustus author apud Tilmanum in allegor. bibl. piè in hanc rem ita differit. *Velant Seraphim faciem & pedes Domini, cum tegunt iniuriâ crucis pietate deuotionis, & imitatione Dominicæ Passionis, duabus volant, cogitatione & auditate.* Hæc ille, tanquam explanatius dixisset: Quod Seraphim passis alis faciem & pedes Domini obtegebant, id factum, ut desiderium suum explicarent, quo cupiebant Seruatori nostro in eodem Crucis supite configi, & redemptioni nostræ, si fieri posset, cooperari. *Velant igitur faciem & pedes Domini, cum tegunt iniuriâ Crucis pietate deuotionis, & imitatione Dominicæ Passionis.* O quantum debemus superis illis spiritibus, qui tam exanimicè pro nobis pati cupiunt!

Huc respexit Dominus, quando Crucem suam, ut est in reuelationibus S. Birgitæ, appellauit *desiderium Angelorum*, quisque enim illorum scorsum, & omnes communiter vehementer optant cum Christo in Crucem agi, ut ostendant, quam vellent, si res ita postularet, suam ad asserendum in libertatem genus humanum, operam conferre. Ex quo habemus, quam studiosè obseruire Angelis, quantum illos obseruare & amare teneamur, quibus, quod ad effectum illorum pertinet, hoc debemus, quod redempti sumus.

PERIOCHA V.

Eleuans oculos suos.

Pænæ propriæ nunquam acerbius afficiunt, quam cum ob oculos tolerantur gloriæ alienæ.

Cum rerum perpetuarum æternæ damnationis suæ triremium diues epulo anhelus traheret, suspiciens vidit Abraham, inque eius sinu Lazarum suauè cubantem. S. Gregorius Magnus hom. ult. id

speciali Dei concessione & arte factum ait, nempe, ut eo aspectu herent cruciatus eius auctiores. *Credendum est, inquit, quod ante retributionem extremi iudicij, inuisti in requie quosdam iustos conspiciunt, & eos videntes in gaudio, non solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono cruciuntur.* Quamquam enim dolores proprii semper affligant, nunquam tamen acerbiores accidunt, quam cum ob oculos gloriæ alienæ tolerantur. Nimirum opposita, ut Philosophorum proloquium habet, *juxta se posita magis elucescunt*: Sic cuiusque pessimè est, cum malè coram ijs, quibus benè.

Blasphemus Rex Sennacherib plenas contumeliarum, probriisque magis quam sententijs confertas litteras ad Ezechiam misit, quibus illum tanquam ignauum suggillabat, probroque dabat, quod vanam, (ut ipse quidem blasphemabat) haberet de Israël Deo fiduciam, qui illum de sui brachij potentia, & captiuitatis iugo, ac gladio vindicare non posset. Vbi has tam sacrilegas litteras Rex pius accepit, *Ascendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, & orauit in conspectu eius*; 4. Reg. 19. 14. 15.

Querit Tostatus, cur Ezechias, cum vacare orationi vellet, litteras barbari regis secum tulerit, ut eas Deo exhiberet? Si enim Deum sibi demereri humilitate sua, lachrymisque volebat, quid opus fuit litteras templo inferre?

Respondet, fuisse piam sagacitatem, & Sanctam solertiam, quod suam lachrymis plenam orationem è vicino blasphemij conspersarum litterarum constituit, ut ex lachrymæ iuxta illas blasphemias positæ maiora haberent momenta ac pondera, & Deus vehementius incitaretur aduersus impium Sennacherib, atrocisque illum plecteretur: *Intendebat Ezechias suadere Deo, inquit Abulenſis q. 14. in dictum c. 1. ut se liberaret, & ut puniret Sennacherib blasphemum, & ad hoc faciebat comparationem inter se & Sennacherib, scilicet ponendo simul coram Deo orationem suam deuotam, & blasphemiam Sennacherib superbam, nam contrarium iuxtapositio multum operatur.* Itaque Ezechias industriè religiosus suas preces humiles cum arrogante pagani regis epistolâ composuit, ut penes tam impudens scriptum submissa deprecatio magis grata accideret. *Posuit ergo Strumam simul, & efficacior esset modus persuadendi.*

Sic Deus cum peccatoribus agit, quando eorum vult exaggerare supplicia. Subiicit eorum tunc oculis delicias & felicitatem iustorum, ut eo spectaculo cruciuntur amplius: *Ut eos videntes in gaudio*

non solum de suo supplicio, sed de illorum etiam bono cruciuntur.

Venerabilis Bachiarius quærit, quâ commodissimè adduci ratione peccator queat, scelerum suorum sceleratam, turpitudinem vitiorum, offensarum gravitatem facillè intelligat, & agnoscat. An fortè in loca deserta protrudendus, vt in vastitate incultæ eremi positus, atq; in feris obscuræ vitæ suæ imaginem adumbratam videns compungatur, & malè vixisse doleat? An potius commolendus flagris, vt corporis livoribus ævi animæ aboleantur? Hæc omnia dolorem adferre peccatori possent, inquit Bachiarius, sed hoc multò acerbiorè, si vitam non inter bestias agat, sed in hominum piorum consuetudine degat: *Nolo ut eum longè segreget à Christi membris, quia ipse consortio meliorum erubescet, & resurget ad vitam. Non enim ad emendationem parum potest esse tormenti, si peccator afflicatur in consortiū beatorum, quia illorum præmia sua sentit esse tormenta si quis laudatur, erubescit, si quis vituperatur, agnoscit.* Hæc ille in Epist. de recip. lapsis. Quanquàm enim suum semper doloris sensum secum adferant mala propria, grauiora tamen accidunt cernentibus bona aliena.

Vt essetatis regis, cuius ante meminimus, indomitam superbiæ Deus cicuraret, nocte vnâ, vt habet 4. Reg. c. 19. centum & octoginta millia militum eius, quos contra regem Ezechiam eduxerat, vnâ occisione deleuit. Euigilauit Rex barbarus, & recedens abiit, & mansit in Ninsue, scilicet simul tantam tanti exercitus sui stragem vidit, & consternatus animo Niniuen petijt.

Dubitare, nec de nihilo, cæpit Abulensis, quare non vna cum exercitu suo blasphemus Rex Sennacherib extinctus fuerit, qui mortem suprâ omnes milites promeruit, Deumq; immanissimis sceleribus plurimum offendit.

Respondet, Deum ita prouidisse, vt Rex barbarus exercitui suo superses esset, vt hinc illius pœna augetetur, qui si cum militibus occubuisset, mors illi non supplicium, sed qualecunq; solatium fuisset. Manebat penes Ezechiam victoria, triumphabat ille, illum omnes verebantur, ac reuererebantur, atq; vt Sennacherib atrociores penderet pœnas, sospitauit illius vitam Deus, sed milites omnes contrucidauit, vires fregit, existimationem extinxit. Ergò maiorem illi cruciatum attulit, cum non intulit necem & viuo deterius fuit, quàm mortuo. Cumq; ille improbitate militibus suis longè anteuertetet, pœnis etiam immanioribus illū Deus subiecit, cum

viuam seruauit, vt felicitatem Ezechiz sui æmuli ipse infelicitissimus videre, sed non nisi cum inexplicabili dolore posset. Quod ergò Deus solum Sennacherib reliquum fecit, cum omnes illius milites confecit, fuit ei ad inferendum maiorem pœnam, erat enim pœor omnibus viris suis, & solebat eum Deus punire acerrimè, inquit Abulensis, ob idq; vitam eius seruauit, vt morte illi acerbior accideret. Nec enim mors alia pœnaliore, quàm aduersam tolerare fortunam, & aliorum spectare propitiā.

PERIOCHA VI.

Mitte Lazarum.

Gloria propria nunquam maiorem adfert voluntatem, quàm cum quis eā fruatur ob oculos pœnarum alienarum.

Quemadmodum disseruimus de pœnis diuitis, sic philosophari possumus de gloria pauperis. Nam velut illius cruciatus ex conspecta huius felicitate facti sunt auctiores: ita & hic de suo bono magis gaudere cæpit, cum illius maximum malum inde est conspicuatur; nempè contrariorum, vt habet Aristotelis pronuntiatum, eadem est ratio, & disciplina. Inubitatumq; est, nunquam nobis iucundiorè accidere nostram felicitatem, quàm cum eā ob oculos infelicitatis alienæ fruimur, velut etiā certum est, neminem grauius torqueri eo, qui res aliorum secundas, ipse miser & afflictus, spectat. Itaq; cum Lazarus & diues alterutrum viderunt, huius quidem miseria, illius verò gloria facere incrementa cæpit. De hac re sic dicebat Hugo Cardinalis: *Non fuit ad diminutionem gaudij, sed potius ad augmentum, quod Lazarus vidit diuem in tormentis.* Et beatissimus Papa Gregorius hom. vlt. in Euang. ait: *Iusti in tormentis semper iniustos intuentur, & hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt, quod misericorditer euaserunt.* Nec enim prosperitas propria vnquàm magis oblectat, quàm cum quis res aliorum afflictas cernit, cum ipsi ad votum omnia affluunt.

Rex Propheta immortales quondam Deo gratias referens pro innumeris beneficijs, quibus ab illo ornatus fuerat, cumulabaturq; quoties, quorum id non minimum, quod à peccandi occasionibus plurimis sæpè ereptus, aiebat: Psal. 58. 11. *Deus meus, misericordia eius prauertit me*, seruabitq; & attinebit, ne in flagitia labar, in quæ certè, vt sum fragilis

fragilis ac miser, ruere præceps facile possem. Quid posthæc? *Deus ostendit mihi super inimicos meos*, hoc est po singulati illa misericordia, quâ me præuenit, seruat, atinet, etiam faciet, vt in hostibus meis inueniam, quod attensis oculis videam. LXX. transtulerunt: *Deus meus demonstrauit mihi de inimicis meis*, quæ sensum dictorum nostrorum aliquanto plus enudant.

Exclamat hic S. Augustinus: *Quid ait? Vale quid dicit: Quantam circa me exhibuerit misericordiam, in inimicis meis mihi demonstrauit*. Ex illis coram positis, & me accuratius cognitis intelligere cœpi, quo me honore & amore dignatus fuerit Dominus, magnaq; incrementa gaudium meum fecit, *Qui illud?*

Respondet diuinus Aurelius: *Deus meus demonstrauit mihi in inimicis meis, quantam circa me habuit misericordiam, in illis demonstrauit, circa quos non habuit*. Iustitiæ seuerioris censura, quâ alios perstringit, fecit, vt ex illa arbitraret misericordiæ magnitudinem, quâ me persecutus fuit. Bona namq; propria tametsi lætitiâ affertat, nunquam tamen maiorem, quàm cum malorum alienorum conscij sumus, & probrorum alienorum spectator suâ iucundissimè fruitur gloriâ: *Nisi enim debitor suspendatur, & pœnas meritis laqueum indutus pendat, minus agit gratias, cui debitum relaxatur*, pergit Augustinus. Id familiari exemplo planum facio. Vnum duo quidam flagitium perpetrârunt. Ex his alterum pendulum faciunt, alterum à crimine absoluunt, erga illum rigidi, erga hunc lenes, & blandi. Qui gratiam veniæ inuenit, is sanè indulgentiam erga se iudicis, quanta sit, nunquam ita perspicit, quàm cum sceleris socium pro exacto legis tenore seuerius acerbissq; mactari videt. Hoc ergo est (inquit Augustinus) quod ait regius Propheta: *Deus ostendit mihi super inimicos meos, velut dixisset: Peccauit Saul, peccârunt alij, peccauit & ego*. Sed illos video addictos supplicij, abiectos, & subiectos plurimis ærumnis & miserijs, me autem viuum, sospitem, & fortunatum. Mihi scelerum meorum gratia est facta, quando illis negata indulgentia. Tunc itaq; Dei erga me beneficentiam exploratiùs cognosco, quando erga alios exerceri iustitiam, eamq; seueriorem cerno. Semper enim magis elucet misericordia, quæ in conspectu eorum, quos iustitia durè affligit, alios mœore suo benignè leuat, ac tunc quisque gloriosissimus sibi videtur, cum ab ijs, qui obscuro sunt, videtur, & hoc cuique cruciabilissimum accidit, cum ab his, quibus per

omnia optimè est, ærnuat.

Loquebatur Deus cum sancto Tob, atq; vt illi insuperabilem brachij sui fortitudinem indicaret, aiebat: *Nunquid (Leuiathan) feriet tecum pascuum, & accipies eum seruum sempiternum?* Tob 40. 23. tanquàm dixisset: Ades dum Job. Faciesne, quod ego, vt Leuiathan fera bestia fœdere tibi iungatur, seruitutemq; vt mihi, æternam seruiat?

Dubitatur hoc loco, nec immerito, Magnus Gregorius, quomodo dicat Deus, quod Leuiathan, id est dæmon, sempiternum illi seruiat. Qui hoc fieri queat? Quod in hoc mundo illi, quanquàm nolens, obseruiat, cum persecutiones mouens, tentationesq; excitans, amplioris meriti, præclarissimarumq; laurearum materiam, & occasiones ministrat, id pronum est intelligere. Sed quæ ab illo post hanc vitam obsequia habeat Deus?

Diluit sanctissimus Pontifex difficultatem, dicens: *Leuiathan iste cum suo corpore, reprobis fideliscet omnibus, flammis & stricibus traditur, quibus sine fine crucietur, quos scilicet cruciatus dum iusti conspiciunt, in Dei laudibus crescunt, quia in se cernunt bonum, quo remunerati sunt, & in illis inspicunt supplicium, quod euaserunt*. Hæc ergo ratione, inquit Gregorius, dæmon, alijq; damnati Deo æternum seruiunt, quod beatis cumulationis gloriæ occasionem quodam modo ex se præbent, qui idcirco in laudibus Dei crescunt, & immortalis gratiarum actionis hymnos Deo modulantur. Maiorem enim sibi ex aliorum pœnis cum sua felicitate comparatis gloriam & voluptatem accersere videntur.

Et quid mirum, quod hominibus, qui iudicio rationis valent, id eueniat, cum id genus gloriæ & voluptatis apud ea etiam obtinere locum videatur, quæ non iudicio solum, verum omni etiam sensu sunt destituta? Cum rex ille Ecclesiastes de fragilitate & instabilitate rerum præsentium disiceret, ostenderetq; forum tenellorum & caducorum omnia persimilia esse, quantumuis constantem firmitatem, aut firmam constantiam quædam promittant, sic ait: *Generatio præterit, & generatio aduenit, terra autem in æternum stat*; Eccl. 1. 4. velut dixisset: Mirum est, quàm varij rerum mundi omnium successus. Quàm variant sæpè pleraque! Quanta omnium vicissitudo! Quot mutationes! Quanta ubique mimetis, alia ex alijs exprimens! Quanta histrionicè noua semper repræsentans! Quàm amplum tragœdiarum theatrum toto orbe diffusum! Alius nascitur, denascitur alius, alius imperat, seruit alius, abundant alij vitij & diuitijs,

tij; alij cum inopiâ rerum affluunt copiâ virtutum, denum verò mors omnes vna perimit: *Terra autem in aeternum stat*, cum cætera omnia occidant, inter rerum cæterarum perseverantem volubilitatem illa sola constans perseverat.

Modernus quidam doctus pressit admodum illud, *Stat*, tanquam hic ei sublit sensus: *Stat gloriabunda de aliarum rerum mutatione, & de sua stabilitate*. Tanquam rationis compos, & mentis felicitatem adeptâ sit, ita cum cætera quidem varijs subiacere mutationibus, se verò firmam ac stabilem perdurare cernit, læta de sua, inter cæterarum rerum variabilitatem, constantiâ *stat gloriabunda*, arrogantiq; similis pluris se quam reliqua æstimat. Quanquâ semper suam secum voluptatulam propria gloria conferat, nunquam tamen gratiorem, & cumulatiorem, quam cum quis eâ gaudet alienæ miseræ spectator.

Sed neque hætenus mirum aliquid diximus, quando huius rei exemplum vel in ipso Deo effulset. Notate, Salomon cum de ea felicitate agit, quâ Verbum æternum ante conspectum Patris sui frui- tur, sic ex Verbo ipso loquitur: *Delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum*; Prou. 8. 30. 31.

Disputabat de horum verborum sensu venerabilis Veranius cum intimo familiari suo Salonio, ex quorum interrogatis & responsis insignitum conceptum eruemus. Veranius dicebat: *Nunquid Sapientia, id est, Dei Filius pueriliter dicebat coram Patre*? Reponere Salonius: *Abfit, sed quod dicit, ludens, intelligendum gaudens; ludebat enim per singulos, gaudebat se esse vnum, id est, vnius substantia cum Patre à principio ex diebus æternitatis*.

Sed instabat Veranius, atq; vrgebat: *Quomodo ludebat omni tempore in orbe terrarum*? Occurrebat Salonius: *Quia cum tempora, orbis, & creatura esse cepissent, ipse Filius gaudebat quia ipse quod erat, semper in Patre manebat*. Gaudium particulare, singularis voluptas, quam Verbum in terra habebat, ea erat, quòd ipsum nullum haberet initium, cum cæterorum primordia, ex quibus originem ducerent, cerneret, quòdque cum vnum, inuariabilissimumque constantissimo ac perpetuo tenore consisteret, reliqua nunquam in eodem statu permanerent, sed mutationes plurimas identidem subirent. Hoc illi certæ quoddam genus gloriæ & voluptatis conciliabat. Ut videas etiam in Deum quoquo modo cadere talem lætitiâ, verissimumque esse, quod omnem semper felicitatem voluptas

comitatur, sed tùm maxima, cùm es fruimur ob oculos infelicitatis alienæ. Itaq; & mendici Lazari gloria magis elucebat è conspectu pœnæ, quam diues auarus dependebat. Et re fuerit hoc loco considerare commoda patientiæ, incommoda auaritiæ; gloriâ paupertatis pro Deo æquanimiter toleratæ, qui tam copiosè nouit remunerari, quicquid pro illo vel facimus, vel patimur. Si quid in hac vita ferre necessum, si tolerare calamitates, ærumnas, cruciatus, dolores oportet, cogitemus hunc felicem mendicum, qui cùm esset toto corpore vlcerosus, famelicus, nudus, Dei se voluntati cum magna patientia conformabat. Nam si illius facta imitati, atq; ingressi vestigia fuerimus, cùm eodem triumphatores conquiescemus in sinu Abraham, quæ est gloria, *ad quam, &c.*

Feriâ VI. post Dominicam II. Quadragesimæ.

Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam. Matthæi 21. 33.

S A L V T A T I O.

Angelicus Doctor S. Thomas 2. 2. q. 107. a. 4. indagar, vtrum ingratis sine beneficia subtrahenda. Respondet verò id beneficio ante omnia curandû, vt gratum faciat; qui non erat: *Debet rendere ad hoc*, inquit, *et de ingrata gratum faciat, quod si non potest primo beneficio facere, fortè faciet secundo*. Quid verò si tam sit quispiam illiberalis, ac subrusticus, vt nulla apud eum gratiarum, licet maximarum, ac plurimarum memoria remaneat? Si ex beneficijs multiplicatis ingratitude augeat, & peior fiat, debet à beneficijs exhibitione cessare, subdit Doctor Angelicus, ne oneret vitij, quem ornat beneficijs.

Quàm aptè cadunt hæc in hodiernum Euangelium, in quo Christus meminit beneficiorum, quæ in Synagogam contulit, cui legem dedit, & cum lege agnitionem veritatis! Et quanquâ huius beneficii malas vices rependit, non desistit tamen Dei clementia nouis illam cumulare muneribus, cum Prophetas, prædicatores, ac magistros submisit, qui illam sui officij, & quantum Deo pro ingentibus illius erga se beneficijs deuincta esset, monerent. Verum illa.

illa constanter cæca, pertinaciter ingrata, pro eo ut obseruaret, coleretq; Dei nuntios, alios ferro obtruncauit, lapidibus alios obruit. Demùm amantissimus & pietissimus pater filium suum, quem habebat vnicum, misit, ut illum videntes reuererentur, patrisq; præcepta obseruarent. Sed hic iterum pro eo ut noxarum suarum veniam peterent, ac Patrem tam iustè & grauiter iratum demulceri per Filium rogarent, in probrosæ Crucis stipitem illum egerunt. Hominibus tam ingratissimus ac generosus benefactor quid faciat? Quomodo habeat eos misericors Pater, qui tam malè vtuntur beneficijs tam magnis? *Debet ab exhibitione beneficiorum cessare apud eos, qui acceptorum tam malas dedere rationes.* Sic egit cum improbis vineæ suæ cultoribus Deus, nec enim vel suo muneri, vel Dei expectationi satisfaciebant, quibus ob id aiebat: *Aufertur à vobis regnum Dei*, indignum quippè est illi facere benè, qui agit tam malè. Itaq; nudati sunt rebelles, peruioces, ingrati Hebræi beneficijs, quibus gaudent, si ea memori animo recolissent. De hac sententia hodie sum verba facturus. Ut in gloriam Dei, & animarum profectum cedant, quæ dicam, da gratiam Deus, & vos me propensis animis accipite.

PERIOCHA I.

Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam.

Deus cum eos, quorum causa agitur, iudices constituit, facit ut sua non sit suspecta sententia, nec malè accepta pena.

Ingrati, peruioces, atq; improbi agricolæ, qui tam malas vices reposuerant patrifamilias, à quo vberis glebæ, & fertilis soli vineam colendam acceperant, sui ipsorum hodie sunt iudices, meritosq; æiunt, vt sibi vinea auferatur, alijsq; locetur colonis, qui eam studiosius colant, fructumq; suo tempore accuratè, fideliterq; reddant. Voluit Dominus, vt hi, quorum intererat, essent ipsi suæ causæ iudices, vt queri non possent de sententia, nec criminari supplicium. Quis enim absoluat reum, qui seipsum condemnat? Cum is, qui culpâ tenetur sceleris, se accusat, quis liberum pronuntiet? Quando ij, quorum causa disceptatur, contra se pronuntiant, quis factum malè cogitet?

Querit Oecumenius, quare Deus excecârit Paulum, cum illum ad fidem suam, veramq; cogni-

tionem conuerterit, quare item equo excusserit, quo vehabatur? *Surrexit Saulus de terra, apertisq; oculis nihil videbat*, inquit S. Lucas Act. 9. 8. Respondet id factum, *Et ipse fide dignus esset ad referendum, quæ visionem videret, & casum perpeffus fuisset.* Hoc factum Paulus, si quis alius, negare poterat, vt qui excecatus, & deiectus fuerat, vapulaueratq; Vt ergò verum narrare crederetur, prostrernit illum Deus, & vsu oculorum destituit, & mactat, vt nemo suspectam habere sententiam possit, quam is, cuius res agebatur, pronuntiasset. Sit ergo Paulus, qui adepti visus pœnas dedit, eiusdem rei scriptor, quod & factum, *Et ipse fide dignus esset ad referendum, qui casum perpeffus fuisset.*

Estabat, familiarissq; consuefcebat cum peccatoribus Christus, idq; eo consilio, vt famam pietatis, & clementiæ nomen sibi conflaret, omnesq; intelligerent, quàm leuiter grauissimorum scelerum gratiam faceret, aded altâ dispensatione permisit, vt flagitiosissimorum perditissimi (in quibus erant Scribæ & Pharisei) eam ob rem murmurarent, ac dicerent: *Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister Geser?* Matth. 9. 11. Paria sunt, quæ Luc. 15. aiebat. Sed quid sibi vult, quòd Christus, vt misericordiæ ac lenitatis sibi opinionem excitaret, permisit, vt Scribæ & Pharisei hoc factum admorderent, & improbarent? Haud dubium, vt significaret, quàm ingentia & immania essent Publicanorum flagitia, quæ vel improbissimi hominum Pharisei damnare suæ ausi: *Vt esset magnum malum, quod & malis poterat displicere*, inquit peracutè S. Petr. Chrysologus ser. 28. Homini iusto videri magnum aliquod peccatum, nil mirum, at cum illius quoq; arbitrio, qui ipse sceleratus est, grande videtur, id certo inditio est, esse maximum. Itaq; permisit Deus, vt peccatores, qui vitiatorum esse patroni debebant, improbarent ac damnarent peccata, vt cum ea condonarentur, magnitudo misericordiæ, quæ indulgebat, ex magnitudine miseriz, à qua rei absolutebantur, æstimaretur. Sic ergò tales quosdam iudices constituit, vt exaggerent flagitia, qui imminuere debebant, vt ne suspecta sit amplificatio, & angustior sit indulgentiæ magnificentia.

Quantum natura Angelica humanam excellat, id nemini obscurum. Quando autem Deus, vt hominem redimeret, naturam alienam assumere & sibi deuincire voluit, videtur magis congruè, aut decentius facturus fuisse, si prætermisâ humanâ Angelicam sibi vniuerter, & Angelos iustè expostulare potuisset, quòd ijs posthabitis humanâ se carne vesti-

uit. Occurrendum querelis putauit Deus, cælorumq; Reginam, ex melliflui Bernardi annotatione, tantis vniuersauit gratiæ ornamentis, vt Angeli, cum se atq; illam conspicerent, perfringerentur eius fulgoribus, & abriperentur donorum, quibus illam cumulatam videbant, splendoribus, sic vt non solum magnitudini eximie sanctitatis, & incomparabili gratiarum eius lubentes concederent, verum etiam auctores essent, vt ex illius castissimis atq; intemeratissimis viscibus carnem assumeret, quando carne se amicis decretum haberet. S. Bern. hom. 2. super *Missus est*, sic habet: *His Virgo Regina gemmis ornata virtutum, specie sua & pulchritudine sua cælum in se pronocauit aspectus, ita vt Regis animu in sui concupiscentiam inclinaret, & caelestem nuntium ad se de supernis educeret.* Sed quã gratiã, amabo, cælestis Pater ostendat magnitudinem gratiæ Mariæ, eamq; Angelorum oculis & considerationi subiicit: Vt eius elegantia abrepti, oppido se illã inferiores agnoscerent. Illorum nempe intererat, Sic uariis dissimilis interesset, qui cum aliam creaturam se longè digniorem ac præstantiorem cernebant, non habebant quod obiecerent, aut obloquerentur, quòd Deus humanã, non Angelicã naturã, ad vindicandum in libertatem genus nostrum, utebatur.

Exegit Christus miserì hominis corpore dæmonem, à quo immanè exagitabatur. Dæmon autem cum sibi vim à potestate superiori adferri animaduertit, magnis vocibus succlamabat: *Sine, quid nobis & tibi Iesu Nazarene? scio te, qui sis, Sanctus Dei*; Luc. 4. 34. Theophylacti obseruatio est, dæmonem, vt Christum commendaret, sanctitatemq; eius extolleret, primum confessum similitatem, quam cum illo haberet, & ante se Christi hostem declarasse, quàm agere præconem crepisset? Quamobrem istud? Respondet egregie Bulgarorum Archiepiscopus: *Dæmon inimicitias primum fatetur, quò testimonium eius fide dignius sit.* Quomodo enim esse dubius honor possit, quem hostis desert, is qui detrudere de exultatione, & ignominia notare eum, quem odit, solet? Itaq; *dæmon etiam primum fatetur inimicitias, quò testimonium fide dignius sit.*

Coronemus hanc Periocham quãdam S. Ambrosij subtilitate omnium, quas ille excogitauit, argutissima. Querit Diuinus Doctor, cur Deus vnum præ omnibus Moysen delegerit conditionis mundi scriptorem, cum ad hanc rem adhibere potuerit regium vatem Dauidem, cuius maiestas & sceptrum

splendorem attollissent historiæ, aut Isaiam, qui suã eloquentiã condidisset sacros fustos, aut cæterorum quemuis seu Prophetarum, seu Patriarcharum? Respondet, magis decessisse, vt vnus ex omnibus hominibus Moyses creationis mundi historiã texeret, atq; ex Deo suam trahere originem affirmaret, dicens: *In principio creauit Deus cælum & terram.* Moyses enim quando puer, abiectus fuit in aquas, quæ non modò illum non absorbuerunt, verum seruauerunt etiam viuum atq; incolumen. Quã autem ætate Moyses vixit, opinio quãdam increbuerat affirmantium, ex aquis omnia orta. Ad hunc ergò confutandum errorem prodeat Moyses, aiaturque omnem ex Deo, non ex aquis, prodixisse creaturam: Nam si quis alius aquarum patronus esse poterat, Moyses certè debebat, quibus ipse & nomen sumum, & vitam debebat, Moyses enim idem est, quòd *de aquis sublatum.* Moyses ergò tanquàm is, qui causam cum aquis communem habebat, contra aquas pronuntiet, sic & nihil suspecta sententia, & benè acceptum erit iudicium. Verba S. Ambrosij ex l. 1. Hexam. c. 2. reddo: *Moyses, cum de aqua nomen acceperit, non putauit tamen dicendum, quòd ex aqua constarent omnia, & Thales dixit.*

Sic hodie Scribæ & Pharisei, homines improbi & ingrati, contra se tulerunt sententiam, vt non haberent, quod obloquerentur. Ipsi se damnarunt, cum dixerunt, malos agricolas benè meritos vt malè multarentur, & locaretur alijs vinea, qui eam diligentius excolere, & ad meliorem vsum vertere noscent.

PERIOCHA II.

Malos malè perdet.

Deus clementiæ suæ fidens ita sibi apud homines adstruere, ac tutari semper studet, vt nunquam seuerius agat, quin lenitatis & misericordiæ rationem simul habeat.

Non primi statim peccati ergò, nec cum esse in illum impij cæperunt Hebræi, Deus illos cum sua synagoga euerit, plurima facinora ediderant prius quàm illos conficeret. Cum illum offende-bant, mittebat Prophetas, qui promissis eos mitigarent, aut perterrefacerent minis. Cum hos perimebant, sub mittebat alios ex alijs, donec filium suum ad illos ablegaret, cum quo pro sua libidine egerunt, donec probrosæ cruci affixerunt. Ex quo æstimari vtcunque bonitas ac pietas Dei potest, quodque

quodque is nunquam de peccatore sumere supplicia decernit, quin hoc ille multis magnisque modis sit commeritus: ut enim videri & haberi mansuetus ac misericors magnoperè cepit; ita cum flagellum corripere, & seuerius agere cogitur, inter iustitiz rigorem misericordiam semper ob oculos simul habet.

Moyſes cùm tempus designaret, quo iratus Deus totum vnà semel eluione obruit terrarum orbem, ait factum id anno sexcentesimo Vita Noë, mense secundo; Gen. 7. 11. Dicebat autem sacer Historicus paulò ante: *Erant Noë sexcentorum annorum, quando aqua diluuii inundauerunt.* Ætas Noë & mensis, quo diluuium accidit, mysteria nobis duo, vnumquodque autem mysterium, conceptum vnum in hanc rem natum ministrabit.

Adductus peccatis hominum Deus diluuij pœnam in eos decreuit, erant enim tam enormia & graua scelera, ut non posset non generale illud, & rigidum in eas statuere supplicium, cui mensem secundum destinauit. Quis ille mensis? Nicolaus Liranus, & Glossa Angelica volunt fuisse mensem Aprilem aut Maium. Sciscitari hoc loco possumus, quare Deus altero horum mensium potius, quam alio quouis terram, hominesq; aquarum vi obruere maluerit. His ceterè mensibus terram flores inprimis venustant, his mensibus bruta conseruandæ suæ speciei operam maximè nauant. Videtur ergo seuerius actum, quod hoc tempore præfocatus orbis. Videri potest, fateor. At S. Ambrosius negat, recte videri. Dicit vter, tunc à Deo mundum extinctum, cùm terra flores proferebat, & generationi bruta vacabant, ut misericordiam suæ partes Deus vendicaret, cùm partes seuerioris exercebat iustitiam, & homines intelligerent, non expetijsse vindictam, nisi cùm dissimulare ampliùs non potuit, (misericordiam namq; opus, quod tellus plantas producebat, & animalia augeteiebant) & suis flagitijs seueritatem iustitiæ adscriberent. Verba S. Ambrosij ex lib. de Noë & Arca cap. 3. sic habent: *Vi quod fuit humani generis abundantia, diuina depuretur gratia, quod diluuium secutum est, nostris ascribitur iniquitatibus, qui peccatis nostris auertimus Dei misericordiam.*

Neq; isto contentus Dominus, voluit pœnam sumere anno sexcentesimo Vita Noë. Quid mouere potuit Dominum, ut destrueret hominem, quando Noë annos sexcentos natus fuit? Quare istam magis ætatem, quam aliam expectauit, aut sub numero sexto potius quàm alio dissipit cæli cacaractas, ut ruinam ederet Vniuersi? Qui primam nobis difficultatem discussit, idem secundam dilucidabit. Am-

broſius ergò responderet cap. 14. vbi supra: *Quod sexcentesimo anno Noë fuit diluuium, illud videtur ostendere, quod Adam sexto die creatus esset. Idem numerus est par, & in auctore & reparatore seruatur, quo significatur, nunquam Deum eo numero interitum hominum facturum esse, quo fecit exordium, nisi immanibus delictis esset offensus.*

Remum tractabat diues, auarus in oceano vtriciuum flammaram, quibus Deus scelera illius plectit, sublatissq; oculis videbat pauperem Lazarum, quem paulò ante videre deignabatur, nunc in complexu Abraham conuiescentem. Vna miserum diuitem sitis tam crudeliter ex cruciabat, ut cogeret ab illo petere remedium, quem toties despectui habnerat, supplexq; idè rogabat Abraham, submitteret Lazarum, qui extremo digito deciduum ministraret guttulam, eaq; refrigeraret linguam, quæ siti, quam patiebatur, arderet. Respondit illi Abraham, dicens: *Fili, recordare, quia recepsi bona in Vita tua.* Lucæ 16. Quærit S. Petrus Chrysologus serm. 123. quare Abraham diuitem auarum tam humanè & comiter allocutus, appellaret filium, cum quo durius agere debuissè videtur, vel propter nuperam ipsius supra quàm barbaram inhumanitatem, quæ pauperi mendico & vlceroso ad fores domus suæ afflictio reliquis mensæ suæ etiàm micas negauit. Respondet Chrysologus, non decuisse duriorè illum responso repellere, expedijsse autem ut illi blandè & suauiter appellaret, inquit: *Fili, recordare, quia recepsi bona in Vita tua; tanquàm dixisset: Voco filium, ut intelligas iudicij esse quod pateris, non furoris, & videas quàm sit ingens misericordia Dei, nam si hæc mihi imperat, ut te, quanquàm damnatum, eo nomine appellem, quo filios suos honorat, quid tibi faceret, si liber, & solutus illi seruires? Quid verò si amares?*

Animaduersionem meretur illa mystica ceremonia, quam obseruari iusserat Dominus ab Hebræis, quæ nocte à potestate & tyrannide Pharaonis eos exempturus erat: *Tollat unusquisque agnum per familias, & domos suas;* aiebat Exod. 12. 3. Cuius rei gratia illud, Domine? *Transibo per terram Ægypti nocte illa, percutiamq; omne primogenitum in terra Ægypti ab homine &q; ad pecus.* Quorsum verò eâ nocte vis celebrari Festum agni, in qua mortem oppetent omnia primogenita Ægypti, & iustitia tua seuerior gladium suum sanguine tinget? Quid commune agno, qui misericordiam symbolum est, & tam stomachosæ iustitiæ, quam ferarum truculentissimus leo exprimere possit? Magnum factò subest mysterium,

rium, quo indicatur, à Deo eam clementia suarationem haberi, ut nunquam seuerioris iustitiæ censuram, prætermisâ omni misericordiâ, exerceat. Itaq; quâ nocte primogenita Ægypti contrucidat, eadem in Ægypto sub figura Agni sacrificatur pro Israëlitis, vt significaret, se naturâ suâ mitem esse, quam non est Agnus aliquis, & si aliquando qualis leo ferocit, id non nisi sceleribus nostris, & offensis prouocatum facere. Quàm pulchrè hoc expressit Rupertus de Victor. Verbil, 3. cap. 16. his verbis: *Mirabile fecit inter domos Ægyptiorum, & domos Israel, vno eodem tempore, & nâ eademq; nocte. In domibus Ægyptiorum, tanquàm durus bellator erat, in domibus filiorum Israel mitem se & humilem naturâ esse signabat per Agnum, simplex & mansuetum animal, quod immolari iusserat.*

PERIOCHA III.

Malos malè perdet.

Deus non misericordiæ tantum, verum iustitiæ quoque suæ existimationem tuctur, peccator enim ipse suas sibi pœnas procurat, suus ipse sibi lictor & carnifex.

DE quonam conqueri peccator potest? De quo murmurare, cum pœnas exsoluit, quando ipse sui sibi supplicij est author, ipse multæ procurator, ipse carnifex sibi? Itaq; salua manet non misericordiæ tantum Dei, sed & iustitiæ fides atq; existimatio, cum eam peccator prouocet, irriter, & ad sumenda supplicia, vitamque adimendam acuat, & existimulet.

Præclarè hoc dixit regius Propheta David Psal. 35. inquit: *Dixit iniustus, Et delinquat in semet ipso, non est timor Dei ante oculos eius.* S. Ambrosius de hoc versu Davidico ita pronuntiat: *Nihil hæc festentia sublimius dictum arbitror. Dixit iniustus Et delinquat sibi (sic enim legit ille) Et sibi generet vulnera, se ipse confodiat.* Non habet peccator cum quo expostulet, in quem querimonias iaciat, ipse enim pœnas sibi concinnat, à se ipse vapulat, sibi ipse generat vulnera, se ipse confodit, vt sibi damnum suum omne adscribere debeat.

Vir quidam Dei cum loqueretur Heli, illumque obiurgaret, quod filiorum suorum turpia flagitia, quibus grauissimum de se scandalum præbuerant, negligentius corripuisset, post alia iubeat obseruare magnanimum Dei ingenium, & attendere, quantum ille honorare eos solitus esset, à quibus colere-

tur, ex cuius ore hæc aiebat: *Quicumque glorificauerit me, glorificabo eum, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles;* 1. Reg. 2. 30. siue vt est in originali Hebræo, *contemnentur.* Submonet in hæc verba Cardinalis Caietanus acutè, vt aduertamus sacri textus modum loquendi mysticum, & quàm diuersimodè de fauoribus, ac supplicijs pronuntiet. Verba illius reddo: *Vide differentiam, nam ait, Honorantes me honorabo, & non subiungit, Contemnentes me contemniam, Et propensor ad nostrum bonum Deus describitur, quàm ad malum pœna.* Iusto, inquit, mihi honorem deferenti ego referam, glorificabo eum; at cum impij tolerant pœnas, non ait à se eas inferri, sed *contemnentur*, inquit, ipsi namq; sibi constant supplicia, sibi iniustus delinquit, & sibi generet vulnera, ipse se confodiat.

Refert S. Lucas, in regione Gerasenorum curatum à Christo hominem, quem tota diu demonum legio occupatum, & malè afflictum tenuerat. Cum illos dæmones discedere ab homine Christus imperasset, obsecrabant illi, vt ne in abyssum deturbarentur, sed porcorum propius abitorum gregem innadere permitterentur. *Et permisit illis;* Lucæ 8. 32. vt spurcis porcis immundi spiritus se insinuarent. Quæro hic, annon satius Christus fecisset, si porcos occupare ipse iussisset, qui suâ virtute ab homine illos exegerat, & quâ potestate hoc fecerat, etiam illud præstare poterat? Respondet præclarè S. Ambrosius: *Clementiam Domini debemus aduerrere, quod nullum prius ipse condemnat, sed & nunguisq; sibi author est pœna. Non mittuntur in porcos dæmones, sed ipsi petunt, ipsi se ad tam sordida loca, indignæq; habitationis obscura domicilia damnant.*

Sanauit Christus illum, qui annos triginta & octo paralysi laborarat, cumq; incolumem iam in templo offenderet, aiebat: *Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat;* Ioan. 5. 14. S. Ioannes Chrysost. expendit loquendi formulam, quâ Christus huic homini comminatus fuit: *Non tibi, dicit, quid deterius faciam, sed ne deterius tibi aliquid contingat;* neminem quippè Deus plectit, sed ipse flagellum peccator corripit, ipse sibi manus adfert. Idcirco illi dicit: *Ne deterius aliquid tibi contingat.*

Quàm eleganter hoc Saluianus expressit! dicens: *Ipse sibi parat peccator quisque quod patitur. Nos calamitatum nostrarum auctores sumus, nos ergo aduersum nos omnia facimus. Nihil itaq; nobis est in nos crudelius nobis. Nos inquam, nos etiam Deo nolente cruciamus.* Hæc ille lib. 8. de Prouident. vbi hæc

hæc subiicit: *Dei censuram nos inardescere facimus, & peccatis nostris iugiter commouemus. Nos celestis ira ignem accendimus, & excidamus incendia, quibus ardeamus.* Quid ergo queritur? quid dicere possumus, cum nos ipsi causa sumus flagrorum, quibus corripimur, & peccando pœnas nobis accersamus, quas patimur?

Pro coronide seruauit quandam Glossæ Ordinariæ extraordinariam, & eximiam subtilitatem huic instituto congruentissimam. Quidam familiariorum Iob, cum de supplicijs loqueretur, quæ peccatores pro malefactis suis dependunt, sic aiebat: *Vidi eos, qui operantur iniquitatem, stante Deo perisse;* Iob. 4. 8. 9. Multum difficultatis est in his verbis, quæ multa esset, si gladio iustitiæ Dei, aut lanceâ indignationis, aut sagittis iræ illius perempti iniqui ferrentur, sic enim castigandi modus Diuinus facilius cognitus esset. At quod dicuntur afflatu Dei perisse, id ægrè intelligitur. Glossa Ordinaria tamen explicat locum eleganter, inquit, magno mysterio dictum ab illo Iobtis necessario, quod Deus impius potius suo aspiritu, quam gladio, bipenne, iaculis, aut id genus alijs armis conficit, quia *nos consummas aërem, dum ab exterioribus causis intus trahimur, & ab intus extrareddimus*, itaq; alienus est, non proprius, de forisq; aduenit, non domi nostræ nascitur aër, quem vel exspiramus, vel attrahimus. Iuxta hæc, quod amicus ille Iobtis aiebat, Deus flatu punire, tale est, ac si diceret, non propriis illum armis, sed alienis uti, cum in sceleratos animaduertit. Verba Glossæ adijcio: *Deus in retributione flare dicitur, quia ab exterioribus causis intus iudicij consilium recipit, & ab interno consilio exterioris sententiam emittit, id est, à malis nostris, quæ extra videt, iudicium intus disponit, ab interno conceptu extra damnationem facit.* Hæc ille.

Nos ipsi auctores, nos procuratores pœnarum sumus, quas luimus, nos architecti malorum, quibus exercemur: *Funibus peccatorum suorum*, unusquisque *constringitur*; inquit Salomon Prou. 5. 22. Et Saluianus ubi supra: *Ergo si funibus peccatorum suorum peruersi homines alligantur, ipse se absq; dubio alligat peccator quisq; cum peccat.* Lano, ut brutum quoduis iugulet, pedes illi obligat, ut ne diffugiat. Ita prorsus iniquitates suæ primum capiunt impium, ut est apud Paræmiasten ibidem, tum peccator ipse non modo sibi ipsi manus ac pedes obstringit, sed gladium quoq; fabricatur, quo obruncetur, & necis suæ omnia instrumenta parat. Vide quanto verborum ornatu hoc dictum à S. Laurentio Iustiniano,

qui miserum quandam & cœcum peccatorem sic appellat: *Statuet te contra faciem tuam, & te indicabit per te Deus. Te faciet esse testem, regis iudicem tui. Ostendet prius te tibi, tuusq; de te auditurus est abs te sententiam contra te. Tu clamabis aduersum te, nemine contradicente. Proferes tu ipse in te sententiam de te.* Hæc ille de triumphali Christi agone c. 10.

Vt agnoscas magnam Dei bonitatem, & misericordiam illius immensam, & clementiam infinitam, & quàm ille facta sua optima ostendere, & iustitiæ causas afferre nōrint, quam cum exercet, id non nisi incitatus, euocatulq; ab ipso peccatore facit, qui illi seuerioris censuræ est author, ut fuerunt Scribæ & Pharisei, qui in causa vineæ, quam Deus illis proposuit, contra se ipsos pronuntiârunt, dicentes: *Malos malè perdes, & vineam suam locabis alijs agricolis*, talibus scilicet, qui studiosius illam primum excolant, tum proeuentus illius magis tempestiuè, diligentiusq; exsoluant. Ecce miseros Scribas ac Phariseos sui ipsorum rigidos censors, seuerosq; iudices. Ex quo pronum est arbitrari, quod peccator ipse sibi carnifex, suæ ipse pœnæ est author, *Et ipse sibi generet vulnera, se ipse confodiat*, quod aiebat S. Ambrosius.

ERIOCHA IV.

Fortè verebuntur Filium meum.

Vix est, qui pro Deo quantulumcunque illud amittere velit, cum ipse tam multa pro nobis discrimini exponat, apud quem amplius lucrum facit, quàm iacturam pro illo maiorem.

UT ingratos agricolas ad soluendum locatæ vineæ confictos census adducere, postquam famulos, quos redditum illorum exigendorum ergo emiserat, obruncârunt, deniq; filium suum, eumq; vnicum, & vineæ hæredem ad illos destinauit paterfamilias, dicens. *Fortè verebuntur filium meum*, ei que deferent, ut pensionibus, quas debent, se exsoluant. Obonitate viscerum Dei infinitam! O peccatoris generosi clementiam immensam! O ignem diuini & flagrantissimi amoris illius inexhaustum! qui ut remedium hominibus adferat, discrimini exponit non minus aliquid, quàm vitam Filij, eiusq; tam præstantis, ac tam boni.

Quam præclare hanc rem expendit S. Ephræm, dum parabolam dilucidat eius, qui *vendidit omnia*

sua, & comparavit margaritam inuentam, exclamans: O immensam, & periculorum contemnentem liberalitatem! pro obolo lapidem pretiosum Scolari finit. O beneficentiam æterni patris, qui filij sui, tam incomparabilis margaritæ, iacturam non curat, dum hominis nec obolo ualentis animâ vel tanto suo dispendio curet, redimatq;: Notate illud, *periculorū contemnentem liberalitatem.* Dei nimirum liberalitas nullis silitur incommodis, nec lucra querit, & omnia sua dubiæ fortunæ ac periculo pro salute alienâ exponit. Qui filium, & filium talem discrimini obtulit, quid non offerat?

Sed quis satis vel miretur, vel deploret, quodd cum Deus tantam pro homine iacturam lubens ferat, tam sit ingratus homo, & vices tam malas illi rependat, ut eius gratiâ nullum adire discrimen, nec reulæ cuiuspiam tolerare dispendium velit, qui pro mundi, ac mali dæmonis obsequijs, tum & propriæ carnis voluptatibus suam ipsius perniciem, honorisq; ac vitæ, & facultatum omnium iacturam non raro contemnit?

Apparuit Deus Abrahæ, præcepitq; ut tolleretur Isaac, illum vnicum, amantissimumq; filium, adductumq; in terram visionis, supra montem, quem illi ostensurus erat, offerret, sacrificaret. Obtemperauit sanctus senex, composuitq; extemplo omnibus, quæ sacrificij vsus requirebat, iuit cum dilectissimo filio, quo iussus. Vbi in montem peruenit, quem illi Deus designarat, excitauit aram, imposuit ligna, obstrinxit filio manus ac pedes, nudauit gladium, manumq; suspendit ad ictum, ut imperio Dei faceret satis. Vix protendit brachium, quando illum Angelus inclamans ab ictu prohibuit. Heroicum id factum tam vehementer probauit Deus, ut videantur illum destituisse verba, quibus satis amplificaret. Nempe dicebat: *Quia fecisti rem hanc; Gen. 22.* ubi ex Oleatri obseruatione opus, quod Abraham facere cogitabat, rem alieno, sed fecundo i omine vocat, ut magnitudinem operis verborum gravitate indicaret, quæ tamen non satis multa & magna reperisse videtur, ut conatum Abrahæ pro dignitate prædicaret.

Sed illud hac in re quis non obstupescat, quodd Abraham tantoperè dilaudatur à Deo, & extollitur pro vno filio, quem necitare pro Deo paratus erat, cum regius propheta Dauid dicat de Hebræis, qui permixti Gentibus mores eorum induerant: *Immolauerunt filios suos & filias suas dæmonijs, & effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculpti-*

bus Chanaan; Pl. 105. 37. 38. Quod si ita est, quid Dominus sic supra omnem modum deprædicat, & extollit, quod Abraham vnum quendam filium sibi sacrificare voluit, quando dæmonibus oblato sunt tam plurimi? Id factum, ut hominis tota semel degeretur ingratitudo, qui tamen à Deo habeat quiddam est, vel habet, vix tamen cuiuspiam rei iacturam pro Deo volens ac lubens sustinet, vix periculum qualecunq; adit, quod cum facit, tanquam rarum aliquid à Deo magnificè commendatur, dicente, *Quia fecisti rem hanc.* Verum ut dæmoni obseruiatur, ut voluptati obtemperetur, ut ne quid pellici negetur, ut iniusta causâ obtineat, triumphet que, nulla incommoda pensi sunt, nulla curantur dispendia, omnem usq; deq; iacturam habemus.

Quorundam vitam, quam pro Deo neci exposuerunt, peculiaribus cum circumstantijs describit dilectus Christi discipulus Ioannes, dicens: *Audui Vocem de celo dicentem mihi, scribe, beati mortui, qui in Domino,* siue ut legunt alij, *Pro Domino moriuntur:* Apoc. 14. 13. Tantissimè verò circumstantijs exornari necessum est narrationem, quâ ferūt quidam pro Dei gloria oppetisse mortem, neglectui habuisse vitam? *Audui,* inquit, *Vocem,* eamque *de celo,* quæ dixerit, *Scribe,* Lyranus: *Scribo tanquā rem notabilem,* velut ad marginem intento digito designari voluisset, quod scriptum cupiebat. Quid verò illud tam rarum, dignumq; notari: *Beati mortui, qui pro Domino moriuntur.* Quod homo pro Deo famam negligat, sanguinem vertat, vitæ vsuram contemnat, id *scribe tanquam rem notabilem,* raram ac prodigiosam. Quod homo vitam contemnat, neque famam curet, ut suis cupiditatibus satisfaciatur, id nimis quā vsitatum, & quotidianum est: Sed illud alterum perrarum, itaq; de illo Ioanne è cælo dicitur: *Scribe tanquā rem notabilem,* certè tam miram, ac nouam etiam superis, vt & illi consignandam litteris putent.

Geminæ tabulæ scriptæ fuere legis, quæ promulganda erat Filijs Israel. Ex his priores obrutæ fuerunt, reliquæ transmissæ ad posteris integræ. At priores quidem Deus digito suo conscripsit, posteriores Moyses. S. Augustinus hoc admiratus q. 116. in Exod. & q. 14. in Deut. querit cur priores tabulæ, quæ contrita sunt, digito Dei scriptæ referantur, secundas autem tamdiu in Arcâ, tabernaculoq; mansuras ipse Moyses scripsisse dicatur? Videtur enim contra accidere, & quæ à Deo exarant, permanere, quæ verò à Moyse scriptæ, interire debuisse. Cur aliter tamen accidit? Ob id, quod Deus & nouerit ingenium

ingenium humanum, & proclere voluerit suum. Homo à vitia à natura ita est comparatus, vt nesciat pro Deo facere quaecumq; illud dispendium, itaq; ne contristeretur, non permisit Deus confringi tabulas, quas homo scripserat, suas verò comminui tolerauit, qui nouit, quoties id ex vfu est, pro salute hominis omnia periculo obijcere.

Differbat Christus ad Scribas & Phariseos de similitudine, quæ ipsū inter, & Ionam erat. Sicut enim Ionas tribus diebus ac noctibus in ventre ceti hæsitauit, ita Christus totidem noctes & dies in corde terræ exacturus erat. Quæ cum in hunc sensum Christus dixisset, subiicit: *Ecce plus quàm Ionas hic*; Math. 12. 41. Euthymius ait, inter cætera, quibus Christus Ionam infinitum excelluit, hoc præcipuum fuisse, quod Niniuicæ vix prædicantem Ionam audierunt, quando statim ei crediderunt: Pharisei verò ac Scribæ non modò non credebant, sed manibus quoq; ac pedibus repugnabant omnibus, quæcumq; Christus affirmabat: *Isti Variam à Christo, ac profundissimam audierant doctrinam, nec tamen ei crediderunt*, inquit Euthymius, *Ergo ecce plus quàm Ionas hic*. Nam Ionas pro more hominū, qui nihil pro Deo pati norunt, fortè intermisisset prædicandi laborem, nisi promptè credulos auditores reperisset: At Christus, tamen si fidem negarent, contumaciterq; respuerent, quæ ab illo dicebantur, doctrinæ tamen insistebat, eos etiam erudire cupiens, quos tam parum æquos, tam peruicaces habebat auditores. Arbitrari hinc generosam Dei indolem licet, qui suam existimationem pro hominis salute facile contemnit, & contemptui haberi, nec satis reuerenter audiri non curat, dum hac ratione homini commodet.

Querit Theodoretus, cur Deus in filios Israel animaduernerit, postquàm è potestate Philistinorum erepta Arca fuit, qui tunc nullum videntur perpetrasse flagitium, quo poenam commuerint. Respondet in lib. 1. Reg. 14. *Populus fuit castigatus, Et qui noluerit pro Arcâ adire periculum*, ob quam tamen plurima in eos à Deo proficiscebantur beneficia. Hoc nimirum perinquit fert Deus, quòd cum ipse, vt commodis nostris seruiat, nulla curet incommoda, vel dispendia, nos pro illo nullam facisferamus iacturam, quanquam res nostras tunc vel maxime cùremus, cum propter illum minimè curamus, quin & negligimus. In domo enim Dei ille ampliùs proficit, qui plura perdit, & maius lucrum facit, qui iacturam pro illo maiorem.

Querit S. Basil. Magnus quare tantum honoris
Tom. I.

Matthæo Christus tribuit, vt & Apostolum, & Euangelistam designarit, quæ prerogatiua, præter Ioannem aliorum neminem ornauit. Respondet sanctus Doctor, quòd Matthæus eà præ cæteris dignitate auctus fuit, id factum, quia plura, quàm alij, pro Christo reliquit: *Matthæus quando è telonio ipse surrexit, & Dominum secutus est, non modo lucra reliquit, sed pericula etiam ipsa contempsit, quæ ipsi, totiq; ipsius familia à ciuitatis magistratibus imminuebant, quod receptorum à se Vestigalium rationes discedens non confectas reliquisset*; inquit ille in Reg. fufius disputatis q. 8. Qui verò tam multa reliquit, non mirum tam magnam dignitatem, vt simul Apostolus & Euangelista esset, adeptum. Apud Deum enim plura lucratur, qui plura incertæ fortunæ exponit.

Querit S. Chrysost. hom. de Petro & Elià, quare Deus Abrahæ, qui Angelos testò & mensa excepit, facultates non auxerit, farinam verò & oleum viduæ tam plurimum multiplicauit, eius quæ hospitium Eliæ, solumq; frustillum panis præbuit. Respondet, Abrahamum nulli se commississe periculo, cum admisit hospites Angelos, quos tamen si dapiliter, lauteq; habuit, omnium tamen facultatum suarum copias in illos minimè erogauit, at pauperculæ viduæ, præter pauxillum farinæ, nihil erat reliquum, ex qua illa cum filio suo victitaret, quacum vita amboz consumenda erat, nec enim aliud quicquam erat super, quòd dira fames, & magna vbique esset annonæ caritas; & illa tamen sua & vnici filij vita postposita, generoso animo, & masculo corde omnem victum suum Prophetæ detulit, ac supremo discrimini, quantum in ipsa erat, exposuit vitam non modò suam ac filij, quem habebat, sed omnes præterea liberos, vel si plurimos habuisset, eidem periculo cõmisisset, vt Eliæ hospitis sospitare vitâ posset. Augescat ergò farina, augetur oleum mulieris, quæ tantam pati iacturam, tantum relinquere, tam plurimum perdere parata erat: Abrahæ verò non amplificentur facultates, quia ille nullum dispendium fecit, cum mulier facere maximum prompta esset, merito maius etiam præmium consecuta, quia apud Deum plus locupletatur, qui eius honore & gloria plus periclitatur. Accipite hæc verbis D. Chrysost. tam luculentè, quàm copiosè ac splendide expressa: *Licebat videre viduam illam magis, quàm Abraham hospitalitatis amantem. Ille enim, cum esset locuples, Angelos hospitio excepit: Et hac post famam mortem expectans, Prophetam excepit. Licebat videre eius viscera proiecta, & Prophetam susceptum, cum*

integram filiorum multitudinem sepulchro mandauit. Quantum enim fuit in Sidua propofito, omnes eius filij mortui sunt. Hæc os aureum. Nonne hic occurrit vobis in ijs verbis licebat videre eius Sifera proiecta, excelsus in humili fœmina animus, & virile in muliere propofitum, cui certum erat cariffimorum pignorum fuorum vitam negligere, vitam vt feruare Prophetæ poffet, quæ fi millenos liberos habuiffet, omnium illorum vitam vitæ vnus Eliæ poffhabuiffet: Quantum enim fuit in Sidua propofito, omnes eius filij mortui sunt.

PERIOCHA V.

Alijs agricolis.

Probrosiori, atrociori, supplicio addici nemo potest, quam si fiat humilis subditus eius, cuius fuit arrogans superior.

Sententia, quâ paterfamilias nefarios agricolas ōdamnat, ea est, quod vineam eis adimit, & alijs elocat, qui magis fidam Domino operam nauent, censumq; accuratius pendant. Id verò non est aliud, quàm quod notitia Dei, mysteria fidei factum Euangelium, diuina Sacramenta, & quæcunq; huc spectant, pro vindicta scelerum auferantur à Iudæis, & concedantur Ethnicis, vt illi perpetuis tenebris inuoluti maneant, hi clara luce perfundantur, commuenturq; eorum vices, vt Iudæorum populus, ille quondam dilectus, ille bonis omnibus affluens, ille cunctis superior, cui Gentes tributa pandebant, & subiacebant, iam prostratus ad Gentilium pedes iaceat, quos Deus iam exaltauit & magnificauit pro eo, quod iugo Euangelij colla submiserint. Nescio quæ acerbior Hebræorum populo pœna seruari, aut quæ illustrior à Gentibus gloria expectari potuit. Estne enim aliud siue tormentum cruciabilius, siue probum turpius, quàm mediastinum, aut extremum mancipium fieri illius, cui magno cum supercilio ac fastu ante imperaris? Certe neque cruciatus alius poenalius, neq; magis scœda ignominia.

Binos & binos emisit Christus ad prædicandum discipulos suos, & præter alia dedit eis potestatem spirituum immundorum, Mar. 16. 7. vt possent rigidas illorum, ac superbas suppeditare cervices. S. Petrus Chrysost. ait, quod Christus, cum id fecit, tantamq; potestatem Discipulis contulit, nec illos maiore gloria ornare, nec dæmones grauiore supplicio onerare potuit. Dicat ille hoc more suo sublatè & amplè: *Hoc est diuina virtutis insigne, hoc*

trophæum singularis triumphi, & præda sua prædo ipse, ipfis captiuis suis ipse captiuus, vincit suis quondam vincit ipse diabolus nunc tradatur, quatenus eorum subijciatur imperio, quorum antea fuerat magnificus seruatus. Merito dolet, gemit merito, merito stridet, qui se videt hominum sententia, hominum potestate percelli. Hæc ille Ser. 170.

Quàm hoc intolerabile dæmoni accidat, ex eo videre licet, quod S. Michael, vt est in Epist. Iudæ, non est ausus iudicium inferre blasphemie Lucifero, seu asperiore verbo illum configere, quando cum illo de corpore Moyses altercabatur. Quare autem maledictis perstringere, & verbis dentatioribus commorficare Luciferum noluit, sed hoc vno illum acerrimè multauit, quod nullo verbo illum dignatus fuit? Dicam, Fuerat Lucifer in cœlo superior Michaele, atq; hic illum nunc longè præcellabat, vt quem pedibus suis acciduum haberet: Itaq; non est ausus iudicium inferre blasphemie, & insolentiore aliquo verbo illum dehonestare, quid enim vel ignominiosius, vel poenalius dæmoni euenire queat, quàm quod se illo inferiorem videat supra quem olim eminebat, & ad pedes eius nunc iaceat, cuius tunc caput erat? Est enim hæc suprema calamitas, & tormentorum, quibus excarnificari quis possit, vltimum.

Inter inferiorum cruciatus, cum oculos subduxisset diues avarus, vidit mendicum Lazarum splendoribus iam vestitum quiete in sinu Abraham perfrui. Quem vbi conspicatus fuit, rogauit Abraham, eum inde submitteret, vt extremum digitum aquæ intingens, linguæ suæ afferret refrigerium: *Mitte Lazarum.* Nonne fatius fuerat petere elemosynam, refrigerium, & solatium ab ipso S. Patriarcha, cuius erat peruulgatissima benignitatis in pauperes & afflictos fama, quàm à Lazaro? Ego mihi planè persuadeo, singulari Dei ordinatione factum, vt Lazarum potius, quàm Abrahamum pro remedio obsecraret, quò dolores illius & cruciatus acuerentur. Lazarus enim ad fores illius prostratus iacuerat, famis suæ aliquod inde leuamen expectans; diues autem vota illius, ac suspiria aspernatus fuerat. Commutentur ergo vitæ conditiones, ait Dominus, atq; vt diuiti sua augeantur supplicia, qui fuit ante diues, is nunc mendicus, ex paupere diuiti se submittat, & qui olim rogabatur, is nunc supplex obsecret suum quondam supplicem. Hoc enim tormentum acrius est, quàm cogitando quisquam assequi possit.

Theodoretus q. 34. in Deut. sciscitatur, quæ fuerit grauissima maledictionum, earum, quibus Deus legis

legis suæ transgressores percellere velle comminatus fuit: Respondet fuisse istam ex c. 43. *Aduena, qui tecum versatur in terra, ascendet super te, erigq; sublimior.* In quæ Theodoretus: *Hoc est grauissimum omnium.* Nec enim maledictio alia tam formidabilis, quam illi subditum esse, quem habueris subiectum. Hoc tamen supplicij genere videas multorum indies, Deo sic permittente, contundi aut confundi superbiam, & altos spiritus humiliari.

Et postquam hominem extremæ huic poenæ suæ infelicitas semel addixit, vt Dei faciem videre nunquam debeat, nescio an sit isto posthæc alius apud inferos intolerabilior cruciatus. Mihi hoc dixisse videtur Isaias, quando comminabatur superbis, qui propter fastum suum & arrogantiam è sublimi vanissimarum cogitationum suarum in imam abyssum deiectione fuere, quorum amentiam sic ludit: *Quid facietis in die visitationis & calamitatis de longe venientis? Sibi derelinquetis gloriam vestram, ne incurruemini sub vinculo, & cum interfestis cadatis?* Isa. 10. 3. 4. Alij vertunt *Sub interfestis cadetis.* Qualis tunc gloria vestra erit, quando in illo inferorum ergastulo vincetos vos habebunt suppedaneos, qui habuerunt homicidas? S. Basil. Magnus vult hæc dicta in Hæreticos, qui falsis doctrinis suis, & pernicioso magisterio peruerterunt, & circumuenerunt homines, quibus scientia, & literarum studio facti sunt superiores. Vti ergo pariat uant sceleribus suis supplicia, fit commodè, inquit Magnus Pater, vt permittentur eorum apud inferos vices, & hæresiarchæ, qui supra cæteros in hac vita eminebant, eisq; errorum persuasione imponebant, in futura *sub interfestis cadant*, subiaceantq; eis, quos falsis dogmatibus imbutos peremerunt, substrati tunc illis, quibus olim è cathedra pestilentie præsidebant, atque has sempiternum poenarum extremas luant: *Tales in imam partem concident*, inquit Basilius, *ijs substernentur, quorum animas interemerunt. Quod doctoris & auctoris secta circumferas nomen, magnifice gloriaris, è diuerso tunc ijs ipsis, quorum animas interuersioni dedisti, abiectiores futurus.*

PERIOCHA VI.

Auferetur à vobis regnum Dei.

Ab illo vapulare, qui amauerit, cruciabilissimum.

Confirmat Christus sententiam, quam contra se dixerunt Scribæ & Pharisei, dicens, benè pronuntiasse, itaq; sibi tanquam ingratis ac perfidis

adimendam vineam, quæ regnum Dei adumbrabat. Idem omnibus Christianis eueniet, qui Scribarum ac Phariseorum ingratitudinem imitati, malè vsi fuerunt auxilijs, quæ illis Deus submittit, vt in vinea sua laborent.

Sed me illud inprimis terret, atq; in tremorem coniecit, quod eius causæ iudex futurus est Parris-familias Filius Christus assertor noster, misericors Agnus, qui pro vindicando homine in crutem agi passus est. Aduocatus & Redemptor, vertetur in fiscalem & iudicem. Hic erit ingratis & contumacibus intolerabilis rigor, cum viderint ab Agno geri officium leonis & iudicis partes agere eum, qui nuper patronus clementissimus erat. Nec enim aliud maius tormentum, quam ab eo torqueri, qui amaret, neq; tam graue est ab eo, qui tyrannus sit, fueritq; pati.

Præcepit Deus euerti Hierichuntem, atq; vt muri eius solo affligerentur, imperatum militibus, vt sex dies ex ordine illam circumirer, septimo demum sacerdotes tollerent septem buccinas, tùm omnes urbem septies circumcirca obirent, & sacerdotes buccinis clangerent, & ruinam mœniorum sub ipso buccinarum perstreptu certam expectarent. Illud hac in re præcipuum meretur considerationem, quod Deus non præliaribus tubis, sed buccinis, quarum usus erat in iubilæo, clangere mandauit, ijs inquam, quibus per dies festos ad cumulum lætitiæ insonare mos religiosus obrinuerat. Nonne melius actum putatis, si festis buccinis intermissis, tubas militares ad euersionem urbis adhibuissent? Deus id negat, qui demolitioni urbis præcludere iussit buccinis, quarum usus erat in iubilæo, & die festo, vt maior esset Hierichuntinorum cruciatus, cum ex eo in ruinam pertrahebantur & lapsi, quo erigi animis, & excitari ad lætitiā consueuerant.

Minabatur Deus Hierosolymorum urbi per Ezechielem non ferrum, non ignem, non crucem, sed his omnibus aliquid immanius, dicens: *Congregabo omnes amatores tuos; Ezechiel. 16. 37.* quod hunc ex Theodoro habet sensum: *Per ipsos amatores tuos gliscar te.* Et hoc supplicio deputas? Hoc in pœnis numeras! Immo in pœnalissimis pœnis. Nec enim tam graue est, cum Deus vindictam sumit per eos, qui oderint, quam cum ad ultionem adhibet eos, qui diligebant, hoc enim vel maxime lancinat, quod ab his, qui amabant, veniant cruciatus, & acerbi dolores ab ijs, quorum nobis semper suauis & iucunda consuetudo fuit: *Per amatores tuos gliscar te.*

S. Ioannes, vt denuntiatione periculi abstergeret eos, qui magnæ illius meretricis partes confectabantur, & bestiam adorabant, quâ illa vehebatur, & imaginem illius suâ fronte præferebant: Quisquis hæc fecerit, cruciabitur igne & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni, inquit Apoc. 14. 10. Ruperti in hæc verba commentatio est, quod Ioannes, cum dixisset, igne ac sulphure torquendos omnes, quotquot vel bestiarum diuinitatis cultum dependissent, vel meretricis characterem è fronte suspendissent, non contentus isto, addidit adhuc, in conspectu Agni, indicem ipsum Agnum appellans. Quare iudices futuri sunt Angeli Sancti & iustissimi Agnus? Nunquid magis ex vtu talis rei sint dæmones, illi crudeles, & immanis Lucifer, & satellites eius, quàm misericordes Angeli, & benignissimus Agnus? Non equidem. Quin vt sit acerbior eorum multa, & maiorem dolorem adferat animaduersio, Indicem ipsum Agnum appellauit, ab Agno enim accipere supplicium, a quo beneficium expectabas, is cruciatus, cui par alius nullus excogitari possit.

Deplorabat Ieremias ærumnas, quas populus Israël in afflictione quadam patiebatur, sic Deum affatus: Defecit gaudium cordis nostri, & versus est in luctum chorus noster; Thren. 5. 15. Hodiernus quidam, is grauis scriptor, hic istud submonet: Nota, non dixisse. Cessauit chorus noster, sed, conuersus in luctum, quia iusto Dei iudicio fit, & non solum peccator ipsa creaturarum delectatione prinetur, sed & casilem ipsas habeat tortores, & instrumenta supplicij. Sic Figuierius ibid. Nec enim queritur Ieremias, fuisse destitutos suos choro, sed ex eo luctum illis natum, vnde consequi lætitiæ voluptas solebat, quod meritò acerbissimum accedit, quia nulla tam crudelis carnificina, quàm ipsam voluptatem pro equaleo habere, & violentè gaudij manu torqueri.

S. Petro Damiano ser. 28. visus est S. Alexius nouo atq; insolito martyrij genere dimicasse. Quæ illa noui martyrij insolentia? Ea, quod cæteri Martyres suam habuerunt à crudelibus tyrannis, à feris brutis, ab equuleis, laminis, catallis, sudibus passionem, quæ tamen dura, tolerabilis tamen erat, quod à talibus mitius aliquid expectari non poterat: Verùm B. Alexius in domo patria, vbi illum coli, & non honorificè solum, sed lautè etiam, & splendide haberi decebat, derisui habitus indigna plurima tulit, itaq; nouo atq; insolito martyrij genere dimicauit, hæc enim laniena est, cui non comparabilis alia.

Quidam è familiaribus Iob, vt dictum suprâ, cum de modo ageret, quò in impios Deus animaduertere solitus, inquit, respirando hoc facere, dicens: *Vidi eos, qui operantur iniquitatem, stante Deo perisse.* Iob 4. 8. 9. Quis anhelitu puniti, quis perimmi aspiritu quenuquam vidit? Quid verò hoc supplicij? Truculentissimorum cruciabilissimum. Nam si animum ad primam hominis conditionem aduertat, videbis ei vitam per anhelitum, siue aspiritum datam. Sic enim habes Gen. 2. 7. *Inspirauit in faciem eius spiritum vitae, & factus est homo in animam viuentem.* Itaq; ea seuerissima multa fuerit, cum ab eodem mors venit, à quo vita processit, hoc enim est ipsius pietatis manibus immanè afflicti.

Stulta illæ Virgines, quæ somno incuriæ indulserunt, oppellulatas offenderunt cælorum fores, cum ad Sponsi nuptias intrare vellent. Vbi tamen appulerunt, appellârunt hæc blandiloquentiâ Sponsi: *Domine, Domine apertis nobis;* Matth. 25. Et ille: *Nescio vos,* aded nec admitto ignoras.

S. Ioann. Chrysost. querit, cur ipse Christus, & non magis Angelus quidam ijs responsa dederit? Responder, id factum, vt grauius torquerentur ab ipso Sponso repulsam passæ, quibus *gehennâ durius hoc verbum, Nescio vos, fuit.* Quod enim Sponsus, à quo dulces complexus, & amoris quàm plurima blandimenta sperabant, ipsos eis ob oculos cælorum fores obtulerant, atq; inhumanè respondit, maiorem id eis utiq; mœrorem attulit.

Sic & Christus in supremo mundi die, ad incrementum pœnæ impiorum, illorum Iudex, ex patrone accusator, ex aduocato quæstor erit. Nostrum erit strenuam excolendæ vineæ Dominicæ operam nauare, vt cum rationes à nobis exegerit, tam bonas demus, vt promereamur gloriam. *Ad quam &c.*

Sabbato post Dominicam II. Quadragesimæ.

Homo quidam habuit duos filios.

LUC. 15. 11.

In felicitatem illam, & calamitatem, in quam incidit, quisquis à Deo recedit, quàm; Rex Propheta considerandam nobis proponit Psal. 72. 27. inquit: *Qui elongant se à te, peribunt;* tanquam dixisset: Væ ijs, qui pro breui, quâ turpi voluptate à te exerrant, quoniam certum, extremumq;

eremumq; eos exitium manet, quicunq; hoc agunt; eam nobis viuo exemplo, & magno suo incommodo probatam dedit, qui expertus, quidam adolescens. Conuenit is patrem, partem substantiæ, quæ se contingebat, petens, votiq; compos factus, vix ab eo discesserat, quando in rem obsecram, & mulieres meritorias omnia sua magno compendio dicam, an dispendio, prodegit. Hinc ad tantam redactus est inopiam, vt necesse habuerit domini cuiusdam seruituti se addicere, qui non honorabilis, nec aliud illi ministerium commendauit, quàm quod serospascum, & porcorum custodem fecit, quod probrosum munus dum procurabat, tantam patiebatur inedia, vt *cuperet, inanem ac latrantem ventrem implere siliquis, quasi porci manducabant, & nemo illi dabat.* Videte lucrum eius, qui Dei ædes deferens, in domum mundi transfugit. Aerumnas incurrit. Has solas inuenire potuit. Nimirum *qui elongant se à te, Deus, peribunt.* Reuersus in se, mox ad Patrem redire destinauit, qui eius reditum cantu & saltu celebrauit. Ea sunt Dei nostri viscera, cui tanta nascitur ex commodis & profectibus nostris voluptas. In huius adolescentis abitu ac reditu tota nostra hodie versabitur oratio, atq; illud vel non iafeliciter, si propitius, quod spero, Superos, & Vos, quod oro, habuero attentos.

PERIOCHA I.

Da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit.

Relinquit sepe Deus hominem in manibus consilij sui, vt intelligat, ex se nihil sibi nisi perditionem & ruinam nasci.

Quod hic amantissimus pater in vota filij descendit, quando hæreditatis suæ portionem poposcit, id ex sacri Rauennatum Archiantistis commentatione serm. i eo consilio fecit, quod existimaret fore, vt ex ea proficeret, postquam damno suo sapere disceret, & intelligere inciperet, quantum sua illum opinio fecellisset, & quam malam vitæ rationem duceret, deniq; quod homo in manibus consilij sui relictus, ipse sibi omnium miseriarum, & exidij sator est, & sator & architectus.

Spiritus sanctus dum homini optimus consultor, quid agere, quid prætermittere debeat, vt illi feliciter omnia cadant, suadet, sic ait Eccl. 18. 20. *Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua a-*

uertere; nec inconsultæ voluntati, nec male suadæ voluptati tuæ obsequere, si quid acturus, quod factum cupis bene: S. Leo Papa serm. 8. de leuiis 7. mentium pulchrè in hæc verba disserit: Cum finis in animis hominum multa bonæ concupiscentiæ, & laudabiles voluntates, quid est quod iubetur, & non seris non consentiamus affectibus? Quæstio suo sic ipsius occurrit: Ab illa concupiscentia, & ab illa voluntate renocamur, cuius ortus est ex nobis, & ideo mala pronuntiatur, quia nostra esse conuincitur. A sua quemque voluntate, non ab omni iubet cauere, aut auerti, à tua voluntate, inquit, auertere, quia votis, ac desiderijs nostris quo duci, nisi in perniciem nostram, & præcipitium possumus? Ideo mala pronuntiatur, quia nostra esse conuincitur.

Merito notes, quod sponsa cum de lecto suo priuato, cum de eo, qui illi cum sponso ad suauem quietem communis erat, agit, non eodem modo loquitur. Lectum suum proprium hæc tantum lecti appellatione degorat, nec ornamentorum qualiumcunque, quibus expolitus fuerit, meminit, dicens: *In lectulo meo per noctes quasi, quem diligit anima mea;* Cant. 3. 1. Cum vero de strato, quod illi ac sponso commune erat, loquitur, satum floribus fuisse ait, inquit: *Leuitus noster floridus;* Cant. 1. 15. Itane verò lectus sponsæ regis tam neglectus, tam inops, tam vilis & incomptus, vt cum solus nominatur, tanquam ne lecti quidem nomine satis dignus, solum lectulus vocetur! *In lectulo meo.* Quid causæ? Gilbertus Abbas hom. 2 in Cant. dicit: *Qui communis est, floridus est, & exultatis nihil habens, nihil corruptionis. Quando verò proprium suum lectulum dicit, nulla ibi fit mentio floris. Suius sponsæ hic est, sed insuauis est, non floridus, sed horridus. Qui illi coniunctus cum sponso lectus, idem floridus & suauoludus, qui verò priuatus ac proprius, is inornatus, pauper, & obscurus esse fertur, quo significatur, quid sine illo sumus, quid absque illo possumus. Absque illo vt miseri sumus, sic omnium miseriarum nobis auctores, itaq; committere nosmet nobis non debemus, quia relictus in manibus consilij nostri facile in scopulos impingimus, vt seu fracta, seu euersa navi mergamur.*

Accipite S. Ioannis Chrysostomi acutam aliquam commentationem. Post expletos dies, vt refert Lucas, quibus ex præscripto legis purgari à partu sanctissima Dei Parens debuit (si tamen purgari dici potuit, illa tota pulchra, quæ genitalis nati labem nullam contraxit) Filium suum Hierosolymorum templo intulit, & obtulit Domino. Id Lu-

cas cap. 2. 22. sic expressit: *Postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, et sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini.* In hæc Chrysost. hom. de Purificat. tom. 4. homiliarum bibliarium sic differt: *Ubi corpora expiationis merito habetur, ibi lex Moysi tribuitur, ubi vero oblationis sancta, ibi, sicut in lege Domini scriptum est, dicitur.* Quo docemur, quæcunque ad maculam, foeditatem, turpitudinem referuntur, vt refertur purgatio, ea legi hominis tribui, adeò foeminarum purgatio secundum legem Moysi facta dicitur, quid enim ex se aliud ferre tam reprobæ terra possit? Sed quidquid est gratiæ, quidquid sanctitatis & puritatis, id Deo adscribi debet, vt dicatur, *sicut scriptum est in lege Domini.* Velut enim homo ex se obscuritas est, & tenebræ, ita Deus ex se merus splendor, & sincera claritas.

Produxit Deus ex latere dormientis Adæ Euam tam insigni & admirabili formâ, vt vix sibi à somno redditus, & eam arbitratus fuerit Adam, quando his tam melleis verbis appellauit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, quam obrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ; Gen. 2. 23. 24.*

Observauit in his verbis Adæ Origenes hom. 1. in Exod. quod ille quidem dixit, *Hoc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, nec tamen addidit, & anima de anima mea.* Tunc verò interrogat: *Si omnia, quæ in te erant, tradidisti, cur non etiam anima facis cum cæteris mentionem, quæ melior totius hominis pars est?* Non addidit Adam, *Et anima de Anima mea,* inquit Origenes, vt significaret solam imbecillem carnem, sola fragilia ossa, corpus mortale tantum & sanguinem corruptibilem, miseriam solam ministrare potuisse, illa omnia sua fuisse, non animam, quæ verè nobilis pars Euæ.

Christus cum nos orare doceret, aiebat, si gratas æterno Patri offerre preces vellemus, diceremus: *Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, fiat voluntas tua, sicut in caelo, & in terra, Matthæi 6.*

S. Leo Papa serm. 8. de ieiun. septimi mensis, quærit, cur tam grauitur nobis Redemptor noster commendauit, vt Patrem obsecremus, vt suam is in omnibus sanctissimam fieri voluntatem, & ex suo arbitrio cuncta agi faciat? Quid si ex nostro quoq; voto vel nonnulla eueniant. Quid hoc in commodi pariat? Respondet Magnus Pontifex: *Merito Dominus noluit in oratione, quam tradidit, nos ad Deum dicere, Fiat voluntas nostra, sed, Fiat volun-*

tas tua, hoc est, non illa, quam caro incitat, sed, quam Spiritus spirat. Si enim ex nostra voluntate, quæcunque sunt, descenderent, quid boni ageremus? At quæ mala non perpetraremus? Quò non præcipientes iremus?

Magnis vobis quatruiduanum Lazarum Christus inclamauit, vt eum viuum è tumulo excitaret, fuitq; tanta vocum efficacitas, vt illicò viuus prodierit, atq; vt pars aliqua miraculi nostra esset, aiebat discipulis: *Soluite illum, & sinite abire; Ioan. 11. 45.* Prodiit autem iuuenis, qui defunctus fuerat, ligatus insitit, & cæteris funebribus indutus. S. Gregorius hom. 26. in Euang. quærit, cur non præceperit Dominus discipulis suis, vt mortuum potiùs, quam vitæ iam redditum lugubribus fasciis exsoluerent. Respondet, id præcepisset, vt ne ruborem ijs adferret coram tam multis miraculi spectatoribus, plurimi namq; vt Euangelista monet, præsentibus aderant, atq; idcirco noluit, vt mortuum exsoluerent: *Si enim Lazarum mortuum soluerent, factorem magis ostenderent, quàm virtutem.* Huc scilicet virtus hominis perungere potest, cum eam, quam ex se habet, ostendere cupit. Videas hoc in hodierno, miserabili illo, lubrico, & inconsiderato adolescente, cui portionem substantiæ suæ cum indulgentior pater, vt periculo cautior fieret, concessisset, totam dissipauit, prodegitq; & in statum tam miserum prolapsus fuit, vt porcis, indignum, ministraret, ipse ministerio famulorum illustri paulò ante stipatus. Ex quo discere pronum, quid homo ex proprijs habeat, & quid possit sibi, suoq; arbitrio relictus.

PERIOCHA II.

Diuisit illis substantiam.

Hoc nobis Deus per omnia demonstrare curat, quòd tam magnus sit Dominus, vt varium nostrarum adminiculo non egeat.

Expensione dignum est, quòd cum vnus quidam filiorum substantiæ suæ portionem poposcit, etiam alteri, qui non petijt, partem suam pater dedit. Cur verò vtriq; concessit, quod alter solum rogauit? Respondet S. Pet. Chrysol. serm. 1. *Perente vno, ambobus totam substantiam mox diuisit, & seruarent filij, quod ante tenebat pater, non auaritia fuisse, sed amoris, & eatenus retinuisse, non quia illius indigus, aut vt sibi viui parer, sed vt illis audito-*
rem

rem faceret, cumulationemq; daret. Ea re hominem arroganter docere voluit, ut ne inuemescat ex bonis gratiæ, neq; ob naturæ fauentioris dona superbiat, Deum scilicet habens, qui illis non indigeat, neq; ex miseris nostris pendeat, qui tantus est, ut absq; opitulatione nostrâ quidquid vult, valeat.

Christus, ut est apud Ioannem, in cruce positus, impotentissimos & truculentissimos hostes suos potum aquæ petijt, quod illum pœnalis sitis vehementer afficeret, dicens: *Sitio*, Ioan. 19. 29. vbi quàm intolerabilis sitis fuerit, esse id argumento potest, quod ab hostibus suis, ihsq; talibus, remedium poposcit. Immoriebatur siti suæ innocens Agnus, & miles quidam omni barbaro magis barbarus atq; inhumanus, crudelis lanceæ cuspidè latus defuncti confixit, & continuo exiit sanguis & aqua. Quid hoc rei? inquit S. Ambrosius: Crucibilis sitis suæ remedium ab infensissimis hostibus amantissimus Dominus tunc petebat, quando hianti è pectore vertebat, vnde sitim omnium leuare posset: *Tunc sitiebat, quando de latere suo restinctura sitim omnium vita aqua fluens fundebat.*

Quare verò tunc suam mitigari sitim potu alieno rogat, cum tota flumina exundat, quibus sitim extinguere omnium queat? Id S. Ambrosio interprete factum, ut significaret, quantus esset Dominus, quam potens & absolutus monarcha, ostenderetq; cum quidpiam nos rogat, id facere, non pro sua, sed pro eâ, quâ nos illi quantumq; illud dare tenemur, necessitate, ut multa ille & magna nobis reddat. Idcirco tunc sitis suæ remedium ab hominibus flagitat, quando latere suo aquam vi magnâ & copiâ expromit, ut indicaret, quod sitis, quam patiebatur non necessitas propria, sed desiderium salutis illorum fuit: Itaq; *tunc sitiebat, quando de latere suo restinctura sitim omnium, vita aqua fluens fundebat.* Nec enim reculis nostris Deus opus habet.

Occubuit Stephanus in ipso ætatis sui flore, & quo tempore doctrinam eius maximè requirebat Ecclesia, scilicet cum prima eius iacerentur fundamenta, magnamq; tunc illa iacturam fecit, cum tanto doctore & tutore destituta fuit, quod illi significasse videntur viri religiosi ac pii, qui cum Stephanum capulo inferrent, lapidibus obrutum cadaver lachrymis & plurimis, & amarum infuderunt: *Curauerunt Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum*, inquit S. Lucas Act. 8. 2. velut dixissent: Væ nobis miseris, quis posthæc turbabitur Ecclesiam, quis propugnabit virtutem, quis expugnabit Iudæos? Hæccine vos cura angit,

succlamat S. Chrysostomus, ut putetis ruituram Ecclesiam, quia concidit Stephanus, aut non perducendam ad culmen eius fabricam, ut fastigio suo stellas contingat, quod ex fundamento illius quædam saxis decussa petra fuerit? Expectate paululum, & videbitis ex latroniâ, vnde eruta sunt saxa, quibus obrutus Stephanus, petram proferri aliam tam grâdem & fortem, ut illi tota incumbere Orbis machina possit. Et si illum fontem tot obstructum lapidibus deploratis, mittite lachrymas, certi, quod brevis fons alius erumpet, qui fluuios ex te innumeros proferet. Is Paulus quidam erit, & generalis mundi ecclesiastes. *Obstratus est fons vniuersi Stephani, & apertus est alius plurimos emittens fluuios, nam postquam siluit os Stephani, mox sonuit tuba Pauli.* Hæc ille hom. de Conuers. Pauli. Deus enim non eget Stephano, ut fabricam suam excitet, qui ex infensissimo persecutore acerrimum defensorem ficere novit. Et quando etiam hic ex persecutore prædicator Deum delituisse, mille alij reliqui fuissent, & artes innumeræ, quibus propagare, ac dilatare sacrum Euangelium suum potuisset. Ut enim tam magnus est Dominus, ita neq; hoc, neq; illo eget, nec quoquam opus habet, quin cetera cuiuscunque adminiculum perficere, quicquid lubitum, valeat.

Cum magna fames occupasset regionem, in quâ Isaac degebat, decreuit Ægyptum petere, ut ex miseriâ euaderet. Postea in prociectu apparuit Dominus, ac præcepit desistere à proposito, nec alibi fingere sedem, quàm vbi ille designaret & ministrare annonam veller: *Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terrâ, quam dixero tibi*; Gen. 24. 2.

Querit Theodoretus q. 70. in Gen. cur Isaacum Deus ab Ægypto prohibuerit, vbi ille fami suæ querere opem constitutum habebat. Respondet aptè in rem nostram, Isaac recordatum, alterius famis tempore patri suo Abraham, Deo ita ordinante, allatum per Ægyptios remedium, itaq; existimasse non esse alium locum, vnde accersere miserix suæ leuamen posset, præter vnâ Ægyptum, quod cernens Dominus dixerit: *Ne descendas in Ægyptum, ut per omnia demonstret sapientiam suam atq; providentiam*, potentiam quoque suam ostendet, quæ nec hac, nec illa, nec vllâ terra indigeat, ut indigentia suorum subueniat. Magnus enim hic Dominus ubiq; quicquid vult, potest, nec à quoquam vel seorsum, vel communiter dependet.

Huic cognatum est illud apud S. Ephræm, Tract. de Passione Domini memorabile, quod quo die Christus passus, eo Spiritus Sanctus in figurâ colum-

hæc de templo Ierosolymorum egressus est. Vbi illud magnopere considerandum, quod non in specie aquilæ, siue ardeæ, aut gallinæ, sed in figura columbæ templo se Diuina hæc Persona proripuit. Quare hanc magis quam aliam autem Spiritus Sanctus induit, cum è templo abicefferit?

Notate huius aus à cæteris discrimen, atq; hinc accipite mysterium, cuius gratia Spiritus Sanctus, cum Hierusalem, eiusq; templum destituit, columbæ potius, quàm alterius volucris lineamenta sibi aptauit. D. Hieronymus in cap. 6. Osee sic scribit: *Aues cetera pullos suos etiam cum periculo vite sua protegere festinant, & cum ad nidum suum, accipitrem, colubrum, coruum, siue cornicem accedere viderint, huc illucq; solitant, & immituntur se morsu, & unguitibus lacerant, & dolorè parentis querulâ voce testantur; sola columba ablatis pullos non dolet, non requirit.* Iuxta hæc, quod Spiritus Sanctus in specie columbæ templo Ierosolymitano excessit, destituens illos, qui eius filij censerì volebant, magnitudinem potestatis, & amplitudinem maiestatis suæ ostendit, quæ nullam doloris cuiuscunq; demonstrationem factura sit, tamen absq; liberis, & omni re aliâ esse incipiat, vt qui nulla egeat, itaq; in figura columbæ è templo egressus est, quia vt hæc ablatis pullos non dolet, non requirit; Sic ille Iudæorum à se defectionem tam non curauit, vt se ipse etiam illis subtraxerit.

Vultis videre quàm sit Deus, quod ad hanc rem attinet, columbæ? Audite quod acciderit. Quinam alij tam dilecti Deo filij, quàm primus Angelus, & socij eius, quos tantis doctibus exornauit? Quis carior filius primo homine, quem è terræ puluere sublatum plurimis donis & gratijs locupletauit? Prolapsus est Lucifer ex culmine tam felicitis status. Ruinæ etiam miserandæ se commisit Protoplastus noster, cum præceptum dominicum transgressus fuit. Quid verò? Quid egit Deus, cum vidit, quod peccati serpens hæc tam dulcia & cara pignora sibi è gremio gratiæ sustulit? Cœlumné turbulentus concitauit? An Orbis machinam propterea euerit? Nihil horum fecit, immò tam procul ab omni perturbatione, aut doloris cuiuscunq; significatione fuit, vt S. Irenæus l. 1. c. 4. dixerit: *Magnanimus extitit in transgressorum Angelorum apostasia, & in obediencia hominis*, hoc est, vultu semper sereno, animo tranquillo, non in rugas frontem contraxit, non adduxit supercilium propter eam Angelorum supremorum, & hominum primorum iacturam, scilicet tam est absolutus, & perfectus, vt tenuitate nostra, minutijq; non indigeat.

PERIOCHA III.

Abijt & adhasit.

Vt quisq; ex opum copia æstimatur, ita censerì in mortuis potest, quem sensus defecit.

Opulentis patris diuite domo imprudens adulescens digressus, substantiæ, quæ illum contigerat, partem secum extulit, intraq; dies pauculos cum familiaribus, & seortis decessit. tantamq; egestatem incurrit, vt domino suam locare operam necessitas coegerit, qui illi pauperum porcorum sordidam curam commendauit. Omnes ij & ex, quibuscum facultates suas in vario luxu prodegerat, destituerunt illum mox vt ad incitias redactum viderunt, nec maiores fecerunt, quàm si is mundo & vitâ excessisset. Contabar illi sua existimatio, donec opes affluebant (erat enim mundanus amor erga illum eorum, à quo colebatur) postquàm nihil habere cepit, in mortuis deputabatur. Nimirum mortuis accenserì debet, quisquis ex locuplete inops factus.

Sanctus Patriarcha Iob rex omnibus copijs circumfluebat, Deiq; permisso, vt omni seculaturæ ætati exemplum patientiæ præluceret, nudauit illum demones rebus omnibus, liberis, facultatibus, fortunis, quantæcunq; erant, vsq; dum illum in sterquilinum deieceret, vbi toto corpore pus, ac vermes scaturiens, testâ radere saniem necesse habuit, qui præter eam nihil habuit. Cum has extremas illius ærumnas quidam familiares amici accepissent, venerunt inuisum. Vbi verò illum tantas incurrisse miseriæ angustias conspexerunt, exclamantes plorauerunt, & sederunt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum; Iob. 2. 12. 18.

Origenes acutè subnotauit numerum dierum, quibus incommodis & infelicitati Iobitis illachrymati sunt necessarij eius, qui fuit septenarius. Sed quare septem, non plures, aut pauciores dies dederunt lachrymis? Respondet ille l. 2. in Iob: *Assederunt illi septem diebus, & septem noctibus. & mortui luctum apud viuentem Iob impleuerunt.* Magno studio & singulari attentione factum, quod septiduano plangore defleuerunt Sanctum Patriarcham ex fastigio temporalis felicitatis deiectum, in mortuis enim illum numerabant, quibus solis septem diebus illachrymari Ecclesiasticus iubet, dicens G. 22. 13. *Luctus mortui septem dies.* Quod ergo Sanctum

Sanctum Iob septiduo deplorarunt, tanquam mortuum reputarunt, & defleuerunt, *mortui luctum apud uiuentem Iob impleuerunt*, quo significarunt, quam veraciter à nobis dictum, inter mortuos recenseri posse eum, qui ex copioso inops factus, ab omnibus deseritur, quando & Sanctum Iob ex diuite egentem inter mortuos numerarunt.

Neq; id de nihilo à nobis dictum putabit, quisquis animaduertat, quid Sancto Iob euenerit in pristina opulentia, & maiestatis statum restituto. Sacra historia illius ait, notos & cognatos eius, postquam diluuium calamitatum illius remisisse viderunt, venisse ut reuiderent, & consolarentur, tum cibum cum illo, ac potum sumpsisse, quo suum erga illum amorem testarentur: Postremo autem *dederunt ei transuersosq; ouem & nam & in aurem auream & nam*, inquit sacer scriptor Iob. 42. 11. Quod ouem ei quisq; obtulerit, non miror, sed quod in aurem viro dederunt, quod muliebre ornamentum videtur, quis non obstupecat?

Quid autem mysterij habeat, quod Sancto Iob talia monilia praeberunt? Magnum aliquod, & instituto nostro peropportunum. Nam ut ex Hebraeis Rabbi Salomon monet, vetus olim consuetudo habebat, ut die natali amicorum in aures illis aureas offerrent. Quod Plautus collineasse videtur, cum in Epidico ait: *Non meministi me in aurem auream ad te afferre natali die?* Secundum haec, quod tunc Sancto Iob in aurem auream quisq; familiarium dedit, cum Deus finem calamitacibus dederat, eo significare voluerunt, tunc illum natum, & vitam (quod ad hominum existimationem attinet) agere de nouo coepisse, illorum enim iudicio velut defunctus reputabatur, quo tempore inops erat & egenus. Ut enim mundus eos solum magni facit, quorum magni sunt census, ita eos, quos iniquior fortuna bonis suis exiit, nullo loco habet, tanquam prorsus non esset.

Sic ego adnotaui, quod Persæ, ut habet author Speculi Magni Exemplorum Verbo *Eucharistia*, sapienter carcerem vocarunt *letheba*, hoc est, obliuio. Cumq; obliuionis nomine carcerem donarunt, tantundem est, ac si mortem appellarent, mortem enim sacrae litterae obliuionem vocitant, iuxta illud Regij Prophetae, Psal. 87. 73. *Nunquid cognoscitur in tenebris mirabilia tua, aut iustitia tua in terra obliuionis?* vbi ex communi sacrorum interpretum sensu sepulchrum appellat terram obliuionis, quod ferè eadem humo & cadauer hominis, & memoria illius obruitur, idemq; sit terræ mandari, & obli-

uioni tradi. Iuxta hæc quod carcerem obliuionem vocarunt, tale est, ac si viuentium tumulum non inuenerant, ut enim ille infortunatorum, miserorum, & pauperum est locus, ita putabant Persæ idem esse, in carcerem incurrere, & in sepulchrum, obliuionemq; sempiternam incidere.

Tertium accersio Regum Prophetam, qui in ore & oculis omnium, Saulis autem vel maxime versabatur, quando vastauit illum gygantem strauit. Tam gloriosa enim victoria potius, & populi sui felicitati honorem tutatus, mulierum, nec virorum solum, & omnium hominum acclamatione & plausibus fuit celebratus: At cum illum Saul auersari, & persequi coepit, quando regis sui gratia & beneuolentia excidit, max ab illo omnes desierunt, quantumq; amicos se ei ante obtulerant: *Qui videbant me, foras fugerunt à me*; Psal. 30. 12. ne viderent amplius. Statimq; subiicit: *Obliuioni datus sum tanquam mortuus à corde*; sic mecum agebant, ut agi cum mortuo solet: vt enim omnes deserunt, quem vita destituit; sic ego, inquit David, cum è culmine felicitatis deiectus & derelictus, simul mundo velut mortuus fui, omnesq; me non aliter ac vitæ functum horrere solent, deserebant, fugiebantque. Nam mundi iudicio infortunatus, & mortuus pares sunt.

Quam pulchrè hoc dixit Ælianus l. 4. de animal. c. 8. inquit: *Homines solum & uiuos colunt, & eos quidem diuitijs affluentes, & opibus, contra verò à pressis ab aliquo infortunio totos se auertunt.*

Nón vides quam benè conueniat sacro Prophetæ, & authori profano? David cum se infelicem ac miserum cogitaret, idemq; mortuum velut reputaret, aiebat: *Foras fugerunt à me*. Et Ælianus inquit: *Totos se auertunt*; quibus nobis inculcant dno illa, quæ diximus, scilicet quod mundi arbitrio & viuit, quisquis opulentus, & mortuus est, qui inops. Neq; absq; sale, & sapienti attentione Æliano dicuntur viui, qui copiosi, cum ait: *Homines solum colunt & uiuos, & eos quidem diuitijs affluentes & opibus*; is enim hominibus viuit, qui affluit, velut mortuus est, qui eget.

Hinc sensum accipiemus cuiusdam ingeniosè ab Aristotele dicti, qui apud Petrum S. Flour. in Thesa. l. 6. c. 50. de beneuolentia, amicitia quadam specie differens, sic ait: *Beneuolentia dicitur otiosa amicitia*, quæ in mundo feriat, non habet quod agat. Quare verò istud amicitia genus semper sit otiosum, quod tamen aliorum instar in mundo viuit? Ex S. Thomæ quadam assertione accipietis, quam

benè Aristoteles otiosam pronuntiàrit benevolentiam. Benevolentia ex Doctoris Angelici sententia 3. p. q. 20. art. 2. ad 3. *non potest haberi nisi ad rationales creaturas*, quæ hoc amicitiae genere propter se ipsas & propter id quod sunt, charæ sunt: amor enim concupiscentiæ à Philosophis nuncupaturis, quo quis diligitur propter ea, quæ habet. Amas quempiam ut tibi victum ministraret, det opes, vel honoribus augeat. Is concupiscentiæ amor est, non benevolentiae. Amas alium propter se ipsum, propter id quod est, & non ob ea, quæ habet, hic benevolentiae amor est. Secundum hæc nimis quam verè dixit Aristoteles: *Benevolentia est otiosa amicitia*, benevolentia soluta opere, curâ vacat & negotio, usus eam mundi non habet. Nam cum benevolentia exigit, ut quemque propter se ames, non verò ob ea quæ habet, diligas, & mundus neminem amet, nisi eorum gratiâ, quæ illis sunt, quæq; habet, sit ut iste benevolentiae amor sit vacuus, ac feriat, velut prorsum nullus esset.

PERIOCHA IV.

Cupiebat saturari.

Mundi domus tam est pauper & tenuis, ut nec aquâ saturare suos possit.

Vis dicendo explicare queat ærumnosæ vitæ misérias, quas infelix hic adolescens tolerabat, dum Mundo ac dæmoni laboriosam, quam turpem seruitutem seruiebat? Porcorum, tam sordidorum brutorum curæ addictus filiquis saturari agrestibus cupiebat, & non poterat. *Quam crudele ministerium*, exclamat S. Petr. Chrysolog. serm. *quia neque conuivunt porci, qui sicut porci*: Hinc videas, quantum falluntur ij, qui mundo dæmoni, ob seruiunt, tam miseris, egenis, tenuibus dominis, ut fame conficiant famulos suos, qui nec satis aquæ dare possunt, quantacumq; illis officia exhibeas.

Rex Propheta cum de ijs ageret, qui imprudenter se his tam miseris dominis dederunt, sic ait: *In circuitu impij ambulans*, Psal. 9. Quid sibi voluit Propheta, cum ait: *In circuitu ambulans*?

Ingeniosè, & variè dictum hoc Davidicum interpretati sunt sacri Doctores, sed festiuè, & in rem nostram aptissimè S. Bernardus in Psal. 110. serm. 12. dicens: *Qui in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed non proficit*. Cogita mihi brutum, quod tollonem circumagit, aut antliam voluit, stularumque rotam rotat. Id tamen à creperâ in creperam

suum orbem circumeat, noctu tamen in eodem loco hæret, quem diluculo tenebat, sic ut nec lato vngue noctu promoueret gradum: *Proficiscitur quidem, sed non proficit*. Idem cæco & miserabili peccatori euenit, inquit Bernard. qui vilibus istis & infamibus dominis seruit, apud quos cum diu multumq; laborauit, ac desudauit, ut eos sibi demereatur, nihil lucris, nihil commodi deniq; refert. Opus facit, sed fructum nullum, seruit, at nullo profectu, laboribus frangit se ipsum, & fame illum dominus conficit, *proficiscitur, sed non proficit*. Sed quid mira hæc, cum in orbem eant, & in circuitu ambulent, quicumq; mundo ac dæmoni obseruiunt?

S. Patriarcha Abraham cum sibi, suæq; vxori demortuæ locum sepulturæ in Hebræon delegisset, agrum quendam ab Ephrone, quanquam graciosè liberaliterq; oblatum, depensâ tamen peccuniâ cœmit, *confirmatusq; est ager quondam Ephronis Abraham in possessionem*, Gen. 23. 17. In Hebræo est: *Et surrexit ager Ephron*. Qui verò surrexit? An fortè ex humili valle in sublimen mœrem prouectus fuit?

Respondet Caietan: *Virtutis Moyses metaphorâ surgendi, significando agrum eleuatum in meliorem conditionem per hoc quod emptus est ab Abraham*. Gẽtilem ante possessorem habebat, post hæc verò dominum sanctum Patriarcham, itaq; ampliorem conditionem nactus est, cum dominum meliorem: *Surrexit ager*.

Quam pulchra imago eorum, quæ in mundo, ac Dei domo eueniunt! Quam parum proficiunt, quam nihil auferunt, quam sunt obsecuti, quam extenuati, & macilentii, qui mundo, tam parco, & arido domino dant operam? Cuius auariciam S. Ioannes subindicauit, cum 1. epist. 5. 19. ait: *Mundus totus in maligno positus est*. Malignum profanis authoribus pro infrugifero, sterili, arido usurpatum. Vnde Seruius in illud Virgilij: *Difficiles primum terra, collectq; maligni*, ait: *Maligni, id est, infæcundi*. Et Nonius: *Malignus ager agricolis illiberalis, & manus ferax*. Quod ergo S. Ioannes ait: *Mundus totus in maligno positus est*, tale est, ac si dixisset, miser est, restrictus est, illiberalis, nec quod alijs det, nec ipse sibi satis habet. Tali in domo quis proficiat? Sub domino tam auido & restricto quis incrementa faciat? Muscet verò quis dominum, & videbit, quam citò auferet, quam citò proficiet, ac respirabit.

In prodigo adolescente hoc licet arbitrari. Seruiebat is duobus his dominis, mundo ac dæmoni, videntq; quam ærumnosam vitam ageret, recorda-

tusq; pristinorum deliciarum, quibus in domo paterna, illa opulenta & prædiuite, affuebat, *in se reuersus dixit, Surgam, & ibo ad patrem meum.* Quid est, quod in se reuersus dicitur, & quod surgere uelle aiebat?

S. Ephræm; serm. de Poenit. ait, metaphoram subesse dictis sumptam ab eo, qui plusculos dies transmisit inefus; & præ imbecillitate erigere se non ualet, donec cibo confortatus lectiore resumat animum, & uirum robur recuperet. Ad hunc modum miser hic adolescens, inquit S. Ephræm, inedia, quâ sub triparcis istis dominis patiebatur, ita fuit attenuatus ac debilitatus, ut illum anhelitus deficeret, quo se erigere posset, donec poenitentia adfuit, quæ uelut pia mater dulcis lactis sui quidpiam ei propinauit, quo roboratus surgere, & carpere iter, & repetere domum patris potuit: *Cum præ infirmitate exurgere non posset, poenitentia eum lactans excitauit, atque erexit, quia peccatum uires eius absumperat, plane enim debilitatus erat, sensumentis naturalis consumptio.* Hæc S. Diaconus. Sed quare is tam indigne apud priores dominos habebatur? Quare tam grauiter exagrabatur? Quomodo tanta, ac tam indigna patiebatur? Quomodo rogas!

Non hoc sciscitareris, inquit S. Ephræm, nisi ignorares ubi fuerit, & sub cuius potestate egerit: *Poenitentia est gremio nouerca, id est, voluptatis uellit eum, & matri pietati restituat. Siquis draco prabet, vitricus enim cum sit, alienis filiis non parcat.* Hæc ille. Dominus, in quâ seductus adolescens uiebat, mundus erat, aiebat autem sub potestate vitrici & nouercæ, ex quibus maleuada voluptas nouerca erat, vitricus dæmon, domus miserimarum infelicissima. Et sub vitrico tali ac tali nouercâ quomodo miser proficeret? Quomodo non illum sua fames, & extrema penuria plane conficerent, nisi uera & uerè pia mater, p (pietas ea est) refocillasset, & sibi restituisset? *Poenitentia est gremio nouerca, id est, voluptatis uellit eum, & matri pietati restituat, siquas draco prabet, vitricus enim cum sit, alienis filiis non parcat.*

Vultis ostendam, quæ sit magnitudo, & maiestas istius domini tyranni, infernalis illius draconis, qui tantos in fraudem impellit, circumuenitq; falsis promissis suis, & quid is post diurnos ac duos feruitutis labores demum mercedis dare possit? Audite quid S. Iob dicat de anteambulonũ illius pompâ, quacum foras prodit: *Faciem eius, inquit c. 41 13. præcedit egestas.* Aquilæ uersio habet: *Ante eum currit efuries.* Aulicorum pompa, & apparatus

eorum, qui illum stipant, perq; viam præcedunt, est egestas, penuria, fames, nuditas. Ut hic magnificentiam Principis cuiuspiam, opesq; illius & potestatem intelligamus, cum ciuitatem ingreditur, eam arbitramur tum ex comitatus multitudine ac splendore, tum ex diuite & illustri apparatu, qui præit, qualis fuit Eminentissimi Dñi Francisci Barbarini nepotis Smi. D. N. Urbani VIII. cum ad aulam Catholici Regis Philippi IV. An. 1626. Legatus à latere venit, & dignam Principe Ecclesiæ pompam prætulit. Ergo dæmonis magnificentiam æstimare queas ex apparatu, quem habet præuium. Quis ille? *Faciem eius præcedit egestas.* Pompa illius penuria est, apparatus mendicitas, inopia, miseria. At qui si pompa, quàm ad maiestatis ostentationem producit, talis est, qualia sint cætera illius? Et quid dare possit alijs ipse tam pauper, ac tenuis, etiam postquàm longam ac laboriosam illi ferueris seruitutem?

Absoluamus hanc rem, ut exorfi sumus cum Propheta regio, qui bene suis coloribus delineauit famem, quam talium dominorum domesticos tolerare necessum est, Psalmo 126. 2. loquitur id genus vernaculis, & ait: *Surgite postquàm sederitis, quia manducatis panem doloris;* tanquam dixisset: Quotquot miseri in domo mundi uiuistis, & dæmoni seruientes uescimini pane doloris, surgite, & abcedite à mensâ, mox ubi illi accubueritis. Expendite modernus quidam hanc dicendi formam, aitq; cur non iubeat Propheta, ut sedeant, atq; ex odio pro lubricine cibos sumant, tum uerò surgant, cum cibos non pro necessitate tantum parcent, sed pro uoluptate etiam abundè sumpserint, è contra autem præcipiens dicat: *Surgite postquàm sederitis,* & mensam ubi attigeritis, relinquite. Itanè uerò mox ubi assederint mensæ, surgent? Fortean illos vis inefos, utque nihil cibi degustent? Volo equidem, quia in ea domo nihil comeditur, decedere autem à mensâ simul ut ei assederis, id illarum ædium consuetudo sempiterna habet. Miserima scilicet est, & egestissima dæmonis ac mundi domus, in quâ nihil reperire possis, quo famem depellas.

P E R I O C H A V.

Dicam ei, Pater peccaui.

Quod homo peccata sua confiteatur, & sit ipse infirmitatum suarum præco, id maxime heroicum opus, id magnificè pectoris præstantissimum facinus,

IN se reuerſus perditus adoleſcens, decreuit adire patrem, eiꝑ. dicere, quàm imprudenter, ac impudenter venerandos illius canos offenderit, & ſaluberrima conſilia aſpernaus fuerit. O facinus hericum! Nempe propoſitum habebat aperire errata ſua, & culpas enudare, ac dicere *Pater peccaui*. Apud patrem certè, qui optimè nouit, quàm huc propendeat homo, vt defectus ſuos obnubat, vitia diſſimulet, tegat culpas, id aperiendorum peccatorum propoſitum ſua pondera, nec qualiacunq; habuit, Deus certè tanti facit, vt pene ignorare videatur, quomodo remuneretur eum, qui tantum animo facinus deſtinauit, vt ſcelera ſua ipſe aperire velit, cum ſit hæc res ingenitæ hominis propenſioni plurimum aduerſa.

Rex Propheta, cui admodum familiaris & uſitata fuit confeſſionis & poenitentiae exercitatio, loquitur ſubuerendo peccatori, cui natiuus pudor labia obſerat, & linguam intercludit, ne ſcelera ſua ipſe aperiat, dicens: *Reuola Dominus gratiam tuam, & ſpera tu eo, & ipſe faciet*; Plalm. 36. 5. Origenis paraphraſis in hæc verba ſic habet: *Per exomologeſin & confeſſionem reuelat peccata tua*. Homini tui ſimili confeſſionibus excipienda deſecto peccata tua detege, tum de Domino optimè ſpera, & ipſe faciet, ne dubita. Nonné dices nobis, Propheta ſancte, quidnam Dominus pro actione tam heroica faciet? Nonné indicabis, quo munere eum, qui animæ ſuæ vulnera Confeſſario enudabit, præmiabitur? Faciet Deus, inquit ſolùm, vt ſignificaret, quòd Deus tantum deſeratijs, qui tantum audent, & agunt, vt ſcelera ſua ipſi prodant, vt quid faciat, aut dicat, non inueniat, quòd vel amplificare verbis, vel compenſet operibus opus eorum incomparabile, qui errata euulgant ipſi ſua.

Spiritus Sanctus ait, quòd peccatores olim ſeducti, & fraudum, quas in uitijs paſſi ſunt, poſt mortem ſerò nimis certiores facti, cum felicitatem uoluptatemq; eorum, qui poſthabitis omnibus cruciatibus, cunctisq; contradictionibus ſpretis, Dei præcepta obſeruauerunt, uidebunt, fortesq; mutas cernent, quando ipſi inſimam abyſſum tenebunt, ſuprema culmina occupare ſoliti, iuſti uerò demum ſublimes fuerint, olim ſemper humili & abiecto loco contenti, tunc errorem ſuum, in quo uixerunt, fatebuntur, & dicent: *Ergo errauimus à ſua Veritate, & iuſtitia lumen non luxit nobis, & ſol intelligentia non eſt ortus nobis*; Sap. 5. 6. Obſeruauit S. Auguſt. ſapientiſſimè, quòd tamenſi improbi coram bonis ſe ipſos redarguerunt, boni tamen nullam in-

dè arripuerunt occaſionem ludendi illos, aut querendi iuſtis contumelijs, quòd iure poſſe facere uidebantur. Quid uerò illos abſtinuit, vt ne impios acrius obiurgarent? Reſponder S. Aug. in Plal. 122. *Ibi tu non eſi inſultas, quia ipſi ſibi inſultant*. Non uerbulo aliquo acriore eos peritringunt, neq; dicto aſperiore caſtigant, ſat enim illis erat, quòd ſe ipſi accuſaſſent, quòd ſe ipſi damaſſent, dum peccata ſua (quanquam ſine fructu iam) ipſi faſſi, culpas ſuas ipſi prouulgauerunt. Vt enim hæc res plurimum habet difficultatis, & cum hominis ingenio uehementer pugnat, viſum eſt iuſtis, inquit Auguſtinus, quòd illi fuerant male actorum ſuorum, tamenſi nullo ſuo commodo, vel feri præcones, id illorum conſuſioni & ſupplicio ſatis fuiſſet: *Ibi tu non eſi inſultas, quia ipſi ſibi inſultant*. Si enim id, quòd homo ipſe ſibi inſigit, dum ſua peccata detegit, cum eo, quòd ab illo commiſſorum ſcelerum ergo audire poſſet, compares, uideas acerbius eſſe tormentum confeſſionis propriæ, quàm ſit pœna reprehentionis alienæ.

S. Ioannes Chryſoſtomus percuntatur, quomobrem D. Petrus tam acri pœna affecerit Ananiam & Saphiram illius coniugem, Simonem Magum nulla. Ananias & Saphira uendiderunt agrum quendam ſuum, & pretij partem adherentes Apoſtoliſ, reliquum ſibi ſeruauerunt, fraudem illis facere, & perſuadere arbitrari, quòd totum acutuliſſent diſtractæ hæreditatis pretium. Et quanquam uirum aſperius appellaret Petrus, tacebat ille tamen, neq; culpam ſuam confeſſebatur. Itaq; *cecidiſt & expirauit*, Act. 5. 5. Non aliter vxor eius ſocia delicti, conſors ſupplicij *cecidiſt ante pedes eius, & expirauit*. Simon Magus uoluit peccunia ſibi coëmere gratiam Spiritus Sancti, quòd vt obtineret, agere cum Apoſtoliſ coepit, vt eam ſibi uenalem darent, & numos in vicem obtulit. Reſponder S. Petrus: *Peccunia tua tecum ſit in perditionem*, Act. 8. 20. Itanè peccunia obtineri dona Dei exiſtimas! Erras, ſi id putas. Hæc, aliæque cum dixiſſet Simoni Petrus, ille eius uerbis compunctus dixit Diſcipuliſ: *Precamini ſos pro me Dominum, & nihil ueniat ſuper me horum, quæ dixiſtiſ*.

Querit nunc D. Chryſoſtomus, quare Ananias & Saphira tam graui ſubitæ mortis ſupplicio mulctati fuerint, cum Simon Magus pœnas nullas dederit. Nam ſi grande nefas fuit, mentiri Spiritui Sancto, non fuit leuius, uoluſſe gratiam illius pretio æſtimare & emere. Quare ergo illud pleſtetur, hoc impune dimittitur? Aut quia non mulctarunt Simonem,

cur

cur non vel obiurgarunt, & castigarunt verbis asperis? Respondet Chrysost. *Contenti sunt, quod ipse se condemnasset.* Ananias & Saphira non confitebantur scelus suum, fatebatur Simon, quædam enim confessio fuit, inquit ille, quod verebatur, ne sibi infligeretur, quæ Petrus minatus fuerat supplicia. Hæc etiam causa fuit, ait S. Doctor, quare non alias sumperint de illo poenas, rati scilicet, satis fuisse, qui confessus reatum, seipsū damnarat. Quamquam, enim extorta sit confessio, & coacta, cum tamen carni & sanguini tam vehementer aduersetur, quod quis ipse sua scelera manifestet, & miseras explicat, vimq; sibi plurimam inferat quisquis id agit, idcirco Apostoli Simonem alia multa damnandum non putarunt, *contenti quod ipse se condemnasset.*

Saphiram huc reuocemus prius quam, ad alium conceptum promoueamus gradum. *Cecidit illa, ut paulo supra dictum, ante pedes eius, & expirauit.* Querit Occumenius, qui factum, quod ante ipsos Petri corruerit pedes. Certe si procul inde loqui Sanctus Apostolus voluisset, poterat. Quare ergo ita appropinquare ad illam voluit, ut ad ipsos eius pedes accedua expiraret?

Respondet antiquus hic Author, dicens: *Petrus stetit iuxta eam, & si respicere vellet, ac confiteri, non vereretur alios, qui audirent.* Humanæ se fragilitati, ut prudens ac prouidus, accommodauit, conficius scilicet, quam vehementer quisq; timeat & recuset sua ipse in lucem proferre errata, & tenebrarum opera. Et hæc causa fuit, quare Petrus proximè ad Saphiram accessit, ut si redire ad mentem vellet, flagitiumq; suum fateri, non eam pudor, qui ex præsentibus auditoribus coarctari poterat, prohiberet. Vndè accipitur, quam benè affirmare possimus, inuicti animi maximè heroicum opus esse, quod quis alteri peccata sua perconsensendo enumerat, idq; ob naturalem verecundiam, quæ id magnoperè refugit, & vim maximam, quæ quis hoc à se non tam impetrat, quam extorquet.

Operis verò illius ea est magnitudo & præstantia, ut si qua re compensare homo posset pretium sanguinis à Christo pro se in Cruce effusi infinitum, nulla id commodius facere posse videatur, quam pudore, quem scelera sua recensens patitur, propter vim, quam sibi, ut hoc faciat, inferre debet. Indicasse hoc videtur Petrus Abbas Cellensis, qui cum diceret, quæ referre Deo obsequia debeamus pro innumeris donis, quibus nos cumulauit, inquit: *Carnem pro carne reponere, pro sancta sanctificatam, sanguinem quoq; pro sanguine, pro in ara Crucis fuso*

fusum in rubore confessionis. Hæc ille l. de Panibus c. 1. tanquam dixisset: Emacia carnes tuas flagris, cæterisq; id genus afflictionibus, pro eo quod Redemptor carnem suam tormentis excrucians dampnauit. Pro cruore autem, quem tui redimendi eigò in Crucis ligno vertit, reponere tu illum, quo vultus tuus rubet, quoties noxas tuas in confessione aperis. Notate verò postrema superioris sententiæ verba: *Sanguinem quoq; pro sanguine, pro in ara Crucis fuso fusum in rubore confessionis.*

Afferet hoc natura homini, ut cum illum rei cuiuspiam pudet, faciem rubor inuadat, quem Philosophi aiunt sanguinem esse, qui à corde affurgat, ut vultum suo præsidio tegat inter confusionem, quæ illi de rebus turpibus, & probrosis nascitur. Quadet ergò Abbas Cellensis, ut pro sanguine, quem pro nobis in Cruce Saluator fudit, nos ei in vicem offeramus, & consecremus eum, qui toto vultu diffunditur cum rubore, quem patimur, quoties errata nostra per confessionem exponimus, *Sanguinem quoq; pro in ara Crucis fuso fusum in rubore confessionis,* ut indicaret, tam strenuum & heroicum id esse opus, quod homo flagitia sua ipse deoperit, & miseriarum suarum secretiorum ipse est præco, ut si pro sanguine Christi referri par valeret, nihil tale ac tantum pro eo rependi posset, quale quantumq; est criminum propriorum confessio.

A filio prodigo ceptus sermo, in illum desinet. Diximus, illum, cum vitæ, quam agebat, rationes subduxisset, recordatusq; esset deliciarum, quibus apud patrem affluebat, decreuisse reuifere lares domesticos, atq; ibi peccata sua confiteri. Explicauit opere cogitatum, repetij domum pij patris, *qui accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.* Qua putas parte illum suauissimus pater fuit disfluauatus? Oculisne, an maxillis, an ori labia impressit? Os aureum inquit, ori fixisse oscula. Quare vni potissimum ori? Respondet S. Chrysostomus hom. de filio prodigo? *Osculatur os, per quod emissæ de corde confesio penitentis exierat, quam pater laus accepit.* Suauia sine numero dedit indulgentissimus, & totis visceribus concitatissimus pater ori, per quod descendit confessio, quæ conflata in corde fuit, quo significaret, quam sit egregium & heroicum facinus hominis, qui peccata sua confitetur, ut labijs Dei disfluuari mereantur labia, quæ scelera sua per confessionem produunt: *Osculatur os, per quod emissæ de corde confesio penitentis exierat, quam pater laus accepit.*

P E R I O C H A VI.

Manducemus & epulemur.

Si Deus gloriæ suæ incrementa, & pœnarum diminutionem dæmon facere posset, non alia re commodius facerent, quàm Deus quidem ex profectibus hominum, dæmon verò ex illorum incommodis.

Cum prodigus hic adolescens in domo perditionis viueret, *pascebat porcos*, id est, *dæmones*, vt exponunt S. Augustinus & Hugo Cardinalis. Quod inditio est, dæmonem, si mitigare pœnas suas posset, nullâ re id magis facturum, quàm perditione hominis, cuius ruina & interitu pasci dicitur. Vbi verò ad diuitem aulam opulenti patris sui redijt, festo, sumptuososq; conuiuio reditus eius celebratus fuit, pientissimisque pater singulos domesticos ad communia gaudia inuitans identidem appellat: *Manducemus & epulemur*. Quibus verbis, vt cum Glossa Angelica omnes affirmant, significare voluit incredibile gaudium, quod ex peccatoris conuersione, commodis, & profectu Deus haurit. Tantum enim apud illum valet homo, vt si maioris beatitudinis esset capax, ex nulla re magis illa crederet, quàm ex hominis augmentis.

Comprobemus vtrumque, vt palam fiat, quàm & suavis Dominus nobis sit Deus, & quàm crudelis tyrannus dæmon, qui tantam ex nostris incommodis captat voluptatem.

S. Paulus, vt magnam ac pernigilem vitæ rationem habere nobis persuaderet, dicit, vt nos totos obarmemus, quò semper expediti simus ad obistendum vaferrimorum hostium nostrorum insidijs, atq; id, *quemiam non est nobis collectatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequicia, in celestibus*: Ephes. 6. 12. D. Ioannes Chrysost. ait, postrema verba sic legi posse: *Pro celestibus*; vt sit sensus, pro cælo, & quæ huc spectant esse nobis certamen cum dæmonibus.

Sed hic dubium occurrit, quomodo cum homine dæmon congredi queat de cælo, quis illud sibi rapere, & arrogare debeat, quando ille, tametsi triumphet, vt triumphat sæpe, non propterea homini cælum eripit, aut adimit gloriam, sed apud inferos semper hæsit, & pœnas suas constanter dependit. Quid ergo ait Apostolus, colluctari hominem cum dæmone de iure cœli, & *pro celestibus*, quis ea sibi

habere debeat? Ita dixit, vt significaret, esse nobis hostem tam rabiosum, tam cupidum nostræ infelicitatis, tam inuidum profectus, vt cum nos prælio superat, & certamine deijcit, facitq; vt cœlorum, ac superæ gloriæ iure excidamus, tantam capiat ex nostra pernicië oblectationem, vt si ille posset frui gloriâ, & obtinere cœlam, nullum illi, (prout per insensus est homini) tale cælum esset, nulla talis gloria, qualis hominis ruina & interitus.

Ascendit Christus in cælum, atq; vt tristes Discipulorum, quos relinquebat in terris, animos consolaretur, aiebat, Spiritum sanctum se illis inde submissurum, à quo roborandi, & ad omnia aduersa fortiter ferenda obscurandi essent: *Accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos*; Act. 1. 8.

Quærit S. Ioannes Chrysost. quare Christus non statim satisfecit promissis, misso Spiritu sancto. mox cum in cœlos aduenerat, sed in dies aliquot promissorum impletionem suspendit. Qui factum autem, vt non statim exsolueret fidem suam, qui si quid verbis spondit, id factis extemplo præstare est solitus? Respondet: *Oportebat in cælo comparere naturam nostram, ac perfectam fieri reconciliationem, ac tunc venire Spiritum sanctum*; velut dixisset: Quod Spiritus sanctus cunctatus est, & Christus illum submittere distulit, non à remissiore voluntate explendi promissa venit, sed ob id factum, vt Sanctissima Trinitas tota gaudijs ostentationem faceret, quod ex hominis in cœlos ad dextram vsque summi Patris prouecti salute capiebat, quæ hominis salus diem festum ei tam lætuma adfert, vt nullum non per unam solùm Octauam, pro more quo aliæ solenni-ores festiuitates coli solent, sed per dies etiam plures celebrandum duxerit. Vt videas qualem Deum habemus, quàm amantem hominum, quàm cupidum felicitatis horum, qui tam festiuè, agit dies illos, quibus homines aucti sunt honore, & gloriæ incrementa fecerunt.

Lucæ 11. ait Christus: *Cum fortis armatus cœstodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet, si autem fortior eo superueniens uicerit eum, diuersa arma eius auferet, in quibus confidebat, & spolia eius distribuet*. Quid tùm his armis & spolijs suis semel omnibus nudatus agit? *Ambulat per loca iniquosa, quarens requiem*. Fortior ille forti superueniens Christus est, qui dæmonem inuictæ dextræ suæ potentiâ fundit, fugatq; è domibus animarum.

Sed quid ait Christus, quod dæmon *ambulans per loca iniquosa quærit requiem*? Quomodo quietem aucupari possit, qui se æternum eâ destitutum no-

uit?

uit! Abulensis dicit: *Quando nocere potest, quiescit aliquo modo.* Non querit ferus hic inimicus, tranquillitatem gloriæ, non delicias beatitudinis, non otium coelorum, quod his immutabili Dei decreto æternum se spoliatum sciat. Quid tandem? Inferre mala, adferre perniciem, furoremq; suum in ouibus dominici gregis innexijs explere. Et hæc faciens, remissionem capiat! Aut hoc illi est querere quietem? Immo verò: Nam *quando nocere potest, quiescit aliquo modo;* & si perius hic laxamenti capax esset, si gloriam, si beatitudinem, si cœlum obtinere valetet, nulla illa maior gloria accidere, nulla optatior beatitudo obuenire posset, quam si voluntati eius in vnum hominum exitium propensissimæ facultas daretur exstaurandi sui erga castas Iesu-Christi sponsas odij, vnguibusq; & dentibus eas lacerandi, & stragem eis, quam cuperet, inferendi.

S. Prosper Aquitanicus lib. 3. de Vit. contempl. cap. 8. de hac re sic ait: *Tuis malis passus exultat, inuitat & feriat, erigit & elidat, sonat & perdat, qui inexplabiliter de ipsa perditorum captiuitate tripudiat,* tanquam dixisset: Vide, miser & cœce peccator, cui seruias, vide qui cū damnosæ fœdus amicitia inieris, scilicet cum hoste tam fraudulento, quam crudeli & effrato, qui tuis incommodis paciscitur, tuis excidijs oblectatur, & ex tristibus casibus tuis summam lætitiæ voluptatem capit, qui tibi sub inauratâ pilulâ toxicum offert, qui te sublimem agit, vt grauius deiciat, qui tibi sinum offert, non vt foueat, sed vt extinguat, qui te obuijs vlnis excipit, vt complexu suffocet, & quoties miserum videt, tripudiat, subfultat, volat, festum diem agit, cui non alia tam gaudiosa lux, quam quæ homini fatalis & perniciofa.

Non minore verborum elegantia hoc expressit Venerabilis Abbas Cellensis Petrus lib. de Panib. cap. 12. *Tormentis nostris delectatur, doloribus refrigeratur, effusio nostra sanguinis est ei poculum mellis.* Saccharum, mel, nectar, ambrosia illa amara sunt, prout dulcescunt quæcunque humana incommoda. Nam vt facer Rauennatum Pontifex D. Petrus Chrysol. serm. 12 habet: *Capit ille satietatem, voluptatem percipit, expletur epulis, quando nos libi do soluit, quando moriuntur errantes, & uiuunt cecæ,* ob id tantum, quod hæc solam, grauemq; nobis generare perniciem possunt. O quantum infamis hic lætatur! O quantum gaudet! O quantam ex ærumnis nostris capit voluptatem, qui ruinam nostram tam rabiose procurat, & stragem nostram tam effratè machinatur, vt si frui gloriâ, & gaudere be-

atitudine posset, tunc se gloriosissimum & beatissimum putaret, cum nos miserimos videret, pro quibus redimendis sanguinem suum vertit, & vitam morti Creator noster tradidit!

O quam sunt alia viscera pietissimi Domini nostri! Quam diuersus est illius erga nos animus! qui si magis & gloriosus & beatus esse posset, nullâ re sic vt commodis & profectibus nostris gloria eius ac beatitudo augesceret. Propheta Euangelicus id nobis dicit, qui cū de passione Domini ac Saluatoris nostri ageret, acerborumque tormentorum catalogum texeret, quæ nostri causâ subiturus erat, demum ait: *Pro eo quod laborauit anima eius, & videbit & saturabitur;* Isa. 53. 11. Quid illud videbit? Seruos suos caros, filios suos ornatos virtutibus, cumulat gratijs, affluentes spiritualibus bonis, atq; illo tam grato spectaculo pascetur & saturabitur.

Videte diuersa & aduersa Dei ac dæmonis consilia. Videte cogitationes & propensiones vtriusque pugnantissimas. Dæmon ex nostris ærumnis *capit satietatem, voluptatem percipit,* aiebat S. Chrysostol. at verò Deus noster, cū nostra incrementa, profectusq; nostros videt, ridet, iubilat, & ineffabilibus gaudijs saturatur.

Ei si de illo fero lauernione dicit Petrus Cellensis, quod effusio *nostræ sanguinis est ei poculum mellis,* sic vt lætitiâ perfundi sibi videatur, quoties fundi ab homine sanguinem videt, audite quid author idem de pretiosissimo cruore, quem clementissimus Sanguinem suum assistentibus Angelis, paternis labijs ministrant, inquit lib. de Panib. cap. 1. Quare verò æterni Patris sui ori sanguinem suum propinauit? Quia *effusio illius sanguinis est ei poculum mellis,* tantum quia is pretium redemptionis nostræ fuit. Nam si cumlatiorem gloriam Deus habere posset, non aliunde illam, quam ex nostris commodis hauriret.

Ait ergo Isaïas, quod Saluator noster, cū pro nostra salute varios, acerbosq; cruciatibus exantelabit, tunc *saturabitur,* & tanquam magnorum votorum compos factus conquiescet. In quæ doctissimus & pietissimus Forerius sic differt: *Hæc sunt viscera Dei nostri, & tunc bene habere dicitur, cū vos nostra bene habent, tunc comedat, tunc quiescat, tunc delitijs affluat, nonq; est obsequium, aut munus, quod sic eum deuinciat, quam multos timore eius imbuit.* Huius nobis rei exemplum dies hodierna ministrat, dum perditum adolecentem, inconsultum filium proponit, qui cum trepidatione ac tremore ad patrem

trein reuersus, ab eo tam & amanti, & gaudenti animo est susceptus, vt prout quisque de familia occurreret, sic ei diceret: *Mauducemus & epulemur?* Fia famulifamilias, lati latum diem hodiernum transmittamus: Agite Angeli mei, & vnâ incredibilis gaudij voce totos coelos implete, quoniam inuentus est, qui petierat, quia cæco visus, quia salus infirmo est reddita. O piensissime Pater! O mansuetissime Domine! O benignissime Assessor! Quis non te amet? Quis non omni obseruantie studio colat? qui sic gaudes de profectibus hominis, tam vilis creaturæ, tam sordidi vermiculi. Da vt agnoscamus tantum beneficium, iustiq; simus tam eximie beneuolentiæ arbitri, vt hinc amore erga te inflammati hic te diligamus, olim verò fruamur in perpetua felicitate æternæ gloriæ. *Ad quam &c.*

Dominicâ III. in Quadrag.

Erat IESVS eijciens dæmonium.

Lucæ II. 14.

Parauit Angelus Iosephi, atq; hæc mandauit: *Accipe Puerum, & Matrem eius, & fuge in Egyptum;* Matth. 2. 13. Hoc autem ita præcepit, vt ne Herodes in tenera æterni Infantis vitam rabiei sui furoris expleret. Querit D. Ioannes Chrysost. quare in Egyptum magis, quam aliam terræ oram secedere Saluator voluit. Respondet verò, Egyptum præ alijs Orbis partibus petiisse, *Et decem plagas Egypti vnâ medicinâ sanaret.* Decem plagas vnum Egyptium solum acceperat. Ergo vt potestas Dei palam fieret, & quantum eius præsentia, valeat, intelligeretur, voluit præsentia illâ suâ toti Egypto & honorem adferre & salutem. Hic cuique infirmitati sua est necessaria medicina, nisi quod sæpè ægritudo vna cum plura exigat remedia, etiam ijs satis curari non possit. At Saluator mundi tam est efficax & potens medicamentum, vt is vnus solusq; omnes depellere infirmitates queat: *Vt vnâ medicinâ decem plagas sanaret.* Huius rei specimen hodie habemus, cum videmus vnâ hâc superâ medicinâ quatuor plagas sanatas, quarum vnâ quælibet benè grauis & molesta erat. Infederat malus dæmon hominem. Eum exegit. Impeditam tenebat illius linguam stygius tenebrio. Hanc absoluit nexibus, quibus atinebatur. Cæcus erat (vt habet S. Matthæus) visum reposuit,

Obsunderat quoque, vt S. Chrysostomus, Euthymius, & Theophylactus aiunt, *Et vnâ medicinâ quatuor plagas sanauit*, nec enim minor efficacia tam cœlesti medicina sperari poterat. Quod linguæ beneficium muto reddidit, id horum miraculorum præclarissimum fuisse videtur, cum Lucas, velut cæterorum oblitus, id tantum memorandum putârit, quod *locutus est mutus*, Dei scilicet opus est, si quis rectè loquatur. Quod vt ego faciam, & Dei gratiâ, & vestra mihi beneuolentia est opus. Adesto Deus, fauete auditores.

PERIOCHA I.

Erat IESVS eijciens dæmonium.

Præclare Deus nouit exactam habere erga peccatorem æquitatis, & iustitiæ rationem, dum per ea plectit, per quæ ille delinquit.

Multorum opinio habet, miserabilem hunc hominem Deo iniurium fuisse & linguâ per verba otiosa, & oculis per illicitorum visum, & auditu, auscultando quæ proximo perniciofa, itaq; his tribus sensibus mæstatum, vt intelligat peccator, quàm accuratam iustitiæ rationem Deus habere sciat in supplicio, dum ipsdem rebus vitur ad vindictam, quibus ille abusus fuit ad offensam. Hanc doctrinam Spiritus S. in libro Sapientiæ 11. 17. expressam reliquit, dicens: *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.*

Expensione dignum supplicium, quod Deus apud Ieremiam de ingrato populo suo sumpsit, & instrumentum, quo huc vsus. Id fuit diuinus illius vultus, de quo Propheta Thren. 4. 16. *Facies Domini diuisit eos, non addet & respiciat eos*, hoc est, non spectabit tam beneuolis oculis, quàm olim. In quibus verbis illud meritò notes, quòd quorum oculorum sereniore intuitu suum illis fauorem promissit, eorundem seueriore aspectu, aut auersione suam ab ijs auersionem declaraturus fertur: *Non addet, & respiciat eos.* At si fauor Domini singularis est, cum oculis quempiam beneuolentioribus dignatur, quid est quod Propheta ait, ipsdem oculis illum ad puniendum fuisse vsus? *Facies Domini diuisit eos.* Respondeo, Deum debuisse gloriam ac beneuolentiam oculorum suorum vertere in pœnam seueritatis, vt æquâ censurâ peccatores constringeret, eum scilicet obseruando modum in pœna, quem in culpa illi tenuerunt. Dicit enim posthæc Propheta: *Facies*

cies sacerdotum non erubuerunt; tanquam hoc Israelitarum potissimum scelus fuerit, quod seniorum Sacerdotum venerabiles vultus non obseruauerunt. Itaque facies Domini diuisti eos, idque satis congrue, quia & ipsi facies Sacerdotum non erubuerunt, inquit S. Paschasius ibidem. In facies peccauerunt, de facie defendat eorum supplicium, ut videamus dictum verissimè à Spiritu veritatis, quod per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.

Occidit Ioab dux belli Abner, utque promptius illi inferre neem posset, *reduxit eum à cisterna Sira*, inquit sacer Scriptor 2. Reg. 3. 26. ad quam ille fortè præierat. Difficile est statuere, quæ illa cisterna Sira fuerit, cuius hic scriptura meminit. Abulensis inquit Sira Hebræis dici *rhamnum*. Quærit verò idem author, quæ mysterio Abner potius iuxta cisternam, cui nomen à rhamno, quam alibi occubuit. Quare mortem oppetiit prope aquas, & locum, qui appellationem traxit à spinis? Respondet ex Hebræorum opinione, iusto Dei iudicio factum, ut iuxta aquas, ac spinetum mortem incurreret. Causam ex Hebræorum sententia ferè talem adfert. Inter plurima magnanimæ generositatis præclara facinora, quibus Propheta Rex illustrem sibi toto orbe famam compararat, etiam hæc erant, quod abstulit à cæde manus, quando Sauli in spelunca, 1. Reg. 24. ut chlamydis oram præscidit, ita caput demetere, aut transfigere latera potuit: Dein quod cum Saulem, & Abner exercitus illius ducem, & omnem populum dormientes inuenit, ibid. 26. scyphumque aquæ, & hastam fixam in terra ad caput eius sustulit, ut inditio esset, potuisse illi eadem ipsâ hastâ & regnum & vitam auferre, modò collubuisset, Abner, ut tam præclaram famam obscuraret, & tenebras tam illustri gloriæ inferret, hæc omnia falsitatis insimulabat, dicens, neque scyphum aquæ ab illo, cum dormiret Saul, sublatum, sed ab obliuiosis famulis prope cisternam relictum, neque amputatam ab illo regis vestis extremam particulam, sed frustum aliquod à rege inter rhamnos, cum spinetum fortè transiret, relictum. Dicunt nunc Hebræi: *Quia dixit de vase aquæ, prope cisternam est mortuus Abner, quia de ora chlamydis dixit, quod rupta fuerat inter rhamnos, prope illos mortuus est, scilicet ut culpæ responderet pœna, per quæ enim quis peccat, per hæc & torquetur.*

Septuaginta regis Achab filios contrucidauerunt, utque magnificentior esset victoria, *posuerunt capita eorum in cophinis*, 4. Reg. 10. 7. Nouus sanè triumphandi modus de regis filijs obruncatis. Nonnè

satiùs fuisset, si capita eorum præpilatis hastis fixa toti mundo ad pompam ostentassent, quàm quod cophinis intulerunt, quibus efferri vineis vix solent? Respondet sapienter D. Ioan. Chrysost. hom. de Sodom. & Achab to. 1. dicens: *Vide quomodo retributio peccato par. Posuerunt capita in cophinis. Achab Nabutha peccauit botris aliquibus in corbes coniectis. Per violentam tyrannidem rex Achab nequicquam obfistenti & mitiora deprecanti Nabothi vineam ademerat. Et quis dubitet, quin rex, cum legi vuas, & aulæ suæ cophinis inferri cerneret, de rapta Nabuthæ vinea gloriatus fuerit? Quod si eâ re peccauit, luat pari, veniatque illi pœna, unde culpam contraxit, & ponantur filiorum eius capita in cophinis, qui vuas alienas in cophinis domui suæ inferri glorianter vidit, hauriatque dolorem, unde percepit voluptatem, quoniam per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.*

Insignis Abulensis quærit, cur permiserit Deus, ut exocularent Philistæi Samsonem. Statim, ut apprehenderunt, *eruerunt oculos eius*; Iud. 16. 21. Quare hanc primam ab eis accepit iniuriam, ut visum illi adimerent? Respondet, ut causam facti assequamur, illud ante considerandum, quod Samson parentibus suis dixit, cum eos adducere voluit, ut sibi vxorem darent puellam Philistæam, quam sibi visam aiebat. Parentes inquebant, non expedire cum aduersæ religionis muliere contrahere, abundare Israëlitas filiabus, ex his sibi sponsam deligeret. Reponebat ille, certum sibi esse, eam ducere, quam dixerat, ut in Thamnatha viderat, nec aliam ob rem, quàm quod ea sibi arriserit: *Hanc mihi accipe*, aiebat patri suo, *quia placuit oculis meis*; Iud. 14. 3. Itanè verò, inquit Abulensis, causa ducendi vxorem extraniam non fuit alia, quàm quod oculis illa tuis placuit? Primam ergò, Deo sic ordinante, in oculis pœnam dabis: *Teneri potest*, ait ille, *quod peccauerit Samson accipiendo vxorem de Philistinis, quia erat contra legem, & merito huius eruti fuerint oculi eius.* Ut videas, quàm præclare Deus pares rependere vices sciat, & peccatoris flagitia conuenientibus plectere supplicij.

Hæc doctrina timorem omnibus meritò iniiciat, dum cogitat, Dei permissu fore, ut qui alterius famam lædit, eius honori detrahatur, ut opprimatur, qui aliū subigit, ut vxoris adulteriū sustineat, quisquis alienam ad flagitiū inuitat, ut aliorum ludibria sustineat miser, qui de proximorum miserijs lætatur, gaudet, ut fraudè patitur, qui facere studet, & qui facultates aliorum improba lite sibi arrogauit, suam iustam causam cadens perdat.

P E R I O C H A II.

Erat eijciens dæmonium.

Peius est esse obnoxium peccato, quàm in se ipsum dæmone.

Multi, cùm hoc Euangelium recitari, & verbis amplioribus æumnas huius miserrimi hominis efferi audiunt, qui cæcus, surdus, mutus, dæmum etiam energumenus fuerit, mouentur compassione, nonnullorum etiam oculis lachrymas exurgere Prædicatores solent, eorum, qui non cogitant, satius fore alios deplorare fanaticos, superiori illo oppido quàm deteriores. Dicit mihi aliquis: Magisne infelix quisquam energumenus hoc miserabilissimo esse possit? Paucis respondeo, plurimum ærumnosorem esse illorum calamitatem, qui peccato obstrictam habent animam. Hi pluribus, acerbioribusq; lachrymis deplorandi. Peccatum enim dæmon est nocentissimus, cùm alter ille stygius sæpè nobis occasionem multæ gloriæ, excellentiorumque coronarum, & cumulatoris meriti ministrat. Eam ob rem dicebat Magnus Basil. hom. 5. *Ele super peccato, peccatum anima est aegritudo, mors est anima alioqui immortalis, peccatum luctus est, & implacabilibus lamentis dignum.* Namq; ut idem hom. 13. habet: *Peccatum est magnus dæmon;* cùm alter ille non solum incommodare nobis non possit, quin multorum nobis bonorum occasionem præbere soleat, dum uti illà modò benè sciamus. Itaq; hoc vnum quisque formidare maximè debet, ne scelus animo concipiat, non verò ne dæmonem hospitium habeat.

Exagitabat Saulem spiritus nequam, inquit sacer Scriptor 1. Reg. 16. 14. Vbi meritò expendas, quòd nequam dicitur spiritus, quæ agitabat Saulem, quod epitheton superuacaneè additum videtur, cùm res ipsa improbitatem atri lauerionis loqueretur, eius qui regem tam malis modis vexabat. Quare ergò textus sacer monendum putauit, quòd fuit *spiritus nequam*? Fortè an dæmon aliquis bonus est, ut ille, qui Saulem exercuit, nequam ob id sit appellatus, ut ab illo bono distingueretur? Respondeo, esse ita. Sunt enim boni, nec tantùm mali dæmones. Dæmon Saulis *spiritus nequam* dicitur, quia illum ad peccandum incitabat, vrgebatque, ut Deum per inuidiæ scelus offenderet. Is verò improbus, & trinequam spiritus est, quia *peccatum est magnus dæmon, quem formidare, & deplorare debemus.* Bo-

ni, quanquam non sibi, ij sunt dæmones, qui cùm ad flagitia impellunt homines, fortiter ab ijs repelluntur, sic ut ex tentationibus eorum proficiant, & maiorum meritorum lucra capiant. Itaq; mihi non est malus dæmon, si non me ab illo vinci patior, quin bonus, si obistere noui: quando enim plurimum sibi in me iuris usurpare velit, solum occupare corpus, sed non penetrare ad animam potest; dum autem corpus affligit, non solum non incommodat, sed emolumento est etiam, nempe amplioris meriti occasionem ministrat.

Inobediens quidam Propheta fuit, in cuius peccati vindictam, permittit Deus ut ab obuiò leone ingularetur. Et *Leo* (momente id textu sacro) *stat sicut cadauer.* 3. Reg. 13. 24. Querit Rupertus, quare leo non deuorarit hominem, quem trucidauit, quin enecto adlitterit? Respondet, id esse paradigma incommodi, quod asserre Dei seruis dæmon potest. Potestatem in corpus habet, illud torquere, vexare potest, sed non peruadere ad animam: *Stat, nec potest ad nocendum progredi & lira,* ait ille de Vict. Verb. t. 5. c. 6. Itaq; timere sibi à dæmone nemo debet, qui tamen si corpus afflicteret, animam tamen illæsam relinquit. Solum formidabile est, ac metuendum peccatum, quod saluo corpore animam inficit. Illud ergò, tanquàm pessimum quidam dæmon, pertimescendum, quia *peccatum est magnus dæmon.*

Potentia suæ demonstrationem apud Iobtem facturus Deus, de malo dæmone sub typo Leuiathan loquens, ait: *Nunquid feriet tecum pactum,* perinde ut ego factus cum illo inij? Certum mihi indubitatumq; est, quod non feriet. S. Gregorius querit, quomodo depacisci cum dæmone Deus queat, vel ob id, quòd *in pacto discordantium partium voluntas impletur,* atq; in vnâ sententiam animi alioquin discrepantes cœunt. Quomodo cōuenire Deo cum dæmone possit, quorum sunt tam aduersæ, semperque repugnantes voluntates? Quà verò in re conspirare votis & consentire queant, sic ut hoc velit Deus, quod dæmon, hoc dæmon, quod Deus? Respondet Doctor Sanctus, in tentationibus, quibus dæmon homines iustos exagitat, & diuexat, cum illo facere Deum: Nimirum dæmon illos insectatur, ut deiciat, Deus verò iactari illos atq; exerceri finit, ut fortiter oblucri maiores lauros, præstantiores coronas sibi pareat; itaq; cum dæmone sentit Deus, & cum Deo conspirat dæmon, qui conficiendis seruorum Dei coronis seruit: *Licentia tentationis pactum vocatur, in qua & desiderium tentantis*

toris agitur, Et tamen per eam miro modo Solutus dispensatoris impletur, inquit Magnus Pontifex. Secundum hæc ergo nobis bonus & commodus est dæmon, qui dum corpus pessundat, animam emaculat, & dum carnem afflicat, spiritum perpurgat. Hoc ergo time, si peccato inquinatus animus, non si a dæmone occupatum corpus.

De ficulnea illud memorabile, ac mirabile refert Plin. l. 15. c. 19. quod fructus huius arboris humorem in se gignit tam noxium, ut per illum nec maturescere, nec gratum contrahere saporem possit. Huic verò malo natura id remedij prouidit, ut culices quidam suo destituti alimento, in fructum huius arboris inuolent, eumq; oris sui spiculis perterebrent, quo fit, ut commodum afferant culices fructibus, quibus parare exitum putabant, nam foraminibus, quæ foderunt, effunditur malus ille humor, quem intus tenebant, itaq; maturescunt, & dulcescunt, oculis deinceps, ac palato grati: *Culicum operâ perficitur fructus*, inquit Plinius. Quod aliud tam opportunum exemplar rei, quam verissimè? Quot Christianos videas (dicam enim ita) qui nec maturi saris, nec benè, quantum par est, sapiunt? Quid verò agit Deus, ut eos perficiat, & ad maturitatem adducat? Dæmonum temptationibus, afflictionibus, vexationibus illos permittit, quibus fit, ut humiles, gratiq; ad Deum recurrant. Quid dæmon per istas effecit tentationes? Noxium humorem fructibus exemit, sicq; illos perfecit atq; ut maturescerent, fecit. In Sancto Iob, alijsq; talibus id videre licuit, quos altius subuexit dæmon, quò magis depressit: *Culicum operâ perficitur fructus*. Non sunt ergo mali nobis dæmones, postquam ad maturitatem adducunt fructus, ut Dei mensis inferri queant. Peccatum verò prorsus malum est, & solum lachrymas meretur, quia viriat, & corrumpit, atq; à maturitate prohibet fructus, ipsumq; *est magnus dæmon*, ut Magnus aiebat Basilus.

S. Hilarion (ut est apud Hieronymum) percutatus dæmone, qui se virginis cuiuspiam corpori insinuarat, *quare ausus fuerit ingredi puellam Dei?* id responsi accepit: *Et seruarem eam virginem*; velut dixisset: Inuasi corpus virginis, ut virginis illius quidam Cherubim essem.

Si verò tantorum bonorum occasionem dæmon præbet, & à peccato tam multa è contra mala redundant, rectè monet S. Basilus: *Fle super peccato*, quia *peccatum est magnus dæmon*, nec ille orci dæmon vires habet alias, quàm quas illi peccatum supeditat, nec alios neruos, quàm quos culpa mini-

strat, ob eamq; causam Magno Basilio *magnus dæmon* peccatum dicitur.

Ut enim in exordio mundi Solem ac Lunam Deus creauit, illumq; maioris, hanc minoris luminis nomine donauit, Gen. 1. ob id, quòd Luna alieno Solis lumine splendat, alioquin obscura, nisi ab illo lumen mutaret: Ita affirmare possumus, esse dæmonem maiorem, & dæmonem minorem. Lucifer (quod ad conciliandum nobis mala, quantum in illo est, attinet) est minor dæmon, peccatum maior, *peccatum est magnus dæmon*, à peccato nempe omne eademoni robur venit, & si quid valet, id à culpa sumit. Iuxta hæc non illachrymemur his, quos minores dæmones obsederunt, sed ijs tantum, quos maior dæmon, qui est peccatum, occupauit, peius namq; est esse obstrictum scelere, quàm insectum dæmone.

PERIOCHA III.

Eijciens dæmonium.

Deus permittit ut eueniant nobis mala, quò æstimemus bona, nunquam enim bonum satis est cognitum, donec perditum.

Go sic mihi persuasero, singulari Dei prouidentia permitti, ut multi, pro modo huius miseri hominis, sint cæci, surdi, muti, energumeni, cum antea oculis, linguæ vfu, auditu præditi, & dæmone essent vacui, ut maioris æstiment bonum, quo ante gaudebant, sumus enim ita comparati, ut non sit nobis in pretio bonum, quod est in vfu, demum verò magnificiamus, cum eo destituti sumus. Quis homo bonam valetudinem suam, quâ in præsens fruitur, pro dignitate vel æstimat, vel curat? Cum verò illam ægritudo sustulit, quantis votis expetit, iacturamq; eius quam acerbè sentit? Propterea dicebat S. Hieronymus: *Quid boni habet salus, languor ostendit*. Cum quis æger lecto decumbit, quàm vario ac pertinaci proposito se damnat ad abstinentiam omnium, quæcunque incommodare sanitati queant? Tunc apud illum obtiner salus, cum non habetur, nunquam enim tatis est cognitum bonum, antequam perditum.

Notate in hanc rem eximij Concionatoris præclaram quandam meditationem. Ierunt Reges Magi, ut Christum adorarent, & ne viâ exerrarent, stella quæpiam dux itineris, quò pergere oportebat, præmonstrabat, quod illi confessi aiebant: *Vidimus stellam eam in Oriente*, Ut intrârunt Hierosolymam,

subtraxit se stella, inde verò ingressis se reddidit, tantumq; lætitiæ attulit, ut videantur Evangelistam verba defecisse, quibus id satis amplificare posset: *Videntes stellam*, inquit: *gaussunt gaudio magno valde*; Matth. 2. 10. Nunc occurrit dubitare, quare Evangelista, non cum se illis primum conspicendam stellam præbuit, sed cum oculis, quibus subdlexerat, se restituit, tam vehementer illos gaudios memoret. Causa ea est, quam tractamus, bonum enim non est satis cognitum, nisi cum perditum, neq; in pretio, nisi cum non amplius in potestate, itaq; Magi etiam tunc, cum stellam semel ex oculis dilapsam denuò viderunt, *gaussunt gaudio magno valde*.

Quærit S. Petrus Chrysol. quare Deus velit ab homine oppeti mortem temporalem prius quam vitam obtineat sempiternam? *Qui potuit auferre mortem, quare hominem soluit transire per mortem?* inquit ille serm. 131. Respondet verò in hæc uerba: *Vitam Deus dedit, & mortem homini venire perduxit. Sed ille, qui aduersa non senferat, prospera seruare nesciuit. Bona, quam sint bona, scire, nisi malorum cognitione, non possumus.* Vitam, quam non perdiderat, tueri primus homo nesciebat, nec enim bona, nisi apud expertos mala, iustam habent estimationem. Idcirco voluit nos Deus succumbere mortis horrori, ut sit nobis carior vita beata: *Bona, quam sint bona, scire, nisi malorum cognitione, non possumus*, & post infirmitatem grauem grata magis salus accidit.

Opportunè hic occurrit id, quòd S. Prosper admodum ad mentem S. Petri Chrysologi de Protoplastis dixit. Quærit is, cur Deus permiserit, ut illi è tam sublimi gratiæ statu in tantam miseriarum villitatem, è tantis voluptatibus in tam acerbas ærumnas exciderent, demùm etiam è paradyso exules agerent in terra spinarum tantùm & tribulorum ferace. Respondet de vita contempl. lib. 1. cap. 19. *Miseri neglexerunt quid interesset inter bonum, quod amiserunt, & malum, quod incurrerunt, qui si amisso tanto bono nullum malum incurrerent, quale perdidissent bonum, forte nescirent.* Si nunquàm felici statu gratiæ excidissent, si nunquàm incundà terrenæ paradyssi amœnitate destituti fuissent, etiam quanta vel illius felicitatis, vel huius voluptas, non satis intellexissent. Ergò iacturam vtriusque faciunt, ut maioris æstiment, cum recuperarint usuram. Tuam enim maximò est in honore bonum, cum non in facultate, acceptinq; est cum recipitur, & enixiore studio conseruatur: *Dulcior enim fit salus,*

cum dolor excruciat, & sanitatis amissa dulcedinem languoris amaritudo commendat, inquit idem ibid.

Magna felicitatis incrementa fecerat regnum Roboam, qui pro eo, ut ob tanta augmenta Deo studiosus obseruiret, leges eius violauit cum ipse, tum regnum illius totum. Imperij eius anno quinto venit Sefac rex Ægypti Hierosolymam cum mille & ducentis curribus armatis, & sexaginta millibus equitum, peditum iniri numerus nequibat. Semcias Propheta ex Deo significabat Roboamo, quòd is illum destituere vellet, ab eo desertus. Vbi hæc rex, & qui ab illius consilijs, acceperunt, intellexerunt insse in se id supplicij decretum. Quorum demissionem ut vidit Deus, mitigauit sententiam superiorem, nuntiavitque, non velle illos prorsum manibus & libidini Sefac permittere, dicens: *Veruntamen seruiet ei, si sciant distantiam seruitutis meæ, & seruitutis regni terrarum*; 2. 1. Paral. 12. 8. Bona enim ratio status est, ut experiaris mala, quò antiquiora habeas bona.

In terra sua dupliciâ possidebunt; aiebat de Hebraeis Isaias 61. 7. quod LXX. verterunt: *Terram secundo possidebunt*; tanquàm dixisset vates: Captiui in Babylonem abibunt, perdent suam libertatem, patriæ commodis, lariumque domesticorum omni voluptate exuentur. Sed clementissimus Deus infelicitati illorum condolens, faciet ut pristinam libertatem recuperent. Et quid hinc consequetur? *Gaudium plurimum erit eis*; nunquam enim amplius defertur libertati, quàm cum per seruitutem ablata restituitur, & dulcior est post miseriam beatitas: *Bona, quam sint bona, scire, nisi malorum cognitione, non possumus.*

In hanc rem subnotauit Magnus Basilius, quòd illius verbis ex commentario in Psal. 29. subijcio: *Mos est sacri eloquij, si quando tristitia, lætaq; commemorat, tristitia lætis in ordine praponere.* Cuius eam rationem subijcit: *Frustus enim boni efficiuntur iucundior, tristibus iam exaltis, gratioresque est misericordia, quàm præoccupauit miseria.* Itaque ait Deus: *Ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam, & ego sanabo*; Deut. 32. 39. in quæ ille: *Quæ nos affligant, præcurrunt, beneficium penæ est posterius*, nimirum ut sit potius: Nullus enim tam fidus custos gratiæ, quàm is qui sustinuit miseriam. Hanc ob rem permittit nonnullos occupari, & malè vexari à dæmone, ut intelligant quantò præstantior hospes sit Deus, qui magna secum oblectamenta & commoda, quocunq; diuertat, adfert. Permittit item, ut incidamus in ærumnas peccati, quò æstimenus

memus felicitatem gratiæ, & *seruamus distantiam seru-
itutis Dei, & seruutis regni terrarum.*

PERIOCHA IV.

Locutus est mutus.

Existimatio hominis seu bona, seu mala à lingua.

A Trentiorem considerationem meretur, quòd
Anergumenum, quanquam is & videret iam,
& audiret, solum tamen Euangelista locutum me-
morat, cum dicere posset, vidisse præterea, & au-
disse. Magno tamen mysterio id de illo narrat, quòd
locutus fuerit, quòd significaret, nullà re alià tantam
potuisse conciliari fidem miraculo, quam quòd ho-
mo ille locutus, & benè locutus fuit. Reuera enim
nihil tanta pondera habet ad adstruendam, vel de-
struendam hominis existimationem, quanta bonus,
aut malus linguæ vsus. Nam cui mala lingua, is
tamen si alia bona multa habeat, nihil bonum habe-
at, nihil bonum habere reliquum videtur: vt cui
bona lingua, nihil mali habere videtur, habeat li-
cet mala plurima; sola enim bona lingua quoscunq;
cæteros hominis defectus occulit, & velut obtentâ
nube regit.

Vidit Isaias supremam Maiestatem in folio ex-
celso & eleuato, & *Seraphim stabant super illud.*

Quærit D. Ioannes Chrysostomus quis indicârit
Isaiæ, esse illa Seraphim, aut quæ signa in ijs vide-
rit, vt sic de illis existimaret? Responder, ex lingua
beatos illos Spiritus mox arbitratum fuisse & agno-
uisse. Nimirum *clamabant aliter ad alterum, San-
ctus, Sanctus, Sanctus*; cumq; nil nisi ad vniûs Dei
cultum spectantia verba ex illis audiret, Seraphim
sunt, illud aiebat, sat mihi est audisse illa, & au-
disse benè loqui, aliud argumentum non requiro,
qui enim bonam linguam, idem reliqua habet om-
nia bona. Recenseri inter Angelos potest, qui rectè
loqui nouit.

Constitutum erat Petro demonstrare innocen-
tiam, & vitam semper intaminatam sui Magistri ac
Redemptoris, quæ talis fuerit, vt peccatum non
fecerit vllum vel leuissimum, nec quicquam non vn-
diquaque perfectissimum, totius enim perfectionis
& sanctitatis consummatissimæ prototypon absol-
utissimum tota semper illius vita fuit. At videamus
quo illo efficaci argumento, & ratione id sacer Apo-
stolus euincat. Forte an ab raris, & prodigijs mi-
raculis fidem dicto fecit? Aut testem inculpatæ per
omnia vitæ adsciuuit admirabilis doctrinæ eius subli-

mitatem? Probatum dare illius innocentiam tali-
bus suffragijs poterat. Sed aliunde tamen argumen-
tum accersit diuinus Apostolus. Vnde verò?
Indè, quòd *dolus non est inuentus in ore eius*, nihil
fraudulenter, nec malè de quopiam, sed optimè de
omnibus semper locutus, bonam linguam habuit.
Dolus non est inuentus in ore eius; 1. Pet. 2. 22. his
paucis omnia dixi, inquit ille, nec enim quippiam
boni habere potest, cui mala lingua, nec mali ali-
quid habere videtur, qui bonam linguam habet.

Et sanè permagni momenti est loqui benè, &
nosse infrænare linguam suam, vel ob id, quòd hinc
omnis nostra existimatio tantopere pendeat, vt
quantam curam ponit homo Dei timens & obser-
uans in disponendis rebus suis, cum emigraturus è
vita, tantam & cautionem ad loquendum adhibere
debeat omnis Christianus.

De viro, qui meruit Dominum, sic ait Propheta
regis Psal. 111. *Disponet sermones suos in iudicio*;
quæ Marcus Flaminius ex Symmacho transtulit:
Disponet res suas in iudicio. Quid est disponere res
suas? Venit Medicus inuisum ægrum, videt infirmi-
tatem esse periculosam, febrem malignam (mala
salutis prognostica) & propter exigam vitæ spem
præcipit ægro disponere res suas, hoc est, condere
testamentum, statuere quid pro anima fieri velit, vt
expeditus ab hac vita in illam emigrare possit. Hoc
dicimus disponere res suas. Sic & Isaias aiebat Eze-
chiæ: *Dispone domui tuæ, eras enim morieris*, Isa. 38.
Quod ergo illud regij Propheta: *Vir qui timet
Dominum, disponet sermones suos in, siue cum iudicio*,
Symmachus vertit, *Disponet res suas*, siue statuet
de anima, & omnibus suis, tale est, ac si diceretur:
Vir iustus ac timens Deum eam attentionem adhi-
bebit ad loquendum, quâ res suas ordinare, & in-
stituere solet, cum è viuis abiturus, & supremas Deo
rationes est redditurus. Meritò illud, cum in lingua
omnis hominum, qualiscunq; illa, existimatio sit
posita.

De Præcurfore Christi Ecclesia canit, illum te-
neris sub annis ex hominum turbis in desertum dis-
fugisse, destituisseq; vrbes, vt sacraet solitudines.
At quo consilio commertia hominum declinans in
eremum secessit? Eo, vt *ne leuis saltem maculare vi-
tam summe posset*. Hoc habet hymnus Ecclesiasticus.
Non dicit petisse antra deserti, ne vel mundi vani-
tas illum circumferiberet, vel demonis astus in-
fraudem impelleret, vel caro blandimentorum su-
orum lenocinijs in casum inuesteretur, aut deijceret,
sed ne verbulo aliquo in considerationem splendorem

sanctitatis suæ obsecraret, *ne leui sultem maculare sitam fame possit*. Sola nempe inconspicua lingua nauum allinire vitæ attentissimæ potest.

Adferam huc aliquid sapientissimè animaduersum à S. Laurentio Iustiniano. Accusabant ipsam Innocentiam pessimi malitiæ ministri in domo Caiphæ, ponentesq; linguas suas in serenissimum vitæ illius cœlum plurima in eum congerebant commentitia testimonia. Dicebat autem illi periurus & sacrilegus Pontifex: *Non respondes quidquam? Vide in quantis te accusant*; Marc. 15. 4. Dic aliquid, quo amoliaris, quæ in te confingunt, crimina. Quâ gratiâ voluerit maleuolus iudex, vt Christus iustâ defensione improbas calumnias depelleret? Fortè hoc optauit, vt innocentiam Christi omnes intelligerent? Quis tam sacrum cogitatum tam sacrilego è pectore natum sibi persuadeat? Quare ergo Christum ad dicendum & loquendum adducere voluit? Responderet diuinus Venetorum Protopatriarcha: *Observabat Caiphas calide, si fortè ex ore Mediatoris aliquem incompositum sermonem agnosceret, propterea cæcæus, quod nihil falsis obiectionibus responderet, tentans si quo modo ipsum concitaret ad loquendum*, in tacentis quippè lingua nihil reperitur indignum. Hæc ille de Triumphali Christi agone cap. 10. Existimabat enim verbum vnicum inconspicuius sit esse inobscurandis omnibus illius quantumvis heroicis actis. At si verbum vnicum tenebras offendere famæ Christi potuit, tot verba, quot pleriq; leuiter effuciant, quantum rebus illorum obscuritatem afferent? Quare expedit, quod initio dicebamus, infranare linguam, illa nimirum sola, si benè modereris, potest obnubere quantacunque illa hominis errata, vt è contra, tametsi omnis alterius culpæ sit expers, suspectus de omnium scelerum abundantia esse potest, dum petulantem modò linguam habeat.

Itaq; prudenter dixit B. Chrysost. hom. 22. ad Pop. *Linguam sub duobus septis, dentibus dico, & labijs Deus conclusit, Et tanquam Verecunda Virgo nihil indiscretum loquatur*. Notate attentè, quod linguam cum virgine filiafamilias domus sensu comparauit: *Tanquam Verecunda Virgo*, inquiens. Habet vnus quidam pater filios plures, filiam vnicam, ex quibus quanquam illi sint insolentes, sediciosi, tumultuosi, turbulenti, sicarii, grassatores, non inde paternæ domui infamia nascitur: at si filia non satis honesta, & circumspecta fuit, vt debuit, ac decuit, lapsa que integritatis suæ iacturam fecit, sola illa turpissimam inurere ignominiam notam fa-

milie potest. Ita iubet Chrysostomus considerare, quod lingua intra sensuum domicilium *tanquam Verecunda* quædam Virgo est, & attendere quomodo illam moderemur, *Et tanquam Verecunda Virgo, nihil indiscretum loquatur*, tametsi enim sensus reliqui effundantur, non offendunt hominis existimationem, dum linguam tantum verecundam, modestam, attentam habeat, & taciturnam, quoniam *in tacentis lingua nihil reperitur indignum*. Contra verò, tametsi reliqui se contineant sensus, sola autem leuiter erumpat, & pronè labatur lingua, vt est filia domus, ita gesta hominis omnia deformat, & infamat.

Ea propter dicebat D. Gregor. Nissenus: *Idcirco tenuis illa membracula, qua cum ipsa lingua mentum inferius deinceps, franguntur, ne ineptè loquatur, & inconcinne*. Hæc ille Orat. de pauper. amandis. Quo significare prouida natura voluit, infranandam esse linguam, contrahendasq; sollicitè habenas, *ne ineptè loquatur, & inconcinne*, quia in illa totius existimationis summa est posita.

PERIOCHA V.

Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur.

Discordia Christianorum est triumphus diabolorum, hi nimirum nisi contra dissentientes nihil au-

Regnum, quod dissidijs ardet, euerretur, & corruet, sic vt ædificiorum eius ne lapis quidem lapidi deinceps hæreat, inquit Christus. Vbi enim concordia exulat, nihil esse perdurabile potest; vt è contra omnia constantissimè perseverant, & augescunt, vbi pax, & consensio viget. Nec aliud quidquam est, ex quo maiora lucra faciant dæmones, quam ex dissidijs Christianorum, quorum vt sunt appetentissimi ruinæ & perniciæ, ita velut certi, cum illos dissidijs animis cernunt. Sic enim ait S. Aug. Ser. 156. de Temp: *Triumphus demonum est dissensio Christianorum*, vt qui sciunt, certum ad dissidia consequi excidium. Consentientibus verò nihil incommodare possunt.

Genesis 15. obtulit Abraham Deo Vaccum & capram trimam, turturem quoq; & columbam, qui tollens diuisit ea, vacuum puta & capram, per medium, aues autem non diuisit. Cumq; hoc Deo sacrificium litaret, descenderunt volucres super cadauera, inquit

textus

textus sacer, quod S. Ambrosius Lira, & alij legunt, *descenderunt volucres super cadauera diuisa*. Submiserunt se aues (dæmonum symbola) vt se ex vacca & capra arieteq; infarcirent, quæ turturem, aut columbam attingere non sunt ausi. Quare depasti pecora pepercerunt auius? Myſterium textus innuat, cum ait, *descenderunt super cadauera diuisa*. Ad hæc delapsæ aues, hoc est, dæmones, ingluuiem indè suam expleuerunt, ab auius abstinerunt, quia hæc diuisa non erant, terra secta. Quo significatur magna consensionis & vnitatis potentia, vt quam aggredi, & bello appetere dæmones non auint, cum eos facile subigant, qui pacem temerant. & vnitatem scindunt. *Descenderunt volucres super cadauera diuisa*, nimirum ijs, qui contrarijs feruent, studijs, superiores imminet aues cæli dæmones orci.

Accipite grauem Theophylacti considerationem. Dicebat Christus: *Vnus ex vobis tradet me*; Ioan. 13. 21. Petrus, vt erat cæteris incitator, annuebat Ioanni, qui Christi pectori incumbibat, vt interrogaret, quis ille tam perfidus futurus. Sciscitabatur Ioannes, respondebatq; Christus, illum fore proditorem, cui intinctum ipse porrecturus esset panem. Iudæ ergo frustillum panis porrexit, & post buccellam introruit in eum satanas. Hæsitat hic Theophylactus, quare Euangelista nunc insinuasit se in illum post buccellam dæmona affirmet, cum ante iam dixerit, cor illius occupasse, *Cum diabolus misisset in cor*.

Respondet verò, sic accipienda esse dicta Sancti Ioannis, vt primo loco non prorsus in illum penetrarit, sed extrà solum pertentarit, nùm ad prodicionis scelus impellere posset, verùm vbi panem intinctum accepit, tùm penitus inuasisset, quodd eatenus velut cohærere Apostolis cæteris visus dæmonij fuerit, demùm verò ab illo Christus discessionem fecerit. Quando ergo ab alijs diuisus fuit, tunc introruit in eum audacter, arbitratus, distracto à reliquis homini nullas posse esse ad resistendum vires. Verba Theophylacti sic habent: *Quandiu vnus Discipulorum videbatur, & ex sancto illo choro, non habebat tantum accessum ad illum satanas, vbi autem illum diuisit Dominus & separauit ab alijs Discipulis, traducto eo per panem, tunc inuasit eum & à Domino derelictum, & à diuino choro separatum*.

Sed quid ego miror, quodd dæmoni & animus, & vires desint, quibus vnitatem scindat, quando, & diuina omnipotentia videtur nec posse, nec audere eos adoriri, qui consentientibus sunt animis. Audite.

Discurrebat per compita Nininitana Ionas succlamans: *Adhuc quadragesima dies, & subuerietur Ninine*; Ionæ 3. Ad mortem se vnusquisq; comparet, intra dies enim quadragesima nullus hominum reliquus erit, vno omnes fato interibunt. Terribilis erat sententia, formidabile decretum. Et non sit remedium super, quo diuinæ iustitiæ iri obuiam queat: S. Ephræm l. de Iona Propheta ait, quo cum ille talia ex Deo nuntiauit, effecta est tota ciuitas *Sicut corpus vnum, tota ciuitas sicut vnus homo erat appellata*, cumq; ad eum modum in vnum arctissime coisissent, resisterunt iustitiæ Dei, veniam & misericordiam consecuti. Vt videas vnitatis cum Deo congregi ausæ potentiam, & quàm sit incomparabilis atq; inuisa, quæ Numini cedere nescit.

Quàm verè autem dictum, quodd Deo videantur deesse vires, quibus concordēs & federatos expugnet, id ex eo arbitrari possis, quod ipse Dominus in illa mali serui parabola dixit, qui moras facientem dominum suum cernens, cœpit percutere consensuos suos, & cum ebriosis manducare ac bibere, vt est apud Matth. 24. Ad hunc aiebat Dominus: Itanè verò quia cūctiatur herus, tu cōseruis tuis es iniurius! Veniet, veniet dominus tuus in die, qua non speras, & hora qua ignoras, & supplicia de malefactis tuis sumet, quæ non existimas. Quid verò faciet, vt eum plectat? *Diuidet eum*. Quo modo, aut à quibus eum diuidet? Respondet Hugo Cardinalis: *Diuidet eum à consortio fidelium*. Quid verò necessum est diuidere eum, vt puniat? Quorsum ab alijs segregat; vt in eum animaduertat? *Diuidet eum*, vt consensionis & vnitatis vires ostendat, cui tantum desert Deus, vt cum quispiam, tamen peccator, cohæret alijs, tam sit commonitus & inaccessus, vt omnem sibi promittere securitatem queat, quando & Deum videntur destituere vires, quibus federatos & consentientes expugnet, itaq; vt vnum quempiam consceleratum hominem pro magnis demeritis plectat, *diuidet eum*, distrahetq; ab alijs, vt inter desperatos se deputare possit, qui discessionē ab alijs fecit. Est quidam capris damnatus, nec propterea desperat vitam, donec reliquos inter victos, in carcere agit, at cum ab illis produciatur, & segregatur, tùm spem omnem simul abiiecit. Quid cum malo seruo agit Dominus? Diuidit illum, atq; à contubernio cæterorum separat, & velut è loco sacro concordie abstrahit, sicq; omni illum præsidio nudat, & iam pro lubricine maciat, seruusq; malus de salute sua deinceps desperat.

Isaias vidit Dominum super solium excelsum & eleuatum,

uatum vidit & duo Seraphim, quæ stabant super illud, laudesq; supremæ illi Maieſtati exſoluebant. S. Ber. de verb. Ifa. preſtit hoc quod dicitur, *Stabant*, in-
quiens: *Bene duo ſtabant, & enim ſoli*. Duos verò conſentientes quis de gradu ſuo deiſciat? Quis ter-
ræ affligat? *Va ſoli*, qui ſingulariter agit ab alijs di-
uiſus, is miſer eſt, & cui condolere debeas, vt quem
neceſſum ſit occidere, dæmonum violentiæ ſuccum-
bere, triumphandiq; ex ſe materiam præbere.

S. Ioannes Chryſoſtomus obſeruauit, quòd Deus
Synagogæ vnum par fratrum pro fundamento ſub-
iecit, inſiciens: *Super Moſen & Aaron fratres po-
ſuit adificationis initium*; apud S. Thomam in cat.
aur. Matth. 4. Quod inditio fuit, non diu duratu-
ram Synagogam, quam vnum ſolum germanorum
par ſuſtineret. Deceuerat excitare Eccleſiam,
atq; vt prima illi fundamenta ſubſterneret, *Vidit
duos fratres Petrum & Andream*. Viſa eſt bona fra-
ternitas, ſolida viſa ſaxa, & quæ excellum Eccleſiæ
ædificium ſuſtineant. Sed quia Eccleſiam Syn-
agoga eſſe durabiliorem, & perennare volebat,
procedens vidit alios duos fratres, & velut in pretio-
ſam lapidi cinam incidiffet, alias duas indè petras
admodum germanas, & ſui per omnia ſimiles pro
eiufdem ſumptuoſæ fabricæ fundamento eruit, Io-
annem & Iacobum. Et quanguàm vtrinq; germani
eſſent, Petrus & Andreas, Iacobus & Ioannes, atq;
ob hoc commendatum habere amorem mutuum de-
berent, denud tamen illis eum commendandum pu-
tauit, dicens: *Hoc eſt præceptum meum, & diligatis
mutuam*; Ioan. 15. 12. Quid cauſæ, quòd tam enixè
commendandum exiſtimaui, vt ſe mutuo diligerent,
amplecterentur, amarent? Reſpondet S. Chryſoſt.
*Vt non ſolum per naturam, ſed etiam per gratiam
firmiter charitas habeatur*. Ob hanc ergò cauſam tam
ſtrictè deuincire mutuo hos fratrum germanorum
animos Chriſtus curauit, vt Eccleſia tam fixis ac
ſtabilibus nixa fundamentis, quàm ſunt duæ fra-
ternitates, fixa ac ſtabilis perſiſteret, neq; vel ten-
tationibus dæmonum, vel perſecutionibus tyranno-
rum, neq; hæreticorum ſecti: & inſectationibus, ne-
que vlla vi vnquam labefactari, aut deiſci poſſet,
eamq; ob rem, inquit Chryſoſt. *Eccleſiam ſuper duos
fraternitates adificauit*. Fraternitatem enim
quis expugnare poſſit? Contra vnani-
mes quis producere ſigna
auit?

P E R I O C H A VI.

Cùm fortis armatus.

*Fortis eſt dæmon, ſed hominis præſidio obarma-
tus, in quo tam vehementer conſidit, vt inter maxi-
mas anguſtias illum ſibi patronum aduocatum ad-
ſciſcat.*

Dignum conſideratione eſt, quòd Chriſtus dæ-
monem fortem armatum vocat, *Cùm fortis ar-
matus*; ſe verò non fortem armatum, ſed fortiorem
abſolutè appellat: *Si autem fortior illo ſupernenerit*.
Cuius ea eſt ratio, quòd Deus fortitudinem à ſe ipſo
habeat, nec aliunde mutuetur, dæmon verò fortis
non ſit, niſi armatus, ex ſe enim nihil valet, atq; vt
quidquam poſſit, armorum & militum adminiculis
vtitur. Armorum verò illius præcipua, & dux belli
potentiſſimus, cuius illi potiſſimus ad omnes eru-
ptiones vſus, & cui plurimùm tribuit, vnus homo eſt,
cui tantum fidit, cùm ſuis viribus diffidit, vt inter
ſupremas anguſtias illi ſe patrono auxiliari commit-
tat, cuiusq; adminiculo vtiatur ad peragenda, quæ
facta cupit.

Iniultam cacodæmon innoxio Abeli necem pa-
rabat, cumq; per ſe ipſum adoriri candidam illam
innocentiam non auderet, veritus illius ſanctitatem
& integritatem, incitauit Cainum, vt is violentas
fratri manus afferret. Nec magnoperè illum rogare
opus fuit, extemplò enim foras eum eduxit, natu-
ræque & fraternitatis iure violato *interfecit eum*.
S. Chryſoſt. hom. 7. in op. ad Rom. ait: *Dux huius
belli erat ſatan*, ille archiſtrategus, qui iſtam con-
cinnauit necem. Sed quem ad modum? *Aſſumpto
in militem Caſno*, illiusq; ſuppetijs vſus. Ad malè
agendum enim plus illi vnus homo conſert, quàm
totæ inferorum legiones commodare poſſint.

Cum hæc, quæ tractamus, pro concione Chri-
ſtus diceret, interpellauit eum quidam, vt eſt apud
Matth. 12. 47. inſiciens: *Ecce mater tua, & fratres
tui foris ſtant quærentes te*. Dixit hæc ille homo,
& ſermonem abruptit, quo dæmonem Chriſtus per-
ſtringebat. Ægrè ferebat ſatan detegi à Chriſto
fraudes, & impoſturas ſuas, cumq; per ſe curſum
orationis ſiſtere non auderet, quid egit? Hominem
aduocatum patronum adſciuit, eiq; hac in neceſſi-
tate ſe commendauit, & quod ipſe tentare veritus
fuit, id homo perfecit. Hoc Chryſoſt. ibi in imperf.
ita effatus: *Venit aliquis quaſi diabolus aduocatus, qui
humano ore verba diabolica loqueretur, & interpella-
uit*

uit verba Christi dicentis, quæ abrumperet dæmon non ausus fuit. Notate illud: *Venit quasi diaboli advocatus*. Delegisti tibi patronum tutelarem sanctum Petrum, Paulum, Ioannem Baptistam, aut Evangelistam. Incûrris fortè in angustias, ex quibus cum emergere posse diffidis, Sanctorum Patronorum tuorum opitulatrices manus imploras, vt subueniant inter ærumnas periclitanti, sunt nempe tui Patroni advocati. Ad hunc modum homo est *diaboli advocatus*, qui cum se in necessitate positum videt, illum auxiliarem advocat, vt sine quo nihil valeat, nam si quas vires habet, illas à subsidiario homine habet.

Eodem nomine S. Irenæus donauit Hæreticos, & à fide apostatas, dicens l. 3. c. 39. *Hæreticos & apostatas se faciunt Veritatis, & advocatos se serpentis ostendunt*. Meritò autem sic illos vocat, quid enim sine talibus advocatis dæmon posset?

Propheta Regius hoc indicauit, inquit: *In Deo sperans, non timebo quid faciat mihi homo*; Psal. 55. 11. Sed vide sis, Propheta Sancte, esse præter hominem alios, quos pertimescere debeas, dæmones, aio, qui tentationibus & persecutionibus suis magnas sæpè adferunt molestias. Quid ni ergò dicis, *In Deo sperans, non timebo quid faciat mihi dæmon*? Propheta tanquàm expertus locutus est, itaq; dixit, pro singulari erga Deum confidentia ne quicquam timere hominum quascunq; machinationes, vt qui sciret tutissimum se à dæmonibus fore, dum ab hominibus tantum securus esset, nullæ enim sunt dæmonum vires, nisi eas auxiliares homines subministrant.

S. Gregor. Nissenus hom. de B. Stephano ait, à solo dæmone accusatum, damnatum, saxi appetitum & obrutum S. Stephanum: *Omnium aduersus Stephanum fungitur officio, accusatoris, iudicis, carnisficis, & reliquis totius ministerij mortis*. Quomodo istud, quando scimus fuisse homines, qui falsò eum per calumniam accusarunt, iudicarunt, saxiq; interemerunt? Respondet vir sanctus, id ab vno dæmone factum, *cum varijs modis Iudæis sese inferuisset*. Homines indutus, eorumq; opera vsus, omnium etiam functus est officijs, *accusatoris, iudicis, carnisficis*. Notate dicendi formulam Nissenii: *Cum sese Iudæis inferuisset*. Pyrum syluestrem, siue arbo-rem quamcunq; aliam, vt meliores fructus proferat, alieno trunco diligens hortulanus inserit, surculus enim institutus præstantiores fructus, quàm arbores reliquæ, edit. Dæmon elegans surculus est, fraudum architectus, mendaciorum sator, crudelitatis author eximius, atq; vt consiliiorum suorum fructus,

quos optat, producat, quid agit? Homini cuiuspiam se inserit, atq; hoc modo omnia illius vota obtrinent. Itaq; solum dæmonem, quin si etiam toto orco comitatus veniat, facile effugias, sed vt ab inserto dæmone euadas, multis præsidij opus habes. Huc enim alludit Nissenus, cum ait: *Cum se Iudæis inferuisset*; quid n. citra humana adminicula dæmon queat?

Hinc mihi sese aperiunt quædam S. Gaudentij abstrusa verba. Is de hominis Christiani domo sic ait: *Sit domus Christiani ac baptizati hominis immunis à choro diaboli*; ser. 8. Quid sibi vult, quòd Gaudentius in domo hominis Christiani non vult esse chorum diaboli? Ab hoc simili id intelligetis. Fit vt Religiosum pietatis ac solitudinis amantem validior arietet diaboli tentatio, quam vt inoffensâ animâ effugiat, ad chorum confugit, atq; ibi Deum appellat, auxiliumq; eius implorat, vt cum triumpho abire è conflictu illo queat. Tabet nunc S. Gaudentius, vt ne domus hominis Christiani sit lararium dæmonis: *Sit domus Christiani ac baptizati hominis immunis à choro diaboli*; in quibusdam enim ædibus suum Inferi chorum habent, quoties namq; dæmon rem arduam molitur, quoties deijcere hominem cogitat, ad hominem alium occurrit pro subsidio, eiusq; operâ vsus, potitur votorum. Atq; hunc ad modum Christiani hominis domus, dæmonis est chorus.

Itaq; sic existimo, dæmonem, si interrogaretur, quare cum solus congregitur, sæpè irritò conatu pugnat, neq; expugnat, id responsi daturum, quod Christo paralyticus dabat, inquit: *Hominem non habeo*; Ioan. 5. 7. qui me in piscinam abijciat, in quam ipsum me ego per impedita membra præcipientem dare nequeo. Si plures dæmones, qui tentant, nec superant, scisciteris cur non triumphent, idem quod ille reponant: *Hominem non habeo*; destituunt nos auxiliares homines, sæpè illorum non suppetunt suppetiæ, itaq; nihil obtinemus, nos enim velut paralytici, ac solutis membris sumus, qui absq; homine promouere gradum non possumus, homo enim pro pedibus nobis & manibus est. Eam ob rem dæmon dicitur *fortis armatus*, sed humano auxilio roboratus.

PERIOCHA VII.

Assumit alios septem nequiores se.

Homo nonnunquam tam sceleratus efficitur, atq; in eam extremam malitiam deuenit, vt ex Angelorum discipulo doctor fiat demoniorum.

Chriftus ait, dæmonē domo pulſum, cūm non aliam, in quā ex ſententia ſuā uiuat, prioris ſimilem reperit, nuperam repetere, atque ut in vadat, ſumere *alios ſeptem nequiores ſe*. Septem hi alij ſubſidiarij, ex multorum ſententia, ſunt ſeptem peccata capitalia, & aliorum verò opinione ſunt alij dæmones truculentiores, & non deest, qui dicat, eſſe homines. Atq; hoc poſtremum à verò non abeſſe ſuperiori Periochā ſatis probatum dedimus. Neq; hoc magnum, quod peiores dæmonibus homines dicantur, quando horum adminiculo peſſima conſilia ſua perficiunt. Eſt nempe quidam tam malus homo, ut cūm tradere ſe vitijs, & cœcari incipit, dæmonem malitiā ita ſuperet, ut non malus, ſed non bonus ſolūm videatur dæmon cum illo comparatus. Nec eſt, quo exaggerare amplius rem hanc poſſis, ex quo intelligas, quo peruerſi & conſcelerati malitia pertingat.

Deum ac Dominum ſuum ſuaue compellans Dauid; aiebat, *Pſal. 42. Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſanctā, ab homine iniquo & doſoſo erue me*. S. Ioannes Chryſoſtomus in 2. pſ. expoſit. ait, hoc loco per gentem non ſanctam intelligi dæmones. Sed tunc illud miriſſimum in modo loquendi Prophetæ, quod cūm homines ac dæmones, à quibus vtrinq; laceſſebatur, iungit, homines vocat iniquos & doſoſos, improbos, impoſtores, dæmones verò ſolūm gentem non ſanctam. Et non poterat dæmoni dicere Balæna, quæ omnes ſimul homines deglutire cupiat? Non poterat appellare illum vel leonem ſanguinis humani ſicientiſſimum, vel aliquid tale, quo feracitate eius exprimeret? Poterat. Sed è regione hominis poſitum illum conſiderabat: dæmon verò infernalis cum peruerſo & extremè malo homine comparatus, ſic ab illo malitiæ magnitudine ſuperatur, ut cum illo compoſitus dici malus non poſſit, ſed tantum non bonus, non ſanctus vocari poſſe videatur. Itaque Vates regius cūm de cacodæmone loquitur, ait: *A gente non ſanctā*; non ſanctum vocans dæmonem, cūm hominē iniquum & doſoſum appellat. Ex quo videas, quid ſit homo, quem Deus à ſe abdicauit, & qui ipſe arbitrio ſuo habenas permiſit laxiores, poteſtatemq; voluntatis & omnis lubidinis fecit.

Attentionem poſtulat, quod ſubiſcio. Ibant in Bethlehem reges Magi adoraturi recens natum Saluatorem. Tranſeuntes autem Hieroſolymam, tale quid ſciſcitabantur: *Vbi eſt, qui natus eſt, Rex Iudæorum?* Turbauit hæc res Herodem tyrannum, quod audiret adeſſe regem legitimum. Conſultuit

itaq; peritos legis, qui quod res eſt, dicebant, aiebantq; vaticinio prædictum, quod è Bethlehem Hebræi populi dux proditurus eſſet? Diſſimulauit animum ſuum rex tyrannus, cūmq; intelligeret regibus Magis cultum ire, & debite adorationis cultum regi cœlorum ac terræ pendere, inquebat: *Ite, & renunciate mihi*, Matth. hic abitus ſanctorum regum (ante hæc idololatrarum) ad deuenerandum Deum ſuum, typus eſt illius, quod in baptiſmo agitur, quando Chriſtianus abrenuntians dæmoni ad partes Dei tranſit. Benè iſtud hæcenus. At in baptiſmo homo non homini, ſed dæmonis fractioni renuntiat. Quid ergo in typo baptiſmi homini, non dæmoni renuntiat? Dicit nempe Herodes? *Renuntiat mihi*, Magnum habet myſterium, quod in typo baptiſmi renuntiatum fuit homini, cūm in baptiſmo renuntietur dæmoni. Quare iſtud? Cur non cum veritate typus, cum viſo pictum conſentit? Immò conſentit. Nam quod in typo homini, in figura dæmoni renuntiantur, res vna eſt, homo enim peruerſus, qualis Herodes, euadit in dæmonē, & illo peior efficitur, ut proinde peſſimo dæmoni renuntiet qui homini tali renuntiat. Id magno verborum lepore S. Petrus Chryſol. ſerm. 158. in verbo, *Renuntiate*, perſpicuè ludens ſic expreſſit. *Cōuenienter dixit, Renuntiate mihi, quia ſemper diabolus renuntiat, qui peruenire feſtinat ad Chriſtum. Chriſtianus futurus, cūm audit à ſacerdote, Renuntias diabolo? reſpondet, Renuntio. Proprie ergo à Magis Herodes ſibi renuntiare dicit, qui ſciebat diaboli tenere locum, implere perſonam.*

Notate hæc duo extrema verba, *Diaboli tenere locum, implere perſonam*. Homo locum tenens eſt diaboli, qui omni rerum ſuarum curā vacat, poſtquam eas homini credidit, cuius ope ad ſupremas neceſſitates vititur. Cūm verò de Herode ait Chryſol. impleſſe perſonam dæmonis peſſimo illum dæmone deteriore fecit. Fit ut Epicoſopus renuntietur quidam, illo honore quidem dignus, ſed corpore tantuſillo, ut vix cadere poſſe videatur in tantillum homuncionem tanta dignitas. De illo dici ſolet: *Bonus Epicoſopus eſt, ſed Epicoſopus ſedem non implet*; hoc eſt, authoritatem dignitatis parem non habet. De Herode ergo ait Chryſol. *Sciebat diaboli ſe implere perſonam*; vel ut dixiſſet: Malitiā crudelitate, tyrannide, omni deniq; flagitiorum genere opertus dæmon partes muneris ſui probè exequitur (non hanc illi laudem negamus) ſed perſonam tamen dæmonis non implet. Quis verò ille implet? Homo. *Sciebat enim Herodes diaboli ſe implere perſonam.*
Homo,

Homo dæmonis sedem totam explet, postquam enim semel frontem perficere, cœcari & improbitati se addicere cœpit, pessimo dæmone deterior euadit.

Quadrage hinc rei ad quod S. Antiochus ait, dæmonem magnopere curare, vt hominem in ærumnarum abyssum deirahat, adeo vt in cibum illius iam vertatur. Quâ graciâ dæmon hominem in cibum suum vertere satagit? vt ex malo dæmone in dæmonem pessimum proficiat. Nopius exploratum est, quod nutrimenta pro suarum qualitate diuersitate diuersas in homine efficiunt operationes, vt pro conditione eorum, ex quibus victitat, homo vel proficiat, vel deficiat? Id nemo inficias ierit: Hoc verò est, quod dæmon spectat, dum homine vescitur, vt inde magis crudelis, furiosus, vindictæ appetens efficiatur. Apud nos cum hominem cernimus ignauum, ac meticulosum, dicimus: *Gallinis plurimum vescitur*, Erisset nichis dæm lauter *Genneu* vt significemus, cum meticulosi animalculi pastu pauorem elicias, quasi simul & talem cibum inuentriculum, & in animum formidinem transmissit. Ita de cacodæmone effertiore pronuntiare possumus: *Mulro is dæmon homine vescitur*, quale nempe alimentum, tales operationes.

Ideirco aio, corrigendum esse illum loquendi morem, quo de arroganti & crudeli homine dicere vsitamus: *Ille homo dæmon est*; nec enim satis ita exprimimus talis hominis seu fastum, seu atrocitatem, homo enim dæmone ipso nequior dæmon est: At vbi fortè occurrat dæmon sanguinolentus, rabiosus, ferox, aptè dixerimus: *Ille dæmon homo quidam est*; homo scilicet, cum virtutum semel frœnum excussit, talis euadit, vt ex discipulo Angelorum fiat didasculus dæmonum.

Homo pius & sanctus Angelorum est discipulus, quorum disciplinæ se tradere, & doctrinæ præbere aures iuberet Exod. 23. 21. vbi sic habes: *Obserua eum* (puta Angelum) *& audi vocem eius*, rectè omnia facturus, si eius monitis acquiescas. Vide ergo in quàm miserandâ vilitate decidat cœcus & peruersus homo, quando ex discipulo Angelorum eò descendit, vt fiat magister dæmoniorum, sic vt ipsos instruere possit, & erudire.

Notate. Profectus è domo paternâ filius prodigus, omnia sua dilapidauit, tantamq; penuriam & egestatem incurrit, vt dominum seruus quærere opus habuerit. Inuenit dominum, qui misit illum in villam suam, vt pasceret porcos, Luc. 15. Fuit is prototypon peccatoris, qui è domo Dei ad partes dæmonis transit. Huc enim collineat parabola, vt id si-

gnificet. Sed quid porci adumbrant, quos pascere dicitur? S. Augustin. apud D. Thom. in caten. aur. Luc. 15. ait: *Porci sunt immundi spiritus, qui sub ipso erant*. Subiectos ergo habebat dæmones. Titus Bostrensis inquit: *Alijs perditionis formâ efficitur*, velut instituens illos ad omnem improbitatem, & sceleratè viuendum erudiens. Id ex eo videas, quod pertæsus malæ vitæ, atq; in se reuersus decreuit ad patrem reuerti, dicens: *Surgam, & ibo ad domum patris mei, & surgens veni*. Querit Titus: *Vndè surrexit*. Respondet: *E peccatorum cathedrâ*, ex quâ dæmones doctor instituebat. Homo enim quando probus ac frugi, Angelorum est discipulus, cum verò perditè malus, ita perueratur, vt fiat magister dæmoniorum. Velut enim cum quis Parisijs Theologiæ studet, ac posthac à dæmone victus transfugit Geneuam, ibi mox ad magisterium Caluinismi prouehitur, qui paulò ante doctrinæ Catholicæ erat discipulus: Ita peccator fit didascalus dæmoniorum, quando fit perditè impius, qui nuper erat discipulus Angelorum humilis ac subditus. Ab homine ergo malo liberet nos Deus pro suâ infinita misericordia & clementia, vt qui plus nobis, quàm dæmon ipse, incommodare possit.

P E R I O C H A VIII.

Beati qui audiunt verbum Dei.

Tres matres hebet Christus, Mariam, Gratiâ Sapientiam, Matri autem Sapientiæ, quæ est verbum diuinum, eum venerationis cultum debemus, quem Matri Mariæ, & Matri Gratiæ.

Fœlices & beatos pronuntiauit Christus studiosos verbi sui diuini auditores, in illo enim, eiusq; obseruantia salutis nostræ positum est remedium. Quapropter multum illi honoris ac venerationis debemus, ob id etiam quod est quædam Mater Christi.

Guericus Abbas sermone 5. de Natiuit. Christi tres ait esse illi Matres, quarum prima Virgo Maria, secunda Gratia, tertia Sapientia, quæ suis erga Christum officijs sibi admodum sint similes, illudq; commune habeant, quod suo quæque modo illum inumbret, contegat, & obnubat, & maior sit omnium erga illum reuerentia. Mox vt natus est Christus, Mater Maria quibusdam assumentis pannorum involuit infantem. Sic Mater Gratia dispensatorijs speciebus rerum, panis puta & vini in Sacramento Eucharistia;

ritiæ, eiusdem sacri corporis nobis obtegit veritatem. Sic etiam Mater sapientia anigmatibus & figuris arcanam diuini Verbi contegit maiestatem, vt sit maiore in pretio, enixiusq; colatur, quod minùs intelligitur.

Hinc accipio, quantum reuereri debeamus prædicationem diuinam, & sapientiam Euangelicam, cum sit Mater Dei, & Verbi æterni, per quam sit, vt in animabus nostris generetur. Certè cultum illi nihilo inferiore debemus, quàm Matri Gratiæ, quæ in augustissimo altaris Sacramento elucet. S. Augustin. l. 50. Homel. hom. 26. hæc de re sic pronuntiat: *Non minus est Dei Verbum, quàm Christi Corpus, & ideo quantà sollicitudine obseruamus, quando nobis Christi Corpus ministratur, & nihil ex ipso de manibus nostris in terram cadat, tanta sollicitudine obseruemus, ne Verbum Domini, quod nobis erogatur, de corde puro pereat, quia non minus reus erit, qui Verbum Dei negligenter audierit, quàm ille, qui sua negligentia Corpus Christi in terram cadere permiserit.*

Quod hic subiiciam, id tale est, vt magnum asferre Christianis Catholicis ruborem possit, quod volo magni à vobis fieri, quia magno cum plausu ab auditoribus acceptum, vbicunq; à me dictum. Vendidit Magistrum suum Iudas, & triginta non amplius argenteis vendidit; *Constituerunt ei triginta argenteos*, inquit S. Matthæus 26. Quærit S. Paschasius ibidem, quod consilium esse potuit & infamis discipuli, qui triginta solum argenteis Christum vendidit, & Iudæorum, qui tam vili pretio emerunt. Respondet, id Iudam, ac Iudæos fecisse, vt eum verimq; quàm possent despiciatissimè abiectum facerent, adedò triginta (quod nulli homini alteri probum accidit) argenteis venalem dedisse. Triginta ac tres annos inter homines homo Christus egerat, ex quibus triginta priores totidem argenteis, vno videlicet quemq; annum argenteo, emerunt, quo significare voluerunt, tam vilem ac fordidam fuisse ipsius vitam, vt maioris quàm argenteo vnusquisq; illius annus emi nec posset, nec deberet, nisi quod etiam sic nimiam in illo pecuniam collocari putarent: *Tot argenteis emitur, quot annis peregrinatus est in hoc mundo &c. ad baptismum*, inquit ille.

Hic ego illud quæro, quid factum, quod reliquis tribus, quos Christus supra triginta vixit, annis non constituerunt pretium, non deputarunt suum cuiq; vel argenteum? Causa fuit, quod ij fuerunt anni prædicationis, quibus suam illis doctrinam mi-

nistravit, & quanquàm eam audiissent ab hominè, de quo abiectissimè sentiebant, sat illis tamen erat, fuisse prædicationis eos annos, vt nullum ijs pretium designarent. Tamen enim improbißimi & contaminatissimi essent Scribæ & Pharisei, tamen perfidissimus Iudas, par tamen ijs annis pretium inuenire non posse putabant, quos vel Christus (quem vilissimum habebant) prædicando transmiserat.

Aod cum designasset animo necem, quam inferre Eglon regi volebat, sedentemq; illum in æstiuo cœnaculo solum reperisset, sic appellauit: *Verbum Dei habeo ad te*; Iudic. 3. 20. Vix audiuit mentionem verbi Dei fieri Eglon, quando tamen erat *crassus nimis*, vt eum scriptura delineat, & Rex, *statim surrexit de throno*. Quare istud? Respondet Abulensis: *In reuerentiam Verbi Dei, & non audiret illud sedendo*. Dixerat Aod, verbum Dei habere, quod illi annuntiaret, quando is statim à sella se proripiens constitit, vt eo Dei verbum cultu deueniret, indignum arbitratus, si illud sedens auscultaret. At si homo gentilis tantum detulit Dei verbo, quantum illud obseruare debet Christianus Catholicus, quod est Mater Sapientia, quod est ros animarum, & nutrimentum earundem, quod aperit fores gratiæ, & inducit in gloriam. *Ad quam perducatur, &c.*

Feriâ II. post Dominicam III. Quadragesimæ.

Medice cura te ipsum. Luc. 4. 23.

Vam familiare est arroganti, existimare sibi iure debitum, quidquid alijs gratuito præstitum! Et quàm vitiatum humilibus, vt quamuis magno ad se merito quidquam spectet, quod alijs gratis conceditur, sibi tamen id gratuito, iure alijs præstari putent! Affluit scriptura huius rei exemplis, alterius verò commodum proposito nostro speciem dederunt Nazarethani, quibus Christus aiebat; *Vtq; dicetis mihi, Quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua*. Quod alijs gratuito concessum, id sibi iure debitum volebant. Malus negotiandi apud Deum modus, à quo vt quidquam obtineas, nullum efficacius humilitate medium. *Valles abundabunt frumento*, aiebat Rex Propheta Psalm. 64. 14. non superba fastigiatorum montium.

montium cacumina, sed humilia profundarum vallium arua triticum, atque id genus frumentum magna copia uberrimè afferent. Id ex S. Augustini commentario tale est, ac si dixisset: *Humiles populi multum fructum afferent.*

Vt possim hodie fructum vobis aliquem dicendo afferre, diuinæ gratiæ ope opus habeo, quam dum à Patre luminum, & misericordiarum Deo expecto, aurium vestrarum, & animorum beneuolentiam imploro.

PERIOCHA I.

Fac in patriatua.

Quà ex re Deum à se alienum homines arbitrantur, eà nonnunquam magis commodat & fauet.

Quàm grauius humanum plerumque fallitur iudicium, quando homines volentes indagare diuinæ gubernationis secretum, sæpè inconsideratè æstimant, seuerius secum agi, qui si rem diligentius ponderarent, reperirent pientissimi Patris suauitatem potius quam iudicis iram esse, quod asperitatem malè interpretantur, & quam facilitatem & benignitatem putant, eam subinde durum esse supplicium, & magnam bilem. Penetrare intelligendo in secretum viarum, & arcanum iudiciorum eius nemo potest, voluntati autem illius diuinæ nos inclinare, humiliterque submittere & permittere omnes debemus, sæpè enim cum nos designari & auersari Deus creditur, tunc nobis admodum est amicus, uti non raro pœnas de nobis sumit, cum beneuolentem suspicatur.

Magnus ille diuinæ legis Zelator Elias regem Achab olim compellans, aiebat: *Viuit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sum, si erit annis his ros & pluuia, nisi iuxta oris mei Verba*; 3. Reg. 17. 1. Cui non adferant magnam admirationem sancti vatis tam aspera verba, dicentis, nec pluuiam, nec roris quidem guttulam inde à Deo descensuram, qui pro more beati Moysis intercedere apud Deum, & iram eius mitigare, iocitarumque sedare precibus animum Numinis debebat? Quid est ergo quod contra facit, denunciatque Deum sterilitate & fame damnaturum terram, nec prius finem pœnæ fore, quam ipse cessare velit supplicium, qui indicat, *iuxta Verba oris mei*. Illenè verò amor Patris erga filios! Eanè charitas Prophetæ erga suos populares!

Respondet Abulensis, ab amico, non alieno ani-

mo profectum, quod Elias & dixit & fecit, & beneuolentissimum se Israëlitis eà re præstitisse, ex quo nos fuisse ab eis alienum existimamus. Ratio huius ea est, quia Israelita erant magni peccatores, & non corrigebantur, Deo dante eis prospera, idcirco consilens cecitatis eorum, petiuit, & non plueret super terram aliquanto tempore, & sic cognoscentes à Deo pœnam inflatam propter iniquitates suas, emendarentur, & sic orauit. Hæc ille quæst. 6. Piè rigidus, amanter seuerus, condolens cecitatis eorum; rogauit Deum, ut terræ sterilitate illos mulctaret, ut isti sapere, ut errata sua nosse inciperent, & ad vitæ sanctioris studia se conuerterent. Ergo amor fuit, quod oculi carnales maleuolentiam, & animi indignationem malè iudicant.

Speculum pœnitentiæ, & solamen peccatorum Maria Magdalena dirum lachrymabatur, cum sacrum Domini sui cadauer non reperiret, quod studiosè, deuotissimèque perquirebat. Et quanquam vacuum iam sepulchrum videret, inclinauit se tamen iterum, semel vidisse non contenta, si fortè occurreret oculis oppidò carior oculis thesaurus. Dum hæc agit, videt duos fulgentissimos Angelos, vestitos albis, qui dicebant: *Mulier quid ploras?* Ioan. 20. 13. Drogon de Passione Domini admiratus Angelorum sciscitationem sic eos appellat. *Equidem benè noueratis, ô piissimi Angeli, quid plorat, quare illa commemorando sterium in istius excitatis?* Non videtis merorem hinc eius nouis duplicari pœnis, dum lachrymarum ab ea causam, quam non nescitis, expetitis? Et si quemuis tristem boni, quod perdidit, recordatio affligit, quid vos huius mulieris cruciatus exaggeratis, dum amissi dominici corporis, & tantæ rei perditæ memoriæ refricatis? Quis non ab animo alieno, aut non satis æquo factum dicat, quod ij luctum afferunt, qui lenare dolorem debebant?

Eamò verò contemptionem, aut dedignationem, morositatemque interpretaris? Non intelligis quod agitur, inquit Drogon, si putas nimis asperos, & duriusculè seueros erga Magdalenam fuisse Angelos, dum illi in memoriam reuocârunt bonum, quod perdiderat, itaque accenderunt dolorem, auerunt luctum: Nam eà re dulcè amantes, & piè in illam beneuolos se probârunt. Vt enim tristem animum religiosæ illius mulieris inuaderet triumphalis resurrectionis Christi insperatum gaudium, luctum omnem fugari, & totas prorsum abstergi lachrymas necessum erat. Ergo quò vberiores illi lachrymas excutiebant, edviciniorum illam risui faciebant,

ciebant, & cùm duplicabant pœnas, adducebant propius solatium, adeò quâ re plùs torquere illam & affligere videbantur, eâ impensius fauebant, & fovebant amantiùs: *Propè erat insperata consolationis gaudiùm, ait ille, idèò tota huius doloris, & plorationis excurvat.* Ut videas, quàm infelices sæpè rerum arbitri sint homines, qui non rarò irati Numinis supplicium putant, quod est amici beneficium.

Cùm nobis curam & vigilantiam pius Magister noster commendaret, quâ vitæ nostræ attendere, & mortem oppleriri debeamus, in perpetuis excubijs agere iubebat, ne illa nos incautos, imparatosq; inueniat, dicens: *Sint lumbi Vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus Vestris;* Lucæ 12. 35. hoc est, esse semper vigiles, & expediti, discipuli mei, ut vos paratos inueniat Dominus, quando ille cunque veniat.

Quis non hanc terribilem legem clamet, quæ perpetuùm vigiles, & semper expectatos vult homines, idq; ita, ut neq; noctu, neq; interdiu vel admomentum claudant oculos? Ergone nulla permittetur lassis membris requies? Hic iam, hic laxæ patere querelis fores videntur, vt dicere queamus, esse nobis tam inhumanum ac difficilem Dominum, vt vix respirare, conuiuere oculis ne vix quidem permittat.

Sed heus boni viri, exclamat S. Petrus Chrysol. serm. 24. iustanè vobis vestra facerimonia videtur? Ego verò vos falli ostendam, quiamque vt intelligatis, prolixitatem, & largam beneficentiam esse Domini, quàm vos alienationem, & auersionem interpretamini. Nonnè dicitis, quòd inhumanus, nimiumque austerus est Dominus, qui perpetuas ducere vigilias præcipit? Videte quomodo totum contra eueniat. Quid enim illud omnium maximè expetitis? Post cælum nihil vobis antiquius, nihil carius, nihil magis in votis vitâ. Id ex eo est arbitrari, quod cùm rem aliquam vehementer à nobis desiderari significare volumus, dicere solemus, *Hoc aq; cupimus, ac viuere;* & dæmon fatebatur, hominem facillè omnium iacturam sustinere, dùm per hoc vnam vitam seruet; *Pelle pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabis pro anima sua;* aiebat ille Iob 2. 4. Et homo velut mortuus iacet, cùm dormit. Sic enim & profani amoris pater cecinit: *Stulte quid est somnus, gelida nisi mortis imago?* Et nonnè is diurniorem vitam ducit, qui vigilias longiores? Res in aperto est. Ergò si nos Deus semper vult vigiles, semper cupit viuos, & hoc cupit, quod nos ipsi maximè optamus. Ergò quâ re nobis molestiam

adferre videtur, eâ confert gratiam, & leuat, non onerat. Chrysologum audite: *Semper, & ad omnia vigilas esse salutare, nullus ignorat, quia reuera plus vigilare, plus viuere est, nam quid tam mortis simile, quàm dormientis affectus? Quid tam vitæ plenum, quàm forma vigilantis? Ergò si plus vigilare, plus viuere est, & detrahuntur vitæ, quæ dantur somno horæ, qui maiorem temporis partem vigil transmittit, vitam ducit longiorem, & pientissimus adeò Magister noster dùm nos excubare iubet, diu nos superstites cupit, quod cùm ordinar, vel optat, id præstat, quod ipsi vehementissimè desideramus, hoc est, vt vita nobis longior procuret.*

Sanauit Eliseus illum regis Syriæ gratiosum & intimum Naaman, & à fecla, cruciabilq; leprâ miraculo emundauit, qui in terram suam cum gratissima tam prodigiosæ salutis memoria se recepit. Quod cùm scriptura sacra narrasset, tùm post nonnulla subdit: *Rex Syriæ pugnat contra Israël;* 4. Reg. 6. 8.

Tostatus pulchram mouet hoc loco quæstionem, quare Syriæ rex bello laceffit Israelitas, in quorum patria salutem recuperarat Naaman, ille suorum, quos caros habebat, familiarissimus: Et cur sanctus Propheta Eliseus, quod mirissimum, non rogauit regem, quem deuinctissimum insignito illo beneficio habebat, vt superederet armis, poneret similitates, duq; reges ac regna alme pacis federe coirent, cùm & queri potuisset videatur rex Israel, quod non vel per intimum Syriæ regis Naamanum rem istam accurarit Eliseus. Quid ergò Eliseus tam bonam dissimulauit occasionem? Quare Naamani fauore ad rem tam momentosam vlus non fuit?

Respondet magnus Doctor, non incuriâ, sed industria factum, quòd Eliseus non implorauit Naamanum, & is pacis procurator esset, vt sic plus commodasse Israelitis, quanquam illi aliter existimarent: *Eliseus non petebat à Naaman,* inquit ille ibib. quæst. 6. *quòd oraret regem Syriæ pro pace cum regno Israel, quia Deus reuelabat sibi, quod erat bonum bellum.* Cuius ea causa erat, quod ex pace infeliciores facti obliuiscabantur Dei, inter bella verò humiles perseuerabant, & memores Numinis, vt hostium arma illis occasionem præberent seruandæ cum Deo pacis, atq; vt scelera sua pœnitentiâ damnarent, lachrymis diluerent. Ergò beneficentior erga illos Propheta Eliseus fuit, quod Naaman sequestrem pacis apud regem Syrium non interposuit, pacificos enim cum Deo cælorum rege esse voluit, quibus pacem cum rege Pagano non procurauit.

Multorum ingenia non parum torfit appellatio, quâ

quâ Ecclesia Ascensionem Christi sponsi sui donat, cum admirabilem vocat, quoties invocans dicit: *Per admirabilem Ascensionem tuam, &c.* Nimirum humanis oculis (vt epithetum hoc ita interpretemur) admirabile, & prodigio simile videtur, quod Christus, qui ardentissimus & integerrimus amator semper & haberi & videri voluit, se ijs subduxit, quos tam vehementer deligebat, cum amoris terreno nihil magis sit in votis, quam coram frui eo, quod plurimum amat. Quomodo ergo Christus, qui sincerus amator videri semper voluit, hunc morem præterijt? Cogitatio id fecit, nam velut ille, vt nos quidem arbitramur, maiorem ostentasset amoris integritatem, si apud suos in terra mansisset, sic reuerà ampliorem dilectionis sinceritatem demonstrauit, cum illos abiens destituit, & quâ re sibi illum magis noxium putârunt Discipuli, ea maiori illis vsui fuit, & potiora commoda attulit, & quo occultari amorem existimabant, eo prodidit, & probauit.

Ita definit Doctor Angelicus 3. p. q. 57. art. 1. dicens: *Ipsa Ascensio Christi in cælum, quâ corporalem suam, præsentiam suam subtraxit, magis fuit utilis, quàm corporalis præsentia fuisset.* Hinc enim admirabilior enasit nostra charitas, & dignior fides & spes præstantior, maiorem namq; laudem mereatur, & ardentior charitatem probat, si illum animo affixum retineas, qui ex oculis abiit, & in eum credas, vel speres, in quem figere obtutus non valet. Hanc rationem S. Doctor fortè à D. Leone Papa mutuatus fuit, qui serm. 2. de Ascensione ait: quod se Christus oculis suberaxit humanis, id factum, & mirabilior fieret gratiâ Dei, cum remotis à conspectu hominum, qua meritò reuerentiam sui sentiebantur indicere, fides non deficeret, spes non fluctuaret, charitas non teperet. Hoc ergo in amore Dei admirabile, quod suo in cælum ascensu, magna nobis emolumenta attulit, quo abstulisse commoda videbatur.

Quàm aptè cadunt hæc in Euangelium hodiernum! Conueniebant Christum populares eius queruli, quod non dignabatur illos honore, quo Capharnaitas ornasset, & aiebant: *Quanta audiuimus facta in Capharnaüm, fac & hic in patria tua.* Et non videbant magnam incredulitatem suam, neque animaduertebant, grauiorum sibi suppliciorum materiam ministrandam, si qualia apud alios, talia apud ipsos, sed impare, aut nullo fructu, miracula ederet: Nam vt S. Gregorius hom. 19. in Euang. ait, *dum crescunt dona, rationes etiam crescunt donorum.* Ergo quod iniuriam putabant Nazarethani,

id beneficiij loco habuisse debebant, quo enim minime fauere Christus existimabatur, eo fauebat maxime.

PERIOCHA II.

Medice cura te ipsum.

Multâ salute, luce, & ignis copia opus habet, quisquis curaturus illuminaturus, inflammaturus, alios.

Hæc verba, quæ supremus Medicus noster suis popularibus dixit, transferre congruenter possumus ad animarum medicos, ad Doctores, & Prædicatores Ecclesiæ, eosq; qui curandarum animarum, illuminandorum peccatorum, & pectorum ad amorem Dei inflammandorum officium susceperunt, qui se primum curare, & accendere amore debent, quo facilius hæc apud alios efficere queant.

Refert sacra Scriptura, Moysen subiisse in montem Sinai, in quo quadraginta dies & noctes cum Domino famili. riter consuevit, tabulasq; legis acceperit, quæ primo loco continebant amorem, quo complecti Deum debemus: *Ascendit Moyses in montem, & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Exod. 24. 18.

S. Petrus Chrysologus quærit, cur tanto tempore apud se commorari ducem populi sui Deus voluerit. Quo consilio quadraginta dies ac noctes in vertice montis illum attinuit? Quo? Nonne ille, inquit Chrysologus, populo promulgaturus, & animo subiectorum impressurus erat legem amoris Dei? Ob hoc ergo apud Deum tot dies ac noctes versabatur, vt ipse accensus, cordeq; flagrans amore Dei, cæteros facilius ad eundem amorem inflammare posset: *Ascendit in montem, & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & tantum esset Dei amore succensus, & ipse ardens diligere, & alios, & diligere, sic moneret, Diliges Dominum Deum tuum.* Hæc ille serm. 14. Qui enim alteri est allaturus salutem, necessum est vt ipse optime valeat, & vt admodum illustris sit, qui alios illustraturus, & qui alios inflammaturus, vt ipse multo igne abundet.

Prædicabat Christi Præcursor in deserto (vt Euangelistæ aiunt) atque in viam poenitentiae vocabat, quam tenere debent peccatores, quicunq; peruenire ad Deum cuperent: *Venit Ioannes Baptista prædicans in deserto, & dicens, Poenitentiam agite;* Matth. 3. Mar. 1. Luc. 3. S. Ephram tract. de Poenit. tom. 3. ait: *Prædicans de poenitentia ipse poenitentibus*

tenentibus scopus euasit, & speculum, & exemplar, ut ipsi verè poenitentes essent? Quibus studiis occupatur, qui ex animo poenitens. A lautioribus cibis abstinet dulcia hominum commercia, molle stratum, delicatum vestitum, & quidquid carni suauè ac gratum, id fugit, ac refutat. Hæc omnia S. Ioannes fecit. Esca eius non alia erat, quàm locusta, & mel siluestre; Otiosas & nihili consuetudines declinabat, ut eam ob rem secessum ab hominibus fecerit, predicans in deserto. Stratum illius dura humus, habebatq; sestimentum de pilis camelorum, & Zonam pelliceam circumlumbos suos. Atq; hæc ratione, inquit Ephræm, S. Ioannes predicans de poenitentia, ipse poenitentibus scopus euasit; nam ut alios ad poenitentiam adducas, non aliud potentius remedium, quàm ut ipse te illi adducas, & facile à vitâ voluptatis alios abstrahit, qui abstinet ipse, & nullo negotio curat alios, qui ipse benè est sanus, & multâ luce illustrare illum oportet, qui illustraturus est alios.

Notate. In felicibus illis nuptijs, quas Christus & purissima illius Mater discipulq; sua præsentia ornârunt ac illustrârunt, factum est, ut vinum deficeret. Vix id pientissima Domina intellexerat, quâ dulcissimum Filium suum obsecrauit, ut quod illi promptum erat, præsentaneè necessitati subueniret, ex quâ magnam alioquin nuptialis festiuitas & læticia imminutionem acceptura esset. Et quamquam dedignari atq; indignari Omnipotens videbatur, castissima Mater tamen exploratum habens illius ingenium, dixit ministris, quodcumq; ille iuberet, id facerent. Ille autem adferre iussit hydrias, quæ eum ob finem ibi posite erant. Fecerent illi quod iussi, quando Christus: *Haurite nunc*, aiebat, & exemplò proferret vinum, quod modestorū conuiuiarum honestæ voluptati necessarium.

Quare præcepit Dominus, ut repente ac subito vinum hydrijs funderetur? Haud dubium, ut brachij sui potentiam patefaceret, quæ momento vertere in vinum aquam potuit. Sciscitemur porrò aliud. Quid significare nobis Christus tam subitanè aquarum in vinum mutatione voluit? Eusebius Emislenus ait, Christum in his tam subito in vinum transmutationis aquis sanctum Baptismi sacramentum nobis dare effigiatum voluisse, quo animæ ex frigidityte culpæ in odoratum diuinæ gratiæ vinum conuertuntur. Is serm. 2. de Epiphân. sic habet: *Quodam modo in aquis ipsis similitudo baptismi Generationis exprimitur. Et mox illud tam præclarum subiicit: Mutantur subito aqua, homines postmodum subito mutatura.*

Dictum admirabile, quod ob id aquæ subito suæ naturæ cedunt, & in naturam facili ac repente concedunt alienam, quia & ipsæ apud alios tale quid sunt effecturæ: *Mutatur subito aqua, homines postmodum subito mutatura.* Quo significatum, illi, qui alios ex statu frigiditatis aquarum culpæ ad generosi vini diuinæ gratiæ statum est mutaturus, necessum esse, ut ipse primum mutetur, atq; in se exprimat, quod ab alijs factum cupit, & habeat lucem, si vult illucere alios, habeat ignem, si vult inflammare, habeat salutem, si vult sanare, muro symbolo ad hoc illum exhortantibus aquis, quæ mutata fuerunt subito, homines postmodum subito mutatura.

Stulitè arrogans, cœcè vanus rex Nabuchodonosor statum ex mero auro sexaginta cubitos altam erexit, ut sibi in tam vasto simulachro cultus, qui supremo Numini debitus, penderetur. *Fecit statuum auream altitudine cubitorum sexaginta*: inquit sacer Scriptor Dan. 3. 1. Quare hoc? Quid mouere potuit hunc sui immemorem barbarum, ut eam statuum excitaret?

D. Chrysostomus ait, hoc fecisse, ut famam suam quàm latissimè explicaret, & nominis sui gloriæ immortalitatem consécicaret, & vitæ adferret perennitatem. Sed post hæc exclamat: *O ingentem insaniam!* O consilium hominis, quaquam illum aspicias, inconsultissimi, & amenissimi! Ecce verò? Quia à ligno, & corporis mortuæ imagine famam aucupaturus, viuis à rebus mortuis charitatem mutaturus, inquit ille hom. 4. in Matth. Quo modo vitæ immortalem mortuum simulachrorum conferre, & honoris decus, rex vilis ac pudentia parare possit? Hæc ego rei præfenti apto. Est quidam obscurus, ac tenebrosus, omnis lucis, caloris, ac salutis vacuus, vult tamen sanare, inflammare, illucere: Et quamquam vitæ ipsius corruptos mores omnes pernoscunt, vult docere nihilominus, & accendere, tamen ipse gelu sit, & lucem præbere, cum sit tenebræ, & curare infirmos ipse pene mortuus, *o ingentem insaniam!* O vecordiam insignitam! cui dicere iure possint, quod cœci, Pharisei ei, quem Christus curarat, immerito aiebant: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos!* Ioan. 3. 34. Cœcus es, & ducem te nobis offers! Amus es, & vis docere! Obscurus es, & vis illucere! In glaciem coaluisti, & vis inflammare! Salutem promittis, qui nullam habes! Mortuus ipse vis nos redanimare! *Tu doces nos! O ingentem insaniam!*

Dixit enim pereleganter Plutarchus de doctrinâ Princip. *Nec cadentis est alium erigere, nec ignoran-*

tis docere, nec incompoti componere, nec ordinare in ordinati. Itaq; *medice cura te ipsum.* Tu quisquis affectas gloriosum Euangelici præconis titulum, quisquis Christiani oratoris honorifica appellatione gaudes, eoq; ex munere habes, quod sis medicus animarum, lux peccatorum, tepidorum ignis, cura te ipsum: Vt facilius possis curare alios, te ante cura, te illustra, te ad amorem Dei accende, sic enim leuius obtinebis quod cupis, & fructum quem speras, facies.

PERIOCHA III.

Medice cura te ipsum.

Maximâ poenâ, & grauissimo supplicio dignus est, qui alijs salutem adfert, sibi ipsi infirmitatem consicit.

Magna nempe infelicitas & deploranda miseria fit, si boni alieni author, & causa integræ valetudinis aliorum fueris (quod fieri potest) ipse autem ægitudine detinearis, si alios excites, ipse dormites, si alios ad vitam reuoces, ipse verò (ô Deus!) mortuos perseueres. Neq; infelix solum sis hoc nomine, sed etiam acerborum suppliciorum tibi ipsi architectus.

Cadaver deserebant quidam 4. Reg. 13. 21. ut inferrent tumulo. Per viam verò cùm in milites incidissent Moabitæ, qui bellum gerebant aduersum Israëlitas, ut vitæ pericula declinarent, in fugam se coniecerunt, & abiecerunt cadaver in proximum Elisei sepulchrum, cùm enim propè essent latrunculi, quos formidabant, præ angustia temporis, ut inquit Abulensis, monumento proprio inferre illud non poterant. Accidit tunc insolens illud miraculum, ut vitam cadaver recuperârit, mox ubi exanimæ Elisei ossa contigit: *Reuixit & stetit super pedes suos*, perseueranter mortem suam tolerante Eliseo.

Antiquus & venerabilis Petrus Berchorius dicit egregè; esse hanc viam malorum Prædicatorum imaginem. eorum, qui alios docendo & exhortando ad vitam adducunt: *Eliseus mortuus*, inquit ille in moral. 4. Reg. 13. *significat Prædicatorem, Doctorem, aut Correktorem mortuum, id est, malum, infamem & iniquum, quia scilicet ipse tactu suo, id est, correctione, vel reprehensione Verbalis, vel reali alios mortuos, id est, peccatores conuertendo suscitauit, ipse vero à morte criminum non se leuat.* Eliseus quam sanctissimus, & integerrimus Prædicator, dum

vixit, improborum tamen Prædicatorum exemplar viuum, quando mortuus, fuit, eorum, qui in scelorum suorum, turpitudinumq; tumulo decubi ad vitam suo contactu, hoc est, doctrinâ, alios mortuos, peccatores dico, reuocant. Similes ij sunt saxo, quod cœno imminens, aliorum, ut incoinquinati transeant, expositum est pedibus, ipsum verò suo in luto hæsitans sordet: Sic improbi præcones Euangelij solent alios suo horatu è locis confragosis culparum educere, cùm illi lubrico infixi squalidi maneant: *Alios mortuos, id est, peccatores conuertendo suscitant, ipsi vero à morte criminum non se leuant.*

Hos Magnus Gregorius cum baptisimi aqua perlepidè, grauiterq; composuit hom. 17. in Euang. dicens: *Cut ergo res, cui similes dixerim sacerdotes malos, nisi aqua baptismatis, qua peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cæleste mittit, & ipsa postea in cloacas descendit? Triste spectaculum, & quod vel sanguineis lachrymis deplorari fatis nequeat: Ingrediuntur electi sacerdotum manibus expiati cælestem patriam, & sacerdotes ipsi per vitam reprobam ad inferni supplicia festinant.* Est quidam peccato mortali confictus Confessarius, is alium poenitentem pedibus suis acciduum absoluit, cùm ipse in sua malitia obstinatè persistat. Vide quàm diuersas hi vias ingrediuntur, inquit Beatissimus Pontifex, ex quibus cùm flagitiosus Minister compunctum poenitentem beneficio absolutionis in cœlum transmittat, ipse in abyssum gehennæ magno impetu præceps ruit. Tantundem malis Prædicatoribus accidit, qui suis consilijs magna alijs commoda pariunt, quibus tamen ipsi viui nolunt. O quæ poenæ, & quàm dura tales manent supplicia!

S. Iob, quale viuum exemplar patientiæ, à summo capite ad pedes usq; saucius in sordido confidebat sterquilinio. Arumnarum illius certiores facti familiares venerunt, ut moestum consolarentur. Cùm autem tam saucium, tam plenum doloribus, tam pauperem, exutum faculatibus, orbatum liberis, rebusq; omnibus destitutum cernerent, persuadere sibi non potuerunt, esse hoc magis experimentum patientiæ, quàm supplicium nefariæ vitæ. Eam sibi Sanctus Patriarcha pararat famam, quod suis monitis & consilijs multos emandarat, & ad vitæ sanioris studia reuocarat. Quod cùm secum reputaret Eliphaz Themanites, aiebat: *Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, & cæcillantes confirmauerunt sermones tui, & genua tremementia confortasti;* Iob. 4. 3. 4. *nunc autem venit super te plaga, & defecisti;* tanquàm dixisset: O amice, quàm iusto

Dei iudicio, & æquo rigoris eius decreto factum, quod in has incidisti ærumnas, quod toto corpore conuulneratus, & illiberis factus, & bonis omnibus conuulnatus, & à necessarijs tuis destitutus es, & derelictus! nimirum qualicumq; illà pœnâ, & calamitate dignissimus est, quisquis alios ad probitatem instituit sui incurius, quisquis alijs iter cœlorum demonstrans ipse ad inferos contendit. *Nunc ergo, nunc venit super te plaga*, nunc magno tuo merito mulctaris in sordido & graueolente sterquilinio, interq; putidos vermes iræ Dei carnifices, & indignationis illius ministros. Nam quòd alijs quisquam salutem adferat, sibi infirmitatem, ea res S. Petro Damiano digna visa est, quæ omnium irrisione ludatur, cuius hæc sunt ex Opus. 13. *Ridiculum est, obrutum de voragine marini fluctus eruere, & ipsum ereptorem sub undosis procellarum spumantium cumulis remanere.* Ita perridiculus est, inquit Illustrissimus Cardinalis, qui suis suasis alios è tempestate scelerum eximit, cum ipse in medio flagitiorum suorum pelago naufragus pereat.

Admodum congruit huic rei ingeniosum Alciati emblemata 173. quod sic habet. Tubicen in conflictu comprehensus ab aduersario milite, veniam & vitam deprecabatur, causatus se innoxium, & sine causâ attineri, ac malè haberi, vt qui buccinâ in bello tantum personâr, sed non pugnâr, ne sanguinem cuiusquam fuderit. Audierunt id duo quidam commilitones, & acutè sic refutarunt:

--- *quis ipse magis, timidissime peccat,
Qui clangore alios aris in armacies.*

tanquàm dixisset: Cum ipse nec gladium stringas, nec scloppum soluas, nec lanceam vibres, aut figas, alios tamen in furorem martium accendis, atq; in mutuas cædes inflammas. Tale quid in supremo iudicij die Deus malis Prædicatoribus obrudet, quòd cum ipsi, quoad vitæ mores, semper improbi fuerint, ac mali, boni tamen fuerint sermone & consilij erga alios, quos ad amplectendam pœnitentiam, & vitæ asperitatem, atq; ad tenendam mortificationis viam cohortati, ipsi per latum oblectamentorum corporis, ac voluptatum iter inceserint, atq; ob id acriore dignos pœnâ pronuntiabit, quòd fecerant vixerint, qui alios ad vitæ sanctæ studia excitârunt.

Verè namq; supplicium, quisquis talis est, nec mitius, nec aliud meretur, quàm vt lapidibus obrutus occumbat, qui, inquàm, veritatis ac virtutis semitam alijs ostendit, quam non ipse ingreditur. Huc ego quædam Salomonis obscura verba (quo-

rum litteralem sensum, accuratioremq; tractationem hic prætereo) adduco, qui de stulto atq; imprudente ad publici muneris procuracionem euecto sic ait; Prou. 26. 8. *Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurij, ita qui tribus insipienti honorem.* Hugo Cardinalis in secundâ expositione, Iansenius, & alij hodierni, vt refert Salazar præclarus paræmiarum Salomoniarum interpres, iniquè Salomonem hoc loco respexisse ad veterem Gentilium morem, qui in biuijs Mercurium constituebant indicem rectæ viæ, cui innicem demonstrat, itineris peregrinus transiens lapidem adijciebat. Meminerunt huius consuetudinis Nicander, Hesichius, Alciatus, & alij. Inter Sibillarum oracula lib. 1. sunt hi duo versus huic proposito apti:

*Saxea signa & simulchra manu fabricata,
Et passim in via proiectos lapidum acervos.*

Secundùm hæc, quòd Mercurius in lapide effigatus, atq; index viarum positus, quæ ipse nunquàm terebat, ne inibat quidem, à prætereuntibus peregrinis appetitus lapidibus fuit, hoc reuerentiæ cultum, qui vult, interpretetur, ego verò aio meritissimum fuisse supplicium, quo iustè mulctatus fuit, atq; illud simul indicatum, qui alijs iter, quod ingredi debeant, indicat, nec ipse in it, sed qualis statua, & immobile saxum in eodem loco semper hæsit, illum promereri, vt sibi fiat, quòd Mercurio, & lapidibus opprimatur, & obruatur, sic, vt à nemine videri queat. Quod si cum malis Prædicatoribus Mercurij similibus qui nolunt ingredi viam, in quâ alios adducunt, non sic statim agitur in hac vita, vel quòd sint occulta eorum flagitia, vel quòd sacri mysterij, quo funguntur, ratio habetur, in die iudicij tamen lapidibus obruentur, hoc est, turpè à cœlo & orco irridebuntur. Quare Medice Euangelice, qui animarum alienarum infirmitatibus curandis studes, *cura te ipsum*, si aliquâ laborare intelligis, ad grauissimum enim cruciatum tibi cedit, si alios vel ægrotus ipse sanes, vel cœcus illumines, vel frigidus accendas, vel mortuus resuscites.

PERIOCHA IV.

Nemo Propheta acceptus est in patria sua.

Nihil magis alienum à legibus Christi, quàm quòd se mutuo insectentur, qui vel eadem patriâ oriundi, vel commune habent officium.

Quid

Quid tam remotum à schola & domo Christi, quàm quod diuinus magister mundo vſitatum ait, dicens: *Nemo Propheta acceptus est in patria sua*. Inter populages vt quisq; emergere & eminere studet, ita illum omnes deiſcere, & opprimere laborât: Et qui vitæ studia eadem ſectantur, communeq; officium vel exercitant, vel ambiunt, ij ſe mutuò oppugnant, & obſcurant. Et mundus iſta. Apud Deum, atq; in eius domo prorsum contra euenit. Qui ſunt eiufdem profeſſionis vel officij, quàm comiter inuicem honorant! Quàm humanè alterutrum ornare, & augere ſtudent! Quomodo certant officijs! Quàm gaudent alij de aliorum profeſſibus! Quàm vehementer dolent de iacturis & ærumnis!

Moriebatur vita omnium, ipſaq; Innocentia inter manus ipſiſmet malitiæ expirabat, & inter obſcuras nubes rutilantes radios ſuos pulcherrimus Sol iuſtitie orbis author abſcondebat, quando miſeræ illius creaturæ, lugubribus inditijs ſenſum doloris ſui ſunt teſtata, ſol nimirum pullâ ſe veſte contexit, terra horrendum tremuit, & dura ſaxa, vt ſuo exemplo homines pudefacerent, ac damnarent, rigida ſua, præ magnitudine lamentabilis doloris, ruperunt viſcera. Inter omnia ſingularem, & vehementem acerbioris ſenſus demonſtrationem fecit templi velum, vt Euangelizæ id etiam peculiari grauiorum verborum pondere ſubmonendum duxerint, dicentes: *Et ecce Velum templi ſciſſum eſt in duas partes, à ſummo & ſq; deorſum*; Matth. 27. 51. Marc. 15. 38. Luc. 23. 46.

Quid cauſa ſit, cur è rebus templi præ cæteris vnum ſolumq; ſciſſum ſit velum? Sancti Cyrilli Hieroſolymitani pia, quàm acuta, & comoda noſtro inſtituto fuit hæc de re cogitatio, qui Catecheſi 13. ſic ait: *Poſtquam caro, ipſius Velamentum ignominia affectum eſt, propterea Velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo & ſq; deorſum*. Erat Caro Chriſti Redemptoris integumentum ineffabilis Diuinitatis illius. In Paſſione autem hoc ſacrum inuolucrum pertinacibus & ſanguinolentis flagris, aculeatſque ſpinis, tum duris clauis, & dirâ lanceâ miſerè laniatum, laceratumq; fuit. Itaq; templi velum, & Chriſti humanitas pari fungebantur officio, & illud quidem Sancta Sanctorum operiebat, hæc verò Chriſti Diuinitatem velabat, tegebatq; . Quo ergò tempore hoc diuinum velum inhumanibus tormentis lacerabatur, *Velum quoq; templi ſciſſum eſt*, & propterea, vt Cyrillus ait, *ſciſſum eſt*, quia Caro Chriſti, Diuinitatis eius velum ſciſſum fuit. Vt videas, quàm benè conueniant in domo Dei, & quantum

condolere nôrint ij, quorum ſunt communia ſeu vitæ, ſeu artis, aut officiorum exercitia.

Accipite aliam ſubtilitatem S. Brunonis, & ſi prior ad occaſum Solis Iuſtitie ſpectauit, hæc ad illuſtrem illius ortum reſpiciet. Natus eſt Dominus noſter communi totius Orbis bono. Vix autem mundi Lucem in lucem mundi Beatiffima illius Patrens protulit, quando Angelus fulgentiſſimis radijs veſtitus, paſtoribus quibuſdam ſe conſpicuum fecit, qui feliciffimâ illâ nocte ſui gregis curæ & cuſtodie inuigilabant. His ille tam læta nuntia tulit, iuſſitq; vt citi irent adoratum cælorum Dominum, qui laceris pannutijs inuolutus intra ruinoſi ſtabuli anguſtum præſepe iaceret, pauperem mundum ſuâ inopiâ locupletaturus, & omnibus bonis cumulaturus. Obtemperârunt paſtores, & *Generunt feſtantes*; Luc. 2. 16. & poſtquam Redemptorem Orbis recens natum humili adorationis cultu ſunt deuenerati, gratiaſq; pro tanto beneficio immortales egerunt, ad ſuum ſe gregem retulerunt.

Quærit S. Bruno, quare benigniſſima humanitas, & humaniſſima benignitas Dei Paſtoribus ſe ante quàm Regibus, Principibus, Sapientibus, Doctis, aut id genus alijs prodere voluerit? Certè poſtquam Reges Magi illum recens natum adoraturi, & pro Rege regum, ac Domino dominorum agnituſque erant, conducibilis futurum videtur, magiſq; ex vſu rei, ſi ijdem primi hæc euangelia mundo attuliſſent, & natum Saluatorem ante omnes nuntiâſſent.

Reſponder S. Bruno, quòd ſe Paſtoribus priùs quàm alijs qualibuſcunq; hominibus manuſtauit Chriſtus, id factum, quia nec officium aliud ſibi glorioſius duxit, nec alium honorificentiore ſignificum putauit, quàm paſtoris. Et quanquàm magno iure ſuo Regis, Magiſtri, aliarumq; rerum talium nomen vſurpare potuſſet, aliud tamen, quàm paſtoris, & boni paſtoris noluſſet, dicens: *Ego ſum paſtor bonus*; Ioan. 10. 11. 14. & velut ſingulare ex ea appellatione ſuauiſſimè perciperet, identidem ſe Paſtorem vocitat, ſubdens: *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis*. Et perditæ ouis vna parabola ſatis declarat, quantum Paſtoris titulo gloriatus fuerit.

Itanè verò, inquit Bruno, maioris ducit Paſtoris titulum, quàm alium quemuis! Hæc ergò cauſa ſit, quare *natiuitas eius primùm Paſtoribus nuntiata eſt*, decebat enim *vt homines eiufdem officiij primo uenienti occurrerent*. Veniant itaq; primi Paſtores, vt præſentent miſericordias primùm nati Dei, vt omnes intelligant, quòd Chriſtus venit obliteratum & abolitum intruſum mundi legem, quæ hoc habet, vt le-

thalibus odijs diffideant, qui paribus exercentur vel studijs, vel officijs, eam ob rem primum se aperit Pastor pastoribus, & ijs primitias clementiæ suæ liberaliter impertit, quid id officiij exercebant, quod illi cæteris omnibus carius, antiquius, honorificentiusq; semper fuit.

Angelicus Doctor S. Thomas querit, vtrum, animæ quæ in purgatorio igne luunt, quòd cum in viujs agerent, non satis expiârunt, attinenturq; donec flamma consumat scoriâ, quam poenitentia remissior non planè absterfit, reproborum Angelorum ministerio torqueantur? Respondet in Supplem. q. de Purgat. a. 5. *Non puniuntur demonum ministerio, quorum victores extiterunt*; quasi non nimis decens sit ab eis cruciari & affligi post mortem, de quibus in vita multos & magnos egerunt triumphos.

Itaque boni fortè sunt Angeli, qui pœnas à benedictis illis animabus, quas hic ipsæ neglexerunt, sumunt, vt purgatæ indè exeant? Respondet Angelicus magister: *Nec ministerio Angelorum sanctorum plectuntur*. Quæ huius ratio? Pulchra est, & apta rei præsentis ea Doctoris sancti: *Quia ciues suos non tam vehementer affligerent*, nec impetrare à se possent, vt durissimè, prout res postulat, in eas animas animaduertent. Vt videas, quantum leges domus Dei à legibus mundi dissent: Hic enim, qui communem habent artem, patriam, vitæ professionem, mutuâ aduersum se flagrant inuidiâ, alternisq; inflammantur emulationibus, contentionibus, odijs; at ibi vnum est omnium gaudiû de profectibus aliorum, & quisquis alteri cunctam felicitatem, & meliora ac maiora quàm sibi precatur.

Ita S. Iob de generoso Dei ingenio, & nobilissimo pectore affirmat, dicens: *Deus potentes non abiicit, cum & ipse sit potens*; Iob 36. 5. Non subigit, non proterit, non conficit Deus eos, qui viribus & potestate valent. Quamobrem illud? *Cum & ipse sit potens*, ac diues, copijs affluentes non dedignatur, non spernit. Et notandum, quod paulò ante dixerat: *Pro Deo loquar*; vt significaret, plurimum pro Deo facere, & in maximam commendationem consuetudinis nobilissimæ Dei cedere, quâ domi suæ uti solet, quòd non abiicit, non refutat, non aspernatur eos, qui potestate illi quadamtenus sunt affines. Variablis superiora Iobtis verba sic reddidit: *Deus fortis & valens intelligentiâ non abiiciet hominem, qui valens & intellectus*. In mundo sæcùs accidit, in quo vt quisque est doctrinâ atq; optimarum artium studijs præstans, sic alium præclarâ eruditione or-

natum ægrè tolerat vicinû. Si quisquam gratiâ apud regem valet, totos ad se conuerti illius oculos, non vel obliquè, aut momento deflecti ad alios, omnia in se defluere beneficia, nihil deriuari ad cæteros veller, & si quos conuerti ad officia videt, his negotia faceffit, & persecutiones concitat.

Aristoteles inquit, mustellæ fatale esse odium aduersus animalia, quæcunque mures venantur, & ad victum insectantur, imprimis autem infensam esse quibusdam serpentibus murium venatoribus: *Mustella serpentem impugnat, eum præcipuè, qui mures venatur*, ait Philosophus lib. 9. animal. cap. 6. Vnde verò tanta mustellæ erga animalia, quæ mures insectantur, offensa? Respondet Aristoteles: *Videlicet eâ de causâ exosâ habet illa animalia, quia & ipsa etiam mures persequitur*, ijsq; vescitur. O quàm pulchrum exemplar eorum, quæ in mundo eueniunt! Si quisquam literarum copijs instructus, famâ eruditionis, quam sibi conflauit, victum adluentiorum paratum habet; quantâ contentione agunt cæteri literarum perici, vt existimationem illius vel aboleant, vel imminuant? Cur istud? *Quia & ipsa mures persequitur*; eidemq; officio vacant, ex eodem munere vitantur, itaq; ab alio anteuerti nolunt. Est quidam eximius concionator, plurimumq; valet dicendo, is mox suos eiusdem instituti ac muneris habet æmulos, qui splendori gloriæ eius inferre tenebras laborant. Quæ causa obrectationis? Ea, quàm dixi. Si multum ex Deo haberemus, nunquàm moerorem ex felicitate ac profectibus eorum, qui eadem vitæ consecantur studia, hauriremus. Et quando ex eorum calamitatibus voluptatem capimus, inditio est, non pertinere nos ad familiam Dei, de qua si essemus, contrarium ageremus.

Alciatus emblemate quodam nobis subindicauit, quàm indignè factum, quòd Christiani, qui artis, aut officiij, aut rei alterius cuiuspiam habent commercium, se mutuò admordeant, persequantur, infament, & obscurent. Huc pingit hirundinem, quæ mortuam ore proferat cicadâ, eamq; his tam elegantibus verbis acrius obiurgat emblem. 127.

Quid rapis heu Progne vocalem sâua cicadâ,

Pignorbuzq; tuis ferula dira paras?

Stridula stridentem, Gernam Gerna, hospita ladis

Hospitam, & aligeram perniger ales auem!

Ergo abiice hanc prædâ, nam musca pectora sum-mum est

Alterum ab alterius dente perire nefas.

Itanè cantricem cantrix persequitur, & peregrinâ peregrina.

peregrina necem infert, & auem auis vorat, & musicam musica necat! *Abijce sis hanc pradam, solue rapinam, alienum nempe à ratione est; quod se mutuo conciant, quæ officijs paribus vocant. Quod dicitur, tale est, contra omnem quidem rationem esse, quod se mutuo homines quicunque illi insectentur, quod verò malè conueniat ijs, quorum sunt vitæ rationes affines, id cum Dei legibus vehementissimè pugnare. Nec enim decet, quod magistri magistros ignominia notent, aut Prædicatores Prædicatorum nomini maculas inferant, aut literati de literatorum famâ detrahant, aut gratiosi gratiosos opprimant, aut potentior alij alios suppeditent, æquitas verò postulat, vt omnes mutuo ament, magnifaciant, honoribus orhent, æmulatione & exemplo Dei, qui eos maximè æstimat, quos habet morum imitatione coniunctissimos, & simillimos.*

PERIOCHA V.

Multæ viduæ erant in diebus Eliæ.

Nulla turpior ignominia Maiorum, quàm diligenti muneris sui procuratore superari à Minoribus.

Q Vis possit satis augere dicendo, & amplificare verbis probum, ac dedecus, quod patiuntur Maiores, quando superari se & anteueri à minoribus vident in his, quæ ad officij sui administrationem spectant? Quàm contumeliosa ijs est alapa; cum se vinci ab illis cernunt, quos excellere bonitate vitæ, & virtutis studio debebant!

Propheta Isaias cap. 6. ait vidisse Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, quem à lateribus stiparint duo Seraphim, qui magnitudinem eius admirati, sanctitatem contentis vocibus prædicarint: *Seraphim stabant super illud.*

Mellissimus Bernardus inquit, per hos duos Seraphim, qui humili animo, sed magnis vocibus, & ardentibus votis maiestatem Dei venerati adorarunt, posse intelligi Angelos & homines, qui supremæ Maiestatis amore inflammati illam laudent: *In dubio Seraphim;* inquit serm. 3. de Verb. Isa. *duplicem arbitror intelligi creaturam rationabilem, Angelicam scilicet, & humanam.* Sed quâ gratiâ Deus humanam sic extollit naturam, vt certare cum Angelis, nec qualibuscunque, sed supremis, & præstantissimis de amore & laudibus Dei possit? Causam hic expressit S. Bernardus: *Ad contumeliam tuam*

ô superbe, qui creatus inter Angelos, inter Angelos stare non meruisti, ecce rex noster nauos in terra Angelos fabricaturus aduenit, atq; & tabescas amplius, non qualescunque, nec inferioris alicuius ordinis, sed Seraphim. Amoris sui igne transfundit Deus homines in Seraphim, facitq; illos Seraphim, hoc est, ardentes; prouehitq; ad sublimem vsque regis suæ Maiestatis thronum, vt vna cum illis cœlestibus spiritibus ipsam glorificent, & exaltent, idq; vt *dæmon tabescat amplius*, turpioremq; indè habeat ignominiam: Cum enim ipse fuerit Seraphim, atq; ex illa sublimitate in tam deiectam vilicet suâ dementiâ & arrogantia prolapsus fuerit, non potest non plurimum erubescere, cum vides hominem, tam humilem creaturam, alis gratiæ, & ardentis amoris vigore subiectum, suâ demissione penetrare in sedem, quâ ille per suam superbiam excidit. Re enim verâ probrosissimum est, nec alia tam turpis labe superiori, quàm si ab inferioribus, in his, quæ ad officij sui partes rectè procurandas pertinent, præuerti se videat.

Confirmatus fortitudine diuini spiritus intrauit Ionas Niniven, transiensque compita perditæ ciuitatis, iram Numinis, & supplicium extremum ex Deo omnibus denuntiavit, qui non reuocare pedem, & ad emendationis vitæ normam se recipere, dicens: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuerteretur*, soloq; æquabitur, nisi habitatores ad mentem reuerſi, atq; ad poenitentiam perſugi iustam Dei iram auerterint, sicq; propendit iam in lapsum vrbi ardentium, cum precum, tum lachrymarum fulcra subiecerint. Niniuitæ tam formidabili voce, & horrendo decreto perterrefacti, à rege vsq; ad extremum mediastinum, à maximo ad minimum, cuiusvis illi sexus, ætatis, statusque essent, cilicia vestierunt, ad ciborum abstinentiam se damnarunt, asperæ poenitentis se addixerunt, nec his contenti etiam bruta, quæ non peccarant, eiusdem censuræ rigori subiecerunt, rege de ijs sic statuerente: *Iumenta, & boues, & pecora non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant.*

At si animalia extra culpam fuerunt, inquit Theophylactus, neq; Deum irritauerunt, cur abstinentiâ cibi & potus, tanquàm rea multantur?

Occurrit ipse suæ interrogationi dicens: *Iubet rex, & & bruta pecora simul ieiunent, nōrat enim quod conferret eis ad maiorem & operosorem mentis suarum correctionem, iumentorum etiam afflictio; vt innoxiorum pecorum exemplo ad acriores de se, qui Deum peccando prouocarant, sumendas poenas.*

nas inflammarentur, cogitarentque: *Si animantia peccati expertia ieiunant, multo magis sese idem facere debere, & qui peccatis sint obnoxij.* Acer nimirum stimulus est illi, qui dignitate superior, ut officio suo diligentissimè, accuratissimèq; satisfaciatur, cum videt ab eo, qui inferior est, nihil prætermitti, sed omnia studiosè fieri. Et cum secus faciunt, ut minùs rerum suarum satagant, qui plus auctoritate valent, magisq; & possunt ac debent, id illis magnam adfert ignominiam.

Sic Ionæ accidit (quod velim notetis) qui officio suæ denuntiationis perfunctus, Hierosolymam, ex Niniuitarum regis mandato, multis regni proceribus & magnatibus comitatus venit, ut est apud S. Ephræm hom. de Iona. Tenebantur hi proceres magno desiderio videndi religiosam Israelitarum pietatem, atq; ut Prophetam illum magnâ sanctitate ornatum videbant, ita eius similes omnes populares arbitrabantur. Sed fallebat eos opinio, Israelitæ namq; per id tempus in multis erroribus cæci iacebant, & in idolomaniam vsq; prolapsi fuerant, quod nemo nescit. Illorum hæc apud S. Ephræm erant verba ad Ionam: *Sine & ingrediamur in terram Israël, & illius conspicimus virtutes, actiones bonas, & rectas viuendi formas.* Quid putatis egisse sanctum yatem, cum illi tam præclaram haberent sanctitatis, veritatis, ac religiositatis opinionem de hominibus, quos ille Dei periuros improbissimos, conceleratissimosq; sciebat? Respondet S. Doctor: *Dum hæc dicerent Niniuitici proceres, Ionas caput in terram inclinabat, nam valde eum pudebat filiorum Israël, propter eorum impietatem atq; malitiam.* Suffusus vultum rubore attollere præ verecundiis oculos non audebat, dum secum reputaret hinc insignem Niniuitarum virtutem, inde suorum Hebræorum, quos legis Dei notitia, Prophetarumq; consuetudo illis longè superiores fecerat, ingentem improbitatem. Profectò enim nimisquam turpis ignominia est maiorum, si committant, ut à minoribus studio virtutis, curæq; diligentia superentur.

Quadam die cum venissent filij Dei, & assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satan. Cui dixit Dominus: Vnde venis? Qui respondens ait: Circuii terram, & perambulavi eam; dixitq; Dominus ad eum. Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac simens Deum, & recedens à malo? Iob t. v. 6. 7. 8.

S: Ambrosius in Psal. 37. quærit, cur ad cacodæmonem magis, quàm ad sanctos filios suos suæ maiestatis humiles cultores conuersus fuit Dominus,

cum laudes sancti Iob enumerare voluit? Respondetq; id factum, & *Veretur inuidus, & humani generis aduersarius, laus enim inferioris, condemnatio eius est, qui de statu superiori defectus est.* Ut irritaret, & laceraret dæmonem, qui nobiliorem præstantioremq; nactus naturam, gradum suum tenere nesciuit, & hominem illi ob oculos statuit fragilem, caducumq; quod conculcatis omnibus difficultatibus muneris suo cumulatissimè satisfecit: *Laus enim inferioris condemnatio eius est, qui de statu superiori defectus est.*

Deliquit David, & incitatus à misericordia sua Deus, misit Nathan ad David, 2. Reg. 12. qui illum sceleris sui commoneret. Sacer Mediolanensium Archiepiscopus quærit, cur Deus non Angelum è caelis miserit, aut quare aliquem Dauide (quod ad prophetiæ donum, & mysteriorum noticiam attinet) inferiorem ablegarit, postquam destinare Prophetam voluit. Respondet, fecisse illud, ut magno David rubore perfunderetur, cum subditum rege inculpatorem, & se à Propheta inferiore obiurgari videret. Quid enim maiori dedecori esse possit, quàm quod superiorem inferiorem rectè gerendi officij dexteritate, & integritate antecellit? Ambrosius in posteriore Apol. David cap. 9. sic ait: *Non mediocre, quod Nathan denuntiavit David, hoc est, inferior Propheta, grauis enim verecundia est, pudorq; delicti ab inferiore reprehendi.*

Ibat Christus in ciuitatem Naim cum Discipulis, & conferta hominum multitudine, qui sequebantur illum. Vbi portam vrbs attigit, obuium habuit defunctum adolescentem, vnicum viduæ, ac subtristis matris filium, quem efferebant, ut terræ redderent. Ut verò Christus plurimos, sic non paucos habuit mæsta ac lugens mater comites: *Et turba ciuitatis multa cum illa;* inquit S. Luc. c. 7. At quorsus illa tam numerosa societas? Euthymius inquit: *Condolebant illi, & quæ non modo virum perdidit, sed nunc quoq; filium, & hunc vnicogenitum.* Quod vidit pietissimus Redemptor, misericordiæ motus super eam dixit illi, *Noli flere.*

Dubitari hoc loco potest, quid permouerit Dominum, ut consolari miseram hanc matrem, doloremq; eius abstergere voluerit, quando hoc nemo rogauit, uti obsecrârunt alij alibi, cum vel sanitas, vel vita reddenda fuit, cuius rei exempla habes in seruo Centurionis, & filia Iairi, & Lazaro, & pluribus alijs. Accipite facti rationem ab Euthymio opportunissimam: *Misericordiæ motus est super illam, intus eam inconsolabiliter flentem. Si enim turba miseræ-*

miserabatur, quanto magis qui erat fons misericordiae? Non illum supplices eorum preces adducunt, sed propriae existimationis cura & generosa solitudo mouet, ut moestissimam viduam consoletur, species enim quaedam ignominiae fuisset, si officijs se Creator superari à creaturis tolerasset, nec satis decuisset, si fons exaruisset, cum riuulus solatio redundabat: Si enim turba miserabatur, quanto magis, qui erat fons misericordiae, misereri debuit? Nec enim sine turpi dedecore qui potior est, vinci humanitate, & cæteris pietatis officijs ab inferiori potest.

Magnus Tertullianus percutatur, quamobrem diuina prouidentia multos veterum Gentilium tam insignitarum, ac heroicarum exercitatione virtutum Orbi admirabiles esse voluerit. Quis non obstupescat patientiam Socratis, contemptum rerum huius vitæ Cratis, cauillos Democriti, quibus eos ridebat, lachrymas Heracliti, quibus insaniam humanam deplorabat, paupertatem vltroneam Diogenis, Scæuolæ fortitudinem, & aliorum alia? Quâ gratiâ his rebus excellere tales Conditor hominum voluit?

Respondet Tertull. l. ad Martyres: *Hac non sine causa Dominus in saeculum admisit, sed ad nos & tunc exhortandos, & in illo die confundendos, si reformidauerimus pati pro veritate in salutem, qua alij affectauerunt pro sanitate in perditionem.* Quæ turpius ignominia homini accidere Christiano possit, quàm quòd ab Ethnicis maiore labore ac contentione, enixioreq; studio suam perniciem, quàm à se suam salutem procurari intelligit? Extremum hoc dedecus est, & probroissimum probrum.

Ad hunc modum Christus pudore corripit populares, dicens, quòd velut in diebus Eliæ, cum omnis Israël magnam patiebatur ex inedia famem, ad nullam viduam destinatus fuit Elias (nec enim tanto hospite digna villa fuit) præterquam ad illam Sareptanam Sidoniæ, ætateq; Elisei, cum plurimi essent leprosi, vnus solusq; ex omnibus beneficium sanitatis adeptus est Naaman Syrus, ita illi, quamquam conterranei, non merebantur id quod extranei, cum tamen ex officio Christum sibi supra omnes demereri, atq; id agere debuissent, ut quiduis ab illo expectare potuissent. Cumq; Christum talia dicentem audirent, *repleti sunt ira*, inquit Euangelista, quòd se inferiorum ac deteriorum exemplo pudescitos vidissent. Nec enim aliud tam indecorum maiori, quàm si ab inferiori se in officij sui procuratio-
ne anteuertere cernit. Curemus ergò sollicitè, ne in illo supremo destituti Orbis die aduersum nos pro-

deant Niniuitæ, regina Sabæ, & alij, qui minus Deo obstricti fuerunt. Colamus summa cum laude, ac pari cum diligentia munus nostrum, studiosissimèq; seruiamus tam prolixo & munifico Domino, à quo tam crebra atq; ingentia in nos quoties proficiuntur beneficia, si enim huic accuratè seruitutis gloriæ immortui fuerimus, gloriâ nobis post hæc promittere possumus æternam. *Ad quam &c.*

Feriâ III. post Dominicam III. Quadragesimæ.

Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum. Matthæi 18. 15.

Nescio an verba alia magis apta themati nostro reperiri queant, quàm illa Salomonis, Prou. 24. 11. quibus ille hoc ipsum suadet, quod hodie Christus præcipit. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses.* Hoc est quod ait: Si quis in errorem, aut peccatum, quod mors est animæ, incidit, stude & cura, ut correctione tua & bonis monitis à tam periculoso statu illum eximas. Id Christus talibus verbis expressit: *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum;* dum enim illum corripis, eripis ab animæ morte, quàm ei peccatum intulit. Dicit porro Salomon, *liberare ne cesses*, hoc est, ne monendi finem facias, donec illum effeceris meliorem, quod si obtinueris, præclarum facinus perpetrâris, nimirum animam Deo lucrifeceris, quæ tanto est apud eum in pretio, ut pretium voluerit esse sanguinis sui: *Si te audierit, lucratus eris fratri tuo.* Quæ par huic gloria! quod aliud huic comparabile lucrum? De tali gloria & lucro mihi hodie loqui decretum. Ut id in gloriam Dei, & animarum emolumentum cedat, hoc est quod ego voueo. Vos attendite.

P R I O C H A I.

Si peccauerit in te frater tuus.

Remittere iniurias, & condonare offensas est supremus tonus musices Virtutum, quem assequi homo Christianus possit.

Dicit Christus, ut si quis iniuriâ nos onerârit, illud conueniamus, secretiq; & quam cautissi-
mè

inè corripiamus, liberaliterq; ac generose condonemus quodcumq; in nos perpetrarit flagitium. Hæc, meo quidem iudicio, summa perfectio est, ad quam euadere homo Christianus possit, hæc tam heroica actio, vt eâ solâ generositatem sui pectoris prodere, & cordis magnanimitatem, quantum non aliâ quapiam, ostentare queat. Quod enim tam admirabile facinus, quàm iniuriarum gratiam facere, memori- am deponere?

Hæsitare Philo cepit, qui Deus præcipere Moy- si potuerit, vt pro remedio eorum, quos igniti in deserto serpentes momorderant, serpentem faceret æ- neum, sublimemq; suspenderet. Num. 21. cum ei alibi hæc mandarit: *Non facies tibi sculptile, neq; om- nem similitudinem, quæ est in celo desuper, & quæ in terrâ deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub ter- ra*; Exod. 20. 4. Itaq; nec bruti, nec auis, nec pi- scis, neq; rei cuiuspiam vel imaginem, vel figuram permittebat, propter idololatricæ, in quam pluri- mum propendebat, periculum. Hoc ita constitu- to quærit Philo, quomodo Deus nihil hoc periculû veritus erigi serpentem æneum præceperit. Res- ponsum illius non quadrat rei præsentî, accipite meum.

Serpens, quem Deus altum agi & suspendi pro si- gno iussit, quorum malo medebatur? Eorum, quos serpentes venenatis spiculis confixerant: *Misit Do- minus in populum ignitos serpentes*; Num. 21. 6. Mosaicus ergo serpens imago erat illorum serpen- tum, quorum morsibus saucijs iacebant homines, qui Mosaicum aspiciebant, vt curarentur. Itaque procul ab erant ab eo, vt illum serpentem adorarent tam enim arduum & difficile est homini, venerari & amare id, à quo incommodum acceperit, vt ægrè, non dico viuum, sed vel pictum aut adumbratum videre possit.

Opinio aliquorum habet, quòd hic serpens æne- us, qui ex Hebræo textu candentis ignis instar scin- tillabat, non solum non sanabat, sed magis etiam in- ficiebat, & intoxicabat à serpentibus lætos: *Eam e- nim aris cadentis naturam esse dicunt*, Hebræi, in- quit Oleaster, *Et si quis à serpente morsus illud intue- atur, statim moriatur*. Magnum itaque hæc in re mysterium inuenio, quòd qui æneum excandescen- tem serpentem intuebantur, sanati sunt, quos viui serpentes vulnerarant: *Qui percussus aspexerit e- um, & viuet*; quo, meâ quidem sententiâ, indicatum fuit, quàm operosum sit, ac difficile, non solum do- nare veniâ, non solum amare illum, qui oneravit in- iurijs, neq; tantum vt æquis oculis spectes eum,

qui te offendit, verum etiam vt vel effigiem, aut si- mulachrum quoddam illius visu digneris, & aspici- as, fieri non posse, nisi Deus miraculo quodam, ac prodigio huc concurrat, & subueniat.

Mihi non occurrit aliud, quo magis amplificari, huius actionis excellentia possit quàm id quod B. Stephano, strenuo athletæ Christi accidit, qui pri- mus fidei nostræ veritatem suo sanguine asserere meruit, quod nescio an ad hunc modum expensum à quoquam ante hæc fuerit. Appetebant illum ho- stes crebris saxis, vt pretiosum granum spicâ decu- terent, interq; sanguinariam eorum perniciem tam cumulatam, ex se fructû dabat, vt in genua procumbens, altumq; exclamans (quorum neutrum pro se fecit) Deo humillimè supplicarit, gratiam sceleris faceret ijs, à quibus immanè trucidabatur, dicens: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum*; Act. 7. 59.

Sed nota id, quod S. Lucas monet, sanctissimum Protomartyrem simul & hæc verba, & animam red- didisse, vnaq; cum supplicibus votis generosum ef- fudisse spiritum, de quo facit Scriptor: *Et cum hæc dixisset, obdormiuit in Domino*.

Quare vtrū inter ipsas preces, & non vel ante, vel post mortuus est Stephanus? Dicas, non decuisse, vt ante decederet, quàm intercederet, ne post magi- stri Christi exemplum, exemplum nobis deesset illi- us discipuli, quod imitaremur, Stephani. Benè ha- bet istud. Sed quare non vel pauculas horas super- stes fuit tam insigni & decantatæ orationi, quâ pro hostibus suis tam deuotè atq; enixè obsecrauit, sed eodem momento & preces Deo, & animam obtulit? *Cum hoc dixisset, obdormiuit in Domino*. Quæ huius causâ fuerit?

Meam hac de re sententiam sic aperio. Vt magnâ semper honoris sui rationem habet clementissimus Dominus noster, ita spectare ad eundem putat, vt seruos suos beneficijs actionis semper augeat. Pro- batum id supra dedi. Stephanum hætenus ita cumu- lârât, vt faciens signa & prodigia hostes nominis Christi cælestium verborum efficacitate confunde- ret & confuaret. Posthæc etiam hoc ad cumulum superiorem adiecit, vt sanguinem pro legis defen- sione verteret moxq; vt pro hostibus suis deprecare- tur, quod cum fecisset, *obdormiuit in Domino*. Vi- detur enim Stephanus iam plura facere non potuis- se, si autem diutius viuens minus aliquid egisset, fu- issent ea res indigna Domino, cui seruiebat: par au- tem quidpiam facere, non fuisset magna gloria. Er- go qui ad summum, quo perueniri potest, hoc est, edo pertigit,

pertigit, vt noxas condonaret hostibus suis, ac pro eis rogaret, non viuat posthæc, (Dixerit Dominus) quantumcumq; enim viuat, præstare maiora non poterit, nec ascendere altius.

Qui faciliè condonat, & generosè remittit iniurias illatas, is gradum conscendere sublimiorem nequit, quàm vt sit supremæ magnificentiæ Dei pius amularor. Quenam illa magnificentiæ Dei supremæ? Offensarum gratuita indulgentia. *Miserationes eius super omnia opera eius*, inquit S. Dauid Psalm. 144. 9. Promiserat sancto huic vati, velle ex illius carne carnem assumere, & originem ex profapia ducere. Peccauit ille, vt Deum tamen ad explenda promissa adduceret, sic appellat: *Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris*; Ps. 50. id est, vt promissorum tenax, & datæ fidei habere rationem videare, vt quis ille sis, omnes intelligant, vt maledicorum inimicorum tuorum ora victor obstruas. Quid enim faciat Deus, vt hæc omnia obtineat.

Responderet Rupertus in 2. Reg. 4. *Sabanditur, Misere mei, tanquàm diceret: Qua enim iustitia laus, si fidei suo quis fidem promissi sui custodiat? Verum illic magna & prædicanda iustitia laus est, ubi quamvis offensus quamvis iratus, qui promissis fidelis permanet.* Iuxta hæc is est verborum Davidicorum sensus: Obsecro, Domine, vt ne ob id à promissis tuis resiliat, quod ego in te peccaui, sic enim fiet, vt iustificeris & magnificeris in verbis ac promissis tuis. Itaq; hæc vna ex re inprimis elucet, maximeq; se ostentat nobilissimi pectoris Dei magnanimitas? quod hominem, à quo offensus, & repetere pœnas posset, benignè habet, ac fouet. Ergò quoties homo hoc facit, quod Deus, sic consequens, vt eà imitatione tam sublimè ascendat, vt præstantissimorum facinorum eius æmulator euadat.

Imò tantus inde efficitur, vt possimus de illo dicere, quod de Verbo æterno Isaias c. 53. v. 8. *Generationem eius quis enarrabit? Quis originem eius indaget, aut explicet, qui hostibus suis se facilem indulgentemq; præbet: Nam si hinc sit Dei filius, qui iniurias donat, ex altera parte euadit in patrem ipsius Dei, cuius est filius. Quod Deus filius fiat, qui prompre ignoscit, id ipse filius Dei dixit, inquit: Orate pro persequentibus & calumniatibus vos, & sitis filij Patris & fratres, qui in caelis est; Matth. 5. Quod verò quisquis talis est, non filius modò, verum & Pater sit Dei, idem Filius affirmavit. Is dum nos orare prius magister doceret, etiam hoc post alia rogare Patrem iussit, vt quo nos modo alijs offensas donamus, eo nostras ipse nobis noxas in-*

Tom. I.

dulgeat: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*; Matth. 6.

Vbi S. Greg. Nissenus peracutè aliquid obseruauit dignissimè quod notetur. Est autem illud, quod cum Christus ceterarum actionum exemplar, quod æmularemur, Patrem semper nobis præstiterit, cum inquit: *Estote misericordes*. Luc. 6. 36. item: *Estote vos perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est*; Matth. 5. 48. In vno tamen condonandarum iniuriarum opere vult Patrem imitatore nostrum. Nissenus dum hæc altiore indagine diligentius persequutus fuisset (vt semel peruideatis quanta excellentia sit remittere) dicendum putauit: *Quæ de hoc animum meum subit cogitare, temerarium quidem est, vel mente concipere, temerarium item vel oratione mentis conceptum patefacere atque aperire.* Atq; hæc præfatus, conceptum suum his enudauit: *Quemadmodum Deus bene agentibus ad imitandum est propositus, ita vice versa tuam affectionem Deo ad bonum pro exemplo esse vult, atq; ordo quodammodò inuertitur, & audeamus, dicere, & Deum nostram facia imitari, & tu idem ad Deum dicas. Quod ego feci, fac, imitare seruum tuum, tu Domine.* Hæc ille Orat. 5. in Orat. Dominum. Misericordiam, & reliquam omnem perfectionem discere à Patre iubemur, ac condonandi inimicis magistri Dei nos effici-mur, vt cui dicimus, à nobis indulgentem methodum accipiat, inquentes: *Dimitte, sicut & nos dimittimus.* Tam verò qui magistri, nonne iidem & patres? Res perspicua est. *Per Euangelium ego vos genui*, aiebat Paulus 1. Cor. 4. 15. Ergò cum Deo dicimus, vt ex nobis modum, quem in condonando seruare debeat, discat, quodam modo effici-mur, vt dixi, patres illius. Quæ magnitudo præstantior? Quæ prærogatiua sublimior atq; excellentior, quàm vt homo suo quodam modo generationem obtineat ineffabilem, qualis est Verbi æterni, dum eam facile ignoscit huc proficit, vt & filius Dei fiat, & pater? Quid tam inexplicabile, quàm istud?

Hanc ob rem iam non miror, quod Stephanus vidit *Iesum stantem*, quo tempore ille hostibus suis offensarum gratiam faciebat: Nam si iustus est, vt filius patri debitæ cum obseruantia & reuerentia adstet, non mirum, quoq; Christus Stephano (qui dum condonabat, pater Dei factus fuerat) tanquàm ad reuerentiam adstiterit, pro tam heroicæ actionis, quam exercitabat, merito.

Tam verò heroicum est istud facinus, vt S. Nissenus in hæc Dominicæ orationis, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus*, ista tam grauitè disse-

Hh

disse-

differuerit: *Progrediens sermo Venit ad ipsum extremum punctum virtutis, quod propemodum non amplius intra terminos humanæ naturæ conspiciatur, & alius ille ipse Deus esse videatur, dum faciat ea, quæ solius Dei est facere.* Notate in his illud: *Progrediens sermo Venit ad ipsum extremum punctum virtutis; ubi videtur vsus metaphorâ desumptâ ab eo, qui cantaturus orditur ab infimo &c., & ad supremum vsq; laus affurgens, vltra progredi non valet: Sic diuinus Cantor Christus in oratione Dominica canere nos docuit, paulatimq; vocem efferens, ad la dimittimus ascendit, ad iniuriarum condonationem assurrexit, itaq; Venit ad ipsum extremum punctum, ad la musices virtutum christianarum, quia opus tam difficile, tam repugnans conditioni humanæ in vindictam offensæ, & depulsionem iniuriæ plurimum propensæ, est supremum virtutis, vltra quod conari nemo possit.*

PERIOCHA II.

Vade & corripe.

Quando charitatis causa, & honoris ratio concurrunt, charitati honor concedere debet, sic enim nos Dei filio ostendimus.

Diligenter considerandum est, quod Christus hic nobis præcipit, vt si in nos peccet frater noster, adeamus illum, suauiterq; & amanter corrigamus inter nos & ipsum solum, sic vt ne alius quisquam lapsus illius, aut erratum intelligat, *Vade & corripe.* Non dicit Christus, vt is qui iniuriam inculcit, abeat, culpamq; agnoscens, veniam deprecetur, sed vt offensus offensorem domi suæ inuisit, & indulgentiæ oblatione inuitet, blandiq; correptione Deo lucrificiat. Nonne melius foret, si iniuriam passus domi residens existimationis suæ rationem haberet, iureq; suo vtens expectaret offensorem, quoadusq; ille veniens veniam deposceret, remissionem rogarer, quàm quòd offensorem offensus quærat, & inuitet? Non vult hoc Deus, sed id potius, vt Christianus (cui ille tam bonum hac in re exemplum de se præbuit) cedat de honoris sui iure, propter charitatem & amorem proximi, & ne meminerit potestatis, cum daturus veniam.

Concurrerunt quondam Christi potentia, & amor. Videamus quis cui cessit. Accessit Mater filiorum Zebedæi petiit ab hoc diuino rege subseilia filijs suis. Non expediebat illorum tunc acquiescere votis. Discussit robur pectoris illorum, & vires animi,

quas haberent ad bibendum calicem passionis, tum dicit, bibituros eos illum calicem, at subdit: *Sedere autem ad dexteram meam, & sinistram, non est meum dare vobis;* Math. 20. 23.

Quærit S. Ambrosius, quomodo Christus tam incondito, vt videtur, responso suos charissimos à se repulerit, dicens, non suum, sed Patris esse dare, quod illi petierant, quando ille hoc æquè ac Pater donat, quin iure ad illum spectat, & ad magnificentiam illius pertinet concedere regna, dare sedes, conferre dignitates. Quid ergo hæc nunc vice, esse id suum, negauit, potestatemq; dissimulauit?

Respondet egregie S. Ambrosius, dicens, duo hic concurrisse, potestatem scilicet Christi, & amorem. Non expediebat tunc concedere discipulis, quod rogabant, sed non asquebantur illi rationem; ob quam non conducebat. Cum verò, quantumuis quis amorem præferat, non satis tamen probet, aut prodat suum, dum negat, quod rogatur, Christus, ne non amari se ab illo Discipuli putarent, à quibus exorari non patiebatur, ius, potestatemq; suam dissimulare voluit, ac dicere, non ad se spectare facultatem concedendi, quod optabant, malens videri minus potens, quàm non satis amans: *Noluit his, quos dilegeret, videri, quod peterent, denegasse. Sanctus & bonus Dominus, qui mallet aliquid dissimulare de iure, quàm de charitate deponere.* Hæc ille l. 4. de fide ad Gratian. c. 5. At si Christus, quando existimationis ratio, & causa Charitatis concurrunt, potestasq; & amor pugnat, vult vt dilectioni honor cedat, cur tu non idem velis, cum id amor proximi, eiusq; emolumentum postulant?

Philistinorum primores, vt habent libri Iudicum c. 16. cum Samsonem comprehendere vellent, aptissimam perficiendo operi eam rationem putarunt, si mulierem huc adhiberent, quam Dalilam dicebant, & ille plurimum amare significabat. Eam ergo domi suæ conuenerunt viri ex ijs primarij, obsecraruntq; circumveniret, Samsonem, & exploraret, in quo positas vires suas haberet, vt ita illum man sue faceret & subigere possent: *Venerunt ad eam principes Philistinorum.*

Abulensis quærit, cur ad eam hi Principes venerint, quam ad se accersere poterant, nec adire necessum habebant. Nonne decentius fuisset, si mulierem meritoriam (quanquam non peruulgatam, sed occultam) viri tales ad se aduocassent, quàm quòd illi, postpositâ dignitate suæ maiestatis sese ad eam receperunt? Respondet Abulensis, duo hic fuisse, amorem patriæ, & desiderium deuinciendi mulierem

vt Samsoni verba daret ac fraudem faceret, quòd hac se ratione sperarent voti sui compotes futuros. Cumque illam plurimum & honorarent, & sibi adeò obligarent, quòd tamen tales talè tamen inuisebant, maluerunt autoritatis suæ aliquantam iacturam pati, quàm amoris patriæ debito deesse: *Humiliauerunt se tantum*, inquit ille, *Et Veniunt coram Dalila, quia erant nimis solliciti de salute terra suæ*. Si te sollicitum habet salus fratris tui, si charitas Lei ignem pectori subiecit, non magnopere existimationem tuam curabis, sed quamquam iniuriam passus, eum qui fecit, perquires, vt eum tibi reconcilies, atq; è malo statu, in quo illum peccatum suum attinet, educas.

Dignum est consideratione, quod S Paulus penè semper in omnibus Epistolis, quas vel nomine suo obliquauit, aut solus scripsit, apostolum se vocat, quod ex ijs, quas ad Romanos, Corinthios, Galatas, Ephesios, aliosq; dedit, videas. At in ijs, quæ Philippensibus, Thessalonicensibus, & Philemoni ab ipso, vnq; Timotheo charo illius discipulo inscriptæ, non se Apostolum appellat. In ea enim, quæ ad Philippenses, sic habes: *Paulus & Timotheus serui Iesu Christi*; Et in illa ad Philemonem ita: *Paulus seruus Christi Iesu, & Timotheus frater*. Quamobrem Paulus, cum solus & suo tantum nomine scribit, Apostolum se dicit, cum verò communes cum dilectissimo Timotheo suo dat literas, tam illustri titulo earum capita non adornat?

Ex responsione Cardinalis Caietani accipitur quædam subtilitas in rem nostram nata, qui ait, ob id non sibi vîrpassè nomen Apostoli, quando vnas cum Timotheo literas dedît, quòd Timotheus illi percharus esset: Et quoniam inter eas occasiones concurrebant amor & autoritas, seu potestas, quam ipse tunc habebat, cum non haberet Timotheus, ne derogaret amor, cuius munus est exequare status, & pares facere conditiones amantium, ideò Paulum, velut oblicum dignitatis seu potestatis suæ Apostolicæ, tantum proprium nomen adscripsisse, quòd amans, quàm potens, aut præstantior Timotheo videri mallet. Quâ re instituire nos voluit, benè fieri, quoties amor cum honore, & cum potestate charitas certat, si postposito tantisper honore, legibus charitatis & amoris satisfaciamus.

Inuidi, indignabundi, & furiosis proximi populares Christi, quod vera ijs locutus fuisset, in supercilium montis illum eduxerunt vt inde præcipitem darent; cumq; sacrilegas nefario operi manus admo- uere iam vellent, potestatis suæ virtute dilapsus ab

ijs euasit, *& descendit in Capharnaum ciuitatem Galilee, ibiq; docebat illos sabbatis*: Luc. 4. 31. S. Ambrosius in hæc inquit: *Vide clementiam Domini Saluatoris, nec indignatione commotus, nec scelere offensus, nec iniuria violatus Iudæam deseruit*. Deceuerant eum in Iudæa è cacumine montis ad certam necem deorsum impellere (quod scelus nec ipse dæmon perpetrare ausus fuit) nec tamen patriam, in qua tanta oneratus iniuria, destituit. Quid verò? *Immemor iniuria memor clemetia, nunc docendo, nunc liberando, nunc suauando insida plebis corda demulcet*. Sic illos demulcebat, tam blandè ac suauiter erudiebat, vt iniuriam intulisse, non retulisse, neq; iudex, sed reus videretur. Hucusq; se demisit pro salute mundi, posteriorem ducens amore honorem, & charitati potestatem subiciens.

Hoc est quod Paulus dixit 1. Cor. 15. 45. *Factus est primus homo Adam in animam viuentem, nouissimus Adam in spiritum viuificantem*, hoc est, primus Adam ad hoc conditus est, vt viueret ipse, secundus ob id natus, vt vita donaret alios. S. Ambros. in ea sic inquit: *Vide clementiam Christi. Ipse est primus & nouissimus. Qui primus erat, propter nos se nouissimum fecit. Descendit enim & proiecit se, Et caderet, infra omnes se faciens, Et omnes iacentes leuaret*. Atqui si hæc talia Deus egit, quæ non facias homo! Humiliare abiecte hominatio summi Dei exemplo, & fratrem tuum quare, *Vade & corripe Domi illum suæ conueniens, ad pedes eius te abijce, & quamquam ille te offenderit, à Christo optimo magistro discite quid facere debeas*.

P E R I O C H A III.

Vade & corripe.

Vt fructuosè ac feliciter corripias, sit suauis & beneuola obiurgatio, & qui correctionem adhibet, eius, quem reuocare ab errore cupit, personam induat.

Christus ait, vt offensam passi à fratre, adeamus eillum, & admoneamus errati, vt sic reuocare & lucrari curemus. Cum verò id occultè præcipit fieri, significare voluit, quâ suauitate, mansuetudine, ac lenitate id agere debeamus, vt quod volumus, facilius obtineamus. Obiurgans enim eum stomacho ac supercilio; duriusq; increpans, imprudenter facit, homines enim sic à natura sunt comparati, vt commemoratione lapsum suorum concitentur, nec

ament suos sibi in os obrudi errores: Quando vero id etiam fit cum quadam verborum acerbitate, amplius exulceratur vulnus, & exasperatur plaga; quare blandis fomentis curari, hoc est, lenibus verbis admoneri debet reus is verò, qui correptum vadit peccatoris obiurgandi personam induere, ac præferre.

Macrobius Aurelius l. 6. Saturnal. c. 3. ait: *Aqua dulcis magis idonea est, quam salsa, eluendæ maculis.* Rationem dicti ex Aristotele fusam ibi assignat Distantius. Tantundem ego de maculis & culpis proximorum affirmo, ut aquam dulcem suauioris reprehensionis adhibeamus, si emendare eas volumus, non aspera verba salsa & mordacioris. Argue mansuetè & affabiliter, & videbis quantum fructum facies. *Remissius imperanti facilius paretur. Natura contraria est humanis animis, & in contrarium, atq; arduum nitens, sequiturq; facilius, quam ducitur,* aiebat bonus Seneca de Clement. c. 24.

S. Petrus Damianus querit, quid mystetij habeat, quodd Eliseus, quando cum virga aut baculo misit discipulum suum Giezi, non reuocauit in vitam piæ hospitis suæ filium: *Giezi posuit baculum super faciem pueri, & non erat vox, neq; sensus;* 4. Reg. 4. 31. Præcucurrit Giezi, ut resuscitaret puerum, cumq; omnia frustra à se teatata cerneret, reuersus in occursum magistri sui, inquit: *Non surrexit puer.* Baculum illi, sed nullo commodo, imposui, mors enim illum hæcenus pertinax attinet. Ingressus itaq; Eliseus cubile, in quo exanimis puer iacebat, claudensq; post se ostium, *posuit os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius, & incurruauit se super eum, & calefacta est caro pueri.*

Percuntatur nunc S. Petrus Damian. quare non æquè Giezi, ac Eliseus redanimauit puerum. Respondet. Vide quid quisq; egit, vt resuscitaret, atq; inde accipies, quare vnus præ alio mortem depulerit. *Giezi posuit baculum super faciem pueri,* baculo velut durè illum excepit: At Eliseus *posuit os suum super os eius,* ac blandiusculè illum habuit, & quid inde? *Calefacta est caro pueri,* & reuixit. Quà re significatum fuit, vt si ab animæ morte reuocare proximòs, si correptione reddere ijs vitam, si Deo lucrari, si à malo statu educere volumus, blandà manu eos contingamus, cum suauitate, & charitate, non acerbè, non morosè obiurgemus: *Quem terroris virga suscitare non potuit, per amoris spiritum puer ad vitam redijt,* inquit sanctissimus Cardinalis. O. p. sc. 12. c. 28.

S. Ioannis Chrysostomi obseruatio est, Christum, quoties se illi occasio agendi de Inferno, eiusq; pœnis, aut alijs rebus tristibus loquendi obtulit, vix eas attigisse, & quando ad peccatores dicebat, non tam minis illos perterritisse, quàm suauiter officij, & reatum submonuisse. Verba illius ex hom. 17. in Matth. sunt: *Sic & vbi opus est tristem mentione, stricteus attingit.* Nam gehenna quidem nomen est, vel in tantis sermonibus posuit, & in alijs quibusdam simili breuitate perstrictis sæpè correctorio magis, quàm comminatorio modo corripit auditorem. Quæ omnia huc spectant, vt mansuetudinem nos doceret, suauitatemq; quã vti debeamus, quando fratres nostros correpturi sumus, vt ne pertumultuosè agamus, neu exterrefacere velimus, ne tartara, dæmones, pœnas æternas, ignem semper duraturum, taliaq; illis proponamus, sic enim deterueris & fugaueris feras, quas capere velis, & obduri aliquid, quando eos emendatos cupias. Suauiter ergo compella, & optatum correptionis fructum expecta.

Tanta autem adhiberi debet lenitas & suauitas, tantumq; piæ correptionis artificium, quò illa optatum fructum referat, vt si capere & confringere, Deoq; venari fratrem tuum velis, industrios venatores imitari, & pro more illorum, animalis, quod captum cupis, colorem induere debeas, hoc est, cum peccatore peccatorem, imbecilem cum imbecilli, cum tristi tristem præferre, sic nimirum, quæ voles, feliciter sub manus ibunt.

Indumenta, quibus Ioannes utebatur, cum in eremo prædicans animarum lucris inhiabat, sic Matthæus delineat c. 3. *Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos.* Atq; ita vestitus clamabat in deserto, magnificæ vocibus ad agendam pœnitentiam omnes cohortabatur.

Queri potest, cur Ioannes, vt pœnitentiam prædicaret, & peccatores attraheret, tam informis animalis pellem, tam distorti simul ac turpis bruti exuius vestire voluerit, quem magis albus è candidiore mustela amictus deuisse videtur.

Sacer Rauennatum Archiepiscopus D. Pet. Chrysolog. serm. 170. respondet aptè, dicens: *Accepti tortuosissimi pilos animantis, nihil habentis recti, nihil gratia, nihil decoris. Tali pœnitentia magister indui debet vestimento.* Qui peccatores venatum in illa eremo ibat, eorundem vestem sibi assumpsit, quos tam viuè, quàm camelus, nulla res alia repræsentat, quod illum omni decoris genuini venustate immittior natura nudarit. *Tali autem pœnitentia magister indui debet.*

debet Gestimento, ut peccatores vitijs abstractos Deo attrahat, nec enim aliud est artificium, quo capere ac venari facilius illos possis, quam si miseras illorum induas, imbecillitatesq; eorum ipse præferas.

In hanc rem obseruauit, quod Christus Discipulos suos prius salem, quam lucem terræ vocauit: *Vos estis sal terræ, Vos estis lux mundi;* Matth. 5. Cur illos ante salis, quam solis, aut lucis nomine donauit, cum lux sale tam multo sit nobilior?

Præstantiorem esse sale lucem; non negaro: at si rem è vicino attentius arbitrere, inuenias magno cum mysterio factum, quod Christus discipulos suos prius salem, quam lucem appellauit. Habet id sal, cui experientia quotidiana attestatur, quod tempore se supra res omnes alias accommodare nōrit, nempè cum humecto humet, siccatnr cum sicciore. Itaq; quod Christus Discipulos suos, quos Orbi Prædicatores iam destinārat, salem vocauit, indicare illis voluit, vt si lucere corripiendo vellat, primum sal esse, & ad ingenia hominum sese componere laborarent, essentq; cum peccatoribus peccatores, debiles cum debilibus, cum tristibus tristes, sic enim prædicatione, & correptione magnam illos lucem omnibus allaturos.

Huc respexit S. Pet. Dam. Opusc. 4. cum dixit: *Vbi tamen plurimum non noceat, declinemus aliquantulum à transire rectitudinis, & consulere valeamus infirmis.* Induamus personam peccatoris, quando id citra ingens incommodum fieri queat, & similes nos illius exhibeamus, infirmemurq; cum infirmo, vt hac ratione in rectam illum sanctitatis semitam reuocemus ac reducamus. Erremus cum errone, vt ab errore illum absoluiamus.

Hanc ob rem Prædicatores etiam specula dicuntur. Vt enim speculum refert figuram, os, vultum, oculos, omniaq; semel lineamenta eius, qui tui in illo vult esse spectator: Sic quisquis alijs vult esse vitæ emendandæ speculum, debet sese ingenio aptare eorum, quos meliores cupit, nisi instructuam velit esse suam correptionem.

PERIOCHA IV.

Vbi sunt congregati in nomine meo.

Nec omnis concordia bona, nec quæuis discordia mala.

Necessarium aduertere quod Christus ait, vbiunque duo aut tres in nomine ipsius coierint, ibi se inter medios illos futurum, & plurima bene-

ficia ijs præstiturum. Sed id tunc solum, si ex illo fœderati fuerint, aut in nomine ipsius conuenerint. Quo indicatum fuit, non omnem laude dignam conspersionem, nec omnem vituperium mereri dissensionem, quod in titulo nostræ Periochæ prælocuti sumus, & S. Cyrillus Hierosol. catech. 16. sic expressit: *Sunt enim & inimicitia quedam bonæ, quemadmodum scriptum est, Gen. 3. Et ponam inimicitias inter te & fratrem tuum.* Est enim & bona pax, & mala, est consensus prauus, & dissidium sanctum. Ea pax laudem, ea præmium meretur consensus, quæ ad Dei honorem & gloriam dirigitur: Ea verò vituperio digna est, quæ gloriæ illius aduersatur, quod hominum sceleratorum concordia facit, qui ad Deum irritandum, offendendumque conspirant. Horum sacrosanctum esset diuortium.

Genesis 15. sacrificium à sancto Patriarcha Abraham, quod sibi fore gratissimum significauit, tale Deus expetiit: *Sume mihi vaccam trisennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturam quoq; & columbam.* Et ille tollens conuersa hac, diuisit ea per medium, aues autem non diuisit. Quid sibi velit, quod animalia terrestria Dei iussu sanctus Abraham diuisit, aues, quæ volitant, non item?

Vt significaretur, nec omnem Deo displicere diuisionem, nec vnionem quamcunque probari, illiq; tam gratam oblationem esse diuisionem, quæ vnitatem, atq; interdum tam illi acceptam esse discordiam, quam concordiam, quæ non omnis bona, sicut nec quæuis mala discordia.

D. Gregorius Nazianz. id his verbis affirmavit Orat. 1. de Pace: *Nec quisquam suspicetur, quod pacem omnem amandam, complectendamq; esse existimem, nam & optimam quandam dissensionem, ita perniciosissimam quandam concordiam esse, perspectum habeo.* Aues, quæ volatu sursum emergunt, coelumq; petunt, hoc est, homines sancti, & spirituales, qui cederantur in his, quæ ad Deum spectant, ij diuidi ac distrahi non debent, illorum enim conuentio vt sit in nomine Dei, & ad gloriam illius dirigitur, sic per accepta illi est, vt damnosissima est eorum coniunctio & consuetudo, qui ad male agendum concurrunt: *Nam & optimam quandam dissensionem, ita perniciosissimam quandam concordiam esse, perspectum habeo.*

Viri enim sancti non solius pacis authores sunt, sed etiam dissidiorum (cum id res postulat) incitatores, sanctaq; diuisione diuellere ab se illos nōrunt, qui per improbitatem iniquè sibi cohærent. In summo vitæ discrimine Paulus positus erat, con-

iuratis contra illum Phariseis, & Sadducæis, & conueniebat illum ad vsus maiores seruare. Quid verò egit Paulus, vt vitam sospicaret? Cùm sciret Sadducæos in hæresi versari, quàm oppugnabant Pharisei, qui confitebantur carnis resurrectionem, cùm eam illi inficiarentur, contendit vocem in concilio, vbi accusabatur, & vtriusque partis assertores aderant, succlamansq; ait: *Vriscfratres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæorum, de spe & resurrectione mortuorū ego iudicor; Act. 23. 6. Et cū hac dixisset (subiungit ibi Lucas) facta est dissensio inter Pharisæos & Sadducæos, qui in perniciem Pauli mutuo conspirarant, itaq; soluta est multitudo, quæ contra innoxium Apostolum armata fuerat. S. Greg. 3. part. Pastoral. admonit. 24. de hoc Pauli factō sic ait: Prædicator egregius graui Pharisæorum, Sadducæorumq; persecutione deprehensus, interfecit ipso deus, quos contra se grauerat vntos vidit. Ergo nonnunquā tantam laudem meretur, qui ferit discordias, quantam qui pacem conciliat.*

Vt enim dixit Chrysost. hom. 56. in Ioannem, *est & mala concordia, & discordia bona. Siquidem qui turrim adificabant, concordantes erant in malo suo, inde esinuerunt, ad bonum tandem dissenserunt. Et socij Chore malè conueniebant, idè bene diuisi sunt.*

Mortì proximus sanctus Patriarcha Iacob, cū varias impertire filijs suis benedictiones, iamq; ad Simeonem & Leui ordine deuenisset, his illa dixit: *Simeon & Leui fratres; Gen. 49. 5.* In quibus verbis attentius ea consideranti mirum illud occurreret, quòd hos solos beatus Patriarcha fratres vocet, qui duo minime eguisse videntur, vt fratres dicerentur, qui de sororis stupro, quòd Princeps Sichem Diuæ virgini intulit, tam sanguinolentam sumpsisse vindictam feruntur, de quibus Gen. 34. 2. 6. sic habes: *Simeon & Leui fratres Diuæ ingressi sunt urbem confidentes, interfecitq; omnibus masculis, Hemor, & Sichem pariter necauerunt.* Quando verò res ita habet, compertumq; est, quòd Simeon, & Leui duo soli ex omnibus fratres coniurauerunt in depulsionem probi Diuæ sorori illati, eoq; opere, vt videtur, magis se probauerunt fratres, quàm ceteri decem, quare sacer Scriptor illos præterea fratres appellandos putauit, qui maxime id esse videbantur, neq; idem de reliquis affirmavit, quasi putarit, posse ceteros ab omnibus fratres existimari, quanquā hoc ipse taceret?

Respondet ex doctrina superiore, apud Deum illam esse bonam fraternitatem, quæ honori illius & gloriæ consecratur, quæ verò ad eius offensas or-

dinatur, non fraternitatis, sed discordiæ nomen meretur. Et quoniam fraternitas, & fœderatio Simeonis & Leui ad prodicionem dirigebatur, illa Deo diuisio ac discordia fuit, nec vnquam visi sunt minùs fratres, quàm cū ita sibi cohæserunt: Et velut magis à se distracti erant, cū ad eum modum coierunt, ita vt tunc etiam fratres agnoscerentur, dixit sanctus Senecio: *Simeon, & Leui fratres;* tam plurimū illi fallā suā concordia veram fraternitatem obliterarant. Eapropter mox adiecit. *Diuidam eos in Iacob, & dispergam eas in Israël, vt ad similia facinora nunquā conuenire possint.* Vbi Oleastri commentarius moralis habet: *Consultum est Reip. Et qui in ea facile ad malum faciunt, diuidantur.* Talium enim consensio exitiosissima est bono publico, indigna eo nomine, discordia potius appellanda. Quoties fit, vt duo, qui in Dei iniuriam mutuā se stipulatione alligauerunt, turpiq; consuetudine, aut obsecro commercio perpetuū duraturo deuinxerunt, ob causam aliquam particularem dissiliant, quando vulgus dicit: Non conuenit illis, discessionem alter ab illo fecit, nec oculorum obtutu deinceps se dignantur? Si verò mali dæmonis operā iterū coijsc, & amicitia superioris, illius laiciuæ, nexu rursū coaluisse videant, tūm pacificè agerè, & admodū amici dicuntur, admirandūq; de se mutuæ beneuolentiæ exemplū præbere feruntur. Tales habet mundus consensiones, & dissensiones, sed quænam apud Deum potior vel concordia, vel discordia? Certum est, quòd apud illum ea discordia potius pax, & pax illa magis discordia sit, nec enim aliud tam ingens dissidium, quàm quòd à Deo distrahit, nec pax vlla maior, quàm quæ nos illi cōiunctos facit. Ergo est bona discordia, & concordia mala, quoniam & discordia nonnullā gratam, & concordiam aliquam habet exosam Deis.

Dicebat Christus: *Nolite arbitrari, quia pacem Generim mittere in terram, non Geni pacem mittere, sed gladium; Matth. 10. 24.* S. Petrus Chrysolog. inquit: *Quare? Quid hoc rei, quòd Agnus, quòd mansuetus, quòd humilis Christus indicere bellum venit! quale hoc prælium? Aut cuius rei gratia denuntiatur? Respondet ille serm. 164. Quia coniunctio cælestis est in ista separatione terrestris; nec enim consociari cælestibus homo potest, nisi à rebus terrenis defecerit.* Itaque ait Christus: *Nolite arbitrari, quia pacem Geni mittere in terram;* gladio enim iugulanda & conficienda est pax, quæcunque à me homines distrahit, aut abstinet, quando talis pax facit, vt æternū illi à me diuidantur.

PERIOCHA V.

Dimittam ei usque septies?

Nec semper bonum condonare offensas, neque nunquam non malum videri noxas, est enim quædampietas, quæ austeritas, & quædam austeritas, quæ pietas.

Sciscitabatur S. Petrus ex Christo Domino nostro ac magistro tale aliquid: *Quoties peccabit in me frater meus & dimittam ei? usque septies?* Matt. 18. 21. Primum observatio est, Petrum hoc loco interrogasse ut hominem, qui magnum aliquid se præstiturum putarit, si fratri iniurias suas septies condonaret. Quam præclarum facinus sit remittere offensas, id paulò supra iam expendimus. Nunc velim præsentem Periocham discutere ad modum, quo proximam pertractavi: Et velut ibi demonstraui, nec omnem concordiam bonam, nec quamvis discordiam esse malam, sic nunc ostendam, non esse omne bonum in condonando collocatum, nec omne malum in dissimulatione indulgentiæ, aut prætermissione veniæ positum, eò quod quædam pietas sit crudelitas, & nonnulla crudelitas, quæ pietas. Indulgere filio, cum promeritus est ut vapulet, non est clementia, sed crudelitas amentia, non mansuetudo, sed austeritas, ibi enim condonare est condemnare, plectere verò suauitas & benevolentia.

Cum recordaretur Dominus iniuriarum, proborum & offensus, quas illius populus ab Amalec acceperit in via, cum desertum pertransibant, & vindictam de illorum posteris repetere constitutum haberet, per Samuelem hæc Sauli denuncianda curauit: *Vade, & percutite Amalec, & demolite vniuersa eius, non parcasei, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid, sed interfice a viro usque ad mulierem, & paruulum atque lactantem, bouem & ouem, camelum & asinum;* 1. Reg. 15. 3.

Iuit rex, ut tam duro mandato obtemperaret, cumque immanem stragem in viros, mulieres, oves, & cætera pecora edidisset, *pepercit Agag, & optimis gregibus ovium, & armentorum, & vestibus, & arietibus, & vniuersis, quæ pulchra erant;* v. 9. Quis hoc factum Saulis legens non magnis ducet dignum elogijs? Sed vide quid ex hac indulgentia consecutum fuerit. Substomachatus, ac tam vehementer iratus fuit pro illa remissione Dominus, ut diceret: *Panistet me, quòd constituerim Saul regem.* Quam tædet, quòd homini tam immorigero sce-

ptrum credidi, homini qui iussis meis tam malè obsecutus fuit!

Sed quid succenses Sauli, Domine, pro condonatis offensis, quas tu ipse indulgere gloriosissimum ducis? Nonne hoc tuum enconium, & hanc tibi gloriam decantat amicus Dauid: *Miserationes eius super omnia opera eius?* Psal. 144. 9. & S. Leo serm. 1. de Natiuit. *Cuius opus misericordia,* idque, adeò, ut pro tuo opere videaris non agnoscere, quodcumque illud ad indulgentiam iniuriarum non dirigitur? Quid ergò aduersus Saulem indignaris, quod is *pepercit*, hoc est, rem fecit, quam tu ipse cum facis, primæ gloriæ loco ducis?

Occurrit Theodoretus, dicens: non fuisse eam, quod videbatur, indulgentiam, non mansuetudinem, non benignitatem, sed crudelitatem, Saulemque sub ea occasione maximè condonaturum fuisse, si non condonasset, maximà verò immanitate usum, dum pepercit. Theodoretum audite: *Sufficit sola transgressio præcepti ad ei ultimum inferendum supplicium. Infelix, cum Deus iussisset punire, misertus est, & cum Deus morte damnasset, ipse, ut existimauit, vitam tribuit.* Hæc ille in 1. Reg. 15. q. 30. Magnam rem miser, & stultus putauit, parcens, cum Deus sumere pœnas iusserat, & fatua benignitate vtens, quando sanguine vindicare scelus debuit. *Oportebat stultum intelligere, quòd vna gutta diuina benignitatis & clementiæ vincit omnium hominum bonitatem.* Non poterat homo delirus cogitare, quòd Deus, si misericorditer agendum cum Amalecitis putasset, non hanc illi curandam rem commendasset, quando tantillum bonitatis illius quantamcumque benevolentiam hominum infinitis modis anteuertit? Itaque non omnis bonitas in condonando posita est, sed in eo, ut scias quando indulgentius agendum, fatuus enim hic rex offendit Deum condonando, quem demereri potuisset, si vindictam sanguinolentam sumpsisset.

Sapientiæ 1. dicit Salomon: *Benignus est spiritus sapientiæ, & non liberabit maledictum à labijs suis.* Quis spiritus, quis etiam maledictus, quorum hoc loco fit mentio?

S. Petr. Damianus ait, Spiritum esse hic tertiam in sacratissima Triade personam, maledictum verò Christum, de quo Paulus dixerit ad Galat. 3. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum,* hoc est, tanquam flagitiosissimus, facinorosissimusque homo fuisset, ita se in probrosæ crucistignum agi Christus permisit, ut nos à legis & culpæ maledictionibus liberos redderet & absolueret.

ueret. Sauciffimi Cardinalis verba ex Opul. 4. ista sunt: *Spiritus sanctus non liberabit maledictum à labijs suis, quia quæ per ora Prophetarum de Christi passione locutus est, non prohibuit, sed super eum sine diminutione compleri cuncta permisit, quæcunq; illi de probris ab illo tolerandis, de flagris, spinis, vulneribus excipiendis, ac morte crucis obeundâ prænuntiabant. Benè istud.*

Sed mihi hic illud in modo loquendi textus sacri dubium occurrit, quod ait Spiritum Sanctum pro sua benignitate non commissurum, vt eorum, quæ Christum passurum Prophetæ prædixerunt, quicquam prætermittatur, quin illud toleret, dicens: *Benignus est enim Spiritus sapientia; tanquam ob id Christum exerceri omnibus ijs cruciatibus, quos illi præfagierunt, voluerit Spiritus, quia benignus est. Quia benignus est! Immo dicere debuisset videtur, quia terribilis est asper est, idcirco permittit, vt effera; Indæi miserrimis modis illum indignissimè crudelissimèq; habeant, hoc enim austeritatem magis sapit, quam lenitatem. Quare ergo benignum illum vocat, cuius permissu & conuientiâ tam inhumane, ac barbarè habitus est Christus?*

Causa ea est, quòd non omnis austeritas, aut seueritas est crudelitas, nec omnis facilitas aut pietas clementia. Sunt enim quædam piæ seueritates, & quædam seueræ pietates, atq; idè Spiritus Sanctus hanc nobis tradere voluit tam momentosam doctrinam. Nimirum ille, quòd benignus & pius esset, idcirco non exemit Christum ab acerbis tormentis, quæ patiebatur, & non liberavit maledictum à labijs suis: Nam cum ad salutis humanæ remedium conducere, vt pateretur, si à destinatis pœnis illum sub eam occasionem absoluisset, rigor & austeritas fuisset, vti lenitas & clemens pietas fuit, quod subire cruciatus permisit. Quo nobis indicauit, vt dictum, quòd sunt pietates, quæ seueritates, & seueritates, quæ pietates, nec enim semper bonum esse, qui facilis est ad condonandum, nec illum malum aut durum, qui nonnunquam indulgere recusat.

S. Matthæus refert, Christum cum Hierosolymam, plurimis, qui illum per viam sequebantur, comitatus pergeret, Discipulos è medio cæterorum abstractos, ab itinere etiam abductos secretò allocutum: *Ascendens Iesus Hierosolymam, assumpsit duodecim Discipulos secretò; Matth. 29. 17.* Quærat hic aliquis, idq; meritis, quare Dominus eâ occasione cum Discipulis clam absq; arbitris esse voluerit. Respondere possumus, huius facti eam rationem ab Euangelista insinuari, quòd cum illis de tota impen-

dentis Passionis suæ tragædia verba facturus esset, dicturusq;: *Filius hominis tradetur & condemnabitur eum morte, & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.* Sed hæc ita non est discussa omnis dubitatio, restat enim illud dilucidandum, quare cum sermonem de Passione sua insinuare veller, solus ad colloquium, & ad audiendum admittendos putarit Discipulos.

Respondeo ex S. Chrysostomo, adiunxisse se Christo per hanc viam comites non viros modò, verum & mulieres, atq; harum gratiâ abduxisse Discipulos, secretòq; illis aperuisse, quæcunq; de Passionis suæ tormentis dicenda putauit: *Multe mulieres erant cum eo, inquit ille in Op. Imperf. & in fide fortes, infirma tamen in sexu. Si audissent, quia idè Christus Hierosolymam ascendebat, & interficeretur, turbarentur propter molliem suam naturam, nam propriè animus mulieris mollis est, & in tali negotio facile in lachrymas excitantur. Ne vero tale quid accideret, secessit cum Discipulis, quando de probris Passionis loqui propositum habebat. Quid verò? Voluitne Dominus, vt ne verterentur lachrymæ inter cruciatum tam lamentabilem commemorationem? Nonne pietas laudabilissima fuisset, si quis ipsos vnâ effluisset oculos tam indigna audiens? Voluit eo facto significare Dominus, non omnem laude dignam esse pietatem, aut compassionem. Nam mortis Christi causam deplorare, id quidem laudabile, mortem verò ipsam desleri, & miseratione cruciatuum, quos pertulit, moueri neminem Christus voluit, ea enim mors, vita nostra futura, & tormenta quietem nobis paritura erant, itaq; nec illachrymari rei tam necessariæ, nec compati Passionis illi, à qua salus nostra pendebat, quispiam debuit, sicut enim non omnis pietas bona est, ita non quævis laudem meretur miseratione.*

Audite rem dignam obseruari. Quærit Rupertus, cur peculiaris Davidis & Abraham filius Christus dicatur, quam cæterorum Patriarcharum & Regum, ex quibus carnis suæ originem ducit. Quod diximus, id S. Matthæus satis indicat, qui primis Euangelij sui verbis sic ait: *Liber generationis Iesu Christi filij David, filij Abraham.* Quid habuerunt præ reliquis eximium, ob quod seorsum illorum filius dici voluerit, qui filius Dei?

Respondent Venerabilis Abbas 1. 4. de Victor. Verbi c. 19. ac monet, vt duo quædam in his sanctis obseruemus, in quibus rationem instituto nostro commodam reperiemus. Ambo Dei commendatione meruerunt celebrari, atq; ob causas in speciem

etiam contrarias, alter nempe quia facilis, alter vero quia difficilis ad indulgendum fuit. Persequebatur Dauidem Saul, sanguinemque eius sitiebat, cumque illum Dauid non semel obtruncare posset, noluit, quin vice quadam dixit: *Pepercit tibi oculus meus, dixi enim, Non extendam manum meam in Dominum meum; 1. Reg. 24. 11.* Abraham è contra non ignovit. Iussit illum Dominus litare filium suum v-nigenitum Isaac in monte, quem illi demonstrare vellet, cumque omnia in promptu haberet, quæcumque sacrificio necessaria, ligna, ignem, gladium, filiumque aræ immolandum imponeret, ac nudaret, libaretque iam in eadem ensẽ, tam gratum habuit Deus Abraham obstatum ad non parcendum animum, & falsâ pietate flecti nescium pectus, ut diceret: *Quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo v-nigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli; Gen. 22. 16.* Nonne videtis,

inquit Rupertus, quoddam Dauidi laudi data fuit condonandi facilitas, Abraham verò celebris factus est, quia non peperit? Ut ergo intelligeremus, pro temporum conditione, & rerum tam bonum esse indulgere, quam viciari, nec dissimulare magis gratum, quam non parcere, idcirco Christus peculiariter dictus est filius Davidis & Abraham, illi enim sic non ignoscentis, uti condonantis Deum se esse gloriatur.

Est quidam improbus ac peruersus filius. Dissimulare huius scelera, non plectere noxas, sed parcere iniquitati, non est parcere, sed Numen proritare, neque pietas est non inferre illi plagas, sed crudelitas. Offendit te proximus, petit tibi condonari, quam consciuit, iniuriam. Crudelis sis, si veniam neges. Condonate ergo absque conscientie periculo ei, cui condonari oportet, qui verò supplicio multatus, illi cum detrimento conscientie ne ignoscite.

O Deus quam multi æternas nunc dependunt pœnas, qui hoc ignoscendi discrimine uti nescierunt! Quam multorum animæ seuissimis Inferorum sunt addictæ supplicijs, quod fuerunt erga vilia & putida corpora sua indulgentiores, leuiter ijs parentes, cum etiam grauer peccarunt! Quantum illis melius fuisset ea (ut est in Regula S. Basilij) iugulasse, ut ex illorum morte animæ viuerent? Attenti ergo obseruemus, cui parcere, cui non conuiuere nec indulgere debeamus, nec enim vel condonando bene semper facimus, neque vnquam male agimus, si parcere detrectamus. Quod si, ut decet, ac debemus, condonabimus, etiam nobis nostra Dominus scelera indulgebunt, gratiamque dabit, certum pignus futuræ gloriæ. *Ad quam nos Ecce.*

Tom. I.

Feriâ IV. post Dominicâ III. Quadragesimæ.

*Quare discipuli tui transgrediuntur
traditiones seniorum? Matt. 15. 2.*

Vam aptè cadit in præsentem diem illud Terentij in Eunuchis: *Si male dixeris, peius audies!* Accedebant ad Christum Scribæ & Pharisei, ut calumniarentur inconsiderantiam quandam, siue incuriam Discipulorum illius, dicebantque: *Quare Discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum?* Quare mores pristinos, & veterum laudatissimas consuetudines insuper habent, ac prætermittunt? Quid enim agunt, aut quid negligunt? *Non lauant manus suas, cum panem manducant.* Grande nefas! scilicet. Sed heus boni viri, qui talia adfertis, accipite quod referatis. Dicit eis Christus: *Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* Videte quam huc quadret illud Terentij: *Si male dixeris, peius audies!* Quanto atrocius peccatum est, Dei legem violare, quam manuum lotionem ab eo, qui panem comesturus est, prætermitti? Nam ut Christus ipse dicebat, *non lotus manibus manducare, non coinquinat hominem.* De hac falsa & iniusta quærelâ dicere hodie velim, quod ut commodius faciam, fauete cœlites, attendite quotquot præsentēs.

PERIOCHA I.

Quare Discipuli transgrediuntur.

Operam suæ censuræ perdant, qui defectus alienos vel pro more Dei, vel quales demones reprehendunt, quia ille solum bene arguit, qui ut homo corripit.

Quam malè aduenerunt timidi Pharisei, ut errata redarguerent Discipulorum Christi! Quales dii quidam, aut demones non quales homines appulerunt, itaque tam insperatum pro accusatione responsum retulerunt: Quisquis enim talis venit, illi nunquam res suæ ex animi sententiâ euenire possunt. Scio expectatis, ut edisseram, quid sit corrigere, & arguere pro more Dei, aut demonis. Placet. Exponam. Is pro more Dei alium reprehendit, qui sic obiurgat, ac si Deus esset, hoc est, tam si nihil metuens, ac si qualis Deus delinquere non possit.

Ii

posset. Pro dæmonis more ij arguunt, qui cum sint omni scelereum genere oppleti, dissimulant peccata sua, & inculant aliena. Hoc est, quod hic damnatur.

Obiurgare pro more Dei est intolerabilis arrogātia. Ad eum modum se reprehendi S. Iob deplorabat, quando inter familiarium suorum acerbiores increpationes aiebat: *Quare persequimini me sicut Deus?* Iob. 19. 22. Videtur non queri, quod illum ut homines culparent, sed quod tanquam Dñi quidam increparent. Quid verò est, quod ait, *Quare persequimini me sicut Deus?* Tantundem ex S. Gregorio ibi: *Ita ex infirmitatibus me affligitis, ac si ipsi more Dei de infirmitate nihil habeatis.* Immemores conditionis vestræ, æquè imbecillitatis, tam liberè me damnatis, tam licenter mea mihi in faciem errata obruditis, ac si dij quidem stis, qui nec errare, nec delinquere possitis. Dixerat ante hoc idem: *Nunquid faciem eius accipitis, & pro Deo iudicare nitimini?* Iob 13. 8. Quid est faciem accipere Dei, aut personam eius induere, ac pro illo iudicare? Respondet S. Greg. in illorum verborum commentario: *Amici Iob stia eius facta reprehendebant, ac si in se ipsis reprehensibile nihil haberent.* Hoc sancto Iob acerbum accidebat, quod amici velut inculpati culpas illius damnabant, & noxas tanquam innoxij, ac velut ex more Dei coarguebant, quia illius solus est peccata hominum sine compassione discutere; qui ex naturæ suæ omnipotentia ignorat peccare. Premere liber illud, *Pro Deo iudicare.* Contigit decedere publicum aliquem theologiæ doctorem, cuius vices si exequi leguleius quispiam vellet, qui sacræ illi literaturæ operam nullam nauauit, quid diceret? Imprudentiæ damnare hominem, canonum licet non mediocriter peritum, munus adire theologi ausum, quod non nisi ab alio rectè procurari theologo potest, sic nunc dicit sacer patiens: *Pro Deo iudicare nitimini;* velut dixisset: Quis vestram, amici, ferat arrogantiam, qui Dei sedem iudiciariam inuadere, atque inde ex illo mihi respondere vultis? Nonne videtis inconsultè id à vobis fieri, qui rerū diuinarum imperiti estis, & ab illius puritate, integritate, cæteraq; perfectione procul abestis? Deus autò carpere omnia vitia potest, vt qui certus, in nullum impingere posse; Vos absq; metu nihil tale potestis, quia nec Deus, nec Angeli estis, adeò nihil mirum, quod tam iniquè accipiam, quòd locum occupare Dei velle video: *Pro Deo iudicare nitimini;* qui enim quales dæmones veniunt, cum venire vt homines deberent, cæci sunt, & amore proprio occupati, & cum sint perniciosi assentatores sui ipso-

rum, sunt duri censores aliorum. Id his, quæ nunc subijcio, enucleatum dabo.

Vt fructuosa sit cuiuspiam correptio, necessum est, vt qualis est, talis officium illud adeat, hominem se cogitans, qui in hæc, aut illa vitia prolabi possit, à quibus hæcenus abstinuit, nec enim ipse magis vel æneus, vel adamantinus est, quàm is, cuius errata arguit.

Præclaram huius rei figuram in sacris litteris habemus, quæ fertur, quod Eliseus, cum restituere vitæ mortuum, & tristi viduæ filiolum vellet, incubuit super puerum, posuitq; os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius, & incurrauit se super eum, & calefacta est caro pueri; 4. Reg. 4. 34. Mirus resuscitandi modus, vt ad menturam pueri vir contraheret, & membra pleraq; membris aptaret! Hæc verò ratione natium recuperare calorem, frigidum cadauer coepit. S. Bacharius episcopus de recipiendis lapsis concinam & opportunam edidit rei allegoriam, dicens: *In defuncto fratre opus imitare Elisei, manus manibus, pedes pedibus, os ori componere primum, & compatiari ei, qui mortuus iacet, neq; elatus integritatis tuæ triumpho superexerescas eum, aut superextendas te ei, quem repentina mors rapuit.* Qui fraternâ correctione redanimare proximum peccato mortuum cupit, Eliseum æmulatus, fragilitati illius per commiserationem se inclinet, atq; ita secū statuatur, posse in paria, posse & in deteriora incidere, nisi omnipotens Dei manus illum abstineat, ac defendat. Hæc est pulchra norma dandi vitam ijs, qui peccando perdidierunt.

Vecbatur eâ methodo S. Paulus, quoties inter perditissimos peccatores versabatur. *Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos.* 1. Cor. 9. 22. Quid est quod ait diuinus Apostolus? D. Augustinus lib. 1. q. q. 71. sic exponit: *Omnia omnibus factus est, cogitando scilicet se esse potuisse etiam in eo vitio, unde cupiebat alium liberari.* Apostolus sanctus, cum quempiam reprehendere aggrediebatur, peccatori se peccatorem faciebat, dicens, non se mirari illius flagitia, vt quibus grauiora ipse perpetrât, quando Ecclesiam Dei suprà modum persecutus: sempiternâ delere obliuione nomen Christi conatus fuerit, & alia tam multa scelera admiserit, esse etiam nunc tam miserum, imbecillem, ac fragilem, vt immaniora ijs, quæ arguebat, & concipere, & edere facinora posset. Hic optimus corripiendi modus, *cogitare scilicet se esse potuisse etiam in eo vitio, unde cupit alium liberari.* Hic viris sanctis.

Atis fuit semper vſitatus. *Iuſti cūm prauorum facta redarguunt. ſemper ſua infirmitatis conſciꝝ. peccatores, eſſe exterius ſauendo, tamen interius compatiendo, reprehendunt;* inquit S. Greg. in c. 13. Iob.

PERIOCHA II.

Transgrediuntur traditiones ſeniorum.

Qui lynces ſunt ad propria peccata, talpæ ad aliena, familiari dæmonum vitio delinquant, neq; hoc peccatum Deum, niſi grauiter iratus permittit.

Quales dæmones quoque hi Phariſæi ac Scribæ maleuoli ac maledici venerunt ad Chriſtum, mores dæmonum genuinos præferentes, ac pro illorum ſolenni, ad aliorum vitia oculari, ad ſua cæci. Eſt hoc peculiare dæmonum vitium, & Mundo nimis frequentatum.

Ingredebatur Chriſtus Inferos triumphator, vt animas ſanctorum Patrum inde aliquando educret. Et quoniam tanto cūm imperio, ac dominio veſtes carceris illius confregit, pertuſumq; omne concuſſit, diripuit, nudauit, perturbatæ tartaræ legiones hæſitauerunt, quis ille eorum fines tam intrepidus, tamq̃ue glorioſus ac magnificus intraret. S. Cæſarius hom. 3. ait, poſt aliquantam conſultationem demū apud ſe ſtatuiſſe, quid illecumque eſſet, reum eſſe non poſſe, idq̃ue ex eo, quod tam audacter, ac ſidenter in locum illorum inuectus fuiſſet: Hic ſi eſſet reus, (dixerint, inquit Cæſarius) *ſuperbus, ſel audax non eſſet.* Quam malè à malis, ſuperbis & arrogantibus dæmoniis adfertur ea audaciæ Chriſti cauſa, ſeu ratio! Quam verò decuiſſent humilem quempiam verba talia! Si eſſet reus, audax non eſſet, aiebant dæmones, præſumebant enim audaces eſſe non debere, qui peccatis ſunt obnoxij. At nonne illi ſagitiorum omnium ſunt rei, quotquot cadere in ſpiritum poſſunt? Nonne adhæc ad audiendum quiduis impudenter proiecti? Quid ergo dicebant, Chriſtum, ſiquidem reus eſſet, eſſe audacem non poſſe? Loquebantur vt dæmones, qui in ſe videre nesciunt, quod in alijs cernunt.

Notate. Ferunt Euangeliftæ duos fuiſſe homines, quos dæmon peſſimis modis exagitarit, tantoq̃ue cum furore vexarit, vt præ terrore nemo è vicino præterire locum auderet, in quo morabantur. Miſiſſimū ac miſerabiliſſimū illud erat, quod dæmon illos incluoſos, ac in tumulto velut ſepultos retinebat, & cruciabiliſſimè affligebat. Tranſijt illac

Chriſtus, & occurrunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, cūmq; poteſtatem eius dæmones perſentiſcerent, dicebant: *Veniſti huc ante tempus torquere nos!* Matth. 8. O quam ingenioſè hic illos conuenit, & conſtringit S. Petrus Chryſol. inquit ſerm. 16. *De tempore ſic queruntur, quaſi ipſi cum tempore fecerint, & ſuos conſiderint in ſepulchris.* Virum hominem inferre monumento, nonne eſt ante tempus vexare? Quis dubitet? Quid ergo dæmones, improbi pollinctores, qui miſeros illos homines ante diem illorum ſupremum in tumultum coëgerunt, cum Chriſto expoſtulant, tantum ab illo ante tempus torqueantur? Id dixerunt quia dæmones erant, qui defectum alienorum perſpicaces indagatores, ſuorum ſunt incurij. Quod ſi ita eſt, plenus eſt dæmoniacis mundus, & vix homo reliquus, cui exorcismiſ non ſit opus.

Iudas vò vidit quàm malè factum, quod Magiſtrum ſuum vendiderat, pecuniam, vt Euangeliftæ memorant, ijs, quibus venalem fecerat, retulit, dicens: *Peccans tradens ſanguinem iuſtum;* Matth. 27. 4. Reſponderunt ſacrilegi Phariſæi: *Tu videris, quid ad nos?* Hos egregiè perſtingit S. Ambroſ. in Pſal. 71. *Quod erat crimen tradentiſ, quomodo ſuſcipientiſ non poterat eſſe peccatum, cū ſcelus ſceleri ſit adiunctum?* tanquàm pluribus dixiſſet: Ades dum homines maledicti, ſi culpa fuit, quod Iudas vendidit Chriſtum, fortean virtus fuit, & benè factum, quod vos emiſti? Nonne venditoris, & emptorum par vtrimque ſagitium fuit? Cū ergo Iudas peccāſſe fateatur, quomodo apud vos nullus eſt communis criminis ſenſus, cū ſcelus ſceleri ſit adiunctum? Quare peccatum ſuum non agnouerunt? Quia dæmoniaci erant, habentes oculos, quibus aliena errata cernerent, ſua non viderent.

Rex Propheta Pſalmo 58. ait, fore vt in Eccleſia Dei Prædicatores, qui conuertentur ad *ſeſſeram*, alioq; adhortabuntur, vt conuertantur: *Si verò non fuerint ſaturati, & murmurabunt;* hoc eſt, ſi pauciores, quàm vellent, conuertantur, neq; tam promptè obſequantur Euangelio, quàm cuperent, indignabundi velut immurmurabunt, & talia ſubmuſtabunt: *Quoniam quis audiuit?* Dicit acutè S. Auguſtinus: Illi ſerò demū ad pœnitentiam ſo recipient, ad *ſeſſeram* conuertentur, & murmurant, quod alij non ex templo conuertantur. Quare hoc? *Exciderit illis quod ad ſeſſeram conuerſi ſunt.* Tarditatis ſuæ immemores, cunctationem aliorum moleſtè ferunt, ſtomachantur aduerſus pigros ad ſedem, qui paulò ante & ipſi credere noluerunt. Quam-

obrem stomachantur? Causa ea est, quàm diximus. Familiare id mundo vitium est, cæcutire ad scelera propria, perspicere aliena.

Præcepit rex Saul euulgari edictum in castris, vt ne quis ante belli exitum quicquam ciborum sub capitis pœnâ degustaret, 1. Reg. 14. Transgressus fuit præceptum illius Ionathas filius, vt propterea illum interimere voluerit, quòd violare legem patris ausus fuisset. Præterijt Saul ipse quandam Dei legem, quâ iussus fuerat contrucidare omnes Amalecitas, neq; vel ætati, vel sexui, vel pecoribus, vel rei cuius parcere: *Demolire vniuersa eius*, dictum illi fuerat; 1. Reg. 15. 3. Ille verò ad arbitrium suum interpretatus Dei præceptum, neq; tam rigide accipiendum ratus, pepercit regi, & optimis gregibus, itaq; tanquàm re optimè confectâ reuersus est à cæde. Offensus grauiter hâc inobedientiâ fuit Dominus. Theodoretus q. 34. in 1. Reg. putat, eam ob rem Dominum maiore exarsisse irâ, quòd rex suum præceptum, quo inefos manere milites suos iusserat, accuratissimè obseruatum voluit, vt pro eius transgressione afferre manus filio, & inferre necem decretum habuerit: *Cum ipse anathemate sanxisset, vt nemo sumeret cibum, aut potum, illum quidem qui ex ignorantia decretum erat transgressus, soluit interimere*, & Dei præceptum voluit pro suo arbitrio ac libito interpretari, vel potius detorquere. Quæ hæc amentia! Non habet Saul oculos, quibus videret, Dei iussu ad amissim seruanda, & habuit, quibus cerneret, ne suis legibus quicquam derogaretur. Non miror, quia vitium hoc plurimum inoleuit, eoq; plerique laborant, quo nescio an aliud grauius permittere Deus queat.

Illud de Sodomitis primum sumpsit Deus supplicium, quòd percussit eos cecitate, quando profanare, ac violare domum Loth tentârunt, Gen. 19. S. Augustinus dubitat, quomodo pœna hæc accipienda, videtur enim non fuisse prorsum excæcati, vt qui nulla ob suam cecitatē edidisse signa doloris commemorantur. Respondet tamen, pro eo, quod nosler Vulgatus dicit, *cecitate*, esse aliud apud Græcos, quod Latinis, *auidentia* dicatur, idq; esse eiusmodi vitium, *vt faciat non videri non omnia, sed quod non opus est*. Mirandum supplicium. Exoculauit Deus Sodomitas, neque exoculauit, ademit eis visum, neque ademit. Reliquit illis visum, vt cerneant quæ non conducebant, ademit visum, vt quod necessum erat, non viderent. O quàm ingens pœna! Quàm immane supplicium! vt orbet aliquem oculis, & relinquat ornatum oculis, vt relinquat

ornatum oculis, vt relinquat oculos, quibus aliorum defectus arbitremur, vt orbet oculis, quibus nostra despiciere & poteramus, & debeamus. Quod deinceps expectamus supplicium, nisi in cælum, quemadmodum in Sodomitas, ita in nos ignes inde submittat, quibus conflagremus? Id vitium occupauerat Phariseos, vitium proprium dæmonum, à quo nos propitius Deus tutetur.

PERIOCHA III.

Non lauant manus.

Procurare splendorem nominis proprii cum damno famæ alienæ, est ratio status, vt vocant, scholæ mundi, quam vsus domus Dei non habet.

Cum detrimento exultationis Discipulorum commendare se à sanctitate vitæ, & integritate morum apud vulgus inuidi Pharisei volebant. Ea mundi est disciplina, vt famam propriam cum damno alieno curare, & obscurare alios doceat, quòd illustis & conspicuus euadas. Quàm improba agendi ratio! De qua David, cum de hostilibus suis doqueretur, querebatur dicens: *Maligna*, (Magna est in nostro Vulgato) *loquuntur super me*; Psalmo 34. 26. hoc est, nullum est tam immane scelus, cuius non me insimulent, nullum tam grande piaculum, cui non me obnoxium clamitent. Hebræus apud Montoyum habet: *Maligna loquuntur super me magnificantes se*. Vt ipsi augecerent, detrahebant sancto Regi, dehonestabant illum, vt se venustarent, & hoc illum acerbè afficiebant. Solenne hoc est peccatoribus, & mundanis hominibus vlitatum.

Isaias aiebat: *Impij quasi mare feruens, quòd qui escere non potest*; Isa. 57. 20. Quid est quod ait? Vide quàm commodè in rem præsentem exponat Hector Pintus, dicens: *Vt mare propellit in litus limum, spumas, & alias spurcicias, Et se sepurget, litus inquinat, sic impius, vt se laudet, alios vituperat, Et se defendat, alijs vitiorum notam inurit, eorumq; splendorem maculare contendit*. Improbi, vt se in lucem afferant, alijs tenebras afferunt. Non id vlitat domus Dei.

Proponit S. Ambrosius lib. 3. offic. cap. 3. talem casum. Perit in mari nauis, in præsentaneo naufragio fit vt homo quidam obscurus, ac plebeius tabulam inueniat, quâ saluare vitam queat, cum alius illi vicinus, idem sapiens & doctus, nullum tale vitæ seruandæ ac sospitandæ adminiculum reperiat. Quod hic quaeritur, eiusmodi est, vtum sapiens, cuius

enius vita tanto vsui esse reip. queat; vi rapere atq; usurpare sibi tabulam eam possit, si ille pauper dare vltro nolit, qui bono committi nihil commodare valet. Respondet S. Doctor, tamen vita sapientis magno esse vsui Reip. possit, non tamen committere illum debere, vt tabulam inopi per vim eripiat, ne vitam propriam cum impendio mortis alienæ tutetur: *Non videtur*, inquit, *quod sit sapiens* *Et iustus querere sibi vitam alienam morte debeat.* Quam pulchrum, & opportunum huic nostro instituto consilium! quo significare voluit, neminem sibi famam parare præclaram debere, vnde aliena obscura fiat.

Lippomanus in sua Catena in cap. 17. Gen. ait, quod si quis scisciteretur, cur instituta fuerit Circumcisio, responderi posse, primulæ ætatis tenellos infantes Circumcisioni additos fuisse, *quia sic Deo placuit Christi sanguinis effusionem significare, masculi enim tam recens nati atas non tantopere dolet.* Commendare amorem suum Deus volebat, quo futurus olim sanguinẽ suum esset, & charitatem suam immensam quadam imagine præfigurare, hucque delegit, recens natos infantes, in quibus propensionis suæ primas lineas exprimeret, quod illa ætas non tam viuum habeat doloris sensum, *non tantopere dolet*, pauciorẽque sanguine, & minore cruciatu, quam adultior quispiam, adumbrare Christi sanguinem posset. At si Deus sanguinem suum commendare, & pronæ in homines voluntatis laudem sibi ex doloribus constare alienis recusat, quid tu splendorem siue tibi, siue familiæ tuæ aliorum obscuritate vis asserere? Non vides, non consueffe id facere domesticos Dei?

In cœnaculo Christus, cum sciret Iudam animo meditari modum, quo illum in manus hostium traderet, aiebat: *Surgite eamus hinc*; Ioan. 14. Quid vero incommodi erat, si eodem in loco Dominum comprehendissent? Respondet Rupertus ibidem, noluisse illic attineri Saluatorem, tanquam dixisset: *Eamus hinc, ne isti, cuius diuersorio frui sumus, gloriæ propter nos iniquitatem patiantur.* Magna Christo gloria accedebat, quod pro redemptione mundi constrigebatur. At si in cœnaculo id factum fuisset, grauem tumultuarij satellites inquirerem hosti attulissent, qui de loco cœnæ commodat, fortè & vnâ illum comprehendissent, aut bona illius fisco addidissent, aut alias molestias peperissent. Vt nihil horum eueniret, aiebat Christus, *eamus hinc*, nec enim gloriam mihi aliorum cum molestia partam volo.

Imiciebant itaque manus, ac vincula innocentis Agno, cumq; Petrus esset coram, exemit vaginam gladium, aurenq; Malcho cuidam demessit. Quod vt vidit pius Dominus, præcipitis iræ immoderantiam obiurgans, recondere ferrum iussit, dicens: *Conuertere gladium tuum in locum suum*; Matth. 26. nec enim hoc est corripiendorum armorum tempus. Itanẽ verò mucronem recondat! Et quid iustius, quam vt eâ occasione Magistrum discipulus propugnet, omnibusq; & armis, & viribus defendat? Occurrit S. Ambrosius l. 3. offic. c. 4. *Noluit se Christus persecutorum vulnere defendi, qui soluit suo vulnere omnes sanare.* Venit Christus in mundum, vt mundum suis vulneribus sospitaret. Noluit ergo quenquam fauciari, cui saucios curare propositum erat. Nec enim mos illius domesticus id habet, vt cum hos curaturus est, feriat illos, neq; tale quidpiam schola illius docet, vt mundus usurpat: *Noluit se Christus persecutorum defendi vulnere, qui soluit suo vulnere omnes sanare.* Et si mundi vsus aliud habet, sit etiam Dei iusto permissu, vt sæpè vanus sit illorum conatus, qui cum aliorum casu emergere volunt, vt turpius ruant, dum sic assurgere cupiunt, & suam famam alienam obscuritate, dum reddere clariorem volunt, obnubant.

Nonne illas Pharaonis vaccas obseruastis, quarum alias pingues elegantesque, alias macie & squalore confectas per somnium vidit, quarum hæc illas deuorârunt? Quid verò posthæc? Illud, quod deuoratis, *Et consumptis prioribus nullum saturitatis dedere vestigium, sed simili macie, & squalore torpebant*; Gen. 41. 21. Quæ aliarum sumptu pinguescere, & saginari carnibus volebant, simili semper macie, *Et squalore torpebant*; quo significatum fuit, eum, qui cum ignominia aliorum sibi querere gloriam cupit, nunquam obtenturum, quod ambit. Ille nimirum verè illustris est, qui illustrat alios, ille honoratus, qui honorem cæteris desert.

PERIOCHA IV.

Non enim lauant manus.

Vbi bona sunt, simulq; mala, ibi improbus tacens bona euulgat mala, iustus è contra publicat bona, & silentio inuoluit mala.

VT noueris hos vitæ Discipulorum Christi censores fuisse peccatores, sat est videre hanc occasionem, quam coram Christo instituunt. Multa bona inerant Discipulis Christi, sola illis lauandarum

PERIOCHA V.

Non lauant manus cum panem
manducant.

Status Sacerdotum tantam requirit ab eis integritatem, ut coram Deo ipsi quidem sancti, coram ipsis verò probissimi seculares videri queant ethnici.

Gallegoricâ expositione horum verborum, *Quare Discipuli tui non lauant manus, cum panem manducant*, ait hanc esse querelam dæmoniorum aduersus improbos sacerdotes, qui ausu temerario, illotis manibus, id est sine operum bonorum mundo & ornatu sacrosanctam Altaris mensam adeunt, & ex eâ panem vitæ sumunt. O inconsiderantiam humanâ! inhumanam verius dixerim, quâ scilicet tantam in seipsum crudelitatem & feritatem homo exercet, ut sibi ex pane gladium conflet, vitam in mortem vertat, & theriacam in toxicum transmutet. O quanta sanctitas, & quàm magna exigitur a sacerdote puritas! Qui sacerdos solenni religione consecratur, eidem simul frangum iniicitur, quo carnis appetitus semper cõderceat, & in officio contineat, adeo munditiem supra quàm angelicam præferat.

Peculiare aliquid est apud Moysen Barcepham, idq; tale, quod nimirum Deus vix Adamû primum parentem nostrum excitauit è puluere terræ, quando simul ordinauit sacerdotem. Accipit verò istud ex illo Psal. 138. *Tu formasti me; & posuisti super me manum tuam*; in quâ sic differit: *Fuisse sacerdotem, ex his verbis cognoscitur, dum veluti loquentem Adamum cum Deo inducens ait, Formasti me, & posuisti super me manum tuam, sacerdotium enim manuum impositione conferitur.* Præcepta daturus Adæ Deus, prius illum sacerdotio iniciat, nec enim est munus quoddam, aut status alius, qui a ceteris obliget ad legum obseruantiam, quàm hoc sacrum & sublime ministerium. Qui enim sacerdotem dicit, is omnino purum, & per omnia sanctum dicit.

Obseruauit acutissimè S. Ambrosius, quod cum sancti Euangelistæ enumerârunt vestes, quas Saluatori in passione iniecerunt Iudæi, solus Lucas meminit albi amictus, quo illum Herodes indui iussit: *In Matthæo inuenies solam chlamydem coccineam, penes Ioannem Vestem purpuream, penes Marcum, purpuream tantum, penes Lucam Vestem albam*; inquit S. Pater. At quo mysterio beatus Lucas solius albæ

vestis mentionem faciendam putârunt? Respondet sacer Archiepiscopus: *Lucas nitorem sibi sacerdotalis Vestis elegit.* Lucas Christi quâ sacerdotis describendi officium suscepit, itaq; solius albæ vestis meminit, quo significaret, sacerdotem debere esse per omnia candidum, purum, nitidum, venustum: *Nitorem sibi sacerdotalis Vestis elegit.*

S. Basiliius Magnus magnâ cum attentione expendit actionem alterius Seraphinorum, eorum, qui labia Isaïæ mundârunt, de quibus ipse vates sic ait: *Volauit ad me Spiritus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, ut illo ad purificanda labia mea vteretur*; Isa. 6. 6. Adnotatio S. Basilij hoc loco ea est: *Quod Seraphim ille manu propria contingere ausus non sit altare, sed forcipe sit & suus, præfert & hoc illum exhibuisse altari multum honoris ac reuerentia.* At si ara, quod in eâ carboidam fuerit, tanta in reuerentiâ fuit, ut nec Seraphim quidam suâ eam contingere manu sit ausus, quem non obseruantia cultum debet sacerdos augustissimo altaris Sacramento, quod suis ipse manibus tractat? Et si coram carbone Seraphim quidam tremat, nunquid merito contremiscat sacerdos, & videat cum quantâ munditiæ adire debeat terribilem hanc mensam, & panem sacrosanctum, quo coram tremunt Angeli, cuius splendorem supremi Seraphim ferre nequeunt? Itaq; sacerdoti incumbit, ut sit admodum sanctus, purus, & immaculatus.

Neq; magnum quid hic exigimus à sacerdotibus Christianis, quando Gentiles à suis flaminibus puritatem & sanctitatem non qualemcunque requirebant. *Sacerdos castus ex castis, purus è puris*, aiebat lex Romana, non satis arbitrata, sacerdotes esse puros ac sanctos, nisi etiam ex parentibus puris ac sanctis orti essent. Seneca lib. 2. cont. 2. simil inquit: *Ambitiosa lex est, inquit in mores, in corpus in vitam. Vide tu quemadmodum tam morosa legis facis.* Multa & magna postulat lex ista sacerdotij. Moribus, vita, animo, corpore vult integerrium, intaminatissimumq; sacerdotem. Notandum verò quod ait. *Vide tu quemadmodum tam morosa legis facis*, ubi sacerdotij legem vocat morosam. Quid sibi vult, *lex morosa*? Difficilis, inhumano, importuno dicimus morosus. Cuius palato nullus probatur cibis, quantocunq; ille studio, nitore, & apparatu conditus, & compositus, illum Latini morosum vocant. Quod ergo Seneca ait, *Vide tu quemadmodum tam morosa legis facis*, tale est, ac si diceret: Quis totam exactè obseruare sacerdotij legem possit, quæ tam morosa est ac difficilis, ut quant

tumuis, purus, castus, integer quicquam sit, ijs tamen, quæcunq; illa exigit, satisfacere non queat? Atqui si ita res habet sacerdotum profanorum & gentilium, tu verò Dei sacerdos facile intelligis, quod illius lex sacrosancta sole te magis purum, mundiorémq; luce petit. *Vide ergo quemadmodum tam morosa legi satisfacias.*

Philo Iudæus subnotauit, noluisse Deum, vt tunica sacerdotis esset lanea. Et sanctus Isidorus aduertit, etiam cauisse, ne esset bombycina. Erat sacerdotum Veterum Tunica, quod nostris *Alba*, quæ vestiunt. *Hæc erunt Vestimenta, quæ facient, Rationale, tunicam, & lineam strictam;* inquiebat Dominus Exod. 28. 4. Quare verò Deus voluit lineam esse vestem, non laneam? Respondet Philo lib. 2. de Monarch. *Qualis lineæ non conficiuntur est mortalis materia, sicut Vestes laneæ.* Peculiari aduersus tineam gaudent priuilegio lineæ, vt hæc corrodere, nequeat, quæ laneas vestes, etiam preciosiores ac validiores, facile demolitur. Quod ergo Deus iussit, vt Alba sacerdotis (quæ totum illum supernè atq; infernè regens, animam per omnes corporis partes diffusam referebat) lineæ, non laneæ esset, id factum, vt significaret, velle animam sacerdotis tam mundam, tam castam, tam puram, vt nunquam tineam imperfectionis, aut corruptionis peccati generet.

Eandem tunicam, animæ symbolum, noluit esse bombycinam, cuius hanc admirabilem rationem assignat S. Isidorus, quod crebrâ lotione lineum quidem nitidius euadit, sericum verò obscurius redditur. Verba S. Isidori ex ep. ad Redempt. sic habent: *Quis inter pannos mundus sit lineus, cui ex ablutione frequenter candor augetur, cum in sericis ex eodem offuscari videatur?* Hæc causa est, quare nolit Deus animas bombycinas in sacerdotibus, id est, tales, quæ sacramento, quod indignè frequentant, magis sordiantur, dum abluuntur. Sed eheu, quam vereor, ne sint non nullæ tales animæ, quæ quanto crebrius communicant, tanto plus sibi incommodent, & quo sæpius lauant, eò foedius inquinantur! Itaq; cum diuinum illud alimentum ægrè atq; infirmæ suscipiunt, id eis euenit, quod male sanis corporibus, quæ ex cibis corporalibus, quos ingerunt, cum proficere deberent, deficiunt, & debilitantur, vnde alij vires hauriunt, & robustiores euadunt. Sic enim est apud Hippocratem sect. 2. aphor. 10. *Non puræ corpora quanto plus nutries, tanto magis lades,* vitio enim affectæ valetudinis sit, vt in noxios, indigestosq; humores, quæcunq; sumunt, vertantur. Velut enim in toxicum theriaca verteretur,

si eam vasi plenam veneno infunderes: Ita corpus ægrum, quò plus comedit, eò sibi amplius nocet, idque ex vitio, quo laborat: *Quanto plus nutries, tanto magis lades.* Sic animæ non puræ, quæ accedunt non decenter præparatæ, ex frequentato diuinissimo hoc nutrimento detrimentum sibi consciscunt, & iudicium sibi manducant. Et hoc est esse animas sericas. Tales autem non vult Deus, sed lineas, quibus ex ablutione frequenti candor augetur, quæ dum crebrius sanguine Agni immaculato diluuntur, mundiores, candidioresq; exeunt.

Et quàm pulchras, & elegantes, puras, vult Deus sacerdotum animas? Quàm porro castos, & immaculatos sacerdotes ipsos? Quàm id Periochæ huius titulus præfert vt scilicet tam sint sancti, atq; in virtutis perfectione tam consummati, vt sanctissimi Secularium videri queant ethnici cum illis compositi.

Leuitarum olim munus erat, curare ne quis Tabernaculū propius adiret, mortis enim supplicium in eum decretum erat, qui secus faciebat. Sic enim dicitur Numer. 1. 51. *Quisquis externorum accesserit occidetur;* vbi alia littera habet: *Alienigena, quæ accesserit, occidetur,* hoc est, qui quis ethnicus Tabernaculo propinquare auius, locum religiosum suæ vicinitate profanarit, morte neas luat. Habet hic locus magnam difficultatem, quæ inde nascitur, quod sit obscurum, quos illos externos, siue alienigenas ab aditu viciniore Tabernaculi prohibeat, Iudæosne ipsos, an alios, qui non erant Iudæi. Alienigenarum certè nomen, quo Oleaster vsus, in alios aptius, quàm Hebræos cadere videtur. Sed Oleaster ipse, & Cardinalis Caietanus aiunt, ipsos Hebræos hac appellatione designari, eos scilicet, qui de tribu Levi non erant. Sed hinc iam alia difficultas subnascitur, quomodo cæteræ tribus externorum & alienigenarum nomine denotare fuerint, cum omnes essent populares, & communem haberent nationem: Neq; enim qui ex Lusitania, siue Galitiâ oriundi, nobis sunt externi, quòd sint nationis nostræ Hispanæ. Mihi facilis occurrit responsio, eos, qui de reliquis tribubus erant, cum Leuitis, ex quibus sacerdotes assumabantur, comparatos dici externos, seu alienigenas, ac velut paganos haberi, vt indicio esset, sacerdotes debere tam sanctè viuere, tam conspicuos esse virtutibus, tam illustres gratiâ, vt præ illis Sæculares, quanquàm eiusdem religionis, quanquàm etiam sancti & perfecti, videri possint externi, gentiles, pagani.

Neq; hic definit strictum sacerdotum debitum, quo

quo sanctissimi esse obligantur. Tanta nimirum debet esse illorum vitæ integritas, ac puritas, ut etiam coram Deo (ante cuius oculos omnis sanctimonia creaturarum quædam perexigua guttuli est) sic cõspicua, & respiciatur. Notate. Pascebat Moyſes gregem admirabilẽq; visum arbitratũ, rubum, dico, ardere, neq; consumi incendio, cum penitus dispiciendi prodigij desiderio teneretur, ob idque è vicino adire spectaculi locum vellet, his Dei vocibus est prohibitus: *Ne appropies huic, solue calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo stas, terra sancta est*: Exod. 3. 5. Moyſes erat sacerdos, iuxta illud psal. 98. 6. *Moyſes & Aaron in sacerdotibus eius*; quod Genebrardo idem est, ac *Moyſes & Aaron sacerdotes eius*, Causam nunc disquiramus, quare Deus excalceari voluerit Moyſen. *Diodorus in caten. Lippom.* peculiarem facti adfert rationem, & quod Moyſes nudare pedes est iussus, id vult tale esse, ac si dictum illi fuisset: *Benedictus es, & benedictus, & sanctificas locum, super quem incesſeris, cum sis sacerdos, ac spiritu plenus, solue igitur calceamentum pedum tuorum, ut nudis pedibus terram, in qua stas sanctifices*, Benè habet illud. At qui potuit Moyſes sanctitatem adferre loco, postquam Deus dixit, *Locus, in quo stas, terra sancta est*, nimirum diuinitatis Dei præſentiã sanctificata? Si Deus sanctificabat locum, quomodo sacrare illum Moyſes poterat? *Ut nudis pedibus terram, in qua stas, sanctifices*. Necessitatem indicare voluit, quã sacerdos obligatur, ut sit admodum sanctus, tanquã qui coram Deo videri sanctus, ac tam sanctus debeat, ut sanctificare terram possit, quam Deus sanctificat, & benedicere locum, quem ille benedicit. Itaq; magnanimelitas, & suprema miseria fuerit, si veraciter dicere dæmones possint: *Quare Discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum, non enim lauant manus, cum panem manducant, qui tam malè parati adeunt panem vitæ æternæ, ut pro vitã mortem sibi vna cum illo sumant.*

PERIOCHA VI.

Non lauant manus, cum panem manducant.

Ut esus panis cœlestis sit salutaris, euitare debet, qui illi communicauit, duos excommunicatos, dæmonem, & carnem.

Conuertamus sermonem nostrum ad omnes, dicamusq; non ad solos sacerdotes, sed ad nrum Tom. I.

quemlibet præterea Christianum, qui communicat, spectare eam querelam, cum & ij sacram mensam adire non debeant, nisi probè, studioseq; primũ abluerint manus. Itaq; cum purus, & mundus, & quaquã pernitus accesserit quĩpiam, postquã communicauit (ut communio sequens sit qualis esse debet) duo illi magnopere fugiendi sunt excommunicati, hoc est, dæmon, & caro, mundus enim inter eos est, qui tolerauerunt, excommunicatos.

Hugo Cardinalis in cap. 1. Lucæ ait, dæmonem, pro tribus famosis atq; insignitis sceleribus excommunicationi esse obnoxium: *Diabolus excommunicatus est, quia falsificat bullam Summi Pontificis, id est, formam suam, qui erat signaculum similitudinis Dei*. Primum dæmonis nefas illud fuit, quod summi Dei sigillum falsauit, quando seipsum (quem Ezechiel signaculum similitudinis Dei appellat) vitiauit, & sibi id, quod Deo proprium, arrogare voluit. Et pro huius peccati merito fulmine excommunicationis percussus fuit. *Item incendiarius fuit sacrorum locorum, id est, illorum duorum templorum, quæ fecit Deus, scilicet Adam, & Eue*. Ignem tentationis subiecit pessimus dæmon, eoq; exussit prima duo fana, quæ sibi Deus excitarat, hoc est, protoplastos. Quid enim sunt homines iusti, nisi lararia Dei? Sic nimirum ait Apostolus 2. Cor. 6. 16. *Vos estis templum Dei viui*; velut dixisset: Magna est vestri apud me existimatio, Corinthij, ob id, quodd templi estis, quæ Dei maiestas inhabitat. Tertium flagitium, cuius ergo excommunicationi dæmon subiaceret, illud est, quod *manus violentas iniecit in ipsum Papam, id est, Christum*. Ob hoc scelus perpetua illum attinet, attinebitq; excommunicatione, *quia non habet superiorem, à quo petat absolutionẽ, & ab eo non vult, & id eò non potest absolui*; perpetuq; necessum addictus manet excommunicationi, donec Deus quidem fuerit Deus. Christianus itaq; & Sacerdos, qui communicarunt sacræ mensæ, communicare isti excommunicato non debent, ne excommunicationem incurrant, nec enim aliud prætendit dæmon, quã ut nos post sacram communionem in excommunicationem inducat, tentationibusque suis abstrahat ab omni eo, quod nobis causa, vel occasio dignè recipiendi corporis dominici esse possit.

Videte illud. Communicauit Iudas: *Et post buccellam introiuit in eum satanas*; Ioan. 13. Iste autem introitus satanæ in Iudam, plenaria eius occupatio, & omnimoda possessio fuit, ut vult Theophylactus. Quid verò lucra reportauit Iudas ex consuetudine,

tudine, quā cum excommunicato dæmone post communionem communicauit? Dicam. Illud scilicet, quod *abijt, & laqueo se suspendit*; Matth. 27. Hoc sibi fecerantur, qui à communione sacra cum sacrilego dæmone communicant.

Secundus excommunicatorum, inquit Hugo Cardinalis, est nostra caro, *homo namque alterius legis est nostra caro, cuius lex contraria est legi spiritus*, iuxta illud S. Pauli Rom. 7. 27. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae*; tanquā dixisset: Heu misero mihi, qui vitam duco cum duobus, quorum est diuersa religionis professio, cum alter Maurorum, Christianorum ex lege alter uiuat. Si videres Christianum qui familiariter consueſſet cum Mauro, quid diceret? Non procul abesse à Maurismo affirmares, nec enim plurimum communicare cum hominibus religionis alterius debet, qui de religione Christiana gloriatur. Carnem ergo nostram, vt quæ execrandam sectam sequatur, tanquā hæreticam, & Mauræ, vel Turcicæ superstitionis alumnā, ac velut excommunicatam tractare debemus, ne in excommunicationem nos pertrahat, ne spiritum nostrum peruerſat, & in partes suæ factionis abducatur. Idcirco S. Paulus de se, mox ubi ad Deum verti, & carnem nosse cœpiſſet, ait: *Continuò non acquieſci carni & sanguini*; Gal. 1. 16. ubi Syrus habet: *Statim non pateſeci carni & sanguini*; sed melius D. Ioannes Chrysostomus, Oecumenius, Theophylactus, Adam, Caietanus, Primasius: *Non contuli cum carne & sanguine*; non consului, ne verbo quidem deinceps dignatus sum carnem & sanguinem. Primasius id sic expreſſit: *Continuò non carnis & sanguinis vocem audiui, sed Domini, non contuli cum carne & sanguine*, omne carnis & sanguinis consuetudinem deſugi, posteaquā Dominus intellectum meum illustrauit, vt deſpicerem, quā noxijs ſint inimici. Itaq; poſthæc illos declinaui tanquā publicè excommunicatos, quod intelligerem, eſſe hæreticos, & ſectæ ſpiritus legibus plurimum aduerſæ alumnos. Sed vnum tamen excommunicatum, carnem aio, maximè deuizare debemus, vt notat Hugo Viſtor. l. 1. Miſcell. tit. 194. quæ bellā nobis acriora mouet, damnaque grauiora infert, quā mundus ac diabolus, hoſtes reliqui: *Mundus enim*, inquit ille, *iuxta nos eſt, caro nobiſcum, idcirco conſidit diabolus magis in auxilio carnis, quia plus nocet domeſticus hoſtis*. Caro intraneus hoſtis communem habet nobiſcum menſam, lectum, & omnem vitæ conſuetudinem, aded maiorem habet quoq; nobis incommodandi poteſtatem,

ob quod dæmon etiam *magis conſidit in auxilio carnis*. Fugiamus itaq; tam pernicioſos excommunicatos, non ſolum poſt communionem, ſed ante etiam, tum quouis loco, & tempore, omniq; occasione, vt ſic nobis communicet Dominus auxilium ſuæ gratiæ, quæ eſt certum pignus æternæ gloriæ. *Ad quam nos &c.*

Feriâ V. poſt Dominicam III. Quadrageſimæ.

Surgens Ieſus de Synagoga. Luc. 4.

VI ſecum reputauerit, charitatem eſſe ignem, non is mirabitur illud Venerabilis Abbatis Gilberti de illa eſſatum: *In nata eſt charitati ſollicitudo quadam*; inquit ille ſer. 4. in Cant. tanquā dixiſſet: Nescio quid illud inſit charitati, quæ eſt ignis quidam ſemper inquietus, vel momento vno conſiſtere neſcius, nunquam non ſollicita eſt, nunquam non anxia charitas. Quā luculentè hoc videre licet in eo, qui eſt ipſa per eſſentiam charitas, de quo Ioan. 1. Cant. 4. 16. *Deus charitas eſt*. Digrediebarur ille de ſynagoga, ubi admirabilis & cœleſtis ſuæ doctrinæ copias fuderat, ſtatimq; ædes S. Petri adibat: *Surgens Ieſus de ſynagoga introiuit in domum Simonis Petri*. Quamobrem? Vt ibi patrādi miracula, prodigiorumq; operandorum finem faceret? Minimè iſtud. Immo verò ob hoc eſt ſynagoga in ædes Petri conſeſſit, vt ne à ſignorum exercitatione deſiſteret, ſed perſeueranter occuparetur in ijs, quæ ad commoda hominum ſpectant, ſuntq; ex illorum uſu: Cū enim à Diſcipulis pro ſocru Petri obſecraretur, quā acuta febris tenebat, extemplo eam ſanauit, & ab omni morbo abſoluit. De hoc argumento pluribus acturus cū Dei operā plurimum opus haberem, etiam vos faciles & attentos cupio.

P E R I O C H A I.

Introiuit in domum Simonis.

Amat Deus auxiliari noſtræ impoſſibilitati, non deſidia.

SAncti Rauennatū Pontificis ſententia, & omnium ſemel Sacrorum Doctōrum conſenſus habet, quod Deus abſq; neceſſitate nunquam operatur miracula, neq; prodigioſam fert opem, niſi ubi vires.

vires nos destituunt: *Vbi humana defunt, diuina succurrunt*, inquit S. Petrus Chrysostomus. 156. Vbi humani brachij facultas deficit, vbi diuini potestas suffragatur, ut quod nobis deest, suppleat, vult enim nostræ imbecillitati adminiculari, non segnitiei. Huius rei exemplum in sua nobis persona reliquit.

Cum demon explorare cuperet, num ille Patris æterni filius esset, postquam dies noctesque quadraginta in deserto ieiunasset, post alias artes, quibus ad eam rem intelligendam vsus fuerat, adduxit eum, ut Euangelistæ ferunt, in ciuitatem sanctam Hierusalem, statuitque supra pinaculum templi, tum suast, ut se inde præcipitem daret, vel propterea, quoniam scriptum esset, quod Angelis suis mandaret Deus, ut illum obuijs brachijs exciperent, adeo nihil incommodi ex descensu pertimescere deberet. Respondit subdolo veteratori Christus: *Scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum*: Matth. 4.

Querit Cardinalis Caietanus, quamobrem tentasse Deum visus Christus fuisset, si se è sublimi templi fastigio in terram deiecisset. Quid hic periculi suberat, postquam ille nullo negotio facere poterat, ut absque villo vitæ vel discrimine, vel offendiculo inde dilaberetur? Respondet, id Christum fecisse pro nostra eruditione, atque vel doceret modum, quo nobiscum ipse agit, admonens nos, ut ne prouocemus ad miracula diuina in ijs rebus, quæ fieri possunt per remedia humana, cumque demoni præcipitum suggerenti respondit, non recte fieri, si quis Deum tentet, id tale fuisse, ac si dixisset: *Non est opus miraculo hoc, sed iter ad descendendum per gradus patet, esset enim tentare Deum, Velle experiri, an Deus me saluaret, si mitterem me deorsum*. Insignita stultitia est, qui se è superiori loco deiecit, promptas habens scalas, per quas secundis gradibus descendere possit. Sic & Deum tentat, qui rogat, ut miraculo fiat, quod fieri humanis naturæ viribus potest. Imbecillitati nempe, non fœcordiæ nostræ opitulari amat Deus.

Pecccarunt Protoparentes, cognoscentesque pudendam suam nuditatem (apertis scilicet in exitium eorum oculis) arripuerunt proxima ficus folia, atque ex eis, quo illo modo potuerunt, quoddam sibi vestimentum, ad ea, quæ inprimis erubescere, membra obtegenda consarcierunt: *Conserunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata*, Gen. 3. 7. Posthæc venit Deus, & alium eis amictum ex pellibus animalium concinnauit: *Fecit Deus Adæ & Eoræ eius tunica pelliceas, & induit eos*.

Querit Abulenſis, quare Deus vestimenta noua

dedit ijs, qui sibi ipsis iam parauerant, siue ut melius dicam, cur non ante vestierit illos, quam seipsi vestirent, quando vestire eos semel constitutum habebat. Respondet Magnus Tostatus aptissime in rem præsentem, id fecisse, & daretur locus humanæ prudentiæ, & ingenio. *Si Deus statim venisset, & de nuditate erubescerent inuenisset, prouidisset de vestibus, & sic homo nihil sibi ipsis faceret de operimento, per quod appareret quid posset inuenire nouitatis humanum genus. Ut ergo homo faceret aliquid à se ipso, non venit Deus statim*. Hæc ille in cap. 3. Genes. quæstio 199. Vult nimirum Deus, vt homo, pro sua parte, quidquid commodè potest, faciat, quando autem vires illius impares sunt operi, quod molitur, tunc ille feret suppetias, auxilioque suo ac fauore, quod virium facultati deest, supplebit: *Vbi humana defunt, diuina succurrunt*.

Vix ducem secuti stellam catenâ inuisam tres Reges gentiles ibant, ut regem omnium adorarent, & totius creaturæ vnicum opificem, & supremum Monarcham illum agnoscerent. Ingrediebantur Hierosolymam illius terræ curiam, percontarique cœperunt, quo loco natus esset rex Iudæorum, Redemptor orbis, dicere etiam, *Vidimus stellam eius, & Genimus adorare eum* Matthæi 2.

Querunt plures, cur sub ipsum Hierosolymorum ingressum stella sanctos Reges destituerit, & luce suâ fraudarit. Nonnulli aiunt, fuisse illos hæc subtracæ lucis pœnâ multatos, quod terrenum auxilium, consiliumque requisierunt, quibus cœlum tam promptè obseruebat. Verum ego contra aio, quod lux cœli deesse illis cœpit, cum intrarunt Hierosolymam, non pro supplicio, sed pro documento: Nam si Deus, ut diximus, imbecillitati nostræ, non verò negligentia occurrere solet, tantundem cum Regibus Magis fecit, cumque haberent in terra homines, à quibus erudiri poterant, præuium cœli ducem abstulit. Et quoniam Hierosolymis erant sapientes, ac periti legis, vult eos adirent ac rogerent, vbi natus Messias. Itaque vbi lux suppetebat humana, desijt Deus communicare diuinam, verum diuinâ liberaliter impertit, quando subuenire humana nequit: *Vbi humana defunt, diuina succurrunt*.

Sacræ literæ ferunt, sanctum Prophetam Eliſeum, ut viduæ, quæ illum tecto excipere solita, filium in vitam reuocaret, præter alias cæremonias, quibus ad redanimandum pumilionem vsus fuit, incubuisse etiam puero, donec frigida cadaueris mēbra incalescerent: *Incurrauit se super puerum, & calefacta est caro pueri*; 4. Reg. 4. 34.

Abulensis quærit, quid permouerit Eliseum, ut calefaceret defuncti pueri membra, quando redditurus illi Deus vitam erat. Respondet: *Deus infusus erat animam corpori, ad hoc quod renuisceret* Solebat calefacere carnes pueri Eliseum, quis anima non potest operari aliquid sine calore. At vrgeo. Si Deus operatus erat istud miraculum, quanquam calorem requirat anima in carne, cui restituenda, quid Propheta sibi eam in re magnopere laborandum putauit? Qui maximum, nonne idem & quod minus, facturus erat? Cur ergo sanctus Vates adferendo gelidis membris calore occupari voluit? Euidens est, non ob id operam suam huc contulisse, quod putaret à Deo resuscitari alioquin puerum non potuisse. Quæ itaq; facti ratio? Docere nos voluit, quod non ægrè in partem miraculorum nos Deus admittit, neque dedignatur adiuuari à nobis in eo, quod possumus: Itaq; cum renuntiata animæ posculet calorem carnis, illum Propheta procurat, & quod ex se potest, præstat, certus Deum velle, ut homo pro virium suarum modulo, & quantum illæ ferunt, laboret, quod ipse posthæc suppleat, quæ homo non valet, *Sibi*, enim humana defunt, diuina succurrunt.

Instituēbat Christus Rector vniuersalis scholæ cælorum, mundi Magister discipulos suos, & orbis Doctores illos his verbis renuntiabat: *Vos effis sal terræ*; Matth. 5.

D. Ioannes Chrysostomus quærit, quid sibi voluit Christus, cum Discipulos suos, & reliquos Euangelij præcones hanc salis terræ appellatione donauit. *Quid igitur?* clamat ille, *Ipsine putrefacta medicati sunt?* Nequaquam, inquit, nec enim hominis est facere, quod solus Deus potest, dare autem vitam inanimis, præter vnum Deum, nemo valet. Quid ergo causæ, quod eos terræ salem vocauit? Respondet, sic vocasse, ut ostenderet, per eos præseruandum à peccatis mundum, nam si quidem sal corruptas instituere carnes nequit, ut ne corrumpantur tamen, facere potest. Hoc ergo sunt Prædicatores, puta sal terræ, hoc est, quod eos iubet esse Deus, ut animas diuinæ gratiæ beneficio sanas, suis monitis, & suisibus præseruent, & conseruent, ne peccata noua incurrant: *Liberare quippe à putredine peccatorum Christi virtus est*, & autem ad illa iterum non reuertantur, Apostolorum cura, ac laboris. Vnde colligimus, nolle Deum supplere id, quod ipsi nos facere possumus, velle autem id facere, quod nos explorare nequimus.

Huius rei exemplum habemus in hodierno Euan-

gelio, in quo Lucas narrat, Christum relicta synagoga introisse in domum Simonis, in qua socrum illius magna febris magnum in modum afflictam tenebat. S. Petrus Chrysologus in hanc rem ita pronuntiat: *Domum Petri venit Christus, Et domus Petri venit ad Christum.* Non poterat domus Petri, mundus, inquam, infirmus, recuperare sanitatem, adire Christum non poterat. Christus ergo ad domum Petri veniat, & quod ille nequit, suppleat, imbecillitatem enim nostram, non inertiam vult Deus leuare, neque miraculum requirendum, ut fiat, quod viribus fieri humanis potest.

PERIOCHA II.

Introiuit in domum.

Insignitus fauor, & gratia singularis est, quod Dominus egenorum & pauperum necessitatibus testis testum nostrum subire dignatur.

Introiuit domum Petri Christus, domuique tuæ. Quoties pedem infert pauperem indutus, quoties pauper admittitur, scilicet tantidem est inopem intrare, quanti Christum ipsum ingredi. Et si incomparabilis fauor est, quod Christus domui se tuæ infert, non inferior gratia est, quod pauper, tibi hospes venit, si tamen rem viuæ oculis fidei arbitrari velis.

Minirans Christus ciuitati Capharnaum pro ingratitudine ipsius, & quod eximiorum beneficiorum exiguam rationem habuisset, sic eam appellat Matth. 11. 23. *Et tu Capharnaum, nunquid vsq; in cælum exaltaberis? vsq; in infernum descendes.* Aliud exemplar sic habet: *Et tu Capharnaum, quæ vsq; in cælum exaltata es.* O fortuna Capharnaum, sed ingrata! O felix, sed immemor beneficiorum, quibus nobilitata! Supra nubes gloriosam extulisti verticem, neq; verbis satis amplificari dignitas tua potest.

S. Hieronymus sciscitatur, quâ illâ re tam se fauentem huic ciuitati Christus exhibuerit eamq; in cælum vsq; euexerit. Respondet *Vsq; in cælum exaltata est Christi hospicio.* Hac præ cæteris gratiâ eum locum dignatus Christus fuit, quod eum crebro inire hospes, ac sæpe diu habitare voluit. De tam insignito beneficio cum illa ciuitate expostulat. Nec amplioris alicuius beneficii rationes à nobis exigere potest, quàm quod vel per se ipse, vel pauper testis ædes nostras adit, testumque hospes petit.

Rupertus Abbas l. 10. in c. 26. Matth. de hoc eodem Sospitatore nostro sic ait: *Cum in templo per diu docuisset, ad vesperum egrediebatur in Berhaniam, & ibi noctibus morabatur adeo nulli inquam adulatus, & in tam magna & ampla ciuitate nec saltem vnius noctis habuerit hospitium.* Diligentem merentur expensionem extrema hæc verba: *Adeo nulli inquam adulatus, & in tam magna &c.* Vbi venerabilis Abbas adulationem Christi vocat, quod apud aliquem diuersari voluit dicit: namq; nulli tam vehementer assentari voluisse, vt vel vnius noctis hospitio apud quempiam in tam augusta vrbe vteretur. Summi nimirum assentatio, maxima, inquam, benevolentia, quâ cumulare hominem Christus potest, ea est, quod domum eius adit, hospitiumque admittit.

Vide annon grandis ea sit assentatio. Sedit Abraham in ostio tabernaculi sui in ipso seruire diei, opatos præstolans hospites, qui domo illius ac mensa vi vellent: *Cumq; eleuasset oculos, apparuerunt ei tres vires stantes propè eum*, quibus occurrens, illum, quem præcipuum existimauit, adorauit, inquit: *Domine, si inueni gratiam in oculis tuis, ne transias seruum tuum*; Gen. 18. Ecce enim testum, mensam, & quidquid reliquum, refocillationi, quieti, & omni arbitrio vestro exposita. Ingressi Angeli, hospitioq; & mensa vti, vt æquas tam promptæ humanitati vices reponerent, promiserunt fore, vt Sara vxor fructum benedictionis sterili vtero conciperet: *Habebit filium Sara vxor tua.*

S. Petro Chrysologo dubitare in mentem venit, quænam maior fuerit Angelorum erga Abraham beneficentia, hæcine quod filij spem fecerunt, an ea, quod ad illum diuertere hospites voluerunt. Nam quod illi filium, atq; cum Isaacum promiserunt, quis illo maior esse fauor alius possit? Quid verò illustrius, quàm tam nultres tecto excepisse hospites? Nihil fecit paucis, vt affolet, se explicat Chrysologus, dicens, primâ gratiâ posteriorem fuisse ampliorem. Verba illius ex ser. 147. hæc sunt: *Mirificat Dominus germine desperato, blanditur hospitio.* Magnificentiæ suæ magnam ostensionem fecit Dominus, cum liberos Abraham spopondit, qui posteritatem iam omnem desperarat: Verum quod domum illius hospes inijt, ea magna assentatio fuit: *Blanditur hospitio.* Nonné videtis, quod Deus hospicio cuiusquam dignatur vti, id à sacris Doctoribus non alio nomine donari, quàm vt blanda adlatio appelletur? Tam incomparabilis dignatio est, tam ingens beneficium, Christo gaudere hospite.

Hinc accipite, quò in pretio habere debeatis pauperem, qui domum vestram init, quando Christus illo tectus, vt vobis blandiatur, dulcis assentator venit.

Ex his perspicimus quendam Euangelij locum, cui tamen sacri Expositores interpretationes diuersas, & in speciem aduersas adhibuisse videantur, & tamen ad hanc nostram doctrinam expensæ plurimum consentiunt. Fatuæ Virgines, quibus olei & lucis apparatus ad recipiendum sponsum necessarius deerat, quando is eas nocte mediâ inclamabat, adierunt prudentes, easq; ad occursum expromptas & paratas, ac rogârunt, vt partem quandam de suo oleo cederent. At illæ: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis*; Matth. 25. Satis nobis sit, si necessarium luci oleum nobis sit satis, vos vsui vestro aliud vobis aliunde, apud eos, qui venale habent, comparate. Difficile est constitutere, qui nam illi olei venditores, ad quos à sapientibus virginibus fatuæ ablegatæ. S. Augustinus, D. Gregorius Magnus, Eusebius Emislenus, Christianus Drutmarus, & alij volunt, hos olei venditores esse adulatores. Itaq; illud, *Ite ad vendentes*, tantundem esse aiunt, ac si dictum fuisset, *Ite ad adulatores olei venditores.* S. Chrysostomus, Hieronymus, Hilarius, ex quorum annulis aureis Catenam suam Doctor Angelicus conflauit, inquit, pauperes eos esse olei venditores. S. Ephraz & Euthymius idem his verbis affirmant: *Vendentes oleum sunt pauperes.* Iuxta hæc, quanquàm pugnantes videantur expositiones, ad sensum tamen Periochæ nostræ idem efficiunt omnes illi commentarij, & qui pauperibus, & qui adulatoribus tribuunt, quod sint olei venditores: Nempè summa assentatio, vt ostendimus, quâ palpare nos Deus possit, ea est, quod pauperes nobis domum mittit, tam vili scilicet vendens regnum cælorum, vt pro frustillo panis, & caliculo aquæ frigidæ nobis illud donet.

Quare magno cum sale rationales hirundines pauperes D. Chrysostomus vocat hom. de 10. Virg. tom. 5. dicens, *Ratione prædita hirundines, qua rationabile animarum ser ammittant.* Appellunt apud nos ex Africa hirundines, mox gratum auguramur tempus, quod eæ volucres sint veris prænuntiæ. Tale quidpiam dicere debes, inquit Chrysost. quoties pauper tibi domum venit, vt inquiras: Deus me amat, gratiæ illius ver mihi aduenit quando ratione quædam prædita hirundo, pauper, inquam, aduenit.

Notæ. Pollebat viribus Samson, Philistæos autem magna cupiditas inceserat sciendi, quam in

corporis parte robur illius sicum esset. Atq; vt desiderio suo facerent satis, Dalila ad eam rem explorandam vsi sunt, quam ille oculiculis amabat, & venerunt ad eam Principes Philistinorum, inquit sacer Scriptor Iud. 16. 5. dixeruntq; vt discerent, in quo tantam fortitudinem collocatam Samson haberet.

Quærit Abulensis, quare reges ac magnates Philistinorum in domum vulgaris mulierculæ descenderint, cum ratio magis Postulasse videatur, vt illæ eorum domos adiret, ac quæcunq; iussa faceret. Respondet acutè, voluisse illam optimo, quo poterant, modo obligare, vt quæcunq; rogata faceret, atque hac efficacior non reperisse alium, quam vt in domum eius in valle positam descenderent, ibique auxilium eius, subsidiumq; & fauorem, ceu indigi, implorarent: *Non peterat esse maior honor Dalila, quam vt quinq; reges Philistinorum venissent ad precandum aliquid obtinere ab illa.* Hæc ille. At si is supremus est honor, & maxima assentatio, quæ blandiri foemine populari reges terreni potuerunt, quod illam domi suæ conuenerunt, & tanquam egentes implorauerunt, quantus ille fauor putandus, & quam insignita gratia, cum cælorum rex tanquam personatus pauper, & egenorum necessitatibus inuolutus ad ades tuas descendit, supplexq; & illachrymans te obsecrat, vt fami succurras, sitim extinguas, nuditatem tegas, egestati subuenias? Sciamus ergo iustum habere tantæ gratiæ rationem, & gratias Deo iustum referamus, qui nos in paupere visitare, & quicquid nostras admittere dignatur; vt infinitos misericordiæ suæ thesauros in vicem nobis rependat.

PERIOCHA III.

Socrus Petri.

Lex amoris Deum adducit, vt quem impensius amat, cum acrius castiget.

Quisquis carnis & sanguinis, oculis illud Evangelitæ Iegerit, *Socrus autem Petri tenebatur magni febris,* idem plurimum demirabitur. Tale nimirum est, ac si dixisset, socrum Discipuli, quem & amabat, & Vicarium suum iam resignarat Christus, ardentissimis tantum non conflagrasse febris. At si rem iustis ponderibus examines, inuenies non solum nihil austerius hic à Christo commissum, sed etiam magnum illius amorem magnis inditijs demonstratum, cum in ærumnas caros suos coniecit. S. Laurent. Iustin. de cast. connub. c. 19. id his ver-

bis expressit: *Hoc naturalis testatur ratio, hoc Sanctorum, & maxime Verbi exempla confirmant, & eod quisp, durius in presenti flagelletur, quo acrius amatur.* Quando verò eius rei exemplum in Verbo æterno exhibitum fuit, vt ait S. Laurent. Iustin. age discipiamus illud. B. Albertus Magnus (quod alibi ex illo dictum) inquit, quod cum bis auditus sit hominibus æternus Pater Christum pro dilecto filio suo agnouisse, primum in Iordane, posthæc in Thabor, vt est apud Matthæum c. 3. & 17. demum tertio pro charissimo filio agnouisse coram Angelis in cælis, quo tempore ille probroso crucis ligno crudeliter fixus hærebat in terris: *Præclaræ Angelorum militiæ audiente dicebat; Hic est filius meus, dilectus in quo mihi bene complacuit,* inquit, S. Albert. ser. 20. Vt enim Angeli perpetui domestici Dei exploratum habent illius ingenium, noruntq; illo acrius flagellare solitum, quos impensius amat: Ita cum Christus à summo vertice ad imos pedes vsq; est vulneratus, & omnibus membris ex immensi flagellorum verbere saucius, & infami stipiti confixus, tunc Angelis, esse illum sibi dilectissimum filium, affirmat; vt nobis indicaret, tantò plus quempiam habere ex Deo tantò dulcius ac præcordialis ab illo diligi, quanto acerbius ab illo plectitur: *Vt eod quisp, durius in presenti flagelletur, quo acrius amatur.*

Propheta euangelicus ait, fore, vt è stirpe Iesse virga subpullulet: *Egredietur virga de radice Iesse;* Ita. 11. Sensu literali hic indicatur natiuitas temporalis Verbi æterni ex viscibus purissimis & castissimis Mariæ Reginæ nostræ, ac dominæ. Sed quid sensu tropologico insinuare voluit sanctus vates, cum ait, egelluram virgam de radice Iesse?

Guilielmus Peraldus appositè in hanc rem exponit, dicens, *Iesse* idem esse quod *incendum*, quasi Propheta, cum ait, *Egredietur virga de radice Iesse,* dicere voluerit, *De incendio amoris egredietur virga correctionis, & tribulationis,* quæ enim enixius Deus diligit, hunc acrius punit, & quous flagri ictu, quæ impingit, amorem suum exprimit, ac velut iræ suæ & indignationis signa edit, cum manus à flagellando abstinet.

S. Ioannes in suâ Apocalypsi ait, Deum Iezabeli cuidam subitatum dixisse, atroci eam addicere supplicio velle, pro scelere, quo amicos illius dolo circumvenit. Supplicium verò tale comminatum: *Ecce ego mittam eam in lectum;* Apoc. 2. 21. tanquam dixisset: *Viuo ego, nec gloriabunda, nec impunis à me hæc muliercula abibit.* Fazo vt in lectum incidat. Quale verò illud stratum, cui pro immani

inmani supplicio velle affligere mulierem minatur Dominus.

Primasius & Ansbertus, quos eruditus Viegas citat, aiunt, quod conijcere hanc mulierem in mollem lectum, Deo tantundem fuit, atq; ex arcano iudiciorum suorum secreto permittit, ut voluptati, se illa traderet, sic ut ab intemperante corporis eura nemo eam reuocaret, neq; immodicum luxum quisquam interpellaret, quo minus carni pro omni sua libidine vacaret: *Itaq; de Iezabel supplicij loco dicitur, Mittam eam in lectum, ut nimirum impune in hac vita peccans, & in suis peccatis quasi in mollesimo lecto quiescens, ex quo scelere aliud neceat, & ita ad aeternam damnationem sibi viam muniat.* Hæc ille. Hinc illud euidenter colligitur, iræ & indignationis, quam in hac vitâ demonstrare Deus potest, illud maximum indicium esse, cum non plectit fontes, neq; aduersis exerceat, sed permittit, ut homo suis cupiditatibus offeruiat, & quiduis illud sibi liberè indulgeat. Sic è contra luculentissimum amoris & misericordiæ signum est, cum duras ab homine poenas exigit, ut acrius castigatus aut emendet vitam, aut in officio illam contineat, & in dies magna gratiæ incrementa faciat.

Notate subtilitatem quandam, quæ ex mysticis quibusdam Theodoretis verbis accipi potest. Murmurârunt Aaron & Maria soror eius contra Moysen propter Æthiopiissam, quam vxorem duxerat. Offendit grauitur Deum hoc murmur, quod contra mansuetissimum Moysen de nihilo, prorsusq; immeritò excitârunt. Itaq; Mariam fœdâ ac malecolente leprâ multauit, & ecce apparuit Maria cadens leprâ quasi nix; Num. 12. 10.

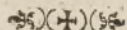
Theodoretus ibi q. 23. ait: *Parem poenam Deus Aaron non inflixit.* Vbi obserua, non dici fuisse impunem Aaronem, sed idem cum Mariâ non subijse supplicium. Insinuat erga Theodoretus, etiam Aaronem luisse, neq; Scriptura inultum abijse memorat. Quid est ergo, quod sacer Cyrorum Pontifex ait, *Parem poenam Deus Aaron non inflixit*, tantum impar supplicium is dependerit? Quæ illa impar Aaronis poena? Quod illius diuersum supplicium? Illud ipsum procul dubio, quoddam sacra historia narrat, nullas ab eo expetitas poenas, nunquam enim Deus grauius in hominem animaduertit, quam cum non animaduertit, & tunc maxime rigidius est, cum minimè rigidus. Ut peracutè dictum sit à Theodoro, quod *parem poenam Deus Aaron non inflixit, qui maiorem inflixit*, cum nullam, acrius enim hominem cædit, dum non castigat, quam

cum plectit, illud nempe misericordiæ, hoc vero austeritatis est indicium.

Festium aliquid & perlepidum refert doctissimus P. Laurentius Surius in comment. An. 1501. quod cum & ab illo auctore, & præsentī instituto commodum veniat, habere hic locum potest. Germano cuidam mulier Moscovitica nupsit, qui studio illam immodico curabat. Illâ verò in vicem gratitudinis, quam beneuolentissimo marito debebat, tristi vultu omnes illius blandicias ac delicias excipiebat. Fastidiosa mulieris morositatem vir admiratus, quærebat quid illius ita deijceret animum, quæ tam nullam mœrendi causam habere, quam ille oblectandæ eius vix modum teneret, certè occasionem nullam præteriret. Tum illa altum suspirans, atq; eiulans respondit, nunquam sibi persuasuram se ab illo verè ac sincere diligi, nisi sentiret durè cædi. Iussit ex voto mulieris vir fecit, & verberauit eam dirissimè, inquit Surius, sensitq; eius erga se amorem ex ipsis verberibus.

Tale quid sanctis animabus Iesu Christo desponsatis vsuuenit. Nimirum & illa tenerè se à sponso suo amari certum habent, cum durè flagellantur, nec satis dulciter diligi arbitrantur, nisi acerbè ab illo puniantur. Idcirco regius Propheta dicebat. Ps. 138. *Intellexisti cogitationes meas de longe*, inde videlicet velut subodoratus, quæcunq; animo pertractabam. Hector Pintus ait, ex Hebræo traduci posse, *Intellexisti calamitates, & amores*, quas enim Deus iustus submittit calamitates, & arumnas quibus illos afficit, ex sunt amores ac pietates, ut se tunc quisque existimare debeat plurimum à Deo amari, cum ex illo plurimum tolerat amari.

Ioannes Stobæus auctor antiquus ser. de legibus apud Siman. de Rep. lib. 3 cap. 7. hæc de Persarum regibus narrat, quæ coelorum Regi accommodata commodare rei præsentī accidunt: *Persia regi gratias agit*, inquit ille, *qui flagellari ab eo iussus fuerit, tanquam feliciter secum actum sit, quod rex ipsius memor fuerit.* At si Persa infelicitate numerabat, & singularis amoris signum interpretabatur, quod à rege suo vapularer, atq; hoc nomine immortales illi gratias referebat, quam fortunatum, ac beatum porro se arbitrari debet, quisquis à Deo, coelorum rege, flagellari meretur, quando hoc magnè illius erga se propensionis magnum habet argumentum!

P E R I O C H A IV.

Rogauerunt illum pro ea.

Dirissima alapa, quam infringere Reip. Deus potest, ea est, cum illi admittit probos, qui suis eam precibus tutari, & virtutum præsidio defendere queant.

Discipuli, vt Euangelistæ ferunt, obsecrârunt diuinum Magistrum, vt ardorem febris extingueret, qui pauperem vetulam immanè adurebat, & afflictebat. Atq; is precibus se eorum exorari passus est. Ex quo accipimus, quàm bonum sit habere patronos & amicos eos, quos Deus habet gratiosos, vt faueant ac foueant, & quantum in Rep. valeant, vt pro quorum meritis suspendere pœnas à multis, & abstinere à supplicijs Deus soleat. Sancti nempe & iusti sunt muri, valla, propugnacula, & turres ciuitatum, quibus ex aduersus iram Dei obmuniuntur.

Quàm pulchrè id Medicorum Princeps Hippocrates expressit, cuius hæc sunt ex epist. ad Abderit: *Beati profecto sunt populi, qui sciunt bonos viros sua esse munimenta, & non turres, nec muros.* Beati, qui intelligunt, non circumfuso terræ aggere, non digestis per ordinem & orbem lapidum cumulis, sed virorum sanctorum meritis ac virtutibus omne à se prohiberi periculum.

Propheta regius dicebat: *Circumdate Sion & complectimini eam, narrate in turribus eius, ponite corda vestra in virtute eius;* Psal. 47. 13, 14. Cui, putas, loquitur Propheta, aut de qua ciuitate accipi debeant, quæ dixit?

S. Ioan. Chrysost. serm. 12. de Apost. to. 6. sic definiit: *Petrum & Paulum alloquitur, Circumdate novam hanc Sion, id est, Romanam, & complectimini eam, hoc est, custodite, tuemini, precibus munite, vt quando irascar in tempore aspiciens vestrum sepulchrum, iram indulgentiæ superem, vestram deprecationem, quæ illa nititur, legationemq; suscipiam.* Hæc ille. Itaq; Sanctorum tumuli non aliud sunt, quàm chalybea scuta, quibus obteguntur ciuitates, & validissima valla, quibus communiuntur, vt ne deiiciantur, & solo æquentur. At si tantum valent oculi, vt pro frigidorum cinerum, quos fouent, reuerentiâ ciuitatibus ac regnis Deus parcat, quid non pro viuorum obseruantia faciat, qui tantum desert mortuis?

Occubuit Stephanus crudelium saxorum iacti-

bus, & ne tam gloriosa membra supremo destituerentur honore, *curauerunt illum viros timorati, & fecerunt plañctum magnum super eum;* Act. 8. 2.

Oecumenius querit, quâ gratiâ tam illustrem mortem, & triumphum non Angelorum solum plausibus, verum Dei quoq; acclamatione celebratissimum lachrymis prosecuti sint homines. Deplorare eos poterant, qui mortem intulerant: illum, qui oppetierat, deslere non debebant, illi enim iacturam ex nece retulerunt, hic lucrum fecit. Cur ergo tam dirum sacro funeri illachrymarunt?

Respondet Oecumenius: *Planxerunt tanto præfesto, tanto patrocinio, tantâ doctrinâ, tantisq; signis priuati.* Lachrymas vi magnâ fuderunt, non propter Stephanum, quem sciebant in beatam Sanctorum patriam, vbi æternam inuictæ fortitudinis suæ laurum perciperet, emigrasse, sed propter suam infelicitatem, subueriti ne graue aliquod in eos supplicium Deus decreuisset, è quorum contubernio tam sanctum virum, tam iustum iuuenem, tam magnum patronum, tam sapientem doctorem, tantorum prodigiorum operatorem, & consolatorem optimorum meliorem sustulerat.

Est hoc loco peratentè considerandum, quid S. Lucas à morte Stephani factum referat: *Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia;* inquit ille. Quo die mundo excessit Stephanus, magnum exitum Ecclesiæ Dei nasci cœpit. Quare nobis significatum fuit, nullam esse stragem, persecutionem, ruinam, iacturam miserabiliorem, nullam orbitatem magis dignam lachrymis, quàm cum è medio Reip. iustus rapitur, qui illius perfugium, & præsidium erat.

Accipite in hanc rem magnum aliquid. *Venerunt duo Angeli Sodomam,* Gen. 19. vt brutæ illius ciuitatis, vicinarumq; vrbium infanda scelera digno supplicio multarent. Aloysius Lippomanus horum Angelorum officium, quod peracturi venerant, sic describit: *Duo Angeli Sodomam acceperunt, alter quidem, vt eam urbem euerteret, alter vt tueretur Loth, vt dum is ciuitati ignem inferret, hic Loth incendio eximeret.* Ingressi urbem, vt erant eximii facie, & liberali, atq; egregiâ specie, ad rem turpem expetiti ab Sodomitis fuerunt, qui vt effusam libidinem suam explerent, Sancti Patriarchæ domum, in quam hospites diuerterant, cinxerunt, eoq; petulantia euasit, vt perfringere fores, & vi aditum sibi facere tentarent. Tam atrocis malitiæ pœnas mox cœcitate luerunt, dixeruntq; ad Loth Angeli: *Habes hic quempiam tuorum? genus, aut filios, aut filias,* omnes,

omnes, qui tui sunt, educ de Urbe hac, delebimus enim locum istum; ibid. v. 12. 13.

Hic iam subnascitur difficultas, quomodo dixerint *Delebimus*, postquam vni solum impositum fuit munus euertendæ urbis, alteri cura seruandi Loth demandata. Dixisset ergo is, qui locum incendio absumere iussus, *Delebo*, excidam, atq; in cineres soluam, *Delebimus* dicere non potuit, quam enim stragem urbi alter Angelus attulit, qui solum Loth ex ea sustulit:

Sed magno cum mysterio Diuini supremæ Iustitiæ ministri dixerunt *Delebimus*, conficiemus urbem. Ambo scilicet vastarunt, ambo euerterunt, ambo deleuerunt, & vter maiore exitio, non facile dixerit: Nam si alter incendio Sodomam extinxit, non minus illi excidium alter attulit, qui iustum Loth ex ea sustulit, auferre enim iustum è Rep. maxima ruina est, quæ illi adferri, ignominiosissima alapa, quæ impingi possit.

Videte hoc. Quod Gratianus Imperator Princeps fuerit catholicissimus & religiosissimus, & tum iustitiæ, tum pacis amantissimus, id mundus totus compertum habet, & historiæ Ecclesiasticæ constantur. Successit illi Valentinianus, benefactorum illius, & virtutum imitator. Quando diem suum obiit Gratianus, tam iusti hominis funeri plurimum illachrymata est Ecclesia, inquit S. Ambrosius nec minorem doloris sensum ostendit, cum Valentinianum, eundem quoq; sanctum virum perdidit. Lugubri ergo lamentatione, fletuq; occasum duorum virorum tam iustorum & sanctorum merentem Ecclesiam hac tam graui sententia D. Ambrosius appellat: *Percussa es, Ecclesia, in maxilla tua, cum admitteres Gratianum, præbisti & alteram, quando tibi Valentinianus ereptus est.* Hæc ille de obitu Valentin. Re enim vera grauissimum Resp. colaphum excipit, cum de medio eius homines sancti & iusti abripiuntur.

Et si hoc aliunde comprobatum vultis, idem mihi placet. De Ephraim, & grauius eius sceleribus, immodestaq; malè agendi licentia, qua magnum ex se offendiculū præbebat, sic ait Dominus Osee 7. 8. *Ephraim in populo ipse commiscebatur.* Infidelium, Idololatrarum, Paganorum consuetudine in errores cæcos abduci se sinens. *Comederunt alieni robur eius, & ipse nesciuit, & cani effusi sunt in eo, & ipse ignorauit.* Quid est nescisse, ignorasse, aut non curasse, nudatum canis fuisse caput? Quid talibus verbis indicatum voluit Dominus?

Doctus quidam interpres (Paulus de Palatio) Tom. I.

ait: *Videns senes suos effundi, aut perire, non curat ad Dominum confugere.* Quod effundi canos suos nescisse Ephraim fertur, tale est, ac si diceretur, non curasse sanctorum senum suorum interitum, qui suis meritis fulciebant, & orationibus propugnabant Remp.

Quid hinc consequens? *Humiliabitur superbia in facie eius.* Itanè verò in facie humiliabitur Ephraim, sublati de medio eius sanctis senecionibus? Immò. Sed quid est humiliari in facie? Respondet author, quem diximus: *Humiliabitur superbia in facie eius, ac si alapa in facie percussus esset.* Colaphum impexit Dominus Ephraim, cum illi viros iustos ademit, nec enim grauiori pugno cæli res quæcunq; publica potest, quam cum viris sanctis, & bonis, & venerabilibus senibus orbat, qui suis consilijs & monitis imperitos instituere, rudes docere, sacrisq; orationibus improbos tutari, & seruare possunt, ardentibusq; lachrymis indulgentiam sceleratis obtinent, ac faciunt, vt placatus Deus ad se illos conuertat, donetq; vt ad melioris vitæ studia se recipientes, nunc serio illi placere satagent, qui dedita velut opera offendere illum anxie ante curabant.

Felices ergo Respublicæ, fortunatæ ciuitates, beatæ communitates, quæ viros sanctis velut monilibus ornantur, ex quibus præter plurima commoda, etiam illud habent, quod sint illis & pro muris, qui cingant, & pro turribus, quæ defendant, & pro ducibus, qui seruent, & pro sole, qui lumen præbeat.

P E R I O C H A V.

Rogauerunt illum pro ea.

Quod Dominus vult rogari, nec facile sua dona impertit, id facit, quod cariora fore nouit, que obtinentur ægris.

Quod rogant Dominum, & obsecrant, id immensæ eius liberalitati derogare videtur, supremus enim benefactor præoccupare egentium vota debet, nec committere, vt ab ipso beneficia extorqueantur magis precibus, quam impetrentur gratis. Quid ergo se hic rogari permisit? Quid preces expectauit? Responsum titulus Periochæ præfert, idcirco rogari se sinere, nec facile suos profundere fauores, aut leuiter impertiri dona, quod sciat maiori in pretio fore beneficia, quæ ardua. Non æstimat homo quæ obuia, quæ non magno labore, & studio

solicitè quæsitæ, contemnunt quæ leuiter obueniunt, vilia habet, quæ feriatæ ipsi accidunt, aut occurrunt. Itaq; Dominus, vt munera gratiæ illius sua habeant pondera, iustamq; existimationem, nec facilitate vilescant, in illorum erogatione cunctatur, & rogari expectat, antequàm dispense.

Et sordere homini quæcunq; manibus & vsui exposta, ac sine labore obuia, quis dubitet? Habes id apud Clement. Alexand. in Exhort. ad Gentes, vbi ista: *Solent, nescio quomodo, ea, quæ sunt præsentia, despici propter consuetudinem, quæ autem sunt præterita, in honore esse.*

Paulò ante quàm Christus sospitator noster cælos peteret, vbi ad dexteram Patris confidens Passionis ac mortis suæ laurum reciperet, præcepit Discipulis suis, ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris, virtutemq; & gratiam Spiritus Sancti, quam accepturi erant. Et quando superum illum Spiritum indè submisit, vt dona sua in illos distribueret? Fortè an mox vt in felicem illam, & beatam patriam appulit? Non equidem. Quando verò? Post decem primùm dies: *Cum completerentur dies Pentecostes, factus est repente de cælo sonus tanquàm aduenientis Spiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant sedentes; Act. 2.* Ergonè post tot dèdum dies fidem suam liberat, qui pollicitationibus suis quàm primùm satisfacere inter primas glorias numerat? *Quam ob causam (clamant Chrysostomus) non tam protinus Venit Spiritus Sanctus?*

Occurrit diuinus Doctor quæstioni suæ ipse dicens: *Oportebat illos desiderio promissi teneri, atq; ita domum accipere, ideoq; cum ipse digressus esset, tunc Venit Spiritus Sanctus, qui si venisset illo præsentè, non habuisset illos tam ardens expectatio; quod enim longis desiderijs tandem conceditur, maioris fit, quàm quòd faciliè datur, & sine labore obtinetur.*

Infirmabatur Lazarus frater Mariæ Magdalenæ, & Marthæ, cuius ægram valetudinem Christo piæ mulieres nuntiabant. Et S. Ioannes illius historiæ scriptor ait, diuinum Medicum, pro eo vt subitum malo remedium afferret, mansisse in eodem loco, vbi tristia noua periculose laborantis amici acceperat, duobus diebus, quibus & naturæ infelix iuuenis concessit. S. Basiliius Selenciæ Episcopus (nisi Chrysostomus illarum homeliarum fortè sit author) quærit, quænam ratio (præter eam, quam Christus dedit, infirmitatem scilicet eam seruijsse gloriæ Patris) ex parte sororum esse potuerit, ob quam Christus non extemplo sanauit ægrum, aut non è loco,

in quo erat, curauit, quod illi longè facillimum erat.

Respondet hom. 3. de Lazaro resuscitato: *Cunctantius ad opus aggreditur, siquidem gratia, quæ statim indulgetur, & quasi obtruditur, non est ita conspicua.* Procrastinatio Christi, quæ ad solatium mæstarum sororum tardius accessit, non ab animo ad benefaciendum segnè, aut parum prompto venit (cùm enim esset supremus benefactor, quomodo desiderium communicandi se omnibus suspendere potuit?) sed rustica nostra & agrestis in dolores illi moras iniecit, quæ talis est, vt leuiter spernat, quòd faciliè occurrit bonum. Vt ergò Maria & Martha magni facerent gratiam, quàm à largis eius manibus expectabant, cunctantius ad opus aggreditur; differt miraculùm, pro quo obsecrabant, quò plus deferrent gratiæ, quam non nisi ardentium desideriorum, & suspensæ expectationis magno pretio impetrare potuerunt. Nimirum gratia, quæ statim indulgetur, & quasi obtruditur, non est ita conspicua.

Aquila Doctorum percunctatur, quare velut inuiolabili decreto constitutum fuit, vt non statim à sponsalibus factis futuro marito desponsa vxor detur, quin dies sæpè plussculi, quin & menses toti, non etiam nunquam anni effluant ante quam illi eam tradant, & arcto sacri matrimonij nexu alteri obstringant. Quà in re fundari consuetudo ista potest? Et quonam hæ moræ spectant? Quare sponsa sua sponsa cùm destinatur, non simul traditur?

Respondet diuinus Augustinus lib. 8. Confess. cap. 3. aptè in rem præsentem: *Institutum est, & iam pacta sponsa non tradantur statim, ne scilicet habeat maritus dætam, quam non suspirauerit sponsa dilatare.* Quàm & eleganter & verè dictum! Nescit enim homo magni facere, quod non illi post longam expectationem conceditur, nescit gratiam referre pro gratia, quam facili negotio, ac nullo labore assequitur. Vt ergò carè quodcunq; illud beneficium æstimet, nullà id re faciliùs impetratur, quàm si non faciliè detur, quod petitur.

Cùm modum nobis diceret Christus, quo à munificis illius manibus obtinere valeamus, quæ volumus, ait: *Petite, & dabitur vobis, querite, & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis; Matth. 7. 7. Luc. 11. 9.* Benè id habet. At derogare videtur, neq; parum, generosæ largitati, & ingenuæ generositati magnanimitatis illius, quòd non ante beneficia sua erogare velit, quàm ea assiduis precibus, & diuturnâ pulsatione, & operosâ inquisitione, tanto scilicet pretio comparaueris, & velut

expresse-

expresseris. Nonne maiorem præferret munificentiam, & prolixioris liberalitatis iudicium esset, si nullas sacrosancta illius maiestas supplicium expectaret preces, & non petentibus opitularetur, & fores neque pulsantibus aperiret? Quare ergo vult à nobis sollicitè peti, anxie pulsari, studiosè quæri, quoties re aliquà indigemus? *Petite, quarite, pulsate.*

Respondet Fauflus Episcopus Rhegienfis serm. ad Monachos: *Non vult Deus noster dona sua nimia inueniendi facilitate vilesce.* Pretiosa & concupiscibilis mora cupidum amatorem, atq; auidum negotiatorem requirit. Hæc ille. Quod ad Dei prouidentiam attinet, illustrior ostentatio effusæ munificentiae illius foret, si dona sua non rogatus daret, & fores semper patulas haberet, ne pulsare diu cuiquam opus esset: Verùm ex parte hominis secus res habet, nos enim eo sumus ingenio, vt vile habeamus, quiddid fortuitò non quærentibus occurrit, & cum non petentibus aliquid datur, id deestimamus. Vt ne ergò de pretio beneficiorum Dei per nos detrahatur, si leuiter ea impertiat, vult ea nostro nobis precum labore constare, vult à nobis inquiri, vult inclamari sapius, vt difficultas impetrandi obtentis caritate conciliet: *Non vult Deus noster dona sua nimia inueniendi facilitate vilesce;* vilescent autem non rarò, vel promptè conferuntur, vel absq; negotio multo, aut magno obueniunt.

Philosophia hæc est, quam non ignorauit ille nunquam satis laudatus Philosophus Plutarchus, qui suggerens monita iudicibus, quos omnes in Rep. choros habebant, vt essent etiam venerationi, tale quid obseruandum præcepit: *Quin etiam sapè cum à ciuibz vocantur, & desiderari suum aduentum sentiunt, non confestim in publicum illis prodeundum, sed herere domi aliquando par est, quo fide grauiores, maiori cum dignitate ab ijs, qui illorum operà indigent, expectentur.* Hæc ille lib. An seni regunda sit Resp. Vt feliciter rem procurent publicam, quibus hoc ex officio incumbit, hanc bonæ politices obseruent regulam, (inquit Politicus hic Plutarchi aphorismus) vt in communis necessitatis subsidium euocati, non facili se permittant oculis eorum, à quibus vocati, domi porius nonnihil delitescant, sintq; in danda sui copia parci, quò fide grauiores maiori cum dignitate ab ijs, qui illorum operà indigent, expectantur. Quod enim faciliè datur, nunquam tanti fit, quanti id, quod morosius cõceditur.

Non dissimulauit hoc profani amoris Pater, cum ait:

Quiddid seruat, cupimus magis, ipsaq; furem Cura facit, pauci, quod finis aliter, amant.

Hæc ille lib. 3. de arte amand. eleg. 4. tanquam dixisset? Auidè concupiscitur, quod studiosè custoditur, cumq; possidetur, antiquius habetur, quò difficultius obtinebatur. Quod aded verum est, vt sæpè multos in fortune proriet non præstantia rerum, quas expectunt, sed anxia sollicitudo eorum, qui illas seruant, *Ipsaq; furem cura facit;* vt hinc colligamus, quòd Deus suos nobis prorogat fauotes, sed solatia tardius submittit, & gratias procrastinat, id fieri, non quòd non sit liberalis, aut munificus, qui est infinitè largus, sed vt suspensa beneficia sint maiore apud nos in pretio, & iustam æstimationem habeant ex eo, quod tardius nobis impenduntur.

PERIOCHA VI.

Impetravit febri.

Ab astu, quo nos deijcere dæmon studet, sumere debemus exemplum, quo nos erigamus.

DEuota anus S. Petri socris, vt ait S. Lucas, *te- nebatur magnis febribz.* Sed mox ad imperium Christi, vt inquit idem, *dimisit illam febri.* At si bonā vetulam magnæ attinebant febres, quid nunc dicit Euangelista, quod reliquit eam vna quædam febri? Respondeo, quòd duplices fors tertianæ fuerunt, quibus laborauit, ex quibus cum vna semper ardentior alijs esse soleat, Christus eam, quæ vehementiore cum paroxysmo illi aduenit, sustulerit, acriore autem depulsâ lenior leuior cura fuit, quia præcipuo morbo curato accessorius faciliè deficit. Atq; ob id dicit, quòd reliquit, seu *dimisit illam febri.*

Hæc est bona doctrina, ex qua discas curare animas. Cuilibet hominum inest vitium, quod viri spirituales vocant regium, eò quòd peculiaris sibi usurpare, subigere, & occupare cor humanum soleat. Hoc vno radicitus sublato, cætera quoque faciliè eximuntur, & propelluntur. Discamus hoc à nostro capitali inimico: *Sapientis namq; est, vt Xenophon in Cyro aiebat, ex hostibus virilitatem capere; & salutem ex inimicis nostris factam Zacharias Lucæ 2. in magnis Dei beneficijs numerabat.* Quid agit dæmon, quando breui demoliri ciuitatem, & subito vastare Remp. cogitat? Primarios illius viros occupat, summates corrumpit, capita vitiat, itaque sibi promittit fore, vt cæteris quiduis illud persua-

deat. Cùm enim magistratus sint columnæ ædificij Reip. diruta basi, & deiectis columnis, reliqua leuiter occidunt: *Nihil enim sequens stat, si principale non steterit*, inquit Saluianus lib. 5. de Provident. Cui affine est illud sancti Petri Dam. Opus 2. c. 1. *Vbi fundamentum quatitur, tota mox ædificij fabrica præcipitum ruitura minatur*. Cùm sedes ima labefactata vacillat, firma stare, quæ illi incumbit, machina cætera non potest, non firmo gradu niti accessorium, cùm principale nutat, & in lapsum inclinat.

Auream statuam obœccatè superbus rex Nabuchodonosor excitauit, in ea cultum sibi adorationis exhiberi cupiens. Ad felicem verò dedicationem, & prosperam erectionem *misit ad congregandos satrapas, magistratus, & iudices, duces & tyrannos, & præfectos, omnesq; Principes regionum*; Dan. 3. 2. At si illam sibi ab omnibus subditis deferri venerationem rex arrogans cupiebat, cur solos regni primates, & non omnes omnino huc conuocabat, quos habebat subiectos?

Respondet aptè in rem præsentem S. Hieronym. *Principes congregantur ad adorandum statuam, Et per Principes seducantur & gentes, seductis autem magistratibus, subditi populi maiorum exemplo pereunt*. Ad hunc sensum dixit Saluianus lib. 7. de Provident. *Morbido capite nil sanum est, nec illud omnino membrum officio suo fungitur, ubi quod est principale, non constat*. Idcirco ad hoc attentus dæmon primo semper loco inficere capita procurat, vt quod reliquum est corporis, facile corruat; fundamenti enim ruinam prolapsio cæterorum pronè consequitur. Huic doctrinæ inherentes discamus à dæmone destruere Remp. vitiorum, & faciamus quicquid ille ad euertendum Respublicas hominum agit. Contra regium vitium bellica nostra tormenta studiosè, vigilanterq; dirigamus, à quo acrius lacessimur, pertinaciusq; oppugnatur, eo enim superato & prostrato cætera flagitia, & passionnes facile est subigere. Hanc doctrinam tradidit Abbas Serapion magister rerum spiritualium admodum peritus apud Cassian. collat. 5. cap. 27. dicens: *Oportet vnumquemque nostrum secundum qualitatem belli, quo principaliter infestatur, certationum luctamen arripere, prout ipsa vitia in nobis obtinent principatum*. Huc summâ diligentia, & omni studio conitti quiuiss Christianus debet, vt illi vitio maximâ contentione, & totis viribus obluetur, à quo se potentius incurfari sentit, hoc enim confecto facilis erit de reliquis victoria.

D. Hieronymus (vt iam dictum) ait; *callidos belli duces, cùm urbem aliquam incingunt, hoc imprimis agere, vt arcem illius ante omnia, & prominentiora loca obtineant*. Etenim *cùm altiora, & arx occupantur, facilis est ad prona descensus*. Sic ille in cap. 2. Sophoni. Tantundem in negotio spiritus dico, quod vnum illud Christianus curare summopere debet, vt præcipuum vitium per vim subigat, & infestissimam passionem expugnet. hâc enim radicitus ex animo sublata, *facilis est ad prona descensus*, totumque reliquum passionum, vitiosarumque inclinationum agmen haud magno labore frangitur.

Rex Israël Achab, & rex Iuda Iosaphat scederati aduersus regem Syriæ communia in illum arma mouerunt, quando rex hic Paganus antequàm prælium iniret, edictum vulgauit, quod tale erat: *Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, nisi contra solum regem Israël*; 2. Paralip. 18. 30.

Abulensis q. 10. ibid. sciscitatur, quam ob causam rex Syriæ istud præceperit. Respondetq; *quod fecit hoc ad facilius finendum bellum, Et autem facilius fieret, soluit quod pugnaretur contra solum regem, nam illo occiso finitum erat bellum, cùm populus sine duce non pugnaret, sed fuga dilaberetur, aut certe occuberetur*.

Idem ego de bello Christiano. & prælio, quo contra passionnes suas decertat, affirmo, vt si citam conficere pugnam velit, publico edicto decernat, vt omnes in capitale vitium vertantur vires, totoque prælij pondere illud appetat, & porro obruat, tunc enim videbit, quam leuiter cætera corruent passionnes, cùm ea conceiderit, quæ præcipuam animæ sedem obtinebat.

Id sine dubio significare voluit Paulus, cùm Romanis dicebat: *Existimate vos mortuos esse peccato, viuentes autem Deo*; Rom. 6. 11. Quando verò hoc erit, Apostole sancte? Id statim subiunxit, dicens: *Non ergo regnet peccatum in corpore vestro mortali*; In quæ S. Anselmus: *Non dicit, non sit, sed non regnet*; tanquàm dixisset Apostolus: *Non dominetur tantum vobis peccatum, & ego mox vos mortuos quidem peccato, viuos autem gratiæ pronuntiabo, illo namq; & confecto Principe vitio, cætera facile omnia corruunt*.

Demus finem sermoni verbis, quibus penè absoluit quandam suam orationem D. Ioan. Chryso. qui huic inherens doctrinæ inquebat: *Obsecro igitur vos omnes, Et unusquisque. si non antea, vel iam certe operam det, Et vitium, quod affectiones suas*
magis.

magis interturbat, ex anima exfecet, & pia cogitatione quasi spirituali gladiorens, se ipsum ab affectionibus liberet. Hæc ille hom. 11. in Gen. Sic enim leuiori negotio prosternebat cæteras passionibus, cum vitium regium subiugaret, quo fracto & extincto, reliquisque gloriose superatis, hilares triumphabimus in beata patria gloriæ. Ad quam, &c.

Feriâ VI. post Dominicam III. Quadragesimæ.

Venit IESVS in ciuitatem Samariæ. Ioan. 4.

Lemens Alexandrinus lib. 2. pædag. ap. 8. de rosa tractans, ait, magno mysterio à Græcis eam rhodon, quod exhalare significat, vocari, quia multam fragrantiam, vehementemque odorem spirat, ut ob id etiam breui contabescat: Hinc etiam dicunt rosam rhodon dictam fuisse, inquit ille, quod odor plurimum fluxu emittat, & ideo cito marcescit. Nomen rosæ Christo tribuitur, nam ubi Vulgata nostra Cant. 3. 1. habet: Ego flos campi, & lilium conuallium; ibi alij legunt: Ego rosa; subaudi, odorifera, quæ animabus refrigerium singulare asfero. Quam apte verò, iuxta

Clementem, Domino huic nostro conuenit rosæ appellatio! Nam si eam ob rem faciliè rosæ marcescit, quod multum ex se odorem fundit, dicere possemus, etiam hanc superam rosam, præut ingentem exhalabat fragrantiam, intra paucos annos contabescere potuisse, nisi eam diuinitatis potestas opitulatrice manu sua sospitasset. Nascebatur Christus, & fugiebat in Ægyptum, ut illi cæco populo deitatis suæ odorem asportaret. Anno ætatis suæ duodecimo in medio Doctorum diuinæ sapientiæ suæ suaueolentiam illis afflabat, eaq; attonitos relinquebat. Postquam prædicare cepit, circumbat castella, inquit sacri Evangelistæ, locaque omnia non celebriora tantum, sed vulgaria quoque obibat, ut qualis odorifera rosæ, cœlestis doctrinæ suæ fragrantiam ubique diffunderet. Nullam sibi permittebat quietem, neque alicubi consistebat, totus semper in salutis mundi negotio positus. Et quæ huius rei comprobatio melior esse possit eâ, quam hodie à sancto Euangelista Ioanne accepimus, qui nobis hanc diuinam rosam ob oculos sistit, quanquam odoriferam, penè tamen

marcidam: Nimirum ut fragrantia sua perditam quandam mulierem perfunderet, sub horam diei duodecimam Saluator noster venit fatigatus & defessus, iuxtaque fontem residens, illam præstolatur, ut conuertat, & in vitam veritatis reducat: Fatigatus ex itinere sedebat sic. Quæ tantam fragrantiam exspirabat rosa, nisi diuinæ potestatis vi seruata fuisset, quid mirum si intra paucos dies contabuisse, neque longa ætatis incrementa fecisset? De hac odoris fragrantia, quam huic felici & fortunatæ mulieri afflauit, agendum sermone hodierno. Atque ut id in Dei gloriam cedat, tu Deus votis aspira, & vos auribus fauete.

P E R I O C H A I.

Venit Iesus in ciuitatem.

Deus non solum naturâ suâ, sed æmulatione quoque est beneficus.

Ioannes cum de aduentu Christi Redemptoris nostri in Samariam disliceret, aiebat: Oportebat enim transire per Samariam; hoc est, è re illius erat, referebat illius, vt Samariam pertransiret, reducturus scilicet ad mentem, & vitæ consuetudinem meliorem quandam mulierem, quæ illi præclara gloriæ, & singularis triumphus materiam de se præbitura erat. Benè hoc habet. Sed videtur plus ad mulierem conuersam, quam Christum rem hanc spectasse, nempe illa fuit, quæ lucrum fecit, illa quæ ex tam sperato & felici transitu emolumentum cepit. Verè ita est, inexplicabili enim quæstum illa fecit, & beneficia omnibus verbis superiora consecuta est. Sed magno mysterio dictum est ab Euangelista, quod aduentus Christi non mulieri tantum commodus, sed ipsi quoque opportunus accidit: Oportebat enim; vt enim magnanimitati suæ faceret satis, atque ex voto generosæ conditionis suæ ageret, ad rem pertinere, vt Samariam transiret. Itaque vt hanc mulierem conuerteret, non sua illum tantum ingenua bonitas mouit, sed æmulatio quoque, & velut rivalitate quadam (sinite ita loquar) correptus venit, vt hanc foeminam è vitæ turpitudine ad honestam viuendi rationem traducat.

Magnis laudibus ornatum, & plausibus sæpè celebratum fuit quoddam Tertuliani dictum, qui l. 4. cont. Marcion. c. 20. loquens de beneficijs, quibus Deus cumulare homines solet, ait, non solum natiuæ munificentie instinctu, verum etiam quodam sacre æmulationis impulsu adigi solitum ad largitatem.

tem. Verba Africani sic habent: *O Deum non natura, sed æmulatione beneficium!* Quanta enim illa facit, vt ostendat se non minus, sed plus posse quàm ij, qui alia ijs similia facere posse gloriantur?

Decreuerat Deus liberare & eximere à seruitute Pharaonis charum populum suum, atq; vt cogitata in opus explicaret, iussit supremâ eâ nocte festum agni celebrari, eiusq; sanguine postes domorum signari, vt ne percussor Angelus quicquam iurisdictionis in illarû primogenita haberet, vt habitura erat suprema illa Maiestas in Ægyptios, & porro exercitauit, quando omnia illorum primogenita gladio peremit: *Transibit Dominus percussus Ægyptum, cumq; viderit sanguinem in superluminari, & in vitroque posse, transcendet ostium domus, & non sinet percussorem ingredi domos & stras, & ladere;* Exod. 12. 23. S. Gaudentius Ser. 6. Dei ac dæmonis æmulationes expendit hac in re & nocte, quâ illasi fuerunt Hebræi, & cæli Ægyptij. Nimirum Deus (vt habet sacer Scriptor) transibat, & obruncabat Ægyptios, & miser dæmon Dei æmulus cupiebat contrucidare Hebræos, quod ex ijs verbis colligitur: *Non sinet percussorem ingredi domos & stras.* Itaq; contentiosum quoddam certamen erat Deum inter & dæmonem, cum ille dæmoni subiectos mactaret Ægyptios, hic verò Deo subditis necem inferre vellet, vt proinde, ex S. Gaudentij sententia talia fremens ac frendens dæmon diceret: *Tu propter Hebræos tuos percussis Ægyptios meos, & ego propter Ægyptios meos persequar Hebræos tuos.* Concertabant Deus, ac dæmon, sed hac occasione dicere possumus illud Tertuliani: *O Deum, non natura, sed æmulatione beneficium!* Hebræis namq; benè agebat, non ex naturali sua beneuolentia modò, verùm etiam ex magnanimitate quadâ contentione, vt dæmon cum se illi obijcere, potestatemq; eius æmulari vellet, imbecillitatem suam agnosceret, itaq; liberos seruauit Hebræos, interemitq; Ægyptios.

Ferunt Euangelistæ, Christum cum triumpho ingressum Hierosolimam, cumq; eâ pompâ & ornatu, qui vitâ, quam profitebatur, addecebat, exceptumque fuisse cum acclamationibus & plausu omnis populi, qui illum prosequeretur, quorum omnium hæc vna vox erat. *Hosanna filio David;* Matth. 21. 9. quæ cum succlamarent, simul vestimentis suis insternebant viâ, per quam venturum illum putabant, vt ea vestigio suo premens honoraret, alij verò arborum ramos decidebant, atq; ita cordis sui lætitiâ testabantur. Dubitari potest, quæ causa fuit, ob quam Christus cum triumpho inire hanc tunc vr-

bem voluerit. Multi id factum volunt, vt illo corporali triumpho adumbraretur gaudium, quo animæ affluunt, & festa voluptas, quâ illum admittunt, cum ad illas per gratiam qualis triumphator ingreditur. Probo ego hoc vehementer, atq; inde accipio, quàm verò dictum, quòd Deus non natura solum, verùm æmulatione quoque est beneficus, illo namq; triumpho significare voluit, se non modò nihilo inferiorem viribus, sed multo etiam superiorem esse dæmone, multoq; gloriores esse suos triumphos palmis dæmonum, quas obtinent, cum per tyrannidem sese in animas insinuant. Hugonis enim Cardinalis doctrina habet, dæmonem quoq; pro Dei æmulatione, cum coronis, laureis, talibusque insignibus, quocumq; ingreditur, recipi: *Cum magnis luminaribus, & tripudio deducunt eum, quasi dominum suum, per villam, & obuiam ei procedunt tyrannizando, hastas frangendo, & huiusmodi,* inquit ille in c. 12. Matth. Christus ergo velut sacrâ quadam inuidia correptus, quòd tanta cum pompâ maiestate dæmonium in corda, quæ tyrannide opprimit, induci cerneret, Hierosolimam ingreditur cum incredibili omnium plausu & acclamatione, non solum propter virilitatem, quam ex triumpho hauriebant, quicumq; illum admittebant, sed vt intelligeretur quoq; quantum triumphus illius omnes dæmonis pompas amplitudine & dignitate antecellerent. Itaq; dicere possumus: *O Deum, non natura, sed æmulatione beneficium!*

Æmulationes ergo diuinæ, & sacræ quædam contentiones ac rivalitates fatigatum Christum in Samariam adducunt, vt vnam quandam mulierem ab improbæ vitæ consuetudine auocet, cui etiam (tanquam solam illam, prætereaq; aliam nullam mundus habuisset) gratiam suam, & bonorum sempiternorum affluentiam, vt se adoraret, Deumque agnosceret, spondet.

Vnde verò originem suam æmulatione hæc, & reualitas traxerit? Dico, ex illo haud dubium natam; quod Christo euenit, cum illum in deserto dæmon tentauit. Cum enim in verticem montis illum adduxisset, atq; inde illi omnia mundi & regna demonstrasset, dixit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Videtur hoc loco dæmon supremam Dei beneuolentiam & largitatem imitari voluisse, cum omnia vni detulit, velut præter illum neminem alium mundus haberet. Hæc Dei summa munificentia est, quòd dona sua ita vnicuiq; impertit, tanquam is in mundo solus sit. Vt ergò indicaret esse illa caco-dæmonis promissa falsâ, sua verò vera, sub meridiem

lassus,

lassus, & fractus labore itineris venit, vt gratias suas, ac beneficia sua vni suæ creaturæ, animæ cuidam vni conferret, tanquàm illam solam, nec aliam quampiam præterea condidisset. Ergo concertationis studium, rivalitasq; illum adduxerunt, ac permouerunt in Samariam: *O Deum non naturâ, sed amulatione beneficium!* Propterea inquit Euangelista: *Oportebat eum transire per Samariam;* conueniebat illi, vt id faceret.

Adhæc. Tradidit Deus Sanctum Iob potestati dæmonis, sic vt vnâ vitâ saluâ pro sua libidine illo vteretur, vnaq; facultatem in facultates & liberos plenam illi fecit. Habuit ille delatæ potestatis diligentem rationem, patientiamq; Iobris euertere posse ratus, liberos, opesq; illi ademittit, solam verò vxorem reliquam fecit. Cùmq; nihil se promouere cerneret ijs, quæcunq; hætenus egisset, vxorem adhibuit, per eam consiliū suum obtinere posse arbitratus. Origenes l. 2. in Iob inquit, dæmonem ita secum reputasse: Hunc ergo liberis, opibusq; nudaui, & in sterquilinum abieci, & à calcibus ad summum verticem vsq; perfudi leprâ hominem, at ille interim Deum constanter, ac pertinaciter laudat, & benedicit, nullum mihi iam reliquum instrumentum, quo aduersus eum vtar, nisi vxor illius propria, huic ego me insinuabo, & verba inspirabo, quibus illum in desperationem impellat: *Muliere me induam,* vt virum deiiciam. Ecce hîc Dei æmulationes, & quod sæpè nonnulla faciat, vt ostendat, rivalibus suis se esse potentiorē, ac valentiorē, idcirco hodie indutus virum venit, vt conuertat mulierem. Nam si dæmon ait: *muliere me induam,* vt virum euertam Deus è contra inquit: *Itanè!* Ergo viro ego me induam (*habitu inuentus est homo,* Philip. 2. 7.) vt mulierem conuertam, & si tu quidem, pessime dæmon, laruâ vteris ad struendū damnationis exitiū, ego inuolucris me tego, vt saluem, si tu vestem mutas, vt adferas mortem, ego amictum alienum induo, vt dem vitam: *O Deum non naturâ, sed amulatione beneficium!* Atque vt hoc suum propositum assequeretur, *venit in ciuitatem Samaria,* inquit Euangelista.

PERIOCHA II.

Venit in Ciuitatem.

Tam ardenti animarum siti Christus æstuat, vt expleri nequeat, quæ eò excreuit, vt vel ipsius Iude libere animam voluerit.

Fatigatus, ac sudore madens venit Dominus in ciuitatem Samariæ, vt mulierem quandam conuerteret, atq; in veritatis semitam reuocaret. O ardens conuertendarum animarum desiderium! O insatiabilis reducendorum peccatorum sitis! Possentne hominum, quos mundus habet, avarissimus tantorum laborum, & defatigationum tam caro pretio lucra sibi sua conquirere? Non posset sane. Sed nihil ego hoc miror, Deus enim sic amat animas, tantique facit vt longè superet omnes, etiam audissimos quæstum, & qui vel maximè lucro ducuntur. Quis explicare possit ardentissimam sitim, quâ lucro animarum inhiat, & subigere corda appetit, quantumq; delectetur, quoties eâ de re tractat?

Vix annus abierat, quando præcepit Moysi, vt iteratò numerum populi subduceret: *Tollite summam vniuersa congregationis filiorum Israel;* Nu. 1. 2. Dicit hic Oleaster: *Non est, Domine, impletus annus, quo eos numerare præcepisti, & iam iterum eos supputari vis? Quid est, quod eos tam crebrò numeras?* Subnectit Oleaster huius rei piā & congruam rationem, dicens, qui Dei ingenium nôrit, ei mirum videri non posse, quod tam frequenter reuocari ad calculos populum imperârît: *Nam quemadmodum qui pecunias diligit, continuo eas supputat, ita & Deus eos, quos diligit, supputare non desinit.* Pecuniæ auidus, numerum sitiens singularem ex eorum crebrâ recensione capit voluptatem, eaque re vnicè pascitur, & oblectatur. Sic Deus, inquit Oleaster, vt est sitientissimus animarum, pro auidè cupidorum more, identidem eas dinumerat, atq; inde plurimam voluptatem capiat: *Deus, quos diligit, supputare non desinit.*

Salomon de quodam cupido, & pecuniæ sitiēte sic ait: *Vnus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi eius diuitijs;* Ecclesi. 4. 8. tanquàm dixisset: Mira res, quod homo iniunx, improlis, cui neque frater, neq; consanguineus quispiam, perpetuo in opere versatur! *Nec satiantur oculi eius diuitijs,* sed inexplebili siti æstuat, quæ nullo auro, aut argento vel mitigari potest. Salomus Viennensis quærit, quem vnū illum spiritalis sensus denotet, qui cū nec filium habeat, nec fratrem, nullum tamen laborandi vel modum, vel finem facit. Respondet, illum vnū esse Christum redemptorē nostrum, qui nunquā ab opere manum auocat, quanquā nec filium habeat, neque fratrem, ille nimirum solus est filius Dei per naturam, & præter illum Pater filium non habeat alium. Sed mox illud alterum.

alterum sciscitatur Salonijs : *Quomodo non satiantur oculi eius diuitijs?* Respondet, dicens: *Quia nostram semper desiderat salutem; Quod tam cupidus, & inexplēbiles præfert oculos, id fit, quia salutem, commoda, remedia nostra vehementissimè desiderat, & iugi ardet siti animarum, quæ sunt illius opes. Deus enim, ut ait D. Gregorius Nazianzenus, nos pro diuitijs habet. Nec ille satiri, nec fuis eius expleri potest, omnia illi exigua videntur, & per paucos reputat, quantumuis multi sunt, qui illi obseruiunt.*

Satis hoc indicauit per Sanctum Mathæum, quando inter illam sitim, & anxietatem dixit: *Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt, qui inueniunt eam.* Matthæi 7. 14. Quam rari sunt, & exiguo numero, qui cælorum viam terunt, ac tenent! Rari, inquis, & exiguo numero! Quomodo id esse verum queat, cum S. Ioannes dicat, ex orbe terrarum toto, & quauis natione innumeram vidisse multitudinem, quæ beatas illas sedes occuparet, inquiens: *Videtur magnam, quam dinumerare nemo poterat;* Apoc. 7. 9. At si Ioannes tantos vidit, ut numerum eorum inire ne subtilissimus quidem arithmeticus potuerit, quid est quod Redemptor noster ait: *Quam pauci sunt?* si illic plurimi, quomodo hic pauci? Et si hic pauci, quomodo illic plurimi? Quod Christus Saluator noster dixit, eo ille sitim suam indicauit, & auidentem, qua animas expetijt. Velut enim cupidus homini exigua omnia videntur, totos licet auri montes possideat: Sic Christus, tamen plurimi salui fiant, paucos existimat, tanta est illius sitis, tanta salutis humanæ cupiditas.

Potuitne magis inardescere sitis, quam ut Iudæ cuiusdam animam bibere cuperet? Non potuit sanè. Si videres hominem, qui se in cœnosum stagnum plenum serpencibus, & id genus venenatis animalibus abiiciens, indepotaret, quid de illo diceret? Maxima laborare siti pronuntiares, ut quæ illum ad bibendum aquam tam fœdam cœgisset. Quanta ergo sitis Christi redemptoris fuit! Nam quod ad illum spectat, Iudæ turpissimam, & abominabilissimam animam bibere voluit.

Notate, quæ iam dicam. Euangelistæ ferunt, quod perfidus ille discipulus Magistrum suum falsæ pacis fideo ad insidias osculo prodidit: *Accedens ad Iesum, dixit, Ave Rabbi, & osculatus est eum,* inquit Matthæus 26. 40. S. Anselmus ait, ori Saluatoris osculum fixisse, quod ei pietissimus Dominus maximam cum suauitatis dulcedine applicuerit, ut

commodè imprimere posset: *Accedentem ad osculum sanctissimæ oris tui cruentam bestiam non es auersatus, sed os, in quo dolus inuentus non est, ori, quod abundauit malitiis, dulciter applicuisti.* Hæc ille de Euangel. serm. cap. 7. Quare verò magis ori, quam maxillæ osculum fixit? Magno hoc mysterio factum ad contestandum id quod præfati sumus, scilicet Christum, quantum in illo erat, animam Iudæ imbibere voluisse.

In quam rem obseruandum, quod veteres, cum quis animam agebat, qui illi necessariorum charissimus, charissimorum amatissimus erat, is accedens, ori moribundi dulcia suauiter oscula libabat, & hoc illi pertinacis, ac perennaturi amoris supremum signum dabat. Rationem huius rei tradit, Ioannes Kirchmannus de funerib. Roman. lib. 1. c. 5. dicens: *Animam exeuntem hoc modo excipere, & in se transferre soluerunt;* tanquam si per oris hiatum emigrare animam putassent, ad eius limina illam prætolabantur, ut egredientem combiberent. Tantundem Christus redemptor noster facere voluit cum animâ Iudæ, postquam illa iam morti proxima esset, blandiloquenter illum his tam mellis verbis appellans: *Amice, ad quid venisti?* amanterq; illum suscipiens, sacrilego illius ori pacis osculum impressit, nullo alio consilio, quam ut illum emolliceret, ut peccati eum sui poeniteret, expientq; bibere animam iam iam corpore digressuram: *Animam exeuntem hoc modo excipere, & in se transferre soluit.* Huc excreuit sitis, quæ erga animas accenditur, ut vel Iudæ animam ore haurire voluerit.

Quid mirum ergo, quod nullam lassitudinis rationem habuit, ut animam bibere posset mulieris, quæ potum ab ipso petierat, qui tam siticulosus, & cupidus est nostræ salutis, & remedij?

PERIOCHA III.

Venit Iesus.

Quoniam beneficia non seorsum exhibita plus obligant, quam quæ communiter præstantur omnibus, vult ostendere Dominus, tantum se facere pro singulis, quantum prouideris.

VNIUS animulæ si conuersio tam fractum, fatigumque per viam Christum traxit, ut cum ad locum appulit, ubi illum reducturus erat, confederit, lassiq; membris tantillam quietem indulserit. itane verò vnius animæ ergo tam plurimum fatigatur?

eur? Immo. Vult nimirum significare Deus, quam nos obstrictos habeat, quantumque obligemur illi officiosissime seruire. Tam arcte scilicet nos amat, ut quanquam passio illius, & crux, & mors ad communem omnium salutem spectaret, tamen crucem illam ac mortem tolerauit, tamque amanter pro quouis seorsim pertulit, quam pro vniuersis communiter excepit. Quare vniuersumque; sigillatim homo tam est illi obnoxius, quam obstricti promiscue omnes. Hoc verò est, quod arctissime deuincit, cum beneficium commune quomque; seorsim tam debito-rem constituit.

O quam discretè id Saluianus expressit! *Licet generale sit debitum*, inquit ille lib. 1. ad Eccles. cathol. *& speciale tamen esse debitum non est, licet sit commune omnium, est tamen peculiariter singulorum, ita ad omnes aqualiter peruenit, & tamen de summa vniuiusq; nihil decedat.* Dicto rationem venarabilis Episcopus subiicit, dicens: *Christus enim sicut pro omnibus passus est, sic pro singulis, & totum se dedit vniuersis, & totum singulis*, ac per hoc quicquid passione sua Saluator præsistit, sicut totum ei debent vniuersi, sic totum singuli, nisi propter hoc plus singuli, quam vniuersi debeant, quod tantum acceperint singuli, quantum vniuersi, ubi enim hoc vniuius accipit, quod vniuersi, etsi par est mensura, maior est inuidia. Quo fit, & licet ipsum accipiat, plus debere videatur, quia magis sit vniuius obnoxius, qui videatur omnibus comparatus. Oardentem amorem! o flagrantem charitatem, quæ tenerum dulcissimi, & piensissimi Saluatoris nostri Iesu pectus inflammas! cuius arbitrio tantum est vnius animæ pretium, quantum omnium.

Quærit Oecumenius in cap. 1. Act. quare Lucas suos Euangeliorum, & Actuum Apostolicorum libros Theophilo, singulari cuidam homini dedicauit. Ratio enim subesse videtur, quare vni cuiquam soli inscribi non debuerit res tam præstans & sublimis, quam est liber, qui completitur vitam ac mortem Redemptoris, & volumen, quod continet Apostolorum gesta, Ecclesiæ primordia, & legis Christiæ prædicationem. Respondet Oecumenius: *Ne mireris, si vniuius vni gratia tantum cura suscepit, & illi duo integra volumina laboris plena conscriberet, dominica namque socii obseruator erat, quæ dicebat, Non est voluntas Patris mei, & pereat vniuius pusillorum.* Vt hinc discas vehementissimum Dei amorem, quo nos prosequitur, quemque sigillatim ita diligens, ac si in illo nota hominum reliquorum summa posita esset.

Tom. I.

Inunctus hostium suorum coronæ regius & sanctus Propheta David erat, mortemque; illi Saul adorabat, & cum præter vnum Deum, auxilium perfugiumque; aliud non haberet, sic eum comiter, peramanterque; affatur: *Domine Deus meus in te speraui, saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me*; Psal. 7. D. Ioannes Chrysostomus admiratur mysticum loquendi modum Prophetæ sancti sic Deum allocuti, tanquam præter ipsum vel nullus fuisset alius in mundo, vel creaturas præterea Deus non haberet aliquas, quando suum illum Dominum appellauit, inquit: *Domine Deus meus. Vide autem quantà loquitur affectione. Non enim dixit, Dominus Deus sed Dominus Deus meus*, ut amorem Dei erga nos singularem indicaret, qui sic vnumquemque; seorsim amat, tanquam is solus in mundo esset, ex quo etiam ille solus intelligat, quod beneficijs communibus velut peculiaribus, & sibi sigillatim exhibitis Deo est obnoxius, ut communia non minus illum obligent, particularia verò etiam magis deuinciant.

Hoc S. Paulus significabat, quando de Filij Dei amore loquens aiebat: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me*, Galat. 2. 20. In quæ verba dum commentatur D. Chrysostomus, sic Apostolum appellat: *Quid facis, o Paule, cum communia propria tibi vendicas, quæque; pro toto terrarum orbe facta sunt, tibi facis peculiaria*? Respondet verò Sanctus Doctor, peroptime sic ab Apostolo dictum: *Nam declarat hoc quoque; par esse, & quisque; nostrum non minus agat gratias Christo, quam si ob ipsum solum aduenisset.* Rationem huius talem addit: *Neque enim recusaturus erat, sed ob vnum tantum exhibere dispensationem, adeo singulum quemque; hominem pari charitatis modo diligit, quo diligit vniuersum orbem.* Adeo vult Deus, ut beneficia generalia tanquam admodum peculiararia habeamus, ut arctius nos obstringant, specialia enim dona fortioribus nexibus deuincunt: *Singulum itaque; hominem pari charitatis modo diligit, quo diligit vniuersum orbem.*

Oleatri obseruatio est, Iacob Patriarchæ mortem fuisse lachrymis celebratam, non filiorum modo, & consanguineorum, sed Magnatum Ægypti quoque: Celebrantes exequias planctu magno, atque; vehementi, impleuerunt septem dies; Gen. 50. 10. De Ioseph verò solum narratur, quod mortuus est, & conditus aromatibus, & repositus in loculo, neque; lachrymarum vlla sit commemoratio, quas pro illo quispiam verterit. Quærit Oleaster, qui hoc fieri potuerit, cum Ioseph Ægyptis sibi deuinctissimos habuerit plu-

M m

rimis

rimis beneficijs, quibus illos cumulauit famis tempore, quo necessitati illorum extremæ occurrit? Quid ergo Sancti Jacob funus planctu, eoq; magno prosequuntur, Ioseph autem exanimi nemo illachrymatur? Quid maiorem cultum patri deferunt, quam filio, qui potiora à filio, quam patre beneficia acceperant? Respondet acurè Oleaster, alteri assentatos quidem, cum patrem deplorarent, quia cum Ioseph gratiofus regis esset, fictâ lachrymarum, quas ab eo fundi videbant, imitatione illi subblandiebantur: *Neg, legimus fleuisse filium, & discimus, quam facile obliuioni traditur, quidquid pro communi bono feceris* Iosephitis mortem nemo deplorat, nemo dolet, quanquam ille saluator Egypti fuit, ad omnes enim communiter spectauit, quicquid ijs benefecit, nec quisquam sibi persuadebat, ad se specialiter pertinere, quod ille pro communi omnium bono fecerat, itaq; omni debito, etiam cohonestandi fletu funeris, exsolutos se putabant, nec enim par est ad constringendum efficacitas beneficiorum publicorum, ac priuatorum: *Et quidquid pro communi bono feceris, facile obliuioni traditur.*

Abulenſis q. 287. in c. 12. Genesios sciscitatur, quare permisit Deus, ut peccarent Angeli, & hæcendâ dissimulat, ut tantis se flagitijs homines attraherent. Huius ille rei multas, congruentesq; causas adfert, sed eam, quæ huic proposito est opportuna, totidem verbis reddit: *Si Deum impediret peccata hominum, ita ut nullum peccatum fieret, & sic etiam daemones non peccassent, videretur illud esse à natura, quia commune erat omnibus, & sic nullus de hoc gratus ageret, quia videretur nullus non esse magnum beneficium, aut non valde magnum, quia commune.* Cadant ergo alij, stent alij, inquit insignis Abulenſis, ut hi intelligant, singulari se beneficio seruatos à lapsu, quo illi corruerunt, ut peculiaris doni sit apud illos etiam non vulgare pretium, quod non tanti fieret, si commune foret: *Videretur non esse magnum beneficium, aut non valde magnum, quia commune.*

Querit S. Bernardus, quare Christus tam carè nos redemerit, tantisq; effusi sanguinis, probrosæ crucis, & acerbissimæ passionis toleratæ impendijs. Fortè an citra tantos sumptus redimere non potuit? Aut si valuit, cur non voluit? Respondet serm. 11. in Cant. *Valuit, sed maluit cum iniuria sua, ne peccatum, atq; odiosissimum vitium ingratiitudinis occasionem sibi reperiret in homine. Sane multum fatigationis assumptis, quò multa dilectionis hominem de-*

bitorem teneret. Quid enim? dixerit homo creatus, & ingratus, gratis quidem conditus sum, sed nullo Authoris grauiamine, siquidem dixit, & factus sum, quemadmodum vniuersa, itaq; nihil ampliùs, quàm illa debeo Conditori: Cùm tamen nihil ampliùs debeam, nec seruire ampliùs, quàm illa volo; nimium singularia beneficia arctiorem adferunt obligationem. Ut ergo non habeat homo quid post hæc dicat, obstruunt est os loquentium iniqua, & quem momento vno creauit, eius redemptioni triginta tres annos immoratus est, ut ne obloqui deinceps, & subducere se debito possit, nam si quidem illum cæterorum instar condidit, infinito tamen mortis soræ, tantarumq; iniuriarum sumptu redemit, ut sic deuinctus singulariter, singulari etiam studio amet, ac seruiat.

A familiari exemplo discere queat homo, quàm singulari curâ seruire Domino debeat pro singulari beneuolentia, quâ hic illum deuinctum habet. Si præsens in conuiuium adesses, vbi quotquot potitant, in sanitatem vnus omnes sibi mutuo propinarent, ac præbiterent, quid, amabo, diceret? Hunc plus cæteris & amari, & estimari affirmares, ut quem omnes certatim ac sigillatim saluum cuperent. Passio Christi Redemptoris, probra illius, & ignominia, mors, & crux quid aliud fuerunt, quàm amarus calix, & scyphus felle & aceto plenus? Sic ipse Christus non semel dixit. *Iacobo quidem & Ioanni apud Matthæum 20. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Petro autem Ioan. 18. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? Demum etiam ipsi Patri Luc. 22. Pater, si vis, transfer calicem istum à me. Bibit ex hoc amaro calice Dominus sæpenumero. At in cuius sanitatem tam amaros haustus sumpsit? Ecclesia mater nostra ait, propter nos homines, & propter nostram salutem. Bibit amarum haustum captiuitatis. In cuius verò sanitatem? Fortè an Seraphinorum? Non sane. Propter nostram salutem, in sanitatem hominis. Bibit haustum immanis colaphi. In cuius id sanitatem? Putas Cherubinorum? Propter nostram salutem, in sanitatem hominis. Bibit haustum spinarum. In sanitatem forsitan Potestatum? Propter nostram salutem, in sanitatem hominis. Bibit deniq; felleos haustus ignominiosæ mortis, probrosæ crucis. An Virtutis, Thronorum, Dominationum, Principatum, Angelorum, Archangelorum in sanitatem? Propter nostram salutem, in sanitatem hominis omnia bibit. Quod si in sanitatem hominis omnia bibit, videat homo, quàm charus, & pretiosus sit Domino. Et si*

pro eo, quod communiter omnibus est præstitum, quisq; singulariter est obnoxius Deo, (velut enim vnus solus in mundo esset, sic passus est) videat quilibet quantum seorsum amare tam benignum, mansuetum, & pium Redemptorem debeat, quam enixe illi seruire, gratumq; se exhibere. O animæ meæ amor, da vt amor tuo, & immensæ charitati tota animæ contentione, & viribus omnibus respondeam. Et si amor amore compensatur, da mihi de tui amoris flagrantibus scintillis, vt quia totum non possum, vel partem aliquam amoris, quo me tibi deuinctum habes, exsoluam.

PERIOCHA IV.

Fatigatus ex itinere.

Vt anima vnica est, ac sola, ita saluande illius cura non præcipua modò, verùm etiam vnica, solaq; esse debet.

Quàm præclare, quâ curâ nobis prospicere, quâ diligentia spiritum nostrum curare, quâ vigilantia, vt saluemur, vti debeamus, docuit nos Christus Redemptor noster, ille delassatus, ille sudore madens, ille anxius, ille anhelus, ille supra fontem sedens, vt perditam animam acquirat! Si enim Christus tantam curam & sollicitudinem commodis nostris, vbiq; impertit, quam vigilantiam & diligentiam nos ipsi huc adhibere debemus? Sollicitudo hæc talis esse debet, vt nihil aliud nos sollicitos habeat, diligentia verò tanta, vt nihil agere, nihil cogitare præterea libeat.

Benè hoc docuit Regius Propheta Dauid, cum dixit: *Quarite Dominum & confirmamini*; Psal. 104. 4. *querite Dominum, & obstinato ad hanc rem animo id facite.* S. Gregorius Nissenus demiratur hunc loquenti modum Prophetæ, dicens: *Quod est tempus quarendi Dominum?* Iubet Propheta querere Dominum, neq; tempus designat, quo id faciamus, vt cum illo de solutis nostræ negotio communicemus. Hic quando cum rege quopiam loquendum, horam prærequiritis, & tempus opportunum, vt cum illo res nostras pertractemus. Quod si ita est, quare Propheta Rex absolute iubet: *Quarite Dominum?* Responder sacer Antistes hom. 7. in Ecclesiasten: *Breuius dico, & compendio, totâ vitâ. In hoc enim solo studij tempus est totum studium.* Si exponenda est, quo tempore inquirendus Dominus, quo cum res nostras conferamus; aio, totius

vitæ annos, annorum dies, dierum horas omnes ac momenta vni huic operæ dari oportere, vt hæc te sola semper occupatum cogitatio habeat, quomodo æternum viuere possis hæc queas. Sic dixit Seneca de breuitate vitæ: *Viuere totâ vitâ discendum est*; & paulò infra: *Magni, mihi crede, & supra humanos errores eminentis viri est, nihil ex suo tempore delibare*, non prodigere vllam particulam ætatis, neq; integritatem eius, vt melius dicam, violare, aut temerare, tempus enim in solos bonæ ac probæ vitæ vsus expendendum, & animæ negotia: hæc tota nostra cura, diligentia, vigilantia esse debet: *In hoc enim solo studij tempus est totum studium.*

Quàm probè hoc nos docuit regius vates Dauid, quando æruminas suas recenser, persecutionesq; narrat, quas illi Saul, cæteriq; hostes sanguini eius inhiantes mouebant! *Circumdederunt me dolores mortis*, inquit Psal. 114. 3. *& pericula inferni inuenerunt me, tribulationem, & dolorem inueni*, nihil est calamitatis, nihil miseriorum, in quod non incurrerim. Videamus quid inter has tantas angustias Propheta Sanctus dicat. Hæc tantum inclamat: *O Domine libera animam meam*, vnum hoc te exorari sine, vt pessumate licet cætera, vnam tantum animam, ne vnâ pereat, sospites. D. Chrysostomus ait: *Vidisti sapientem animam, quomodo reliquit omnibus, quæ ad hanc vitam pertinent, & vnum tantum petiit, vt anima maneat illa, & nihil patitur eorum, quæ illam ledant?* Non animaduertis, quomodo regius Psalter nihil facit, vel si vita illi adimatur, vel si fortunæ conflagent, vel si vertatur sanguis, vel si omnia semel euertantur, solius autem animæ suæ vehementi curâ angitur, cum dicit: *O Domine, libera animam meam*; quam præter non habeo aliam? Nam si illius iacturam facio, quid de me fiet, cui spes, ac solatiij tunc nihil reliquum?

Seneca de consolat. ad Heluiam cap. vltimo dicebat: *Naturale est manum sapè ad id referre, quod doleat.* Sic Propheta Regius, quanquam in va rijs esset doloribus, æruminis, curis, solius animæ meminit, inquiens: *O Domine, libera animam meam*, hæc enim est, quæ mihi dolorem adfert, eius vnus cura me perpetuò anxium habet.

Id alibi significauit, cum Psalmo 24. 15. dixit, *Oculi mei semper ad Dominum*, obutus ab illo meos nunquam reuoco. Vbi S. Nissenus for nam locutionis Prophetice expendens ait: *Vides quàm diligenter scrutatur oculus, quod queritur, & qui nullam sibi det remissionem, neq; interuallum, nec relaxationem, per adiectionem enim semper ostendit perpernum,*

petuum, & quòd nunquam intermittitur studium. Qui semper Deo se inhæsisse oculis dicit, nunquam aliò aduertisse indicat.

Neq; id hac solum vice dixit, in alio enim Psalmo quoq; docuit, quantà curâ tam momentosum negotium curauit, cum ait: *Anima mea in manibus meis semper*; Psal. 118. 119. Nos, cum studium exaggerare verbis volumus, quod in rem aliquam conferimus, dicere vsitamus: *Nunquam id è manibus depono.* Ita Regius Propheta dixit: *Anima mea in manibus meis semper*, nec ab eis aliquando dimitto saluationis meæ opus, cum in hoc etiam felicitatis meæ cardo vertatur, neq; aliud sit, quod æquè ad me pertineat. Nisi hic subest verbis Davidicis sensus, dicamus id quod S. Bernardus, qui accuratè ponderat & Propheta curam, & quod is nobis in hac tanti momenti re commendauit, inquit: *Sicut quod in manibus tenemus, non facile obliuiscimur, sic nunquam obliuiscamur negotium animarum nostrarum, & illa cura vigeat principaliter in cordibus nostris.* Hæc ille serm. 3. de Vigil. Nat. Dñi.

Tanti ponderis res hæc est, vt mensuræ animæ exæquare magnitudinē curæ illius debeat. Anima vnica, & sola est, ita cura illius vnica, & sola esse debet, vt sola illa sollicitos nos per omnem vitam habeat. In hac cogitatione erat diuinus Propheta, cum Deum obsecrabat, vt animam illius à tentationibus, & insidijs diaboli tutam seruaret, dicens Psal. 21. 21. *Erue à fræneca, Deus, animam meam, & de manu canis vnicam meam.*

S. Cæsarius hom. 1. percuntatur: *Quare vnicam dixit?* Et respondet: *Quia tanquam vnica diligenda est, saluandæq; illius studium vnicum ac solum esse, nec alteri rei se tradere, aut inuigilare homo debet.*

Quàm peritè hoc expressit S. Eucherius in Ep. parænet. dicens: *Primas apud nos curas, quæ primæ habentur, obtimeant, summæq; sibi sollicitudinis partes salus, quæ summa est, vnicet.* Hæc nos occupet in præsidium, ac tutelam sui, iam non planè prima, sed sola. Omnia vincat eo studio, quo præcedit omnia. Omnem sollicitudinem & curam facile meretur, cuius vnus pretium est maximum omnium. Ad hunc sensum dixit Christus Matth. 16. 26. *Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Irrecuperabile est perditæ semel animæ damnum. Quàm enim dabit pro ea commutationem? Quod tale est ex Chrysostomo: *Num aliam habes animam, quam possis dare pro anima tua?* Nullam habes reliquam

animam, quâ instaurare iacturam possis, si vna semel excidit. Si geminas animas haberemus remittere de cura, & indulgere posse somno videremur, quando vnâ perditâ spem nostram collocatam in altera habere possemus.

Notate. Eliæ Propheta precibus adductus Deus auxit oleum, & farinam piæ illius viduæ, quæ illum tecto excepit: *Hydria farina non defecit, & lecythus olei non est imminutus*; 3. Reg. 17. 16.

Quærit Abulenſis ibi, quare Deus ad hunc modum operatus fuerit miraculum, vt ex se promptis à vase oleo & farinâ semper reliqua manerent oleum & farina. Nonne poterat Deus augere farinam & oleum, quo tempore illorum indiga erat vidua, quorsum voluit vasa semper esse plena? Respondet, id factum, vt iusto mulieris timori, ac pusillanimitati consuleretur, quæ si imminui oleum, farinamq; vidisset, parcius sibi ac suis indè vsui posset, verita ne non rursùm augeteretur, verum cum vasa semper farinâ & oleo exundarent, liberrimè indè in vsus suos hauriebat, cernens farinam ex farina, & oleum ex oleo nasci. Verba celeberrimi Doctoris reddo: *Repleti sunt oleo & farina lecythus & hydria, & nunquam postea minuebantur, subtrahendo indè quotidie. Istud autem fuit, si vidua illa comederet sine timore, quia si minueretur hydria, vel lecythus, quanquam rursus implenda essent, illa timeret, quòd euacuato oleo, vel farina Deus non daret illi vltra de farina, & de oleo, & ob hoc comederet ad parcitatem. Vt ergo putaret quòd semper haberet cibum, & comederet confidenter, non deficiebat aliquid de lecytho, nec de hydria, quanquam quotidie indè subtraheret.* Ad hunc modum dico, quod si homo plures haberet animas, tolerari posse videretur, si vna quædam ex his eius incuriâ occideret, si enim animam vnâ perderet, haberet animam aliam reliquam. Sed postquam vna sola cuique est anima, quæ semel perditâ nullo vnquam pretio, modo, aut remedio recuperari possit, cum magnâ cautione, sollicitudine, ac metu viuere homo debet, tamque seriò & grauter saluationis suæ negotio insistere, vt illius proficiendi cura non præcipua tantùm sit, verum & vnica, & sola, quando etiam vnica est, solaq;

anima: *Hæc nos occupet in præsidium, ac tutelam sui, iam non planè prima, sed sola, Omnia vincat eo studio, quo præcedit omnia.*

✠(✠)✠

P E R I O C H A V.

Sedebat sic.

Deus maiorem rationem habet utilitatis nostræ, quam dignitatis suæ; quæcunque enim erit nostra sunt, ea magis ad amoris sui, quam ad magnitudinis pondera pensat.

Mirum est, quantum laboris attulerit, quantum sollicitudinis iniecerit diuini Verbi Prædicatoribus sensus illorum verborum, *Sedebat sic*, quàmquæ acuta & diuina sint, quæ in eam rem excogitarunt, ac dixerunt. Sed missis varijs expositionibus, mihi semper admodum literalis, facilis, obuia, & commoda visæ est ea, quàm S. Ioannes Chrysostomus, & Euthymius tradunt, qui illud Euangelistæ, *Sedebat sic*, tale volunt esse, ac si dixisset, *non in sella, non in loco honoratiore, &c. contingit*. Humi sedebat, non in sublimi solio, sed demisso loco summa maiestas. Fiebat id, quòd felix huius mulieris conuersio ita postulare, eandemquæ ob causam, inquit sacer Doctor, ablegarat discipulos suos ad cœmendam annonam, vt liberior mulieri aditus patere, nequæ plurium hominum spectaculo deterreretur. Quamquam enim verum sit, quod auctoritatem Christo ampliorem frequentior discipulorum comitatus, & sublimior sedes, & dignior locus attulisset, sed ea ad huius mulieris conuersionem non conducebant, quàm humilitate lucrificari, & mansuetudine reuocari oportebat, itaque dignitas Christi cessit commodis sceminae, tanti scilicet facit Deus nostram salutem, vt hæc sit illi potior, quàm maiestas propria.

Reuocaturus in vitam Lazarum, sublati, vt est apud Ioannem cap. 11. in cœlum oculis, Patri æterno dixit: *Pater gratias tibi ago, quoniam audisti me*. D. Ioannes Chrysost. in expensione horum verborum ait, ea multam olere humilitatem, & submissionem, constanter nempè est, quòd tam nihil illi Pater negare poterat, quàm non ille quicquam rogare quòd non in magnam Patris gloriam cederet. Quid ergò tantopere gratias agebat, tanquam nonnisi debitum illi fuisset, quod rogabat, aut velut Pater id illi gratis prorogaret? Respondet diuinus Doctor: *Quod sæpenumerò dixi, id &c. in præsens repetam, Deum scilicet non adeo suam spectare dignitatem, &c. nostram salutem, nequæ &c. magnum aliquid loquatur, sed &c. nos possit allicere*. Vt Patre se inferiore faceret, factus illi supplex, qui par erat, id salus eorum, qui præsentibus aderant, postulabat,

quò fidem darent ijs, quæ credere ipsorum interesset, cumquæ illius dignitas cum nostra utilitate concurreret, vñbus nostris maiestas illius cessit, vt intelligamus, *non adeo suam spectare dignitatem, &c. nostram salutem*.

Zacharias Propheta admirabile quidpiam vidisse ait, cap. 3. v. 1. & 3. dicens: *Ostendit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum, &c. Iesus erat indutus vestibus sordidis*. Remigius Altrifodorenensis vult hæc in sensu mystico ad Christum spectare, cui magni sacerdotis titulus soli sit debitus. Sed vestis considerationem meretur, quæ illum Zacharias amicum vidit: *Iesus erat indutus vestibus sordidis*. At si tale erat indumentum Iesu, cum esset magnus sacerdos, & Pontifex maximus, nonne decentius intextum holoserico aurum, aut si quid magnificentius, vestisset? Vide quod ait Zacharias: *Erat Iesus*; quod est Saluator, quem salutis humanæ cura sollicitè occupatum habet, qui omni studio hoc agit, vt hominibus sit benè. Itaque iam non miror, quod ille tam sordide vestierit, quando id ex vsu, & re nostræ erat, profectus enim noster tam est illi carus, vt commodorum nostrorum potiore, quàm sui honoris, habeat rationem.

Attestatur huic id, quod Propheta regius Psal. 22. 6. habet: *Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ*, vt me retractet, & conuertat. S. Anastasius Sinaita in Psal. 6. ea verba sic dilucidat: *Misericordia tua subsequetur me seruum fugitiuum, qui semper ad peccatum confugio*. Ego ad peccati partes deficio, sed misericordia tua me persequitur, vt me vilem transfugam, & infidum mancipium tibi reddas. Vbi illud expendo, non dici à regio Propheta, quod peccator misericordiam, reus indulgentiam, captiuus absolutionem quærit, sed è contrario magis, quod absolutio ac libertas vincit, indulgentiarum, misericordia peccatorum indagat: *Misericordia tua subsequetur me*. Derogare id videtur maiestati & magnitudini Dei, rectiusquæ factum, si is, qui offensus, qui que iniuriam passus, rogari se expectaret, nec committere debere, vt ipse, tanquam offensosor & transgressor esset, oret & obsecret. Vnde verò aliter accidit? Indè, quod Deus plus desert nostræ saluti, quàm suæ exultationi, plus nostris commodis, quàm suæ dignitati.

De Christo aiunt Euangelistæ Matthæus & Lucas cap. 4. *Ieiunauit quadraginta diebus, &c. quadraginta noctibus*. Quærit D. Chrysostomus, quare Christus non plures quadraginta diebus ieiunauit, quando totidem dies transiuerunt in eum Moyses, &

Elias, nec enim satis honorificum videtur, quod Dominus non plus aliquid servis præstitisse, neque superasse illos operando dicitur.

Respondet: *Propter hoc noluit plures dies ieiunare, sed totidem, quot servus, et re ipsa nos erudiat, quod eadem cum nostra carne amittus, & à natura nostra extraneus non fuerit; Hæc ille hom. 1. in Gen. Non ab impotentia factum, quod non plures dies exegit ieiunus, sed quia huc conducebat, ut esse illum verum hominem crederemus, huic enim salus nostra innititur. Et quanquam gloriæ dignitas postularet, ut famulos Dominus ieiunandi perseverantia præuerteret, non conueniebat tamen, ut inedie tempus vtrâ, quam illi, extraheret, ut veri hominis naturam fides in illo nostra agnosceret. Cedat ergo commodis nostris gloriæ dignitas propria.*

Historia Esther habet, quod Rex Assuerus non se conspicuum omnibus faciebat, tamque remotus ab hominum altorum conuictu & consuetudine degebat, ut capitis sententiam publico edicto denuntiaret omnibus, quicumque in atrium eius inuocati ingrederentur: *Norunt Prouincia, quod siue vir, siue mulier, non vocatur, interius atrium regis intraret, absq. vlla cunctatione statim interficeretur.* Esther. 4. 11. Rupertus de Victor, verbi lib. 8, cap. 10. quaerit: *Cur tanta erat difficultas adeundi regem? Causam hanc fuisse exillimat, et rex magni imperij plus homine putaretur habere aliquid, nec vltior fieret ex usu publica consuetudinis.* Maiora apud illum pondera habebat maiestas propria, quam utilitas subditorum aliena, qui ut maiestatis suæ magnitudinem tueretur, amplificaretque, quod subditorum per hoc negotia sisterentur, nihili faciebat. Quam aliter nobiscum agit Maiestas maiestatum, & Rex regum, qui cum se oculere, oculisque, & alloquiis hominum negare meritò posset, vult tamen quacumque hora, à nobis interpellari, nec vllas esse nobis vniquam oclusas fores, quod in eius consuetudine profectus noster sit collocatus! Itaque David aiebat: *Vespere, & mane, & meridie narrabo; Psal. 54. 18.* Res mihi cum Deo est, honoris & exultationis suæ parùm curiosi, cum aqua, comi, affabili Maiestate ago, quæ me audit, atq. exaudit, seu primo diluculo, seu processiori die, siue sub seram noctem, seu quouis alio momento supplex veniam.

Algerus lib. 3. de Sacramentis c. 4. quaerit, cur Redemptor noster diuinum illud, ac sublimissimum Eucharistiæ Sacramentum, instituerit sub humilibus speciebus rerum tam exiguarum, hoc est, vini, quod

forbitione vnicà haurire possis, & tantilli panis, decentius enim videtur, si tantum Sacramentum, quod mysterij fidei gloriosam appellationem sibi usurpauit, sub alijs rebus dignioribus, exquisitis, sumptuosius, nunquam visis traditum, reliquumque fuisset. Respondet Algerus: *In Sacramentalibus speciebus non quaesuit dignitatem, sed aptitudinem.* Decuisset fortè magis, augustissimum illud Sacramentum sub eximijs, præstantissimis, incomparabilibus speciebus relinqui, sed illo tunc pauperes, & hominum plurimi frui non possent. Ut ergo omnes illogaudeant, ut vitæ panis, & diuinus hic missus vniuersorum viui & esui sit expositus, sub rerum nec magnarum, nec pretiosarum, sub rerum passim obuiarum, & quæ paruo haberi possint, speciebus instituitur, maiorem enim rationem utilitatis nostræ, quam exultationis suæ habet Deus, aded non quaesuit dignitatem, sed aptitudinem. Consuetudo autem hæc Dei inde nascitur, quod ille profectus nostri opera magis ad charitatis suæ, quam magnitudinis, & maiestatis libram expendit.

PERIOCHA VI.

Sedebat sic.

Ut in sui amorem Deus, & quicquid illius, allicitat, non eget fucis, quoniam enim modo trahit, subigit, accendit.

Ethymius, ut diximus, ait, quod sedisse Christus sic fertur, eo donatum, super nudam humum, ad modum, quo venit desedisse: *Sedebat sic, simpliciter videlicet, demonstrat siquidem sermo, quod omnifastu careret.* Non pectine distinxerat capillos, non collegarat fluxas vestes, non deterferat sudorem, siue omni apparatu erat. At si mulierem præstolabatur, quam conuerteret, quam in sui amorem casum, sanctumq. pelliceret, cur non se ornauit, composuit, perpoliuit? Ob id, quod Deus, & quæ ad illum spectant, multum distant à rebus dæmonis, mundi, & carnis, hæc nimirum fucis & pigmentis egent, ut in sui amore alleciant: ut enim sunt fœdæ, & abominabiles, ita fucatum sibi aliunde colorem necessariò accersunt, ut circumscribant eum, cuius sibi demereri pectus volunt; at res Dei, ut habent admirabilem à seiphs formæ elegantiam, & natrium decorem, quoquo modo amorem sui conciliant, nec fucati medicamentum nitoris requirunt, sed quales quales demum, oblectant, & attrahunt.

Moyſi.

Moyſi, cū in deſertō gregem ſuum paſceret, *apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi*, Exod. 3. atq; eā vice primum ſe illi viſendum exhibuit. Multi quærunť, cur in hac arbore præ alijs, idque primā vice, Moyſi apparuerit, melius enim fuiſſe videtur, ſi vel in frondēſa palma, aut viridī cedro, aut pulchrā malo ſeſe illi oſtentaret, & non in tam rudi, obſcurā, in traſtabili arbore, quā eſt rubus. Varia varij reſpondent. At ego dico Deum conſultō, ac meditatō delegiſſe neglectā, & inegantem arborem, tunc vel maximē, quando adlectare Moyſen, & ſibi deuincire voluit, quo ſignificaret, ſe, vt ſibi animum cuiuſquam demeretur, non ægre adſcitiō colore, aut peregrino ornatu, nam quoquo modo humanas capit, & ad ſe rapit voluntates.

Deprædicabat Chriſtus præſtantiam, & prærogatiuas virginitatis, & caſtitaſis, & talibus verbis ſermonem obſignabat: *Qui poteſt capere, capiat*: Matth. 19. 12. D. Hieronymus hic quærit, cur Saluator verbis in ſpeciem tam exſuccis tam copioſi argumenti ſermonem deſinierit, *Qui poteſt capere, capiat*. Nonnē ſatius factum, ſi præclaras Virginitatis laudes verbis multis, eiſq; amplis percuſuiſſet, atq; ita auditores in illius amorem inflammaviſſet? Reſpondet ſacer Doctōr, non fuiſſe neceſſum multa eius enumerare elogia, aut exaggerare encomia, *per ſe enim caſtitas blanda eſt, & quemlibet ad ſe alliciens*: Vitiā fucus requirunt, & extranea ornamenta, vt quenquam capiant, Virginitas, & reliquæ Virtutum ſacer chorus genuino decore ſuo, & nativā dignitate in ſui admirationem, reuerentiam, amorem proleſtant.

Non poſſum diſſimulare quandam Richardi de S. Victore ſubtilitatem, qui percontatur, quare David Propheta, cū tentationes, eas quæ obſcurā nocte veniunt, & eas quæ interdiu hominem impetunt tam variē appellat. Has poſtreimas diurnas ſagittarum volantium nomine donavit: *Aſſagittā volante in die*; Pſal. 90. Annon alia erant nomina, quibus has tentationes ſignificare poſſet? Reſpondet: *Nefcio ſi competentiſſimè, nefcio ſi compendiōſiſſe deſcribi potuiſſet*, quā cū ſagittam interdiu volantem nuncupavit. Ratio eſt, quia hac diurnæ tentationis appellatione denotatur dæmonis tentatio non iam ex inſidijs clam titillantis, ſed palam detractā larnā Chriſtiano ſagittam apertē ob oculos poſitum ſuadentis. Hæc verō tentatio nomen ſibi ſagittæ volantis in die habeat, quia cum vitiorum tam ſint deformes vultus, tam fœda ora, curat dæmon, vt cita volent, ſubitoq; icſtu, ceu leues ſagit-

tæ, cruentent, ſaucient, vulnerent. Quis enim Chriſtianus pateates eorum aſpectus arbitratuſ, inſecti ad eorum concupiſcentiam, amoremq; poſſit: Eam ergō ob rem dæmon curat, vt præteruolantes in tranſitu maſtent, & de repente incautam occupent rationem, antequā homo ad ſuſcuſtodiam plenē euigilare poſſit, inquit Richardus.

Non ſic Deus, non ſic virtutes, quæ & teſtæ, & deopertæ (vt ſyncera eſt earum pulchritudo) ſemper alliciunt. S. Paulus agens de charitate, hanc ait eſſe vnam illius ē multis proprietatem, quod *non eſt ambitioſa*, 1. Cor. 13. 15. Quid eſt, quod dicit Apoſtolus? Reſpondet S. Baſilius Magnus in regul. breuior. interrogat, 246. dicens: *Charitas non eſt ambitioſa, tantundem eſt, ac ſi dixiſſet, ab habitu, ſel formā ſuā non diſcedit*. Quæ ſe pingit, & ad gratiam ſingit, fucatoq; ornatu polit mulier, ea Latinis *ambitioſa fœmina* dicitur, dum enim ſuppoſitis coloribus, atq; alienis pigmentis menda naturæ emendat, virorum animos tali artificio occupare cupit. At Paulus inquit, *Charitas non eſt ambitioſa*, nec enim aliunde ſibi commendatum decorem adſciſcit, quæ ab habitu, vel formā ſuā non diſcedit, ex ſe nimirū habet, quo ſe omnibus admirabilem & amabilem faciat.

S. Ioannes refert, vidiffē mulierem venuſtam ac politulam, poculum manu præferentem, quod toti mundo propinārit, ſed illud plenum veneno: *Habens poculum aureum in manu ſua plenum abominatione, & immunditia fornicationem eius* Apocal. 17. 4. At ſi plenum erat toxico, talibuſq; rebus abominabilibus poculum, cur aureum? Itanē vas tale, tamq; pretioſum pro deſiſito erat rerum execrandarum, ac pernicioſiſſimarum? Reſpondet Abbas Tuitienſis: *Noranda peſſima intentionis inſtantia, quia & magis alliciat, & citius decipiat, non ligneum, aut areum, ſed aureum, dicitur habere poculum*. Veteratoris dæmonis hæc eſt verſutia, vt ſagittia, animarum venena, quō ad ſe trahant, obnubat? tegat, palliet, ne ora illorum in oculos incurrant, & agnoſcantur, itaq; in auro venenum occultum, ac larvata mors venit: Tali ſcilicet alieni ornatus fūco egent vitia, vt quempiam abripiant, ac ſubigant.

Magnus Tertulianus l. de baptiſmo c. 2. cū de fictitijs Veterum dijs agit, quibus turpiter deluſi, & miſerē deſciſciti homines vni ſupremo. Numini debitum venerationis cultum pendebant, inquit, totam eorum magnitudinem, & oſtentationem in ſolo exteriori apparatu, & pompā aliunde accerſitā

collocatam fuisse: *Idolorum solennia, & arcana de suggestu, & apparatu, atq; sumptu fidem, & auctoritatē sibi extruunt. Pro misera incredulitas qua denegat Deo proprietates suas, simplicitatem, & potestatem!* Vbi illud peracutum, quod veri Dei proprietates vocat *simplicitatem, & potestatem.* Potestas namque dæmonis, mundi, & carnis non in simplicitate, sed in doli, fucis, laruis sita est, nisi enim talibus inuolucris sese contegerent, quomodo attrahere quenquam possent? At potestas Domini in simplicitate posita est, quovis enim modo allicit, quovis modo admirabilis est, oculosq; & animos pascit. Nemo Princeps vestitu cultiore ad ostentationem suæ maiestatis eget: at vir plebeius & mechanicus à vestimento mutuatur exilimationem, & auctoritatem, ut maior, quàm est, vigeatur; Princeps verò semper is est, qualis qualis aliocuin; & hoc est habere potestatem in simplicitate collocatam. Itaque non miremur, quòd *sedebat sic Dominus*, ut hanc mulierem converteret, qualis enim cumque sit Dominus, nunquam non talis est, quin suavisimè, potentissimèq; ad se alliciat.

PERIOCHA VII.

Mulier crede mihi.

Tam arduum negotium est hominis turpibus voluptatibus dediti conversio, ut totam Ecclesiam præcari, & lachrymari sit necessum, quo illud perficiatur.

Sancti Augustini observatio est, sex huic mulieri a proposito à Christo interrogatiunculas, quò eam converteret. Et D. Ioannes Chrysostomus hom. de Sam. to. 5. de hac conversione ait: *Samaritana certamina Christus nobis hodie promulgavit.* Vbi expendo, quàm operosum, & arduum negotium sit hominis turpibus voluptatibus dediti correctio, quando huius mulieris conversio confectus Dei vocatur: *Samaritana certamina hodie nobis promulgavit.* Atque illud verissimum rem enim attentius dispicientibus occurrit, nullos esse in orbe peccatores, qui difficilius adducantur, ut oculos aperiant, & errata sua videant. quàm ij, qui turpi veneri nefanda mancipia semel se permiserunt. Id subiectis testimonijs euinco.

Saul, ut habes 1. Reg. 14. subigebat regem Moab, & filios Ammon, & Edom, & reges Soba, & Philistinos, & quocunq; se vertebat, superabat, tanquam

mites agni, & inermes oves fuissent, quicunq; illas hostes. Sed diligenter notandum id, quod sacer scriptor mox subiicit, ac monet: *Congregatq; exercitum, percussit Amalec, & eruit Israel, de manu Gassatorum eius;* v. 48. Beatissimus Pater Gregorius in hac ita inquit: *Quid est, quod contra Moab, & Ammon, & regem Soba pugnasse, & vicisse dicitur, non tamen exercitum congregasse, sed ut Amalec vinceret, exercitum congregavit?* Respondet diuinus Pontifex diuinè, fuisse in Amalec adumbratum luxurie vitium, Amalec enim idem est, quod *populus lambens*, populus, qui blanditur, emollit, lambit, risuq; ad gratiam ficto, & v. su beneuolentiore (pro illorum more, quos turpis libido incescit) pellicit. Ergo quod cæteri populi tam facile superati feruntur, ut ad illos debellandos non fuerit necessum cogere exercitum, ad subigendum verò Amalec copias adhiberi oportuerit, *Congregato* nimirum *exercitu* Saul percussit Amalec, tale est, ac si diceretur, reliqua vitia citra multum belli apparatus expugnari posse, ad luxuriæ verò nefas prosterndum (cùm sit res maximè ardua) necessum esse omnes coire, & foederari virtutes, ut terræ affligant vitium, quòd tam ægrè eradicatur: *Ad extinguendum enim fornicationis spiritum virtus sola non sufficit*, inquit Magnus Papa, numerofo virtutum exercitu ad hanc rem opus est, atq; ut oratione insistat, & diuturnà inedia te afficiat, & solitudinem colas, humilitatem magnam, & plurimum ex Deo habeas, ut ab inimico liber euadas, qui difficillimè exigitur loco, quem semel occuparit.

Sed nota, quod cùm Amalec, turpis vitij symbolum, percussus sacer textus refert, tunc illud commemorat: *Eruit Israel de manu Gassatorum eius.* Itane verò cùm fudit Amalec, simul omnes euertat, quicunq; exitum adferebant Israël? Immo. Quancunq; enim homo cæteris vitijs omnibus subiaceat, tolli autem luxurie non assueuerit, purus omnis sceleris videtur: Sed quem lasciuia deditum habet tametsi à vitijs alijs liber, illi peius est, quàm si flagitijs omnibus attaminatus esset, hoc vnum nempe difficultius superatur, quàm omnia reliqua, à quibus solutus videtur, dùm non vno illo impeditus.

Confirmat hanc doctrinam id, quod Angelicus Doctor ex sententiâ S. Augustini affirmat 1. 2. q. 73. his verbis: *Diabolus dicitur maximè gaudere de peccato luxurie, quia est maxima adhaerentia, & difficilè homo ab eo potest eripi.* Quancunq; dæmon nihil intentatum relinquit, quo homo in varia, ac nefaria vitia præceps eat, sed in vnum carnis vitium quàm

quàm vehementissimè illum impellit, quòd illud tenacissimè adhaerescat, agerrimèq; decuti, aut expelli queat: *Est maxima adhaerentia, & difficile ab eo homo potest eripi*, cuius ea est causa, quòd *infartu bilis sit appetitus*, vt dicit Philosophus 1. Ethic. 12. Subdit Magister Angelicus.

Accuratà animaduersione dignum, quòd cum duo flagitia perpetrasset Dauid, atq; ex his vnum illi Propheeta Nathan tam luculentè ac manifestè ob oculos statueret, vt inficiari non posset, non agnouit tamen, quin se ipsum damnavit sententià, quàm pronuntiavit, qui alterum quoddam scelus vix admisit, quando intellexit, cum scilicet *percutit cor Dauid eum*; 2. Reg. 24. 10. conscientia nimirum, pro soleani suo illum admordente, & exagitante. Submicebat quidem illi Deus Prophetam Gad, qui talis offensæ commune faceret, sed ille *confessione praeuenit Dei nuntium*, inquit S. Ambrosius in psal. 37. tam cito, quòd hic malè egerat, perspexit, Quid verò hoc rei, quòd ad primum peccatum indicandum venit Nathan, ac tamen tam apertè oculis exponit, Dauid tamen velut nullos, aut clausos habeat oculos, non agnoscat illud, qui posterius tam facile sensit, vt vix ediderit, quando agnouit, & fassus fuit, sic vt preoccupare valem, qui ex Deo monitum veniebat? Certàro, quòd dicas, prius peccasti (vt pote at quo tam miserè exoculatus Dauid) fuiste vtiq; luxuriei, posterius non item, tam facile scilicet cognitum Dicis bene. Adulterium enim fuit primum flagitium, quòd Bethsabee intulit, secundum vanæ gloriæ, & arrogantiae peccatum fuit, cum recenseret populum iussit. Iuxta hæc certum erat, non magnà opus fore diligentia, vt hoc intelligeret, sed vt primum perspiceret, debuit Nathan adhibere parabolas, atq; huc vertere industrias, quòd reatū suum Dauid perciperet, & euaderet. Tantum operis habet lubrici peccatoris conuersio.

Annotauit acutè venerabilis Abbas Tuitiensis de Victor. Verbi lib. 2. cap. 29. quòd cum Deus sancto Noe & scelera hominum, quæ ante diluuium admiserant, & supremum excidium, quòd illis pro talum criminum merito allaturus erat, denuntiasset, Noe tamen dissimulauit, vt non pro eis obsecraret. *Finit vniuersa carnis venit coram me, & ego disperdam eos cum terrâ*, inquebat Dominus Gen. 6. 13. In quæ Rupertus: *Audit Noe Vir iustus atque perfectus, & tacet, nullamq; precem pro iniustis offert, & Deum teneat, & iram eius suspendat*. Idolatriæ scelere se astrinxerat populus Israeliticus (quòd idem sanctus Abbas subnotauit) simulq; hoc

Tom. I.

intellexit Moyses, & Deum supplex orauit: *Aud mitte illos hanc noxam, aut si non facies, dele me de libro tuo, quem scripsisti*; Exod. 32. 31. 32. Quare ergo nunc Rupertus, quare Moyses pro populo Deum interpellaret, & Patriarcha Noe pro suorum salute non obsecraret. An forè Charitas illum destituit? An misericordiæ inops fuit? Nihil horum, Quare ergo preces, & patrocinium intermisse? Causam facit textus subindicat, dicens: *Omni caro corruperat iram suam*, Israelis populus idololatriæ scelus conceperat. Pro illo, Velut quòd facilem habere veniam queat, Moyses sequeffer interpellat. Verum Noe nullam precem pro iniustis offert, carnis nimirum vitium erat, cui se per illam ætatem addixerant, desperantq; emendationem, etiam commendatitias preces intermittere.

Apud S. Lucam cap. 6 v. 19, *omnis turba quaerebat Christum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes*, nec erat agnitio illi qua, quàm non depelleret. Sed Paulò ante hæc dixerat Euangelista: *Venerunt vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis*. Dum autem eos recenseret, qui sanabantur, ait: *Et qui vexabantur à spiritibus immundis curabantur*. Quænam hæc ab impuris spiritibus exagitarorum infirmitas? S. Ambrosius ibi ait: *A libidine renouat*. Singularem mentionem curatorum hominum libidinosorum facit Euangelista, & horum tantum sanationem ad pompam gloriæ potestatis Christi producit: Nam curare hominem lasciuia laborantem, sanare illum, qui in curpia carnis vitia intemperanter effunditur, facinus est, quò aliud magis præclarum recenseretur non possit.

Monet autem Euangelista, eà curatione, quâ id genus Veneris mancipia sanauit, tam celebrem sibi tamam consilisse Christum, vt *omnis turba* quaereret eum tangere, & certatim vel laciniam vestimenti eius libare cuperent, velut certi, reperturos se omnium suarum qualiumcunq; infirmitatum remedium. Qui enim hominem in turpem libidinem effusum curat, is curare & sanare omnes ægrotudines potest. Tam ardua nimirum est illa curatio, vt lachrymis totius Ecclesiæ sit opus, quò sanentur, qui improbi Cupidinis telis faucij iacent,

Peccauit homo quidam venerens, ac tale admisit scelus, vt prope dici nequeat, scilicet abreptus lasciuia suæ cæcitate, obsecram cum nouercâ sua habuit consuetudinem. Resciuit hoc sanctus Paulus, scriptiq; Corinthijs, aspere illos obiurgans, quòd tale nefas permisisset, ac dissimulasset, itaq; iussit, vt tam inmane flagitium communi operâ aboleret, dicens:

N n

ecopia esset. At si id factum, ubi Christus coram aderat, & Apostolis factum, quorum sanctitas tanta erat, quanta nullius fuit ante, aut deinceps erit, si tantam erga illos hac in re cautionem adhibuit Christus, quis sibi fidat, quantumvis sanctus? quis securitatem promittere possit?

O quam præclare hoc dixit S. Petrus Chrysologus, admiratus mortem S. Ioannis Baptistæ, qui tunc tam remotus, & reconditus in penitioris eremo degeret, à muliere tamen neci addictus fuit. Hinc ille æstimare pericula iubet, quibus obnoxij sunt, quicunq; mulieribus familiarius consueverunt, dicens serm. 147. *Si Ioannes natus, Ioannes talis, tantum eremo separatus à feminis, femininarum pericula non evasit, quis illi, qui inter feminas vivens evasurum se sine labore maximo, maximam sine cautione confidit, nisi is, qui Sancto alitur Spiritu?*

Preme hic illud, quod ait Chrysologus, quod nemo inter mulieres securus vicitur, nisi is, qui Sancto alitur Spiritu, & ab illo roboratur, confirmatur, obmunitur. Multo Dei Spiritu opus habet ille, quisquis evadere tam periculosos ictus, & effugere retia cupit, quæ tam pauci declinare potuerunt.

Quinq; hominum millia magno miraculo satiauerat Christus, quando statim, ut ait B. Marcus c. 6. v. 45. *cœgit discipulos suos ascendere navim, & transmittere fretum, quod nox incumberet, ut paulo post idem Evangelista submonet. Querit Cardinalis Caietanus, quare illos compulerit inire navigium, & deferere locum. Respondetque: Cœgit discipulos suos, quibus cauebat à consortio nocturno tot mulierum. Aderant ibidem cum viris magno numero mulieres, itaq; illos inde facessere iussit, quanquam enim ij discipuli essent Christi, pudicitia tamen periclitabatur, aded illis cauebat à consortio mulierum.*

S. Paulus descripturus accuratam vitæ rationem, quam teneri ab Romanis optabat, omnem turpitudinem & obscenitatem abdicare præcipiebat, dicens: *Non in cubilibus & impudicijs; Rom. 13. 13.* hoc est, intra eiusdem cubilis parietes vir ac mulier non agant, ne inconcessæ Veneris rem turpem agant. Videtur hoc loco Sanctus Apostolus non satis consequenter locutus. Quid enim commune habent cubilia cum impudicijs, ut dicat, *Non in cubilibus & impudicijs*, quando in eodem conclaui, citra rei turpis & illicitæ usus honestè conuersari vir ac mulier possunt? Id ego minimè concessero, inquit Paulus, quin ut ne tales vno in loco commorentur, vehementer suadeo, habet enim vicina hæc consuetudo tantum periculi, ut commo-

rari eodem in cubili, & commisceri eos, qui sunt huiusmodi, sit tantundem. Moraliter enim loquendo, impossibile videtur, ut vir ac mulier soli simul degant, neq; Deum offendant.

De Versicino quodam refert S. Greg. l. 4. dialog. c. 11. à quo tempore initiatus sacerdotio fuit, nunquam in conspectum, nunquam in colloquium admisisse uxorem, quam habuerit, quin eam quasi hostem cauebat, ait Magnus Pontifex. At si Sacerdos sanctus tam vehementer pertimescebat videre uxorem suam, aut ei loqui, propter periculum, quod suberat: qui nec Sacerdos est, neq; Sanctus, loquiturq; cum muliere aliena, quæ nec ipsa sancta, de rebus non sanctis, quomodo securitatem, roburque tantum sibi promittit, ut non posse cadere speret, ubi tam plurimi impegerunt, & offenderunt?

Genesis liber c. 25. de Abrahamo hæc refert: *Abraham altam duxit uxorem, nomine Ceturam, quæ de re Abulensis ex Hebræorum sententia sic pronuntiat: Hebræi quidam dicunt, quod ista fuit Agar, & vocatur Cetura, id est, thursificata, vel thursificanda, quia postquam ex domo Abrahe electa fuit, se custodivit immunem, & immaculatam ab actu Veneris.* Extra domum Abrahamæ posita multas reperit temerandæ honestatis suæ occasiones, illa tamen semper firma & constans nullum puritati suæ inferri detrimentum passa est. Tali verò mulieri adimatur nomen Agar, Ceturaq; appellatio in eius locum subrogetur, dicaturq; *Thursificanda*, quæ namq; tam generosa fuit, tam moderata, ac grauis femina, ut inter occasiones nullum passa sit periculum, huic tanquam diuæ libare thura, offerre incensum possis.

Nimirum quantumcunq; Angeli sint, quantumcunq; puros & castos mihi quospiam pingas, nunquam licentiùs loqui, nunquam liberiùs se videre imparis sexus homines, propter evidentis periculi pronam potentemq; occasionem debent. Norate. Exodi 25. iussit Dominus duos Cherubim fieri, qui stiparent vtrinq; Arcam Testamenti, vnus à laeva, alter à dextera. Sed quâ corporum positione? *Respiciant se mutuo Versis Vultibus in propitiatorium, habeant sua alter è regione alterius loca, sic tamen ut in vnum propitiatorium suos designant obtutus. Et quare non se mutuo aspiciant Cherubim? Quod periculum, si oculos oculis misceant? Cur non attollant palpebras, ut inuicem videant? Nonne sunt Cherubim? Obseruandum hic, quod ait in suo Apparatu sacro Arias Montanus, horum Cherubim alterum viri, alterum sceminæ lineamenta, figuramq; prætulisse. Ergò respiciant se mutuo, dicit*

Deus, sed quomodo? *Verſis ſultibus in propitiarium*, non ſe murò arbitrentur, non oculis, non lingua communicent, ſat enim eſt, eſſe virum, & mulierem, vt non loqui murò, non ſe intueri liberius debeant, quantumvis Angeli ſiat, nec quaſi-
cunque, fed Cherubim. Ex talium enim viſu mu-
tuo, & colloquio plurima incommoda, & ingentia
conſequi poſſunt pericula. O quàm egregiè hoc di-
xit S. Orientius in ſuis Monitiis, vbi ſic canit:

*Nemo diu ſitens, & multo ſole peruſtus
Incumbet gelidus, nec potietur aquis.
Nemo ſuas pedibus brumali tempore carpens
Conſerſus pluuiâ, nec madefactus erit.*

Velut propè impoſſibile eſt, vt ſiri multâ quiſquam
ardeat, neq; aquam vel mirigando incendio affun-
dat, ſi præſentem habeat, aut non ſordidet calceos,
qui hyeme cælo pluuiò luſoſam viam terit: Ita vi-
derur fieri non poſſe, inquit Orientius, vt vir cum
muliere familiariter degat, nec maculetur, ma-
gnamq; ſuæ puritatis iacturam faciat.

Dicas mihi (inquit Hugo Viſtorinus l. 1. Miſcell.
tit. 198.) quid mihi, Pater, hanc tantoperè inculcas
doctrinam, quando tam multi Sancti communicâ-
runt cum mulieribus? Nonne ibi quidam eſt Elias,
qui dies pluſculos in domo viduæ, ſuâ atq; illâ ſâ
ſuâ puritate, exegit? Iſtanè dicis! inquit Hugo:
*Ipfè, qui meminifti Eliæ, fac quod ipſè Eliâs fecit, ac-
cipe tantorum dierum ſpatium ſeiuniorum.* Qui v-
num hoc conſuetudinis cum muliere exemplum E-
liæ tibi propoſitum habes, cætera fac quoq; imi-
tere. Inediam illius æmulare, qui in eremo procul
ab hominibus remotus, iuxta fontem in magna ab-
ſtinentia, & pœnitentia ſupra tres annos miſerè vi-
xit. Quò verò ſpectauit hæc illius præoccupatio,
aut præuentio? Quò tam diuturna, ſolitariaq; cum
Deo communicatio? Quò? Eò, quod futurum erat,
vt mulieris conuiſtu vteretur. At ſi Elias, quan-
quàm tam ſanctus, tam longè præuijs corporis affli-
ctionibus ſe obarmat, ſibiq; tam ſano medicinam
adhibet, tantum quia vti familiariter oportebat vi-
duâ, & viduâ honeſtâ, atq; in eleemoſynas prodigè
effuſâ, tunc tibi (clamat Hugo) ſecuritatem promi-
ttas, qui alteri conſueuiſti, quæ nec honeſta eſt,
nec deuota, neq; circumſpecta, cum ipſe quoq; nec
Elias ſis, nec Propheta? *Ipfè, qui meminifti Eliæ,
accipe tantorum dierum ſpatium ſeiuniorum.* Omnes
porrò curemus, vt cautè ambulemus, vt hic:

nobis Deus ſuam gratiam largiatur, &
olim gloriam. *Ad quam
nos &c.*

Sabbato poſt Dominicam III. in Quadrageſima.

*Perrexit in montem Oliueti, & di-
luculo venit in templum. Ioan. 8.*

NON ſine ingenti myſterio monet Diuinus
Enangelifta, ex monte Oliueti veniſſe Chri-
ſtum, cum mulierem adulteram abſoluit,
quàm hoſtes illius efferati, vt illum tentarent, ho-
diè adduxerunt: *Perrexit in montem Oliueti, & ste-
rum diluculo venit in templum*, inquit ille: Namq;
locus, vnde venit, mons erat, & mons non illicum,
aut quercuum, aut ſpinarum, ſed oliuarum, quod eſt
ſolenne clementiæ & miſericordiæ ſymbolum. Qui-
dam ad allegoriam transferentes aduentum illum
Chriſti ex monte in templum ad vindicandam iſtam
adulteram, aiunt, hunc montem eſſe Mariam, ex
cuius puriſſimis viſceribus deſcendit in mundum, ad
liberandum humanam naturam, quæ per idolola-
triæ ſcelus, relicto vero Deo ad falſos Deos defi-
ciens facta fuerat adultera. Neq; hoc difficile intel-
ligitur, certum nempè, exploratumq; erat, non ali-
am ob rem proditurum eſſe viſceribus Mariæ Verbum
æternum, quàm vt miſericordiam exercitaret: Cum
enim mater tota dulcis, tota pia eſſet, quomodo
non etiam filius ſuauiſſimus, indulgentiſſimuſq; eſ-
ſet? Hæc me res benè ſperandum facit, atq; vt de
illa Dei bonitate felicem hodiernæ orationi meæ
progreſſum promittam, ſi vos quoque, quod obſe-
cro, benè attentos, & æquos Auditores habeam.

P E R I O C H A I.

Adducunt ei mulierem.

*Si vt bona credas (quæ res tam ſecura eſt) non
obeſt examen: vt malis fidem præbeas (quod pe-
riculoſiſſimum) quantâ non inquisitione, & di-
ſcuſſione opus fuerit?*

NVnquàm rebus, qualibuſcunq; illis, quæ ad
honorem, famam, & exiſtimationem ſpectant,
aliquid deeedit per hoc, quod diligenter diſcuntur,
& expenduntur, quanquàm in fauorem, & lau-
dem cuiuſquæ cedant. Quid ſit, quando in con-
temptum, & vituperium vergunt? Attentum certè
requirunt examen, atq; vt ſedulâ diſquiſitione per-
ueſtigentur,

ut diligenter, pensculenturque, nec enim quæcumque audimus, ea statim nobis persuadere debemus. Ac si commendatio rei, vel personæ cuiuspiam iustam trutinam exposcit, ad quam expendatur, quanto magis æqua pondera requireret, ad quæ examinaretur vituperatio, aut ignominia, in quam quis adducitur?

Conuenit Christum adolescens quidam, scire ex illo volens, quid sibi faciendum, quo vitam promeretur æternam. Tam reuerenter porro, humiliterque committit, ut S. Marcus dicat, in genua se demississe, ac dixisse: *Magister bone quid faciam, et vitam æternam percipiam?* Marc. 10. 17. Illum seuerioribus oculis intuitus, talibus etiam verbis diuinus magister perstrinxit: *Quid me ducas bonum? Vnde me nosti bonum? Quis meam tibi virtutem, sanctitatemque narrauit?* Sed quamobrem exasperaris Domine? Fortè ob id sublimacharis, quod te bonum appellauit, & sanctitatis titulo cohonestauit? Nonne eodem epitheto Beati illi Spiritus, tuo amore inflammati atque ardentes, æternum te ornant? Quid homini succensere indicas, quod is te nuncupatione colat, quæ Angeli venerantur, ac magnificant? si malum appellaret, si turbulentum, ac seditiosum, quod hostes tui soliti, inflam viderere irascendi causam habere, sed quod bonum vocauit, quid sceleris, quid culpæ subest dicto? Quid tandem causæ sit, quod Dominus cum tali velut indignatione, verbisque, tam subacidis adolescenti respondit, inquis: *Quid me dicis bonum?* Responder S. Gaudentius serm. 3. *Quid me dicis bonum? hoc est, nolo dicas bonum, quem nescis, scito prius quid sis, & cum Deum verum cognoueris, amplector, et dicas bonum.* Cura primum, ut me pernōris, tum quibuslibet honorum, & appellationum titulis orna. Intellegitne quid hic moneat Christus? Quod bonus ab illo vocatus fuit, id non satis æquo animo idcirco accepit, quia non satis studiosè ante indagarat, quidnam esset, quanquam extrà periculum res esset, vel ille admodum malus fuisset, qui bonum nuncupauit. Quid ergo indaginis, quid examinis, quantum diligentissimæ inquisitionis necessarium, ut malum quempiam vel dicas, vel credas, & improbitatis condemnas? Et si Christus dixit, *Nolo dicas bonum, quem nescis*, quanto magis pro his, quos absque causa, leuiterque malos pronuntiamus, & citrà accuratam inuestigationem de suæ existimationis culmine deiicimus, clamandum, *Nolo dicas malum, quem nescis.*

D. Ioannes refert, Sanctum Philippum, dum quondam Nathanaëiem, magnum suæ legis docto-

rem habuisset obitum, hæc ferè illi singulari eum voluptate, & lætitiæ significatione dixisse: Euangelia à te peto, amice, nempe Propheta & Messias, quod de Moyse tot ante sæcula locutus, iam inter nos agit, ac diuersatur, quem scripsit Moyses in lege, & Propheta, inuenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth; Ioan. 1. 45. Audi hæc Nathanaël, simulque dixit: *À Nazareth potest aliquid boni esse?* Tantum certè bonum, quantum tu mihi nuntias, descendere ab illo tam humili loco nequit. Vidit Christus Nathanaëlem venientem ad se, statimque pronuntiavit sanctum, dicens: *Ecce verè Israelita, in quo dolus non est*, ecce homo candidus, & sincerus.

Theophylactus quærit, cur Nathanaëlem Christus prædicarit, quod minimè facere debuisset videbatur, postquam magnitudo eius ab illo in dubium vocata fuit, cum dixit, à Nazareth nihil boni prodire posse. Respondet verò Theophylactus, commēdasse illum, ut nos moneret, quod imitari Nathanaëlem debeamus atque ex illo discere modum, quo accomodare fidem oporteat rebus quanquam sanctis & bonis: *Laudatur à Christo Nathanaël ex parte verus Israelita, non enim ad gratiam, neque ad odium loquebatur, non enim verba ista sunt incredula, sed diligētis. Et in lege versata mentis*, inquit ille. Placuit Christo, quod circa dicta Philippi hæsitauit Nathanaël, quod enim dubitauit, id neque ab assentatione, neque ab simulate profectum, sed eo consilio factum, ut certam comperiret veritatem, exploratamque amplecteretur. Itaque plurimum grata est Deo diligens inquisitio, quæ ad id etiam, quod bonum est, credendum adhibetur. At si hæc in re (cui nullum subest periculum) collocatum sedulæ indaginis studium Deo probatur, quantà curà, quantaque vigilantissimæ inquisitionis attentione discuti volet ea, quæ ad deæstimationem, & famæ imminutionem pertinent?

Itanè fides mox tribuatur malis? Itanè leuiter credamus his, quæ in contemptum cedunt aliorum? Talia semel ac sæpius curiosis lustrare oculis oportet, diligenterque ac sollicitè ad trutinam iterum iterumque expendere.

Apparuit Gabriel Archangelus sancto Senecioni Zachariæ, qui cum ab illo nuntium acciperet nascituro filij, qui à multis prerogatiuis & excellentijs eximius futurus esset, dubitauit de oraculo. S. Petrus Chrysologus indicat, fuisse ab Archangelo non solum natalem Baptiste, verum etiam Christi Saluatoris passionem ac mortem nuntiatam. Suspectam habuit Zachariæ legationem Angeli, atque in pœ-

nam hæitationis obmutuit: *Ecce eris tacens, & non poteris loqui.* Luc. 1. 20. Querit porro D. Chrysol. virum pœna culpæ, an mysterij signum fuerit, quod loquendi facultas Zachariæ adempta.

Respondet, non tam fuisse supplicium peccati, quam portentum Sacramenti, quòd loquelæ destitutus Zacharias: *Angelus Venerabiliter non credenti penam signi tantum dedit non persilvia.* inquit ille serm. 83. Quòd elinguis factus Zacharias, non hæc illi pro incredulitatis merito inflicta pœna fuit, sed propterea accidit, ut vera esset, quæ dicebantur, sibi persuaderet. Cum enim illi diceret Angelus (quæ est pia sancti Archiepiscopi consideratio) fore, ut Verbum æternum pateretur, & summa Dei maiestas conspueretur, magnis contumelijs ac probris dehonestaretur, flagellaretur, demùm ignominio se cruci figeretur, hæsitavit eius fides, nec sibi facile persuasit, qui fieri posset, ut tanta sublimitas in tantam humilitatem se demitteret, itaq; hac in re laudabilis fuit eius cunctatio & dubitatio: *Nam cautela est,* inquit ille, *tardè de Deo humilia credere, de Deo tardius contumeliosa sentire.* Ex quo accipimus, laudem, nec vulgarem, mereri eum, qui suspendit iudicium, cohibet fidem in rebus parùm decentibus, & contumeliosis, idque tum vel maximè, cum in homines præstantes, quorum vita integra, & fama celebris, dicuntur.

Fugit Ionas, quòd nollet Dei iussioni obtemperare, & Niniuitis excidium denuntiare. Conscendit nauem, statimq; tempestas coorta est tam sæva, ut tantum non illum cum naui mare hauserit. Exonerârunt ergò nauem, periculum facturi, an vel ita euaderent periculum. Sed cum hinc nihil utilitatis consequi cernerent, sortes miserunt, ut eum, in quem fors cecidisset, in mare abijcerent, exploraturi, an hac ratione mitigare iratorum fluctuum effugerat furorem possent. Incidit autem fors in fugituum Ionam, quem nihilominus, quanquam forte denotatus causam ministrasse tempestati videbatur, rogârunt, diceret, quis esset, cui peccato obnoxius, cuiusq; Dei cultor? Edixit illis Propheta patriam, religionem, vitæ genus. Et quanquam se profugum affirmaret à Deo, cui obtemperare nollet, idq; illis sat esset, ut vndis mergere hominem possent, ait tamen Scriptura dixisse ad illum nautas: *Quid faciemus tibi, & cessabit mare à nobis?* Ionæ 1. 11.

Non potuit Theophylactus inculcatorum id genus hominum satis extollere humanitatem, pietatem, circumspersionem: *Intuere,* inquit, *barbarorum hominum aequitatem, non enim statim, & agnoscunt*

runt Ionam esse authorem turbini, & tempestatis maris, aggressibus in ipsum moribus ferebantur, ceterum blande & mansuete interrogant, nec audent morti adiudicare, qui se ipsam adiudicarat, quanquam dignum morte existimabant. Quo nos erudiunt, quantum sit cunctandum, & tergiversandum, protrahendumq; negotium, cum malè de proximo iudicare occurrit, quas moras iniicere fidei oporteat (maximè in rebus dubijs) ne leuiter iniuriâ quæpiam notemus, cum existimatio eius ad tribunal iudicij nostri adducitur, quando hi immannes homines non statim in aquas eijcere voluerunt Ionam, tamen eijciendi causas momentosas haberent. Neque enim statim in mare contumeliarum mittere fratres nostros debemus.

Peccauit Protoplastus, quòd liberam manum in veritum fructum extendisset. Adfuit extemplò Dominus, & malefacti rationem exposcens, vocauit illum de nomine, dicens: *Adam & bti es?* Cur non obseruasti præceptum, quod dederam? Querit Abulenſis, cur Deus prius, quam primos parentes damnauit, de perpetrato peccato interrogauit, ut illorum confessionem ante audiret, quam proferret sententiam, quando ille omnia exploratissima habebat, nec egebat illâ discussione, & absque omni examine præuio ad designatas damnare pœnas poterat. Cur inquisiuit in flagitium prius, quam inferret supplicium.

Respondet ille q. 647. in cap 13. Gen. *Hoc fuit ad instruendum nos, qualiter in causis procedamus. Nam si Deus, qui omnia nouit, soluit ad puniendum adhuc habere confessionem delinquentium, quanto magis hoc facere debent homines, qui decipi possunt?*

Pulchrum rei, quâ de agimus, exemplum habemus in eo, quod mulieri cuidam accidit, quæ flagrant in adulterio deprehensa, atq; à Scribis, & Phariseis ad Christum eo consilio adducta fuit, ut Saluatori calumniam struerent Venit ergò ad Christum mulier, cumq; illius delatores seiscitarentur, quodnam ipse in eam supplicium decerneret, quam Moyses saxi appeti & obrui iussisset, ne verbulo quidem respondit, sed *inclinans se deorsum digito scribebat in terra.* Non præcipit sententiam contra illam, nec statim iudicant, esse ita, ut illi affirmabant, quanquam rei omnem veritatem pernosset, ut nos eo facto institueret, quantâ cum maturitate, & cunctatione defectus proximo-

rum, ut ijs fidem demus, discutere debeamus.

PERIOCHA II.

Diluculo venit in templum.

Qui hoc agit, ut sit verus Christi discipulus, idem res animæ suæ ante curare debet, quàm corporis.

Primulo diluculo, inquit Evangelista, venit Redemptor noster in templum, ut nos, tanquàm doctores & magister omnium nostrarum actionum, tali exemplo doceret, quo modo eas ordinare debeamus, ut ad illius beneplacitum, ac voluntatem instituantur. *Venit diluculo in templum*, ubi animarum tractantur negotia, ut nos institueret, primam semper animæ curam habendam Christiano, sic ut è lecto in templum, si fieri potest, concedat, aut si id nequeat, ex cubili suo lararium faciat, ibiq; dei primitias summo Opifici Deo facret, offeratque, & primo loco regnum Dei quærat, dein cætera, quæ si cum anima conferantur, accessoria censentur, & appellantur. Hæc prima debet esse illius sollicitudo, ut ante omnia animæ inuigilet, dein corpus curet.

Apud Marcum cap. 1. v. 22. & Lucam cap. 4. v. 33. si rem benè discutias, inuenies, primum opus, quo Christus brachij sui potentiam ostendit, fuisse expulsiōem dæmonum ex hominibus, quos occupant, post hæc verò cœpisse alia facere miracula, & emaculare leprosos, dare visum cæcis, brachiorum pedumq; usum restituere paralyticis, claudis, mancis, impertiri sanitatem ægris, vitam mortuis.

Est ea S. Ioannis Chrysostomi obseruatio hom. 21. in cap. 8. Matth. operis imperfecti, ubi sic habet: *Sciendum est, quod Lucas quidem, & Marcus statim in primis ponunt dæmoniacum curatum, in secundo autem loco mulierem carnali infirmitate febriū laborantem.* At si quæras, cur ab energumienorum curatione potiùs, quàm ab aliorum infirmorum, aut malè habentium curatione exorsus fuerit Dominus, respondet ibidem: *Ea videlicet de causa, quia maior cura est ei de salute animæ, quàm corporis.* Dæmones, quod corpora humana inuadunt, id eo maximè consilio & voto faciunt, ut destruant, vastentq; animas. Itaq; illos primum aggreditur, eijsq; Dominus, hoc enim præ cæteris rebus omnibus agere debet Christianus, ut animæ negotia prima curet, velut curauit Christus, *quia maior cura est ei de salute animæ, quàm corporis.*

Abijt Christus resuscitatum Lazarum diebus iam quatuor exanimem. Cùmq; ab illius ædibus abesset propius, Martha multis infusa lachrymis obuiam

ruit, ut eum reciperet, dixitque: *Domine, si fuisset hic, frater meus non fuisset mortuus*, Ioan. 11. 7. v. 21. Tum Christus ad luctuosam defuncti sororem: *Resurget frater tuus*, non te afficiat obitus fratris in vitam redituri. Vrsit illa: Omnino surget, sed *in nouissimo die*, quando è puluere terræ excitabuntur vniuersi. Tum Christus iterum: *Ego sum resurrectio & vita*, qui resuscitare quousvis, & quo volo modo, possum. *Credis hoc Martha? Credo equidem*, Domine, atq; illud sic, ut nihil indubitanter.

Difficultatem cuiquam asserre potest, quare Christus tam longos miscuerit cum Martha logos, colloquiumq; longiusculè extraxerit, quando satis fuisse videtur, primum resuscitare Lazarum, tum illam docere, quæ vel ignota, vel dubia habebat, & nescire citra periculum animæ non poterat. *Qui ad Lazarum venerat, quid sic occupatur in Martha?* clamat S. Petrus Chrysologus serm. 63.

Dubitationem verò etiam ita diluit: Cum Martha priùs diu, multumq; differet, quàm Lazarum in vitam reuocet, *Et ante ista in fide surget, quàm ille resuscitaretur in carne.* Duos defunctos vna domus habebat, alterum corpore mortuum, alterum animâ. Lazari corpus anima destituerat, Martha animam fides ea, quæ crederet Christum esse resurrectionem, & vitam. Atque ut primo semper loco constituendæ sunt res animæ, & supra ea, quæ ad corpus attinent, idcirco Christus priùs Martha fidem, quàm Lazarum vitam reddit, *Et ante ista in fide surget, quàm ille resuscitaretur in carne.* Quæ ad corpus spectant, tanquàm accessoria posterius, quæ animam concernunt, tanquàm principalia ante omnia omni studio sunt accuranda.

Cùm de homine condendo consilium Sanctissima Trinitas iniret, ita paribus calculis decretum fuit: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*; Gen. 1. 26. Tum & illud: *Ut præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, & universæque terræ*, sic ut nihil sit ab illius vel dominio extraneum, vel iurisdictione liberum.

S. Basilius Magnus hom. 10. in Hexameton expendit finem, ad quem homo conditus fertur: *Non dixit, Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, sed vescatur ligno fructifero, sed ut præsit, imperet, tum demum elitet: Quæ continent carnem, secundas obtinent, nam primas sibi obtinet primogenita præsidendi auctoritas attributa animæ.* Comedere, bibere carnis sunt opera, præesse, imperare ad animam spectat. Prius ergo Do-

minus

minus de his, quæ ad animam hominis pertinent, statuit, quàm de rebus corporis, vt significaret, illam in omni occasione huic præferendam, eamque diligenter, ac studiosè curandum, vtque omnes intelligerent, esse illam dominam, corpus verò mancipium. Eam ergò ob causam Adam prius præstet, quàm comedat, *quæ enim concernunt carnem, secundas obtinent, nam primas sibi asserit primogenita præfidenti autoritas attributa animæ.*

Subijt in montem Christus eruditurus discipulos suos, cumq; caelestem illum sermonem absolvisset, plurima illum turba, vt habet Matthæus, sequebatur, interque cæteros ad illum accurrebat leprosus quidam, multâ cum deuotione, ac fide obsecrans, lepram sibi ab eo adimi, qui depellere nullo negotio posset. Precum illius summa hæc erat: *Domine, si sis, potes me mundare*; Matth. 8. 2. Origenes ait, hunc leprosum inijisse cum Christo montem, Mox verò subiicit: *Deorsum currens rogas; ô homo, & in mente nihil discis! Quare sic?* Respondet leprosus apud eundem ipsius: *Quia tempus, & tempora omnes res sub celo. Tempus doctrina, & tempus curationis. In monte docuit, illuminauit, corda sanauit, animas curauit. Propterea ergò illa maiora ego tentare nolui, illa summa tradere passus sum*; tanquàm apertius dixisset: Quod corporis sanationem non in vertice montis, sed in valle populei, id factum, quod supra in cacumine doceret Christus, prædicationisq; suæ luce collustraret mentes, sanaret corda, curaret animas, & quoniam hæc primo loco constituenda sunt, ac præferenda corpori, idcirco non interpellauit sermonem, nec interrupit prædicationem, eâ enim animæ lepra curabatur, cuius sanitas primum querenda.

Conuenit Christum è turba quidam, & ait: *Magister, dic fratri meo, vt diuidat mecum hereditatem*; Luc. 12. 13. neque solus eam sibi totam usurpet: Cui ille duriusculè respondit: *Homo, quis me constituit iudicem, aut diuisorem super vos?* Querit Titus Bostrensis, quare Christus tam arido & æcerbo responso huic occurrerit homini, qui nihil iniquum petijisse videtur, cum rogauit, vt de bonis ad se pertinentibus æquus arbiter pronuntiaret.

Respondet Titus, propterea asperius locutum Christum, *quia prætermisiss. Scilicet, & ad animæ salutem facientibus, quæ enim in primis querere oportebat, de terrenis, momentaneisq; anxius Christum sequestrem deprecabatur. Pendit hic illud: Anxius deprecabatur; non enim prohibet Christus necessaria corporis inquiri, sed immodicam curam, intempe-*

rans studium, superuacaneam sollicitudinem, eamq; anxietatem damnat, quâ sit, vt res corporis rebus animæ habeantur potiores, & antiquiores, cum res animæ per omnia primas habere, & anteferri debeat.

Docet hoc manifestè hodie Christus, qui, vt ait, S. Ioannes, *sedens docebat eos*, hoc est, doctrinæ & institutioni illorum totus incumbere, significans eo facto, res animæ per otium diligentissimè incumbendum. Sed cheu! Vereor ne plurimum contra eueniat, Animam nimirum sic habemus, tanquàm corpus sit, quod eras in pulueres vertendum, corpus verò ita fonemus, velut anima sit, quæ nunquàm moritura. Primum itaq; locum cedamus animæ, & suis ponderibus, penfemus monile, pro quo Deus sanguinem suum vertit,

P E R I O C H A III.

Omnis populus venit ad eum.

Tam suavis & dulcis est Deus, vt verbum suum f. sci. net, consuetudinuque suæ iucunditate all. uat, & abripiat.

Primâ luce venit in templum Christus, concurratq; omnis populus diuinæ illius doctrinæ audiendæ cupidus. Cornelius Ianfenius ait: *Omnis populus suauitate doctrinæ Christi prius degustat & allectus certatim confluit ad ipsum, & eodem cibo spiritali iterum pascitur, quemadmodum qui semel melis dulcedinem delibauit, iterum atq; iterum degustare mel ardentius optat.* Nec miror: tam ardentem numerosi populi confluxum, qui enim suauitatem consuetudinis Dei nouit, qui dulcedinem tenerrimæ familiaritatis illius degustare coepit, idem facile sibi persuadebit, verò verius esse quod diximus, intelligetque iure meritisimo à nobis affirmatum, quod Periochæ titulus præferat.

Quis amore flagrant æquè ac Propheta regius? Quis consuetudinis suauissimæ Dei dulcedinem supra quàm ille degustauit? Videte quid is dicat de corde sibi à Deo sublatò: *Adhæsit anima mea post te*, inquit Psalm. 62. Dici non potest, Deus meus, quantum me mihi vsus iucundissimæ tuæ consuetudinis ademerit, vt enim umbræ corpus persequuntur, quocunq; illud tendat, sic ego à te discedere nunquàm possum.

Quàm diuinè hoc expressit Theodoretus: dum Prophetæ verba sic illustrat: *Nequeo Gel paululum meam mentem à tua memoria diuellere, sed Geluti quodam*

quodam poculo amorio calido inflammatus, tuo amoris alligatus sum, meâ memoriâ, perinde ac aliquo glutino. Tinquam fascino illigatus sum, sic tu meo semper solus animo obuertaris, omnisque mihi noctu diuq; ex tui vnici iugi recordatione voluptas nascitur. Tu pzinarum mearum leuamen, tu mearum angustiarum de pulsor, tu meâ oblectamentum memoriæ: Velut quodam poculo amorio calido inflammatus, tuo amoris alligatus sum.

Velut enim is, qui fascino attinetur, omnes reliquas abominatur foeminas, solamq; illam, quæ fascinoauit, cogitat, idq; ex efficacia philtri, quod illa propinauit: Non secus ego, inquit Propheta, familiaritatis Dei suauitate fascinoatus, in illo solo omnem defixam habeo memoriâ, in illum propensam voluntatem, in illo omnes affectus meos collocatos. Sic abripit, sic stringit, sic fascinat animas, & corda suauissimus hic Dominus, vt qui semel cum illo consueſſe coeperit, vix ab eo abstrahi, aut auelli possit.

Ambulans Iesus iuxta Mare Galilææ, vidit duos fratres, Petrum & Andream piscantes, quibus ait: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum, Matth. 4. 19. Audierunt talia dicentem, & continuo relictis retibus secuti sunt eum. Tantundem Iacobo & Ioanni accidit, qui ab eodem inuitati, statim relictis retibus, & patre secuti sunt eum, qui hoc rei! Qui factum, quod i piscatores illi felices ad vnâ vocantis vocem obsecuti, omnibus tam facile, ac promptè renuntiârunt: Cur non deliberârunt, quid sibi conducibilis? Quomodo tam leuiter abstrahi fuerunt?

Respondet Franciscus Lucas Burgensis: Relictis retibus secuti sunt eum statim continuo, & fuerunt vocati, habebat enim vox Iesu celeste incantamentum, & effecit, & ad vocem vocantis protinus omnium obliuiscerentur. Nemini mirum accidat quod sacri piscatores tam facile omnia reliquerunt, cunctorumq; sunt obliui, quando dulcis Iesus illos vocauit, habebat enim vox illius dulce incantamentum, quo animas, tanquàm verus Orpheus, attrahebat, fascinoabat corda, subigebat voluntates. Tam dulcis & suauis est, vt mellæ vocis illius sono omnia cedant, succumbant vniuersa.

Cum in Redemptorem incidisset Philippus, cuius supra ex S. Ioanne meminimus, Nathanaeli obuiam facto dixit: Quem scripsit Moses in lege, & Propheta, inuenimus Iesum. Cumq; Nathanael opponeret, A Nazareth potest aliquid boni esse, aut tam diuinum aliquid prodire, quàm tu mihi nuntias?

ait Philippus: Veni, & vide, Ioan. 1. v. 43. 45. 47. certus enim sum, quod me non deceptum dicas, modò illum, quem dixi, videas, & audias. Theophylacti commentarius in hæc Philippi verba talis est: Philippus dicit, Veni & vide, sciens, quod si gustaret verba Christi, non esset discessurus. Efficacitatem verborum Christi Philippus pernorat, itaq; Nathanaelem, vt solum audiat, monet certus, nunquàm ab illo demigrare posse, cuius verbis vel semel aures præbuisse, tam vehementer scilicet fascinoabat, stringebat, abstrahabat.

Huc alludit Regius Propheta, cum dixit: Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulus Psalm. 118. 130. vbi alia versio habet: Ostium sermonum tuorum illuminat. quid est quod ait: hanc inesse diuinorum sermonum foribus, & limini vim, vt lucem adferant? Marcus Antonius Flaminius id egregiè exposuit, dicens: Ostium sermonum tuorum illuminat, id est, non modò si quis in intima arcana legum tuarum ingreditur, & penetret, sed etiam si vel ostium eorum attingat, & primoribus, & auri, labris conscientiam illam diuinam degustet, statim celesti quodam lumine illustratur. Vt luce perfundaris quauis, sat est primum domus Dei vestibulum contingere, quod tantam ex se fundit claritatem, tamq; ingentem splendorem, vt obfusus radijs intellectus tantâ expleatur cognitionis copiâ, vt nec aliud videre libeat, nec aliam præter hanc cupiat lucem, quæ illum dirigit, conducitq; ad bonum, quod expetit. Tam vehementer nempe Deus suâ luce allicit, vt quisquis vel à limine domus eius saluat, mox captus, subactusq; maneat.

Itaq; diuinus Propheta, cum omnes semel mortales conuocaret, vt delictis domus Dei fruerentur, talibus eos verbis inuitabat: Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus; Psalm. 33. 9. velut dixisset: Omiserè delusi homines, qui vos abripi vanis delictis huius vitæ, & fallacibus voluptatibus finitis, si veris frui cupitis voluptatibus, venite ad domum Domini, in qua sola reperitur mera & sincera iucunditas. Obseruauit in modo loquendi Dauidico Nicolaus de Lyra, quod non dixit, Venite & comedite, sed Gustate & videte, tam suauis nimirum est Dei familiaritas & consuetudo, vt qui eam solum degustarit, velut fascino sit alligatus, sic vt non trahi ab illo non possit: Loquitur ad modum hominum dulcedinem & vini probantium, quia primò modicum degustant, & ex hoc cognita eius dulcedine alliciuntur ad amplius gustandum. Sic deuoti primò percipiunt.

percipientes aliquid de dulcedine Dei, amplius allucuntur ad aliquid sentiendum, inquit ille.

Annotauit in eisdem verbis venerabilis Lyranus, vix dixisse sacrum Prophetam, *Gustate & Videte*, quando mox adiecit: *Beatus Vir, qui sperat in eo*, tanquam dixisset: Gustet modò quispiam dulcedinem conuersionis Dei, & ego illum statim beatum pronuntiabo, quia illius suauitas sic abripit animam, sic illa queat affectus, sic deuincit voluntatem vt nunquam se ab illo subducatur. Lyranus inquit: *Beatus Vir, qui sperat in eo, talis enim pragusatio diuina dulcedinis auget spem futura beatitudinis.*

PERIOCHA IV.

Adducunt mulierem.

Mundi leges solù pauperibus latè videntur, at quas Deus condidit, eæ sic ad omnes pertinent, vt prius miracula faciat, quàm in ijs cum quopiam dispensare videri velit.

Sic Deus quòd hæc, quæ nunc calamo reddo, ad sustentandum amplius internum sensum, & dolorem cordis, quo id facio, sanguine venarum mearum exprimere, quàm acramento describere malem, propterea quòd in dies singulos videam irremediabiles vexationes, conculcationes, extorsiones, quas pauperes patiuntur, quòdque experiar, pro magno flagitiorum nostrorum merito, opulentorum solutissimos mores nullis pœnis coerceri, improbamque, ac nefariam, & consceleratam quiduis perpetrandi licentiam multis supplicijs plecti, nullo legis rigore castigari. Id hodie videmus in huius adulteræ mulieris accusatione, quàm Scribæ ac Pharisæi ad Christum pertaxerunt, vt quid is de illa statueret, viderent: *Adducunt mulierem in adulterio deprehensam. Querit Nicolaus Lyranus*, cur adulterum non vna adduxerint, qui accusari & puniri merebatur æquè ac adultera. Respondeatque: *Fortè adulter erat diues, adultera fortè erat pauperula mulier, quæ non habuit, unde illis satisfaceret.* Opibus & copijs affluebat adulter, itaque liber euasit, nec illum rigor legis attingit: At delicti confors femina tenuis, vt non habuit quo iudicum manus perungeret, ita explicare se ab ijs nequit, sed propter quod luere debuit. Neque hodierna, quin peruectula est hæc miseria, vt legis rigorem soli pauperes ferant, copiosi nunquam experiantur, aut tolerant.

Nescio an hoc deplorarit Salomon, cum ait:

Redemptio animæ Viri diuitia sua, qui autem pauper est, increpationem non sustinet; Prouerb. 13. 8. Habet hic locus nonnullas interpretationes, sed opportunus rei præsentis est comentarius cuiusdam moderni, insignisque interpretis, cui hæc Salomonis, *Redemptio animæ Viri, diuitia sua*, talem habent sensum: *Si fortè diues aliquid grauius admisit, id quidem pecunijs facile compensat, & liber euadit.* Tamen si atrocius quidpiam perpetravit, quod lendum capite foret, facile redimit vexationem, & viuis euadit, numis scilicet omnia perficit, auroque & argento efferatissimos Radamantos placat, & quantumvis immanem Minoën beneuolentem reddidit. *Quia autem pauper est, increpationem non sustinet*, quasi dicat: *pauper ante contestationem litis inaudita causâ puniatur.* Restitit quidam talis apparitoribus, aut publicis iustitiæ ministris, is è loco, vbi obnixus: mox in carcerem, è carcere in mulum, è mulo ad flagra raptatur. Qui id ita? Res ipsa loquitur. Pauper erat, adeò certum, quod luiturus cute, quæ non habebat in ære. Obnitatur eiisdem iustitiæ ministris opulentus quispiam, digladietur cum statoribus, quanta volet flagitia perpetret, leuiter euadit, qui aurum habet, quo errata sua tingat, & tegat.

Huc spectat illud Iuuenalis Satyrâ 10. *Dat Veniam coruis, venat censura columbas.* Ad coruorum rapinas lex dissimulat, & conuiuet, simplices & innoxias columbulas feueriore plerumque iudicio persequitur.

Mortuus fuerat Lazarus, ille diues & potens, *Multique ex Iudæis primates populi venerunt ad Martham & Mariam, ut consolarentur eæ de fratre suo*, inquit ferè S. Ioannes c. 11. v. 19. Difficultatem ingerere potest, quomodo hi venire potuerunt, vt consolarentur Martham & Mariam de obitu fratris, postquam illæ Christum domi suæ habere & alere hospitem solitæ, & propterea illi charæ, & per dilectæ erant. Summates enim Iudæorum pro summo suo erga Christum odio, vt idem Euangelista refert, communi decreto sanxierant, vt è synagoga exturbaretur, & excommunicatus conseretur, quisquis Christum Messiam agnosceret: *Conspirauerunt Iudæi, ut si quis confiteretur eum esse Christum, extra synagogam fieret;* Ioan. 9. 22. Quæ cum ita sint, quomodo iuuisebant has duas sorores, quomodo alloquebantur, quomodo non accusabant tanquam decretorum suorum negligentes, & violatrices, quæ Christum tecto & menia excipiebant, consuebanturque?

Respon-

Respondet D. Chrysostomus, dissimulasse cum illis, *quia nobiles reuerabantur*. Erant Martha & Maria diuites, valebant copijs, nobiles erant, itaq; lex ad illas non perinebat: Nimirum sanctionum rigor magnates, & potentes non concernit, solos autem paruos, ac tenues constringit.

Venit Guiljelmus Pepin in sermone huius ferriæ: dixit, *Sic est hodie de iustitia, & de ministris illius, sicut de tela aranearum, in qua paruæ muscæ capiuntur, & strangulantur ab ipsis araneis, crassa autem inde facile euadunt*. Diuites leuiter euadunt legis rigorem, pro egenis nulla est relaxatio, nec enim habent numos, quibus dispensationem emant itaq; corporis duro supplicio sæpeliunt, quod non possunt facultatum pretio. Habent hoc communiter leges humanæ, de quibus nescio, quare tale plerumq; verborum formâ euulgetur: *Hoc, illudue publicari mandatum est, & in notitiam omnium denotat*; quid enim refert, quod omnibus innotescat, dum supplicium sumitur, de solis pauperibus, & mendicis, quiq; nullos habent in Rep. fauores, aut patronos? Quid refert, quod potentes & magnates delinquant? *Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum*, inquit Salomon Prou. 1. 17. vt quæ volat uolantes facili laqueos, plagas, tendiculas transcendere possunt. Transferri hæc verba ex Hebræo queunt: *Frustra iacitur rete ante oculos domini alæ*, hoc est, vanè tenditur rete in earum capturam auium, quæ pernicitate cæteras post se relinquunt, dominumq; in alis habent. Tam grandibus & potenti us auib; frustra adornantur plagæ, *frustra ante illas iacitur rete*. Tantundem ego affirmo, Decreta, edicta, pragmaticæ sanctiones retia sunt, quæ implicant, & attinent maleficos, sed ea ne quicquam tenduntur magnis auib; diuitibus & potentibus: potentis enim, opumque suorum alis tam sublimè eriguntur, vt nullæ eos comprehendere, aut attingere tenticulæ queant: ac verò pauperes vix cespitantur, quando reposcuntur ab eis poenæ.

Ovis & efficacia legum diuinarum! O Constantia & perdurabilitas sanctionum superarum! Quantum distat mos domus Dei ab usu mundi! Leges Dei omnibus loquuntur, omnes plectunt, quicunq; supplicium meruerunt, sic vt nemini deferant, non magno, non exiguo, non inopi, non copioso, siue Rex quicquam sit, siue subditus, nulli parcunt, nullum impunem prætermittunt. Itaque nemo potentis suæ fidat, nec enim Dei leges similes sunt mundanis.

Subnotauit Philo Iudæus modum, quo promul-

gatus decalogus fuit, & quo scriptus deferebatur, quâdo è môte Moyſes eius baiulus venit. Tenor certus illius, & stylus plurimùm abſimilis est illi quem ad ſuas leges adhibere mundus ſolet. Denuntiata fuerunt Dei præcepta omnibus, ijsq; congregatis, & ſic habebant: *Non occides, non machaberis, non furtum facies, &c.* At ſi omnibus præmiſcuer loquebatur Moyſes, quorſum ita euulgar legem, vt vnum ſolùm compellare videatur?

Reſpondet Philo: *Cum ſinguli admonentur, agere debeant, omnes docentur eadem operâ, & quiſq; redatur obſequenti*. Hæc ille. de decẽ præceptis de cal. Cum leges illæ promulgabatur plurimi coram aderant, quorum tametiſi vna eſſet religio, impar tamen vitæ ac ſtatus dignitatiſq; conditio, alij namq; erant extimij, exigui alij, alij opulenti, alij tenues, alij nobiles, plebei alij, propterea ergo lex quemque ſigillatim appellabat, dicens: *Non occides, non furtum facies, &c.* vt ſignificaretur, æque ad omnes dirigi legem, nec minùs plectendum potentem, ſi peccet, quàm pauperem, apud Deum enim nulla eſt perſonarum acceptio, aut exceptio.

Id Propheta Habacuc indicauit, cum ait: *Ante faciem eius ibit mors*, Habac. 3. 5. Alia litera habet: *Ibit ſermo, ibit lex*. Sed quid morti, & ſermoni, ſeu legi Dei? Admodum affinia ſunt, & coniuncta. Velut enim mors nulli parcat, nec precibus cuiuſquam mitescit: Sic lex diuina vnam ſe omnibus tranſgreſſoribus, æquabilemq; præſtat, nemini parcens, qualiſcunq; ille ſit ſtatus, aut conditio, ſimilia crimina paribus apud omnes ſupplicijs caſtigat.

Nec hoc quiſpiam mirabitur, qui id, quod ſubijciam, animaduertit, ex quo accipiemus, eſſe Deum tam accuratum, rigidum, ac pertinacem legum ſuarum obſeruatorem, vt priùs miracula faciat, quàm de illis tanuillum remittat, vel relaxet. Quod priùs quàm probem, audite nouum aliquid, pro cuius dilucidatione quæro, miraculo ſanè fuerit aqua, quæ ex Sacroſancto Chriſti Redemptoris noſtri latere à morte illius profluxit, an non? Nemo eſt, qui neſciat, quòd miles quidam, cum mortem auctor vitæ oppetiſſet, ferreæ ac ſeræ lanceæ cuſpide diuinum eius latus fodit, momentoq; ſanguis & aqua erupit: *Vnus militum lanceâ latus eius aperuit, & continuò exiit ſanguis & aqua*, inquit S. Ioan. 19. 34.

Prætermiſſis hoc loco controuerſis diſputationibus & argumentis, uſus Sanctorum Patrum authoritas, cum Angelico Doctore, & multis alijs ſentio, ſanguinem illum, & aquam miraculo prodidiſſe: *Fuit*

enim aqua pura, inquit Diuinus Thomas 3. p. q. 66. art. 3. *miraculose egrediens à corpore mortuo, sicut & sanguis.* Consentit Theophylactus, dicens: *Aqua egressa omnem controuersiam miraculo tollit.* Nicephorus l. 1. c. 3. Beda, Ioannes Maior subscribunt. Euthymius in eandem rem sic dissert: *Res est supra naturam, ac manifestè docens, quòd maior quàm homo est, qui fuerat vulneratus, siquidem à mortuo homine, etiamsi miles quis eum pupugerit, non exibat sanguis.* Modernorum Doctissimi Salmeron, Maldonatus, & Suarez idem volunt, ex quibus Suarez in 3. p. disp. 41. sect. 1. sic ait: *Concedendum est ergo id non potuisse naturaliter fieri. Virumq; ergo miraculose accidisse, ad mysterium aliquod significandum, Patres Ecclesia docent.* Vbi indicat magnus Doctor, rem esse communi Ecclesiæ Patrum consensione firmatam, illum sanguinem & aquam supernaturaliter, & peculiari miraculo produxisse ex Diuini cadaueris sanctissimo latere.

Post cætera verò mysteria, quæ subsunt, quid sacramenti habeat, quòd illud aquæ miraculum operatus est Dominus? S. Ioannes Chrysost. hom. de latro. to. 6. ait: *Exiuit sanguis & aqua, neq; sic exierunt, & simpliciter fluerent, sed cum impetu.* Quare verò non promanarunt leniter, sed magnà vi eruperunt? Respondet Os auren: *Vt latronis corpus aspergerent, & latronem aspersum baptizarent.* Quod tanta cum eruptionis vehementia, ac violentia profusit aqua, id factum, vt tingeret Latronem, qui collustratis fidei lumine oculis, Christi diuinitatem agnoscens confessus est, scelerumq; suorum poenitens indulgentiam petijt, atq; ab Agno mitissimo tam facile impetrauit, quàm ille se lubens ac volens pro totius mundi peccatis in ara crucis immolabat, neq; solum noxarum omnium gratiam faciebat, sed ad ingentis fauoris cumulum etiam hoc adiciebat, vt diceret: *Hodie mecum eris in Paradiso;* Luc. 23. 43. Itanè verò miracula facit Christus, vt felicem Latronem baptizet! Quid causæ habuit Dominus, vt non prius Paradisi fores aperiret Latroni, quàm piacularibus sacri lateris aquis eum tinxisset? Respondet Chrysostomus: *Pronuntiât Saluator, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum calorum.* Talem Suprema Maiestas legem sanxerat. Et quanquàm baptismus voto expectatus, & baptismus sanguinis sit pro baptismo aquæ, cum huius non est copia: nihilofcius tamen Saluator noster, quoniam inter homines rudes, & promiscuum vulgus tunc versabatur, nec quicquam illum calumniaretur, quòd cælum daret, & fores

gloriæ aperiret citra baptismum aquæ, contra ac dixerat, iamq; inciperet vel relaxare, vel soluere legem, quam semel tulerat, vtq; his finitris interpretationibus occurreret, simulq; doceret, quàm accuratè obseruari leges debeant, *exiuit sanguis & aqua sacrosancta lateris, & Latronem aspersum baptizaret,* vt is iam renatus ex aqua & Spiritu Sancto intraret in regnum cælorum, quod illi spondebat. Est scilicet tam serius ac seuerus legum suarum obseruator, præceptorumque suorum tam vehementer tenax Dominus, vt miracula patret, ne quis eum sanctionum suarum vel relaxatorem, vel dissipatorem calumniaretur, vt ingenti prodigio Latronem baptizauit, ne citra baptismum, & contra legem à se latam illum in cælum admitteret. Discant hinc Legislatores Mundi, quid faciant, tam præclarum Regis regum, & Legislatoris legislatorum exemplum nacti.

PERIOCHA V.

In lege mandauit Moyses huiusmodi lapidare.

Luxuria vitiorum omnium abominabilissima, maximèq; tum infamis, tum fœda, sordida, & turpis.

NON planè ex lege colligitur, quòd faxis mul-
statum fuerit adulterium, vt notant Toleus, & Maldonatus. Sed iam consuetudo tamen obtinuerat, vt adultera lapidibus occumberet, idq; ita, vt velut pro sanctione, & lege Moysis haberetur, & propterea dixerint Scribæ ac Pharisei: *In lege mandauit Moyses huiusmodi lapidare.* Eà poenæ atrocitate significabatur, quàm verè à nobis dictum, non esse aliud tam execrabile, vel æquè fœdum, sordidumq; nefas, quàm insana libido. Lapidibus obruebatur adultera, vt omnis populus ad supplicium tam turpis noxæ concurrere posset, quo indicabatur, quàm sit detestabile hoc flagitium, in cuius vindictam vniuersi tanquàm fœdere sociati conspirabant, vt omnes illi manus afferrent, quæ se vno eo vitio inquinasset.

Porro filius prodigus, quàm sit abominabile, nobis edicet. Excessit ille domo paterna, secum ferens omnem substantiam, totaq; facultates, quæ illum contingebant, earumq; tam neglectas habuit rationes, vt intra paucos dies cum meritorijs mulierculis omnia decoxerit: *Dissipauit substantiam suam, & inuendo luxuriose,* inquit S. Lucas 15. 13. Hinc ad
incitatus

incitas redactus necesse habuit scruilem operam suam locare domino, à quò tam sordidè habitus fuit, vt nec siliquis famem exsaturare posset. Videntis hoc, donum paternam repetere decreuit, quod eum faceret, iamq; propius à patre abesset, acerbe illachrymans, scelusq; suum agnoscens inquit: *Pater, peccasti in cælum, & coram te*; Luc. 15. 18. Quid est, quòd se peccasse in cælum poenitens Prodigus dixit? Titus Bostrensis ait, tale quid dicere voluisse: *Pra omnibus malis plurimum mea me incusant insana libidines*, multis criminibus me obstringi, ò benignissime pater, grauiua fuerunt mea errata, atroces malitiæ; sed vna turpis luxuria, & sordida obscenitas me poenalissimè lacinat, hæc mihi viscera laniat, hæc cor transuerberat, dum merito vereor, ne cælum inde vindicæ flammam submittat, & radios defulminet, quibus me in fauillas vertat: *Pra omnibus malis plurimum mea me incusant insana libidines*, quibus dum vacat homo, in cælum peccat, quod vti est tam purum ac nitidum, vt peregrinam impressionem nullam admittat, ita homines inquinatos, & obscenæ Veneri deditos vehementissimè abominatur, ac detestatut.

Si fortè hanc rem magis perspectam habere volumus, expendamus supplicium, quod Deus de magna illa meretrice, de confusa Babilone sumpsit, quæ turpibus imposturis & perlecebris tam numerosam hominum multitudinem, tot Principes diademate redimitos, tam opulentos viros post se abstraxit. De illa hæc suis licitoribus imperabat Dominus: *Quantum glorificauit se, & in delictis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*; Apoc. 18. 7. Cassiodorus de amicit. c. 22. inter illorum verborum considerationem dixit hæc, dignissima quæ expendas: *Ad libidinum desertationem Deus de purpurata meretrice Angelis executoribus dixit, Quantum exaltauit se in delictis, tantum date tormenta & luctum*, hoc est, vt indicaret Deus quantoperè execretur luxuriæ turpis foedum flagitium, Angelis præcepit, vt pœnas meretrici infligerent pares voluptatibus, quibus illa operam dedit. Indenè verò æstimari potest, quantum malefudæ carnis vitia auersetur Deus, & perhorrescat, quòd pœnam culpæ exæquat, & eam mensuram seruat in puniendo, quâ lasciuia homines ad peccandum vtuntur? Immodè. Nec aliundè magis exaggerari potest odium Dei erga huiusmodi flagitium, quàm quòd pœnam voluptati parem vult inferri. Nam ex cõmuni Theologorum placito exploratum habemus, supplicia Dei non ita constari à sola iustitia, vt nihil iussit mi-

sericordiæ, quin & apud Inferos hoc se misericordiæ Dei attributum ostentat, cùm & illorum æternum damnatorum peccata citrà condignum plectat. Iuxta hæc, cùm inquinatissimæ illi luxuriantum dant tormenti Deus iussit, quantum delictis vacauit, id factum, vt significaretur, quàm vehementer hoc vitium abominetur, qui cætera quidem flagitia mitius, quàm merebantur, punit, hoc verò pœnâ multatari pari imperat. Quod aliud tam probrosum, & propudiosum nefas?

Tanta porro adiunctam habet vilitatem, & infamiam hoc vitium, vt sola eius species prodigia & miracula maxima obscurare possit. Elias in vitam reuocaturus defunctum piæ viduæ hospitis suæ filium, *sulit eum de sinu eius, & portauit in caputulum*, vt habes 3. Reg. 17. 19. Eius discipulus Eliseus, cùm redanimare alterius cuiusdam deuotæ mulieris filium vellet, etiam ipse *ingressus clausit ostium super se*, 4. Reg. 4. 33. vt à nemine videri posset. Quarit Abulenſis, cur hi sancti Prophetæ, cùm à mortuis excitare pueros illos vellent, latebras quæsierunt, in quibus conspici à nemine possent. Nam illorum miraculorum patratiōni quid obesse patentes fores poterant? Respondet Abulenſis, rationem huius ex eo, quòd erga pueros gesserunt, accipiendam. Elias quidem *mensus est super puerum tribus vicibus*; Eliseus verò *incubuit super puerum, posuitq; os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius*. Adiones ex non satis videbantur honestæ, itaq; alienos fugiebant, torisq; oſijs à se prohibebant oculos, qui eas exercebant, inquit ferè ille 3. Reg. 17. q; 31. Ex quo videas, quàm vile sit, ac subobscenum hoc vitium, vt viri hi sancti miracula, quæ solam illius speciem præferebant, facere ob oculos hominum noluerint. At si sola imago tenebras ofundere præclarissimis miraculis potuit, res ipsa quid faciet?

Quod aliud vitium magis sordidum, contagiosum? Lapsus in peccatum carnis quidam Corinthius fuerat, cùmq; se Paulus cerneret, quàm nemo illius sceleris vindictam profliret, dentato scripto Corinthios, illorumq; incuriam acriter perstringit, atq; ne tam immane flagitium impune esset, dicit, sibi decretum esse *tradere huiusmodi satana in interitum carnis, & spiritus saluus esset in die Domini nostri Iesu Christi*; 1. Cor. 5. 5. D. Ioannes Chrysostomus pressit illud, *Tradere huiusmodi*, inueniens: *Nequaquam passus est huius nominis meminisse*. Cur verò nomen incestuosi hominis præterijt? Respondet Oecumenius: *Non exprimit nomen appellatio-*

non tamquam rem infestam deuitans. Tam impura, tam fœda ac fœtida res est homo luxuriosus, vt & ipsa appellatio asserre contagionem, & nomenclatura fundere virus videatur.

Expendendus hic etiam supplicij modus, illudq; diligenter considerandum, quod Apostolus necessarium putauit, tradere huiusmodi satana. Chrysostomus ait: *Alquis alibi dicit, Cum iudicamur, a Domino corripimur, ne cum hoc mundo damnemur.* Ergo si Apostolus eo consilio multauit incestuosum illum, ne damnationem incurreret, cur dæmoni, ac non potius Deo illam committit, siue vt rectius dicam, cur non Deus suis ipse manibus pœnas ab illo repetit, verum satanae puniendum tradit? Hinc æstima, quàm sit spurcum, putidumq; hoc vitium, quod Deus ita defugit, ac horret, vt ne plerique quidem per se ipsum velic, itaq; dæmoni castigandum relinquat.

Confirmatur hoc illo, quod Angelicus Doctor, ex aliquorum veterum magistrorum sententiâ affirmat, esse etiam nonnullos dæmones, qui dum generosæ originis, & natiuæ dignitatis suæ recordantur, dedignantur, & dedecus purent, horreantque tentare homines obscœnorum vitiôrũ suggestione, ac titillatione: *Dicunt magistri, (inquit Magister Angelicus l. 5. de erudit. Princip. c. 51.) aliquos esse dæmones, qui memores suæ antiquæ nobilitatis, non dignantur de peccato luxuriæ tentare.* Ad quod comprobandum adducit castissimus Magister tentationes, quibus Lucifer Christum in deserto oppugnat, quem cum ad gulam incitare, & vanâ gloriâ deicere, & prosternere avaritiâ conatus esset, turpis libidinis bello nunquàm lacerauit: *Signum huius est Lucifer tentans Dominum in deserto, non tentauit enim de hoc peccato.* Vt videamus quàm fœdum sit luxuriæ turpis vitium, quando ipsi dæmones, auctores alioquin omnis peccati & malitiæ, vniuersumq; tentationum incentores, & architecti, memores suæ antiquæ nobilitatis non dignantur de peccato luxuriæ tentare.

Iosephem Ægyptium egregiâ formâ, specie liberali, eximîâ facie, omni lepore & venustate affluentem iuuenem lasciuia Putifarîs vxor in Venerem sollicitabat, idq; in dies, cumq; illius constantiam, & animi firmitatem cognosceret, quodam die, subpudescita quod voti sui potiri, & intemperans desiderium explere non posset, atque adolescens fortè in cubili eius esset, cogere illum, & per vim rapere in complexus suos, remq; nefariam voluit, etiamq; fugam candidus iuuenis iniret, illaq; vesti-

menti laciiniâ attrinere cum vellet, is vt euadere paratum periculum facilius posset, relicto in manu eius pallio fugit, & egressus est foras, Gen. 39. 12. S. Ambrosius libro de Ioseph, ait non modò fugisse opus nefarium propudiosæ mulieris, sed euasisse etiam, & procul abcessisse, vt ne turpium verborum lenocinia audiret: *Ne ipsa quidem Verba discipassus est, contagium enim iudicauit, si diutius moraretur.* Verba hominis lasciuî pestem asserunt, quid opera faciant?

PERIOCHA VI.

Qui sine peccato est, primus in illam lapidem mittat.

Qui alios est puniturus (vt citra ruborem id facere possit) tam sanctus sit oportet, magis Angelorum choris excerptus, quàm ex hominum cœtu delectus videatur.

Si ita est, vt vultis, inquit Christus, quod lex Moyses habeat, vt adultera lapidibus occumbat, & hæc misera mulier in id criminis lapsa est, agite, obruite illam saxis, legis rigorem in ea explete, sed qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat, quem nulla cuiusvis sceleris conscientia admordet, is eam saxis primus impetat. Hac re voluit Christus docere, quanta sanctitas vitæ, & morû integritas requiratur, vt quis de alijs citra ruborem supplicium sumat. Id vel hinc discas, quod hi cœci accusatores à propria conscientia correpti, & propriorum scelerum rubore deterriti non habuerunt manus, quibus infelicem hanc mulierem plerent, nempe pudefacti abierunt, suspensam relinquentes accusationem, de quo S. Ioannes: *Audientes autem vnus post vnum exibant, inaspicientes à senioribus, magna scilicet desideratur in illo sanctitas, quisquis in alios ex officio vindicat.*

Mysterio affluunt cæremoniæ, quas adhiberi Deus iubeat ad esum Paschalis agni: *Renes vestros accingetis, & calcamenta habebitis in pedibus vestris, tenentes baculos in manibus,* aiebat Exod. 12. 11. Alia præterea sub id tempus fieri imperabat, quæ dissimulo, quod non sint cōmoda præsentis institutio. Sed vt aliud excutiamus, quod huc facit, quid mysterij habeat, quod eos, qui commesturi erant agnum, primum accinctos habere renes, tum baculos præferre manibus iussit? Tali haud dubium gestu docere voluit Dominus quod diximus, & monere Superiores, quid agere debeant, quicunque laudabiliter procurare suum volunt.

Familia Scripturæ idioma est, ut stringere renes præcipiat, cum persuadere studium castitatis, & puritatis cupit. Unde Lucæ 12. 13. ait Dominus: *Sint lumbi vestri præcincti*; quod S. Gregorius ita dilucidat: *Lumbos præcingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus*. Baculus, quod nemo nescit, præfecturam designat, iuxta illud Psalmi 44. 8. *Virga directionis, & erga regni tui*. Secundum hæc, quod Deus eos, qui esitaturi erant agnum, prius incingi renes voluit, quam in manus sumerent baculos, eâ re omnes, quicunque præfecturas ambiunt, commune fecit quid agere debeant, & quantum curare, ut sint prius admodum casti, puri & sancti, ita poterunt posthæc absq; rubore ac pudore baculum manibus vsurpare, regere, mandare, castigare tuto ac securè. Hæc est cogitatio venerabilis Abbatis Tuienensis, quam talibus verbis reddidit: *Prius precipitur renes accingere, postmodum baculos tenere, quia illi debent curam pastorem suscipere, qui iam in suo corpore sciunt fluxa luxuria donare*. Hæc ille l. 2. in Exod. c. 13.

In hæc Ruperti velim aliud notetis, idq; dignum consideratione, scilicet his, qui futuri sunt Prælati, non solum præcipi, ut præcingant lumbos, verum etiam ut calceatos habeant pedes: *Calceamenta habebitis in pedibus vestris*. Pedes calceati ex Pierio Valerio l. 34. c. 53. antiquis symbolum fuerunt securitatis. Huc respexit S. Paulus, quando Ephes. 15. dixit: *State calceati pedes in præparatione Euangelij pacis*; quo iussu sunt Prædicatores Euangelici tam securi pergere ad prædicandum, ac tam patente vultu, ut nemo in eis, quod calumniaretur, haberet. Alter enim pes nudatus symbolum est eius, qui calumniæ, seu iniustæ accusationi ac vexationi fores patefacit, iuxta illud Ps. 55. 7. *Ipsi calcaneum meum observabunt quid*. Hispanè dicitur: *Buscaran mis enemigos, por donde roermelos canaxos*, & latine sic habet: *Quærent hostes mei, quâ calces meas arrodant*. Ut ergo ad rem propositam accedam, quod Deus mandavit, ut agnum comesturi, ante haberent non modò iniectos lumbos, sed & calceatos pedes, quàm baculos in manibus, eo monuit omnes, qui aspirant ad præfecturas, manibusq; præsentant baculos, quibus alios regant, & plectant, ut tam sanctè, & castè viuant, ut qui pœnas dedit, calumniandi oecasiones nec habeat, nec inueniat, quantumvis diligenter eas querat, simulatq; indaget, per quas detrahendi materiam videre velit. Tanta debet esse vitæ ac morum integritate, tam irreprehensibilem, atq; inculpata vitam agere, qui agit superiorem, & ex officio in alios supplicia decernit.

Inter varias visiones, quas Propheta Ezechiel habuisse ait, vna considerationem meretur peculiarem, ea, quam habuit, cum illum *in visione adduxit Dominus in terram Israël*. Et dimisit super montem excelsum nimis, super quem erat quasi adificium elegantis, & sumptuosæ civitatis, ibique vidit admirabilem virum, quem sic delineat: *Et ecce vir, cuius erat species quasi species æris, & funiculus lineus in manu eius, & calamus mensura in manu eius*; Exod. 40. 3. Rara profectò visio! Quod funiculum in manu habebat, id evidenti indicio est, prætulisse flagellum, quo in peccata, quæ legis Dei prævaricatores adminisrant, animadverteret. Sed nota, quod qui manu flagellum, idem corpore toto æris figuram gerebat: *Species eius quasi species æris*. Nonne satius vel solui ac pretiosi auri, vel splendidantis argenti figuram vir ille induisset, scilicet ijs rebus ampliorem sibi auctoritatem conciliaffet, & reuerentiam sui maiorem excitasset, cum pœnas à quoquam depoposcisset?

Ut occurramus huic difficultati, subnotandum aliquid, ab Hugone Cardin. cautè ac prudenter observatum, nempe, omnia, quæ vetus illud templum habuit, metalla, aurum, argentum, & cætera, fuisse profanata, præter vnum æs, quod nunquam à religioso vsu deiectum fuerit: *Æs nunquam fuit profanatum*, inquit ille in cap. 7. Isaïæ. Hinc accipitur mysterium, & causa, quare vir, qui in manu habebat flagellum ad castigandum fontes, æris magis, quàm auri, argenti, aut alterius cuiuspiam metalli figuram induerit. Scilicet talis metalli symbolo præmonstrare voluit, eum, qui alijs infert pœnas, tam innoxium, sanctum, & inculpatum esse debere, ut nemo illum vnuquam re quapiam profanatum videret.

Propheta Zacharias cap. 3. ait, vidisse Iesum sacerdotem magnum fordidis indutum. Subtristem illum habebat talis vestitus, ut qui indigus esset hominum, quorum ope, & operâ ad laudandum, ac mundandum vti posset, Angelus autem quidam Domini, ut memorat Propheta, iubebat sacerdotem magnum magno animo ferre interim istas sortes, pollicitus, velle submittere personas illi lotionis ministerio opportunas. *Dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assunt*; siue ut alia litera habet, *Dabo tibi ministros*, siue Prælatos auxiliares. Quod hic sacerdos magnus typicè Christum adumbrat, ministri verò Præsides Ecclesiæ significant, id in aperto, & confessio est. Sed hic subnascitur dubitatio, quomodo Angelus (cùm Ecclesiæ antistites

fint

hominēs, non Angeli). dicere potuerit, datum seministros adiutores ex his, qui ibi assistebant, qui Angeli certē erant. Respondet Remigius Altifiodorensis, dicens: *Dedit Dominus Filio suo de Angelorum numero ministros, quia sanctos suos adhuc in carne positos similes fecit Angelis*, Unde Apostolus dicebat, *Municipatus noster in cælis est*. Antislites Ecclesiæ promittebat, qui Angeli non conditione naturæ, sed vitæ integritate essent, ut indicaret, eum, qui Superior futurus, quo citra ruborem in vitia animaduertere subditorum possit, tam purum sceleris, tam diuitem virtutum esse debere, ut magis de medijs Angelorum agminibus exemptus, quàm e grege hominum delectus videatur: *Dedit Dominus Filio suo de Angelorum numero ministros, quia sanctos suos adhuc in carne positos similes fecit Angelis*.

Curate ergo omnes, quotquot in officio positi, & in alios discernere pœnas obstricti estis, ut sitis admodum puri & sancti, quod is, qui vapularit, lubens disciplinam suscipiat, & culpæ facilior subsequatur emendatio. Sic enim vtrique obtinebunt in hac vita gratiam, & olim gloriam. *Ad quam, &c.*

Dominica IV. in Quadrag.

Abijt IESVS trans mare Galilææ.

Ioan. 6.

Vod hominum turba hodierna Christum regem ac Dominum suum constituere voluit, nihil ego hoc miror, inuenit namq; in illo quæcumque in optimo Principe desiderare, & expectare possis. Apud Isaiam cum quidam rex deposceretur, is non posse admittere diademā, neque regni curam suscipere, quod & medicæ imperitus, & panis inops esset, respondebat dicens: *Non sum medicus, & in domo mea non est panis, nolite constituere me Principem populi*; Isaiā 2. 7. Vtrumque enim habere debet, qui bonus præses futurus, hoc est, & medicæ artis experientiam, & annonæ copiam. Vtrumq; in Christo abunde hodie videmus. Quantus medicus fuerit, ex eo conijciis, quod *sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur*. Quam diues porrò panum fuerit, res ipsa clamat, quia cum solos quinque arriperet, ij inter ipsas illius diuinās manus tanta incrementa fecerint, ut quinque millibus virorum (ac

mulieres & pueros his adnumerem) exsaturandis sat fuerunt. Qui tam benè curare, & tam copiosè ministrare annonam potest, is meritò rex postulatur, ac constituitur. Sed oblatum honorem defugit Dominus, ut mundi dignitates declinare doceret, & verum confectari imperium, quod in seruitute Dei, illiusq; gratiā est positum. Huius ego adminicula dum inde spero, vestram auscultandi beneuolentiam imploro.

PERIOCHA I.

Sequebatur eum multitudo magna.

Quod hæc turba Christum secuta fuit, atque is illos declinauit, postquam pauperat, vtrunque sese prodiderunt, & illi quidem homines se esse ostendunt, hic verò Deum probauit.

Ioannes ait, plurimos homines fuisse sequaces Christi, idq; propter admiranda prodigia, quæ erga ægros operabatur: *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat*. Et Christus alibi, ut se ijs, quos habebat sequaces, minimè ob id obnoxium ostenderet, aiebat: *Amen, amen dico vobis, qui quis me, quia manducauisti ex panibus, & saturasti estis*; Ioan. 6. 26. itaque non me gratiæ cuiuspiam reddendæ debitorem habetis, qui omnia, quæcumque agitis, in vestrum vsu, & commoda transulistis, & hætenus transfertis. Habet hoc ingenium hominum, ut promouere gradum nesciant, nisi eos vtilitatis propriæ stimuli ad progrediendum incitent, & urgeant.

Quærit Abulenſis, cur Assyrij succubuerint in pugna cum Israelitis, quos numero longè superabant, cum illi essent vices milleni ac supra, hi admodum pauci, 2. Reg. 10. Respondetq; Syris, quos Ammonitæ euocârunt, ut suppetias contra Danidem ferrent, stipendiis fuisse persoluta prius quàm in pugnam descenderent, & quia erant milites conductitij, & iam acceperant mille talenta argenti, ideo etiam si fortiter pugnarent, nil sibi magni lucris foret, unde non curauerunt pugnare. Solent id homines, qui, cum lucrum tanquàm cursus sui quendam polum spectent, nisi emolumenti aliquâ spes affulgeat, hærent, velut mouere pedes nesciant. Unde & Syri non curauerunt pugnare, quia nullum ex enixiore certamine, numeratis semel stipendijs, quæstum expectabant.

Christus à terris in cælos iam iam abiturus, præ-

cepit Discipulis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patriæ, Act. 1. Res Christi, atque existimatio postulabant, ut eâ in vrbe Discipuli peristerent, ex qua necessarium erat primum prodire legis Euangelicæ prædicationem, eamque ob causam iussit expectare promissum Patris, quod est Spiritus sanctus. An verò, ut eos Hierosolymis attineret, non satis fuit præcepisse, ne inde recederent? Quare Spiritum sanctum illis præterea, eiusque dona promisit? Oecumenius inquit: *Ne fugiant, hac expectatione tanquam catenâ quadam omnes eos illic retinet.* Lucrum eis ob oculos statuit, dona Spiritus sancti promittit, ut enim hominem constringas, & cohibeas, nulla tam valida vincula, nulli tam fortes compedes, nec aliæ tam violentæ manicæ, quam vnus quæstus.

Reges Pharaon & Nabuchodonosor ambo somniarunt. Norandum tamen, quod Pharaon somnij sui ita per omnia recordatus fuit, ut nulla eius, ne minima quidem circumstantia illum præterierit Gen. 41. At Nabuchodonosor vidit somnium, & conterritus est spiritus eius, & somnium eius fugit ab eo, inquit Daniel cap. 2. 1. Non tantum laboris attulit Iosephi Pharaon, quantum Nabuchodonosor Danieli: Pharaon enim Iosephi somnium aperuit, & Ioseph Pharaoni solutionem indicauit; Daniel verò & somnium, & solutionem diuinare debuit.

Quærit Nicolaus de Lyra, quid causæ esse queat, quod Pharaon somnij sui tam exactam memoriam habuit. Nabuchodonosor verò sui nequicquam recordari potuit. Responderetque id factum, quia visio Nabuchodonosor erat respectu futurorum de longè, quæ impleta sunt post eius mortem, visio autem Pharaonis de futuro in proximo, quorum impletio statim debebat incipere, tanquam dixisset: Non mireris, quod Pharaon minutatim omnium, quæcumque somniauit, recordatus fuit, quæ enim somniauit, ea ad illum pertinebant, & quæ ad se spectant, ea vel per somnum homo facile videt: Sed quod in somno Nabuchodonosori occurrebat, erat respectu futurorum de longè, post longos demùm annos, diuque post obitum illius futurum erat. Somnium ergo fugit ab eo, satis enim erat esse illum hominem, ut leuiter illum præteriret, quod illum non concernebat. Habent nimirum id homines, ut præter sua commoda & emolumenta nihil curent.

Et quod ad hanc rem atinet, rustica hominum illiberalitas eò progreditur, ut cum de lucro agitur, ne parentum quidem suorum rationem liberi habeant. Primum virum suarum periculum Samson cum

rege animalium fecit. Descendens enim cum Patre suo ac Matre in Thamnatha, proximusque iam vineis illius oppidi obuium habuit catulum leonis vastum ac sæuum, quem aggressus dilacerauit, quasi hadum in frustra disperpens. Iudic. 14. 6. Submonet autem textus sacer, quod hoc patris & matris noluit indicare.

Quærit Abulenensis, cur Parentibus indicare nolu-erit Samson facinus dignissimum, quod toti mundo, neque illis solis innotesceret, sed tempus expectaret, & occasionem, quâ aperiret prius quam illi consensissent: Respondet autem magnus Tostatus: *Voluit Samson accipere ex leone aliquod problema, & à Philistinis obtineret lucrum, & laudem.* Ex mortuo leone ænigma cudere, ex ænigmate non existimationem tantum constare, sed & quæstum captare Samson sperabat, itaque quod fortiter gessit, celauit parentes, ut quod inde secuturum erat emolumentum, solus sibi haberet. Sic enim comparati sumus homines, ut ne parentibus quidem cedamus, cum de lucro agitur.

Quam diuersa est generosa, larga, nobilis, ac liberalissima Dei indoles! Quam ille munificè sua beneficia sine vlla mutuum officiorum expectatione dilargitur! Id hodie satis probatum dedit, vix enim numerosam, quæ illum sequebatur turbam satiaret, quando fugit in montem, & se abscondit, quod intellexisset, velle illum facere regem, & tali obseruantia beneficentiam eius compensare. Fugit autem, ne illum talem arbitrentur, quales ipsi erant, utque scirent, esse illum Deum, qui nullam vel spectaret, vel expectaret remunerationem.

Iosephus, ut narrat Moyses, fratribus suis famis tempore aliquantò triticum dedit, quod ex Egypto patriæ suæ inferrent, atque ut erat germanus, sic fratrum suorum necessitati condolens, gratis frumentum dedit, & quam numeraturi erant pecuniam, in saccos reuertentium ad suos lares reposuit. Dumque illi ad hospitium quoddam per viam diuerterent, vnus quidam illorum saccum suum aperiens, numosque intra frumentum reperiens magnopere admiratus fuit, ceterique idem conspicati dixerunt inuicem: *Quidnam est hoc, quod fecit nobis Deus?* Gen. 42. 28.

Quæri potest, cur non dixerint, *Quidnam est hoc, quod fecit nobis Ioseph?* sed in Deum potius id genus beneficii retulerint. Responderet, quod cum triticum simul & pecuniam viderent, frumentumque gratis absque pretio ac lucro datum cernerent, optime dixerunt, esse id opus Dei, nam sine lucro quicquam

dare, Dei magis opus est, quàm hominum.

D. Athanasius Christi Diuinitatem apud Hæreticos quosdam eam inficientes asserere volens, atque euincere, non esse solum hominem, vt illi arbitrabantur, postquam falsi essent, illum propter nostra scelera expianda, non sui cuiuspiam vel flagitij, vel negotij ergò huc descendisse, tali eos argumentatione conuenit: *Si ergò non sui, sed nostri causâ venit, fieri non potest, quin sit Deus.* Sic ille sèrm. 2. in Arrianos. Nam si purus merusque homo esset, res proprias tantum, alienarum negligens curaret. Deus ergò est, & non purus, quanquam verus homo, qui *nostri causâ venit*, vt nos culpæ carcere eximeret, vinculaque criminum nostrorum rumpere.

In hanc rem illud singulare obseruaui, quòd Christus pro hostibus suis obsecrauit, Patrique æterno spiritum suum commendauit, & protomartyr Stephanus tantundem fecit. Primum Lucas memorat, & secundum non præterit, & hoc quidem in Actis, illud verò in Euangelio refert. Christus aiebat, *Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt;* Lucæ 23. 24. Tum post nonnulla: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum;* ibid. v. 46. Stephanus verò sudorum suorum lauro, & laborum coronæ proximus dicebat: *Domine Iesu suscipe spiritum meum;* Act. 7. 58. Tum statim adgeniculatus subiiciebat: *Domine ne statuas illis hoc peccatum.* In quibus hoc obseruo, quòd Christus primo pro suis inimicis rogauit, tum secundo loco Patri suum spiritum commendauit. At Stephanus ante Patri suum spiritum commisit, quàm pro hostibus suis precatus fuit.

Quid verò sit mysterij, quòd Christus ante aliorum, quàm sui, Stephanus verò sui præ alijs meminit? Id haud dubium accidit, vt indicaretur discrimen, quod Deum interest, & homines. Nam Deus suæ indolis natiuâ nobilitate incitatus, res alienas prius quàm suas curat, homo verò luci ambitu abductus sua ante omnia tractat, quæ aliorum posterius. Id hodie videmus, nam quod Christum sequebantur, id fiebat, *quia videbant signa, &c.* At Christus cum erga illos munificus fuisset, *fugit in montem ipse solus.* Solus nimirum Deus est, qui beneficia præstat, nec vicem mutuat expectat.

PERIOCHA II.

Abijt.

Vltimum supplicium, & suprema calamitas, quam inferre animæ Deus potest, ea est, cum illam destituit.

Cardinalis Caietanus ait, quòd Christus Hierosolimam deseruit, & in aduersam maris Galilææ ripam traiecit, hoc pro iusto animi dolore, quem ex nece Præcursoris sui Ioannis concepit, fecisse. Vbi noto, Deum, vt sui tam chari amici mortem vlcisceretur, nec grauius supplicium, nec vindictam acerbiorum reperisse, quàm vt eos, qui intulerant, desereret. Quo simul significauit, maiore calamitate afficere animam non posse, quàm cum ei se subtrahit, hoc nempe suppliciorum supplicium est, & miseriarum miseria, *sunt namque tenebra, vbi Christus non respicit*, inquit S. Gregorius in Psalm. 7. pœnit. & ingens horror formidabilis obscuritatis est, quo sol iustitiæ radios suos non exerit, atque affundit.

Mortem oppetiit Redemptor noster Christus, & tenebra, vt est apud Matth. 27. 45. *factæ sunt super vniuersam terram.* Quid causæ esse queat, quòd tenebræ totum occuparunt orbem, mundusque tam lugubriter obscuratus fuit? Dicat hoc piè ac deuotè S. Maximinus: *Apud superos, crucifixo Domino, immorantur tenebrae. Quid mirum, si apud superos sunt tenebrae, cum lux descendit ad inferos?* Hæc ille sèr. 2. de Pasch. Quomodo non hic omnia inuoluant densæ tenebræ, quando se hinc sol iustitiæ subtraxit, & illò descendit! Quid enim ibi non obscurissimum esse possit, vbi non respicit, non illuminat Christus? At si in terra id accidit, in anima quid fiat?

Nam vt Magnus Basilus in cap. 2. Isaïæ ait, *nulla atrocior pœna, ceteras omnes sine calamitates hac, deseri à Deo, ceteræ nempe cum hac comparatæ dici calamitates non merentur.*

Merito dubitat Abulenſis, quare Philistæi, cum seirent vires Samsonis in capillis eius positas, postquam semel detonderunt, non rescuerunt renatos. *Iam capilli eius renasci cœperant*, inquit libri Iudicum sacer scriptor 16. 22. Incuriânè ergò, an imprudentià factum, quod non iterum demessuerunt? Nullo horum. Quamobrem tandem non amputarunt denuò, cum possent, & renasci cum illis robur eius cernerent? Respondet Abulenſis quæst. 25. ibi, non rescuissè, *quia putabant à Deo desertum esse*, postquam illo permittente in manus illorum semel inciderat; itaque capillorum incrementa nihil curarunt, cum sibi persuaderent, quem Deus deseruisset, eundem omnibus viribus destitutum, ac prorsum imbecillum esse, nam *vbi Christus non est, tenebrae sunt.*

Non possum præterire quiddam notatu dignum, quod apud Origenem legere memini, qui ait, quo anno,

anno intra Arcam vixit Noë, eo terram non fructificasse, nec in arboribus nata poma, omnemq; plantas fuisse steriles, & infœcundas, ob id, quod per id tempus sol non illuxerit mundum: *Per annum illum, quo Noë fuit in arca, sol non effulsit super terram, idcirco fructus terre anno illo neq; germinauerunt, neq; creuerunt, neq; maturefcere probati sunt.* Hæc ille lib. 1. in Iob. At si materialis solis defectus, & radiorum eius subtractio tantam attulit orbi terrarum sterilitatem, vt fructus neq; germinarint, neq; creuerint, quæ non calamitates, atq; infortunia consequentur, cum se animabus Sol iustitiæ subducit?

Quærit S. Ioannes Chrysostomus, quâ occasione Petrus in tantum nefas prolapsus fuit, vt Redemptorem suum, ac magistrum pernegaret. Respondet serm. 31. in cap. 12. ad Hebr. *Non tantum ex negligentia Generat illa negatio, quantum ex eo, quod illum dereliquerat Deus.* Destituit illum Dominus, animæ eius Deus se subtraxit, adeo ille ruinam tam turpem ac miserandam dedit, nec enim minus aliquid ab anima, quam Deus destituerat, sperari potuit.

Origenes Adamantius lib. 3. contra Celsum sic habet: *Pythagoreorum Generanda schola ponebat cenotaphia disciplina sua desertoribus, nimirum quod haberet eos pro mortuis.* At si mortuos censebant, & tumulos ijs ponebant, quos non erudiret, non informaret, non tutaretur Pythagoras, quid de illis existimemus, quos Deus, pro scelorum suorum merito, destituit? Plus quam mortuos arbitrari possumus.

Dicamus rem omnium, quas S. Athanasius excogitauit, grauissimam. Quærit ille, cur Christus è cruce sua in has voces, quibus Deum sui oblitum fuisse significare videbatur, proruperit, dicens: *Deus meus, Deus meus, Et quid dereliquisti me?* Matth. 27. 46. Psalms. 21. 1. Cur me dereliquisti sub id tempus, vbi tuam opem magnoperè requirebam? Fuerunt hæ infirmitatis voces, quantum ijs, qui præsentés aderant, de re intelligere poterant. Quo sine talia tunc verba Redemptor noster edidit? Dicit Athanasius, dæmonem, quando Christum cum tam inaudita patientia, & æquanimirate, ac vultus hilaritate cruciatus suos ferre vidit, pertimescere cœpisse, eum, qui talia taliter tolerabat, plus aliquid homine esse, vt iam illum Deum suspicaretur, & adoriri posthæc trepidaret, & quanquam illum fixum cruci cerneret, maiorem tamen eo, qui videbatur, aut apparebat, arbitraretur. Quò verò cele-

brior esset victoria, & gloriosior de cacodæmone triumphus, voluit illum Christus non fugere, sed ad congregiendum, seseq; adoriendum incitare. Vt hoc apud illum obtineret, neq; fugam dæmon iniret, verba illa, quæ imbecillitatem sonabant, destitutumq; se à Patre significare videbantur, dixit, inquiens: *Deus meus, Deus meus, Et quid dereliquisti me?* vt dæmon tale quid apud se cogitaret: Hæc enim timui, & maiorem homine exillimavi eum, qui patitur, sed nunc illum intrepidè, fidenterq; adoriri possum, à Deo enim derelictus, & protectionis eius præsidio destitutus quas vires habeat, quidvè valeat? Verba Athanasii ex sermone de Passione & Cruce Domini hæc sunt: *Dominus cum dæmonem fugam adornantem conspiceret, metuens ne fugâ elaberetur, Voces humanas emisit, Et Voces imbecillitatis simulavit, dicens, Deus, Deus meus, Et quid dereliquisti me?* Et hoc fecit, ne diabolus ab eo, quem et hominem antea contempserat, nunc autem et Deum exhorrescebat, fugâ se subduceret. Ijs verbis inducitur ille, sub manus venit, Dominum adorians confectus est. Astus militaris fuit, quod se à Patre derelictum Christus simulavit, vt dæmoni oppugnandi audaciam faceret, inuasoremq; suum gloriosius triumpharet.

Ex quo accipimus, quàm graue malum, quàm tristes miseria, quàm ærumnosa calamitas est, destitui à Deo animam, quando Christus, vt vires suas tege- ret, potentiamq; occultaret, & magnitudinem obnuberet, non alio id commodius facere posse putauit, quàm vt se à Deo derelictum diceret.

PERIOCHA III.

Quia videbant.

Vult Dominus, vt qui illum amant, non ob aliud ament, quàm vt ament quòd iste sit amor, quem maximi æstimat, eaq; voluntatis propensio, quàm & summe probat, & copiose remuneratur.

Sacer Euangelista refert, quòd plurima turba sequebatur Christum, & causam hanc adjicit, *quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.* Hugo Cardinalis subnotauit, quod plurimorum, qui Christum sequebantur, varia fuerunt sequelæ consilia. Namq; alij illum sequebantur, et viderent miracula noua, hi curiosi: Alij, et comederent de panibus eius, hi gulosi: Alij, et sanitatem reciperent, hi infirmi: Alij, et eum in sermone caperent,

perent, hi Pharisei: Alij, *Et doctrinam eius acciperent, hi Discipuli.* Cumq; tam multi illum sequerentur, solos hoc nomine laudat Discipulos, dicens: *Sos, qui secuti estis me;* Matth. 19. v. 28. Sed quomodo Christus solos ait secutos Discipulos, cum Ioannes dicat, *Sequebatur eum multitudo magna!* Respondet, Christi arbitrio & existimatione eos solos illi sequi, qui solum sequitur, vt sequatur, & ob id tantum amant, vt ament, sine alterius lucri cuiuspiam expectatione, aut cupiditate quia & hoc omnium maximum lucrum est, quod Deus amare se permittit à creaturis tam vilibus & abiectis, quam sunt homines, itaq; vult etiam diligi, tantum vt diligatur, quia amot, qui non est auidus lucri, huic Deus plurimum desert. Propterea dicebat sanctus Augustinus Tractatu 76. in Ioannem: *Quia diligunt, eliguntur;* hoc est, ij qui amant solum vt amant, vt ament, hos Deus vnice amat, ij Dei ingenium, quantum homini fas, referunt, & mores æmulantur.

Dignum est notatu, quod Deus in vetere lege cauit, ne sibi asinus offerretur: Nolo mihi brutum tam brutum immoles, sed *primogenitum asini mutabis oue, quod si non redeueris, interficies;* inquit, Exod. 13. v. 13. Bouem è contra tam gratum habebat, vt eum sibi litari etiam præceperit. Quid verò cauit, quod tam vehementer & probârît bouem Dominus, & improbârît asinum? S. Basilus Magnus in c. 1. Isaïæ. reddit rationem quàm acutam, tam opportunam, atq; ab Isaïa indicatam causam, cum inquit, *Bos cognouit possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui,* Isaïa c. 1. v. 3. Bos dominum suum nouit, nec præter illum aliud quidquam spectat: Asinus verò non Domini, sed præsepis, sed pabuli, sed commodi sui rationem habet. Hinc iam elucebit, quare domo suâ prohibeat asinum, quare recto dignetur bouem Deus. Facit nempè hoc, vt intelligatur, eos solos Domino charos, qui pro more bonis cognoscunt *possessorem suum*, illumq; solum, nec aliud extra, aut præter ipsum spectant, ij scilicet diligunt illum tantum vt diligant. Sed qui asino similes solum sibi quæstum & emolumentum proprium propositum habent, vt *asinus præsepe Domini sui*, hos non tantoperè diligit Deus, nec enim amat amores ambiciosos utilitates suæ, nec gratiam habet voluntatem, & quæ commodis proprijs innititur.

S. Paulus ad Hebræos 11. v. 4. & 5. fidem Abel & Henoch deprædicans, ait: *Fide Abel plurimam hostiam, quàm Cain obtulit Deo, per quam testimonium consecutus esse se iustum. Fide Henoch translatus est, ne videret mortem.* Disputat S. Ioannes Chry-

ostomus ibidem, variis horum sanctorum Patriarcharum maior fuerit fides & amor in Deum. Definîtq; ita: *Maiorem iste (Henoch) fidem, quàm Abel ostendit.* Quo argumento id, Doctor sancte, euincis? Eo, inquit, *quia nihil illi retributum erat.* Obsequia Henochi nullâ exteriori beneuolentiâ remunerauit Deus, vti Abelis, qui cum lectiora & præstantiora obtulit, *respexit Dominus ad Abel*, Gen. 4. v. 4. Vbi aliorum versio habet, *inflammat Dominus super Abel;* igne scilicet inde submisso, quo significabat, acceptam sibi esse eius oblationem, & gratum seruitium. Nunquàm tale quidquam cum Henoch egit. Is verò est integerimus amor, inquit Chrysostomus, ea sincerissima fides hominis, qui Deum amabat, illiq; credebatur, & seruiebat, quàm nullo inditio declaratum haberet, talia sua opera illi probari, hinc enim palam erat, quod Deum amabat tantum vt amaret, eiq; famulabatur solum vt famularetur. Neq; magnum erat, quod Abel Deum diligeret, & coleret, priuatum enim suum hoc ex illo emolumentum habebat, quod sciret grata esse illi sua obsequia. Minus ergo aliquid hac in re faciebat, quàm Henoch, vt proinde benè dictum sit à Chrysostomo: *Maiorem fidem habuit Henoch, quàm Abel, quia nihil illi retributum erat.*

Regius propheta Dauid ex Deo homines nonnullos commendabat à sedulo illi obseruendi studio, dicens: *Populus, quem non cognouit, seruauit mihi;* Psalm. 17. v. 45. perdifficilia sunt hæc verba: quibus Deus sapientiæ suæ & scientiæ tribuere defectum videtur, cum ait, placuisse sibi populum, quem ignorarit. Potestne verò esse quidpiam, quod Dei cognitionem subterfugiat, aut scientiam, quæ comprehendit vniuersa, lateat? Respondet S. Bernardus, serm. 40. ex paruis, quatuor esse differentias eorum, qui siue cognoscuntur, & non cognoscuntur, siue cognoscunt, & non cognoscunt. Alij enim non cognoscuntur à Deo, & illum cognoscunt. Hi sunt Spiritus Angelici. Alij nec cognoscuntur à Deo, nec illum cognoscunt. Hi sunt pauperes, quos necessitas ad incitas redegit, quos cum Deus non nōrit, vt dicaret, illi è contra nosse Deum nolunt, vt illi suâ inopiâ seruiant. Alij cogniti sunt, sed non cognoscunt, diuites puta seculi, qui Deum offendunt facultatibus, quibus illos cumulat. Alij sunt incogniti, & cognoscunt, pauperes, inquam, qui Deum, à quo in egestatem adducti sunt, in medio, inopiæ suæ, & mendicitatis, amant, colunt, obseruant. Dicit nunc Dominus, ex his quatuor hominum generibus soli mihi probantur postremi: *Pe-*

populus, quem non cognovi, servavit mihi. Qui me inter rerum necessariorum inopiam colit, cum à me ignorari videatur, quod bona huius vitæ nulli illi submittam, is mihi pergratus est, quia ut volo, amat, etenim *non esset magna perfectionis, si populus à Deo cognitus servaret illi, cum verò incognitus illi servat, & in auditu auris obediat, magna laudi adscribendum est.* Quod Angeli Deo serviant, non magnum illud, sed quod populus incognitus servierit, & in auditu auris obedierit, hoc illi summè probatur. Cur ita? Quoniam *Angeli vident, audiunt homines.* Amare verò, nec videre, id præclarum est, quod indè noscatur, amorem ex solo amore nasci, & dilectionem ex se ipsa oriri. Hoc ergo *magna laudi adscribendum est, hunc enim Deus maxime amat, qui minime lucri avidus est, amorem.*

D. Ioannes Chrysostomus hom. 89. in Matth. querit utrum laudabilius sit, Christum ne ipsum, si is cuiusquam fores pauper imploraret, pascere, aut sub tectum hospitem colligere, an alteri cuius mendico, ex nomine & amore Christi annonam ministrare. Rideat fortè quispiam hanc sancti Doctoris interrogationem, communi enim nostrâ opinionione augustius aliquid, maiusq; videtur, Christo alimoniam præbere, quam pauperi eam ex illo flagitanti ministrare. At Chrysostomus vult nos perperam respondisse, quoniam *non est aequale ipsum Dominum præsentem alere, cuius præsentia vel lapideum ad se animum attraheret, & propter eius verba duntaxat pauperes & mendicos alere, quippe tunc etiam ipsa facies & dignitas præsentis, quæcum videretur, parturit quod facis, modo autem & universa hæc liberalitatis, & misericordie tua sunt.* Hæc ille ibi. Si quis ipsum Christum coram videret, is, quamquam adamantinū cor in chalybeo pectore haberet, non dubitaret omnia sua semel erogare: ac pauperem, qui tua per Christi nomen viscera appellat, alere, ac pascere, ea magis sincera charitas est. A paupere enim nihil speratur: & benefacere, neq; respectum vilius ad lucrum habere, ipsum est quod Deus gratissimum, antiquissimumq; habet. Nam ubi questus irrepat, non multam laudem beneficentia meretur.

Edictum contra carnem & sanguinem tale quoddam promulgabat Christus Matth. 16. 24. Luc. 9. 23. *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* S. Ambrosius expendit hæc tam aride & asperè, ut videatur, dicta, *Crucem se figat, neget se, ac sequatur me, si quis meus vult esse discipulus.* Nonne aptius lo-

cutus fuisset, si addidisset, habere quietis æternæ laurum, ijs paratam & destinatam, quæ eos coronaturus sit, qui illum secuti fuerint, & carnem suam poenitentiae exercitatione, & afflictatione emaciarent? Negat D. Ambrosius id vel satis commodè dictum fore, eò quod *imitatores Christi non propter spem boni sunt, sed pro amore virtutis.* Sic ille in Plat. 72. Qui bene excultus est disciplinâ coelesti, is Christum sequi, ac mores illius æmulari debet sine respectu gloriæ, sine attentione ad præmium. Videmus namq; eos, qui hodie illum sequebantur, *quia videbant signa &c.* non commendari, solos autem prædicari discipulos, qui ipsum propter ipsum, eiusq; amorem sequebantur, hæc enim illi maximè probatur, & summè carus est.

PERIOCHA IV.

Ut manducent hi.

Furtum committit Superior, quisquis suam subditis providentiam negat, quod hæc sit illius tam propria, ut vel è sepulchro curare salutem eorum, solitus debeat.

Solicitem habuit Redemptorem nostrum annona, quæ ad victum turbæ suppeteret, itaque cum Apostolis suis deliberabat, unde panis, depellendæ famelicorum esuriei necessarius coëmi posset, ut tali exemplo institueret Superiores, quantâ vigilantia, & sollicitudine prospicere debeant sibi subditorum necessitatibus, ut ijs remedium adferant.

Pulchrum huius rei specimen habent in ipso Deo, qui, teste Guerrico Abbate, tam immodicè atque effusè liberalis est erga suas creaturas, ut penè prodigum illum appellare possè videamur. *O Deum, si fas est dicere, prodigum sui præ desiderio hominis!* exclamat ille serm. 1. de Spir. sancto, nec enim satis fuit Deo Patri Filium suum dedisse vîbus hominum, nisi commodis eorundem submitteret quoq; Spiritum sanctum, nec lapidem prætermitteret, quem pro creaturarum suarum salute non moveret.

Atq; illa Dei sollicitudo eò progreditur, ut dicat S. Anastasius Sinaita lib. 2. de rect. fid. dogmatib. *In suis Deus expenditur creaturis, ut magis illarum, quam suusmet videatur, idque pro cura & studio, quo illis prospicit, ac pro vigilantia, quâ remedio illarum anxius attendit.* Ad hunc modum debent superiores se expendere in vîus, & emolumentum suorum subditorum, quo enim die præfectura illis

traditur, eo desinunt esse sui ipsorum, atque in illorum potestatem transeunt, quorum curam susceperunt.

Sic dicit Hugo Cardinalis de Apostolis non habuisse membrum, quod non esset consecratum maiori bono, & incremento Ecclesie, cuius erant Principes. *Christi mysteria in Apostolis abundabant*, inquit ille in Prol. in Lucam, *& ideo redundabant per manus elemosynæ, per oculos lachrymæ, per ora preces, & instructiones*. Manus, pedes, oculos, linguam, intellectum, omnes animæ facultates, & quicquid in eis reliquum, id totum vertebant in usum mundi, arbitrati id sui muneris esse, ut tanquam patres & pastores omnium, salutem omnium omnibus viribus luderent. Eam ob rem, inquit S. Antiochus hom. 111. *debet pastor esse totus mens, & oculus, & ne una quidem conceditur sibi pecudum reijcula fiat, & indigna, quæ recipiatur à Domino*. Multa hic vir sanctus exigit, ante omnia istud, ut pastor sit totus mens, ubi postulare impossibilia videtur, nam pes, & manus mentis impotens sunt, & cæterorum membrorum talium nullum uti ratione potest. Quid ergo in Prælato desiderat Antiochus, ut totus mens sit, quando id fieri nequit? Ut intelligeremus, superiorem ex officio sui munere teneri quodammodo ad maiora viribus, ut plius conetur, quam possit. Graui scilicet oneri humeros subijcit, qui Prælationis honori. *Totus debet esse oculus*, ut tanquam Argus vigilans ante ac retro sit peroculatus, & præterita recogitet, & futura prospiciat, præsentia curet, ac futura disponat, sequæ sibi neget, & subditis impendat.

Matthæi 6. 22. ait Christus: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit*. De quo hæc dixerit Christus? S. Gregorius Nazianzenus Epist. 18. ait, locutum de Prælati, qui sint oculi, quibus corpus politicum regitur, facies, quibus ducitur, soles, quibus illustratur. Cur verò Prælati oculis conferuntur? Ego quidem existimo propterea factum, quod oculi, ut obseruauit Magnus Basilus in Hexam. *cum cætera videant, se non vident*. Quod ergo Prælati vocantur oculi, ea appellatione commonentur, ut faciant quod oculi, & cætera spectent, se minime videant, subditorum curam magnam, sui ne memoriam quidem habeant, attendant ouibus, salutem earum inuigilent, sua verò commoda non querant.

Bonus Prælati, quod supra ex Isaia indicaui, debet esse medicus, ut ob id quidam præfecturam adire rogatus, detrectarit munus, quod esset medicinæ imperitus, dicens: *Non sum medicus, no-*

lite me constituere Principem populi. Quid verò agere oportet medicum, eum, cui curæ est æger, & quibus remedijs uti debet, ut infirmum sospitet? Respondet Celsus lib. 3. cap. 6. *Medicus neque in tenebris, neque à capite ægri debet residere, sed illustri loco aduersus eum. Sit omnes notæ ex vultu quoque cubantis prospiciat*. Scilicet, ut nec motus aliquis decumbentis ægri, nec accidens quales, aut quantum illudcunque prætereat Medicum, ex quo in notitiam infirmitatis, & opportuni remedij peruenire queat, ut totus erga totum languidum occupetur Medicus, itaque neque in tenebris, neque à capite ægri debet residere, sed illustri loco.

Non se includere, non abscondere, neque nimium quantum imperiosus, aut gravis esse, sed in loco patiente, & conspicuo semper versari debet Prælati, ut omnibus succurrat, consoletur tristes, animet debiles, reprimat elatos, omniaque subditorum facta & infecta, denique omnes mores & motus magnam curam ac studio atbitretur, ut omnium salutem necessarijs remedijs subueniat.

Furtum enim facit Prælati (quod nostræ Perioche titulus habet) qui suam subditis providentiam denegat, quod magis sit illorum, quam sui ipsius.

Circa mortem Iudæ cogitare cepti, quatuorobrem laqueo vitam sibi ademerit, sui ipsius carnis ex factus. *Suspensus crepit medicus*, inquit Lucas in Actis cap. 1. v. 18. Solent id mortis supplicium fures subire, ut induti laqueum exinguantur. Iudas fur erat, & loculos habebat, ait S. Ioannes 12. 6. Rem Christi familiarem dispensabat, & expilabat, dignus ob id suspendio, sed alio maiore furto magis talem mortem promeritus. Quale hoc sit furtum: Respondet S. Greg. Nissenus hom. 14. in Cant. *Iudas ille miserandus ac miser auaritiæ labem non abrasit, sed ipse suscipiens fur factus est*. Obscura verba, & quæ difficilem habent explicationem. Quid enim voluit magnus Nissenus, cum ait, quod Iudas sui ipsius fur factus fuit? Quomodo furari seipsum potuit? Si numis alienis artulisse manus dixisset, pronum erat intelligere, qui fur esse poterat. Sed sui ipsius fur! Non obuium, nec facile dictum, cur sic dictum. Sed videte tamen quam illustrem id sensum habeat. Nonne diximus, quo die quisquam Prælati constituitur, eo alienari à se ipso, ut deinceps non suus sit, sed subditorum? Iudam Christus cum Apostolum nominauit, Prælatum fecit. Is verò, ut erat auarus, & peruersus Apostolus, suo priuato bono attendebat, non publico & communi. Ergo cum se, qui suus non erat, utebatur, commodis proprijs se impendit.

se impendebat, non publicis, sui ipsius fur erat, sibi scilicet rem alienam usurpans, ut pereleganter dixerit Nissenus: *Sui ipsius fur factus est.* Itaque ob tale furtum magis quam ob alia eam mortem merebatur, sui enim ipsius fur factus, famosissimus simul omnium, quotquot vnquam visi, fur factus est. Videat ergo superior, quam sollicitè se expendere in vsum subditorum debeat.

Tanto autem id opere fieri debet, ut vel terræ illatus, atque in ipso tumulto non sit prorsum ab ea cura immunis. Nec enim sine magno mysterio decreuit Ecclesia, ut sacerdotes locentur in sepulchris facie versus populum, ut habet Rituale Pauli V. cum seculares verso ad altare vultu deponantur.

Singularis sanè cæremonia! Quare verò sacerdotes secus ac seculares conduunt? Quid illud vult significare Ecclesia mater nostra, cum iubet, ut sacerdotes reponantur facie versus populum? Hoc nempè, quod tanta esse debeat sacerdotis erga populum cura, tantæque vigilantia salutis, & remedio illius attendere, ut ea res etiam terræ illatum habeat sollicitum, ut quanquam humo & saxo obrutus, inde tamen relicto gregi prospiciat, ut cura gregis superstes sit vitæ. Huc spectat id, quod de se ipso D. Greg. Nazianzenus memorat, se à Basilio nuper defuncto per somnum obiurgari, quoties vel leuiter impingeret: *Abasilio nunc quoque per nocturnas visiones admoneror, & castigor, si quando ab officio recessero.* Sic ille Orat. 20. Nimirum humo iniecta licet contextus Magnus Basilius non posuerat curam Nazianzeni, qui vitam, eaque re non integerrimi amici tantum, verum & per uigilias pastoris partes exequabatur.

PERIOCHA V.

Acceptit panes.

Vt aleret turbam, accepit in manus panem Christus, nempè vult intelligamus, omnia bona nostra ab illis descendere.

Vnit Christus in manus panum alimoniam, quam præbiturus erat turbæ, ut cum inde exirent auctiores, abundè quoque exsaturarent homines. Sed quid necessum habuit sumere in manus panem, quem multiplicare volebat, quando in manibus Apostolorum facere id incrementum, & miraculum poterat? Poterat sanè inter Apostolorum manus idem operari prodigium, sed in suas manus sumere panem voluit, ut intelligamus, à li-

beralissimis illis manibus venire omnia bona nostra, neque accepta ea feramus vel industriæ alienæ, vel diligentia propriæ.

Quærit Hugo de S. Victore, cur Deus hominem in campo Damasceno finxit, atque inde in paradisum transtulit? Sic enim habes Gen. 2. 15. *Tulit Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis.* Sarius factum videtur, si intra paradisum creatus fuisset, ut suam etiam à tam nobili, & voluptuoso loco haberet homo dignitatem ac magnitudinem. Respondet Hugo: *In tali loco, & talibus referro delictis positus est homo, non creatus, quatenus beneficium Dei non natura imputaret, sed gratia.* Hæc ille in Genesin. Si Adamus intra paradysi amœna, & illas aprici horti delicias formatus fuisset, naturæ suæ debitum suspicari posuisset, quod inter voluptates aiebat, ut verò Dei vnus beneficio id solum tribueret, in sterili, arido, incultoq; solo eum finxit, ut ad præstantiorem, iucundioremq; & feraciorem locum delatus intelligeret, id se gratiæ adeptum, non promeritum.

Diuinus Propheta, cum de largitate, & generositate, quæ Deus creaturis suis subuenit, ageret, inquebat Psal. 103. 28. 29. *Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate, auertente autem te faciem, turbabuntur.* Quare vult Deus omnia turbare, ac misceri, cum tergum obuertens videndi sui copiam negat? Dicit S. Prosper: *Vt hanc bonitatem de super accepisse se nouerint, nonnunquam Dominus auertit faciem suam, & qui videbatur plenus bonitate, turbatur, ut per subitam inopiam intelligat, illam boni abundantiam non sibi fuisse de proprio, sed à Patre luminum descendisse, illumque boni omnis authorem agnoscat, & adoret.*

Terram, ut est in primo cap. libri Gen. herbas, flores, arbores, plantas ante produxit Deus, quam Solem, Lunam, Stellas. Quo mysterio id factum? Fortean eo, ut indicaretur esse nobiliorem, præstantiorem Cælo, ac syderibus Terram, ut propterea etiam origine priorem esse voluerit? Respondet Philo lib. de opificio mundi: *Recurrant mentibus ad primam huius vniuersitatis generationem, meminerintq; ante Solem & Lunam omnigenas stirpes, omnigenosq; fructus è terra productos, atque ita sibi persuadeant, & in posterum eam propagaturam eos cælestis Patris arbitrato, quoties ei placuerit, non expectato cæli fauore, cui dedit quidem potentiam, sed non liberam.* Ire obuiam quorundam seu malitiæ, seu ignorantia Deus voluit, qui affirmabant, terram, & quidquid in eâ, suam habere à Cælo, Sole, Lunâ,

Lunà, Astris originem, à quo errore vt eos absolueret, prius terram cum suis plantis condidit, post illa cœlum excitauit & sydera, vt certo inditio esset, terram, & omnem ornatum eius à Deo esse oriunda, & ab ipsius manibus profecta.

Quidam modernus, sed grauis author (Pineda in Iob cap. 16. v. 13.) hæsitauit, nec de nihilo, quare Deus vires Samsonis magis in capillis, quam alià quauis parte corporis constituere voluerit? Habuille autem in capillis positas, ipsius affirmavit, Iud. 16. v. 17. dicens: *Si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea, erogq; sicut ceteri hominum.* Nonne robur in lacertis, humeris, pectore melius repositum, quam in parte tam imbecillâ fuisset? Author, quem indicauit, peculiari Dei providentiæ adscribit, quod tantæ fortitudinis tam ingens robur in parte tam debili collocatum fuit: *Vt illam suis lacertis nunquam tribueret, immò potius perpetuo agnosceret, illum acceptam diuinitus, illam Deus ret, & partem corporis omnium tenuissima, atque inconstantissima alligatam soluit,* inquit ille. Non vult Deus, vt sibi quis tribuat bona, quæ habet, seu illâ animæ, seu corporis, seu naturæ, seu fortunæ, sed vt in illum vt primum fontem omnis boni referantur.

Dignum diligenti consideratione est, quòd Christus, quando cum Nicodemio post alia de baptismo differebat, huius tam præcisam adstruebat necessitatem, vt citra eum nemo vitam adire æternam posset, dicens: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei;* Ioan. 3. 5. Notandum, quod hoc loco Christus de Sacramento locutus non commemorat ministri, sine quo Sacramentum baptismi ministrari non potest. Quare ministrum tacitum præterit? Respondet Algerus lib. 9. de Sacrament. cap. 5. *De ministro tacuit, quia de tanta gratia nihil ad eos attingere videretur.* Vt gratiæ, quæ per baptismum confertur, qui est, idem solus haberetur Author Deus, baptismi ministrum tacuit, ne quis talis gratiæ partem aliquam in illum referendam putaret.

Ex sacra Scripturâ constat, nullam fuisse cuiusquam vel arboris, vel plantæ, vel herbæ naturam, aut proprietatem, quam non pernorit Salomon. De illo sic habes 3. Reg. 4. 32. *Disputauit super lignis, à Cedro, quæ est in Libano, & quæ ad hyssopum, quæ egreditur de pariete;* quod difficile intelligitur, in libris enim, quos Salomon nobis reliquit, nihil horum reperimus, quæ hic Scriptura memorat.

Eusebius Cæsariensis apud Anastasium Nissenum

q. 36. affirmat, multos relictos à Salomone libros, in quibus arborum, aromatum, herbarum, taliumq; rerum secretas & particulares contra omnem morbum & dolorem, qui afficere hominem potest, virtutes aperuit, quos rex sanctus Ezechias omnes exusserit, *propterea quòd morborum medelas inde acciperet populus, & nihil faceret à Deo petere curationes.* Quoties quis infirmabatur, ad secreta mox herbarum accurrebat, indeque petens remedium, Dei non recordabatur, ac totam virtuti herbarum tribuebat salutem, non causæ primæ. Eam ob rem pio zelo incitatus sanctus rex Ezechias incendio absumpsit libros Salomonis, quos de talium rerum proprietatibus conscripserat, sciebat nimirum & voluntatis diuinæ, & nostræ obligationis esse, illum omnis boni, totiusq; gratiæ habere autorem.

Hæc doctrina digna est, quæ penitissimis omnium cordibus imprimatur, illorum præcipue, quos maioribus donis, & potioribus beneficijs liberales Dei manus cumulârunt, qui cogitare debent, omnia inde deriuari, nihil esse suum. Diues & copiosus commodat sibi datas facultates suas consideret. Sapiens & doctus aduertat, ab illo, qui scit & comprehendit omnia, sibi concessum, si quid præ alijs nouit. Ita de suis quisque gratijs cogitet, quas à Domini manibus accepit.

PERIOCHA VI.

Distribuit discumbentibus.

Sanctitatem ministri nihil aliud magis commendat, quàm si domini sui facultates ita procuret ac verjet, vt nihil manibus adhærescat.

Christus, vt est apud S. Ioannem, *distribuit discumbentibus*, qui illum sequebantur. Quod in textu Græco apud Euthymium, S. Cyrillum sic habet: *Distribuit Discipulis, Discipuli verò discumbentibus.* Verumq; fieri potuit, inquit Cardinalis Tolerus. Sed quare panem Discipulis dedit? Vt integritatem illorum, probitatemq; commendaret. Videmus enim quòd post dispersitos in victum turbæ panes iussi sunt colligere, *quæ superauerunt fragmenta*, vt inditio sit, non curasse ea sibi reservare, nec manibus, quibus tractârunt panem, quicquam adhæsisse. Non est aliud, quod ita magnificet sanctitatem, & conscientiam commendet ministri, quàm si nihil adhærescat illius manibus earum rerum, quas à Dominiis suis procurandas accepit.

Notate

Notate. S. Augustinus ait, Beselel, & Oliab, ceterosq; illorum socios, qui arcam tabernaculi, & quæcunq; ad illam spectabant, fecerunt, non solum peritorum artificium loco habendos, vt quibus *Domini dedit sapientiam & intellectum, & scirent fabre operari*, telle Moysè Exod. 36. sed etiam probitatis & sanctitatis nomine, tanquam integerrimæ conscientie homines, suspiciendos. *Notandum, quod operum effectores sancti quoq; moribus erant*, inquit Magnus Augustinus. Vnde verò collegit ille, fuisse eos Arcæ fabros sanctos? Fabreficiebat Arca, & tabernaculum, & reliqua illius ex his, quæ deuoti Hebraei offerebant, quorum quisq; pro sua facultate huc corrogabat, & deferebat Moysi, isq; opificibus Beselel & Oliab tradidit omnia donaria filiorum Israël. Tam largè autem, copiosèq; ab omnibus certatim conferebantur ab Israëlitis, quæ ad concinandam arcam spectabant, vt ipsi opifices dicerent: *Plus offert populus, quam necessarium est*, iube sis itaq; Moyses, vt offerendi modum ac finem faciat, sperat enim monilium, vnionum, numorum copia, opus, quod insu tuo molimur. Dicit nunc Augustinus: *Hi sancti quoq; moribus erant*, nec arte suâ tantum benè excoli. Vnde verò sanctitatem illorum, Doctor benedicte, arbitraris? hoc enim nosse cupinus, hoc à te, vt dicas, expectamus. Vnde dicitis? Sancti erant, *nam poterant, si uellent, multa auferre*, nec uoluerunt, proinde sanctos eos pronuntio, nec enim grauius, indubitatiuq; sanctitatis testimonium minister quisquam habere potest, quam si rerum domini sui, quas tractat, nihil manibus, quibus versat, adhareseat. *Such einer heut ent solchen Schneider / Wälder / ic.*

Observauit D. Greg. Nissenus, nullam corporis Sponsi partem, præter vnas manus, similem pronuntiaci eius capiti. De capite sic dicitur: *Caput eius aurum optimum*; Cant. 5. 11. De manibus verò: *Manus illius tornatis aurea*; ibid. v. 14. Caput itaq; Sponsi aurum, manus aureæ. Quare manus aureæ præ dentibus, ore, labijs, maxillis, & partibus corporis cæteris? Varia corporis Sponsi membra sensu mystico designant diuersa officia, quæ fideles obtinent in Ecclesia, inquit Nissenus hom. 14. in Cant. Quid manus denotant? Eos adumbrant, ait S. Doctor, qui bona Ecclesiæ distribuunt, ac dispensant, dispersit enim peculiare manuum est officium. De his ergo manibus dicitur, esse aureas, maximeq; similes capiti, quod est Christus: *Caput aurum, manus aurea*. Ecur verò manus magis germanæ capiti, quam partes reliquæ? Quare! Quia

Tom. I,

tornatiles, plena hyacinthis, quanquam adamantibus, rubinis, sapphitis, smaragdīs, & id genus margaritis alijs affluant, ad toronum tamen velut elaboratæ tam sunt tersæ ac læues, inquit Nissenus, vt talium cimeliorum nihil eis adhareseat. Talibus ergo partibus hoc præ alijs laudis detur, quod similitudine caput Sponsi referant, illarumq; cum capite asinitas citius innotescat, ministri enim, qui dominorum suorum facultates crebris manibus tractant sic, vt nihil ad eas ex omnibus adhareseat, ij sine ulteriori disquisitione aurei, dominisq; suis omnium cæterorum domesticorum simillimi pronuntiaci possunt, ac debent. *Such mir einer heut ein solchen Geistlichen / oder Weltlichen Rentmaister.*

Samaritæ pro suorum scelerum merito, Dei permissu, captiui in Assyriam abducti fuere. Adduxit autem Rex Assyriorum suarum ditionum homines, & collocauit eos in ciuitatibus Samaria pro filiis Israël; 4. Reg. 17. 24. Cumq; ibi habitare cepissent, atq; ex lege terræ vero Deo adorationis cultum pendere deberent, non timuerunt Deum, sed in nupera sua idololatria perseuerarunt. Quorum impietatem vt plecteret Dominus, quid egit? *Immisit in eos Deus leones, qui interfecerunt eos*, neq; occisorum tamen cadauera deuorabant. Quam suorum stragem cum superflites Assyrij viderent, nuntiârunt Regi ferè in hæc verba: *Gentes, quas transulisti, & habitare fecisti in ciuitatibus Samaria, ignorant legitima Dei terra, & immisit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos.*

Abulensis in hoc caput quaestio 13. sic habet: *Quomodo cognouerunt gentes ista, leones esse immisos à Deo? Qua ex re æstimârunt illos iustitiæ Dei ministros? Respondet: Quia leones isti occidebant viros & feminas, & nullius cadaver comedeant.* Indè ergo agnoscebant Assyrij Deo ministrare leones, quod quanquam voracissima animalia essent, & explendæ ingluuiei suæ paratam copiam haberent, non depascebantur tamen cadauera hominum, quos interemerant. A tali caractere quisquis verus Dei minister dignosci potest, si bonorum, quorum curam gerit, nihil hæreat manibus, quibus tractat. *Die Heren Commissarij verbrennen der armen Sunder Leiber / fressen ihr Guter / dæmonis, non Dei ministri.*

Cum Tribus Israël terram promissionis hereditario iam adirent, singulisq; sua officia iniungerentur, Tribus Simeon scriba populi erat. Cardinalis Cicerani in c. 49. Genes. ea est observatio. Quid causæ fuerit, quare huic potissimum Tribui illud Scribæ ministe-

ministerium, quod tantam requirit fidelitatem, & manuum integritatem, demandandum putarint? Idem Cardinalis causam subindicasse videtur, cum ait: *Sortem non habuit in distributione terra promissionis.* Cum vniuersa per singulas Tribus terra di-deretur, vna Simeonis Tribus, contra ac alia, noluit portionem terræ, sed cum regia Tribu Iuda vixit. Populus itaq; hæc apud se reputabat: Quæ tam generoso animo renuntia parti terræ, quam obtinere poterat, ea meritò fungatur Scribæ munere, quod tantam manuum munditiem desiderat. Hic nimirum semper optimus minister fuerit, cui sunt absq; glutine aut pice manus, vt ne faciliè quicquam eis adhærescat. Ob id ergo Tribus Simeonis scriba populi erat. *Euch einr heut solche Schreiber/Notarien / Procuratoren.*

In lib. Iosue q. 14. seiscitur Theodoretus, cur vnus inter veteris Testamenti Patriarchas Iosue maximè Christum Redemptorem nostrum expresserit, cuius non solum actiones præfigurauit, sed nomen quoq; prætulit, *Iosue seu Iesus*, quemadmodum & ille, dictus. Causam acutissimus Theodoretus eam assignat, quòd *extremam expertus est inopiam, ita vt ne domum quidem haberet.* Quamuis ille reliquis Tribubus suam cuiq; terræ Promissionis partem designauit, ac distribuit, sibi tamen nihil inde referuauit, atq; in tantam sponte incidit egestatem, vt nec palmum terræ haberet proprium, neque ædes suas, in quibus degeret. Ac supremus licet in populo Dux belli esset, nullus tamen illo tenuior in toto exercitu stipendiarius erat. *Euch mir ein solchen Kiregs Obristen zu diesen Zeiten.* Vir ergo tam singularis & insignis, qui inter manus habebat facultates, bona, opes, possessiones totius populi Israëliti, & sibi tam nihil inde vsurpabat, vt pauperissimus esset, *extremam expertus inopiam*, minister tam fidus & integer, is sit prototypus Christi, talis verò prototypus, vt etiam nomen eius præferat, & præsignet. Iesusq; appelletur, velut & Saluator noster dictus fuit, nec enim alio luculentiore testimonio suam asserere sanctitatem minister quispotest, quam si minimè piceis sit manibus, vt nihil ijs hæreat, bonorum, quæ tractat, & procurat.

PERIOCHA VII.

Colligite fragmenta.

Ea inssione docuit Christus dissipari sua liberaliter, non dissipare inutiliter.

Vis non admirabitur hanc Christi actionem, qui immensam eius alioquin exploratam habet liberalitatem, quòd legi referuariq; mense reliquias iubet, dicens: *Colligite quæ superauerunt fragmenta.* Quorū istud, Domine? *Ne pereant*, inquit. At qui tanta cum facilitate multiplicauit, auxitq; panem, quid huic necessum est colligere, & seruare? Aut quid eius refert, tamen si fragmenta pereant? Haud dubium eo consilio residuum colligere panem Saluator noster iussit, vt nos inde disceremus, quem distribuendorum bonorum, facultatumque nostrarum erogandarum modum obseruare debeamus. Manifestum est, Christum, qui est ipsa totius sacritas mundi, non eguisse pane illo residuo. Colligi ergo illum, & seruari iussit, vt nos doceret, esse liberales, sed non prodigos, nec enim bene fit, si inaniter perdat, quod vsui esse potest. Ea itaq; seruandi mundi, non eguisse pane illo residuo. Colligi ergo illum, & seruari iussit, vt nos doceret, esse liberales, sed non prodigos, nec enim bene fit, si inaniter perdat, quod vsui esse potest. Ea itaq; seruandi mundi, non eguisse pane illo residuo. Colligi ergo illum, & seruari iussit, vt nos doceret, esse liberales, sed non prodigos, nec enim bene fit, si inaniter perdat, quod vsui esse potest. Ea itaq; seruandi mundi, non eguisse pane illo residuo.

Observauit S. Ambrosius, Noë mox à cataclysmo, postquam cum suis ab Arca liber digressus fuit, ante omnia agriculturam exercuisse, de quo Scriptor sacer Gen. 9. 20. *Capit Noë vir agricola exercere terram, & plantauit vineam.* In quibus illud mouit B. Ambrosium, quare scriptura Noë, & non item Deum auctorem vineæ facit. Quando autem Noë vir (vt dictum) agricola fuit, triticumque, & hordeum, & cætera victui humano necessaria frumenta seuit, cur non talium rerum æquè ac vitis, seu vineæ author prodatur? Respondet eleganter S. Ambrosius, Deum à Scriptura designari auctorem tritici, hordei, filiginis, sine quibus vita hæc sustentari non potest, non autem vini, quo sine commode transigi potest, vt indicaret, non esse inuentorem, neq; amicū superfluum, sed mediocritatis, & ordinati, calligatq; victus doctore, itaque sibi vult accepta referri necessaria, quæcunq; vsus vitæ postulat, non superuacanea, quæ intemperans libido, & immoderata voluptas requirit: *Necessarij fructus sunt tritici & hordei, sine quibus viuere non possumus, vinum autem solaparium, & causâ delectationis datum, ideo Noë sibi magis hoc, quod secundum erat, quam quod primum est, vendicans.* Sic ille. de Noë & Arca c. 29.

Proditor Iudas innocentem magistrum suum triginta argenteis perfidiosè vendidit. Cumq; gravitatem sceleris, quod admitterat, agnouisset, desperans veniam, & confessus crimen, aiebat, innoxium esse sanguinem, quem vendiderat, itaque præsum-

eius

ei us principibus sacerdotum obtulit, eisq; refutantibus, in templum proiecit. Deliberabatur inter sacerdotes, quoniam ea vertenda pecunia, dictumq; non decere gazophilatio inferri eam, quæ pretium sanguinis esset, demum verò decretum, ut ager humanis peregrinis inde coëmeretur. S. Augustinus cogitare cepit, quid hoc sit mysterij, quod sanguinis Christi pretio egenorum, & pauperum peregrinorum empta est sepultura, atq; in rem istam ita pronuntiat serm. 129 de temp. *Prouidentia Dei factum puto, ut pretium Saluatoris non peccatoribus sumptum prabeat, sed peregrinis requiem subministret, non sa-
erilegis sit ad luxum, sed defunctis sit ad sepulchrum.* Vñus Dei hoc habet: ut nihil, quod vsui esse possit, abiciat.

Inter varia nomina, quibus se Sponsus ac Sponsa inuicem appellanc, vñum est fontis, quo mutuo vocant. Ac Sponsa quidem Sponsus dicit, *Fons signatus*, Cant. 5. 12. tanquam dicat: Sis, velim, fons, Sponsa mea, at sigillo obfirmatus. Vbi illam Sponsus ex hac parte magnificam, ac diuitem facere, cum vberem fontem dicit, atq; ex altera vtramque laudem negare illi videtur, cum esse ob signatum fontem iubet. At si fons, quomodo signatus? Si verò signatus, quomodo fons? Respondet aptè ad rem præsentem antiquus Psellus, fontem signatum dictam Sponsam, ut intelligeret, non semper procurare, non semper fundere aquarum suarum crystallos debere, sed moderatè, quibus conuenit, atq; ut decet. Itaq; cum *fons signatus* appellatur, tale est ac si dictum fuisset: *Neg, aquas temere profundis tuas, sed fideles sitientes putas*; non prodigi fortuitò, aut sine modo Sponsa mea aquas suas, sed eas cum prudenti moderamine parè dispensat ijs, quorum vñibus seruiunt. Deus nempe liberalitatem amat, sed non profusione.

Mox Sponsa: Faciam quod iubes, inquit, quando tu mihi huius rei præclarum de te præbes exemplum, qui es *fons hortorum*. At videtur non satis prudenter egisse Sponsa, quod superum sponsum suum vocauit fontem hortorum. Nam ad amplificandum impetum procurentium aquarum illius apertis mare, aut præceps, abundumq; flumen, aut certè camporum fontem nuncupasset, sed quod fontem hortorum dixit, angustasse illius potentiam, detraxisse de magnitudine videtur? Respondet deuotè Psellus, qui dicit, quod magno mysterio Christus fons, non ruris, aut camporum, sed hortorum appellatus fuit, tanquam de illo dictum sit: *Latices suos non frustra spargit, sed diuinas plantas, ni-*

mirum fideles rigat. Qui ruri manant fontes, ij aquas suas plurimum inutiliter profundunt, secus ac hortorum fontes, qui rigant plantas, augent flores, multiplicant fructus, ut nihil aquarum sit sine certo vsu, & emolumento. Ita Christus fons est hortorum, non camporum, quia liberalitatem amat, non prodigalitatē. Vult expendi facultates, distribui bona, sed ad mensuram, & cum moderamine, vult hortos rigemus, non campos, vult dispergamus, non disperdamus.

Huc spectat illud curiosi cuiusdam hieroglyphicum, qui ut hoc doceret, quod tota Periocha toties diximus, vocale horologium produxit, cum hac adscriptione: *Hoc fac*; id est, si rectum in dando modum cupis seruare, imitare eum, quo dat sonos horologium. Quid verò horologium? Horis singulis dat sonos, sed iusto ordine. Sic faciat, quisquis debite vult dare. Der horas omnes, sed quo modo horologium, det horis, si potest, omnibus, sed ordinatè, cum mensura & moderamine.

Postquam vitæ decessit author vitæ deuotæ quædam mulieres, illius, dum viueret, doctrinam sequi solitæ, defuncti etiam non voluerunt abjicere memoriam, itaq; *emerunt aromata, & venientes vnguerent Iesum*, Marc. 16. 1. & pro nobilium more diuinum cadauer curarent. S. Bernardus inquit, quid causæ sit, quod Christus, postquam coëmpta iam erant aromata, noluit, ut piæ mulieres, quod cogitarent, opere explerent. Videte nempe deluisse earum deuotionem, deestimasse pietatem, cum non permisit, ut sumptus aromatum in sacri Corporis sui vsu, quod illarum erat votum, verterentur. Respondet tamen D. Bernardus, nec risisse deuotionem sanctarum mulierum, nec spreuisse affectum, cum sacrum Corpus suum vngi recusauit, sed docuisse illas tunc, ac nos deinceps, quem seruare modum in erogandis opibus nostris debeamus. *Renunt vngit*, inquit ille serm. 12. in Cant. *sed parcens, non spernens, non recusans obsequium, sed referuans proficuum.* Nihil commodabant sacro eius cadaveri illa aromata, alteri ergò occasione seruari ea maluit, quando magis ex vsu esse possent, qui vult nos liberales, sed non prodigos. Et quis magis liberalis, aut magnificus, quam Christus! De illo tamen S. Cyrillus Prologo cateches. ait: *Sponsus liberalis est, sed tamen discretus*, ut ab ipsius prolixitate nostra sibi mensuram largitas sumat, & discamus ab illo rectè esse liberales.

P E R I O C H A V I I I.

Vt facerent eum regem.

Ipse sibi ruinæ causa est Princeps, qui sua inde lucra captat, unde esse liberalis in alios debebat, qui enim ut præsit, idem ut prosit, est natus.

NON miror, quòd hæc turba voluit sibi Christum Regem constituere, quando illum tam ergà se beneficium viderunt. Et verè quisquis ergà subditos liberalis, idem imperio aptus est, & qui ad faves, is quoq; ad munificentiam nascitur.

Lucæ 12, ita Christus paruulos suos consolabatur: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Vbi meritò notes, quòd vix ea Christus dixerat, quando adiecit: *Vendite, quæ possidetis, & date eleemosynam.* S. Petrus Chrysológus acutè hic obseruat, quòd Christus videtur non consequenter hac vice locutus. Nam is ex hac parte ait, Discipulos à Patre factos reges, *Complacuit dare vobis regnum*, ex alia iubet, *ut vendentes omnia, sibi nihil reseruent, Vendite quæ possidetis.* At si reges sunt, nonné magis è re fuerit, non modò nihil vendere eorum, quæ habent, sed & alia plurima cõemere, quòd sint etiam potentes & opulenti Reges? Certè maiestati & diuitijs non malè conueniet. Responder diuinè Chrysológus, magno mysterio factum, quòd Christus Discipulis, postquàm esse renuntiatos reges dixit, statim omnia vendere, & erogare in pauperes præcepit, ut indicaret, eum, qui rex, aut princeps, aut dominus est, non debere sibi querere, sed alijs dare, non sibi corrogare, sed in alios erogare, non emere ad ornandum suam aulam, sed omnia aulæ suæ vtenilia vendere, & in vsum egenorum subditorum vertere, qui, enim præfecturæ, idem beneficentiæ nascitur. *Est consuetudinis, est animi felicitas, & adscitus ad regnum, quod fuit proprium, quod priuatum, mox parentibus, mox propinquis, mox ciuibus indigentibus liberaliter prorogare, nescit mendicis animo, qui censu functus est, & honore.* Hæc ille serm. 24. sapientissimè.

Ex sancti Ambrosij obseruatione, de qua supra recurrit sermo, qui Christum in crucem egerunt, ij illum ante spoliarunt vestibus, itaq; nudum stipiti fixum exposuerunt. Colligitur id ex S. Marco, qui c. 15. 24. ait: *Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimenta eius;* in quæ D. Ambrosius: *Secundum Marcum milites exuerunt Christum purpurâ, quod*

nec mysterio vacat. Id mysterium alibi ex illo enudauimus, causam facti de meo nunc aliam reddo. Voluit Christus in cruce mori nudus, voluit prius vestibus omnibus exui, quàm vitâ. Propter titulum, quem fastigio crucis imposuerant: *Iesus Nazarenus rex Iudaorum*, Ioan. 19. 19. Hic titulus regem appellabat, principemq; ac monarcham eum, qui ibi tunc moriebatur. Nudus ergò è vita excessit, pauper obiit, ut reges cæteros, ac principes doceret, quales mori debeant, nempe tam egentes, & exhausti; propter erogatas in miseros subditos facultates, ut hoc solum sibi probro ducant, si non prorsum nudi, & bonis omnibus exuti è vita emigrent.

Huic consonat id, quod Abulensis notauit, q. 23. in c. 1. l. 2. Regum, & his verbis reddidit: *Vultio, & coronatio regum fiebat apud fontes, & arbores;* ut Adoniæ iuxta fontem Ragel, Salomonis iuxta fontem Siloe, & Abimeleci iuxta celebratissimam illam quercum: *quæ stabat in Sichem*, Iud. 9. 6. Quid verò mysterij continet, quod huiusmodi regum inaugurationes prope fontes, aut arbores celebrantur? Id factum, ut noui Reges ac Principes admonerentur officij sui, tanquàm proprietates fontium & arborum æmulari iuberentur. Quid faciunt arbores? Alimonix hominum iuges fructus pendunt, viridantium foliorum frondoso conopæo flagrantis æstatis immodicum calorem ab eis prohibent. Quid fontes? Deum perenni scaturigine aquas reddunt, fecundant plantas, & fertiles reddunt campos. *Fons à fundendo dicitur*, inquit Abulensis in c. 1. Gen. quòd semper fundat frigidam, semper exundet, semper aquam liberaliter vertat, & propinet. Quòd ergò reges iuxta fontes, aut arbores coronabantur, tacita admonitio fuit si partes bonorum Principum exequi rectè vellent, imitarentur arbores, erogando suas facultates, bonæ hereditaria, coronam, statumq; omnem in vsum subditorum, & pro arborum conditione inumbrarent, tegerent, ac protegerent eosdem, tum quales fontes beneficia in illos iugi scaturigine profundarent.

Quis nescit solem esse omnium planetarum, astrorum, stellarum Regem & Monarcham? Vix autem illum Deus condidit, quando censu solenni onerauit eo, quem coronis suis ac sceptris imminere cogitare Reges debent. Quòd illud onus, quocum illum regem fecit? Eo, ut lucem suam, splendoremq; in cætera astra, planetas, stellas deriuaret, quod his verbis subnotauit S. Ioannes Damascenus

de fide l. i. c. 7. *Luna à sole lumen suum mutuatur, & nostra inter nos communicare disceremus, & reges intelligerent, non ob id esse soles, ut sibi luceant solis, sed ut eam, quam à Domino habent, lucem in usum subditorum vertant. Hoc nimirum est esse Principes, in Scriptura enim Principes, & liberales eodem nomine vocantur: Nam quod est apud regium Prophetam Psalm. 109. Tecum principium, id alij transulerunt: Tecum Principes; & alij, Tecum liberales, qui enim Principes, ijdem debent dici, & esse liberales, Rex enim, & Princeps, & quisquis dominus ad hoc nascitur, ut sit largus, prolixus, munificus.*

Dicat mihi nonnemo, Nimiam exis à Principibus in subditos munificentiam, & liberalitatem, quod tale est, ac si prodigere opes & copias, profundero patrimonium, totumq; semel exhaurire & conficere statum suadeas. Sed heus tu, quàm malè rem intelligis: Nunquàm corruerunt, nunquàm ære alieno prægrauati sunt status, ob id, quod Principes sua in subditos erogarunt. Immo quòd reges subditorum facultates sibi arrogarunt, & usurparunt, hoc in ruinam regna illorum detraxit, statusq; evertit.

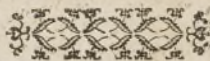
Inuenit Abias Propheta Ieroboam ruri solum, & apprehendens Abias pallium suum nouum scidit in duodecim partes, 3. Reg. 11. 30. Quid eà actione bonus vates portendit; Indicare voluit eo facto id, quod Dominus his verbis enuntiavit: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis. Attenuationem status, imminutionem coronæ, detrimentum facultatum, scissuram regni scissione pallij præmonstrabat Propheta subditus Salomonis. At si interitum, aut diuisionem regni Salomonici prælagire facto volebat, nonnè commodius id pallij Salomonici ac regij scissione, quàm sui ipsius, hoc est, vatis subditi adumbrasset? Quare ergo non potius regis, quam sui subditi pallio manus ætulit? Magno mysterio id fecit, utque inditio esset, quod nunquam occidunt regna, nunquam pereunt reges, aut detrimentum accipiunt ex eo, quod suum pallium partiuntur, suas facultates erogan, suorum statuum prouentus expèdunt, Vnde verò? Indè, quod subditorum res diripiunt, usurpantq; sine iusta necessitate facultates, & in vsus illicitos, superfluos, aut profanos malè vertunt. Hac ratione finem accipiunt regna, conficiuntur monarchiæ, evertuntur status. Itaq; si quem cupidum & avarum regem videris, cum illo actum puta, eiq; qui ad commodum propria conuertit, quæ in subditorum emo-

lumentum transferre debebat, certum denuntiare interitum, & proximam mortem possis.

Difficilem habent sensum ea Isaiæ verba, quibus tempus describit visi à se Dei in Throno, conspèctorumq; Seraphinorum laudes diuinas cantantium. In anno, quo mortuus est rex Ozias, videt Dominum sedentem &c. inquit c. 6. Nam eo anno, ut notauit Abulensis, non obiit diem suum Ozias, sed cum Summi Sacerdotis officium sibi arroganter usurpare, & thus adolere vellet, foedam tantum superbâ fronte excepit lepram. Quare priora Prophetæ verba sic dilucidat Abulensis q. 7. in cap. 16. l. 4. Reg. Anno, quo mortuus est rex Ozias, id est, anno, quo percussus est lepra, & exponunt omnes Doctores, tam Latini, quàm Hebraei. At si Isaias, quæ illo cap. refert, vidit eo anno, quo Ozias Summi Sacerdotis munus inuasit, & impij ausus pœnas dedit, quid est, quod ait, eo anno fuisse mortuum, qui eo anno mortuus non fuit? Aut quid causæ habuit Isaias, ut viuum inter mortuos iam tunc Oziam recenseret?

Ad huius rei enucleationem definiendum, quid mouerit Oziam, ut alienum summi sacerdotis officium usurpare voluerit. Abulensis putat, avaritiâ incitatum fuisse, ut tentare sacrilegium auderet, dicens: Partem reddituum summi sacerdotis Solebat addere redditibus suis, & prouentus regios sacris prouentibus cumulare. Itanè verò! inquit Isaias, Rex Ozias, qui augere bonis subditos ac ditare debebat, is vult eosdem extenuare, & sublati prouentibus ad inopiam redigere, & in suos vsus vertere quod liberaliter in alios erogare debebat, Mortuus est, inter mortuos illum numero, Requiescat in pace. Rex enim cupidus, Princeps sordidus interitui vicinus, præcipitio est proximus. Itaq; Principes, qui suos volunt amplificare status, augere coronas, dilatare imperia, sint liberales, largi, munifici, hac enim ratione, dum simul Deo obsequantur, ac se probent, conseruabunt suam in terris coronam, & in cælis diademate gloriæ gaudebunt.

Ad quam &c.

Feriâ II. post Dominicam IV. in Quadragesima.

Prope erat Pascha Iudeorum. Ioã. 2.

Quæ regius Propheta Psal. 73. multis cum lachrymis cecinit, aut canens elachrymauit: *Quanta malignatus est inimicus in sancto!* ea Euthymius transtulit: *Hec quanta malignatus est inimicus in templo!* quanta scelera hostes Dei in æde illius sacrâ perpetrârunt! ea cantasse & elachrymasse potuit propter id, quod S. Ioannes hodie in templo euenisse ait, quando Christus illud ingressus, Patris sui domum violatam, solum ac thronum profanatum lucris illicitis, dampnatis vsuris, & turpi nundinatione reperit: *Inuenit in templo vendentes boues, & oves, & columbas, & numularios sedentes.* Quæ grauior malitia, quæ maior atrocitas, quàm domum Dei in vile emporium, & infame incontestarum negotiationum forum vertere! Cùmq; illa sanctus rex præuideret, prudenti ac iusto Zelo iustitiæ correptus, dicebat: *Leuam manus tuas in superbiis eorum, & hæc probra hominum pro merito illorum exagita.* Flagellis cædi eos Propheta rogauit: *Leuam manus tuas, ex metaphora eorum dictum est, qui manus in altum tollunt, & verberibus inimicus deiiciant,* inquit Euthymius. Hec egit Christus: *Nam cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo,* ait S. Ioannes. Omnes è templo efflagellauit, vt commuerant. Nos in templo hic agimus, & de templo verba facturi sumus. Id nec commode satis, nec fructuose, quantum par est, fieri potest, nisi me dicentem exoccupatis animis, & vacuis auribus excipiat. Attendite.

P E R I O C H A I.

Inuenit in templo vendentes.

Si in securitate periclitari possumus, quomodo inter pericula tuti esse queamus?

I Tane verò in sacro Dei templo, in orationis domo, in loco, vbi suum reuerentur homines Deum, & Angeli in terris illum magnificant, ibi vsuræ, ibi lucra in concessa, ibi furta perpetrantur! O Deus sancte, quis locus sit tutus à tuis offensis, si te Filius tuus in eo irritari inuenit, vbi te amari,

& coli videre debebat! *Inuenit in templo vendentes boues, & oves, & columbas.* Quid hinc eruiamus, nisi quantà cum circumspectione agere in hac vita debeamus? Nam si in sacro templo, in loco securitatis, tot ex parte hominum offendimus pericula, quomodo inter pericula inueniamus securitatem.

Ægre erat Timotheo charo S. Pauli discipulo ex magnis & continuis stomachi doloribus, qui ita cruciabiliter illum afflicebat, vt officij sui ministerio rectè vacare non posset. Condolens dilecto filio pius pater, cogitantque quantum valetudo illius conferret ad bonum publicum Ecclesiæ, scribit, vt ne aquam deinceps prorsum bibat, sed pauxillulo vini necessitati corporis tantis doloribus diuexati succurrat: *Noli aquam bibere, inquit, sed modico vino vivere, propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates;* 1. Thimoth. 5. v. 23.

Sed diligenter notandum, quod proximis verbis dixerat: *Te ipsum castum custodi.* Vide sis, ait Chrysostomus, cui viro Paulus commendat studium castitatis, & honestæ, cautæq; consuetudinis, ac præscribit, vt ad cibos suos, qui admodum tenues fuerint, nonnihil vini adhibeat: *Viro ieiunius debito, & in tantum aqua assuetus, & infirmaretur, & crebras morborum molestias pateretur, pudicitiam præcepit,* dicens: *Te ipsum castum custodi,* tantum quia modicum vinum bibiturus erat. Et quis sibi inter delicias securitatem promittat, quando Paulus & de periculo timet, inter abstinencias! Quis in concessas inter voluptates tutus sit, quando Apostolus etiam licitis medicinis non fidit?

Ingressus S. Archangelus Gabriel secretum Reginæ cælorum cubile, vt illi perferret Euangelia tam diu ab hominibus expectata, deueneratq; illius sanctitatem, dixit: *Aue gratiâ plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus;* Lucæ 1. 28. Conspicata purissima Domicella Angelorum cum linæamentis, & habitu visi in suo penitior conclau (quæ res circumspectissimæ illius, honestissimæque puritati nunquam visa) & fugiens salutationem tam inuicicam officiosam, & exquisitam, turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista salutatio, inquit B. Lucas. Expaucescebat ad ingressum, & consalutationem prudentissima, tenerimæq; Virgo, & cogitabat, attentæque mente reputabat, quid sibi talia lectissimorum verborum officia vellet.

S. Bernardus querit, cur diuina hæc Domina turbata fuit ex visu, voce, & salutatione Angeli. Quid enim hic formidari poterat? Nonne Angelus erat,

erat, qui loquebatur? Nonne cælo deferrebatu-
luratio? Quis finistram in ea quidpiam suspicaretur?
Respondet sanctus Abbas, turbatam fuisse al-
mam Virginem, ut nos doceret esse cautos, & cir-
cumspectos, & non fidere periculis, si tanto cum di-
scrimine coniuncta est securitas. Angelus à Deo ven-
it, è cælo nuntium attulit, sanctissima erat, cui
ferebatur, & nihilo secius turbata est, discussit, ex-
pendit, & nuntij, quanquam cœlestis, summam at-
tentis semel, & iterum oculis examinavit. Quid
hoc, nisi ut admoneamur cautionis, & studiosæ at-
tentionis, quacum vivere debeamus? Nam si illa
Virgo in tali securitate inuenit, quod trepidaret,
quam tu tibi securitatem in medio formidinis spon-
deas? Audire Bernardum, apud Oleasterum in cap.
19. Gen. in moral. ubi ista habet: *Legimus Virgi-
nem Angelos timuisse, & cogitasse, qualis foret An-
geli salutatio, nullos enim securius vivere deprehen-
dimus, quem qui, quæ secuta videntur, respecta ha-
beant.* Vbi verba postrema notate, quæ doctrinam
continent, omni hominum generi profuturam.

Evasit sanctus Loth vindices flammæ, quas pro
supplicio nefandorum Sodoma scelerum iratum cœ-
lum inde cum fulmine subiecit. Angelorum autem
beneficio à tanto periculo liberatus, ingressus est
locum quandam Segor, cuius locum non satis tutam
putaret habitationem, *ascendit ad Segor, & mansit
in monte, dua quoque filia eius cum eo, & mansit in
spelunca ipsa, & dua filia eius cum eo;* Gen. 19. 30.
Quid porro in spelunca accidit? *Inebriarunt illum
filia, atq; in incestum adduxerunt, quod nemo,
quantum existimo, nescit.*

Itane verò in monte alto, ac remoto! In secreta
cauerna! In obscuro antro pater cum filiabus dua-
bus tam pudendam exercet turpitudinem! Si Sodo-
mis, & cum alijs mulieribus flagitium perpetrasset,
non tam mirum foret. O Deus! exclamat, Oleaster,
quis periculis fidet, si talia in tuto fieri videmus!
*Mirum Galde est, quod fuerit Loth ab incendio libe-
ratus, & non ab incestu. Admonet beatissimus Greg.
nullum esse locum, ubi iusti tui esse possunt, nisi in
Deo.* Vivamus ergo cum magna cautione, tam mi-
serandarum tragediarum spectatores.

Notum est, Veterum fabulis & figmentis multa
nos, quæ ad formandos, rectèque instituendos mo-
res pertinent, doceri. Expendendum ergo quod
Natalis Comes, S. Fulgentius, Ovidius, & alij multi
cum Vincentio Cartario, & Antonio Venderio af-
firmant, Venerem, improbi amoris Deam, è mari
oriundam, & ex aquarum spumis natam. Et Pausa-

nia referente, in templo Iouis Olympij *Venus Gise-
batur, quæ è mari emergens à Cupidine excipiebatur.*

Quid autem mysterij habere queat, quod turpis
libidinis, deliciarum, voluptatum, oblectationum
inconcessarum Dea ex humidis ac frigidis aquis o-
riginem ducere fingitur? Nonne melius illa vini
filia diceretur, ex quo turpis lascivia incontinua na-
scuntur, Apostolo ob id hortante Ephes. 5. 18. *No-
lite inebriari vino, in quo est luxuria?* Et Salomon
experientiâ doctus aiebat: *Luxuriosiores, vinum;*
Prov. 20. 1. Quid ergo illi Veneris, scædi amoris
Deæ originem in aquas referunt?

S. Hieronymus in quadam Epistola ait, hoc fa-
ctum, ut fabuloso illo commento rem maximi mo-
menti doceremur. Quod enim ex aquis descendisse
Venus fingitur, eo secrete monemur, quod diximus,
etiam securitati posse subesse periculum. Nam si
Venus, si luxuria, si turpis libido ex frigidis aquis
prodit, quomodo non magis ex calido vino nasce-
tur? Et quantum nobis cauere debemus? Nam si
in securitate potest esse periculum, quam securita-
tem nobis inter pericula promittamus?

D. Hieronymo hanc cogitationem suffragatus in-
signis M. Antonius Muretus 2. part. deliciarum po-
ëtar. *Gallorum in hos tam elegantes versu coëgit,
talique epigrammate expressit:*

*Si Venus, si mendax docuerunt turba, Poëta,
De medijs Serè nata putatur aquis.
Qui fieri potest, medijs si fluctibus orta
Assiduo nostrum torreat igne secur?
O dolor! O quid tam miseri speretis amantes?
E media vobis nascitur ignis aqua,*

Psalmus 38. Euthymio affirmante, pro argumento
habet tutelam, quam David petebat, quando illum
à filio Absalone fugituum maledictis Semei multis
verborum contumelijs dehonestabat, probriisque
insectabatur, & execrabatur. Scire licet, quid inter
hæc bonus David vel dixerit, velegerit? Respon-
det ille: *Silus à bonis;* hoc est, cum multa boni
dicere possem, ne illa quidem, nec dixi. Sed quid
ais, Propheta sancte? Si ab iniurijs verbis absti-
nuisse, si patientiâ infransisse linguam dices, ut
ne ex iusto sensu tantarum blasphemiarum, quantæ
perfidus ille in te vomens congeriebat, in maledictis,
aut mutua conuitia prorumperet, præclaro docu-
mento nos instituisse viderere, ac monuisse, ut inter
similes occasiones paria faciamus: Sed quod ais,
silus à bonis, quid nos inde dicere voluisti? Rem
grauissimi ponderis, & huic instituto percommo-
dam docere voluit, interpretante id ita Gilberto
Gene-

Genebrardo, qui ait, sanctum regem temperasse sibi à verbis etiam bonis, nec cum ijs mala insperato erumperent, tanquam dixisset: *Etiam à bonis verbis me continui, ne ex calamitatis & doloris, mali aliquid effunderem contra decorum.* At si rex sanctus vel à bonis verbis abstinuit, veritus ne quod illis posset subesse periculum, quis tutum inter pericula credat.

Cum ad prædicandum Discipulos suos Christus emitteret, ut ritè suoungerentur munere, hoc inter alia præcepit, ut ne cui obuiò salue dicerent: *Neminem per viam salutaueritis;* Lucæ 10. 4. S. Ambrosius lib. 7. in Lucam ait: *Fortassis quibusdam hoc durum, & superbum videatur, maleuolis præferim rerum alienarum censoribus, qui arrogantiae tribuant, quòd eius Domini, qui maximam semper præ se tulit mansuetudinè, comitatè, humanitatem, & humilitatem, Discipuli nec salute, nec verbo quidem dignentur eos, quos fortè habent obuios.*

Sed huic cauillationi occurrit vir sanctus, dicens: *Ideo honesta prohibentur, ne solemnè gratia obrepas officij, & impediatur ministerium, cuius mora culpa sit.* Dicere salutem ijs, qui per viam fortè occurrerent, vetuit, non ut decoram vrbane ciuilitatis cæremur violaret, aut aboleret, sed cum citos expeditosq; ad officium prædicationis procurrere discipulos vellent, insalutatos præterire obuios iussit, ne ijs, quibus salutem dicerent, si fortè, quod sit, mutuam redderent, moras promptæ executioni afferrent. *Honestata prohibentur,* inquit Ambrosius. At si honesta, tanquam honestarum & licitarum rerum aliarum impedimenta interduntur, quam tu speras in rebus inhonestis & illicitis securitatem? Si bonum inferius nonnunquam melioris est impedimentum, tunc à deterioribus ad bona tutò facere posse gradum putas? Stultitia est, nec qualiscunque, ita existimare.

Audite quid gentilis quidam Philosophus dicat: *Est igitur & ad iustitiam exercendam vtile, nonnunquam & quod iustum est præmittere, quo consuefas procul abesse & à factis iniuriis. Similiter & ad prædicationem conducit, nonnunquam à proprijs & vrbis abstinerere, ne quando commonearis in alienas.* Plu-

tarchus tract. de curiositate. Curemus ergò vitare pericula, postquam & inter securitates parum tuti sumus.

✠(✠)✠

PERIOCHA II.

Et numularios sedentes.

Graviter Deum concitant, quicunque peccant, sed ij grauissimè irruant, qui inuerecundè, petulantè, procaciter offendent, ac prouocant.

IN domo æterni Patris coæternus eius Filius, in vicem hominum, qui illum precibus placarent, & sacrificijs colerent, inuenit alios, qui inconcessis nundinationibus turpia lucra captabant, & numularios sedentes, qui numos permutabant, ut qui aduentabant, commodius emere, quæ pro sacrificijs necessaria erant, possent, siue ut vult Dionysius Carthusianus, commodatò egenis dabant pecuniam, sed cum scripta obligatione restituendi certo tempore, ut ita haberent, quo emerent sacrificijs opportuna pecora, id tamen ita faciebant, ut pro mutuo plus iusto exigerent. Ut hoc vidit Christus, flagellum è funibus concinnauit, vsurariosque credens, templo exegit cum illos, tum oues, mensasq; euertens numos effudit. Hoc est quod supra modum prouocat, exasperat, irritat, offendit peccus Domini, quod illum quispiam sedens, hoc est, velut per quietem & ex otio offendat, tam impudenter prouocet, tam audacter leges eius violet, nec quicquam curet, quanta illacunque flagitia perpetret. Quancum enim omnis peccator grauiter Deum offendat, sed dici non potest, quantum indignationem eius prouocent, aut bilem moueant, qui tam inuerecundè, dissolutè, ac velut ad ostentationem peccant, & ibi turpius prouocant, ubi colere reuerentiùs debebant.

Isti sunt peccatores, quos S. Ioannes Chrysost. ut ipse ait, plurimum deplorare solebat, ob id, quòd plurimum ab eis Deum irritari intelligebat: *Cum Deus prouocetur, nos offitamus, & relabimur, & gaudeamus, peccare enim, & peccantes non dolere, magis enim indignari facit, & succensere;* inquit ille hom. 80. ad Pop. tanquam dixisset: Potestne eiusmodi aliqua esse in mundo inuerecundia, ut certum habentes, quòd quouis peccato, dum sit mortale, mereamur, secundum præsentem iustitiam, ut in orcum præcipientes demur, ubi pœnas pro turpis voluptatule breui delectatione pendamus æternas, minimè ducamus tam infallibilem veritatem, *Offendemusq; & relabimur, & gaudeamus,* & alto somno sepulti iaceamus, (sic ut hic nos timor neq; excitet, neque moueat) in molli vanarum oblectationum nostra-

rum strato, recidamus semel, & centies millies, & rideamus, cum amarissimè eiulare deberemus? Hac hac re grauissimè Deus prouocatur, cum homo eo gloriatur, quod summo dedecori sibi ducere debebat.

Non minùs hoc deplorabat sanctus Propheta, quando aiebat: *Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelsis locuti sunt;* Psal. 72. 8. Author incognitus vult, posse hunc Psalmum intelligi de Christo, qui ex ore Dauidis dicat æterno Patri, quosdam peccatores designasse animo improbitatem, neque hoc contentos, etiam per summam inuerecundiam palam prolocutos, quod turpiter conceperant, nec verò solùm vtrunque prolocutos suam malitiam, & iniquitatem, verum etiam in excelsis proclamasse: *Iniquitatem in excelsis locuti sunt.*

S. Augustinus ea sic legit: *Iniquitatem in altum locuti sunt;* quæ in hunc sensum exponit: *Non solum locuti sunt iniquitatem, sed etiam clarè audientibus omnibus, Ego facio, ego ostendo.* Non tam de his sanctus Propheta conqueritur, inquit Augustinus, qui pectore occultant, eudunt & condunt malitiam, quàm de ijs, qui abiecto omni pudore impudenter, audacter, peruicaciter in medium forum producent, & per omnia passim compita euulgant sua crimina, vbi scelerum suorum infames præcones ipsi suas improbitates contentâ voce altum promulgant, vt faciliùs ab hominibus intelligi possit, quòd hæc, illaue perpetrati sunt flagitia: *Locuti sunt clarè audientibus omnibus: Ego facio, ego ostendo.* Subijcit mox Augustinus: *Superbe, vel cogitares ea, non etiam effunderes, vel intra claustra cogitationis mala cupiditas coërceretur.* Quæ illa tam effrons, & proiecta audacia, vt velut ad pompam, & gloriam prouulges id, quod maximè erubescere debebas! Quod ad animum admisisti nefas, vel non in lucem profferes, sic enim non tam grauiter Deo stomachum moueres.

Audite grauem quandam S. Hieronymi obseruationem. In historia Danielis fertur *Baltassar rex fecisse grande conuiuium optimatibus suis mille, Dan. 5. apud quos cum sensum arcem vinum occupasset, & vertiginosa mero capita ælluarent, ad Dei Israelitarum ludibrium præcepit Rex iam temulentus, Et afferrent vasa aurea, & argentea, quæ asportauerat Nabuchodonosor de templo, quod fuit in Hierusalem.* Vt allata fuerunt, quæ Rex imperârat, vasa, *Biberunt in eis Rex, & optimates eius, & concubina illius, idq; in honorem suorum idolorum, veri autem Dei irrisiõnem.*

Tom. I.

Quærit nunc S. Hieronymus, cur Deus non animaduernerit in Nabuchodonosorem, quòd sacra vasa è templo Hierosolymitano abstulerat, vt Baltassarem eius filium mulcârît, quòd ex eis biberat, dicit nempe sacer textus, quòd *in eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis sententiam supremi excidij, à qua ille appellare non posset.* Quare hoc non impunè transijt, vt illud? Cur hic tam indignabundus Dominus, & ibi tam longanimis?

Notate, inquit Hieronymus, quid diuinus textus dicat, cum interceptam à Nabuchodonosore Hierosolymam, & sublata è templo, ditioniq; suæ illata vasa memorat: *Asportauit partem vasorum domus Dei, & vasa intulit in domum thesauri Dei sui.* Cepit Regem Ioachim, cumq; illo quædam domus Dei vasa in Babylonem abduxit, quæ idoli sui gazophylatio intulit.

Dicit Hieronymus: *Quamdiu vasa fuerunt in idolo Babylonis, non est iratus Dominus, videbantur enim rem Dei secundum prauam quidem opinionem, tamen diuino cultus consecrassè, adedò neq; mulcâbat Nabuchodonosorem: At Baltassar facinus morte vindicauit, qui inde cum optimatibus, & concubinis suis bibens; ea palam profanauit, neq; Deum, vt decebat, coluit, nec enim alia peccata sunt, quibus acerbius succenscat iratum Nomen, quàm ea, quæ insolenter, imprudenterq; sunt.*

Videre id licet in nuptiis, quas Rex æternus filio suo instruxit, quo die is coniugium iniit. Intrârunt inuitati cum illo vestium cultu, & ornatu, quem tales nuptiæ, & tam magnificum conuiuium postulabant. Dum Rex attentis oculis conuiuias arbitra- retur, vidit quendam indutum vestes, quæ plurimum deducebant locum, in quo erat, & subiratus neglectæ vestis sordido amictui, dixit: *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* Matth. 22. 12.

D. Ioannes Chrysostomus hom. 6. ad Põp. pulchrè hic adnotauit, quòd *non dixit, quare discubisti, sed cur intrasti.* Quanquàm enim culpa fuit, quòd discubuit, maior tamen fuit, quòd intrare præsumpsit: Nam cum alios perpolitos, ac benè comptos ingredi vidit, ille nonnisi insolentissimè, atq; inuerecundissimè cum laceris, maculosiq; vestibus se loco illi inferre potuit. Hoc ergò est, quod Rex damnauit, vt significaret, quàm grauiter lacefsant Deum effrontes peccatores, quando nec inter media nuptialium gaudiorum festa vel dissimulauit pœnam, vel distulit supplicium talium, quin listio-

Rr

ribus

ribus suis præcepit, ut hominem tam inconsideratum manus pedesq; obuinctum penis inferorum sempiternis ex templo addicerent: *Ligati manibus ac pedibus mittite eum in tenebras exteriores.*

Dum causas exponeret Christus, ob quas diues epulo perpetuum damnatus fuit, sic ait: *Homo quidam erat diues, qui induebatur purpurâ & bysso, & epulabatur quotidie splendide;* Luc. 16. 19. cumque præ foribus suis mendicum prorsus ulcerosum haberet, nunquam illum vel deciduis mensæ suæ reliquijs dignabatur. Ob hæc merita gehennæ nunc incendia patitur.

Cardinalis Caietanus sapienter obfervauit, non dictum à Christo, quòd hic diues subinde lautiùs vixit, genioq; indulset, sed epulatum fuisse *quotidie*, sic ut rota gulæ, & appetitui frenæ effusus ganeo permitteret, nec helluandi vllum aliquando finem faceret: *Congruit quandoq; epulari, sed quotidie, nimis est*, inquit Caietanus. Quod nonnunquam homo ad leuamentum laborum lautiùs vescatur, & carni post diurnam exercitationem, quâ delassatur, & attenuatur, lectiora fercula indulgeat, tolerari potest: Sed in dies singulos comessari, & pergruacari, & totum se helluationi tradere, *nimis est*, eam insolentiam, & interperantem relaxationem Deus damnat, ea illius iram accendit.

Ea quoq; est, quàm plurimum desolebat Regius Propheta ex nomine quorundam insolentissimorum, immoderatissimorumq; peccatorum, qui tantam capiunt ex suis sceleribus, & Dei offensis voluptatem, ac si essent humilia seruitia, aut religiosa obsequia, inquit: *Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio;* Psal. 101. 7. velut dixisset: Miserum me! quem sua infelicitas pellicani solitarij, & bubonis nocte cantantis similem fecit. Quid Rex Sanctus sub his talium auium metaphoris indicare voluit?

S. Gregorius id bene declarauit in expositione 4. Psalmi poenitentialis, dicens: *Pellicanus venenatis animalibus vescitur, & ideo per eum peccator designatur, qui veneno delectatur diabólica persuasionis.* Hoc verò lachrymis dignum est, quod sint quidam peccatores quales pellicani, qui peccatis, animarum venenis saginentur, & oblectentur, & ad risum vertant, quæ sunt tanti luctus causa. Rursùm: *Factus sum sicut nycticorax, qui soler nocte cantum cantare, per quod notantur hi, qui in tenebroso tripudiant opere, & in suarum mentium exultant destructione.* Hoc verò est, quòd iram Dei mirum exacuit, indignationemq; inflammat, quia & in contem-

ptum maiestatis, & magnitudinis eius psurimū cedit.

Dignum animaduersione est, quòd inter animalia munda, quorum scum lex vetus permittebat, vnus erat ceruus, quòd haberet omnia, quæ Deus in tali animali desiderabat, cum & diuideret ungulas, & ruminaret, ut propterea Pierius Valerianus l. 7. hieroglyphicorum pro symbolo hominis perfecti, cui nihil decisset, ceruum posuerit. Adhuc notandum, inter immunda & veritè animalia suum esse, *qui cum ungulam diuidat, non ruminat*, Leu. 11. 7. Quamobrem Deus probat, & in domum suam admittit velocem ceruum, suum verò ab illa prohibet.

De his duobus animalibus Plutarchus illud memorabile narrat, quòd *cerui falsas emittunt lachrymas, sues verò dulces, quando capiuntur.* Sic ille in sympos. prob. 2. Illud vulgo notum, lachrymas, ut ex tristitia, sic & immodico gaudio nasci, de quo S. Petrus Chrysologus serm. 64. *Quoties viscera aut lætitia, aut tristitia nimio arctantur impulsu, oculi in lachrymas mox erumpunt.* Sed hoc tamen inter utraq; discrimen est (quod ex Galeno graues Medici, & alij authores accipiunt) quòd dulces ex lætitia, ex tristitia verò oboriuntur amaræ ac falsæ lachrymæ. Ex his elucescet vobis mysterium. Qui ceruo similis est, cum in peccati rete incidit, culpæ præda factus, tristatur, quòd ab imbecillitate fragilitatis (nec enim Angeli, sed homines sumus, qui labi possumus) abduci se passus est, atq; ex illo more lachrymas verrit. Hunc non reprobatur Deus, quoniam verecundus est peccator, qui se captiuum doler, & acerbè sua fert vincula: Sed spurci porci, qui scelorum suorum vinculis adstricti dulces lachrymas fundunt, indices lætitiæ, & voluptatis, quam ex peccatis hauriunt, ij, inquam, qui iucundè rident, & hilariùsculè se oblectant in eo statu, in quo amarè illachrymari debebant, non admittantur in domum Dei, nec enim aliud est, quod iram Dei vehementiùs, quàm id genus impudentiæ accendat.

PERIOCHA III.

Auferte ista hinc.

Tunc ritè curatur malum, quando omnis relabendi in illud occasio prorsum aufertur.

Corripuit Christus, ut diximus, flagellum, paterniq; honoris zelo incitatus, immunitatem domus eius tutari volens, omnes egressi templo, quicunq; illud inconcessis nundinationibus profanabant,

bant, vnâque cum illis oues, boues, columbas. Quæri potest, quare brutas animantes eiecerit è templo, cum satis fuisse videatur exturbasse eos, qui illud vsuris, & illicitis negotiationibus dehonestabant.

Illustrissimus Cardinalis Toletus respondet, dicens: *Prudenter Christus hominibus eiecit, oues eorum, & boues etiam eiecit, ne redeundi relicta videretur occasio, tunc enim malo subuenitur perfecte, quando etiam mali occasio amputatur.* O quam commoda nostro remedio doctrina! Quot mala fuissent curata, quot peccata præpedita, si illa vfi essemus! Nec quisquam satis nouit, quantum mali operari occasio queat.

Notate quoddam Ruperti acumen. Mortuus est Ioseph, augetcebantq; tam plurimum filij Israël, vt rex quidam nouus, qui Egypti Imperium administrare incipiebat, veritus tantam eorum multiplicationem, dixerit suis: *Opprimamus eum, ne forte multiplicetur, & si ingruerit in nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisq; nobis egrediatur de terra;* Exod. 1. 10. Observatio Ruperti in hæc verba talis est: *Non dicit, expugnatis nobis obtineat terram, sed egrediatur de terra;* dæmon enim in barbaro hoc rege adumbratus, non tam timet vinci à Christiano, quam ne is terrâ excedat, hoc est. locum deserat, in quo Deum offendit, qui tamen si dæmonem quandoq; superet, culpam euadens, dum in terra tamen, in qua eam perpetravit, hæret, spes dæmoni relinquitur, fore vt is relabatur. Tam potens nimirum est occasio, vt validos Samsones sternere, sapientes Salomones subpeditare, Sanctos Dauides deiicere valeat.

Hoc attendens S. Hieronymus grauiter dixit epist. 47. *Nemo mortalium iuxta Superam securos capis somnos, qua etsi non percutiat, certe sollicitat. Tutius est perire non posse, quam iuxta periculum non perissee.* Securius ergo fuerit, declinare occasionem, quæ venenata animarum vipera est, quam patienti, manifesteq; periculo se exponere, quoniam tunc malo subuenitur perfecte, quando etiam mali occasio amputatur.

Adducamus in huius rei confirmationem quandam locum peculiari commentario bene, meo iudicio, explicatum. S. Petrus 2. can. 8. agens de vita, quam S. Loth inter nefandos Sodomitas duxit, ait, habitasse apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant.

Sed quomodo illi malefactis suis animam iustam cruciabant? Respondet Pineda author modernus

in Iob c. 1. v. 1. n. 68. *Animam iustam cruciabant non aliter, quam index cruciatibus tormentisq; exorque solet à reo admitti sceleris confessionem, ita prauum exemplum hominem extruciat ad abnegandam pietatem, & vitæ honestatem deferendam.* Nullus tam potens ad exprimendam veritatem equuleus, quam efficax est occasio ad deiiciendum, subigendumq; etiam sanctissimum quemque. Cruciabant ergo iustum Loth spurcissimi Sodomitæ, qui tot illicius oculis contaminatissimæ vitæ fœdida exempla ingerebant, & paria faciendi occasiones suggerebant.

Quæstio fuit, estq; hodie controuersa, & veterum, modernorumq; concertationibus plurimum ventilata, cœlonē exciderit Salomon, an beatus factus sit? Sunt qui causæ illius fauent, eamque pie defendunt. Sunt alij, qui perijisse sentiunt, ex quibus Tostatus peculiarem hac de re instituit quæstionem, & inter varia argumenta, quibus probare nititur, non egisse illum regem poenitentiam, hoc vnum illi pro Achille est confirmandæ suæ opinionis. De Iosia rege fertur, ex sancto zelo honoris Dei deiicisse profana altaria, & vana Gentilium idola. Inter cætera verò quæ ab illo euersa sacer Scriptor memorat, etiam demolitum fuisse excelsa, quæ Salomon paganarum mulierularum turpi consuetudine victus excitarat, his verbis describit: *Excelsa quoq; polluit, quæ edificauerat Salomon rex Israël,* 4. Reg. 23. 13. Ex his sic nunc argumentatur Abulenſis 2. Reg. 7. q. 13. *Si Salomonem verè poenitisset de peccatis suis, delensisset omnia templa & altaria, quæ fecerat in terra Hierusalem, tamen ipse non destruxit illa, sed manserunt &q; ad regem Iosiam, ergo non poenituit.* Maiorem huius syllogismi propositionem sic probat: *Nam non poenitet aliquem verè, cum permanet in peccato, nec aliquis verè dolet de fornicatione, dum tenet concubinam in domo, sic etiam nullus de idololatria dolet, dum non destruxit altaria, quæ edificauit idolis.* Hæc ille, velut dixisset: Non mihi quisquam dicat, ex animo doluisse Salomonem, quod sana idolis, atq; altaria excitarat, euertisset namq; ea, quæ per sacrilegium ædificarat, si talis facti eum poenitisset, nam quem ferid sui sceleris tædet, is omnem relabendi in illud occasionem succidit & amolitur, quam cum Salomon non amouit, nec peccatum ipsum à se abdicauit. Tunc enim perfecte subuenitur malo, quando etiam mali occasio amputatur. Post superiora subiicit ista Abulenſis: *Et ista ratio est magis necessaria, quam præcedentes,* hoc argumento efficacissime euincitur,

uincitur, non poenituisse Salomonem, quod peccati occasionem non submouit. Ut hinc accipiamus, quantas habeat occasio vires ad sanctissimum & sapientissimum quemq; deiciendum.

Quò spectauit S. Pet. Chrysol. ser. 116. quando occasiones ingenioso epitheto donans, vocauit *fu-
mant es occasiones*. Post extinctum in domo, quæ conflagrabit, ignem, si trabes etiamdum fumant, non satis credis, esse omnem prorsus deletum igne, reclamante scilicet fumo, qui signum illius naturale est. Idem apud multos peccatores euenit, quorum animæ ignibus culpæ arserunt. Exstinxerunt illi incendium aqua poenitentiae, relicta domi occasione. Fuitne hic benè extinctus ignis? Non sanè. Nonne vides densum alio occasione assurgere fumum? Non vides ab ea ad vsum nuperi sceleris inuitari, qui non abdicauit? Illa sopitos iterum suscitabit ignes, nisi enim tota submoueatur occasio mali, malo male occurritur, nequicquam subuenitur: *Tunc enim malo subuenitur perfectè, quando etiam mali occasio amputatur.*

Notate. Apostolus cum longum catalogum texeret laborum, ærumnarum, tribulationum, persecutionum, quas in illum diem sustinuerat, præter cæteras calamitates ait ter naufragasse in mari, dicens: *Ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui.*

S. Remigius querit, qui factum, quod toties naufragauit Paulus, tantaq; in mari aduersa tolerauit. Respondetque: *Qui sapissimè nauigio sehebat per mare, non est mirum si toties naufragium passus sit.* Mare, ut Inuictissimus & Catholicissimus Carolus V. aiebat, infidum est hospitium, theatrum plurimarum mutationum, plenum periculis iter, & periculum omnium maximum: *O malum hospitium, ô malum hospitium mare!* dicebat inclitus Imperator apud Ioannem Kochier l. r. c. r. aphoris. politicis. Quid noui ergo quod naufrageretur, qui illud crebrò ingreditur? Paulus itaque, *qui sapissimè nauigio sehebat per mare, etiam frequens naufragio eiectus, de vita est periclitatus.* Idem ego de occasionibus, & quæ his coniuncta sunt, discriminibus affirmo. Quid mirum, quod homo quispiam Christianus in multa vitia labitur? Quid mirum, quod anima eius multa facit naufragia, si toties mari occasionum se committit, mari, in quo perfectissimi naufragari solent, aquis, in quibus constantissimi facillè mergi, periculis, inter quæ sanctissimi perire solent?

Non ineamus ergo nauem occasionum, nisi naufragari, & ire in abyssum fortè volumus, quoniam

tunc malo subuenitur perfectè, quando etiam mali occasio amputatur.

P E R I O C H A IV.

Zelus domus tuæ comedit me.

Nulli cruciatus, quantumvis acerbi & intolerabiles, conferri cum his possunt, quos iusti patiuntur, cum Deum offendi, & irritari conspiciunt.

Cum Discipuli Magistrum suum tam vehementer stomachari cernerent, & flagello impietatem eorum vindicare, qui domum Patris eius, propriamq; ipsius profanabant, tunc eos Euangelista recordatos ait illius, quod est apud Dauidem Psalm. 68. 10. *Zelus domus tuæ comedit me*, atque ita occupauit, ut totum ad iram, indignationemq; animum inflammaret. Verè enim quicumque iusti suis ponderibus pensare norunt gravitatem noxæ mortalis, & sciunt quod malitia eius penetret, nihil pœnalis sentiunt, nec re aliâ cruciabilis torquentur, quàm quod Dei maiestatem offendi sceleribus & dehonestari peccatis vident.

Magna quædam S. Petri Chrysologi ponderatio id nobis aperiet. Matthæi 13. 47. aiebat Christus: *Simile est regnum cælorum sagena missa in mare, & ex omni genere piscium congreganti;* quam educentes è malis bonos legerunt. *Sic erit in consummatione sæculi. Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum,* atq; hi quidem vitâ donabuntur æternâ, illi verò pœnis addicentur semper duraturis. In hac vita cum malis boni promiscuè viuunt: Verùm Angeli posthæc separabunt malos de medio iustorum, & suum cuique pro meritis assignabunt.

Iustos qui inter peccatores Deo iniurios degunt, appellans D. Chrysologus serm. 47. ait: *Portate iusti, portate, immò inducias iusti date, brevis ista mixtura longâ separatione pensabitur.* Agite amici Dei, ob quorum oculos tanta perpetrantur flagitia, ferte, & masculo animo tolerare cruciatus, quos cæ Numinis offensæ vobis adferunt, permittite etiam (si fieri potest) inducias dolori, date vadum pœnis, quia futurum est, ut æternum abitis ab ijs, inter quos nunc agitis.

Premite illa postrema verba: *Brevis ista mixtura longâ separatione pensabitur;* quod tale videtur, ac si dixisset, tam esse grauia tormenta, tam horrendam pœnam, tam acerbas ærumnas, quas iusti patiuntur, dum inter sceleratos viuunt, & Dei offensas cogitant, ut breue hoc commercium, & pauci temporis

temporis conuictus, propter doloris, quem affert, magnitudinem, non minore aliquo, quàm æternitate gloriosâ compensari possit: *Breuis ista mixtura longâ separatione pensabitur.*

Isaias cap. 38. & quartus Regum liber 20. ferunt Ezechiam regem sanctum ægrotasse & *sque ad mortem*, ubi alij absolute *ad mortem* infirmitatū dicunt. Aiunt verò Scriptores sacri, id in diebus illis accidisse, quod negotium attulit Interpretibus definiendi, quo de tempore sacer textus loquatur, eonē quo Assyrius magno miraculo destructus erat, an de aliquo priore.

Abulensis in dictum caput 4. Reg. q. 2. vult, ad mortem decubuisse Ezechiam eo tempore, quo Sennacherib Ierofolyam venit, vt eam euertetet, & antequam ab ea pedem referret. Mox & illud tū quærunt Expositores, quid lethalis morbi causam ministrarit Ezechia. Forerius in cap. 38. Isaiæ respondet: *Ex mærore, & animi angustia, quâ per totum illud tempus laborauit, obque scelera populi, & ob quæ tradebatur Iudæa in potestatem gentium, angustudinem contraxit pius rex.* Videte quantum excrucient iustos offensæ Dei, pro quarum dolore mortiferas incurrunt infirmitates! *Ægrotauit ad mortem.*

Propheta Nathan dicebat olim, oportere ædificari Deo templū, tum ex illo aiebat Dauidi, vt esset bono animo, fore nimirum, vt quod ipse non faciebat, filius quidam illius sacram Numini ædem excitaret. Fuit is Salomon. Tum addidit: *Si iniquè aliquid gesseris, arguam eum in plaga virorum, & in plagis filiorum hominum;* 2. Reg. 7. 14.

Abulensis q. 11. hic benè notat, quare Deus conditionatè dixit, *si peccaueris* filius, qui ex te nasceretur Salomon, postquàm optimè nôrat, quanta, & quàm enormia ille perpetraturus erat scelera. *Quare Deus dixit, Quod si iniquè gesseris, nam sciebat, quod Salomon peccaturus esset?* Cur nō disertè edixit?

Responder, noluisse apertè id enuntiare sancto regi, quod tam nefarium habiturus esset filium, nam si hoc conscisset, affligeretur nimis, Deus autem volebat contristare Dauid sine causa. Nullus iusto acerbior cruciatus, quàm Dei videre offensas: Dauid autem sub id tempus non meruerat, vt tam grauiter affligeretur; hanc ergò ob rem non fuerunt illi detecta crimina, quibus Deum prouocaturus erat filius eius. At si præuisa per prophetiæ spiritum peccata tantum dolorem attulissent Dauidi, quantum putetis vexat pios, cum in Deum impiè agi coram cernunt?

Quàm benè hoc indicauit Sponsus, quando Sponsæ calamitates, quas illa patiebatur, arbitratus, dicebat: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias;* Cant. 2. 2. Vt albicans lilium, aut purpuream rosam teretes spinæ obseptam incingunt, ita Sponsa in medio earum versatur, quæ filia eius esse videntur, neque sunt.

Glossa Angelica dicit: *Eorum improbitate pungeris, quos in filiorum numero gaudebas te accepisse.* Iustus inter peccatores, hoc est, quod inter spinarum cuspidēs tenerum lilium, vel delicata rosa. Cogitate quantum damnum flagrantibus eius folijs spinæ inferunt, & quàm leuiter ea perterrebant. Sic iustus, quale lilium, aut odora rosa est inter aculeatas hominum sceleratorum spinas, quæ illius cor transuerberant, & animum totum configunt. Itaq; hic læuissimus dolor est, qui accidere pijs potest.

Non obscure id ex eo quoque euincitur, quod Dominus cum sancto Patriarcha Noë egit, qui cum arcam iniret, quàm Dei iussu fabrefecerat, vt diluuij aquas euaderet, *inclusit eum Dominus de foris*, Gen. 7. 16. Habebat fenestram arca, sed hanc Deus extra oppellulans, sibi clauēs reseruauit. Qui hoc attentius consideret, rigorem interpretari possit, quod Deus cum seruo suo Noë fecit: Nam quod cum vxore, liberis, tamque multis brutis conclusus fuit, sic vt ne rina pateret, quâ penetrare ad illum lux posset, id illi pœnale fuisse videtur.

Videtur, sed ei, qui rem obiter spectat, & de superficie æstimat, verum accuratius pensiculanti occurrer, fuisse pietatem & misericordiam, quod nihil illi patens relictum, vnde eminus arbitrari stragem, quam vindicēs aquæ humano generi adferebant, sanctus Patriarcha posset. *Nam si expendit secum*, inquit D. Ioannes Chrysost. *atrocissimam illam tempestatem, descripsissetq; mente humani generis perditionem, mestitia correptus, & valde turbatus fuisset.* Ergò misericordia fuit, quod nullam reliquit ei patentem fenestram, per quam prospicere posset excidium, quo pro suorum scelerum merito cæteri homines peribant.

Dum beatus Senecio Simeon inter vlnas suas contueretur thesaurum, ex quo proditura erat mundi redemptio, interq; manus suas habere Verbum æternum, tenerum cælorum Infantem, atq; ab illo inspiratus didicisset, quæ is mala toleraturus esset, amarè illachrymans dixit: *Nunc dimittis*, siue vt Græcus textus habet, *nunc dimitte seruum tuum, Domine, nunc me ex hominibus & mundo hoc auferas velim, etenim Spiritus sanctus, qui in me est, p. a.*

Iam ostendit, qua in te futura sunt, inquit Timotheus Hierosolymitanus orat. de occurſu Dom. Dimitte me nunc, obsecro, ne videam coronam ex spinis contextam, ne videam seruum alapam infligentem, ne videam lanceam in te adactam, ne te videam clauis crucis affixum, ne videam tam atrocia scelera, tam insolentia flagitia, quæ in te, sanctissimi manichæ humanitatem tuam improbi homines sunt perpetraturi. Cuius enim animus talia criminum portenta cernere possit, Ergo Domine, nunc dimitte, malo scilicet iam iam mori, quàm talia posthæc inuerti.

PERIOCHA V.

IESVS autem non semetipsum credebat eis.

Si Dominus non se credebat eis, qui amicos profitebantur, quare Christianus ihs, qui sunt crudeles inimici, credat?

Cum viderent signa eius, quæ faciebat, multi crederunt in nomine eius, inquit S. Ioannes, tum de Christo ista: *Ipsæ autem Iesum non credebat semetipsum eis*, hoc est, vt interpretantur D. Chrysostomus, Euthymius, & Nonius Poëta, non fidebat illorum verbis, vt quos fide loqui nouerat. Cardinalis Toletus ait: *Non committebat semetipsum eis, non fidebat eis, vt securè cum eis versaretur, ipse enim sciebat, quid esset in homine.* Quid nos hoc facto docere voluit diuinus noster magister, nisi quam parum, aut nihil fidere debeamus capitalibus animæ nostræ inimicis, si tam exigua fides eis habetur, qui fidos profitentur amicos? Opportuna hominibus spiritualibus admonitio, qui perpetuum contra hostes animarum gerunt bellum, qui, tametsi videantur hostes deferere pugnam & soluere obsidionem, non proinde vel se putare securos, vel dare inducias inimicis debent, ne resumant vires, ac maiore posthæc contentione, furore, ac rabie dimicent.

Notate. Surrexit quondam rex Dauid de strato suo post meridiem, deambulauitq; in solario domus regis, & accidit vt videret mulierem ex aduerso se lauuantem, cuius erat tanta formæ elegantia, vt animam illi suâ pulchritudine adimeret. Requisiuit quænam illa esset, quod vbi intellexisset, ad se accessit flagitium lamentabilis adulterij intulit. Ita ferè 2. Reg. 11.

Theodoretus quærit, vnde ista Dauidi infelicitas, vt in tam turpe nefas incideret, cum ille tam prou-

idus, & charus Deo, & hætenus de modestia, & castitate tam commendatus esset? Respondet q. 20. ibid. *Paruas affectus inducias, illum lapsum passus est.* Videte, quàm nihil fidere hostibus debeamus. Dauid enim, donec illum Saul, qualis audis venator feras per sylvas ac montes, infestabatur, nunquàm in peccatum incidit: is nunc quierus & pacatus, dum horarias inducias carni suæ tribuit, ecce quàm graui lapsu ruit. Hostibus nempe animæ, neq; concedendæ induciæ, neq; fidendum vnquàm, sunt enim declarati hostes, qui seu gradum reuocent, seu confligant, maius nostrum exitium semper propositum habent, semper gladius, donec viuimus, præferendus manibus, semper opponendus clypeus, vt defendere & offendere parati perpetud simus.

Salomon Ecclesiasticus, 3. 5. ait: *Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi.* Alia litera habet: *Tempus proijcendi lapides.* Sic Arabica, & Syrica. Difficilis locus. Scio quid dicat D. Hieronymus, quid Thaumaturgus, quid Didimus, quid Caietanus, & alios in hanc rem plures legi, verùm Nisseni expusitio tam commoda huic proposito venit, quàm est elegans, qui sic dicit hom. 7. in Ecclesiasten: *Mes quidem sententiâ oportet in tempore iacere lapides, & in tempore colligere lapides, vt & super bonos mittamus tactus ad prostigenda, quæ sunt deteriora, & nobis nunquam deficiat eiusmodi armorum copia.* Semper instructos esse armis oportet, semper armatas cum Hieronymo saxis, & paratas ad iactum habere oportet manus, vbi enim non est securitas, ibi nunquam debet abesse sollicitudo. Sed dicis mihi: Iam strauit, & confeci hostes meos, ponere ergo curas, & remittere de vigilantia possum. O quanta ista deceptio! quàm ingens dolus.

Audite. Vicit Abraham quatuor reges, & à captiuitate exemit nepotem suum Loth, triumphumque egit omnium, quotquot vnquam visi, celeberrimum, nam cum pauca trecentorum & octodecim non amplius, vernaculorum manu, hostes tanto numero fœderatos superauit. Postquam insignem hanc victoriam retulit, apparuit illi Deus, dicens: *Noli timere Abraham, ego protector tuus sum;* Gen. 15. 1. & quis tibi incommodare queat, dum me habeas protectorem?

Vix est interpretes vllus, qui cum in hæc verba incidit, non hæset circa dicendi modum, quo hic Deus vsus est, quando sanctum Patriarcham affatus. Tot reges oppræsserat, tot hostes subegerat, tam gloriosâ victoriâ potius fuerat, & dicit illi Deus, *Noli timere*, certus quod me habeas tutorem. Tam magni-

magnificus victor, triumphator tam gloriosus quid pertimesceret? Quid formidaret? Si hostibus succubisset, si ferro miserum constrictus abduceretur, solatio confoueri & animari poterat, sed victor quorsum esse absque metu iubetur?

P. Benedictus Pererius ait, quod Abraham, tametsi victor, merito timere debebat, quanquam enim quinque reges illos praelio fuderat, subuerari tamen poterat, ne illi in noua fœdera coirent, resumptisq; viribus numerosiore milite, ac maiore contentione arma repetere, & accepta incommoda relacire velent, idcirco illum erexit Dominus inter medios hos timores, & metus. Sæpe enim hostes victi, quod cecidisse & cecidisse pudeat, velut desperabundi magno cum furore arma corripere semel abiecta, & pugnacissimè vindicare sua damna solent. Videte quam disertis verbis id doctissimus, eloquentissimus, & religiosissimus Pererius dixit, inquit: *Perisibile est timuisse Abram, ut quatuor illi reges a se debellati tanta cladi dolore pariter ac pudore vehementius ad vindictam inflammarentur, maioribus coactis viribus rursus ad eam regionem rapinis, caedibus, atq; incendijs vastandam & perdendam, maxime serò descendendum Abram accepta calamitatis autorem redirent. Enim serò nouerat Abram, ut humanarum rerum prudentissimus, non plenam & securam esse Victoriam, sed et armatus hostis adhuc superesse, et facile bellicos vires reparare ac redintegrare possit. Sciebat magnas etiam Victorias maiorum deinde bellorum fuisse semina. Harum igitur rerum cogitatio perelus Abra, animumq; non mediocri timore pulsabat, & agebat.* Hæc ille.

Eodem spectat, quod Lambertus Danæus ex Polibio num. 9. ait. *Post Victoriam partem non sunt excubie negligentius agenda, ac tametsi hostis fufus fugatusque, non ob id victor exercitus securus agere, aut somno se tradere debent, qui in castris pro statione collocati, nec milites arma a se abdicare.* Sic quamvis Christianus hostes suos frangat, non proinde se in tuto positum existimet, quia ut bene rem gessit, ita & infelicitè pugnare, atq; expugnari potest. Propterea S. Bernardus Monachis suis dicebat: *Latos vos esse solo, sed non securos*, ferm. 1. in Psalm. 90. *Sit hilaris Monachus, quod cum auxilii diuinæ gratiæ ope hostem fudit, verum non idcirco omnino securum se putet, curamq; omnem deponat, nec enim prudenter bellum administratur, ubi sic agitur.* Secundum hæc tametsi animæ orbebras de hostibus retulerit victorias, non proinde semittat curas, aut intermittat vigilias, habet, nam-

que pax nostra pericula sua, inquit S. Leo Papa serm. 6. de Epiphania, pariaq; in pace, ac bello discrimina Christianum circumstant.

Expugnauerat rex David suos tam corporis, quam animæ hostes, gloriosasque ab eis victorias obtinuerat, nihilo tamen minus Deum obsecrabat, plurimumq; rogabat, ut se tutaretur, ac liberum ab inimicis seruaret. Causam verò tam enixæ precati-onis simul addit, dicens: *Inimici autem eius sunt, & confirmati sunt super me, & multiplicati sunt, qui oderunt me, ne derelinquas me Domine Deus, ne discefferis à me;* Psalm. 37. 26. velut dixisset: O nri Deus, mi rex, & suauissime Domine, per infinitam clementiam, & immensam bonitatem te oro & obtestor, ut nec momentò me destituas, nec à latere meo abscedas, quanquam enim gratiâ tuâ opitulante hostes meos superarim, sunt tamè illi superstites, instauratisque viribus maiore iam numero aduersus me coniurârunt, dedecori habentes, quod à me fuere subiugati. Pulchrè hæc expendit S. Basilii Magni, dicens: *Prætrepidus prorsus admodum ait, inimici mei viuunt, non enim sunt mortui, neq; ubi semel in me quidvis moliti sunt, sic abierunt, viuunt & quotidie inualescunt plures contra me existentes.* Tam plenus victoriarum, quam timoruni, tam oneratus metu, quam triumphis, rogabat omnis boni autorem sanctus Propheta, ut ne inquam ab illo defereretur, nec enim sancta anima incuria degere, quod hostes suos strauit, sed maiori in metu agere vitam debet.

Lasciuia illa mulier, quæ verborum lenocinijs castitatem expugnare Iosephitis volebat, ut eius frui amplexibus posset, *per singulos dies*, (ut habet sacer textus Gen. 39. 10.) *molesta erat adolescenti*, quæ tametsi primis diebus adamantem mollire frustra tentârè, non proinde de prouocandi, conciliandique illius studio blandiloquentula & procax fœmina remittebat. Quærit Tostatus, quare hæc mulier cum nihil apud castissimum adolescentem obtineret, tam pertinaciter tamen sollicitare illum perlecebris, & inclinare in vota sua conata fuerit? Respondetque: *Maiore ardore succensò, ex repulsa manus desiderium nascebatur,* & huc quisquis naturæ pondere inclinatur, ut obtinisse consilium suum, & quæ cogitârat explese gloriari queat. Itaque nemo incurius viuatur, quoniam inimici nostri, quanquam victi, ut ob id stomachosi, pertinacius pugnabunt, & maiore cum furore nos adorientur.

Propterea dicebat S. Cyprianus lib. de dupl. Martyrio: *Nunquam remittenda sunt excubie, sed obseruans.*

obseruans inimici insidias dicat cum beato Habacuc, *super custodiam meam stabo, & gradum figam super petram, omni custodia firmans cor meum.* Nunquam abijcere curas debet miles Christi, nunquam vel conuiuere oculis, sed arcem animæ suæ semper sollicitus ac peruigil excubitor obseruare, & perpetuo in metu versari, nec aliquando securum putare. Nam si cor studiosè diligenterque custodierit, & animæ iugiter inuigilarit, conseruabit in illa gratiam, & olim fruetur æternâ gloriâ. *Ad quam, &c.*

Feriâ III. post Dominicam IV. in Quadragesima.

*Iam die festo mediante ascendit Iesus
in Templum. Ioan. 7. 14.*

Illus sapiens, doctrina Patris, inquit Salomon Prou. 13. 1. quod Chaldaeus translulit: *Filius sapiens suscipit doctrinam Patris*, hoc est, nunquam discedit ab eo, quod pater illum docuit, hoc sibi usurpat, & alijs indicat. Commodum hoc venit ei, quod Christus inimicis suis hodie dixit, qui suspectam habebant traducebantque illius doctrinam. Vt apud eos euinceret, doctrinam, quam prædicabat, securam esse, & cœlo dilapsam, ait: *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me*, non inueni ipsius, non excogitavi primus, sed ex illo, à quo ueni, hoc est Patre accepi quæcunq; vobis tradidi. Itaq; verum & sapientem filium se probat: *Filius sapiens suscipit doctrinam Patris.* De hac diuina Filij diuini doctrina loqui decretum, fieriq; id fructuose, dum vos me, quod rogo, audiatis beneuolè, & attentè.

P E R I O C H A I

Iam die festo mediante docebat.

Tam attentè & reuerenter excipienda sunt verba Dei, vt audire concionem, & adire sacram communionem tantundem sit.

Querit Theophylactus, cur Saluator noster tertio, aut quarto die solennis tabernaculorum festiuitatis. ad quam innumeri homines concurrerant, cœperit prædicare in Templo, & non inter ipsa statim primordia: *Quare ascendit, cum esset dimidium festi?* Respondet: Vt maioris attentione au-

dirent ea, quæ ab ipso dicebantur, ne festi strepitum illorum aures occluderet, nam in principio festi & versimile est eos in his, quæ festi erant, occupatos esse. Quâ re nos docuit, quàm reuerenter, deuotè, & attentè, excipere Dei verbum, animarum nostrarum cibum, & alimoniam debeamus.

Prædicabat idem Dominus præstantiam, & prærogatiuas heroicæ virtutis candidæ virginitalis, atq; vt omnes explorata habebant miracula, quæ operabatur, offerabant illi, vt refert S. Mattheus, sub id tempus multos paruulos, vt imponens eis sacras manus, à varijs morborum, generibus curaret: *Tunc oblatis sunt illi paruuli, & eis manus imponebat, & sanaret;* Matth. 19. 13. Videbant id Discipuli, & increpabant eos, siue comminabantur offerentibus, vt est apud Marcum 10. 13. Remissioris charitatis inditium videtur, quod Discipuli comminabantur pijs maribus, obfitebantque, hoc est, minacioris frontis, & toruoris vultus asperitate prohibebant eos ne propius accederent, quando adducebant charos pupulos suos, vt eos vel contingeret, aut benediceret, aut sanaret diuinus magister.

Non à remissiore charitate, sed ab immodica solitudine venit, quod hic egerunt Discipuli. Quæ verò illa cura incitauit eos, vt matres prohiberent, ne propius accederent? Respondet Theophylactus: *Asserebant matres pueros, & benedicerentur manu-um contactu. Incomposita autem, & turbata accedebant ad Christum, & propterea prohibent Discipuli.* Quando Christus de sublimitate virginitalis diserebat, aduentabant illæ importunè, tumultuariòque cum paruulis suis eiulantibus, fletuq; suo Domini sermonem, vt ne satis percipi ab auditoribus posset, intercipientibus, atq; ideò propius adire vetuerunt Discipuli. Vt enim verbum Dei magnâ reuerentiâ & attentione est excipiendum, ita appropinquare eas noluerunt, quòd earum pueri strepitum excitarent, commouerent populum, distraherent auditores: *Incomposita & turbata accedebant ad Christum, & propterea prohibent Discipuli.*

S. Lucas refert, Christum, quo tempore innumerus populus cœlestium verborum eius, & profectus sui spiritualis procurandi percupidus ad illum coisisset, fletisse secus stagnum Genesareth. Erant autem ibi duæ naues, quarum alteram, quæ erat Petri, ingressus, rogauit eum à terra nonnihil reducere lembum, & sedens docebat de nauicula turbas. Luc. 5. 3. Dubitari potest, quare ex scapha suggestum, ex quo doceret populum, Christus fecerit, nam ad comprobandam, commendandamq; cœle-

stus

his doctrinæ suæ sublimitatem conuenientius fuisse videtur, si miraculo insisteret aquis, & firmo vestigio fluxum elementum premens, inde ad populum declamasset. Quid ni ergo hoc fecit? Scimus enim, quod alibi, cum Discipulos suos periculose iactari tempestate, & laborare in remigando vidit, *venit ad eos ambulans supra mare*, Mar. 6. 48.

Respondeo, noluisse Christum, dum ad populum verba faceret, miraculo insistere aquis, ne forte qui aderant, magis essent singularis prodigij spectatores curiosi, quàm fructuosæ doctrinæ auditores attenti, & ne quid esset, quod reuerentem & attentam auscultationem impediret, ideoq; è nauì, non è mari disserteret. Vt videamus, quàm nos attentos ad verba sua velit Deus, quàm reuerenter ea à nobis audiri, vt nec miracula operari voluerit, quod nihil sit, quò attentio magis impediatur, quàm nulli vnquam visis prodigijs.

Quando Iudas iuit, vt Dominum suum ac magistrum perfidissimus proditor comprehenderet, rectà hortum Gethsemani petijt: cum infami sacellitio, cuius ille dux erat. Causam cur rectà hortum petierit, hanc sacer Christi Beniamin Ioannes reddit, dicens: *Sciebat locum, quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum Discipulis suis*, Ioan. 18. 2.

S. Ioan. Chrysostomus quærit, cur gloriosus magister tam crebrò in illum se recepit locum cum Discipulis suis, item cur plerumq; in montibus, aut desertis prædicare solitus fuit. Respondetq;: *Locum procul à tumultu deligebat, ne doctrina impederetur*. De rebus sublimibus, & secretis dicturus loca item secreta, infrequentata, & ab hominum confluxu, ac tumultu absita delegit, vt ipsum locorum silentium inuitaret ad auscultandum, nec quicquam esset, quo auocaretur animus, sed attentè audirentur quæcunq; ab illo dicebantur: *Locum procul à tumultu deligebat, ne doctrina impederetur*.

Leprosus ille, qui cum Christus è monte descendit, sanari ab illo humiliter petijt, dicens: *Domine, si vis potes me mundare*; ex Origenis sententia supra in monte sermonem audierat, quem prædicasse S. Matthæus c. 8. memorat. Quærit proinde Origenes: *Deorsum currens rogas, ó homo, Et in monte nihil dicis!* Vt sciscitatus fuit Origenes, ita ex ipso leproso velut responder, non petijisse supra in monte salutem, quòd is, qui dare poterat, dicendo institueret populum, à quo deuotè ac religiose audiebatur. Cum igitur miser leprosus innumeros homines pro concione tam reuerenter, atq; enixè attentos cerneret, grande piaculum facturus sibi videbatur,

si diuinum interperaret sermonem, itaq; ab incolumitate petenda abstinuit, donec ad finem oratio decurrir, docens eo exemplo, tantà cum attentione, timore & reuerentia adesse concionibus oportere, vt omnium interq; ea etiam sanitatis suæ quisq; oblitus, ea solùm, quæ à sacro oratore dicuntur, auscultet.

Quantà verò cum attentione, timore, ac veneratione homo Christianus verba Dei merigò audiat? Respondeo, non minore, quàm ea, quæ sanctissimo altaris sacramento communicat. S. Augustinus 2. p. Decretal. q. 1. c. *Interrogo*, postquàm constitutum haberet, tam verbo Dei quàm Sacramento Eucharistico pasci animas, quærebat, verum eorum augustius, præstantius esset: *Interrogo, fratres, aiebat, quid est magis, Verbum Christi, an corpus Christi*. Difficile quæsitum, cui nisi ipse occurreret, quis definire præsumeret? Dubitationem tamen ipse his verbis absoluit: *Si Verum respondere vultis, hoc dicere debetis, quia non minus est Verbum Christi, quàm corpus Christi*, scilicet quod ad effecta pertinet, quæ in animabus operantur, quin ex hac parte verbum Christi esse efficacius corpore eiusdem Sanctus Antonius de Florentia affirmat.

Considerans ergò S. Augustinus verbi Dei altitudinem, & eam quæ cum corpore Christi, ad modum dictum, certare possit, præstantiam, sic dicit: *Ideo quanta sollicitudine obseruamus, quando nobis corpus Christi ministratur, ut nihil ex ipso de manibus nostris in terram cadat, tantà sollicitudine obseruemus, ne Verbum Domini, quod nobis erogatur, de corde puro pereat*. Vt enim sub quauis sacri panis particulâ totus Christus continetur, ita in vno quolibet sacri prædicatoris verbo salutis animæ tuæ posita esse potest, vt non minus sollicitè singula dicentis verba attentissimis auribus haurire, quàm totum quantum diuinum panem ore sumere debeas.

Vt verò ad hanc nos attentionem reuerentiamq; S. Doctor cogeret, his tam horribilibus, quàm grauib; verbis rem concludit: *Quia non minus eris reus, qui Verbum Dei negligenter audieris, quam ille, qui suâ negligentia corpus Domini in terram cadere permiseris*. Benè ergò dicimus, tam attentè, ac reuerenter audiendos sacros sermones, vt hos audire tantundem sit, ac ad sacrosanctam Corporis Christi mensam adire.

✠(*)✠

P E R I O C H A I I.

Quomodo hic literas scit, cùm non didicerit?

Maledicus semper lynx est ad ea, quæ vituperare cupit, talpa ad ea, quæ magnificare potest.

TAm sublimiter dicebat Christus, tam excelsa ac diuina erant, de quibus differebat, vt attoniti eius æmuli dicerent: *Quomodo hic literas scit, cùm non didicerit!* Vndè huic tanta rerum talium peritia, qui nunquàm terere scholas est visus! Theophylactus in hanc inuidiæ æmulationis plenam interrogationem acutè sic animaduertit: *Non doctrinam admirabantur, neq; quæ dicebantur, susceperant, sed admirabantur quomodo literas sciret, quod solet inuidis accidere.* Duo inerant concionibus Christi. Vnum, quod dicentem audirent, quem dicentem nunquàm viderant. Alterum sublimitas rerum, de quibus differebat. Et cùm ea, quæ dicebat, calumniari non possent, illud suggillabant, qui nosset literas, quas à nullo didascalo accepisset, quod in speciem tale videbatur, vt admordere possent. Hoc nimirum habent æmuli, ac maledici, & quorum sinistra est intentio, vt vbi reperiunt bona, quæ prædicare possint, & mala, quæ arroderè queant, obliui bonorum in sola mala fixos habeant oculos, atq; ex his occasionem arripiant explendæ suæ malevolentiae.

Aduenit dæmon serpentem indutus, propositum habens circumuenire Eua, & dixit: *Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de omni ligno paradisi?* Gen. 3. 1. Quàm austerum, ac prædurum dominum habetis, qui præceptis vos constrinxit, vt ne vescamini dulcissimis fructibus, quas amoenæ arbores deliciosissimi huius horti vobis liberalissimè offerunt! Respondit Eua: *De fructu lignorum, quæ sunt in paradiso vescimur, de fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus.* Cùm arbores cæteras esui & vsui nostro permiserit Deus, vnâ, quæ medium horti locum obtinet, sic nobis interdixit, vt ne contingi quidem vellet.

Querat aliquis, idq; meritò, cur Eua dicere querula poruerit, quod Deus illam ab vnius arboris esu & tactu prohibuerit, qui cæterarum liberam copiam fecerat? Aloysius Lippomanus respondet, quòd Eua, cùm talia dixit, *non se tam gratam ostendebat pro tot tantisq; concessis in mundo fructibus, quàm que-*

rulem. Et impatientem de Sño negato sese ostendebat. Admiratione dignum, quod cùm tot essent pulcherrimæ arbores, quibus frui pro lubidine Eua poterat, illa ad vnâ aliquam detorsit oculos, cuius solius esu illis (tantum vt eam haberent ampliùs merendi occasionem) Deus interdixerat! *Non se tam gratam ostendebat pro tot tantisq; concessis in mundo fructibus, quàm querulam. Et impatientem de Sño negato sese ostendebat.* Habet hoc maledicorum Zoilorum, murmuratorum Aristarchorum, maleuolorum Cynicorum consuetudo. Occurret talibus homo, qui sit qualis paradisi omnium virtutum iucundissimis plantis contectus. Si is, vt est fragilis, venabilem quandam, tolerabilemq; defectum committat, ac de illo fortè sermo incidat, omnium, quæcunq; in illo sunt bona, obliui, in vnicum defectum toruos oculos, mordacia labra, dentatam linguam, & ferinos dentes vertunt, qui alioqui floccidandus erat.

Nonnè valde mirabile est, quod statuæ Nabuchodonosoris accidit, quam per somnum vidit! Dixit illi Daniel: *Tu Rex videbas statuatam vastam, prægrandem, fastigiatam, cuius caput ex auro ornauerat, pedus autem, & brachia de argento, porro femora & venter ex ære, tibia autem ferrea, pedum quadam pars erat ferrea, quadam fictilis;* Dan. 2. 32. vbi tunc illud stupendum euenit, vt lapillus quidam è monte alto deciduus percuteret statuam in pedibus eius ferreis & fictilibus, aurumq; vnâ, & ferrum, & æs, argentumq; non contereret solum, sed in fauillam quoq; verteret: In his id mirissimum, quod in solos ferreos ac fictiles pedes lapis incidit, cùm aurum, argentum, æs, talia tam pretiosa haberet statua, quæ non contingit lapis, qui statuam in pedibus eius ferreis & fictilibus percussit. O qualis imago, & quàm commodum rei præsentis hieroglyphicum! Sunt homines, qui plurimum habent laude dignum, sunt nempe velut aurum quoddam, aut argentum, atq; vt sunt homines, & non Angeli, sic absq; omni næuo esse non possunt. Parat mordax quidam, ac maledicus venenatæ linguæ suæ durum saxum, vt iaciat. Et quò, putas, collineabit? Non in aurum virtutum illius, non in argenti laudum, encomiorumq; eius, sed in lutum, ferrumq; cuiusdam impertecticulæ, quam in eo fortè videat.

Talem quempiam iacentem inde conspexisse videtur Magnus Basilius, quando hom. de Inuid. de talibus obrectatoribus dixit, quòd *visâ splendorem, rectèq; factorum magnitudinem nec afficiunt quidem,*
ad!

ad marcida Verò mirandum in modum feruntur. Si quid præclarum in altero, id non vident, ac quæ obfcura, quæ turpia, quæ vituperabilia, ea fixis oculis perident, & crebris lapidibus impetunt.

Cùm fratres Iosephus in Ægyptum pergerent cœmptum annonam, cuius par & inopia apud illos, & copia in Ægypto, quanquam eos nosset, dissimulabat, quòd asperius cum illis agi expediret, aiebatq; non illos nundinatum frumenta, sed exploratum terram venisse, dicens: *Exploratores estis, & videatis infirmiora terra, Genistis*; Gen. 42. 9. Exploratorum hoc est, vt in ciuitate quapiam, si fortè hiat murus, si non satis firmæ turres, si ruinosa valla, quâq; fictilis sic in eam aditus, obseruent.

Tale quid maledicis obrectatoribus dicere possumus: *Exploratores estis, & videatis infirmiora terra, Genistis*. Speculatores communium miseriarum estis. Ad quid enim venitis, cùm vitam moresq; aliorum indagatis, & censetis? Non vt videatis, quæ apud illos præclara & illustria, non vt magnificetis, quæ conspicua & laude digna, sed vt infirma vituperetis, exaggeretis inualida, ostentetis obfcura, exploratores nempe estis idcirco *Genistis infirmiora terra videatis, Genistis*, huc enim maledicta propensio vos vestra inclinat.

Audite aliquid benè à Plutarcho hanc in rem excogitatum. Loquitur præstans hic Philosophus cum quodam ex illo gtege obrectatore, morumq; alienorum curioso exploratore, oculato speculatore, & immitti censore, & ait: Nennè satius foret, si arcana naturæ secreta, & mysteria inuestigare, cùm sint tam multa, & varia, quibus occupare ingenium, & exercere cogitationes possis, ex quibus illa, quare arborum aliarum immarcescibilis & perpetuus viror, cùm alias brumalis hyems formæ suæ splendore nudet, quæ fiat, quòd magnes ad se ferrum trahat, quomodo calx, quando viuia, magis accenditur aquâ, cuius affusione extingui potius posse videtur, & extinguitur magis oleo, à quo accendi debere videtur? Nonnè præstaret, talium rerum considerationi se tradere, atq; immorari? Cur verò id non agis?

Respondet Plutarchus l. de curiosit. vitandâ, dicens: *Fortassis eam ob causam non es harum rerum curiosus, quòd in his nihil insit mali*, nihil reprehensione dignum, nihil cui maledicum dentem figas, nihil quod arrodas, quale aliquid si eis inesset, magis curiosum, assiduumque, quàm te scrutatorem nullum haberent. Habent enim hoc peculiare momi, & obrectatores: vt sint ad mala lynces, talpæ ad bona.

Exploratum est, quòd musca sit maledici symbolum. Videas hoc apud sacros interpretes, dum illa Ecclesiastæ 10. v. 1. exponunt: *Musca morientes perdunt suauitatem euguentis*. Alciaius emblemata in hanc rem fecit, hominem delineans, qui difflet, aut abigat muscas, cum hac inscriptione: *In detractores*. Sed quid habeat musca, vt sit eiusmodi hominum hieroglyphicum?

Dicat id S. Basilii Magni: *Musca finis partibus neglectis ad vlcera contendunt*; inquit ille hom. de Inuidia. Secus ac alia animalia sunt muscæ à natura comparatæ: Nam cætera, si quid in corpore sanum, id illa, neglecto eo quod affectum, appetunt, aut inuadunt; muscæ verò aspernatæ sanum, ad partes putridas & putidas aduolant, quod in pomo videas, cuius si quæ pars rancida & graueolens, eâ pascuntur & saginantur, dedignant quicquid in eo pulchrum, suauē, oculis, naribusq; alioquin gratum. Tales muscæ maledictæ sunt maledicti obrectatores, qui neglecto bono, quod prædicari & commendari potest, solo malo, quod vituperari queat, debeatque, se oblectant, & pascunt.

PERIOCHA III.

Quomodo hic literas scit, cùm non didicerit?

Attentâ profundæ sapientiæ suæ dispositione præmunit Dominus gloriosam existimationem & fidem suorum præclarè gestorum aduersus omnes humanas calumnias.

Venerabilis Abbas Arnoldus Carnotensis (quod diximus alibi quoq;) obseruauit, altâ & attentâ Dei prouidentia factum, quòd non frequentauit scholas Hierosolymitanas, vt non haberent æmuli, quod contra doctrinam eius obtruderent, neq; eam esse cælestem ac diuinam inficiari possent: Nam cùm ille hinc tam sublimiter, diuinèq; differeret, atq; inde nunquàm in scholis discere, aut frequentare ludum literarium visus fuerit, inditio erat, è coelis esse, quæ prædicabat, itaq; non poterant iuste murmurare de illius sermonibus, neq; honestè excusare, si non eis fidem darent. Arnoldus Tract. 5. de Verb. Domini sic habet: *Quis ignorantia locus erat, cùm ipsis inquirentibus quomodo literas nosset, quas non didicerat, diuina sapientia hoc ipsam documentum esse, quod re, quem in scholis nunquàm viderant, eruditum in lege probarent?* Præmunit scili-

et Deus attentâ profundâ sapientiâ suâ providentiâ ac dispositione fidem suorum gloriôsè factorum contra omnes hominum calumnias.

Felix quidam centurio, cùm sciret miracula, quæ Dominus operabatur, demissè, ac magnum in modum illum rogavit, ut veniret, & sanaret seruum quendam eius, quem grauis infirmitas lecto affixum tenebat. Hæc B. Lucas c. 7. ita narrat: *Cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudeorum, rogans eum, ut veniret, & saluaret seruum eius. Cessit precibus eius pius Saluator. Centurio autem cùm sciret iam in via positum Dominum, submisit ad illum amicos, qui rogarent, parceret labori, neq; lassitudinis molestias susciperet propter hominem, qui indignus esset, ut illum sub lectum admitteret, & domi suæ reciperet. Iesus ibat, inquit S. Lucas, scilicet, ut curaret deuoti centurionis infirmum famulum. Apud Matthæum dicebat Christus: *Ego veniam, & curabo eum*; Matth. 8. 8.*

Dubitari hîc potest, quare Christus non intrârit domum Centurionis, ut sanaret famulum eius. Non intrasse autem, certum est ex illo, quod dixit Centurioni apud eundem Lucam: *Vade, & sicut credidisti, fiat tibi, & sanatus est puer in illa hora*, hoc est, eo tempore, quo illum ire iussit Christus, qui etiamnum in via, quanquàm non procul à domo, erat. Quare non voluit ingredi domum, ut infirmo seruo redderet sanitatem? Respondet egregiè Glossa ordinaria, dicens: *In medio itinere sanat serbo, ne propter humilitatem, sed ob impotentiam & iram corporaliter ire putaretur*. Degebat Diuinus Magister ob oculos inuidorum censorum sacrosanctarum illius operationum, & si ad sanandum ægum famulum ædes, in quibus decumbebat, ingressus fuisset, id non tam humilitati & humanitati, quàm imbecillitati, & impotentia adscripissent, dixissentque, curare illum alioquin, nisi corpore præsens adfuisset, nequiuisset, ut hanc amputaret, præoccuparetq; cauillationem, & omnem maledicis linguis aditum obstrueret, *in medio itinere sanat serbo*, ut nemo contra fortitudinem dextræ eius oggannire, aut brachij illius fortitudinem admordere posset.

Neq; hîc substitit prouida & attenta sapientia Domini. Notandum quippè, quid post hoc patratum miraculum fecisse illum S. Lucas referat, dicens: *Et factum est, deinceps ibat Iesus in ciuitatem, qua vocatur Naïm*; Luc. 7. 11. Post curatum nostri insignis Hispani infirmum seruum, maiore prodigio defunctum viçæ restituit viduæ filium, quæ præmaturam illius mortem, & suam obitatem multis lachrymis anxia desolebat.

S. Gregorius Nissenus quaerit, cur Christus se accinxerit resurrectioni illius adolescentis, mox ut curauit paralyticum seruum Centurionis. Quâ in re etiam illud expendendum, quod ipse sponte suâ non vel rogatus, vel inuitatus à pia & subcilli matre iuit, secus ac alibi, quando ad Lazarum, & archisynagogi filiam redanimandos, non nisi precibus adductus, perrexit. Quid causæ, quod post illam miraculosam sanationem ipse se huic prodigioso portento offert? Respondet diuinè S. Nissenus, apud D. Thomam in caten. 2ur. in c. 7. Lucæ, inquit: *Diceret aliquis de puero Centurionis, quod mortuus non erat. Ut igitur temerariam linguam compefieret, iam defuncto iuueni Christum obuiare & uico filio vidua fatetur Euangelista*. Non omnes, quibus est ægrè, è viuis discedunt. Sed nec in vitam redeunt, quicunq; vitâ exceleserunt, nisi Omnipotentis Dei brachium miraculo eos reuocet. Infirmatus fuit Centurionis famulus, conualuitq; miraculo, quod in illo operatus Christus. Sed ne quis maleuolus obrectator dicere posset, naturæ viribus restitutam illam sanitatem, & ægritudinem non fuisse lethalem, adeò nec miraculosam sanationem, nec veram potestatem, quæ hîc operata, *et temerariam linguam compefieret, defuncto iuueni obuiare fatetur Euangelista*, ut maledicas linguas conltingeret, ut sacrilega æmulorum obrectatorum ora obtureret, it obuiam præmortuo iam adolescenti, restituit vitam, quæ sine miraculo reddi non potuit, atq; imperiosæ vocis vi eum ab inferis reuocat, inquit: *Adolescens, tibi dico, surge*. Et quid hinc consecutum? *Statim resedit, qui erat mortuus*, quo momento ea locutus Christus, eodem vitalem spiritum gelida membra receperunt, ut veritas potestatis eius agnosceretur, & potestas veritatis conuinceret maleuolos censores diuinorum operum illius, nec quicquam contradicere ijs possent. Sic nempe disponit, instituitq; actiones suas Dominus altâ & profundâ sapientiâ suâ, ut causam, occasionemq; calumniandi illas veram ac sufficientem reperire nemo queat.

Ad portas ciuitatis nefandæ Sodomæ pius Patriarcha Loth stabat, quando ad vesperum vidit ingredientes duos liberali specie adolescentes. Vix eos arbitratus fuit, quando occurrit, & domus suæ copiam obtulit, dixitque, singularis beneficii loco habiturum, si hoc ab illo officium admitterent, domumq; eius hospites inirent, in qua nihil esset, quod non eorum refocillationi, & laetæ tractationi summa cum voluptate impendere vellet. Angeli,

cum sibi pronam hanc obsequendi voluntatem pergratam quadam exporrectioris frontis, & serenioris vultus benignitate significasset, responderunt: *Minime, sed in platea manebimus*; Gen. 19. 2. refert enim, ut ita faciamus. *Compulsi illos nihilominus oppido, ut diuerterent ad illam*, importunisque precibus repugnantes expugnauit, ut in ædes eius se reciperent. Obsecrati autem & nefandi visibis contaminatissimæ homines cum pulcherrimorum adolescentum eximiam faciem, decentissimamque speciem lasciuia oculis vsurpassent, & apud Loth diuersari intellexissent, *Callauerunt domum à puero & a senem, omnis populus simul*, & filij quidem parentum exemplum imitari, parui autem maiorum vestigia prementes, & pueri à præuentibus senibus abducti, demum *omnis populus simul*, ut de tota & tanta ciuitate nemo immanis sceleris expers esset, in vnum nefandissimum, immanissimumque flagitium velut foederati domum Loth obfederunt, & incinxerunt, ut ad infamissimam libidinem coelestibus hospitibus abusi possent.

Illustrissimus Cardinalis Caietanus quaerit, cur superi Angeli ante quam intrarent domum, cum eam posthæc ingredi certum haberent, voluerunt permanere in plateis, idque eo tempore, quo possent ab illis execrandis, & brutis hominibus videri? Respondet vicitatâ suâ, ac familiari subtilitate, dicens: *Ad manifestandum, quod ipse aduentus Angelorum publicus ad domum Loth, fuit inquisitio facta Sodomitæ promissa Abrahæ, an Sodomitæ essent viri iusti decem, concursus enim iste non hyperbolice describitur, sed ad manifestandum inquisitionem diuinam*. Dixit Dominus Abrahæ paulo ante, si, modò solos decem iustos Sodoma haberet, reliquis omnibus suas noxas condonaturum. Et quoniam difficile creditu videbatur, in tam numeroso populo non vel decem iustos repertum iri, ad eius veritatis confirmationem, simul ut ostenderet, quàm iustas ab illis poenas repeteret, quando igne & sulphure (debito sceleris ac foecidis sceleribus supplicio) è cœlo in illos animaduertenter, intrârunt Angeli ciuitatem formidissimorum adolescentum lineamenta induci, ac speciem præferentes, quos vix conspiciat fuerant, quando ædes Sancti Loth, in quas velut hospitij ergo se receperant, vallârunt *omnis populus simul*, ut nemo non ad perpetrandum scelus concurreret, qui per ætatem & rationis vsum posset, ut intelligeretur, quàm benè commuerant supplicium, atque, ut ignis indè fulminatus in fatalem cinerem illos verteret, postquam inter omnes ne vnus quidem

probus repertus, sed cuncti velut coniurati in vnum nefas proruerunt.

Paulo ante Passionem, ut ferunt Euangelistæ, cum Hierosolymam contenderet Redemptor noster, famelicusque in ficulneam incidere, adiit illam, ut eius fructibus esuriei suæ subueniret, cumque nullos in ea ficus reperiret, maledixit ei, inquit: *Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum*. Sic dixit, & arefacta est continuo ficulnea; Matth. 21. 19.

Quærit S. Achanasius, quare Christus, qui potentis brachij sui ostentationem per exercitationem misericordiæ, quoad vixit, fecit, dans visum cœcis, claudis pedum vsum, mancis integritatem manuum, salutem ægris, vitam morauis, indulgentiam peccatoribus, demum coram Discipulis suis ita succensuit, itaque tam vehementi aduersus ficulneam exarsit, ut æternâ eam sterilitate damnâre. *Quid peccauit ficus*, clamat Achanasius, *quod eam Christus arefecit*? Respondet inclytus Doctor q. 22. *Quoniam Dominus passurus iam erat, ne existimarent eius Discipuli ipsum non omnipotentem esse, sed infirmum, ideoque pateretur, in hac inanimata re suam declarauit potentiam, et ostenderet, quod omnes aduersarios suos ariditate percussere posset*. Multa illi supplicia, probra nunquam audita parata erant, futurumque ut flagris caderetur, spinis coronaretur, denique ignominioso crucis stipiti clauis adfigeretur. Ne ergo Discipuli talium rerum spectatores suspicari inciperent, ea ab illo tolerari, quod præ imbecillitate declinare, aut effugere non posset, ut eiusmodi occurreret iudicijs, siccata verbo ficulneam, ex quo intelligerent, eadem facilitate posse, si vellet, arefacere, destruere, inque nihilum vertere effratos hostes suos, & amoris esse quod moriebatur, non infirmitatis. Nimirum Dominus noster altâ & attentâ sapientiâ suâ magnificam operum suorum fidem sic constabile, & obmunit, ut detrudere illi merito nemo queat.

PERIOCHA IV.

Qui à semetipso loquitur, propriam gloriam quaerit.

Nemo bonus iudex in causa sua, & negotio proprio.

Alumniabantur Christum, quod de rebus tam sublimibus diceret, qui literas non didicisset, neque scholas frequentasset. Quibus ille, ut doctrinam tuam probatam redderet, respondit, doctrinam, quam prædicabat, non esse suam tantum, ve-

rùm Patris, quoque, à quo ad prædicandum missus esset, quod tale est, inquit doctissimus Maldonatus, ac si dixisset, *non à se inuentam, sed à Patre acceptam*. Congruit hic sensus cum ratione, quam huc attulit Christus, dicens: *Qui à semetipso loquitur, propriam gloriam querit*, at qui gloriam eius, à quo missus, non suam querit, is omnem fidem meretur, dignusq; est, qui verax credatur. Itaq; æternum Patrem suum suæ causæ per omnia iudicem facit, in illum quæcunq; dicit, & facit, refert, nec se, quam possit, inuentorem facit, nec suarum causarum, & controuersiarum iudicem, Patri vniuersa relinquens, vt definiat, & pronuntiet, de quo alibi dixit: *Ego non quero gloriam meam, est qui querat, & iudicet*; Ioan. 8. 50. Vt eo facto ostenderet, neminem debere esse iudicem in causâ propriâ, seu de bona, seu de sinistra fama illius agatur: Nam vt se quisq; oculis carnis & sanguinis spectat, & magno sui amore est admodum præoccupatus, ita plurimas excusationes reperiet, si fortè criminis suspectus habetur, quibus extenuet, vel tegat, vel rationes conquiret, comminisceturq; , quibus virtutes suas amplifcet, & extollat, sed de bona illius estimatione agitur.

Peccauit Propheta regius Dauid, quando cum Bersabee innocentis Viræ vxore adulteratus, ex quo tanta deinceps incommoda, & infortunia, vt scimus, fuerunt consecuta. Pientissimus Dominus, qui suorum nunquam obliuiscitur, vt sanctum regem ex misero statu, in quo sua illum cæca culpa attinebat, erueret, misit ad eum Nathan, vt erroris & peccati sui illum admoneret. 1. Reg. 12.

D. Ioannes Chrysostomus querit, cur ad Dauidem, qui ipse magnus non solum vates, sed & medicus erat, vates alius ac medicus sublegatus fuit: *Venit ad eum Nathan, Propheta ad Prophetam venit. Quam ob causam venit? Certè & Dauid Propheta erat, quomodo ergo seipsum curare non potuit?* Iamò ob hoc ipsum, inquit Chrysostomus, quod sanctus rex & Propheta esset, & medicus, nec voluit, neq; expediens fuit, vt se ipsum curaret: *Sicut enim medici, quando egrotant, aliorum medicorum auxilio indigent, & infirmitas obliuioni dat artem, sic & in hoc Propheta. Ille Propheta, & iste, sed ille sanus, iste autem graui vulnere sauciatus.* Hæc ille hom. 1. in Psalm. 50. Et apud Anastasium Nicenum q. 6. in Scriptur. paulò aliter: *Ad Dauid abiit Nathan Propheta. Propheta ad Prophetam mittitur. Quomodo ergo non se curauit Dauid, cum sit Propheta? Plane sicut medici, cum egrotant, indigent alijs medicis*

(morbus enim corruptis artem) ita hic quoque. Læges & bona politia decernunt, vt cum medicus infirmatur, quantumuis ille sit doctus & peritus, curandi illius negotium alius suscipiat. Nam tametsi plurima sciat, & certare de exuditione cum ipso Galeno, Hyppocrate, & Auicennâ possit, non proinde in causâ propria æquè felix erit, ac in aliena. Medici enim morbo correpti non se vt medici, sed vt ægri curare volunt, & si se ipsos curarent, amor illos proprius falleret, & quando necessum haberent semel bibere, illi sitim, non scientiam consulentes, dicerent, sibi decies bibere opus esse, neq; ita in cæteris quoque rebus accideret, vbi appetitus leges & dictamen rationis obruere solet, morbus enim corruptis artem, itaque benè fit, quod non se ipsi curant. Sic cum Dauid accidit, qui ex lethali turpis lasciuæ morbo æger, quanquam eximius medicus esset, & infirmarum animarum curandarum arte plurimum valeret, ac præstaret, noluit Deus, vt suæ esset agitudinis medicus, fortè enim blandiora, quam oportebat, pharmaca adhibuisset, fortè minus vel graue, vel periculosum malum suum existimasset, idq; propter vim, quâ proprius amor res suas malas imminuere, & amplificare bonas solet. Idcirco quamquam Propheta esset, Propheta illum alius curauit, medicumq; medicus alius inuist.

Petrus, cum illius magistrum improbè vincitum crudeles insolentis malitiæ ministri arriperent, vt illum è sanguinolentis & sacrilegis illorum manibus erueret, exemit gladium, & effroni cuidam sateliti (Malchus is dicebatur) aurem demessit: *Simon, Petrus habens gladium, eduxit eum, & percussit Pontificis seruum, & abscidit auriculam eius dexteram*; Ioann. 18. 10.

Quis non famâ dignissimum æternâ hoc facinus putet, quod vnus quidam exarmatus, solum habens in manu gladium, obijcere se numerosæ armatorum, & in perniciem sui Magistri coniuratorum cohorti, ausus fuit? S. Marcus heroicam istam actionem his verbis recenset: *Vnus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit seruum summi Pontificis, & amputauit illi auriculam*, Matth. 14. 47.

Theophylactus querit, cur Marcus silentio premit Petri nomen, & hoc solum dicat, quod vnus quidam ex omnibus, qui aderant, tantum opus aggreffi ausus fuit, cum S. Ioannes disertè illum de proprio nomine designet? Respondet autem: *Obtinet nomen eius Marcus, ne videatur laudare preceptorem suum Petrum maioris pro Christo Zeli.* Erat Marcus

Marcus discipulorum Petri charissimorum amantissimus, itaq; ordinante Spiritu sancto factum est, ut nomen eius dissimularet, quando robur eius & fortitudinis magnitudinem memorauit, ut ne diceretur, passionē præoccupatum id dixisse, neuē maledici in suspicionem adducerentur, illum veritatis limites prætergressum, quodque ex immo dieo Discipuli amore propriorem, supra quā est, efferret, operaque magistri sui intemperante exaggeraret, docens ita hoc quod diximus, neminem scilicet in causa propria posse esse iudicem.

Inter cæteras plagas, quibus Deus Ægyptum multauit, ea vna fuit, quod ex aquis fœdas ranas eduxit, quæ omnem latē patriam impleuerunt. Ad euocandas verò de lacubus ranas, extendit Aaron manum super aquas, & ascendunt ranæ, operueruntq; terram Ægypti. Ita sacer Scriptor Exod. 8. 6.

Alcuinus Flaccus querit, cur Aaron, & non Moyses percussit aquas, cum in cæteris ipse vel manum operi admouerit, vel Aaroni cooperatus fuerit? Ut respondeat, monet reuocare in memoriā id, quod Moyſi infanti accidit, quando illum in fissellā scirpeā fluuij expositum seruauerunt aquæ viuum, quem forbere poterant moriturum. Quam ob rem Moyses arctissimè obstrictum se putauit aquis. Cū ergo cædere illas oporteret, noluit ille suis manibus credere supplicium, sed fratri, qui irrogaret, reliquit, ut ostenderet, neminem suæ causæ posse esse bonum arbitrum, neque posse eum, qui debet, in pœnis infligendis, seuerioris censuræ seruare rigorem.

PERIOCHA V.

Dæmonium habes.

Acerbiora sunt linguæ, quā manuum vulnera.

Cū Christus querulus exponeret, quā immerito mortem illi adornarent Iudæi, quantā iniuriā necem illius meditarentur, quod ijs, quæ de illorum erant, prædicaret, homines vulgares & plebei talia audire pertæsi dicebant: *Dæmonium habes, quis te quærit interficere?* Quorsum talia illi dicerent? Theophylactus respondet: *Contumeliosè & audacter dicunt, Dæmonium habes, eò quod putabant animam eius contumelijs cruciari.* Noluerunt manus illi adferre, arbitrati magis illum afflictuos linguā, putabant animam eius contumelijs cruciari. Vbi illi rectè, quanquā non egerunt, senserunt tamen, nam homini illustri & magnifico, qui iustam

præclaræ exultationis suæ rationem habere nonie, nullus acerbior cruciatus, nulla intolerabilior iniuria, quā quæ illi a contumeliosa lingua irrogatur.

Pendulus è cruce Christus tantos perfererat dolores, quantos nemo alius cogitare possit. Nihilominus facti tam miserando spectaculo, nec contenti tantis illum confecisse pœnis crudeles æmuli, & sanguinolenti illius hostes, ad maioris irrisionis significationem mouentes capita sua, blasphemias, quas ex Matthæi 27. 40. subiicio, illi dixerunt: *Vah qui destruis templum Dei, & in triduo reedificas illud, salua te metipsum.* Scribæ autem, & Principes sacerdotum talibus eum ludificabant: *Alios saluos fecit, seipsum saluum facere non potest.*

D. Ioannes Chrysostomus querit, quomodo hæc perfida, & periura plebecula tam atrocibus iniurijs, tam immanibus probis onerare Christum potuit? Nonne sat erat mitigando eorum furori, quod viderent illum crucis ignominiosæ fixum trahi, quod illi sitibundo nonnisi fel & acetum propinarent, quod cernerent membra eius diris flagris dilaniata, discerpta, luxata? Quare talibus nondum exsaturati tantas præterea in illum euomunt, aggeruntque contumelias?

Respondet ille hom. 88. in Matthi. *In patibulo pendente omnes amaris impetunt verbis, quæ rebus ipsis mihi grauiora videntur.* Non satis fuit sanguinolentis lupis, videre innocentem Agnum toto corpore crudelibus vulneribus deformatum, carnes eius duris flagrorum verberibus inquinatas, tempora aculeatis spinis confixa, maxillas immanibus colaphis dehonestatas, manus pedesq; obtusis clauis perterrebratos, nisi maledicis linguis adhæc prospiculis, & præpilatis lanceis vterentur, animusq; eius probroborum, & contumeliarum iaculis multo effracius lancinarent. *In patibulo pendente omnes amaris impetunt verbis, quæ rebus ipsis mihi grauiora videntur.* Nulla enim sunt vulnera, quæ sic deformant, nulla flagra, quæ sic deturpent, nulla spinæ, quæ sic pungant, nulli colaphi, qui sic dedecorent, nulli clauis, qui sic penetrant, vti ludibria, ignominia, probra, & contumelia linguarum.

Splendidum ac sumptuosum illud conuiuium adierunt, quotquot eo inuitati, omnes pro dignitate tam festæ celebritatis cultè decenterq; vestiti. Solus vnus parum cautus, & inconsideratus cum lacero, sordidoq; amictu adfuit, quem ut conuiuij dominus vidit, appellauit: *Amice, quomodo huc intrasti non habens vessem nuptialem?* Matth. 22. 12. Ille ut se conuictum vidit, quid responderet non inueniens,

*absumit. Tunc rex iratus dixit ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Qui tam rusticus & inuerecundus fuit, ut ob oculos tantorum tam politè vestitorum ipse cum squalido horridoq; amictu adire delicias lauri conuiuij ausus fuit, illum manus ac pedes arctissimè deuinctum tenebricoso inferno ergastulo includite, ubi in sempiterno eiulatu, & stridore dentium perpetuo pœnas temerarij ausus sui luat. Author quidam modernus, & grauis ait, ex his, quæ hic accidisse feruntur, intelligi posse illud Prophetæ Nahum 1. 9. *Non consurget duplex tribulatio*; item illud Habacuc 3. *Cum iratus fueris, misericordia recordaberis*. Hicne verò misericordia aliqua, ubi incautum, maleque consultum hominem manus ac pedes constrictum pœnis addicit æternis! Videte quid illi dicat conuiuij Dominus, quidue illi faciat, inquit iste Author. Amicum vocat, suauiter compellat, blandis verbis arguit, dicens: *Amice, quomodo huc intrasti?* Non impudentem dicit, non rusticum, non fatuum, non vecordem, denique non verbis exagitauit duris, neque asperius obiurgauit. Hoc verò fuit in medio indignationis recordari misericordiarum, in media ira non obliuisci clementiæ, quod non acerbioribus verbis eum præterea exulcerauit, quando orco illum includere iam destinarat. Sunt enim homines nonnulli, qui mille infernos patienter libenterque tolerabunt, ut ne vnum aliquod asperum & probrosum verbum audiant. Tam acriter pungunt, tam vehementer penetrant, lædunt & sauciant verba grauiā, molesta, aspera, rigida.*

Congruit hoc cum illo celebri dicto magni Ducis Themistoclis, de quo Ælianus lib. 9. de varia hist. cap. 18. refert, dicere solitum: *Si quis mihi duas vias monstraret, alteram ad Infernum ducentem, alteram ad tribunal, multò libentius ingrederer eam, quæ rectā ad Infernum tenderet.* Ad tribunalia adducti, multis sæpè verborum contumelijs vexantur, exagitantur, lacerantur ab inhumanis iudicibus. Quando verò mihi id genus verba, inquit Themistocles, quouis tormento, quouis dolore, quouis etiam Inferno sunt acerbiora & intolerabiliora, si hinc ad tribunal, inde ad Inferos via mihi propinqua esset, multò libentius ingrederer eam, quæ rectā ad Infernum ducit. Ut videamus, quàm grauis veniat à verbis contumeliosis cruciatus.

D cet id nobis Ieremias, qui de suis hostibus loquens, ait, coniurasse aduersus se, irritatosq; tam crebræ veritatis, à se prædicatæ annuntiatione de-

liberasse, quod sibi tormentum inferrent, & quo dolore maximo afficerent: *Dixerunt, Venite, & cogitemus contra Ieremiam cogitationes*, Ierem. 18. 18. Et qualis illa ex scelerata consultatione exijt sententia? Fortean ut lentis tormentis vita eius paulatim conficeretur, ut aufereret ex suspensione cruciatus, & fieret ex diurnitate acerbior? Non sanè. Fortè ut lapidibus appetitus opprimeretur, aut adureretur candentibus laminis, aut in equuleo dissentis animam redderet? Minimè horum quidpiam.

Ad quod ergò supplicium eum condemnarunt? *Percutiamus eum linguā*, inquebat. Post varias consultationes, quā pœnā in illum animaduertent, visceraq; & animum eius cruciabilissimè excarnificarent, nihil intolerabilius irrogare illi posse existimabant, quàm si verbis contumeliosis lancinarent, & conuulserarent, ut propterea ita post varias vitro citroque ventilatas rationes statuerint: *Percutiamus eum linguā*; quia nullæ sunt ardentes laminæ, quæ vehementius vsulent, nulli feræles vngues, qui sæuius lanient, nulli aculei, qui pœnalius torqueant, nullæ acutæ nouacula, quæ crudelius vulnerent, nullæ hastæ, aut lanceæ, quæ magis sauciant, quàm verborum iniuriæ, aut dentatæ linguæ probra.

Coronemus hanc Periocham quadam Cardinalis Toleti obseruatione, qui notat, bis electos à Christo è templo vendentes, & ementes, semel sub initium prædicationis eius, cuius solus S. Ioannes meminit, tum iterum circa passionem, quod referunt sancti Matthæus, Marcus, Lucas, asperius autem nunc egisse, quàm ante: *Fuit hac acerbior, illa autem prior, suauior eiection*.

At rem diligentius pensiculantibus videbitur austerior fuisse Dominus, cum primum templo exegit nundinatores, quàm cum secundo eiecit. Primā enim vice flagris in eos inuectus fuit: *Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo*, inquit S. Ioannes cap. 2. v. 15. Postremis autem diebus nihil aliud in eos statuisse inueniemus, nisi quod sordidorum numulariorum æs cum mensis euerit, & avaris vsurarijs dixit: *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum*. At si hic nulla sunt flagella, nulla verbera, sed sola verba, ibi autem dura flagella, quid est quod ait Cardinalis Toletus, fuisse Christum hoc loco acerbiorē, nuper autem suauiorē?

Immo propterea hac vice fuit multò quàm olim austerior, quòd tunc flagris mulcavit, nunc lingua percussit.

percussit, & verbis acrioribus perstrinxit, flagra namque quantumvis dura & acerbis, si cum verbis acidis & acerbis comparentur, ne supplicij nomen quidem, appellationemque meretur. Itaque Christus cum nosset, quod posteriora, utpote relapsus peccata, grauiorem merebantur poenam, quam superiora, hæc quidem flagris vindicauit, illa autem verbis puniuit, quod nullum his sit par supplicium, cum sunt dura, & aspera.

Obseruent ergo quotquot hæc vident, domini, Superiores, Optimates, Reges, quam blandè suos famulos, subditosque habere debeant, ut ne verbis ignominiosis, quæ crudelissimorum tormentorum feralissima sunt, eos percellant. Omnibus suauiter loquamur, & liberi à verbo illo aspero, dulcissimum illud audire mereamur, *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod est æterna gloria.*

Ad quam, &c.

Feriâ IV. post Dominicam IV. Quadragesimæ.

Præteriens Iesus vidit hominem cæcum. Ioan. 9.

Sacer Rauennatum Archiepiscopus D. Petrus Chrysologus ait, familiarem loquendi usum obtinuisse, ut cum felicitatem cuiuspiam exaggerare volumus, à Deo visum illum dicamus: *Hoc contueris, ac sentis ex visu de felicibus, sic dicendo, Vidit illum Deus.* Hæc ille serm. 33. Idem phrasi Castellanae solenne est adagium. Nam cum beneuolentiorē fortunā quenquam usum accipimus, dicere vsicamus: *Leuino Dios à ver;* Deus illum visum venit. Pari verborum formā, inquit Chrysologus, latini prosperitatem alicuius magnam atque insignem exprimunt, cum dicunt, *Vidit illum Deus.* Quod si de alio quouis, certè vel maximè dici potest de fortunato cæco, qui ex vtero matris orbis oculis prodijt, in quem Christus diuinos oculos suos fixit, præteriens enim *Vidit hominem cæcum à natiuitate.* inquit S. Ioan. Felix, fortunatusque homo, quem scilicet *Vidit Deus.* Vidit enim illum Deus, ut ipse videret, oculosque acciperet, non solum corporis, sed & animæ. De prodigiosa hac curatione agendum hodie, quod ut feliciter eueniat, Dei primum opem, tum vestram attentionem imploro.

Tom. I.

PERIOCHA I.

Vidit hominem cæcum.

Videre quempiam, nec ei loqui, aut loqui alicui, nec eum videre morosa contemptio est inditium, sed videre & loqui, synceri amoris certum argumentum.

Non mihi videretur vel satis gratus fuisse Christo, vel nimis magno beneficio ab illo ornatus, hic cæcus, si solo illum intuitu curasset, si solis oculis oculis, quibus carebat, dedisset, neque suauitate melleorum verborum suorum præterea felicitasset. Nam ut luculentè demonstrabimus, videre & non loqui, siue loqui & non videre, fastidiosa despicientia est, videre autem & loqui, perfecti amoris integritas.

Loqui & non videre. Fatuæ illæ Virgines, quæ ad Sponsi aduentum accensas in promptu habere lampades debuerant, multo rubore perfusæ fuerunt, quando se imparatas viderunt, ad illum cum aduenit, ut decebat, excipendum. Rogarunt ergo prudentes Virgines, ut ex de suo oleo commodatò darent, quo lampades suas fouere possent. Recusarunt illæ, protestatæ vix suum sibi sufficere, dare mutuo non posse, tum & cohortatæ, irent emptum, atque ita necessitati suæ remedium pararent. *Dum irent emere, venit Sponsus, & quæ paratæ erant Virgines, introierunt cum eo in festa nuptiarum gaudia. Nouissimæ autem Generunt & incuriæ fatuæ, quæ cum clausas reperirent fores, inclamarunt Sponsum, dicentes, Domine, Domine aperi nobis;* Matth. 25. 11. Qui respondit: *Nescio vos,* obliterata est ianuā, neque tempus iam, ut cuiquam aperiatur.

Quærit D. Ioannes Chrysostomus, cur Deus non submiserit Angelum vnum aliquem de tam plurimis, quos penes se habet, ut fatuis virginibus responsa daret? Respondet id factum, ut maiore illas dolore cruciaret. *O supremam sententiam! Nescio vos, Non per Angelum, sed per se ipsum luctuosum responsum dedit, ut cum vocem audirent, faciem autem videre non possent, multo amplius torquerentur.* Nec enim immanior cruciatus, quam loqui & non videre, aut videre & non loqui.

Videre & non loqui. Stabat Benjamin coram Ioseph, qui illi ex viroque parente frater erat, quem ut vidit Ioseph, agnouit, dixitque fratribus reliquis: *Iste est frater & sister paruulus?* Gen. 43. 29. Ille Benjamin in naua minimus? Hæc sciscitatus, non

Tt

expectato

expectato responſo feſtinus ſe in ſuum cubile recepit, & fleuit. S. Ambroſius l. de Ioseph c. 10. ait, agnouit illum. Sed mox querit, cur interrogarit, an is eſſet, quando alter alterum vidit, ipſe verò illum cognouit? Reſpondet, non ſatis gaudiſ huiusmodi ex alterno aſpectu Beniamini, optaſſe autem illum aliquid, dicentem audire, idè percuntatum fuiſſe num ipſe eſſet Beniamin, vt eam illi loquendi occaſionem præberet, à quò iam videbatur, quia quod illum oculis dignabatur, nec verbo appellabat, id illum magis affligebat. Audite ſacrum Doctorem: *Conſuetudo & gratia charitatis eſt, vt dilectos nobis non ſolum oculis, ſed etiam ſermone tancamus. Agnouerat Ioseph dilectum ſuum, ſed ideo interrogabat, vt quem cernebat animo, vox ſanaret.* Habebat Ioseph Beniamin coram præſentem, qui Iosephem videbat, ſed non alloquebatur, Ioseph autem & audire illum, & videri ab illo cupiebat, quia videre & non loqui, paſſiſſimum eſt tormentum.

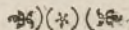
Loqui & non videre. Sequebatur à tergo Chriſtum Chananaea, manſq; vocibus filiae ſuae dæmonioſæ ſalutem poſtulat, & clamoribus tam inconditis, vt Apoſtoli eam dimitti rogarent, arbitrari non eſſe æquum, tam multos ab vna muliercula inquietari homines? Reſpondit autem Chriſtus: *Non ſum miſus niſi ad oues, quæ perierunt, domus Iſrael.* Matth. 15. 24. Domeliſticorum tantùm & popularium curandorum negotium ſuſcepi, extraneorum nullam hi cura demãtata. Euthymius ait ita potiùs mulieri, quàm Apoſtoli locutum, dicitq;: *Sufficebat quidem ſilentium, & eam in deſperationem conieceret, at reſponſo multo etiam ampliùs deſperationem intendit.*

Diu ſiluerat Chriſtus, & non reſpondit ei Verbum, cùm tantis clamoribus eius opem depoſceret. Sat erat hoc ſilentium, & eam in deſperationem adduceret, dare enim voces medico, in quo inſumus ſalutis ſue ſpem poſitam habet, & obuerto tergo ab eo deſpici, nec audiri, id magnis incrementis dolores augeat. Si quod autem tali agro reliquum eſſe ſolacium poteſt, illud eſt, quod non ſe auditum à medico exiſtimat. Verùm ſi is & acerbum reſponſum daret, & vultum negaret, qualis hic cruciatus foret? Sic Chananaea accidit, inquit Euthymius. A tergo illa Chriſtum inclamabat, & vultum illi, oculorumq; gratiam Chriſtus negabat, neque precibus eius annuebat. Hoc illi grauiffimum tormentum erat. Reſpondit mulieri, & non aſpexit eam. Ea maxima poena, quod verbis illam, non oculis dignatus fuit.

Videre & non loqui. Negauit Chriſtus, qui inſuperabilem illi conſtanciam addixerat, & negauit eo in loco, vbi oculi eius, quẽ negarat, ſuam illi lucem affundere poterat: *Reſpexit Dominus Petrum;* Luc. 22. 61. *Et egreſſus Petrus fleuit amarè.* Cur Petrus exiit, qui magis perſtare in loco debuiſſe videtur, in quo magiſter eius intentis illum oculis arbitratuſ fuerat? Reſpondet acutè S. Bernardus ſer. 43. in Cant: *Reſpexit Petrum, & non fecit ei Verbum, & ideo fortasſis fleuit ille, quod reſpiciens ſe tacuerit.* Dixerit Petrus: Videor magiſtro meo, neq; is mihi loquitur, itaq; ſuccenſet, nec enim aliud animi indignabundi maius indicium, quàm non loqui illi, quẽ attentus videas, ſubtomachatur itaq; aduerſum me magiſter, qui me non dignatur verbo, cùm oculis uſurperet. Tunc ergò amarè fleuit, *quod reſpiciens ſe tacuerit*, quia videre & non loqui, moroſæ deſpectionis eſt ſignum.

Sed videre & loqui, loqui & videre, ſynceriſſimi & integerrimi amoris eſt argumentum. De Sponſo aiebat Sponſa Cant. 2. 9 *En ipſe poſt parietem noſtrum, reſpiciens per fenestras, proſpiciens per cancellos, & vtroq; ſui vultus ſole vultui meo lucem affandens.* Sed videre quid ſtaim ſubiiciat: *En dilectus meus loquitur mihi;* tanquàm diceret, hinc æſtimare licet ſyncerum amorem, & flagrantem ſponſi mei in me voluntatem, quod non ſolum oculorum intuitu, ſed oris quoq; alloquio me dignatur: *Nam ſi reſpexiſſet, & minimè locutus fuiſſet,* inquit Bernardus, vbi ſuprà, *ſuſpectus poterat eſſe ille reſpectus, ne forte magis indignationis foret, quàm dilectionis.* Quando ergò Sponſus & reſpexit, & locutus fuit, perfectum conſummatuq; integerrimæ voluntatis amorem oſtentaui. Itaq; ſponſa etiam, inquit meliſſius Bernardus, *quoniam poſt aſpectum meruit & aſſatum, gloriatur, prælatitit clamans: En dilectus meus loquitur mihi.* Sed hodiernus cœcus eo argumento ſibi perſuadere potuit, eſſe eximiam Chriſti erga ſe beneuolentiam, quòd is *præteriens vidit*, nec ſolum vidit, ſed ſimul aſſatus eſt, dicens: *Vade & laua,* quia omnibus te ornare & honorare volo, & oculis, & lingua. Nam videre & alloqui,

alloqui & videre, puri puta amoris eſt inditium.

PERIOCHA II.

Vidit hominem.

Misericordiarum diuinarum impetum humanæ offense remorari, aut impedire non possunt, pietas enim illius quoddam velut bitumen babilonicum est, quod contrarijs augetur.

Saxa cæci, & perditæ cæci Pharisei arripiebant, quibus ipsum suum creatorem appetere, qui è templo digressus, prateriens vidit, curauitque hunc cœcum, idque non linguâ tantum, ac verbis, sed manibus quoque, & operibus, vt obseruauit S. Irenæus l. 4. aduer. hæreses. Quis non expendit hanc infinitam Dei misericordiam, & bonitatem illius immensam? Saxis aduersus illum armabantur; & tam atrox in illum scelus designabant, ille verò pro eo, vt sacrilegam malitiam plecteretur, è templo, vbi obruendus erat, egressus, felicem hunc cœcum curauit, visum; donauit. Quo significare voluit, esse Deum immensum, esse omnipotentem, esse illius patientiam, non qualis hominum, quæ prima statim iniuriâ exhauritur, sed diuinam, quæ ex grauissimis offensis maiorum beneficiorum conferendorum occasionem capit, nec enim humanæ improbitates debent esse sufficientes, vt sistant torrentem misericordiarum Dei.

Ita S. Bernardus serm. 4. hebdom. poenitentiæ: Vincant misericordias misericordias, an misericordia miseras superabunt? Vincant misericordia tua antiquæ, Domine, vincat sapientia malitiam, nec moras iniiciat humana improbitas incitissimæ cursui ad beneficentiam propensissimæ indolis tuæ, quæ bitumen est, quod ex contrarijs augetur.

Isaias c. 6 ait: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & ea, quæ sub ipso erant, replebant templum.* S. Ioannes Chrysostomus miratur, non quod supremam maiestatem in sublimi solo videat, quia talis locus illi est debitus, sed id, quod illum sedentem, & commorantem cernat in templo Hierosolymorum, in qua vrbe tot mittebantur flagitia. Mox tamen subdit. Sed quid ego illum illo in templo sedere miror, quando is est Deus, & ob id constantiorem figere sedem ibi debet, vbi grauius offenditur. Vt significaret, non posse esse tam potentia Hebræorum peccata, vt illum sede sua excuterent, & cardinibus mouerent: *Ex quo illinc exoriebantur inimicitie, merito in hac admirabili conspectu conspicitur scissans.* In templo, vbi velut per

orium & quietem offenditur, ibi scissans conquiescit, vt generosa pectoris illius conditio, & magnitudo animi cognoscatur, intelligaturque nulli eam humanarum offensarum magnitudini cedere.

Sponsa dum sponsi sui perfectiones, vnamque ex alia per ordinem prædicaret, caput ita dilaudauit: *Caput eius aurum optimum.* Cant. 5. 11. *Caput Christi*, ex Apostolo, Deus. Discutiamus nunc, quare Sponsa Deum auro comparat potius, quam alteri cuius metallo, poterat enim conferre cum argento, quod est sonorum & vocale, cum ære, quod est forte, cum ferro, quod est durabile, & cætera metalla domat? Abbas Lucas eam discussit difficultatem, dicens admirabiliter: *Auri materia quò deduxeris, suâ mollitie sequitur.* Nullum tam blandum metallum, nullum quod fabri manibus ac malleo leuius cedit, quam aurum. Si non est ita, vide in quam subtilia fila duci, in quam teneras laminas, & leuia folia attenuari se patitur, vt quò plus tunditur, eò amplius extendatur, & dilatecur: *Ita Maiestatis immutabilis bonitas, quantumcumque ab impijs irridetur, non frangitur;* & quando piaculis hominum plurimum conuectitur & arietatur, non euertitur, sed dilatatur, & extenditur, & augetur.

Obseruauit S. Ambrosius in Psalm. 118. quod Sponsus seipsum florem campi vocat, cum illum Sponsa arborem appellaret, dicens: *Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios:* Cant. 2. 3. Quare Deus mauult dici flos, quam arbor? Respondet D. Ambrosius, id fieri, vt floris symbolo naturæ suæ propensionem exprimat, & indicet. Arborem inter, & florem hoc est discrimen, quod arbor semel succisa fructum posthæc nullum profert, sed flos è contrariis demetur, maiorem exhalat odorem, vt videre licet in rosa. Talis est Deus, inquit S. Ambrosius, quo amplius offenditur, eo cumulatior solet præstare beneficia.

Docebat Christus Phariseos & scribas, mouens ea, quæ è re illorum erant, pro eo autem vt magni æstimarent eam gratiam, hoc illi conuiuium dicebant: *Samaritanus es, & demonium habes,* Ioan. 8. 48. Respondit ille peramanter, blandèque illorum errorem refutauit, dicens: *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit eternam.* Pia fuit Cardinalis Caietani in hanc rem commentatio, cuius sunt ista: *Lacesitus iniuriis non desistit à predicatione, proponendo ea, quæ erant salutis humani generis.* Quanquam contumeliam insignitam accepit, non tamen beneficentiam intermisit, nec enim

debent offensæ nostræ eas habere vires, vt per ipsas misericordiæ Dei fistentur, aut stagent.

In ea sententia fuit Propheta Regius Dauid, cum dixit: Nunguid *in finem misericordiæ suæ abscondet*? Pl. 76. 9. *ubi supra est metaphora à texturibus*, inquit Hugo Cardinalis, tanquam dixisset Sanctus Vates: Non succidet Deus misericordiæ & clementiæ suæ telam, quantumcunq; illum peccator offendat, ac si apertus diceret: Tamen si impius quispiam velut ex contentione patientiam & pietatem Dei exhaurire, aut extinguere velit, num proinde *misericordiæ suæ abscondet*? Non abscondet profecto, inquit Dauid, quoniam sciet Deus seruare integram telam, & quando certare homo suis offensis cum Dei bonitate vidit, penes Deum stabit victoria. Eit enim clementia & bonitas illius bitumen, quod ex his, quæ illi contraria sunt, augefcit.

Dicebat ex persona Christi Ieremias: *Nunguid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animum meum?* Ierem. 18. 20. id est, an malum malo compensabo, ob id, quod mihi tam ignominiosam mortem, quam est illa crucis, concinnarunt? Minime vero, inquit S. Bernardus serm. ser. 4. hebdom. poenose: *Nam quid horum fovea ad abyssum mansuetudinis tuæ?* Absit vt clementissimæ bonitatis tuæ torrentem vel sistat, vel obstruat quantacunq; scelearum & offensarum magnitudo.

P E R I O C H A III.

Vidit hominem cœcum.

Ex dignitate. & pretio oculorum corporis estimare possumus, quàm sit graue supplicium, cum Deus nobis claudit, & cœcat oculos mentis.

NON potest esse maior miseria, quam quod homo cœ deueniat, vt destituatur utroq; lumine, & facibus corporis, qui sunt oculi, absq; illis enim vix rectè ac perfectè actio humana exercitari potest. Quare Philo dixit lib. de special. legib. oculos à natura in corporis parte superiori collocatos, tanquam res dignissimas, & præstantissimas illius: *In supremo loco & principes collocauit.*

S. Gregorij Niffenij obseruatio est, sponsum, cum sponsæ suæ excellentias efferre vellet, encomiorum initium fecisse ab oculis, cum dixit: *Oculi tui columbarum;* Cant. 1. 14. in quæ ille sic differit hom. 7. in Cant. *Orditur hac encomia de membris præcipuis. Quid enim inter membra nostra præstan-*

tius est oculis, qui nobis omnium operum magistri sunt, & doctores? Merito ergò Sponsus, cum laudes recensere Sponsæ voluit, primos commendandos suscepit oculos, vt qui sunt omnium membrorum decentissimi, & maximè necessarij, & omnium actionum nostrarum duces, magistri, præuij.

Samson oculis iam captus cum in domo versaretur, in quâ principes Philistinorum coierant, atque ab omnibus certatim illuderetur, has ad Deum fudit preces: *Domine Deus memento mei, & redde mihi nunc fortitudinem pristinam, & eleiscar me de inimicis meis, & pro amissione duorum luminum vnam ultionem recipiam;* Iud. 16. 29. Notat in hac oratione Abulensis, quòd vnicam solum vindictam pro duorum amissione oculorum petijt. Alijs iniurijs illum onerârunt Philistini, quando molere, & saltare coram omnibus, tanquam si ludio esset, cogerunt, quid est, quod solam iacturam oculorum dolet? Respondet magnus Doctor: *Sola oculorum effusio est penalis, & iniuriosa reputata est, & de his petebat vindictam, quia etiamsi vires redirent, non poterat aliquid agere.* Quid enim homo absq; oculorum vsu queat? Merito ergò hos sibi ademptos dolebat, plus quam aliud quiduis: *Sola oculorum effusio est penalis, & iniuriosa reputata est.*

Vt quanta sit oculorum iactura, rectè expendamus, conuertamus oculos nostræ considerationis ad id, quod de Tobia cœco eius narrat historia: *Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus euenire illi, & posteris daretur exemplum patientiæ eius, sicut & Sancti Iob;* Tob. 2. 12. Hic illud studiosè adnotemus, quod Spiritus Sanctus ait, tantum patientiæ exemplum relictum posteris à Tobia, qui oculorum amissionem magno animo tulit, quantum à Iobte, qui omnium rerum, quas perdidit, iacturam æquanimiter tolerauit: S. Iob nonne perdidit facultates, salutem, liberos, domum, regnum, quietem, & Tobias solos oculos? Quid verò hæ iacturæ commune habent? Quare par exemplum patientiæ sit Tobia, & Iobtis? *Vt posteris daretur exemplum patientiæ eius, sicut & Beati Iob!*

Hinc intelligatis, quantum sit pretium, quanta dignitas oculorum, cum Tobias qui oculos tantum, nec præterea quidpiam perdidit, cum Iobte, qui cætera omnia, non tamen oculos amisit, comparetur, tantique æstimetur vna solorum oculorum Tobia iactura, quanti strages, & exitium rebus omnibus Iobtis illatum.

Vnde accipio, quàm sit grauis vindicta Dei, cum prætermittit, vt desint homini oculi animæ, & agnitionis,

tionis, & luce careat, quæ errata sua despiciat. Si enim tanta momenta habent oculi corporis, quantæ dignitatis erunt oculi animæ, seu cordis? Grauis-
simum Dei supplicium est, cum quempiam istis ani-
mæ hominibus destituit.

Dicebat regius Propheta Psalm. 2. 5. *Tunc loque-
tur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos.* Qui verò istud, vel ira illa incitatus, vel furore cor-
reptus, faciet eis? Aut quæ ista ira? S. Augustinus
ait: *Ira Dei rectè possit intelligi ipsa mentis obscura-
tio, quæ consequitur eos, qui legem Dei transgrediun-
tur, hoc est, non inuenio aliud, cui magis quadret
iræ & furoris Dei appellatio, quàm cum cæcitate
peccatores percussit, & animæ oculis orbat, vt erro-
res suos, & fraudes, quas patiuntur, videre non
possint.*

S. Cyprianus hoc ita dixit: *Ira est Dei, non in-
telligere delicta, ne sequatur penitentia.* Hæc ille
lib. 1. epist. 3. Omnis à Deo veniens pœna, mise-
ricordia est, vnum illud, solumq; vocari potest sup-
plicium, cum oculi animæ deficiunt, cum visus ecli-
psin patitur, vt errata sua homo non videat, adeò
nec abolere pœnitendo queat.

Confirmatur hoc illo, quod in plagis Ægypti
obseruauimus, quod cum omnes essent terribiles & for-
midabiles, sola tamen tenebrarum plaga hoc no-
men reportarit, de qua Exod. 10. 22. dicitur: *Facta
sunt tenebra horribiles in Ægypto.* Cum essent fœdæ ranæ, immundæ muscæ, nece
brutorum, & primogenitorum, & alia his similia,
sola tenebrarum plaga terribilis vocatur: *Tenebra
horribiles;* quod enim homo culpæ suarum gra-
uitatem non videat, ea plagarum maxima est, &
acerbissima.

Ea enim cæcitas inferni animæ est, in quem
qui incidit, sine spe euadendi est. Propterea Pro-
pheta dicebat Psalm. 6. 6. *In inferno autem quis
confitebitur tibi?* Vbi S. Augustinus: *Infernum dixit
anima cæcitatem.* Non inuenit sacer Vates, quo ex-
aggeraret cæcitatem animæ, & tanti mali pondera
indicaret, nisi infernum vocaret, velut enim absq;
remedio est, quisquis in inferno, sic anima errori-
bus cæcata apud inferos degit, *infernum enim di-
xit anima cæcitatem.* Damnatam ergò puta ani-
mam oculis capram. Donauit hunc hominem Do-
minus oculis, & decantatissimum fuit miraculum,
vt ex præstantia oculorum corporis arbi-
tremur quanta sit dignitas oculo-
rum mentis.

PERIOCHA IV.

Vade, laua.

*Quidquid celorum via habet arduum, id ex
nostra imaginatione magis nascitur, quàm ex eius
difficultate, est enim illa platia, breuis, & suauis.*

Postquam felicitis huius cæci oculos vnxit mas-
sa, quàm ex sua salua & luto Saluator noster
consecerat, sic illum appellauit: *Vade, laua in na-
tatoria Siloë.* Quàm facilem illi rem mandat, vt re-
medium suum aliquando reperiat! Ex quo collig-
o, quàm leue, ac suaue sit iugum Christi, quàm
dulcis illius lex, quàm breuis celorum via, &
quanto compendio utatur, qui eò contendit, & si
quas illa habet difficultates, eò magis à nostra imagi-
natione oriri, aut à malo demone confingi, quàm
in itinere ipso reperiri, vt quod sit æquum, am-
plum, & citra vilius offendiculum.

Inter alias tentationes, quas iustus (Deo id per
os Davidis promittente) superabit, & à quibus il-
lum Dominus liberabit, vna & è septem, quas ille
vates enumerat, prima est, nocturni cuiusdam me-
tus, à quo illum Dei beneficio absoluendum his
verbis spondet: *Scuto circumdabit te Veritas eius,
non timebis à timore nocturno;* Psalm. 90. v. 5. Vbi
diligenter notandum, quod defensionem contra ti-
mores nocturnos tribuit non potentiam, non forti-
tudini Dei, sed veritati. Cur verò Propheta regius
veritatem magis propugnatricem contra illos timo-
res fecit, quàm fortitudinem, aut potentiam? Ri-
chardus de S. Victore dextrè hanc nobis eximit dif-
ficultatem, dicens, timores nocturnos esse imagina-
tiones, quas metus in nobis excitat, cum noctu
iter agimus: *Sapè cum rubus, & el rupes aliqua cernit-
ur, ferarum impetus imminere videtur, unde fit, &
intruentium membra horror innadat, & illic trepidet
timore, tibi non est timor.* Transiit quispiam noctu
per confragosam & obscuram rupem, ac vix pro-
cul inde conspicit domum, aut fruticem aliquem,
quin latronem sibi fingat, aut furem, qui in insidijs
positus, vt se spoliet, expectet aut si arbores plu-
sculas sibi vicinas videat, cohortem grassatorum in
necem suam armatorum & coniuratorum formidat.
Omnia hæc ex apprehensione nascuntur, & metu,
cum enim propius adit, videt esse virides arbores,
quot improbos arbitrabatur fures, aut truculento s
latrones. Tale quid est, quod vult David, cum ait:
Scuto circumdabit te Veritas eius; id est, quando vel

dæmon, vel imbecilla caro in huius vitæ nocte pīctos nobis difficultatum gygantes, aut arduos montes obijciat, tunc *scuto circumdabit te veritas eius*, lux veritatis diuinæ tunc nobis affulgebit, & intelligemus, nil nisi vanum timorem esse, & erroneæ imaginationis commenta, cœlorum enim iter planum est, suaue est, iucundum est.

Sponsa dicebat: *Surgam, circuibō ciuitatem, per vicos & plateas*; Cant. 3. 2. non compita intemitam, quæ non percurram, non angulum, quem non explorem, donec Sponsū meum inueniam. Adhæc Sponsus statim: *nec susciteris, neq̃ euigilare facias dilectam*. Doctor Angelicus ait, hoc loco, videri magnam subesse contradictionem, nam ex hac parte sponsa describitur peruigil, diligens sollicita, ex ea verò eam nobis sponsus proponit somno captam, & in strato suo blandè conuiescentem. At si eam somnus tenet, quomodo peruigilat? Si peruigilat, quid dormit: *Si ergo requirebat Sponsū, quomodo quiescebat?* Respondet Angelicus Doctor: *Quia suauissimus, & dulcissimus somnus est Christum querere, & per viam virtutis consecrari.*

Tam brevis autem cœlorum via, vt eos, qui saluantur compend o vīos, cæteros verò, qui damnantur, longos fecisse circuitus affirmare possumus.

Redemptor noster Christus dicit: *Quicumq̃ potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigide tantum in nomine meo, amen dico vobis non perdet mercedem suam*; Matth. 10. 42. Quid hoc rei? inquit S. Leo serm. 6. de Quadrages. Tam facillè obtinebitur regnum, quale est illud gloriæ æternæ! Pro tantillo pretio res tanta donabitur! Respondet beatissimus Papa, id factum à Christo *ad obtinendum regnum suum preparante compendia*. Vult nimirum, vt per contractiorem viam itinere breviori pergamus, quo eius felicitatem, & suauitatem indicauit, quando vno aquæ frigidæ calice gloria obtinetur, & beatitudinis regnum emittur.

S. Paulus cum duos polos, quibus tota hominis Christiani salus incumbit, statueret, ait eos esse linguam, & cor: *Corde* (ecce vnum polum) *creditur ad iustitiam, ore autem, (ecce alterum) confitèssio fit ad salutem*; Rom. 10. 10. S. Petrus Chrysostol. 16. dicit ad hæc egregiè: *Magnum, filioli, per hoc fides nostra videmus esse compendium, quando inter cor & linguam totum salutis humana versatur, & geritur Sacramentum*. Quantum salutis compendium, quando remedij nostri negotium non longius postulat iter, quam quo à corde ad linguam, à lingua ad cor pergitur: vt videamus, quàm sit

breuis ad vitam via, *quando inter cor & linguam totum salutis humana versatur, & geritur Sacramentum*.

Huc allusit Propheta Oseas, quando ex Deo dixit: *Tollite vobiscum verba, conuertimini ad Dominum*; Ose. 14. 13. In quæ Rupertus: *Quare verba, & non potius munera? Videlicet, vt sciatis quia non est difficultas apud Deum. Non exigit à vobis illa, quæ non possitis consequi, pro redemptione animarum vestrarum*. Videte quàm sit prouum, ac decliue iter cœlorum, & quàm parum à nobis pro æterna salute Deus ex gat! Non aurum, non argentum, non margaritas, aut tale quid maioris precij requirit, sed verba soli deposcit. Vnum quoddam *chem* sat est, & sufficit, dicere cum poenitente Propheta, *Peccauit, modo ex animo fiat, vt obtineas tantorum indulgentiam peccatorum, quæ sunt in maris vel lictore arenæ, vel alueo guttæ, & quod in cœlo stellæ. Tollite vobis verba*. Vt videamus, quàm veraciter dictum, si quæ sunt in cœlorum viâ difficultates eas magis à nobis confingi, quàm in ipsa reperiri.

P E R I O C H A V.

Vade, laua.

Ad partem laboris, quem salutis nostræ negotium requirit, vult nos concurrere Deus, vt cum ille ex parte sua operatur, nos cooperemur ex nostra.

Poterat Christus cæco integrum solus concedere oculorum vsum, absque eo quod ille ad aquas lotum abiret. sed noluit hoc facere, quò significaret, quod in causa saluationis nostræ aliquid à nobis ex parte nostra apponendum, nec enim vult Deus omnia solus agere, sed qui aliquid cupit, debet id sumptu etiam nonnullo curare.

Petrus, vt est apud S. Lucam Act. 10. 11. *Vidit cælum apertum, cum se orationi dedisset*. Dixerat autem Lucas ante. *quòd ascendit in superiora domus*, cælumque è vicino, quantum quidem potuit, adiit, & sic apertum vidit, qui enim, quantū in se, est facit, illi Deus, quæcunque optat, daturum promittit.

Moyse inter refensionem eorum, quæ Deus populo suo pollicitus fuerat, hoc vnum in multis memorat: *Ne pœneatis, neq̃ timeatis, Dominus Deus noster, qui precedet ante faciem vestram, ipse simul debellabit inimicos vestros vobiscum*; Deut. 1. 30. ex translatione, quam secutus est S. Augustinus q. 1. in Deuter. qui ait, Deum videri hic potestatis suæ aliquam

aliquam imbecillitatem prodere, eum dicit, *Ipsē simul debellabit Gogiscum*. Responder tamen, ita locutum Deum, non ut se infirmum indicaret, sed ut ostenderet *esse adiutorem*; Et etiam homines agant aliquid, vult nempe, ut in salutis nostræ negotio ipsi quoque ex nobis aliquid operemur, ut promereamur gloriam, quam expetimus.

Inter alia, quæ fecit Elizeus, ut vitam puero cuiam restitueret, *inclinauit se super puerum*, & *calesfacta est caro pueri*; 4. Reg. 4. v. 34.

Abulensis quærit, cur Propheta incubuerit puero, aitque ob id fecisse, ut calefieret caro pueri. Quærit ulterius, quamobrem confovenda, & calefacienda putaret frigida infantis defuncti membra? Huius facti talem reddit causam: *Quia Deus infusus erat animam corpori, ad hoc quod reniuisceret*. Solebat calefacere carnem pueri Eliseus, quia anima non potest operari aliquid sine calore.

At si Deus operaturus erat miraculū, quanquam anima calorē exposcat in carne, cui iterum vivenda, quid frustra laboravit Propheta? Quorsum puero calorem attulit? Qui potissimum facit, hoc est, recens defuncti pueri rigido cadaueri animam infundit, nonne idem quod leuius est faciet, caloremque in frigida carne excitabit, ut animam proutam admittat? Manifestum est, potuisse omnia à solo Deo fieri, sed Eliseus, ut ingenium Dei nōrat, ita ex parte sua, quod potuit, fecit, ut ex parte sua etiam Deus quod reliquum, & viribus Prophetæ superius erat, ageret. Nec enim vult Deus omnia agere, sed nos pro viriū nostrarū modulo cooperari. Itaque sanctus Varēs *incurruant se super puerum*, ut Deus animam infunderet.

Titulus Psalmi 87. id nos docet. Is ita habet: *Pro Mahelerth ad respondendum*. In textu Græco ita est: *Pro choro ad respondendum*. Psalmus ille qui de Christi passione agit, inquit regius Propheta, volo seruiat choro, in quo dum canitur, miris sibi respondeant, quotquot præsentēs in choro, hoc est, in Ecclesia Dei. S. Augustinus vult, Prophetam hic usum metaphorā sumptā à cantoribus, qui sunt in choro, in quo sacri odes director Psalmum, aut antiphonam, & quicquid aliud inchoat, cæteri verò prosequuntur eo vocis tenore, ac modulatione, quæcum ille exorsus est. S. Petrus dixit. *Christus pro nobis passus est*; 1. Petr. 2.21. ille cantū Passionis inchoavit, sed addidit mox Petrus: *Vi sequimini vestigia eius*; & hoc est respondere, inquit S. August. quia non ille cantare omnia solus debet, necessum est, ut homo Christianus ex se quoque aliquid fa-

ciat, ut illum imitetur, & patiatur cum illō. Dicam hoc apertius. Vult Christus ut cantemus velut per choros, *pro choro ad respondendum*, ut per choros patiamur, nec enim ille omnia ferre solus debet, adiiciendum ex parte nostra aliquid, si volumus aliquid, fallitur enim, qui aliud sibi fingit.

Si quemquam alium, cerrē Caimum sua stulticia in orcum præcipitavit, quod S. Ambrosius observauit. Trucidauit fratrem suum Abelem, venitque Deus, ut fratricidij illum redargueret, & simul illud monuit, quod sacer Scriptor talibus verbis reddidit: *Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra*; Gen. 4. 19. Vide sis, quod fratris tui sanguis querulus magnis vocibus tribunal meum appellat, vide quid respondere queas, age, loquere, defende per confessionem scelus tuum, responde, obtestare, dic pœnitere te facti, & causæ felicem exitum spera. Siluit Cain, nec se tutari voluit. S. Ambros. in priore Apolog. David cap. 7. inquit: *Merito sanguis clamauit ad Dominum, quia nullis Cain impius regebatur operibus, quia non confitebatur flagitium*. Merito sanguis Abel causam suam obtinuit, merito Cain damnationem incurrit, qui tam fatuus & amens fuit, ut pro se nec respondere, nec quicquam aliud agere voluit, qui si nefas suum confessus modò fuisset, vnicamque petitionem ad tribunal Dei submisisset, & culpam agnoscens, vitæ emendationis propositum animo concepisset, rem suam omnem feliciter confecisset: Sed ut nihil agere voluit, ita causa cecidit. Ergo si negotia nobis nostra prosperè cadere volumus, quod in nobis est, agamus, certi quod Deus partibus suis non deerit, sicque finem, quem vouemus, assequemur.

PERIOCHA VI.

In natatoria Siloë.

Nihil mirum, quod veteres Patres tam anxie ardentēque suspirarunt aduentum Verbi æterni, quando ex illo salus nostra tota pendebat.

Ubi notauit B. Augustinus sancti Ioannis diligentiam, qui tam sedulus fuerit in exponendo nomine natatoriæ Siloë, dicens: *quod interpretatur Missus*, quo significaret, quod in illo fonte, in quo cæco illi, hoc est, humano generi concedendus erat visus, fuit adumbratus, & representatus Christus, à Patre æterno ut saluationis nostræ negotium perficeret, missus: *Nisi enim ille fuisset missus, nemo nostrum esset ab iniquitate dimissus*, inquit S. Aug. solus

solus enim Christus à peccatorum nexibus absol-
vere potest. Quid ergò miremur, quòd Patres ve-
teres tam anxie, atque ardentèr suspirarunt aduen-
tum Christi, in quo solo omne salutis nostræ reme-
dium positum erat?

Mittebat Deus Moysen, ut populum suum à po-
testate Pharaonis eriperet, cuius tyrannide præ-
signata fuit servitus mundi sub diaboli duro iugo diu-
dirum ingemiscens. Moyses verò vel detrectabat
munus, vel deprecabatur onus, dicens: *Quis sum
ego, et quidam ad Pharaonem, et educam filios Israël
de Egypto?* Exod. 4. 11. Cui ut animum adderet
Dominus, ait: *Ego ero tecum*, tanquam dixisset:
Ne timeas, me habiturus operæ socium. Glossa Inter-
linearis magnum hinc eruit mysterium, obser-
vans, non à Deo tantum, nec ab homine solo, sed
ab homine & Deo vindicatos in libertatem Israëlita-
tas: *Ego ero tecum, divinitas cum humanitate*, in-
quit Glossa, quo significatum fuit, redemptionem
generis humani à tyrannide dæmonis reservatam,
nec soli homini, nec Deo soli, sed illi qui utrumq;
esset, homo scilicet & Deus, id est, Verbo æterno
hominem induto: *Divinitas cum humanitate* ad
hoc negotium concurrat.

Propterea dicebat Propheta regius: *Vanum est
vobis ante lucem surgere*; ubi Glossa S. Augullini:
Vanum est vobis ante Christum surgere; inanè desu-
dat, superuacaneè laborat, qui è strato peccati eri-
gere sese cogitat, nisi illum Christus curet, & sanet.

In lecto decumbebat sanctus Patriarcha Iacob,
jamque agebat animam, quando prophetici oculis
prævidit, quo modo, & ordine Deus humanum ge-
nus redimere decrevisset, cumque extremam filijs
impertiret benedictionem, sermonem ipse suum in-
terpellans, expectoraliterque suspirans, dicebat:
Salutare tuum expectabo Domine; Gen. 49. 18. ve-
lut dixisset: O Deus, ego in sinum Abrahamæ aui mei
conquierturus descendo, ibique magnà cum anxie-
tate, ardentibusq; votis Filium tuum prætolabor,
qui Saluator mundi futurus Paraphrastes Chaldaus
hic transiit: *Salutare tuum expecto Domine*, Non
expecto salutare Gedeon, quæ est salus temporalis, neq;
salutare Samson, quæ est salus transitoria, sed expecto
redemptionem Christi filij David, cuius redemptionem
desiderat anima mea, quæ est fixa, & perdurabilis,
ac talis, ut totum hominum genus asserere in liber-
tatem possit.

Mandabit Deus in Levitico ista: *Nullus hominum
fit in tabernaculo, quando Pontifex Sanctuarii in-
greditur*; Levit. 16. 17. Glossa Ordinaria querit,

quid mysterij habeat, quòd nullus hominum adesse
in tabernaculo debuit, cum inibat Sanctuarium sa-
cerdos? Respondet, ingressu sacerdotis in Sanctu-
arium præfiguratum introitum Christi in carne hu-
mana in mundum, quod autem sacerdos ille orabat
pro populo, id typum fuisse precum, quas Christus
cum anima fudit in cruce, ut suâ morte vitam mor-
tuo mundo afferret. Cum ergò dicitur, ut quando
Pontifex Sanctuarii ingreditur, *nullus sit homi-
num*, tale est, ac si dictum fuisset, negotium salu-
tis humanæ non cuiquam hominum reservatum,
non Angelo, quantumvis sublimi & magno, sed vni
summo Pontifici Christo, cuius sanguis omnibus
hominum offensis exsoluendis sat est.

Adorârunt Reges Magi Regem Saluatorem no-
strum, & responso accepto in somnis ne redirent ad
Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem
suam; Matth. 2. 12. Hæc est figura Gentilitatis con-
uersæ ad Deum, quæ aliud quam olim, iter tenuit,
cum in suam, id est, cæli regionem redijt.

Querit S. Paschasius, quis hoc regibus consilium
suggererit. Respondet non fuisse monitos ab An-
gelo, quemadmodum Ioseph, sed ab ipso Deo.
Quare autem à Deo, non ab Angelo? Occurrit vir
sanctus: *Quia neminem alium constat viam regressi-
onis ad patriam, & quam instituisse, præter eum, quò
se viam præbuit imitabilem, & per ipsam ad ipsum
tendentes quandoque patriam repetamus*. Sit ille be-
nedictus, amen, pro tam infinita misericordia. Il-
lum obsecremus, ut errorum nostrorum tenebras
discutiat, mentesque nostras illuminet, ut sic feli-
citer perueniamus ad illam iucundam, & amœnam
regionem gloriæ. *Ad quam, &c.*

Feriâ V. post Dominicam IV. in Quadragesima.

*Ibat IESVS in civitatem, quæ vo-
catur Naim. Lucæ 7.*

On absque mysterio Christus Sol dicitur
in sacris literis: *Orietur vobis timensibus
nomen meum*, Sol iustitiæ; Malach. 4. 2.
Habet hoc Sol iste corporalis, ut cum
mundum illustraturus advenit, non omnem statim
lucem effundat, sed parçè ac paulatim eam dispen-
set, ut quòd surgit altius, ac progreditur ampliùs,
eò illustriores radios effundat, maioreque copiâ lu-
men

men ei aculetur, nec enim tam serenus elucet primum exurgens, quam clarus radiat summo orbis fastigio prædicens. Ita Christus Reparator noster ut verus Sol maiores paulatim ostentauit potestatis suæ radios. Lucas refert, sanatum ab illo insignis Hispani Caij Cornelij famulum, quem paralyſis lecto afflictum tenebat, & post tam nobile miraculum memorat reuocasse in vitam filium cuiusdam viduæ vnicum. *Et accepit omnes timor*, tanta fuit nouitas prodigij. Hoc fuit imitari Solem, cum miracula ex alijs alia, & posteriora prioribus semper augultiora fecit. Et si B. Lucas dixit, quod *accepit omnes timor*, quicumque fuerunt huius miraculi spectatores, nimis quam fatuus sim, nisi prædicare illud per timeſcam. At si metus inde nascitur, quod periculum est defore vires tanto prodigio amplificando pares, id rursus animum addit, quod *ubi humana defunt subsidia, diuina occurrunt suffragia*, quod in hunc sensum dixit S. Petrus Chrysolog. serm. 150. quæ dum ego è coelis expecto, vestram auscultandi patientiam coram expeto.

PERIOCHA I.

Defunctus efferebatur.

Omnia huius vitæ sunt magnum in modum vana, verum vnus homo supra omnem modum vanissimus.

Quisquis attentis, & sanis oculis res huius mundi arbitrabitur, idem videbit, quam verum sit, quod præfati sumus, nimirum, quod omnia huius vitæ immodicè vana sunt, homo autem omnium vanissimus, variabilissimus, & maximè caducus.

Quod sint supra modum vanæ res huius vitæ, quis tam parum sapiat, ut inficias eat, quando id quotidiano tam claro experimento etiam cognoscitur? Magnus suæ instabilitatis, & fragilitatis præco id nobis admirabiliter exprellum reliquit, dicens: *Cuncta res difficles, non potest eas homo explicare sermone, non satiatur oculus visu, nec auris auditu*; Eccl. 1.8. quod ex moderni cuiusdam authoris declaratione hunc habet sensum: Omnia huius mundi sunt acerba, misera, tenuia, angusta, ut non possit ea homo explicare sermone, nec quid sint, dicere. Et quid hinc consequitur? Illud, quod *non satiatur oculus visu, nec auris auditu*, illud, quod tam pernici cursu prætereunt, tam concita auolant, ut nec audiantur, nec videantur.

Quam benè, eleganterq; hoc dixit Valerius Maximus lib. 6. cap.9. num. 26. inquit: *Caducanti-*

mirum hæc & fragilia, puerilibusq; consentanea crepundijs sunt. Asslaunt subito, repente delabuntur, nullo in loco, nulla in persona stabilibus nixa radicibus consistunt, sed incertissimo statu fortuna huc ac illuc acta, quos in sublimis extulerant, in preuſo decursu destitutos profundo cladis miserabiliter immergunt. Itaque non satis valet iudicio, qui rebus tam vanis & fluxis nititur.

Diligenti consideratione dignum est, quod Ezechiel, cum opulentissimam & florentissimam Tyri ciuitatem sub metaphora nauis pulcherrimæ, quæ antennis, carbasis, velis, aplustribus, & id genus alijs ornata, & diuite thesauro onerata tumidi maris procellosas vndas sulcat, describit, ait, tabulata eius ex abietibus Sanir extracta, ex cedro Libani factum malum, quercus de Basan dolatas in remos, byssum variam de Aegypto textam in velum, & purpuram de insulis Elisam factam operimentum eius, & tranſtra ex ebore constructa, pratoriola ex Italiæ insulis allata: Cumq; diu omnes incomparabilis nauigij admirabiles partes enumerasset, atq; in ijs dictæ ciuitatis affluentiam & magnificentiam obscuris velut lineis designasset, quæ velis ac remis maris amplitudinem peruagata, omnem felicitatem conſectaretur, solas (quæ est Moderni cuiusdam peracuta obseruatio) non commemorauit anchoras, quas tamen oneraria, qualiscunq; illa, nauis magnoperè desiderat. Quæ verò illa vel obliuio, ut cum cæteras splendidissimæ, & admirabilissimæ nauis partes diligentissimè, accuratissimèq; percerneret, solas præterierit anchoras? Non fuit lapsus memoriæ, sed mysterium, quod anchorarum nullam fecit mentionem.

Depinxit diligenter & exquisitè sanctus vates carbasa ac remos, dicens: *Quercus de Basan dolauerunt in remos tuos, byssus varia de Aegypto texta est tibi in velum.* Et ad hunc modum partes alias delineauit, anchorarum tamen nullam meminit, quia cum illæ huc spectent, ut celeris nauigij velocem impetum infrangent ac sistant, quod Virgilius in Aeneiad. hac verborum elegantia expresse:

Et dente tenaci

Anchora fundabat naues;

noluit commemorare quod vasta ac superba hæc nauis suas haberet anchoras, à quibus attineretur, sed remos tantum & vela enumerauit, quorum vi hæc atq; illac concita raptaretur, ut indicaret, res huius mundi, opes, voluptates, honores, & pompas huius vitæ, velut remorum carbosorumq; impulsu quodam incitatas tam leuiter per mare præ-

sentis sæculi ferri, tam velociter procurrare, tam perneciter auolare, vt nec momento vno in loco, aut statu conuiescere, seu tantillum hæsitare queant. De quo Magnus Gregorius in 1. Reg. c. 12. *Vanum profectò est, quicquid in mundo est, quia difficile habetur, & citò amittitur, nec stare in his floribus suis mundus blandiens cernitur, repentinà fortunà turbatur, aut festinà & omnia deturbante morte concluditur.*

Verùm quamquàm omnia huius mundi pomposa & florida, sint multum inflabilia & caduca, hominem tamen supra modum esse inflabilem, & cæteris magis caducum, ac fragilem reperiemus. Dixit hoc admirabiliter Propheta regius Psalm. 38. 5. inquit: *Verumtamen vniuersa Vanitas omnis homo viuens;* quod textus Græcus apud Titelmannum habet: *Verumtamen vniuersa Vanitas, præcipue omnis homo viuens;* hoc est, omnia huius vitæ vana sunt, fragilia sunt, caduca sunt, incerta sunt. Sed vnus homo magis & vanus, & vacuus, & fragilis, & caducus, & incertus, quàm cætera vel singula, vel omnia. Vim grammatices Græcæ ex nostra latina assequemur. Grammatices nostræ quædam doctrina habet, superlatiui efficacium plerumq; esse maiorem, quàm comparatiui, verum quando hic illi postponitur, plus exprimi comparatiuo, quàm superlatiuo, vt si dicas, Petrus est doctissimus, sed illo doctior Iohannes, hic comparatiuus posteriori loco positus, super quàm superlatiuus rem effert, & amplificat. Hoc verò est, quod vates regius ad exaggerandam hominis inconstantiã, & fragilitatem dicit. Primùm in superlatiuo gradu omnia vanissima prædicat, inquit: *Verumtamen vniuersa Vanitas;* mox autem subiicit: *præcipue omnis homo viuens;* velut dixisset: Vana & vacua, & varia magnum in modum sunt omnia, vnus tamen homo supra omnem modum vanus, vacuus, varius.

At ne hoc ita tumulatuariò, inconsultò, atq; ex tempore dictum quis putet, demus probatum, esse ita vt diximus. Accipiamus trutinam, statuamuscq; ex parte eius altera solam hominis, ex altera rerum cæterarum omnium vanitatem, ac videamus, quam bilanx grauior & depressior, atq; inde accipiemus, fallamur, an verò contentanea dicamus.

Qui ab immodico sui amore corruptos, vel certè perturbatos habent animi sensus, ij vt nimium quantum, intemperanterq; vitam hanc diligunt, ita affirmant, non esse tam breuem, tam fugitiuam, tam fragilem & caducam, vt nos iam diximus. At eos soli arguit Propheta regius, dicens: *Verumta-*

men Vani filij hominum, mendaces filij hominum in statueris, vt decipiant ipsi de Vanitate in idipsum; Psalm. 61. 10. tanquàm dixisset: Vani vacui sunt, quicunq; hominibus oriundi homines, dicant quod volent, nec vni solum, sed & mendaces in trutinis suis, fraudemq; patiuntur, quod sua pondera attentis atq; incorruptis oculis arbitrari nolint.

Felix Præcens superiora verba admirabiliter transtulit: *Mendaces filij hominum in statueris, & ascendant ipsi Vanitate magis.* Mendacissimi sunt homines, vt qui leuitatis suæ prorsus nescij: Si enim rerum omnium vanitatem totam simul in bilance vna ponas, in altera solam vnus vanitatem hominis, inuenias, quod hæc minus ponderet, vt quæ altius assurgat, & ascendant ipsi Vanitate magis. Quando rerum duarum grauitas expenditur, illa, quæ plus assurgit, minus ponderat. Iuxta hæc dicit regius Propheta, vt vertit, & exponit Felix, *mendaces in statueris, & ascendant ipsi Vanitate magis,* minus ponderat homo, quàm totius mundi vanitas reliqua, cum sua bilance supra huius totam vanitatem & bilancem altum ascendat, vt proinde rebus omnibus alijs multò sit leuior, cum sublimior feratur bilanx, cuius minus graui sit pondera.

Huic veritati subnixus Homerus apud Plutarchum in moral. dicebat: *Nihil homine imbecillius terra nutrit,* vt qui sit vanorum inanissimus, & omnium caducorum maximè caducus. Itaq; ipse etiam Plutarchus tract. de morb. corp. & animæ to. 2. aiebat: *Si te ipsum intus aperueris, Vanum quoddam, ac multis refectum malis plenum reperies, ac mundum quendam miseriarum reconditum.* Cum mundus hic, quem terimus, ab omni re stabili & bonâ sit vacuus, quantum ærumnis plenus, tum homo alter quidam mundus, sed illo magis caducus, quia & miserijs magis confectus.

Quàm præclare hoc expressit S. Augustinus serm. 1. de Verb. Domini, dicens: *Si vitrei essemus, minus casus timeremus.* Felices forent, si è vitro, non è terra facti homines, quia & lapsum minus formidarent, & à fractionis periculo magis abessent. Quid verò si vitrei essemus? Estne aliud fragilius, aut quod leuius atteratur, quàm vitrum? Quid ergò ait Doctor Sanctus, vitreos nos minore casus periculo esse posse?

Respondet ille, benè illud, ac verè à se dictum, quod sic euitat: *Quid fragilius Casu Vitreo, & tamen seruatur, & durat per secula? Est enim casus Vitreo Casu timetur, senectus et febris non timetur. Nos ergo fragiliores, & infirmiores sumus.* Re-

pone tuto loco vitrum, & sæcula durabit plurima. At homo quantumvis seipsum obseruet, quantumvis se abscondat, malorum suorum causam secum circumferre, secum gerit calamitatum suarum originem, secum id, unde nascuntur infirmitates, secum dolores, à quibus conficitur, & deijcitur, secum ærumnas, à quibus sternitur. Recte ergo dixit Augustinus, quod *vitro fragiliores & infirmiores sumus*, quia vitrum, modò seruetur, perennat, verum homo, quantamcunq; sui curam gerat, repente moritur, subito occidit. Secundum hæc quid mirum, quod dicimus, esse huius vitæ res omnes magnum in modum vanas, hominem verò vanum supra omnem modum, vt qui suâ vanitate, fragilitate, instabilitate omnes post se relinquat? Atq; ad hanc rem demonstrandam, vtq; cæcitatæ nostræ simul admoneamur, ob oculos nobis hodie constituitur iuuenis quidam, quem in florentissima, validissimaq; ætate, cum esset etiam viduæ matris filius vnicus, sua sæpe mors deciecit. Ille hodie *defunctus efferebatur*, vt intelligamus, vitæ tam fragili, caducæ, miserabili, quàm est humana, fidere neminem debere.

PERIOCHA II.

Defunctus efferebatur vnicus.

Mors nullam personarum rationem habet, sic vt ne patri quidem suo parcat.

S. Lucas ait, infelicem hunc adolescentem, qui in ipso flore & virore breue curriculum velocis ac nimis fugitiuæ vitæ absoluit, fuisse vnicum matris, & matris viduæ filium, quæ lautiùs habere liberos solent, vt indicaretur, nihil fuisse satis, quo potestatem mortis, crudelemq; eius tyrannidem euadere posset, cuius tam est absoluta potestas, vt se illi subtrahere nemo possit.

Propterea Veteres, vt notauit S. Fulgentius l. 1. m. th. c. 7. dixerunt morti, *atropas*, quod est, *sine ordine*, vt indicio esset, inquit ille, quòd *mortis conditio sine lege venit*, citra legem ordinemq; promiscuè omnes inuadit, vna omnibus, terribilis regibus, seuera subditis, formidabilis pauperi, inexorabilis diuiti, robusta magno, valida paruulo, certa puero, ineuitabilis adolescenti, violenta seni, communis omnibus.

Sic dixit Apostolus Heb. 9. 27. *Statutum est hominibus semel mori*; vbi Theophylactus legit: *Destinatum est hominibus semel mori*; rigoremq; legis,

quæ mors vitæ, egregiè declarauit illà voculâ, *Destinatum est*. Nam vt Cicero, Columella, & Suetonius aiunt, *destinare* idem est, quod *eligere* & *assignare* rem quandam certo fini, cui obtinendo deesse non possit. Cum ergò Apostolus ait, *destinatum esse hominibus semel mori*, tale est, ac si dixisset, non fortuito hominem mori, sed huc natum, delectum, & assignatum. Itaq; quoties iuras: *Quàm natus sum, vt moriar, tam indubitatum quod aio*; verissimum inras, nam ad hoc natus es, vt denasceris.

Verbum hoc, *Destinare*, significat præterea astringere, siue alligare, vt ex Apuleio notauit Passeratus: *Arreptum me valido loro ad insulam destinato*, inquit profanus Apuleius. Secundum hæc ergò, quod Apostolus ait, *destinatum esse hominibus semel mori*, tantundem est ac si dixisset, absolutæ moriendi legi obstrictos, alligatosq; tyrannico imperio esse homines, vt nulli sint lacertosi Hercules, nulli fortes Alexandri, nulli inuicti Samsones, qui vincula eius abruptere queant.

D. Chrysostomus ea verba sic legit: *Institutum est hominibus semel mori*. Hic vt apud nos, vt quid religiosorum Ordinum quisq; seruet, significemus, dicere solemus, ab hoc S. Basilij, ab illo S. Benedicti, ab alio S. Dominici *Institutum* obseruari, Religiososq; hoc ipso inter se differre, quòd quisq; habeat suum *Institutum* & Regulam. Ait itaq; Apostolus: *Institutum est hominibus semel mori*; ac si diceret, *Institutum* hominis non est aliud, quàm mori, hæc est illius professio, & ad hoc nascitur, hæc illi lex inuiolabilis, quam præterire non potest. Idcirco & Apostolus dicit: *Statutum est*, lex est, decretum est, ex cuius immutabili præscripto mori, velit, nolit, debet.

Mihi mundi conditionem consideranti videtur ille persimilis esse quorundam locorum, quæ Castellani vocant de *Behetria*, & id habent privilegij, siue immunitatis (scilicet) vt qui in eis vitam agere, & morari volunt, quanquàm in Gothos antiquissimam originem suam referant, & nobiles sint quàm qui nobilissimi, tributum tamen pendere, & vestigalia luere debeant, non secus ac si vilis glebæ filij, aut sordidissimi, atq; extremi rustici essent. Ita hic Mundus quidam de *Behetria* locus est, quicumq; enim in illo domicilium figunt, ac habitare volunt, sint nobilissimi, sint reges, suum morti tributum persolvere necessum habent. Lex inuiolabilis hoc habet, *statutum est*, quando & Christus, tametsi omnia pernobilissimus, & summo, quem scimus, loco natus, vestigal morti pendere debuerit, quòd

in hac Mundi *Behetria* sedem locare, & habitare voluit.

Tanta est potestas mortis, tam inuitabilis eius gladius, tam crudele eius dominium, tam absolutum & æquale in omnes imperium, ut quidam apud S. Antonium 4. p. Summæ, tit. 14. c. 8. §. 1. & apud Ioannem Rauchlinum in Doctrinæ mortis, dixerit, si iudicis boni optio daretur, qui de re graui ac momentosa pronuntiaturus esset, se nec Bartolum, nec Iasonem, nec Cursium, nec Baldum, sed vnam præ omnibus Mortem delecturum, ut quæ nemini parcat, & tantidem faciat pauperem, quanti diuitem & neq; formæ, neq; opum, neq; status, authoritatq; rationem aliquam habeat, sic vult illa sit apud eam personarum acceptio. Nemini parcat, omnes eodem demetitur radio, non pretio, nec precibus flectitur, non mouetur lachrymis, eodem loco omnes habet.

Conflata erat ex auro, argento, ære, ferro, & luto illa Nabuchodonosoris statua, in quam cum quidam è monte lapillus incidisset, *contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum, & aurum, & redacta quasi in fauillam*, inquit S. Daniel c. 2. v. 35. In hoc tam varij metalli simulachro adumbrati fuere varij hominum status, eorum, qui in mundo degunt, in auro reges, in argento optimates, in ære opulenti, in ferro fortes ac robusti, in testa imbecilles. Sed notate quod ait Propheta, *contrita sunt pariter omnia*, & pretiosa metalla, & vilia, grandia, & modica, summa, & infima, ut indicaretur, quod mors omnes æquat, eodem pede metitur vniuersos, quæ nemini parcat.

Hanc eius absolutam imperij maiestatem, & dominandi vnam in omnes rationem, & quod brachio eius (quantum macie torridum pingant) nemo obistere queat, videas ex quodam acutè obseruato à Rabbi Salomone, illo videlicet, quod Scriptura, quæ Dauidem diu ante illius obitum vocare regem solita fuit, demum cum in eo esset, ut absolutæ dominæ, & reginæ Morti commune tributum lueret, non amplius regem appellauit. Itaq; obitum illius sic describit: *Appropinquauerunt dies Dauid, & moreretur*; 3. Reg. 2.1. Et infra: *Dormiuit igitur Dauid cum patribus suis*. Rabbi Salomon ait: *Cum sæpè Dauid decoretur regis titulo in Scripturis, at cum de morte agitur, solâ nominis, prætermisâ dignitate, fit mentio*. Hæc ille apud Pinedam in c. 8. Eccl. v. 8. num. 7.

Quid mysterij habet, quod sacer Scriptor, qui Dauidem toties regem appellare solitus, demum

illi eum honoris titulum detrahit, cum ereptum vitam mors aduenit? *At cum de morte agitur, solâ nominis, prætermisâ dignitate, fit mentio*. Ingentem & absolutam Mortis potestatem illa reginæ dignitatis dissimulatio indicat, nam & opulentissimi, & victoriosissimi, & potentissimi reges, quantum Dauides ij sint, qui gygantes strauerint, inualidi pygmæi sunt, & ignaui nani, si cum Morte componentur. Nulla ei vis obistere, nulla oblucri potestas valet, diademata pedis, & sceptræ ligonibus æquat.

Id vel ex eo certum, quod ne patri quidem succedere nōrit. Veterum figmentum est, ut refert S. Aug. lib. 4. de Ciuit. c. 23. cum omnibus dijs Romæ in Capitolio sua essent constituta sublellia, soli Ioui defuisse sedem, qui & locum sibi dari rogârit, ut morari inter illos posset. Responsum omnium vnum fuit, perlubentes illi cedere locum velle, qui Deorum præcipuus esset, solus Terminus (illa Mors) renuit, inquit: *Nemini cedo*, impatiens socij. Erat Iupiter pater Deorum. Hoc illi nomen Veteres dabant, ut ferunt Natalis Comes, Vincennius Cartarius, & Ravius Textor. Quo verò consilio finxerit illi, quod Deus Terminus (Mors sic dicta, quod sit terminus, & extremum rerum omnium) locum cedere ne Ioui quidem cæterorum Deorum patri voluit, nisi ut indicarent, quam absolutum sit mortis imperium, quæ nec patri suo cedit? Et quæ patri non parcat, nec illa quicquam concedat, aut qui cum conueat?

P E R I O C H A III.

Defunctus efferebatur.

Tam est potens & efficax mortis memoria, ut illi, qui eius, ut decet, meminit, nec deesse quicquam boni, nec mali aliquid adesse possit.

Extra vrbes olim tumulabant defunctos, quod Eruditissimus Maldonatus obseruat, dicit enim Euangelista, iuxta Naimiticam portam Christum obuiam factum adolescenti mortuo: *Cum appropinquaret porta ciuitatis, ecce defunctus efferebatur. Solebant Iudei extra vrbes habere sepulchra*, dicit ille. Et multi aiunt, magno pessimi dæmonis actu factum, ut monumenta essent extra, quod is sciat, quantum fructus & vtilitatis ex eorum præsentia capiant, quantumq; lucri faciant, quoties mortuorum busta spectant, eorum, qui graueolentem ex se putidis vermibus ministrant alimoniam. Quis tam effrœ-

nīs homo, quis tam dissolutus & insolens, quem non in officio contineat tragica talis spectaculi exhibitio? O quantum valet hæc recordatio!

Audite in hanc rem magnum aliquid. S. Mathæus refert, Christo, cūm Gerasenorum regionem transiret, venisse obviam duos demoniacos, qui miseram in sepulchris vitam agebant: *Occurrerunt ei duo habentes demonia, de monumentis exeuntes*; Matth. 8. 28.

S. Petrus Chrysologus sapientissimè observavit modum loquendi Evangelistæ, qui ait, non à demonibus homines, sed ab hominibus victos, victosq; demones: *Exeunt de monumentis*, inquit ille ser. 16. *Et versa vice captivos ferunt, à quibus fuerant captivati, sicut pœnis quorum cruciatibus torquebantur*; tanquā dixisset: O efficaciam! ô vim ingentem sepulchri! Nam ante quā miserabiles isti homines sepulchrum intrassent, erant viles captivi, & infamia mancipia demoniorum: Verūm ut illud fuerunt ingressi, ex repræsentatione mortis, & propriæ fragilitatis imagine, quā ibi hauserunt, ita fuerunt confortati & roborati, ita vices mutaræ, ut illi iam subigerent demonia, & torquerent, à quibus antea torti, subactiq; fuerant: *Versa vice captivos ferunt, à quibus fuerant captivati, sicut pœnis, quorum cruciatibus torquebantur*. Veniunt, currunt homines habentes demonia, perferuntq; ad Christum sibi desolabilem, illis formidabilem, quibus etiam maioris pœnæ, vehementiorisq; cruciatu causa futurus erat. O energiam repræsentationis mortis!

Postquā Deus è pulvere terræ, ac nihilo protoplastum excitaret, posuit eum in Paradiso voluptatis, fecitque loci eiusdem, & quas ille habebat, deliciarum dominum, qui liberam pro arbitrio manum extenderet in quam maxime veller arborem, & fructus, quicunque allaberent, gustaret, solam vnam excipiens arborem, à qua pro exercitatione obedienciæ, & meritorum cumulo abstineret. Ut verò hæc in re obtemperantē haberet, atq; à transgressibne præcepti coërseret, pœnam mortis comminatus est, si contra ac iussus, de vetitis fructibus escitaret.

Insignis Genesios interpret (Pèreri) querit, cur Deus primo homini, ut illum intra limites cohiberet, pœnam mortis constituit, videtur enim ad incutiendum illi tremorem ac horrorem, satius fuisse, & efficacius remedium, si terribiles Inferorum flammæ intentasset, quibus vitulandus esset, nisi dicto obediret, quā quod supplicium mortis de-

nuntiavit? Respondet verò eruditus, quem dixi, author: *Licet pœna inferi re ipsa gravior sit, quā mors corporis, comminatio tamen corporalis mortis acrior*. Et vehementior est ad commouendum hominem. Ut videamus, quale frænum sit mors, quā Deus tanquā optimo remedio contingendi, & constringendi in officio hominis vitur,

Cū infensissimi Israëlitarum hostes Philisthi ei occupatam tenerent ciuitatem Bethlehem, Dauidem incescit cupido aquæ de cisterna, quæ portæ illius ciuitatis erat vicina. Intellexerunt hoc illius desiderium tres quidam robustissimorum, quos in suo exercitu numerabat, fortissimi, qui per mediam Philisthorum aciem atnis sibi viam aperiētes penetrarunt ad cauernam, & tam flagrantibus vatis expetitam aquam attulerunt. Allatam accepit Dauid, nec tamen gustare voluit, quin effudit, & libauit Domino. dicens: *Num sanguinem hominum istorum, & animarum periculum bibam? Noluisti ergo bibere*; 2. Reg. 23. 17.

S. Ambrosius in Apolog. Dauid querit, cur sanctus rex ab aquæ tam dulcis & sapidæ, ac percipide potu abstineret. Quis illum, ne biberet, cohibuit? Respondet: *Sua uitætem bibendi habere non poterat, quæ proposita mortis horrore constabat*. Quomodo vis bibat, quomodo vis dulciter hauriat ac degulset aquam homo, cui horrida mors ob oculos versabatur, ea quā illi tres iuuenes incurrere potuerunt? Ob oculos mortis (quanquā solum cogitaræ) nulla est sine multo felle voluptis; nulla sine amaro dulcedo, nullæ sine anxijs curis delitiæ. *Sua uitætem ceterè bibendi Dauid habere non poterat, quæ proposita mortis horrore constabat*. Tam potens est ad infrenandas cupiditates propositæ mortis imago.

Ex re alia nulla, ut videtur, melius experiri possumus, quā liberaliter Deus nobis bonitatis & misericordiæ suæ thesauros impertit, quā hac, quod nostram nobis fragilitatem & miseriam ante oculos statuit, scimus enim quanta istarum rerum considerationi emolumenta insint. Peccarunt protoparentes, decreuitque Deus inobedientiam illorum exilij multare supplicio. Et ut nulla est Dei pœna, quantumvis rigida & terribilis, quā clementiæ suæ suauitate non intexat, ut hoc ostenderet, benignitatis suæ, dum multas infligebat, obliuisci noluit, itaque fecit illis tunicas pelliceas, & induit eos, Gen. 3. 21.

Multi hoc loco querunt, cur Deus primis nostris parentibus vestes ex pellibus mortuorum animalium iniecit? Tritum responsum illud est, id fecisse,

vt in illis pellibus expressam suæ fragilitatis imaginem cernerent, ex ijsque quid paulò post futuri essent, perdiscerent. Benè habet illud. Sed nonnulli altius rem indagant, & subtilius inquirunt, quænam illa fuerint animalia, quorum exuijs Deus immorigerorum protoplastorum tegere verenda voluit.

Antiquus Ecclesiæ pater Theodorus apud Lipoman. in Caten. respondet: *Tunicas pelliceas dedit illis Deus ex ineffabilibus thesauris, quare nimis è quarendum est, vnde eas attulerit.* Si tunica illæ,

si vestes ex dæmorum animalium pellibus concinnatæ huc datæ erant, vt Adamum & Euam suæ fragilitatis admonerent, quibus illis animalibus detractæ fuerint diu quæri non debuit, sed illud certum statui, quòd ex diuite tabernæ clementiæ & misericordiæ Dei productæ fuere. *Tunicas pelliceas dedit Deus ex suis ineffabilibus thesauris.* Tantum enim bonum, tamq; insignita gratia, quàm est mortalitatis nostræ commemoratio, seu conuotio, aliunde quàm ex opulentis gazis inexplicabilis beneficiæ Dei venire non potuit.

Sed non est dissimulandum silentio mysterium nominis, quod datum vestibus, quas Deus ex arca thesaurorum misericordiæ suæ protulit. *Fecit eis tunicas pelliceas*, ubi non vestes, communi nomine, sed *tunica* vocantur. Ex quo intelligemus, quod curiosè S. Isidorus annotauit, quàm magna beneuolentia Dei fuit, quòd talia vestimenta fecit. *Tunica*, inquit S. Archiepiscopus, *est appellata, quia in motu incedentis sonum facit, tonus enim sonus est.* Primum autem fuere pellicea tunica, quibus post offensionem Adam & Eua induti sunt. Hæc ille lib. 19. Etymol. cap. 22. Tunica ergò, vestitu, vt sic dicam vocali protoparentes Deus induit, vt illum, quocunque irent, perpetuum fragilitatis suæ, & instabilitatis monitorem haberent, qui quod mortales, ac breui morituri essent, vbique ac semper illis iuonaret.

Dicit vir sanctus: *Tonus enim sonus est.* Cantat quispiam, & absone cantat vel nimis remittens vocem, vel plus satis effertens, accurrit chori director, iubet, moderetur voci, tonumque ei occinit, ad cuius tenorem modulatè canat. Sic Deus Adæ & Eux illas ex cadaueribus animalium tunicas dedit, vt suo sono & mutâ voce tonum illis præcinerent, ac documento essent, quomodo spem inter & metum viuere deberent. Quando per superbas cogitationes sursum aspirabant, & de se supra quàm erant, præsumebant, tunica illis suo strepitu tonum indicabat, & submittere vocem monebat, ac deponere cristas,

vt qui tales aliquando futuri, quales mortuorum animalium exuijs esse cernebant. Quando lassè & fracti vitæ huius miserijs & laboribus nimium quantum deieciabant voces, vt in tædia & desperationem prorumpere iam vellent, tunica tonum edebat, & suâ illos imagine solabatur, illud tacitè inclamans, quòd vita ærumnosa breui finem, patienter autem tolerata calamitas, ac miseria laurum, præmiumque sempiternum habitura essent. Iuxta hæc, si tantum bonum includit recordatio nostræ fragilitatis, commemoratio nostræ imbecillitatis, representatio nostræ mutabilitatis, in aridis mortuorum animalium pellibus delineata & expressa, quid mirum, quòd Theodorus dixit: *Tunicas pelliceas dedit illis Deus ex suis ineffabilibus thesauris?*

Vultis videre quanti referat, nec momento auertere oculos ab imagine nostræ instabilitatis, & caducæ vitæ? Attendite. Venit paterfamilias, vt mercedem numeraret mechanicis, qui diem in excolendis vineis transmiserant. Non omnes eodem tempore aduenerant, sed alij primulo diluculo, alij horâ nonâ, circa vndecimam alij, & penè sub ipsam noctem. Accidit verò, vt vna esset merces eorum, qui tempore non vno labores adierant. Murmurarunt primi, quod pares facti, & exæquati præmio posterioribus, dixeruntque: *Hi nouissimi vnâ horâ fecerunt, & pares illos nobis fecisti!* Matth. 20. 12.

Postquam Deus est iustus & æquus compensator laborum & defatigationum, quas pro honore ipsius subimus, quærit nunc D. Ioannes Chrysostomus, quare tantum mercedis dedit posterioribus, quantum primis, qui amplius aliquid, eò quod cæteros præuenerunt, promeriti videntur. Si mihi dicas, quod postremi exigui temporis incredibili labore exæquarunt primos, tantumque vnâ horâ præuiterunt, quantum illi die totâ, tum quæro, vnde aut qui factum, quod hi tantillo tempore tantum effecerunt, quantum illi horis plusculis? Respondet sanctus Doctor sapientissimè, primos operarios fuisse ex primorum sæculorum Iustis, quorum erat vita diuturnior, postremis autem designatos sanctos & seruos legis gratiæ, quorum vita terminis ætioribus circumscripta erat. Quòd verò primi illi operarij largos esse vitæ suæ annos, & ætatem prolixiorē cogitabant, quodammodo negligentes eos faciebat circa iustitiam, & refrigerere faciebat animas eorum expectatio sæculi longioris, & illis infrigidatio erat cognoscere mundi spatia esse longinqua. Hæc ille in Imperf. Primi, quòd sibi ad laborandum prolixam superesse vitam confidebant, remissiùs agebant pri-

oribus horis, quod posterioribus perfici posse putabant, illisque infirigidatio erat cognoscere mundi, seu vitæ sparsa esse longinqua: At postremi quod se ipsos incitarent, quod exiguuo tempore præstiterint, quantum primi vix longis annis, id eò factum, quod semper ob oculos haberent vitæ breuitatem, dierumque suorum instabilitatem, & modicam firmitatem, atque hinc accendebantur, & præparabantur, inflammabanturque amore Dei, & vt parum illis temporis reliquum erat, & vita brevis, curabant vt studiosè diligenterque laborando compensarent, quod sibi per mortem decessurum timebant. Vt videamus quantum tepefaciat, & refrigeret corda, fragilitatis propriæ abiecta, aut neglecta memoria, & vitæ longioris præsumptio, quam vehementer verò Dei amorem in nobis accendat vitæ breuioris, & imbecillitatis nostræ sedula consideratio, qui enim hanc cogitat, plus intra horulam, quam alius toto anno laborat.

Tantus consequitur ex ea consideratione fructus, vt affirmare possimus, quicunque illi, vt decet, vacat, illum nec mali aliquid habere, nec boni alicuius inopiam pati posse. Assurgebat sancta quædam anima lex sterili huius mundi deserto in illam superiorem ætheris regionem plena odoramentis, admiratiq; superi Spiritus inonditam nouitatem alterutrum appellauit: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut Virgula sumi ex aromatis myrrha & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij* Cant. 3. 6.

S. Ambrosius ait: *Præcipue tamen mirrham redolet sponsa & thus*, velut dixisset: Notandum quod duorum tantum in specie odorum meminerunt Angelis, myrrhæ puta, & thuris, & quoniam sponsa myrrham ac thus redolebat, omnis boni odoris, & vniuersi pulueris pigmentarij copiâ affluere illam dicebant.

Ergone quia myrrham & thus habebat, inditio est, omnes odoratos habuisse pulueres? Certissimo inditio est. Quid enim myrrha & thus significant? Thus orationis, seu meditationis symbolum est notorium, iuxta illud sancti Regis: *Dirigatur, Domine, oratio mea sicut incensum*; Psal. 140. 2. *Mirrham autem mortis esse symbolum, nemo dubitauit eorum, qui sacris in literis versati sunt*, inquit S. Greg. Nyssenus hom. 13. in Cant. Quid ergo mirum, quod Angeli dicant, animam sanctam esse instructam & ornatam omnibus virtutibus, plenamque vniuersi pulueris pigmentarij, quando illam vident operantem thure & myrrhâ, hoc est, occupatam meditatione & consideratione mortis, & fragilitatis

sue? Nam quisquis hæc attentus cogitat, is tanta facit bonorum incrementa, vt nec mali quicquam habere, nec boni aliquid posthæc desiderare possit.

Ita dixit Albertus Magnus serm. 47. *Quicunque mortis suæ efficaciter recordantur, student esse continentibus, patientibus, & obediens, nituntur semetipsos per Seram contritionem, & peccatorum confessionem a peccatorum maculis expiare, non negligunt elemosynas suas pauperibus erogare, non cessant orationibus, ac alijs bonis operibus inuigilare.* Vt intelligamus, quod fragilitatis propriæ consideratio omnia bona complectitur.

PERIOCHA IV.

Misericordiâ motus super eam.

Tam miserum est nasci, tanta verò felicitas mori, vt nato de vita compati, ei autem qui denascitur, de morte gratulari merito quisque debeat.

Matrem viduam superstitem, ac mœstam, non defunctum adolescentem Christus miseratus fertur ab Euangelista dicente: *Misericordiâ motus super eam*; nec enim erat, cur adolescentem miseraretur, quod is vitæ huius infelicitates, & ærumnas, & tempestates, naufragiaque euasisset, & in portum mortis tranquillum se recepisset, quâ omnes vitæ præsentis miseræ finiuntur, quæ tot sunt ac tantæ, vt deplorari solum queant, enumerari non possint. propterea admirabiliter dicebat Seneca: *Stragemata est natura, homines sine ratione nasci*; nam si ratione inter vitæ primordia pollerent, quâ possent calamitates, quas toleratum veniunt, dispicere, quis ille ærumnosam, lachrymabilemque vitam diligeret?

Dignum est consideratione, quod de Saule rege Scriptura sacra refert. Is cum à Philisthæis, communibus populi Dei hostibus, in angustias se compactum cerneret, bellumque inire deberet, & quis eius exitus futurus, scire percuperet, Dei hæc de re consilium expetiit. Cumque hic ei nec per somnium, nec per sacerdotes, aut Prophetas responsa daret, veneficam adhibuit, quæ suis incantationibus effecit, vt Samuel seu verus, seu personatus ei appareret, quem sibi exhiberi rex petierat. Rediuius Samuel finistram fore belli euentum afflicto Principi nuntiavit, dicens: *Cras tu, & filij tui mecum eritis*; 2. Reg. 28. 29.

Flavius Iosephus lib. 6. Antiquit. cap. 7. quærit

cur Saul filios in bellum conduxerit, quos occubitu-
turos sciuit, qui prudentius egisse videretur, si domi
ad propagandam regie profapie posteritatem reli-
quisset: Respondet autem Iosephus: *Pulebrum
existimauit, filios in sui societatem assumere potius,
quàm superstities relinquere, incertis qualesnam fu-
turos.* Cogitauit prudens Princeps vitæ huius mi-
serias, successus varios, calamitates horarias, in-
fortunia crebra, casus frequentes, quibus subiecti
sunt viui, tum felicitatem eorum, qui moriuntur,
maximè cum gloriosam strenuè diuicando mortem
oppetunt; itaq; maluit eos in conflictum adducere,
vbi magnificè occumberent, quàm alibi relinquere,
vbi periculis & malis plurimis obnoxij miserè viue-
rent, quorum vnum quodlibet cum sit intolerabile,
tum magnam perpetuò fundendarum lachrymarum
copiam præbet, quod præclare S. Greg. Nyssenus
hom. 3. in Ecclesiasten his verbis reddidit: *Omnia
mala eundem honoris gradum inter se obtinent, omnia
primas tenent in malorum excellentia, omnia præbent
parem luctus occasionem.* Si loca assignanda malis,
nulli deputandus secundus, incommodandi, atque
infelicitandi æqua omnium potestas, par efficacias,
& præstantia. Quæ cum ita sint, quid mirum quòd
compatiendum putent ei, qui nascitur, quando tan-
tis ærumnis nascitur, illi verò qui denascitur, con-
gratulandum, vt qui de tot calamitatibus euadit?
Nam vt etiam Menander apud Stobæum serm. 61.
ait, *dilectum Deo in iuuentute moritur*, antequàm
mundi huius miseria degustare incipiat. Ergò
è mundo eximere hominem, gratia est.

Immo verò eximium, & singulare beneficium.
Videte annon est ita. Inter elogia, quibus Iesus
filius Sirach antiquos veteris Testamenti Patriar-
chas ornat, cum ad Henoch peruenit, sic ait: *He-
noch placuit Deo, & translatus est in paradysum*, Ecclef.
44. 16. S. Cyprianus querit, ex quo æstimare pos-
simus, quòd Henoch pro suorum operum merito
placuerit Deo, cum Ecclesiasticus nullum eius in
specie opus memoret, sed hoc solum dicat, quod
translatus fuerit, quia Deus illum gratum & cha-
rum habuit Nonnè filius Siracidis peculiare aliquid
nobis denotabit, ex quo arbitrari possumus, quã
re placuerit Deo?

Respondet Cyprianus serm. de mortalitate. Nun-
quid dicitur, fuisse Enoch ex hac valle lachryma-
rum abreptum in hortum voluptatis, & deliciarum?
Henoch placuit Deo, & translatus est in paradysum.
Hoc verò, hoc fuisse placuisse Deo, de hac contagione
saeculi meruisse transferri, & ex ærumnoso sæculi ca-

lamitatibus educi. Vt enim dixit Magnus Patriar-
cha S. Basilus, *quò quis diutius in hac vita moratur,
hoc plurimum malorum occasionibus obicitur*,

Hinc intelligetis grauem illam comminationem,
quã Deus sacerdotem Heli pro suis peccatis per-
strinxit 1. Reg. 2. 33. dicens: *Est pars magna domus
tua morietur, cum ad Sirilem ætatem peruenierit, &
longos annos vixerit.* Et quæ comminatio, Domine,
quisuè rigor, vt tum morte occumbant, cum pro-
cessiore sunt ætate! Si primulis diebus, aut annis
naturæ concederet, id prædurum videretur, &
magna seueritas. Malè rem intelligis. Commina-
tio, & rigor, & acre supplicium est, quod prouecti,
ac grandæui moriuntur. Nam si magna felicitas
putatur, quòd Deus ex hac valle lachrymarum
quempiam educit, vt Henoch accidit. magnæ mise-
riæ loco habendum, quod quis diu fruatur vitã tan-
tis ærumnis, calamitatibus, & laboribus obnoxia.

In horum consideratione fuit Sophocles apud
Stobæum, dicens: *Oportebat natos ratiocinantes
plorare natum & maxima ingressum mala, & mor-
tuum, & itaque subduellum malis efferre lætas, gra-
tulantisque.* Et S. Basilus Seleucus hom. 1. de La-
zaro: *Congratulari homini hoc nemine licet, quòd
sempiternè ex huius vita miserijs exemptus fuerit.*

PERIOCHA V.

Noli flere.

*Lachrymæ sunt refrigerium laborantis animæ,
& anxij cordis spiramentum.*

Postquàm Christo decretum erat reuocare in vi-
tam defunctum adolescentem, cum in celsa ma-
tri præcepit, ne fleret, certam illi futuri miraculi
spem fecit: Nam vt Dominus noster summè est pius,
ita lachrymarum illi non ademisset solatium, nisi
constitu-um habuisset redanemur filium. Et si illi
dicit: *noli flere*, id fecit, quoniam alterum ei iam
apparebat solatium, neq; hoc illi fletus leuamen su-
stulisset. nisi cumulatiois gaudij materiam mini-
strare voluisset. Lachymæ enim sunt pœnarum &
laborum animæ lenta quædam suspensio, & anxie-
tatum illius euaporatio.

Pacientissimus Patriarcha in medio suorum in-
fortuniorum & calamitatum ait: *Antequàm come-
dam, suspiro, & tanquàm inundantes aquarugi-
tus meus*; Iob 3. 24. Quid voluit hic dicere vir
diuinus? Quid est suspirare ante sumptionem cibi,
quid plorare, quid gemere? Quis vnquàm prius
quam

quàm cibum caperet, illachrymatus fuit? Lacerari magis, vt videretur, decet eum, qui corpori alimoniam ministraturus accumbit.

Respondet beatissimus Pater Gregorius, dictum hoc à sancto Patriarcha ex nomine alicuius fidelis, qui inter medios labores & cruciatus vitæ præsentis, quietem futuræ anxius, quemadmodum & ille, expectabat, & vehementer desiderabat. Ad suspendendum hos angores, ad fallendum eos dolores, inquit vir sanctus *suffiro*, gento, perq; oculos copiosos lachrymarum riuos verto, per quos exundant dolores mei, & euaporant anxietates.

Marcus Seneca cùm de immensi Oceani diffusissimâ amplitudine agit, quærit cur illi natura, in omnibus prouida & attenta, tot sinus, totq; occultos meatus dederit: Respondet: *Per quos nauigatur sinus, quasi spiramenta quadam magnitudinis exastuat.* Hæc ille Suafor. 1. Quid putatis sunt tam innumeri sinus, aquæductus secreti, occulti meatus, quos vastum hoc mare habet? *Quadam spiramenta magnitudinis sunt*, tanta namq; aquarum immensitas, tam numerosi fluctus nisi tam multa haberent spiramenta, in coelum assurgerent, & omnia obruerent.

Idem affirmare de lachrymis possumus. Quare natura prouidit, vt homo afflicto & ærumnosus acerbarum lachrymarum fontes per oculos fundat, suspiret, ingemiscat? Respondere possumus, *spiramenta quadam doloris sunt*, meatus animæ sunt, euaporaria cordis sunt, homines enim inuenias, qui rumperentur, nisi afflicti doloribus flerent, solatiūq; ex lachrymis haurirent. Idcirco dicebat Euripides: *Est aliqui in luctu grata*, & nonnullum leuamen, quod in alijs rebus non inuenias, quo homo ad mitigandos dolores suos, fallendosq; labores vti possit.

Nec multum hîc dixisse videbimur, si audiamus quid Magnus Basil in hæc rem scripserit, qui cùm de commodis, quæ moerens lugensq; homo ex lachrymis capit, ageret, sic ait: *Nonimus non paucos calamitatibus deploratos & itiq; nec curabilibus obdallatos, & ne destillarent lachrymas, sibi temperasse.* Hæc ille hom. de grat. actio. Quid verò talibus euenit? *Hi quidem in varios & immedicabiles affectus inciderunt, seu sunt apoplexia, & paralytis*, quas inde contraxerunt infirmitates, quod per oculos exhalare dolores, euaporare anxietates animi noluerunt, ad quas mitigandas nullum efficacius lachrymis remedium.

Ad hoc propositum dicit frater Basilij S. Grego-
Tom. I.

rius Nissenus: *Vulnerum anima tanquàm sanguis lachryma sunt.* Elegans dicendi modus. Laborat quispiam periculoso apostemate. Quo remedio curetur? *Laxare* necessum est vomica, sic enim pus erumpens decurrit, & periculum æger euadit. Sic nunc dicit Nissenus: *Vulnerum anima tanquàm sanguis lachryma sunt.* Afflicto aliquis, & grauis doloris, apostemate laborat, quod noctu atq; interdiu illum torquet, vt præ doloris magnitudine tantum non dissiliat. Quo malagmate curetur? *Ploret*, laxet, fundatq; per oculos vomica, lachrymas magnâ copîa vertat, per eiusmodi aquæductus exundet, sic enim remittet dolor, & mitior fiet cruciatus.

Huc spectat, quod Symmachus l. 9. Epist. 79. cuidam familiari suo, qui illum rebus suis aduersis oppido illachrymantem admirabatur, scripsit, dicens: *Credo quod miraris, quod adhuc crudo fortuna mea vulnere silentium ruperim.* Non tibi nouum accidat, quod amaris in aduersam fortunam meam querelis inuectus, tam acerbè fleam, cùm videam quàm crudeliter in me fors iniqua & inimica delæuiat, dùm enim querulus lachrymor: *hec solatia mea, his pascor, his recreor*, his animæ cruciabili dolori medeor. Afflicto enim homini nullum suauius lachrymis leuamen.

Non alienum ab hoc instituto fuerit, quod Elianus de quodam inhumano & efferato tyranno Trizo narrat, qui vt omnes seditiones præoccuparet, quæ aduersus illum concitari potuerant, præcepit ne suorum ciuium quisquam cum altero verbis, signis, nutibus, aut vllâ re alia communicaret, idq; sub certo capitis periculo. Grauior oppressi iacebant sub tam iniquo & tyrannico decreto, inexplicabilisq; erat illorum dolor. Factum itaq; vt non nemo in medium forum profliret, *& ibi stans multum & feruidè lachrymatus est.* Simul hoc viderunt alij, magnoque numero accurrerunt, & collachrymati sunt. Nuntiatum id tyranno, qui nunc multò quàm ante, ferocior accurrens, *& lachrymas sedaret.* Quid inde accidit? *At illi cùm à longè visum viderent, eripientes arma satellitibus, tyrannum interfecerunt*, inquit Elianus l. 14. c. 22. Nonne videtis lachrymas esse leuamen doloris, suspensionem cruciatus, quando hi tolerarunt tyrannidem Trizi, donec à lachrymando prohibere voluit, leuis enim ac dimidia poena est eius, qui flens patitur, sed adimere lachrymas illi, qui cruciatur, est vitam auferre, aut limites eius amputare. Deniq; lachrymæ sunt mitigationes dolorum, incantamenta cruciatuum.

Quā de re sic differebat S. Ioannes Chrysostomus hom. 47. in Matth. *Post Gehēmentes pluuia mundus ac purus aer efficitur, ita & post lachrymarum pluuia serenitas mentis sequitur, atq; tranquillitas.* Et venerabilis Ioannes Gerson tract. 67. de perfect. relig. lit. K. *Est in lachrymis aliquid dulce ac muliebri, expletur enim lachrymis, dixit alius, egeriturq; dolor; ubi nocere illud, egeritur dolor, euaporat cum lachrymis, perq; communes oculorum cubos paulatim effluit, & sensim attenuatur, & suauiter exhalatur,*

PERIOCHA VI.

Et coepit loqui.

Mutum esse, ac mortuum, tantundem est.

Exuscitārat hunc adolescentem Christus, atq; ut reuixisse commonstraret, *resedit, qui erat mortuus, & coepit loqui,* inquit Euangelista. Non ait coepisse ambulare, videre, comedere, aut aliud quid agere, quo rediisse in vitam probaretur, nam tamen omnia ea fecisset, neq; locutus præterea fuisset, non reuixisse videretur, nam mutus & mortuus, elinguis & exanimis eodem loco habentur. Videamus an fidem paradoxis istis facere possimus.

Vidit Itaias Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, Isa. 6. Simul ut vidit, dixit: *Va mihi quia tacui.* Hebræi, ut hic refert Forerius, ita transferunt: *In silentium redactus sum,* clausa posthæc labia, & constrictam gestare linguam necessum erit. Quid sibi voluit ijs verbis Propheta sanctus? Respondet Forerius, talia esse ac si dixisset: *Perij, vulgata enim erat opinio, quod qui visiones viderent, periculum mortis vix euaderent, unde Iacob admirabatur, quod videret Dominum, & non moreretur,* Gen. 32. Mors in ianua me expectat, voluit dicere Itaias, nam qui Dominum, vidit, viuere diu non potest.

Hic iam emergit dubitatio. Si Propheta se periturum, aut mortuum dicere voluit, cur ait: *in silentium redactus sum,* id est, futurum, ut posthæc non loquar, vt obmutescam? Quid enim mutus cum mortuo? Propheta vtrumq; pro eodem habuit, itaq; ut se mortuum indicaret, mutus futurum ait, quia velut mortuus est, qui mutus.

Creauit Deus primum hominem, atq; ut produceret creaturam tam bellam & elegantem, factam ad imaginem & similitudinem suam, quod esset admirabilius opus, *formauit hominem de limo terra, &*

spirauit in faciem eius spiraculum vite, & factus est homo in animam viuentem; quæ postrema verba interpretes Chaldæus sic vertit: *Factus est homo in animam loquentem.* In quibus notandum, quod Chaldæus ille pro eodem vsurpat viuere, & loqui, quod significaret, tantundem esse loqui, aut tacere hominem, quantum viuere, aut mortuum esse, nam qui mutus, idem mortuus.

Neminem esse puto, qui nesciat effusam illam, ac pecuinam libidinem quorundam filiorum Belial (sic eos scriptura appellat Iud. 19. 22.) qui turpiter abuti voluerunt Leuitā, quem venerabilis quidam senex in Gabaa testō exceperat. Huius vetuli domum (ut ædes sancti Lothi consceleratissimi Sodomitæ) cinxerunt viri ciuitatis illius, magnisq; vocibus Leuitam hospitem educi, & ad obscenos vsus tradi poposcerunt. Senex, ut eos mitigaret, in vicem Leuitæ quandam illius vxorem, & suam filiam virginem obtulit, quibuscum minori piaculo explere lasciuia suam possent. Videns ergo Leuita, quod brutæ suæ concupiscentiæ moderari nollent, ut maius malum effugeret vxorem suam illis permisit, quā cum omnes nocte illā impotenter abusi essent, reliquerunt eam, quæ cum ad limen domus, in qua maritus hospitabatur, peruenisset, corruens expirauit. Surrexit vir illius primo mane, pergensq; ut iter suum prosequeretur, & videns illam iacentem ante fores arbitratu dormire, inclamauit: *Surge, & ambulemus. Quā nihil respondente, intelligens quod esset mortua, tulit eam, & imposuit asino.*

Nota autem, quod & Abulenſis obseruauit, hæc verba, *Intelligens quod esset mortua,* non esse in Hebræo, sed pro eis ista sola, *Quā non respondente tulit eam,* nec enim necessarium erat, ut videtur, monere, quod illam mortuam existimauit, quam mutam, nihilq; loquentem inuenit, res ipsa namq; hoc loquebatur, cum qui elinguis, idem perinde sit atque exanimis.

Dicam aliquid, quo enucleatissimam, probatissimamq; dabo rem, quam tractamus. Quando Zacharias sacerdos lectum illum nuntium accepit, quod fructum benedictionis habiturus, Deusq; illi daturus esset filium, qui præcursor Saluatoris mundi, nec minus aliquid foret, ille de veritate nuntij dubitauit. Natus fuit feliciter diuinus præcursor Ioannes bono & gaudio communi totius vnuerſi. Pater illius Zacharias obtinuit indulgentiam poenæ, cumq; solum esset vinculum lingæ eius, repletus Spiritu sancto in gratiarum actionem diu. clausa labia

labia explicans, magnis vocibus precari cepit: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia sustinuit, & fecit redemptionem plebi suae*; Luc. 1. 68.

D. Ioannes Chrysostomus ser. 6. de S. Ioanne Bapt. apud Surium 24. Septemb. sic habet: *O res admirabilis! Quid dicit Zacharias: Primam vocem post resurrectionem suam exclamavit: Benedictus Dominus, &c.* Sed opponit sibi ipsi Chrysostomus: *Quid ergo? Mortuus est Zacharias, quod surrexit?* Euangelista solum obmutuisse narrat, prout illi praedixerat Angelus, inquiens: *Eris tacens*; quid ergo illum Chrysostomus fuisse mortuum, ac reuixisse, canticumq; illud, & hymnum diuinarum laudum cecinisse dicit?

Occurrit suae dubitationi sacer Archiepiscopus egregie, dicens: *Non mortuus est Zacharias, sed quiddam insar mortis sustinuit, tanquam enim sepulchrum tenuit silentium, & fascijs alligatus fuit, hoc est, lingua vinculis.* Non videtis quam aperte, & citra ambages affirmat Chrysostomus, mutum & mortuum hominem esse idem, proq; eodem reputari non loqui, & non viuere? Zacharias itaque quo tempore mutus, eodem velut mortuus fuit; quiddam enim insar mortis sustinuit &c.

Ad hoc idem conuincendum non inepta veniet historia Sancti Iob, quem Dei dispositione liberis orbatum, & rebus omnibus nudatum, ac toto corpore foede & miserè laucium, immundoq; in sterquilinio famem suam testā radentem tres quidam familiares eius, & intimi amici inuiserunt. Hi tam stupendam calamitatem mirati ac miserati *federunt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus, & nemo loquebatur ei Verbum*, Iob 2. 12. Origenes Adamantius l. 2. in Iob (quod alibi etiam dictum) ait, *mortuus luctum apud viuentem Iob implēsse.* Quod ergo septem dies, vnaq; noctes apud illum confederunt, ærumnasq; eius multis lachrymis complorant, non id absq; mysterio, sed hanc ob rem factum, quod illum velut iam mortuum haberent, Ecclesiasticus enim iubet, defunctum septiduanis lachrymis prosequi, dicens: *Luctus mortui septem dies*; Eccles. 22. 13. Quare autem sancti Iob familiares illum ceu mortuum habent, & quasi cadauer deplorant? Nonne spirare illum eatenus videbant? Nonne apud viuentem Iob sedisse Origenes ait? Cur ergo eum tanquam mortuum illo septiduo habent?

Videte quid doctissimus Salmeron tract. 48. in Ioan. tom. 9. dicat: *Turbatio*, inquit, *ei loquelam ademerat.* Sedebat ignobili loco, in foedo sterquilinio iniquioris fortunæ acerbissimis casibus tam

vehementer percussus, inauditaq; ruinā, & rerum omnium momentaneā iacturā ita attonitus, vt explicare ad loquendum labia non posset, *turbatio ei loquelam ademerat*, quod cum amici eius cernebant, *mortui luctum fecerunt*, septem dies illum velut mortuum deplorarunt, quos ad lugendum defunctum dies Ecclesiasticus adhibendos putauit, quia elinguis homo perinde est, atq; exanimis.

Congruunt hæc cum illo, quod sacer textus refert, Eliseum famulo suo Giezi dedisse baculum, quo ab inferis reuocaret filium mulieris, apud quam crebro diuersabatur. Imposuit Giezi frigida mortui pueri faciei baculum, atq; vt non reuixisse à baculo puerum sacer Scriptor indicaret, ait: *Non erat vox neq; sensus*; 4. Reg. 4. 31. Itane verò id certo argumento fuit, non reuixisse pusionem, quod non loquebatur? Fuit. Et videtur tale quid dixisse Giezi: *Non loquatur*, hastenus ergo exanimis manet puer, quoniam qui mutus, idem mortuus est.

Hinc accipio acumen magnum insignis epigrammatis, quod eruditus Iure consultus, & poeta Paschasius 2. deliti. Poëtarum Gallorum Lyra cecinit, & Hispanorum poëtarum celeberrimus Don Garcia Coronel. in suis rithmis fol. 125. p. 2. suā vernaculā multò etiam felicius reddidit. Epigramma tale est: *Muta arbor fueram; Lyra nunc modulorq; canoq;.*
Vita mihi sic mors, mors mihi sit a fuit.
Inuida viuenti nam quam natura negarat,
Post obitum felix addidit ars animam.

Notate acumen. Lyra dicit: Elinguis eram, quando arbor; *Muta arbor fueram.* Quorsum ista dixit? Vt fuisse inanimem significaret, mox enim addidit, negatam sibi ab inuida natura, quam ars posthæc indiderit, animam. Sed quo id modo dicere potuit, quod arbor absq; vitā fuit, antequam Lyra fuit, cum res sit exploratissima, inesse arboribus vitam, quam vegetatiuam vocant? Quid ergo Paschasius ait, caruisse vitā arborem, donec arbor fuit: vitam autem accepisse, cum esse Lyra cœpit, quando è contra ante vixit, & posthæc inanima fuit? Hic ingeniosam subtilitatem videas. Cum vitam vegetatiuam arbor viueret, velut absq; omni vitā erat, quæ muta, quia sine voce esse perinde est, ac vitā orbum esse. Postquā verò ex arbore Lyra vocem consecuta est, dicatur viuere cœpisse, quia hoc est gaudere vitā, quod voce. Vt videatis, quā veraciter diximus, quod mortuus est, qui mutus.

Ad rem illud spectat, vt quisq; linguam habeat, & promptam vocem, quā reatus suos, & peccata exponat, sic enim verificabitur illud Paræmiæ:

Vena vitæ iusti Prouerbi. 10. 11. qui enim linguâ per confessionem crimina sua enudat, is vitæ ac salutaris lucrum facit, ore namq; vt ait S. Paulus Rom. 10. 10. *confessio fit ad salutem*, hoc est, quæ est vita animæ, & pignus gloriæ, *Ad quam &c.*

Feriâ VI. post Dominicam IV. in Quadragesima.

Erat quidam languens Lazarus.

Ioan. 11.

Vis dubitare poterat de felici successu petitionis duarum sororum, quæ pro vita fratris sui Lazari obsecrabat, quando altera illarum tam bonum patronum, & aduocatum secum adducebat, quàm est dulcissimum, & potentissimum nomen Mariæ, matris Christi, Dominiæ nostræ? S. Petrus Chrysologus hoc ita dixit serm. 64. *Veniat Maria Magdalena, Veniat materni nominis batula, quia sine Maria nec fugari mors, nec vita poterat reparari, & neq; mortis tyrannis sterni, neq; vitæ dominium restaurari.* Hâc re prodidit se Filius Dei integerri- mus, vehementissimq; amor, qui tam prodigiosum miraculum, tam obstupescendum portentum, tam inauditum facinus, quàm est Lazari quadri- dum defuncti exsuscitatio, absq; interuentu pretiosissimi Nominis Sanctissimæ Matris suæ operari noluit, vt indicaret, quantum valeat eius patrocini- um, cuius tam est efficax appellatio. Quæ tantum apud Deum potes, Virgo Mater, faue, & Vos, Au- ditores, attendite.

P E R I O C H A I.

Erat languens.

Qui in hac vita patitur, tam est felix, vt cum sit superior hominibus, & cruciatus demonijs, Angelis etiam, Deoq; adeo inuidiam sui faceret, si ca- gere in illos inuidia posset.

Infirmum nobis depingit Euangelista Lazarum. Sed quando is magis sanus, magisq; felix fuit, quàm cum lethalem infirmitatem passus? Estne alia in mundo tam sublimis gloria, quàm pro Deo pati? Quis hoc inficietur? Omnia sua, ipsam quoque subuculam meritò vendat homo, vt aliquam sibi

patiendi pro Deo occasionem emere, seu parare queat.

Nocte Coenæ discitabatur Christus ex Discipulis suis, num quid illis aliquando defuisset, cum eos ad prædicandum emisit? Responderunt illi, non defuisse quidquam. Post hæc Saluator: *Qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium*, Luc. 22. 36. Sacculum, & peram quisq; suam tollat, & qui inermis est, is indusium vendat, & pretium in parando gladio ponat. Sanè quisq; admirabitur, quod Christus hic iubet, qui cum pacis, concordiæ, & chari- tatis semper fuerit amantissimus, nunc gladium e- mere, eiusq; gratiâ etiam interulam vendere imper- rat. Quis verò sit gladius, quem hoc loco emere præcipit Dominus? Respondet S. Ambrosius: *Est gladius passionis, & exuas corpus, & ematur tibi sacri- corona martyris.* Martyrij gladius est, quem vendi- to etiam indusio parari Christus voluit. Scilicet tam gloriosa felicitas, tam felix gloria est pro Deo pati, vt subuculam meritò vendere possis ac debeas, vt patiendi pro illo aliquam occasionem tibi nundine- ris. Exaggerari res ista magis non potest. Iuxta hæc Lazarum, qui patiendi opportunitatem reperit, in- columem potius, quàm ægrum dicere possumus. Lecto enim affixus, quantumvis sine viribus, supe- rior tamen erat hominibus, quorum erat optima valetudo, quam sancti & iusti floccipendunt.

Christus, eorum, qui carnis & sanguinis oculis omnia arbitrantur, opinione, tunc maximè abie- ctus & oppressus fuit, quando in cruce pendulus hæsit, tunc enim cadere de sua existimatione potu- it, cum morem solis facinorosis constitutam oppe- tij. Et quando Christo quidquam magis è voto ini- micorum eius accidit, quàm cum is in illo tam pro- broso stipite hæsit? Et quanquàm id ita esset, dice- bant nihilominus apud Mattheum 27. 42. *Descen- dat nunc de cruce, & credimus ei.* Quis in animis tam efferatis talem vidit pietatem, vt è cruce se sub- mittere illum iuberent, in qua illum tanta cum vo- luptate suspenderant? Theophylactus ait, non fuisse hanc pietatem, non misericordiam, non compas- sionem, sed magnam inuidiam: *At illi etiam ipsi crucifixo inuidebant*, inquit. Cum in cruce tantam animi æquitatem præferret, tantaq; interioris læ- titiæ signa ederet, inuiderunt illi hostes. Inuidia vnde nascitur? Ex felicitate, quam suâ superiorem æmulus in alio cernit. Quod ergò Theophylactus ait, crucifixo inuidisse Iudæos, tale fuit, ac si dixis- set, illum, qui patitur, esse superiorem, & suo quo- dam modo præstare, eminentioremq; esse ijs, qui

in hac vita, quid sint labores, ac dolores, nesciunt.

Potestne verò dæmonibus esse aliquid pœnalius, aut cruciabilis, quàm videre quosdam pro Deo pati? Non potest. Inuidus itaq; felicitatis eorum, qui pro Deo morte violentâ decedunt, errorem hunc mundo inuexit, vt quidam ab illo inspirati, in dæmones verti arbitarentur eos, qui tali morte occumberent. De qua re S. Ioannes Chrysostomus hom. 2. de Diuite de Lazaro sic habet: *Sunt pleriq; simplices, qui putant animos & violentâ morte discedentium fieri dæmones.* Hos in errorem tam stultum vaser dæmon impulit. Hinc verò patet inuidia, & tormentum, quo ille cruciatur ob eorum beatitudinem, qui pro Deo pati merentur. Nam vt exaltatis pro Deo ærumnis, ac pœnis suam existimationem, pretiumq; detrahat, seipsum infamia notat, nec enim inuenit, quo homines à spontanea passione, & voluntariâ mortis pro Deo tolerantia abstraheret, nisi persuadere conaretur, eos, qui pro Numine animas ponunt, in dæmonia transformari. Huc rabies, & inuidia cuiusvis æmuli, nec porro vltra peruadere potest, vt sibi vtrumq; oculum effodiat, quò alteri eruat vel vnus, vt omnium iacturam faciat, quò alius pauca quædam perdat. Videte ergò quàm sublimis & magnifica res sit pro Deo pati, quando cacadæmon, ille tam arrogans & superbus, suam ipsius famam obscurat, vt passionibus pro Deo æquanimiter toleratis lucem suam detrahat.

Idem S. Doctor hom. 34. ad Pop. quærit, cur nos dæmon tam vehementer tentet, quando tanta nobis emolumenta ex illis tentationibus sponte ac promptè pro Deo toleratis proueniunt? Respondet, id ab illo non fieri eo consilio, vt homo amplior sibi ex illis gloriam acquirat, sed vt illum deiiciat, idedq; mox à tentando desistere, cum se ludere operam cernit. *Cum si videris nihil expedientem, mox abstitit, & seruitus ne nobis maiorum causa coronarum efficiatur.* Pudore deterritus è palæstra discedit, & arma deponit, quibus parare victoriam posse desperat, idq; pro inuidia, quæ illi ex profectibus Christianorum pugilum nascitur, qui angustiores ex contentiosiore pugna laurus, & coronas referunt. Non pugnat ergò, cum expugnare non posse formidat, ne nobis maiorum causa coronarum efficiatur. Rabies est inuidia est, stultus furor est, nolentis quæquam pro Deo pati.

Non hoc miror in dæmone, nam si in illis Angelicis spiritibus posset esse inuidia de felicitate, & prosperitate hominum, de hoc solum nostro bono mœ-

rerent, quòd nos in tantam celsitudinem assurgere cernunt, vt pati pro Deo mereamur. Tertullianus in Apolo. cap. 40. hoc ita dixit: *Nos ieiunij arida, & omni continentia expressi, in sacco & cinere voluntates inuidia calum inuidinus.* Gentilibus loquitur, qui ludibrio habebant Christianos, quod illos abstinentiæ, & aliorum operum pœnaliu exercitatione, ac rebellis carnis emaciatione attenuari, ac velut exarescere viderent. Itanè verò, ait Tertullianus, hoc nomine nos ridetis, ô Gentiles, quod nos conuolui in cilicijs & pulueribus cernitis! Mentior, ni risum ponatis, si intelligatis quid rei geratur, nam calum inuidia inuidinus, dum nos ipsos pro Deo, & virtutis amore afflictamus. Et Angeli, scio, inuiderent, inuidere si possent, quod non habeant eam felicitatem, quam nos, vt pro Deo pati possint.

Confirmatur hoc illo perlepidò impossibili, quod S. Anselmus l. de similic. cap. 78. ponit. Si Petrus (quod fieri non potest) hominum maximus, & Michael Angelorum supremus sibi obuiam in cœlis fierent, alterq; alterum aculeatis verbis perstringeret, & Petro Michael diceret: *Tu Dominum negasti,* & neq; inter homines, neq; inter Angelos audiri debes, qui cum de singulari insuperabilis animi robore præsumeres, primo statim vilis mulierculæ congressu fractus magistrum tuum pernegasti, responderet Petrus: *Negavi Christum, fateor, sed acriter poenitentia scelus meum ipse vindicaui, multa que pro illius honore passus, & crebro virgis cœsus, & pro defensione nominis eius etiam in crucem actus fui, sed tu, ô Michael, pro Domino nunquam velulum colaphum sustinuisti,* neq; hanc meruisti dignitatem, vt pugnum pro illo aliquem exciperes. Ad hæc Sanctum Michaelẽ nihil respondere posse B. Anselmus putat, si à Petro illi talia obtuderentur, probro enim sibi duceret, se, qui Angelus esset, non potuisse assequi, quod homines obtinent, id est, vt pro Dei gloria miseras sustineret.

Nec magnum quid hæcenus dixi, præ illo, quod subiiciam. Deus ipse, si liuori obnoxius esse posset, de tali hominum felicitate mœreret. Quàm benè hoc dixit Tertullianus: qui pusillanimes & ignauos quosdam occasionum pro Deo patiendi refulgas obiurgans, sic ferè dicit l. de fuga imperfect. cap. 10. *Id ego certè nunquam committam, vt tam præclaram aliquam pro Deo patiendi occasionem defugisse, aut prætermisisse videar, nam malo inuidiam ei facere, per voluntatem ipsius pereundo, quàm bilem, per meam euadendo; Nam si inuidia*

capax Deus esset, hoc solum nobis inuideret, quod pro illo perire possumus. Propterea etiam dixit Tertullianus, quod *Deum tangimus*, quoties pro nomine eius graue aliquid sustinemus. Itaque si tam felix est, qui patitur, ut sit hominibus superior, si tam fortunatus, ut ad furorem & rabiem accendat dæmones, si tam prosper, ut Deum atque Angelos ad emulationem prouocaret, si laborare inuidiâ ipsi possent, dicamus tunc maximè incolumem & saluum fuisse Lazarum, cum grauissimè ægrotabat.

PERIOCHA II.

Erat languens.

Tam præclarum ac diuinum est pati, ut is, qui patitur, tanquam res sacra & consecrata coli debeat.

DVo in limine huius historię reperio dignâ consideratione, quæ pugnantiæ, sibi quæ aduersa videtur. Primum enim historię verbum tam altum est, ut contendat cum primo, quo idem Euangelista Verbi æterni generationem nobis indicare voluit, dicens: *In principio erat Verbum*. Et hoc loco: *Erat quidam languens Lazarus*, ubi secundum hoc verbum, *languens*, plurimum aduersatur primo, cum primum, *Erat* sublimitatem & maiestatem significet, secundum, *Languens*, fragilitatem & infirmitatem demonstret. Cum hic dicit, *Erat*, videtur hanc suam historiam cum illa generationis Verbi æterni historia componere velle: Cum verò addit, *Languens*, remittere istos spiritus, & demittere altitudinem videtur.

Sed rem è vicino diligentius considerantibus occurret, à languore & infirmitate hoc loco confirmari maiestatem istius, *Erat*, esse quæ columnam illius magnitudinis, cuius rei tametsi nullum aliud haberemus argumentum præter hoc, quod diximus, id factum erat, ut hoc affirmare possemus. Sed habemus alia præterea, quibus Periochæ nostræ, & dicto fidei conciliare possemus. Itaque aio, hoc verbum, *Languens*, quod significat imbecillitatem, & laborem, merito coniunctum fuisse cum illo, *Erat*, quod Deo sacrum est verbum, nam qui patitur, tam est venerabilis, ut rei sacræ & consecratæ instar reuerenter haberi & obseruari debeat.

Ægyptum meditabatur Isaac, cui dixit Deus: *Ne descendas in Ægyptum*; Gen. 26. 2. Quærent hoc loco multi, cur non consensit Deus, ut Ægyptum Isaac peteret, ex quo nullum consequi posse incommodum videbatur, quod qui illum à sacrificio

liberarat, tutum seruare etiam ab omni periculo poterat, qualia quantacunque illi in Ægypto occurrerent. Nicolaus Lyranus huius rei causam reddit causæ præsentis peropportunitatem, eam scilicet, quod Isaac tunc debebat in terra promissionis, quam Deus populo suo consecrarat. Dicit ergo Lyranus: *Noluit Dominus quod descenderet in Ægyptum, quia Isaac fuerat Domino consecratus, quando fuerat oblatus in monte, & ideo non erat decens, quod exiret terram promissionis*. Hæc ille. Reuerenter habuit Dominus Isaacum, itaque noluit eum versari inter barbaros, & profanos, iubet quæ in terra promissionis permanere, quia fuerat Domino consecratus, quando fuerat oblatus in monte, quando, quod ad illum, parentemque eius atinebat, mortem pronos affectu passus, tunc Domino dedicatus, atque ob id in terra sancta manere iussus est. Nam qui pro Deo passus est, illum tanquam rem sibi sacram & consecratam, non vult inter Gentilium consuetudinem videre profanari.

In ipsis adeo virtutibus tale quid accidit, quas profanas, ut videtur, reputare possumus, neque magni admodum facere debemus, nisi patientiæ examen subierint, tolerantiaque; censuræ sint adprobata. Magnæ fuerunt Iosephitis Ægyptij virtutes, magna illius sanctitas, magna castitas, inauditum robur, quo validissimè refutare, conficere, & calcare potuit malè agendi occasionem, cui fortissimi Samsones succubuerunt, magnæ fuerunt virtutes illius ceteræ, quæ illum incredibile ornant, de quibus cum ageret S. Ambr. in cap. 4. Lucæ, sic ait: *Tentatio Ioseph celebratio fuit virtutis*; quæcunque Ioseph passus fuit, mendacia, quibus illum onerârunt, & quidquid illi sinistrum euenit, *celebratio fuit virtutis*.

Ego illud sic intelligo, Vixit quispiam sanctè & perfectè. Inquiritur in eius vitam, mores, sanctitatem, ut in album Diuorum referatur. Pontifex postquam vitæ illius sanctitatem probè examinauit, pronuntiat dignum, qui sanctis accenseatur, cui festus dies ritu sacro ac solenni agatur. Postquam hoc Pontifex definiuit, tunc is, cuius virtus ante dubia, cuius sanctitas non satis certa erat, in magna est deinceps apud omnes admiratione, & existimatione, à quo sacro & festo die religiosè coli incipit. Sic dicit Ambrosius: *Tentatio Ioseph celebratio fuit virtutis*, Pontifex virtutum illius fuit, quæ illas admirabiles, & venerabiles fecit. Qui enim hoc meruit, ut pro Deo pateretur, satis indicauit, veras, solidasque esse virtutes, quas habebat, atque ita sacræ & consecratæ manserunt.

Mortuus

Mortuus est diues epulo, & sepultus in inferno. Diem obiit etiam mendicus Lazarus, & plurimi Angeli, Christo teste, eius tum sepelierunt cadauer, tum celebrarunt exequias: *Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahae*; Luc. 16. 22. D. Ioannes Chrysost. hom. de Lazaro in eam rem his tam melleis verbis suauiter inquit: *Non suffecerat ad portandum pauperem vnus Angelus: sed propterea plures genuerunt, & chorum laetitia faciant.* Pauperi, qui pro Deo passus, corpori, quod pro eius gloria vlcerosam fuit, non sat erat vnus quidam Angelus, plures se inde à caelo submittunt, vt diuersos instituunt choros, & epicedia modulentur. Pergit verò Chrysostomus, dicens: *Et portaretur ab Angelis. Gaudet vnusquisque Angelorum tantum vnus tangere.* Certatim, ac velut ex contentione mendici Lazari cadauer Angeli contingebant, atque vt nos sacras reuerenter adimus reliquias, sic illi magnà cum veneratione vlcerosum corpus attingebant, magis gaudentes quod illius vulnera contrectarent, quam quòd stellas calcant. Denique significabant, quanti aestimarent corpus, quòd pro Deo vlceribus scedatum, & pro illius gloria multis ærumnis afflictatum. Exagerat rem ampliùs sanctus Doctor ex quo, quod in ipsam Abraham sinum illatus Lazarus dicitur: *Non iuxta Abraham, inquit, sed in sinum Abraham portatus est, & illum tangeret*, ad modum, quo hic ad pectus nostrum admoueri sacras reliquias rogamus, vt suum ex ijs robur trahat. Cum magnà ergò reuerentiâ & veneratione cadauer Mendici, tanquam sacras reliquias Angeli ad Abraham deferrebant, & palparet, seseque oblectaret actu rei tam pretiosæ, quàm est corpus, quod pro Deo multa tulit, ad eamque felicitatem peruenit, vt pro illo tolerare aduersa posset.

Et si omninò peruidere volumus, quàm sint sacri, quicunque pro Deo passi, huius rei confirmandæ ab ipso Christo sumamus argumentum. Videro autem quomodo arrideat, quod nunc subijcio. Magdalena Christum frequenter, ac tam familiariter attrectauit, vt ipse, càm eam aduersùs Pharisei murmura defensor, diceret: *Ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos*; Luc. 7. 45. Et Lucas ipse 6. 19. ait: *Omnis turba quarebat eum tangere*, tangique ab omnibus promiscuè Christus patiebatur. Reuixit, cùmque Magdalena rem in pristino statu versari arbitrata pro nupero more libere pedes eius vellet, audiuit: *Noli me tangere*; Ioan. 20. 17. qui tamen Thomæ manibus palpari permisit, inquit:

Infer digitum tuum huc, & asser manum tuam; Ibid. v. 27.

Quæstio nunc est, cur se antea tangi passim ab omnibus permisit, post resurrectionem verò etiam suam Magdalenam à suo actu prohibuit, & Thomæ tamen se palpandum obtulit? Qui hoc iam Magdalena demeruit? Quo se facinore ataminauit, vt tractari ab illa sacrum corpus suum Christus noluerit? Voluit sine dubio Dominus indicare quantum distet corpus dolores, cruciatus, mortem expertum ab inexpto. Nam vt corpus passione sacrum manet, consecratumque, ita ille ante suam passionem ab omnibus palpari permisit, at post mortem toleratam dicit Magdalena: *Noli me tangere*, tractari deinceps à te corpus meum non debet, quod cruce, & reliquis tormentis, quæ pertulit, sacrum fuit, religiose illud posthac coli, magnaque in veneratione esse debet.

Dicas mihi: Quomodo ergò Thomas illud palpauit? Immo id rei nostræ robur addit. Vides calicem, & patenam à viris, mulieribus, denique omnibus sine discrimine attrectari, moxque dicis: Res istæ non sunt consecratæ, at quando soli ministri contingunt, qui tractandi vsum, potestatemque habent, inquis, consecratæ sunt. Christus ergò ante quàm passus, cùm omnis turba quarebat eum tangere, non prohibuit, post passionem verò à solo Thoma tanquam sacerdote, qui hoc ex officio posset, palpari permisit. Quod totum Redemptor noster fecit, vt in se ipso nobis indicaret, quàm magnificum sit pati, cùm ille post passionem, quam quàm idem ipse esset, reuerentius haberi, & religiosius quàm ante coli voluit. Ergò dicere possumus, quod verbum *Erat*, benè cohæret cum illo, *Languens*.

PERIOCHA III.

Erat languens:

Tam celsa felicitas est pro Deo pati, vt eum, qui patitur iniurias, (quod & triumphatoribus Romanis fiebat) hamiliare, probisque deicere necessum sit, ne tanta illum gloria inaniter extollat.

Ad probandam hanc veritatem, atque vt exploratum fiat, quanta sit dignitas passionis pro Christo toleratæ, Christum ipsum iustissimum rerum omnium arbitrum, consulamus, is nobis indicabit instum pretium laborum pro suo honore & gloriâ susceptorum.

Abije

Abijt è cœnaculo Iudas, vbi Christus cum Discipulis suis aderat, constitutum habens illum perfidè in manus hostium tradere, vixque abijt certus id opere exequi, quando Christus magnam præseferens lætitiā, dixit: *Nunc clarificatus est filius hominũ; Ioan. 13. 31.* Dicit hic doctissimus Maldonatus: *Quando nunc? Quando Christus magna voluptatis internæ luce perfusus fuit? Nunc! Quomodo hoc accipiendum? Quando Iudas iam ad vendendum illum ad mortem egressus est, tunc se Christus clarificatum dicit.*

Sed occurrit hoc loco dubitatio ex D. Cyrillo ac Leontio. Quomodo nunc demum, cum Iudas cum venalem proponit, clarificatum se Christus dicit, qui plurimis, & maximis miraculis in stuporem vsque ante hæc homines adduxerat, vt inde multò magis claritatem sibi parârit. Respondent, *eam claritatem, quā miraculis consecutus fuerat, si cum ea comparetur, quā est per crucem consecutus, tenebras fuisse.* Quantum à sædo pulchrum, pictum à viuò abest, tantum distat gloria miraculorum ab ea, quā Christus patiēdo obtinuit.

Videte annon est ita. Fecit Christus illud celeberrimum miraculum, quo tot hominum millia quinque panibus & duobus piscibus prodigio multiplicatis exsaturauit? Et S. Ioannes ait, tam vehementer approbatum ab omnibus hoc miraculum, vt illum constituere sibi regem voluerint. Dicit adhæc proximum fuisse Pascha, diem festum Iudæorum, cum id miraculum fecit. Vbi Theophylactus ait: *Obserua autem, quod festum fuerit Iudæorum, non autem fuerit dies festus Christi.* Cur verò Euangelista non Christi festum appellat diem illum celebrem, in quo tam illustre prodigium operatus fuit? Quando autem festi nomen magis quadrabat alteri diei, quā illi, in quo Christus tam mira fecit? Non donat hunc diem, qui id miraculum vidit, nomine festi, quia festum, quod Christo solennissimum, gaudiosissimumque accidit, solus crucis & passionis est dies, *cæterorum nempe miraculorum claritas, si cum ea comparetur, quā per crucem consecutus est, vmbra sunt, & tenebræ.* Itaque magno mysterio dicit Euangelista, Iudæorum festum fuisse, cum miracula Christus parauit, *non autem diem festum Christi.*

Sed priusquā Theophylactus hinc abeat, accipite aliam quandam illius, eamque magnam subtilitatem. Expendit ille ea Christi verba, quæ in hortu inter precandum dixit, quando Patrem obsecrauit, vt calicem amaritudinis auferret, quem vt ho-

mo plurimum timebat, inquiens: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma; Marthæ 26. 41.* Paulò ante hæc dum cœnaret cum Discipulis, dixissetque fore vt ab vno illorum traderetur, *turbatus est spiritu*, inquit S. Ioannes 13. 21. Querit Theophylactus, quomodo Christus tantam in hortu fortitudinem & promptitudinem spiritus præseculit, & hoc loco ita turbatur, atque infirmatus spiritu fuit. Quid hoc rei? Respondet Theophylactus. *Cogitans proditorem priuandum patientiā in laboribus, turbatur spiritu, hoc est tristitiā afficitur eius anima.* Videbat Iudas intra paucas horas finem sacrilegæ vitæ miserabilem facturum, neque futurum tam felicem, vt cum alijs Discipulis pro nomine eius pateretur, itaque turbabatur spiritu, tunc potius, quam in hortu, propter infelicem cœci discipuli sortem, quem priuandum patientiā in perferendis laboribus cernebat, tanquā dixisset: O miserum! ô cœcū! ô crudelem! Ergone tam insigni gloriā, tam cumulata felicitate priuabere, vt pro meo honore, & gloriā non merearis pati! Itane tui ipsius inuidus futurus es, vt vitam tibi adimas, quā felicitate passionum, sudorum, laborumque tolerantia posses?

At si tam cumulata felicitas, tam consummata gloria est pro Deo pati, quid mirum quòd dicamus, eum, qui patitur, iniurijs, & probris (quod Romanis triumphatoribus fiebat) onerare necessum esse, ne gloriæ magnitudo arrogantem illum faciat?

Gloriarum, quas Romani exercitus Dux quispian obtinere poterat, hæc facillè prima erat, quòd Romam triumphator, ob hostes deuictos, inibat, id enim cum maximo omnium plausu fiebat. Quoniam verò hæc res excitare vanum animi timorem poterat, à tergo triumphatoris, quando is curru suo triūphali in urbem inuehebatur, quidam assidēs multa illi probra, & conuitia dicebat, monebatque, vt se hominem cogitaret, ne tam solennis triumphus, & faustæ acclamationes immodicè illum efferrent, & sensu orbarent, *Suggestur ei à tergo, Respice post te, hominem memento te*, inquit Tertull. in Apolog. & post illum alij.

Idem necessum est agi cum illis, qui pro Deo patiuntur. Sancto lobti certè tale quidpiam accidisse videtur. Sedebat diuinus Patiens in suo sterquilinio, triumphalium currum (quod ad gloriam eorum spectat) æmulo, familiaresque eius in vicem consolatoriorum verborum talia ei dicebant: *Nunquid times arguet te, & non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas? Absulisti*

enim pignus fratrum tuorum sine causa, & nudos spoliasti vestibus, aquam lasso non dedisti, & esuriens subtraxisti panem, &c. Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido subito. Iob 22. 4. 5. &c. Hæc, ijsq; plura etiam dicebant illi conuicia. Sed quomodo hominem tam exulceratum tantis præterea exasperabant contumelijs? Cur illum tam vehementer contristabant? Respondet egregie S. Antiochus hom. 11. *Hæc quidem commentis adornato mendatio iusto isti contumeliosius opprobant, non quod illum edissent, sed ut asperitate verborum humiliarent.* Ne sanctus Patiens superbiâ intumesceret, quod tanta & pro Deo pati, & apud illum mereri dignus fuisset, probra illi (prout Romanis triumphatoribus fiebat) dixerunt, *ut cum asperitate verborum humiliarent.*

Tanta porrò gloria est pro Deo pati, ut S. Ambrosius in c. 1. 2. ad Corinth. dixerit: *Non minus est solatium*, hoc est, non inferior gloria futura, *quàm tribulatio* præsens, ubi contrarium dicere deuisse videtur, videlicet, non esse minorem tribulationem, quàm solatium. Immo consolemur eos, qui sunt in gloria, inquit Ambrosius, dicamusque eis, ut voluntati Dei sese conforment, quod fors illorum non minùs felix sit, quàm eorum, qui in ærumnarum passionibus degunt, quasi tanta sit gloriæ magnitudo eorum, qui patiuntur, ut necesse sit estimationem gloriæ cœlestis & æternæ exaggerare & amplificare, ut qui in ærumnis versantur, ab hac temporalis passionis gloriâ ad illam sempiternam aspirare, & transire velint. Propterea inquit Ambrosius: *Non minus est solatium, quàm tribulatio.* Fortunatus ergo fuit Lazarus, qui tantum bonum meruit.

PERIOCHA IV.

Miserunt ad Iesum.

Mulieres recessum, & latebras amare, tamq̃ abditæ & occultæ viuere debent, ut diuinare necessum sit ei, qui nomina eorum scire velit.

Aberat remedium, distabat salus, procul inde agebat Christus, & miserunt ad illum infirmi iuuenis sorores epistolam, quâ supplices obtestabantur, ut opem ferret fratri, quâ plurimum agebat. *Miserunt*, non ipsæ adierunt, nouerant enim Magistrî ingenium, qui cupiebat, cupiq; omnes ex more, & conditione sui status viuere, & mulieres

velut esse secreti amantes, abstrusas, & reclusas, utq; se oculis vulgi negent, & publicum fugiant, & sint liberæ ab arbitris.

Cum de diluuiò agit scriptura, sic agit Gen. 7. 12. *Facta est pluuia super terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* S. Ambrosius eum illud statuit, quod nullum scripturæ verbum otiosum, aut reijciculum, tum quærit, cur postquàm dictum est, pluisse quadraginta diebus, additum fuerit, *& quadraginta noctibus?* Respondet ex sententia aliorum, id factum, ut sexus vtriusq; hoc est, viro- rum & mulierum interuicio significaretur, & viro- rum quidem interitum diei appellatione indicatum, excidium verò mulierum per noctes significatum. Quare autem dies viros, nox mulieres representa- uit? Respondet ille I. de Noë & Arca c. 13. *Altu ille clarior publico, ista obscurior tanquàm domesticis clausa parietibus, & nocti proxima.* Dies viro ad publica, & quæ media in luce fieri debeant, negotia- nato quadrat, mulieri cum nocte conuenit, recessus enim & silentium nocti sunt dedicata, ac proinde *mulier nocti proxima*, ut pro affinitate, quam cum nocte habet, secreto se dedere, & silentio consecrare debeat.

Duabus similitudinibus delineatum regnum cœlorum Christus dedit, vnâ grani sinapis, alterâ fermenti, de quibus sic apud Lucam c. 13. 18. *Cui simile æstimabo regnum Dei? Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum: Et post pauca: Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina sata tria.* S. Petrus Chrysologus serm. 99. acutissimè obseruauit, quàm commodè Saluator in his parabolis sua cuiq; ministeria designaret, dicens: *Res de usu geritur; & in agro sinapis granum ferit, domi mulier fermentum procurat.* Notate (velut dixisset) quod non dixit, mulierem rus petijisse, ut sinapi sereret, aut virum domi panem fermentasse ac pinsuisse, sed viro suum, suum etiam mulieri munus deputauit, illum publica foris negotia exequi, hanc domi esse assiduam voluit, quia virum foris expectat labor, intus mulierem domestica cura constringit. Mulier custodiæ domus attendat, vir quæ ruri, aut in foro agenda sunt, curet.

Vnam è decem drachmis mulier quædam perdidit, inquit Christus Luc. 15. quam ut reperiret, *euertit*, siue ut alij legunt *euertit totam domum.* Hic ego expendo modum, quo perditam requisijde drachmam mulier fertur, nec enim Christus dicit, exijisse, & in compitis, aut foro indagasse illam, sed *euertisse*

euertisse domum, atq; ita inuenisse illam posse sperasse. Quare verò non in publico suam drachmam quæsiuit? Et si Christus illo exemplo declarare voluit latitiæ voluptatem, quam ex perditorum hominum recuperatione, & reditu ad vitam meliorem capit, vt singulare gaudium ex inuenta drachma mulier hausit, cur non dixit, mulierem, quæ drachmam requirebat, omnes peruagatam plateas, vt eam inuenire posset, sicut de pastore memorat, nulum præterisse montem, non collem, non syluam, quam non percurreret, dum ouem perditam sollicitus inuestigaret? Pastor, quod sui muneris erat, ac prout illum decebat, fecit, mulierem etiam sexus ac status sui habuisse rationem Christus ponit: Quæ vero mulier conditionis suæ rationem attendit, ea nihil in plateis, nihil in publico perdere ac ne videri quidem debet. Domi suæ quædam amittere potest, quia nunquàm excedere illa debet.

Domi verò tam abstrusa etiam latere debet, vt sit Propheta & diuinus, quisquis eam de nomine nouit. Tantus debet esse illius recessus. Dum Angeli ad Abraham hospites diuenterent, quo tempore ad sumendum de Sodomitis supplicium ibant, post quem illis mensam iuxta, cibosq; ministravit, filij spem illi fecerunt. Erat Abraham vetulus, Sara sterilis, & per naturæ vires edere proles non poterant. Sciscitabantur Angeli: *Ubi est Sara uxor tua?* Gen. 18. 9. At si Angeli voluerunt promittere filium Abraham, quid necessum fuit inquirere de Sara, quando miraculum secuturum erat, tamen illa de hac re nihil intelligeret? Respondet S. Ioannes Chrysostomus, Angelos edixisse nomen Saræ, vt sibi, ac futuro miraculo fidem adstruerent: *Per interrogationem indicauerunt ei, quod non essent ex vulgaribus, quando quidem & mulieris illius nomen scuerunt.* Erat Sara mulier recessus & secreti amans, vt, quæ totos *intus in tabernaculo* dies exigeret, & in abdito reperta ab Angelis fuit. Vt ergo probarent se non qualescunq; esse, sed à Deo venire, nomen Saræ pronuntiârunt, quia mulieris sanctæ & solitariæ nomen solus Deus, aut cui is reuelârit, scire debet. Immò Prophetam esse oportet eum, qui talem mulierem ex nomine appellare nouit, tam aliena à publico illa esse debet.

Venit Angelus S. Gabriel iuuenem elegantem & formosum indutus, & cœlorum Reginæ aue dixit. At illa *turbata est in sermone eius*, non solita à viro quoquam vel salutare, vel inuisi. Quid verò egit Angelus, vt omnem Virgini trepidationem adimeret? Ex nomine illam appellauit, inquiens:

Ne timeas Maria. Vix sanctissimum nomen suum Virgo purissima audierat, quando conqueuit. Cur verò serenatus est illius animus, cum nomen suum audijt? Planè ob id, quantum existimo, quod *hoc nomen Prophetia germanum est*, vt inquit S. Petrus Chrysologus serm. 146. multumq; habet cum vaticinio affinitatem. Diuina Imperatrix sic apud se reputârit: Ego domo nunquàm prodeo, ego me oculis vulgo nunquàm permitto, nomen meum omnibus æquè ignotum est. Ergò Propheta Dei est iuuenis, quid nouit, Deus hoc illi indicauit, quod autem Deo ordinante fit, hoc ad illius obsequium, & beneplacitum vergit, interq; hæc animus Virginis subsidit. Discant hinc mulieres amare solitudinem, libenter abdi, & in abscondito morari, discantq; id ab illa, quæ omnium virtutum viuum præclarissimumq; est exemplum.

P E R I O C H A V.

Ecce quem amas, infirmatur.

Seruus Dei tam subiectus esse debet eius arbitrio & voluntati, vt sit idem semper in aduersis & prosperis.

Obseruauit hoc loco S. Ioannes Chrysostomus, non fuisse querulas harum sororum literas, sed simplicem tantum, sinceramque continuisse eius, quod erat, narrationem. Ex quo accipimus, quales debeant esse serui Dei, & qui eius famulari gloriantur. Quocunq; illos modo habeat, quidquid eis faciat, semper eius voluntati subiecti esse debent, vt semper sint hilares, idem inter aduersa, & prospera, sudumq; & nubilum cœli eadem vultus serenitate aspecent. Hoc voluit Salomon, cum Ecclesiasticæ 7. 19. ait: *Qui timeat Deum, nihil negligit.* D. Hieronymus ex Hebræo vertit: *Qui timeat Deum, ad omnia egreditur*, & neq; aduersitatibus deprimatur, neq; rebus secundis extollitur.

Quæ Ecclesiasticus cap. 24. dicit, ea primo loco de Sapientia æterna, secundo de cœlorum Regina, postremo de quauis animo sancta accipiuntur. Talis ergo quædam anima de seipsa loquens, exponensq; quomodo creuerit in domo Dei, vt illam omnes imitentur, & optatum ex actionum nostrarum obsequio lucrum referamus, sic ait: *Quasi cypressus in monte Sion, quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rose in Iericho*, talis ego in domo Dei fui. Mysterium hoc diligenter expendentibus commodus præsentis causæ se offeret conceptus: Cypressus.

pressus mortis est symbolum, palma typus vitæ, iuxta illud Iob 29. 18. *Sicut palma multiplicabo dies.* Rota parum durat. Quid ergo dicit anima sancta, quod Deo Cypressi, & Palmæ, & Rosæ instar probare se studuit, cum hæc sibi mutuo plurimum aduerferentur? Docere voluit, quomodo grata Deo pendere obsequia debeamus, ut seu ille vitam nobis donet, seu eripiat, seu longæ vos palmarum instar faciat, seu stamen præmaturè abruptat, & rosas esse velit, aut quicquid aliud agat, semper exaltemur, augeamus, crescamus. Nam in domo Dei qui crescit & proficit, idem inter prospera & aduersa, in summo & imo sui semper similis est, eundemque vultum præfert.

Propheta regius David dixit hoc admirabiliter, Psalm. 80. 3. *Sumite psalmum, & date tympanum, psalterium iucundum cum cithara,* hoc est, si vultis placere Deo, ad hæc duo psalterij, & citharæ instrumenta laudes eius exsoluere debetis. Quare verò regius Psalteris ijs nos instrumentis præ alijs vult uti? Aduertite hic aliquam Augustini subtilitatem, qui ait, hæc instrumenta contrario modo tangi, nam in psalterio, *deorsum feruntur chorde, & de super sonent,* & in cithara vice versâ superne pulsantur, ut sonum infernè edant, *tantum hoc citharæ instrumentum sit de cælo, illud psalterij de terra.* Quod ergo Propheta iubet iubilare Deo in psalterio & cithara, tantundem est, ac si diceret, seu nos in cælum sublimes ferat Deus, seu in terram humiles deiciat, semper curare debere, ut ei placeamus & seruiamus, ut neq; extollamur prosperitatibus, neq; contristemur aduersis, sed omnia semper vnâ vultus constantiâ excipiamus, & hoc est *psalterium iucundum cum cithara.*

Apud S. Lucam 18. 17. hæc dicit Christus: *Amen dico vobis, quicumq; non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.* Quid voluit docere Saluator noster, cum ait, necessum esse, ut quales pueri fiamus, si illi accepti esse cupimus? Non foret melius dixisse, quod nos cuperet viros, eosq; admodum masculos, & robustos, & animosos, & ætate prouectos, non teneros, ac pusillos pueros? In rem nostram respondet Bulgarotû Archiepiscopus Theophylactus, ob id velle Deum seruos suos puerorum esse similes, quòd *puer neq; in prosperis molestus sit, neq; in tristibus dejectus.* Puer seu rex sit, non inflectit, seu mancipio natus, non tristatur. Inter omnia, quæ accidunt, nunquàm ad animum eius cruciatum, ærumnarumue sensus penetrat, & solet nonnunquàm in suuere patris sui ridere. Tales

pueros nos vult Deus, quos non inflect res secundæ, non affligant aduersæ, verus enim Dei seruus *neq; in prosperis molestus sit, neq; in tristibus dejectus.*

Admiranda fuit imago, quæ se Christus Ioanni conspicium fecit. Ait enim S. Euangelista vidisse illum mordicus tenentem gladium, facie solis instar rutilantem, pedibus flammæ calcantem, dextrâ septem stellas præferentem, *& capilli capitis erant,* inquit cap. 1. v. 14. *erant candidi, sicut lana alba.* Victorinus hic ait, in capillis designari seruos eius, quos ille tanti facit, ut capiti suo imponat. Quæri potest, cur isti capilli ut alba, non ut nigra lana fuerunt, quando etiam decentiores albis capillis atri videntur? Respondet Glossa Ordinaria, causam, ob quam capilli Dei, hoc est, serui eius, albæ potiùs, quàm nigre lanæ sunt similes, eam esse, *quia lana alba apta est ad quoscunq; colores recipiendos.* Lanarum nigre nullum, albæ colorem quemcunq; alium bibunt. Cum ergo S. Ioannes dicit Dei seruos esse lanam albam *aptam ad quoscunq; colores recipiendos,* hoc voluit monere, seruos Dei debere esse obedientissimos, promptissimosq; ad suscipiendum colorem, quo illocunq; eos imbuere Deus velit, hoc est, lubentes debere sequi, quacunq; ducantur, siue per asperum montem aduersitatum, siue per viam planam felicitatum. Sic Paulus faciebat, qui dicebat Philip. 4. 12. *Scio & humiliari, scio & abundare, & satiari, & esurire, in omnibus institutus sum,* bonam scio, & aduersam fortunam, & tam lubens hanc fero, quàm illam accepto, seu mihi det quidpiam, seu adimat Deus, semper idem perseuero, eandemq; frontem præfero.

Petrus Berchorius l. 14. cap. 65. & apud illum Plinius l. 2. c. 101. aiunt esse in Italia admirabilem lacum, qui nec minuat, quantauis ex illo aqua hauriatur, nec augeat, vel si plurima illi affundatur, sic ut semper sit idem, seu adimatur, seu addatur illi aqua. Quæ de re Scipio Amiratus *l. dell' empress.* fecit emblema cum hac inscriptione: *Nec auctu, nec haustu,* tanquàm diceretur: nec in aduersis, nec in prosperis abijciendum animum, sic ut nec inflectur illis, nec his prosternatur. Quàm pulchrum paradigma, ad cuius similitudinem componere se anima sancta queat, inquit Berchorius, quæ dictum lacum æmulata, semper ob oculos habere deberet hoc ænigma: *Nec auctu, nec haustu,* & dicere: Seu me Deus exaltet, cumuletq; beneficijs, non mihi quidquam arrigabo, seu me deiciat tentationibus & tribulationibus, non contristabor, non dimittam

constantiam, semper una eademque perseverabo. Tales debent esse serui Dei.

PERIOCHA VI. Infremuit.

Dæmon, cum homo accingitur peccato, extenuat iustitiam Dei, & exaggerat eius misericordiam; cum verò de agenda pœnitentia peccator cogitat, ille iustitiam magnificat & extollit, misericordiam minuit, ac deprimit. Deus omnia contra facit, ut rectè incedamus.

Ista Lazari resurrectio in sensu mystico & allegorico (ut sacri interpretes exponunt) significat resurrectionem peccatoris à statu, seu morte culpæ ad vitam gratiæ. Hoc ita posito expendo, quòd Christus, restitutus Lazarum vitæ, bidui moram traxit, eumq; venit ad locum, ubi illum redanimare certum habebat, fecit aliqua, quibus difficultatem ardui operis indicavit, illachrymans, suspirans, fremens, taliaq; agens. Omnia hæc habuerunt suum mysterium, quo significare voluit, quàm sit operosum, quàm propè impossibile tale quid fieri. Hoc vult Deus cordibus nostris impressum, ut non existimemus illum fore perpetuò & ad omnia semper bonum, leuicem, dulcem, sed cogitemus scire illum etiam leonis instar fremere, ut hac vice *infremuit in semetipso*. Erit enim hæc nobis consideratio vsui, ut ne frœnum excutiamus, neq; præcipientes per viam nostrarum voluptatum feramur, habet namq; suas Dei iustitia & seueritas vires ad coercendos constringendosq; nos, cum ad malè agendum, offendendumq; illum effundimur. Et hoc consilio illum nobis timorem pius Dominus ob oculos ponit.

Dæmon ex altera parte contrarium molitur. Cum flagitium animo designauimus, inclinamurq; ad peccandum, tum ille facilem nobis promittit veniam, misericordiamq; Dei mirum extollit, & iustitiam extenuat: at quando scelerum pœnitentes damnare illa operibus pœnalibus, & vindicare volumus, tunc misericordiam deprimit, & iustitiam exaggerat, ut cum Deum cogitamus inexorabilem Iudicem, desperemus indulgentiam.

Eapropter S. Gregorius Nissenus hom. 5. in Cant. satanam vocat *dæmonium improbum & lunare*, hoc est, Lunæ simile. Quid est, quod ait, dæmonem esse Lunæ similem, & ob id scelestè improbum, ac versipellem, astutumq;? Nihil enim habere commune cum Luna videtur, nam ut hæc mutatur,

sic ille rei semper vni inhæret, & quod semel concepit, hoc semper, sententiæ suæ pertenuissimus, tutatur, ac propugnat. Quid ergo ait eloquentissimus Nissenus, esse *dæmonium improbum, & lunare*? Lunæ illum similem dixit, quia velut illa suas habet per intervalla accretiones, & diminutiones, sic improbis dæmon de iustitia Dei diminuit, cum peccator ad malè agendum propendit, eandem verò magnis incrementis auctam prædicat, cum ille de pœnitentia agenda deliberat, ut altero in peccatum leuiter pertrahat, altero resipiscendi animum resurgendiq; spem adimat. Magno ergò cum acumine dixit Nissenus, dæmonem Lunæ similem esse, puta in representatione iustitiæ & misericordiæ Dei: *Dæmonium improbum & lunare*.

Vice versà vult agi Dominus, ut fructus sequatur in cordibus eorum, qui illum norunt, nimirum ut cum ad peccandum inuitamur, misericordiam Dei minorem erga nos fore cogitemus, iustitiam verò maximam, seuerissimam, rigidissimam, & cautè semper de benignitate ac dulcedine eius loquamur, ut intra limites cohibeat, qui vult ad peccandum effundi, aut circumspiciendus deinceps viuat, qui antehac in peccatum incurrit.

Peccauit rex Nabuchodonosor, cumq; eum adiret Propheta Daniel, ut quod è re illius maxime erat, moneret, dixit: *Consilium meum placeat tibi, peccata tua elemosynis redime, forsitan ignoscat Deus delictis tuis*; Dan. 4. 24. Scrupulum mihi iniicit, quod dicitur, *forsitan ignoscat*, ubi Daniel dubiam fecit scelerum indulgentiam. Postquam autem Daniel regi suavit verè se pœnitentiæ addicere, certam obtinuisset veniam, si modò gessisset morem, & elemosynis, quod Propheta sperabat fore, delicta sua expiasset, de fide namq; est, verè obtineri ab eo veniam, qui veram agit pœnitentiam. Cur ergò Daniel dubiam facit indulgentiam, inquit, *forsitan ignoscat*?

D. Ioannes Chrysostomus hom. 25. in Acta Apostolorum discussit hanc difficultatem, dicens: *Hoc dixit, non ambigens, sed volens regem amplius terreat. Si enim affirmando dixisset, negligentior factus esset, metus enim à dubitatione profectus magis impellit, & propter hoc certum & manifestum non fecit.* Diminuit misericordiam, extollit iustitiam, ut illum contringat metu non solum seuerioris iustitiæ, sed etiam remissioris misericordiæ.

Audite magnum aliquid. Iussit Dominus fabricari duos Cherubim, qui semper stiparent Arcam Testamenti, quorum munus describitur his verbis:

Vtrumq;

Vtrumq; latus Propitiatorij tegant expendentes alas; Exod. 24.20. Pet. Celle. l. 1. de mystica expositione Tabernaculi ait: Totum quantum ad nos officium Angelicum est, & defendant nos à malo, & conseruent in bono; hoc est, quod hic agunt Cherubim, eo docet nos Deus quod sit officium Angelorum, quo nos à malo tutos præsent, & in bono perseverantes faciant.

Sed hic ego sciscitor. Alas suas in vela Angeli vertunt, quibus vtrumq; Arcæ latus contegunt, ipsūq; Propitiatorium expansis larē plumis occultunt, vt oculos, ne ad locum propitiationis & misericordiarum pertingere possint, prohibeant. Et hoc sit pium sollicitūq; spirituum Angelicorum officium, & defendant nos à malo, & conseruent nos in bono! Quomodo hanc Cellensis benignitatem vocat, quæ potiùs rigor & austeritas videtur? Respondet, esse magnam beneuolentiam, quod Propitiatorium passis alis regunt, & oculis humanis inuisum faciunt, magna enim erga hominem, qui à misericordia occasionem præcipitandi sese sumere cōsuevit, est misericordia, cum illi magna Dei misericordia & pietas absconditur, & rigor detegitur, vt hinc coercetur, quando inde effunditur, vt contineat seueritas, quem pietas liberiores facit.

Peccauit quidam Corinthius, in abominabile incestus vitium lapsus. Intellexit hoc Paulus, atq; vt malum amputaret, citum curauit admoueri remedium, eisq; ad quos ex officio pertinebat occurrere sceleribus, scripsit, sibi decretum tradere huiusmodi hominem satana, & spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi, 1. Cor. 5. 5. Magnus rigor! vt primum in die iudicii saluum fore istum hominem velit. Apud nos, cum aliquid post longos demum annos futurum significare volumus, id ita effertur: *Ad diem hoc iudicij fiet.* Sic videtur Paulus locutus, cum ait, spiritum huius hominis tundeniq; saluum fore, cum dies Domini, ille mundi supremus adueniet. At si Paulus tantam pro se inuenit misericordiam, quantam cum sæpè prædicet, satis commendare nunquam potest, quare tam parcus ad misericordiam erga hunc miserum, tam difficilis ad veniam fuit? Respondet D. Chrysost. ibid. hunc rigorem fuisse misericordiam, & lenitatem, quæ solam speciem habeat austeritatis, inquit: *Omne vitium agere in patientia iubet, ne cum in praesentione negligentem reddat. Non enim inquit, tradere ipsum satana, & cum pœnituerit, rursus ecclesia tradatur, sed vt saluus sit in vltima die, ad id tempus illum relegat, & fortius pugnare. Astus qui-*

dem Dei est, vt misericordia eius extenuetur, efferratur iustitia, quò infræuentur peccatores.

Quod contra fit, vt diximus, à dæmone, de quo Eusebius Emisēnus Domin. 1. Quadragesimæ ait, semper conari deicere alios ad modum quo ipse corrui. S. Bernardus l. de gradibus humilit. c. 1. de superb. inquit, nimiam præsumptionem de bonitate & benignitate Dei fuisse illi causam ruinæ, præfidentiam de misericordia eius æternam in illo stragem fecisse: *De Dei bonitate dum fiduciam nefaria sumis, factus es & contra scientiam impudens, & contra potentiam audax. Hoc est quod cogitas, & dicis, Putas Creator opus suum destruet? Quando malus dæmon audacter atq; inuerecundè ad peccandum erupit, hæc apud se reputabat: Quid refert, quod ego Deum offendam? Est enim tam bonus & mitis, vt non sit curaturus offensas, quæcūq; à me illi irrogentur. Quando verò sum etiam creatura illius, non me euertet, neq; duriusculè habebit. Eā ex re ergò, vt S. Bernardi fert opinio, erigendi sese aduersus Deum sumpsit audaciam.*

Hoc verò apud omnes molitur, curatq; vt post illum homines quoq; præfidentia corruant, & sic apud se cogitent: Quid refert quod ego delinquant in Deum, qui sum Christianus sanguine illius redemptus? Fieri non potest, vt Deus tantæ bonitatis & pietatis me condemnet, permittatq; vt ad inferos abeam. *Putas Creator opus suum destruet?* Postquàm verò flagitium quis perpetravit, tunc iustitiam nobis magnum in modum exaggerat, facitq; vt cogitemus Deum subitatum, rigidum, terribilem, qui clementiæ suæ cælum omni ex parte fortissimè concluderit, vt ita diffidamus, ac desperemus. Omnia contra facit Dei bonitas, & clementissimus Saluator, qui omnes homines vult saluos fieri. 1. Tim. 2. 4.

PERIOCHA VII.

Sinite illum abire.

Rèclarum nostrarum tenuitate prorsum nihil indiget Deus, itaque nec fume ad deditiōem eum cogere possumus, nec vllō modo adigere, vt necessaria à nobis emat.

L Azarum quatrīduo iam mortuum, ad eò facti- dum & abominabilem resuscitat, & miraculorum, quæcūque aliquando audita sunt, aut visa, prodigiosissimum, operatus, iubet facijs exsolui redimium, potestatemq; ei quocūque abeundi

liberam heri: *Sinite illum abire.* Ut significaret, tantam esse sibi rerum omnium, tamque affluentem copiam, vt nec Lazarus, nec reliqua nostra qualicumque indigeat, & quam sit vanus hominis cogitatus existimantis, quod Deus se ad perficienda sua opera opus habeat. Hinc aestimabat David magnitudinem Dei, inquit: *Ego dixi, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non egēs; Psal. 17.2.* Hæc vnâ ex re te meum & Deum, & regem arbitror, quod tennes facultatulas meas non requiris.

Isaias cum de principatu Christi Redemptoris nostri loqueretur, ait: *Et factus est principatus super humerum eius; Isa. 9.6.* Torsit multorum ingenia hæc Isaia verba, propter nouum modum, quo illè Christi dominium delineauit. Principatus enim, siue eius insignia, ex recepto vbiq; more, capite præferuntur cum corona, aut cum sceptro in manu gestantur, aut in toto corpore cum purpura. Quid ergo Isaias ait, Christi principatum futurum super eius humerum?

Huius rei variae sunt rationes, quas prætereo. Antiquus Nicetas S. Gregorij Nazianzeni Scholias in orat. illius 19. ait, idcirco dictum ab Isaia, quod principatus Christi super humerum eius, vt ostenderet discrimen, quod est inter Monarchiam Christi, & cæterorum regum imperia. Christus enim *Principatum habet in humero suo, non sicut cæteri reges, qui habent principatum suum non in humero suo, sed in militibus, in ducibus, aut alijs rebus.* Christus in humero principatum habet, quia ex seipso magnus est, cæteri reges dominium suum viresque non in se, sed in stipendiarijs, armis, rebusque talibus habent, quæ cum decedunt, vel prorsum intercidit illorum potestas, vel diminuitur.

Conuenit patrem suum quidam malè consultus filius, partemq; ab illo substantiæ suæ hereditariæ petijt. Erat huic patri alius præterea filius. Deum scimus esse hunc amatissimum patrem. Accessit ergo & dixit: *Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit; Luc. 15. 12.* volo enim mundum obire, & quid alibi agatur, coram videre, & iuuentutem, genioq; indulgere. Vix hæc audiit pater, quando diuisit illi substantiam. Hic illud expendendum occurrit, quod pater suam vtrique filio substantiam cessit, cum alter tantum sibi suam partem dari obsecraret. S. Petrus Chrysologus hoc primùm obseruauit, viamq; ad pulcherrimum conceptum pandit, dicens: *Petente vno ambobus totam substantiam mox diuisit, Et scirent filij, quod ante tenebat pater, non fuisse auaritia, sed amoris.* Occurrit

pater tacitæ cuidam filiorum obiectioni, aut sinistra suspitioni, qui quod retineri ab illo facultates cernebant, id illius vel auaritiæ, vel necessitati tribuebant, arbitrati idcirco dare nolle, quia fortè ipse indigeret. Propheta ergo petente vno ambobus totam substantiam mox diuisit, vt nemo illum constringi fame, aut cogi necessitate posse existimet, nec quicquam arbitretur, quod Deo sit opus rebus nostris ad procuracionem suarum.

Sponsam suam nocte quadam sponsus conuenit, taliaque rogauit: *Aperi mihi foror mea, columba mea; Cant. 5. 2.* Qui illis horis aduenire sponsum vidisset, is illum vel auideret, indigumque putasset, ac mendicandò hospitij gratiam petere. Sed mox subiungit: *Caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis nocturnis.* Quid voluit his verbis dicere? Lucas Abbas inquit, rore significata dona cælestia, cincinni, qui caput adornabant, *Angeli sunt.* Capilli, vt Philosophia docet, sunt superfluum corporis, & absque sensu sit, cum detondentur. Secundùm hæc voluit dicere sponsus: *Aperi mihi sponsa,* certa, quod nulla me huc necessitas, sed solum tuæ vilitatis studium adducit, rei enim sum tam potens & copiosus, vt Angelos velut pro capillis habeam. Angelis abundo & si mihi destituerent, non propterea quicquam mihi decederet, illorumque iacturam sic non sentirem, vt est capillorum sine sensu detonsio, Deus nempe tam magnus Dominus est, vt nec famem illi aliquam asserere possimus, neque ad paranda sibi apud nos necessaria adigere.

Obseruauit in huius rei confirmationem quidam grauis author, quod tamen Paulus esset *vas electionis, & segregatus à Spiritu sancto,* inauguratusq; Doctor mundi, idq; inter primordia Ecclesiæ, quando fundamenta eius sternebantur, & maxime opus erat fabris, qui eam excitarent, erigerentq; & Paulus plus omnibus laboraret, permisit tamen Deus, vt duobus annis & medio vinctus in carcere attineretur, quando eius opera primi fideles inprimis egebant. Quid verò Deus tam eximium Prædicatorem in tanta necessitate constringi permisit? Respondet iste author, id fecisse, vt ostenderet, quam non requirat creaturarum suarum opem & adminicula, vt quæcunque vult proficiat, qui absq; Paulo, & Petro, & vnoquolibet alio Ecclesiæ suæ fabricam ad fastigium educere, facile absolueret potuisset.

Ex Scripturis constat, sapiculè à Deo, cum illi aliquod sacrificium offerretur, ignem è cælo demissum, quo pecora, victimasque consumpserit, vt accidit Eliæ, quando bovem illum Numini litauit,

cecidit.

eciditque ignis Domini, & corauit holocaustum, 3. Reg. 18. 38. Sic & respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, siue vt legit Theodotion, inflammanus Dominus super Abel, & super munera eius; Gen. 4. 4. quando is optimissima, & optima quæque sua Domino sacrauit. Quærit D. Ioannes Chrysostomus, cur hoc fecerit Deus, nam vt illi, qui sua immolabant, integerrimo id animo faciebant, ita indignè factum videtur, quòd Deus illa, velut per contemptum, subiecto igne exussit, & consumpsit?

Respondet diuinus Doctor, id fecisse, non quod illa sperneret, aut leuia existimaret; sed vt dignitatis ac maiestatis suæ rationem haberet, palamque faceret, se ita rebus omnibus affluere, vt ea non desideraret: Propterea concessit, vt igne consumerentur, inquit ille hom. 28. in Gen. Et ex his, quæ sunt, discescant illi, qui offerunt, quod omnia propter suam utilitatem fiant. Tam potens scilicet, copiosusque; Monarcha est Dominus, vt regularum nostrarum commendatarum necessitate nullâ laboret.

PERIOCHA VIII.

Lazare veni foras.

Peccata condonata non solum securitatem adferre non debent, sed etiam metum incutere, quod pronum sit in eadem relati.

Magnoperè hic notandum sepulchrorum Christi, & Lazari magnum discrimen, ex quorum altero Christus resurrexit, altero Lazarus suscitatus fuit. Nam Christi sepulchrum clausum mansit, Lazari apertum. Quare hoc? Præclaram ex hac re, & per commodam animabus accipimus doctrinam.

Sepulchrum ergò Christi clausum mansit, quia is tumulo iterum inferendus non erat: *Christus iam non moritur, mors illi gl'ia non dominabitur;* Rom. 6. 9. Lazari verò monumentum relinquitur patulum, vt inditio esset, denuò illum sepeliendum. Quod ergò Christus Lazari a se resuscitati sepulchrum voluit relinqui apertum, id fecit, vt nos doceret, quàm cautè, ac circumspèctè viuere debeamus post peccatorum veniam à Deo obtentam, id enim non solum securitatem nobis parere nullam debet, sed & metum generare, dum cogitamus, parere etiamnum sepulchrum, hoc est, peccare nos deinceps posse, vt fecimus ante, neque tuta nobis omnia promittere, donec quidem in carne humana viuimus, possumus. Tanta est nostra fragilitas, & malè agendi facilitas.

Idcirco dicebat Ecclesiasticus cap. 5. v. 5. *De propitiato peccato noli esse sine metu;* Quamquam scelerata tibi tuâ indulerint, ne propterea omnino potestas timorem, nec enim est, de quo tibi securitatem promittas, quando tam homo, tamque obnoxius es infirmitatibus & miserijs veniam assecutus, quàm eras cum adhuc peccatis inquinatus. Textus Græcus habet: *De propitiatio non sis multum securus.* Iansenius ad sensum nostrum interpretatur, dicens, quòd Spiritus sanctus nos vult etiam post condonatas noxas meticulosos, propter periculum lapsus.

S. Lucas refert curatum à D. Petro claudum, qui ad fores templi elemosynas commendicabat, & ad ostensionem integræ sanitatis subsultabat agilis. Idem nihilominus Lucas memorat, eundem cæcum, cum Petro obuiam factus esset, manus inieciisse Apostolo, eumque tenuisse: *Cum teneret autem Petrum;* Act. 3. 11. Quærit Oecumenius, cur Petrum cæcus tenuerit, qui cum integerrimè sanus esset, fulcro nullo egebat? Respondet: *Arbitratur se eatenus morbo liberatum esse, dum ipsum teneret, & ab eo contractaretur.* Prudens mendicus tametsi salutem adeptus esset, non propterea securus erat, perdere enim illam posse arbitratur, itaque ad illum accelerat, qui gratiam sanitatis fecerat. O quàm utilis peccatori doctrina! Consecutus est ille beneficium poenitentiae sospitatem animæ, non securum se putet, non præsidat, quasi perdere non possit, quin circumspèctissimè viuens cogitet quàm sit infirmus, quodque sua illum miseria rursus deicere potest, quem misericordia Dei erexit.

S. Ioannes in Apocalypsi ait, vidisse quatuor animalia ante thronum Dei, eaque plena oculis ante & retro; Apoc. 4. 6. ad modum, quo fabulosum Argum suum pinxerunt & finxerunt veteres: Rupertus Abbas quærit, quid mysterij habeat, quod ea animalia & ante thronum Dei stabant, & tam crebris erant ornata oculis, quæ si alicubi oculis non egebant, hic certè minimè eos desiderabant. Vbi enim tutius versari poterant, quàm coram throno Dei, qui omni malo est inaccessus? Quid ergò ibi tam oculata, & circumspècta? Respondet, in his animalibus sanctis designatos seruos Dei, qui throno eius in hac vita officiosi assistunt, qui illi lubentes volentesque obsequuntur, suntque eius amantes. Cur ergò tam conferta erant oculis ante, & retrò, & ex omni parte animalia? Respondet: *Oculis plena retrò poenitentiam gerendo de malis præteritis, plena oculis ante, cauendo de futuris.* Serui enim Dei, quam noxarum suarum gratiam assecuti, non se tam

men securos putant, ac tametsi à morte culpæ ad vitam gratiæ resuscitati, non ob id omnem depouunt metum, vident enim sepulchrum hætenus patens, hoc est, tam procliuues & faciles ad peccandum semanere, vt nuper erant.

Propterea dicebat Vates regius, cùm de suæ poenitentia statui loqueretur: *Vigilans*; Psal. 101. 8. Adulteratus fui, & placuit Deo, vt euigilarem è somno, quem mihi sirenea caro infuderat. Et quid hinc consecutum? *Et factus sum sicut passer solitarius in tecto*. S. Gregorius in hæc ita distulit: *Esse sicut passer solitarius in tecto, quæ auis est querula, & cauta*. Nulla in volueribus meticulosior passiere, quaquæ se obuertit, omnia suspecta habet, ab omnibus se impeti timet. Talis ego, & sicut passer eram, inquit David, postquam oculos euigilans aperui, & in me conuerti; A nulla re, ne à me ipso quidem, aut à meis infirmitatibus me securum rebar, verebar omnia, propriam aded fragilitatem, & quantum delicti mei veniam consecutus eram, relabi tamen posse cogitabam.

Postquam Christus reuixit, Angelus quidam, vt refert S. Matthæus, apparuit deuotis illis mulieribus, quæ ibant vñctum sacrum eius corpus, nuntiavitque iam reuixisse, ac iussit ponere luctum, & Discipulis talia Euangelia perferre. Vbi tam grata & optata noua acceperunt, *exierunt citò de monumento cum timore, & gaudio magno*, Matth. 28. 8. Quod cum gaudio, eoq; magno eruperint, res ipsa facile persuaserit, sed vnde ille tantus timor tam sacro ac festo die nasci potuit? Non satis opportunè in diem gaudiosum incidisse metus videtur. Respondet S. Petrus Chrysol. serm. 80. *Adam datum perdiderant, ne perderent ipsum redditum, pertimescebant*. Repererat mulier in Christi rediitui sepulchro virum, quem suis suauibus in exitum abduxerat. Gaudet de inuento, sed ne rursus in tumultum conjiciat, timet, lucrum fecit, sed metum non amisit, itaque cum timore & gaudio venit. Sic quisquis Deum offendit, & peccatorum veniam obtinuit, gaudeat de indulgentia, sed relapsu quoq; formidet.

Fidem Thomas perdidit, sed contactu vulnerum Christi Redemptoris recuperauit. S. Gaudentius serm. 17. ait, redditam Thomæ à Christo fidem, & *indubitatam fidem Gentibus commodaret*. Vbi premo illud, quod ait, *Commodaret*. Quid enim? Cur non dono, sed tantum, commodato dedit? Nonne ista illiberalis est, vt quidem videtur, parcitas? Non parcitas fuit, sed cautio, & nostra eruditio. Perdidit Thomas fidem, reddidit eam illi Dominus.

Thomas ergo cùm prædicauit eam, commodatò dedit, vt sibi restitueretur, qui enim mutuo, quidpiam dat, is hoc facit, quod putet fieri posse, vt illo aliquando indigeat, quodque illi denuò excidere possit vt semel excidit. Et hoc est, *fidem commodaret*. Mala scilicet præterita præsentem in animo semper relinquere timorem debent.

Obsignemus hunc discursum momentosa aliquà obseruatione. *Accessit ad Christum mater filiorum Zebedæ adorans illum taliaq; rogans: Discite sedere hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram, in regno tuo*; Matth. 20. 21. Theophylactus cùm in eorum verborum commentatione versaretur, aiebat: *Magnum est, & ipsas angelicas Virtutes concutiens*, quod hi rogant. Quare Angelos res ista concusserit? Quia ambitio sedium erat, & sedium in cælis, in regno tuo. Et quoniam Lucifer cùm similia subsellia in cælis arroganter, superbèque prensauit, eo ambitu tot Angelorum myriades in communem secum perniciem, ruinamque pertraxit, ij, qui apud Deum persisterunt, timere & tremere cœperunt, cùm sedes, easque in regno Dei postulari audissent: *Magnum est, & ipsas angelicas Virtutes concutiens*, non quod deinceps excidere possent, sed quia recordabantur periculi, in quo aliquando versabantur, & quam propè fuerint, vt in æternam cum cæteris damnationem inciderent. At si Angeli tremunt, qui labi nequeunt, tantum quia labi olim poterant, non contremiscat homo, qui non est Angelus, sed vas fictile, idque è fragili luto concinnatum! Nec viuat cum metu! Timere nimirum debet, non solum quia nuper cadere poterat, velut Angelus, sed etiam quod posthac sæpè labi potest. Cogitet ergo apertum sepulchrum, viuat sollicitus, ac vigil, cognoscenti enim imbecillitatem suam, & de misericordia diuina benè speranti dabitur gratia, vt in bono perseveret, donec obtineat gloriam. *Ad quam, &c.*

Sabbato post Dominicam IV. in Quadragesima.

Ego sum lux mundi. Ioan. 8. 12.

Iulius Apostolus, cùm ostendere vellet, quàm sint vanæ, infirmæ, atque imbecilles humanæ vires ad agendum, siue loquendum de rebus diuinis, ait, ne dulcissimum quidem ac suauissimum nomen IESU à quoquam proferri, sine peculiari Spiritus Sancti auxilio,

auxilio, posse: *Nemo potest dicere, Dominus Iesus nisi in Spiritu sancto*, 1. Cor. 12. 3. nemo quâ par est reuerentiâ, & cum debitis circumstantijs diuinitissimum illud nomen effari, nisi à Spiritu sancto adiutus, potest. Idem hodie affirmare possumus, cum dicere de luce debemus, nempe quod de Christo, supremâ luce, sine speciali diuini auxilij luce loqui non valemus, lucem enim nisi luce perfusus oculus videre non potest, de quo præclare S. Ioan. Climachus gradu 24. *Iustum est ac legitimum luce illustrari ante solem, atque ita deum solem intueri, fieri enim non potest, ut hunc intueatur, qui lucem ante non cognouerit.* Ut de hac diuina luce itaque loquar, opus mihi est luce gratiæ, pro qua dum cælum imploro, vos simul, ut me beneuolè accipiat, rogo.

PERIOCHA I.

Ego sum lux mundi.

Deus tam est communis omnium, ut nemo ei maiores afferre cruciatus possit, quàm qui illum magnum suum, quàm aliorum Deum vocat.

Lucem mundi, Solem terræ se Christus vocat, quod ex obseruatione duorum Cardinalium Hugonis & Toleti tale est, ac si dixisset: *Sum lux mundi non Galilæa tantum, non Palestina, sed mundi totius, illuminas scilicet mundum luce natura, fortuna, gratia, doctrina.* Deum habemus tam infinitè bonum, tam cupidum communicandi sese, & impartendi omnibus, ut de nulla re alia æquè gloriaretur, ac de illa.

Scriptura re ert, Dauidem, cum vidisset Arcam testamenti hære in loco, qui maiesta em illius non satis deceret, conuocasse omnem populum, ut de loco huiusmodi deliberationem congregare par erat, & dixisset ad vniuersam concionem ista: *Mittamus ad fratres nostros reliquos in vniuersas regiones Israël, & ad Sacerdotes, & Leuitas, ut congregentur ad nos, & reducamus Arcam Dei nostri ad nos*, 1. Paral. p. 13. 3.

Quærit Abulensis, cur Sanctus Rex, ut Arcam Testamenti, thronum misericordiarum Dei decentiori loco inferret, totum ad hanc rem regnum coagere voluit. Festum hoc, translationemque cum suis proceribus, & aulicis peragere poterat, quorsum omnes ex toto imperio huc aduocauit?

Respondet magnus Doctor, fecisse hoc Dauidem, **TOM. I.**

ut coniunctionem quandam extirparet, quæ magnè inter Israelitas discordiæ seminarium erat. Exiliabant enim nonnulli magis ad se pertinere Deum, quàm ad alios, propinquioremque sibi eum esse, quàm cæteris. Itaq; si Dauid solus cum suis festam hanc translationem celebrasset, neq; reliquos de regno in partem solennitatis admisset, omnes arbitrati fuissent, magis ad illum spectare Deum, quàm ad alios, sine quibus ille solus Arcam transportasset. Ut tales præoccuparet cogitationes, omnem concurrere populum, totumq; inuitare regnum voluit, ut esset commune omnium festum Arcæ, ex qua Deus misericordiarum suarum ostentationem faciebat, & intelligerent, Deum esse communem omnium, ac velle omnibus se communicare, in eaq; Dauidem esse sententiâ, qui propterea etiam omnes conuocauit, & inuitauit: *Ideo voluit quod totus populus congregaretur ad portandum Arcam, & sic crederent, quod ad omnes pertinebat Deus.* Hæc ille q. 6. in 1. Paralip. 13.

Natus est in stabulo Bethlehemitico Saluator mundi communi omnium bono, atq; ut inde copiam sui omnibus facere inciperet, Angelus quidam pastoribus se conspicuum fecit, qui gregi suo inuigilabant, quibus & nati Redemptoris nuntia tulit, & hæc signa dedit, ex quibus se vera locutum intelligere possent: *Inuenietis, inquit, Infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio*, Luc. 2. 12.

Cardinalis Caetanus subtiliter animaduertit modum loquendi Angeli, qui non peculiares præsepis notas dederit, sed absolute, reperturos *positum in præsepio* diuinum positionem dixerit, expressissetq; laud dubium, si quæ singulari illius præsepis insigni fuissent, ex quibus cognosci potuisset, ad talem domum, vel domum spectasse. Verba Cardinalis dono: *Hinc insinuat, quod præsepe illud notorium erat vnicum, & commune, alioquin Angelus aliquam particularem conditionem addidisset, ad distinguendum illud præsepe ab alijs.* Et hoc attestatur, quod uelut per antonomasiam appellabatur præsepe. Hoccinè verò signum dedit Angelus, quod ille esset Deus, & Saluator mundi, quod positus in loco communi, & exp. situs omnium, sibi erat, nec ad vnum, aut paucos seorsim, sed ad omnes vniuersim spectabat? Immo de tali signo voluit nosci Deus, qui nasci homo, quod non in proprio alicuius hominis priuati, sed in communi præsepio repositus fuit, ut ostenderet, quàm amè esse & haberi Deum omnium, & omnibus se ex æquo impartire.

Mandabat Deus in lege vetere aliquid dignum, **Z z** quod

quod admiremini, & commeditemini. Iussio talis erat, vt quisquis Annuum vigesimum accessisset, aut superasset, is pro gratia vitæ, quàm a larga Dei manu accepisset, medium solum illi penderet, idque ita, vt nec diues amplius quid, nec pauper minus lucret: *Diues non addet ad medium solum, & pauper nihil minuet*; Exod. 30. 15. Res sanè peimira! Vt tanto pauper obligeat, quanto diues, & dñi constringat Deus manus, ne mendicium dando superare possit: *Diues non addet ad medium solum, & pauper nihil minuet*! Quid mouere potuit nã citatem Dei vt tale quid præcipere? Nonne melius videretur factum, si diues plures obruhisset sycios in contestationem animi grati pro copia facultatum, quibus illum Deus auxit, & pauper minus illo ac parum aliquid dependisset? Cur ergo Deus exæquat censuram, qui sunt impares fortunis, & vult copiosi, atq; inopis eandem esse oblationem?

Quàm diuine occurrat huic dubitationi Tostatus, & quam aptè ad rem nostram? *Hoc iussit Deus*, inquit in 1. Paralip. c. 13. q. 6. *quia si aliquis daret magis, putaret se magis pertinere ad Deum*. Par munus pro gratia vitæ voluit Deus à diuite & paupere, quia si diues amplius quid dedisset, magis ad se Deum pertinere, quàm ad pauperem, magisque suum, quàm illius esse existimasset: Et si tenuis minus diuite iussit, minus quoq; ad se Deum spectare inops arbitratu fuisse. Vt hās de medio tolleret tam falsas persuasiones, dicebat Deus: *Diues non addet ad medium solum, & pauper nihil minuet*; vt inde intelligeretur, Deum vtrorumque esse ex æquo, & omnibus se promiscuè communicare. Hoc scilicet est esse lucem mundi, quæ splendentibus diuinorum suorum donorum radijs omnes perfundit.

S. Marcus refert, Christum, cùm numerosa religioſæ turbæ frequentia ad illum in litore maris concurrisset, vt coelestem eius doctrinam ausculetur, inscendisse nauim, atq; inde salutaris doctrinæ verba ad cupidum audiendi populum dixisse. Apud Evangelistam hæc ita habent c. 4. 1. *Congregata est ad eum turba multa, ita vt nauim ascendens sederet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat*. Dubitari potest, quare Christus relicta terrā in nauim secesserit, scaphamq; in suggestum vertens, inde sequacem populum instituerit. Non poterat commodè ex ipso maris litore docuisse?

Victor Antiochenus respondet, Christum nauim pro vmbone vsum, eò quod omnis turba iuxta mare erat, vt monet Evangelista, simul indicans: ita appropinquare, theatrum instituisse, & nulli omni-

nò dorsum obuerteret, *Scilicet omnes ex aduerso positos habere*. Si in ipso litore, & medio præsentis ibidem populi prædicasset Christus, hās à tergo, illos ob oculos habuisse, quod ne faceret, nauim ingressus est, ex qua ab omnibus æquè & videri, & audiri poterit, *Et nulli etiam omnino dorsum obuerteret, Scilicet omnes ex aduerso positos habere*; non vult enim Deus hoc de se existimari, quod pro his oculos, pro illis dorsum habeat, sed id omnibus presuatum cupit, quod vultus sui copiam omnibus vult esse communem, sicut omnes illo gaudere, & trui possint.

Cùm promissionis terra per sortes distribueretur, & quæ vltra Iordanem quidem erat, duabus Tribubus, & mediæ obigisset, reliquis verò quæ cis Iordanem est, data fuisset, in qua & templum erat, tunc duæ illæ Tribus & mediæ, ingentis & immensæ molis aram sibi excitauerunt: *Ædificauerunt iuxta Iordanem altare infinitæ magnitudinis*, inquit facit Scriptor, Iosue 22. 10.

Quærit Abulenſis, cur ex Tribus, quas Iordanis à cæteris diuidebat, hanc aram excitari, postquam in terra reliquarum Tribuum erat templum, in quo Deus adorabatur & colebatur?

Respondet, tametsi omnes vtrinq; eiusdem essent religionis, communibusq; non modò legibus viuerent, sed etiam caeremonijs vterentur, Iordanis tamen, qui eos diuidebat, faciebat, vt diuersæ nationis & religionis, aut cerè minimùm duorum regnorum esse viderentur: Ac ne post longos annos nouem illæ Tribus aliquando dicerent, ad se tantum pertinere, Deum Israëlitis, templum, ac caeremonias, propterea illud tam vastum altare erexerunt, vt illis significarent, etiam ad se, qui pauciores erant, spectare Deum Israëlitis, & non ad solos illos, qui numero superabant: *Vt si aliquando dicerent, quod Deus non pertinebat ad eos, possent respondere, quod ipsi pertinebant ad Deum Israël, & probarent istud per altare magnum constructum in terra ipsorum ad honorē Dei*. Hæc ille. Vt ne quis sibi Deum seorsim arrogare velit, qui cupit omnibus sui copiam facere.

Atq; istud tam vehementer, vt si in Deo sensus doloris esse posset, ob nullam rem magis doleret, quàm cùm non esse communis finiret. Notat Mater nostra Ecclesia cùm Matris communis, benignissimæ, & pietissimæ Patrociniā implorat, hanc eam tam blandulis verbis amanter appellat:

*Monstra te esse Matrem,
Sumat per te preces,
Qui pro nobis natus
Tulit esse tuus.*

In quibus pendite mihi illud, *Tulit esse tuus*, hoc est patienter sustinuit, ut tuus esset. Ferre enim hoc significat, iuxta illud Terentij *Quem ferret, si parentem non ferret?* Quomodo ergo potest dici, quod Christus *tulit* esse filius Mariæ? Estne alia maior gloria Christi, quam habere Matrem, quæ cum inter homines facile excellat, etiam supremos Seraphim longissimo intervallo antevortit? Quid ergo tolerantia vocatur id, quod est singularis gloria, & magna voluptas? Auxesis est, & opportuna causæ præsentis exaggeratio, quæ significatur, non solum tormentum fuisse Christo, quod esset diuinæ huius Dominiæ filius, quia illa veraciter dicere potuit, & potest: Hic meus est filius, in quo ego habeo aliquid meum, ac tam singulariter meum, ut alius nemo suum esse dicere possit. Et hoc ex Ecclesiæ hymno suum quendam attulit Christo cruciatum, quod una quædam, quanguam Mater, talisque ac tanta Mater, seorsum illum sibi, ac peculiariter arrogare potuit: *Tulit esse tuus*. Ut enim amat totus esse omnium, sic poenam quodammodo affert generosæ filius indoli, quod vel illa, quam dixi, Mater dicere potuit, habere quidquam in eo, quod habere alij nequeant.

PERIOCHA II.

Ego sum lux.

Velle lucere ut ardeas & vras, non est lucere ad morem Dei, qui non lucet ut vstulet, sed ardet, ut luceat.

L Vcem mundi Christus vocat, quod tale est, ut ex Hugone supra diximus, ac si Solem appellasset, magnumque mysterium cum insigni doctrinâ continet. Sed cur non aperte Solem se nominavit, ac dixit *Ego sum Sol mundi*? Et notandum, quod Evangelistæ nunquam illum solem appellarunt, sed identidem lucem, eodemque nomine semper ille & seipsum, & Discipulos suos vocavit, ut ex Evangelistis constat. S. Ioannes illi passim lux dicit, idque in 1. c. suo persæpe. Et ipse Dominus eodem lucis, & non Solis titulo se designat per totum Ioannis Evangelium; ut hic videmus. Et Ioan. 9. 5. ait: *Quam diu sum in mundo, lux sum mundi*; &c. 12. 46. *Ego lux in mundum veni*. Et Discipulis Matth. 5. 14. *Vos estis lux mundi*.

Quare verò lucem magis, quam Solem & se & Discipulos nominat? Nonne augustior & magnificentior fuisset Solis appellatio? Magnum, sine du-

bio, ut diximus, subest huius rei mysterium. Sol duo habet, & quod illuminet, & quod adurat. Quod lucet, id blandum est, & gratum. Quod adurit, id asperum, & poenale. Quod ergo Christus se lucem, & non Solem dixit, & quod hic planeta blandum habet, id sibi usurpavit, neglecto & reiecto eo, quod in illo asperum, ingratum, terribile, docere voluit eâ re omnes, quorum sunt soles & superiores mundi, ut curent hoc esse admodum, quo ille est, ut si præsumunt & imperant, non luceant ut adurant, nec munus in onus, nec baculum, quo arcendus lupo, in virgam gregis vertant, sed è contra, virgam pro baculo habeant, & igne suo tantum luceant, patresque se, non dominos exhibeant. Hoc nempe est præesse & imperare pro more Christi, qui quantum in illo est, semper curat à sole sibi mutuari non ardorem, sed splendorem, non quod rigidum, sed quod blandum, non quod amarum, sed quod dulce. Et sic in omnibus, qui præsumunt, desiderat, ut sint patres, non domini.

Diximus paulò ante, illustri specie Angelum apparuisse pastoribus, ut illi post Iosephem & Mariam primi Verbum æternum carne indueum adorarent. Multi inquisierunt, quare coelorum Infans his præ omnibus alijs, quos mundus habebat, hominibus apparere voluit. Hugo Cardinalis monet notare, quid illi Pastores egerint sub id felicitis noctis tempus, quo Saluator mundi in mundum advenit. Lucas id his verbis expressit: *Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum*; Luc. 2. 8. Quid est quod ait, Pastores in eadem regione vigilasse, in qua Dominus natus fuit?

Respondet Hugo in c. 6. Isaïæ: *Boni Pastores vigilant in eadem regione, in qua Dominus natus est, quia eo fine, & eâ intentione officium prælationis exequentur, quæ natus est Dominus, id est, ad salutem populi, & solo intuitu charitatis*. Christus namque non ad hoc natus est, ut eremet, sed ut illuminet, ut foueat luce, non ut ardore adurat mundum, de quo Dominus ipse ad Nicodemum Ioan. 3. 17. *Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut inducat mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum*. Ita vult Deus Pastores, qui intuglent gregi suo, ut illum custodiant, & defendant ab omni exitio, quod illi asferre lupo potest, non ut deglubant, & exsugant.

Abicurus è mundo in coelos Christus aiebat Discipulis suis: *Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra*; Matth. 28. 19. velut dixisset: Filioe bono animo, Discipuli mei, qui habetis magistrum,

cuius tam late patet potestas, ut orbem terrarum totum complexa omnibus imperet, omnia subiecta habeat, & quæ in ima abyſſo, & quæ in summo cælo. Certè qui talia dicentem Christum audit, inquit Chryſoſtomus, is eæ locutum ſuſpicabitur, ut indicaret, velle euenire Ieroſolymam, quæ illum paulò ante in crucem egerat, & vindictam ſumere de Petro, qui ignauè negarat, & acerbè obiurgare cæteros Diſcipulos, qui obliuī panem, quem comederant, inter manus hoſtium deſtituerunt tunc illum, cum maximè propugnare debuerant.

Sed quàm procul à vero aberras? inquit idem S. Doctör. Nam Chriſtus cùm ampliſſimæ potestatis ſuæ, quæ cælis, terræque imperat, meminit, de Iudeis quidem nullam mentionem facit, neq; quæ gesta ſunt, illis in medium adducit, nec Petro negationem exprobrat, nec aliorum cuiſpiam fugam improperat. Quorſum ergò illa tanta potestas, & tam diſfuſum imperium? Quamobrem, Domine, magnitudinem dominatus tui ipſe oſtentas, dicens: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra?* Audi quid poſthæc dicat, & videbis, quò hanc ſuam poteſtatem vertat. *Euntes ergò, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Spiritus Sancti.* Notate, obſecro, conſequens, quod Chriſtus ex antecedente ſuæ eximie potestatis deducit: *Data eſt mihi omnis poteſtas;* Ergò docete. Nam ſi docere eſt lucem miniſtrare, ſi baptizare eſt gratiam conferre, talibus rebus vult occupari, & exercitari etiam veſtram poteſtatem, ut ſitis Soles, qui lucem præbeant, non adurant, foueant, non inflamment. Id pro æmulatione Chriſti, quantum in ipſis eſt, omnes boni Paſtores & Prælati curare debent, ut foueant, & tuteantur ſuos, ut ſint beneuoli patres, non ſupercilioſi aut moroſi domini.

Conſentaneum eſt hoc illi, quod Rupertus l. 2. de Oper. SS. c. 27. obſeruat; nimirum quòd tamenſi Chriſtus Dominus regnauit à ligno, ut eſt apud vatem regium, & pro ſuæ Paſſionis ac mortis merito tantà poteſtate ornatus fuit, nihilo ſeciùs non conſtinuò peremptoriis ſuis manifeſtus eſt flagrans inſultauit, aut meritis vindictæ pennis exegit, nec ſtatim in perniciem hoſtium, à quibus probroſè crucifixus fuerat, virgam, quam acceperat, vertit, ut doceret, ſplendorem domini non huc adhibendum, ut adurat, ſed ut foueat, ac defendat poteſtas.

Conſodit per ſummam improbitatem & perſidiam Ioab ducem Abner, & percuffit illum in inguine; 2. Reg. 3. 27. idq; pro vindicta necis, quam Abner fratri eius Aſaeli intulerat. Simul hoc acce-

pit ſanctus Rex Dauid, qui tunc imperare incipiebat, grandiaq; acerbi doloris inditia dedit, omnem enim familiam rudes ſaccos veſtire, & cohoneſtare, ac proſequi ad ſepulturam uſq; funus iuſſit, fecitq; ille tantundem, & tumultum deſuncti multis inſudit lachrymis, tantumq; induliſit mætori ac luſui, ut totum diem inefus tranſmitteret, ac diceret: *Hæc faciat mihi Dominus, & hæc addat, ſi ante ſolis occaſum guſtauerò panem, ſel aliud quidquam.*

Quærit Abulenſis, quamobrem Dauid tot doloris ſigna edidit ob mortem Abner, qui Sauli hoſti illius dux belli militauerat. Quid illi incommodi parere mors Abner poterat, ut omnem ſuſpicionem, quam de nece ab ſe adornatâ concipere vulgus poterat, tam diligenter, vehementerq; à ſe amoliri voluerit? Nec enim plura facere potuit, quibus probatum daret non concurriſſe ad illud facinus, quàm ut tam acerbè illachrymaretur, & tam lugubriter veſtiret, & exequias cohoneſtare, & totum diem ab omni cibo abſtineret, argumento, ut loquitur Abulenſis ibi q. 33. nimis efficaci ad excludendam opinionem cõceptam contra eum de morte Abner. Quid cauſæ habuit, ut iſtam à ſe tam enixè propulſaret opinionem?

Notate quid Deus, cùm illum in regem elegit, dixerit, & inuenietis ſolutionem dubitationis. *Inueni Dauid ſilium Jeſſe virum ſecundum cor meum;* aiebat Dominus, ut habent Apoſtolorum Act. 13. 22. tanquàm diſſiſſet: Dauid aptiſſimus eſt imperio, qui ex voto meo fictus & formatus. Quæ eſt voluntas Dei erga eos, qui regnant? Ea, quam diximus, ut imperent non ad ſumendam vindictam, ſed ad exercitandam beneficentiam, curentque ut ſuâ poteſtate rebus afflictiſ ſalutem, non integris perniciem adferant. Secundum hæc, quando inter primordia regni Dauidici vita adimitur homini familiari Saulis, qui Dauidem auerſabatur & perſequabatur, quid mirum quod omni ſtudio, & totâ contentione curauit, ut mendax, ac falſa videretur vulgi opinio, quod ſuſpicari poterat, illum talis mortis fuiſſe authorem, ac deinceps intelligatur, quàm probè ille ad morem & ingenium Dei regere ſciret, qui cùm imperare inciperet, non ſanguine ex vindictâ fuſo manus purpuraret, ſed verſis ex dolore lachrymis oculos rigaret, fortunamq; illorum iniquiorem doleret, quàm alij fortè cum voluptate ſpectaſſent?

Petebat Chriſtus Ieroſolymam, præmittensque ex Diſcipulis ſuis aliquos in quandam ciuitatem Samariz, iuſſit procurare diuerſorium. Cùmq; inhumani

humani ciues negarent hospitium, Iacobus & Ioannes impatientes tam rusticæ ingratitudinis aiebant Domino: *Vix dicimus Et ignis descendat de celo, & consumat illos?* Luc. 9. 54.

Quæri potest, cur præ omnibus Apostolis Iacobus & Ioannes rogârunt, vt liceret ignem de celo auocare, & talibus hominibus subiicere. S. Ambrosius ait, hos præ cæteris existimasse fore, vt sibi talis facultas daretur, quod eos Dominus Marc. 1. 17. Boanerges, hoc est, filios tonitruui nominarat: *Benè præsumunt, inquit Ambrosius, quia ad sermonem suum ignis de celo descendat, quoniam filij sunt tonitruus.* Sed ijs Christus dixit: *Nescitis cuius spiritus estis,* non ad omnem occasionem euocanda inde tonitrua, quanquàm filij tonitruui estis, magnâ potentia, & multâ moderatione est opus, nam Discipuli mei tamen fulmina sint de nomine, debent esse nubes in opere, quæ serenam aquam, & placidum rorem destillant in subditos. Non enim quia lucent, ideo adurere, sed magis fouere dulciter, & amanter turari debent.

PERIOCHA III.

Ego sum lux.

Infinitus Dei erga nos amor fecit, vt sibi calorem vsurparet, nobis lucem relinqueret.

Dicamus adhuc, quod Dominus noster ob id quoque lux vocatur, vt flagrantis charitatis, & infiniti sui erga nos amoris immensitatem declararet. Diximus iam (& quis illud nescit?) duas esse operationes Solis, scilicet, quod luceat, & adurat, quarum illa grata, hæc exosa, quàm infesta, & noxia: Dicit Christus: *Ego sum lux mundi;* tanquàm diceret: Vobis lux sum, homines, mihi ignis, vobis suavis, mihi durus, nequæ enim amor meus immensus potuit ardiores, euidentioresq; meæ erga vos charitatis demonstrationes facere, quàm quod vobis quietem relinquo, mihi laborem assumo, quàm quod vobis gloriam cedo, mihi pœnas referuo. O infinitum amorem! O inexplicabilem charitatem! O dilectionem verbis omnibus superiorem!

Ante legem gratiæ plurimum contra fiebat, omnes in solum hominem redundabant pœnæ, Deo per omnia quiete erat. De quo Philo Iudæus l. de Cherub. *Solus Deus festum agit, solus enim gaudet, latatur, hilaritate, pacemq; fruitur ab omni bello semotissimâ. Præterea timoris expers nemini cedit, non dolet, non lassatur, non eget alio, fastidium est, extremâq; linea felicitatis.*

Sed videte mutatas admodum vices. Nunquid Philoni Deus est *timoris expers, & non dolet, non lassatur?* Sacri Evangelistæ è contra aiunt, eum quæ hominem, mille doloribus, laboribus, ac timoribus fuisse obnoxium. Vni Sancto Ioanni *fatigatus ex itinere sedere sic iuxta quendam puteum est visus.* Et apud alios Euangelistas in horto Gerhsemani *cæpit pauere, & cadere, & mæstus esse, & contristari;* Matth. 26. Marc. 14. Rursus apud Philonem Deus *non eget alio.* At in eodem horto apud Lucam apparuit illi Angelus *confortans eum.*

In rei suæ confirmationem illud peracutè obseruauit Philo, quod plerisq; in locis, vbi Deus agebat de Sabbato, quod dicitur requies, suum illud vocare solitus fuit, dicens: *Sabbatum meum.* Verba Philonis sunt: *Sabbatum, quod interpretatur quies, Dei esse, Moyses dicit in multis legis locis.* Vt significaretur, Dei fuisse tunc omnem quietem, hominis verò laborem. Multò aliter ac in lege noua, vbi Deus iam non dicit, *Sabbatum meum,* sed *Calicem meum,* Matth. 26. & 27. Sic nempe duobus illis fratribus, Iacobo & Ioanni subfelliorum regni cupidis, cùm interrogati, an calicem Dominicum bibere possent, respondissent posse, dixit Christus: *Calicem meum biberis.* Videte quomodo Deus calicem, passionem, dolores, ærumnas vocat res suas, ad significandum, quod pœnæ, ac labores ipsius sunt, nostra verò quies.

Obseruauit S. Ambrosius, quod Christus Sabbato cœpit per miraculorum operationem robur brachij sui prodere, & demonem à miseri hominis corpore exigere, qui ab illo, cùm primùm eum in medium proiecisset, exiit, Luc. 4. 35. de quo Ambrosius: *Sabbato medicina Dominica opera cæpta significat Lucas.* Cur verò in Sabbato, quod requiem, vt diximus, significat, operari Dominus ad hominis utilitatem cœpit, adimens illi infirmitates ac dolores, sibi verò sumens adimendi laborem? Causa ea est, quam diximus. Nam si in vetere lege, vt notauit Philo, dicebat Deus, suum esse Sabbatum, suam quietem, hominis verò esse laborem & defatigationem, nunc contra accidit: Quoniam in Sabbato incipit Deus laborare, homo autem quiescere, vt indicaretur, quod si quidem homo antehac dicere poterat, *Calicem meum,* meæ sunt ærumnæ, meæ calamitates, mei dolores, quando Deus dicebat *Sabbatum meum,* mea est quies, mea vacatio, meum otium; nunc permutatis sortibus dicere queat homo, *Sabbatum meum,* laxamentum meum, vacatio mea, & Deus affirmare, *Calicem meum,* mei sunt cruciatus & pœnæ, non hominis.

Quàm autem propria Dei fuerit quies in illa veteri lege, id ex eo, quod subijcio, palàm fiet. Zachariæ patri Ioannis Baptistæ apparuit S. Gabriel, optata nascituri filij nuntia ferens. Apparuit autem *stans à dextris altaris incensi*, inquit Lucas c. 1. 11. Venerabilis, & antiquus Antipater apud Surium 24. Iunij in serm. de S. Ioan. Bapt. ait, toto concussum ac turbatum fuisse animo Zachariam, quòd dubitaret, Deusne esset, annon, qui apparebat, & post varias vtròq; circumq; ventilatas rationes pronuntiasse, non esse illum Deum. Quo hoc sibi persuadere argumento potuit?

Respondet Antipater, non alio argumento in eam sententiam adductum fuisse, quàm quòd *apparuit illi stans*, vt promòdè dixerit: *Statio mihi indicat non esse Deum, Isaias enim vidit illum sedentem*. Atq; ex illo arbitratus est non esse Deum? Imò verò, nam si statio lassitudinem adfert, sessio quietem conciliat, Dei tam propria est quies, inquit Zacharias, vt hunc esse Deum persuadere mihi nequeam, ob id solum, quòd illum quiescentem non videam: *Statio mihi indicat, non esse Deum, Isaias enim illum vidit sedentem*.

Itaq; quies proprium Dei erat olim symbolum. Nunc multò secus res habet. Prædicabat Christus suam diuinitatem, Patriscq; æterni Filium legitimum se dicebat, qui verò illum audiebant, *non cognouerunt, quia Patrem eius dicebat Deum*. Itane verò, ait Christus, non me agnoscitis Deum? *Cum exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum*; Ioan. 8. 28. Sed quid ais, Domine! Si Zacharias, cum hæsitaret animo, Deusne esset, an alius, quem videbat, suspicionem Deitatis, quàm de illo habebat, deposuit, tantum quia stare vidit, quid tu nunc vis Deus agnosce, cum videre non in throno, vt apud Isaiam, sed in cruce, non stipatus Angelis, sed conspuratus, flagellatus, irrisus, neci datus ab hominibus? Quinimò tunc me Deum cognoscent, ait Christus, quia si olim Deum aestimabant ex quiete, nunc (vt sunt mutatae sortes) ex cruce, spinis, felle, aceto, tormentis illum arbitrabuntur. Et si Zacharias dicebat: *Statio mihi indicat, non esse Deum*; S. Stephanus è contrariò Deum pronuntians, quem stantem vidit, inquit: *Video celos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei*; Act. 7. 53. vt videamus quàm variant vices, & quàm veraciter diximus, Dei nunc esse labores, hominis quietem.

S. Matthæus ait, Christum dixisse quondam Discipulis suis: *Ecce ascendimus Hierosolyman, & filium*

hominis tradetur, illudetur, flagellabitur; Matth. 20. 18. Hierosolyma theatrum erat, in quo representanda tragedia omnium, quotquot vnquam visa, audita, in historiis, siue annalibus descripta, luctuosissima, & maximè deploranda. Sed expendit Chrysostomus illud, quod dicitur, *Ecce ascendimus*, puta omnes quidem in theatrum, at si in illo flagra, iniuriæ, tormenta, probra, mors crucis representanda, omnia ea filius hominis solus vel faciet, vel tolerabit: *Et filius hominis tradetur, supplicium mihi paratum, salus vero omnium hominum communis est*. Sic apud Chrysost. hom. de serpent. tom. 3. Quis hæc videns non prædicet, non magnificet immensam charitatem Domini tanto hominis amore flagrantis, qui cum tam vili creaturâ prorsum non egeat, tam vehementer tamen illam diligit, vt illius penas suscipiat, & suam ei gloriam reponat, vt illi labores adimat, eosq; sibi sumens, quietem in vicem præstet?

PERIOCHA IV.

Ego sum lux.

Erroris detectioni nullum par in mundo pretium.

Quam lucis appellationem tam frequenter, vt diximus, sibi usurpat, id ego prorsum nihil miror. Nam si rem probè expendas, ac diligenter consideres, quid dignus, quid præstantius luce, quæ intellectui infusa, omnes ab eo expellit errorum, & deceptionum tenebras? Quodnam illud supplicium Dei terribilius, ac formidabilius, quàm falsæ opinionis tenebris obscurari ac multari? Nullum sanè. Sed ex malo erroris intelligemus quantum sit bonum, errorem aut prauam opinionem dedoceri.

Atque vt hoc perspicuè cognoscatis, notate rem diligenti consideratione dignam, videlicet, inter omnes plagas, quibus Deus tempore Pharaonis Aegyptios exagitauit, nullam fuisse horribiliorem tenebris. Vertebatur in sanguinem aqua Nili fluminis, teterrinis implebatur terra ranis, cyniphes infestis aculeis homines pariter ac bruta ponaliter confgebant, quorum primogenita per singulas domos Angelus percussor etiam contrucidabat, ignis & grandis velut coniurato omnia populabantur, post hæc locustarum totius exercitus vastabant vniuersa, deniq; densa quàm obscura tenebræ omnem latè retram occupabant, inuoluebantque. Cumq; hæc tam essent acerbæ flagra, tam dura supplicia, nullum

nullum grauius, nullum intolerabilius fuit tenebris, de quibus facer textus, cum cæteras ex ordine plagas enumerasset, sic ait: *Fasta sunt tenebrae horribiles in vniuersa terra Egypti*; Exod. 10. 22. quo significaretur, inter omnes pœnas, quibus nos iratus Deus plectere potest, nullam magis pertimescendam; quàm tenebras, quàm malos errores, & peruersas opiniones. Hæc miserabilissima plaga, hoc suppliciorum, quibus nos Deus castigare potest, crudelissimum.

Saturari cupiebant in deserto filij Israël, descendensque in vota eorum Deus, *dedit eis petitionem spiritum, & misit saturitatem in animis eorum*, Psal. 105. 15. Difficile accidit Expositoribus statuere, quid intelligatur saturitatis nomine, quâ de facer Propheta hic loquitur. Estque res hæc tam ardua, vt non leuem etiam Medicis laborem attulerit, qui declarare conati sunt, qualis fuerit ea infirmitas (fuisse enim infirmitatem, certum) quâ Deus Israelitas pro suis culpis afflixit. Prætermisiss varijs tum quæstionibus, tum expositionibus, Gilberti Genebrardi interpretationem rei nostræ congruentissimam amplector, quæ sic habet: *Misit saturitatem, morbum saturantem, & appetentiam cibi tolerantem; nauseam. Exportuit emaciantem morbum saturitatis, quo quasi saturati abhorrebant ab omni esca, sicque macrescebant.* Hæc ille. Morbi genus ergo tale erat, vt cum nutrimentum natura requireret, idque ei per esum carnium, quas Deus intemperanti eorum cupiditati indulserrat, subministrare vellent, ad primam statim buccam fastidio laboraret tanquam saturiam, & exoleris stomachus. Et secus erat, nam maiore alimonia illis opus erat, quod non comedissent quantum vitæ sustentandæ sat esset. Itaque fallax ea saturitas erat, quæ illos debilitabat, & examinabat. Et hæc misera plaga fuit?

Tam misera, vt Abenefra, eam grandis supplicij nomine donarit, dicens: *Hæc fuit plaga magna; cæteræ, quibus per desertum vexati, si cum hac vna conferantur, exiguae leuissime fuere.* Quamobrem istud? Quod hæc coniuncta cum periculoso errore sustentandæ satis non erat, putabant etiam plus satis comedisse, atque hinc illis imbecillitas, mors adeo nascebatur. Vocetur ergo hæc *plaga magna*, pœna cæteris grauior, nec enim est illi par supplicium, quod cum errore, & falsâ existimatione est coniunctum.

Dignum consideratione est, quod in solemnibus

illis, & quotidianis precibus, (quas dum quotidies exsoluimus, varia bona postulamus) ab vno tantum malo seruari obsecramus. Petimus sanctificari in nobis Dei nomen, petimus dari nobis illius regnum, petimus expleri eius voluntatem, panis quotidiani alimoniam, ac debitorum nostrorum dimissionem petimus. Hæc sunt bona, quæ ab illo munifico & perliberali Domino supplices expectamus. Et cum tot bona requiramus, ab vnico solum malo vindicari humiliter obtestamur, dicentes: *Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo.* Quæ hæc tentatio, aut quale malum illud, quod mali nomen sibi absolute usurpat, tanquam præter ipsum nullum sit aliud malum?

S. Petrus Chrysologus serm. 71. ait: *Tentatio est, fratres, species fallens, quæ prospera in aduersis, aduersa occultat in prosperis, humanamque ignorantiam dolose educit in lapsus.* Exemplo rem illustro. Submittit Deus homini superbo & præsumptuoso infirmitatem, aut aduersi quidpiam, quo humilietur. Id non modò supplicij nomen non meretur, sed etiam beneuolentia, & misericordia dici debet, cum ægra valerudo, & aduersa fortuna illa eò spectent, vt sint medicina malorum illius grauiorum. Quid verò superbus cogitat? Calamitates suas iram, & indignationem à iustitia Dei profectam interpretatur, nec sibi persuadere potest, esse eam suauitatem à misericordia illius oriundam. Hic error est, nec falsa existimatio, hæc species fallens, quæ prospera in aduersis occultat, ex quo fit, vt tales peccatores inter misericordis Dei flagella abijciant patientiam, venenumque hauriant, vnde sumere theriacam debebant, vanâ huc illusione, & falsâ persuasione adducti. Aucter Deus hominem flagitiosum temporalibus bonis, & prolixiore manu plurimis cumulat opibus, atque ille miser ob id plurimum se amari à Deo tam benefico existimat. At non est amor ille, à quo tanta facultatum affluentia descendit, sed ira, sed indignatio, sed pœna, nam quæ ille bona æstimat, ea non nisi mala sunt, vt quæ illi erunt damnationis occasio, quod ijs rectè uti nolit. Dicit Chrysologus: *Tentatio est, fratres, quæ aduersa occultat in prosperis, tentationum tentatio est, & malorum pessimum; error, deceptio, à qua fit, vt homo tunc se suauiter & amanter haberi à Deo arbitretur, cum bonis temporalibus oneratur, qui inter ea grauius ab illo vapulat & flagellatur.* Hæc est species fallens, ait Chrysologus, cum error, & falsa opinio occuparunt intellectum hominis, vt cum rectè sentit, errare putet, cum errat, rectè sentire existimet.

exillimet; bonorum loco mala habeat, & malis bona dicat, de mendacio vt de veritate sentiat, & veritatem mendacij suspectam habeat. Cum ergo bona à bono Deo non pauca flagitemus, ab hoc vno malo liberari, neque in tentationem huiusmodi incidere permittat, obsecramus: *Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo*, falsæ enim opinionis malum, & erroris flagellum, & speciei falsæ tentatio, quæ omnia mala, & flagella, tentationesque huius vitæ complectitur.

Acrioresne quisquam tentationes pati potuit ijs, quas patientissimus Iob expertus fuit? Attendite quid accidit. Permisit Dominus sanctum Patriarcham potestati dæmonis, cui & amplissimam facultatem concessit exulcerandi pro summa libidine corpus illius, tantum vt ne animæ perniciem aliquam afferret: *Ecce in manu tua est, seruantamen animam illius serua*; Iob 2. 6.

Trita est hoc loco difficultas, quid voluerit Dominus, cum dæmoni custodiam animæ sancti Iobis demandauit? Rabbi Salomon adductus à Lyrano, & Dydimus in catena aiunt, nomine animæ hic significari rectam rationem, eiusque integrum iudicium. In eadem sententia fuit Olympiodorus, cum sic dixerit: *Principem animæ partem ne attinge*. Itaque cum Dominus dæmoni suæ erga Iobtem malevolentia, & rabiei non exercendæ solum, sed etiam explendæ largam copiam fecit, indulgetque, vt qualia quantalillacunque mala vellet, illi acerrimè inferret, hoc vno limite potestatem circumscriptis & arctauit, vt ne illi rationem perturbaret, quam ille, vt Abbas Serenus apud Cassianum ait, suis dolis & impossuris de statu suo deicere pernouit. Cum ergo tantas plagas, infirmitates, ærumnas à pessimo dæmone optimus Iob accepisset, interque has tamen vsus rationis integer ei perseuerasset, & rectum de omni re arbitrium, vt omnem fraudem intelligere, ac refutare errorem posset, velut absque omnibus plagis, infirmitatibus, ærumnis fuit, plagæ namque & poenæ nomen id solum meretur, cum Deus permittit, vt veri agnitio hominem destituat, & error occupet. Dixit ergo Deus: *Animam eius serua, principem animi partem ne attinge*, quia hæc salua omnia sunt salua, tamen si destituant omnia.

Ergo si tam magnum malum est falsa persuasio, aut erronea opinio, quantum misericordis Dei beneficium fuerit talis persuasionis detectio, erroneæque opinionis depulsio, & exploratæ veritatis certa cognitio? S. Athanasius id nobis aperiet, qui ad

Antioch. q. 64. sciscitatur, quis hominum ter mortuus, his redituus factus fuerit. *Quis dicitur ter in mortuos numeratus in Veteri Testamento?* Respondet, eum fuisse Ionam: *Nam & Veteris fama fert, hic fuerat Iudithæ filius, quem Elias Propheta ex morte in vitam reuocauit, iterum autem in cetero vita sumptus est, & tertium supremum obijt diem*. Vnde verò Ionas toties victor mortis? Vnde vitam toties recuperauit?

Videte quid sit Ionas, & triumphatæ mortis, recuperatæque tam crebro vitæ causam intelligetis. Ionas fuit veritatis, & detecti depulsique erroris filius: *Factum est Verbum Domini ad Ionam filium Amathi*, inquit factorum sacrarum Scriptor. Nicolaus Lyranus inquit, nonnullos interpretes Latinos existimare, Patrem Ionæ dictum Amathi. Verum ille ex sententia S. Hieronymi, & Hebræorum hoc negat, vultque *Amathi* nomen esse commune significans veritatem. Hinc nunc vobis elucescet mysterium. Nam Ionas filius veritatis, & depulsi erroris, seu detectæ falsitatis, tam frequenter vitæ restituitur, & immortalis videtur, toties de morte triumphans, vt significaretur, eum, qui veritatem loquitur, & enodat errores, & detegit, propulsatque falsas existimationes, immortalitate dignum, ac talem, in quem mors iurè nihil iuris habere debeat. Tanta nimirum est dignitas & præstantia eius, qui errata dedocet, fraudes deoperit, vt par illi pretium mundus nullum habeat.

Cohæret hoc cum illo, quod S. Ephræm Niniuitas cum S. Iona egisse memorat, postquam is illis verum annuntiārat, & errata sua detexerat. Is verò hom. de Iona tom. 2. hæc habet digna, quæ expendas: *Eum inter vlnas suas rapuerunt, ac insar regis cum gloria ciuitatem ingressus est, & residit ibi, congregatique iam respicientes adorabant ipsum, ac munera cum decimis suis offerebant ei. Aperuit rex thesauros, qui erant apud ipsum, obtulitque illi dona valde honorifica. Vno omnium ore laudibus celebratus est Ionas, ingressusque in curru regis confedit*. Tali scilicet viro, qui vera prædicat, falsa denodat, tales debentur honores, plausus, acclamationes.

PERIOCHA V.

Ego sum lux.

Christianus qui calorē sine luce habet, idē nūq̃ habet.

*E*go sum lux mundi, inquit Christus, vt doceret quomodo se imitari debeant, qui se discipulos illius

illius esse gloriantur, ut non satis patent caleficere, quæ est vna Solis operatio, sed illuminare quoque, quod præterea Sol facit, velint. Hoc est quod dico. Qui Christi discipuli videri volunt, debent non modo ipsi proficere, & rem suam agere, sed curare quoque, ut & alij meliores euadant, hoc enim est non solum fructum facere, quem Deus expectat, sed etiam ad eum modum facere, quo ille desiderat. Nam qui suæ tantum probitatis est studiosus, incurius alienæ, ille qui calet, nec lucet, tamen plurimum desudet, nihil agit. Significauit hoc D. Ioannes Chrysost. hom. 79. ad Pop. cum dixit: *Sine ieiunio maneat, sine dormitis huius, sine famillam comedas, sine luceas continue, & nulli prois alteri, nihil magnum efficiat.*

Guerricus Abbas de Verbo æterno intra viscera Mariæ etiam tum conclusio dicebat serm. 3. de Annuntiatione: *In utero sic est, quasi non sit, sic omnipotens virtus eius vacat, quasi nihil possit.* Quid causæ, quod est quasi non sit? Respondet: *Verbum æternum sub silentio se premit;* non prædicat, non vociferatur, non clamat, ut peccatores sua vitia deserant, ut iusti virtutum suarum profectui studeant, & quanquam in utero virgineo virtutibus omnibus affatim abundet, ibi tamen *est quasi non sit*, inquit Abbas Igniacensis, ut indicaret, quod velut nihil agit, & vacat, quisquis alij non commodat, nec eorum profectum curat. Nec enim sibi soli quicquam, sed alijs præterea simul ardere debet.

Reguli cuiusdam filius Capharnai, ut scribit S. Ioannes, grauiter ex morbo decumbebat. Rogabat autem Christum regulus, ut veniret, & sanaret filium, qui animam agens mori incipiebat. Dicebat Christus: *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.* Ioann. 4. 48. Urgebat tamen mæstus pater filij sanationem, & clamabat: *Domine, descende priusquam moriatur filius meus.* Exorari se passus Dominus, aiebat: *Vade filius tuus viuit.* Repetiit ergo domum suam hilarius regulus, cumq; illi occurrerent famuli, & filij bonam valetudinem nuntiarent, *interrogabat horam ab eis, in qua melius haberat.* Si hic parens domum rediit nihil dubius de Christi promissione, certusq; viuere filium, quod ille dixerat, cur querit, quo tempore illum ægritudo reliquerit?

Respondet Glossa Interlinearis: *Non diffidit de misericordia Domini, sed desiderat, ut virtus diuina seruorum confessione plurimum innotescat.* Cogitatio, ac de industria horam depulsa infirmitatis inquirir, ut quemadmodum ipse sciebat eam horam abscessisse

Tom. I.

morbum, quæ Christus filium pronuntiaret sanum, ita cum id familia tota intelligeret, ea in omnes euulgaret, testatumq; vniuersis, qui hanc rem audirent, fieret, eo temporis articulo conualuisse filium, quo illum Christus dixerat esse vitum: *Desiderat, ut virtus diuina seruorum confessione plurimum innotescat;* nam qui zelosi ac deuoti Christiani nomine gaudent, non debet suam sibi probitatem putare satis, nec hoc solum curare, ut fiat ipse saluus, sed contendere etiam, & conniti, ut ceteri omnes fiant probi & beati.

Querit Abulenſis, cur David tam frequens coniugium inijt, ille rex tam sanctus & pius? Nam qui tales sunt, ij matrimonij, quanquam concessas voluptates magis dedignantur, quam appetant, & conſectentur.

Respondet verò, crebriores duxisse vxores non cupiditate corporearum oblectationum, quas habet matrimonium, sed vt ostenderet, quam cuperet propagari, & augescere veram religionem, itaque vxores pluculas accepisse *ex desiderio proli ad cultum diuinum, & multiplicandum populum Dei.* Sic ille in 2. Reg. 5. Hoc debet esse votum seruorum Dei sempiternum, ut cum ipsi Numen deuotè religiosèque colunt, tum hoc, ut ab alijs quoque fiat, sedulo curent.

Quam pulchrè hoc indicauit, qui dixit: *Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis & que ad domum Dei;* Psal. 41. 5. Caietanus ista ex Hebræo sic reddit: *Horum recordabor, & effundam in me animam meam, quoniam transibo in numero, incedam cum eis & que ad domum Dei in voce cantus & confessionis multitudo festiuans,* hoc est, lætitiæ voluptas, quæ cor meum perfunditur, gaudium, quod animam meam occupat, facit, ut solus domum Dei adire non debeam, exemplo autem meo, monitisq; & exhortationibus plurimos magno numero conducere velim, ut holocausta, & omnem humillimæ venerationis cultum illi mecum pendant.

S. Paulus cum Hierosolymis victus, & morti perſententiam additus eſſet, ad Romanum Cæsarem prouocauit, quando Festus infestus iudex hæc audiens, dixit: *Cæsarem appellasti, ad Cæsarem ibis;* Act. 25. 12.

Querit S. Ioannes Chrysostomus hom. 7. de laudibus Pauli, an ex timore, & vitæ prolixioris desiderio oriunda hæc Pauli appellatio fuerit, nam occasionem habuisse moriendi, & prouocare à sententia, videtur talis desiderij fuisse inditium, quod ta-

Aaa

men

men Pauli magnos animos non satis deesse videtur, cui mors magnis sæpe in votis fuit.

Respondet sacer Doctor in fauorem Pauli, dicens: *Ista faciebat, & prædicationis insisteret, cumq; multis hinc credentibus, atq; omnibus coronatus, iret ad Christum, meruebat profectò ne pauper hinc atque inops multorum salutis abscederet.* A mortis sententia longioris vitæ desiderio appellabat, vt dum plures dies viueret, plurimos, quin omnes Christo adduceret. Pauculi illi videbantur, quotquot eatenus Deo lucrificerat, totum mundum post se abripere, & cœlo inferre optabat, *Et omnibus coronatus iret ad Christum*, nullum volébat Paulus hic relinquere, sed omnes, nullo excepto, secum cœlo inuhere. Quod ergo vitæ largioris, idem lucri animarum desiderium erat. In hac vna negotiatione omnem suam operam, totamq; mentem locare Dei serui debent, vt alios illuceant, & ad profectum accendant.

De Helcana marito Annæ matris Samuelis fert primi Regum caput primum, quòd *ascendebat de ciuitate sua statutis diebus adorandum.* Erat vir timens Dei, qui nullam legis partem prætermittebat, quin accuratissimè ad eius tenorem viueret, illud verò tenacissimè obseruabat, vt templum videret, quibus diebus, & quoties id fieri Deus iusserat. Abulensis ex sententia Hebræorum dicit hoc memorabile, quòd Helcana, cum templum peteret, *semper ascendebat eadem viâ, sed nunc viâ viâ, & alio tempore aliâ, Et annuntiaret omnibus Israëlitis, quod irent ad adorandum Dominum.* Hoc omnes serui Dei facere debent, vt salutem aliorum, quam vno itinere curare non possunt, varijs vijs & modis moderari studeant, & mille ad hanc rem artibus vtantur.

Propheta regius magno quondam exultabat gaudio pro iucundissimis nouis, quæ acceperat, de quò sic ipse Psalmi. 121. *Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* Quid verò illud tibi, Rex sancte, nuntiatur: ob quod tam vehementer lætaris, immortaliterq; gaudes? *In domum Domini ibimus*, hæc mihi nuntia tulerunt, ob quod in sinu gaudeo, quòd non ego solus, sed mecum alij multi, *ibimus in domum Domini.* Hæc lætè ferebat dulcis & sacer cantor: nam quando iustus quisquam solus degustat suauitatem beneficiorum Dei, non tantum voluptatis ex eis capit, quantum cum eadem in multos simul redundat, quod sciunt etiam Deo hoc gratum accidere, cum quis non sibi solum est bonus, sed curat vt & alios habeat sui similes.

Aristoteles dicebat in Oeconomicis: *Optimus est, qui non solum virtutis virtute ad se, sed & ad alios.* Ex cuius Philosophi sententiâ videtur non planè, sed medioculè tantum bonus dici posse, qui non hoc agit, vt sint etiam alij boni, nec lucet alijs, sed sibi soli ardet.

Omninò debet Christianus propriâ suâ non contentus esse bonitate, sed multum studij atq; operæ ponere, vt omnes sint boni ac probi. Id suadet S. Propheta, dicens: *Afferre Domino filij Dei, afferre Domino filios arietum;* Psalm. 28. Quid est quod ait, *Afferre Domino filij Dei?* Respondet S. Petr. Chrysologus serm. 1. *Afferre Domino filij, afferre Domino filios arietum, afferre quos agnos præstet innocentia, non pecoris hebetudo, adducite volentes, attrahite nolentes, seruum catechumenum si habet Dominus adducat, filium pater afferat, & conjugem deducat, amicum amicum attrahat, peregrinum cuius, possessor hospitem.* Nihil enim agere videtur, qui solus domum Dei adit, nec alios secum adducit. Sic & nihil habere videtur, qui calorem habet, quo ipse ad amorem Dei inflammetur, non habens lucem, quam alijs præferat, vt eadem cum illo viâ pergat, neoenim sibi quisque solum debet esse bonus, sed & magnoperè contendere, vt omnes sint optimi.

PERIOCHA VI.

Ego sum lux.

Quanquam Dominus sit immensa lux, quæ omnia obfuscet, & obseuret, tam vrbanè tamen lucet, & radios suos sic moderatur, vt coram illo etiam alij lucere, & videri possint.

I Vx immensa, sol infinitus est Christus. Lux est; & quæ lucet reliquis magnitudine splendoris sui sic obsecrare, & opprimere valeat, vt esse conspicuæ nequeat, neq; scintillare possint. Tam vrbanè nihilominus lucet, vt lucere solus, quanquā possit, non velit, sed amet, optetq; vt omnes luceant, & appareant. Itaq; Discipulis aiebat: *Vos estis lux mundi,* & quanquā ego sum lux orbis terrarum, non propterea vos non eritis, quin in eodè vos quoq; & lucebitis, & conspicui eritis. Quo docuit, quis nobis agendi modus obseruandus, & quomodo pro illius imitatione non soli vel splendere debeamus, sed optare & curare, vt alij quoq; colluceant, prodeant, appareant.

Quando Christus illud prodigiosum panum & piscium,

scium multiplicatorum miraculum fecit, *accepit panes, & distribuit discipulis suis.* Ita S. Ioannes 6. 11. Textus Græcus, S. Cyrillus, Euthymius, & alij ea sic legunt: *Cum gratias egisset, distribuit Discipulis Discipuli vero discumbentibus.* Vbi quod Discipulis dedisse fertur, non aduersatur textui nostro vulgato quod enim eius iussu Discipuli distribuerunt, tantundem est, ac si ipse dispensasset, vt annotauit Cardinalis Totetus. Sed hic obseruare debemus, quod Christus non voluit totum sibi miraculi splendorem vsurpare solus, sed in manus Apostolorum redundare partem, in quibus, vt ait S. Chrysostomus, panis etiam auctus fuit, vt ij quoq; suum haberent ex eodem miraculo splendorem. Proprium hoc Dei est, velle vt coram se & alij luceant, conspicui sint, proficiant, augeantur.

Accipite in hanc rem aliquid dignum omni consideratione, cuius nobis materiam præbuit quædam leucissimi Patris S. Gregorij meditatio, qui obseruauit, quod magnus vates Dauid, cum splendidissimos illos coelorum orbes, Lunamq; & stellas, digna Dei manibus opera, præcassisset, solis mentionem nullam fecit: *Vid. be. celos tuos, opera digitorum tuorum, Lunam & stellas, quæ in fundisti,* aiebat Psal. 8. 4. de quibus S. Gregorius hom. 13. in Ezech. 1. 2 sic habet: *Discurus Lunam & stellas, cur non etiam solem pariter enumerauit?* Quam ob causam principem planetam, coelorum ornamentum præcipuum non commemorat? Videre quid Sol Lunæ & stellis, quid eisdem stellis Luna faciat, & intelligetis, quare & prætermiserit Solem, & probare, commendatq; Lunam, Nocte serenâ splendet Luna, splendet cum illa stellæ: Prodit Sol, atq; ita omnia obscurat, vt coram illo neq; Luna, prominet, neque stellæ appareant. S. Petrus Damianus serm. de Assumpt. Virg. id his tam elegantibus verbis expresse: *Multo aliquid altius habet claritas Solis, quam Luna, quia est illa minores stellas obscurat, non tamen penitus occultat, hic vero lucidius incandescens ita sibi siderum & Luna rapit positionem, vt sint quasi non sint, & videri non possint.* Ea causa est, quare Dauid cum cætera sidera laudat, Solem ne quidem commemorat, quia ille laudem meretur, is Deo acceptus est, qui Lunæ æmulus, aliorum non occulit splendorem, secus ac Sol, qui solus vult lucere, solus videri, sic vt Luna & stellæ coram illo non sint conspicuæ, qui ita sibi siderum & Luna rapit positionem, vt sint quasi non sint, & videri non possint.

Et merito dicamus, quod ille absq; dubio pluri-

mum habet de Spiritu Dei, qui vt plurimum luceat, cedit tamen vt omnes colluceant. Euiusmodi hoc ex eo, quod Moyses de illo Spiritu dicit, cum cætera, quæ Deus sub initium mundi egit, narrat, inquit: *Spiritus Dei ferebatur super aquas.* Gen. 1. 2. Cur vero aquæ præ alijs rebus habebant Spiritum Dei? Videte quid de aquis infra dicat, videlicet, ita totam occupasse faciem terræ, vt illa nec videretur, nec appareret, quod cum Deus animaduertit, dixit: *Congregentur aquæ, quæ sub celo sunt, & appareat arida, & factum est ita;* Recipient se in alueum suum aquæ, non velint solæ occupare omnia, dent hoc terræ, vt & illa sit conspicua. Vix hoc præceperat Deus, quando in arctiorem decurrerunt locum, cesseruntq; terræ, vt ipsa quoq; appareret. Iuxta hæc magno mysterio dicitur: *Spiritus Domini ferebatur super aquas;* vt indicaretur, illum sine dubio multum habere de Spiritu Dei, qui cedit locum alijs, vt fiat etiam conspicui, & illustres, neq; opat solus splendescere, aut luceat.

Honorius III. Pontifex Maximus in c. Sanè cum olim 9. Sacerdos de celebrat. Missarum, cum modum præciberet, quo deferri ad infirmos, eisq; ministrari sanctissimum altaris Sacramentum debebat, sic ait: *Hostiam in habitu decenti superposito mundo Selamine ferat, & referat manifestè ac honorificè ante pectus cum omni reuerentia & timore, semper lumine precedente, cum sit candor lucis æternæ.* In his ego rationem expendo, ob quam Pontifex iustum censet, vt ad sanctissimum Sacramentum deferendum & referendum abhibeantur faces, dicens, lumen merito illi præferri debere, cum sit splendor lucis æternæ; quæ Pontificis rationalis est, vt minus lucem requirere panis hic cælestis videatur, quorsum enim illi præferatur lumen, qui est origo & principium omnium luminum?

Sed o quam præclare constituit Vicarius Dei (vt qui ingenium eius benè exploratum habebat) vt Deo in Sacramento præuiat per viam, quæ deferretur, adhibeantur faces, cum ipse sit candor lucis æternæ; nam ob id ipsum, quod talis est, vult vt nos coram se luceant, sinq; conspicuæ lucet aliæ, quamquam obtuscare possent omnes, nec eis illi sit opus, tam vrbane enim lucet, vt iuxta illum omnes lucere, effique illustres, & apparere possint.

Abitum erant ad Pharaonem Regem Dei oratores Moyses & Aaron, ac petiuri ab eo libertatem populi, amplior tamen auctoritatem habiturus Moyses, cui operum cura demandata erat, cum frater tantum verba facturus esset: *Aaron frater tuus Le-*

nites scio quod eloquens sit, ipse egredietur in occursum tuum; Exod. 4. 14. dicebat Dominus de illo, & de Moyse illa: Ecce constitutus te Deum Pharaonis, & Aaron frater tuus erit Propheta tuus, qui ex te omnia dicet. Sed qua gratia Dominus Moysen Deum vocat tunc, cum coram illo illustris futurus frater eius, & in partem tot miraculorum ac prodigiorum admittendus erat? Eâ ut Moyses fratrem suum coram se splendensque lubens permitteret, propterea & Deum vocat, eo enim nomine illum constrangebatur ac deuinciebat, ut per illum frater lucere simul posset, quod hæc sit natua conditio Dei, ut non solus lucere, & illucere omnia uelit, sed alios quoque iuxta se collucere, & splendere, & esse conspicuos sinat.

Non procul hinc abibat S. Paulus Apostolus, quando scribens Corinthiis dicebat: *Emulor Vos Dei amulatione*; 2. Corinth. 11. 2. hoc est, si experiri libet, quam verè & sincere vos amem, idque amore casto, ac proprio Dei, hinc æstimare, quod despondi Vos Sui Viri Virginem castam exhibere Christo, qui omnem mutuum facillè promeretur, amorem. Hinc euident fiebat, quod Dei amor erat, qui Pauli erga illos. Textus græcus apud Chrysostomum habet: *Zelotypus sum erga Vos Zelo Dei*, atque ob id volo animas vestras Christo desponsas, quem amo, & à vobis amari volo. Et est hoc esse Zelotypum! Qui ex nobis Zelo laborat, is ab alio diligere non vult quam ipse amat personam, sed omnem sibi solus arrogat amorem. Quando ergo Paulus Zelotypus erat erga Corinthios, quomodo illos vult in amore Dei socios, & riuales? Vos videtis quod ait Apostolus, Zelum Dei esse, quo erga Corinthios ardebat; *Zelotypus sum erga Vos Zelo Dei*? Idcirco contra ac mundi profanus Zelator solet, volebat ab omnibus amari Deum, quem ille amabat, qui enim Dei spiritum habent, ij non soli vel amare, vel lucere, sed omnes & amare & lucere volunt. Curemus ergo ut omnes splendean, quod demereamur Dominum, qui est lux, quæ alienas coram se tolerat lucēs, ut suam nobis lucem affundat, quâ videamus quantum illum amare debeamus, ut plurimum amantes promereamur lauream

æternæ gloriæ. *Ad quam,*

Ecce.

✠(*)✠

Dominicâ V. in Quadrag.

Quis ex vobis arguet me de peccato?

Ioan. 8.

SALVATIO.

Regius Propheta, cum apud se reputaret effusam dissolutionem, proiectam insolentiam, & sacrilegam temeritatem quorundam, qui laxis maledicarum linguarum suarum habenis in varios ac graues cæco impetu ferebantur errores, obstupescens, & attonitus dicebat: *Posuerunt in calum os suum, & lingua eorum transiit in terra!* Psalm. 72. 9. tanquam dixisset: Itane sunt homines tam sultæ præcipientes, ut splendidissimū cælum ore improbo mordaci inuadant, & Terram matrem hospitemque omnium communem diris sanguinolentarum linguarum spiculis configant? Horum maliciam Paraphrastes Chaldaicus apud Genebrardum, quam illa fuerit, declarat, dicens: *Posuerunt in sanctos cælorum os suum, & lingua eorum est in sanctos terra;* hoc est, nulli pepercerunt, non cælo, non ijs, eorumque existimationi, quos cælus habet beatos, nec terræ, neque his, qui qualis fecunda tellus copiosos virorum fructus reddunt. Quanta illa temeritas! Quanta præcipitancia!

At si tanta illa insolentia fuit, quis furor fuit, eorum, qui posuerunt linguas suas blasphemias non in quemlibet iustum, aut sanctum, sed in ipsum Sanctum sanctorum, ut in iustum iustorum Christum nostrum sospitarem? Hoc nos multo magis attonitos reddere debet, & summo cum stupore dicamus: Cæci Pharisei, sacrilegi Scribæ posuerunt maledicum & infernale os suum in calum diuinitatis Christi, & lingua eorum transiit in terra humanitatis illius? Calumniabantur enim miracula eius, proscindebant vitam, admodorabant opera. Quid de his Propheta regius diceret? Quo animo talia videret? Quo verò etiam illud, quod eorum atrox malitia eo progressa fuit, ut manus fixis in Deum homines armare, & Creatorem suum lapidibus appetere, & obuiere creaturæ voluerint? *Tulerunt lapides, & iacerent in eum.* Quid non calum spiciator faceret? Verum Christus illorum calumnias coniurans aiebat *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Innocentia mea tanta est, ut de scelere qualicumque conu-

conuincere me nemo possit. De hoc peccati argu-
mento dicturus, Dei ac vestram beneuolentiam
imploro.

P E R I O C H A I.

Quis ex vobis arguet me?

*Cuius non sunt efficacia facta, eiusdem sunt absq;
viribus dicta, nam verborum anima sunt opera.*

Magnam habent emphasin verba, quæ Christus
suis furore & maleuolentiâ iam correptis &
corruptis hostibus loquebatur, dicens: *Quis ex vobis
arguet me de peccato?* velut dixisset: E vobis nul-
lus potest habere tantam dicendi efficaciam, vt me
alicuius malefacti conuincat, qui sum ipsa sanctitas,
& innocentia. Nescio quid illud habeant hominum
improborum verba, vt eis ferendi nulla vis insit,
neq; vel tanti ponderis sint, idq; quoddam conue-
niat eis cum vita & moribus.

Ibat impius Propheta Balaam, vt malè precare-
tur populo Israël, obuiamq; ei venit Angelus qui-
dam, viter illius impediret, eximens vagantem gladi-
um, quem cum asinus, quo vehebatur, cerneret,
deflexit à via, tessoremq; suum in eas angustias ad-
duxit, vt nec euadere, nec pertransire posset, quan-
tumuis vellet. Itaq; miserum miserè tundebar, cæ-
debarq; iumentum, quod miraculo loqui coepit,
ac dicere: *Quid fecisti tibi? Cur me cadis,* cui pro-
mouere gradum non licet? Numer. 22. 28. Adhuc
Propheta tanquam ludibrio habitus magis exande-
scens: *Vitam haberem gladium,* inquit, & te per-
cunterem; Terræ te pridem confixissem, si pugionis
copia esset quanta nocendi voluntas. Admiratur
Philo, quomodo hoc dicere potuerit, nam qui iter
facit, maximè cum ad nocendum pergit, vt hic
Propheta pergebat, ei nunquam arma, quibus vel
se defendat, vel offendat alios, desunt. Respondet
autem iure merito sic locutum in sensu allegorico;
si gladium haberem, nunquam enim gladium habet,
quo feriat, qui fallus est Propheta: *Balaam ille, id
est, vanus populus inducitur inermis, imperitus belli,
quo anima sibi parat scientiam,* inquit illè I. de Cher-
rub: Nunquam enim peccator vulnerat verbis, ne-
que penetrat dictis, quia cum vita eius despiciatur,
etiam prædicatio contemnitur.

Considerationem merentur cæremoniarum, quibus
Deus erga illum vti iubebat, quem summus Sacer-
dos leprosum pronuntiasset: *Habebit Vestimenta
diffusa, caput nudum, os veste contectum;* inquit bat

Leuitic. 13. 45. Multiplex his subest documentum.
Sed prætermisiss alijs hoc inquiramus, quid bonæ
institutionis, siue admonitionis contineat, quod os
veste contectum gerere debuit, qui leprâ sociatus,
Hesichius ait, huius leprosi typo expressum pecca-
torem, qui meritis velare os iubeatur, quem enim
lepra deformat, attaminatumq; flagitia habent, is
linguæ suæ frenum injicere iure debet, neq; vitia
redarguere aliena, notatus proprijs, itaq; decet etiam
vt os obstruat, vt cuius verba nullam vim, ener-
giamq; sint habitura. Habebit os veste contectum.
*A Doctorali dignitate hunc, qui talis est, prohibet,
quomodo enim culpa casum coerceat, qui est ipse cul-
pabilis?* ait ille.

Obuium habuit Eliam rex Achab, qui irâ vehe-
menter inflammatus aiebat: *Tunc es ille, qui con-
turbas Israël?* 3. Reg. 18. 17. Tunc ille tumultuum,
ac seditionum in regno meo incensor? Quem ego,
nisi respuerit, pessimis modis cruciabilissimè mul-
tabo, & mactabo porrò, vt malo illius sapere, &
quietius agere discant alij. Et prudens Propheta in-
consulto regi: *Non ego turbasti Israël, sed tu, & do-
mus patris tui.* Tu maximorum scelerum pessimo
de te exempla præbis: tu omnis turbæ, & publico-
rum populi motuum sator, idemq; sator, & fotor,
ego quod mei muneris, id solum diligenter exequor.

Considerat hic D. Ioannes Chrysostomus auda-
ciam Eliæ, ac quærit, quomodo tam sidenter verbis
tam acerbis inuectus in regem fuit, qui illi tam faci-
lem inferre necem poterat? Respondet in hæc tam
aurea ab aureo ore decidua verba: *Elias non specta-
bat diadema, nec exteriorem apparentiam, sed ani-
mam sordibus indutam, squalentem, sordidam, &
omni reo miseriis affectam respiciebat, & ipsam in-
uitus captum esse, & vitiorum seruum, ipsius prin-
cipatum contempsit, etenim tanquam in stans, & non
in vertitate sibi regem cernere videbatur.* Hæc ille
hom. 8. ad Pop. Decidiculus, & velut quidam de
comœdia personatus rex Achab videbatur Eliæ, il-
lius non coronam, non purpuram, non splendorem
alium exteriorem, sed corruptæ vitæ obicuros, sor-
didiq; mores consideranti, cuius vt nullas virtutes
videbat, sic & verba naucificiebat. Elumbis enim
est oratio, cuius eneruis operatio, neq; vnquam ef-
ficaciter dicit, qui non ante valide operatur.

Vt è contrariò qui probus ac pius, is tacens præ-
dicat, & actibus suis errata corrigit, ac damnat alio-
rum, de quo Tertull. I. de Pallio cap. 6. *Ei se loqui-
um quiescat, ipse habitus sonat, de occurso meo errata
suffundit.* Cum vir aliquis sanctus submisso capite,

defecto vultu, subpallidus & macilentus, rude sagum indutus, totusq; ex molestia compositus plateas obibat, ipso corporis habitu concionatur, & pudefacit quotquot vitæ solutioris peccatores habet obuios. Nullus tam potens sermo, quàm vitæ sancta, nullus efficacior ad persuadendum orator, quàm morum integritas, qui deuotionem, quàm intus habet, etiã extra præfert, mutus monet, tacens arguit, & corrigit.

Notauit Philo in Cherubim, illo, qui fores paradysi excubitor obseruabat, vt aditu prohiberet audaculos, gladium gestasse manu igneum: *Collocauit enim Deus ante paradisum soluptatus Cherubim, & flammæum gladium, atq; versatilem ad custodiendam suam ligni vitæ.* Cherubim, quod plenus scientiã dicitur, repræsentat eos, qui corrigunt vitia, & vitæ aliorum emendandæ ex officio insunt. Verùm dicit Philo, nonne sat erat Angelo gladius, quorsum etiam flammæus fuit, cum solo simplici gladio, quali quali illo, facile prohibere ab ingressu potuerit? Respondet, eum, qui alios à peccando vult remorari & abstinere, nunquàm satis obstruere aditum, qui ad malè agendum ducit, nisi gladium flammæum adhibeat, & opponat. *Ingens gladius requiritur*, inquit ille lib. de Cherubim, *Snà cum actionibus sermo feruens, & igneus.* Parum refert, quod gladium habeat, qui obiurgat, nam si non est igneus mucro, si non amore Dei flagrat ille, qui corrigit, non magnum fructum faciet, nihil efficient verba, non verebuntur dicentem, nec quicquam deferent concionanti, nam vt timori sit, sanctitate morum optimum præluere exemplum, & sermo illius plenas igne charitatis esse debet: *Ingens gladius requiritur, Snà cum actionibus sermo feruens, & igneus.*

Christo, cum factus in agonia adgeniculatus in horto precaretur, apparuit Angelus de celo confortans eum; Luca 22. 43. Rupertus querit, cur ad confortandum Christum de celo submissus Angelus fuerit, quando id officij committere homini cuiusiam Pater æternus potuit? Respondet in cap. 4. Apocalyp. *Apparuit ei Angelus confortans eum quasi maior minorem, id est, impassibilis patientem, non mortalis morientem.* Angelus ergò non homo Christum confortet, homo enim quilibet eisdem miserij obnoxius erat, quas tunc Christus patiebat, qui verò alteri vel consulturus, vel auxilium, solatiumque est allaturus, vt efficaciter id exequatur, debet procul esse ab ijs, ad quorum tolerantiam vult alios suis monitis durare.

PERIOCHA II.

De peccato.

Peccata quanquam tenebræ sint, multum tamen lucis habentur, quæ non facile clausa, secretaq; seruari possint.

VT suam sanctitatem, innocentiamq; Christus magis confirmaret, inquit, num quis se de peccato arguere possit: *Quis arguet me de peccato?* Quo significabatur, tantam esse illius sanctitatem, tam manifestam, ac peruulgatam integritatem, vt nemo auderet illum conuincere peccati cuiuspiam, hæc enim est eius verbi, arguet, apud Græcos emphasis. Quanquàm verò nullus illum arguisset, peccati tamen est ea conditio, vt ipsum se prodidisset, & promulgasset, si quod ab illo vel in abditissimo angulo perpetratum fuisset. Nescio quid illud habet peccatum, vt sit clausuræ impariens, nec obstrui patiatur, quin voces edat: *Habent & peccata voces suas*, dicebat S. Greg. Et si hypocritæ, qui magno studio peccata sua abscondunt, prorsum ea occultare non possunt, quis ea omnino tegere queat?

Vulgo hominum prædicebat Christus, monebatque quantum sibi cauere deberent, ne in fraudem per falsas Scribarum ac Phariseorum doctrinas abducerentur, sic inquiens: *Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis;* Luc. 12. 1. Quid commune hypocriti cum fermento? Hugo Cardinalis ait, hoc esse proprium fermenti, quod *vas rumpit.* Quod ergò Christus hypocritis fermentum vocat, indicare voluit occultari illam, clausamq; seruari non posse, quantumuis enim quis peccatum suum dissimulare, ac tegere velit, detegitur tamen, & manifestabitur, fermento namq; affine est, quod *vas rumpit.*

Prædicabat & prædicebat Christus aliàs stragem, & excidium, quod hominibus sub expirantis mundi dies immineret, miseratq; eorum dixit: *Va autem pregnantibus, & nutriendis in illis diebus;* Matth. 24. 19. Quid voluit Christus, quod pregnantibus mulieribus tam grauiter minatus fuit? Eusebius Emyssenus ait, prægnantes hoc loco esse hypocritas, qui pessimam vitam suam quibusdam fictæ probitatis larnis occultant: *Pregnantes sunt illa anima, quæ per hypocrisis peccata sua abscondere solunt*, inquit ille Dom. 27. post Pent. Sed hoc magnum mysterium habet, quod hypocritas prægnantes

res vocat. Est grandida quidam mulier, vult dissimulare veri onus. Sed quam inanis est omnis diligentia, quam vana curæ! Quantumcunq; enim studij ac laboris hac in re ponat, efficere tamen non potest, vt pondus, quo pręgrauatur, prorsus occultet, quod tandem magnis seipsum vocibus prodit. Tales sunt hypocritarum animę peccatis grandida, inquit Eusebius, quę vt maximè occultare velint, erumpunt, & in publicum euadunt, & magnas voces inde ex pectoris secreto edunt.

Non inuenit S. Ioannes Chrysostomus aliud, quò magis exaggerare naturę humanę fragilitatem posset, quàm id, quod vidit homines ante ad mortem damnatos, quàm natos. Soler quis testamentum conscribere, & supremam voluntatem literis consignare, atq; id ferè in hunc modum. Facultates meas lego filio meo primogenito, voloq; vt ab eo in liberos illius, quos deũ habebit, transeant, qui si mortui fuerint, secundogeniti liberos esse hæredes iubeo. Multa hodię; talia sunt testamenta: *Si Verò natus puer mortuus fuerit, ecce nondum fructus, & decretum cucurrit!* hom. de Mort. Ingens miseria, vt homo prius accipiat sententiam mortis, quàm vsuram vitę.

Ad eundem modum dissero de peccato. Vt intelligas, quàm difficile id occultari possit, sat fuerit scire, quod prius emittitur foras, quàm committitur intus, & ante euulgatur, quàm perpetratur. Nescio quomodo res ista: amplius exaggerari possit. Dicit Moyses: *Adam cognouit uxorem suam Eua, quę concepit, & peperit Cain.* Gen. 4. 1. Alij transferunt: *Quę concepit, & peperit Cain illum.* Quam verionem secutus Philo l. de Cherub, plurimùm miratur modum loquendi Moysis: *Peperit Cain illum!* Moysenq; sic appellat: *Quemnam, & scriptor, de quo antea, nihil vel paruum, vel magnū significasti!* Quis est ille, de quo eatenus ignoto sic loquitur Moyses, velut diu vitam egisset, & exitum illius vidissemus? *Cain illum* ait, tanquàm diceret, illum omnibus notum, & qui in ore omnium versatur. Quis ille mos loquendi? Respondit Philo, magno mysterio sic locutum Moysen, vt peccati naturam intelligeremus. Vt enim humana ex eo cognoscitur fragilitas, quod homo ante ad mortem damnatur, quàm cępit viuere: Sic peccatum tam vehementer cupit se manifestare, vt sit notum prius quàm perpetratum, & ante sit in luce, quàm in vsu fuerit.

Non possum, quia huc adducam illam tam perulgatam fabulam, cuius meminit Natalis Comes,

& alij plures. Finxerunt Vetères Iouem caprū fuisse amore speciosissimę puellę Ionis, restisse id Iunonem Iouis uxorem, quę Zelo in rabiem accensa perimere Ionem voluerit. Intellexit hoc Iupiter, atq; vt Ionem ab adornata iam nece eriperet, *transformauit eam in Vaccam*, vt ne æmula Iuno agnosceret. Hic iam vide quanta fuerit antiquorum ingenij sublimitas, & quàm verum sit, quod diximus, peccatum occultari ægerimè posse. Quid voluit Iupiter, cū puellam in vaccam vertit. Nonnè vt sic transformata lateret virgo, quam deperibat? Hoc voluit. Sed ecce quomodo sua illum diligentia lusit, & detexit peccatum cautio, quę ipsum contingere volebat, & per eisdem gradus in cognitionem suę luxurie & improbitatis alios adduxit, per quos ille ad occultandam eam perrexit. Ipsa namq; in vaccam trasformata puella vbicunq; vestigia sua imprimebat, se ipsam prodebat, ac manifestabat: Etenim vt vacca pedem habet rotundum ac fissum, sic quoties arenam aut suburrā calcabat fissurę quidē I, rotunditate autē O, itaq; quouis passu, ac quoties pedes in terram figebat, nomen suum IO exprimebat, ac velut describebat, vt per eandem viam, quę charam amulam suam ignotam Iupiter voluit, cognita fuerit, quę nunquā pedes in terram submittebat, quā simul IO, IO. vel vt conelamaret, & magnis vocibus diceret, ego ego IO, ego illa Ioni dilecta, ego illius delitium, ego rivalis Iunonis.

P E R I O C H A III.

De peccato.

Vnum peccatum fugiendum vt omnia, omnia vitanda vt vnum.

Expendamus hic, quod Christus non interrogauit, quis illum multorum scelerum infimulaturus esset, sed, *Quis arguet me de peccato etiam vno aliquo?* Vt significaret quanta sit vniciuslibet peccati malitia, quantumcunq; veneni secum ferat, nam vnicum solum totum euertere harmoniam omnium virtutum potest. Propterea Ecclesiastes cap. 9. v. 18. aiebat: *Qui in vno peccauerit, multa bona perdet*, immò omnia.

Idcirco peccatum quidam simile esse volunt negationis, quę vt Logicorum axioma habet, est *marginantis natura, quę quicquid post se inuenit, destruit*. Sit quisquam prudens, sapiens, sanctus, solitarius, & plurimis alijs virtutibus excultus, vt omnia hæc illi ornamenta detrahat, quid fisco opus?

A capite

A capite omnium encomiorum, quæ in illum congesti sunt, vnum non statue, ita illa elogia prorsum aboleuisti, vt ille, quem antea à tam multis commendasti, iam non prudens sit, non sapiens, non sanctus, non solitarius, quia negatio (quæ est illius insignis malitia) omnia corrumpit, ac destruit, quæcunque possit se inuenit.

Quis non æstimat magnitudinem sanctitatis Noe, cuius merito in illa felici Arca ab interitu, quem Vniuersitati catechismus vniuersalis attulit, seruatus, secundus quidam hominum Saluator factus fuit, quem fluctus, quâtuvis exsurgerent, obruere, & cum cæteris inuoluere non potuerunt? Postquam ab illo tantæ inundationis periculo euasit, plantauit vineam, bibensque vinum inebriatus est, inquit sacer textus Genesios 9. v. 20. 21. de quo perlepidè S. Ambrosius lib. de poster. Apolog. Dauid cap. 2. qui non inebriatus est diluuiio, inebriatus est vino, quem immanes diluuij vndæ sorbere nequiverunt, hunc vnus vini haustus deiecit, ita vt ille solus sat esset in sciendæ, conficiendæq; sanctitati, quâ omnes, easq; tam magnas sub diluuiio ærumnas, ac molestias superârat. At si vna quædam oscitantia damnum inferre fortitudinis sancti Patriarchæ potuit, quid faciet peccatum ex malitia, ac de industria perpetratum?

Eapropter perleganter dictum à Cicerone in Paradiso, vitam Iusti debere esse instar carminis, cui si vel syllaba desit, aut exeret, exsibilans. Nihil accedere superfluum versui, nihil decedere necessarium debet, tantam requirit res ista integritatem, & æquitatem. Talis debet esse vita Iusti. Sit quispian amans aliorum, sit patiens, sit frugi, sit diues virtutum, vno peccato euertere omnem illum apparatus potest.

Quadrat huic proposito illud cuiusdam sancti emblema, quo ille pro consiliorum suorum, & rerum, quas animo designârat, insignibus utebatur, eratq; brachium præferens gladium, quo detruncabat septem capita Hydræ Herculeæ, cum hac adscriptione, *Aut omnia, aut nullum.* Commodum est causæ præsentis emblema. Serpens enim, vt ferunt, qui cum Hercules depugnauit, septicaps erat, quem vt expugnaret, necessum erat omnia vno ictu simul demerere capita, nam cum vnum solum amputabatur, ex illo alia septem renascebantur. Itaque fortissimus Hercules septem capita eius simul defecuit, & sic de Hydra triumphauit. Hoc propositum habere debet homo Christianus, & curare, *Et aut omnia flagitiorum monstra obruncet, aut nullum ex-*

pugnasse putet, nisi enim omnia Hydræ capita demetas, nisi omnia peccatâ capitalia subigas, nunquam exhibis victor, nam si vnum solum reliquum facias, id te superare ac deicere poterit. In quem rem dixit S. Dorotheus doctrinâ 11. *Si vnicam tantum passionem animam habituata habuerit, ex ea subiecta tam hosti horâ etiam minimâ in captiuitatem ducetur.*

Concludamus hunc discursum pulcherrimo Senecæ dicto. Alexander Magnus Calisthenem, quod illius vitia reprehenderat, turpiter obruncavit. Fuit Calisthenes Philosophorum sui sæculi facile sapientissimus, ac modestissimus. Illud ergo Alexandri cum expenderet Seneca q. natural. lib. 6. cap. 23. dicebat: *Hoc est Alexandri crimen æternum, quod nulla virtus, nulla bellorum felicitas redimet, quod vnum omnibus, quæ in illo sunt illustria, obfusandis sufficit. Nam quoties quis dixerit, occidit Persarum multa milia, idque militum bene paucorum opera, opponitur: Et Calisthenem occidit, cuius internecionis vmbra totam triumphorum illius lucem & gloriam obscurat. Maius est huius flagitij pondus, quàm omnium virtutum. Quoties dictum erit, occidit Darium, penes quem tunc magnum regnum erat, opponitur: Et Calisthenem occidit. Ita occidio tanti illius triumphi mors erit. Quoties dictum erit, omnia Oceano tenuis Sicis, ipsum quoque tentauit nouis classibus, Et imperium ex angulo Thracia & sive ad orientis terminos prorulit, sic vt nullum esset regnum, quod non inuaderet, & occuparet, non aliqua natio, quam non subigeret, dicitur Calisthenem occidit, & quid illa omnia, quando vna Calisthenis obruncatio perpetuâ Alexandrum fœdat notâ, vel si illis multo plura, & memorabilia præstitisset? Omnia licet antiqua ducum, regumq; exempla transferat, ac superârit, longissimoque post se interuallo reliquerit, nihil tam magnum erit, quàm scelus Calisthenis. Hinc videamus, quanta sit vnus peccati malitia, quàm violentum illius venenum, cum Seneca putârit, vnicum solum sat fuisse oblitterandis omnibus Alexandri triumphis, quos magnitudine animi, brachij robore, & industriâ ingenij sibi parauit: Nihil tam magnum erit, quàm scelus Calisthenis.*

PERIOCHA IV.

De peccato.

Vt rectè aliquem noueris, vide illius de alijs arbitriū, nam ex se quisq; alios fingit, censet, æstimat.
E vobis

EVobis nullus me arguet de peccato, inquit Christus, hoc est, nemo convincet peccati, ut supra exposuimus cum Maldonato, nam quod ad præceps hac in re iudicium atinet, Scribæ ac Pharisei crebrò illum iudicârunt, pronuntiâruntq; peccatorem, & quoniam ipsi peccatores erant, esse omnes sui similes existimabant. Nimirum cuiq; proclive est ex se alios fingere. Sanctus omnes putat sanctos, flagitiosus omnes arbitratrur sceleratos.

De quo sic aiebat D. Ioannes Chrysost. hom. 1. de Davide & Saule: *Plerumque vulgus hominum ex suo animo de alijs iudicat, Velut qui sæpè inebriatur, haud facile credere possit, esse quempiam hominem sobriè frugaliterq; viventem. Qui sortis indulget, etiam pudicè viuentes habet pro incontinentibus. Velut econtra, qui à vitio liber est, is quoque ad suspicandum vitium segnior esse consuevit.* Ita S. Gregorius Nazianz. Epist. 21. Qualis enim quisque est, tales arbitratrur cæteros, sanctus sanctos, peccator peccatores.

Dives epulo, ut Christus Dominus noster apud Lucam narrat, in tormentis positus, cum inter vltimas illas Inferorum flammis subductis oculis mendicem, sed iam gloriâ diuitem Lazarum in sinu Abraham suauè conuiescentem videret, vnaq; illi sitis incredibile cruciaret, hæc Abrahamum rogauit: *Mitte Lazarum, Et intingat extremum digiti sui in aquam, Et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma;* Luc. 16. 24. In his illud notate, quod dives avarus vitrum omnium, quos sol vidit, liberalissimum vnâ, non ampliùs aquæ guttulam petit. Itanè vnâ tantum guttulam! Itanè tam parcus in quærenda ope, flagitando remedio! Sancti Augustinus serm. 227. Gregorius hom. 40. Cæsarius hom. de diuite avaro, & Theophylactus hic respondent: *Petit guttam, qui negauerat micam.* Cum ipse tam avarus semper, sordidusque fuerit, ut ne micam quidem panis etiam enixè obsecranti mendico dare voluerit, arbitrabatur Lazarum, & Abraham sui similes fore, itaq; per exiguum aliquid petijt, ratus illos non esse largos, cum ipse fuisset restrictus. Qualis enim quisque est, talis illius de alijs censura.

Ter adorsus Christum dæmon, num deiicere posset, tentauit. Ac primùm, ut num filius Dei esset, experiretur, lapides illi porrexit in panem vertendos. Tum regna mundi semel omnia detulit, ut S. Lucas refert humilis adorationis cultum ab eo in vicem expetens. Denique cum his illum frustra machinis arietasset, fortissimam, validissimamque,

ut ille quidem existimauit, admonuit, atq; in pinna-culum templi Christum subduxit, & ob oculos numerosæ multitudinis hominum incitauit, ut se è sublimi præcipitem ageret, certumq; esse iussit, quod illum Angeli obujs manibus excepturi essent, ut nihil quidem offensionis, plurimum autem magnæ gloriæ, & præclaram sanctitatis existimationem ex descensu referret.

Eusebius Emisenus quærit, cur de vana gloria postremo loco tentandum Christum, eamq; potentissimam & ad deiiciendum illum validissimam tentationem dæmon putarit? Respondet: *Notatur eos, quos tentat, ad excelsa ducere, & in altum eleuare, ut sicut ipse eleuatus cecidit, sic & alios exaltando rueret faciat.* Ut per superbiam ex alto delapsus dæmon fuit, ita ex alto posse deiici per superbiam Christum putauit. Qualis enim quisque est, tale & eius arbitrium, & quam de se, eandem habet de alijs quoque opinionem.

Paulus Act. 13. cum venisset Salaminam, perambulassetq; vniuersam insulam vsque Paphum, magum quendam Elymam, seu Bariesu reperit, quem cum veller conuertere, cœcauit, dicens: *Et ecce nunc manus Domini super te, & eris cæcus, & confestim cecidit in eum caligo;* v. 11. At si Paulus in agnitionem veri Dei adducere hominem volebat, non inuenit remedium huic rei magis opportunum, quàm ut ei visum adimeret? S. Ioannes Chrysost. illius facti rationem percommodam causæ, quam tractamus, hanc reddit: *Remedium, quod sibi Sifus redditus est, adhibuit & mago.* Ut Apostolus ex iactura visus facere lucrum salutis, ac rectè sapere cœpit, quando *apertis oculis nihil videbat;* Act. 9. v. 8 ita curandum simili pharmaco magum putauit, ex se namq; alios quisque æstimare.

Videns rex Saul, quod David trucidanti sui bonam occasionem habuit, sed voleas lubens prætermisit, eò quod illum religio, ne vincto Domini afferret manus, prohibuit, expendensque apud animum verba, quæ ab illo audierat, dixit: *Non quid Vox hac tua, fili mi David?* 1. Reg. 26. 17. Davidné ille es, quem ego loquentem audio! Non satis mihi persuadeo, te esse illum, qui me nunc tam blandè ac reuerenter compellâris, qui vindictam pronam, promptam, obuiamque dissimulâris: *Non quid hac Vox tua.*

Quare persuadere sibi rex Saul, quod David sibi pepercisset, non potuit, dubitauitq; num ille esset, qui locutus fuerat? An fortè condonare suas iniurias David Sauli non poterat? Condonauit. Pote-

rat itaque. Verùm Saul difficile credebatur id fieri potuisse, inquit S. Chrysost. hom. 1. de Dauide & Saule, nam ut ipse erat vindictæ appetens, durus, inhumanius, ferox; ita omnes sæuos, & crudeles, id est, sui similes existimabat. Habet hoc omnis improbus, ut cæteros esse improbos arbitretur, velut bonus de alijs quod de bonis sentit.

Postquam Cain occidit fratrem suum Abel, & scelere tam atroci se obstrinxit, quanquam illi Deus securitatem addidisset, parum tamen illius verbo fidebat, veritus ne sibi quisquam vitam eriperet, ut ille fratri ademerat. Cumque metum suum dissimulare non posset, inquebat: *Omni qui inuenerit me, occidet me*; Gen. 4. 14. In quibus ego hoc expendo, quod aiebat, *omni*, quo verbo etiam patrem suum, matremque complectebatur, tanquam & ab ijs sibi timendum putarit. Itane verò de parentibus sibi metui filius, vereturque ne vitæ orbe, qui donarent? Metuit. Nam ut ille perfidus ac facinorosus fuit, consanguinitatisque iura sceleratissime violauit: Ita posse à parentibus trucidari putauit. Malus malos, perfidus perfidos arbitratur cæteros, & qualis cuiusque vita, talis & censura. Ergò rectè arbitrari, & pernosse quemque ex suo de aliorum moribus iudicio possumus.

PERIOCHA V.

Arguet me?

In rebus dubijs humanum iudicium pro deteriori parte plerumque contra meliorem pronuntiat.

Comedebat Christus cum publicanis, & peccatoribus, & statim dicebant illum publicanum ac peccatorem. Semel locutus est cuidam Samaritanæ, & vocabant Samaritanum. Hinc æstimamus humani iudicij infirmitatem, siue, ut rectius dicam, malitiam, quod in rebus dubijs semper pro deteriori parte contra meliorem pronuntiat. Hoc est quod dico. Cum res quædam est anceps, ut eam in bonam, seu malam partem interpretari possimus, frequentius, faciliusque in sinistram detorqueamus. Id reprehensionem meretur, nam in dubijs tutius est securiorem partem sequi, atque id iudicare, quod ratio magis postulare videtur.

Cum exiret è templo Christus, ut hostium suorum, qui lapidare illum volebant, (ut habet hodiernum Euangelium) furorem mitigaret, vidit hominem ex aluo maternæ cæcum, de quo illum Discipuli interrogarunt: *Rabbi, quis peccauit, hic, aut*

parentes eius, ut cæcus nasceretur? Ioan. 9. 2. Theophylactus imprudentiæ nomine hanc interrogati-
onem notauit, dicens: *Apparet interrogatio frigidior, quomodo enim peccasset priusquam nasceretur?* Præcipitarunt sententiam Discipuli, arbitrati iuuenem pro merito scelerum suorum destitutum fuisse visu, non cogitantes, non potuisse commereri talem pœnam, qui ante cæcus fuit, quam natus, aut mali quidpiam agere potuit. Cogitare etiam poterant, hoc malo illum fortè oneratum ad maiorem Dei gloriam, quod Christus dixit, & ad maius ipsius iuuenis meritum. Qui factum ergò, quod cæcitate magis ob peccato inflicta, quam ad benè merendum datam existimant? Causa ea est, quam diximus, quod homines plerumque deteriora iudicant, & in sinistram partem res detorquent.

Ioseph, cum fratribus suis triticum dedisset, quod domum in usum necessitatum suarum abueherent, dedita opera iussit poni in sacco Benjamin fratris sui scyphum, quo ille ad bibendum utebatur. Fecit hoc Oeconomus. Dimisit ergò Ioseph fratres, & postquam ab vrbe nonnihil recesserant, præcepit eidem domus suæ curatori, ut persequeretur illos, & furti incusaret, ingrati tudinisque redargueret, qui in vicem munificentiae, quam experti fuerant, pateram surripuissent Principi, quæ illi carissima esset. Obtemperauit ille iterum, assecutusque homines requisit de ablato scypho. Illi nec scyphum, nec aliquid tale furatos ita intrepide affirmarunt, ut morti vltro subijcerent eum, apud quem scyphus fortè reperiretur. Accepit conditionem Oeconomus, scrutatusque saccos singulorum, inuenit scyphum in sacco Benjamin, Gen. 44. 12. quæ res magnum illis attulit moerorem. Erat Benjamin filius Rachelis, cæteros Lia pepererat. Hi ergò cum scyphum in sacco Benjamin viderunt, dixerunt: *Filius Rachel, quæ furata est idola, & ea negauit*. Refert S. Ephrem homil. de Ioseph, tanquam dixissent: *Quam se prodit & probat filium Rachelis Benjamin! nam ut illa idola clam surripuit, & inficias iuit, sic ille scyphum de medio remouit, & negauit*.

Vbi considerandum, quam facile præcipit iudicium humanum. Quam leuiter enim ac promptè hi pronuntiarunt contra Benjamin? Quam prociçde illum condemnarunt, dicentes: *Filius Rachel*; non poterat testa, quin odorem ollæ suæ referret. Ergone quia mater idola patris sui Laban compilauit, & negauit, idcirco filius eius furatus est scyphum, & inficiatus Oeconomus? Non potuit alius posuisse singularem consilio scyphum in sacco (ut posuit nemo)

nemo) sic vt id absque omni culpa, Benjamin accideret? Res certa est. Quomodo ergo iudicauerunt contra Benjamin, furtiq; illum damnauerunt? Fecerunt quod homines ferè solent, in partem deteriorum inclinantes.

Alexander ab Alexandro lib. 1. cap. 28. refert, magno Pompeio, cum affectum crur falcijs obligasset, quibus redimere capita reges solent, *crimini datum fuisse, quòd regium sibi diadema vendicaret*, quasi regnum prensaret, ac demum ambitiosum caput coronaturus esset diademate, quo nunc saucium crur alligaret. Vrebat Pompeius diademate ad sanandum cruris vulnus, & regnum ab illo affectari aiebant. O iudicia humana! O quam leuiter precipitatis! Quam nemo fidere vestris sententijs, aut iudicijs potest.

Magna erat fames per omnem latè patriam, quam Iacob cum filijs suis habitabat, certiorq; factus, quòd in Aegypto frumentum magnà copià venderetur, misit eò filios, vt necessariam annonam emerent. Præerat tunc Aegypto Ioseph, ac primus à rege imperabat, frumentumq; omne pro suo arbitrio dispensabat, ac vendebat. Ingressi ad illum fratres eius, rogauerunt sibi frumentum necessarium vendi. Cognouit illos Ioseph, a quibus tamen ignitus non fuit, habuitq; asperè, & *tradidit custodia tribus diebus* Genes. 42. 18.

Querit Theodoretus, vnde tanta Iosephi acerbitas, & austeritas nasci potuerit, qui tam lenis alioquin & mansuetus erat, qui videtur illorum aduentum magno plausu celebrare, ipsosq; & lautè ac splendide habere, & sui manifestatione exhilarare, pro natua ingenij facilitate ac suauitate, debuisse. Respondet quest. 100. in Genesim: *Cum Benjamin non videret, suspicatus est tale quidpiam in illum perpetrasse*; quale in se commiserant annis superioribus, atq; ob id assueuerant se erga illos. Ex quo intelligimus humani ingenij leuitatem. Nam Ioseph cum posset cogitare Benjamin remansisse domi, interemptum à fratribus arbitratus est, vt sibi necem afferre vouerunt, itaq; cum dubium esset, an pro solatio vetuli patris domi relictus, an verò trucidatus esset, ingessit se suspicio, & primo statim intuitu damnauit fratres, quos tamen re melius expensà liberos dimisit.

Sara filia Raguelis septies nupta, totiesq; vidua fuit, nam viris suis vix coniugata, quando simul à malo dæmone orbata fuit. Perijt illam Tobias iunior uxorem. Sara Tobiz, quod res erat, aperuit, illè autem de periculo admonitus, vt sacrum castè

inirent matrimonium, ternas ex ordine noctes cum desponsa vxore in oratione exegit, precatus Deum, vt pro infinita bonitate omne discrimen, quod incurrere possent, depelleret. Dum his sanctis exercitationibus deuoti coniuges operam darent, *factum est circa pullorum cantum accessit Raguel seruos suos, & abierunt cum eo pariter, & sederunt sepulchrum*, inquit sacer textus Tobiz 7. v. 11. Quorsum sepulchrum! Vt ei inferrent Tobiam. Tobiamné! Illum qui orationi ardentè incumbit, qui Deum cum sua coniuge pro vtriusq; incolumitate exanimatè obsecrat! *Instantè orabant simul*, vti accessi essent dæmoni, qui maritos priores extinxerat. Et hunc Raguel sine causæ accuratiore disquisitione, terræ mandat, & inter mortuos, aut vitæ futuræ viuos numerat! Fecit pro more hominum, precipitauit iudicium & pro deteriori parte pronuntiavit, qui super sedere poterat labore, si causam diligentius discussisset, nec enim decet aptare tumulum ei, qui nondum è viuis abierit, nec viuis quisquam sepeliri debet.

Gratià regis Assueri Aman exciderat, cumq; sciret, quàm & grauiter sibi rex succenseret, & vehementer reginam Esther amaret, ad huius cubile se recepit, quæ in strato suo conquiescebat, acciditq; ad eius pedes, obsecrabat, mitigaret regem, rogaretq; ponere iram, & fieri æquiores, pacatioremq;. Inter hæc ingressus rex, reperit Aman super lectulum corruisse, in quo iacebat Esther, maiorq; iam irà excandescens, ait: *Ettam reginam vult opprimere, me presente*; Esther 7. 8. Estné alius in omni imperio meo magis vel perfidus, vel proiectus homine isto, qui me coram thronum meum inuadere, & flagitium inferre reginæ voluit? Videre quale iudicium, & quàm præceps sententia. Abiecerat se miser ille, pridie gratiofus, ad pedes reginæ, patrociniumq; eius apud regem supplex implorabat, & rex ait, voluisse illum nefas inferre reginæ. Humani iudicij id opus fuit, quod rem in partem suam interpretari persepe ac pronè solet, cum è contrariò fieri, & quod malum videtur, æstimari bonum deberet, hoc enim Christiana pietas postulat, & generosa nobilitas suadet.

PERIOCHA VI.

Si veritatem dico.

Sunt veritates, quæ lucent, sunt quæ adurunt, has autem quæ inflammant, & lucere, est maximè & fortissimè animi strenuissimum facinus.

A Pertam luculentamq; veritatem Christus hostibus suis enuntiabat, qui tamen ei fidem non adhibebant. Ratio est, quod veritates eis dicebat, quæ adurerent, non quæ splenderent. Duo enim sunt veritatum genera, quarum aliæ splendent, aliæ inflammant, siue vtilant. Quæ splendent, eæ gratæ sunt auribus, avidèq; audiuntur, vt grauitè illæ, quæ adfulant, seu inflammant. *Multi oderunt Veritatem arguentem, amauerunt lucentem*, dicebat S. Augustinus. Si cui dicas, sapiens es, multo sape aspersus est omnis sermo tuus, & plurimi leporis gratia inest verbis tuis, facilis es, quin natus ad omnia, quàm amat talia audire! quàm pruriunt inter ea aures! At si vela obuertas, & dicas, malæ vitæ exemplo rempublicam offendis, nullus à lingua tua integer honor, multisq; alijs præterea laboras, talia memorantem, & monentem quàm fers iniquè? quàm vehementer totis auribus despuis?

Quare hoc? Quia sunt veritates quæ vrunt, quæ pungunt, idèq; sunt horrore, & ingratiè audiuntur, nam vt dixit Spiritus S. Prou. 15. 12. *Non amat pestilentem eum, qui se corripit, nec ad sapientes graditur.* Itaq; Aristoteles, vt refert Seneca l. de Ira, Calistheni Philosopho, cum is Alexandrum Magnum adire, & in eius gratiam se insinuare vellet, suasisit: *Loquere ei aut quàm rarissimè, aut quàm succundissimè; si quis illi retenda veritas, ea splendeat, non vrat, ne ab illo exurare, si verbis paulò ardentioribus illum defectuum suorum admonueris.* Amant nimirum reges assentariunculas, amant audire quæ grata auribus. Itaq; admodum probo illud cuiusdam prudentis, qui aiebat, aures regum occassus periculo esse plurimum obnoxias. Et causam quæsitus, eam reposuit, quod dulcia hauriant immodicè copia. Amant veritates splendoras, oderunt vrentes.

Hinc fit, vt iurè dicere possimus, quod fortissimi animi strenuissimum facinus est dicere eiusmodi veritates, quæ tam ægrè audiuntur, & tam ingratiè mundo accidunt, quia non faciliè suscipitur, & grauius plerumq; iniurijs appetitur, qui eos enuntiat.

Cælos Christus triumphator petijt, carnem secum deferens plagis quinq; vulnerum insignitam, eorum, quæ ex immenso erga homines amore susceperat, arbitratiq; beati illi spiritus rem eam raram atq; inauditam, sciscitari ceperunt: *Quis est iste, qui ascendit in Edom? Quare rubrum est indumentum tuum?* Isa. 63. 1. 2. Vnde aut quare sanguine purpuratum sacrosanctæ humanitatis tuæ vestimentum? Quid tibi in mundo occurrit, vt insu-

sus cruore redeas? Respondet attonitis Angelis Dominus: *Ego qui loquor iustitiam*, qui denuntio veritates. Sed quid ais, Domine? Percantantur Angeli, quæ causa tam copiosè profusi sanguinis, & tu velut dissimulans illud heroicum factum, dicis: *Ego qui loquor iustitiam*, ego qui ardentes prædicaui veritates! Quomodo oblitus passionis meministi prædicationis? Id haud dubiè factum, vt indicaret, quàm magnum & præclarum facinus sit enunciare veritates, quibus detegantur errata auditorum, nam apud Christum videntur habuisse plus ponderis veritates, quas hominibus pro hominibus edixit, quàm mors, cruciatuq; quos pertulit. Vt videamus quàm illustre facinus sit, dicere veritates, quæ adurant.

Somniauit Nabuchodonosor, neq; vnquam recordari potuit, quidnam illud. Accersit omnes suos sapientes, & diuinos, cumq; nec eorum quicquam id coniectare posset, venit Daniel, aperuitq; regi & somnium, & solutionem eius, & varios rerum plurimarum euentus, & quod regum alij alijs succeduri in Imperio essent, prædixit, atq; hoc post cætera: *Post te conserget regnum aliud*, Dan. 2. 39. tuaq; extinguetur profapia.

Postquam Daniel totum ex ordine interpretatus fuit somnium, tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, & Danielem adorauit, & hostias, & incensum præcepit & sacrificarent ei, ibid. v. 46. Dignum factum, quod sedulò expendas, quod rex capriuo, & mancipio suo (vt obseruauit Theodoretus) tantum detulit, vt velut superiori numini thus & victimas illi offerri imperarit: *Danielem adorauit, & hostias, & incensum præcepit & sacrificarent ei.* Quid egit Daniel? Quæ prodigia illum facientem vidit? Quos mortuos ab illo suscitatos conspexit, vt tanto illum honore ornaret? Nonné Nabuchodonosor rex erat? Nonné Daniel illi somnium eiusq; solutionem indicauit? Nonné veritates illi detexit? Quid opus erat videre vel plura, vel etiam alia, seu miracula, seu quæcunq; illa, vt tantà illum obseruantia dignum, colendumq; putaret? Summum enim miraculum, & valentissimi animi fortissimum facinus est, regi somnium, & interpretationem eius aperire, idcirco rex paganus Danielem, tanquam numen quoddam adorat, & veneratur.

Homo quidam Dei & Propheta sanctus fuit missus ad Ieroboam regem idololatram, vt ei futura denuntiaret, & quæ illum strages expectarent, prædiceret, qui & illo coram præsentè ob aram, in qua idolis sacrificabat, succlamauit, *Altare, altare, hæc*.

hæc dicit Dominus, Ecce filius nascetur domus David, Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes; 3. Reg. 13. 2. Extulit rex manum, ut colaphum Prophetæ talia dicenti infringeret, obrigitque brachiū eius sic, ut mouere non posset, quod tamen postea illi redditum fuit, cum vatem pro se Deo fieri supplicem, rogasset. Rex cum Prophetæ sanctitatem agnouisset, inuitauit ad prandium, at ille refutauit contumacium, dicens, habere expressum Dei mandatum, ut ne aquid quenquam cibos sumeret. Circumuenit tamen hunc Prophetam Propheta alius, inquit, se ab Angelo iussu, ut ei apud se diuersari, & comedere, & conuiescere præciperet. Acquieuit itaque, & in pœnam inobedientiæ, occurrit illi per viam, quâ domum suam repetebat, leo, occiditque eum.

Quærit S. Gregorius, quamobrem permissum fuerit, ut in eam inobedientiam incideret, quam miserâ morte, peremptus à leone, luit? Responder lib. 33. Moral. cap. 29. *Forſitan quia apud ſemetipſum tacitus pro præceptis dominici regem se contempſiſſe gloriabatur.* Fortè talia apud se dictabat: Quale quantum illud, quod tam impeterritè regi loqui ausus fui? Quale quantum, quod illum de malefactoris tam apertè obiurgau! Quale quantum, quod rem tam arduam, & periculi plenissimam sum aggressus! Eternum nomen pro tam præclaro facinore mereor, fama nomen meū in suo templo æternitati consecrabit. Detegere enim regibus sua errata, & nudas exponere veritates, quæ vitulent, est magnanimè, supra quam aliud quidpiam factum. Quia verò pro tam heroico facto, non dedit honorem Deo, idcirco permittit inobedientiam, inquit S. Gregorius, atque ut leo illi vitam adimeret.

PERIOCHA VII.

Ego gloriam meam non quæro.

Gravius Deus vindicat iniurias alias, quam offensas proprias, debet hoc imitari Christianus.

Dæmoniacum, & Samaritanum, hoc est, excommunicatum & schismaticum Christum vocarant, & inuicem supplicij quod meriti fuerant, blandè & amanter eos appellat, dicens: *Ego gloriam meam non quæro, est qui quærat, & iudicet;* quod tantum est, ac si dixisset: *Non quæro Sindictam consumelia mea;* inquit Euthymius. Pater meus omnem meam & vindicabit iniuriam, & curabit exultationem. Hæc re exemplum nobis Christus præluxit, à quo discamus, quas vlcisci in-

iurias debeamus, ut facilè condonemus, quibus nos fortè onerati, vindicemus autem eas, quibus Deus dehonorus, illumque imitemur, qui grauius piecit iniurias nostras, quam offensas suas.

Cain & Abel obtulerunt Deo de facultatibus suis; Gen. 4. sic tamen, ut Abel meliora, deteriora Cain offerret. Accepit Deus munera Abelis, Caini verò ne respexit quidem. Hinc ad inuidiam incitatus Cain, fratrem suum foras eduxit, & trucidauit.

Duo hic in vno facto erant peccata, primo rectà Deum petebat, secundo fratrem. Ex his primum, pro eo ut plecteret, dissimulauit, de secundo aulterus inquisitor cum stomacho interrogat: *Vbi est Abel frater tuus?* Rationem abs te illius volo, cuius sanguis innoxius magnis vocibus iustitiæ meæ tribunal appellat. Negabat peccatum Cain, quod perpetrarat, quando Deus: *Nunc maledictus eris super terram, nec quicquam tibi posthæc ex voto eueniet.* D. Ioannes Chrysostomus hom. 26. in Gen. dùm in hæc verba commentatur, pensat Dei mansuetudinem, quâ tolerat iniurias proprias, & seueritatem, quâ persequitur alias, dicens: *Vide quomodo Deus, quando in ipsum peccauit Cain, peccatumque non vulgare, dimisit, quando autem in fratrem armauit dextram, maledictum intulit, & increpauit.* Acrius scilicet vlciscitur iniurias nostras, quam offensas suas.

S. Paulus Corinthijs sic scribit: *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consenserit habitare cum illo, non dimittat illam, & si quâ mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consensit habitare cum illa, non dimittat virum;* 1. Cor. 7. 12. fieri enim potest, ut qui Catholicus est, infidelem conuertat. Et Christus cum de eadem matrimonij causa loqueretur, aiebat: *Omnis qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam machari;* Matthæi 5. 32.

Ex his subnascitur difficultas. S. Paulus vult, ut coniunx fidelis ab infideli non discebat, & Christus ait, fieri posse, ut maritus eam, quæ adulterata fuit, repudiat, atque à se abdicet. Sed qui hoc? Nonne infidelitatis vitium immediatè Deum respicit, ut adulterij crimen, quinquam sit contra Deum, magis spectare hominem videtur? Res certa, & aperta. Quomodo ergo præcipitur, ut ne abruptatur matrimonij nexus pro peccato, quod rectà in Deum committitur, dissoluatur tamè ob adulterium, quod contra hominem perpetratur? Exclamat Chrysost. vbi supra: *Quam excellens misericordia. Etiam si in-*

fideliſ fuerit, ſelpagana, mihi incredula, à me aliena, retine, ſi autem in te peccauerit, & ſcederum obſuſſetur, & magis aliorum prauulerit communionem, licet tibi illam reſcere, & repellere. Auſterus iudex eſt Deus erga peccata, quæ illos iadunt, pius pater erga ea, quæ ſe offendunt.

Conuenerunt Chriſtum quondam eius hoſtes, vt illum tentarent, & calumniarentur, atq; inde concitandi populi occaſionem captarent. Huc vtebantur numiſmate, quod imaginem Cæſaris reſerebat: Quærebant autem, licitumne eſſet Cæſari dare cenſum, annon? Quorum vt damnatam nequitiam vidit, quæſiuit: *Cuius eſt imago*, quam numiſma reſpreſentat? Reſponderunt, *Cæſaris*. Tum ille: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo*. In his ego illud expendo quòd Chriſtus dicendi inertiſſe ordinem videtur, nam ſatiùs, vt videtur, fuerat, Deum priore loco, poſteriore Cæſarem conſtituiſſe, ac dixiſſe, *Reddite quæ ſunt Dei, Deo, & quæ ſunt Cæſaris, Cæſari*. Sed abiit, vt non quàm rectiſſimè, ac debitiſſimè locutum Dominum putemus, voluit nimirum iſto ordine nobis ſuum agendi modum inſinuare, qui talis eſt, vt cum de re ſua, ſimulq; Cæſaris agitur, primùm Cæſari, poſt illum ſibi ſatiſſeri velit, commoda namq; aliena ante ſpectat, & curat, quàm propria.

Quo tempore Chriſtus in domo Simonis Leproſi diſcumbebat, intrauit Magdalena, & qualis cerua diuini amoris ſpiculis ſancti ad fontem gratiæ accurrens, quæſiuit malis ſuis remedium, & medicinam vulneribus, cùmq; vnguento pretioſo inſuſſet pedes eius, tum capillis exteſit, & lachrymis rigauit. Arrogas Phariſæus cùm hæc diu attentus obſeruaret, ſic intra ſe inquit: *Hic ſi eſſet Propheta, ſciſſet & ique quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt*; Luc. 7. 39. Quibus verbis Phariſæus non ſolam notauit, & proſecidit mulierem, ſed Chriſti etiam inuaſit exiliminationem. Et ſi diligenter huc aduertat, inuenies quod Chriſtus pro ſola Magdalena reſpondit, dicens: *Vides hanc mulierem?* cauſam ſcilicet illuſ agens, & propugnans honorem, ſuum non curans. Quare hoc, niſi vt ſignificaretur, Deum ſuarum iniuriarum leuiter obliuiſci, alienas grauiter vleiſci?

Rex quidam conuocabat ſamulos ſuos, vt rerum, quâs curandas acceperant, rationes ab eis expoſceret. Ex his vnus ſubductis calculis decem millia talenta reperit, quibus domino obnoxius erat, à quo cùm prorogationis gratiam petiſſet, impetrauit. Debebat autem huic ſeruo ſeruus alius centum de-

narios, quos repetebat. Implorabat illius parientiam debitor, rogabatq; pauci temporis vſuram indulgeret, quo ſe credito ære exſoluere poſſet. Ille non ſolùm rentuebat, verùm etiam *tenens ſuffocabat eum, & miſe enim in carcerem, donec redderet debitum*. Admirati conſerui eam immanitatem, rem domino, vt acciderat, narrarunt, qui *iratus tradidit eum tortoribus, quoadſque redderet vniuerſum debitum*; Matthæi 18. 34.

Quis hic non videt, quàm liberaliter ingrato ſeruo decem millia tota, ac tanta talenta dominus condonauit, cùm verò is conſeruo ſuo pauculi debiti gratiam facere noluit, illum carceri addixit, non emittendum priùs quàm on ne debitum numerafſet? Quamobrem ita fecerit? Primæ cauſe, quoniam ea ad ipſum pertinebat, nullam rationem habuit, ſecundam verò, quia erat aliena, vſus eſt, & durè caſtigauit. S. Ioannis Chryſoſt. ea eſt obſeruatio hom. 26. in Gen. vbi ait: *Magna quidem, & ineffabilis miſericordia! Cùm in ſe peccatum eſt, ad nulas tantum preceſtorum remittit, cùm autem in conſeruum, & in crudelem & inhumanum ſuam renocat liberalitatem.*

Obſecrauit pro ſuis inimicis Patrem æternum Chriſtus, rogauit item pro ſuis hoſtibus Stephanus, ſed verbis paulùm diuerſis. Chriſtus dicebat: *Pater dimitte illis*, Lucæ 23. 34. Stephanus verò: *Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum*; Act. 7. 59. Chriſtus inquit: *Dimitte*; & diſcipulus: *Ne ſtatuas*. Vorum vtriuſque vnum fuit, verba varia. Quare non verbis æquè ac votis paribus rem eandem poſtularunt? Reſpondeo. Magno myſterio vſus fuit Chriſtus, cùm dixit: *Dimitte*, ignoſce, ſolue offenſas, quæ cùm erga illum eſſent, verbo dimittendi, (quod facilitatem præſeſert) facilem fore indulgentiam earum indicauit. Verùm Stephanus dicebat, *Ne ſtatuas*, ne ſtabilis, Domine, quæ in me perpetrantur peccata, alienas enim offenſas ita accipit Dominus, vt eas memoriæ firmiter affixas, ne vnuquàm eas obliuiſcatur, retineat. Itaq; Chriſtus dixit, *Dimitte*; Stephanus autem, *Ne ſtatuas*.

Quid commodi eruiamus ex hac doctrina diu multatque inculcata? Illud ex S. Ioanne Chryſoſt. vbi ſupra, *Et ſtudeamus etiam Domino par rependere, & ſicut ipſe vult dimittere ea, quæ in ſe peccata ſunt, quæ autem in nos, ſciſſetur, idque magnâ ſeueritate, eodem ipſi modo nos faciamus, quæ*

contra Deum, & curemus, magno ſtudio & ſeruo
irs,

P E R I O C H A VIII.

Ego gloriam meam non quero.

Ex bonis operibus, quæ agimus, vult sibi Deus gloriam, emolumentum nobis relinquit.

Idcirco quoque Saluator noster, non querere sibi gloriam ex operibus, quæ agebat, sed Patri æterno, pro cuius honore omnia faciebat, ut nos doceret, hoc ipsum curare in nostris operibus, ut Deo gloriam relinqueremus, quando ille nobis fructum totum, omniaque commoda talium operum relinquit.

Nimirum sic vult Deus rem hanc diuidi, ut ipsi deferatur honos, nobis conferatur emolumentum, sicut dixit Angelus, qui gaudium Pastoribus illis nuntiavit tantis omnium seculorum suspirijs expectatum: *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax*; Luc. 2. 14. Sic enim locum istum S. Bern. hom. 13. in Cant. exponit, dicens: *Quid Angelo distinguenti, & docenti, quid sibi retinere placeat Deo, & quid partiri dignetur hominibus respondes? Nam gloria, inquit, in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bona voluntatis.* Tanto scilicet honoris sui zelo ardet Deus, ut eum nulli permittat.

Et sæpè beneficia confert, quâto minimè id merentur homines, ut si quidem exijs acceptis fructum sibi capiunt, honorem Deo deferant, agnoscantque non ex suis meritis illa venire, sed ex Dei bonitate descendere. Populus cum perambularet desertum, & inopiam aquæ preteretur, iurgatus est contra Moysen, & ait, *Da nobis aquam, & bibamus.* Exod. 27. 2. Et notandum, quod non hac tantum vice, sed sæpè omnibus populi necessitatibus occurrit Dominus, quando minimè illum demerebantur, immò grauius offendeabant. Sic obseruauit sanctus Abbas Rupertus l. 3. in Exod. c. 19. dicens: *Vbi cumq; murmuraciones ac iurgia, & beneficia Dei sponte venientia, nulla praueniunt merita.* Non ergo ille populus gloriatur, quod pro suis meritis magnificauerit eum, sed honorauerit Dominum. Obstruatur ergo omnis os, & subditus fiat omnis mûdus Deo: Beneficiorum suorum illud obseruabat Deus tempus, quo ingratus populus illa minimè merebatur, ut cum ea reciperet, cognosceret, à misericordia Dei, non suis meritis illa venire, atq; ita gloriam pro eis Domino daret, quæ pro beneficijs eius omnibus reddi debet.

Consideratione dignus est modus, siue formula verborum, quâ scriptura apud xxx. Interpretes,

& Paraphrasten Chaldaicum, & Santem Pagninum refert ortum Cain & Abelis. Ea verò sic habet: *Adam cognouit mulierem suam, qua concepit, & peperit Cain, & addidit, & parieret fratrem eius Abel.* S. Ambrosius magnum in hac phrasi mysterium inuenit, & ait, hæc verba, *& addidit, & parieret*, fuisse quandam velut obliuionem Caini, ut loco eius subrogaretur Abel: *Cum adijceretur aliquid, quod prius erat, tollitur.* Ergo cum adijceretur Abel, aufertur Cain; inquit ille l. 1. de Cain & Abel c. 1. Arithmetica id ostendit, quæ cum priori numero quidpiam addit, simul illi nomen adimit.

Quid ergo mysterij habet, quod cum Abel nascitur, Cain aufertur? S. Doctor id his exponit: *Cain dictus est acquisitus, quod omnia sibi acquireret, Abel qui omnia referret ad Deum patrem deuotus mentis attentione nihil sibi arrogans, & superior frater, sed totum tribuens conditori, quod accepisset ab eo.* At si Cain tam est auarus, ut nolit Deo pendere censum, quem debebat, omnium sibi vsurpare totum, id est, & gloriam, & honorem, verum sibi vsurpare totum, id est, & gloriam, & commoda velit, Abel verò tam est humilis, ut sibi nihil seruare, omnia verò in Deum referre cupiat, hoc est, & vtilitatem, & honorem, obliuiscatur Cain, & subrogetur Abel, *Cum adijceretur Abel, aufertur Cain,* Deus enim non vult sibi adimi gloriam honorum operum, sed ut eam cum magna submissione ac reuerentia deferamus, quando etiam nobis vltus, & fructus relinquitur.

Annotauit S. Ioannes Chrysostomus, quod cum Deus creauit cælum, & terram, illud statim omnibus numerjs absoluit, hanc verò imperfectam, & quæ paulatim perficeretur, condidit. Sic enim habes: *In principio creauit Deus cælum & terram, terra autem erat inanis, & vacua,* siue inopposita, ut est in textu græco. In quæ D. Chrysostomus hom. de Ieiunio querit, *Quam ob causam cælum Deus perfectum condidit, terram verò paulatim compositam esse refert Moyses?* Respondet, Deum id pro honoris sui, & gloriæ ratione fecisse, ut ex terræ conditione, cum homo sua commoda consequeretur, tum ipse gloriam referret, non terra: *Imperfectam eam atq; incompositam producit, & cum te intelligeres, quod indiguit ipsa etiam beneficio conditionis, cultum Generationemq; diuinam creatori omnium referas Deo.*

Querit S. Augustinus, quare Prophetia Davidis, & hymni, qui cantantur, habeant potius à psalterio nomen, quàm ab alio instrumento musico, cum illa à cithara, organo, tympano, cymbalis, talibusq; alijs

alij appellare potuerit: *Cum multa sint organa musicorum*, inquit ille in Prologo Psalterij, *huic libro organo*, quod psalterium nuncupatur cur aptauit? Respondet: *Vi de superioribus inspiratam Dei gratiam per Spiritum Sanctum doceatur, quoniam quidem hoc organum musicorum sonos de superioribus habere ferunt*. Sunt instrumenta musica, quæ infernè pulsata sonos edunt, sed psalterium parte superiore tangitur, atq; inde sonat. Ut ergo intelligeremus, inquit Augustinus, emne bonum desuper venire, hymni Daudici, qui maiore copiâ complectuntur Dei erga nos beneficia, vocantur psalterium, quod supernè pulsatur, ut inde cognoscamus, quòd *omne donum desursum est*, Iacob. 1. 17. atq; idcirco Deo, à quo venit, gloriam demus, qui non vult sibi eam in re aliquâ adimi.

Idque sic adèd, ut qui per Ioannem 3. 16. dixit: *Sic Deus dilexit mundum, Et Filium suum unigenitum daret*, idem per Isaiam multò ante dixerit: *Gloriam meam alteri non dabo*; Isai. 42. 8. Ut qui Filium dedit, gloriam dare nolit, quam sic amat, ut eam sibi semper, & in omnibus, & per omnia relinqui velit. Quando ergo omnis in nos ex bonis & sanctis operibus fructus redundat, totam Deo gloriam deferamus, ut sic consequamur æternam: *Ad quam, &c.*

Feriâ II. post Dominicam V. Quadragesimæ.

Miserunt Principes & Pharisei ministros, ut apprehenderent Iesum.

Ioan. 7. 32.

VELLE deuincire sibi suauibus dulcis amoris nexibus eos, qui validos ignominia funes paratos habent, quibus constringant, opus est proprium Filij Dei. Veniebant eum apprehensum ministri crudeles malitiæ, & priusquam innoxio collo eius probrosa vincula inijcerent, interrogauit eos: *Quem queritis?* Ioan. 18. 4. Cumq; respondissent, quòd Iesum Nazarenum, *abserunt retrorsum, & ceciderunt in terram*. Quamobrem verò mansuetus Agnus, quando apprehendendus, velut læuum se ostentat, humi deiiciens, & solo affligens hostes suos? Dicat S. Chrysostomus: *Manisse ostendit eis omnia, quæ poterant eos renouare*. Hæc ille in Caten. aureâ sancti Thomæ. Dùm illum

velunt apprehendere, virium suarum potestatem eis demonstrat, sternens illos, non quod deicere vellet, sed ut erigeret in sui cognitionem, atq; inde in sui amorem attraheret, & suauibus charitatis vinculis obligaret, quando ij illum ignominiosis catenis vinctum abductum veniunt. O bonitatem! o clementiam generosi pectoris Filij Dei! qui amoris nexibus suauè attingere vult eos, à quibus crudelibus funibus immanè constringendus. Hodie tantum euenit, quando enim Scribæ ac Pharisei ministros, submittebant, ut pientissimum hunc Dominum apprehenderent, ille ijs talia verba dicebat, sicq; eorum obligabat manus, ut ne recordarentur quidem rei, cuius gratiâ missi fuerant. Prædicatoris munus est capere animas, pro imitatione magistrj sui, qui diuinâ doctrinâ suâ eas subigebat, & vincebat. Quod ut ego hodie faciam, Dei auxilio, & vestro fauore mihi opus est, pro quibus obsecro.

PERIOCHA I.

Miserunt Principes & Pharisei ministros.

Amant homines consortium gloriæ, at non pœnæ, & compotes esse lucri sed non iacturæ.

EVangelicus & Vrbanus Propheta aiebat, fore tempus, in quo tanta esset penuria Prælatorum, ut quem paulò cultius vestitum, tenerent, eundem dignum imperio æstimarent, atq; ob id dicerent: *Vestimentum tibi est, Princeps esto noster*. Isai. 3. 6. At quàm calamitosa ætas! Quam miserum sæculum: Vt ex splendore vestitus æstimentur merita dignitatis. Addit propheta, illi cui delati sunt fasces imperij pro dignitate vestimenti, dicturos deinceps eos, qui detulerunt: *Ruina hac sub manu tua*, hoc est? Aduerte sis, quòd cum te nobis Principem ac Dominum constituimus, idea conditione fieri, ut Republicæ omnibus necessitatibus sollicitè occurras, omnia eius mala vigilanter depellas, omnes ruinas diligenter instaures. Tum verò ille politicioris vestitus homo respondebit, inquit Propheta: Si mihi imponitis munus, ut sit onus, *noli me constituere Principem populi*, nolo imperium tam molestum, tantisq; curarum ponderibus prægrauatum.

Quis non admiretur, atq; oblitescat factum, quòd cum homo tam sit ambiciosus honoris, ille dedignetur imperium, refuset principatum? Quid causæ esse queat? Quid! Non vides quid edicant, hi qui regem deposcerunt, *ruina hac sub manu tua*,

ut quæ integra sunt, ea facta serues, quæ verò collapsa, sedulo omniq; curâ & studio restituas: Quando ergo ad labores & sudores, ad vigilias, & curarum molestias illum vocant, quid mirum, quod ait, *Noli me constituere Principem*, si tam operosa & ardua futura est imperij procuratio? Nimirum amant homines participare gloriæ, sed non laborem, amant esse consortes lucri, sed non iacturæ. Itaq; si Principis munus in hoc solum positum esset, ut in solio suo conquireret, biberet, comederet, nullæ illum curæ sollicitarent, nullæ vigilæ dulcem somnum interromperent, ambabus audissimè illud admitteret, nec susciperet solum, sed & arriperet: at quoniam dignitatis copiam sic offerebant, ut sub eius administratione non dormiret, nec momento conquireret, dixit: *Noli me constituere Principem*. amat nempe homo commercium gloriæ, sed non molestiæ, & parem cum alijs quantum, sed non communem iacturam.

Diues avarus, qui inter vltices Inferorum flammæ adustulatur, symbolum ei peccatoris, qui concupiscentiæ suæ incendio subiectus ardet. Sic ferè S. Antonius de Padua in ferm. huius feriæ. De hoc diuite ait Christus, quod eleuatis inter sua tormenta oculis vidit Lazarum in sinu Abraham: suauiter quiescentem. Crudelis illum, & vsq; pertinax sitis affligebat, quam mitigaret, rogauit Abrahamum, submitteret Lazarum, qui vel extremum digitum aquæ intingeret, guttulaq; eius tantillâ nimirum ardentem linguam irroraret, ac refrigeraret. Luc. 16.

Ridicula petitio, lepida obsecratio, ut in refrigerium linguæ tota manu haurire aquam, sed vno tantum digito, eoq; extremo tantillam solum eius guttulam afferri rogârit. Quo id consiliū fecit? Glossa Ordin. acutè eandem subnotauit, atq; his verbis dissoluit difficultatem, dicens: *Ab extremo digiti se tangi desiderat, qui optat iustorum & iustitia participare.* Manus & digiti iustorum, quod nulli dubium, significant opera pœnalia, & laboriosa, quibus, dum hic viuunt, insudant, ut sempiternas illas sedes, & beatam quietem (quæ sunt illorum digitorum extrema) assequantur, præsentibus enim cruciatibus secutura gloria succedit, & huius vite labores quies sequens excipit. Dicit nunc Glossa: *Ab extremo digiti se desiderat, qui optat iustorum & iustitia participare*, hoc est, flagitiosissimus quisque peccator, qui hic inter turpium libidinum suarum incendia infamem vitam exigit, vellet demum ex his carnis ardoribus transire in illam gloriæ quietem. Sed quo id modo? Eo, quo diues avarus vo-

luit, sic nimirum, ut eius lingua non tota manu, sed extremo digito refrigeraretur, vellet ita confici negotium, ut transire inquietem illum, sed absq; laboribus posset, & gaudia illa sine præuijs molestijs degustare: *Optat iustorum & iustitia participare*, sed labores, ærumnas pro Deo, molestias pro virtute, opera pœnalia pro commissis peccatis (quæ sunt priora) non vult habere communia. Sic facimus ferè homines, nullum adire iacturæ periculum, & tamen omnia lucrari volumus, & si consortium solatijs absq; communiōne laboris obtingere posset, id ex voto nostro fieret.

Cum populus Israël in Cades deserto Sin degeret, aqua deficere tum homines, tum iumenta coepit. Inter hanc penuriam concitata est seditio in Moysen, & Aaronem, qui populi tumultu, ac necessitate permoti corruerunt proni in terram, & rebus tam afflictis opem à Deo afferri rogârunt. Miseratus ærumnas & angustias populi Deus dixit Moyfi: *Tolle virgam, & congrega populum, tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas, ex qua bibat omnis multitudo, & iumenta eius*; Numer. 20. 8. Congregata ergo ante petram multitudine dixit Moyses: *Audite rebelles & increduli, Num de petra hac vobis aquam poterimus elicere?*

Abulensis benè hoc loco dubitat, quare Moyses iussus loqui ad petram, ad populum verba conuertit, eumq; incredulitatis, & peruitiæ nomine durè obiurgauit? Respondet acutè, Moysis fidem (quæ est communis opinio) laborasse, ac hæsitasse, quando virga silicem ferijt: Et quod populum incredulitatis, & peruitiæ arguit, id causæ suæ studio fecisse, ut sine metu iacturæ facere lucrum posset, & consors quæstus esset, qui non sociis periculi. Itaq; præoccupauit, & ad omniem euentum, inquit ille, nutantem fidem, contumaciamq; populi palam increpauit, ut huic, non sibi adscriberetur, si forè petra nullas daret aquas, si quas autem funderet, hoc Deo acceptum referrent. Quæ ergo Moyses anteuertit, populumq; perfidiæ & rebellionis palam arguit, negotio suo securitatem adstruxit, & saluam suam existimationem, quicquid demum accideret, tali præoccupatione præstitit. Fecit quod homines solent, qui amant commune adire lucrum gloriæ, sed non pares sumptus facere molestiæ.

Non hoc perperam notauit mellissimus Doctor, cuius ea est obseruatio, quod *inter sancta ac desiderabilia loca*, in quibus salutem mundi Redemptor noster est operatus, *sepulchrum quodammodo tenet*

principatum, ut ille loquebatur ad Milites Templi c. 11. Quid verò causæ, inquit Gammeus Bernardus, quod vnum Domini sepulchrum magis ad se rapiat oculos, quàm via amaritudinis, hortus Gethsemani, torrens Cedron, mons Caluarie, & cætera loca, in quibus pro salute nostra pugnavit, & laboravit Dominus? Mihi promptum occurrit responsum, inquit ille: Existimo quod illud austerius, hoc dulcius videatur, magisq; infirmitati blandiatur humana quies dormitionis, quàm labor conuersationis. Homines æquioribus oculis, & serenioris vultu quietem spectant, quàm laborem, ac defatigationem. Et quoniam sepulchrum nobis repræsentat quietem Christi, cætera verò loca eius labores, sudores, ærumnas idcirco in sepulchri quietem, ut humana nostra imbecillitas fert, magis inclinamus, quàm propendamus ad reliquorum locorum labores, quia magis infirmitati blanditur humana quies dormitionis, quàm labor conuersationis.

Pharisæi æmuli Christi, cum viderent quòd Sadducæis æternum in quadam disputatione silentium imposuisset, prædident nihilominus coniurârunt, & conuenerunt, ut est apud Matthæum 22. 35. *in vnum, ut aliâ quæstione periculum de illo facerent, & interrogauit eum vnus ex eis legidictor, tentans eum.*

Quæritur nunc, quare vnus venit ex omnibus. Nonne magis de re fecissent, si vno impetu omnes fœderati ad illum arguendum conijissent, faciliorem enim victoriam, feliciorémq; pugne euentum sic promittere poterant, quàm cum vnus solus in arenam descendit? Quare vnum submisit, nec omnes pariter iuerunt?

Videte acumen responsi Glossæ Angelicæ, quàm à Chrysostomo emendicat: *Pro omnibus accessit legidictor, & si vincat, omnes victores habebitur, vel si vincatur, solus erubescat.* Incerti victoriæ, certi magnæ Domini sapientiæ peracuitudinem vnum solum submitunt, ut si quidem ille disputando Christum superet, publica & communis sit gloria, sin succumbat, priuata ac singularis sit ignominia, dicereq; possint, disputandi illum imperium fuisse, destitutumq; tunc animo ac licetis, quando ea maximè requirebantur. Itaq; in omni euentu indubium eos monebat, & sine iacturæ periculo, lucrum. Hæc est natia hominum condicio, ut gloriæ consortium ament, laborum communes molestias defugiant.

Quàm commodum hoc venit illi, quod sacer nobis Euangelista hodie refert, submissos à Principi-

bus Sacerdotum, & Pharisæis ministros, *et apprehenderent Iesum: Cur ministris ad eam rem vsi? Ut si vincant, omnes victores habebantur, vel si vincantur, soli erubescant.* Si vinctum adduxissent, communis fuisset triumphus, suæq; potestatis virtuti factum Principes ac Pharisæi adscripissent, cum verò manus illi non intulerunt, id pusillanimitatis, & ignauie ministrorum tributum. Ita pro solenni hominum, lucrum expectârunt, sed iacturæ periculum commune adire noluerunt.

PERIOCHA II.

Miserunt ministros.

Quando maiores siue superiores volunt permittere habenas suæ libidini, siue cupiditati, tunc in consortium culpæ secum adducunt subditos, ut liberior agere quidvis possint.

AVT si non ob eam causam, quam proximè attulimus, per ministros potius, quàm seipfos illam exequi malitiam voluerunt, dicamus, ministris eò vsos, non quod illis rabies, furor, atq; audacia defuerit, sed ut ministros suæ iræ, omnisq; sceleris haberent complices, itaq; liberius damnosa & damnata consilia sua explicare in opus possent. Reuera enim multi sunt Principes ac Superiores, qui quod non improbè agunt, licenterq; viuunt, id faciunt, non quod voluntate, ac toto desiderio in vitam liberiores laxioremq; non inclinent, sed quod vereantur, & erubescant videri mali subditis bonis, qui tunc boni ac probi sunt, cum vitam Præfectorum suorum improbam & probrosam minimè probant.

Faciebat Christus signa & prodigia, quæ ex vera Euangelistarum relatione omnes nouimus, qui tamen non omnia in sacros factos retulerunt, ea tamen commemorârunt, quæ fidei nostræ constabiliendæ sint satis. Qui tot eius miracula considerabant, qui verba cælestia tam portentosis signis confirmata audiebant, ut ea & synceris oculis arbitrabantur, & æquis auribus hauriebant, ita faciles humeros, iugo illius leui leuiter submittebant, fidemq; commodabant omnibus, quæ seu faciebat, seu dicebat. *De turba multi crediderunt in eum, inquit S. Ioan. 7. 31.* At pernicaces Scribæ & Pharisæi non solum non credebant id quod populus, sed quod maximè eos mordebat, hoc erat, quod turba Christum glorificabant. Ita S. Ioan. Chrysost. apud

D. Thomam in caten. Ioan. 7. Hoc scilicet eis ob-
scabatur, ut tam liberè in executionem nefariorum
consiliorum suorum prorumpere non possent, du-
rumq; frænum eis erat, quod vulgus non eisdem
flagitijs inuolutum cernerent, quibus illi obstricti
erant: Quando enim subditi conscelerata vitæ
studia, quibus occupantur Superiores, paribus stu-
dijs non commendant, cohibent illos quodammodo,
ac velut compediunt, ne peccandi intemperan-
tiam, nimiamq; libertatem incurrant; ac propte-
rea gaudent, cum illos habent scelerum assecclas, ut
immoderatius suis indulgere libidinibus, & licenti-
us se tradere voluptatibus queant.

Animadversione dignum est, quod SS. Matthæus
& Marcus referunt, hostes Christi, non contentos
tam sæua illi intulisse tormenta, tam immanibus do-
loribus illum afflixisse, & iam penè confecisse, de-
mum etiam furore belluino incitatos, ut cruciatus
illius auctiores redderent, plurima illi probra, &
sacrilegas blasphemias dixisse, cum ille in cruce cum
proxima morte confisteret, idq; tam vulgus populi,
quam Principes illius, & maiores, qui erant Scri-
bæ, & Pharisei, & Seniores.

De vulgo sic ait Matth. 27. 29. *Prætereuntes
blasphemabant eum, mouentes capita sua.* Hos autem
fuisse & hæc, & medio populi, ex eo manifestum est,
quod mox subiicit: *Similiter & Principes Sacerdo-
rum illudentes eum Scribis, & Senioribus dicebant,
Vah &c.* Vbi diligenter attendendum id, quod ait,
Similiter, tanquam dixisset, maiores blasphemandi
exemplum inferiorum securos, Principeq; se mo-
ribus subditorum conformasse. Atqui hic inuersum
peccandi ordinem cernimus, qui hoc alioquin ha-
bet, ut maiorum vestigia minores premant, cum hic
maiori agendi normam à minoribus maiores sint mu-
turi. Quare hoc? An idèò non fuerunt primi in
blasphemando Scribæ, & reliqui maiores, quod
rancor, odium, furor, rabies erga Christum illis
decesset? Nec rancor, nec animi vel maleuolentia,
vel audacia eos deficiebat, quò minus primi conui-
tia dicerent, sed populi opinionem expectabant, &
sententiam, quam cum suis consilij fauere, & cum
studijs suis congruere cernerent, per apertum cam-
pum deinceps liberrimè, magnoq; cum furore inue-
hebantur in Christum, & cum ingenti voluptate
illum blasphemabant: Tunc nimirum absq; con-
tradictione, & obstaculo peccant maiores, quando
vident inferiores ad eadem scelera concurrere.

Liberatus ab incendio Sodomæ Sanctus Patriar-
cha Loth, digressusque à Segor, in fastigium mon-

tis ascendit, ut longius à periculo, quod pertime-
scebat, distaret. Adduxit autem secum duas filias,
quarum natu maior cum extinctis omnes illarum
vrbium homines vidisset, verita fortè he præter pa-
trem vir alius in mundo nullus esset reliquus, nevé
adeò totum hominum genus occideret, dixit maior
ad minorem, ut habet sacer textus, Genes. 19. 31.
*Pater noster senex est, & nullus eorum remansit in
terra, qui possit ingredi ad nos iuxta morem & inuensa
terra, & ui, inebriemus eum vino, dormiamusq; cum
eo, & seruari possimus ex patre nostro semen.* Vbi no-
tandum, quod hæc inordinata Venus initium à filia
maiore sumpsit, hæc enim iuniore impulsit, ut tur-
pi illius voto consentiret. Quam in rem sic ait O-
leaster ibid in Annot. moral. *Communè est perditis,
alios etiam coniunctos perdere velle, & vitiosos eos,
quos diligunt, delectentur habere.* Sed ego hic illud
confidero, cur soror maior, quando per turpem in-
celtum cum patre consuescere decretum habebat,
conuoluerit secum, & in eandem sædam libidinem
pertrahere minorem voluit. Nonne illi satis erat,
per se solam absq; sociâ sceleris facere, quod animo
designarat? Sororem complicem criminis voluit,
ut velut cæteri maiores gaudent, cum inferiores
eisdem laborare vitij cernunt, quibus ipsi sunt at-
taminati, ut licentiùs peccare queant. sic illa minori
suasit, ut pari se periculo obstringeret, quò liberius
illa suam explere libidinem posset.

Oseas cum de peccatis regis Samariæ, idolola-
trijs, erratisq; ageret, aiebat: *Transire fecit Sama-
ria regem suum quasi spumam super faciem aqua;*
Ose. 10. 7. *Litera originalis habet: Excidere, pe-
rire fecit Samaria regem suum.* Vbi notandum, regis
populi ergo in tot peccata prolapsi exitium compa-
rati spumæ ex aquis natæ, quæ cum aquis vel decur-
rentibus descendit, vel stagnantibus conquiescit, &
quanquam illa sit superior, ab aquis tamen inferiori-
bus se rapi, aut siti patitur, per omnia motum ea-
rum sequens. Talem ait Oseas fuisse impium illum
regem, qui pessimo vitæ exemplo plurimos offenderit,
eò quod effusus in omne malitiæ genus, & pa-
rùm Dei timentes habuerit subditos: Nam cum ille
omnem Numinis metum abiiecisset, videretque in
omni regno suo esse neminem, quem vereri, aut ha-
bere dehortatorem posset, gaudebat omnes com-
munibus secum scelerum notis insignitos, ut suis in-
dulgere licentiùs valeret. Ex quo habetur, non to-
tam semper Reip. perniciem in eo positam, quod
ægra illius sint capita, sed bonam mali publici par-
tem ex affectis quoq; membris venire.

PERIOCHA III.

In die magno festiuitatis clamabat.

Predicator Euangelicus, si quâ homo amat frequentem hominum concionem, quâ Christianus debet (pro imitatione Christi) gaudere quod multos habeat, quibus profectus causa esse queat.

Dies magnus festiuitatis erat festum Tabernaculorum, cuius meminit Leuiticus 23. & Numerorum liber c. 29. Huius autem tantæ quondam festiuitatis dies septimus celebrior cæteris erat, maiorq; hominum & concursu, & plausu agebatur. Tali verò quodam die, quod plerique Expositores monent, contentâ voce Christus omnibus dicebat: *Si quis sitit, Veniat ad me, & bibat*, certus, quod omnem eius, quanquam ardentissimam sitim extinguam. *In die magno festiuitatis clamabat*. Potior aut horum pars notat, quod Christus hic præter morem extulit vocem hoc supremo festiuitatis die, id fecisse, quod tanto numero confluxisset populus. Voluit eâ re monitos præcones Euangelicos, vt si quidem pondere naturæ huc propenderent, vt ament confertam hominum multitudinem, qui attenti audiant, suspensi auscultent, quæ prudenter sapienterque à se dicuntur, id non aliâ mente faciant, quam quâ Christus, qui eo tantum consilio multos habere auditores gaudebat, vt multis commodaret, prædicationisq; fructus in plures redundaret.

Fateor, à natura proclive est, crebros cum multa voluptate videre auditores, qui suauiter excipiant, admirenturque verba dicentis. Res est, quæ vel in Christo locum habuit, coniuncta tamen, vt diximus, cum voto, vt ex frequentiore corona auditorum maior Patri illius diuino gloria accederet, & cumulator utilitas animabus obueneret. Apud Matthæum c. 5. *Videns Iesus turbas, ascendit in montem*, quod in textu Græco sic habet: *Videns turbas multas*. D. Chrysost. in Op. imperf. ait: *Videns magnam congregationem populi, excitatus est ad docendum*. A natura enim ita comparatum est, vt dicendi animus cum auditorum frequentia crescat, exhilareturq; orator numero concionis, de quo Horatius in Arte Poët.

Gaude, quod spectent oculi te mille loquentem.

Magnum est habere auditorium magnum, & numerosa eorum, qui auscultant, coronâ incingi. Propterea etiam ipse Dominus *Videns magnam congregationem populi, excitatus est ad docendum*,

Addidit S. Chrysostomus: *Sic & omnis sacerdos, cum viderit Ecclesiam plenam, gaudet animus eius, & delectatur, & delectat. Cuius illud ibidem subiicit argumentum, quod, si viderit Ecclesiam vacuam, confunditur, & nihil dicere potest*, gelant nimirum in ore verba, & quoduis eorum centenarium pondere exæquat. Propterea & Ecclesiasticus monebat: *Vbi auditus non est, non effundas sermonem*; Eccles. 32. 6. vbi enim absq; utilitate, ibidem & sine voluptate dicitur. Indira est naturæ quædam ad confertam multitudinem dicendi lubido, neq; hoc in aliquo admirabile, qui sit homo.

Voluit Deus educere Ninium è malo statu, in quo ea ciuitas versabatur, & ad illam rem vt Ionæ operâ, qui eius incolas suorum errorum admonebat, atq; è cæcitatibus tenebris in lucem reuocaret. Loquebatur igitur ei, dicens: *Surge, & vade in Ninuen ciuitatem grandem, & prædica in ea*; Ionæ 1. 2. priusquàm malitia eorum inuitiam meam prouocet, vt eos vnâ occisione deleam.

Theophylactus ait: *Surge & proficiscere, valde accelerantia verba sunt*, ad citam expeditanq; profectionem, prædicationemq; vrgentis. At videamus, quid agit, vt ei alas addat, promptumq; & festinum faciat. Populosam esse urbem ait, dicens: *Vade in ciuitatem grandem*, vbi plurimi futuri auditores, ibi copiose de rebus plurimis disserere queas. Nam vt oratorem dicendi cupiditate accendas, nihil tam efficace, quàm numerosum auditorium. Tali ergò re incitabat Deus Ionam, inquit Theophylactus, vt cursu Ninium peteret, dicens, populosum esse locum, ad quem præco mittebatur. *Apponit, Ciuitatem magnam, & magis ipsum instigat, ac permoneat accelerare profectionem, non enim est, inquit, exiguus locus, non sile oppidulum, sed ciuitas magna, quare non est, quod ipsam asperneris*.

Erat Philemon homo copiosus & opulentus. Habebat is famulum fugitiuum, quem S. Paulus à fuga, & vita mala reuocans cum literis commendatitijs suâ manu scriptis remisit domum Româ, vbi Apostolus attinebatur vinctus. In his literis condonandi rationes illi ob oculos ponit; tum si quid debeat Onesimus, id se persoluturum promittit. Mox addit: *Para mihi hospitium, nam spero per orationes vestras donari me vobis*; Philem. v. 22.

S. Hieronymus querit, cur S. Apostolus vnâ ex omnibus Philemonis domum deligere voluit, in quam diuerteret, cui parcere debuisset videtur, nec aliud quidpiam noui oneris imponere, postquam pro seruo, vt ne is pro fuga lueret, obsecrabat? Respondet.

spondet Doctor Sanctus, nullum, qui Christianus esset, molestiam existimasse, sed magnam felicitatem reputasse, si fortè Apostolus illi hospes aduenisset: Philemonis tamen ædes præ alijs ab illo delectas, quòd eæ, vt potè hominis prædiuitis, vastæ, & multorum hominum capaces essent, & in ciuitatis loco opportunissimo, in quem commodissime ex omni parte coire auditores possent. Verba S. Hieronymi dono: *Sciebat Apostolus ad se plurimos concursuros, & necesse erat, ut domus esset in celebri Urbis loco, ad quam facile conuenirent.* Quo docere voluit, naturale esse frequentiora expeti etiam à sacris Oratoribus loca, in quibus multos habeant, quibus doctrinâ suâ commodent, quò enim maior auditorum numerus, eò vberior ex prædicatione fructus.

Stabat olim Christus iuxta mare, factaq; est ad eum tanta hominum concursio, vt in nauim se recipere coactus fuerit, atq; inde ad eos dicere, qui è littore illum audiebant: *Congregata est ad eum turba multa, ita ut nauim ascendens federet in mari, & omnis turba circum mare super terram erat,* inquit Beatus Marcus 4.

Victor Antiochenus obseruauit, non vacare mysterio, quod Euangelista ait: *Et omnis turba circa mare super terram erat.* Quare hoc monendum Marcus putarit? Respondet Victor: *Indicat eum ita appositè, accuratèq; theatrum instituisse, ut nulli omnino dorsum obuerneret, Verum omnes ex aduerso positos haberet;* Hæc ille, tanquàm dicat: Signatè monendum putauit Euangelista, quòd Christus, dum concionaretur, erat in mari, turba verò auditorum in littore proximo, vt significaret, omnes habuisse ob oculos coram, cum ad eos verba fecit, vt & ipse duo, quæ tractamus, indicaret. Primum illud, quàm sit à natura procliuè oratori, cum voluptate spectare eos, qui se audiunt, maxime quando sunt multi. Alterum istud, quòd in multitudinè auditorum debet queri, & curari profectus eorum, & emolumentum spirituale, eam ob causam ait Marcus, Christum è mari prædicasse, populum è terra dicentem auscultasse, *ut nulli omnino dorsum obuerneret, Verum omnes ex aduerso positos haberet,* ne si quos à tergo haberet, ij nec verba assentire, nec fructum aliquem doctrinæ percipere possent.

Actorum 20 disputabat Paulus in cœnaculo quoddam, ubi magnus erat auditorum numerus, & protulit sermonem usq; ad mediam noctem, quo significauit, quod dicimus, quantum in exhilaret concionatorem concursus auditorum frequens. Idem verò incitare debet eum, vt ardenti cum zelo dicat, pro-

pter multum fructum, quem ad Dei gloriam facere apud auditores sperat.

P E R I O C H A I V.

Clamabat.

Tam serio, sollicitè, atq; exanimatè procurat bonus Deus noster nostrorum indulgentiam scelerum, quasi ille sit reus, nos offensi.

Quàm enixè atq; expectoraliter Christus salutem nostræ, eiusq; remedio studeat, id luculentissime indicauit ijs vocibus, quas in nouissimo die magnæ festiuitatis clamans dedit. Hæret quidam in portu, vt quòd primum vela dat, nauigium ineat, eoq; absitas oras petat. Chara sponsa, cum eius præsentia solatioq; destitui acerbè ferat, teneris illum remorari lachrymis tentat. Sed tunc maiorem doloris ostentationem facit, tunc euidentiora cruciatu interni signa prodit, tunc miserabiliora tristis è pectore trahit suspiria, tunc totas indulget eiulatu habenas, quando adduci anchoras, carbasa exponi ventis, & prouchi nauem cernit, tunc gemens succlamat, tunc has cum lachrymis fundit voces: O sponse, sponse. Itané abis! Itané me destituis! Itané dimidium mei à me diuelleris! Ita Christus Redemptor noster diuinis animarum sponsus per eos dies festos, quibus se conspicuum fecit, & manifestus esse voluit, crebris (quis enim dubitet?) vocibus inclamauit cœcos, & perditos peccatores, qui ibi aderant: at nouissimo die, quando abituras videbat animas, quas quærebat, nec quicquam adhuc commodi ex verbis illius diuinis, & doctrinâ cœlesti hausisse, recordabatur, tunc clamabat totâ laterum contentione, tunc aërem suspirijs implebat, & dans cœlo voces horrabatur, vt ad illum, seq; ipsos redirent, dicens: Animæ! Animæ! Itané disceditis! Itané diffugitis! Itané à me demigratis! O clementiam Dei immensam! ô bonitatem infinitam Dei tam infinito hominum amore flagrantis, salutemq; eorum tam sollicitè curantis, quasi ipse reus sit, & homo offensus!

Significauit hoc Propheta regius Dauid, loquens enim de hac generosâ benignitate, & ineffabili suauitate Dei, hac eum verborum comitate blandissime appellat: *Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ;* Psalm. 22. 6. velut pluribus dixisset: Laudent te Angeli, amantissime ac dulcissime Domine, laudent & superexaltent te cœli, & omnia, quæ in eis sunt, pro tanto amore, quo me

prosequeris, pro desiderio, quo expetis, ut amicitia fœdera, per me turpiter, ac nefarie violata, instaurantur, ut validioribus posthac nexibus arctissime, insolubiliterq; copulemur, pro magnitudine creberrimarum vocum, quibus me identidem inclamans mones, ac rogas, ut positis veteribus similitudinibus novâ nos dilectione complectamur, æternumque cohareamus.

Quoniam huc mea evasit oratio, non possum mihi imperare, quin ferè omnia acuti & venerabilis Patris Ioannis Baptistæ Folengij verba reddam, quæ rei, quâ de agimus, aptissima veniunt: *Non possum non cum hac lego, summo perè mirari*, inquit ille, *tum immensam Dei in electos benignitatem, tum eorundem ipsorum indignitatem*. Ex quo verò æstimare licet illam Dei benignitatem? Ex eo, quod ipsum inter, & hominem agit. Homines enim inde ab Adam magnâ curâ ac sollicitudine prosequuntur, quæ fugere debebant bona, fugiunt quæ prosequi oportebat: Et bona, quæ ipsos homines quærere debebant, ea illos fugiunt, & quærunt, quæ fugere illos debebant. Consecrantur autem bona fortunæ, quæ pleumque, & maiorem partem non assequuntur, quærunt illos bona gratiæ, & obtinere, seu capere ea nolunt. Quærunt homines mala, quæ fugere debebant, & quæ perquirere oportebat bona, ea defugiunt. At misericordia Dei & gratia, quanquàm se contemni ab homine, & celeri fugâ indignissimè deuitari cernit, num propterea silet, aut premit voces, aut intermittit clamores? Num propterea non se per viam obijcit, ut illum remoretur, & præcipitij commoneat, & amicitia oblatione inuitet, quando etiam illam ingratus spernit, cæcus dedignatur, stultus contemnit? Minimè istud. Immo velut ipse offenderet, velut ipse in culpa esset, velut ipsius res ageretur, & interesset, *suo fugitino sese obijcit, cum rogar, & roget, & se vel rogantem saltem capere dignetur*. Vnde hoc? *Siquidem ea Dei erga nos semper fuit bonitas, & non tanto studio nos nobis & bene sit, quaramus, quanto ipse, & nobis bene faciat, & quærit, & rogar, & illud quidem omnibus diebus vita nostra*. O bonitatem! ô clementiam! ô pietatem!

Ieremias, cum de ineffabili beneficio, quod Deus humano erat exhibiturus generi, ageret, sic ait: *Creavit Dominus novum super terram, mulier circumdabit virum*; Ierem. 31. 22. faciet Dominus prodigium omnium, quæ vnquàm visa, portentissimum, id scilicet, ut viram mulier circumdet. Hic locus patet omnium sententiâ de Incarnatione Verbi æterni

accipitur. Sed considerationem meretur loquendi modus, quo hoc nobis beneficium indicatur, cum dicitur: *Femina circumdabit virum*; ubi verbum Hebreum non solum significat circumdare utrunq; verum etiam circumire admodum, quo lustratores excubiarum solent. Hac ratione bene & aptè in rem præsentem, declarat gratia, quæ nobis exhibetur, & verba, quæ ipsum propriè mysterium Incarnationis significant, nostro discursui iussè quadrant.

Mulier, inquit Propheta, *circumdabit virum*. Si videres imbecillum mulierem, quæ sexum mentita, & viri induta habitum concubia nocte circumiret ædes eius, quem perditè amat, magnisq; vocibus sibi aperiri aditum, & sub tectum admitti eo nomine rogaret, quod eius amore immodico inflammata deflagraret, quid diceret? Rem novissimam, & mirissimam, & inauditam affirmaret: *virum enim habet, ut animosus, & amore correptus iuuenis terat compita, crebroque incurset, ac circumbeat domum puellæ, quam procatur, ac deperit*. At in hoc Incarnationis negotio contra omnium sæculorum morem, & consuetudinem actum, quoniam *mulier circumdabit virum, novum creavit Dominus*. Si inauditum, si præter omnem orbi solennem disciplinam, quod adolescentula domum sui proci proci circumit, quæ rogâri, & expeti debebat, meritò novitatem Propheta dixit, id quod Deus carnem induiturus egit. Deus est qui offensas, qui iniuriam accepit, homo, qui offendit, qui iniuriam fecit. Deus est Iudex, homo reus. Deus est Dominus, homo servus. Iam usus habet, ut reus iudicem, servus dominum, offensum offensorem quærat, ut misericordiam, & noxarum suarum gratiam ab illo exoret. Verum quodd Deus, cum sit & Deus, & Dominus, & Iudex, & offensus, adeoq; simplex adeundus, ac rogandus, nihilominus inuitet ad veniam, & roget reum, *novum creavit Dominus*, id novissimum est, id inauditum, & omnium, quæ aliquando visa, mirissimum, Quis non laudet, quis non magnificet, quis non extollat tantam mitissimi Domini bonitatem?

Detexit vxor Samsonis secretum, quod is illi crediderat, ex quo factum, ut triginta vestes pendere posthac debuerit, quas ipse lucri fecisset, si sponsa illius id nemini aperuisset. Ut autem deprehendit infidæ coniugis improbitatem, *iratus nimis ascendit in domum patris sui*; Iud. 14. 19. Abierunt dies aliquot, & reddita est tranquillitas animo, & *venit misere volens uxorem suam, & attulit ei badum de capris*.

Abulensis, quem vix vlla fugit difficultas, pulchram mouet hoc loco quaestionem, cur Samson tam iuste iratus, quam immeritò ab infida sponsa offensus, nunc illam deuò non inuistit solum, sed etiam dono ornauit: Eo enim facto indicare visus est, fuisse mulierem offensam, se verò offensorem, illam iniurià oneratam, se reum, offensores nempe & rei solent muneribus indulgentiam eblandiri, & mitigare offensos. Quid ergò Samson contrafacit, & iniuriam passus, velut intulisset, donis ei, à qua offensus, tanquam supplex subblanditur?

Magnus Doctor præter amorem non inuenit aliud, in quod talis facti & permutati ordinis causam referret, idè ait: *Amans non solum iniuria satisfactionem ab exore nolebat, sed ad eam laetificandam hadum ei in munus etiam attulit.* Hæc ille q. 1. in cap. 15 Iud.

Quam hinc exclamare cum S. Petro Chrysologo possumus: *Quò te Christe pertrahist amor tuorum?* serm. 22. O vita animæ meæ! O vitæ meæ animæ, quò te hominum amor abripit! O diuine Samson, quam te non sinit viuere desiderium profectus animarum! nam cum illæ sint reæ, tu ab illis iniuriam passus, cum illæ offenderint, cum sis offensus, tu nihilominus ab immensa tuâ charitate occupatus, & incitatus, cum inexplicabilibus muneribus ædes earum circumis, precibusque, & donis, quibus illas cumulare cupis, fores arietas, vt te talem, tam munificum hospitem admittant. Qui hæc videat, quid existimet, nisi te offensorem, te reum, hominem autem videri & offensum, & iudicem?

Vultis hoc etiam pluribus ostendam? Nocte coenæ surgens à mensa pientissimus Dominus noster cepit lauare pedes Discipulorum in suorum, Ioan. 3. 5. in quibus erat & Iudas perfidissimus proditor, à quo venditus. Græci aiunt, inchoasse illum hoc tantæ humilitatis officium à Iudæ, atq; adgeniculatum lauisse illi primùm pedes. Quod vehementer admiratus S. Petrus Chrysol. serm. 25. dicebat: *Homo iam tibi parce, quia & tibi parcas, tuos Deus lauit, tuos Deus amplectatus est pedes;* velut dixisset: Non vides, homo, quid erga Iudam agitur? Non vides, quod Dei Filius in genua decedens, & in terram à deo affusus, pedes illi lauat, & amplectitur, & osculatur, & sic adgeniculatus illum obtestatur, ne malè ceptam persequatur nundinationem, stringensque mantissimis, & artissimis brachijs pedes, illum in oratur ac detinet, ne in profundam tam horrendæ malitiæ abyssum præceps eat? Ergò parce iam tibi, ipse tui miserere, neque Deum coge, vt eius-

modi excessus faciat, & tui amore abreptus suam auctoritatem & magnitudinem periculo vilitis estimationis exponat: ne committe, vt ille serui formam præferat, tu Dominus videare, quando ad tuos velut iudicis pedes qualis reus prostratus iacet. Vterius progredi amor non potest.

Apud Isaiam 59. 15. *Vidit Dominus plurima, eaq; grauissima flagitia, quæ contra illum quotidies perpetrabantur, & malum apparuit in oculis eius.* Quæ autem illa tanta, & tam immensa flagitia? *Conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longè stetit, quia corrui in platea veritas, & equitas non potuit ingredi,* v. 14. quod cum vidit, *aporiatu est Dominus, quia non est, qui occurrat, hoc est, anxius, & perplexus hæsit Deus, quia non est, qui occurrat ei,* exponente id ita Corn. à Lap.

Tristis ergò, & velut animi dubius hæsit Dominus, incertus quid ageret, quando diu præstolaris neminem vidit, qui occurreret, amicitiaq; se inter & homines refarciendæ sequester esse vellet. Verbum Hebræum, pro quo Vulgatus verit, *aporiatu*, cum varia significet, tum Forerio idem, quod *se culpabilem damnare, & eluti, qui negligentiam suam incusat.* Humano ergò more de Deo loquens Propheta, inquit ille, *insinuat vicem nostram doluisse Deum, & eluti nostri amantissimum.* Arbitratus itaq; Deus scelera nostra non expiari à nobis, vt ille vellet, neq; emendari, doluit quod non, quantâ maximâ fieri potuit diligentia, corrigerentur, ac veluti ille hac in re suo defuisset officio, & debiti studij partem aliquam prætermisisset, nec satis huc adlaborasset, *aporiatu est, tanquam culpabilem se damnans, & negligentiam suam incusans.* Chaldæus transtulit, *Obstupuit*, ac velut in deliquium incidit, quod totius eius clamores frustrati, quod tantas incassum dedit voces, tanquam ipse damnum inde aliquod accepisset. Omnia hæc sunt inditia innoti amoris, & argumenta immensæ erga nos charitatis, tanto nempe studio curat, vt sua homini condonentur delicta, velut ille offensor esset, & homo offensus. *Qui vis,* lege S. Petri Chrysol. sermonem 108. atq; in illo Dominum tam afflictum nos obsecrantem, tanquam nos ipse offenderit, & reconciliari optet, & oret.

✠(✠)(✠)

P E R I O C H A V.

Veniat ad me.

Nisi facilitatem perdendi gratiam diuinam solaretur facilitas recuperandi eandem, sufficeret illa impellendo in desperationem homini, inter queus lucra laborum, & augmenta bonorum operum.

Quam leuiter, ô Deus, decedit homo ex felicissimo & altissimo statu gratiæ, in profundam abyssum culpæ! Quam facile anima, quæ Dei quoddam sacrarium aut viridarium erat, in formidabilem, & abominabilem specum sævissimorum dæmonum vertitur! Quam derepente, ac momento vno deicere hominem è summo fastigio in ipsum barathrum vnus solum cogitatus potest! Atq; tota hæc infelicitas ex eo nascitur, quod felicitas, quam homini gratia adfert, coniuncta est fragilitati hominis supra modum vani & caduci.

S. Macharius hom. 17. ait, ipsos etiam athlantes fidei, & gygantes Ecclesiæ, Apostolos dico, quoties rem hanc cogitabant (cogitabant autem semper) magnâ curâ, cautione, studio vitam suam, moresq; omnes circumspexisse, & attendisse, ne inæstimabilem gratiæ Dei thesaurum amitterent, quem in fragilibus, ac luteis corporum suorum vasis asseruabant: *Dico autem tibi*, inquit ille, *etiam Apostolos, quibus erat Paracletus, non fuisse ex omni parte securos, cum gaudio enim & exultatione aderat timor & tremor, ab ipsa gratia, non ex parte vitiosa profectus.* At si Apostoli tuti non erant, quis metu vacuus esse possit? Hinc intelligimus, quàm sit facilis iactura gratiæ.

Beniamin Christi Apoc. 4. ait, ostensum sibi diuinitus admirabilissimum thronum Dei, & *in conspectu sedis tanquam mare vitreum*, v. 4. Notabile mysterium, in quo non parum defudarunt Interpretes, scire cupientes, quare illud mare vitreum fuerit, quod è regione sedis Deierat. Sed vt pro solenni meo excursions intermittam. aio nunc esse eximiam antiqui Patris Bachiarj expositionem, quæ facilitatem perdendi gratiam Dei indicat, & sic habet: *Memento, frater, quod caro sumus, mare illud, id est, forma baptisimi, quod beatus Ioannes vidisse dicit, vitreum fuisse descripsit, & ideo in nobis citò periclitatur, aut frangitur.* Hæc ille Epist. de recip. lapsis. Magno mysterio baptismus mare dicitur, sed vitreum: Mare quidem, vt copia gratiæ, quæ ex illo in nos redundat, significetur, vi-

treum verò, vt indicetur quàm facile periclitatur, & frangitur. Quis magis caducum vitro? Quid fragilius gratiâ? Quis tam leuiter flos marcescit? Propterea addit Bacharius: *Lubrica via est sæculi huius glaciali iniquitate constricta, quam cum immodica concupiscentia calor soluerit, facilis est ad lapsum ruinamque miserorum.*

Quam benè facilitatem illam indicauit S. Moyfes, in cuius dicta pulcherrimum notate Ruperti commentarium. Peccauit populus Israël, cum sublimem egit vitulum illum, & cultu diuino veneratus fuit. Iniquè tulit verus Deus tam cæcum errorem, & iniquam malitiam, voluitque euertere ac delere omnes, qui tantum nefas ausi fuerant. Moyfes cum tam vehementer iratum vidit Dominum, & qui iam iam suspensam demittere in eadem manum, & falce vnâ vitam omnium demetere vellet, his illum appellauit: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti*, Exod. 32. 31. 32.

Quid est, quod dicit, *aut illis ignosce, aut me de libro tuo dele*? Cur enim nomen eius Deus oblitteret, si fortè illis non ignoscat? Quid commune vtrique horum? Videte quàm acutè hanc in rem disserruit Rupertus: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro, quem scripsisti. Quare? Quia ego peccator sum. Si non est apud te propitiatio, si iudicium apud te est sine misericordia, consequitur, ut & me de libro deleas.* Aut illis te facilem præbe, & ignosce, aut me extemplo è libro vitæ expunge. Cur sic loqueris, Patriarcha sancte? Cur, dicis! Quoniam & ego fragilis sum, & caducus, ex eodem luto, quo illi, formatus, & si decretum est, vt proxima semper culpæ sit pœna, atq; in iratum Deum statim reus incidat, qui misereri, aut indulgere inducias nolit, vt errata sua miser deplorat, consequens est, vt nomen meum è libro eius mox eradatur, qui peccatis non secus ac alij, sum obnoxius. Non videtis timorem, non aduertitis metum amicorum Dei, & quàm apertè nobis indicent, quàm prouum promptum sit excidere gratiâ Dei?

Veteribus Ægyptijs Crocodilus, aut lacertus Nili, vt videre est apud Pierium Valer. lib. 19. c. 12. symbolum erat victoriæ, & hieroglyphicum palmæ, propterea quod eius dorsum ita corticosum sit, & contra omnem solum muictum habeatur. Viden' hoc animal tam validè à natura obarmatum, tam fortiter communitum, vt imago esse mereretur triumpho, & effigies pugnæ benè gestæ? Viden' hunc Crocodilum, qui homines deuorat, & robustissima bruta abligurit, sic vt ferociam eius nemo perdo-

mare,

mare, vires nemo retundere possit? Si pennâ ibidis (ea est Egypti ciconia) demulceatur, ita oborpes-
cit, ac debilitatur, & immobilis reddatur, inquit
idem lib. 17. cap. 22. O Dei secreta? ut tantam fe-
ritatem ciret, ac debilitet, torpidamq; sola plu-
mula reddat. O quam viuum exemplar eius, quod
multis Dei famulis accidit, & indies usu-uenit!
Quam valentes, & inuicti Crocodili! Quantum
sæpè Inferis attulerunt horrorem & stuporem! Sed
quid? Omnis illa fortitudo, & magnanimitas atq;
illa tam vasta sanctitatis machina subiecta est, cui
dicam? Vni leniculæ plumulæ, ut eam deiciat, &
terræ affligat. Vnus quidem plumâ oppido leuior
cogitatus turpis, aut qualisvis materiæ grauis ad-
iunctum habens consensum potest demoliri, & solo
æquare plurimorum annorum merita, virtutes, o-
pera bona. O sancte Deus! Et quam proeliue est,
vnam talis cogitationis plumulam admittere ad ani-
mum, quæ omnia euertat! Quam facile impruden-
tibus, & aliud cogitantibus exurgere ventulus solet,
qui animæ nauem in scopulos, aut vada impellat, ut
allisa cum omnibus copijs & thesauris suis merga-
tur! Tam fragilis, tam vitrea est ex parte inconstan-
tiæ, & imbecillitatis humanæ diuina gratia.

Quis non contremiscat, qui rem hanc ad talem
lucem considerat? Quis non in desperationem in-
clinat, dum cogitat, quam pronum sit à gratia Dei
excidere, & incidere in tam profundam abyssum
tantarum miserationum! Sed infinitæ clementiæ Dei,
& immensæ bonitatis illius consideratio tantum ex
parte altera adfert leuamen, ut inter omnes supe-
riores tempestates respirare possit, dum cogitat,
quæ ex misera fragilitate nostra leuiter perit gratia,
eam cum diuinæ pietatis prompto semper & obui-
auxilio facilius recuperari, & quæcunque illius ia-
cturam consecuta sunt, opum spiritualium damna
refarciri posse. Habemus enim tam lenem, & exo-
rabilem Dominum, ut vnica lachrymulâ se placari
sinat. Quanto cum mysterio vocauit illum Isaias
puerum paruulum, dicens: *Paruulus datus est nobis?* Isâ. 9. 6. tanquam dixisset: Este hilares, filij
hominum, & exultate, quibus Dominus obrigit,
qui morum suauitate, & facilitate pupulus est, aut
si quid inuitus. Sed quid voluit Propheta? Respon-
det sanctus Bernardus serm. 1. in Epiph. *Paruulus
est, leuiter placari potest, quis enim nesciat, quia
puer facile donat?* Puer aureum coronatum pomo
permutat. Ita pientissimus & clementissimus Do-
minus noster, ad vnum, eben, aut, peccatus ab animo
pœnitente natum mitescit, flectitur, ponit iram,

Tom. I.

redint gratiam amicitiam. *Esti non fuerit pro minimo
noxarum indulgentia, quam speramus, possumus
reconciliari pro minimo, inquit iterum Doctor mel-
leus, nec enim magni constat verus dolor animi.*

Quis ergo non erigat animum? Quis non optime
de optimo Deo speret? Qui populo suo refractario
Ezech. 18. 12. etiam dicebat: *Proscite à vobis om-
nes prauaricationes vestras, in quibus prauaricati
estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum,
& quare moriemini? Vbi hæc extrema verba, Et
quare moriemini, magnam habent emphasin apud
doctissimum & eruditissimum P. Doctorem Hieron.
à Padro, & ex eius commentatione hunc sensum:
Si ego, qui supremus iudex sum, in vestram partem
inclino, si ego, qui actor sum, & à vobis laceratus & in-
dictam non expeto, sed sponte noxam condono, quid ti-
metis, cum pro actore habeatis patronum, & pro iu-
dice aduocatum? Quis desperet gratiam tam bene-
uolentis Dei, qui tam facile mitigatur, & hodie il-
lam sponte sua magnis vocibus offert, dicens: *Si
quis sitit, Veniat ad me?* Omnibus hic fons patet,
sic ut nulli prohibitus sit aditus. O bonitas! ô sua-
vitas! Sit itaq; bono animo homo, nam si ex parte
fragilitatis suæ leuiter excidere gratiâ Dei potest,
ex parte clementiæ Dei facilius eam recuperare po-
test, perque illam promereri gloriam.*

Ad quam, &c.

Feriâ III. post Dominicam V.
in Quadragesima.

Ambulabat IESVS in Galileam.

Ioan. 7.

VLTA fecit Christus, quæ tametsi ab
eius magnificentia videantur aliena,
non sunt vacua tamen mysterio, quia
nostræ seruiunt institutioni, & docu-
mento. Quid magis alienum, & ex-
traneum (ut videtur) ab eius omnipotentia, quam
fugere Ierosolymâ, & recipere se in Galileam, ad
declinandum hostes, qui incitati rabie cogitabant
illi innoxiam adimere vitam? Poterat Dominus
non fugere, cui perfacile erat destruere omnes siue
Ierosolymis, siue in alijs quibuslibet partibus.
Quare non extinxit hostes suos, sed illorum furorem
potius fugâ deuittauit? Glossa Interlinearis ait:
Ambulabat Iesus in Galileam, non timens, quia ha-

D d d

bebat

bebat potestatem, sed & infirmis det exemplum, ne eis obijciatur latibulum. Non fuit ignavi timoris, aut imbecillitatis, quod in Galilæam se recepit, qui cum esset omnipotens, omnes sternere verbo poterat, sed industria, & præclaræ institutionis, ut relinqueret pusillanimis exemplum, quo se cum incitante metu fugam capeflunt, excusare possint & solari, ac dicere, etiam magistrum suum fugam inijsse. Idem est de orationis exercitio, quod Christo Patrem suum æternum crebrò admodum interpellanti frequens erat. Sed quorsum illi precum visitatio? Respondet S. Ambrosius: *Forma tibi datur, exemplum nobis eâ in re, quid imitemur, reliquit. De hac mystica fugâ dicam hodie. Attendite.*

PERIOCHA I.

Ambulabat Iesus in Galilæam.

Ante tempus velle mori, non modò non est fortitudinis inditium, sed etiam magnæ ignaviæ argumentum.

Veterum non paucorum plurimùm celebratâ opinione is magnanimus, fortisque habebatur, qui mortem ante tempus appetebat, aut sibi ipse necem sui homicida inferens, siue ut ab alijs sibi vitâ adimeretur, curans. Alij verò e contrariò veritatem securi aiebant, quod omnes confirmare debemus, neminem sibi mortem procurare debere ante tempus, quod eiusque vitæ Deus præfiniuit. Quisquis enim hoc agit, (præterquàm quod nefariâ temeritate se obstringit) non solum viri strenui facinus eâ re nullum edit, sed etiam ignaviam, & vecordiam suam turpiter prodit.

Iosephus lib. 3. de bello Iudaico cap. 16. refert, fuisse aliquibus visitatum, demutillare manum, illi, qui sibi ipsi necem intulisset: *Apud alios inquit, & dextra iubentur abscindi cinsmodi mortuorum, quæ in ipsis armata sunt.* Reddens verò tam iustæ legis rationem, subdit: *Quoniam & corpus ab anima, ita manum esse alienam, existimârunt.* Iustè id genus, in eos decernebatur supplicij, ut enim indignum animâ tale corpus erat, ita alienum à ratione, hæere ei manum, quæ tam indigno facinori seruierat.

S. Paulus cum de magnis persecutionibus, quas veteris legis sancti tolerârunt, ageret, has è multis recenset: *Circueunti in melioris, in peltibus caprinis, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ, vbi persecutorum gladios effugerent, & vitâ suam sospitarent.* Dixerat ante hæc

Apostol. *Alij lapidati sũt, secti sunt, in occasione gladij mortui sunt.* Demùm de vtrisque ita concludit: *Et hi omnes testimonio fides probati sunt.* Hebr. 11. *Hi omnes vtrunque fidem animi sui, & robur pectoris, & fortitudinem cordis sui talibus factis satis contestata dederunt.* Hi omnes! Quomodo hoc rectè intelligi possit? Quod ij, qui strenuè mortem subierunt, dignis celebrentur elogijs, id rationem facti admittit: Sed quod ij etiam, qui fugâ elapsi, non secus laudentur, ac ij, qui siue gladio, siue lapidibus, siue talibus rebus ceciderunt, non video quomodo ex æquo fiat, pusillanimitatis enim videtur, quod fugâ mortem declinârunt.

S. Athanasius aptè in rem nostram respondet, non fuisse ignaviam, quod subterfugerunt pericula, sed valentis animi magnitudinem, optare enim mortem ante tempus, quod Deus cuiq; destinavit, potius est velle absolui ab ærumnis & laboribus huius vitæ, quàm morte suam testari constantiam: *Qui enim moritur, quiescit à miserijs,* inquit ille in Apolog. pro fuga sua, *qui autem in fugam se dat, questionem in horas inimicorum adortus expectat, mortem longè leuiorem, quàm fugam existimat.* Qui animam exiit, idem omnes semel vitæ huius miseriae simul excutit: At qui fugit, is ut hostiles incursiones per momenta metuit, ita crebras mortes appetit, quia genus mortis terribilissimæ est, in perpetuo mortis timore degere. Ergò quanquàm illi in solitudinibus, & speluncis viuerent, non minùs fortitudinem suam probabant, quàm ij, qui in locis publicis occumbebant. Nam mori ut corpus huius vitæ miserijs subducas, non ut Deo id volenti morem geras, quis eam esse manifestam vecordiam dubitet? Dixit in eandem rem maximus Philosophorum Aristoteles in Moral. magnis: *Mori, & vel paupertatem, vel molesti quippiam fugiamus, fortis viri minime est, sed potius timidi, quippè cum laboriosa fugere mollius sit, neque hanc mortem sustinet quippiam, quia honestum sit, sed & malum erit, ac fugiat.*

Quàm benè hoc nobis indicauit Propheta regius Dauid, quando de se duo affirmat, quæ pugnantia videntur, re autem verâ præsentī causæ sunt opportuna: *Deus, qui præcinxit me virtute, qui perfecit pedes meos, tanquàm ceruorum, qui docet manus meas ad prælum, & posuisti & arcum æreum brachia mea,* ait Psal. 17. 23. 34. 35. quibus verbis gratias agit Deo, quòd ab illo insuperabilem fortitudinem corporis, & pedes quales ceruorum, & ingens robur lacertorum sit nactus. Quis non hæret in his verbis

in speciem contrarij? Dicit sacer Propheta, indutum se à Domino inexpugnabili animi fortitudine, & donatum brachijs æneis adamante firmioribus, & ex alia parte ait, dados sibi pedes quasi perniciosissimorum cernorum. Quomodo possunt eidem in esse fortitudo æris, & pedes cernorum, cum sint hæc animalia fugitiua symbolum ignauæ timiditatis? Si æs, quomodo ceruus? Aut si ceruus, quomodo æs? Quomodo potest habere brachia æris, qui habet pedes cernorum, quos de nihilo natus metus in fugam effundit? Mysterium subest verbis, quo significatur, non totam in brachijs æreis positam esse fortitudinem, vt cum morte confertis manibus lucteris, sed in eo, vt videas quando se occasio eiusdem mortis offerat, & non te in illam conijcias, donec Deus id constituat, nam viuere hoc modo tam gratum est Deo, quàm si quis moriatur.

Propterea dicebat Cicero lib. de Senect. *Vetat Pythagoras iniussu Imperatoris, id est, Dei, de praesidio, & statione vita decedere.* Quod ait, non decedendum à statione vitæ, metaphora est ab vsu vitæ militaris desumpta. Decernit Centurio militi locum, ex quo cum hoste configat, sine cuius peculiari iussione deserere stationem suam, siue vt inuadat hostem, siue vt istum eius declinet, non potest, in altero enim nimis quàm temerarius fuerit, in altero supra quàm ignauus. Itaque adoriri hostem, nisi cum ita vult dux, non debet: *Vetat Pythagoras iniussu Imperatoris, id est, Dei, de praesidio & statione vita decedere.* Qui contra facit, is aut præceps est, aut effœminatus.

Refert Iosephus, se in luctuosissimo illo bello, quo vastârunt Ierosolymam Titus & Vespasianus, cum aliquot socijs in secreta spelunca latitasse, tantamque fuisse omnium ex hostium metu trepidationem, vt socij sibi ipsis desperatam adimere vitam decreuerint, hos tamen ab immani facinore talibus verbis deterruisse: *Isdem timidus est habendus, qui mori non vult, cum opus est, & qui vult, cum non oportet.* Hæc ille de bell. Iud. lib. 3. cap. 16. Perpusillanims hominis est refugere mortem, cum mori res exigit, & Deus decreuit: Sic item mollium & effœminatorum, velle sibi vltroneam consciscere mortem, cum id neq; tempus, neq; ratio postulat.

Quàm falsè hoc dixit Martialis, dum tali epigrammate in Fannium ludit, qui in fuga, quâ hostium manus & necem declinauit, ipse sibi & manus & necem intulit:

Hostes cum fugeret, se Fannius ipse peremit.

Dic mihi, non furor est, ne mori, mori?

Quis hoc stultissimè factum neget? Nemo, inquit Iosephus: *Gubernatorem timidissimum puto, qui tempestatem metuens, ante quam turbinis nauem sponte submergit.* Hoc facit, quisquis statim vitæ sibi ipse abruptit, propter miserias, quas meruit, quod magnæ vecordix est inditium.

Conuicit hæc veritas Senecam, vt ei demùm subscriberet, quam tamen quondam negarat: *Alia quando etiam si certa mors instabit, & destinatum sibi supplicium sciet, non commodabit pena suam manum, stultitia est timore mortis mori.*

Postquàm Magi, recens natum Christum adorârunt, vt ne in illo Harodes rabiem suam expleret, apparuit Angelus Iosephi, dixitque, acciperet ex templo diuinum puerum, & Matrem eius, fugeretq; in Ægyptum, & esto ibi, addens, & sique dum dicam tibi, Matth. 2. 13. Hoc præceptum vult Deus ab omnibus obseruari, sic vt nemo illud prætereat. Si quem vitæ huius miserix premunt, arctantque, ac fortè vitam, vnâq; ærumnas præsentis finire velit, cum Dei econtra sit voluntas, ne hoc faciat, dicit ei: *Esto ibi, & sique dum dicam tibi;* perseuera in eorum statu, donec ego aliud decernam: Mori enim ante tempus ab illo præfinitum, vel notoria ignauia fuerit, vel temeraria præcipitantia. Habemus huius rei illustre in Euangelio exemplum, ac de Christo ista, quod *ambulabat in Galileam, non enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærébant eum Iudæi interficere,* ille autem mori nolebat, quòd æternus Pater morti eius id tempus non destinarat, quo nobis exemplum reliquit, vt quod toto hoc Discursu diximus, faciamus.

PERIOCHA II.

Non enim volebat in Iudæam ambulare.

Qui iniussu Dei in pericula se præcipitat, is eum à subueniendi obligatione liberat.

Nolebat Christus adire locum, in quo hostes illius, & vitæ periculum erant, non quod non potuerit vbiuis crudeles eorum manus euadere, sed vt nobis esset documento, inquit Cardinalis Tolletus, ne nos temerè in pericula conijciamus, sed euadere ea curemus, qui enim sponte suâ d. scrimen quærit, & adit, is Deum ab opitulandi obligatione absoluit.

Collocauit sanctus Patriarcha Abraham vnigenitum & charissimum filium suum in ara, vt obtruncaret

caret illum, & offerret Deo; educensq; gladium, cum iam demittere cum manu gladium in ceruicem pueri vellet, attinuit brachium eius quidam Angelus, & dixit: *Non extendas manum tuam super puerum*; Gen. 22. 12. nec malum quidpiam illi inferas. Iephthē in ancipiti acie positus, vult Domino, si ē praelio victor abiret, sacrificio illi offerre velle quicquid primum obuium haberet, cum triumphator ē pugna reuerteret. Prima autem illi filia occurrit, quæ postquam duos menses virginitatem suam per contragosa montium, & deuia sylvarum deplorando exegisset, paternam domum repetijt, & fecit ei, sicut Souerat, Iud. 11. 39.

S. Augustinus quærit: *Cur Abraham immolare filium prohibuit, Iephthē sacrificium persoluitur?* Respondet q. 15. ex 99. vtriusq; Test. *Multum interuallum est inter causam Abrahæ, & Iephthæ. Abrahæ preceptum est, Si filium suum Deo offerret, Iephthē nunquid coactum denouit?* Iephthē Dei iniussu, & suo voto seipsum neci filiz addixit. Moriatur ergo filius Iephthæ, inquit Dominus, & viuat filius Abrahæ. & non succumbat periculo, cui dum quenquam subijcio, subuius eodē etiam necessitatem simul mihi impono: atqui ipse periculum amat, & sibi quærit, is me ab auxiliandi obligatione liberat.

Cui non mirum accidat, quod sancto regi David cum Bethsabee vxore Vriæ, & pulchrâ illâ, elegantiaq; puellâ Abisag Sunamitide accidit. Animi gratiâ quondam secundum prædij tempus obambulabat in solatio domus regis, vidensq; mulierem ex aduerso in solario item ædium suarum se lauante, captus amore illius, in tragicum cum illa adulterium incidit, ex quo tantæ pothæ calamitates promanarunt. Eidem iam seniculo, vt concalesceret, adduxerunt, adiunxeruntque formosissimam istam puellam, quam non cognouit, vt habet 3. Reg. 1. 4. tamen ei proxima accubaret, obseruiretq; & velut quædam gelida ē marmore statua fuisset, ita speciosissimæ puellæ præsentaneis nihil mouebatur illicitijs, nec fruebatur complexibus. Quæ causa, quod ibi tam facile rex lapsus, hic verò nec decerpit florem; quem penes habebat, nec contigit turpiter puellam, quæ ipsâ suâ admirabili formæ elegantia, cui nulla par in Israël, & conciliatriculâ verborum suauitate, & magna officiorum sedulitate illum velut prolectabat?

Videte quid facer textus, cum de adulterio agit, dicat: *Accidit & surgeret David de frato suo post meridiem.* Ille sibi quasiuit occasionem, ille sponte suâ obambulatum iuit. Hic verò quid? *Quaramus*

Domino nostro regi adolescentulam virginem, & steterat coram rege, & foueat eum, & dormiat in sinu eius, dicebant ij de aula. Non ipse sibi collectaneam quæsiuit puellam, famuli procurarunt, Medici hoc illi remedium præscripserunt, vt obedientia illum tam periculosa & suspecta vti medicina coegerint. Secundum hæc quid mirum, quod ibi, quanquam procul abstinens à muliere, corruit, hic verò nec cum præsentē puella mali quicquam egit, quoniam ibi ipse sibi periculum parauit, hic verò aliorum iussu adductus fuit, vt propterea hic etiam non corruerit, qui ibi prolapsus fuit.

Ece ego mitto vos, sicut agnos inter lupos, aiebat Christus Discipulis suis Luc. 10. 3. cum eis prædicandi curam committeret, Hortorem incutere cuiusq; potest, qui audit; quod Christus Discipulos hinc ad prædicandum ablegat, inde quales agnos in medios lupos mittit. Ad moriendum, non ad prædicandum ita misisse videtur. Quid enim securitatis habere possit iuxta sæuam ac voracem lupum tener agnellus? Quid ergo ait, quod eos ad prædicandum mittit, qui dicere poterat, in mortem certam eos mittere? Nonne animaduertitis, quod dicit: *Ece ego mitto vos?* Ego, inquit, vos ablego, in pericula, & pericula tam grandia, quam est præsentaneum discrimen simplicis ouiculæ iuxta sanguinolentum lupum. Sed attendite, quod *ego mitto vos*, quod cum facio, simul ad seruandam, sospiciendamq; vitam vestram me obstringo, vt tam securi degatis inter lupos, quam si pastores coram præsentibus curæ salutis vestræ inuigilarent.

Multi dubitarunt, an queat esse legitimus, & indubitatus sex mensium partus. Authores fuerunt, qui negarunt. Verum Ildefonsus Carranza l. de legitimis partibus c. 9. num. 49. doctissime probat, esse legitimos, & veros. Ad id verò quod illi opponi poterat, de lacte prægnantium per id tempus inutili & incommodo, respondet, esse verum, aded non inutile lac, natura enim, quæ illos partus veros ac legitimos formauit, se ipsam obstringit ad subministrandum congrua alimenta ei, cui vitam dedit. Qui enim vnum dat, addere alterum debet. Ita Dominus noster, cum aliquem tentationi, aut tribulationi exponit, ei superandi, vel certe tolerandi opem vnâ submittit. At si absq; illo homo periculum adit, Deus liber est ab obligatione opitulandi & subueniendi.

Hoc autē debet facer Vates, qui dicebat: *Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me, dā mihi intellectum; & discam mandata tua;* Psalm. 118. 73.

& pro

& pro eo ac debeo obſervabo. S. Ambroſius eleganter paraphraſi illa Pſaltes verba dilucidavit: in-
quies, *Opus tuum, Domine, ne deſeras, ne derelin-
quas, te autorem convenio, te teneo conditorem,
in adiumentum accingere, qui accinctus es, & crea-
res.* Notate illud, *Te convenio.* Convenire ali-
quem, ex Ioanne Paſſeratio, idem eſt quod diem
dicere, aut dicam ſcribere, ſive pro tribunali ali-
quid ab illo exigere, quod iure debeat. Dicit ergo
David Deo apud Ambroſium: *Te auctorem conue-
nio*, creatura tua ſum, & manuum tuarum opus, &
per te ſum quicquid illud: In periculo me poſi-
tum video, nec video quomodo euadam, neceſſaria
luce deſtitutus. Iure itaq; te convenire poſſum, ac
rogare, ut mihi ſis adiumento, quando enim tibi in-
cumbit amoliri periculum, ut ea depellas, iure rogari
potes. Itaq; *te convenio*, perq; iuſtitiam obteſtor,
ut mihi ſis præſidio. *Te conditorem teneo*, atq; hoc
nomine, ut mihi, ubi res poſtulat, ſuſtrageris di-
vinitum habeo, quantumvis culpis meis te nonua-
quam ea obligatione levo.

PERIOCHA III.

Transi hinc, & vade in Iudæam.

*Mundus cum blanditur, flagellat, Deus cum fla-
gellat, blanditur.*

L Atebat Chriſtus in Galilæa cumq; immineret
ſolemnitas Tabernaculorum una è tribus cele-
berrimis Hebræorum feſtiuitatibus, fratres, co-
gnatiq; eius ſuadebant, ut in Iudæam pergens ope-
raretur ibi miracula, quæ alibi faciebat, poſtquam
nemo magnum aliquid vult moliri, qui non mul-
tos operæ ſuæ optet ſpectatores, & encomiaſtas:
Transi hinc, aiebant, *& vade in Iudæam, & & Di-
ſcipuli tui ſideant opera tua, qua facis.* Quo con-
ſilio, putatis, hoc dixerunt? Euthymium audiamus:
*Finunt quidam de bonis ſuadere tanquam cognati &
amici familiares; ſuius vero eorum prauus erat ab in-
vidia procedens, conabantur ſi quidem illum in Iuda-
am pellicere, & ab illis occideretur, qui eum quæ-
bant interficere.* O munde miſera bilis, quam ſtulti-
tus & amens eſt, qui factis tuis blanditijs credit, &
proditorijs aſſentationibus fidit! Quando cognati
magnam erga illum obſervantiam præſerebant,
quando illi magnos velle conciliari applauſus vide-
bantur, tunc illi infamiam, & mortem adornabant.
Sic agit mundus. Arridet ut necet, palpat, ut ma-
ſtret.

Vultis videre? Attendite quanto cum myſterio
locutus ſuit Apoſtolus, cum Galatis, quos pſeu-
doprædicatores circumdenerant, hæc ſcripto
transmiſit: *O in ſenſu Galata, quis vos fascinavit
non obedire Veritati!* Gal. 3. Peculiari, loquendi
modo vocat Apoſtolus fascinum, quicquid illud mali
à falſis prædicatoribus Galatæ acceperant. Quid
enim eſt fascinatio? Reſpondet Hugo Cardinalis:
*Fascinatio eſt affectus inuidorum admirantium pul-
chritudinem puerorum.* Neque pueros tantum, aut
brutas pecudes ſolum, ſed & plantas, & arbores, &
flores talium facinorum contagio viciata nouimus.
Sed videamus, ad quem modum incommodent, qui
fascinant, ut Apoſtoli myſterium nobis eluceſcat.
Non aliter incommodant, quam ut extollant, de præ-
dicent id, quod fascinant. O quam bellus infans!
aiunt, quam venuſtulus pupulus! quam ſpecioſum
brutum! dumq; talia laudis, & admirationis verba
dicunt, inſiciunt, & conſciant ea, quæ laudant, &
admirantur. Dicit ergo Apoſtolus: *O in ſenſu Ga-
lata, quis vos fascinavit!* Qui factum, quod non
animaduertiſtis verum venenum teſtum ſimulatâ
theriacâ laudum, quas vobis dicebant palpones
blandiloquentuli qui aiebant, indigne factum, quod
homines prudentes (quales vos prædicabant) cre-
derent in Deum crucifixum? Quomodo non intel-
lexiſtis, quod commendatio illa erat fascinatio? Laudabant enim vos, ut fallerent, ad ſydera vos effe-
rebant, ut perirerent. Habet hoc vſus mundi,
dum palpat, maſtât, dum arridet, in ruinam trahit.

Dicat hoc idem Apoſtolus, qui cum multis enu-
meraret plurimas, & maximas ærumpas, quas pro
Euangelij prædicatione tolerârât, eam non in mi-
nimis deputabat, quod ter virgis coeſus à Iudæis
fuit, quod id coniunctum ſit cum infamia ſupplici-
um: *A Iudaïs quinqueſ quadragenas, una minus,
accepi;* inquit 2. Cor. 11. 24. Res certa, & explo-
rata eſt, quod Apoſtolus hic alludit ad veterem le-
gem, quæ ſic ſtatuebat Deuter. 25. 2. *Si enim, qui
peccauit, dignum viderint plagis, proſternent, & co-
ram ſe facient verberari.* Pro menſura peccati, erit
& plagarum modus, ita duntaxat, ut quadrage-
narium numerum non excedant. Quadrageſima iſtus
inſligere poterant, plures non debebant. Vnde er-
go tam humani, & beneuoli in Paulum Iudæi (quem
alioqui plurimum execrabantur) ut cum quadra-
gies eum cedere potuerint, idem vnum minus in-
fringerint? A quo dietantia eos inceſſit benignitas
erga illum, quem ante horrebant, & non ſemel truci-
dare voluerunt?

Respondet S. Bruno, fuisse quandam apud reprobos illos traditionem, ut qui subiectus flagris semel quadragies vapulasset, is tali supplicio addici iteratio non posset: cum verò ietum vnum aliquem infra illum numerum infligebant, saluo iure eadem de illo poenas deposcere toties poterant, quoties mala illius merita hoc exigebant. Ergò si quis legem attendisset, attamen sensum legis, in quem illi eam interpretabantur, non conscisset, intellexissetq; is clementer, & misericorditer, & per humanè cum Paulo actum existimasset. Neq; tamen erat benignitas, quã ergà Paulum sunt vñ, sed crudelitas, furor, rabies hominum efferatorum, qui cum ei quadragenam, vñ minùs imponebant, ius sibi in illum iterum iterumq; ferociendi reseruabant. Videte ut erat ferocia, quæ misericordia videbatur, & crudelitas, quæ speciem præferebat benignitatis. Sic agit mundus, dum assentatur, occidit, cum laudat, necat.

De latronibus, & publicarum per Ægyptum virarum obsecroribus, quos *phileas* vocabant, illud memorabile refert Seneca, quòd itinerantes non tumulariè, pro more grassatorum, qui nunc sunt, neq; efferaè, aut minaciter inuadebant, sed humanè conueniebant, blandè ex iumento, si quo fortè vehebantur, submittebant, magnificis promissis lachabant, arcè quòq; complexabantur, & quando incautus viator talibus blandimentis delinitus plurimum fibis eis deferri, & opumè secum agi putabat, improbi ficarij, conscelerati excursiores, larvæ & simulachra amicorum miserum miserè vità nudabant: *In hoc amplectuntur, & strangulunt*; inquit Seneca epist. 47. Iniecta humeris brachia profunibus erant, quibus extinguebant, quem amanter amplecti videbantur. Talium prædonum similis est mundus, æquè ut illi, fallax & fucatus, qui cum adulatur, interitum affert, & strangulat, cum palpat. Veinam vel non tam crebrum, certumq; habeamus huius rei experimentum.

Quàm multo contra agit Deus! Ille cum maxime iratus videtur, tum maiora fundit beneficia, & indignationem suam multis magnisque intexit donis.

Pecçarunt parentes primi, contra quos cum pro tribunali pronuntiasset, iamq; in eo esset, ut meritum infligeret supplicium, dicebat Eux: *In dolore paries filios*; Gen. 3. 16. S. Ambrosij acuta est in hunc locum observatio I. de institut. Virg. c. 4. *Remunerationem ex pena inuenit, & per filios, per quos affligitur liberetur scriptum est enim, quia sal-*

ua erit per filiorum generationem. Factaq; est gratia ex iniuria, salus ex infirmitate. Hæc ille, velut apertius dixisset: Non videtis quid consecutum fuerit ex ira Dei? Dicebat Euam parituram in dolore filios, in eo verò cruciabili partu inuenit illa bonorum operum præmium, gratia namq; est foecunditas, cum sit poena sterilitas. Et quando hinc affligatur doloribus, illinc leuamen & solatium capit ex suis fructibus: *Facta est gratia ex iniuria.* Tant bonum enim Deum habemus, ut flagellando blandiatur, mundum verò tam malum, ut blandiendo flagellet.

Anxia Christum à tergo sequebatur, & prosequatur magnis clamoribus pia illa Chananæa, ut filia suæ salutem ab illo exoraret. Et quantumvis ea extolleret vocem, Dominus tamen, ut ait S. Matt. 15. 23. *non respondit ei verbum.* Cum illa etiam propius accederet, humillimèq; eum adoraret, in vicem suavis responsi, quod misera expectabat, indigna canis appellatione eam perstringebat, dicens: *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.* Mira designatio, & acerbitas, ut videtur Christi, qui cum benignus, humanissimusq; ergà omnes videri voluit, ergà hanc mulierem (quantum nos de re intelligimus) os, oculos, frontem, verba, totum se asseuerauit.

Dionysius Carthusianus monet, ne quisquam admiretur istam Christi austeritatem ergà hanc piam mulierem, quòd is, qui illam extrà durissculè habere videbatur, intus demulcebat, suauiterq; & amanter refocillabat, quantoque magis exteriores asperitates augebat, tantò amplius interiores dulcedines exaggerabat. *Quò Christus videbatur huic mulieri asperior foris in verbis & gestibus, eò benignior intus per operationem occultam ei fuit per inspirationem ac illustrationem internam*; inquit ille. O bone Iesu, quis non accendatur amore tui! quis non magnà inflammetur ergà te charitate, quia sic nosti inter ipsa flagella refocillare, & attrahere, cum videris repellere, qui quando hanc mulierem exterioris quadam simulatione acerbitatis à te abigebas, interioris secreta operatione oblectabas, ut suavi quadam violentiâ, & violentâ suauitate adduceres, demulceres, recreares!

Defecit vinum nuptiale in Chana Galilææ, aderantq; inuitati Christus, Discipuli eius, & Mater, quæ cum inopix certior facta esset, à Filio remedium petijt, dicens: *Vinum non habet.* Respondet ille: *Quid mihi & tibi est mulier? Nondum venit hora mea.* Quod cum audisset Cælorum Impera-

trix dixit ministris: *Quodcumq; dixerti vobis, facite.* Quā illā fiduciā niteris, Domina, vt quæ præcepturus sit Filius, ea diligenter fieri à ministris velis? Respondet ille tibi, vt videtur, acerbiusculè, & tu paratos esse cupis ad seruendum miraculo ministros! Immo hæc simulata acerbitas fecit, inquit S. Maximus, vt expeditos ad obsequium cuperet ministros, nouerat enim illa (si quis in hominibus alius) Filij sui ingenium, nouerat eum, quando maximè flagellis delatūre velle videtur, tunc maximè in beneficentiam propendere, nouerat eum, cum per os fundit verba aspera, ex animo spargere dona & beneficia: *Sciebat profecto Mater sancta, inquit ille ferm. 1. de Epiph. oburgationem illam Domini, filijq; sui non transcentis offensam prætere, sed miserantis portare mysterium.* Secus ac mundus facit, qui demulcendo flagellat, cūm Deus flagellando demulceat.

PERIOCHA IV.

Manifesta te ipsum mundo.

Vt homo est mirum amans gloriæ, ac splendoris, ita nihil gloriosius, nihil illustrius facere potest, quàm quod gloriā & splendorem contemnat.

Quam est homo ambitiosus præclaræ existimationis? Fieri nō potest, vt sic illum abripiat, & inflamment cupiditas gloriæ! Tam vehementer autem flagrat famæ illustrioris audiat, vt Apostolus dixerit: *Qui gloriatur in Domino gloriatur;* 1. Cor. 1. 31. quibus verbis, vt à S. Bernardo ea exponuntur, plurimum exaggerat S. Paulus ardens desiderium, quo homo ad cupiditatem gloriæ inflammatur. Non dicit Apostolus, vt ne quærat gloriā ac splendorem, sed vt ea in Domino quærat: *In Domino gloriatur.* Cur verò Apostolus nō omnem prorsus aditum ad gloriæ cupiditatem hominibus obstruit, ac præcludit?

Respondet S. Bernardus de tripl. glor. *Considerauit Apostolus rationalem creaturam adeo affectare gloriam, vt aut Six, aut nunquam ab hoc desiderio compesti possit, propterea secundum datam sibi à Deo sapientiam saluberrimum adiuuenit consilium, dicens, quandoquidem persuaderi à nobis non potest non gloriari, saltem, qui gloriatur, in Domino gloriatur.* Vt enim infirmo, qui pro sitis, quam patitur, magnitudine, potum pertinaciter petit, nec ab his votis vlla vel Medicorum prohibitionē, vel amicorum de periculo illum admonentium dehortatione ab-

duci potest, cūm haustus permittitur, is non qualescuntq; sed ex aqua ad hunc, vel illum modum coacta ministratur, vt minus noceat, quod bibit, quando animum ad bibendum obstinauit: Ita S. Paulus cūm consideraret, quā sint homines auidi gloriæ suæ & claritatis, & quod ab hoc naturali desiderio eos prorsus abducere non posset, non ijs prohibet ambitum gloriæ, sed monet, vt eam apud Dominum quærant, quando consecrari illam omnino volunt, vt duo quædam faciant, & primum quidem genitili suæ propensione morem gerant, tum absque omni periculo id agant.

In diebus *Elsa clausum est celum annis tribus, & mensibus sex,* inquit Christus Luc. 4. 25. Et S. Iacobus ait, Eliam precibus quasi clauibus obstrasse celum: *Oratione orauit, & non plueret super terram, & non pluit.* Magna Prophetæ potentia, quæ tanto tempore oppellatum tenuit celum! Videntis eximia potestate prædium vatem, cuius solius vires cælo toti obfirmando fuerunt satis? Audite mirum aliquid, quod de illo ait S. Petrus Damianus ferm. 60. *Non puto quod ille, qui clausit celum oratione, clausit animum à cogitatione, & facilius sit celum obserare, quàm animum.* Tam vehementer inclinatur homo in propriæ existimationis splendorem, tam pertinaci prælio illum vana gloria laceffit, tam continuato bello impugnat, vt magnus ille Zelator Elias, qui celum obturare precibus voluit, nescio an obstruere animum potuerit, vt ne aliquis ad illum vanæ gloriæ cogitatus penetraret, qui tam difficile inde arceri, ac prohiberi potest, *Et facilius sit celum obserare, quàm animum.*

Hinc accipiemus, quā verum sit, quod de hac proprij splendoris auditate dixit S. Ioannes Chrysostomus hom. 43. ad Pop. inquit: *Non est vitium ita tyrannicum, & vbiq; dominans, ex maiori quidem, vel minori parte, attamen vbiq;.* Sunt homines, qui in hoc, siue illud vitium inclinant, at in vnam gloriæ cupiditatem, quanquam non paribus ponderibus, omnes tamen propendunt, omnes amant esse conspicui, & illustres, vbiq; hic appetitus sua habet mancipia, nulla pars orbis est, quæ non sua illi tributa pendat.

Et quoniam hic appetitus tam est insitius, & innatus homini, inde fit, vt plurimum obitupefcamus, cūm videmus quempiam nolle splendere, cūm possit. Notate. Quando Rex Ezechias agrotauit vsq; ad mortē, ac Deus vitæ illius annos quindecim miraculo adiecit, Iſaias Propheta, vt illum prorogando in id tempus vitæ certiorē faceret, dixit, Deum

ad miraculo contestaturum solis in horologio regis Achab decem gradus retrò abire. Itaq; aiebat: *Vt & ascendat Umbra decem lineis, an & reuertatur totidem gradibus?* 4. Reg. 20. 9. Respondit sanctus Rex: *Facile est Umbra crescere decem lineis, nec hoc solo & fiat, sed & reuertatur retrorsum decem gradibus.*

Hic illud considerandum venit, quare sanctus Rex putarit, vmbra facile ascendere, difficile autem descendere posse, illudq; tam leue existimari, quasi non tribuendum miraculo arbitraus fuerit, cum dicat: *Facile est Umbra crescere.* Sed quid hoc, cum par miraculum fuerit & ascensus vmbrae, & descensus? Respondeo ex eo, quod superiore Dominica fusiis, & non absq; omni acumine, quæ aliorum est opinio, docuimus, proclive esse cuiq;, vt ex se alios arbitretur, & sui similes putet ceteros, sic vt sancto sancti, peccatori videantur peccatores, qui sunt reliqui, iuxta illud S. Gregorij Nazianzeni epist. 47. *Qui à suis liber est, is quoq; ad suspicandum vitium segnior esse consuevit.* Hinc iam videbitis, quoniam ierit cogitatus Ezechiae. Quod vmbra ascenderet, & cresceret, id illi facile, neque magnum miraculum videbatur, cum diceret: *Umbra crescere facile est*, quod verò descenderet, id ingenti prodigio ascribebat, nam ex sua propensione, & nativa indole de re pronuntiabat, cumque homo naturæ suæ ponderibus in proprium splendorem, lucumq; editiorem, unde sit conspicuus, inclinet, propterea facile putabat, quod vmbra asurgeret, cresceretq; neq; valde admirabatur: Ac cum perdifficilis homini accideret descensus, arduumq; videatur infra, aut retrò abire, volebat vmbra imminui, descendere, anteriora repetere vestigia, idq; maximi miraculi instar illi futurum erat, ideo dicebat: *Reuertatur retrorsum decem gradibus* (vt videatis, quam amet homo splendore, & augescere, cum existimet id in nemine mirum videri posse, quod talium sit appetens) ex se nimirum alios æstimans, putansq; omnes à natura eò propendere quo ipse insito pondere inclinat.

Accipite aliud, quod arridebit, quantum æstimo. Damnari in mortem à pilato Christum magnis votis, & vocibus perfidi Iudæi expetebant. Pilatus verò cum innocentiam illius cognitam haberet, vt liber euaderet, dimittereturq;, curabat. Improbus tamen populus, vt illum ad executionem nefariæ sententiæ suæ impelleret, altum succlamabat, bene meritum mortem, vt qui commouerit turbas, docueritq; per omne Iudææ regnum prædicationem

exorsus à Galilæa. Pilatus, qui hac se exonerare causâ plurimum cupiebat, cum Galilæa fieri mentionem audisset, sciscitabatur Christum, num Galilæus esset, quod, cum ita esse accepisset, remisit illum ad Herodem, qui per illos dies Ierosolymis erat, & pridem videre Christum, propter famam miraculorum eius, percupiebat, vidensq; eum *gausissus est valde, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri, interrogabat autem eum multis sermonibus;* Luc. 23. 8. 9. Quid ad hæc Christus? *At ipse nihil illi responderebat,* & cum inauditorum prodigiorum operatione posset regem, regiamq; omnem in maximam sui admirationem rapere, & eximium gloriæ splendorem sibi parare, nec miraculum vllum fecit, nec verbum aliquod crebris, vanisq; regis quæsitis reddidit.

Caetanus dicit: *Ad cumulum passionis suæ elegit silentium, & non solum minor Ioanne Baptista nato Herodi haberetur, sed etiam fatuus existimaretur.* Herodes cum nullum ab illo verbum exprimere posset, & mutò magis taciturnum eum videret, stultum arbitraus velle alba indui iussit, ex qua illum omnes amentem interpretarentur: *Illi sit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.* Dicit ergo Caetanus, Christum opinionione hominem, plus passum, cum gloriæ splendorem, quem magnificis sermonibus & operibus sibi parare poterat, neglexit ac refutaui tacendo: *Ad cumulum passionis suæ elegit silentiū.* Christus eo tēpore iniurias verborū, ac verberū poenas, ciuciatu corporis & animi passus est, quātos hominū nullus vnguam vel passus sit, vel tolerare deinceps queat, interq; omnia illa tormenta eam semper tenuit animi constantiam & æquitatem, vt in stupore adduxerit cum hominibus Angelos, cumq; sub idem tempus prompta se illi offerret occasio ostentandæ coram Herode, eiusq; aulā maximæ suæ potestatis, & infinitæ sapientiæ, prodere eam nec verbo minimo, neq; facto vllō voluit. Si homo arbitrar causæ continuendus esset, vt is ex legibus suæ naturæ propensionis decerneret, quā in re fortius egisse Christum existimaret, hæcne, quod tam constans pectus illi probrocorum ac diluvio obiecit, an ea, quod illustrem famam, cum habere posset, contempsit, dicit magnus Cardinalis se facile reperturum aliquem, qui ex suo ingenio, & indole pronuntians diceret, præclarior factum fuisse, quod præclarior videri noluit, cum potuit, quā quod tam in signa tam æquanimiter tolerauit: *Ad cumulum passionis suæ elegit silentium;* illumq; obuiæ gloriæ contemptum esse florem, & cremo-

tem, & summum apicem totius passionis. Nunquam enim acerbius homo cruciatur (si infam illius propensionem consideres) quam cum respuit splendorem, quem habere potest, qui sæpè probra & tormenta quantacumq; sustinet, ut fieri per hæc illustri queat.

Dixit S. Petrus Chrysologus de S. Ioanne Baptista quidpiam, cuius mihi perobscurus videtur sensus: *Non potuit morte communi mori, qui natus est privilegio singulari*, inquit serm. 93. Dictum singulare, quod S. Ioannes morte communi decedere non potuit. Quo verò ille fato decessit? Capite truncatus obiit. Herodes enim *decollauit eum in carcere*, ait Marcus 6. 27. Eanè verò peculiaris mors est, & non communis? Inter eos, qui pro confessione nominis Christi occiderunt, quæ mors tam frequens, quam decollationis, cum gladio plerumq; cæteri cruciatus Martyrum etiam finirentur? At si ferro crebrò ac passim obruncabantur sancti Martyres, quomodo S. Ioannes eodem ferro peremptus, S. Petro Chrysologo, *non potuit morte communi mori, qui natus est privilegio singulari*?

Si volumus assequi acumen Chrysologi, necessarium fuerit videre quid Euangelistæ memorent fecisse Baptista, cum in carcere vicinus morti degebatur. Eo autem tempore misit ille Discipulos suos ad Christum, ut ab eo omnia, quæ ad salutem illorum spectabant, intelligerent, præcipuè verò, ut verum Messiam, & Redemptorem mundi Christum agnosceret. *Conuocaui duos de Discipulis suis Ioannes, & misit ad Iesum*, inquit Lucas 7. 19. vbi ex SS. Hieronymi & Paschasij sententia, abdicauit à se magisterium, transiitq; in Christum, donans illi suos Discipulos: *Ioannes interficiendus ab Herode Discipulos suos mittit ad Iesum, Et per hanc occasionem videntes signa atq; virtutes, crederent in eum, & magistro interrogare sibi discerent*. Ita Paschas. in cap. 11. Matth. Hoc ergo mortem vocat peculiarem Chrysologus, non id quod decollatus obiit Ioannes, ut cæterorum Martyrum plurimi. Nam vt plurimum in propriæ existimationis splendorem, & famam præclaram propendunt homines: ita quod quispiam contemnat auctoritatem, renuntiet imperio, dedignetur gloriam, repudiet splendorem, quamquam tempore tam exiguo, quam Ioannes ea omnia spreuit; id hominibus ex se, & suâ indolem hanc æstumanibus singulare aliquid est, & eximium, rarumq; & inauditum. Ex his intelligetis, quam subtiliter dictum à Chrysologo, quod *Ioannes non potuit morte communi mori, qui natus est priuilegio singulari*.

legio singulari, nimirum tanti ponderis res est, ut homines quidem arbitrantur, aspernari splendorem, quo illustris esse possit.

Mihi perquam mirum accidit, quod S. Ioannes ait, cum insigne miraculum aquæ in vinum veritæ in nuptijs Canæ narrat. Posthæc enim duo affirmat, quorum primum est, hoc fuisse initium signorum, quod fecit Iesus in Cana Galilææ, ibiq; manifestasse gloriam suam; alterum verò, Discipulos eius tunc credidisse in illum; Ioan. 2. 11. Statuo hoc loco, quod multis certum, non fuisse hoc miraculum omninò primum Christi, sed eorum, quæ fecit, Et gloriam suam palam manifestaret, & se esse Christum ostenderet. Ita Doctissimus Maldonatus.

Percuntur ego nunc, quare hoc miraculo magis gloriam suam prodere, quam alio aliquo superiore voluit? Propter hoc aquæ vinum hominem existimabant *crediderunt in eum Discipuli eius*, ait S. Ioannes, hoc est, *confirmati & aucti sunt in fide*, ut exponit Toletus, ut iam aliquid diuinitatis in illo esse putarent, quem antea purum hominem existimabant. Dederat visum cæcis, gradiendi facultatem claudis, brachia mancis, vitam mortuis, nonnè talibus factis satis suam illustrauit gloriam? Quid ergo ait Euangelista, quod illo in Cana Galilææ miraculo *manifestauit gloriam suam, & Discipuli eius crediderunt in eum*?

Attendite modum, quo hoc factum est miraculum, & causam intelligetis. Cum vinum deficeret, Filiumq; Mater huius rei commonefecisset, ad illius intercessionem tam rarum prodigium est operatus. Iussit enim sex hydrias lapideas ibi præsentibus impleri aquâ, quæ subito in vinum transiit. De qua transmutatione dicit Eusebius Emis. hom. 2. in Epiphani. *Aquis intra hydrias permanentibus idem est liquor, sed non idem est sapor, stat in quantitate mensura, & in qualitate additur gratia. Visibiliter nihil crescit ad augmentum, & inuisibiliter oculis fit adsectio*. Cætera patenter, palamq; fecit Christus miracula, sed hoc secretò, ut nullus sentiret, nemo animaduertaret, nec enim statim à principio subolfecit illud architriclinus, *inuisibiliter oculis fit adsectio*. Quando resuscitabat mortuos, sanabat infirmos, miracula erant, quæ simul & fiebant, & videbantur: Verùm hoc aquæ in vinum transmutatæ prodigium tale fuit, ut etiam qui experiebantur, non statim animaduertarent miraculum. Cum hanc Christi tantam tantum miraculum occultantis humilitatem cognoscerent, *crediderunt in eum*, erat enim ipsorum opinione hoc prodigium præstantius cæteris:

cæteris: Nam ita patrare miracula, ut speciem non habeant miraculorum, id hominibus miraculosissimum, tegere magnitudinem, quæ sit ingens, obnubere lucem suam, ut ne splendeat, erat illorum arbitrio factum illustrissimum, & heroicum supra quam aliud hominis opus esse possit, itaque cum Christum ad eum tunc modum splendescere cernebant, magis diuinum illum, quam humanum sunt arbitrati, sicq; & ipse manifestauit suam gloriam, & illi crediderunt in eum.

PERIOCHA V.

Manifesta teipsum mundo.

Vana est sine viribus magnanimitas, vanæ sine magnanimitate vires.

Dicunt Christo cognati, defereret Galilæam, in qua latebat, & plurima miracula faciebat, transiretq; in Iudæam, atq; ibi tantundem faceret: *Si hac facis, manifesta teipsum mundo*, inquebant, quod tale est, ac si dixissent: Concede in Iudæam, ubi degunt hostes tui, & sine videamus, an ibi facere auras, quæ hic agis, an verum sit robur, quod hoc loco ostentas, videamus quomodo ibi illis occurras, & obstitas. Quo significarunt, veram fortitudinem duobus constare, nempe viribus, & animo, nam parùm refert, quod homo sit vel animosus absque viribus, vel sine animositate fortis. Vtrumq; in Christo desiderabant illius fratres, seu cognati, ut scirent, num verum esset omne quod agebat, & dicebat.

Ad confirmandam hanc integerrimæ Christi fortitudinis veritatem sufficit nobis exemplum, quod paulò ante mortem dedit. Ad apprehendendum illum, ut est apud Ioannem cap. 18. venit Indas perfidus dux sanguinariæ cohortis, quæ fustibus, lanceis, gladijs, talibusq; armis instructa, & ad capiendum Christum parata veniebat. *Iesus itaq; sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit, & dixit eis, Quem queritis? v. 4.*

Hugo Cardinalis querit, quomobrem ijs obuiam ierit, & non potius in horto præstolatus fuerit, ut ibi illum inuaderent, quid enim incommodi consecutum fuisset, si illum precibus vacantem apprehendissent? Respondet Hugo: *Processit, & paratus mori*, ut toti mundo demonstraret duo illa, quæ videre in illo cognati cupiebant, scilicet vires, & animum. Vires ostentauit, cum tam inmania tormenta patienter tolerauit, animi indicia dedit, cum

illis obuiam prodijt, significare volens, se esse verum fortem, qui non solum vires haberet ad sufferendos tantos cruciatus, sed etiam masculinum animum, ut qui tam intrepidus illis occurreret, velut spernens illorum feritatem, ridens minas.

Refert liber Iudicum, Philisthæos, cum percrebuisset apud eos, Samsonem, cui insensibilissimi erant, ingressum Gazam, circumdedit eum civitatem, positis in porta custodiibus, & ibi tota nocte cum silentio fuisse præstolatos, ut facto mane exeuntem occiderent. Ad medium noctis venit Samson, ut egrediretur, cumq; fores clausas reperiret, apprehendit ambas portas fores cum postibus suis, & sera, impositasq; humeris suis portauit ad verticem montis. Iud. 16. 2. Abulensis ibi q. 1. ait: *Percussit calce portas, & deiecit in terram, & cum tunc posset exire, non fuit contentus exire, sed accepit valuas porta, &c.*

Querit porò insignis Doctor, quare tunc virum suarum tantam ostentationem facere voluerit Samson, qui eas iam luculentissimo argumento demonstrarat, quando *interfecit in maxilla sine mille viros?* Iud. 15. 15. Respondet, sublatas humeris fores in montem extulisse, *ad ostendendum magnam robur suum*. Sed nonne id satis ostenderat, quando tot viros vir vnus solâ mandibulâ asini armatus vnâ occisione deleuit? Dicit Abulensis, non satis tunc probatas dedisse vires suas, quia illâ cæde *magis ostendit animositatem magnam, quam vires*; At cùm valuas ciuitatis succollauit, ac tam procul inde deportauit, duo demonstrauit, quæ intelligi ab alijs volebat, scilicet, coniunctas habere cum animo vires, ac vires demonstrasse, cùm tanti ponderis fores humeris iniectas sustinuit, animum verò indicasse, cùm eas ob oculos hostium abstulit, quibuscum dum lento gradu pederentim abiret, nihil eos metuere significabat: *Hic ostense sunt vires. Secundo fecit ad ostendendum se non timere hostes, nec apprehendi in aliquo, quia exiens de urbe illorum non fugebat quantum poterat, sicut qui euadit de manu hostis, sed lento gradu mouebatur ferens valuas ciuitatis illorum.* Cum hæc duo apud vnum coeunt, consummate robustum illum faciunt. Quid enim sit, quod aliquis abundet viribus, si inops est animi, aut quod magno sit animo, si fortitudo illum destituit?

Huc alludit Propheta regius David, cum dixit: *Paratum cor meum Deo, paratum cor meum*; Psal. 56. 8. Querit Incognitus, cur bis paratum cor suum Propheta affirmarit? Respondetq; *Bis dicit paratum, & alterum ad opus, alterum ad verbum referatur.* Animus, quem quis in pectore gerit, so-

set verbis strenuis, magnificis, ac liberis aperiri, robur autem operibus declarari. Vt ergo Propheta insinuaret, vtrumq; habere, & animum, & robur, *his paratum dicit*, quod se non animosum modo, verum & fortem probaret. Parum enim refert habere animum, si desint vires, & quid profunt absque animo vires?

Inter huius Sacri Prophetæ magnanimos belli Duces fuit Banaias, qui 2. Reg. 23. 10. fertur percussisse duos leones Moab, & vnum quendam alium in cisterna temporibus niuis. Abulensis quærit, cur sacer scriptor velut peculiare mysterium commemorandum putarit, quod tempus niuium fuerit, quando Banaias robustissimum animalium, & regem brutorum interemit? Respondet: *Alqui dicunt, quod nominatur hic tempus niuis ad gloriam victoria Banaia, quia leones sunt fortiores tempore niuis.* Illo ergo facto Banaias viri omnia fortis nomen sibi confluxit, qui tùm animosus esset, tùm robustus. Quod enim ausus fuit congregari cum leone sub id tempus, excelsi animi magnum argumentum fuit. Quod verò illud animal etiam subegit, & confecit, incredibilis fortitudinis inditium. Curemus vt magno semper animo obstitamus leoni illi, qui *circuit querens, quem deuoret*; 1. Petr. 5. 8. & bene fidei gratia Dei ostentemus fortitudinem, cuius roborati auxilio, confortati præsidio, obmuniti adminiculo gloriosos referemus triumphos in hac vita, & certas obtinebimus laureas in æterna, quæ est gloria. *Ad quam nos, &c.*

Feriâ IV. post Dominicam V.
in Quadragesima.

Facta sunt encania in Hierosolymis.

Ioan. 10. 22.

Sanctus Lucas cap. 7. refert, inuitatum à quodam Phariseo Christum acceptasse obsequium, ingressumque domum eius discubuisse. Quisquis hæc animo reputarit, putabit fortè Christum ad prandium accessisse Simonis, vt eum lautioribus cibus curaret, mensaq; illius opiparæ magnifico apparatu se pasceret. Fallit illum sua opinio, qui talia cogitat, inquit S. Petrus Chrysol. serm. 97. *Pharisei enim domum Christum intrant, non accepturi Iudaicos cibos, sed diuinam largientur misericordiam, neque accubuit pocula saporata melle, floribus odorata sumpturus,*

sed penitentis lachrymas ex ipsis oculorum fontibus potaturus. Et maioris pretij, & melioris ac pretiosioris condimenti, gratiorisq; saporis cibus fuit, qui Christum in eas ædes adduxit, scilicet conuersio peccatricis, innoatio animæ. Nullum illi acceptius ferculum, nullum splendidius conuiuium, nam *delinquentium gemitus esurit, sicut lachrymas peccatorum*, inquit idem sacer Rauennatum archianistes. Quid mirum ergo quod hodie ascendit Ierosolymam ad encania, eaque præsentia suâ sacrosancta honestare & condecorare voluit, quando illa sunt quoddam paradigma eorum encaniorum, quæ celebrantur in cælis, quoties peccatrix anima à statu culpæ cum auxilio Dei assurgit ad statum gratiæ in tertis? Ego vt fructuosè dicam hodie, & illam Dei, & vestrarum aurium gratiam imploro.

P E R I O C H A I.

Quousque animam nostram tollis.

Inter omnia tormenta nullum acerbius, quam suspensi animi dubitatio.

I^Nter omnes dolores, qui affligere animum possunt, nullum reperiemus, si rem benè expendamus, magis grauem, aut molestum, quam accipiens animi fluctuationem, ac dubiam hæitationem, *Nihil æquè torquet, ac diu pendere*, aiebat Seneca de consol. ad Marc. Nihil tam cruciabile, quam dubium habere alicuius rei euentum, & quis ille futurus, nescire.

S. Ephrem quærit, quare cùm Ionas prædixerit, fore vt Niniue post dies 40. in ruinam detraheretur, non fuit subsecuta eius vrbis euersio. *Adhuc 40. dies, & Niniue subuertetur*, post quos nec vir, nec mulier, nec magnus, nec parvus, neque dines, nec pauper, nec hominum quisquam superstes erit. Qui factum, quod non fuere mortui? Cur res vaticinio non successit, quod Ionas tam magnis vocibus proclamauit? Respondet vir sanctus plusquam mortuos fuisse, & aliam mortem illà vltatà acerbiolem passos Niniuitas: *Licet mortui non fuerint, male tamen mortis expectatione iam mortui erant.* Peius erat viuus, quàm si fuissent mortui, quando 40. diebus denuntiatam expectabant mortem. Quando nox appetebat, timebant ne in proximum diluculum non viuerent, cùm dilucefceret, verebantur ne ante illis vita, quàm sol occumberet, interque has suspensas expectationes, & dubiæ vitæ ac mortis metus magis moriebantur, quàm si mortui fuissent.

Ecc 2

Nihil

Nihil enim est, quod æquè cruciet, ac delasset animum, quàm incerta sententia, & dubia hæsitatio: *Itaque & illi licet mortui non sunt, mala tamen mortis expectatione iam mortui erant.* Propterea dicebat Cassiodorus lib. 11. Epist. 9. *Non paruum tormentum est aduersum aliquid formidare venturum, dum semper grauius aestimatur emergere, quod timetur.*

Ad hanc rem suis ponderibus expendendam & confirmandam nihil inuenio aptius quadam Oecumenij obseruatione. Cælorum itineri accinctus iam erat Christus, atque vt consolaretur Discipulos, quos ob suam absentiam contristandos vidit, dicebat: *Baptizabimini Spiritu sancto, non post multos hos dies, Act. 1. 5. qui vos suis donis liberaliter ornabit, & cumulabit gratijs.* Cum hæc audirent, aiebant: *Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël? Quis finis huius monarchiæ Iudicæ futurus?*

Dicit hic egregiè Oecumenius. Promittit Christus Discipulis gratiam Spiritus sancti, pro qua cum deberent gratias immortales referre, percurrantur quis regni Israëlitici futurus euentus. Quid ita? Respondet Oecumenius: *Volebant hæsitatibus liberari.* Iacobus Billius lib. 2. sacrarum obseruat. cap. 17. ait illa ex Oecumenio sic verti debere: *Molestus & acerbis liberari cupiebant; tanquàm idem sint hæsitaciones, & molestiæ, atque acerbitates.*

Momentum ac pondus huius obseruationis in eo positum est, quòd cum Christus spondit gratiam Spiritus sancti, tunc Discipuli cupiebant liberari à cruciату hæsitacionis de futuro statu Regni Israëliti, quanquàm enim magnum esset illud beneficiū, graui tamen erat censui obnoxium, censui, inquam, dubitationis, itaque *Volebant hæsitacionibus liberari,* videbatur enim ijs, nec tantam gratiam cum tanto tormento, neq; tantam gloriam cum tanto cruciату coherere posse.

D. Gregorius Nissenus quærit, cur cælestis sponsus dilectæ sponsæ suæ tam varia rerum diuersarum lineamenta indutus apparere voluerit. Nam vt ipsa refert, interdum illi videbatur qualiscernis saliens in montibus, transiliens colles, aliquando qualis pulcher & elegans iuuenis, nonnunquàm vt frondosa, ac virens malus, subinde quale candidum lilium, aut fragrans rosa. Dicit Nissenus: Quid sibi volunt tam variæ figuræ, & toties mutata species?

Respondet vir sanctus, quod toties sua linea-

menta mutauit sponsus, id eò fecisse, vt casti illius ac diuini amoris (quò magis incitaretur, & inflam-maretur) mel suum fel haberet. Amori profano hoc amari inest, quod zelo laborant, qui amant, qui cum imperfectionem dicat, esse in diuino amore non potest. Quid ergò amari amori sponsæ suæ sponsus admiscuit? Respondet Nissenus, miscuisse mel dubitationis, quæ cum faceret, vt sponsum suum satis perspicere non posset, multum illi cruciatus afferebat: *Quod semper, comprehenditur, dicebat illa, est aliis alia figura, hæc sunt, quæ mihi afferunt molestiam, & afficiunt, & desperem plenè & perfectè posse assqui, comprehensionem eorum,* tanquàm diceret: Quis sit sponsus meus, satis intelligere non possum, quem in dies quidem singulos semper indutum, sed variè video. Hæc me dubiam reddunt, vt quid de illo sentiam, certò statuere non possim: *Hæc mihi afferunt molestiam.* Hoc ergò hæsitacionis felle tingebat sponsus amorem suæ sponsæ, vt illam suauiter torqueret, & blandè cruciaret. Non enim grauius tormentum, quàm indecisa dubitatio, & in medio relicta, neque in alterutram partem definita quæstio.

Magister sententiarum ait, in regione aëris multos remansisse dæmones. Id S. Bernardus peculiari Dei dispositione factum dicit, scilicet, vt ibi grauius torqueantur (quod ad penam sensus attinet) quàm si ad ipsos inferos abiissent. Quo hoc modo? Id ego exponam, inquit Bernardus. Dixit Christus: *Videbitis Angelos ascendentes & descendentes; Ioan. 1. 51.* Angeli sursum ac deorsum cum varijs mandatis, ac nuntijs perpetui viatores eunt, redeuntq;ue. Dæmones vident quidem illos hinc inde commeari, ad quid verò ascendant, aut descendant, ignorant. Hæreant ergò in aëre dæmones, inquit Bernardus, *ad videndum & inuidendum,* vt cum Angelos abire in cælum, atque inde redire ad terras vident, & abitus, reditusq; causam nesciunt, eā dubitatione & suspensione torqueantur, & sic is illorum quidam peculiaris infernus, nec enim est alius talis infernus, qualis dubitatio fluctuantis ingenij, & quid cogitare debeat, nescij.

Id hodie videmus, quando Pharisei & Scribæ hanc confessi veritatem dixerunt Christo: *Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam.* Quamdiu suspensos nos torqueri ignorati-one tuæ conditionis permittes? Claris verbis apertè aliquando, quis sis, ediffere, vt ab illo incertæ sententiæ cruciату cruciabilissimo absolvas.

Tali cruciату viros spirituales seruos suos Deus interdum

interdum exercet in hac vita, hocque est purgatorium, quod hic patiuntur, cum dubij hæsitant, probetne Deus, an improbet ipsorum opera, saluandine sint, an æternum damnandi. Hæc suspensi animi fluctuatio non iustos solum, verum & improbos pœnaliter cruciat, anxios de aduentu diei calamitatis suæ extremæ, anxios quando voluptatum suarum finem facturi, anxios quando facultatibus suis à Deo exuendi, anxios quando ab vxore sempiterno diuortio separandi, anxios quando transactæ vitæ perplexas, & diu plurimum neglectas rationes sint daturi. His atq; alijs cogitationibus eos affligit. Non enim tormentum maius, quàm animi, quid vel sentiat, vel faciat, incerti dubitatio.

PERIOCHA II.

Loquor vobis, & non creditis.

Quod beneficia non satis magna à Deo recipimus, id exigua nostra capacitas, aut mala dispositio, non Dei liberalitas remissior facit.

Idæi quod Christum non cognoscerent, id non suæ cœcitati, non erroribus suis, sed Christo adscribent, dicentes, idcirco in notitiam illius recessam non venire, quod is se illis non aperiret. Est hoc antiquum improborum vulnus, inquit gloriosus Pater Augustinus in Psal. 7. *nolunt culpam suam tribuere culpam suam*, nunquam se autores culpæ confitentur, mox excusant, existimantque non à se natum peccatum, sed in alias causas sua malefacta referunt.

Sunt hi similes stultæ cuidam mulieri, quam vxor Senecæ habebat ab obsequijs. Ea inopinatò ac repente excœcata, ab illo, cui ad manum ibat, à domo in domum aliam atque aliam duci rogabat: *Nesciebat se esse cœcam*, inquit Seneca Epist. 50. *subinde pedagogum suum rogabat, ut migraret, aciebat domum tenebrosam esse*, cumq; cœcam esse dicerent, id pernegabat, contendeatque domum esse obscuram, atq; ob eam causam nihil videre. Tales multos reperias, inquit Seneca, qui culpam suæ culpæ tribuere nolunt. Auarus non culpam suam immodicam cupiditatem, lubricus excusat suam libidinem, & occasionibus tribuit, si quid turpiter egit, stomachosus iuuenis feruori sanguinis, ætatiq; incitati adscribit, & non suæ præcipitantie, quod iræ indulsit, causas occasioneq; scelorum nostrorum in alios referimus.

Ita Iudæi non suæ malitiæ & cœcitati, sed Christo

eiusque illiberalitati imputabant, quod illum non cognoscerent, illi suam ignorantiam tribuebant, quod is se non satis enudaret, aut manifestaret. At Christus respondit eis, dicens: *Loquor vobis, & non creditis, loquor vobis*, iam verbis sublimibus & celestibus, iam miraculis raris & prodigijs, *& non creditis*, vt culpam vestram vestræ culpæ adscribere debeatis, in me certe referre non possitis.

Hoc est quod Deus persuadere contendit, vt nostris quærimonijs, & murmurationibus occurrat, ostendatque, cum ab ipsius largis, & munificis manibus beneficia nonnimis magna recipimus, id per se non fieri, qui semper est auidissimus dandi, sed nostrâ culpâ accidere, qui maiora beneficia non capimus, aut malè meriti sumus.

Filius magnæ familiaritatis, quàm Moyses cum Deo habebat, rogabat illum erga se non tam parcum, magis autem prolixum esse & munificum, dicens: *Ostende mihi gloriam tuam*; Exod. 33. 18. tanquàm dixisset: Quid hoc rei! Anni plusculi sunt, Domine, quibus tibi indefessim operam seruus fidus & impiger nauo, & tantâ tamq; diuturnâ officiorum sedulitate id hæcenus impetrare non potui, vt gloriæ tuæ spectator vel semel fierem, Respondit Dominus: *Locus est apud me, & stabis supra petram, cumque transieris gloria mea, ponam te in foramine petrae*. Tu gloriam meam videre expetis, & de beneuolentia mea exposcillare videris, quod non sit nimis erga te effusa, aut minùs quàm sperabas larga ac munifica. Vt ergò videas nullo liberalitatis meæ vitio fieri, sed angusti animi tui culpâ accidere quodecunque illud est, quo de quereris, *ponam te in foramine petrae*, intra cuius arctos limites cum te compegeris, & quàm paruum locum occupas, videris, simul intelliges quàm sis modicus, & exiguus, quàm pusillus, & breuib; terminis definitus, sic enim etiam illud cognosces, quod beneficia à me tenuiora in te redundant, id fieri, non quia de liberalitate, & munificentia remisi, sed quia tuæ angustiae non capiunt amplitudinem gratiæ, quàm postulas. Quæ in hanc rem dixit S. Cyrillus catech. 10. sint qualia vouere possim: *Magnum quiddam desideras, o Moyses*, inquit apud illum Dominus, *recipro tamen insatiabile tuum desiderium*, & hoc verbum tibi faciam, sed ita ut capere potes. Ecce ponam te in foramine petrae, cum enim exiguis sis, in paruo circumscriptus eris.

Cum Booz ingenuam Ruth ex arca sua dimitteret, ne vacua abiret, *mensus est sex modios hordei, & posuit super eam*; Ruth. 3. 15. Hic dubium occurrit,

quare Booz homo cateroquin liberalis, & lae-
tam parum hordei dedit, cum ij, qui vrbani ac pro-
lixo videri volunt, munificentiam suam erga mulie-
res, imprimis discretas, ac festivas, vel maxime ce-
xerere soleant. Vnde illa paritas Booz, vt Ruth
non nisi sex hordei modios dimitteretur? Respondet
Abulensis, non parum eā in re, sed attentum ad
vires mulieris fuisse Booz, vt ne illam supra roboris
facultatem oneraret: *Voluit ei dare quantum ipsa
posset portare, & quia poterat portare sex modios, pu-
tauit Booz, quod forte non posset portare plus.* Hæc
ille q. 12. in lib. Ruth.

Tale quidpiam Deum inter, & animas agit, quas cum non cumulat magnis gratijs, cum non aug-
get eximijis donis, cum non felicitat copiosis mune-
ribus, non fit, quia ille remiserit de liberalitate,
quia cum sit bonum infinitum, semper eò anhelat,
vt se vñs creaturarum donet. Vnde ergo accidit?
Ex eo, quod animæ amplius portare non possunt, nec
habent eam amplitudinem, vt completi sinu suo
possint quæcunque Deus affundere est paratus. In-
capacitas itaque nostra, & res domi angustæ, nec
satis apparatus faciunt vt Deus pauciora, ac minora,
quam vellet, nobis impertiat.

Dicebat Sponsa Cant. 3. 4: *Inueni, quem diligis
anima mea, tenui eum, nec dimittam.* Videtur per-
peram locuta sponsa, sed dicere debuisse: *Tenui
eum, ne me dimittat,* nam quod ego quempiam at-
tineo, id fit, quia ne me destituat, timeo. Cur
ergo dicit Sponsa, *Tenui eum, nec dimittam?* Di-
xit præclare, quia ex parte Dei nunquam aliquid
deficit, nunquam ille nos relinquit, nunquam de-
ferit, nos sumus, qui ab illo deficiamus, per nos stat,
quicquid finitum accidit, nostrâ culpâ fit, cum non
multa ab illo beneficia accipimus.

Sara sterilis erat, habebatque ancillam Agar, de
qua dicebat Abraham: *Ecce conclusit me Dominus, ne
parerem, ingredi ad ancillam meam, si forte saltem
ex illa suscipiam filios;* Gen. 16. 2. Obtemperauit
Saræ Abraham, tulitque Agar ancillam, & genuit
ex ea filium.

Quærit D. Ioannes Chrysost. ibi, quid mouere
potuerit Abraham, vt ea in re acquiesceret Saræ?
Et respondet: *Suspicabatur Sara sterilitatem illam
non a se solam esse, sed etiam ex Patriarcha, ideò il-
lam in lectum ducit, & sciat se solam in causa esse, sibi-
que soli adscribendam sterilitatem.*

Idem ego de animabus affirmo, vt cum non plu-
rimos soboles benedictionis ac bonorum operum
pariunt, cum se steriles & infecundas sentiunt, sibi

solis illud, sponso autem minime adscribant, cuius
fecunditatem ex affluentia donorum, quibus alios,
qui capaces & bene dispositos animos exhibent,
ornat, & cumulat, æstimare possunt. Aptent se il-
lorum iustitiam, & pariatune ex Deo beneficia ex-
pectent.

P E R I O C H A III.

Circumdederunt eum.

*Vt homo est angustæ & pusilli animi, ita vult con-
stringere, & coarctare animum Dei, & liberales
illius manus obligare, & aditum munificentie obtu-
rare.*

Circumdederunt Christum Iudæi. Vbi Cardina-
lis Toletus ait: *Inambulantes circumdant,
vt eum stare faciant.* Non incommoda veniunt hæc
rei, quam confirmandam suscepimus. Familiare
est hominibus, obistere Deo per viam, qua ad exer-
cendam misericordiam pergit, & deuincire illi ma-
nus ad vñm liberalitatis aliquin promptas. Pro
eo enim, vt paternum eius pectus implorent, atq;
in auxilium aduocent, obstruunt illud, & arctant,
& magnificentiæ eius impedimenta per suam diffi-
dentiā opponunt, & generositatem illius in angus-
tos limites suâ paritate cogunt, atque vt ipsi sunt
auari, aridi, fordidi, restricti, ita Dominum suissi-
mum fingunt. Cohærere Periocha hæc cum su-
periore potest.

Refert Scriptura, Dauidem iniisse numerum po-
puli sui. Quod vt fieret, operâ Ioab vsus fuit, cui
2. Reg. 24. 2. dixit: *Perambula omnes tribus Israël
à Dan & Sô, Bersabee, & numera te populum, & se-
ciam numerum eius.* Eâ re tam vehementer irritatus
fuit Dominus, vt extemplo ad illum destinârit An-
gelum, qui de tribus supplicij vñm, quo plecti
mallet, eligere iuberet, diceretq; decretum sibi
esse pœnas de toto regno pro numerati populi cri-
mine sumere.

Theodoretus quærit, cur ob numeratum popu-
lum tam grauitur succensuit. Quale enim, aut
quantum hoc peccatum, quod subditos suos rex ad
calculos recenseri voluit? Respondet Theodoretus,
fuisse grande piaculum. Quid ita? *Quoniam diuinis
promissionibus erat contraria eiusmodi numeratio,
dixerat enim Abrahæ, Faciam semen tuum sicut are-
nam, quæ est in littore maris:* Dauid autem velut
obstiteret volens huic tam liberali promissioni, aut
contradicere magnificentiæ, in certam numeri sum-
mam

nam populum Dei contraxit, quem Deus fore innumerabilim prædixerat. Hanc ob rem multauit Dauidem, hanc ob rem ita in illum exarsit, dum populum numerauit, quoniam diuinis promissionibus erat contraria eiusmodi numeratio. Infensus Deus Dauidi, tanquam misericordiarum suarum coactorem, & beneficentiæ limitatorem illum obiurgat. Vt enim homo angusti & pusilli est cordis, ita Deum vel auarum, vel certè minus liberalem putat, sicq; eum ad benefaciendum depropter remorematur, manusq; eius ad eroganda munera paratissimas & explicatissimas contrahit, & obstringit: *Inambulantem circumdant, & stare faciunt.*

Magnâ fame in deserto laborant filij Israël, dissidente quæ de misericordis Dei ope coeperunt murmurare, ac dicere, satius fuisse manere in Ægypto, quam in ea solitudine, famis, tam immanis hostis iniuria occumbere. Miserratus Dominus famem, quam patiebantur, præcepit Moyli præsto esse, velle enim populo ad depellendam famem alimenta eâ copiâ ministrare, vt adferre nauseam queant. Cui Moyles: *Sexcenta milia pedum huius populi sunt, & tu dicis, Dabo eis esum carnum mensæ integro! Numer. 11. 21.* Vbi boues, vbi oves, vbi pisces, & annona reliqua, quantam tanta vis hominum fame tantum non enectorum postulat?

Dicit hoc loco præclare Oleaster. Nonne videtis sanctum Patriarcham, quomodo is in vicem laudis, quâ Dei misericordiam, & largiatem magnificare debebat, in compendium arctissimorum limitum eam compingit, & constringit? Nonne consideratis, quomodo generositati eius obstacula per viam ponit? *Hac est hominum conditio, impossibilia facere, quæ Deo facillima sunt, & qui suauere debuit voluntatem dantis, eam sua difficultate auertere, & retinere conatur.* Pronam ad benefaciendum Dei voluntatem, quam incitare debuit Moyles, retardare voluit, & quem flagrare cupiditate leuandæ famis vidit, eum magis accendere, extinguere minime debuit. Sed vt angusti animi homo fuit, sic & de munificentiâ Dei tenuiter, exiliiterq; sensit. Vius hominum hoc habet, vt compedes Deo iniiciant, cum is ad benefaciendum ire cogitat: *Inambulantem circumdant, & stare faciunt.*

Infirmabatur Lazarus frater Marthæ & Mariæ. Aberat tunc Christus, quem illæ scripto certiores fecerunt de fratris ægitudine. Post literas acceptas tantiduum cunctatus, perijt ædes fororum ex obitu immaturo fratris mælarum, & misere afflictatum. Prodiit autem illi obuiam Martha plena lu-

ctu & lachrymis, dicens: *Dominæ si fuisset hic, frater meus non fuisset mortuus.* Et Christus: *Pone dolorem, resurget frater tuus.* Et Martha iterum: *Quam illam mihi adhibes consolationem, vt quæpidem ipsa nouerim, rediturum in supremo mundi die in vitam fratrem meum? Scio quia resurges in resurrectione in nouissimo die.* Ioan. 11.

S. Petrus Chrysologus serm. 65. in horum verborum expensione aiebat: Videte quàm præclarâ (scilicet) ratione Martha Christum ad excitandum fratrem incitat, & vrget. Tum ad illam conuersus inquiebat: *Martha ante te est resurrectio, quam tam longè mittis.* Quid agis, quid loqueris Martha? Habes Christum coram, qui est ipsa & vita & resurrectio, & fratris tui resurrectionem in finem mundi reijcis, dicens: *Scio quia resurget in nouissimo die!* Qui verò factum, quod Martha in diem iudicii prorogauit, quod ad manum, & proximū habebat solatium, & remedium: Consuetudo hominum hoc habet (vt nihil hoc in muliercula miremur) vt cohibeat effusam Dei liberalitatem, & obturet viam, quâ ad illam exercitandam pergit: *Inambulantem circumdant, & stare eum faciunt.*

Huic rei plurimum suffragatur id, quod subijcio. Deuota illa Chananæa conuenit Christum supplex pro remedio filiæ à malo dæmone occupatæ, & pessime vexatæ. Inclamabat Dominum, & ille non respondebat verbum. Tanta autem fuit fidei eius perseuerantia, vt obtineret filiæ salutem, quam volebat. Inuicta autem illa, & cedere nescia mulieris fiducia sic perplacuit Christo, vt diceret: *O mulier, magna est fides tua;* Matth. 15. 18. *Fiat tibi sicut sis.* Addit autem statim Matthæus: *Et sanata est filia eius ex illa hora.*

Quæ S. Chrysostomus in hanc rem dixit, ea nobis aditum aperient ad magnum conceptum. Quod Christus aie, *Fiat tibi sicut sis,* id tale est. *ac si diceret: Fides quidem tua maior, quàm petis, posse impetrare, Verumtamen fiat & sis.* Hac vox illi affinis est, quâ dictum est, *Fiat calum, & factum est calum.* Tam grandis fuit Chananææ fides, tam viuâ, tam flagrans, quâ perseuerauit orans, & orauit perseuerans, vt Christus non inueniret quo illum dignè remuneraret, nisi ei diceret, *Fiat, & fiat tibi sicut sis,* velut dixisset, pro mercede tantæ fidei habe tibi hoc, *Fiat,* & illo, ad quod voles, vt ere. Et hoc, *Fiat,* quale ac quantum est? *Affine est illi, quo dictum est Fiat calum, & factum est calum,* & omnis hæc visibilis machina. Itaq; ad compensandam eam fidem dedit Deus Chananææ cum illo, *Fiat, & potestatem.*

statem faciendi, & impetrandi quiduis illud. Et in quem usum ea amplissimam illam facultatem vertit? Huc solum vertit, ut filia eius fieret sana: *Sanata est filia eius ex illa hora.* Et tantam habens facultatem tam parum efficit! O angustum animum!

Dicite mihi, si rex daret cuidam subdito suo schedam patentem, solo nomine regio ad calcem obgnatam, cætera vacuum, (*firma en blanco* Hispani suâ vernaculâ dicunt) in qua ille ex rege se scriberet Comitem, aut si mallet, Marchionem, aut si nec id satis putaret, Ducem, eumq; regis gratiosum intimum, is verò nonnisi tenuissimâ viculi dominum se scriberet, quid diceretis? Exiguitatem, abiectionemq; animi, & deminutionem largitatis, ac magnificentie regis clamaretis, quæ cum tam multum nominis sui subscriptione concesserit, subditus nihil minus quàm generosus, parum inde sibi usurpauit. Chananæ simile quid accidit. Dicebat illi Christus: *Fiat tibi sicut vis;* sume tibi illud, *Fiat* (quod fuit velut quædam subscriptio nominis Filij Dei) per efficacitatem illi, *Fiat*, quo in principio totam Orbis machinam condidi. *Fiat tibi sicut vis*, habes cum hac mei nominis adscriptione potestatem faciendi quod illudcunq; libet. Illa verò quid fecit? Hoc solum, ut filie salutem impetraret, quæ facultatem acceperat, resuscitandi mortuos, dandi visum cæcis, manus mutilis, incolumitatem infirmis, & operandi miracula nullis vnquam sæculis audita. Cur non hæc omnia egit? Quomodo tam largâ potestate tam parvè vsa est? Fecit quod vñtatum hominibus, qui cum pusilli sint animi, Deum etiam parum liberalem arbitrantur, itaq; tam parvè vtuntur illius munificentia, cui & oppilare aditum solent: *Inambulantem circumdant, & stare faciunt.*

Christus cum de miraculorum suorum epologo, de prodigio, quod magnificentie illius non plus elata fuit, de Augustissimo, inquam, altaris Sacramento agit, in quo se animabus edendum ac potandum præbet, ait: *Ego sum panis vivus, qui de calo descendis, si quis manducaverit ex hoc pane, & vivet in æternum;* Ioan. 6. 51.

Dionysius Carthusianus art. 18. in hoc c. admiratus hunc loquendi modum amantissimi Domini nostri ait: *Cum quislibet communicans recipiat panem istum totum, ac integrum non partem duntaxat, cur ait, si quis manducaverit ex hoc pane, & non potius, si quis manducaverit hunc panem?* Respondet autem egregie, & in rem præsentem appositè: *Dicendum, quod ad insinuandum quod panis iste inconsumptibilis est, nunquam deficiente, quantumvis illo*

se ad ipsam vsq; ingluviem infarciat. Quare hoc? Ad animandum hominem, ut auctaster, crebroq; summat hunc divinum panem, quem tamen quotidie comedat, id sine vilo metu faciat, nam panis, quo vescitur, post sumptionem, semper integerrimus perseverat. Est enim homo tam exigui animi, tam pusilluli cordis, ut adire sacram mensam non audeat, si minuendum, aut absumentum suâ sumptione augustissimum illum panem putaret. Ut verò à timore illum Christus liberaret, ait: *Si quis manducaverit ex hoc pane, & vivet in æternum, ad insinuandum, quod iste panis inconsumptibilis est, nunquam deficiens.* Ita præoccupare necesse habet Dominus, cum dona sua vult erogare in homines, qui ut sunt minutuli animi, sic ad eius amissum arbitrantur Dominum, illiusq; munificentie obfistunt, & liberalitati impedimenta afferunt, *inambulantem circumdant, & stare faciunt.*

Sequebatur Christum multitudo magna adducta miraculis, quæ ab illo fieri videbat, ut est apud Ioannem 6. Cumq; in deserto essent, & providus benefactor cogitaret famem, quam patiebantur, dicebat Philippo: *Vnde ememus panes, & manducent hi?* Philippus cum oculos adverteret ad tantam hominum multitudinem virorum, mulierum, puerorum (quorum summa, ex S. Vincentij Ferrerij subputatione, ad viginti millia assurgebat) diffidere cepit, & dicere: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, ut rem vel ordiamur.*

Quam benè occurrit Olearius in cap. 11. Num. diffidentie, & responso Philippi, dicens: *Non ex te, Philippe, pecunia quaeritur, sed locus, ubi panis invenitur.* Non respondes directè ad ea, quæ in consultationem adducta. Quærit Christus, ubi, aut quo in loco erui possit panis, & tu denariorum ducentorum panem non satis fore respondes ad instruendam tot conuiuium mensam. De nimis respondes interrogatus de loco. Consiliū a te petitur, non argentū.

Qui autem factum, quod Philippus, qui neque loculos suos exinaniturus, nec quicquam opis de facultatibus suis huc allaturus erat, ita seipsum contraxit, & angustavit, & ipsi Christo posuit obfacula, & difficultatem ingerere voluit operosi remedij? Philippus homo erat, & humano, hoc est, etiam animo, & Christo impedimenta obiebat, & qui omnipotentiam Salvatoris interpellare debuit, ad impotentiam confugere videbatur, inquit Olearius. Sic agunt homines, qui cum dilatare, & incitare misericordias Domini deberent, arctant, & remorantur eas: *inambulantem circumdant, & stare faciunt.*

PERIOCHA IV.

Quousque animam nostram tollis?

Ut ad malum quis adducatur, malus vnus multorum instar est, sed multi boni, vt quemquam ad bonum permoueant, vix sufficiunt.

Animam nostram, inquiunt Christo Iudæi, non animas nostras: Quousque animam nostram tollis? Ego dico magnum hic subesse mysterium, nam cum essent animæ hominum pessimorum, meritò vna anima vocatur, quia vnus quidam malus, vt ad malum alios impellat, instar multorum est, vt è contra vix multi fati sunt, vt ad bonum quempiam pertrahant. Ad destruendum vnus sufficit, ad ædificandum multi requiruntur.

Peculiari studio annotauimus, quòd cum euerfa fuit domus Iob, suâque ruinâ oppressit & extinxit filios illius ac filias, id vni soli vento sacer Scriptor tribuit, dicens: Repente Ventus irruit à regione deserti, & conculcavit quatuor angulos domus, qua corruens oppressit liberos tuos; Iob. 1. 19. Tum & illud obseruauimus, quòd Ezechiel iussus vitam dare ossibus aridis efficacia verbi Dei, sic ex præscripto illius dixit: A quatuor Ventis Veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & uiuent; Ezech. 37. 9. Nonne hic animaduertitis, quod ad inferendam necem, ad euertendam domum irruit Ventus, turbo quidam vnus, ad conferendam verò vitam à quatuor Ventis totidem venire fœderati spiritus debuere? Cur hoc? Causa ea est, quam diximus, quia vt quid deiciatur, vt malum quidpiam perpetretur, vnus opera satis superq; est, valet enim, quod ad hanc rem attinet, vnus quantum multi: Sed vbi vita reponenda, vbi erigendum quidpiam, ibi multi desiderantur, ipsque vix vnus instar erunt.

Splendidum, & permagnificum conuiuium rex quidam apparauit charo filio suo, quem vnuerat, ac prædixit reginæ desponsarat. Atq; vt celeberrimæ, festiuissimæq; essent nuptiæ, misit seruos suos iussos inuitare, quotquot per compita obuios, nemine excepto. Excusarunt omnes, cumq; alios alijs submitteret nuntios, postremum imperauit vi adducere quoscunq; offenderent: Congregaueruntq; omnes, quos inuenerunt, bonos & malos, & impleta sunt nuptiæ, Matth. 22. 10. Ingressus autem rex, vt arbitraretur conuiuas, vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

Hic ego considero dissonantiam, quæ verbis Euangelistæ inesse videtur. Ex vna enim parte ait, Tom. I.

Congregauerunt bonos & malos, multis bonis permixtos multos malos: ex alia verò dicit, quòd rex vidit hominem, vnum inter omnes, qui nuptiali mensæ accumbabant. Si multi intrarunt mali, quomodo rex vnum tantum vidit? Aut quando ille vidit vnum, quomodo intrarunt multi? Causam præfati sumus. Vnus & multi erant, multi erant & vnus. Ad malum enim, ad prouocandum animam benefici regis, ad inferendam maculam ornatissimo præstantissimorum hominum confessui, & regiis nuptijs atq; epulis vnus multorum instar erat. Vt enim malum facile adhærescit, ita malè agendo id efficere potest vnus, quod multi.

Vultis videre? Aduertite quid Propheta regius Dauid dicat: Eripe me, Domine, ab homine malo, à viro iniquo eripe me, qui cogitauerunt iniquitates in corde, inquit Psal. 139. Per tuam te misericordiam obtestor, Deus, vt me liberes ab homine malo, quoniam improbus est, qui in dies plurima animo suo designant mala. Quis non hic aduertit, quòd sacer Propheta negligens canonum bonæ græmatices fuisse videtur, neq; congruam eius præceptionibus obseruasse constructionem, qui cum rogasset, Eripe me, Domine, ab homine malo, consequenter dixisse debuit, Qui cogitauit iniquitates? Quid ergo contra receptissimas regulas substantiuo singulari subiungit relatiuum, verbumq; plurale, dicens: Eripe me ab homine malo, qui cogitauerunt? Si Antonius Nebrissenfis, aut aliusquis Grammaticus iudex hic sederet, timere causâ nostrâ possemus. Sed causa tamen, quam titulus præfert, optima est, ex qua accipimus, cum magno mysterio factum, quod S. Dauid, cum de homine malo in singulari loqueretur, relatiuum, & verbum plurale illi adiecit, nam ad inferendum malum bono Dauidi, aut cuius alteri, cum sit per facile, vnus malus pro multis est, vt verò ad bonum quis permoueatur, cum hoc sit arduum & operosum, vix ea in re multi efficiunt, quod vnus præstare debere videtur.

Non dissimulauit hoc idem Dauid in Psalmo 17. vbi de his, qui se coniungunt bonis ac malis, sic ait: Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris; v. 26. 27. Notate hic, quòd sanctum ter nominat (nam sanctus, innocens, electus synonyma sunt) & peruersum semel tantum. Quare mali & peruersi non ter æquè ac sancti meminit? Quare! Causa in medio est, quia vt quis euadat sanctus, tribus & pluribus eget sanctis, qui illum ad pietatem & probitatem pertrahant: vt verò quis malus eua-

dat, vnus, qui peruertat, plus satis est. Ad malum quippè concinnandum vnus malus pro multis est, vt benè quid fiat, vix multi efficiunt, quod fieri alioquin ab vno deberet.

PERIOCHA V.

Hyems erat.

Proprium diuinæ pietatis est, maioribus necessitatibus maiora submittere præsidia.

Hyems erat, inquit Euangelista, cùm solennitas illa agebatur, cui Saluator adfuit. Facile hoc ego mihi promisi, quia ea est conditio Dei propria, vt vbi grauior vrget necessitas, ibi maioribus copijs succurrat. Frigus erat, itaque vt foliustitæ diuinus affundebat radios suos gelidis hominum cordibus, ibi enim etiam vehementius adurit, vbi acrius friget, ibi fulgentius splendicat, vbi densiores sunt tenebræ, & citius fert opem, vbi præsentanea calamitas eam postulat.

Expendit S. Augustinus modum, quo Deus omnia sub initium mundi creauit, & discrimen verborum, quibus vsus est ad producendam lucem, & eorum, quæ dixit, cùm secundæ diei opera condidit. Lucem creauit, dicens: *Fiat lux, & facta est lux*; Gen. 1. Vix fudit verba, quando lux prodijt. Vt cætera fierent, aiebat: *Fiat, & fecit Deus, & factum est*. In quæ S. August. de Gen. ad lit. cap. 3. & 5. *Norandum quod primâ die cùm facta est lux, dictum est tantum, fiat lux, & facta est lux, in secunda die quadam mora, & Verborum multiplicatio, Fiat, & fecit Deus, & factum est*. Cur verò ad lucem creandam vix paucula, ad cætera verò producenda pluscula adhibentur verba? Respondet S. August. *Vt intelligamus istas naturas ad obediendum minus aptas*. Lux prompta atq; expedita est, cætera tarda, & ad obtemperandum difficilia. Vbi ergò maior repugnantia, eò plura vertuntur verba. Sic nempe solet Deus cuilibet pro vsu necessitatis subuenire: Et quoniam reliqua opera propter suam repugnantiam verbis pluribus egebant, pluribus etiam succurrit, qui semper maiorem ferre opem consuevit, vbi maiorem necessitatem animaduertit.

In medijs fluctibus seuissimâ tempestate exagitabatur Dauid, tanquàm viuum sorbere procellæ voluissent, quando clamauit ad Dominum: *Manus tuæ, Domine, fecerunt me, & plasmauerunt me, da mihi intellectum, & discam mandata tuæ*; Psal. 118. 73; Porrige sis, Domine, manum, & quâ me fecisti,

tutare, da intellectum, adde vires, vt illo quidem peruideam tentationes, quæ me infestant, & ad certum naufragij periculum impellunt, his verò fortiter impellens remos viuis ac saluus euadam. Sed quo illo Deum ad ferendam sibi opem euocat & vrget? Eo ne quod dicit: *Manus tuæ, Domine, fecerunt me*? Dubitas? Audi quid subiiciat: *Et plasmauerunt me*; velut dixisset: Vide Domine, quod non solum me creasti, verum etiam plasmasisti, ex luto, quod leuiter soluitur, & dissoluit, ex massâ, quæ facile frangitur, fragilem finxisti, ergo da mihi intellectum, da lucem, esto mihi S. Talmus, (s. ex Ordine Prædicatorum sanctus Hispanus Hispaniæ per mare patronus) ne me hauriant fluctus tentationum, quod enim magis sum caducus, eò tu, ex ingenij tui proprietate, aut propensione, ad subueniendum mihi plus obstrictus. Hæc fuit S. Ambrosij meditatio in Psal. 118. serm. 10. vbi sic ait: *Hic dicit, & meminerit Deus, quia pulvis sumus, & obterioris gratia munus infundat, nec infirmum opus deserat, gubernator enim plus laboris impendit, quàm cùm secundo remigio labitur fluctu.*

Postquàm à mortuis author vitæ resurrexit, erant Discipuli eius in domo quadam congregati propter metum Iudæorum, eamq; ob causam fores clausæ. Ad hos ille, vt mœstos, ac meticulosos consolaretur, per iouias portas penetrauit appetente iam nocte, siue vt S. Ioannes ait, *cum sero esset die illo*; cap. 20. v. 19. D. Chrysostom. ibi quærit, cur tam serus illis consolator aduenit, vt multa his maiora potest. Respondet autem: *Quoniam credibile erat eos magis tunc formidare, quando noctis horror ad timorem Iudæorum accedebat*. Tunc ergò apparuit, quando plurimum formidabant, vt mœrorem illorum leuaret, hoc enim solenne est Deo, vt cumulatiora solatia submittat, vbi maiores sunt angustia.

Quisquis nonnihil curiosus, & in sacris literis vel aliquantum versatus est, is annotarit, quod Deus animabus benè precatus dixit, *Crescite & multiplicamini*; Gen. 1. 22. id non dixisse plantis. Monent verò sacri Expositores, Deum, cùm dixit, *Crescite & multiplicamini*, simul indidisse vim propagandi, & transfundendi se in posteros.

Quamobrem non dabatur ei benedictio plantis, quæ data fuit animalibus? Respondet venerabilis & antiquus Gennadius apud Glossam Ord. in cap. 1. Gen. *Quia planta, & semina perseverant agricultura labore adiuta, animalia vero natura inter se coitione*. Arbores, plantæ, taliaque rusticana manum rudis agricolæ habent, cuius operâ augeantur: verum

verum animalia se ipsa propagant, nec aliena eo accedit diligentia, seu industria. His ergo magis indigis peculiari auxilio subuenit Deus, singularemque benedictionem impertit, ut insatiable propensione suae acquiescat, quæ copiosiores submittit suppetias, ubi fortius imminere hostes cernit.

S. Lucas Act. 8. refert, ab obitu B. Stephani factam, fuisse magnam in pubescente Ecclesia persecutionem, sic ut omnes fideles dispersi fuerint per regiones Iudææ, & Samariæ, præter Apostolos, qui Ierosolymis persisterunt. Cur Apostoli eo in loco perseverarunt? Respondet Oecumenius, id ex eo factum, quod Deus pro more suo egit, & ubi enim potissima erat oppugnatio, ibi primos ac principes milites in acie stare oportebat. Ierosolyma vna præ omnibus ciuitatibus egebat gratia prædicationis, idcirco primos ac summos orbis concionatores ibi Deus reliquit, & fortissimos fidei pugiles, ut maior necessitas maiora haberet subsidia.

PERIOCHA VI.

Facta sunt encænia in Ierosolymis.

Nulla tam perfecta aut absoluta imago effigiesque virtutis, ac sanctitatis, ut non penicillum, scalprumque quoties requirat.

Encæniam, ex S. Augustino in hunc locum idem sunt, quod renouatio. In sensu ergo mystico, & allegorico illud hic mirum occurrit, quod in Ierosolymis fiant encæniam, & renouationes. Hierusalem namque pacis visio dicitur. Si in Ægypto, quo nomine tribulationes, & angustiae significantur, vel in Babylone, quæ dicitur confusio, seu commistio, fierent encæniam, vel innouationes, nihil nouum putarem, ubi enim confusiones, ubi tenebræ, ibi tam non mira, quam necessaria innouatio, sed Ierosolymis quid opus fuit encæniam, seu renouatione? Nemo tamen hoc diu mirabitur, cui probatum dabimus, quod titulus huius discursus præloquitur, scilicet, nullam esse talem Ierosolymam, nullam talem pacis visionem, nullam, inquam, tam sanctam animam, quæ nihil habeat, quod non innouari, quod non perpurari, perficique in dies singulos magis magisque possit.

Celebrare namque encæniam Theophylacto idem est in sensu spirituali, quod ascensiones ponere Dauidi Psal. 83. 6. Ascensiones autem ponit anima, quæ de virtute in virtutem quotidie assurgit, innouaturque, & expolitur, statuariusque manum implorat, qui nunc

limâ, radulâ, scobinâ demat superflua vitiorum, nunc pigmentis nouis defectum suppleat vitium. Et hoc est verè celebrare encæniam, ponere ascensiones.

Huc adferam grauem S. Augustini conceptum. Angelus ille, qui in Apocalypsi Ioanni loquebatur, mandataque Episcopis perferenda dabat, iubebat scribere Angelo Smyrnæ, Pergami, Ephesi, atque huic præter multa illud, *Age poenitentiam*; Apoc. 2. 5. Et cap. 3. v. 14. *Angelo Laodicea scribe, amulare, & age poenitentiam.*

Videntur hæc parum matura mandata, & ipsa secum pugnare verba, cum & Episcopos nomine Angelorum donat, & tamen agere poenitentiam imperat. Si homines è terra luteos & caducos vocaret, benè haberet, sed quos Angelos appellat, cur ab his, ut agant poenitentiam, postulat? Ad iniuriam id pertinere videtur, nam cum Angeli sint purissimi, & mundissimi absque omni macula, aut æreuo, quid apud se habeant, quod expolire, aut emaculare poenitendo queant? Respondet ibi diuinus Doctor. vel Tichonius: *Angelorum nomine homines solute intelligi, ut subeat eos poenitentiam agere, & quia sine peccato nemo esse potest, dicitur ei, id est, homini, ut poenitentiam agat, quia quomodo nullus dies, in quo possit esse sine peccato, sic nullo die debet esse sine satisfactionis remedio.* Vocantur Episcopi Angeli, & iubentur tamen agere poenitentiam, ut nobis insinuaretur, nemini, quantumuis sit Angelus in hac vita, quantumuis sit consummatus & perfectus, deesse posse quod perpoliat aut emendet. Ut quisquam multis imperfectionibus sit obnoxius, sat est esse hominem.

Accipite aliam Guilielmi Cardinalis ponderationem. Cum sponsum sponsa, ab oculorum elegantia & perfectione commendaret, aiebat: *Oculi eius sicut columba super riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ & resident iuxta fluentem plenissimam*; Cant. 5. 12. Sponsus Christus est, qui & caput Ecclesiæ, eius oculi sunt primarii sancti, ut exponunt S. Greg. Nisenus, Philo Carpathius, Iustus Orgelin. Calliodorus, Beda, & alij, quod autem similes columbarum lacte lotarum dicuntur, puritas illorum & sanctitas tali comparatione indicatur.

Sed hinc emergit dubitatio, quomodo feruntur residere iuxta fluentem plenissimam, quæ lacte iam lotæ erant nuidissimæ, candidissimæ, mundissimæ. Quid talibus alio post hæc balneo opus fuit? Respondet Guilielmus, merito iuxta fluentem aquarum residisse, quantumuis iam lacte lotæ, candidæ, ac puræ essent, quibus quod homines essent, sat erat,

vt haberent quod ampliùs emacularent, aut purgarent. *Quantalibet quis sinceritate viuat, opus habet quotidianis compunctionis lachrymâ expiari, ideo additur, super riuulos aquarum, & iuxta fluentem plenissimâ Hæc ille apud Mart. del Rio hic. Nota in Hispano, & Italo exemplari de sponso affirmari, quod in verbis superioribus sponse oculos dilandârit. Sed textus luculentè ait, sponfam, cum interrogaretur, qualis esset dilectus suus, respondisse, esse caput eius aurum optimum, & oculos sicut columba, &c. Ergo cyperaphorum, aut certe memoria lapsus fuit, tribuisse sponse, quod ipsa dedit sponso.*

Quærit S. Leo Papa, cur Ecclesia Mater nostra insinuerit quatuor anni tempora, quibus præcipit ieiunare, & carnem abstinentia assigere? Respondet: *Ne forte per occasionem licentia blandioris aliquas negligentia culpas delectabilium & suis inciderit, terra enim carnis nostræ, nisi asiduis fuerit subacta cultus, cito de segni otio spinas, tribulosq; producit.* Hæc ille Serm. 4. de ieiunio Pentecost. Quatuor nobis per annum tempora, quibus ieiunemus, designantur, quia homines sumus, qui cum aliquantum, vt fit, dormicamus, mox carnis nostræ humus sentes, spinasq; germinat, nec quicquam est, quantumuis ille sanctus, qui non per aliquam incuriam negligentiamq; delinquat, aut suos quales imperfectiorum nruos non habeat. Per illa ergo tempora aratro mortificationis, & ieiunij proscindimus luxuriantem carnis nostræ tellurem, vt paruorum appetentiarum lolium cum radice auferamus.

De quadam anima sancta dicunt Angeli: *Qua est ista, qua progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol?* Cant. 6. 9. Sed quando hanc à forma liberaliore prædicare Angeli voluerunt, nonné aptius dixissent: *Pulchra vt Sol, quàm Pulchra vt Luna?* Nec prudentia defuit Angelis, nec circumspectio, quò minus viderent quas illi laudes dicerent, itaq; attenti dixerunt, esse illam pulchram Lunæ, non Solis instar: Nulla enim in hac vita est anima, quæ pulchritudinem, qualem Sol, habeat, is enim quantus est, pulcher est, perillustis est. Æmulas pulchritudinis Lunæ, siue pulchras, vt Luna est, animas habet mundus. Luna quando maximè plena, quando summè rutilat, quasdam semper habet in præclara illa facie maculas, quæ illam quoquo modo deformant. Quod ergo animam pulchram vt Lunam asserunt, eo significare voluerunt, nullam esse tam confectam gratiâ animam, quæ non habeat suas maculas, quas eluat, defectus, quos corrigat, imperfectiones, quas emendet.

Quàm benè hoc expendit S. Gregorius in commentario illorum verborum Dauidicorum ex Psal. 31. 5. 6. *Tu remisisti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis sanctus!* Vbi non benè dixisse, magis autem dicere debuisset videtur Dauid, *Pro hac, scilicet, impietate peccati orabit ad te omnis peccator, & non Omnis sanctus*, nam qui sanctus quàm is habeat impietate, pro qua oret? S. Gregorius ait, Dauidem meditârò, & admodum consultò sic locutum, eò quod nemo sit, quantumvis sanctus, qui non suas habeat vel notas, quas emendare, vel negligentias, quas à se abdicare debeat, Audite Gregorium in secundum Psalmum poenitentialem: *Sancti viri, licet tam magnis virtutibus polleant, habent tamen adhuc de culpa obscuritate, quod feriant, & licet magnâ iam vita claritate luceant, aliquas tamen peccati nebulas, velut quasdam noctis reliquias, nolentes trahunt.*

Notate. In magnis angustijs hæsitabat Rex Saul, incertus, quem exitum habitura anceps pugna, ad quàm illum Philisthæi euocârunt, quorû etiam erant maiores copiæ, & numerus militum superabat. Euentum belli cum scire vehementer cuperet. Dominum consultit, verum ille nullum, siue per sacerdotes, siue per Prophetas, siue per somnium, responsum dabat. Quod vt vidit, dixit seruis suis: *Quarite mihi mulierem habentem pythonem, & vadam ad eam & sciscitabor per illam;* 1. Reg. 28. 7.

Cardinalis Caietanus acutè hic dubitat, quomodo Rex scire potuerit, esse reliquum aliquem eiusmodi hominem, qui cum dæmone depactus videretur veneficijs, & incantationibus, quando textus sacer paulò ante præmisit, quod *Saul absulis hariolos de terra.* Si illos regno exegerat, quomodo reperire aliquem posse sibi promittebat?

Respondet Caietanus: *Saul vir prudens cogitabat id, quod communiter accidit, scilicet remanere semper aliquem occultum, qui non desertur ad cursum.* Nulla tam studiosa Resp. nulla tam vigilans, sollicita, ac circumspecta, nulla a quæ tam sedulò diligenter, accurateque omnem à se immunditiem excutiat, vt non aliquos improbos, impuros, sordidos reliquos faciat, nulla, in qua non remaneant aliqui occulti peccatores, quancumq; studio omnes proscribere, & exturbare laboret. Hæc ratio mouebat Saulem, inquit Cardinalis, vt putaret aliquem adhuc inueniri posse magum dæmonis vernam, quam quàm eos suo quodam publico decreto regno excedere iusserat: *Cogitabat remanere semper aliquem occultum.*

Quid aptius huic proposito esse possit? Abdicavit homo Christianus, suā quidem opinionem, omnes imperfectiones, & procul a se abiecit. Non is nimium fidat, sciatq; nullius animæ quantumvis solertis & sollicitæ, tam esse ad amissim accuratæque compositas res omnes quin multa, quæ emendat, reliqua habeat: *Cogitet remanere semper aliquem oculum defectum*, quem per oscitantiam non viderit, naumque quem diluere, aut expungere necessum habeat. Hoc quisquis Christianus curet, sic enim mundus, purus, emaculatus adibit olim hæreditatem gaudiorum æternorum gloriæ. *Ad quam Ge.*

Feriā V. post Dominicam V. in Quadragesima.

Rogabat IE SVM quidam Pharisæus. Luc. 7.

Abacuc Propheta attonito similis, atque in stuporem adductus, ex consideratione admirabilium operum Dei c. 3. vaticinij sui, ex translatione LXX. Interpretum aiebat: *Domine audis auditum tuum, & conterritus sum, intellexi opera tua, & obstupui.* Quid enim vidisti, Propheta sancte, quod te tibi tam vehementer, ademisti? Respondet: *Ante faciem eius ibit mors, egreditur diabolus ante pedes eius.* Hæc ille præiudic, hæc illi mentem abstulerunt. Videtur autem inde oculis videri passæ historiam hodierni Evangelij, in quo diuinus Apelles Lucas imaginem proponit admirabilem, & stupendam mulieris, quæ tantā copiā, tamq; abunde amaras fudit lachrymas, vt stans recumbentis Domini pedes earum profluuiis laueret. Quis hæc videat, neque obstupescat? Quem non attonitum reddat hoc spectaculum? Quis est videre Mariam Magdalenam peccatricem acciduum pedibus Christi tantis dfluentem lachrymis, nisi cernere triumphum omnipotentis manus Dei, qui vestigijs suis premit dæmonem, subiectamq; habet mortem animæ, quæ est peccatum, & non vnum dæmonem solum, sed eam, a qua septem dæmonia exierant? Luc. 8. 2. Magna Dei potentia, quæ fecit, vt mulier peccatrix tam acerbè malè actam vitam deploraret, & publica poenitentia, quæ clam palamq; egit, danneret? Magna potentia, quæ sic inuasit occupauitque animam, in qua dæmones ac mors domicilium sibi fixerant? *Intellexi opera tua,*

& obstupui. De hic tam admirabili & obstupescenda Magdalenæ resipiscencia, & ad studia vitæ melioris per Christum reuocatione dicturo opus est Dei primū subsidio, dein & vestro fauore. Attendite.

PERIOCHA I.

Ecce mulier.

Dubitatur hoc loco, vter maiorem gloriam Christo attulerit, Lazarusnē suæ resurrectione, an Maria sua conuersione. patet de Resurrexion

Iohannis quinto cū Redemptor noster de magna Ibrachij sui fortitudine loqueretur, & potentiam suam extolleret, magnificisq; elogijs inuincibilem dextram suam coram mordacibus infensissimisque hostibus suis deprædicaret, hæc dicebat: *Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filij Dei, & qui audierint, uiuent.* Ioan. 5. 25.

Venerabilis Abbas Rupertus dicit hic aliquid dignum consideratione, nempe ea verba intelli non solum de his, qui corpore, sed de ijs etiam, qui animā mortui, & sepulchris vitiatorum ad vitam gratiæ sint redituri ex auditu suavis vocis Filij Dei. Addit, vt huius dicti tam magnifici veritas probata daretur, & palam fieret, ne verba Domini hostes eius iactabundi irrisui haberent, conueniens fuisse vt essent & qui corpore defuncti, & qui anima mortui, vt quando Filius Dei hos atq; illos in vitam reuocaret, veritas talium gestorum suffragijs contestata non solum fidem inueniret, sed & plausibus magnificè celebraretur. Rupertus l. 2. de Operib. Spir. S. c. 28. sic habet: *Hæc dicere habebat, cū diceret de se homo tanta, tamq; magifica. presentibus & itaq; experimentis opus erat, & idcirco certis quoq; personis ad experimenta capienda opus habebat.* Huc autem delegit Lazarum, & sororem eius Mariam Magdalenam, quorum illius corpus exanime, huius anima sine vita fuit, vt cum alterius corpori animam, alterius animæ vitam gratiæ redderet, insuperabilis brachij sui inclytum robur ostentaret, ac se verum Deum probaret: *Oportebat quempiam eleuatum corporaliter mori, (sic pergit ille) pro gloria Domini, & per resurrectionem eius glorificaretur Filius Dei, vocando illum de monumento. Permissus est itaq; Lazarus mori non ad mortem, sed pro gloria Filij Dei.*

Propterea cū Christus sciret Lazarum infirmari, & vsq; ad mortem ægrè habere, hilari vultu dicebat Discipulis suis, *Infirmitas hæc non est ad mortem,*

tem, sed pro gloria Dei, & glorificetur Filius Dei per eam; Ioan. 11. 4. Id ex eo etiam constat, quod nulla alia re in tantam admirationem adduci mundus potuit, quam spectaculo quatruiduani defuncti solius vocis imperio in vitam reuocari. Tali autem prodigio, inquit Rupertus, liberauit Christus suam fidem, quem obstrinxerat, dicens: Qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei, & procedent.

Expediebat quoque ut essent, qui animam mortui ad auditum vocis eius prodirent & culparum suarum sepulchro, & in vitam, & felicem statum gratiæ resurgerent: *Oportebat nihilominus (inquit iterum S. Abbas) quempiam electorum spiritualiter morti itidem pro gloria Dei, & scilicet per conversionem eius glorificaretur Filius Dei, dimittendo illi peccata multa, & hoc modo verum se dixisse probando, quia mortui audient vocem Filij Dei, & qui audiverint, uiuent. Hanc ob rem permixta est hæc mulier dilecti Lazari soror tam dilecta morti in peccatis, & esse famosa peccatrix, non ad mortem, siue ad interitum æternum, sed & iam dictum est, pro gloria Dei, pro testimonio iusti & iustificantis nos Dei, & hominis Iesu Christi Filij Dei.*

Ecce hic par hominum, Lazarum & Mariam, resuscitatorum pro gloria sempiterna inclytæ dextræ, & augustæ potestatis Filij Dei, quorum ille è sepulchro à morte ad vitam corporis reuocatus fuit, hæc è fatalibus cineribus culpa excitata, atque ad felicem statum gratiæ adducta.

Hic iam quæstioni exponitur, vter maiorem estimationem Christo suâ resurrectione attulerit, Lazarusne, qui corpore rediuius factus, an Maria, quæ animam reuixit?

Certè rem è vicino attentioribus oculis aspectanti occurreret, quod magno fragore vehementer intonuit resurrectio Lazari, quem cum iam fœtidum ac quatruiduanum è tumulo euocasset Dominus, Pontifices & Pharisei ea de re certiores facti ab his, qui rediuium viderant, extemplo coegerunt concilium, & æmuli illius gloriæ de vita ei adimenda egerunt, velut arbitrati, posse illum huius miraculi famâ & magnitudine totum post se mundum rapere. Quâ de re sic inquit S. Ioannes: *Collegerunt ergo concilium, & dicebant, Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Ioan. 11. 47. In quibus illud, ergo, ut notauit Cardinalis Toletus, indicat, ex hoc stupendo miraculo natum esse illorum sacrilegum desiderium adimendi vitam Christo. Non viderut autem tantam admirationem excitasse, quando spiritualiter resuscitauit sororem eius

Mariam Magdalenam, aded nec tantam gloriam in illum redundasse ex hac resurrectione, quam ex illa priore Lazari fratris.

Sic dicent, qui oculis carnis & sanguinis opera Christi intuentur, at qui ea visu spiritali studiosè perspexerit, is contrarium fatebitur, affirmabitque, magis honorificum esse Deo, potestatisq; suæ magnitudinem magis palam eum facere, cum animam mortuos resuscitat, quam cum corpore defunctos redanimat.

Regius Propheta, cum occasiones captaret acclamandi & applaudendi immensæ magnitudini Dei, nobis definiendæ dubitationis præsentis luculentum argumentum ministravit. Psalmo 62. 4. diuinus Cantor sic habet: *Quoniam melior est misericordia tua super vitas, labia mea laudabunt te; tanquam dixisset: Labia mea, quanquam indigna, & imparia tanto operi, hoc sibi deinceps officij sument, ut diuinæ laudes tuas decantent, & gloriosum nomen tuum extollant. Cur verò id muneris procurandum, Propheta Sancte, suscipies? Respondet: Quoniam melior est misericordia tua super vitas, quantum cæli altitudo supra terram eminet, tantum, ac multo etiam amplius uia misericordia tua vitas omnes antecellit. Quo sensu dixerit Propheta, esse meliorem, dignioremq; laude misericordiam Dei, quam vitas? Hoc enim videtur difficile intellectu.*

Videte quàm præclarè, atq; eleganter hanc explanauit difficultatem Euseb. Emis. hom. 3. de Pasch. dicens: *Benè dicitur, Melior est misericordia tua super vitas, meliores enim sunt dies, quibus ad æternam vitam renascimur, quam illi, quibus in hæc tempora iam procreamur. Nec hoc dixisse satis putauit, nisi causam adieceret, inquit: Siquidem maiora sunt dona gratiæ, quam natura, in gemino Dei nostri opere ibi res virtutis, hic muneris est, ibi potentia, hic misericordia continetur, primâ naturâ terrenti ingredimur, secundâ celestibus preparamur. Ergo quantum à terrenis cœlestia distant, tantum cedit vita corpori reddita vitæ animæ restituta. Quare concludit Eusebius, dicens: Meliores sunt dies illi, quibus liberamur, quam illi, quibus in vitâ huius pericula nascendo producimur. Ergo benè diximus, quod maior gloria Deo nascitur ex peccatoris conuersione, quam ex mortui resurrectione.*

D. Ioannes Chrysostomus robur addet sententiæ Eusebij. Expendit ille, quod Christus in cruce, cum veller magnitudinem brachij sui, & diuinitatem ostentare, nullum ibi miraculum ex his, quæ

antea

antea opérari solitus erat, fecit, nec enim visum cæcis, nec integritatem membrorum mutilatis, nec salutem infirmis, nec vitam mortuis dedit, nec sæuitiem ferocientis maris compescuit, nec dæmonia corporibus exegit, nec alia nuper vstrata miracula parauit: *Non enim illo in tempore mortuum aliquem reddidit luci, nec mare à suo timore compescuit, nec expoliavit dæmones,* inquit ille hom. de Latrone. At si mundo demonstrare volebat, se non hominem solum, verum etiam Deum esse, quibus id inditijs facere magis testatum potuit, quam miraculorum ostentis, quæ ab illo tunc prætermissa Chrysostr. mus notat? Immo non satis ex omni parte fidem suæ diuinitati adstrueret, vel si maria infrænaret, vel si dæmonia eijceret, vel si ægros sanaret, vel si mortuos inde è cruce redanimaret.

Quid ergò miri operis fecit, quo omnino se esse Deum persuasit? Non adueritis animum (inquit Os aureum) ad id quod Lucas memorat de altero Latrone, qui cum eo crucifixi erant, quod illum confessus fuit suum Deum, & Creatorem, gratiamque rogauit & indulgentiam suorum malefactorum, dicens: *Domine memento mei, cum Generis in regnum tuum.* Luc. 23. 42. Ergò Latronis mentem peruersam voluit commutare, *Scilicet ex omni parte diuinitas eius sentiretur.* Vt se Deum è cruce probaret, non mortuum in vitam, sed animam scinorosi & extremè perditì latronis à miserabili statu culpæ ad statum felicem gratiæ reuocauit, vt significaret, maiorem sibi gloriam comparare dum peccatores conuertit, quam cum vitam corporalem mortuis reddit: *Latronis mentem auersam voluit commutare, Scilicet ex omni parte eius diuinitas sentiretur.*

Magnà & peculiari attentione obseruaui, quid Christus cum his, quos redanimauit ad vitam, quid cum ijs, quos reuocauit ad meliorem vitam, egerit: Resuscitauit illum vnicum viduæ Naimiticæ filium, & dedit illum matri suæ mox ubi resuscitauit, inquit S. Lucas 7. 15. Resuscitauit, vt paulò supra diximus, Lazarum quadriduam, quod vt fecit, dixit: *Soluite eum, & sinite abire;* Ioan. 11. 45. Sedebat Matthæus in telonio, immò in profundo vsurarum suarum iacebat, infamis quæstus vili cupiditati prorsum traditus. Cumq; transiret Christus locum, ubi hic notorius publicanus hæsitabat, beneuolentibusq; oculis illum vsurpasset, ac submissa luce in cognitionem fœditatis vitæ suæ, & illicitæ negotiationis adduxisset, vt facilem etiam viam illi sterneret, inuitabat illum ad se, dicens: *Sequere me;* Matth. 9. 9. volo enim mihi celebrem ex te, tuasq;

familiaritate famam conciliare. Zachæus, & ipse publicanus, & vsurarius, quemadmodum Matthæus, cupiebat Iesum videre, & quoniam itaturâ pusillus erat, vt videre posset, in arborem sycomorum ascendit. Arbitratus hæc Christus aiebat: *Zachæe festinàs descende, quia hodie in domo tua oportet me manere,* Luc. 19. 5. Petri, Andreæ, Iacobi, Ioannis animos nouâ gratiæ, & cognitionis luce perfuderat, & dicebat: *Venite post me, factam vos fieri piscatores hominum;* Matth. 4. 9.

In quibus expendendum, quod eos, quos conuertat Dominus, voluit habere sequaces, & comites, & hospites, apud quos diuersabatur, & cum voluptate epulabatur, cum è contra hos, quos resuscitaret, à se dimitteret, ac velut insuper haberet. Quare verò hos ita dedignabatur? Lazarum certè, quem post quadriduam mortem rediuuui fecit, videtur ad ostentationem tanti prodigij circumducere debuisse. Quin hinc æstimare potestis, quàm benè probatum damus, quod diximus, & quantò honorificentius fuit Christo conuersisse peccatores, quàm vitam reddidisse mortuis, hos enim non admodum curare, nec magni facere videbatur, cum illos, quos ab improba vitæ consuetudine reuocarat, tanquam opulenta spolia, & insignia trophæa infinitæ potestatis velut ad pompam secum duceret.

Maxima nimirum gloria Dei, & præstantissimum illius opus est vincere, & subigere cor humanum. Vt enim homo est liber suarum actionum Dominus, eaq; re (quod Serm. Feriæ 3. post Dom. I. Quadrage. ostendimus) omnipotentis Dei quoquo modo est æmulus, sic Deus non sine ingenti gloria eam libertatem sibi subiecit, dominiumq; illud sternit, & arbitrium expugnat. Superiorem enim enadere in prælio, sublimibus triumphare signis in bello, id honorificum putat, qui gloria non est omnino incurius. Sæpè configunt Dei misericordia, & libertas humana, cum illa vult reducere erroneum & perditum, hæc verò resistit, obnititur, repugnat, contradicit, & victrix euadit.

Hoc Propheta Ieremias multis cum lachrymis effleuit, quando inter considerationem perniciæ populi sui, quâ Deo perduellis oblectabatur, hæc inter singultus & suspiria dixit: *Namquid qui cadit, non resurget? & qui auersus est, non reuertetur?* Fieri ne potest, vt populus hic obstinatus & proteruns à lapsu suo erigi nolit, quando illi Deus beneuolam manum huc porrigit! Fieri ne potest, vt populus hic Deum, cui tergum obuertit, & à quo magnis vocibus inclamatur, ne oculis quidem dignari velit!

velit! *Quare ergo auersus est populus iste auersione contentiosus?* Ea verba, *auersione contentiosus*, significant, quantæ sint vires liberi arbitrij collatæ cum misericordie potestate benignæ bonitatis Dei. Nonnulli enim, inter quos Vatablus, hic transferunt: *Auersus est rebellione aternâ*; quo significari videtur, libertatem humani arbitrij certare de aternitate cum Omnipotentia Dei, tanquam libertas humana obniteretur, & repugnaret obstinatione aternâ, si Deus aternum illum vocaret, suauiterq; eam vincere, ac sub leue iugum blandi amoris sui ceruicem eius ducere vellet.

Pagninus verba superiora sic reddidit: *Quare auersus est auersione inaccessibilis?* Metaphoram sumit ab arce, quæ edito in loco, celsissimisque scopulis posita insuperabilis est, quia inaccessa. Tale est arbitrium contumacis, & rebellis, & in saxa durari peccatoris, inaccessum est, insuperabile est, sic ut nec Deus illud adire, aut vocibus suis obtinere possit.

Litera originalis ea est: *Auersus est auersione vincenti, vel triumphante, siue finali*, vel diceretur: Pugnant Deus, & homo, configit misericordia diuina cum libertate humana, & fit nonnunquam, ut cum victoria è prælio discedat arbitrium hominis, cumq; diu contenderunt, tandem homo triumphat, *auersus auersione finali, seu triumphante*. Quod ergo gloriosus trophæum misericordie potentie Dei, quam occupare arcem peccatricis animæ, contumacemque voluntatem subigere?

Denique prolificæ lachrymas contritionis ex obdurato pernicious peccatoris corde, id facinus multò illustrius est, quam excutere aquas è silice. Obcecatur, pertinaciterq; innoxium Dauidem rex Saul persequebatur, cui Dauid aliquando obuiam factus, verbis humanissimis, submisso ad reuerentiam capite humillimè & suauissimè exposuit, quam immeritò se auersaretur, & exosum haberet, dicens: *Quem persequeris, rex Israël? quem persequeris? Canem mortuum persequeris, & culicem vnum*; 1. Reg. 24. 15. Vide quod non solum leonem, qui sanguinem tuum sitiit, persequeris, sed canem, cumque mortuum, & culicem, à quibus nullum incommodum, accipere possis. Ut audiuit Saul tam demissæ humilitatis verba, *elevauit vocem suam, & fleuit*,

D. Ioannes Chrysost. hom. de Dauid & Saule, cum hæc apud se memoriâ repeteret, aiebat? *Non perinde miror Moysen, quod è saxo fontes eliciuit aquarum, & admiror Dauidem, quod ex oculis lapi-*

dei fontes eduxerit lachrymarum. Magno prodigio Moyses è prædura silice flumina aquarum excussit, maiore Dauid ex oculis Saulis lachrymas prolicuit. Quare istud? *Quoniam ille sic ita naturam, hic autem animum decretum*. Saxum Moyses, hominem Dauid superauit, propterea mirius aliquid hic fecit, plus enim est subigere homines, eorumq; arbitrium, quam domare scopulos. Iuxta hæc ergo maiorem gloriam obtinuit, præclariorisque famæ lucrum fecit omnipotens Dei manus, dum Mariam Magdalenam à misero statu turpis vitæ abstractam ad statum felicissimum gratiæ euexit, quam cum fratrem eius Lazarum resuscitauit, fetidumque è tumulo in vitam corporalem reuocauit, magnificentiùs enim est peccatorem conuertere, quam mortuis vitam red-
dere.

P E R I O C H A II.

Vt cognouit.

Genus quoddam desperationis est prorogare, siue differre in finem vitæ, quod sero agitur etiam cum statim agitur.

TErigit suauiter diuinus Redemptor cor Mariæ Magdalene, illustrauit mentem eius clavis radijs diuinæ suæ lucis, fixit illi sagittam, quam flagrans eius charitas herbæ amatoriæ tinxerat, quæ cum iam fauciata & conuulnerata esset, moris omnibus abruptis, qualis anhelæ cernua ad fontem salutus, totâ contentione ecurrit, *Et cognouit, quod Iesus accubuit*, docens nos tali exemplo aliquid, omnium, quæ nobis inculcari possunt, maximè necessarium, nimirum, ut statim ac Deus cor nostrum tetigit, intusque vocauit, occurramus illi, & respondeamus, & aperiāmus, neque prorogemus in extremos dies vitæ, quod multi multum malè fecerunt, quos pessimus dæmon circumscripsit, ut vanâ spe delusi, & frustrati æternam damnationem incurrerent.

Audite aliquid, quod plurimum admirabimini, ut videatis, quam difficile sit seriam serò agere poenitentiam, & quam magna deceptio, tanti rem momenti in vitæ articulum tam periculosum suspendere, aut differre.

Excepit pia Martha domi suæ suum Creatorem, & Saluatorem Christum, cuius soror ad pedes Domini assidua, quæ ille dicebat, pari cum quiete, & deuotione excipiebat. Martha sollicita curabat quomodo dignas tanto hospite lautitias appararet. Vi-
dens

dens autem quod soror nullam sibi eā in re opem ferret, querula cum suavi Domino exposculabat, dicens: Domine, non est tibi cura, quod soror mea reliquit me solam ministrare? Luc. 10. 40. Cui ille occurrit: Martha, Martha sollicita es, & turbaris erga plurima.

Cardinalis Caietanus quærit, cur Christus Martham, ut eam haberet ardentem, bis de nomine appellandam putavit, ut diceret, Martha Martha, tam pia enim Virgini satis esse poterat, vel semel de nomine etiam dimidio vocari, ut attentissimis auribus Domini cœlestia consulta hauriret?

Respondet acutè Illustrissimus Cardinalis, inquiens: Duplicavit nominationem, propter mysteriorum doctrinam subiunctam de Vita activa & contemplativa, activa enim Vita vacantes egent repetitione doctrinæ ad hoc, & imbibant illam, eò quod interius distracti sint, & hinc prudentes Vita bis repetunt mandata occupatis, & distractis.

Hinc ego nunc conficio argumentum. Si Martha, quæ Christum coram habebat præsentem, propter curas ministeriorum domesticorum, quæ illam distrahebant, atq; in diuersa abripiebant, opus habuit repetito nomine pluries à Christo vocari, ut assequeretur, recteq; perciperet, quæ ab illo dicebantur: Quomodo in supremo illo vitæ discrimine dispiciet, recteq; omnia, quæ sibi conueniunt, & magis congruunt, intelliget homo tot impeditus timoribus, tot distractus curis, tot occupatus doloribus, tot circumdatus angustiis, tot pressus anxietatibus, fortè etiam phrenitide correptus, quæ vsum rationis illi adimens, aditum etiam ad vitam æternam obstruat!

S. Paulus cùm de calamitatibus, & ærumnis ageret, ad quas sponte suā se damabant Testamenti veteris Patres, sic aiebat: Circueuerunt in melioris, in pellibus caprinis, egentes, angustiat, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ; Heb. 11. 37. 38. ut effugerent tyrannos, & mortem, quàm sibi ab illis paratam sciebant.

S. Athanasius in Apolog. pro fuga sua quærit, cur sancti illi subdlexerint se barbarorum istorum tyrannorum securibus: Illa namq; fuga indicare ignauiam videbatur eorum, qui latebras consectabantur, cùm magis sanguinarijs eorum minis intrepide occurrere, & magno animo obistere debuissent?

Respondet tamen: Non pra timore operam fugam præbuerunt. absit, quin potius fugam habebant pro palastra, & meditatione aduersus mortem. Quod sancti illi in penitiores eremos sese abdebant, non id

vel ex metu tyrannorum, vel gladij aut mortis formidine fiebat, sed omnis illorum timor, pauor, tremor inde nascebatur, quod non satis dispositos, neq; rectè comparatos ad mortem sentiebant, idcirco fugam capessiebant, non quod morti pro Domino recusabant, sed quod verebantur, ne mors temporalis imparatos adoriretur, cœloq; prohiberet, & morti transferberet sempiternæ. Hanc ergo ob causam recessus quærebant, & in secretissimas absitiorum solitudinum latebras se insinuabant, ut crebris velitationibus se exercitarent, ad supremam pugnam, præmunirentque aduersus ancipitem agonem, qui tunc adeundus, cùm è viuis abeundum: Fugam habebant pro palastra, & meditatione aduersus mortem.

Ad rem nunc. Si illi sancti Patres, tam iusti ac timentes Deum, ita sibi ipsis timebant, ut in deserta inculca se reciperent, & cauernis ac speluncis terræ tanquàm tumulis quibusdam se ipsos inferrent, & viui dimitrentur septenorum pedum spatium, quod occupaturi erant mortui, ut ad mortem se disponderent, atq; ita tamen parùm se facere existimarent, prout magnum esse discrimen illud extremum sciebant. Quomodo miser peccator, qui per omnem vitam obsecans se vitijs tradidit, & vilissimum omninò mancipium scelerum fuit, in illo supremi temporis articulo animam suam euoluet, extricabit conscientiam, & momento vno obliterabit peccata, quæ tot annis perpetravit? Fieri potest, ut euolat, ut extricet, ut obliteret, sed D. Augustino perdifficile, ac penè impossibile videtur, ut ita fiat, qui & ait: Penitentiam damus, sed securitatem non damus, quod sit seria & vera, quæ tam sera penitentia.

Tunc tibi in illo discrimine tantam promittis securitatem! In illo, inquam, postremo agone, quando tam vario incinctus metu, tam multiplicibus oppugnaris timoribus, in ardentissimo illo conspectu, vbi de cœlestibus, de rota æternitatis pugnacissimè pugnatur, in illa perplexarum cogitationum confusa tumultuatione tunc tibi tuarum actionum donum spondes, atq; ut tibi per omnia præsens sis, fore addicis! Quando verò minùs sui compos est homo, quàm eo momento?

Notate. Quando ille proditor & perfidus filius bellum contra exercitum pietissimi patris sui iniij. mulus, quo vehebatur, cùm per quercetum concitus ferretur, sellator implicatus concinnos ramis pendulus hæsitaret, delusum illum in aëre reliquit: Illo suspensò inter calum & terram, mulus, cursus debet pertransiit; 2. Reg. 18. 9.

Abulensis hic q̄ r2. acutè ista notat: *Multa acciderunt Absoloni hic, à quibus posse liberari videbatur. Nam potuisset tenere equum, ne introiisset subter quercum ramosam, & etiam postquam introiit, & alligati sunt capilli eius, poterat ipse tenens mulum, solvere illos, & fugere.* Et quando præceps mulus relicto sessore abiit, poterat capillos amputare, *Vel si non habebat gladium, poterat manibus tenens arborē, illos solvere, vel rumpere. Sed nihil horum fecit.* Quare verò, cū tam facili possit euadere mortem, & vitam sospitare (vt potuissē notat Abulensis) nec euasit, nec sospitauit sese? Causa est, quod perfidus iuuenis vt inopinatō. in vitæ periculum adductus, ac tam numeroso exercitu non iam militum, sed multiplicis timoris circumdatus fuit, ita non potuit. in illa improuisa varij metus turbatione deliberare de remedio tam prono extricandorum cincinnorum, & vitæ seruandæ. Homo enim, quem graues præter opinionem de repente curæ inuadunt, is nihil rectè, & quod è re sit, agere potest.

At si Absoloni tam promptum, præsensque, vt facile poterat, non occurrit remedium, neque vnus modus è plurimis, quibus expediret capillos, & vitam saluaret: Quomodo tu, o cæce, miser peccator, vitam & conscientiam tam longis annis, ac multis modis intricatam, implicatamque euolues, cū te in illa suprema hora tam iustis timoribus incurfari, & ex omni parte impugnari videbis?

Eximia stultitia est, & insignita amentia eorum, qui in eam horam reiiciunt, quæ multò ante ordinata, & disposita, & curata oportuit.

Propheta regius David cū austeram pœnitentiam, & immanes cruciatus, quibus se ipse addixerat, describeret, ait: *Laborauis in gemitu meo, lachrymis meis stratum meum rigabo; Psal. 6. 7.*

S. Ephræm tract. de pœnit. ait: *David vñā nocte peccauit, & quoridie lachrymatus est; pulchro scilicet exemplo, vt doceret, peccatores, quomodo præoccupare debeant, vt desideria eorum bona bonum, quem sperant, euentum habeant. Vñā nocte peccauit, atq; vt illius noctis errata expiaret, plures noctes acerbè fleuit. Quid faciunt nunc peccatores, atq; vtinam non tam multi? Peccant noctibus pluribus, offendunt Deum diebus multis, irritant eum horis & momentis singulis, & horā vñā, vnoq; momento volunt expiare peccata, abolere offensas, eradere maculas, compensare tot annorum, horarum, & momentorum iniurias. Non sic agendum, verum vt sanctus rex David vñā nocte peccauit, &*

quoridie lachrymatus est, ita iugibus fletibus diluendum, quod semel actum malè.

Secus facere, desperationem sapit. Certa res est, quod felix ille latro, vt diximus, qui iuxta Christum crucifixus fuit, statim vt agnouit, etiam confessus est Dominum, & creatorem mundi, quem antehac non nouerat. Affudit illius animo Dominus lucis suæ radios, fugauitq; tenebras, quæ illum occupatum habebant, ac fecit, vt tum Saluatoris sui sublimitatem, tum suam humilitatem ac vilitatem intelligeret. Cū ergo cerneret hinc magnitudinem illius, quem prouocarat, inde flagitiorum suorum, quibus eum prouocauerat, turpitudinem, exclamauit, dicens: *Domine, memento mei, qui sum peccatorum, quorū quot mundus habet, sceleratissimus.* Nunc ego te noui, nunc Dominum meum confiteor, quem ante confessus essem, si ante nossem.

Eusebius Emissenus hom. de Latrone ait: *Latro nec salutis tempora sciens distulit, nec remedia status sui in momenta vltima infelici fraude posuit, nec redemptionis suæ spem in desperationis nouissimum reservauit, nec religionem ante, nec Christum sciuit.* Non aduertitis, quod desperationem vocat Eusebius eorum infelicem fraudem, qui saluationis suæ curam in extremam horam suspendunt? Tempestiuè tractandum est negotium, sensimq; ac morosè, maturèq; procurandum, attentèque dispiciendum, ex quo animæ salus æterna pendet.

PERIOCHA III.

Vt cognouit.

Eximia stultitia est, nec qualis cumq; deliratio, velle prosperitatem propriam fundare in euentibus felicitatis alienæ.

Magna fuit fortunatæ huius peccatricis felicitas, quod à propitio Deo è sepulchro vitiorum suorum plurimorum in tantum gratiæ fastigium subiecta fuit. Multi peccatores à dæmone circumuenti solent se illo exemplo, alijsq; talibus consolari, obstinatq; interim peccatis suis inhærent, dicentes, Deum, vt Magdalenæ, vt Paulo, vt Latroni, vt Mathæo, & Petro, qui negauit, noxarum gratiam fecit, ita sibi quoque indulgendum, cumq; ex parte sua nihil agant, neque scelerum remissionem sollicitè procurent, vitijs suis securè, ac quietè immorantur. O vanam talium hominum spem, & expecta-

expectationem! Faciant hi peccatores, quod illi fecerunt, & tunc, fide meâ, parem sibi cum illis felicitatem promittant. Sed quid hoc consequentia habet, vt Deus tibi condonet, quia condonauit Latroni, vt tu beato fine quiescas, quia ille sancta morte decessit? Non est bona talis argumentatio, nam tamen si fieri possit, vt cum bono Latrone benè decedas, quia tamen non te, prout decet, disponis, vereri debes, ne tibi eueniat, quod alteri Latroni, qui damnationem incurrit. Et reuerâ manifesta stultitia est, spem bonæ fortunæ propriæ constituere in prospero euentu felicitatis alienæ. Tutissimum est facere, quod discursu præcedente docuimus.

Postquam filij Israel ex Ægypto, & potestate Pharaonis exceſſerunt, insecutus eos cum suo exercitu Rex barbarus, reperit prope mare rubrum, à quo cum proximum populo immineret periculum, extendit Moyses manum suam super mare, moxq; diuisa sunt aquæ, vt populus sicco vestigio liberè transiret, & hostes proximos euaderet: *Et ingressi sunt filij Israël per medium sicci maris, persequentesq; Ægyptij ingressi sunt post eos*; Exod. 14. 22. 23. Quid porro factum? *Inuoluit Dominus Ægyptios in medijs fluctibus*, & manserunt ij tali sepulchro æternum conditi.

Quis hos animos, quis ausus dedit Ægyptijs, vt in medium mare ingrederentur? Quòd Israelicis apertum iter, & siccatum mare viderunt, vt vita salua, & absq; periculo possent pertransire, id fecit Ægyptios audere eidem itineri se committere. Hoc enim verò illos tam prædentes fecit? & spem felicitatis propriæ posuerunt in optato euentu prosperitatis alienæ! Videte ergò, quàm feliciter illis res cecidit: Nam Israëlitarum penetrarunt salui, & incolas, illos verò decurrentes fluctus oppresserunt, inuoluerunt, suffocârunt. Insigniter ergò stulti fuerunt.

Anceps prælium initurus erat Iephte contra Ammonitas insensissimos populi Israëlites hostes, vtque cum proprii Numinis ope secundo bello configaret, beneuolentiam illius tali voto sibi demereri voluit: *Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicunq; primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihiq; occurrerit reuertenti cum pace à filiis Ammon, eum in holocaustum offeram Domino*; Iud. 11. 30. 31 Solennis, & constans opinio Expositorum est, fuisse hoc votum Iephte incautum, & inconsideratum, debuit enim cogitare, quod illi occurrere posset primo loco vel canis vel famulus aliquis, ac uereri, ne fortè filia ante omnes prodiret, & horum

quidpiam sacrificare magnus error fuisset. At si potuit vereri, ne filia, de patris salute præ omnibus sollicita, erumperet etiam præ omnibus, quomodo tam imprudenti, & inconsulto voto obtrungere ausus fuit?

Videte quò penetrâuit acumen S. Augustini, ex cuius sententia Iephte cogitauit quidem posse fieri, vt prima procurreret domo, & occurreret patri filia, sed illud simul considerauit, quòd Abrahæ ad obruncandum filium accincto accidit, cuius iam extentam, & imminentem filij ceruici manum retraxit Angelus, dicens: *Ne extendas manum tuam super puerum*; Gen. 22. 12. sperauitque alterum è cœlo adfuerum Angelum, à quo prohiberetur, quando post feliciter confectum bellum immolare filiam suam veller, eaq; spe fretus vouit. Factum est ergò vt optatâ potiretur victoriâ, reuersusque cum laurea domum, prima, quod pertimescere potuit, *occurrit ei & ingenua filia sua*, quam vt victor pater vidit, recordatus voti scidit vestimenta sua. Aduenit autem exoluendi voti tempus, arripuitq; filiam, *& fecit sicut conuerat*, sacrificans illam Deo.

Querit S. Augustinus, quare Deus non submisit Angelum, qui Iephte ab occisione filiz suæ prohiberet, manumque eius ferire paratam abstineret, sicut alius manum Abrahæ retinuerat, eam, quam filio suo afferre volebat? Respondet præclare in I. Iud. q. 49. *Ne velut exemplo Abrahæ sperarent, qui vouissent, Deum prohibiturum talia vota compleri*, ne quisquam cum Iephte leuiter, incautèq; voueret, tum verò suo voto (quod Abrahæ factum) asferendum impedimentum præsumeret. O quàm proposito id nostro commodum venit! Est nonne mo, qui hoc tacitus dicat: Quoniam Deus in supremo vitæ articulo misericorditer conuertit Latronem, cuius tanta fuit felicitas, vt è patibulo perueniret in gloriam, possum & ego nunc tantisper inherere meis peccatis, & vacare voluptatibus & conſectari delitiis, velut etiam Magdalena, fecit, quoniam posthæc sub finem vitæ inueniam misericordiam, quemadmodum & illi inuenerunt. Mala argumentatio, deterior præsumptio, qui enim scio an fortè ludar, velut & Iephte lusus fuit, dum putauit sibi euenturum, quod Abrahæ acciderat?

Accipite lepidam, & opportunam fabulam. Rusticus quidam bubsequa apud Æſopum, ferens manu stimulum, quò incitabat boues, transibat fortè prope aquas. Factum est vt incauto effugeret manum stimulum, & in aquas incideret. Deplorabat

miser iacturam suam, implorabatq; Iouem, vt is, quod poterat, mercedem a quo stimulum eximeret, ac redderet. Opportunus precator facilem inuenit Iouem, cuius magnificencia factum, vt pro ligneo aureus ab aqvis prodiret stimulus, ex quo non recreatus modò plurimum, sed & diuicius fuit rullius. Semel autem tam, roperisam fortunam expertus, constantem sibi eius beneuolentiam promissit, talisq; spe fretus stimulum suum (scilicet scipionem, aut securim suum maueis) iterum in præterfluentem amnem abiiciens, denuò ab Ioue sibi restitui oblectauit, sperans fore aureum, qualem ante receperat. Sed ipse suam frustratus, non solum stipitem aureum nullum recuperauit, sed ne ipsum quidem, quem abiecerat, ligneum stimulum recepit, quin & his verbis acerbe obiurgatus fuit: *Stulte, non semper fluitans aureas fert secures*, falleris parem tibi semper fortunam pollicitus, vt auream, qualem semel acceperas, iterum virgam expectes, nec enim fluitans semper aureas, edit, quin nonnunquam neq; eas, quæ forè inciderunt, ligneas reddit virgas.

Quam aptè causæ nostræ cohæret fabula! Non quia fluitans misericordiarum Dei diluit culpas Pauli, Magdalene, Latronis, deinde tibi, atq; illi aureas necessariò fert secures, qui in litro prauarum concupiscentiarum veltrarum, & inconcessorum corporis oblectamentorum effusi in malas voluptates iacetis, neq; studium aliquod adhibeas, quo assurgas, neq; dici vobis posse cogitatis: *Stulte, non semper fluitans aureas fert secures*. Fieri enim potest, vt à quo misericordiæ aureas speratis, is vobis ferreas iustitiæ virgas proferat. Neq; indubium, certum est, id vobiscum facturum Deum, quod erga alios facit. Nihil verò securius, quam statim adijcere animum ad poenitentiam, & tempestiue proclamare cælum, ne clausas inueniens fores cum virgibus fatuis ludificare. Non vult Deus, vt talia tibi exempla proposita habeas, ijsq; vtaris, tales enim felicitates, misericordiam tunc inuenias, quando repetiturus eras iustitiam, aut vitam in hora mortis obuiam habes, sunt iudicii Dei reseruata, quas non vult in consequentiam trahi.

S. Paulus, cum de immensa magnitudine infinitæ misericordiæ Dei dissereret, aiebat, illum consuesse tales facere mutationes, vt ex magnis peccatoribus magnos faciat sanctos, vt quorum scelera fuerunt grandia, virtutes sint maiores, & *ubi abundauit delictum, superabundet gratia*, Rom. 5. 20. S. Cyrillus Hierosol. ait, Paulum, dum hæc scribens infinitam clementiam Dei extolleret, fixos habuisse

oculos in eam benignitatem, qua erga Latronem usus fuit, inquit: *Admiratus est te, o Latro, Paulus, dicens, ubi abundauit peccatum, superabundauit & gratia*; ac te, o fortunatè Latro, locutus est Orbis Apollolus, tuusq; admiratus est felicitatem, cum Romanis scripsit, abundantiorem fuisse gratiam, vbi maior demeritorum cumulus.

At si Apostoli animo obuersabatur sanctus hic Latro, cum illius occasione misericordiam Dei, quam is expertus fuerat, infinitam deprecaretur, cur non disertis verbis nomen eius expressit? Cur eius historiam non prolixiore aliquâ narratione fufius persecutus est, ex qua tantus redundabat in Dei clementiam honor?

Respondetur, quòd Apostolus felicem illum Latronem suo nomine non expressit, id non fecit, quod infinitam Dei bonitatem ad vique sidera, & supra cælos efferre non vellet (extulit enim quam pro viribus poruit) sed ne fores aperiret, neue peccatoribus remissis, tepidis, incurijs vanæ spei, & falsæ securitatis occasionem ministraret, nec enim Deus tenetur omnibus exhibere, quod vni alteriue impendit, cur verò non se parem omnibus exhibeat, id profundæ alicuius inimitabilem & incomprehensibilem iudiciorum suorum vult reseruatum.

Et si studiosè attenditis, inuenietis, hanc tam admirabilem istius Latronis conuersionem à solo Luca recenseri, à cæteris autem Euangelistis silentio dissimulari, & prætermitti. S. Matheus non modò eam non commemorat, verum etiam ait, hunc Latronem in iudicio cum suo complere blasphemias dixisse Christo, conuictumq; ei fuisse, quanquam possea ab improperijs ad magnificam eiusdem confessionem se verterit: *Idipsum & Latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperebant ei*, inquit Math. 27. 44. & Marcus: *Et qui cum eo crucifixi erant, conuitabantur ei*, c. 15. v. 32. & Ioan. 22. 33. *Crucifixi erant cum, & latrones, &num à dextris, & alterum à sinistris, medium autem Iesum*. Nonné videtis, nullam hic à tribus istis fieri mentionem huius tam rari, & nunquam auditi euentus? Cur autem hoc? Ob id quòd ad eum, videntur enim timuisse conscribere istam admirabilem, & prodigiosam conuersionem, ne fores falsis securitatibus & vanis spebus laxarent. Ingens enim vanitas, & vecordia est, velle contruere successum felicitatis propriæ in euentu prosperitatis alienæ.

Imitemur gloriosam Magdalenam, quæ vt audiuit vocem Dei, eodem statim momento renuntiavit profano corporis mundo, calcavit vanitates sæculi,

pœnitensq; malè actorum priorum fontem salutis & remedij indagauit, nec tantillas moras traxit, prudenter arbitrata, cum in cæteris rebus ferè periculosa sit cunctatio, in hac vna periculosissimam esse.

Non abripiamur ergò tali aliquà vanâ expectatione, attenti rem tam momentosam despiciamus, ex qua salus animæ sempiterna pendet, quam solam habere ob oculos, & penitioribus impressam animis debemus, quod his verbis monet S. Theodorus Studita catechesi 26. *Quapropter emendandum, & animus arrigendus est, diabolo de die in diem nos lactante, dum adducat in illam anxiam & sapremam horam, in qua frustra & inane studium sit penitentia.* Vbi notate illa, *diabolo de die in diem nos lactante.* Quid est lactare? Hoc verbum inter varia significat præbere lac infantibus, aut pulcriculam, siue embanmata, & his similia, & vt facile est fallere pumilos illos, cibosq; ad fraudem condire aut parare, aliosq; pro alijs dolo illis ingerere, hinc etiam decipere significat, & quod Castellani dicimus, *dar papilla*, id propriè Latinis est circumuenire. Dicit ergò Theodorus: O malè consulte, & incaute peccator, qui ex die in diem extrahis prorogasq; tuam conuerſionem, & morum emendationem, non vides hoc fieri malo pessimi demonis consilio & dolo? non vides hoc illius suasu fieri, qui tali prorogatione te vult lactare, & ludificare, vt qui sciat quàm sit dubia illa hora, & quàm rarò seria, aut vera, quæ sera pœnitentia?

PERIOCHA IV.

Attulit alabastrum vnguenti.

Vincendi artificium non in eo positum est, vt aduersarium deiciat, sed vt suis illum armis sternat.

Venit itaq; Diua Pœnitens nostra secum ferens alabastrum vnguenti pretiosi & odorati, quo tingeret pedes Domini, qui mensæ in domo Simonis Pharisei accumbabat. Tinxit, vt voluit, simul autem pretiosus ex oculis vertit vniones, quibus sacra vestigia diuini sui magistri diluebat, postremò etiam soluto ad obsequium capillamento, passis ac promissis cirris tergebat: *Lachrymis caput rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius.* Itaq; sustinenta, quibus blandam carnem fouerat, capillos, quibus plurima corda irretierat, oculos, quibus tot animas confixerat, latria, quibus verba otiosa sine numero effutierat, in

arma vertit, quibus cum ab hoste nuper sæpe subacta fuisset, nunc illum deijceret. Fuit hæc Omnipotentis manus Dei victoria, insignis triumphus dextræ Excelsi, & palma brachij illius, quod hostem suis armis, & stratagematis fudit, strauitque. Id Beatissimus P. Gregorius de hac gloriosa Pœnitente sic dixit hom. 33. in Euang. *Quod sibi turpiter exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat. Quot ergò in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta, conuertit ad virtutum numerum numerum criminum, & totum seruitur Deo in penitentia, quidquid ex se Deum contempserat in culpa.*

Peccauit quidam Corinthius, & scelere tam fædo carnem suam contaminauit, vt Apostolus diceret, nec inter Gentes parem audiri obscenitatem, nimirum cæco impetu effusus nouercam suam incestauit. Quod verò supplicium irrogabitur tali homini, quo & ipse corrigatur, & confundatur dæmon tam turpis sceleris improbus inceptor?

Apostolus dicit: *Volo tradere huiusmodi satanæ in interitum carnis, & spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi;* 1. Cor. 5. 5. Itanè homo tradatur satanæ? Itanè homo potestati dæmonis addicatur? S. Ambros. l. 1. de Pœnit. c. 31. occurrit: *Magna gratia qua imperat diabolo, & se ipsum destruat, qui dum carnem debilitat, mentem corroborat.* Illuditur ergò diabolo, & ipse morsu suo se vulneret, & contra sese armet, quem debilitandum putauit. Hoc fuit insigne vincendi artificium, hæc triumphandi gratia eximia, quæ factum, vt qui fuit architectus ruinæ, fieret author victoriæ. Impulerat dæmon miserum Corinthium in præcipitium, & tam enormis sceleris profundam abyssum, faciat idem, vt enatet, saluusq; euadat. Seipsum ille euerat, & quod suadelarum suarum lenocinijs construxit, destruat pœnis, ac tormentis. Hæc enim est gloriosa victoria, cum proprijs armis, & artibus hostis superatur: *Magna gratia, qua imperat diabolo, & se ipsum destruat, & ipse morsu suo se vulneret.*

Ex humili præsepio, in quo tener pupulus decumbabat Saluator noster, decreuit ad sui cognitionem adducere tres Gentiles Reges, à quibus ipse, qui remedium salutis eorum vnicum erat, inueniri posset, stellam illis splendidam submisit, quæ quoniam famulus lucifer, eos in fortunatum oppidulum Bethlehemiticum duceret. Hoc ipsi fassi sunt Hierosolymis, dicentes: *Vidimus stellam eius in oriente;* & Matthæus inquit: *Stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos;* Matth. 2.

Gloriosus Pontifex Rauennatum exclamat:

Ggg 3

Quare

Quare Magis? Quare Stella? Quid hoc nouitatis audio! Si Magi erant, ut ait Euangelista, ecce *Magi*, hoc est homines, qui diuinum cultum deferebant stellis, ut plerique auctores affirmant, cur à stella illustrantur, & ducuntur, quæ magis cæcare Magos, in fraudem, erroremq; potius ferre potuisset videtur? O, dicit Chrysologus, subolfacio quid agatur, triumphum Dei, & modum vincendi illius res ista sapit, quod per stellam Magos adduxit: *Ut per Christum ipsa materia erroris sic fieret salutis occasio, quemadmodum per Christum mortis causa facta est Vita.* Hæc D. Chrysol. serm. 157. Sit stella Magis ad Christum præuia, ut ad eiusdem lucem modus, quo vincere Deus solet, admirabilis palàm fiat. Nam si dæmon illos stellarum ministerio in plurimas fraudes & errores induxit, utatur Deus alterà stellâ quapiam, quæ illos illuminet, & erudiat, atq; vnde falsitas nata, inde veritas prodeat, ex quo industria Dei, & artificium singulare, quo vincere consuevit, intelligatur, ut qui aduersarium non alijs, quam suis armis subigat. *Hossem proprio mucrone turbare, singulare est insigne virtutis,* inquit iterùm Chrysol. Ut ergo suæ potestatis eximiam, & peculiarem præstantiam ostentaret, stellâ dæmonem strauit, qui stellis ad circumscribendum Magos vsus fuerat.

S. Paulus, ut refert Lucas, in medio Arcopagi aliquando dixit Atheniensibus, videri sibi illos per omnia supersticiosos, & audios nouitatum aucupes, ut quorum terram pertranfians, ac simulachra diligentius arbitratus, inuenerit & aram, in qua scriptum, *Ignoto Deo*, subaudi, særa & dedicata est hæc ara. Arreptâ verò hinc dicendi occasione, inquit: *Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis;* Act. 17. 23. quem enim nescitis, ipse est quem scire, & nosse debetis Deum.

S. Isidorus Pelusiota quærit, quare Apostolus, quando in votis habebat conuertere cæcos Athenienses, dicendi argumentum ex ara, siue altari, & non magis ex sacris literis deprompserit, quibus illos, ut videtur, efficacius conuincere, quam aræ titulo poterat.

Respondet autem l. 3. epist. 346. id fecisse, & *ab ipforum dogmatibus subigeret.* Ut esset magis & gloriosa victoria, & celebris triumphus, confundendi illos occasionem non ex Sacræ Scripturæ locis, sed ex ipforummet superstitionibus artipuit, fusiq; illos armis conuicit, suo enim gladio conficere hossem, id bellicæ virtutis peculiare quoddam insigne est.

Muscorum, quos Dei odium habet, suauissimus, dum cantans vaticinaretur, vaticinando cantaret præclarissima facinora, & insignitissima opera, quæ Sapientia Dei Incarnata perpetratura erat, id his mysticis verbis fecit Psal. 57. 7. *Dem conteret dentes eorum in ore ipsorum, molai leonum confinget Dominus,* quando in mundum Saluator aduenerit. Aquila Doctorum Ecclesiæ admiratur plurimum phrasin illam Sancti Prophetæ, inquit: *Sufficeret & diceretur, Dem conteret dentes eorum, quare in ore ipsorum?* Ipse tamen qui mouit, etiam sustulit dubitationem, dicens: *Quid est in ore ipsorum? Ut ore suo contra se pronuntiarent, coegit illos ore suo in se sententiam dicere.* Confringere in ore ipsorum dentes, fuit suis illos rationibus conuenisse, & conuicisse, suis artibus luisse, suo gladio iugulasse. Videre hoc licuit in quæstione de tributo Cæsaris, inquit S. Pater, in parabola vineæ, eaque quam hodie Phariseo proposuit de duobus vnus fœneratoris debitoribus, ad quam cum ille respondit, suis se verbis redarguit. Hic scilicet vincendi modus eximium aliquid inter omnes hossem subigendi artes habet. Talem hodie victoriam potenti diuinæ misericordiæ brachio cantamus, diua enim Pœnitens nostra ex eisdem armis, quibus illam dæmon nuper strauerat, fabricata fuit bipennes, lanceas, gladios, quibus dæmonem rursum confixit, & subpeditauit.

P E R I O C H A V.

Stans retrò.

Non est tam saeuus, feroxq; leo pœnitentiæ, ac pingitur.

Ingressa conuiuij locum Sacra Pœnitens nostra, multo rubore perfusa, à tergo Domini se sticit, quem suis flagitijs magnum in modum offenderat. Quàm nihil operosus fuit illius ad Christum introitus! Quàm facile noxarum suarum indulgentiam impetrauit! Hinc ego accipio, quàm parùm excusationis habeant, qui meticulosi asperitatem pœnitentiæ fugiunt, suorumq; scelorum recordatione perterriti nolunt eam adoriri, dicentes, leonem de facie præferre, immodicè asperam, arduam, ac laboriosam esse. Sed falluntur, nam si probè rem dispicias, non est tam immanis leo, quàm illum nostra pusillanimitas, & ignauia delineat.

Zorobabel, fratres illius, & alij viri religiosi reedificabant templum, constituebantq; altare, in quo sacrificia & holocausta offerri debebant, idq; fecerunt

runt deterrentibus eos per circuitum populi terrarum; 1. Esdræ 3. 3. ne captum absoluerent opus.

Stephanus Cantuariensis apud Tilman. in allegor. Biblior. prudenter animaduertit ad modum loquendi textus sacri, inquit: *Bene autem dicit, deterrentibus eos per circuitum populi, quia persecutio temporalis non nisi terror est, quasi larua quædam sunt inuidi Iustorum.* Ita quidquid nobis dæmon obijcit, terribilia sunt, & minæ, quidquid asperum nobis per pœnitentia pingit, quasi larua sunt, quæ pueros ad lachrymas & fugam excitant, prouectioribus autem non solum nullum terrorem iniiciunt, sed etiam voluptatem afferunt, risumq; mouent. Ignauis, recedibus, & ijs, qui contra Apostoli monitum, 1. Cor. 14. 20. sunt *pueri sensibus*, horrida larua est pœnitentia, quæ metum incutiat: Sed prudentibus, & qui viam fidei oculis pœnitentiam rectè arbitrantur, nullum timorem ea larua iniicit, sciunt namq; sub illa deformitate exteriori, & asperitate magnam multitudinem dulcedinis, & plurimas animi delicias esse absconditas.

Rex Propheta cùm de suo pœnitentiæ statu ageret, aiebat: *Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio, & sicut solitarius in lecto.* Psal. 101. 7. 8. Cassiodorus apud Lorinum exponens tropologicè hunc locum, inquit: *Postremo loco passer collocatus est, pellicano & nycticorace minor, quoniam gradatim pœnitudo primò grandis est, secundò mediocris, tertio consuetudine ipsa tolerabilis.* Magno Sacramento appellatur pœnitentia primùm pellicanus, quæ est grandiuscula avis, posthæc nycticorax, quæ est exigua, demùm passer, qui cæteris oppidò minor est, ut nobis significaretur id, quod diximus, quod pœnitentia initio terret, permolestaq; & intolerabilis videtur, at ubi quis degustare eam cœpit, minùs aspera, aut molesta accidit, quàm existimaueramus, denique vsu & exercitatione leuis efficitur, & quæ ferri haud difficilè queat.

Profligauit Deus è paradiso Protoparentes pro peccato inobedientiæ, ac ne rursùm intrarent, collocat ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammæum gladium ad custodiendam viam ligni vite, Gen. 3. 24. Multam attulit Expositoribus difficultatem sensus horum verborum, & quid Cherubim hoc loco, quid flammæum gladius significet.

Ambo Theodoret, Hieracensis, & Cyrensis, & Procopius Gacæus apud Doctissimum Pererium aiunt, Cherubimos, qui ad fores paradisi custodes adhibant, nihil aliud fuisse, quàm spectra quadam,

& simulachra ad incutiendum terrorem, metumque primis hominibus, in vestibulo paradisi collocata, more agricolarum, qui in hortis, & satis lineos designant palos laceris humanarum vestium pannis obuolutos, & eo terribili genere aues ad seminum & frugum passu deterritis arceant. Videtur huic opinioni fauere litera originalis, nam quod nostra Vulgata dicit, *Posuit Cherubim*, id litera Hebræa apud Moysen Barcepham habet, *Manere fecit ab oriente paradisi figuræ*, quæ fortè versio istis authoribus occasionem præbuit ea de re ita sentiendi. Vera sit, necne ista opinio, non discutio, sed pro more S. Hieronymi, quid illi dicant, refero, & quæcunq; illi dixerunt, vsus nostri facio.

Quid est pœnitentia, si veræ lucis oculis eam spectes, nisi paradysus amœnus, & deliciosus, in quo se animus oblectat? Si difficilis est illius ingressus, si laboriosus & confragosus aditus, si operosa primordia, hæc omnia nihil sunt, nisi spectra quadam & simulachra ad incutiendum terrorem, metumque, quæ dæmon pingit, & ignaua caro, & peruicax concupiscentia fingit, re enim vera pœnitentia suavis est, & via illius absq; sensibus aut spinis, si tamen rectè aspicias.

Quàm pulchrè hoc nobis significauit regius Propheta, quando de inimicis suis interioribus, & exterioribus, qui à virtutis & pœnitentiæ itinere abripere illum conabantur, sic ait: *Ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, & sagittent in obscuro rectos corde;* Psal. 10. 3.

Asterius apud Lippomanum in catena sapienter pressit phrasin sacri Vatis, inquit: *Intenderunt arcum, dixit, non, iaculati sunt, parauerunt sagittas suas in pharetra, non, emiserunt, sagittariorum figuram præstulerunt, & tanquam in figura, &c.* Picti erant sagittarij. Si quis alium in peritromate acut, aut penicillo in tabula pictum, qui collineare, & iamiam explodere velle videatur, sagittarium formidaret, nonnè illum impotem mentis diceremus? Omnino. Quisquis autem Christianus austeritatem metuit pœnitentiæ, fugiq; eius asperitates, de eodem audacter affirmare possumus, captum esse sensibus, destitutum vsu rationis, rigores enim, quos illi dæmon obijcit, difficultates, quas caro & sanguis opponunt, pictæ sunt, picti gygantes sunt, & veritatem, vmbra inanes monstrorum, viam autem vias.

Nam si dulcedinem pœnitentiæ, deliciasq; eius semel degustarent, nunquam illos, fide meâ, vitæ tam voluptuosæ satietas caperet, immò quotidie eam magis esurirent, & sitirent, exercitatio-

nibusq;.

nibusque tam oblectabilibus impensius se traderent.

Videte huius veritatis pulcherrimum paradigma in magistro omnis doctrinæ & virtutis, Christo Domino nostro, de quo ferunt Evangelistæ, cum in horto esset, secumque reputaret immanes cruciatus, quos subiturus erat, probra & contumelias, quæ toleraturus, his æternum Patrem obsecrasset: *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste*; Matth. 26. 39. Cæpit tamen delibare calicem, & postquam propè exinanisset, *sciens quia iam omnia consummata sunt, dixit, Sitio*; Ioan. 19. 28. Quid illud sitire se dicebat? Plura ac maiora pro hominum salute tormenta. Sic enim communiter exponunt Sancti, quod Venerabilis Blossius hæc tam piâ verborum elegantia expressit: *Habuit aliam sitim, puta amplius patiendi, atque evidentius suum nobis demonstrandi amorem, ac si diceret homini: Aspice & tuæ salutis gratiâ exhaustus, & consumptus sum. Vide quam horribiles sim perpeffus dolores & cruciatus. Sana hominum crudelitas totum me redegit in nihilum, ebiberunt omnem sanguinem meum peccatores terra, & tamen adhuc sitio, nondum satisfactum est cordis mei desiderio, amoris mei flamma nequaquam restincta est, etenim si fieri posset, & Patri gratum foret, vel milles ob salutem omnium vestrum crucifigere optarem.* Hæc ille in explicat. Pass. c. 18.

Sed quomodo sitis tua, amantissime Iesu, nondum restincta est, vt plus pati optes, qui non multas horas ante dicebas, *Transeat à me calix iste*, tanquam horreres & refugeres tam amarum poculum degustare? Quomodo post degustatum semel, atque exhaustum calicem, etiamnum sitis, & quod bibisti, quod tolerasti, parum videtur, quando totos passionum fluctus, quos Pater super te induxit, aridis, audis que faucibus hausisti!

Hinc videatis, quam verum sit, quod diximus, totam in hoc positam esse pœnitentiæ asperitatem, vt eam aggrediaris, quia tamen si initio grauis & ingrata accidat, cum tamen degustatur, tantam affert voluptatem, vt posthæc sit difficile ab ea sibi temperare, quam ante adoriri arduum videbatur, & operosum, difficile, inquam, eam paulatim denudanti, & quam sub rudi cortice rectam occultabat suauitatem delibanti.

Quanto verborum mysterio hoc indicauit Rex Propheta, cum de sua pœnitentia loquens aiebat: *Fuerunt mihi lachryma mea panes die ac nocte*; Psal. 41. 4. In quæ S. Augustinus hoc acutè subnotat, quod non dicit, *Facta sunt mihi lachryma mea potus*,

sed panes mihi facta sunt. Nunquid aquæ nomen magis quadrasset lachrymis pœnitentiæ, quam panis appellatio, aptiusque potius vocatæ fuissent, vt vocantur vulgò, quam cibus? Hic in illa tam insolenti appellatione latet mysterium, inquit Augustinus. Aqua sitim mitigat, panis eam non modò non sedat, verum etiam magis accendit, & inflammat, vt experientia docet, nam quò plus cibi ingeritur, eò potus desiderium vehementius inflammat. Hinc verò iam incipietis intelligere mysterium Prophetæ dicentis: *Fuerunt mihi lachryma mea panes*; tale enim est, ac si dixisset: Mihi lachrymæ, mihi pœnitentia panis erant, tam dulcis enim, tam mellea mihi fuit vita, quamcunque in exercitatione pœnitentiæ exegi, vt quò plus illi vacabam, eò ardentius eam strirem, cumque semel verberibus anteaكتورum scelerum pœnas qualescunque de me sumerem, ad flagra flagris inuitabar, vnumque cilicium incitabat, vt aliud asperius benè meriti caini meo iniicerem. Habet hoc pœnitentia, vt ei, qui rectum eius gustum semel rectè percipit, sit panis, qui sitim accendat, & illius nunquàm intermittendæ desiderium relinquat. *Panes mihi facta sunt, & sitis, manducando lachrymas suas plus sitit, dicit præclarè præclarissimus Augustinus.*

Habent sum primordiale difficultatem, quis dubitet? Sed vbi semel hoc iter ingressus fueris, ego tibi tantam in viâ prosecutione voluptatem promitto, vt non minore labore à pœnitentia desistere possis, si velis, mundus cognosceret fidem, & obedientiam Abrahæ, cur proinde præcepit, vt filium suum vnigenitum sacrificaret, in quo omnem posteritatis spem repositam habebat. Apparuit ergò illi quodam die, & dixit: *Abraham, Abraham, tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Isaac, & offeres eum in holocaustum super vnum montium, quem monstrauero tibi*; Gen. 22. 2. Paruit extemplo voci Domini, fumenque filium, & quæcunque præterea ex vsu holocausti erant, cum in montem penetrassent, ligna aræ imposuit, puerum strui lignorum, iamque eduxerat gladium, manumque suspenderat, vt illi caput prætruncaret, quando illi de cælo Angelus apparuit, & dixit: *Abraham, Abraham, non extendas manum tuam super puerum.*

Guilielmus Pepin in c. 22. Gen. quærit, cur Deus vocem Abrahæ ingeminarit, cum illum ad immolandum filium adhortatus fuit, ac dixit: *Abraham, Abraham?* Respondet, factum, ad excitandum voluntatem in effectum tam difficultis iustionis, quam ea erat, quâ in necem filij, & filij vnici, & filij, qui illi baculus

baculus senectutis, & tota posteritatis spes erat, urgebatur. Benè hoc habet. Sed vterius ego nunc illud sciscitor, quare illum iterato nomine etiam tunc appellavit, & *Abraham Abraham* inclamavit, quando iam iam afferre manus filio, & obtemperare Deo volebat? Nam ut priori loco necessum fuerit illum bis nominare, cum rem maximè arduam aggrediebatur, id est, filium immolare volebat, quid opus fuit etiam tunc repetere, & ingeminare nomen cum ab eo sacrificando, & decollando abstinere debuit? Causa est, quod ut Abraham nimis quàm arduum fuit necem filio inferre, ideòq; bis de nomine vocari debuit, ut eò permoueretur, sic postquam subolsceat quantum boni illud tam heroicum opus complecteretur, sic illum abrupit obedientia, & incitatum filij immolandi desiderium, ut bis quoque appellari oporteret, quò intermitteret, sic ut bis nominari debuit, ut inchoaret opus. Idem in pœnitentia accidit, cuius tamen operosa sunt initia, propter terrores, quos illi assignimus, propter suavitatem tamen, quam expertis, iamq; assuetis adfert, diuicillè relinquitur.

PERIOCHA VI.

Stans retrò.

Abusu operum pœnitentiæ magis nos deterret, & abstrahit metus asperitatis illius, quàm ipsa difficultas exercitationis.

Dicetis mihi. Si res tam suavis est pœnitentia, si tam dulcis & grata, cur ea tam multos terret? Si tam planum & æquabile est huius virtutis iter, qui sit, quod nonnullis videatur tam asperum, scabrum, arduum? Causam titulus præfert. Imaginatione & timor difficilem, & laboriosam faciunt viam, quæ ex se suavis est & grata. O quantum non potest timor & imaginatio! Nihil est, quod inchoationi alicuius operis magis aduersetur & incommodet.

Onosander ait, in exercitu nihil esse tam perniciosum, aut damnosum, quàm metum, si is milites occupet, isq; persuadeat, esse hostium robur maius, quàm suum: *Metum falsus Gates esse solet, & quæ temeretur, priusquàm fiant, facta esse credantur, & omnia, quæ noctu vel leuissimè accidunt, maximum solent obsessis incutere timorem.* Hæc ille in stratag. cap. 12. Quàm aptè metum vocat vatem falsum, mendacem hariolum! Meticulosus homo similis est superstitioso ominatori. Nam ut hic omnia ad mysterium detorquet, omnia suspecta habet, omnia in

partem sinistram interpretatur, nec quicquam est, ex quo non futuras augeretur calamitates: Sic timor in quorundam cordibus est *falsus Gates*, cui in locis tutissimis commentitia occurrunt pericula, & dulcedo videtur asperitas, & planum iter merè salebre, atq; inaccessibleis rupes. Pœnitentia maiorem ex nostra imaginatione, quàm seipsa habet asperitatem. Vis timoris illi affingit quicquid videtur habere laboris & difficultratis.

Accipite rem magnam, ex qua videatis quantum imaginatio valeat. Gedeon strenuus ille dux belli, cum milites suos institueret, quid facere in proximo conflictu, quâ ratione Madianitas hostes suos adoriri deberent, hæc inter alia præcepit: *Cum insonuerit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum clangite, & conclamare, Domine & Gedeoni;* Iud. 7. 18.

Quærit Abulensis, quare Gedeon suum etiam nomen proclamari voluerit, sat enim erat vnum Domini nomen inuocare, ut victoriâ potirentur, neq; hominis nomen quicquam huc faciebat. An fortè arrogantia fuerit Gedeonis, qui voluerit ad nomen Domini suum adiungere? Respondet mag. Doctor, non fuisse factum, sed actum militarem prudentis & sagacis ducis, dicens q. 24. *Hoc factum est ad hoc, ut cognosceretur dux exercitus, nam interdum quidam duces sunt terribiles hostibus, quorum nomine audito pauescunt, quos nominare in bello valde bonum est.* Gedeon erat formidabilis iam hostibus propter somnium, cuius in eodem capite paulò ante ista sit mentio, ingeniq; eius metus illos occuparat, quod ubi astutus dux intellexit, præcepit suis, ut suum nomen in primo statim congressu cum Madianitis appellarent, *Conclamare Domine & Gedeoni,* ut illi audientes hoc nomen, Gedeonem, quem iam ante pertimescebant, cogitarent, eiusque imaginatione examinarentur, & deficerent viribus, & ipem victoriæ omnem abijcerent. Magnæ enim sunt vires imaginationis, magna potestas fixæ considerationis. Solâ autem Gedeonis imaginatione, atq; ex ea consecuto metu destituebantur Madianitæ animis, ut ille cum exigua manu militum ingentes hostium copias fuderit.

Hanc in rem idem insignis Doctor lepidum aliquid refert, cuius autorem facit Aristotelem. Est autem istud. Argei cum Sicionijs, hostibus ignavis & imbecillibus crebro confluebant. Accidit autem, ut Argei nocte quadam cum ignotis Lacedæmonijs validissimis, robustissimisque bellatoribus concurrerent, arbitratiq; esse Sicionios, quibus-

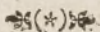
cum pugnare soliti, etiam illos strauerunt: *Putauerunt eos Sicionios esse, & confidentes fortiter pugnauerunt, atque prauauerunt.* inquit Arist. 5. Ethic. Hic quæ causa victoriæ fuit? Fortitudine, robur, potestas, animus? Non sane, quia viribus & animo longè inferiores erant Argei Lacedæmonijs. Vnde ergo victoria? Ab imaginatione. Cum enim sibi persuaderent, se cum eis conferre signa, quos omniferè prælio subigebant, cum tanta victoriæ fiducia pugnarunt, ut eam obtinuerint, qui si nossent eos, cum quibus decertabant, fracti animis fugam potius inijsset, quàm pugnam. Nonne videtis, quid apud humana corda valeat imaginatio?

Post mortem inelyti illius viri, & fortissimi ducis, & nunquam satis celebrati herois Iosue consuluerunt filij Israël Dominum, dicentes: *Quis ascendet ante nos contra Chananaum, & erit dux belli?* Iud. 1.1.

Dubitari, nec immerito, potest, quare Hebræi consulendum Dominum putarint, & rogandum, ut is indicaret, ex qua tribu, & quem illum vellet ducem, qui pro archiguberni officio in hostes populum duceret.

Cardinalis Caietanus eius rei pulchram & aptam præsentī discursui reddit causam, dicens: *Interrogauerunt, & si sicerent à Deo, qua Tribu primum inchoaret eiusmodi bella, res enim communis agebatur. & magni referebat primos aggressores Sincere, & vel perdere.* Nam si populus Hebræus sub duce inexperito, & ignauo, primo statim congressu victus fuisset, metu victoriæ rursus perdendæ trepidè atque ignauiter dimicassent: Animosum verò chiliarcham nacti, ac sub illo gloriosum triumphum de Chananaïs adepti, his timorem inieciissent, qui deinceps imaginatione similis periculi animo fracti, facillè succumberent. Omnia hæc facit imaginatio, eaq; tantas habet vires. Hæc eadem est, quæ arduum & asperum facit virtutis iter, amarumque & ingratam fingit poenitentiam, cum sit illa ex se tam suavis, & plurimum appetenda. Habeamus nobis propositum poenitentiae speculum, sequamur vestigia Mariæ Magdalenzæ, propulsemus vanos timores, mortificemus contumaciam nostram carnem, iugulemus effrænata concupiscentiæ nostræ desideria, ut velut illa his medijs obtinuit noxarum suarum indulgentiam, sic & nos impetremus hic quidem gratiam

Dei, posthæc verò etiam felicitatem æternam gloriæ. *Ad quam, &c.*

Feriâ VI. post Dominicam V. in Quadragesima.

*Collegerunt Pontifices & Pharisei
concilium. Ioan. 11.*

Lauius Vegetius lib. 3. cap. 14. in suis præceptionibus, quibus disciplinz militaris studiosos informat, ducem victoriæ cupidum iubet sic ordinare exercitum, ut ne ex aduerso solis pugnent, *nam sol ante faciem,* inquit, *eripit visum,* ob idque nunquam contra illius micarus dimicandum. Quàm aptè hoc cadit in eos, quorum animos odium solis iustitiæ Christi redemptoris nostri totos inuaserat, & occuparat! Hi inuidi gloriæ, & heroicarum actionum Christi, perpetuam eas obliuione sepelire, & à memoria hominum eradere volentes concilium inierunt, deliberaruntque quid huc maximè facto opus.

Sed non attenderunt cæci & amentes præceptum Vegetij, nec enim ex aduerso tantum sole gugnare cœperunt, verum etiam solem ipsum bello lacessere. Et facile erat diuinare, hos in prælio occubituros, qui rem tam inconsultam tentare sunt ausi, *nam sol ante faciem eripit visum.* Sol iustitiæ illos, pro contumaciæ suæ merito, cœcauit, rutilantibusque immensæ sapientiæ suæ radijs visum illorum perstrinxit: Nam hoc ipsum, quod in suo concilio è res sua esse, & fore decreuerunt, illis perniciosum fuit, & quæ contra Christum tibi produxerunt, ijs seipsos damnarunt. De hoc concilio, de hoc iudicio sine iudicio, de inconsulta hac deliberatione agendum hodie. Ut verò ad Dei gloriam, & animarum profectum cedant, quæ dicam, adiua Deus, & vos, Auditores, attendite.

P E R I O C H A I. Collegerunt concilium.

Homo peccator tam est infelix in omnibus suis operibus & verbis, ut contra se agat & dicat, quid quid illud agit & dicit.

Quam benè dixit Philo Iudæus l. de Ioseph, peccatorem in suis consilijs maiorem partem tam esse infortunatum & infelicem, ut vix quidpiam eorum, quæ aggreditur, prosperum habeat euentum, idque quod tam procul à scopo & vera luce, quæ Deus est, aberret: *Non semper felix est culpa.*
& mali.

Et malitia, inquit ille; tam infortunatus enim est peccator, qui se Deo opponit, ut contra se loquatur, & agat, quidquid illud loquitur & agit. Probemus ista.

Primum contra se agit, quodcumque illud. Infidus ille, & periurus discipulus decreuerat Dominum suum ac magistrum in manus hostium illius tradere. Utque consilium opere perficeret, multis satellitibus comitatus venit in hortum, ubi Christus frequenter orare solebat. Et quoniam nox erat, *Veni illuc cum laternis, & facibus, & armis* Ioan. 18.3.

Quærit hic D. Cyrillus Alexandrinus, quamobrem Christum apprehensuri cum tot facibus & laternis aduenerint? Respondet: *Timebant ne, si in senecbris fieri solet, aut in foveas caderent, aut pedes lapidibus offenderent.* Itane verò lumina confertis, ait Cyrillus, veriti ne in lapidem impingatis! Attendite vobis miseri, quia quas præferunt pro vestra securitate faces, ex erunt causa vestræ perditionis & ruinæ, ad lucem enim illarum incurretis in lapidem Christum, & in profundam abyssi foveam incidetis: *Verum desideris digni, qui laternis, & facibus aduersus Christum proficiscebantur, nec videbant se in lapidem illudere offensionis, & petram scandali, & parvam foveam profundantes, in profundum abyssi delapsi sunt*, inquit ille iterum. Quo itinere effugere putabant, eo incurrerunt malum, damnumque maius, quam illi æstimare nouerant.

Dein contra se loquitur, quæ loquitur. In huius rei confirmationem accipite subtilitatem priori parem. Dicebat Christus redemptor noster ad Iudæos pro concione, & hæc inter alia: *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum*; Ioan. 8. 51. Vix hæc audierunt Scribæ & Pharisei, quando dixerunt: *Nunc cognouimus quoniam demonium habes*, quod superioribus diebus cum sæpè tibi in os diximus, tum nunc exploratum habemus.

S. Petrus Chrysologus familiari illo suo acumine configit hos homines, & suis verbis redarguit, & sic ferè dicit: Si hic, quem dæmoniaco pronuntiat, mortem vobis & tormenta æterna denuntiaret, rectè diceretis, hoc enim proprium dæmonis munus est; sed æternam vitam promittere, & requiem semper duraturam, id Dei proprium est. Ergo Christus cum vitam æternam promittit, Deum se probat, non malum dæmonem. Verba sancti Chrysologi ex serm. 131. sic habent: *Dæmon mali author mala promittit, non bona, occidere, non viuificare consuevit, ergo non dæmon, sed Deus est Christus, qui peccat, quam donauerat vitam.* Quomodo verò

Pharisei tam malam contra se ipsos concinnarunt argumentationem? Causa dicta, quia peccator contra se dicit & agit, quidquid agit, & dicit. Tam infelix est per omnia.

Iterum contra se agit, quæ agit. Peccarunt Protoplasti, simul autem reatum suum, accusante eos conscientia, intellexerunt: *Cumque cognouissent se esse nudos, consueverunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata*; Gen. 3. 7. Vocauit eos Deus, ut malefacti rationem ab eis exigeret, qui veriti iustitiam illius, absconderunt se à facie Domini.

Vt Dei manus effugerent, consueverunt, & iniecerunt sibi vestimenta è folijs ficus. At quàm malum medium! quàm aduersum suis authoribus remedium! Ficus enim aspera est, & scabra, & folia eius commoda, ut facile retinere possis fugitiuum, ne de manibus tuis euadat. Suntque huc tam apta ea folia, ut ad apprehendendam anguillam, qua nihil magis glabrum, & difficilior retentu, ijs vtantur piscatores. Hinc illi, qui rem adstringebat, ut euadere non posset, dicebatur proverbio. *Folio ficulneo tenes anguillam.* Alciatus tale quid emblemate pinxit, cum hac inscriptione: *IN DEPREHENSVM.* Quod ergo Adam folijs ficus se amiciuit, quando effugere iustitiam Dei voluit, contra se ipsum egit, & arma Iudicibus ministrauit, nec enim sunt rhabduchi aut lictores, qui tenaciùs apprehendant, & artimeant, quàm folia ficus. Ut videamus infelicitatem peccatoris, qui contra se agit, quæ agit.

Tum & dicit, quæcumque dicit. Configebat Saul cum Philistæis, cumque iam conelamatum de vita cerneret, desperabundus arripuit gladium, eiisque incumbens, dum per viscera adegit sibi mucronem, ademit animam. Sic fecit & armiger eius, commortuus suo regi. Tertio abhinc die apparuit homo veniens de castris Saul, *Veste confecta, & puluere conspersus caput, & venit ad Dauid, cecidit super faciem suam, & adorauit*, cumque mortem Saulis & Ionatæ obiter narrasset, tum explicatiùs rem dicere iussus ait: *Videns me Saul vocauit, dixitque mihi: Sta super me, & interfice me, quoniam tenent me angustia, nec spes vitæ reliqua est, stansque super eum, occidis illum, sciebam enim quod viuere non poterat post ruinam.* Utque fidem sibi faceret, diadema capiti, brachijs Saulis armillas detraxit, & cum nuntio attulit. Ex meris technis confuta erat narratio, quarum simile illud, quod inquebat, se, cum à Saule, quis esset, interrogaretur, in hæc verba respondisse: *Amalecites ego sum*; 2. Reg. 1.

Theodoreus ait. Infelicitèr semper cadunt suæ
Hhh 2 suis

luis authoribus impossitum, nec quicquam confingunt, quod non sit pugio, quo viscera eorum transuerberentur. Hic certè impostor nuntius, si non alià de causâ, ob id tamen quod dixit Amaleciten se esse, occidi merebatur, de quo Theod. *Accedit, quod erat etiam Amalecista, in quem consuetudinem Dominus iam tulerat sententiam mortis.* Ergò in mortem miser seipsum tradidit, cum Amaleciten prodidit, quem diuina sententia morti iam nuper addixerat. Habet hoc infelix peccator, vt contra se dicat, & faciat, quidquid facit, & dicit.

Perulans & lasciuia domina Iosephitis ad turpe flagitium multis & importunis modis illum inuitabat. Repugnabat castus adolescens manibus, pedibus, omnibus vnguiculis. Demùm verò tam contentiosè, atque enixè illum allecibat, vt posse euadere, ni fuga se à loco proriperet, non putaret. Quod vt illa vidit, indignè ferens quod non voti sui esset compos facta, fugitium pallio prehendit castum adolescentem, tum magnis vocibus fucclamaui, quasi vim passa, vt culpam in Iosephitem conijceret, omnemq; de se malam opinionem apud maritum præoccuparet. Atque vt id saltem obtineret, quæ aliud non potuit, *retinuit chlamydem, & in argumentum fides retentum pallium ostendit,* inquit sacer textus Gen. 39. 16.

Præclare in hanc rem differit Philo: Videte, inquit, bellum fidei conjugalis intemperatæ argumentum. Volebat probare turpis lupa, tentatam suam à Iosephite pudicitiam, & huc seruabat palliũ. Quàm eximia stulticia! Nam id magis inditio erat, quod ipsa illi vim afferre voluit. Si mulieri theristum ablatum, si calantica excussa, si celticillus deiectus, si capilli soluti, si calyptra rupta, aut laxata, hæc illi fidem qualemcunq; conciliare poterant. Qui ergò factum, vt eo procacitatem suam proderet quo castitatem adstruere volebat? Id factum, quod omnis peccator tam sit informatus in suis operibus, vt quidquid agit, & dicit, hoc contra se dicat, & agat. Ita pallij argumento magis damnata fuit. Audite Philonem ex lib. de Ioseph: *Vestis, quam ab adolescente relictam proferebat, inditum erat violentiæ, sed muliebri, ipsius verò adolescentis patientiæ, nam si non tentasset inferre domina, retinisset eius amiculum, nunc relictans suo pallio spoliatus est.*

Rursum & his quæ loquitur, sibi maximè incommodat peccator. Promittebat S. Archangelus Gabriel Zachariæ filium. Hic autem neq; satis credebat, neq; sibi persuadere poterat posse id fieri. Fidem autem eius hoc morabatur, quod ipse his ver-

bis aperuit: *Vnde ego hoc sciam? ego enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis;* Luc. 1. 18.

S. Petrus Chrysologus arguit Zachariam malæ locutionis, quod ob eam rationem magis credere debuit, quæ se merito dubitare putabat. *Senex sum, vnde sciam?* aiebat, senectutem longam prætendens, ob quam credere non posset. Immo ob hoc ipsum magis scire, & credere potuit, debuitque, vt enim per longos annos spe posteritatis exciderat, ita per eosdem, & vitæ vsuram diuturniorem intellexerat, Deum posse omnia facere, cum enim & sacerdos, & vetulus esset, utroq; hoc nomine tenebatur scire partus miraculosus Saræ, Rebecæ, Annæ, & aliarum: *Nonne quantum senectute longâ spem posteritatis amiserat, tantum longo usu dediderat, quod Deus impossibile nihil haberes?* Vt videatur quid fecerit incredulitas, quæ se, dum voluit defendere, offendit, & accusauit, cum excusare conata fuit. Malum familiare peccatori, qui suis se dictis, factisque omnibus, etiam cum maximè vult propugnare, oppugnat.

Habemus rei huius luculentum in Euangelio exemplum, quod refert, Iudæos, cum plurima fieri à Christo cernerent prodigia, aduersus illum coëgisse concilium, neque id ob aliam causam, quam quia multa signa faciebat, vt ipsi aiebant, & quia venturos formidabant Romanos, qui gentem locumque omnem ipsorum in suam potestatem redigerent, si Christum superstitem relinquerent. Sed quam prudens, scilicet, arbitrium! & quam vehementer sibi ipsis aduersabantur omnibus suis tum dictis, tum factis! Itanè verò quoniam signa facit, & curat ægros, & quia in pauperes ac miseros est beneficus, ob id morietur! Si homo facinorosus, si turbulentus, & concitator seditionis, & perturbator esset Reip. si prauo exemplo alijs ad malum præiret, recte fieret, si capite illa scelera expiaret: Sed quod perire debeat propter sanctitatem vitæ, propter sublimitatem doctrinæ, quam prædicabat, propter signa, quæ faciebat, quis huic simile quidpiam vidit? Hinc autem factum, vt illis mala, quæ verebantur, & omnia contra ac sperabant, euenerint, quia non semper felix est malitia. Et qui aduersus solem & dicebant, & agebant, quomodo aliquid decernere, aut prudenter statuere poterant?

PERIOCHA II.

Quia multa signa facit.

Nullum hactenus crudelius inuidiæ repertum tormentum.

Quam liquet prædesse huic consilio inuidiam! Hac torquebantur, hæc sacrilegorum, & damnatorum animorum equuleus. Vnum illud eos cruciabilissimè affligebat, quod Christum magnis acclamationibus, plausibusque celebrari, & tam multos habere sequaces viderent. O rabiosum vitium! O sanguinolenta bestia! ô infernorum malum! quam misereor cordis, quod inuadis, & animæ, quam occupas, & torques.

Obseruavi ego hoc, quod indies res nouæ videntur, noua artificia, noua consilia, noua inuenta, noua ingenia, quin & idiomatica noua, & mala noua, & infirmitates nouæ, quas hodierni homines læpè patiuntur, & nullus siue Hippocrates, siue Galenus agnouit, noua denique tormenta, quæ nimis quam inhumani homines excogitarunt. Simul autem illud obseruavi, quod tamen omnia quotidie excolantur, & proficiant ingenia, in adinueniendis tamen acrioribus cruciatibus ultra progredi non potuisse, nec reperire pœnam inuidiæ pœnaliorem: *Torturum maius non inuenire tyranni inuidiâ*, canit Horatius.

Isaias ait, vidisse Dominum in folio excelso, & eleuato, & Seraphim stecisse super illud, quorum cuique sex alæ fuerint, & hæc vnica occupatio, vt iugiter æternas Deo laudes dicerent. Isa. 6.

S. Bernardus quærit, qui sint isti Seraphim? Dicitq; altero eorum representari Seraphinos cœlestes, altero terrestres. Nam si Seraphim idem est quod ardens, siue accensus ob hoc Christus in terram descendit, vt ignem sui amoris hominibus subiceret, qui illo inflammati fierent Seraphini: *Ignem Deus mittere in terram, & quid volo, nisi accendantur?* ait ipse Luc. 12. 49.

Querit porro vltra S. Bernardus, quare homines intra creaturas rationales infimæ sortis, & tam vilis conditionis euehat in tam sublimem statum, & exequet eos Seraphinis cœlorum, quorum ordo est supremus omnium Angelorum? Respondet mellifluis Doctor serm. 3. de verb. Isa. sic affatus dæmone: *Vt tabescas amplius, & luore proprio torquearis, non qualecunque, nec inferioris alicuius ordinis Angelos, sed Seraphim posuit.* Homo in Seraphim per arden-

tem amorem euadit, vt per hoc dæmon crudelissimè torqueatur. Nam cum ille ex supremo illo Seraphinorum ordine in abyssum inferni prolapsus fuerit, quod ab homine, valde abiectâ creatura, occupari videt sedem, à qua excidit, hoc illi pro immani equulo est, & intolerabili cruciatu: *Ut tabescas amplius, & luore proprio torquearis.* Cum enim inuidia sit catastro dæmonis, quâ re illum vis pœnalis affligit.

Scedebat tantisper è patria sua in Samariam Saluator mundi, & ait Euangelista Ioannes, quod oportebat eum transire per Samariam, Ioan. 4. 4. tanquam è re Christi fuisset ille transitus. Videtur autem econtra dicere debuissè Euangelista, nempe quod Samaritanorum intererat. Christum transire per eorum regionem, quoniam ad eorum commodum hoc spectabat. Quid ergo ait, *Oportebat eum*, velut & Christi interfuisset? Quid enim ille inde emolumenti habebat? Illud, quod posset inuidos inimicos suos torquere, & vindictam acriorem, quam cogitari queat, de illis sumere. Qui è patria iphus erant, ij inuidebant illi, quod præclara existimatione augefcere, & in dies magis magisque fieri illustrem, & gloriosum eum viderent, inquit Rupertus ibidem, & quia nihil ita excruciat inuidum, vt felicitas eius, qui inuidiam patitur, idcirco oportebat eum transire per Samariam, vbi plurimum illi honoris & obseruantia deferebatur, vt cum æmuli eius intelligerent plausus, quibus ibi excruciat inuidum, & celebrabatur, magis & erubescerent, & dolerent. Nec enim maius inuidiâ tormentum vel est, vel excogitari potuit.

Faciebat Stephanus prodigia, & signa magna in populo, atq; ita confutabat eos, quos arguebat, vt non possent resistere spiritui, qui loquebatur, nec respondere verbis eius. Abrepti ergo inuidiæ hostes eius decreuerunt illum lapidare, paulo verò ante quam hoc facerent, *Viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli.* Act. 6. 15.

Eusebius Emislenus hom. de S. Steph. ait: *Non fuit hoc illis gratia meriti, sed pena peccati.* Voluit Deus illos punire pro merito suæ malitiæ, iustitia verò illius non inuenitaliud tormentum atrocius, quam vt illis gloriam Stephanus detegeret, atque ostenderet, vt cum eam viderent, & inuiderent, torquerentur inuidiæ cruciatu, omnium quotquot sunt, aut excogitari possant, pœnarum cruciabilissimæ.

Dixit hoc admirabiliter B. Alanus de Rupe de contemplat. nat. dicens: *Inuidiâ quod monstruosius monstrum est aut quod damnosius damnum? quæ culpa bilior?*

*belior culpa? quæ penalius pena? Hac est erronea cæ-
cæritas abyssus, humana mentis infernus, contentio-
nis stimulus, corruptionis aculeus.*

PERIOCHA III.

Tollent locum nostrum & gentem.

*In hac vita quicquid agit rem suam, & studet vti-
litati propriæ.*

Nihil in hoc concilio spectabatur, nisi quod unus erat omnium metus, ne rerum suarum subditorumque iacturam facerent. *Tollent locum nostrum, & gentem;* aiebant. Non attendebant gloriam Dei, considerabant verane essent Christi miracula, an secus, an doctrina eius de coelo, aut talia, solum autem timebant, ne bona amitterent temporalia. Res ipsa loquitur, quod causa Dei in periculum adducenda, ipsi verò res suas curaturi & sua commoda quaesituri erant. Subnotauit hoc Cardinalis Caietanus, dicens: *Amor proprius, amor propriae auctoritatis excacauit illos.*

Quid vilitatis mundo, aut quæ lex maiore curâ obseruatur, quam ut quisque commodis suis studeat? In huius rei confirmationem volo adducere insignem meditationem Sancti Hieronymi, qui in parabola patrisfamilias obseruauit, quod is primo mane surrexit, ut conduceret operarios in vineam suam, in quam cum hora primâ, tertiâ, sextâ, nonâ, undecimâ alios & alios induxisset, sub vespæram omnibus vnâ mercedem dinumerauit. iniquè hoc acceperunt, qui manicarant, & horâ primâ defudare in excolendâ vineâ coeperant, *murmurabantque aduersus patremfamilias* tãquam iniquum operarum remuneratorem. Hac in re subnotauit S. Hieronymus, quod primi isti operarij de hoc solum exposulasse feruntur, quod sibi pares facti essent ij, qui sub finem ferè diei postremi venerant, quâ in re si quæ iniustitia fuit, tunc etiam illud non satis æquè factum, quod iidem postremi medijs, illis, dico, qui horâ tertiâ, sextâ, & nonâ venerant, fuerunt exæquati: *Si iniquus est paterfamilias*, inquit S. Doctor, *non in vno iniquus est, sed in omnibus.* Quare ergo primi de hoc solum querebantur, quod sibi essent exæquati postremi, & non de illo simul, quod etiam medijs non satis iustè pares habiti essent iidem postremi? Causam indicauimus. Quisq; sua mala sentit, quisq; suis commodis studet non alienis.

Non dicemus à parabolis. In illa nuptiarum similitudine annotauit aliquid dignum attentione. Rex quidam, ait Christus, voluit nuptias facere fi-

lio suo, utque essent honorificentiores, *misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & volebant venire.* Quod ut Rex vidit, quod illos omnino ad suum obsequium inflecteret, nuptiarumque cohonestationem perurgeret, misit denud famulos suos cum nouo mandato, ut dicerent: *Ecce prandium meum paratum, tauri mei, & altilia mea occisa sunt, & omnia parata, venite ad nuptias;* Matth. 22. 4.

In his illud obseruo, quod Rex, ut certò pertraheret ad nuptias, quos inuitarat, cum primo nuntio nihil moti fuissent, secundo id speciatim significari iussit, quod edulia omnia parata essent. Nonne erat nuntiassè, *Venite ad nuptias?* Non. Quia cum nuptiæ, earumque gaudia ad solos spectare desponsatos videantur, qui ad eas inuitati erant, venire detrectarunt, quod nullam inde vel voluptatem, vel vilitatem expectarent. Ut ergo efficacioribus vrgerentur illicitis, secundo nuntio non solum ad nuptias, verum etiam ad paratum prandium, quo sese oblectare possent, vocantur. Homines enim sua tantum quaerunt, & proprio lucro inhiant.

Accessit Mater filiorum Zebedæi ad Christum, sedesque regni ab eo pro illis petijt. Christus cum in consultas preces audiret, dixit ad illos: *Nescitis quid petatis;* Matth. 20. 22. Reliqui verò Discipuli earundem precum certiores facti, *Indignati sunt de duobus fratribus*, quod ij inter omnes eminere vellent, atque ob id subsellia sublimiora ambire essent ausi.

Cardinalis Caietanus benè obseruauit hoc loco, quod *non sunt compassi ignoranter perentibus, sed indignati sunt, agrè ferentes, quod illi duo voluerint omnibus præferri*, quasi diceret. Duo erant in hac duorum fratrum obtestatione, primum quod ignoranter, & absque malitiâ, nescij quid illud, rogarent, cum sedes petebant: alterum, quod superiores cæteris esse vellent. Primum nihil mouit eos, secundum autem agrè acceperunt, *quod voluerint omnibus præferri*, nam primum erat defectus illorum fratrum proprius, secundum verò vilitatem concernebat Discipulorum. Quod ergo in detrimentum suum vergere putabant, hoc moleste ferebant, erratum verò alienum non curabant. Nemo enim ferè aliud agit, quam ut rem suam curet, & commodis suis inquirendis studeat.

Cum ex regibus Magis Herodes accepisset, esse nouum in terris regem, *turbatus est*, inquit S. Math. c. 2. v. 3. idque ita ut reuocari ad tranquillitatem animi non posset. D. Ioan. Chrysost. in hac Herodis turbatione animaduertit turbatum simul fuisse da-

monem propter natiuitatem Saluatoris, sed addit, quemq; illorum sua mala sensisse, suam deploras-
se perniciem: *Vnusquisq; eorum zelo proprio turbaba-
tur, & secundum suam naturalem sui regni successio-
nem timebat, Herodes terrenum, diabolus autem ce-
lestem.* Hæc ille in Op. imperf. Diabolus cum ex
coelorum plausibus, inde venisse eum, qui in stabu-
lo Bethlehemitico natus iacebat, præsentiret, rerum
suarum euerfionem formidabat, & desebat: Hero-
des arbitratus illum fore terrenum regem, veritus-
que ne sibi regnum adimeret, ruinam suam timebat.
Poterat dæmon Herodis exitio timere, poterat He-
rodes dæmonis incommoda dolere, sed *vnusquisq;
proprio zelo turbabatur*; sua damna vnusquisque re-
putabat?

Idq; adeo, vt dicendum putâre Chrysost. quod
nec Herodes terretur, *si caelestem regem nasci suspi-
catus fuisset, nec diabolus, terrenum.* Tam nihil
alter alterius incommodis mouebatur, vt dæmon,
qui reges terræ nullos formidabat, nihil curasset,
si modò ille, qui recens natus, rex terrestris fuisset:
at si imperasset coelis, qui paulò ante natus in terris,
nihil hoc affligeret Herodem, qui sibi de coelorum
rege ne quicquam timebat. Ex quo illud habemus,
quod quisq; suorum malorum sensu mouetur, ali-
enis incommodis nemo afficitur, & in sua tantum
emolumenta omnes incumbunt.

Vocabat Sponsus Sponsam Cant. 2. 10. *Surge,
propera, Veni.* Quod Ruperto tantundem fuit, ac si
dictum: *Surge per fidem, propera per spem, Veni per
charitatem.* In quibus obseruo, quod cum Sponsæ
dicatur, vt surgat, properet, veniat, & cuiq; mo-
tui sua virtus, vnde nascitur, addatur, spes motui
incitatissimo properationis adiungitur, cum dicitur:
Propera per spem.

Quid verò causæ, quod promptitudo veniendi,
velocitasq; & celeritas magis spei tribuitur, quàm fidei,
aut charitati? Dicam. Per spem homo sua emo-
lumenta spectat, & expectat. Deus ergo vt nostræ
se conditioni, propensioniq; conformet, non iu-
bet properare, festinato accurrere non imperat, nisi
quando commodum aliquid nostrum nobis propo-
nit. Itaq; cum diceret: *Surge per fidem, Veni per
charitatem*, addidit, *propera*, sed *per spem*, acce-
lerare enim gradum, nisi is in rem tuam te ferat, non
scies.

Non possum hîc, quin vel obiter, & velut sub
cursu referam id, quod Deus ad Noë dixit, cum di-
luuio inuoluere & obruere mundum voluit, inqui-
ens: *Enim Vniuersa carnis Vniuersa coram me, fac tibi*

arcam; Gen. 16. 3. in qua cum paucis enates, re-
liquum enim orbis inundatione delere destinatum
est.

Rupertus de victor. Verb. l. 2. c. 29. sapienter
hîc illud submouit: *Audit Noë, & tacet.* Quare
istud? Quare dicit? Ideò tacet, quia postquam in-
tellexit, totum mundum cataclysmo suffocandum,
etiam audiuit, *Fac tibi arcam*, in qua tu filius so-
spesq; euadas. Secundum hæc non miror, quòd
audit & tacet, cum ea illi dicit Dominus, per quæ
tam esset de sua vita securus, quam de aliorum inte-
ritu certus, suo enim quisq; negotio attendit, sua
omnes commoda procurant.

PERIOCHA IV.

Locum nostrum, & gentem.

*Prudentes omnia mundi bona in mobilibus recen-
sent, fatuus vniuersa sunt fixa, & stabilia.*

Quàm ingens stulticia, quàm magna amencia;
Quòd gentem & locum sua vocant, suasq; dicunt
facultates, quas illorum solum vîsibus permiserat
Deus, non dederat, vt reputarent propria? *Locum
nostrum*, inquit, *& gentem.* Cogitasse autem
debuerant, nullum esse in hac vita bonum securum,
nullas perdurabiles fortunas, quas Deus, vt Do-
minus omnium, dat, subrahitiq; prout magis ex-
pediens nouit. Itaq; homo prudens omnia mundi
bona in mobilibus numerat, insipiens fixa, stabi-
liaque arbitrat, tam propria enim ea existimat, vt
nunquam ea sibi adimenda putet. Stultus cogitatus.

Cum vale sibi dicerent Laban & Iacob, hæc de-
mum genero suo Iacob Labanus aiebat: *Filia mea,
& filij, & greges tui, & omnia, qua cernis, mea
sunt*; Genes. 31. 43. Philo Iudæus l. de Cherub, in-
quit: *Sicut opinor, Iacob valde risit Labanem dicen-
tem, liberos, greges, omnia denique sua esse, insi-
gnis enim vecordia est eorum, qui suum esse quid-
quam, aut rem habere quandam propriam existi-
mant, cum Deus omnia tam facile auferre possit.*

Fecit Nabuchodonosor Rex Danielem gratiorum
suum intum, & maxima illum potestate ornauit,
Principem scilicet constituens super omnes provin-
cias Babylonis, & superiorem omnibus sapientibus
regni, & multis muneribus cumulans. Quid verò
post hæc tanta agit Daniel? *Ipsè autem Daniel erat
in foribus regis*, inquit Scriptura, Dan. 2. 49.

Tantam adeptus potestatis amplitudinem, tantas
facultatum copias, ad tantam euectus maximi e-
graciam

gratiam in foribus nihilominus regij palacij erat. Si ludere vocabulis luberet, dicerem, fuisse magnam talis gratiosi sanctitatem, quam ex eo omnes facile arbitrari potuerint, quod is, tantas licet nactus opes, ad fores nihilosecūs adstabat: Quando enim magnates Principum gratiosi non sunt sancti, contrarium euenit, vt quid ad fores officiosi stabant, cum primum gratiam adibant, demum officijs perfuncti admodum opulenti & prædiuites euadant. At de hoc egimus Periochâ 7. Dom. 4.

Vt ad propositum reuertar, aio magno mysterio dictum, *quod Daniel erat in foribus reges*. Quid verò in foribus hærebat, qui tantâ apud regem gratiâ valebat? Nonne magis honorificè in cubiculo regis secretiore versatus fuisset, quam apud vulgus in porta? Daniel hac in re magna magnæ prudentiæ signa dedit. Qui in foribus est, ille nec satis ingreditur, neq; satis digreditur, neq; plane exit domo, neq; nihil tamen exit. Hoc ergo significare Daniel volebat, quod quamquam tam graciosus regi, velut *in foribus tamen erat* & permanens, quia charus & magnus regi, & abiturus, quia gratia illa excidere, aut destitui poterat. Habebat, nec habebat bona, quia mobilia & fluxa, non firma, non constantia, nec stabilia reputabat.

Insistamus exemplis graciosorum, postquam semel de ijs agere cœpimus. Pharaoni gratiosissimus fuit Ioseph, quem pro interpretatione somniorum extulit, quantum omnes nouimus, & alterum à se esse voluit, & domus suæ procuratorem, siue ceconomum supremum constituit. Quo die autem illi tantorum officiorum curam tradidit, tulit rex anulum de manu sua, & dedit eum in manu eius, & sinit, eum sola byssinâ, & collo torquem auream circumposuit, Gen. 41. 42.

Hac in re illud expendendum venit, quod non satis consultò catenam, quamuis auream, collo eius iniecit, eo enim facto reficere illi potuit memoriam vitæ superioris, quam in carcere vinctus catenis egit. Dies autem festi, ac læti non videntur rectè interpellari rerum tristium vel commemoratione, vel recordatione.

Sed videte quàm pulchrè obiectioni nostræ occurrat, & pro regis causâ respondet Philo Iudæus, inquit, prudentissimè factum, quod Rex torquem collo Iosephitis indidit, ac tale id fuisse ac si dixisset: *Torquem auream tibi circumpono, quæ non ad gloriam solum, sed ad penam pertinere videtur. Hanc torquem donauit tibi, ornamentum in prosperitate, Vinculum in aduersitate*. Hæc ille l. de Ioseph, ve-

lut Pharaon dixisset: Vide, sis, Ioseph, vt gratia mea rectè vtare, & cogites, hanc catenam auream, quæ nunc humeros tuos ornat, nisi laqueis mei bonam rationem habeas, posse aliquando verti in ferream, quæ corpori tuo sit molesta: *Vinculum in aduersitate, ornamentum in prosperitate*. Nimisquàm magis enim stultitia est, existimare perdurabilia bona presentia, neq; cogitare, quàm facile dantur, tam leuiter repelli posse, & surripi.

Egimus de duobus testamenti veteris graciosis, producamus eorundem è nouo. Quis magis graciosus Christo, quàm Petrus? Piscabatur hic cum Ioanne, & alijs socijs, quando Christus in litore maris visus fuit. Quærebat is, an haberent, quod manducaretur, cumque nihil habere dicerent, iubebat effundere retia, ceperuntq; magnâ copiâ pisces. Agnouit Ioannes magistrum, & dixit Petro: *Dominus es*. Vix hoc aud. i. Petrus, quando *tunica succinxit se (erat enim nudus)*, & misit se in mare, Ioannis 21. v. 7.

D. Petrus Chrysologus serm. 78. in hæc ita ait: *Mirum, fratres, & vere mirum, quia qui in nauis nudatus est, in mare se demersit indutus*. Certè, qui nudus erat in nauis, incommodè vestiuit, cum natus in mari, qui enim aquas transire lacertorū remigio volunt, ij ante omnia velles, ne quod impedimentum afferant, exuunt. Quid ergo mysterij habet, quod Petrus piscatoriam vellem induit, quando se in mare coniecit.

S. Bernardus in l. de considerat. ad Eugen. ait hoc fuisse *signum singularis Pontificij Petri*, quod se in mare deiecit, *mare enim seculum est*, inquit, cuius Pontificij possessionem adiit, cum in mare destitit. Iam verò intelligetis mysterium, quare Petrus *tunica succinxit se* indutus piscatorem, cum in mare se dedit, & sedis suæ Pontificiæ possessionem accepit: illo enim superioris ætatis, ex qua nuper vivebat, vestitu significare voluit, quantâ cum cautione sedem illam occupabat, Pontificatumq; supremum adibat, nam pro eo vt pontificio more vestiret, pro consuetudine piscatorum se induit, hoc secum reputans, quod eam dignitatem, quantum in se erat, non acceptabat cœu stabilem, aut cum vita duraturam, sed vt rem, quæ desinere posset, & à qua ad pristinam piscatoriæ vilitatis conditionem relabi valeret. Prudentis hominis fuit ea consideratio, nam quisquis sapit, illi caduca, & fluxa, minimè autem firma sunt quæcunq; prætereuntis, & fugitiui mundi bona.

Multos dubitatio incessit, quare S. Paulus Apostolus

Stolus (intimus Dei gratiofus) epistolarum suarum capita tam magnificis sæpè exornet encomijs, interque earum exordia beneficia ergà se Dei peculiaria præscribens, velut ad gloriam ostendet, *Paulus Apostolus Iesu Christi*, quod fecit in limine epistolarum vtriusq; ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Colloßenses, vtriusq; ad Timotheum, & ad Titum, Alibi dicit, segregarum se ex ytero matris in Apostolorum gentium, non etiam nullibi velut iactat, non minus sibi cooperatum Dominum, quàm Petro.

S. Ioannes Chrysostomus quærit, num ista superbiam aliquam, aut fastum sapiant, respondetque id nonnisi ab improbißimo cogitari, & à blasphemio aliquo solum dici posse, immò ab humilitate, & magnà submissione factum, quod talia & scripsit, & dixit: *Vbiq; cernimus Paulum dignitatis suæ adiuentem causus, non quasi sibi met & super honorem.* Hæc ille in 1. ad Timoth. Quod Apostoli oculis semper obuerfabantur honorifica munia, quæ à Deo acceperat, id fiebat, vt magnam eorum rationem haberet, sollicitusq; cogitaret, nisi ea diligenter procuraret, atq; ex ijs benè proficeret, posse sibi ab illo, qui dedit, adimi, quando is etiam illa non vt perdurabilia, sed vt fluxa, & mobilia dedit. Timuit ergò beneficia, quæ commemorauit. Prudentes enim viri omnia bona in fluxis numerant, in firmis autem nonnisi ij, qui sunt infirmo iudicio.

PERIOCHA V. Expedi vt vnus moriatur homo.

Quando demon vult vastare rempublicam, vt id paucis exequatur, capita petit, nam cum illa ruunt, omnia concidunt.

Præsidebat concilio Caiphas, & demon, qui inuisibiliter præerat, cum valdè cuperet rem in opus deduci, & sententiam contrà Christum pronuntiari, mouit Caiphas, vt eam ediceret, vt omnes ei subsciberent, remq; paribus votis definirent. Caiphas ergò sic pronuntiavit: *Expedi, & vnus homo moriatur.* Dictum probârunt omnes.

Vetus demonis volentis vti compendio, astus est, corrumpere & inficere primum capita, cum propositum habet Resp. viciare & perdere. Cum enim ex capitibus omne siue malum, siue bonum redundet in subditos, idcirco primam illis affert contagionem, à quibus se in membra diffundat. De hac re sic habet S. Chrysost. in c. 1. ad Timoth. 1. *Qui pa-*

lorem ipsum de medio tulerit, totum simul gregem dissipabit. Ita minore cum labore demon maiora detrimenta molitur, atq; vna animâ simul cuncta perdere atq; deuastare conatur. Nescio quid demoni cum capitibus, vt ea sic appetat, & esuriat vel sitiat.

Saltauit Herodias coram Herode, cui sic placuit saltatio, vt puellæ optionem petendi quiduis, vel si dimidium regni vellet, faceret, & se, quidquid illa rogaret, daturum cum iuramento addiceret. Salax iuuenula à matre docta caput S. Ioannis Baptistæ petijt, dicens: *Da mihi hic in disco caput Ioannis Baptistæ;* Matth. 14. 8.

Vndè profecta fuerit hæc petitio? D. Petrus Chrysologus Ser. 127. demonem eius auctorem facit, qui per os matris eam pronuntiari. *De matris pector dat rugitum noua bestia, contemptâ corporis prædâ caput ipsum truncatura peruadit.* Spreto corpore, membris neglectis caput noua fera perijt, sciens in capite omnem perniciem, seu felicitatem Rerump. positam, eaq; esse primum mobile, quod reliquos secum rotet coelorum orbis. Itaq; & demon contemptâ corporis prædâ caput ipsum truncaturus peruadit.

Romanis Paulus ista scribebat: *Sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis;* Rom. 1. 9. 10. Mira exaggeratio! Continuo, ait, vestri recorder, dum precor, quod mihi perpetuum, nec de studio commendandi vos Deo aliquando vel ad momentum remitto.

Quid verò causæ habuit Paulus, vt frequentius, enixius, perseverantiusq; pro Romanis Deum obsecraret, quàm pro cæteris mundi hominibus? Quod pro Romanis infatigabili studio pertinaciter Paulus orabat, id fiebat, quia Roma regni caput & sedes est: *Ad membrorum enim vtilitatem, & requiem pertinet, si caput inquietum non fuerit, ideo Romano um pacem optat, & non multum se iactet satanas, & vberiores fructus habeat operis sui.* Ita præclare S. Ambrosius ibid.

S. Maximus quærit, cur demon cum expugnare, & sternere constantiam diui Laurentij, ac deinceps Ecclesiam Dei conuellere, & pro more voracis, ac sæui lupi miserabiles in grege dominico edere strages vellet, mortem ante omnia beati Sixti procurandam putarit. Videtur enim satius fuisse relinquere illum in viuis, vt cum istam lachrymabilis excidij spectator esset, maiores optimi patris cruciatu dolores pientissimus filius Laurentius hauriret.

Respondet S. Maximus, maximo antiqui veteratoris dolo factum, quod prius ad martyrium raptus

Sixtus fuit, qui caput orbis Christiani erat, ut reliquum gregem minore negotio vastaret. Verba illius ex Sermon. 2. de S. Laurent. ea sunt: *Ut perniciosius dominicum gregem feralis bestia rabies infestata laniaret, nocens artifex, inimicus perurgulis prius molitur custodiam pastoris eripere, & ideo Sixtum ante omnes furor gentilis aggreditur, & Ecclesiastica membra tam valido truncata capite, velut munimine praesidii caelestis amoto, cruentus persecutor invaderet.* Caputibus enim omnis Rerum. ruina, vel salus nititur.

Origenes Adamantius in c. 13. Matth. ait, piscatores, ut conchas capiant, hoc ferè artificio uti. Sciunt conchas, uti apes, suum habere caput, & duce, sciunt hoc intercepto, reliquas esse faciles capto. Itaq. huic ante omnia tendunt plagam, & hoc capto, ferunt nullo negotio capto huic subditum agmen, quippe nulla iam subsistere ex toto grege, sed unaquodq. ceu loro, & vincta, sequente gregis ducem. Hæc ille. In quibus pende illud, *ceu loro vincta*, hoc est, tanquam habenis dirigerentur, quò caput præiuit. Ex quo accipimus, eum, qui caput est, esse quoq. habenam, seu frænum Reip. ut enim in habenæ iustâ moderatione omnis bona equi directio sita est: Sic in capitum remissione, aut contentione tota Reip. bona matre procuratio est collocata.

Erat Daniel in lacu leonum. Hi esuriebant, ille omni cibo destitutus erat. Præcepit ergò Deus Habacuc, ut is famelicus Prophetæ ferret annonam, quem Angelus cincto prehensum in lacum detulit, ut prandium messoribus eius præparatum, Danieli, quod fecit, ministraret. Comedit Daniel, eaque re, diui Ambrosij opinione, tam heroicum opus parauit, ut magno illum Spiritus diuini robore confirmari necessum esset, quo rem tantam adoriri, cibos, inquam, fumere auderet. Fuit *ita alienus à metu, & possit epulari*, inquit ille l. 2. Off. c. 4. In quo verò hæc fortitudo posita fuit? Quod enim famelicus elicaret, id nunquam animositati tributum fuit. Respondet S. Ambrosius magnanimitatem Danielis ex eo eluxisse, quod *non vereretur, ne ad pastum sui, suo exemplo feras pronocaret*, quod Dei bonitate fretus consideret fore, ut exemplum admitteret exceptionem, propensissimi enim sunt inferiores ad ineunda vestigia superiorum, cumq. Daniel esset superior, inferiores leones, certò futurum videbatur, quod leonum ad comedendum excitanda ingluuius erat, quando ipsum sumere cibos cernerent.

Hac ergò re ingens animi robur Daniel prodidit,

quod nihil veritus fuit, *ne ad pastum sui suo exemplo feras pronocaret*, tantam enim efficacitatem habet exemplum, superiorum ad prouocandos subditos ad sui imitationem, ut vel in teras vim suam exercere videatur.

Vultine pluribus etiam euidentius ostendam, quantas vires habeat omne exemplum, maximè autem Superiorum, qui sunt capita multitudinis, ad persuadendum quodcumq. opus, quantumvis sit arduum & laboriosum: *Aduertite ergò animum.* Supremus ille Monarcha splendidum ac sumptuosum conuiuium infuxit solennibus ac festiuis nuptijs vnici filij sui, ad easq. plurimos vocauit. Et quanquam omnis accubatio epularis, regia in primis, quilibet hæc erat, adferre voluptatem, excitare læticiam, & suarum lauticiarum, festorumq. gaudiorum illicij per se inuitare, atq. attrahere homines soleat, de his tamen à rege ad regiam mensam inuitatis ait Matthæus c. 22. 3. *Nolebant venire.* Res digna stupore, quod ad choreas ire detrectarint homines, & tam promptam, honorificamq. oblectandi sese occasionem sint designati.

Eidem illi Domino opus erat vineæ cultoribus, quos, ut est apud eundem Matthæum, cum quæreret, omnibus horis habet obuios, paratosque, summo mane, meridie, vespere, Quid hoc verò nouitatis, quod ad gaudia captanda inuitati homines noluerunt venire, & ad faciendum, sudandum, vocati facillè sunt secuti: quod nuptias dedignati, vineas libenter adierunt, cum tamen illæ gaudium parerent, hæ labores exposcerent!

Videte quid dicat Euangelista. Ut ad nuptias inuitati venirent, *misit Rex seruos suos*: ad conducendum verò operarios Rex ipse *exiit primo mane*, non ablegauit seruos. Hinc iam intelligetis vires exempli: Nam quando caput, quando superior non est ipse præsens, nihil obtinet apud subditos suos, quantum eos ad mensam, ad dapes, ad festa gaudia, ubi corpus animusq. simul pascantur, adesse velie: At quando Superior ante Solem de multa nocte surgit, ipseq. excurrit, tunc omnes facillè ad omnem nutum suum mouet, excitat, adducit, ubicunq. illorum operâ eget, vel si operosissima sint, & sine molesto labore perfici nequeant negotia, quæ ab illis vult exercitari, tamen si fodienda humus, & bi-dente pascenda vinea, aut si quid est his etiam operosius.

PERIOCHA VI.

Quia erat Pontifex anni illius.

Superiores plurimum semper honorandi, & magno obseruantia cultu venerandi, eo quod sunt imagines Dei, tametsi fortè rudi atque indocta manu pictæ.

Quamquam Caiphas suam ipse sententiam non intelligeret, consilium tamen illius tale fuit, vt in eo remedium mundi, & tota hominum salus posita fuerit, cum dixit: *Expedi & vnus homo moriatur, ne tota gens pereat.* Sed monet D. Ioannes, quod hoc non ex se ipso dixit, acceptum autem ferre dignitati suæ potuit, quia cum esset Pontifex anni illius, munus pontificium dono Prophetia honorare Deus voluit.

Ex quo colligimus, quanto studio Deus honorem Superiorum curet, quantumuis mali sint, & facinorosi, vt erat Caiphas certè improbilissimus. Hæc doctrina plurimum est inculcanda, quia quo deteriora sunt tempora, & magis corrupti mores, eo minus prouocamur ad obtemperandum Superioribus, quorum mala exempla fortè sunt tantorum causa peccatorum. Sat est autem esse imagines Dei, vt plurimum suspiciantur, & reuerenter colantur, quamquam rudi penicillo sint depictæ.

Quando videmus Christi quandam effigiem, sufficit hoc vt à nobis adoretur, quamuis imperitum habuerit pictorem, non enim figuram spectamus, sed eum, quem refert, veneramur. In ipso Deo multa reperiemus exempla, quæ nobis hanc veritatem, & venerandos, qualescunque illos, Superiores persua-deant.

Nabuchodonosor tres pueros Hebræos, quia statum illius adorare noluerunt, in ignem conieci iussit, qui inter medias flammæ obambulabant, hilares ac læti, non aliter ac si inter fragrantés flores egissent. Attonitus hoc spectaculo Nabuchodonosor ait: *Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & species quarta similis filio Dei;* Dan. 3. 92. Cæteris tres tantum vidi, rex quartum præterea vidit.

S. Augustinus de qq. Vet. Testam. q. 33. tom. 4. percurat, quare Nabuchodonosor plus alijs videre meruit, homo tam malus, & subditis suis magis improbus, quod arrogantia illa nimisquam vana testatur. Quo nomine hanc præ alijs gratiam obtinuit?

Respondet Beatissimus Augustinus: *Nabuchodonosor alijs secum assistentibus filius filium Dei vidit in camino ignis, non itaq; merito suo, qui in idolo adorari voluit, sed merito ordinis regalis.* Merita Nabuchodonosoris talia erant, vt prorsum cecari dignus esset, neuè Solem, aut quidquam aliud videret. Ergo quod plus alijs vidit, hoc debet imagini Dei, quam referebat, Deusq; honorare voluit, quamuis indocta, & idololatricâ manu depictam. Merito ordinis regalis, & quod Dei personam repræsentaret, factum est, vt solus videret, quod aliorum nemo.

Samuel iudex erat filiorum Israël, qui cum filios eius auersarentur, ipsumque iam consensisse cerne-rent, congregati vniuersi maiores natu Israël, con-uerunt ad eum, dixeruntque: *Constitu nobis regem, & iudices nos, sicut & vniuersa habent nationes;* 1. Reg. 8. 4. 5. Tam iniquè accepit Deus hanc iniuriam Samueli illatam, vt diceret: *Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. Iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die, quæ eduxi eos de Ægypto usq; ad diem hanc, sic dereliquerunt me, & seruierunt dijs alienis, sic factum est etiam tibi.*

S. Gregorius Magnus in his verbis expendit grauem indignationem Dei, quæcum illa pronunti-uit, dicens: *Hic etiam aliquid grauius cernitur, quia cum abiectum pastorem conuerteretur, absque peccata omnia, & parentum etiam mala memorantur, summum namq; crimen agnoscitur, ad cuius discussionem in Dei memoria præterea cuncta peccata reducuntur; velut dixisset: Videte quam graui-ter offendit Deum, quicunque superiores. Vna enim quædam iniuria vni Superiori irrogata sic Deum irritauit, vt nullum esset scelus præteritum, quod non repeteret, nullum antiquum vulnus, quod non refricando exulceraret, & innouaret. Omnia hæc magnæ bilis, & acerbissimæ indignationis fuere in-dicia.*

Si videretis hominem prudentem, taciturnum, modestum, iniuriarum patientissimum, demum e-rumpere, magnisq; vocibus euulgare cuiuspiam fami-liæ facinora, omniaq; in publicum efferre, quæ illius familiæ homines aliquando egerunt malè, ne-que minima cuiuscunq; errata præmittere, quin Soli, & omnium oculis exponeret, illum maximo-perè offensum, & grauissimis causis, indignissimisq; modis eo adductum diceretis, vt sic faceret. Sic de Deo æstimate, inquit S. Gregor. quod grauissimo peccato valde commotus fuerit, eorum, qui Samue-lem dehonorârunt, & contempserunt, cuius sceleris

magnitudinem inde pensare potestis, quod illius ergo *abstinentium* Samuelem peccata, & parentum etiam mala memorantur: Et cum Deus alioquin sit mansuetissimus, & iniuriarum facile obliuioſus, hac vice dudum ſeputa oſſa, vt aiunt, effodit, & longā obliuione obruta crimina detexit, ſceleraq; omnia, quæ maiores illorum vnquam perpetrarunt, à quo tempore ex Ægypto ſunt egreſſi, exponit, magno inditio acerbæ iræ, quā aduerſus eos, qui Samueli non ſatis detulerunt, exarſit.

S. Paſchaſius ſapienter dubitauit, quomodo Deus in threnis Ieremiæ c. 4. v. 16. quæri potuerit, debitum ſacerdotibus negatum honorem, & quod *ſaceres ſacerdotum non erubuerunt*, quando ibidem v. 13. dicit, *propter peccata Prophetarum, & iniquitates Sodomorum* detractam in rudera, euerſamq; urbem Hieroſolymorum. Quomodo fieri potuit, vt indignè ferret Deus, non pro dignitate habitos ſacerdotes, qui tam indignè vixerunt, vt ob eorum flagitia toti, tantq; vrbis excidium aſſerre debuerit?

Reſpondet S. Paſchaſius ibi: *Ex quo patet, quantum mali ſint ſacerdotes, quod non ſint contemnendi, ſed in eis venerandus eſt ille, & colendus, cuius ſunt ſacerdotes, & in cuius nomine, ac perſona veniunt.* Sat eſt eſſe imagines Dei, quanquam inertis manu pictæ, aut in magna ſint admiratione, & ueneratione.

Cardinalis Caietanus peculiare aliquid ſubnotauit, ſcilicet, quod Chriſtus, qui ſæpè acerrimè, & acerbiffimè, & frequentiffimè inuectus fuit in delicta Scribarum, & Pharifæorum, eaq; palam pro concione arguit, nunquam Sacerdotum, & Pontificum crimina prouulganit, quanquam nihilo leuiora, nec minus ſcandalola eſſent, quàm ſcelera Scribarum, ac Pharifæorum. *Lege Euangelium*, inquit ille in c. 23. Matthæi. *Nunquam inuenies Ieſum nominari Sacerdotes, aut Pontifices, aut reprehendendo, aut arguendo, inſtruendo predicatorum, & non prædicent contra Sacerdotes, aut Pontifices in ſpecie, propter reuerentiã ordinis, & quia ſunt effigies Dei.*

PERIOCHA VII.

Collegerunt concilium.

Quando potentia inferiores animæ cum ſuperioribus deliberant de vita Chriſti, plerumque is morti adducitur.

Hic illud cum S. Paulo conſtituo, quod Chriſtum (quantum in ſe eſt) rursùm in crucem agit, omnia, eius vulnera renouat, quicunque illum mor-

taliter offendit, idque toties quoties lethaliſter delinquit: *Rurſum crucifigunt ſibi metiſſis Filium Dei, & oſtentui habent*, inquit Apoſtolus Hebr. 6. 6. Tanta eſt vniuſcuſlibet noxæ mortiferæ malitia.

Dixit itaq; Dregon Oſtientiſis de Paſſione Domini. *In domo Capſæ colaphizatus eſt Chriſtus, quia in domo Capſæ colaphizatus eſt Petrus.* Petro in faciem velut impeggerunt pugnos, quando illum ad negandam Chriſtum permouerunt. Quoties verò negauit Petrus, toties ſuum colaphum accepit Chriſtus. Hoc facit quicquid peccat, paſſionem Domini quouis mortali ſcelere innouat.

Iſta verò paſſionis Domini innouatio ſit, quando potentia inferiores animæ cum ſuperioribus ad deliberandum conueniunt. Tentat dæmon Chriſtianum quempiam, proponit illi voluptatem, quam percipiet, dum illi tentationi obſecundet. Ergo ad conſilium coeunt potentia inferiores ac ſuperiores, inquiruntque, an ſit bonum facere, quod dæmon vellet fieri, atque hoc tantundem eſt ac deliberare, conſultumne ſit, an non, quod Chriſtus moriatur, nec enim dæmon ſua tentatione aliud molitur. Potentia ſuperiores negant expedire, ed quod ſatis ſit carere oblectatione aliquâ temporali, quàm mortem æternam incurrere, aut mortem aliam inferre Chriſto. Potentia inferiores, quæ hoc non attendunt, ſed voluptatis ſuæ tantum rationem habet, ſic pronuntiant: *Expedit & vnus homo moriatur*, expedit vt mortem Chriſtus iterum iterumque operat, dum nobis tantum ſit benè, & volupe.

Sic agitur plurimum, quod aſſimare poſſumus ex tam multis peccatis, quæ paſſim committi videmus. Itaque prohibere à conſultatione debemus potentias inferiores, irraſcibilem, dico, & concupiſcibilem, appetitum, ſenſitiuum, carnem, & ſanguinem, quia ſi cum his de vita Chriſti deliberamus, certa eſt ſententia de morte Chriſti.

Quando Deus conuerſit S. Paulum, dixitque ei quod ab illo fieri, quàm vitæ rationem teneri vellet, tunc Paulus, vt Dei iuſſibus morem gereret, ait, *Continuò non acquieſcit carni & ſanguini*, Gal. 1. 16. hoc eſt, illud extemplò curauit, vt ne obtemperarem carni & ſanguini, neque abripi me à potentijs inferioribus ſinerem. Textus Syrus habet: *Non patefecit carni & ſanguini*, non aperui illis conſilia mea, qui illorum conſilia explorata habui. Oecumenius vertit: *Non conſuluit carnem & ſanguinem* de vitæ ratione deinceps inſtituendâ, non permiſiſſi potentijs inferioribus, vt cum ſuperioribus ad deliberandum conuenirent, tales enim ſunt, vt meritò ſubuereri debue-

deberim, ac superiores, quæ animo tranquillo, & æquo de omni re iudicant, tranſuerſum agant.

Cùm rectam erogandarum eleemoſynarum rationem Chriſtus dictaret, dicebat: *Te faciente eleemoſynam, neſcias ſiniſtrata tua, quid faciat dextera tua;* Matth. 6. 3. Vna omnium hoc loco ſententia eſt, Chriſtum talibus verbis curam cautionemque commendaviſſe, quàm ad bona opera adhibere debeamus, abſcondere namque ab humanis oculis oportet, atque ita obnubere & contegere, vt ne manus quidem noſtræ (ſi fieri poſſet) videant quæ ipſæ faciunt, & dextræ acta manus ſiniſtra non intelligat.

Verùm S. Laurentius Nouarienſis hom. de eleemoſyna, pulchro commentario ea verba illuſtrat, dicens: *Neſcias ſiniſtra tua quid faciat dextera tua, quando bonum aliquod conatur facere dextera tua, id eſt anima, non illam impediatur ſiniſtra, id eſt caro, ſed tanquàm dormiente ſiniſtrâ, feſtinet dextera furtiuo more operari bonum.*

Quàm prudenter excogitatum, quod ait, *dormiente ſiniſtrâ*, & *furtiuo more*, vt indicaretur, quo in periculo verſetur Chriſtus, quando caro & ſanguis ad communem admittuntur conſultationem, vt cum ſpiritu & anima ſententiam dicant, nihil enim rectè à quoquâ, niſi cum illa dormiunt, fieri poteſt. Tam magna eſt potentiarum inferiorum potentia.

Illud certum, inquit S. Antoniùs de Padua, quod illæ, quoties ad deliberandum concurrunt, hoc ſemper affirmant, quod Iudæi, qui Chriſtum crucifixum volebant: *Nos legem habemus, & ſecundum legem debet mori;* Ioan. 19. 7. Quando ergo Chriſtus amanter expoſtulat cum peccatoribus, cur tam crebrò ſe in crucem agant, reſpondent cum Iudæis: *Nos legem habemus, & ſecundum legem noſtram debet mori, nam lex concupiſcentia indicat eum mori in carne, lex auaritia in corde, lex ſuperbia in mente.* Hæc ille ſerm. 3. in Quadrag. Submoueamus ergo concilio hos tam malos conſultores, carnem, aïo, & ſanguinem, & noſtros appetitus, ſolæ autem iudicent & pronuntient potentiæ ſuperiores, quarum eſt incorruptum ſemper arbitrium, itaque exhibe ſententia, quæ Chriſto, immò, vt rectius loquar, nobis faueat.

PERIOCHA VIII.

Prophetauit.

Non eſt in gratijs numerandum, ſed infelicitati magis adſcribendum beneficium, quod non habet coniunctam gratiam, quæ Deo charum & amicum facit.

Prophetauit impius & ſacrilegus Caiphas, inquit S. Ioannes, expedit, vt vnus homo moreretur, ne gens tota periret. Confirmat ſacer ſcriptor prophetiam excommunicati præſidis concilij. Sed quis hîc non conſiderat, quòd Caiphas fuit Propheta redemptionis humanæ, & quòd ea illi, quoad efficaciam, tam parum proſuit prophetia? Ex quo accipimus, quàm verum ſit, quod initio præſati ſumus, in detrimentis enim potiùs, quàm emolumentis cenſendæ ſunt eæ gratiæ, quibus non accedit, neq; patrocinator gratia, quæ hominem Deo acceptum facit.

Scriptura ſacra 2. Reg. 23. cùm elogijs celebraret fortiffimos duces, & robuſtiſſimos milites, qui regis Davidis ætate floruerunt, Ioab perilluſtrem & animoſiſſimum chiliarcham non commemorauit, ob id quærit Rupertus in 2. Reg. cap. 37. *Quare Ioab neque inter tres, neque ſaltem inter triginta fortes numeratus eſt*, qui tamen plurimis prælijs acerrimè, validiſſimèque conſixit?

Reſpondet venerabilis Abbas: *Videlicet quia non vires corporis, ſed potiùs virtutes animi ſpectantur in fortibus David.* Robuſtus, & ſtrenuus miles fuit Ioab, ſed inualidi, & impotentis animi in forti corpore. Præterijt ergò illum ſacer hiſtoricus, quia in militibus veri Davidis non virium corporis, ſed virtutum, & gratiarum animæ habetur ratio: Ioab autem tameſi inuictus corpore, animo tamen perſidioſus fuit, qui Abner principem militiæ Iſræliitarum proditoriè occidit, & Amasam Imperatorem exercitus Iudæ ſub mentitæ pacis ſpecie per ſummam improbitatem interemit. Expungatur itaque, & quantumuis ſtrenuus manu fuerit, non reſenſatur tamen in catalogo fortium David tam fallax, inſidioſus, & verarum virtutum inops homo. Ex quo intelligimus, paruam eſſe vtilitatem donorum, ſiue gratiarum corporis, cùm à gratiæ decora nuda eſt anima: *Quia non vires corporis, ſed potiùs virtutes animi ſpectantur in fortibus David*; & vires corporis ſine virtutibus animæ magis detrimento ſunt, quàm emolumento.

Aloyſius Lippomanus obſeruauit, quod meritò notetis, videlicet quod primo creatorum dæmon in vetere Teſtamento nomen ſanctiſſimum Dei, & in nouo dulciſſimum nomen Ieſu ante omnes nominauit: *Nota*, inquit ille in cap. 3. Gen. *diabolum inter omnes creaturas primo Deum nominaviſſe, ſicut hic in hoc Genefis cap. 3 habes & in Euangelio Marci primò vocauit Ieſum Nazarenum.* Quare permiſit Deus, vt tam peruerſa & maledicta creatura putido & a-

hominabili ore suo prima diuinum nomen illud promeret?

Respondet Lippomanus, id factum, vt nobis indicaretur, non magni faciendas gratias, quæ non habent eam comitem, quâ reddimus amici Dei. Quid profuit dæmoni, quod fuit primus, qui Deum nominauit? Tam dæmon, tam proteruus, & contumax mansit, quàm ante fuit. Quid refert multa de Deo loqui, si eius gratiâ excidisti, de quo tanta loqueris?

Agar famula Saræ concepit ex Abraham. Intumuit hinc cum vtero animus Agar, tam vehementer, vt Sara contemni ab ancilla ferre non valens, apud Abrahamum effecerit, vt illa domo exigere-tur. Digressæ domo Agar occurrit in deserto Angelus, consulitq; redire ad dominam, & humiliari sub manu illius. Addidit verò Angelus: *Ecce concepsisti, & paries filium, & vocabis nomen eius Ismael;* Gen. 16. 11.

Cardinalis Caietanus hic illud obseruauit dignum consideratione, quod nulli hominum ante Ismael Deum nomen dedit, ipse siquidem inter homines primus sortitus est nomen à Deo, & cum hac tam nouâ, ac non parua gratiâ nescitur, bonusne, an malus fuerit. Quid sibi vult, quod Deus primo Ismaheli imposuisse nomen fertur? *Ut ex diuina gratia gratiâ datâ nullus gloriatur,* inquit Caietanus. Parum commodi adfert gratia gratis data, nisi adiunctam habet eam, quæ gratum facit, & amicum Dei.

Infectos ex humanis corporibus dæmones potestare Christi expellebant Discipuli, vt est apud Luc. 10. Cum autem rem tantam effecisse viderent, reuerſi sunt cum gaudio ad fontem, vnde omnis illorum potestas profluxerat, & dixerunt: *Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis,* Phalarides corporum, Maxentij animarum subigi à nobis ferunt. Respondit Christus: *In hoc nolite gaudere, quia spiritus sceleris subiiciuntur, gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in celo.* Hoc postremum perfectum gaudium adferre debet, non primum, quia possunt id mali, iniusti que homines facere, inquit venerabilis Beda, quod autem in celo nomina scripta sint, eos gaudere oportebat, quia non nisi iustorum scripta sunt nomina. Ita Maldonatus.

Absoluamus hanc rem quadam Hugonis Victorini consideratione, qui expendit loquendi modum Prophetæ regij, quo is vitur, cum Deo gratias agit pro gratijs, quas tum ipse ab illo habuit, tum alij acceperunt, dicens: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, dedisti latitudinem in corde meo;* Psal. 4. 7. De quibus Hugo ferè ista: Quid est,

quod David, cum dixisset in plurali, *signatum est super nos*, seu impressum est intellectibus nostris, *lumen vultus tui, Domine*, non item pluraliter dicit, dedisti in cordibus nostris latitudinem, sed potius. *Dedisti latitudinem in corde meo?* Quare id communiter vel omnibus, vel pluribus tribuit, hoc sibi priuatim adscribit, quod sibi in corde suo Deus latitudinem dedit.

Respondet, Prophetam, quod de lumine naturali cognitionis sui, quàm nobis Deus impertit, affirmat, id solum dicere de ea, quæ versatur in intellectu, ibidemque conquiescens non descendit in voluntatem, sic vt qui illam habent, tantum cognoscant Deum, neq; simul diligant: De se verò loqui, vt de homine, qui non modò nouerit Deum, sed obseruet etiam, & religiosi officijs colere, ac sibi demereri curet. Hinc palam fiet myſterium Prophetæ, qui hoc significare voluit, nullam sibi inde in corde latitudinem nasci, quod cognoscatur Deus, neque simul ametur, illud verò iucundissimum accidere, quod qui cognoscitur, idem simul diligatur. Propterea dicit, *Dedisti latitudinem in corde meo*, qui te & noui, & colere, atque amare semper studui. Hoc enim est, quod adferre animo voluptatem debet, scire namque Dominum, & non seruire eidem, id non gratiam aliquam pariet, sed in maiorem penam redundabit. Verba Hugonis sic habent: *Signatum est lumen per naturam, dedisti lumen per gratiam. Ideo ait, super nos, non, super me, quia communis est natura. Et postea dicit: In corde meo, non nostro, quia singularis est gratia.*

Huc spectat præclara ethnici Ciceronis ex 5. Tuscul. sententia: *Præstans valetudine, viribus formâ, etiam, si libet, se locitatem, diuitias honores, imperia, opes, gloriam, si fuerit is, qui hac habet, inuoluit, is erit profectò miserrimus.* Quid enim proſit gratiarum cataratarum cumulus, si vna decedat, quæ

Deo charos, & amicos facit? Curemus, vt hanc habeamus, quia per eam impetrabimus gloriam. *Ad quam, &c.*

✠(✠)✠

Sabbato post Dominicam V. Quadragesimæ.

*Cogitauerunt Principes Sacerdotum,
vt & Lazarum interficerent.*
Ioan. 12.

Enignis Iurisperitus Alciatus, vt cœ- cum errorem, & inconsultam stultitiam aliquorum, quâ in vindictam prosiliunt, viuis coloribus delineatam daret, canem subratum pinxit, qui mordicus tenebat lapidem ab vltice manu proiectum, quo impetiuit, qui offendere voluit. Mortuam verò picturam his tam elegantibus versibus animauit.

*Arripit Et lapidem casulus, morsuque fatigat:
Nec percussori mutua damna facit:
Sic plerique sinunt Veros elabier hosteis,
Et quos nulla grauat noxia dente petunt.*

Hæc ille emblem. 78. Quid saxum comteruit, quid peccauit, vt irati canis seuo dente arrodatur? Tales sunt multi, quorum animum totum liuor, rancor, aut malevolentia ita occupat, vt se de ijs vlcisci velint, qui non offenderunt, neque iniuriæ cuiuspiam causam præbuerunt. Ex hoc iam cognoscemus, cœcam bilem, & rabiosum furorem vilissimorum Iudæorum, magnitudinis Christi æmulo- rum, qui cùm quatrduanum Lazarum, stupendo atque inaudito miraculo in vitam reuocasset, eo- que partem populi maximam ad se pertraxisset: *Cogita- uerunt Et & Lazarum interficerent.* O verecundia! Ô auentia! Quid culpæ commisit Lazarus? Szui canes, nonne videtis hunc esse lapidem? Mente & oculis capti erant, nihil itaque mirum, quod talia agebant. Vt de hac Iudæorum stultitia prudenter atque vt decet, loquar, Dei auxiliaris gratia, & ve- stra singularis benevolentia facient.

PERIOCHA I.

*Cogitauerunt vt & Lazarum inter-
ficerent.*

Omnia peccator cæcus, sed nullus æquè ac inuidus.

Quod omnis peccator sit cæcus, id illo argumen- to abundè demonstrauimus, quod contra se di-

cat & faciat, quidquid vel dicit, vel facit. Sed nun- quam illud ita sit, si tamen diligenter animaduertas, inuenies, nullos esse tam cæcos, fatuos, atq; insanos, quàm sunt inuidi. Improbum enim hoc vitium ita obscurat, excœcatque intellectum, vt ne rimulam relinquat, per quam lux se insinuare queat, vt vi- dere possint quid agant, quicunque illo laborant: *Non sic nubes cælum, nox diem, solem caligo, quomodo mentem cecat, & tenebrat inuidia,* inquit S. Petrus Chrysologus serm. 48. Suffulciamus hanc veri- tatem.

S. Patriarcha Abraham, cùm in terra Palæsti- norum moraretur, ita auctus est diuitijs, vt cerra- ret cum opulentissimis terræ illius de facultatum affluentia. Viderunt hoc Palæstini, & inuiderunt fortunæ illius, æmulique tantæ felicitatis dixerunt cum suo rege: *Recede à nobis, quoniam potentior no- bis factus es valde;* Gen. 26.

D. Ioannes Chrysostomus non satis potest admi- rari dictum hoc Amalech regis, quare attonitus ex- clamat: *Magna malevolentia!* Quis parem vidit stultitiam: *Cuius gratiâ absq; iustitiâ? Num aliquâ in re tibi nocuit? Num iniuriâ intulit? Oportebat eum, quem omnium Deus tantâ gratiâ prosequeba- tur, Dei exemplo magis fouere exseruiendo, vt honore in illum collato, & tam ipse diuinum sibi fauorem conciliarent.* Quare verò Abrahamum pro exem- plo Dei, non modò non fouent, neque tantum non fauent illi, aut seruiunt, verùm etiam inhumanos se exhibent, & cedere loco iubent? Quid cœcauit illos? Quid rem tam inhonorificam suasisit? Quis verò tam malus consultor esse poterat, nisi inuidia? *Sic se habet inuidia,* inquit ibidem Chrysostomus, *quæ nihil cum ratione operatur.* At si ex arbitrio in- uidia agebant, quid mirum, quod nihil rectè face- rent, sed in omnibus errarent?

Narrabat somnium suum Ioseph fratribus de manipulis, scilicet vidisse per soporem quasi pariter ligassent manipulos, suus autem manipulus, altius omnibus confurrexisset. Indignabantur fratres il- lius, & quod talia audirent, & quod patri se chari- orem viderent, hinc oderant illum, neque iam vel æquis oculis aspiciebant, vel pacificè, humaneque alloqui poterant. Factum ergò, vt cùm illis ruri a- gentibus cibos ferret, & procul inde visus fuisset, mutud dicerent: *Ecce somniator venit, Venite occi- damus eum, & tunc apparebit, quid illi prosint so- mnia sua;* Gen. 37. 20.

S. Basilii Magnus fratres Iosephitis tali dilem- mate conuenit, & conuincit de magna inopia iudi-

cij, quorum tale fuerit de fratre iudicium: *Sic vera erant Iosephi somnia, quæ ratione potuit effici, & non omnino ea evenirent, quæ prædixit? Sin falsa, cur inuidebant erranti & decepto?* Hæc ille hom. de Inuid. Si ex vero Deo vera erant somnia, eiusque decreto præfinita, aded futura, quæ per somnum præuisa, frustra ijs per occisionem fratris occurrerant, quem Deus resuscitare poterat: sin falsa erant, hoc est, mera somnia tantum, stultissimè ei inuidebant regis maiestatis dignitatem, quam tantisper dum somniabat, habere putabat. Quare ergo innocentem puerum venderunt, & potestati Ismaelitarum negotiatorum, seu vile mancipium pro tam vili pretio tradiderunt? D. Basil. dicit: *Sic in Iosephum erant animati, & quid facerent, nescierent.* Nemini cœcitas horum videatur mira, nam quos occuparat, regebatq; invidia, quid illi rectè, atque ordine agere poterant? Quomodo deliberare in re licet aperta & manifesta? Vbi invidia, ibidem confusio imperat & omnia accipat.

Aut si non est ita, videte quid egerint. Postquam venderunt illum, ut diximus, tulerunt tunicam eius polymitam, quam pater illi tecerat, & in sanguine hædi, quem occiderant, tinxerunt, ut doli nescius senecio laniatum à bestia filium crederet. *Integram, atque ex omni parte illasam transinseverunt patri tunicam, ut ex sacro textu constat.* Quàm fatuè ergo factum, quod talis tunicæ inditio discerptum à fera puerum demonstrare volebant! Quomodo enim occidere illum, & fero morsu dilaniare bestia potuit, sine offensâ vestis, quæ contexerat? Quomodo verò rem tam perspicuam non considerabant? *Sic erant animati, & quid facerent, nescierent.* Miraculum fuisset, si direttore vbi invidiâ, rectè quicquam agere, & peccatum suum quoquo modo palliare scissent.

Quàm luculentè id videbimus in duobus illis vnus patris filijs, de quorum altero Christus dicit, accepisse facultates suas omnes, quæcunque hæreditariò ad illum pertinebant, digressumque à domo patria, intra dies non multos vniuersa concoxisse. Videns autem quàm malè post dilapidatas fortunas alibi haberetur, decrevit reuerti ad patrem, protestatus nolle illum deinceps offendere. Sic fecit, reuersusque tanto cum gaudio exceptus fuit, ut adventum eius magnifico, lautissimoque conuiuio celebrandum pater existimârit. Dùm hæc fiebat, morabatur frater eius maior natu ruri, qui domum rediens, propiusq; absens cum symphoniam auribus hauriret, tantæque lætitiæ omnes diffuere intelli-

geret, causam gaudiorum sciscitatus audiuit, fratrem iuniorem reducem eam secum attulisse omnibus voluptatem quare intrare in ædes, etiam à patre rogatus, noluit, quin has ei querelas dedit: *Eccce tot annis seruo tibi, & nunquam dedisti mihi hadum;* Luc. 15. 29. velut dixisset: Præclarè, scilicet, factum, quod tantas lætitiæ demonstrationes edidisti propter redditum filium infamè prodigum, turpiter degenerem, sic ut eius gratiâ etiam benè saginatum vitulum in conuiuio mactari, & expendi iusseris, cùm à me, qui omnem hæctenus ætatem in tuis obsequijs officiosissimus, diligentissimusq; filius exegi, tã alienus semper fueris, ut ne hædum quidè aliquândo dederis, quo vesci cum familiaribus meis possem.

Quænam ista ratio, quâ patrem filius senior conuenit, dicens, *Nunquam dedisti mihi hadum?* Hugo Cardinalis ait, tantundem hoc esse, ac si dixisset, *Nunquam feci, & inde debeam vniuersam impetrare,* hoc est nunquam tam felix fortunatusque fui, ut te offenderem, ob eamque causam à domo tua procul abire deberem, ut inde in patrios lares, tuamque gratiam reuersus pari cum gaudio, & plausu reciperer. Potuistè aliquid cultius fieri, quàm ut patrem filius tali nomine obiurgaret! Quantò beatius est non peccasse, quàm post peccata obnoxium esse penitentia, nam ut S. Petrus Chrylogus serm. 105. ait, *Vitium non nosse felicitatis est, nosse periculi.* Quod si ita est, quomodo filius senior in tantam propius stulticiam, ut infelicitatem interpretaretur non peccasse, & ob flagitia non exulasse? Inuidiæ hoc adscribite, quæ illum inuaserat, qui, teste eodem Chryologo serm. 2. *summum frugalitatis bonum extremo zelus maloperdidit, & liuoris.*

Sic Principes sacerdotum in hodierno Euangelio summum, non frugalitatis, quæ fortè apud illos nulla fuit, sed rectæ in Christum fidei bonum malozeli & liuoris perdiderunt, qui cùm propter stupendum illud Lazari quatruiduani resuscitati miraculum certatim omnes concurrere ad illum cernerent, miraculiq; veritatem à Lazaro teste viuo, quacunque iret, omnibus persuaderi, adimere vitam Lazaro vouerunt, ut cum illo omnem Christo maioris gloriæ occasionem simul adimerent, quos S. August. ita perstringit: *Osulta cogitatio, & cœca sententia! Quando Lazaro inferrebatis necem, nunquid auferrebatis Domino potestatem? Si alius vobis dicitur mortuus, alius occisus, ecce Dominus & trumque fecit, & Lazarum mortuum, & seipsum suscitauit occisum.* Consilium fuit inuidiæ, vitij scelus omnium maxime cœci,

P E R I O C H A II.
Cogitauerunt vt & Lazarum interficerent.

Maiores nemo inuidiam meretur, quam inuidiosus, formosorum enim infirmitas est, esse expostum inuidie.

Mortis sententia in Lazarum pronuntiata è tribunali inuidiæ prodit: Æmuli enim Christi, cum magnam conculationem adipsum, propter Lazarum refuscitatum, aliaq; miracula, fieri cernebant, posse hanc eius gloriam cum Lazaro extinguere putabant. Quis homo, cui altoquin pectus sapiat, de inuidia, si quam forte patitur, queratur? Estne alius vel fortunator inuidiosus, vel infelicior inuidio? Quare Christo tantoperè inuidebatur? Dicant hoc ipsi eius æmuli. *Quid facimus?* (iebant, dum consultationem de miraculis illius insituerant) *quia hic homo multa signa facit.* Inuidia ergo perfidorum istorum ex miraculis, quæ Dominus faciebat, nascebatur. Quid laudabilius? quid encomijs dignius sempiternis, quam talia operari prodigia, ex quibus liuor generari alijs possit? Felix ergo est, qui inuidiosus. Quis vquam malo, bono quis nunquam inuidit?

Petrus Blesensis amico cuidam suo, à quo per inuidiam è gratia Archiepiscopi Senonenfis eiectus fuerat, hæc scribebat epistol. 47. *Iam non reputabo me miserum, cui potest alius inuidere, Vulgo enim dicitur, quia solamiseria caret inuidia.*

Hæc rabiosa inuidiæ bestia, quod scimus, fuit, quæ fecit, vt Saul persequere ur Dauidem, cum illum tam repletum varijs donis, & ornatum virtutibus vidit. Cupidissimus necis Dauidis erat, cumq; audisset esse illum in deserto Maon, omni satellitio suo stipatus perquisiuit eum, & incinxit vndique, ac velut obfedit, atq; hic fuit temporis articulus, quo inuidia Saulis inuidiosum Dauidem in maximas angustias compegit, sic vt desperaret se posse euadere à facie Saul, 1. Reg. 23. 26.

Qui istud? Quia Saul, & viri eius in modum corona cingebant eum, ibid. Nonne diximus, fuisse hoc bellum Dauidi ab inuidia constatum? Diximus neq; author aliquis est, qui non idem censeat. Videte autem quid inuidiam, dum bello Dauidem persequitur, fecisse scriptura ex Hebræorum versione narret, dicens: *Saul, & viri eius coronabant Dauid*, id est, cum illum grauissimè perurgere, iamq; opprimere putabant, tunc honorificentissimè

coronabant, tunc ad astra efferebant eum, de quo Caietanus in c. 49. Gen. *Saul persequendo Dauid extulit illum*, toti mundo testatum faciens, esse Dauidem plurimis, eisq; admirabilissimis virtutibus insignem, quem ille, si vel nihil horum, vel minus aliquid habuisset, non tanta cum rabie, & contumaciâ persecutus fuisset.

Sutfragabitur huic veritati fabula, Cuius Theodoretus l. de curandis Græcorum affectionibus, & Alciatus emblem. 115. meminerunt. Veterum commentum est, euocatas in pugnam à Sirenibus Musas, vt de canedi suauitate certaret. Cantârunt verimq; triumpharunt canoræ Musæ, atq; *plumas Sire nibus auulserunt, è quibus sibi coronas consecerunt in victoria signum*, inquit Claudius Minoe in emblem. Alciati. Omnia hæc finxerunt veteres, vt significaret, quicquid falsæ, & fallaces Sirenæ cõtra doctas Musas, vel inuidâ pennâ scripserunt, vel æmulâ linguâ effutierunt, quo inclytorum hominum amplissimas virtutes, & præclara facinora obscurarent, id in illo rum gloriam maiorem cedere, coronariq; eos ad pompam pennis, quibus obfuscandos æmuli sperabant, qui detegunt plurimum, & illustrem faciunt, quem detrudere, & obscurare volunt honorem.

Videte hoc pulcherrimè indicatum ab Apostolo, vt intelligatis quanta sit felicitas esse inuidiosum, & quàm veraciter dictum, inuidiâ solos laborare formosos. Paulus vt præuicatos Galatas intellexit, atq; ab obedientia, quam debebat Euangelio, desciuisse, neq; Deo, quæ illi debita, extoluisse, hæc scripsit: *O infensari Galata, quis vos fascinat non obedire Veritati? Gal. 3. Fascinare* propriè significat malum ab infestis oculis profectum, quod Hispani *mal de ojo* malum oculorum, & *notar a vno*, hoc est, oculis intentis aliquem inficere dicunt, iuxta illud Virgilij in Georg.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

Cum ergo Apostolus ait, *Quis vos fascinat*, tale est, ac si dixisset, quis vos infestorum oculorum contagio corrupit, siue infect? Græcus textus apud Theophylactum habet: *Quis vobis inuidit?* Itaque inuidere, & intentis oculis fascinare idem sunt. Quæro nunc. Quonam tendit fascinum, quoue noxi spiritus ab videntis oculis profecti tendunt? In foedæ res, an in pulchras? Experientia docet, nunquam res sordidas fascino obnoxias fuisse, & risum excitaret, si deformem mulierem fascinum passam intelligeremus, cum eos solos, quos liberaliori formâ beneuolentior natura ornaui, fascinum infectetur. Itaque species quædam assentationis est

hæc infirmitas & quoddam boni genus hoc malum, gratiamq; inire apud foeminam possis, si fascinatam dicas, postquam hoc fascino malum soli elegantioris formæ bono est infestum.

Ergo cum Apostolus inuidiam fascino vocauit, velut adulatus inuidiosus fuit, & à quadam formæ præstantiâ ac dignitate eos tacite commendauit, nisi enim eximiâ essent specie, nunquam eos malum illud appeteret, aut inuaderet. Itaq; S. Paulus, vt vult Theophylactus, cum Galatas fascino & inuidiam passos dicit, eodem verbo multa præclara ab illis fieri, aut gesta fuisse, indicauit, inuidia enim dentes nonnisi talibus rebus insigie: *Cum dicit, Quis vobis inuidet, indicat illos res dignas inuidia committere.*

Audite rem hanc egregiè à S. Valeriano hom. 13. expressam: *Felice plane illum iudico, cuius gloriosam vitam torrens oculis alter aspexit, nam satis bono loco est illius causa, qui alienâ laborat inuidiâ, illos vero plus quam miseros puto, quos lucra aliena felicitatis exagitant.* In quibus illa scorsim notate, *satis bono loco est illius causa, qui alienâ laborat inuidiâ. Quid est laborare inuidiâ? Aegrè habere ab aliena inuidia. Felix ergo, & millies felix, cui malè est ex liuore, ex oculorum fascino in res pulchras solum, semperque intento. Ex hoc malo consequitur magnum bonum. Quid enim tam bonum, quam habere, quæ alter tibi inuideat? Non enim inuidet homo nisi melioribus.*

Propterea dicit S. Cæsarius, dæmonem, si rectè intelligas, tentationibus suis non affligere solum, verum etiam honorare plurimum eos quos vexare putat. Quare dæmon hominem tentat? Quamobrem eum persequitur? Ob suam infensam voluntatem, & inuidiam. Videte ergo ad quem modum diabolus hominem magnificet: Nam *dum inuidiam exercet, gloriam prodit, & merita eius bona, quem persequitur, nec enim illum tentaret, nisi præclaras in illo virtutes, & dona eximia videret.* Itaq; inuidia ex parte inuidiosi honorifica est, & dignum inuidia est esse inuidiosum.

PERIOCHA III.

Videtur quia nihil proficimus.

Nihil valet robur humanum contra diuinum decretum.

Volebant cœci æmuli Christi sepelire eius gloriam, & obscurare famam, facereque vt vulgus hominum nec sequeretur illum, neque colectet, sed

illis ita contra sententiam omnia euenirebant, vt populus, quem ab eius obseruantia abstrahere cupiebant, Hierosolymis cum palmis illum exciperent, & velut triumphatori magnis vocibus applaudent. Quod cum viderunt, dixerunt inter se: *Videtur quia nihil proficimus?* Videtur omnem diligentiam nostram frustrari, & parum ex usu esse quantoscunq; nostros conatus? Videtur quàm huic homini omnia feliciter sub manus eunt, & quomodo totum post se mundum abripit? At si Deus erat, cui tam cœcè, atq; inuidè vos talia obijciebatis, quomodo voluistis, miseri, conatus vestros in opus deducere? Deumne arte ludere velle, aut oppugnare dolo posse existimastis? O quàm ingens stulticia! o quàm magna deliratio! Quod Deus semel constituit, quis hoc destituere, aut euertere possit?

In Passionis Dominicæ opere obseruaui, quod milites, qui crucifixerunt Dominum, sacrosancta eius vestimenta in quatuor partes diuiserunt, vt inde suam quisq; haberet. Cum vero in tunicam inconsutilem inciderunt, eam integram reliquerunt, dicentes: *Non scindamus eam*; Ioan. 19. 24. Notandum porro, quod Euangelistæ, qui cæterarum vestium qualitatem conticuerunt, de hac illud non dissimulandum putarunt, quod *erat desuper contexta per totum*, quibus verbis, vt ait Card. Tolet. *causam, cur tunica scissa non sit*, Euangelista, adiunxit. Hæc tunica, quia desuper contexta fuit, integra, illaesa mansit, vestes reliquæ desuper non contextæ, fuerunt diuisæ. Quid verò mysterij habet, quod diuisa, aut scissa non fuit tunica, quæ desuper contexta? Vt significaretur, quæ supernè texta, constituta, decreta, & cœli arbitrio disposita, ea minime scindi, nec vllis humanarum virium conatibus irritari posse.

Veteres apud Pierium Valerianum I. 42. hieroglyph. necessitatem, quam sacrum vocabant, nos autem verius decretum, ac prouidentiam Dei appellamus, cum adamantino clauo fingeant, vt significarent, quod velut adamas est insuperabilis, nec ferro cedens, neque rei alteri, si quæ durior, ita necessario fieri, quod Deus semel decreuit, sic vt nec in cœlo, nec in terra sit potestas, quæ ordinationem illius subuertere possit.

Postquam Moyses Pharaoni immundam ranarum plagam comminatus est, tantâ copiâ ex prodierunt ex aquis, vt totam Ægypti terram operirent. Cumq; posthac Pharaeo Deo per Moysen conciliari, & auferri supplicium illud rogasset, *clamauit Moyses ad Dominum pro sponse ranarum, quam condixerat Pharaoni,*

Pharaoni, ait sacer textus Exod. 8. 12. Expendendum in his illud, quod Moyses pro sponfione, seu comminatione ranarum clamasse fertur, quod fuit obsecrasse, ut sponfio, seu comminatio supplicij auerteretur. Videtur autem id non satis bene factum: Nam si Deus solum intentasset ranas, neque iam immisisset recte pro sponfionis, seu comminationis earum auersione rogasset; sed quando ipso iam facto vexabantur ranis, & opere luebant supplicium, quid est, quod scriptura Moysen pro sponfione auferenda clamasse memorat? Voluit author Scripturæ Spiritus Sanctus indicare firmitatem, & potentiam brachij Domini, cuius ipsa opera vocantur sponfiones, promissiones, comminationes, ut significetur, tam infallibilia esse Dei decreta, tam certo futura, quæ vel spondet, vel minatur, quasi iam facta, & opere expleta sint, sic ut promissa etiam opera, & opera dici possint promissa, propter stabilitatem enim inflexibilis virtutis eius omnia ea in vnum recidunt.

Pulchrè hoc declarauit Propheta regius, cum dixit Psalm. 115. *Credidi, propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis.* Eidem, inquit, adhibui efficacibus Dei verbis, atque idèò liberè, & audacter locutus sum. Notandum verò quod subdit: *Ego autem humiliatus sum nimis*; in quæ S. Prosper sic inquirir: *Cum posset discere, locutus sum, & humiliatus sum, cur addidit, ego autem?* videtur enim tali dicendi modo discrimen constituisse inter eum, qui loquebatur, eumque, qui humiliabatur. Respondet, iussè hoc discrimen constituisse inter vtrumque, ut indicaret, quia homo veritatem predicans humiliari potest ab his, qui veritati contradicunt, non ipsa veritas. Qui loquitur, qui nuntiat, qui proclamatur veritatem, is deiçij, illi obturari os potest (ut factum est Sanctis Martyribus) sed ipsa Dei veritas subigi, aut eueri nequit, quod enim Deus constituit, ac decreuit, id nequicquam repugnantibus quibuscunque permanere firmum fixum debet.

Exiit Nabuchodonosor statuam auream altitudine cubitorum sexaginta, eo consilio, ut in tali simulachro honos sibi diuinus haberetur, quod sub grauissimis pœnis fieri præcepit. Quæri potest, postquam cæco ac præcipiti consilio diuinum cultum Nabuchodonosor expetiit, cur non ex quatuor metallis statuam confluuit, instar eius, quam illi Deus in somno demonstraui, cuius caput ex auro optimo erat, pedes autem & brachia ex argento, venter & femora ex ære, tibia autem ferrea? Dan. 2. 32. Re-

spondet Theodoretus, quoniam prima statua ex Danielis interpretatione Nabuchodonosori præsignificabat suam ruinam, quodque in dies à mala re in peiorem abiturus esset, propterea illum, ut indicaret nihil tale futurum, & ex quadam cum tali prælatio contentione conflasse, & excitasse illum ex mero auro statuam, quæ inditio esset, casta fore Dei omnia prognostica: *Fecit statuam auream, non autem ipsam ex auro, argento, ære, & ferro edificat, sed ex una auri materia, ratus infelix iste, falsas ostensurum se Dei predicationes.* Sed quanta illa amentia, ut homo vilis, ex luto fictus, miser vermis velit contendere cum Deo, eiusque decretis sese opponere! Et videte quanto bono suo Deo se obiecit, qui in bestiam reductus, pro more brutorum ruri diu vixit, quod illi Daniel his verbis prædixerat: *Eisicient te ab hominibus, & cum bestijs, ferijsq; eris habitatio tua, & fenum Et bos comedes, donec scias quod dominetur Excelsus super regnum hominum, & cuiuscunque soluerit, det illud.* Dan. 4. 22.

Eapropter dicebat S. Petrus 1. ep. c. 5. v. 6. *Humiliamini sub potenti manu Dei, nec enim vitari potest, quod ille semel decreuit.* Faciamus nos sic quoque, cōfiteamurque; cum illius hostibus, nihil nos effecturos, quantumuis euemur & contendamus, aut quacunque arte ad euadendum omnipotentiam brachij illius vtamur.

PERIOCHA IV.

Ego si exaltatus fuero.

In tam enormia sepe scelera se præcipitant homines, ut Deus, qui ea videt, non credere videatur.

Si exaltatus, hoc est, in crucem actus fuero, tunc sicut magnæ ferrum adducit, sic ego omnia traham ad meipsum. In his verbis modus loquendi, quo vult Dominus, notandus. *Si exaltatus fuero*, inquit, si me cruci imposuerint, si in stipite probrosè fixerint. Quid est, si me in crucem egerint? Videris rem dubiam facere, Domine, quam tamen certam esse noueras. At si si tam certa erat, quomodo in dubium reuocas? Id fecit haud dubium, ut significaret, quoniam peruadens, penetransq; hominis, quando se dat præcipientem, insolentia, & atrocitas, qui tam enormia solet perpetrare flagitia, tam graues committere culpas, ut Deus, qui eas videt, videatur non credere, prout sunt alienæ ab omni humana ratione, & supra capum imaginationis. Propterea

Christus, cum de sua cruce agit, ad modum dubitantis inquit, *se exaltatus fuero* in eam, non quia dubitet, sed quia admiratur, homines in tantam temeritatem, tamq; inauditam coecitatem prolapsuros, quam erat, ignominiosæ cruci imponere, & probro ligno infigere Filium Dei. Tam atrociam nimirum committuntur crimina.

S. Ioannes Apocalypseos suæ c. 8. inquit: *Et cum aperisset Angelus septimum sigillum, factum est silentium in celo, quasi mediâ horâ.* Quale hoc fuerit sigillum, aut quid sibi voluerit silentium, quod fuit in celo, non conuenit inter Expositores. Varij varia dicunt. Inhærebo autem hoc loco interpretationi quorundam modernorum, quam doctus quidam (Viegas) refert, qui volunt per hoc apertum sigillum significatam seuiam, & sanguinolentam persecutionem, quam Iulian. apostata & tyrannus excitauit aduersus ecclesiam, de qua Theod. l. 3. Sozomenus l. 5. Nicephorus l. 8. quæ ex duabus causis grauissima fuit, scilicet personæ, & modi: ratione personæ quidem, quia fuerat catholicus, qui auctor persecutionis; ratione modi verò, quia tam astute ac versute persecutionem illam adornauit, vt totus infernus tale quid præsumere, aut cogitare non poterit. Quando ergo hoc sigillum apertum fuit, hoc est, quando Iuliani persecutio oriri cœpit, *factum est silentium in celo.* Quid vocat silentium in celo? Dicitur auctor ait: *Putamus silentium hoc in celo factum ingentem admirationem celitum omnium exprimere, videntium atrocitatem, quâ Iulianus ex Christiano ter improbilissimus apostata Christum proscindebat, & in alumnos eius fideles ferociebat.* Plerumque ita accidit, vt ex admiratione nascatur silentium, quod videre licuit in amicis Iob, qui cum eum tam miseris modis saucium afflictumq; cernebant, obstupefacti non loquebantur ei verbum, *Videbant enim dolorem esse vehementem;* Iob. 2. 13. Quod itaq; silentium factum est in celis, cum Iulian. persecutus fuit ecclesiam in terris, inditio est, esse peccata nonnulla tam enormia & grauia, vt suæ atrocitatis insolentiâ celo non admirationem tantum, verum & silentium adferant.

Isaias cap. 59. refert peccata, quæ tunc videbat in terra, eaq; tam vehementer indies augebant, vt diceret: *Multiplacatae sunt iniquitates nostræ coram te,* versu 12. *& conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longè stetit, quia corruit in plateis veritas, & in hunc sensum alia.* Posthæc subdit: *Et vidit Dominus, & aporatus est.* Alia litera dicit: *Obstupuit.* Videt quis phantasma insolens, terretur, gelat

in venis sanguis, eriguntur capilli, emoritur cor in pectore, membra omnia debilitantur, attonitusque in terram decedit. Sic ferè loquitur Isaias, dicens: *Vidit Dominus, & obstupuit.* Vidit Dominus malitiam hominum multam nimis, & esse plerosque omnibus sceleribus non solum attamatos, sed etiam ex grauissimis, nefandissimisque flagitijs velut coaugmentatos, *& obstupuit,* attonito similis factus, quod homines cerneret tam extreme perditos, tam perditè consceleratos, tam propudiosè impios, tam effrenatè in omnem improbitatem effusos, vt penè quod videbat, non credere videretur.

S. Ioannes cum de Christi Redemptoris captiuitate agit, peculiarem quandam circumstantiam refert, quam cæteri Euangelistæ taciti præterierunt. Est autem hæc, quod cum sciret omnia, quæ agebantur, hoc est, Iudam in via, & proximo esse cum cohorte crudelium satellitum, & venire vt opere exqueretur scelus omnium, quæ extensè cognita fuerant, aut deinceps ab humano ingenio excogitari possent, maximum, vt vinciret, inquam, victumq; in carcerem conijceret eum, qui est dulcis omnium libertas, obuiam illis prodixisse, cumq; accinctos nefario sacrilegio videret, dixisse: *Quem queritis?* Ioan. 18. Quid sibi vult iste quem video, bipennium, gladium, hastarum, funium, catenatum, ac reliquus tum armorum, tum vinculorum apparatus? Rupertus ait: *Quem queritis, dixit, non dixit, ecce ego, quia me queritis.* Quando autem mitissimus Agnus pernouerat, quod se quererent, non alium quempiam ex suis Discipulis, quam obrem interrogare voluit, quem quererent?

Respondet Rupertus. Quod Christus percunctatus fuit, quem quererent, id non ex ignorantia, sed ex admiratione factum fuit, & stupore: *Quem queritis, dixit, quia reuera talem persecutionis modum veritas nescit, salus ignorat, lux & vita refugit.* Admirabundo similis quærebat Christus, quem quererent, velut non credens, quod ad tantum nefas perpetrandum venirent, quale est, quod malitia manus injicere Innocentiæ vellet, & Maiestatem infamia vincere, & Creatorem creatura armis inuadere, & vitam in mortem abripere. Sunt nempe peccata, quæ sic omnes transgrediuntur limites, atque ab omni ratione tam sunt aliena, vt Deus, quia ea videt, non credere videatur.

Reuixit hic Dominus noster, apparensq; Discipulis suis statuit se in medio eorum, ostenditq; eis pedum ac manuum vulnera, sicq; persuasit, vt crederent, quod verè resurrexisset. S. Ioannes hoc

ita afferit, quanquam S. Lucas contrarium affirmare videatur, dicens: *illis autem non credentibus*, & *mirantibus pro gaudio*; Luc. 24. 41. Quomodo in concordiam adducemus hos Euangelistas?

S. Ambrosius facili negotio eos conciliat, dicens, non esse sensum Lucæ, quod omnino non crediderint Discipuli Christi anastasin, sed tanto fuisse repletos gaudio ex Christo resuscitato, vt quanquam viderent coram redituum, non crederent tamen oculis suis. Ad hunc modum Christus, quando apprehensum illum veniebat, interrogabat: *quem quæris?* non quod id nesciret, sed quia admirabatur, quod talia auderent homines, quæ tamen videret, non credere tamen videbatur, *quia reuera talem persecutionis modum veritas nescit, salus ignorat, lux & vita refugit.* Deniq; sunt improbitates tam immanes, tam alienæ ab hominibus, vt Deus, quanquam eas videat, credere non videatur.

PERIOCHA V.

Si exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum.

Christi patientis exemplum sic nos ad patiendum obligat, vt aliquid idololatriæ habere videatur, si quis pati nolit.

Cum in cruce pendulus hæsitauero, inquit Christus Aſſertor noster, omnia ad me traham, hoc est, omnes homines ad me rapiam, vt ex receptissima sententia Hugo Cardinalis id hæc sua paraphrasi exponit: *Omnia traham ad meipsum, omnia genera hominum, siue in linguis omnibus, siue in artibus omnibus, siue in gradibus honorum omnibus, siue in artium licitarum & stulium professionibus, siue in alijs omnibus.* Cruci clausus fixus per suauem violentiam vinculis quibusdam charitatis ad me traham omnes, vt nullum sit genus hominum, non status, non conditio, neq; sexus, quem non ad me rapiam, magnos & paruos, pauperes ac diuites, Imperatores, Reges, sapientes, insipientes, qualescunque illos denique, victos, subactosq; ad me attraham.

Et quid non possit, quid non efficiat Christus verè patiens, & cruci impositus, atque expositus omnium oculis, quando per prophetiam, & in ænigmate, seu figurâ visus passurus fuit infrænandis, & vel retinendis, vel reuocandis ijs, qui voluptatibus suis obsequuti in grauissima scelera sue proauerant, siue magno impetu effusè ferebantur.

Propheta Ieremias cum populum à peccatis,

quæ plurima per dies operabatur, à libidinibus, quibus deditissimus erat, corpusq; & animum traderat, abstrahere veller, his eum verbis compellat, cap. 31. 22. *Vsq; quo delictis dissolueris, fili & vaga?* Quando tandem, ô malè consulti homines, terminos concupiscentijs vestris, & quiduis agendi immodicæ libertati circumscribetis, vt non quocunque blanda voluptas vocat, excurratis? Nonne videtis, *quia nouum creauit Dominus super terram? fœmina circumdabiturum?* Nonne videtis, quia Dominus rem admirabilissimam, & maximè stupendam faciet, qualem nulla secula priora viderunt, hoc est, intra purissima viscera intemeratæ Virginis carne humanâ sese vestiet, atque in ea pro humano genere plurimâ indigna feret.

Modernus quidam, ille grauis, author quærit, cur Ieremias, vt populum suum à delictis & voluptatibus abstraheret, & ad obtruncandos, iugulandosq; prauos appetitus adduceret, indicandum illi putârit ineffabile beneficium, quod Deus exhibiturus erat hominibus, quando carnem indutus, plurimis se pro illorum amore, miseris, ærumnis, laboribus, doloribus, morti denique ignominiosissimæ, pœnalissimæque expositurus.

Responder, id fecisse, vt eos infrænaret, atque intra limites modestiæ cohereret, quasi dixisset, *oporetere morum licentiam arctiori disciplinâ constringere* (ita Corn. à Lap.) & carnem durioris mortificationis ac pœnitentiæ lupato perdomare. At si Propheta Ieremias, vt populum suum ad continendum in officio malemorigerum corpus, ad profigendam morum corruptelam, ad vitiorum odium, aut fugam traduceret, nullam inuenit rationem efficaciorẽ, quâ hoc illi persuaderet, quare huc cogeret, quàm vt illis ob oculos poneret Deum pro ipsis, quanquàm longè post ipsos passurum: quid exultationis habebit homo Christianus, qui nondum carnem suam ab illicitis abstinet, nec appetentias malas coërcet, sciens Deum iam pro se, sed quanta nescit, passum? Si Ieremias pictâ, vt sic dicam, Christi olim cruci-figendi figurâ, & imagine mouere ad vitæ sanioris sanctiorisq; studia voluit, quomodo non mouebitur Christianus vero viuo illius iam passi exemplo? Et quid obtendere quispiam possit, quod minis pro imitatione Domini sui omnia molesta, gaudens adeat, libens ferat?

Audite aliquid præclare in hanc rem excogitatum. Passus fuit hic Dominus & Redemptor noster, vt diximus, in cruce, spectaculumque de se præbuit tam triste ac lugubre, vt sol, ad contestandum suum

dolorem, atrâ nube tanquàm pullâ veste se con-
geret, terra, pro more eorum, qui cordis graues
dolores sustinent, concuteretur, templumque tre-
mens velum suum, tanquàm vestimenta quædam, vt
ait Theophylactus, scinderet, quod solenne fuit
veteribus acerbissimum animi sensum tragicâ osten-
tatione testari volentibus, demùm saxorum durissi-
ma viscera, Creatoris sui cruciatus velut miserata
dissilirent. Quid verò mysterij habeat, quòd *petra
fissa sunt*, quando petra angularis illa commolita
& contrita, Christus, inquam, in cruce passus fuit?

D. Ambrosius reddit huius rei rationem verè Am-
brosianam in cap. 23. Luc. dicens: *Petra fissa sunt,
Et per prarupta saxorum ostenderetur futurum, quo-
niam Verbi & pectorum dura penetraret, quò faci-
lius ex cauis petrarum illi venatores, quos Ieremi-
as pradixit, Domino venarentur.* Quando audis ven-
nator per abrupta, perq; densa sylvarum timidulum
insectando fatigat cuniculum, solet is, vt paratam
effugiat necem, intra concaua saxorum se recipere,
vt venatorem, mortemque aded effugiat, iuxta il-
lud Psalmistæ Psal. 103. 18. ex translatione LXX.
Petra refugium cuniculis, atque eâ ratione omnis
diligentia, industriaque venatoris frustratur: Ve-
rùm vbi nulla sunt saxa, nulla antra, nulla spelæa,
ibi obtinet venator, prædamq; non tam difficilè as-
sequitur. Dicit nunc Ambrosius. Antequàm Chri-
stus dux noster & antesignanus passus esset, videntur
homines, cum ad patienter ferendum molesta pijs
exhortationibus vrgebantur, qualicumque titulo
tergiuersari, & refutare onus potuisse, ac dicere,
nolle pati, Christo duce suo ac magistro nondum in
carne passio, nullum habentes eius exemplum, quo
ad tolerandum libenter graua permouerentur. Pot-
terant meticulosi illi cuniculi ad saxa confugere, &
intra specus talium excusationum sese abdere. Sed
Christo iam passio ac mortuo, *petra fissa sunt*, om-
nes fictæ, excusationes sublata, ob quas passionem
defugere posse videbantur, nec habet deinceps
homo, quo se purget, non habet quâ euadat, quando
Ecclesiæ venatores, Prædicatores, dico, illum in-
sequuntur, hortantur, obstringunt, vt magno &
æquo animo aduersa omnia ferat: postquam enim
Caput, Rex, & Dominus tam multa ac dura passus
est, quid excusationis obtendere possunt membra,
subditi, mancipia, vt non libenter quiduis tolerant?

Circumcisionis iugum quàm molestum & terri-
bile fuerit, scimus, de quo S. Petrus Act. 15. 10. di-
xit: *Quid tentatis Deum, imponere iugum super cer-
uices discipulorum, quod neque patres nostri, neque*

nos portare possumus? Voluit Deus hanc tam gra-
uam legem inuehere, & populo suo seruandam dare,
atque ob id præcepit Moyse duci populi sui, vt is
quendam filium suum circumcideret, cui iussioni vt
obtemperaret, Sephora vxor eius circumcidit præ-
putium filij sui. Exod. 4. 25.

Quæri potest, cur ad introducendam hanc tam
durâ legem primus Moyses filius eam subire debuit.
Quare hoc grauissimi mandati onus ante omnes
alios excipere debuit filius ducis?

Respondet acutè Tertullianus aduers. Iud. cap. 2.
*Idcirco filium Moysis futuri ducis instigat Angelus
circumcidi, Et cum capisset per eum populo dare præ-
ceptum circumcisionis, non aspernaretur populus, Si-
dens exemplum istud in filio iam ducis celebratum.*
Aptissimè dictum. Caro, & sanguis omnem vehem-
enter defugiunt passionem, perdere charam ac
dulcem vitam, vt ne prodas fidem, perdurum acci-
dit, verùm vt facilè reddatur, neque excusare quis-
quam à passionum, mortisque lubente tolerantia
se possit, filium suum vnigenitum Pater in cruce sus-
pendit, vt dum creatura suum Creatorem, & reus
innoxium tam indignâ tolerare cernit, ob oculos
tanti amoris, in vicem debiti officij, tamq; eximiaz
charitatis libentissimè, ac liberalissimè impendas
facultates, voluptates, honores, vitam, & quæ illa-
cunque habet.

Ioannes Seruil. tit. de prodigijs pyramidibus
Ægyptiorum hoc prodigiosum refert, quod Ægy-
pti reges, vt erant in sumptuosâ ædificia, & superbas
pyramides excitandas effusè propensi, quas regio-
rum cinerum suorum fatalia monumenta volebant,
ita quendam eorum, cum hæc remaiores suos ante-
cellere vellet, pyramidem adornare voluisse eo ar-
tificio, elegantia, sublimitate, vt cæteris splendo-
rem existimationemq; detraheret, hominibus verò
stuporem adferret. In tantam autem altitudinem
fastigiatam eam voluit, vt sculptores, cælatores,
fabri, & quicumque operam huc suam conferebant,
prosequi opus non auderent, quos vt ad perficiend-
am rem cæptam incitaret, in culmine ædificij figi
præleam trabem, & affigi trabi filium quendam
suum iussit. Moti, animatique eo spectaculo opifi-
ces adiecerunt pectus, manusque ad opus, nec sub-
mouerunt, donec ad cymen educerent, quamvis
præsentaneo cum vitæ periculo coniunctum esset.
Ita enim secum reputabant. Si rex non pepercit
filio suo, tantùm vt tantam molem excitaret, cur
nos tantam vitæ nostræ rationem habeamus, qui
sumus subditi?

Quod

Quod ille superbus rex à vanitate sua incitatus fecit, hoc æternus Pater sui infiniti amoris, & charitatis ergà homines immensæ impulsu egit. Salvationis moles, quæ excitanda erat, tam est vasta & sublimis, ut ad eam erigendam homo (si id res postulet) facultates, honorem, vitam, & quæcunque sua periculo exponere, & huc vertere debeat. Quoniam verò id arduum est, & graue homini accidit omnia illa à se abdicare, ut faciliè tamen ijs homo renuntiaret, quid fecit æternus Pater? Tulit ut Filius suus in summo Caluarie montis vertice celsam in crucem ageretur, ut non solum per illum redimeret homines, (quod primum præcipuumque tunc agebatur) verum etiam tali exemplo doceret, quòd ille ipse Filius suus vitam & honorem, & sanguinem totum vertere, & conuètere in vñus hominum salutemque sciret, tametsi nulla huc necessitas adduceret, ut hi etiam, cum Dominum, ac Deum suum tanta pericula & incommoda adire cernerent, pro eiusdem amore, honorem, gloriam, omniaque sua volentes lubentesque profunderent. Hoc est, quòd ait Christus: *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Omnia, hoc est, corpus & animam, inquit S. Augustinus, omnes sensus, affectus, cogitatus, voluntatem, memoriam, intellectum, vitam, & cætera, quibus illa constat, ad me rapiam.

Fugiebat rex David Absalonem filium suum, qui posthabitis omnibus Dei, ac naturæ legibus coniurarat contra eius regnum, ut id sibi usurparet. Dumque ita fugeret, quotquot illum comitabantur & sequebantur, *flebant voce magnâ*, 2. Reg. 15. 23. Quid hæc illis expressit lachrymas? Respondet Abulensis: *Totus populus flebat, sicut videbat flere David.* Discedebat Hierosolymis rex sanctus, deplorabatque non suam, sed perduellis filij perniciem. Cumque populus inundantes regis sui oculos cerneret, moderari sibi à fletu non potuit, propterea quòd subditorum munus non rectè exequi putarent, nisi euulanti regi vel collachrymarentur. Tantas vires habet exemplum Principis, ut nemo à fletu prohibere possit oculos, quibus illum lachrymantem spectat. Tantundem fecit Christus Princeps, & Redemptor noster, in cruce illachrymatus & mortuus, ut Christiani paria facere non recusemus. Et quis tale habens propositum exemplum recusare possit?

Nam recusare, genus quoddam idololatriæ videtur, cultumque ac reuerentiam, quæ tormentis eius, & passioni est debita, negare. Per Sophoniam minabatur Deus ijs, qui adorabant Melchom comentitium Deum dicens: *Disserdam eos, qui in-*

rant in Melchom, & qui auertuntur de post tergum Domini; Sophi. 1. v. 4. 5. 6. Auerti de post tergum Domini, & idololatrare, Prophetæ pro eodem fuit. Quid verò auerti de post tergum Domini?

Remigio Altiosodorense idem est, quod auerti ab eis, quæ Dominus iam incarnatus mandauit, inter quæ & illud, ut pro gloria, & honore nominis eius gaudenter patiamur, & feramus casus aduersos: *Potest per tergum Domini corporeus etus aduentus intelligi, quo visibilis fuit.* De post tergum ergò Dominus recedunt, qui præcepta eius contemnunt, inquit ille. Nolle ergò pati, postquam Deus incarnatus pro homine passus est, nolle illum sequi in tormentis, nolle imitari in pœnis, tam graue peccatum est, ut quædam idololatriæ species videatur, & velut aspernari, neque reuereri, ut decet, sanctam eius passionem est, non velle imitari eam.

P E R I O C H A VI.

Ambulate dum lucem habetis.

Ut homo Christianus perfecti viatoris nomini satisfaciat, quàm est vitæ illius cursus perennis, tam nunquam debet ille in virtutis stadio subsistere quietus.

Iubet Christus ambulare constantèr atque incessanter, dum lucem habemus, nec enim decet, ut minus aliquid habeat vitæ spiritus, & anima, quàm vitæ corporis, aut carnis: Et cum hæc iugi cursu pergat, donec metæ suæ terminum attingat, non debet illa in gradu suo hæcere; parum enim referet, quod corporeæ vitæ sit continuus fluxus, nisi & animæ sit iugis progressus. Hoc ergò curandum, si rectè agere volumus. Per iter virtutis ita decurrere debemus, ut nostra quies sit nunquam quiescere, & cum vnum opus bonum ad finem perduxerimus, inde statim initium faciamus alterius.

Sic suadet S. Gregorius Nazianzenus Orat. 34. qui cum de modo, quem serui Dei in operando seruant, ageret, inquit, Ex ipsi periculis robur collegerunt, atque ad pietatem actiores, & animosiores extiterunt, & se ad sequentia certamina paratos velut arrhâ pacti sunt. Hæc enim est regula eorum, qui volunt seruire Deo, ut nunquam satis benè factum, quòd fecerunt, putent, sed ita progrediantur, quasi nunquam iter ingressi fuerint.

Id nobis Scriptura consuluit illis perdifficilibus verbis, in quibus magnoperè laborarunt Interpretes: *Da partem septem, nec non & octo*; Ecclesi. 1. 2. Multos.

Multos sensus habet hic locus. Doctissimus Lorrinus in suo commentario quindecim enumerat. Abenestra in eum sensum interpretatus est, quem secuti sunt Scholia Veneta, & Isidorus Clarius. Ita legunt, *Da partem per dies septem & etiam octo*; quod tale est, ac si diceretur: Fac benè per totam hebdomadem, diessq; illius singulos, decursa verò illa hebdomade, non debes putare satis fecisse, quam laboris studium nullo momento intermiseris, & pietatis exercitatio perpetuò te occupatum habuerit: *Da nec non & octo*, post septimum diem octavo necessum est sic te tradas labori, quasi in illum diem semper oriatus nihil egisses. Fallitur, graviterque fallitur Christianus, quisquis sibi aliquando satisfecit, contentus eo, quod fecit.

S. Patriarcha Moyses cum opera creationis describit, ait: tenebras à Deo noctem vocatas, lucem verò appellatam diem, ex crepera autem serotina, & matutina exiisse diem: *Et factum est*, inquit, *Vespere & mane dies unus*. Videtur hoc obscurum. Nam si diceret, ex tempore matutino, & pomeridiano factum diem, facile intelligeretur, mane enim pars prior diei est, non vespere. Quare ergo Moyses ordinem temporis inuertit, ut diceret, *Factum est Vespere, & mane dies unus*, cum dicere debuisset *Factum est mane, & Vespere dies unus*? Stephanus Cantuariensis apud Godefridum in allegor. Bibl. diluit egregiè hanc dubitationem, inquit: *Benè post Vesperum sequitur mane, quia Vespere significat perfectionem operis, mane autè inchoationem*. Magno mysterio exordiū primæ diei à fine sumitur finisq; pro exordio est, & quod postremū est, primo loco ponitur, ut indicetur, quem modū servare in via & operibus virtutis debeamus, nimirum ut ex vespere faciamus mane, ut homo Christianus (dicam enim luculentius) cum ad apicem perfectionis peruenisse putat, & supremum virtutis gradum conscendisse, tunc ad infimum descendat, & ex illo vespere faciat mane, & cogiter (hoc enim & ex re illius magis erit) quod hætenus nihil egit, ut qui plura semper præstare teneatur, quantacūq; fecerit, & quācumvis perfectus sit, donec hanc vitam decurrit, nunquā illi proficiendi, & perficiendi sese occasiones deesse possint, adeò nunquā hæsitare per viam, nec subsistere loco in aliquo debeat. Quā de re sic habes apud S. Leonem Papam serm. de ieiunio octavi mensis: *Quantumlibet quisq; iustificatus sit habet tamen, dum in hac vita est quo probatur esse possit, & perfectior*, Propterea nemo unquā quiescere à cursu virtutis debet, semper enim plus mereri potest, nec decet,

ut quisquā merendi aliquā seu temporis, sine laboris occasione prætermittat.

Quadragesima dies Moyses in monte moratus fuerat, dulcissimaq; Dei consuetudine & desideratissimo colloquio fruitus, & nihilosecūs quod dies tam familiariter eum eo diserebat, quā cum intimo amico quisquā verba facere soleat. Post illud exitium tam suavis ac familiaris usus beneficium ita quondam supplicabat: *Offende mihi gloriam tuam*. Exod. 33. 18.

S. Gregorius Nissenus per quā miratur talem obtestationem, quā significare videbatur Moyses, nullam se de manu Dei ad illum diem consecutum gratiam, qui nunc petit eius sibi exhiberi gloriam. Quæ autem maior gloria, quā dies quadragesima in monte cum Deo versatum, & eo liberè atq; amicè in singulos dies usum fuisse?

Respondet tamen Nissenus, eā petitione docuisse Moysen, quem observandi Deo modum tenere debeamus, eum scilicet, ut nunquā nobis satis sit, quod in montem penetraimus, sed inde per nova opera gradum faciamus ad alia opera maiora, semperq; in maiorem altitudinem assurgere conemur. Audite Nissenum ex hom. 1. in Cant. *Cum in unum cacumen ascenderet Moyses, ad alteram illud fir sibi gradus, & illud iterum, atq; iterum ad aliud, ita ut de altiori in altius semper ascendat, semperq; seipso fiat præstantior*.

Idcirco Scriptura, ut notavit Caietanus, cum de morte huius sancti Patriarchæ loquitur, dicit, mortuum esse servum Domini. Iosue 1. ait: *Post mortem Moysi servus Domini*; Et Dominus ipse ibid. v. 2. *Moyses servum meum mortuum est*; hoc est, inquit Caiet. *Mortuus est in statu servitutis meæ*, qui tot annos servierat Domino, inter officia eius servus obsequiosus expiravit, velut sub finem vitæ demum servire cæpisset, vitamq; conclusit inter tam ardentia desideria Deo serviendi: ac si tunc vivere primum inciperet. Hæc est optima Deo serviendi ratio, tunc velut primum aggredi opus, cum finieris.

O quā vellem servos Dei (quantoscūq; in illius famulatu annos exegerint) in fine curriculi spiritus sic mori, quemadmodum Aristoteles ait vitā excedere senes, licet tota secula vixerint: *Vita quæ cupidi sunt*, inquit l. 2. Rhet. c. 13. *ac maxime in extremo die*. Tam inuiti vitæ renuntiant senes, ut renasci vellent, cum denasci proximum, quò dies vitæ superioris denuò vivere possint. Sic debent mori servi Dei, ut quando diem imminere supremum vident, illum primum esse optent, tantum ut cum

cum noua vitā nouis seruiendi Deo, iamq; accuratiores rationes inire possent tanquā nihil vnquā illi hactenus seruissent. Talia debent esse desideria seruorum Dei, *Et vita quoq; cupidi sint, maxime in extremo die*, cupiantq; longa secula viuere, quod habeant plus temporis, quo & illi famulentur, & sibi in dies promereantur plura monilia gratiæ, quæ sunt pignora gloriæ. *Ad quam, &c.*

Domin: in Ramis Palmarum.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.

Matth. 21.

Alexander Neapolitanus I. l. c. 21. ait, honorem, qui Romanis ducibus propter debellatos hostes urbem cum triumpho ingredientibus decernebatur, deferrebatq; (quod tam eximius, tamq; sublimis esset) non quibusuis pro vnaqualibet victoriā fuisse exhibitum. His ergo qui perduelles seruos, aut tales hominum fæces subegerant, non concedebatur gloria triumphi, *tanquā belli causa erubescenda*. At quando reges, tyrannos, aut bellica laude illustres duces fregerant, ac fuderant, cum laurea, solennibus magnifici triumphi insignibus in urbem inuehebantur, magna nimirum gloria est, magnos vicisse hostes. Merito ergo hodie triumphator ingressus est Ierusalem diuinus Dux noster Iesus Christus, hoc enim triumpho ille adumbratur, quem de validissimis nostri generis hostibus, Carne, Mundo, Dæmone in cruce reportauit. Cantetur ergo illi, & dicatur: *Hosanna filio David*. Benedictus sit dux tam fortis, ac potens, qui cum de peccatis triumphauit, in statum gratiæ nos restituit. Hac mihi primū hodie ad dicendum opus est, tūc & vestra ad auscultandum beneuolentiā, quam alias sæpè expertus, nunc iterū expeto.

PERIOCHA I.

Sedens super asinam.

Relinquere maius pro minore, proprium est magnificentiæ Dei, at potiorē ergo viliora resutare, id consuetudo cupiditatis humanæ habet.

Quā præclare commendat hodie magnificentiā suam Deus! Quā luculentē se prodit, & quis fit, ostendit, quando *sedens super asinam*
Tom. I.

Ierusalem triumphator ingreditur, cum inuehi curru triumphali posset! Si purus homo fuisset, contrarium planē fecisset, magnificosq; apparatus in triumpho solennitatem sibi vndequaq; accersisset. Hinc ergo Dei magnificentiā, & hominum morem possumus arbitrari. Relinquere maiora pro minoribus, Diuinæ magnanimitatis est, at minora præ maioribus aspernari, conditionis & cupiditatis humanæ.

Inquirebant Reges Magi recens natum Deum. Ingressi Ierusalem sciscitabantur: *Ubi est, qui natus est Rex Iudaorum*, cuius visendi desiderium inde ab oriente nos huc abstraxit? Herodes ut tyrannus, neq; legitimus, rex erat, ita nouorum talium nouitate perturbatus fuit, veritus nimirum ne à nouo Rege, quem illi reges indagabant, regno & dignitate sua exueretur. Sed excutiamus rationem, quā adducti sunt sancti reges in sententiam, ut sibi persuaderent, eum, qui recens natus erat, esse & regem Iudæorum, & Redemptorem mundi, & verum Deum. Rationem eam dabant: *Vidimus enim stellam eius in oriente, & venimus adorare eum*. *Vidimus*, inquiunt, *eius stellam*, & ideo venimus diuinitatis cultum ei pendere.

Percuntor. Si Deus est, vt aiunt, qui recens natus, quid dicunt, agnoscere eius Diuinitatem, quia stellam eius viderunt? Nonne facilius illum agnouissent, si plures stellæ, quasi totidem famuli facigeri, illis præluxissent, viamq; ad præsepe monstrassent, quā cum vna sola præuia illos duxit? Minime, nam hinc Dei maiestas, differentiāq; illius ab homine intelligitur, quod homo abstractus & illectus à sua cupiditate vnā pro pluribus stellis promptē relinquet, verum Deus multas præ vna deserit. Itaq; sacri reges cum dicunt: *Vidimus stellam eius*, Deum & nobis indicant, & ipsi agnoscunt, quia generosa Dei magnanimitas hoc habet, ut potiora relinquens, quæ pauciora sunt, sibi usurpet, cum è contra homo dedignetur minora, ubi maiorum copiam habere potest.

Murmurabant Scribæ & Pharisei, quod se facilem Christus publicanis & peccatoribus exhiberet, familiariusculē etiam illos & admitteret, & conuiuia adiret, vitiōq; & probro ei dabant tam amicam cum talibus hominibus consuetudinem.

Hanc calumniam pius Magister diluit illā tam decantatā ouis perditæ parabolā dicens: *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & si perdidit vnā ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat?* Luc. 15. 4.

S. Petrus Chrysologus serm. 168. ait. *Hac parabola plus diuina pietatis, quam consuetudinis humana loquitur, & exprimit veritatem.* Hæc parabola suum authorem prodit, & indicat Deum illum esse, non hominem, cum ait, reliquissè nonagintanouem, & vnâ per anxiam quæsiissè, quæ exerrârat. Quare verò Deum indicat, eiusq; morem & ingenium?

Respondet Chrysologus, rem ipsam id loqui, magna enim relinquere, amare minora, Dei potestatis est, non cupiditatis humana, quæ ambabus manibus & repellit minora, & arripit maiora, cum vtrorumvis libera est optio. Deum designat parabola, quæ nonagintanouem oues præ vna relictas affirmat, homo vnâ facillè contemneret, cui ouium nonagintanouem potestas fieret.

Multis admirationi fuit, quod Paul. qui cæteris epistolis suis suū nomen adiecit, vni, quæ ad Hebræos misit, non adscripsit. Huius rei sunt variz apud authores rationes. Illa Theodoretī apud Oecumenium in prol. epist. ad Hebr. huc spectat, quæ talis est: *Cum Dominus, tanquam omnipotentis Dei Apostolus, ad Hebræos missus esset, Paulus, qui ad Gentes missus erat, non scripsit se Hebræorum Apostolum.* Dei Apostolum seipsum nominauit Christus, cum dixit: *Non sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt, domus Israel;* Matth. 15. 14. Capiti epistolæ ad Hebræos nomen suum adscribere Paulus non poterat, quia Christi nomen illud occupabat.

Quæri potest, cur Dominus tantum Dei omnipotentis Apostolus ad Hebræos missus est, vt loquitur Theodoretus, Paulus verò ad tam multas Gentes, cum magis decuisse videatur, vt Paulus ad paucos Hebræos, Christus toti orbi destinaretur Apostolus?

Respondetur, Patrem æternum hac re iustum distribuendorum munerum ordinem seruasse, & quemq; qualis est, talem habuisse, Paulum vt hominem, Christum Filium suum vt Deum, itaq; Paulum fecit plurimum, hoc est, Gentium Apostolum, Filium suum pauciorum Hebræorum. Huc enim à natura inclinât homo, vt maiora minoribus præligat, cum Deus sæpè maioribus postpositis minora capiat.

Nisi ita est, videamus, quibus signis persuadere voluerint Angeli pastoribus natum Saluatorem mundi, & Messiam tam diu atq; ardentè expectatum. *Et hoc vobis signum,* aiebat vnus quidam Luc. 2. 12. ex quo cognoscere possitis esse Deum, quem reperietis natum. Quod dicis signum? *Inuenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.*

Et hæc sunt Dei indicia? Mendicabulum, & tenuissimū hominis potiùs, quàm Dei filium loquuntur pauperes panni, & nimis quàm viles cunæ, præsepium.

Sed benè dicit Angelus: *Hoc vobis signum;* nam quod elegit vile stabulum, angustum præsepe, pauperes pannurios, qui poterat sibi curare sumptuosum palatium, magnificum stratum, auro, & vario emblemate picta peristromata, hoc infantis homine maioris signum, hoc Deum indicat, qui maiora minoribus postponit, cum homines econtra minora facillè contemnant, vbi nancisci maiora possunt.

Id ex hodierno, vt diximus, triumpho elucet Prophetæ, Zachariæ namq; quem refert S. Matthæus, non inuenit melius signum, ex quo cognoscendum Saluatorem mundi daret, quàm vt diceret: *Ecce rex tuus veniet tibi iustus, & saluator, ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ;* Zachar. 9. 9. S. Cyrill. Hierosolymit. catech. 12. ait, si Prophetæ solum dixisset, *Ecce rex tuus veniet tibi iustus, & saluator,* dubios nos reliquisset, cum multi sint, fuerintq; reges iusti, & suorum subditorum sospitatores. Idcirco Prophetam appellat: *Da nobis signum, quod alij reges non habeant, da nobis signum proprium regis, cuius regnum annuntias.* Cui Vates velut respondens ait: *Ecce vobis signum illius speciale, Pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ.* Triumphator Hierosolymam inuehitur super asinam sedens, non in curribus, inquit Cyrillus, & Cardinalis Caietanus in c. 21. Matth. *Sedens super asinam, non elephantem, non camelum, non equum,* vt agnoscatur esse Deus, non hominem merum: Homo enim ex eo cognoscitur, quod maiorum appetens, minora semper præ illis fastidit, cum Deus paruum magno, humile alto, vile pretioso anteferat.

PERIOCHA II.

Sedens super asinam.

Contra ingratitudinem hominum & calumnias tempestiuè se præmunire Deus nouit, vt ne beneficijs se illi deuinctos negare, & propter plurima dona obnoxios esse inficiari queant.

NON sine magno mysterio factum, quòd Christus Hierosolymam triumphator inuectus est humili asellâ potius, quàm superbo caballo, aut triumphalibus curribus, nimirum teste S. Matthæo

hoc fecit, *Et adimpleretur, quod dictum est per Prophetam, ubi doctissimus Maldonatus ex D. Chrysostomo monet, eo consilio factum, quod tam humiliter aduenit, Et cogerentur Iudas ex Propheta testimonio, ipsum tanquam suum regem Et Mesiam agnoscere.* Vnde intelligimus ingratitudinem hominis, & subrasticam indolem, aduersus quem Deus tanto studio se prae munire debuit, ne se illi pro tot beneficijs obnoxium inficiaretur. Solet ergo praeoccupare Deus, & anteuertere illiberali homines ingenio, ut se debitores fateantur, & obligatos non negent.

Est enim homini tam familiare ingratitudinis vitium, ut Saluianus dixerit, esse penè commune, & videri velut à natura institutum, inquit: *Generale ferme est omni homini, Et Deo semper ingratus sit, insitque hoc Et quasi nativo malo se cunctis inuicem Vincunt, Et beneficijs Dei detrahant, ne debitores se esse cognoscant.* Hæc ille lib. de Provid. Idcirco querit Deus, quibus hominem anteuertat, ne debitorem neget, vel certè ingratitudinis dignas pœnas expectet.

Scriptit Moyses librum legis, quem Dei iussu in arca Testamenti posuit, *Et sit ibi contra te in testimonium, Deut. 31. 16.* Res est, quod Deus per suam omniscientiam præcognoscebat, quando hæc dicebat, peccata, quæ ingratus ille populus perpetraturus, & pœnas, quas propterea luiturus erat: in lege autem, quam liber ille continebat, magna enim obseruantibus felicitas & bonorum copia, grauiusq; violentibus supplicia promittebantur. Ut ergo omnibus calumnijs tempestiue occurreret Deus, nec possent homines rem peruersè interpretari, & ex odio, alienaq; voluntate fieri dicere, quando ab infestis hostibus, pro iusta scelerum vindicta, opprimerentur, in seruitutem abducerentur, fame alijsq; ærumnis multarentur, idcirco superflitem manere librum legis, & in latere arce fœderis poni voluit, *Et sit ibi contra te in testimonium, & pro tutanda bonitatis Dei existimatione liber clamet, non ex malevolentia, aut averso Numinis animo, sed ab ipsorum culpis venire pœnas.* Quam Dei præoccupationem ut nemo admiraretur, causam etiam, ob quam tantò ante sic se præmuniret, adiunxit, dicens: *Populus iste consurgens fornicabitur post Deos alienos in terra, ad quam ingreditur ibi derelinquet me, Et c.* scio cogitationes eius, quæ facturus sit hodieq; ubi alij vertunt, noui imaginationem, vel figmentum, & Oleaster sic commentatur: *Sunt multi peccatores, qui in medijs, immò Et inijs beneficiarum iam benefactio-*

ri offensam Et ingratitudinem parant. Propterea Deus tempestiue, & in tempore se aduersus obliuiosi hominis calumnias munit, ut se debitorem inficiari, quanquam velit, non possit.

In illo experimento quod fecerunt Elias, & sacerdotes Baal, ut intelligeretur, quis verus esset Deus, Baalne, an Israëlitarum Deus, ut res omnibus palàm fieret, acceperunt ex communi pacto duos boues, quos cum in frustra concidissent, quisq; suum sua in ara subiectæ lignorum strui imposuit, submoto procul omni igne, ut cuius partis è cælo deciduis flammis bos conflagraret, illius verus haberetur Deus. Arrisit omnibus conditio.

Falsi prophetæ omne suum hac in re posuerunt studium, sed conatu prorsum irrito. Curauit etiam Elias rem suam, excitansq; altare, per omnem eius orbem fecit aquæ ductum, secuit bouem, concinnauiq; & imposuit altari ligna, lignis bouem, tum quatuor hydrias aquæ afferri iussit, & super holocaustum ac ligna semel, iterum, ac tertio infundi, *Et currebant aqua circum altare, Et fossa aqueductus repleta est, inquit sacer Scriptor 3. Reg. 18. 35.*

Quanta, Deus, cura ac diligentia! Quamobrem fossam in altari faciendam, & affusà implendam aquâ putauit? D. Ioan. Chrysost. hom. de Petro & Elia tōm. 5. ait, diuino Numinis impulsu id factum, ut Elias ita ageret. Habebant enim idolorum aræ subtrus quædam foramina, obscuramq; intus caueâ, quam secretò ingreditur flammæ deorsum ignem applicabant, atq; hac fraude populo illudebant, persuadebantq; fieri miraculo, quòd victima inardesceret, atq; incenderetur. Ut ergo Elias omnem idololatriæ sacerdotibus adimeret suspicionem, & occasionem cogitandi, illum simili dolo uti, totum circumquaq; incingi aquis altare iussit, quia si ara suos habuisset hiatus, foramina, concaua secreta, defluisset per ea aqua, & ignem extinxisset: Nunc verò cum holocaustum etiam sic inclusum & infusum aquis incendebatur, inuiti fateri debuerunt, miraculosum fuisse incendium, & verum Deum illum, quem Israëlita colebant. Tam magnis & miris modis Deus se præmuniret aduersus ingratos homines, eosq; qui beneficia ne quidem agnoscunt.

Accessit patrem prodigus quidam illius filius, dicens: *Da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit* Luc. 15. 12. animus enim est lustrare mundum, & florentis ætatis genio indulgere. Erat huic frater natu maior, qui tametsi partem suam nequicquam peteret, parer tamen, quod cuiusq; erat, dedit, & dimisit illi substantiam.

Hic iam dubitatio suboritur, quare utrique substantiam diuiserit pater, cum filiorum alter tantum suam portionem petierit, alter nihil poposcerit. Præoccupauit tempestiuè prudens pater, ut filius prodigus, si fortè existimauit, facultates, à patre magis studio auaritiæ, quàm curâ sollicitæ prouidentie reueruatas, errorem maleuolæ suspicionis suæ intelligeret, qui enim etiam non petenti dedit, satis ostendit, non pro auaritia retinuisse, sed pro amplificandi desiderio reueruasse: *Petente vno ambobus totam substantiam mox diuisit, Et scirent filij, quod ante tenebat pater, non fuisse auaritia, sed amoris, prouidentia, non inuidentia, non dedisse.*

Quoniam sublimis erat omnis Christi doctrina, & de rebus altis concionabatur, dicebant illius æmuli: *Quomodo hic literas scit? Ioan. 7. 15.* Vnde huic tam sublimia, quæ prædicat? Vnde fabri filius tam doctus & eruditus? Vnde huic tanta rerum tallium scientia? Superuacanea videbatur interrogatio, quia si apud nos quisquam in studio Vniuersitatis Salmaticensis multos triuisset annos, cuiuscunq; ille filius esset, non admiraremur eius eruditionem, & literarum plurimam peritiam. Benè hoc: Sed Arnoldus Carnotensis tract. 5. de 7. verb. Dom. ait, Christum nunquam adijisse scholas Hierosolymitanas, ut iure videantur illi mirari Christi sapientiam, & dicendi sublimitatem, quem nunquam vel in ludo literario versatum, vel cum Doctoribus communicasse nouerant.

Quid verò causæ sit, quare Christus Hierosolymorum scholas frequentare noluit? Respondet Arnoldus, noluisse Academiam Vrbs illius adire, ut cum sapientissimum, & de rebus celsissimis altè ac præclare differentem audirent, scientiam illius esse diuinam, & è cælis acceptam agnoscerent: *Quis ignorantis locus erat, inquit ille, cum ipsis inquirentibus, quomodo literas nosset, quas non didicerat, diuina sapientia hoc ipsum documentum esse, quod re, quem in scholis nunquam viderant, eruditum in lege probarent? O ingratitudinem hominum! ô rusticitatem nostram! qui tantas Deo curas adferimus, ut aduersus ingratitudinem nostram & calumnias tantò ante præmunire se debeat.*

PERIOCHA III.

Venit pauper.

Omnes mundi pompas hoc suo triumpho damnat Dominus, ostenditq; nul nisi somnium esse, & ludibrium.

Venit pauper, inquit Zacharias. Ex alia verò parte pingit illum triumphatorem, cui magnis vocibus omnes applaudant, & occlament: *Hosanna filio Dauid;* in cuius vicem paulò ab hinc vociferantes audiemus: *Crucifige, crucifige eum;* ut intelligamus rerum huius mundi instabilitatem, & quàm nihil illis fidendum, quod S. Bernardus inter huius triumphi considerationem expendit in sermone huius Dominicæ. Itaq; laborat iudicio, nec mentis satis est compos, qui credit huius sæculi gloriæ, quæ tam varia est, & caduca, & momentanea, ut penè simul & affluat, & effluat.

Quod noster vulgaris textus Gen. 4. 2. habet: *Rursum genuit fratrem eius Abel* Eva, postquam Cain enixa erat, id alij verterunt: *Additus est, & adiecit, Et pareret fratrem eius Abel,* in quæ Philo Episcopus apud Lippomanum in catena ait: *Intelligitur geminos ex vno conceptu fuisse,* ut vix vnus in lucem prodierit, quando alter subsecutus fuit. Habuit autem, ut ille vult, id magnum mysterium. Cain enim dicitur *possessio*, harum scilicet terrenarum rerum, & Abel *vanitas*, in quam nimirum desinunt omnia mundi bona. Quod ergò Abel post Cain natus, & uterq; vno partu editus, quorum alter est *possessio*, alter *vanitas*, tale fuit, ac si dictū, ne quis crederet huius vitæ pōpis, possessionibus, diuitijs, ut quæ sint gemellæ vanitatis, & vix obtineantur, quando euanescent, vix habeantur, quando percutunt.

Purpura semper vestitus regius fuit, & maiestatis insigne. Propterea dicit S. Marcus, Christo in Passione ad ludibrium iniectam purpuram: *Induunt eum purpurâ,* inquit, *& imponunt ei plestentes spineam coronam;* Marc. 15. 17. Quæri potest, quid mysterij habeat, quod vna ex omnibus delecta est purpura, quæ regum insigne esset, maiestatemque illorum repræsentaret. Ad huius rei euidentiam notandum, quod purpura piscis quidam maritimus est ex concharum genere, qui nobilem illum succum habet, quo regum vestes olim tingebantur, ad indicium dignitatis & maiestatis, hinc purpurati dicuntur, qui principes, aut eis proximi.

Percuntatur ergò S. Ambrosius l. 5. Hexam. c. 2. quid sibi velit, quod regum amictus purpuræ ex aquis acceptæ imbuunt? Respondet autem gloriosus Doctor, dicens: *Aquarum est igitur, quod in regibus adoratur, aquarum est species illa, qua fulget, ut indicetur regis felicitatis & dignitatis inconstantia, & quàm nihil est magis fluxum aquis, tam nihil esse magis caducum regis opibus & copijs, ut stultus sit, quisquis ijs fidit.*

Sapiens quædam Thecivitis mulier, ut regi Davidi fragilitatem nostram exemplo indicaret, non invenit aliud commodius aquis, quibus res mundi fluxas comparans, aiebat: *Omnes morimur, & quasi aqua delabimur*, 2. Reg. 14. 14. ut magno, celeriq; impetu in mare, quod est centrum suum, feruntur aquæ: sic vita nostra veloci cursu in finem suum, mortem dico, concita pergit. Prodeat ergo ex aquis vestitus regum, pompa & maiestas Principum, ut secum ferat præconem, qui moneat, nullam esse perdurabilem maiestatem, nullam constantem gloriam, nullam perseverantem pompam, nam *aquarum est, quod in regibus adoratur, aquarum est species illa, quæ fulget*.

Ophir regio erat, ex qua rex Hiram regi Salomoni aurum submittebat, quod celeberrimum, pretiosissimumq; erat. S. Paschasius l. 4. in Lament. lit. *Beth* mysterio tribuit, quod optimum, præstantissimumq; aurum ex Ophir potius, quam aliudè allatum fuit. Ophir idem est quod *risus*. Ex Ophir igitur aurum purissimum aduectum fuit, ut indicaretur, purissimum aurum, & lectissimum argentum, & quicquid mundus in pretio habet, merum risum esse, & ludibrium, adde & somnium.

Vinctus attinebatur Ioseph in carcere, lasciivæ vxoris Putipharis falso testimonio in illas angustias adductus. Accidit ut sub idem tempus duo quidam Pharaoni ab officiis illum offenderent, quos rex iratus in eandem custodiam, in qua Ioseph asseruabatur, coniici imperavit. Somniarunt hi duo nocte vnâ eademq; non idem tamen. Pincerna alter erat, alter pictor, illius somnium felix, huius fatale erat, prout Ioseph ea interpretabatur. *Narrauit prior, præpositus pincernarum somnium suum*; Gen. 40. 9. per quod vidit gratiam regis, in quam rediturus, & gradum honoris pristinum, in quem restituendus, & officij nuperi dignitatem, quâ rursus ornandus erat.

Pulchrè, ac grauitè subnotauit S. Ambrosius, quod pincernarum princeps felicitatem, dignitatemq; suam per somnium vidit, quando obrutis sopore sensibus ipse sui minimè potens erat: *Per somnium Sider reddi sibi principatum suum*, inquit lib. 6. de Ioseph. cap. 6. *sed hoc somnium est, & omnis potentia facili somnium, non veritas est*. Omnino somnium sunt maiestas regum, opes diuitum, voluptates intemperantium, oblectamenta omnia sæculi hominum, qui dum rebus istis indormiunt, tantisper velut per soporem ea cernunt, quæ cum somno simul euanescent, ut penè simul & incipiant, & de-

sinant, cum etiam ferè nihil sint, nisi inanis aer, fumus, & mera vanitas.

Habent antiquorum ingeniosa commenta sua documenta, atq; ego in Iunonis fabula peculiare aliquod reperio, quæ pro dea diuitiarum colebatur, ut ait Vincentius Cartar. cap. de Iunon, in imagin. deor. Pluto ergò, & Iuno duo numina diuitiarum habebantur, quibus hoc nomine dedicabantur aræ, & offerebantur dona. In Iunone autem etiam aer adumbrabatur, & velut Iupiter ignem, Neptunus aquam, Ceres terram, sic aerem Iuno in theatro deorum repræsentabat.

Considerate mihi hic duo officia Iunonis, quod & opum dea erat, & aerem referebat, regionique isti, sub qua respiramus, præsidebat. Quid voluit docta antiquitas, quando eandem Iunonem & diuitiarum, & aeris dominam finxit? Illud haud dubium indicare voluit, quod in hac vita opes & aer, maiestas & ventus idem sunt. Quod ad sensum sacrum tale est, ac si dicas, Cain & Abelem esse fratres eodem vtero & partu editos, possessionemq; & vanitatem eisdem parentibus simul nasci.

Nemo hoc indubitatiore fide affirmabit, quam ij, qui id minime verum vellent. Mundus certè, & quæ pecuniam ad amplificandas diuitias inuenit, cupiditas constantissimas esse huius vitæ opes, & voluptates vellent. Audiamus verò ex illis, quàm sint durabiles, quas sempiternas cuperent. Quâ formâ procusa semper moneta fuit? Sphæricâ, rotundâ, orbiculari. Quo mysterio istud? S. Augustinus ait, præclare factum, quod rotunda, non quadrata cuditur moneta, nam quadratum constantiæ symbolum est, notandum instabilitatis, & volubilitatis. Secundum hæc non immeritò ipsa pecunia rotunda signatur, quia non stat, inquit sanctissimus Doctor. Rotatur rotunda pecunia, ab vno Domino ad alium deuoluitur.

Vultis testem alium contra copiosorum instabiles opes locupletissimum? Davidem produco, qui ad diuitiarum contemptum omnes talibus verbis exhortatur; Psal. 61. 11. *Diuitias si affluant, nolite cor apponere*; in quæ S. Basil. ista: *Admirare hanc vocem (si affluant) fluxa est diuitiarum natura, possidentes torrente citius præterit, atque deserit, alios alio modo apta mutare Dominos*. Caue ergò adiciæ animum, homo, si te fortè beneuoleptior fortuna locupletauit, nec enim stagnant opes, quas illa tibi affudit, fluunt, & concito cursu dominos alios ex alijs petunt.

Stephanus Episcopus Eduensis quærit, cur reges, & Epi-

& Episcopi, vt maiorem sustentent maiestatem ac pompam, bombycinum vestiant, qui satius facturi videntur, si vestes alias, quàm sericas induant.

Respondet, habere mysterium, ob quod rex & Episcopus meritissimò sericum vestiant: *Nam tunicæ serica à vermibus originem trahit.* Rex ergò, & Episcopus, & magnates sericum vestiunt, vt significent, se ipsos esse vermes caducos, imbecilles inconstantes, non minùs ac illos, vnde acceptæ vestes, quibus ornantur.

Adijciam sub finem S. Ambrosij perlepidum dictum. Apud S. Marcum dum crudelis Herodes diem suum natalem solennem ageret, vidissetque illum ab Herodiade iuniore dextera saltationis singulari artificio ac gratiâ festiui celebratum, tantam ex ea recepit voluptatem, vt ei diceret: *Pete à me quod vis, & dabo tibi, & iurauit isti, quia quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei,* Marc. 6. 22. 23. Vide, succlamat hic S. Ambrosius lib. 3. de Virg. cap. 5. *quàm benè seculares de secularibus iudicent potestates, & etiam pro saltatione regna donentur.* Discite à rege quantum regia dignitas valeat, quodque illius nihilo sit maius, quàm vnius vanæ ac nihilæ saltationis pretium.

PERIOCHA IV.

Sedens.

Mythicâ hâc actione confirmat Dominus prædicatores ad strenuè laborandum in Ecclesia, vt enim ille triumphator ingressus est Ierosolymam, sic hi in die iudicij cum animabus, quas conuerterint, gloriosi cælum inibunt.

Quia ad sensum allegoricum mythicam actionem huius solennis triumphi dilucidant, dicunt, quòd Christus Ierosolymam super pullum iugi impatientem, & asinam matrem edomitam ingressus est, eo adumbratum triumphum de Synagoga & Gentilitate reportatum, quas ille suis legibus, ac præceptis subegit. Hinc Deo magna gloria, & cum insigni victoriâ ingens gaudium venit, roboranturque sacri Prædicatores legis Euangelicæ, vt in militante Ecclesiâ pro conuersione animarum, & reuocatione peccatorum strenuè laborent, siue ad agnitionem veritatis, siue ad emendationem vitæ, vt enim Christus Hierosolymam ingressus est, sic illum cum his, quibus salutis & pietatis authores fuerint, cælum triumphatores gloriosi inibunt.

Ea est beatissimi Papæ S. Gregorij sententia, qui

hom. 17. in Euang. sic habet: *In illo tanto examine, electorum omnium, & reproborum multitudo producet, & unusquisque quid sit operatus, ostendetur. Ibi Petrus cum Iudæa conuersa, quam post se traxit, apparebit. Ibi Andreas post se Achaziam, Ibi Ioannes Asiam, Thomas Indiam in conspectu sui iudicis conuersam ducet. Ibi omnes Domini gregis aristes cum animarum lucris apparebunt.*

Sancti Matthæus & Marcus in descriptione penitentiae, quàm sacer Domini Baptista exercitauit, abstinentiæque & austeritatis vitæ, quam tenuit, multum amplificat studium illius, quo carnem suam emaciavit, corpusque castigauit non inediâ solum, verum etiam rudiore, & asperiore vestitu, quem fuisse aiunt ex pilis camelorum. Matth. 3. 4. Marc. 1. 6.

D. Petrus Chrysologus serm. 167. dicit, magnam habere mysterium, quod Ioannis vestimentum magis ex calo, quàm alio quouis animali fuit: *Accipit, inquit, tortuosissimi pilos animantis nihil habentis relictis, nihil gratiæ, nihil decoris, quem natura dedit labori duro, addidit magnoponderi, extrema tradidit seruituti, tali magister indui debet vestimento.* Viuum in hoc animali videas peccatoris, & infelicitis statum, quem tenet, effugiem. *Animal istud nihil habet relictis, nihil gratiæ, nihil decoris.* Et peccator nihil horum habet. Atque vt illud animal præ turpitudinis suæ vel conscientia, vel pudore pede conturbat aquam, ne se videat, dum potat: Sic peccator quisque turpissimus est, nihil gratiæ, nihil decoris habens, vt seipsum, si videat, & fieri possit, fugiat.

Quod ergò S. Ioannes Prædicator penitentiae vestijt pilos camelorum, figuram peccatorum circumferens, hoc D. Petrus Chrysologus ad pompam refert, triumphumque quem Ioannes de subactis peccatoribus, reductisque ad Christi iugum animabus egit.

Hoc euidentius fiet ex eo, quod de Hercule Ouidius lib. 9. Metamorph. & alij fabularum fabri commenti sunt, de quo aiunt, inter cæteros certaminum eius labores non fuisse minimum illum, quo cum Leone Nemæo conflixit, neque postremam roboris gloriam, quam ex illo deuictu retulit, quod ipse in summis laudibus suis numerauit, quando hæc iactanter ore pleno, & protentis ad ostentationem brachijs aiebat: *Hic elisa sacet moles Nemæa lacerata.* Atque vt sempiterna esset illius victoriæ memoria, obtruncato leoni pellem detraxit, sibiq; iniecit, vt has exuias suæ fortitudinis testes circumgestans,

gestans, toti orbi virium suarum magnitudinem earum indicio probaret.

Ad hunc modum S. Ioannes erat *Gestitus pilis camelis*, figuramque peccatorum præferebat, eorum, quos suâ prædicatione subegerat, ut gloriam suam, quam ex illis triumphatis acquisierat, omnibus palam faceret. Maius enim decus est, & illustrior oppidò triumphus, vicissè peccatorem, quàm superasse leonem, dedisse vitam per peccatum mortuæ animæ, quàm viuz necem intulisse bestię. Hæc omnia huc spectant, ut accendant animis Prædicatores, inflammanturque ad impigrè laborandum, ad efficaciter magnoq; cum spiritus fervore concionandum, quos tam gloriosus de animabus in viam reductis manet triumphus.

S. Ioannes refert, Diuum Petrum, post Christi Seruatoris resurrectionem, pro nupero more suo piscatum iuisse, idemque fecisse cæteros quosdam discipulos, qui tamen, cum diu retia eiecissent, nihil ceperint. Iussit autem à Domino explicatas rursum in mare eijcere plagas, tantam irriterunt piscium copiam, ut attrahere non possent. Quibus Christus dixit: *Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc;* Ioan. 21. 10.

Rupertus querit, quamobrem Christus de captis recens piscibus sibi eorum adferri voluerit, & quem illi piscatores sensu morali designent. Respondetque: *Hi sunt Apostoli, vel Prædicatores sancti, quorum unusquisque aeterno Iudici præsentabit quantoque de labore suo bonos pisces acquisiuit.* Ingens ergo Prædicatorum gloria erit in illo supremo die, qui tam lautum optimorum piscium missum Christo, toto orbis terrarum theatro spectante, ad magnam illius voluptatem offerent, splendidissimum ibi triumphum agent ex animabus, quas conuerterint.

De S. Augustino ferunt, tria videre optasse, *Servatorem in carne humana, Paulum à suggesto fulminantem, & triumphatorem Imperatorem Romanum ingredientem;* ait quidam. At si vivus Imperatoris triumphus tantum habebat admirationis, ut illum videre optaret vir tantus rebus maioribus intentus, quale fuerit, videre in illo supremo die tot sanctos Prædicatores cum animabus, quas conuerterint, cælum intrare triumphatores?

PERIOCHA V.

Venit mansuetus.

Qui mansuetus, idem magnes animorum, & dulcis tyrannus cordium.

Mansuetus, facilis, lenis, mitis venit Saluator mundi, inquit Matthæus, vulgari veste indutus, affluens verbis suavis, & consolatorijs, quibus ad se petraheret homines. Nescio enim quid habeat verborum lenitas, morumque suavis, que sic abripiat corda, dulcique tyrannide, & suavi violentiâ humanas voluntates quovis inclinet.

Isaias Propheta cum ardentem mundi Salvatorem suspiraret, his æternum Patrem inclamabat: *Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ;* Isa. 16. 1. Viegas author modernus & gravis in his verbis consideravit, quod non satis aptè locutus videatur Propheta, cum Patrem rogavit, ut Filium suum qualem agnum huc submitteret, ad occupandum orbis imperium, siue ut ille ait, *dominatorem terræ,* commodior enim fuisset habitus, gestusque ferocis leonis ad inuadendum imperium orbis, quod vates cupiebat.

Respondet tamen, cum magno mysterio rogasse Prophetam, ut agnus mansuetus mitteretur, non sævus leo, qui futurus dominator terræ, nam ut animos hominum occupes, ut voluntates eorum inuadas, tibi que obstringas, nullus talis magnes, qualis facilitas morum, suavis verborum, consuetudinis lenitas.

Transijt arca Testamenti Iordanem, qui vix arcam sensit, quando cursum aquarum suarum stitit, & suspendit: *Mare vidit, & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum.* Psal. 113. 3. Querit S. Cyrillus Hierosolymitanus, quare arcam fugerit Iordanis, qui non solum non fugit, sed & gaudenter admisit Christum, quando is illius aquis à S. Ioanne fuit baptizatus.

Respondet catech. 12. *Ante carnis assumptionem mare vidit, & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum. Assumpsit corpus Dominus, & mare videns steteret, & Iordanis sine timore illum susceperet.* Ante incarnationem plurimam Deus passim præferebat maiestatem, grauiusque in homines decernebat supplicia: Sed postquam hominem induit, suauitque humanitate erga omnes uti cœpit, calcari se mare patienter ferebat, nec fugiebat Iordanis, cum ad illum homo Deus venit, mansuetudo enim fecit, ut mare illum non pertimesceret, & Iordanis nihil metuens exciperet. Mitis enim ubique sibi locum parat, & qui facilis est moribus, facile admittitur ab omnibus.

Venit Christus ad paralyticum, qui apud probaticam piscinam iacebat, sciscitabaturque, num vellet sanus fieri. Respondebat miser languidus: *Do-*

mine, hominem non habeo. Ioan. 5. 7. qui me in aquas conijciat, dum eas Angelus mouet.

Quare honorifico *Dominii* nomine Christum infirmus appellauit, qui nec famulis stipatus adueniebat, nec splendide vestiebat, nec aliud quidquam ostentabat, ex quo ille moueri poterat, vt Dominum nuncuparet, tanquam illi seruire cupidus.

Occurrit dubitationi Hugo inquit: *Nora quantà deuotione captus est ad benignitatem sermonis Christi, statim enim eum honorans, dominum dicit.* Blandè ac suauiusculè compellat Christum paralyticum, eaque verborum suauitate animum eius ita subegit, vt sui iuris illum fecerit, à quo & Dominus vocatus fuit, quia mansuetus & lenis omnibus facile dominatur, & imperat.

Eò alluserunt Prophetæ regius, & Prophetarum Dominus Christus, quorum ille Psalm. 36. 11. ait: *Mansueti hereditabunt terram, & delestabuntur in multitudine pacis;* hic verò Matth. 5. 4. inquit: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.*

S. Bernardus serm. 38. in Cant. querit, de qua terra hic locutus fuerit Christus? Respondet, de illa hoc dixisse terra, quam habitamus, nemo enim sibi parare dominium, nemo subigere corda, nemo expugnare voluntates sic potest, vti mansuetus.

Propterea Quintilianus, cum de muliere, quæ corpore corpus alit, ageret, dicebat: *Tota vitæ meretricis, Veneficium est,* ipsa enim verborum suorum blandis lenocinijs, & gestuum ad omnem gratiam beneuolentiamq; compositorum suauitate fascinat animos, incantant voluntates, & gratà tyrannide omnes occupat, blandiloquentia enim *Veneficium est.*

Hanc ob rem etiam Spiritus S. cum conciliandorum amicorum præcepta traderet, verborum suauitate ad hanc rem vt ante omnia suaderet, dicens Eccl. 6. 5. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua eucharis in bono homine abundat.*

Id verò habet tantam veritatem, vt propè affirmare possimus, maiora miracula operari linguam suauem ac lenem, quam virga Moylis fecit. Plurimum celebratur illud prodigium, quo Moyse virgà suà è duro saxo elicit aquam, ad depellendam sitim populi. Relinquamus id hoc in loco, & eamus visum, quid regi Dauid cum Saule eueniret. Persequeretur Saul Dauidem crudeliter, & magno cum furore, tanquam si multa, & ingentia mala ab eo acceperet, necemq; illi adornabat. Conuenerunt ambo in quodam antro, vbi cum Dauid illum truci-

dare potuisset, noluit, oram chlamydis præsecuisse satis arbitratrus.

Prodiit antro Saul, secutusq; illum Dauid magnis vocibus appellauit, ad quas cum ille caput obuerteret, submissò ad reuerentiam capite humiliter illi Dauid aperuit, quàm iniuste tantam ab illo persecutionem sustineret, quem etiam interimere, cum facile potuisset, noluerit. Deniq; concludit: *Quem persequeris rex Israel? quem persequeris? Canem mortuum persequeris, & cuscem enim.* 1. Reg. 24. 15. Audiens hæc Saul, *leuauit vocem suam, & fleuit.*

D. Ioannes Chrysost. hom. 2. de Dauid. & Saul. potiori loco habet, quod Dauid verborum suorum suauitate lapideum cor Saulis emolliuit in lachrymas, quàm quod Moyse virgà suà è saxo excussit aquas, inquit: *Non perinde miror Moysem, quod è saxo prarupto fontes elicit aquarum, & admiror Dauidem, quod ex oculis lapideis fontes eduxerit lachrymarum, siquidem ille vicit naturam, hic autem animum decretum.*

Propterea alter quidam rex prudens, qui subditorum animos sibi demereri volebat, psalterium præferbat, cum hac inscriptione: *Non scepro, sed plectro.* Dicere voluit, eum, qui occupare corda veller, non debere vti virgà, non asperitate, non supercilio, aut fastuoso imperio, sed lenitate, & suauium verborum dulci harmonià, hæc enim sunt, quibus se facile submittant voluntates.

Sic Propheta regius dicebat, verba sua faciles aures inuentura, quod dulcia essent, & suauitate saporata, dicens: *Audient Verba mea, quoniam potuerunt;* Psal. 140. 7. Obscurus locus ex eo, quod dubium, quoniam respiciat illud, quod ait, *potuerunt,* ad Verbanæ spectet, an ad *audient.* Multi ad Verba referunt, vt sit sensus: *Audient Verba mea, quoniam potuerunt audiri.* Alij vertunt: *Audient Verba mea, quoniam speciosa fuerunt.* Alij: *Quoniam dulcuerunt.* D. Ioan. Chrysost. translulit: *Quoniam munita sunt satellitibus.* Vbi magno cum mysterio mella dulcium verborum vocantur satellites, nec enim aliud est, quod tam facile capiat, nulli satellites, qui tam fortiter inuadant, & confringant, quàm blanda verborum lenium comitas.

Adijciam huc vnum, quod gràtè, scio, accipietis. Cum Iobtem tentandum Lucifer expetisset, quàm dæmonum malorum pessimus esset, qui obsecrabat, annuit tamen illi Dominus, & Iobtis potestatem fecit, sed non aliam, quàm his verbis declarauit: *Ecce in manu tua est, verumtamen anti-*

nam illius serua. Cui illud hic non admodum nouum accidit, quod dæmon sancti viri seruare, & sospitare animam iubetur, eidem nihil insolens, nihil mirum occurrit. Dæmoni curam animæ, Domine, commendas? Nonne hoc est ouem lupo, leoni agnum committere vñd der Katzen/ vt vulgo dicitur, den *Rass* befehlet! Est ille lupo, qui rapit, dispergit, laniat oues, est leo, qui circuit, quærens, quem deuoret, & hic Iobtem, innoxiam ouiculam, terrerrimum agnellum seruet, quantumuis id illi præcipias! Immo verò, ait S. Ambrosius, vel dæmonem ad mala obstinatum etiam tali in re habuit Dominus obsequentissimum, quando eam illi suauiter commendauit: *Dæmon, quamuis inuitus, mansuetus obsequitur imperijs*; inquit ille l. 1. de Pœnit. c. 13. Tanta inest verborum lenitati vis, & potestas.

Et quoniam Christi verbis talis inerat à mira suauitate efficacia, idcirco Iudæi arbitrabantur conuenire, vt ille de medio tolleretur, dicentes: *Ecce mundus totus post eum abiit*; Ioan. 12. 19. Mansuetudo illius omnia post se rapit, siue in desertis agat, siue ruri, siue in montibus, siue in ciuitatibus, aut vbi vbi demum versetur, homines attrahit, quos mel ab ipsius labijs destillans ita sibi ipsis admittit, vt immemores cibi ac potus, nullam etiam difficillimarum viarum rationem habeant. Tanta est potestas mansuetudinis, tanta efficacia lenitatis.

PERIOCHA VI.

Venit pauper.

Quoniam ostentationes facultatibus maiores sunt suspectæ, vult Dominus, vt ne ad venditandam gloriam maiores prouentibus sumptus fiant.

NE miremur, quod Christus Ierolimam triumphator ingreditur cum tam paupere ac tenui apparatu humilis asini, eiussq; non alio quàm Discipulorum plebeijs vestibus instrati. Nouimus scilicet Dei morem & ingenium. Non vult ille suspectam magnificentiam, inusitatam pompam, & quæ censum eorum, qui illam exhibent, excedat, designat gloriam, quæ superat facultates eius, qui illam venditat. Itaq; triumphum egit ad modum & mensuram tenuitatis, quam profitebatur. Dixerat ille Matth 8. 20. *Filius hominis non habet, vbi caput reclinet*; nec cui immoreretur habuit, & ex elemosynis vixit. Si illum hodie in splendido curru cum pompa & maiestate inuehi in vrhem vidissent eius æmuli, quantum fuisset ab illis excitatum mur-

Tom. I.

mur? quid non dixissent? Vt ergò submoueret suspiciones, vt iudicia hominum præoccuparet, ad facultates mensus est ostentationem, pompamq; statui suo exæquauit, idem à nobis fieri volens, vt sumptus cum viribus conferamus, neque gloriam nostram vltra prouentuum mensuram extendamus, alioquin suspicionem nobis apud homines excitaturi, & Dei indignationem incurfuri.

De avaro illo epulone, ad cuius fores mendicus Lazarus iacebat, sic ait Dominus Luc. 16. 19. *Homo quidam erat diues, qui induebatur purpurâ & hyssô.* Cardinalis Caietanus acutè, vt solet, hic adnotauit, hoc primum caput poni accusationis aduersus istum avarum diuitem, quo pœnam meruerit, quòd purpuram vestijt: *Peccatum luxus immoderato vestitu exteriori significatur, purpura enim regum, non cuiuscunq; diuitis est.* Illud primum in epulone damnatur, quod cum vnus ex multis esset, pro more regum vestire voluit. Nec mirum quod de hoc luxu ante omnia arguatur, quia repugnans consuetudini Dei, quòd sint ostentationes maiores viribus, & pompæ superent facultates. Itaq; damnatus fuit, qui cum vnus è populo esset, indui pro solenni regum voluit. Ministret nobis alia Caietanus.

Tertius regum liber narrat, Davidis iam decrepiti sanguinem ita refrixisse & congelasse in venis, vt cum operiretur vestibus, non calefieret. Dicit eo loco Caietanus: *Hinc apparet, quod non erat usus operimentorum ex pellibus animalium, sed ex lino, vel ex lana, in regione illa, & propterea non est mirum, si David non sufficienter calefiebat.*

Sed hic occurrit dubitatio. Quid enlm referebat, quod non esset vsus talium integumentorum in illa regione? Requirebatne aliud res ista, quàm vt id genus operimenta inquirerentur in fine mundi, vel apud antipodas etiam, atq; inde adferrentur ad fouendum talem regem? Promptum erat hoc facere, nec factum tamen, vt videatis moderationem regis, & quàm ille temperanter vixerit, qui minus incommodum existimauit, quod ipse frigus toleraret, quàm quod alij in exterris, ac procul ab istas regiones ad conquirendas fouendo regi pelles excurrerent, & immodicos sine maxima necessitate sumptus facerent. Quàm opportunum nostro seculo exemplum!

Præcepit Dominus Noe, vt fabricaretur arcam; in qua ille cum suis, cum ex omni genere animalium aquatiliū, volatiliū, terrestrium non etiam nulla saluarentur, neq; diluuiū cum cæteris perirent. Inter plurima verò, quæ ad normam construendæ

M m m

Arcæ

Arce spectant, etiam hoc iussit: *Mansiunculas in arca facies*; Gen. 6. 14. quod apud Hebræos habet: *Nidos ad arcam facies*. Quare nidi vocentur stabula, quæ brutis destinata loca? Respondet Caietanus: *Apellauit mansiunculas pro animalibus nidos, ad significandum, quod erant tanquam nidi, hoc est, sufficientes ad manendū tantum, & non ad discurrendum*. Auis non discurret per nidum, neq; obambulandi habet locum, itaq; etiam Deus non iussit parari amplas aulas, sed quosdam velut nidos *sufficientes ad manendum, sed non ad discurrendum*. Vt enim arca erat augustum diuersorium, sic vt tot hospiciis esset commodum, voluit vt pro loci arctitudine, etiam strictiores essent mansiones, satisque haberent bruta, quod ibi vtcunq; commorari possent, tamenq; obambulare nequirent. Hac re nos docuit Deus habere rationem temporis, & occasionum, & virium. Et quid mirum, quod id tunc illo in ædificio tacitus posuit, quando tantundem viuo suo exemplo, postquam factus homo, expressit?

Ibant magi, vt illum recens natum in præsepio adorarent, Ierololyamq; ingressi inquirunt de loco, in quo natus esset rex tantis omnium seculorum vocis expetitus, qui & Redemptor mundi futurus, dicentes: *Vbi est, qui natus est Rex Iudaorum? Vidimus enim stellam eius*, quæ cum nos hætenus ad ipsas Vrbs huius portas duxerit, demum se nobis subtrahit.

D. Petrus Chrysologus ser. 156. præclare verba Magorum expendit, dicens: *Et quid tamen est, quod videtur?* Quid est, quod dicitis, pij ac deuoti reges? Si regem regum, & dominum dominorum exultimatis eum, quem inuestigatis, certè maculam infertis magnitudini eius, dignitati, cum dicitis, *Vidimus stellam eius*. Dicite potiùs, vidisse eius Solem, Lunam, stellas, vniuersa sydera, quorum ille sit Dominus, neq; vnus tantum stellæ dominum facite, quæ ipsum illuminet.

Immo stellam eius vnā dicite, inquit Chrysologus, quia sic ampliore illum honore colitis: Et quia illum in præsepio cernitis, tantamq; magnitudinem in eas angustias compactam, & tam sublimem maiestatem in id humillimi loci abiectam, dicite vnā, non ampliùs, habere stellam, vt lux respondeat ostentationi, & magnitudo exæquet statum, & qui pauper esse voluit, maiorem quàm pauperem deceat, apparatus non habeat, & tale nobis temperantiæ exemplum præbeat. Et quale hoc esset, si pauper, cui pro lecto est præsepe, & pro domo na-

tali stabulum, plures faces ad sui obsequium adhiberet? Christus ergò, vt par esset statui ostentatio, vnā luce contentus fuit, meritòq; dixerunt Magi: *Vidimus stellam eius*; de quo Chrysologus: *Verè, sicut dixit Apostolus, cum esset diues, pauper factus est, cum esset in sua deitate diues, nostrā sit pauper in carne, & habere capit stellam vnā, totam qui fecit, habet, & continet creaturam*. Qui in stabulo natus, in præsepio reclinatur, neq; vel honestiorem domum natalem, vel molliorem lectum habet, ei vnā stella satis est, nec maior ostentatio necessaria.

Duxit Christus charos Discipulos suos in montem Thabor, in cuius cacumine ostendit eis gloriam suam quando *resplenduit facies eius sicut sol*, Matth. 17. 2. Singularem vultus illius elegantiam & immodicam claritatem indicare Euangelistæ voluerunt, cum illum solis instar resplenduisse affirmant. Sed videtur ea non esse magna exaggeratio, quando Iſaias de beatis loquens, ait, eos sole septies illustriores ac splendidiore futuros. Quod si ita est, quare Christus tantum *sicut sol resplenduit*?

S. Paschasius respondet: *Non absq; magno documento sic ostenditur, ideo lux claritatis eius sic modificata in eo tunc est*. Ad mensuram conditionis suæ extendit suam ostentationem, nec splendorem prætulit maiorem, quàm res tunc postulabat. Erat eo tempore in carne passibili, & vita mortali, nec plus splendescere voluit, quàm statum, in quo debebat, requirebat: *Ideo lux claritatis eius modificata tunc est*; iustum est enim vt quisq; ad mensuram status sui se contrahat, & iuceat quantum facultas illius permittit, cumq; ea in re Deus nobis exemplo præeat, quis non sequatur?

Et si Filius nobis normam, quam imitemur, reliquit, Mater etiam speciem, quam æmulemur, expressit. Venerunt Magi in Bethlehem, vt adorarent Christum, & intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius. Matth. 2. 11.

S. Ioannes Chrysost. in Op. imperf. ibid. querit, qualem inuenerint matrem. Fortean perpolitam, & diuite cultu ad miraculum exornatam, vt quæ reges operiretur, qui adoraturi filium eius erant? Minime. Inuenerunt matrem eius *sic vnā tunicam habentem, non ad ornamentum corporis, sed ad tegumentum nuditatis proficientem, quam habere poterat Exor carpentarij*. Non enim debuit vestitus censum superare, nam quando hoc fit, suspectus est excessus, & multa dicendi occasionem præbet.

Abulensis dicit, Philistæos meritò dubitasse, vn-

de tantæ vires Samsoni. Non enim ille erat magis procerus alijs, nec membra habebat vastiora, quam cæteri, nec plus comedebat, aut bibebat, quam reliqui, itaq; hæsitabant, vnde illi tantum robor, cumq; certo seire non possent, aiebant: *Aliquid habet alligatum*, dæmone vitur familiari, cuius adminiculo tantum valet viribus.

Idem ego affirmo, quando sumptus fiunt maiores prouentibus. Est iudex, qui officium pauper adiit, & nunc sumptuosas ac diuites habet ædes, & filios opulentos, neq; id ex censibus, quos nunc nihilo maiores habet, quam olim habebat. Dubitare possumus, vnde huic iste splendor vestium, & domesticus apparatus, & dicere quod Philistæi, *aliquid habet alligatum*, ex quo fiat, vt piceis multa adhærent manibus, ex quibus locuples fiat. Mulier quædam prouentus habet non ampliores, quam aliæ de vulgo, & vestit illa tamen magnificè, quantum Marchionissa, aut Comitissa possit. Vnde illi tam pretiosus ornatus, tanta monilium, vestimentorumq; affluentia? Scire nequeam, nisi dicam, *aliquid habet alligatum*. Prætermittam hoc loco Accensos, & Scribas publicos, de quibus quam verè, tam voluptuosè passim omne vulgus loquitur, sed concludam obscurans, vt Christum imitemur, & nostra forte contenti non extendamur vltra status nostri limites, nec plus aliquid ostentemus, quam facultates ferant.

PERIOCHA VII.

Strauerunt vestimenta sua.

Deus maioris æstimat qualitatem rei, quam illius quantitatem, quia plus voluntatem spectat, quam donum.

VT triumphum etiam Discipuli celebrarent, phaleris nudam asinam suis pallijs ornârunt, ex ijs autem, qui sequebantur, alij vestimenta sua tendebant per viam, vt vel brutum, quo Christus vehebatur, ea contingeret, alij prætruncabant ramos Palmarum & oliuarum, atq; ad sacros illius pedes abiciebant, eog; sanctitatis illius agnitionem testabantur. Grata fuerunt hæc omnia oculis diuini Triumphatoris, qui istum admisit honorem, vt nos ad suum obsequium excitet, atq; inflammet, intelligamusq; illum non tam oblectari opere, quod facimus, quam propensæ voluntatis affectu, & deuotione, qua id agimus. *Fidelium enim largitas*, vt ait S. Leo Papa ser. 9. de collectis, non de muneris

pensatur pondere, sed de beneuolentia quantitate, nec bonum elemosynæ in multa pecunia, sed in erogantis positum est pietate.

Algerus de Sacramentis l. 2. c. 7. quærit, quare supplicia peccati, & præmia virtutis sint æterna, cum opera sint temporalia. Et videtur non solum immodicus rigor, quod vnus dieulæ, aut etiam horulæ culpam totius æternitatis poena exagitet, & castiget, verum etiam quoddam prodigalitatis genus, quod operis temporarij remuneratio sit perpetuum duratura.

Respondet dictus Author, æqua esse tum virtutibus præmia, tum peccatis supplicia, tametsi hæc vtraq; sint sempiterna, ipsa verò virtutum, vitorumq; opera temporanea, quia Deus non temporalem actionem, sed perpetuam boni, & mali remunerat, vel damnat voluntatem, quasi in æternumaueret, in æternum in suo proposito permaneret, ideoq; iuste æternitatem retributionis æternitati voluntatis appendit.

Vt verò probet, à Deo spectari voluntatem, quâ fiunt opera, non opera ipsa, quærit idem Algerus, quare tam paucos annos vixerit S. Ioannes Baptista, quem ita commendauit Christus, vt diceret, maiorem illo inter natos mulierum surrexisse neminem. Certè vt quis magnus sanctitate euadat, longis annis, & proluxa ætate opus habet, quâ multo ac diuturno labore magnos meritum acervos conuehens opû spiritualium diues fiat. Vnde ergo Ioannes tantam sanctitatis vim tam exiguo tempore contraxit? Respondet: Ne minutio temporalis laboris aliquid æterni præmij pateretur dispendium, ipsius Præcursoris vitam, quo nemo maior surrexit, triginta duorum & semis annorum esse soluit, & quia curat non ex quanto tempore, sed ex quanto corde sibi seruiatur, perfectionem meritis non temporis adscriberet, sed virtutis. Vt significaret Deus, non se curare tam tempus, quo illi seruimus, quam pronam voluntatem, quâ illi obsequimur, voluit vt vita maximi sancti, hoc est Baptiste, esset tam brevis, quia merita non pensantur ex tempore, sed æstimantur ex deuota voluntate.

Idq; adeo, vt vel ipse Deus, cum benefacere constituit, prius nobis commendat suam voluntatem & beneuolentiam, quam exhibeat munificentiam. Ad hoc propositum obseruavi, quod S. Ioannes cum dixit, Christo à Patre omnia tradita in manus, vt inde in hominum vfus deriuarentur, præmiserat, Cum dilexisset suos, Ioan. 13. vt significaret, amorem & deuotam voluntatem esse animam operum,

& quæ sine amore sunt, non esse alicuius pretij.

Matthæi 7. 22. ait Christus: *Multi dicent mihi in illa die mundi extrema, Domine, Domine, nomen in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos, discedite à me, qui operamini iniquitatem.* In his verbis illud difficile occurrit, quod Christus sub finem mundi reprobis se dicturum ait, *operamini iniquitatem*, quasi etiam tunc, cum pro tribunali supremo positi sunt, malè agere pergant, quibus tamen aptius dici potuisse videtur, *discedite*, qui operati estis iniquitatem, quando ex Theologiæ placitis damnatorum ac beatorum is est status, ut promereri, aut demereri amplius non possint. Quid ergo dicet Christus olim infelicibus istis, *Discedite à me, qui operamini iniquitatem*, quasi etiam tunc malè acturis?

Respondet appositissimè S. Anselmus ibid: *Discedite à me, qui operamini iniquitatem. Non dicit, Qui operati estis, quia licet modo non habeant facultatem peccandi, tamen adhuc peccare vellent, si adhuc uiuerent.* In omnibus operibus nostris voluntatem, à qua proficiscuntur, Christus attendit multò magis quam opera ipsa. Et quoniam damnati, si penes ipsos esset, ad offendendum Deum reuerterentur, si redire ad mundum, & vitam superiorem daretur, idcirco dicit eis, quòd operantur iniquitatem, qui iniquitati, quod ad ipsum voluntatem spectat, semper vacant, semperq; malè agentem, si voluntatem facultas non destitueret.

Voluit Dauid excitare templum Deo, quia indignum illi, idque iuremeritò, videbatur, quod cum ipse in amplissimo palatio degeret, Deus locum, cui peculiariter aderat & præsidebat non satis decentem ac honorificum haberet. Misit autem ad illum Deus nuntium per Nathan Prophetam, dicens, per gratam sibi esse tam deuotam voluntatem, opus verò, quod animo conceperat, seruari velle filio, quem habiturus esset. De illo suo construendi templi desiderio sic aiebat Dauid Psal. 131. *Memento, Domine, Dauid, & omnis mansuetudinis eius*, quia iuravi, & votum voui tibi, quod non ascendam in lectum strati mei, nec dabo somnum oculis meis, vel palpebris meis dormitationem, *donec inueniam locum Domino.* In quibus obserua, quod non ait, donec ædificem domum Domino, quia sciebat aliam fore, qui eam ædificaret, proinde in hoc Psalmo sua bona desideria Deo repræsentat, quibus semper in erectionem templi propendit.

Notauit autem S. Ioannes Chrysostomus, quod Spiritus Sanctus, qui calamus Scriptoris rexit, in hoc Psalmo nullam facit mentionem eius, qui excitaturus reapse templum erat, solius verò Davidis meminit, qui vehementer cupiebat ædificare. Cur illud? *Vt scias, quantum bonum sit rectus animus, & quomodo Deus semper consueuerit recto animi instituto, & bonæ voluntatis mercedem constituere, & ideo eius potius meminit, quoniam ipse est potius, qui edificauit, quam filius.* Hæc D. Chrysost. in illum Psalmum.

PERIOCHA VIII.

Benedictus qui venit in nomine Domini.

Non est certius inditium affuturi auxilij & præsidij diuini, quam quod ab ipsius manibus præstaturam quæ accipit.

Aplaudunt Christo Redemptori nostro, & filium Dauid eum proclamant, longosque, ac felices annos illi precantur, idq; eam ob causam, quia *Venit in nomine Domini.* Fortunati illi, de quibus hoc idem dici potest, quoniam qui ex Deo veniunt Superiores & Prælati, atque ipsius manu sunt designati publicis officijs, non habent quod timeant, sed fidenter ac securè viuere possunt ac debent, quoniā qui in dignitate constituit, idem eos iuuare ac tutari inter omnia periculā, quæ occurrere possunt, tenetur.

Expendens Lippomanus duo nomina Abrahamæ, quorum primum fuit *Abram*, alterum *Abraham*, ait magnum inesse utriq; mysterium, nam *Abram*, idem est, quod *pater celestis*, pater securus, pater periculi expers, nam qui celestis est, aut in cœlis degit, is immunis est ab omni periculo, & incommodo. Sed malè securus cum titulo tantæ securitatis Abraham viuere in hoc sæculo poterat, in quo vix tutum aliquid esse potest. Quid ergo agit Deus? *Abraham* eum vocat, inquit Lippomanus, siue *patrem multarum gentium*, id enim significatur nomine Abrahamæ. Vt certum faceret Abrahamæ, esse illum patrem celestem, facit eum patrem multarum gentium, quia ob nullam rem magis certò expectare cœlum opitulationis eius possumus, ait Lippomanus, quam cum ipse nos patres multarum gentium, hoc est Superiores, & aliorum præfectos facit.

Animaduertendum, quod in B. Stephano obseruauit Oecumenius, antequam ministerium sanctarum

rum-Viduarum commendatum haberet, nullam virtutum illius, ac sanctitatis in Actis Apostolicis fieri mentionem. Postquam verò electus fuit, eum de illo ait Scriptura: *Stephanus plenus gratiâ & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo*, Actor. 6. 8. Vbi Oecumenius: *Ante electionem signa non faciebat, ubi per electionem cognitus effectus est, tunc donum, quod electionem consecutum est, demonstrabatur*. Dei providentiâ factum fuit, quod Stephanus nondum electus non esset in suis operationibus admirabilis, post verò quàm electus, faceret prodigia multa & magna, primùm ut electio eius confirmaretur, tam ut ostenderetur, quàm securi viuant, quos Deus officijs destinavit.

Sic D. Petrus Damianus l. 7. epist. 15. Duci cui-dam multorum subditorum domino scribens, aiebat: *Non ignoro, Præcellentissime Domine, quia si te Omnipotens Deus non diligeret, nequaquam tibi tot hominum millia regenda committeret*. S. Petrus Damrianus hoc sibi argumento efficaciter persuadebat, esse illum Principem percharum Deo, quòd ab illo tantorum hominum præses cum potestate factus esset, sententiæ haud dubium nostræ innixus, quæ hoc habet, quod fauoris, & amoris Dei nullum luculentius, indubitatusq; signum, quàm cum per illum, aut ex illo officium publicum alicui commendatur, creditur, iniungitur.

Aduenit nocte quadam Sponsus ad fores Sponsæ, suauissimisq; verbis eam compellauit, dicens: *Aperi mihi, soror mea, amica mea, quia caput meum rore plenum est*; Cant. 5. 2. Argumentum, quo illam adducere volebat, ut facili, ac promptè aperiret, non habuit aliud, quàm quòd caput plenum rore haberet. Quid voluit talibus verbis indicare Sponsus: Psellus ait, rore adumbrari medicinam, quâ curantur animæ: *Ros meus est hominum medicina*, quâ persanantur omnes, quæcunq; in hominem cadere possunt, infirmitates. Itaq; ex huius authoris sensu, quod Sponsus ait, *Aperi mihi soror mea*, tale fuit, ac si dixisset, *largiar tibi curandorum hominum facultatem*, præfecturâ te ornavo, aut si mauis, onerabo, atque hinc volo, ut amicam te meam probes, & diligis à me intelligas, quòd tibi largior curandorum hominum facultatem, nunquam enim Deus aliquos suæ protectionis, beneuolentiæq; magis certos reddit, quàm cum eos Prælatos instituit.

In hanc rem notavi magnum aliquid apud Rupertum. Quo tempore Moyses in monte cum Domino loquebatur, populus, cum eum moras trahere videret, in idololatriam prolapsus, vitulum adora-

bat. Monuit ea de re Dominus Moysen, cùmque simul graui supplicio eos multare vellet, obsecrauit Moyses, ut parceret, dicens: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo*; Exod. 32. 31. velut dixisset, inquit Rupertus: *Ego peccator sum, si non est apud te propitiatio, si iudicium apud te est sine misericordia, consequitur, ut & me de libro tuo deleas*.

Notate hic, quod vix ea tam plena iussu timoris verba Sanctus Patriarcha locutus fuerat, quando Deus illi dixit: *Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo, tu autem vade, & duc populum istum*, quorum regendorum provincia tibi à me committitur. In quibus videre licet, quòd Moyses, cùm ait, *dele me de libro tuo*, id dixit ceu conscius fragilitatis suæ, velut dixisset: Simul homo peccat, & è libro tuo expungitur, dele me ergò iam nunc, quem peccandi pronitas mox mox ad tui offensam pertrahet. Et Dominus: Est ita ut loqueris, *qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo*; proinde si tu obliterari metuis, & labi in peccatum formidas, ego te in securitatem asseram, ut neutrum vereri debeas, *Vade, & duc populum istum*, esto illius ex me præses, à me autem multitudinis curandæ, & gubernandæ provincie præfectus certum habes, quod nec me offendes, nec à me obliteraberis, nec enim est aliud tale asylum, & perfugium aduersus peccandi pericula, quàm præfecturam accepisse de manu Dei. Accipite verba magni Abbatis: *Cum ad petitionem dicentis, Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, ita Dominus responderet, Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo, tu autem vade, & duc populum istum, miro modo partem vitæ, quæ, & neq; noxam hanc omnino dimittat, neq; seruum fidelem de aliorum ruina in magna humilitate trepidantem abundantiori tristitia absorberi, & desperationi appropinquare permittat, quem ab omni metu & peccandi, & expunctionis absoluit, cum populi præfectum, ac ducem instituit. Ex quo fit, qui officia sua malè administrant, & in sublimitate positi humilem & abiectam vitam ducunt, eos sibi ipsi per ambitum, cupiditatisque studium sua munia procurasse, quos enim Deus constituit Præsidēs,*

ij per omnia benè agentes, hic impetrant gratiam, posthac obtenturi æternam gloriam. Ad quam nos, &c.

MS. (*) MS.

Feriâ II. post Dominicam in
Ramis Palmarum.

IESVS ergo ante sex dies Paschæ
venit Bethaniam. Ioan. 12. 1.

SI Deus cuius vult benè, ac fauet, quid refert, quod totus contra eum mundus coniuret? Quis illum lædere queat? Nonne Iob dixit: *Pone me iuxta te, & cuiusvis manus pugnet contra me?* Iob. 17. 3. velut dixisset? Scuto manus tuæ tantum me in umbra, & totus strictis gladijs me petat mundus, fœderetur etiam contra me cum mundo Infernus, donec enim lateri tuo adhæresco, nullum periculum, nec casum aliquem finistram timeo. Videmus id hodie. Venit Maria Magdalena, ut vngeret dominum, pretiosissq; ac fragrantibus aromatibus Domini caput, & pedes infudit, Iudas verò improbâ & perversâ intentione aduersus generosam, & religiosam hanc liberalitatem murmurat, dicens: *Ut quid perditio hac? Quid imprudens, & impotens sui mulier tanti rei pretij de nihilo profundit? Potuit enim unguentum istud venditari plusquam trecentis denarijs, & dari pauperibus.* Dominus, pro cuius obseruantia, & cultu unguentum hoc vertebatur, prorupit in defensionem Magdalene, dicens: *Smite illam, futurum enim, ut cum Euangelio meo fama mulieris huius excurrat, & totius mundi commendatione prædicetur illius munificæ liberalitas.* Sic obmutuit perfidus discipulus, Magdalenam verò os Domini magnificè laudauit, & omnes Prædicatores dignis elogijs, si possunt, extollent. Ut de hac pœnitentis fœminæ largitate rectè, vtiliterq; dicam, facere potest Dei gratia, quam voueo, & vestra humanitas, auscultandi quæ diligentia, quam imploro.

PERIOCHA I.

Maria vnxit pedes IESV.

Effigiem veri Christiani rectè referre non potest, qui vt virtutes repræsentet, vitia ante induit.

Quam illustre peccatoribus pœnitentiæ exemplum Maria Magdalena præluxit! Quam præclare, quomodo se gerere debeant, ut rectè virtutum opera exercitent, docuit! Illustrauit Deus illius intellectum, ab ignorantiae umbris in lucem eam

adduxit, agnouit vitæ suæ malum statum, simul autem remedijs fontem perquisiuit, tenerasq; ab oculis fundens lachrymas iuit, ut Domini pedes vngeret, veniamq; scelerum suorum supplex peteret. Tantundem hodiè faciens *Unxit pedes Iesu*, ut significaret, tunc veram obseruari pœnitentiæ normam, cum quis virtutum studiosâ exercitatione se ad eam præparat, & ad obtinendum finem media illi opportuna adhibet. Nam qui dicunt, hodiè mihi indulgebo, quoniam cras agenda pœnitentia, hodiè me cibis infarciam, & distendam, quia proximus dies est esurialis, ieiunioq; exigendus, non obtinebunt ad eum modum, quod volunt, sed impedimentum sibi ipsis magis afferent, ut nunquam vel pœnitentiam agant, vel ieiunent. Imitemur ergo Magdalenam, quæ vnâ vñctione se exercet ad aliam, & ex vna virtute gradum facit ad aliam.

Præcursor Christi cum modum rectè instituendæ pœnitentiæ, conquirendarumq; virtutum doceret, dixit hæc, quæ obscurum, & perdifficilem habent sensum: *Facite fructus dignos pœnitentiæ*; Luc. 3. 8. Quid voluit diuinus Baptista, cum fructus dignos pœnitentiæ agere iussit? Quid est, *fructus dignos pœnitentiæ*?

Anastasijs Nysenus quæst. 4. in script. ex sanct. Maximo ita exponit: *Rapisti aliena? De cetero da etiam tua. Scortatus es? Castitatem exerce, & continentiam. In delitijs vitam egisti, & te inebriasti? Sis sobrius, & bibe aquam.* Fructus ergo dignos pœnitentiæ agere, & hoc facere, quod illis facere suademus, qui virtutes obtinere volunt. Qui impudicitia vacauit, & ad castitatem aspirat, castitatis opera statim exercitet, neq; vitij nuperis inhæreat, eo consilio, ut ab illis ad virtutes transeat, hic enim grauis error est, quo dæmon plurimos peccatores in fraudem impulit, & irretiuit, cuius hæc sunt, & similia: Da operam voluptatibus, ede, bibe, præ foribus enim Quadragesima est, quâ ieiunabis. Quam malus transitus per gulam ad abstinentiam! Quam ineptè vestit, qui ut pœnitentiam repræsentet, vitium induit!

Quam benè hoc dictum à Basilio mag. serm. 16. *Non est per temulentiam aditus ad ieiunium, nec ad iustitiam iter per fraudem, nec ad sobrietatem per lasciuiam, nec per malitiam ad virtutem. Crapula & ebrietas ad lasciuiam inducunt, sobrietas ad ieiunium.* Stultum est per lata viarum velle conari ad chorum virtutum.

Notate. Concepit Bersabee ex Dauide. Aberat Vrias eius maritus, quando perpetratum adulteriũ.
Ad

Ad contegendum nefas voluit Dauid accerere maritum, vt partus crederetur legitimus, si is apud coniugem suam cubaret. Venit Vrias, quem rex peramanter excipiens rogauit, quid Ioab, quid exercitus ageret, & alia, quæ bellum concernebant, eaque sciscitatus, ait. *Vade in domum tuam, & laua pedes tuos;* 2. Reg. 11. 8.

Quærit Abulensis, cur Dauid præceperit Vriæ, vt lauaret pedes, quoué consilio hoc iusserit. Nam si Vrias homo opulentus, ac delicatus erat, mosq; regionis habebat, vt quicumque lassus ex itinere domum redibant, pedes lauarent, superuacaneè hoc Vriæ imperasse videtur. Quare ergo rem hanc illi tam sollicitè commendauit?

Respondet acutè magnus Doctor quæst. 13. in 2. Reg. 11. *Hoc fecit Dauid ad incitandum Vriam ad dormiendum cum uxore, quia lotio pedum est quadam delectatio in tactu, & per experientiam vnius delectationis mouetur homo ad experientiam alterius.* Quod lotionem pedum Dauid Vriæ tantoperè inculcauit, id fecit, vt illum in concupiscentiam vxoris accendens, suum scelus pro voto obnuberet. Affert enim pedum lotio quandam tactui voluptuulam, quæ homo irritatur, vt aliam deinceps, aliamq; experiri cupiat, & omnis oblectatio oblectationis alterius desiderium parit. Qui orientem petens, in Occidentem pergit, is non rectà viâ pergit, sed toto cælo errat. Sic & ille consilio turpiter labitur, qui ad virtutem per vitia tendit; iter enim, quod à virtute abducit, tenet. Et conijcere se in occasionem malè agendi, non est fugere peccatum.

Propterea prudenter consulebat sanctus Ioannes Chrysostomus in Gen. *Ieiunium suscepturus tenuitate vultus mentem expurgare, & leuiorem reddere oportet.* Vt Medici purgaturi corpus prius leuioribus vacationibus illud præparant: Sic qui se ieiunio, & virtutum operibus laboriosioribus dedere volunt, primum sese leuioribus, eisque affinis, velut umbratili pugnâ ad serium bellum exercere debent, vt ab ijs ad maiora faciant transitum.

Venit Christus in regionem Gerasenorum, & occurrerunt ei duo habentes demonia *sauus nimis*, Matth. 8. 28. Quenam erat ea istorum demoniacorum sæuities, crudelitas, feritas? Erant *sauus nimis*, ita vt nemo posset transire per viam illam, inquit Euangelista. Et hoc nuniã sæuitiem vocat, quod per illos nemini erat liberum, nemini peruium iter?

Immodè hoc sæuitiem vocat, inquit S. Petrus Chrysologus, & efferatam crudelitatem. Nam cum Chri-

stus veniret, qui de seipso dixit: *Ego sum Via*; Ioan. 14. 6. demonesque nemini transitum permitterent, aditum ad Christum, qui via erat, intercludebant, faciebantque vt nemo per viam in viam peruenire posset. Hoc autem vsus habet, vt via vna in aliam ducat, & de pœnitentia in pœnitentiam, de virtute in virtutem fiat progressus: At de vitio in virtutem, de malitia in bonitatem, de vno extremo in aliud transire, non est viâ regiâ, neq; rectâ pergere, neq; sanctus quispiam talem transitum suadet.

Hoc est quod dico. Vt quis virtutum exercitationi se dedere volens, primum dies aliquot voluptatibus operam nauet, aut eremum petiturus, prius Madriti in tanto hominum confluxu & luxu tempus aliquantum transmittat, talibusq; præludijs ad proximum virtutis agonem se exerceat, ac præparet, hoc nemo sanctorum est, quin dissuadeat. Audite Chrysologum ex serm. 16. *Sauus nimis, ita vt nemo posset transire per viam illam. Videtur quia demones venientibus ad Christum præcluserant viam, transitum denegabant? Etenim demonum ista est cura, ne ad Deum homines possint reditum inuenire.* Infestam reddiderant demones viam, ab eaque homines abducere laborabant, vt ne per illam ad aliam, quæ Christus erat, peruenirent.

Samson quanquàm efflictim amaret sponsam suam, quod tamen problematis secretum Philisthæis denudasset, ita illi succensuit, vt illam deseruerit, *iratusq; descenderit in domum patris sui*, Iud. 14. 19. *Post aliquantulum autem temporis venit Samson inuisere Solens uxorem suam*, ibid. cap. 15. At si iratus erat nimis vxori suæ, vt ait scriptura, si tam infensus, vt intolerabilem arbitratus eius conuictum, illam destitueret, quid est, quod ad illam reuerti voluit? Quid mouere, quidue incitare eum potuit, vt nuperi amoris consuetudinem instaurare vellet?

Respondet Abulensis: *Habens memoriam consuetudinis præterita cū uxore, soluit redire ad eam, & libido eum sexabat.* At si Samsoni præteritarum voluptatum, quas ex vxore ceperat, recordatio memoriam præsentis indignationis adimebat, quomodo tu vis, vt præsentium oblectationum vsus te commonefaciat virtutum, quibus studere cogitas, quando etiam inter ipsam virtutum exercitationem nihil tam molestum esse solet, quàm recordatio voluptatum præteritarum?

Propterea S. Chrysostomus dicebat hom. 79. ad Pop. *Facilius est casum cauere, quàm lapsos resurgere.* Propendit enim natura in delitias, & voluptates, quas vbi semel degustauit, vix auocare ab eis

eis memoriam potest, Ergò mente captus sit, qui voluptatum vsum viam facere velit ad exercitium virtutum.

Voluptas namque voluptatem generat, & oblectatio alia aliam parit. Nunquid Aristoteles lib. 7. de animal. dicebat: *Gignuntur claudi ex claudis, & cæci ex cæcis*? Sic voluptas vsum accenditur, delictarumque desiderium dum expletur, magis inflammatur, vt illis, qui virtutem sectari volunt, nihil sit tutius, quam eas fugere, ex virtute enim pronus, & proximus ad virtutem est transitus, & à penitentia vna ad aliam procliuus via, verum à laxitate ad vitæ rationem arctam nonnisi difficillimè quis proficisci potest.

Huc attendit S. Petrus Chrysologus serm. 116. cum ait: *Vitia securius solâ separatione vincuntur, necantur ignorantia, & nescit a feliciter enascunt, nam si ad mentem, & sensus pervenerint, si contigerint animos, si semel membrapenetraverint, inextinguibile gignitur, & exaltatur incendiū. Quæ cum ita sint, tunc vis à vitio ad virtutem facere gradum! O deliratio!*

Ibant tres illi reges in Bethlehem adorare regem regum Christum lumen nostrum. Atq; vt rectum tenerent iter, dux illis stellâ præibat: *Stella, quam viderant in oriente, antecedeat eos*, inquit Matth. 1. 9. Antiquus Pater, & sacer Pœta Sedulius ait:

*Ibant Magi, quam viderant,
Stellam sequentes præuiam,
Lumen requirunt lumine,
Deum fatentur munere.*

Vbi notate, quàm eleganter dictum, *Lumen requirunt lumine*, ad stellæ lumen lumen mundi Christum requirunt. Is verò optimus quærendæ lucis modus, hoc rectum iter, nam tenebris velle vt, vt lucem inuenias, error est. Sic in rem præsentem aio. Qui per virtutum exercitationem ad virtutes tendit, nato in rem vitæ medio, at qui vitij se inuoluit, vt ab ijs ad virtutem assurgat, is in manifesto errore versatur.

Commendemus hanc doctrinam memoriæ, cordique & animæ penitissimè imprimamus. Nam qui neglexerunt eas, quas hic tantoperè inculcauimus, præceptiones, ij multâ in itinere virtutum damna acceperunt, & deplorandas fecerunt iacturas, & spe suâ plurimum frustrati sunt, & multa bona proposita abiecerunt, qui magnos progressus fecissent, & ingentes animæ thesauros coaceruassent, si ijs, quæ prælocuti sumus, obtemperassent.

PERIOCHA II.

Vnxit pedes.

Maxima in agendo securitas est, nunquàm securum putare, quicquid agas.

VNixerat inter primordia conuersionis suæ pedes Iesu Maria Magdalena, nihilo tamen minùs iterum eos lauat, vt doceret, nunquam nobis satis videri debere, quicquid pro expiatione scelerum nostrorum agamus, maxima namq; hac in re securitas est, nunquàm putare securum, quicquid fecerimus, neq; tutum arbitrari, quantamcunq; aliqua in re operam posuerimus.

Notate. Isaïas ait, vidisse Deum in folio excelsò, & eleuato, & duos Cherubim, qui illi assistebant, & occinebant, Sanctus, Sanctus, Sanctus, tum illud, quod *sex alæ sũt, & sex alæ alteri*, quarum *duabus volabant faciem eius, & duabus volabant pedes eius, & duabus volabant*; Isaïa 6. Quid sibi vult, quod faciem, ac pedes eius tegebant? Respondet Galfridus apud Tilmanum. in allegor. Bibl. *Velant Seraphim pedes Domini duabus alis, imitatione Dominica Passionis*. Quod ergò Seraphim sic tendebant alas suas, vt ad manus Domini velandas explicarent, & ad pedes illius occulendos submitterent, æmula quædam crucis expressio fuit, & passionis imitatio velut paratorum pro illo mori, quemadmodum ille pro nobis occubuit. S. Bernardus ser. 3. de Verbis. Isaïa vult ijs Seraphinis fuisse adumbratos homines Dei amore flagrantés. Hugoni Cardinali in sensu morali *Seraphim sũt Prelati vel doctores*, qui in arduos Seraphim transformati animam posuerunt, ad imitationem magistri, qui suam pro illis tam liberaliter dedit.

Sed aduertite, quod tametsi alas binas, ac binas habebant expensas, hoc est, pedes ac manus cruci affixas. *duabus tamen volabant*. Quomodo autem volabant, qui crucifixi? Respondet Galfridus: *Volabant cogitatione & auditate*. At cum maiorem hac dilectionem nemo habeat, vt animam suam ponat pro amicis suis, Ioan. 15. 13. quomodo hi, qui pro Deo, eiusq; amore crucifixi animas agebant, explicatis ad volatum alis ad maiora anhelabant? Aut quonam præterea aspirabant? Ad vltiorem pro Deo passionem. Itaq; in tormentis pro Deo positi *volabant cogitatione & auditate* acerbiores cruciatus perferendi, tanquàm micissimos, ac pene nullos arderentur suos dolores præ desiderio sæuiorum, quos suspirabant. Habent hoc iusti, Dei timentes,

mentes, & sancti poenitentes, vt securitatem suam in eo constituent, quod nunquàm sibi satisfaciunt, nec aliquando contenti sunt operibus suis, quantacunq; exercuerint.

Vultis hoc videre in rege poenitente? Accipite exemplum ab illo luculentum. Notorium est peccatum, quo se obtrinxit. Quàm iugibus verò lachrymis illud deplorarit, quàm dura, continuq; poenitentia in seipso damnarit, hoc ipse Psal. 6, satis expressit: *Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum lachrymis meis stratum meum rigabo.* Alia litera habet: *Natave faciam,* hoc est, tam acerba suspiria edidi, tam amarè ingemui, tanta autem vi & copia lachrymas effleui, vt thorax, thronusq; adeò meus noctibus singulis ob oculorum profluvio commaduerit. Nonne hæc magna est apud regem poenitentia? Non contentus ille tamen tota vertisse per oculos flumina lachrymarum, siue exitus, vt alibi loquitur, *aquarum* deduxisse, in Psal. 37. 18. ait: *Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper;* velut dixisset: Domine Deus meus, si lachrymarum, quas præ dolore immanium scelerum meorum effudi, copia minor est, quàm vt eorum foedas maculas diluere, & obliterare queat, ecce me promptum paratumq; vt tanquàm abiectissimum, & extremum mundi mancipium in dies singulos efficitur cædas, donec ipsa, si placet, ossa commolas, nec integrum quidquam in hoc læscium corpore relinquas, quoniam spinæ peccatorum, quibus te irritavi, penitissimum animum meum transfigunt.

Videris hæc omnia? Audite ergò quid porrò dicat: *Et cogitabo pro peccato meo;* inquit, quod ex Hebræo sic habet apud Genebrardum: *Anxius ero, sollicitus ero pro peccato meo,* hoc est, post tantam exundantiâ lachrymarum, post tantam quidvis scelerum meorum ergò patiendi promptitudinem, post longos & expectorales gemitus, post crebra flagra, quibus in me ipsum defecui, post diuturnam operum poenaliū exercitationem, quibus meipsum emaciaui, & penè confeci, *cogitabo anxius, ac sollicitus.* Quid illud? Quâ animaduersione prætereâ, quoue supplicio me plectere, & peccata mea expiare deinceps debeam. Et hoc post omnia ista seriæ ac seuoræ, inimitabilisq; poenitentiae exercitamenta demùm cogitabis: *Cogitabo,* inquit. Ita solent iusti & sancti poenitentes, qui vt veri sunt criminum suorum censes, noruntq; quàm infinito debito sint Deo obnoxii, pro peccatis misericorditer condonatis, nunquàm sibi satisfaciunt, quic-

quid faciant, quantascunq; penas de seipsis sumant.

Venit ad Christum adolescens quidam, quærens, quid sibi facto opus, quo vitam æternam obtinere posset, cumq; præceptorum diuinorum à puero obseruantem fuisse dixisset, ait illi Dominus: *Si vis perfectus esse, Vade, Vende quæ habes, & da pauperibus;* Matth. 19. 21. Audiuit hæc sanctus Petrus, & dicebat: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergò erit nobis?* Quâ gratiâ Petrus id tunc percuntatus fuerit?

Iansenius reddit huius bonam rationem, dicens, Petrum, cum audisset illum adolescentem suum vendere solum, verum etiam in pauperes erogare iussum, cogitaretq; se, ac reliquos Discipulos sua quidem reliquisse, non tamen egenis dispensasse, subuereri cæpisse, ne officio suo non satis benè functi fuissent: *Metuens interrogauit,* inquit, *ille, ne forte minus fecisset.* Quanquàm omnibus semel renuntiârat, & facultatibus senudârat, velut nihil tamen egisset, sic interrogat, an plura facere oporteat. Errant enim, & decipiuntur, qui vnquàm satis fecisse putant, quicquid etiam fecerint.

In hanc rem exponi potest illud Paræmiastæ: *Beatus homo, qui semper est pauidus;* Prouer. 28. 14. Chaldaeus habet: *Beatus vir, qui veretur omnia per merum.* Complutensis, & Regia Biblia verterunt: *Beatus vir, qui timet omnia ob cautelam.* Nullus vnquàm magis securus, quàm qui sic semper timidus, ac pauidus.

S. Patriarcha Iacob, cum morti proximus filijs suis extremum benè precaretur, ad Nephtalim sic aiebat: *Nephtali ceruus emissus, dans eloquia pulchritudinis;* Gen. 49. 21. Sensus horum verborum difficilis. Non venient tamen incommoda eo sensu, quo à me intelliguntur. Quid est, quod Nephtalim, quando ceruus, verba pulchra dicere fertur? Dicere verba pulchra, idem est ac docere quæ sunt vtilia & fructuosa. Ergone qui ceruus est, ille docet quæ vtilia, quæ conuenientia, & pulchra verba ministrat? Quid illud cerui symbolo significatur? Timorem ceruus, vt habet maximum, ita repræsentat, vt inquit Pierius Valerianus l. 6. c. 7. idcirco olim vt meticulousum aliquem designarent, ceruum pingebant. Itane verò meticulous pulchrè docet? Nonne aptius Nephtalim tanquàm leo, qui securitatis est symbolū, dare eloquia pulchra dictū fuisset? Quare melius nos docet ceruus, quàm leo? Quia qui semper metuere, nunquam securitatem sibi promittere docet, is optimus est magister. Qui

autem vt leo docet, malè docet, nunquam enim homo Christianus, quantumcunq; in expiandis peccatis suis studium posuerit, quantumuis durà ac diuturnà poenitentia scelera sua castigarit, securum se putare, aut satis fecisse existimare debet. Itaque *beatus vir, qui timet omnia obcautelam.*

Religiosa quædam apud Lucam mulier, filia Phænuelis tam felix fuit, vt annos vitæ suæ in aureum annum Christi nati produxerit: *Et hæc vidua erat 87, ad annos octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo ieiunjs, & obsecrationibus seruens nocte ac die;* Luc. 2. 37. In curuam senectam progressa, totq; annis prægrauata inter iuges preces noctem cum die exigebat, & attenuatum tam longi temporis iniurijs corpus pertinaci ieiunio emaciabat, & effectus longæuitate animus ad sola pietatis studia adolefcebat. De quo S. Ambrosius lib. de viduis: *Cum corporis agnosceret Anna senectutem, pietatis tamen nesciebat atatem.* Annis vetula, pietate iuuenis Anna erat, cumq; satis nunquam fecisse existimaret, quantum corporis ætati anni addebant, tantum animæ per orationes & ieiunia adijcere curabat, nunquam contenta his, quæ fecerat.

Inflammata Sponsi sui amore Sponsa in Canticis illi amanter dicebat: *Osculetur me osculo oris sui;* Cantic. 1. LXX. translulerunt: *Osculetur me ab osculo oris sui;* non satis mihi vnum Sponsi osculum, mille suauia volo.

In quæ S. Ambrosius lib. de Isaac & animâ cap. 3. *Non vnum osculum querit, sed plura, & desiderium suum possit explere, quæ enim diligit, non est vnius osculi parcitate contenta, sed plura exigit, plura vendicat. Deniq; illa in Euangelio sic probata est, quia non cessauit, inquit, osculari pedes meos.* Verè amans non vno opere contentus, sed plurima exercere debet, atque inter hæc nunquam securum se arbitrari. Cuius rei præclarum de se præbuit exemplum Maria Magdalena, quæ poenitens suorum scelerum cum supplex Christum adijt obtestata veniam, osculandi, rigandique lachrymis pedes nullum finem fecit: *Illâ probata est, quia non cessauit pedes osculari:* Qui enim non intermittebat virtutum, & bonorum operum exercitium, nec vnquam fecisse satis putat, quicquid illud egerit, is benè facit.

PERIOCHA III.

Vnxit pedes IESU.

Restâ vadit, qui ad profectum animæ contendit per viam, quæ illi semper felix accidit.

Dignum animaduersione est id, quod Seraphicam hanc, & Apostolicam poenitentem fecisse Euangelistæ ferunt, quoties heroicarum actionum eius meminerunt. Luce Dei perussus, & amoris eius sagittis animum habens saucium, sciensq; Magistrum Christum discumbere in domo Simonis Pharisei, adiit illum, vt peccatorum suorum indulgentiam deprecaretur. Ingressa conuiuij locum, ad pedes eius se abiecit, & rigare illos lachrymis cepit. Luc. 7. Inuenit autem in pedibus Christi, quam suspirabat, veniam & consolationem. Excepit illum hospitio Martha soror, vixq; domum intrarat, quando pedibus eius iterum accidia Magdalena *audiebat Verbum illius,* Luc. 10. 39. Hodie eosdem pedes, apud quos tam benè illi fuerat, totâ vnguenti librâ infudit, & tinxit. A quo enim apud sacrosanctos illos pedes noxarum suarum gratiam inuenit, tanta fuit illius erga eos cum obseruantia, tum fiducia, vt ad illos semper adiret, & accideret, in quibus dolorum suorum leuamen semel inuenerat. Quâ re docuit deuotos, & contemplationi deditos, vt quâ de materiâ cum fructu & profectu animæ semel meditati fuerint, siue ea sit iudicium extremum, siue mors, siue infernus, siue gloria beatorum, siue aliquis vitæ, aut Passionis Christi articulus, huc identidem recurrant, & scintillas ibi requirant, vbi semel in meditatione exarsit ignis. Sic communiter docent Patres spirituales, præcipuè sanctissima magistra nostra Theresia, cuius circa orationem Domini in horto plerumq; versabatur meditatio, & vix aliud cogitare nouerat, quod inde magna spiritus emolumenta caperet.

Non fugit Senecam hæc doctrina, qui cum Lucillum familiarem suum doctum cuperet, vt id assequeretur, suâit eos leſitare authores, qui cum ingenio eius magis congruerent: *Certus ingenis immorari, & innutrirî oportet,* inquit ep. 2. *ſi ſeſis aliquid, quod animo fideliter ſedeat.* Nam qui cum die variat authores, nunquam proficiet. Vt autem progressum faciat, itineri, quod semel feliciter tenuit, constanter inhæreat.

Docuit hoc nos suo exemplo Christus, ad cuius vitæ perpendiculum omnia nostra componere debemus. Orabat ille in horto æternum Patrem, cumq; secum reputaret cruciatu, probra, iniurias, & quæcunq; illa toleraturus erat, caroq; timere, & pars inferior tremere inciperet, ad ingenium, & votum voluntatis humanæ loquens, aiebat: *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, ſeruum tamen non ſicut ego ſolo, ſed ſicut tu;* Matth. 26. 39. Et hæc se-

mel-ita precatus, iterum abijs, & orauit secundò ac tertio eundem sermonem, ibid. v. 44. Vt quid eundem identidem sermonem? An verborum forte inops innocens Agnus fuit, vt propterea eisdem semper verbis obsecraret? Minimè, quomodo enim Verbo æterno deesse verba potuissent? Cur ergo eadem replicabat? Vt nos doceret repetere verbum, quodcunque illud Deo loquimur, quo spiritum nostrum excitari, & accendi deuotionem sentimus, nec discedere à mysterio, quod copiosam meditationis sylvam ministrat, in qua cum fructu, cum augmento feruoris, & inflammatione amoris versetur anima, sed illi insistere, ibiq; commorari, vbi solatium, & profectus commodum inuenit.

In Ægyptum iussu Dei abijs Sanctus Patriarcha Abraham, tantamq; gratiam inuenit apud Pharaonem, vt illum plurimis opibus cumlaret. Posthæc repetijt terram suam, ex qua venerat, reditum autem illius Scriptura hoc verborum mysterio recenset: *Reuersus est per iter, quo Venerat, à meridie in Bethel, & scq; ad locum, vbi prius fixerat tabernaculum, inter Bethel, & Hai*; Gen. 13. 3. Alia litera apud Vatablum habet: *Per easdem mansiones*. Itaq; non solum eandem viam rediens tenuit, sed apud eandem etiam diuertit, ad quos hospitij ergo abiens declinârat.

Quærunť multi, quare Sanctus Patriarcha sua vestigia relegere, & per eadem loca, quibus venerat, reuerti voluerit? Guiljelm. Pepinus Gen. 13. q. 3. respondet, id fecisse, *quia nouit bona hospitia, & ad illa declinauit redeundo, in quibus honestè locatus fuerat eundo*. Quo significauit, quæ felix & prospera cuiq; via accidit, eam constanter ineundam, neq; ignota aut tentanda vada, aut quærenda itinera. Si quis beneuolentiorẽ Deum experitur, quoties illum cogitat tenerum infantem, iniquioris temporis iniurijs expositum, intra duri præsepis angustias ex frigore tremulum, cogitet hæc, recogitetq; si enim ad alia transferat animum, non tantum forte reperiet suauitatis internæ solatium.

Psalmo 67. 25. inquit Dauid: *Viderunt ingressus tuos, Deus, ingressus Dei mei, regis mei, qui est in sancto*. Quid est, quod ait Propheta, visos ingressus Dei, & non egressus eiusdem? Causa est, quod Deus, cum alicubi est, vbi illi benè est, & grata habitatio, nescit egredi, non reperit, quâ exeat, sed conquisceat dulciter, & perseverat constanter, vbi-cunq; est libenter. Discant hinc deuotæ animæ, vt quocunq; in mysterio inueniunt succum, & pietatis gustum, ibi figant, nec aliò facili transferant cogitationem.

Non obscure hoc docet Apostolus, qui cum suæ vitæ rationes Corinthijs exponeret, aiebat: *Non indicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum*; 1. Cor. 2. 2. Indubitatum est, non his tam angustis cancellis circumscriptam fuisse scientiam Pauli, vt solum Christum crucifixum nosset, qui tam sublimiter de omnibus vitæ, Passionis, ac mortis eius, alijsq; ad salutis nostræ remedium pertinentibus mysterijs concionabatur. Quid ergo aiebat, non plura scire? Voluit significare, quid sibi euenerit, & quid agere omnes debeamus. Christus crucifixus Pauli oculis ad se rapiebat, spiritum extollebat, excitabat deuotionem. Huc ergo totum pondus meditationis eius vertebatur, cum Christo crucifixo dulces miscebat sermones, nunquam ab illo suam abducebat considerationem. Sic quo pascitur mysterio meditabundi animus, nunquam ab eo benè auertitur cogitatus.

P E R I O C H A I V.

Vt quid perditio hæc?

Serui Dei sunt scopus, in quem omnia improborum murmura, & persecutiones collinant.

S I libet aliud dignum obseruatu notare, reuertamur (quod Abraham fecisse diximus) per gradus, quibus huc descendimus, ad caput discursus præcedentis, & memorabile aliquid reperiemus, ex quo & elucescet, quàm verè diximus, iustos esse scopum, ad quem sua murmura improbi homines eiaculentur. In domo Simonis Pharisei, vbi gloriosa Magdalena, propter heroicam vitæ superioris tam generosè damnatæ factum, in cælum efferrî merebatur, ædium dominus, & conuiuij instructor, qui defensare illam etiam debebat, primus aduersus illam, Christumq; vnâ murmurare cepit, dicens: *Hic si esset Propheta, sciret & itq; quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est*; Luc. 7. 39. Domi suæ soror eius concepta, vt aiunt, querelâ coram Christo illam conuenit, inquit: *Domine, non est tibi cura, quod soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi, & me adiuet*; Luc. 10. 40. Et hodie, quando pro sua munificentia pretioso vnguento Domini caput, & pedes infundit, perfidus, & auarus discipulus admordet eam, arguitq; & accusat prodigalitaris, tanquam malè locarit vnguentum, cuius pretium in pauperes erogari potuerit, dicens: *Vt quid perditio hæc? Nonne videtis hanc sanctam mulierem, postquam ad mentem redijt,*

redijt, vbiq̃ue obiurgari, vbiq̃ue murmure impeti? Bene ergo diximus, iustos, & sanctos esse scopum, in quem impiorum murmura collineant.

Produxit Deus machinam hanc, quam videmus in lucem, fecitq̃; in istis ecelorum orbibus duas rutilantissimas faces, quæ diem atq̃; noctem illucere, temporumq̃ue indices essent: *Fiant luminaria in firmamento celi, & diuidant diem, & noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos; Gen. I.* Quis sensus spiritualis insit his verbis, quæ aiunt Solem, Lunam, & cætera sydera constituta esse in signa, siue scopos? hoc enim nomine signi etiam significatur, iuxta illud Luc. 2. 34. *Positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum, & in signum, cui contradicetur;* in quæ Tertull. l. de Carne Christi c. 23. *Agnoscamus signum contradicibile, conceptum, & parum Virginis Mariæ.*

Stephanus Cantuariensis apud Tilman. in alleg. Biblior. aptè respondet: *Ecclesia est firmamentum, luminaria viri iusti, & sunt in signa & tempora, hoc est, in signa temporum, id est, temporales miseriae.* Temporales miseriæ sunt fames, sitis, lassitudo, probra, iniuriæ verborum, & verberum. In signa talium miserationum, in signa, quæ talibus appetuntur miserijs, sunt homines iusti. Nam vt quisq̃; est vir optimus, ita omnium coniurationi expositus.

Huc spectauit Paulus, quando consolari volens sanctos, qui tantas accipiunt in hac vita ab alienis manibus, & linguis iniurias, sic eos affatur: *Nemo moueatur in tribulationibus istis, ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus;* 1. Thessal. 3. 3. Nemo miretur, quod hac illac raptetur, atq̃; variè exagitetur in hac vita, quodq̃; homines scelerati venenatarum linguarum suarum spicula in ipsum contorqueant, in hoc enim, quotquot virtutem sectamur, *positi sumus*, vt talium sagittis expositi simus. Quid est, in hoc positi sumus? Id est, quod de papyro in tabula, aut pariete pro scopo fixa, è cuius aduerso tres, aut quatuor sclopetarij stent, dicere possis. De huiusmodi papyro, quod res ipsa loquitur, diceres, pro signo posita est, & exposita sclopetarijs istis, ad quod cum se exercent, iaculandi peritiam, & collimandi dexteritatem ostentant. Sic ait Paulus, si quis murmuraciones, persecutiones, iniurias patitur, si omnium probis impetitur, hunc iustum censere, & appellare sanctum debemus, quid enim sunt sancti & iusti in hoc mundo, nisi mundi opprobria, ludibrium, murmur? De quo præclare dixit S. Greg. l. 13. Moral. c. 6. *Ipsi scitis, quod in hoc positi sumus, ac si aperte diceret: Quid in hoc tempore vulnera no-*

stra miramini, qui aterna gaudia quarimus? Huc ad hoc venimus, & feriamur.

Episcopus Monopolitanus obseruauit, quod paralyticus ille, qui totis triginta & octo annis, quibus æger apud piscinam iacuit, à nemine vel humanus verbum audiuit, mox cum miraculo sanatus, etiam murmuracione exagitatus fuit. Infirmus dicebat: *Hominem non habeo;* nec quisquam illi molestus erat: Sed mox vt Christi virtute sanitatem, vsumq̃ue membrorum recepit, inquebant Iudæi: *Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum;* Ioan. 5. 10. iamq̃; illi graues erant: *Triginta & octo annis iacuit in grabato, quem nec assicere dignabantur Iudæi, cum primum autem sanitatem recepit, aiebant. Sabbatum est, &c.* Miser hic homo nec vnum habuit hominem accurrentem, dum in lecto iacebat, sanatus à Domino multos inuenit, non iuuantes, sed impediētes. Hæc ille Ser. 6. post Dom. 2. Quadrag. Ex quo habemus, quod donec quis ex more sæculi viuit, nemo est, qui vitia illius turpia verbo memoret, nemo qui dicat, quid agis? at si è grabato se erigat, & Deo seruire studeat, & Sacramenta frequens adeat, repente omnes in illum insurgunt, persequunturq̃; eum, & insectantur linguis. Nam vt dixit Origenes hom. 3. in Iosue, *qui amicitias appetit Iesu, multorum sibi sciat inimicitias tolerandas.*

Indicauit hoc Propheta Regius David, cum ex nomine Pœnitentis ait: *Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nyctisorax in domicilio;* Psal. 101. 7. Santes Pagninus, & alij vertunt: *Factus sum sicut bubo*, scilicet postquam animum adieci ad agendam pœnitentiam, & mundo renuntiare cœpi. Quid mysterij habet, quod sanctus pœnitens confertur buboni? Bubonem, quod nemo nescit, pulcherrimis oculis natura donauit, quam elegantiam cum aues cæteræ illi inuideant, configere atq̃; eruere volunt, quos cum liuore cernunt, oculos. Dicit ergo David: *Factus sum sicut bubo;* hoc est, postquam me à prauorum hominum consuetudine ad meipsum, & ad vitæ sanioris studia aduocaui, & præter morem sæculi mores meos instituere cœpi, *factus sum & sicut bubo*, omnesq̃ue me tantoperè persequuntur, vt nemo sit, quin exoculare velit, omnes me calumnijs proscindunt, & maledicarum linguarum murmure dehonestant. Vt benè monuerit magnus Pater Augustinus Ser. 93. de Temp. *Quisquis Christo coniungitur, non ad delicias, non ad voluptates, sed ad prælum præparetur, quia omnes, qui prae volunt vivere in Christo, persecutionem patientur, &c.* ait Apostolus, 2. Tim. 3. 12.

PERIOCHA V.

Vt quid perditio hæc?

Nunquam virtus magis cruento bello laceffitur, quam cum suis armis oppugnatur?

VT suam auaritiam sordidus, ac perfidus discipulus palliaret, causam pauperum prætexit, dicens, vnguentum, quod tunc inutiliter, vt susurrabat, vertebatur, conuerti in vsus egenorum, & pauperum maiore merito potuisse. Nec inuenit, quo melius illam religiosam piæ mulieris actionem oppugnaret, quam alterius mentis virtutis fucato colore. Hoc est bellum crudelissimum, quo vrgeri virtus potest: Vt enim dissimulatum est prælium istud, sic & vix cerni, & ægrè caueri potest, quod autem apertum est, id facile habet remedium.

S. Ioannes Chrysostomus notauit, quod cum plurimi essent peccatores, quo tempore Paulus Ecclesiam Dei persequebatur, atque infestis armis appetebat, de nemine sic conquestum Christum, vt de vno Paulo, cui cum per viam appareret, dixit: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Act. 9. 4. Nonne alij tunc quoque Christum persequebantur, inquit Chrysostomus, connitebanturque nomen Christi velut iniecta humo obruere, sepultumque longâ obliuione obruere? Quare ergo tota in Paulum congeritur iniuria, quasi is vnus, solusque armis Christum inuadat?

Respondet D. Chrysostomus: *Medio zelo Gehebatur, nondum satiatas cade Stephani.* Quod Christus suas, suorumque iniurias præcipue in Saulum referebat, id faciebat, quoniam ille zelo, vt videbatur, virtutis bono ad inferendum exitium virtuti inuehebatur, virtutisque armis utebatur, quibus illam conficeret. Hoc verò est quod Christum ægrè habebat, idque est, quod deplorari debet, quod simulata virtus in veræ virtutis perniciem vertatur.

Duo Scripturæ loca in speciem contraria id nobis indicabunt. Dum Iudith intrepido, & plusquam masculo animo destinasset barbarum caput impio illi hostilis exercitus duci Holoferni prætruncare, qui in tantas angustias populum Dei compegerat, sic ante præcata est, quam rem ipsam aggereretur: *Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum;* Iudith. 9. 2. vbi meminit vindictæ, quam sumpserunt Simeon & Leuide Principe Sichæ, propter illatam sorori stuprum. Videtur autem Iudith probare eadem, quam tunc fe-

cerunt, & illa inter precandum memorat, tanquam eo exemplo ad ferendam sibi opem aduocare Deum voluerit. Ex alia parte videtur damnare factum duorum fratrum pater vtriusque illorum, qui morti proximus aiebat: *Simeon & Leui causa iniquitatis bellantia, quia in furore suo occiderunt virum, maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura;* Gen. 49. 5.

Nicolaus Lyranus quærit, quomodo inuicta vidua probet, quod sanctus Senecio tam vehementer vicuperat, improbatque? Respondet autem, duo esse in facto illo consideranda. Primum est supplicium, quod de Principe Sichem, propter illatum sorori flagitium, sumpserunt. Alterum est modus, quo nefas illud vindicârunt, quando exigendarum sceleris illius poenarum propositum Sacramento legis suæ texerunt, dicentes: *In hoc valebimus fœderari, si solueritis esse similes nostri, & circumcidatur in vobis omne masculini sexus;* Gen. 34. 15. Hoc verò damnat Iacob, inquit Lyranus. Quod enim stuprum sororis suæ vindicârunt, & Principem Sichem, qui intulit, trucidârunt, id dissimulari posse videtur, quia naturæ impetu frater ad fratris, siue sororis curandam iniuriam fertur, & hoc est, quod ab Iudith commendatur: Sed quod ad hanc vindictam, fraudemque tegendam circumcisionis Sacramento, quo Hebræi à cæteris gentibus discernebantur, sunt vsi, & virtutis, religionisque pallio vltionem, quam meditabantur, obuelârunt, ea intolerabilis sancto Iacob visa est malitia, vt diceret, *maledictus furor est eorum*, nec enim est aliud tam durum, durumque bellum, quam cum suis armis religio offenditur.

Cum Deus apud Ezechielem quereretur de improbitate falsorum Prophetarum, quam in populo eius exercebant, his coloribus eos delineabat: *Quasi vulpes in desertis Propheta tui erant;* Ezech. 13. 4. Symmachus apud Theodoretum legit: *Quasi vulpes in ruinis.* Queritur hic quod falsi Prophetæ stragem populo intulerint, ad modum, non quo nocere feri leones, non quo officere sæuæ tygrides, aut id genus animalia truculenta, sed quo vafre vulpes incommodare agris solent. Quamobrem istud? Dicam. Leo, lupus, tygris, & quæ talia sunt animalia atrociora, ea vim afferunt apertam, patenterque vngues injiciunt his, quos inuadunt: at vulpes cum volunt demoliri vineam (vt sunt peramantes vuarum) ipsiusmet vineæ pampinis se tegunt, vt illam commodius destruant, ipsaque in sui perniciem vineam vtuntur. Quod ergo falsi Prophetæ Dei Remp. non pro leonum, sed versutarum vulpium

more vastarent, id ille permolestè accipiebat: Quia tametsi omnis persecutio sit mala, quæ tamen publica, ea minus incommodat, ut quæ facilius vel repelli, vel declinari queat; verùm quæ recta, & nihil suspecto colore tincta, ea crudelissima est, & maximè sanguinolenta, ut cùm simulata iustitia veram inuadit, & laruam virtutis indutus improbus homines studiosos infectatur.

Observationem meretur aliquid Psalmi octau: Dedicatus est ille quantus Deus Dei elogijs, & laudibus ineffabilis nominis eius, & admirabilem operum, ac beneficiorum, quibus hominem ornauit, auxitque, cuius pedibus omnia subiecit. Quæ cùm David gratissimo animo commemoraret, inter ipsam beneficentiæ diuinæ recordationem derepente coniecit oculos in quosdam peccatores, quibus Deus excidium minatus fuerit, dicens: *Ex ore infantium* & *lactantium perfecisti laudem propter inimicos tuos, Et destruxisti inimicum, & Sileorem.* Quorum verborum translatio, ut est apud Lxx. pensanda, quæ sic habet: *Ut destruas inimicum, & defensorem;* hoc est, inaudita mira operabitur Dominus, faciens ut recens nati infantes loquantur, tantùm ut confundantur, eueranturque hostes, ac propugnatores: *Ut destruas inimicum, & defensorem.* Querit S. Augustinus, quomodo idem possit esse inimicus Dei & defensor. Nam si est inimicus, quomodo defensor? Si defensor, quomodo inimicus? Respondet sanctus Doctor, esse inimicos, qui sint defensores, & defensores, qui sint inimici, atque hos esse impietissimos omnium, & crudelissimos. Quinam illi? Qui sub specie virtutis & iustitiæ, inquit Augustinus, ipsam crudelissimè impugnant, & persequuntur virtutem ac iustitiam, qui cùm partes eius sequi, & tutari videantur, grauissima illi incommoda afferunt, & offendunt, quos defendere putabantur. In accensis, & grammateis publicis hoc videas. Quis maiorem quàm illi, zelum iustitiæ præfert, quos sæpè audias dicere, meritò plecti improbos, & dignis pœnis affici facinorosos. At quo fine id plerumque crepant? Fortean ut peccata submoveantur è Repub. & aditus obstruatur offensis Dei? Nihil minùs. Verba illorum eò ferè spectant, ut habeant, cui iniiciant manus, ut deglubant reos, & bona illorum male possedores inuadant. Tales clamant iustitiam, ut destruant iustitiam, & iustitiæ pallium vestiunt, ut pauperum pallia, vestesque sibi usurpent. Hos hos, inquit Propheta, euerteret Deus: *Et destruas inimicum, & defensorem;* neq; infestiores, nocentioresq; virtus habet offensores, quàm tales defensores.

Dixerat hoc paulò ante idem Propheta, inquit: *Virum sanguinum, & dolosum abominabitur Dominus;* Psalm. 5. 8. Quod illud genus hominum tam sanguinolentorum, & insidiosorum? Respondet S. Basilus magnus: *Truculentum dicit eum, qui prætexit aqutatis internam malitiam celat.* Vir sanguinarius ac fraudulentus sacro Vati is dicitur, qui iustitiam simulans, eius obtentu inuadit, oppugnatque iustitiam. Talem verò peccatorem, suprâ quàm alium quemque, *abominabitur Dominus,* qui aliud nullum scelus ita detestatur, & execratur, ut eorum nefariam malitiam, qui sub virtutis simulato vestitu exitium virtuti parant, & inferunt. Seruet nos bonus Deus à tam malo crimine, digneturque hic nobis suam propitiis largiri gratiam, ut posthac eius fruamur gloriâ. *Ad quam, &c.*

De Lachrymis Sancti Petri.

Et egressus foras fleuit amarè. Luc.

22. 62.

Abebat illa de Canticis Sponsa faciem ex Solis adustulatione subfuscâ, cùmq; Ierosolymorum domicellæ vultus illius Ieuenuitatem elegantiam conspicerent, leticabantur eam, quis tam obscuras maculas tanto pulchritudinis splendori intulisset? Respondit Sponsa: *Nolite me considerare, quod fusca sum, quia decolorauit me Sol.* Cant. 1. 5. S. Ambrosius lib. de poster. Apolog. David cap. 3. ea sic legit: *Nolite aspicere me, quia obfuscata sum, quia non est intuitus me Sol;* hoc est. Nemini mirum videatur, quod nupera formæ meæ præstantia de suo nitore remisit. Christus enim Sol iustitiæ maxillas meas vario lucis suæ colore non tinxit, hinc illa mihi, quàm videtis, parum superiori similis species. Ex his ita differit S. Ambrosius: *Ergo fuscamur, quando non videmur à Christo, sed quando videmur, albescimus.* Cùm oculorum suorum obtutus à nobis prohibet Christus, atro colore turpè scædamur: at cùm ille nos suauè, & amanter respicit, mirum venustamur, & roboramur. Si Petrum percuntaremur: Quid hoc rei, Apostolorum Princeps! Qui factum, quod Magistrum tuum negasti? Vnde illas tam scædas maculas contraxisti? Posset respondere: *Non est intuitus me Sol;* iusto Dei iudicio factum, ut me desitueret Sol, hinc euasi talis, qualem me cernitis. At si rursùm interrogaremus Petrum: Vnde nunc tam pulcher factus?

factus? Vnde ista tibi iam faciei tam decens venustas? Responderet, soli se visum, radiorumque eius clarâ luce perfusum fuisse, atque hinc tam illustrem factum: *Conuersus enim Deus respexit Petrum, Et quando à Christo videmur, albescimus.* Visu liberatus fuit Petrus, visu fuit absolutus. Vt in honorem diuini huius Solis, animarumque profectum cedant quæ dicturi sumus, radium quendam lucis gratiæ nobis affulgere obsecremus. Attendite.

PERIOCHA I.

Erat Petrus.

Nulla maior amentia, quam supra bases humane fragilitatis construere columnas diuinæ gratiæ.

T Ragediarum animæ, & infirmitatis humanæ nullum magis viuum exemplar, nec alia tam insignita imago in sacris literis, quam lapsus S. Petri, quem misericordis Dei providentia singularis in speculum Ecclesiæ suæ, & omnibus posterioribus seculis ad exemplum reliquit, ut cum in illo humana cernitur fragilitas, frangatur superbia, detumescat animus, cogiteturque, neminem sibi posse promittere stabilitatem, & firmitudinem, quando Petrus quidam, cui Deus à petra nomen indidit, tam miserabili lapsu corruit. Et verè ita res habet, sat enim est esse quempiam hominem, ut captum mente illum existimemus, quando supra humanæ fragilitatis basim vult construere columnas securitatis diuinæ gratiæ.

Vnum habeo huius rei argumentum, quo satis illam confirmatam darem, tamen si aliud præterea nullum adferrem. Euangelistæ ferunt, Christum ieiunasse quadraginta dies, totidemque noctes. Post tanti verò temporis inedia m esuriit. Tentandi illius occasionem ex esurie sumpsit dæmon, & dixit: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Matth. 4. Cecidit, neque cessit tamen dæmon, sed vanâ gloriâ oppugnare illum iteratò cepit, à quo expugnatus primo conflictu fuerat. Et quanquam etiam hac vice succubuit, non desperauit tamen victoriam, tertioque Christum adorans, auaritiâ firmitatem illius conuellere voluit, sed non valuit.

S. Leo Papa admiratur audaciam, & prædentiam dæmonis, quæritque vnde ille spiritus nequam tantos haurire animos potuerit, ut Christum lacessere non formidaret. Audierat certè paulò ante æternum Patrem in baptismo dicentem: *Hic est Filius meus dilectus*; Matth. 3. 17. posthæc viderat

illum tam perseueranter ieiunantem. Quomodo sibi de illo spondere victoriam poterat, quem sane plurimum pertimescere debebat?

S. Leo ait, quòd dæmon Christum pro homine, non pro vero filio Dei habuit, & quanquam illum ab æterno Patre proclamari, tamque rarâ & inaudita omnis victus abstinentiâ vti in deserto vidit, sic tamen apud se reputauit: Nonne hic est homo? Quid ergò diffido? Is succumbet. Nonne illius sanctitas basibus humanæ fragilitatis innititur? Quid metuo? Quid vereor? Si ego, cum essem Angelus, lapsus sum, quid mirum quòd ille, qui homo est, miserum corruat?

Audite S. Leonem serm. 3. de Quadrages. cap. 2. *Viderat superbiam suam baptizati Domini Iesu humilitate calcatam, intellexerat quadraginta dierum ieiunio omnem cupiditatem carnis exclusam, & tamen non desperauit de artibus suis malitia spiritualis improbitas, tantumque sibi de natura nostræ mutabilitate promisit, ut quem verum experiebatur hominem, presumeret posse fieri peccatorem.* At si hoc Filio Dei accidit, ut minus, quam par erat, illi deferret dæmon, possetque eum sternere putaret, quòd humanos artus indutum videret, & quem experiebatur hominem, presumeret posse fieri peccatorem, quis securum se arbitrabitur, humanæque fragilitati census diuinæ gratiæ perpetuos promittat?

Subijcio aliam præclaram Theophylacti meditationem. Prædicabat Christus laudes S. Ioannis Baptistæ, dicens esse illum plusquam Prophetam, & columnam firmissimam, atque ut omnia eius elogia verbo vno complecteretur, aiebat: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne*; Matth. 11. 11. Mox verò subiicit: *Qui autem minor est in regno calorum, maior est illo.*

Magna fuit prior commendatio, sed notabilis posterior contrapositio, quòd maior sit Ioanne, qui minor in illo supero calorum regno. Quid verò talibus verbis significare Saluator voluit?

Theophylactus ait, id singulari, nec alio consilio dictum à Domino, quam ut elatos spiritus sterneret, deijceretque sublimes animos, quos ex fauoribus diuinæ gratiæ quidam sibi sumere possent, ut id quod ait, *Qui minor est in regno calorum, maior est illo*, tale sit, ac si dixisset: *Sis licet minimè carnalis, ac ferme Ioannes alter, attamen in carne adhuc es, ac propterea minimus in resurrectione*; Nemo de se præsumat, nemo se tutum arbitretur, tametsi meritis, & donis sanctum Domini Baptistam exæquet, donec enim in hac mortali vita degit, & caducâ

ducā in carne viuit, lapsus periculo est obnoxius, qui autem in cælis agit, is solus omnem & promittere sibi securitatem, & mittere timorem potest. In terris spondere sibi firmitudinem insignis stultitia est.

Nocte cenæ, cū Christus sciret malum, quod illi adferre Iudas meditabatur, aiebat discipulis suis: *Vnus vestrum me traditurus est*; Matth. 26. 21. tamq̃ perfidus futurus, vt me hostium meorum potestati tradat. Et contristati valde, caperunt singuli dicere: *Nunquid ego sum, Domine?* Egonē ille, qui tanto se piaculo obstringet?

Querit S. Leo Papa, ac meritò, quare tam vehementer turbati, & afflicti animis discipuli fuerunt, postquā ne in mentem venerit cupiam eorum cogitare talem improbitatem, quin & parati essent pro tutanda Christi vita mortem adire, quod S. Petrus primum, & post illum alij disertè affirmāunt. Quando autem hæc ita se habebant, quamobrem tristabantur? Cur angebantur animis, postquā nihil ad eos pertinebant quæ Christus dixerat, & conscientia quemque sua securum reddebat?

Respondet sanctissimus Papa serm. 7. de passione cap. 2. *Contristati sunt, non de conscientia reatu, sed de humana mutabilitate incerto, timentes ne minus seruum esset, quod in se quisque nouerat, quā quod ipsa seritas prauidebat.* O prudentes Discipuli! o sapientes Apostoli! quā benè sensistis de humana fragilitate, cū de illa tam plurimū diffidistis! quā benè suus Petrum lapsus erudit! Quā ille cautus deinceps ad alia suo nupero periculo est factus!

S. Petrus, ex diui Augustini annotatione, primum suum ergā pedes miraculum fuit operatus, cū Act. 3. v. 7. claudo gradiendi facultatem fecit, *quando apprehensa manu eius, alienauit eum, & protinus consolidata sunt bases eius, & planta. Primum signum mirabile, quod beatus Apostolus Petrus fecit, fuit claudopedum restituere vestigia*, inquit magnus Pater serm. 2. de SS. Petro & Paulo. Sed quid mysterij habeat, quod à pedibus sua miracula exorsus, humani corporis basim ante omnia confirmauit, solidauitque?

Respondet: *Audistis frequenter ipsum Petrum à Domino petram nuncupatum. Si ergo Petrus petra est, suprà quā edificatur Ecclesia, restā prius pedes sanat.* Hæc ille. Erat Petrus petra, in qua Deus fundauit Ecclesiam, erat caput mundi, cūq̃ videret, quā parum sibi fidere posset, & quā pronus esset in lapsum, quā expositus ruinæ, ve-

ritus ne secum, qui caput erat, totum simul corpus (ij sunt reliqui fideles) corrueret, ante omnia fundamento corporis attendit, atque illud stabilire curat, hoc est, pedes sanat. Inde fabricam suam orditur, securitatemque illius molitur. Tam parū scilicet sibi figit, vt primam ante omnia firmitatem & stabilitatem querat, vtque solidè subsistat, neque concidat, miracula facit, inchoans ab eo, quod momentosissimum, id est, à pedibus. Tali Petri exemplo & tragædiā nos monet Deus, vt solliciti viuamus, si enim petra tam faciliè franguntur, quid facient parietes ex argilla, eaq̃ tam fluxa & molli?

P E R I O C H A II.

Erat Petrus in medio eorum.

Mala societas ita obscurat iustum, vt soli Dei perspicacissimi oculi arbitrari illum, & non posse videantur.

S. Lucas ait, beatum Petrum versatum fuisse in medio militum, qui stipendijs conducti erant, vt essent crudeles Christi carnifices, inquiens: *Erat in medio eorum*; ac mox subdens: *Conuersus Dominus vidit Petrum*; Hæc diuinorum obrutuum opera fuerunt, videre Petrum in medio improborum satellitum, hæc oculorum Christi Dei facinora, cernere ac discernere illum tot inter malos positum. Eas enim tenebras affert, tantamque obscuritatem offundit malorum communio, aut societas probis, vt solis Dei oculis referuatum videatur, nosse & discernere bonum, cū est permixtus malis.

Notemus in hanc rem aliquid dignum animaduersione. Dicebat Christus, regnum celorum esse simile homini, qui seminārit bonum, lectissimumq̃ triticum in agro suo, fraudem tamen ab inimico homine passus fuerit, cū sui agri incurius esset: *Cum enim dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici*; Matth. 13. 25. atq̃ vt lolium faciliè nascitur, succreuerunt cum tritico zizania. Videntes hoc famuli eius, ad quem confusus ager pertinebat, dixerunt domino suo, an eradicata zizania vellet? Respondit ille, nolle, causamque hanc addidit: *Ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum, sinite utraq̃ crescere & scy, ad messem*, id est, iudicium (vt exponit Hugo Cardinalis) quando ego triticum à zizanijs excernam.

Hic ego illud obseruo, quod Christus (hunc enim homo seminator adumbrat) seruis suis dixit, molle,

nolle, vt euellerent lolium, nec vna cum illo eradica-
rent triticum. Sed quomodo id fieri poterat? Quis enim sit in orbe agricola, quantumvis ignarus,
qui lolium inter & triticum discernere nesciat? Quare ergo præcepit, ne triticum à zizanijs munda-
rent, vt ne simul vtrâq; euellerent? Id sine dubio
factum, vt indicaretur, quantum obscurer bonos
commercium malorum: Nam cum triticum est per-
mixtum zizanijs, hoc est, cum probi inter impro-
bos versantur, solis oculis suis reseruat Deus agni-
tionem bonorum, & discretionem eorum ab im-
pijs.

Minimè id nouum videbitur ei, qui legerit id,
quod S. Ioannes de quadam cœlo sublapſa stella re-
fert, cui data est elauis putei abyſſi, quem vt ape-
ruit, *ascendit fumus putei, & obscuratus est Sol, & aër de fumo putei*; Apoc. 9.2. Hæc cœlo decida
stella hominem significat, qui à statu sublimi cœle-
stis gratiæ excidit, accipiensq; clauem abyſſi, hoc
est arbitrij sui libertate malè vtens, effroenatè De-
um offendit.

Sed quid agit ille peccator? Fumo sceleratæ vitæ
suz obscurat Solem, & aërem. Quid voluit Euan-
gelista, cum Solem & aërem obscuratos dixit? S.
Augustinus, aut Ticionius id his expressit: *Obscu-
ratum dixit Solem, peccata enim malorum, & su-
perborum obscurant Solem, id est, Ecclesiam, & san-
ctis, ac iustis faciunt obscuritatem*. Tantam verò no-
ctem huic Soli, siue Ecclesiæ adferunt mali, vt in
medio eorum bonos solus Deus arbitrari possit.

Philo Iudæus sciscitatur, quam ob causam Sol &
Luna semel vno tantum Dei præcepto terram illu-
minare iussa, tam reuerenter semper mandatum il-
lud obseruârunt, vt nunquàm violârint, nam ab
eo momento, quo semel rotari cœperunt, neq; cur-
sum suum stiterunt, neq; agi in orbem vel pauxilli-
ſſer cessârunt.

Respondet autem, quòd ea astra tam pertinaciter
lumen suum ministrent, id non aliam ob causam fi-
eri, quàm quod *malitia procul terminis cœli exulat*.
Sic ille l. de opific. mundi. Extrà consuetudinem
improbiorum in cœlis agunt Sol, & Luna, magna
illa luminaria, quæ si socios haberent flagitiosos, tan-
tas eb eis acciperent tenebras, vt lucere non pos-
sent. Quod ergo perseveranter hætenus lucent, fit,
quia *malitia procul terminis cœli exulat*.

Moyſes refert, inter primordia mundi inorna-
tam, incompositamq; fuisse terram primulis condi-
tionis suæ momentis, idq; quia *tenebræ erant super
faciem abyſſi*. Creauit Deus lucem, atq; vix illud,

Tom. I.

quando *diuisit lucem à tenebris*, nolens scilicet lu-
cem agere in societate tenebrarum.

At si lux est clara, splendida, elegans, tenebræq;
sunt nigrae, turpes, obscuræ, quid adferre damni
possunt luci? Quid vel obest quod simul degant, vel
subest periculi communi vtriusq; consuetudini?
Quid incommodi adferre potest luci commercium
tenebrarum, quo minùs simul habitent? Nolo
pulchram lucem in societate turpium agere tene-
brarum, ait Dominus, maior enim erit tenebrarum
potestas ad obscurandam lucem, quàm lucis effica-
citas ad illustrandas tenebras. Tam perniciosum est
malæ societatis contagium, vt probus mixtus im-
probis, potiùs ab ijs obſcuretur, quàm reddere il-
los illustres queat. Itaque *diuisit lucem à tenebris*.

Tantæ verò sunt tenebræ, quas impurorum ho-
minum consuetudo pijs offundit, vt vel Deus plu-
rimùm serenare debere oculos suos videatur, quò
hos ab illis discernat. Peccauit quidam Corinthius,
quod cum Paulus intellexisset, scripsit extemplo
Corinthijs, flagitium illud hominis à sese abdica-
rent, dicens: *Auferite malum ex vobis ipsis* 1. Cor.
5. 13.

Oecumenius in ea sic differit: *Offendit ipsos quo-
que iuuari, si mali separentur. Si Deus hos iudica-
turus est, separemini ab eis*. Quid sibi vult Oecu-
menius, cum ait: *Si Deus iudicaturus est, sepa-
ramini ab eis*? Quid enim obest bonorum cum im-
probis commixtio, quò minùs Deus hos quidem
castigare ac plectere, illos verò pro meritis remu-
nerare possit? Magna exaggeratio fuit illa Oecume-
nij, qui voluit dicere, iustis omnem adeò eripi lu-
cem, tantamq; obscuritatem asferri ab improbis,
vt Deus omni suorum oculorum perspicacitate,
totâq; scientia sua egeat, quò arbitrari possit bonos
in societate malorum positos, vt autem citrà labo-
ris molestiam faciliè eos discernat, ait Paulus: *Au-
ferite malum ex vobis ipsis*.

PERIOCHA III.

Respexit illum Dominus.

*Prædestinatus, instar fidi canis, ad primam Do-
mini sui vocem mox redit, ceditq; ac sese dedit.*

Petrum, qui negarat, suauibus misericordis ele-
mentis oculis respexit Dominus, vixq; respe-
xerat, quando ille amaras lachrymas vertere, & sce-
lus suum tenero multoq; fletu damnare cœpit. Eâ
re significabat, esse de illorum felici numero, quos

ooo

boqus

bonus Deus æternæ quieti prædestinavit. Habent enim hoc quicunq; ex illis, ut quamvis à Deo per peccatum aliquod deficiunt, pro fidorum tamen canum more ad illum recurrant, mox ubi ab eo vocari audiunt.

Prædixit hoc Jeremias istis ex c. 17. 11. vaticinijs sui verbis: *Perdix fuit, qua non peperit; fecit diuturnitas, & non in iudicio, in dimidio dierum suorum delinquet eas.* Improbum dæmonem, sacer Propheta sub metaphora perdicis describit, de qua S. Petrus Damian. l. 6. epist. 15. ait: *Alena ova surripit, eaq; tanquam propria confonet.* Sed cum ab ouis alienis pullos excludit, fit ut ij desertâ perdice genuinam matrem prosequantur: *Falsâ matre contemptâ, protinus ad veram pertinaciter reuertuntur*, inquit S. Cardinalis.

Non aliter dæmon prædestinatum Christianum circumuenire, & agere solet, ut Deo relicto se sequatur. Sed quid? Qui à dæmone in fraudem adductus est, is cum veri patris sui, qui est Deus, & matris gratiæ vocem audit, *Falsâ matre contemptâ protinus ad veram reuertitur*, domumque natalem repetit. Vix tali cuiuspiam Deus oculo annuit, quando ad se reuerfus, ipsum sequitur.

Fugit Ionas à facie Domini, ut ne vrbi Niniuitarum excidium, quod iussus fuerat, denuntiaret. Nauei autem conscendit, quæ cum graui tempestate immanè exagitaretur, exploratumq; esset, ab illo natû præsentaneum naufragij periculum, abiecerunt eum in mare, ut sic malè irati fluctus de feritate sua remitterent, ac detumescerent. Ut in mare vates incidit, paratum habuit Deus cetum, qui ingentis alui suæ hospitio illum scilicet, à qua D. Gregorio Nazianzeno visus est tanquam è geniali lecto prodire, qui *Orat. in morte Basilij Magni* sic ait: *Mitto Ionom à cetis illo tanquam è thalamo prodeuntem.*

Notate modum loquendi: *Tanquam è thalamo prodeuntem.* Thalamus locus est, in quo noui coniuges desponsantur. Fugerat Ionas, ne tristis nuntij præco esset, cumq; naufragaretur (quæ Dei ad illum clamantis vox fuit) in ventrem ceti incidit. Et quo ibi modo agebat? *Tanquam in thalamo*, sic intra vasti piscis viscera erat. Habent enim hoc prædestinati, ut cum Dei voluntate faciliè coeant, & coniungantur, ac velut desponsentur. Intra balenam morabatur Ionas, & quanquam obscurum, in commodumq; esset diuersorium, in illo tamen non secus ac in thalamo versabatur, scilicet intimè iam copulatus, coniugatusq; omni Dei arbitrio, dispositioni, voluntati.

Cruci clauis fixus inhærebat Christus, cumq; hostes eius summo stupore affixum titulum cernerent, qui illum regem Israelis pronuntiabat, dicebant: *Sirex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei*; Matth. 27. 42. Erant illi, ut pote præciti ac reprobi, tam affixi suæ incredulitati, ut ijs dicat S. Leo Papa Ser. 17. de Pasch. c. 1. *Etiamsi descenderet Christus de cruce, vos tamen haberetis in crimine.* Tale est reprobi ingenium, ut nullis Dei, quantivis illis, clamoribus aduocari se sinat, pertinax in peccatis, obduratus in flagitijs: Cum econtrâ prædestinatus ad primam Dei vocationem statim accurrat ad amantissimum Dominum suum, paratus omnibus illius votis subiectissimè obtemperare.

Peccauit Propheta regius Dauid recessione populi, vixq; illud nefas commiserat, quando, ut ait sacer Scriptor, 2. Reg. 24. 10. *Percussit cor Dauid eum, postquam numeratus est populus, & dixit Dauid ad Dominum, peccavi & salde in hoc facto.* Simul malè egit, & malè habere animo cœpit, cessitq; ac submitit se Domino, quem offendit.

S. Ambrosius in Psal. 37. ait; quod Dauid, cum sciret mox adfuturum Prophetam, à quo sceleris perpetrati argueretur, *præuenit corripientem*, increpationemq; vatis, quem expectabat, zgnitione culpæ præoccupauit, damnans seipsum antequam ab illo obiurgaretur. Ut fidus canis, qui cum expectationem domini sui perperam agendo sefellit, tamen ille à minis abstineat, statim submissionis signa edit, & supplicio cuiusq; velut vltro submittit. Sic Propheta regius cum deliquisset, *percussit cor suum, & præuenit corripientem*, & priusquam ex Deo quisquam illi pœnas denuntiet, ipse multat se se offerit, ac pro more fidi canis se submittit, & cuius arbitrarie domini sui animaduersioni permittit. Verum prædestinati hominis signum.

Huc adnotemus, quod alibi obseruauimus, & præfenti rei, quantum arbitror, non minus opportunum veniet. S. Augustini præclara illa animaduersionis fuit, quod Deus minore sumptu lucem quam cætera creauit, partiori enim verborum impendio illam, quam hæc produxit. Nam reliquorum conditionem sic fere scriptura describit: *Dixit Deus, Fiat hoc, & fecit Deus, & factum est ita*, ut verò lux è nihilo emergeret, solum dixit: *Fiat lux, & extemplò facta est lux.* De hac re S. Augustinus l. 2. de Gen. ad litt. c. 3. & 5. sic pronuntiat: *In secunda die quadam fuit mora, & verborum multiplicatio, Fiat, & fecit Deus, & factum est ita.* Sed ad vnius verbuli imperium statim adhesit lux creat a

in creata luci, & vicinior, conditionisque affinitate propinquior.

Dixerat Christus Discipulis suis Matth. 5. *Vos estis lux mundi.* Ex his erat Petrus, quædam pulcherrima lux, quæ negatione obscurata fuerat. *Conuersus autem respexit Dominus Petrum*, nec aliud fecit, quam vt obuerso capite oculos in illum figeret. Quid inde? *Statim adhæsit lux creata luci increata, & vicinior*, statim culpam suam confessus ad lucem, à qua abcesserat, rediit, cuius hoc certum argumentum est, *quod egressus foras flevit amare.* Nempe prædictatus illico obtemperat voci benemoli Domini.

PERIOCHA IV.

Egressus foras.

Sola desideria, aut imbecilles & ignavos conatus non satis probat Deus, operum executionem prætereà requirit.

Purimum notandum, quod Lucas ait, Petrum, vt suam infelicitatem deploraret, exisse foras. Nennè sat erat dixisse? *Egressus flevit amare?* Cur ad exaggerationem rei addendum parauit Euangelista, egressum foras? Magnum procul dubio mysterium dicto subest, quo indicare voluit modum, quo imitari Petrum in poenitentia, bonorumque operum exercitio debeamus. Itaque peculiari consilio monendum putauit, quod egressus est Petrus, & quod foras egressus. Multi enim egrediuntur, sed non exeunt foras, egrediuntur inualido nisu, languidis votis, sed non exeunt opere, egrediuntur desiderijs, sed non exeunt factis. Vt ergo res nostras felicitatē absoluiamus, neque irritō conatu discedamus, ad modum, quo S. Petrus egressus est, prodire debemus à statu culpæ, hoc est, non solum simulato, aut ignauo conatu, qui Deo solus non placet, sed etiam opere, & executione.

Magnū aliquid in hanc rem obseruauit Burgenfis. Voluit sacrificare Abraham filium suum, suspenditque manum tantum, neque simul submisit ad ictum. Obuerit autem caput, viditque arietem implicitum vepribus, arreptumque *obtulit holocaustum*, Gen. 22. 13. In ariete ergo expleuit ictum, quem minatus fuerat filio. Apparuit itaque illi Angelus Domini secundo, & dixit cum iuramento: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terre.*

Monet hoc loco Burgenfis in addit. ad Lyran. non fuisse factum iuramentum diuinarum promissio-

num & q. tunc, scilicet post arietis immolationem. Non ergo Deus Abraham istas benedictiones promissit, quando minabatur obtruncationem immolando filio, sed quando ipsam eandem executus fuit in ariete, tunc nimirum dixit: *Quia fecisti rem hanc, scilicet oblationem secundam, hoc est, arietis*, ait Burgenfis.

Cur verò promissis, & benedictionibus Deus Abraham tunc ornat, cum arietem mactat, non verò cum manum in eadem filij suspendit? Quam ob rem dicis? Ob eam, vt significaret, quæ sibi grata sint, & accepta officia. Quæ erga filium agebantur, minæ tantum, & propensi animi conatus solum erant: At quæ in ariete fiebant, ea opera erant, & executiones. Huc ergo, huc cadant benedictiones, & promissa, quia non est contentus Deus solis pronæ voluntatis nisibus, sed opera ad hæc requirit, cum ea in nostra sunt facultate.

Sponsa cum de duobus ventis loqueretur, qui in hortum illius conspirabant, aiebat: *Surge Aquilo, & vent. Auster, perfla hortum meum*, Cant. 4. 16. Quid surgere Aquilonem iubet, Theodoro, & alijs tale est, ac si illum procul inde facessere imperasset, quasi dixisset: Abi, sis, hinc Aquilo, sed tu Auster viretum meum blandè aspira. Quod verò peccarit Aquilo, quod illo hortum suum perflari Sponsa noluit?

Stephanus Cantuariensis (quod & alibi diximus) de hoc vento sic ait: *Sonorus est, & strepit, sed non pluit.* Strepit plurimum Boreas, tantoque sonitu nubes cogit, vt obruere velle aquis orbem videatur, *sed non pluit*: Auster verò pluuias adducit. Quod ergo ait Sponsa: *Surge*, id est, cede hinc Aquilo, dicere voluit, viridario Ecclesiæ, & Dei orto non esse commodum eum, qui pro more Aquilonis *strepit, sed non pluit*, qui multa apud animum designat bona, sed opere non exequitur, Deo enim non satis fit per bona desideria, nisi accedant sancta opera.

Animaduertendum, quid fatuis Virginibus acciderit, quæ incuriæ dormierunt, cum ad suscipiendum Sponsum paratæ esse debebant. Vocabat eas Sponsus, imparatæque ab oleo rogant prudentes, vt commodatō darent. At hæc veritæ ne sibiipfis non esset satis olei, prudenter negarunt, suaserunt tamen ire, & emere, dumque pro harum consilio *irent emere, venit Sponsus, & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias*; Matth. 25. 10. fatuæ autem delusæ & exclusæ fuerunt.

In his illud notate, quod Christus cum sapientibus Virginibus ingressus, & clausisse fores dicitur,

quo tempore illæ fatuæ conquirendo remedio suo occupatæ erant, *dum irent emere*. Subrigit id factum videtur, quando etiam Theologia docet, quod *Deus facienti quod in se est, non denegat gratiam*. Quomodo ergo hæ imprudentes fuerunt à nuptijs exclusæ, quando ibant perquisitum necessaria? Si quod suum erat, agebant, quare illis Deus negauit gratiam, & auxilium?

S. Bruno hom. de Virginib. respondet: *Ibant ad olei venditores non pedibus, sed desiderio*. Quid mirum ergo quod fuerunt exclusæ, & delusæ? Deus enim non curat animi vota, quibus non sunt coniuncta opera.

Petrus Cellensis l. de Panib. cap. 2. cum de cruento sacrificio agit, quod æterno Patri Filius eius cœternus in ara crucis obtulit, hæc scribit digna, quæ expendantur: *Sanguinem suum, assistentibus Angelis, paternis labijs ministravit, opus, quod dedisti ei Pater, perficiendo*. Quare non æquè dicit Cellensis, sanguinem, quem in Circumcisione Christus fudit, paternis labijs propinasse, ac ministrasse?

Magno cum mysterio ille dicit, quod Christus, quando in cruce sanguinem vertit, *opus, quod dedisti ei Pater, perficiendo*, labijs eiusdem illum cruorem ministravit, & non in Circumcisione: Quia tamen in Circumcisione sanguinem fudit, maiore tamen copiâ vertere voluit, quàm vertit, & conatus, seu nixus magis fuit, quàm opus, quod fecit; in cruce verò tandem perfecit, & executioni mandauit, quod pridem desiderarat, & à Circumcisione, immò ab ipsis incunabulis ardentissimè concupierat, totumque semel sanguinem, vt iusserat Pater, patulo è latere emisit, eumq; Patri propinavit, quò nos doceret, tali esse illum ingenio, vt non plurimum probet voluntatis propensionem, quæ non erumpit in operis executionem, vt & nos, si eidem Patri gratificari volumus, pia desideria in opus explicare debeamus.

PERIOCHA V.

Egressus foras.

Turpiter fallitur, luditurq; Christianus, qui putat procul abesse posse à peccato, cum peccandi viciniam habet occasionem.

EXijt Petrus aulâ, atq; è medio eorum, à quibus ad negandum adductus fuerat, vt significaret, verum euadendi ac procul discedendi à culpæ statu remedium, esse fugam, longiq; interuallis distrahi

ab illis, qui causam, occasionemq; offendendi Numinis præbent. Magnum enim in modum illos ludit, & circumuenit dæmon, qui longè abesse posse à peccato putant, cum propinquam habeant peccandi opportunitatem. Nam si is etiam, qui procul abstuit, vix se potest saluare, qui coniunctus est, quomodo se tutabitur?

Abrahæ præcepit Deus Gen. 12. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua*. Et quanquam deinceps magnam assecutus fuit perfectionem, plurimisque à Deo benedictionibus cumulatus, & ornatus promissis, omniq; virtutum, & sanctitatis genere egregiè excultus omnes sui xui homines faciliè superarit, *postmodum* tamen (quæ est S. Petri Damiani Ser. de S. Alexio annotatio) *nequaquam rediit ad redituam certamina Chaldaeorum*, hominum idololatrarum, à quibus excefferat, vt ab occasionibus secederet. Tanta enim est occasionis efficacia, vt vel si quis sit Abraham, & consenerit in sanctitate, & in summum sanctitatis fastigium penetrarit, deijcere tamen illum, ac miserandos de virtute longis annis exercitiâ referre triumphos queat.

Israëlitzæ, cum Moysen diuiculè in monte morari cum Domino viderent, dicebant Aaroni Exod. 32. *Surge, fac nobis Deos, qui nos precedant, maioreque studio, & diligentia nos curent*. Quàm is, quem habetis ducem habuimus. Acqueuit illorum precibus Aaron, petenque in aures aureas mulierum fecit ex eis *vitulum conflatum*.

S. Athanasius epist. ad Ruffinam quærit, cur Aaron annuerit talibus Israelitarum votis, satius enim fuisset aliud illis persuadere, & à sacrilega mente eos abducere, ne in similem errorem consentirent.

Respondet verò, Aaronem bonæ politices ergò, & melioris administrationis, gubernationisq; causâ exorari se passum, *ne Ægyptum repentes idololatriâ amplecterentur, fore enim nemo non videbat, modò in deserto remanerent, impietatem omnem esse abieceros*. Peccent in deserto (dixerit ille) & non reuertantur in Ægyptum, hic enim in eremo procul distri sunt ab occasione, quam Ægyptus illis crebram, promptamq; ministrabat, atq; hac ratione faciliè à peccato se reuocabunt, & abstrahent. Demus ergò hoc illis, quod malè petunt, conuiueamus potius, quàm periculum reditus illorum in Ægyptum subeamus, tantum enim valet occasio, vt tutius remedium videatur, extra illam peccare, quàm iuxta illam non peccandi dubiam fortunam experiri.

Ibat Christus resuscitatum Lazarum. Adducebant

bant autem eum ad sepulchrum, ubi contenta voce defunctum appellat: *Lazare, veni foras*; Ioan. 11. 44. volo enim è mortuis ad vivos redeas.

Richardus de S. Viçore plurimum admiratur eum loquendi modum Christi Saluatoris, seiscitaturque, cur exire è tumultu voluerit, quem reuocare in vitam decreuerat. Fortean potestas Christo deerat, vt restitueret illi vitam intra ipsum sepulchrum nequiret? Manifestum est potuisse illum in ipso monumento redanimare. Quo mysterio ergo iussit prodire è tumultu, & foras venire, quem reuocare in vitam volebat?

Respondet Richardus acutè, resurrectione Lazari tanquam paradigmata designatam resurrectionem peccatoris à misero statu culpæ ad felicem statum gratiæ, atq; vt intelligeremus, quomodo verè resuscitari peccator debeat, in Lazaro id Christus expressit, cum illum, vt vita donaret, è sepulchro prodire iussit, quo significaret, eum, qui resuscitari verè cupit, non debere remanere in sepulchro, non hæsitare intra occasionem, sed procul ab illa discedere, sic enim verè in vitam redibit: *Quid est autem resuscitatum inde, ubi mortuus iacuerat, exire, nisi peccatum suum penitus, & in perpetuum deserere?* inquit ille l. de potest. ligand. c. 7. Pedes ergo, totumq; se efferat sepulchro peccator, & multarum parasangarum longo intervallo ab occasione demigret, vt enim quisquam intra sepulchrum, hoc est, proximam occasionem manens vitam recuperet, fieri non potest.

Propheta regis de Hierosolymorum vrbe ita canit Psal. 121. 3. 4. *Hierusalem, qua edificatur & ciuitas, illuc enim ascenderunt tribus Domini ad confitendum nomini Domini.* Felix ciuitas, in quam omnis Israëliticus populus ad festas Dei laudes celebrandas, adorandamq; maiestatem eius coire est solitus.

D. Ioannes Chrysost. in illius Psalmi commentario quærit, cur in sola Hierosolymorum vrbe celebrari ab Hebræis festa voluerit, cui maior gloria accessura videtur, si in quavis Palæstinæ parte cultu religioso celebratus fuisset.

Respondet: *Ideo iussit illic sacrificare, illic orare, illic conuenire, diesque festos peragere, & eorum mentem ab impietate reseruet, & reprimeret.* Vt idololatriæ occasionem illis adimeret, idcirco Hierosolymis sacrificare præcepit, non alibi, ubi periculum esset, ne commixti Gentibus discerent opera eorum, à quo discrimine Hierosolymis ab-erant.

Coronabo hanc Periochiam quâdam meâ obseruatione. Quod Petrus à carcere liberatus sit figura peccatoris à noxarum suarum nexibus absoluti, explorata res est. Dormiebat Petrus in carcere inter duos milites duabus catenis vinctus. Conuenit autem eum Angelus de coelo, percussorq; latere exciuit illum, & iussit velociter surgere, quando ceciderunt catenæ de manibus eius. Posthæc præcepit Angelus, præingeret se, calcearet, sequereturque, cui per omnia obtemperauit Petrus. Monet autem sacer textus, quod ante carceris egressam (nondum enim primam ac secundam custodiam transierant) quanquam exsolutus vinculis esset, *visum tamen se videre Petrus existimabat*, tanquam phantasma putasset, aut ludificari oculis spectaculo, quod cernebat. At postquam carcere digressus fuerat, iamque procul ab illo aberat, demum teste Lucâ aiebat: *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, nunc certam habeo meam veram libertatem.* Act. 12. 11.

Itaq; donec in carcere versabatur Petrus, tæmest expeditus vinculis esset, non arbitrabatur securam suam libertatem, & ludificari se putabat, *existimans se visum videre*: At cum è carcere procul inde euassisset, tunc dixit: *Nunc scio verè*, quod verè sum liber, quia libertas in carcere, illusio est, & impossitura.

Quadrat hoc in peccatorem in flagitij cuiuspiam occasione, velut carcere quodam vinctum, de quo si existimes, quod peccatum illius in terram corruet, dum occasio firma subsistit, quodq; in ipso carcere sit habiturus libertatem, illusio dæmonis est, & fraus manifesta.

Nam S. Cyprian. l. 1. epist. 11. dixit: *Nemo dictus est periculo proximus.* Discedat ergo peccator quàm longissimè potest ab occasione, tuncque cum Petro dicet: *Nunc scio verè*, nunc liber sum à carcere peccati, & à catenis culpæ; nam qui occasione vicinus est, & procul abesse à peccato putat, is indubitato luditur, & fallitur.

PERIOCHA VI.

Fleuit amarè.

Vt satisfactio sit grata, debet dolor cordis exequare voluptatem perpetrati sceleris.

Egressus est foras Petrus, cumq; agnosceret culpam, quam commiserat, & grauè offensam, in quam inciderat, *fleuit*, vt ait Euangelista, *amarè*,

ac tam amarè, vt S. Marcus dicat, coepisse flere. Ergò quod Lucas tristem, & acerbum fletum vocat, id S. Marco est initium fletus, totius enim vitæ iugibus lachrynis deplorauit illud peccatum, vt nos doceret, quomodo deslere vnum quodlibet flagitium debeamus, quàm cordi habere satisfactionem, quâ id expiandum: Nam si magnâ cum voluptate est perpetratum, magnis gemitibus damnari, immodico fletu dilui, & obliterari debet. Et si Petrus tantoperè deplorauit peccatum, quod non tam ex malitia natum, quàm ex ignauia, & pusillanimitate ortum fuit, quantum deslere debebit peccator non vnum quoddam, sed innumera scelera, quæ per effrenatam insolentiam, obstinatamque malitiam contra Deum commisit?

Quam grauibis modis, Petrus piaculum suum plectere voluerit, id ex eo æstimare licet, quod S. Ioannes illi euenisse narrat, quo tempore Christus in littore maris, Petrus verò cum nonnullis contubernalibus suis in naui erat. Non susceperunt illum Discipuli, solus autem Ioannes agnovit, cùmque Petro indicasset, is suppudefactus, quòd coram illo esset, quem offenderat, *misit se in mare*, Ioan. 21. 7. cæteri autem nauigium ad litus appulerunt.

Quid sibi vult, quòd solus se in mare Petrus coniecit? Respondet S. Petrus Chrysolog. serm. 77. *Vt mare dilueret, quod negotio taliter sordidauerat. Quamuis amarè fleuisset, vt ait B. Lucas, quamuis cor propè per oculos destillasset, non satis tamen eluisset maculam culpæ, neque omnem, quantum par erat, absterxisse peccati sordiditatem Petrus arbitrabatur, idcirco immensi maris profundo pelago se immergit, periculum facturus, an tantâ aquarum copiâ criminis sui turpitudinem diluere possit. O quàm præclarum poenitentis exemplum! Quàm pulchrum paradigma eorum, qui benè sua deplorare facinora volunt!*

Propheta regius, càm recenset pœnitentiam, quàm agebat, & quâ ratione Deo pro suis sceleribus satisfacerebat, sic ait: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam*; Ps. 118. 136. Admirabilis est horum verborum apud S. Ambrosium translatio, quæ lib. 1. de David, cap. 6. sic habet: *Per exitus aquarum descenderunt oculi mei*, hoc est, communibus meatibus lachrymæ, oculiq; profluebant. Notabilis exaggerandi fletus ratio.

Apud nos cùm flumen alueo suo effunditur, pontes, arbores, cataraçtas, & quæcunque obuia secum abripit. Ita dicebat Dauid, *Per exitus aquarum descenderunt oculi mei*, hoc est, lachrymarum, quas

fundebam, tanta erat copia, tantus impetus, tanta alluuies, vt oculos, & quicquid illis occurrebat, suo impulsu obruerent, atque euerterent, vt si magna fuit voluptas, quàm ex peccato hausit, paria illi essent lamenta: & sicut limitibus suis effusa voluptas fecit, vt & viro innoxio necem, & mulieri coniugatæ flagitium, dedecusque inferrem, & publici offendiçulæ rationem nullam haberem; sic & fletus exundet: Demùm si oculos paui, & oblectaui spectando illam, quam videre non debui, meritò *per exitus aquarum descenderunt oculi mei*, iureque nunc lachrymarum impetus illos abripit, quos tunc alienæ mulieris incautus aspectus abstraxit.

Prædicabat Ionas respicientiam Niniuitis, audientesque illum, magnam egerunt pœnitentiam, & *Gestis sunt facies*, & secum bruta pecora non solum addixerunt inedia, sed etiam operuerunt cilicijs, Ion. 3. diroque eiulatu omnes complorârunt.

S. Ephræm hom. de Iona illud affirmat dignum omni memoriâ: *Lutum ex lachrymarum abundantia fiebat, quas ipsi fundebant.* Gemebundi cum plangore, ac lamentis compita obibant, tantamque vim lachrymarum efflebant, vt lutum facerent, quantum facere cæli solent, cùm magnis imbribus terram infundunt. Hic verò bonus est deplorandi peccata modus, hæc præclara satisfaciendi pro culpis ratio. Deploremus ergò scelera nostra, sic enim fiet, vt fletu inueniamus risum gratiæ, quæ est certum pignus gloriæ. *Ad quam, &c.*

De Conuersione boni Latronis.

Domine, memento mei. Lucæ 23.

Celesticus dum bonæ institutionis præcepta, & singularis vilitatis consilia proponit, ait: *Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prateas*; Eccles. 1. 4. tanquàm dixisset: Si quis bonus dies elucescit, eum in domum tuam accersi, neque bonum, quodecunque se tibi offert, prætermittit. Noueris vti occasione, quia in eo bona hominis fors plerumque est posita. Multi, quod scimus, facilem, & beneficam habuerunt fortunam, sed occasione dextrè vti pauci sciuerunt. Si vis ergò, vt tibi prosperè omnia eueniant, *non defrauderis à die bono*. Saluberrimo hoc, necessarioque consilio felix Latio, si quisquam

quisquam alius, commodè prudenterque vsus fuit, de quo S. Lucas refert, cum Christum crucifixum à latere haberet, videretque miracula, quæ sub illius mortem fiebant, occidentis Solis radijs intellectum eius collustrantibus, innocentiam eius confesum dixisse: *Domine, memento mei.* Rex es; & rex cœli, ac terræ, recordare itaq; mei, cum illi restitutus fueris. O quàm præclarè occasione tam bonâ uti sciuit, petens gratiam eo die, quo sanguinis sui thesauros Christus fudit, eo die, quo cum diuina iustitia genus humanum reconciliabatur, eo die, quo cœlum aperiebatur, eo die, quo Pater æternus placabatur, eo die, quo pro reis innoxius luebat. Tali die fortunatus, & sagax Latio obsecrabat Christum, vt sui haberet memoriam, ex cuius ore audiuit: *Hodie mecum eris in paradyso*, ac votorum omnium compos, quibus totus annuo. Mihi de prodigiosa hac conuersione dicturo gratia eiusdem Dei opus est, quàm dum mihi promitto, de vestra etiam auscultandi beneuolentia benè spero.

PERIOCHA I.

Domine, memento mei.

Nihil est quod inuidere in hac vita cuiquam possis, præter vnâ mortis horam, nimirum in fine cantatur gloria.

Q VOTIES oculos considerationis ad successus felicis huius Latronis, cuius prodigiosam conuersionem hodie celebramus, conuerto, toties intelligere, certumque habere incipio, nihil esse in hac vita expetibilis, nec quicquàm magis inuidendum, quàm mors bona, & felix è vita exitus. Parum scilicet refert, quòd homo Christianus Deo toto vitæ decurriculo obseruauerit, magnoque cum ardore illi placere, & obsequi ceperit, si tot annorum officia, laboresque malè viuendo demùm perdat, & corruptat, in fine namque, vt vulgo dicitur, cantatur gloria, & mors bona vitam illustrat, eam etiam, quæ corruptissima, flagitiosissimaque fuerit, itaq; aliud etiam, quod inuideri possit, nihil est reliquum.

Ad hoc propositum persequemur conceptum exemplum, quem alibi quoque produximus. Pleni rabie Iudæi, cum Stephanum dicentem audirent, falsosque testes, & mortem ei adornarent, *intuentes in eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli.* Ita S. Lucas Act. 6. 15.

Eusebius Emesenus querit, cur Deus ordinaret, vt Stephanus iam iam moriturus, spiritumque suum

illi traditurus, tam pulcher, ac splendidus velut Angelus quidam Iudæis videretur. An pro aliqua erga Iudæos beneuolentia id fecit? An hanc illis præstare misericordiam voluit? Respondet ille hom. de S. Stephano: *Non fuit hoc illis gratia meriti, sed pœna peccati, nam dum morientis proditur gloria, persequentis torquetur inuidia.* Quod oculis improborum Iudæorum exposuit Stephanum, cum proximè abiturus è vita esset, tam illustri forma, vt vultus candore Angelicum splendorem æmularetur, id fecit Deus non pro beneuolentiæ studio, neque vt tali spectaculo eos vel ornaret, vel oblectaret, sed vt acerbius affligeret, *nam dum morientis proditur gloria, persequentis torquetur inuidia*, nec est aliud in vita hac, quod inuidiam mereatur, præter vnâ bonam mortem, & vitæ præsentis felicem clausulam.

Quo die Herodes natalis sui anniuersarium diem celebrauit, saltauit Herodias, ac saltauit tam aprè, ac festiuè, vt rex dexterrimæ saltationis percelebris captus, ac dementatus quiduis non solum petere, sed etiam certò expectare, vel si dimidium regni foret, iuberet.

Intellexit hoc petulantis puellæ lasciuia mater, iussitque caput S. Ioannis Baptistæ petere, cui mortem asserre volebat, quòd is turpem illius inconcessamque cum Herode consuetudinem reprehenderet. Ingressa itaq; dissoluta puella dixit Herodi: *Volo, et des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ;* Marc. 6. 26.

Querit S. Petrus Chrysost. Ser. 174. quid mysterij habeat, quòd Deus voluit diuinum Præcursoris sui caput patinâ excipi, tamque honorificè haberi: *Cur in disco, cur pretiosè gestas, quem scilicet occidis?* Quid est quòd pretiosâ in lance caput hominis petitur, qui in carcere tanquam malefactor capitis damnatur? Respondet sacer Archiepiscopus Rauenas, id singulari consilio cœli factum, quo Herodes, & quicumque illius opiparæ mensæ accumbebant, vehementius torquerentur, cum sacrum Baptistæ caput in disco eorum oculis illatum fuit: *Veni in sublimi positum et lucerna super candelabrum, et index in tribunali resplendens, damnans mortuus, quod viuus reprehenderat.* Ad torquendum ergo lasciuum, & obscenum regem tam vehementer resplendet in morte Ioannes, idque eo die, quo ille annum expletæ vitæ superioris tempus celebrabat, vt cum & malè à se actam ætatem cogitaret, & felicem Ioannis mortem cerneret, acerbius angere-tur. Præter bonam mortem enim nihil inuidendum hæc vita habet.

Hanc

Hanc ob causam dicebat Balaam, Num. 23. 10. *Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nomis-
sima mea horum similis.* Notandum hoc loco, quod
falso huic Prophetæ rex Balac magnas opum copias
promisit, sic ut populo Dei malediceret: Vates ta-
men quamquam improbissimus, opes, & quidquid
tale aspernabatur, solamque bonam mortem esse,
quæ invideri possit, aiebat, dicens: *Moriatur anima
mea morte iustorum.*

Locum acutè expositum (quamquam alibi in
aliam rem adductum) volo audiat. Cum in viri-
dario suo Sponsa versaretur, fontiumq; risu, & flo-
rum fragrantia, & virore plantarum, & cum vario
topij genere, tum pulchro puluinorum ordine sese
pasceret, ventosq; sentiret, qui suo spiritu velut
blandiebantur amœno horto, Aquilonem dedigna-
ta, gratum habuit Austri officium, & dixit: *Surge
Aquila, & Veni Auster; perfla hortum meum;* Cant.
4. 16. hoc est: Nolo spires, Aquilo, at tu blande
Auster veni, & lude cum floribus, teneraq; plantu-
las tuo afflatu exagita.

Quare Sponsa horto suo Aquilonem prohibuit,
Austriumq; inuitavit, ut is illum suo perflatu refrige-
reret? Quid habet Aquilo, quid Auster, ut illum
repellat, hunc aduocet?

Aristoteles ait, horum duorum ventorum esse ad-
modum contrarias proprietates: Nam *Aquilo, &
magnus incipit, ita parvus desinit, Auster contra &
parvus incipit, ita magnus desinit.* Habet vehemen-
tes inter primordia sua spiritus Aquilo, validusque
ac furiosus erumpit, sub finem verò mitescit, debi-
latur, remittit: Auster contra facit, & lenis qui-
dem, ac debilis exurgit, sed processu crescens, acer,
fortis, incitatus desinit. Quod ergo Sponsa Aquilo-
nem facescere, Austrium verò aduenire cupit, tale
est, ac si dicat, in hac vita parui referre, quod quis
cum magno animo, ac robore adoriatur, siue inci-
piat boni operis quidpiam, si languidè, ac remissè
finiat, nec alicuius pensi esse feruentia initia, quo-
rum sunt tepida, frigida, gelida extrema: E contra
verò nihil pbest, remissè, ac debilitè inchoasse, dum
constanter, ac fortiter absolvas. Austrium itaq; ap-
pellat: *Veni, quia magnus cessare solet;* nihil enim
est, quod in hac vita vel tibi vouere, vel invidere
alteri possis, quam bona mors, & felix è viuis abi-
tus. Sit ergo, qui vult, Salomon, ego fortunatus hic
Latro esse mauelim, cuius ea fuit beatitudo, ut cum
facinorosissimam ad plurimorum offendiculum du-
xerit vitam, felicissimâ morte, quod S. Lucas narrat,
defunctus fuerit, cum enim ad latus eius expiraret,

qui suâ morte vitam mundo adferebat, misericor-
diamq; illius imploraret, momento vno tot dierum
damna instaurauit. Dicebat nimirum Christo: *Me-
mento mei;* Dominusq; illi æternam beatitudinem,
nec minus quicquam, promittebat.

Felix Latro, cuius & scelerata vita miserendi, &
sacra mors inuidendi plurimam de se occasionem
ministravit, vna enim solaq; bonæ mortis operata
hora est, quam inuidere alteri possis, nempe in fine
cantatur gloria.

PERIOCHA II.

Domine, memento mei.

*In hac vita neq; præsumere de suis bonis Iustus,
neq; desperare de suis malis Peccator debet, quia
& stans Iustus cadere, & lapsus Peccator erigere
se se potest.*

Sæpè plurimum mihi solatij haurio ex quadam
Sgnome Sancti Ioannis Chrysostomi, qui ne vel
Iustus ex prosperitate gratiæ, quâ gaudet, euanescat,
vel Peccator ob infelicitatem, quam in statu culpa-
rum suarum patitur, despondeat animum, sic ait in
Psal. 41. *Nemo præsumat de meritis suis, nullus despe-
ret de malis suis;* solent enim mutari vices, & variari
fortes, ut in ima abyssu videas, quem in sublimi ca-
cumine conspexeras, & gloriosum in fastigio, qui
nobis contemptui erat, cum in humili, & abiecto
loco.

Huius rei quod præclarius, commodiusq; exem-
plum velis, eo, quod ob oculos habemus? Vide-
mus enim hominem, qui pridè Latro, grassator,
viarum infessor plurimos per vim, ac vitæ perditis-
simæ mores suboffenderat, postridie factum cele-
brem confessorum, ac præconem innocentie Chri-
sti: Petrum verò, qui tantam sibi constantiam pro-
miserat, & Princeps Apostolorum erat, in tantam
corruiſſe miseriam, ut magistrum suum negarit, pro
quo vitam neci offerre paulò ante multis ac magni-
ficis verbis sponponderat.

Quàm prudenter hoc expendit Drogon Hostien-
sis de Pass. Domini, inquires: *In te, Beatissime Con-
fessor Martyr, de totius mundi sterilitate fidei reli-
quias colligit Christus. Tu Petrus in cruce fuisti, &
Petrus in domo Capſæ, Latro.* O mutationem! ô va-
rietatem! ô cordium humanorum inconstantiam!
Latro cum in cruce Christum confitebatur, Petri
personam induit, at Petrus Latronem egit, cum no-
titiam

ritiam Christo detraxit, quā illum prædicare, ac palam facere debuit. Secundum hæc benè dixit Chrysostomus: *Nemo presumat de meritis suis, nemo desperet de malis suis*; quoniam & Iustus sublabi, & à ruina exsurgere Peccator potest.

Pertimescendum est illud Regij Prophetæ ex Psalmo 90. *Cadent à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis*; tanquam dixisset: Contremisco, Domine, quoties attentus cogito, quod hic aio, neque illud aliquando canto, quin simul plorem. *Cadent à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis.*

S. Augustinus querit, quid sibi velit, quod mille à latere Dei, & decem milia ab illius dextrâ casura dicuntur. Videretur enim id difficile intellectu. Respondet, eos esse à latere Christi (cui hoc loco Vates regius, ut vult, loquitur) qui eiusdem Affessor futuri, & cum illo Iudices pro tribunali sedebunt in supremo vltimi iudicii die. Sunt autem ij, qui pro Deo omnia relinquerunt, quibus hæc pollicitus est Christus, Matth. 19. 28. *In regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israël*; ubi Apostolos intelligit, omnesque, qui pro illorum imitatione omnibus vitæ huius rebus pro Deo renuntiant. Qui autem dextrâ assident, ij sunt, qui è numero saluandorum sunt, nam *statuet oues à dextris suis*, Matth. 25. 33.

Dicit ergo Propheta rex: *Cadent à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis*; velut dixisset: Nemo præsumat de meritis suis, nemo de celsitudine vitæ suæ vanè præfidat, tamen enim in tam sublimem statum quisquam assurrexerit, & vitæ genus tam Apostolicum, ut Christo iudici assidere iudex, & ad dexteram eius collocari mereatur, cadent à latere tuo mille, casui omnes obnoxij sunt, ei que variabilitati, ex qua fieri possit, ut sit olim reus, qui sperabat esse Iudex. Iuxta hæc *nemo presumat de meritis suis*, sed & *nemo desperet de malis suis*, tamen enim secundum præsentem statum sit reus, quoad futurum tamen sic vitæ superioris obliterare nauos, & abolere menda potest, ut in iudicem aliquando euadat.

Qui primum nos docuit regius Propheta, idem secundum quoque contestabitur, cuius hæc sunt in commendationem celsitudinis Dei ex Psalmo 47. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri*; tanquam dixisset: O quam immensum Deum, quam dignum laude Dominum habemus propter ciuitatem, quam molitur! E quibus verò illa ciuitas extruitur, & ædificatur? *Fundatur exul-*

tatione & inuersa terra mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis magni, in totius mundi comune gaudium ciuitas illa excitatur, latera porro Aquilonis sunt, ex quibus conditur, siue ut Genebrardus ibi ait, *mons Sion meridionalis, & latera Aquilonaria sunt ciuitas Regis Christi*. Sed quid est quod ait sacer Propheta, ciuitatem Dei habitari, hoc est, gloriâ illius incoli à lateribus Aquilonis? Quænam ista latera Aquilonis?

S. Augustinus (ut illo etiam hic vtamur) vult Aquilonis nomine hoc loco significari dæmonem, iuxta illud: *Ab Aquilone pandetur malum*, Ierem. 1. v. 14. Esse autem Aquilonem, est, morum affinitate, ac similitudine è vicino accedere dæmonem. *Latera Aquilonis sunt*, inquit magnus Pater, *quia inhaerant diabolo, quicunque enim alius coheret, latera ipsius dicuntur*. Dicit ergo nunc regius Propheta: *Latera Aquilonis ciuitas Regis magni*; hoc est, nemo diffidat, nec spem abiciat, donec inter mortales viuus agit, tamen enim in illud corruptelæ, & cæcitatæ extremum incidit, ut latus ipsius met dæmonis, & gregalis quidam eius, scelerumque consors fuerit, possunt mutari sortes, sic ut errata sua agnoscens, à latere dæmonis ad latus Dei transeat, & ex abyssu maximæ miseræ ad culmen felicitatis supremæ emergat.

Non animaduertis quemadmodum diuinus Vates lapsum præidentis Iusti confert cum ascensu peccatoris, qui flagitia sua intelligit? Ibi dicebat, *Cadent à latere tuo mille*, hic verò ait: *Latera Aquilonis ciuitas Regis magni*. Præsumptuosi à latere Dei ad latus dæmonis decident, sientque ex iudiciis rei, ut è contrâ humiles pœnitentes à latere dæmonis assurgent, ut fiant latera Christi, & ex reis vertantur in iudices. Præclare ergo dictum est à D. Ioanne Chrysostomo: *Nemo presumat de meritis suis, nemo desperet de malis suis*.

In agro dominico (is est Ecclesia) factum est per incuriam custodum, ut bonum semen, quod Christus seminârat, zizania malus dæmon superseminârit. Viderunt hoc serui, interrogaruntque Dominum, an euelli zizania, & colligi vellet. Nolu it ille ita fieri, verum ait: *Smite & traque crescere*, Matth. 13. v. 30. Zizanijs improbi, bono semine boni significantur: *Bonum semen hi sunt filij regni, zizania autem sunt filij nequam*; ibidem 38. Nonne aliâ comparatione commodius exprimi poterant, quam ut boni bonum semen, siue triticum vocarentur, & mali zizania, aut lolium dicerentur?

Magno mysterio factum, ut sic appellarentur. Nam *per mulis*, ut est apud Theophrastum lib. 4.

cap. 1. *cum triticum seuisent, lolium messuerunt*, vt alij è contrario messuerunt triticum, qui seminãrunt zizania, quod ex mala terræ dispositione accidit. Iam ergo quod Iustus triticum vocatur, & peccator lolium, tantundem est, ac si diceretur, ne quisquam despondeat animũ, nam qui hodie est lolium, cras triticum esse potest, & qui pridie triticum fuit, postriede lolium esse potest. Nec enim de bonis præfidere, nec desperare de malis debemus, qui videmus Petrum in Latronem mutatum, & Latronem versum in Petrum: *Tu Petrus in cruce fuisti, & Petrus in domo Caipha Latro.*

PERIOCHA III.

Hodie mecum eris.

Tametsi in extremam improbitatem quis incidit, non ob id desperare debet, quia maior est misericordia diuina, quam miseria humana.

L Atroni paradisum amœnam gloriæ pollicetur, grassatori, inquam, qui inter aspera deserta trucidabat homines, non contentus rebus cæteris nudasse, nisi & vitæ spoliasset. Totum hoc procul dubio factum, vt erigerentur peccatores, atque in bonam spem excitarentur, vt nemo in hac vita, quantumuis ille sceleratus, quantiscunque flagitijs contaminatus, diffidat, tale habens propositum diuinæ misericordiæ exemplum, quæ tam immensa est, atque infinita, vt culpas nostras, quantumuis illæ sint magnæ, plurimum superet. Quæ enim res serio dolori cor, atque animum aperit, eadem indulgentiæ patentissimas fores laxat, contritionem namque veram nemo habuit, qui non facilem veniam inuenerit, quantumuis perditus, & cæcus fuerit.

Eusebius Emisēnus acutè obseruauit, quodd Christus, qui regnum celorum comparauit homini regi rationes à seruis suis expetenti, primas ab illo exactas memorat, qui decem millibus talentis obnoxius erat: *Et cum cepisset rationem ponere, oblatu est ei Snus, qui debebat ei decem millia talenta*; Matth. 18. 24. qui cum pij Domini patientiam supplex implorasset, inuenit eius humilitas in generoso heri pectore prorogationem temporis, quo se explicare debito posset.

Eà parabolâ indicatum fuit debitum flagitiorũ, ob quæ luere homo debet. *Sed quare cum hoc prius Dominus rationem ponere voluit?* Ita querit Eusebius serm. in Domin. 22. post Pentecosten. Re-

spondet verò, eo numero typicè adumbratam summam malitiam, ad quam homo offendendo Deum euadere in hac vita possit: *Omnes enim numeri in hoc numero continentur, cum enim &que ad decem numeramus, nisi iterum ab vno incipiamus, nihil habebimus, quod dicamus.* Hoc igitur debito maius debitum non est. Magno ergo mysterio introduxit Christus eum, qui decem millia talenta debebat, vt improbissimorum sceleratissimum exprimeret, cum numerum denarium superare, aut prætergredi nemo queat. Cur istud? *Vt huius exemplo cæteri intelligerent, quantam rem habere potuissent.* Vt cæteris peccatoribus animos adderet, maximum peccatorem, eumque, qui ad extremum malitiæ deuenire potuit, meditatè proposuit, quo nemo desperaret, postquam etiam tali obtigisse veniam intelligeretur, neque enim humanæ miseriæ misericordias Dei superare possunt.

Homini, qui exiit seminare, similem se Christus facit, atque, electum semen suum quaqua-uersum dispersisse. *Et dum seminat, quadam ceciderunt secus viam, alia autem ceciderunt in petrosâ, alia autem ceciderunt in spinas, alia autem ceciderunt in terram bonam.* Matth. 13. 4. 5. 7. 8.

Hic mihi illud mirum accidit, quodd videam hinc tam sapientem agricolam, inde tam inconsideratè, vt videtur, semen suum profundentem, nec enim alius esset, quantumuis ille iners, & officij sui imperitus, qui non seminis sui iacturam timeret, si illud inter saxa, tribulos, spinas, & iuxta viam abijceret, vbi & viatores homines, & prætereuntes bestiæ incautis plantis opprimere; ac proterere possunt. Quorsum ergo diuinus hic Dominus in ea loca semen suum spargit, quæ tam sunt inepta ferendis fructibus, quos inde sperat?

D. Ioannes Chrysostomus hom. 45. in Matth. respondet egregiè, meritò id mirum videri posse, si ruditer, & materialiter, vt aiunt, atq; vt verba sonant, accipiat: At si subtiliùs rem dispicias, & spiritualiter intelligas, nihil efficiunt, quæ contra sunt obiecta: *Possibile est enim, & si lapsa in terram fertilem conuertatur, & si via non conculcetur, nec prætereuntibus cunctis proposita rinceat, sed & in & beres agros traducta, nec & pres emittat, & semina foueat;* inquit ille vbi supra. Magno ergo cum mysterio, ac de industria dixit diuinus Seminator, proiecisse semen in dura saxa, in medios tribulos, in aculeatas spinas, in viam regiam, ac passim triam, vt significaret, neminem in hac vita desperare debere, quantumscunque sit peccator; Tametsi enim

enim sit rigidum saxum, lachrymis è contrito corde natis emolliri in lentam ceram potest. Sit licet spina, in rosam verti potest; Et quanquam tribulus, euadere tamen in caryophillum valet: Et vel si quale iter publicum sit, quibusuis cogitationibus peruium, ita obstrui illud, & concludi potest, vt soli Christo pateat, cæteris rebus omnibus sit inaccessum.

Ioseph, vt furiosam crudelis Herodis rabiem declinaret, præcepit Angelus accipere Saluatorem, & fugere in Ægyptum, quòd nefarius Rex quæsiturus esset Puerum ad perdendum illum. Accipe Puerum, & fuge in Ægyptum, aiebat ille Matth. 2. 13. Quid hoc præcepti, Angele diuine, quo casum Iosephem adstringis? In Ægyptum, vis, concedat! In eamné terram, terram, dico, quæ tam atrociter infectata fuit populum huius Pueri, qui fugit Herodem, in eamné terram (dicam enim iterum atq; iterum) emigrabit! Nonné melius iterum, si in loca alia magis tuta se recipere iuberetur?

Non intelligis rem, qui talia obloqueris, inquit S. Chrysostomus. Mysterium hic, idque permagnum latet. Exclamare proinde liber: *O mutatio dextra Excellsi, Si populus, qui ante fuerat persecutor populi primogeniti, postea fieret custos Vnigeniti!* Hæc ille ibi in Op. imperf. Vide, quod Deus viam spei nostræ aperit, pusillanimitatemq; nostram confortat, dum ad illius populi tutelam confugit, qui populum suum olim crudelè exagitârât. Quis enim deinceps desperet, quis spem abiciat, postquam factus est fidus custos Vnigeniti is populus, qui fuit tyrannicus persecutor populi primogeniti?

Michæas capit. 4. v. 10. ait: *Venies & q; ad Babylonem, ibi liberaberis.* Tanquam explanatius dixisset: Bono animo esto, mi popule, quia in Babylonem abriperis, neque ideo tamen libertate excides, ibi liberaberis. Fuit haud dubium Babylon barbara, & plurimum inhumana erga captiuos suos, & mancipia, difficillimèq; renouare gradum poterant, quos sua infelicitas eò semel adduxerat. Dicit nihilominus Deus populo suo: Ne perdas fiduciam, popule meus, mea enim tam ingens est potestas, vt te facile eximere queam, tamen in mediam Babylonem captiuus abducaris, caue interim ne affigaris animo, *Kasj dich mir nichts ansechten.* Quid suorum verborum sensu allegorico indicare nobis Propheta voluit?

S. Gregorius Papa lib. 1. in Ezechiel. hom. 10. id his verbis enucleauit: *Quis iste & q; ad Babylonem venit, & ibi liberatus est? Qui postquam confusus mente, peruersa perpetravit, hac ipsa erubescens ma-*

la, qua fecit, se contra se eriget, & bene operando ad statum rectitudinis redit. Hoc est, quod ait Propheta: Tamen in ipsam usq; Babylonem quis excurret, aut à praua concupiscentia abduci passus fuerit, & in maximam tum confusionem, tum cæcitatem inciderit, & in extrema flagitia se abiecerit, non propterea spem simul abiciat, quia omnibus culpis nostris maior est misericordia Dei: *Ibi liberaberis*; nullum est inueniabile peccatum, omne nefas pararam habet indulgentiam.

Nam vt S. Leo Papa ser. 4. de Epiphan. ait, *dum in hoc corpore vixit, nullus est desperanda reparatio, sed omnium est optanda correctio.* Idcirco S. Augustinus Sinaita in Psal. 6. ait: *Si Manassen Deum ob penitentiam in gratiam recepit, audeo dicere, ipsum etiam diabolum fortassis, si toto animo peniteret scelorum suorum, in gratiam reciperet.* Spirituum reproborum improbissimus Lucifer si spiritus remittere, & ex animo se Deo submittere, ac detestari superbiam suam posset, gratiam apud Clementissimum Deum inueniret: Et tu, qui dolere, qui penitudine damnare noxas tuas potes, de venia dubites!

PERIOCHA IV.

Hodie mecum eris in paradiso.

Maieitati Dei nullum gloriosius trophæum, quam hostem intercipere viuum.

Qui Dei ingenium ignorat, is putabit, illustriorem fore magnitudinis eius, & maiestatis ostentationem, si in peccatores, mox vt ab eis offenditur, iræ suæ rigorem exereret, eosq; in obscuro Inferorum ergastulo supplicij æternis addiceret. At non est ita, ampliorem enim magnitudinem ostentat, dum facile indulget, quam si rigidè plecteret. Nam viuum hostem intercipere, & subigere, & facere ex infenso persecutore beneuolum seruum, celeberrima victoria est, & triumphus, quo magis gloriosum desiderare nullum possis.

Scriptura sacra refert, dimicasse milites Regis Davidis cum Saulicis, tantum autem fuisse militum Dauidicorum robur, & imperum, vt Saulis milites coacti fuerint renouare pedem. Asael à Dauide erat, isq; agillimus, qui prædens suæ velocitati, vt insignitum aliquod facinus ederet, præuertit commilitones suos, vt Abner supremum militiæ Saulis ducem caperet. Abner vt intellexit, quid Asael meditaretur, cum semel ad dexteram, siue finitram abire iussisset, & ille nollet omittere quin uigeret cum,

eum, demùm ait: *Recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terram.* 2. Regum 2. 22.

At si Asael insequeretur Abnerum, necemq; illi machinabatur, cur non conseruit cum illo manus? Cur non ambo missis verbis corripuerunt lanceas? Tostatus in 2. Regum cap. 2. quæstion. 15. immò sacer textus ipse ait, Abnerum abstinuissè manus à cæde Asaelis propter fratrem ipsius Ioab, ad quem putabat non posse deinceps leuare faciem suam, si Asaelem obruncaret. Quid verò Asael volebat? Quò spectabat, qui verbis, non armis agebat? Responder Tostatus, neque huic propositum fuisse, trucidare Abnerum. Quid tandem quærebat? *Capere eum viuum & esse sibi magna gloria.* Captum, non cæsum, victum, non extinctum cupiebat Abnerum, & esse sibi magna gloria, vt gloriosè triumpharet, nec enim est alia magis insignis victoria, quàm viuum intercipere hostem. Tales quærit Deus victorias, vt viuum capiat hostem. Mortem illius non expetit, qui disertè dixit: *Viuo ego, nolo mortem impij, sed & conuertatur impius à via sua.* Esaias, Ezech. 33. 11. quod cap. 18. 24. totidem ferè verbis ante dixerat. Viuum illum vult, vt se viuus colat, & amet.

S. Ioannes Chrysostomus quærit, cur Deus, qui Sanctum Paulum ceteris Apostolis parem in donis, ac gratijs fecit, non etiam in eo exæquauit, vt illi inter conuersionis suæ primordia nomen mutaret, sicut primarijs Apostolis Petro, Iacobo, & Ioanni aliam appellationem indidit, mox vt ad suum conubernium admisit, Petrum enim petram, & duos illos fratres Boanerges, siue tonitruu filios nuncupauit: *Quam ob causam non etiam statim mutauit nomen Pauli?* sciscitatur ille hom. 3. de Conuers. Pauli.

Respondet, Paulum aliquot annos à conuersione retinuisse veterem Sauli appellationem, quod id gloriæ Dei expediret, & magnitudo eius requireret. Fuerat Paulus sæuus Ecclesiæ persecutor, quam & in rudera detraxere, totamq; à fundamentis demoliri, atq; euertere voluit. Illum misericordia Dei in terram deiecit, & ex sanguinario lupo mansuetum agnum, denique ex persecutore Euangelistam fecit. Dicit nunc Chrysostomus: *Si statim conuerso Paulo mutatum esset & nomen eius, tunc minus manifesta fuisset eius conuersio, nemo enim sciret, quod persecutor ille esset Euangelista.* Maneat ergò Paulo annis pluribus sua primæua Sauli appellatio, vt omnibus ille innotescat, & sciant cuncti, illum esse præclarissimum Dei trium-

phum, illam gloriosissimam eius victoriam, non quod è viuus Paulum sustulit, sed quod in viuus relictum interceptit, & ex persecutore Ecclesiæ Prædicatorem illius, & Euangelistam fecit.

S. Ioannes in sua Apocalypsi ait, vidissè Christum admirabili figurâ. Præter multa, quæ de illo narrat, scribit fuisse *capillos eius candidos, tanquam lanam albam*; Apoc. 1. 14. Quare capilli eius magis lanæ, quàm mollis serici candorem referebant?

Hugo Victorinus ibidem ait, quòd Christus capillos candidos habuit tanquàm lanam, id factum propter *oues* errabundas, quas ille suis humeris ad gregem reliquum, & suum ouile retulit. Talibus caput suum Christus coronat, cui non est aliud diadema vel antiquius, vel pretiosius, non magis expetita victoria, nec gloriosior triumphus, quàm erroneam reducere ouem, quàm viuum capere inimicum, vt illi vitæ gratiam faciat. Nam euertere, conficere, extinguere hostem, vt non insolens, neq; rarum, ita nec præclarum facinus est, neque vel gloriam parit, vel triumphum meretur singularem.

Ælianus de animal. lib. 8. cap. 2. (quod & alibi iam diximus) ait, canem venaticum, si fortè in leporem mortuum incidat, non curare casu inuentâ prædâ, at si quem ipse viuum capiat, hunc mordicus attinere. Causam facti subiicit, inquiens: *Nec enim carnes quarere, sed victoriam amare videtur*; quo significare videtur generosum hoc animal, non se oblectari prædâ, quam facit, non morte, quam timidulo lepori consciscit, sed hoc sibi vnica voluptati esse, quòd viuum hero suo allatum tradat, *non enim carnes quarere, sed victoriam amare videtur*, gloriosoremq; victoriam arbitrat, capere viuum, quàm occidere.

Quærit Abulensis, cur Philistæi, cùm potuerint fraudulenter obruncare Samsonem, quando is in sinu Dalilæ suæ dormiens conquiescebat, non peremerunt illum?

Respondet autem quæst. 29. & 25. in caput 16. Iud. noluisse id facere, sed conatos tantum fuisse, *quomodo eum captum tenerent*, vt honorificentior esset victoria. Talem gloriam Deus ex sancto hoc Latrone, ex Petro, Magdalena, Paulo, alijsque peccatoribus quæsiuit, admirabilior enim triumphus est, donare veniâ, & capere viuos ad ostentationem suæ clementiæ, quàm perdere

illos ad demonstrationem iustitiæ.

PERIOCHA V.

Hodie mecum eris in paradyso.

Promptæ, citæ, accuratæ pœnitentiæ speculum felici & fortunato hoc Latrone nullum melius.

MULTI peccatores in medio maximorum suorum scelorum, atq; in confusissima cœcorum errorum suorum Babylone positi, solatium sibi ab hoc sancto Latrone adfiscunt, dicentes, non sibi defuturam misericordiam, quæ & homicidæ, ac Latroni impensa fuerit. Placet quod dicunt. Sed velim attendant, quod ut sequuntur illum in re vna, ita & imitari debent in altera. Peccant, offendunt Deum, peccata peccatis accumulanti, ut ille fecerat, sed promptitudinem, celeritatemque, quâ in se rediit, & ad Deum conuersus est, non item æmulantur. Illius autem emendandi sese studium tantum fuit, ut non habeat vel Apostolum, vel Sanctum quempiam Ecclesia Dei alium, qui eâ re illum excesserit, quod diligentem meretur considerationem. Qui ergo de illo aiunt, sub horam mortis se conuertisse, & benè, & perperam dicunt. Benè quidem loquuntur, quia ea hora fuit, quâ se ad vitam meliorem recepit: Malè verò aiunt, si putant, quod vsque eò conuersionem suam prorogauit, vel salutis suæ remedium in horam vitæ supremam posuit.

Eusebius Emissenus eximet nos ab hac difficultate, qui in quadam homelia de beato Latrone sic ait: *Ille nec salutis tempora sciens distulit, nec remedia status sui in momenta strima infelici fraude posuit, nec redemptionis suæ spem in desperationis nouissimum reseruauit, nec religionem ante, nec Christum sciuit.* Addit Eusebius, quod meritò attendas: *Quod si fuisset, fuisset forsitan inter Apostolos non postremus in numero, qui prior est factus in regno.* Colligit ex his aliquid Emissenus, quod rem nostram confirmat, dicens: *Ergo etiam ex hoc in extremopla- cuit Deo, quia ad consequendum fidem non fuit extrema hora illa, sed prima.* Quo momento à Christo illuminatus fuit, eodem illum agnouit, secutusq; adorauit, & confessus fuit. *Ergo non fuit extrema illa hora, sed prima.* Fuit illius tam & tempestiua, & cita, & expedita conuersio, ac resipiscentia, quam non vllius Sanctorum, quotquot sunt, eruntque in Ecclesia Dei.

In hac sententia fuit S. Ambrosius in cap. 23. Lucæ, quando ait: *Cirò ignoscit Dominus, quia est ille conuersus.* Promptus ad mutuas hac in re vices

proflit Deus, & causa, ob quam scelorum gratiam tam citam huic Latroni fecit, ea est, quòd Latro incunctanter se conuertit, atq; ad pœnitentiam celerimè accurrit. Ergo bene habet Periochæ nostræ titulus, quòd hic diuinus Latro sit promptorum pœnitentium pulcherrimum exemplar, & speculum. Habet hoc consuetudo Dei, ut talis sit erga nos, quales nos erga illum, & sic nobiscum agat, ut nos cum illo. Peccator ergo, qui nunc ad voces Dei, eiusq; vocationes obturat aures suas, quid aliud sperare potest, quàm surdas Dei aures, quando illum sub horam mortis, & in supremo vitæ discrimine inclamabit?

Ut semel peruideatis, quàm expeditè huc feratur Deus, ut par pari referat, notatè, quod subiicio. Introiuit Christus domum Zachæi, qui cum secum reputare cœpit, quantam ipse gratiam à Christo, quantum domus sua honorem accepisset, quæ tantum hospitem acceperat, vitæ suæ rationes illi exposuit, & omnia cordis arcana detexit, dicens: *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & si quid aliquem defraudauit, reddo quadruplum.* Lucæ 19. v. 8. Hoc est: Duobus verbis omnè vitæ meæ conditionem tibi aperiam. Facultatum mearum partem alteram egenis dilargior, & quoniam vectigalia telonarius exegi, si fortè quempiam, ut solet, circumueni, ex parte altera fraudem quadruplo compenso. Audiit hæc Christus, & dixit: *Hodie salus hunc domus facta est.*

Theophylactus hic obseruauit celeritatem, quâ Christus ad compensandum bonam Zachæi voluntatem deproperauit. Zachæus aiebat, *Reddo, Do, non dixit, Dabo, Reddam.* Christus ei euangeliz. at salutem, *hodie das, hodie tibi & salus*, ego tui erga te finis ero: Tu postpositâ omni morâ statim vel tua pauperibus dare, vel sua fraudem passis reddere cupis, ego huic tuæ tam pronæ voluntati non cedam, itaq; non procrastinabo remunerationem, non in diem alterum prorogabo compensationem, *hodie de præsentis pares vices reddo, hodie te, domumq; tuam felicito, hodie das, hodie & tibi salus.*

Ad eundem modum promptis officiis sancti Latronis suis beneficijs respondit Christus. Nam intellectum eius illuminauit, ille verò lumine isto infusus exemplo confugit ad remedium, cunctationemq; omnem abruptens, & noxarum suarum pœnitens dixit Saluatori statim inpræsentiarum: *Domine memento mei hodie iam nunc.* Cui Dominus non verbò solùm, sed & factò mox respondit: *Rogas, ut confestim hodie tui recorder? Hodie ergo*

mecum eris in paradiso, qui enim expedire mihi obseruit, idem meretur, ut promptè, celeriterq; illi gratificer.

At si Deus tam vehementer ducit gloriæ, quòd pares subito vices reddit, qui Dei vocibus non respondet, dum sanus ac sospes viuit, quomodo is vult suos à Deo clamores audiri, quando extremum cum morte configit?

S. Cyprianus de pœnit. dist. 7. 6. Idcirco dixit: *Nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitauit mortuum.* Sic neque meretur, ut Deus illum audiat in morte, qui noluit Deum viuus & sanus audire. Quid expectat, qui horam suæ conuersionis eam expectat, quâ discessum à corpore anima parat? Quid intendit, nisi seipsum spe vanâ ludere, Deumq; obligare, ut æternâ damnatione plectat hominem, qui tenebatur suum iam fecisse negotium, & tempestiuè omnia, quæ ad beatam mortem spectabant, curasse?

Attenti accipite, quæ dicam. Arcam testamenti duæ indomitæ vaccæ ducebant, quæ cum calcibus luderent, in lapsum Arca inclinabat. Tunc extendit Oza manum ad Arcam Dei, & tenuit eam; 2. Regum 6. v. 6. Vix autem extenderat manum, quando percussit eum Dominus super temeritate sua, qui mortuus est ibi.

Disceprant de hac re plurimum sacri Expositores. Ex Theodoretis, Procopij, & Lyrani commendatione, causa, ob quam subito morte extinctus Oza, ea fuit, quia tenebatur portare Arcam, fidere bobus, aut vaccis, quæ ueherent, non debebat. Itaq; eâ cæde illi velut dictum fuit: Tibi incumberebat portare Arcam, hoc autem prætermisisti, & nunc cum in ruinam propendebat, accurristi, ut labantem oppositâ manu sustentares, sed præsentî necessitate coactus, nunquam enim eam propius adijcisses, nisi ruinam minata fuisset. Morere ergo, & sceleris tui pœnas exsolue, præcauisti enim debueras, ne lababeret Arca, & tempestiuè magno studio hoc curasse.

Quot peccatoribus tantundem euenit! qui cum animæ suæ diligentem habere rationem tenerentur, eamq; ut quendam testamenti Arcam studiosè seruare, multis flagitijs illam profanant, & cum Arca incipit ruere, hoc est, cum hora illorum suprema apparet, quâ è viuis abeundum, tunc illam sustentare volunt, & de vitæ exactæ malè actis dolere, quando Dei iudiciorumq; eius occultorum permissu fit, ut ludificentur, & plectantur super temeritate sua, nec enim maior vel temeritas, vel stultitia,

quàm supremam horam præstolari, quâ demum facias, quod per omnem vitam diligenter, & attentissimè factum fuisse debuit.

Inuenitur ergo Sanctum Latronem, qui ex hoc (ut dictum ex Eusebio) *in extremoplacuit Deo*, quia maturauit suam conuersionem, eodemq; momento vitam meliorem inijt, quo illi Deus cognitionem suâ infudit, *ad consequendam enim fidem non fuit extrema hora illa, sed prima*, in vndecimam certè non suspendit salutis negotium. Sic etiam *cisò ignouit Dominus*, quia *cisò conuersus* Latro fuit, promptumq; Dominum expeditus seruus inuenit.

PERIOCHA VI.

Hodie mecum eris in paradiso.

Nihil magis suspectum, quàm sera sub mortu horam pœnitentia, angores enim, quas peccator sub extremo illo discrimine patitur, magis oriuntur à futuris pœnis, quas pertimescit, quàm à præteritis culpis, quas perpetravit.

N Vnquam inter generosa, ingenua, & voluntaria opera numerantur, quæ sunt, cum aliud fieri nequit. Propterea Sancti Patres censent, non esse rem aliam magis suspectam, quàm seram sub mortis horâ pœnitentiam, quòd illa magis extorta videatur, quàm spontanea actio. Certè apud multos videtur fuisse spurcius ille dolor, qui cum eâ horâ magnam vitæ emendationem promitterent, nacti à Deo indutias, ad nupera peccata redierunt. Ex quo colligitur, pœnitentiam, quam præferre videbantur, magis ex timore pœnarum, quas expectabant, quàm commissorum scelerum dolore natam, idcirco Deus eiusmodi pœnitentiam non acceperat, quia imperfecta est, & violenta.

Dicebat Deus Ieremiæ cap. 11. v. 14. *Tu noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum.*

Immodicus hic rigor videtur. Quando enim melius sperari diuinum auxilium, quando magis opportunum expectari potest, quàm tempore necessitatis & afflictionis? Quod si ita est, quid ait Deus, non exaudieturam suos *in tempore afflictionis eorum*?

Respondet Theodoretus: *Quia in ipso pœnarum momento preces offerunt.* Causa, ob quam Deus ingratos Hebræos non exaudiit, ea fuit, quod nunquam illius recordabantur, nisi quando indigebant. Quòd illum inclamabant, id necessitatis angustia incitante

incitantē faciebant, quibus nisi aegrē, & incommodē fuisset, nunquā Deus in mentem venisset. Quoniam verō illos Dei memores magis necessitas, quā voluntas, & vis potiūs, quā deuotio spontanea fecit, idcirco aiebat Deus, *non exaudiam in die afflictionis eorum, quia in ipso penarum momento preces offerunt.*

Liber Iudicum cap. xi. refert, acriter certamine confixisse Ammonitas cum Israëlitis, in quo cū hi impares viribus essent, & succumberent, eō quod non haberent ducem, qui ad bellum præiret, conuenerunt Iephthe, quem ante abiecerant, & spreuerant, rogārunque, vt is opem ferret. Abulensis inquit: *Si Ammonita leuiter pugnauissent, non curauissent Galaadita inquirere Iephthe, sed magnitudo belli coegit eos.* Præstantanea necessitas fecit, quod auxiliares Iephthe manus implorārent, *Ammonitis* nimirū, vt sacer scriptor habet, *acriter instantibus*, & infesto bello perurgentibus, & certum exitum iam iam illaturis. Quando ergo Iephthe in suppetias euocārent, dixit ille nuntijs: *Nonne vos estis, qui odistis me, & eiecistis de domo Patris mei, & nunc venistis ad me necessitate compulsi?* Quod tale est, inquit Tostatus quæst. 12. ibidem, ac si dixisset: *Nunc quia inimici premunt vos, me incuratis, & imploratis, sed non deberem præstare vobis auxilium, nam præsumitur contra illos, qui aliquid agunt necessitate compulsi, quod non bono zelo agant.*

Ad eundem modum expostulat Deus cum illis, quos necessitas cogit, vt in supremo vitæ discrimine opem, misericordiamque illius inclament. His dicit: *Nonne vos estis, qui odistis me, & eiecistis me de domo Patris mei? Vos me offendere nunquam destitistis, demū verō necessitate compulsi venistis ad me.* Pœnitudo, quam monstratis, genuina esse non potest. Spurius est vester dolor, quem necessitas enixa est, parere autem debuisset mœsti animi acerbus cruciatus inde profectus, quod me offēdisse recordamini.

Notate. In Concilio Neocæsariensi quæritum fuit, vtrum initiari Sacerdotio posset, quem agræ valitudinis necessitas ad suscipiendum baptismum adegisset. In quam rem Sacrum Concilium c. 57. *Si quis in agritudine constitutus fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet, non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est.* Addit verō Concilium: *Nisi forte postea ipsius studium, & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit.* Ex quo accipere possumus, quā parua fidei obtineant apud

Deum, & homines, quæcūque ex necessitate aguntur. Talis est pœnitentia, quæ in homine oritur, cū ille moritur, quam facere incipit, qui viuere desinit. Bonum ergo Latronem, eiusque citam ac promptam conversionem æmulemur, sic enim fiet, vt cum illo fruamur paradiso gloriæ. *Ad quam nos, &c.*

In die Iouis sancto.

Sciens IESVS quia venit hora eius,

Ioan. 13.

Nter alia mytheria, quæ summi in veterē lege Sacerdotis vestitus continebat, & includebat, id vnum erat, quod Deus voluit, vt extremam vestimenti oram mixta tintinabulis malogranata per omnem illius ambitum coronarent. Verba legislatoris sic habent: *Quasi mala punica facies per circuitum, mixtis in medio tintinabulis.* Exod. 28. 33.

Venerabilis Abbas Rupertus dum mysterium, quod hic subesse potest, indagat, ait per simbram vestimenti, quod summus Sacerdos tunc induebat, significatum finem vitæ summi Pontificis Christi, qui pro mundi peccatis expiandis seipsum in arā Crucis obtulit. Quærit autem mœx, quid denotent, aut quæ sint tintinabula, & malogranata è simbrā vestitus sacerdotalis pendula. Et respondet, dicens: *Quia sunt mala punica, nisi eius, quā maiorem nemo habet charitatem? Hæc strig, mala sinibus sue tunica appendent, quia cū dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Tintinabula verò sunt clarissima dilectionis eius verba.* Malogranata sunt symbolum charitatis, tintinabula, quod per se euident, sunt figura eius, quod & sonat, & luceat. Quod ergo summus Sacerdos in simbrā vestitus sui, hoc est, Christus in extremo vitæ malogranata, & tintinabula habuisse fertur, eo nobis significatur, tunc maxime insonuisse, & eluxisse flagrantem summi Pontificis Christi charitatem, cū in finem vitæ illius iam decurrerat, de quo hæc Evangelista: *Cū dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Dederat Christus per omne vitæ superioris tempus innumera infiniti erga homines amoris indicia: Ac in fine magis & insonuit, & se visendum præbuit. Fini referuauit profundissimæ humilitatis actum. Fini referuauit effusionem sui

sui sanguinis pro vindictis hominis. Fini reseruauit institutionem augustissimi sacramenti Eucharistiæ, quod bonam gratiam significat. Eâ mihi ad bene dicendum opus est, quam cum è cælis expecto, vos etiam bene fauentes auditores cupio.

PERIOCHA I.

Hora eius.

Pati pro homine tam heroica, & gloriosa Christi actio fuit, ut neq; diu, neq; noctis tempus esse voluerit id, quo passus fuit, ne tempora ad mutuam emulationem accenderet, aut iniuria oneraret.

Magna fuit Natiuitatis Christi redemptoris notitia gloria, qui vix in lucem editus fuit, quando Angeli extemplo recens nati Principis ac Domini sui ortum laudibus celebrare cæperunt. *Facta est cum Angelo multitudo militum celestium laudantium Deum, & dicentium, Gloria in altissimis Deo, & in terrâ pax hominibus*, inquit S. Lucas c. 2. Gloria Deo, aiebant, quia pax mundo aduenit, illo iam nato, qui veteres Deum inter, & homines discordias est sublaturus.

Hinc, & ex horâ, quâ Angeli pastoribus apparuerunt, colligit S. Bernardus magnitudinem festiuitatis, quâ Christi natiuitas celebrata fuit. Mediâ nocte inchoatum fuit officium laudum, & elogiorum eius, nam quoniam dies erat brevis, & solennitas magna, necessum fuit partem noctis huc assumere, ut festiuitati diei satisfaceret. *Agnosce, fratres, quanta sit hodierna solennitas, cui dies brevis, & terrâ angusta est latitudo, loco, & tempore pariter dilatantur. Noctem præoccupat, calum replet antequam terram, nox enim & dies illuminata est, cum in tempesta noctis horâ pastores circumfulsit lux noua de calo*, inquit Doctor mellissius serm. 4. de Natiuitate Domini, atq; inde magnitudinem festiuitatis nati Saluatoris æstimat, quod cum illi dies vnus integer non sufficeret, noctis pars bona huc præterea verti debuit.

Hinc ego arbitror, quanto gloriosius fuerit Christo pati pro homine, quàm nasci: Nam Saluatoris nostri nati festiuitas celebrari cæpit nocte mediâ, quæ illam præcessit; ac Passionis eius sollemnitas quando putatis inchoata fuit? S. Ioannes Euangelista hoc expressit, dicens: *Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius*. Cum in die Veneris passurus esset Christus, ille Passionis suæ tempus exorsus est non à media nocte, quæ

diem illū præuerit, sed à die Iouis. Secundum hæc agnosce quanta sit hodierna solennitas, quâ honorificentius fuerit Christo mori, quàm nasci, pati, quàm venire in mundū, cum Passionis suæ festa primordia tam longe inde sumere voluerit. Nimirum Christo sua Passio tam dulcis accidit, & quod pro homine mortem subiit, id tam heroicè, & gloriosè factū putauit, ut verbis suis exaggerari non possit.

Obseruauit Origenes quidpiam dignum animaduersione, quod & veteres adnotarant, de quo ille hom. vn. in lib. Reg. sic ait: *Obseruatum est à maioribus nostris, quod in psalmis tantummodo illis, qui attulantur filiis Chore, in ipsis solis nihil amaritudinis, & el austeritatis videtur inferri, sed hoc eis quasi diuino munere concessum est, ut nominis eorum psalmi semper lata quæque contineant.*

Sanctus Augustinus cum in titulos horum psalmodum, de quibus Origenes loquitur, disserit, ait, filijs Chore, propter similitudinem nominis, significari Christianos filios Christi in monte Caluarie crucifixi pro peccatis mundi. Cum ergo illi psalmi agant de Christo crucifixo, in ipsis solis nihil amaritudinis, & el austeritatis videtur inferri, sed semper lata quæque continent: Singularem consilio, ac providentia Spiritus Sancti, qui calamum regis Davidis regebat, dispositum fuit, ut nihil durum, acerbum, ingratum infereretur psalmis, qui Christi passionem memorabant, sed omnia suaui, & festiua essent, quid enim Christo magis à voto euenire, quid cumulationem adferre voluptatem potuit, quàm quod se Cruci pro amore hominum fixum, & expositum vidit?

Et si dispicere volumus, quanta illa Christo gloria fuerit, audiemus S. Augustini singularem quandam in decantatissimum psalmi decimi octauī versum sextum commentationem. Loquitur in eo psalmo diuinus vates de Christi tabernaculo, atque, illud in medio Sole collocasse: *In Sole posuit tabernaculum suum*. Qui rem aliquam in Sole constitueret, is illam per totum, quem Sol illuminat, terrarum orbem euulgare velle videretur, ut omnes illam vîrpare oculis possent. Ad hunc modum inquit Dauid, quod Deus tabernaculum suum in Sole posuit, & oculis omnium exposuit. Quale verò illud tabernaculum, quod Deus in Sole collocauit?

S. Augustinus ait: *In Sole posuit tabernaculum suum, id est, corpus suum, quod à Pilato flagellis caesum est*. Hæc ille in qq. Test. Vet. q. 71. Corpus, quod Pilatus flagris conuulnerauit, virgis exarauit, & immanè sulcauit, ac lrauit, id Christus in Sole posuit,

posuit, vt pro hominibus talia passum omnes videant. Christus enim tanto ornamento sibi ducit, quod pro hominibus flagra, & probra passus fuit, vt cum alij virgis cæsi, ne innotescant, tenebras fectentur, ipse Solem quærat, in quo solium suum, Corpus sanctissimum, inquam, virgis miserimè concisum statuatur, vt omnibus sit conspicuum, & Sol per omnes nationes circumferat famam flagellorum eius, & gloriam Passionis.

Itaque nemo admiratus fuerit periochæ nostræ titulum, qui hoc habet, quod Christo tam honorificum, & dulce visum est pro remedio hominum pati, vt neque diem, neque noctem esse voluerit, quo tempore patiebatur, ne ad mutuum inuidiam incitaret, vel iniuria oneraret tempora: Nam si inter diu passus Christus fuisset, inuidere diei illam felicitatem nox potuisset, & amanter queri, sibi eam gloriam denegatam; sin noctu cruciatus, ac mortem subisset, æmulator dies injuriam interpretari potuisset, quod is sibi honor creditus non fuisset.

Prophetæ Zachariæ tale est de tempore, quo Dominus noster passus, vaticinium: *Et erit in die illa, non erit lux. Et erit dies Sina, qua nota est Domino, non dies, neque nox.* Zachar: 14. 6. 7. S. Cyrillus plurimum admiratus dicit: *Quale est hoc ænigma, Dies illa neque dies est, neque nox? Quomodo eam vocabimus?*

Respondet verò, Prophetam interpretem esse euangelij, quod circumstantias diei, in quo Christus passus est, enarrat. *Non erat dies, quia non perpetuo ab oriente &que ad occasum Sol lucebat, sed à sextâ &que ad nonam tenebra facta sunt.* *Nominauit autem Deus tenebras noctem.* Propterea neque dies, neque nox, non enim tota luxerat, & vocaretur dies, neque tota tenebra, & vocaretur nox. Hæc ille, tanquam dixisset: Ecce hic enudatum ænigma. Non erat dies, quando Christus patiebatur, quoniam Sol ab oriente ad occasum vsque radios suos contraxerat, & totam terram densis tenebris contexerat, & quanquam has tenebras Deus noctem appellauit, non tamen nox, sed diei adhuc tempus erat.

Quare Deus admirabili artificio sic disposuit passionis suæ tempus, vt nec benè dies, neque nox rectè esset? Haud dubium id fecit, vt dissidij, quod inter tempora coarctari poterat, omnem occasionem submoueret, neque aliquid eorum vel ad inuidiam inflammaretur, vel iniuriâ se oneratum quereretur, quod non ad tam generosam & heroi-

cam actionem, ac est pati pro homine, adhibuit fuisset. Ex illo etiam videas, quàm inelyta illa fuerit actio, quod Propheta dicit, *Et dies illa nota Domino*, hoc est, diem Veneris, quo passus Christus, profundè impressum, & insculptum memoriam suæ Deus habet. *At num & alios non nouit dies?* inquit Cyrillus. Respondet: *Multa sunt dies, sed illa dies passionis Domini, quam fecit Dominus, & illa dies nota Domino.* Nulla dies est, quam nesciat Dominus, sed illa, quâ passus, & mortuus, maioris pretij, amplioris honoris, illustrioris gloriæ dies fuit, vt propterea Christus eam tanquam suam agnoscat, illaque sese recreet, pascat, oblectet. Iuxta hæc nihil magnum dixit S. Ioannes, cum ait, sciuisse Christum suam esse horam, quâ lechales cruciatus, mortem ad eam ipsam toleraturus erat, illa nempe hora fuit, quâ magnificentiam sui peccatoris, & immensitatem amoris ostentauit: *Sciens Iesus quia venit hora eius.*

PERIOCHA II.

Hora eius.

Nihil mirum, quod Christus suam appellat suæ passionis horam, in illa enim Pater æternus illum nobilitatis insignijs donauit.

Spauitatem ac voluptatem, quam Christus ex sua Spasione cepit, illud magnopere commendat, & magnificat, quod S. Ioannes Euangelij sui cap. 6. refert, Christum inisse nauim, & in alteram maris Galilææ ripam traiecisit, dicens: *Posthac abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis.* Vbi ea dictio, *Posthac*, dubios reddidit aliquos Doctores, quænam illa fuerint, post quæ Christus mare nauigio transmisisse fertur.

Cardinalis Caietanus, Enthymius, Theophylactus, & alij, vt refert doctissimus Maldonatus in cap. 12. Matth. aiunt, intelligi hoc de morte præcursoris S. Ioannis Baptistæ, post quam Dominus deseruerit Hierosolymam, velut pro supplicio tanti sceleris, vtque acerbum luctum indicaret, qui animum illius ex tam violenta, & iniusta morte inuassisset.

At videtur eo facto voluisse exaggerare dolorem, duplicare mœrorem, quando *abiit trans mare.* Quod enim transisse mare fertur, Ruperto tantundem est, ac si dictum fuisset: *Transmigravit amarâ Grâ, & difficili navigatione, scilicet portatus ligno crucis.* Quod nauem inscendit, & trans mare abiit, quædam

quædam mortis illius, & passionis imago, & representatio fuit. Navis crucem, passionem mare significabat. At si Christus abiit tristis, quod carum Ioannem obruncârant, quare ad figuras, & representationes suæ passionis conuersus fuit, cum scapham ingressus mare traiecit? Tristis enim, & qui in luctu versatur, is in amœna viridaria, in fragrantibus hortis, vel ad ea loca, ubi aures, oculos, animum cantu oblectare queat, adduci solet, non aliò, ubi squalor loci mœrorem auctiorem faciat.

Quomodo ergo Christus redemptor noster *abiit trans mare*, suæ passionis figuram, suæ mortis representationem? Immo ob hoc ipsum transiit mare, quod mœtus, quod indignabundus propter mortem dilecti sui Ioannis esset, ut mœrorem dilueret, iram mitigaret, sedaret animi commotionem intuitu figuræ passionis, quæ illum posthæc manebat. Consolopiendo enim dolori, abstergendo luctui nullum commodius remedium Christus inueniebat, quàm representationem, præludium, delineationem suæ mortis, & crucis. Tantam scilicet gloriam, voluptatemque ille capiebat ex sua passione, quam pro hominibus toleraturus erat, ut rudi etiam picturâ, & obscurâ imagine suorum conuictuum mirificè oblectaretur.

Extollamus hoc aliquantùm, & videbimus Christum tantæ gloriæ diffusio, quod pro hominum salutis passus est, ut morati illum in ipsis foribus fuerint Angeli, cùm gloriæ possessionem adituriret, non ut eam illi negarent, sed ut gloriæ maioris occasione pararent.

Assurgebat è terra in cælum Christus, cùmque iam ad fores venisset, easque obsecratas inuenisset, Angelos, ut aperirent, his verbis inclamauit: *Attolite portas, Principes, & Sistras*; Psal. 23. Aperite cœlorum fores, Principes gloriæ & beatitudinis, ut triumphabundus ingrediar, qui sum rex gloriæ. Respondenter Angeli, *Quis est iste rex gloriæ?* Quis ille dat voces, tantoque impetu pulsât fores, & cupit laxas? Hæc illi iniitio, sed cùm intellexissent esse Dominum suum, obtemperârunt, & totas statim explicauerunt valuas.

S. Gregorius Niffenus ait: *Occurrunt ei nostri custodes, & portas iubent recludi, & in ipsis rursum gloriam assequatur.* Expendo in his illa postrema viri sancti verba, *& in ipsis rursum gloriam assequatur.* Quid est, *rursum*? Fortean alterâ iam vice portas illas introierat? Quâ homo certè fores illas hæcenus nunquàm ingressus fuerat. Quæ ergo illa gloria posterior, quàm secundo recepturus erat? *Ut iterum in ipsis gloriam assequatur?*

Dicam. Egressus fuerat Christus per illas portas cœlorum ad terram, ut pro hominibus moreretur, & quoniam ea mors, totaque morte prior passio ingentem illi gloriam, voluptatemque singularem allatura erat, quando fores laxas vidit, per quas transiurus ad passionem erat, dicere possumus quod tunc paradysi portas apertas videre putauit. Quando ergo rediit, easdemque portas repetijt, morari illum præ foribus Angeli interrogatione suâ voluerunt, ut dùm cunctabatur, recogitaret diem, quo per easdem portas ad passionem suam descenderat, taliq; meditatione sese oblectans, nouâ inde gloriâ captaret. Christo enim nihil gloriosius recordatione suæ mortis & passionis. Et hoc est, quod ingeniosè dixit Niffenus: *Ut rursum in ipsis gloriam assequatur.*

Tantam porrò gloriam ex sua passione contraxisse Christus putauit, ut eam claritatem, ac voluptatem (velut animi elatio, aut superbia cadere in illum posset) temperandam, prægrauandamque existimârit submississimæ humilitatis exercitatione, ac propterea non modò Discipulorum pedes lauerit, verum etiam ad sordidi, ac ter sacrilegi Iudæ vestigia se deiecerit.

Quàm egregiè hoc indicauit S. Cyprianus lib. 2. epist. 15. cùm ad Martyres scribens ait: *Imitentur Dominum, qui tempore passionis non superbiior, sed humilior factus, pedes Discipulorum suorum lauit.*

In his premitte illa, *Non superbiior, sed humilior factus.* Sed quis ille, cùm ad supplicium capitis, aut patibulum crucis, aut aliud probum subeundum educendus est, ob hanc infelicitatem suam gaudeat, superbiat, triumphum agat, & non magis concidat animo, ac mœrore contabescat? Quorsum ergò dicit Cyprianus, quod tempore passionis suæ non superbiijt Christus, nec se extulit, quin Discipulorum suorum pedes lauit? An magnum aliquid fecit, quod tunc illorum pedes lauit? Immo verò, ait Cyprianus. Nam quod Christus vicinus Passioni, & iam proximus cruci, quam tantopere suspirabat, & à qua gloriam omnium maximam expectabat, eò se demisit, ut Discipulorum suorum pedes lauaret, summæ humilitatis opus fuit, atque tantam gloriam moderaretur, ad tam abiectum ministerium se inclinare voluit. Et quid magnum, quod tam ardentem, & anxie concupitam à Christo crucem dicimus, quando inde tantus honor in Patrem redundaturus erat, ut propterea Filium nobilitatis insignijs ornare voluerit?

S. Petrus ad sustinendas fortiter passiones his nos verbis

verbis confirmabat; *Christo igitur passio in carne, & eos eadem cogitatione armamini*; 1. Pet. 4. eadem, inquam, quâ Christus in cruce armatus fuit. Querit Doctor Angelicus, quomodo accipienda sint, quæ hic S. Petrus dicit? Respondet. Ut ei, qui renuntiatur, nobilis, & equestri ordini accensetur, gladium, galeam, lanceam, calcaria, & cætera nobilitatis insignia tradantur, ita Pater æternus Filium suum nobilitatis insignijs in cruce notauit. Nota, inquit S. Doctor, *quomodo Dominus armatus fuit in cruce. Habuit enim in capite galeam, non de auro, sed de spinis. Habuit loriceam non de are, sed carnem immaculatam. Habuit in manibus non lanceam, sed gladium, sed magnos clauos manibus affixos. In pedibus quasi calcaria clauos infixos. Pro equo vero habuit ipsam crucem*. At si in cruce tantum honoris à Patre æterno Filius accepit, quid mirum quod S. Ioannes horam ipsius eam vocet, quâ crucem inijs? *Sciens Iesus, quia venit hora eius*.

PERIOCHA III.

Hora eius.

Tam vehementi desiderio aspirabat Saluator mundi ad thronum Crucis, ut præ gaudio animam corpus non ampliùs caperet, postquam id illius votum expletum fuit.

ANxiè, ardentèrqu; cupiebat Christus Saluator noster videre se collocatû in magnifico throno suæ crucis. *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, & que dum perficiatur!* dicebat ipse Luc. 12. 50. Principi nihil optatius, quàm intueri se positum in throno suæ maiestatis. Quis verò Christo sublimior thronus, quàm crux sua diuina?

Sponsa nobis dicit, quanta sit maiestas, & quale solum lignum hoc crucis sacrosanctum. *Dum esset rex in accubitu suo*, inquit illa Cant. 1. *nardus mea dedit odorem suum*. Multa sunt, quæ in his expendi possint, verum duo solum huc faciunt. Quod Sponsa ait, *Dum esset rex in accubitu suo*, id Glossa Interl. exponit, *In accubitu Crucis*. Obseruo hic modum loquendi singularem Sponsæ, & quod regem vocat, quando illum in throno crucis positum spectat. Aliàs illum dilectum vocat, seu fratrem, & alijs titulis donat, qui familiaritatem redolent. At dum in Cruce positum videt, regem dicit, *Dum esset rex*. Tam reuerenter eum colit, cum quo familiarissimè nuper consueuerat, tam demissè veneratur, ac suspicit, cum in cruce positum, in throno maiestatis suæ col-

locatum cernit, ut alio quàm regis, imperatoris, monarchæ titulo appellare non auit.

S. Bernardus hoc secundum peculiariter annotauit, inquit: *Dum esset rex in accubitu suo. De ipso loquitur, non cum ipso*; velut dixisset: Nonne aduertitis, quid inter Sponsam, & Sponsam agatur, quod cum familiariter, blandè, amanter inuicem colloqui viderint, nunc Sponsa, cum Sponsum in cruce videt, *de ipso loquitur, non cum ipso*, velut non ausa appellare illum, de quo disserit? Sed quid est, quod illi, quem in cruce videt, loqui veretur tam cara, tam dilecta, tam gratiosa Sponsa? Mysterium est, quod maiestatem, quam in cruce Sponsus habuit, declarat, in qua cum illum cernit, *de ipso loquitur, non cum ipso*. Regina, quæ suauiter, ac honestè in secreto cubilis sui consuetudine Regis se oblectat, amorem in reuerentiam, oblectamenta cubilis in obseruantiam vertit, cum Regem in solio sedere sublimem spectat, & velut regem suspicit illum, quo ante ut sponso amanter vsa fuit.

Tale quid Sponsa accidit, inquit Bernardus. Priùs quàm illa Sponsum suum in throno crucis vidit, omnia amor, omnia comitas, & familiaritas erant, & nominibus tali consuetudini conuenientibus illum appellabat: Verum vbi illum in cruce vidit, oblita Sponsum, Regis nomine donat, *de ipso loquitur, non cum ipso*, velut in altissimæ dignitatis cacumen iam euecto.

Adhæc. Cum aliquem beneuolentior fortuna extenui conditione, & humili statu in magnæ felicitatis editissimum fastigium sublimem egit, dicere consueuimus: *Iam ille tantum valet dignitate, & opibus, ut nemo illi posthac loqui possit*. Tantundem Sponsa, & Sponsa euenit. Antequàm in cruce Sponsus Sponsa videretur, humilem, facilem, pauperem illum reputabat: Sed quando in cruce exaltatum conspexit, *de ipso loquitur, non cum ipso*, velut diceret: Ante hæc plurimus mihi cum Sponso meo sermo, isque familiarissimus erat, & mutua vtrimque, neq; parua affabilitas; iam vero thronum suum occupat, solum maiestatis tenet, proinde non est qui appellare possit, vel auit, tametî forte possit. Ut videamus, an prudenter dicta fuerit *hora eius*, illa, quâ passus, quâ in cruce positus, in qua thronum suæ maiestatis, & magnitudinis obtinuit.

Tanta autem fuit maiestas, tanta magnitudo, ut S. Ambrosius (tanti Patris debuit esse tam sublimis cogitatus) dicat, se plurimùm mirari, quod è cruce dignatus alloquio Matrem suam, eiusq; recordatus Christus fuit. Occasionem hæc dicendi Ambrosio

Sancus Ioannes præbuit, qui solus refert, quod cæteri Euangelistæ silentio præterierunt.

Narrat dilectus Discipulus, quod Christus è cruce pendulus dixit Matri, vt Ioannem deinceps cari filij loco haberet, inquit: *Mulier ecce Filius tuus*; Ioan. 19. Ioannes magnopere curabit, vt tibi obseruiat, is ad omnia, quæ te velle putabit, præstiterit, is promptè obtemperabit, & studiosè famulabitur.

Ambrosius inquit: *Solus Ioannes me docet, quod alij non docuerunt, quemadmodum in cruce positus appellauerit Matrem, pluris putans quod Victor suppliciorum, atq; pœnarum, Victor diaboli pietatis officia diuidebat, quàm quod regnum cœlestē donabat.* Hæc ille in cap. 23. Luc. Hoccinè verò maioris existimauit Ioannes, quod Matrem in cruce appellauit, quàm quod regnum cœlorum Latroni donauit? Immò verò, ait Ambrosius, antiquius putauit Ioannes, quod Matrem in cruce positus, in tanta maiestate, & tam sublimi throno sedens non denouit, quàm quod regni cœlorum gratiam homini non diu ante publico grassatori fecit. Tanta fuit gloria, tanta voluptas Christi, quod se collocatum in folio vidit, cuius tanto tenebatur desiderio, vt quod inter ea Matris recordatus fuit, Ioannis opinione, & sententiâ maius fuerit, quàm aliud quiduis, quod eodem die contigit: *Plurim putans, quemadmodum in cruce positus, Matrem appellauerit.*

Et facillè mihi persuadeo, hæc omnia ita habere, quando idem Ambrosius ansam mihi præbet, vt maius, ac mirius aliquid dicam, & ostendam, quod Periochæ ritulus habet, tam ardentè aspirasse Christum ad folium crucis, vt præ gaudij magnitudine non caperet animam corpus, quando possessionem crucis adiit, & desiderium, quo illam expectabat, expletum fuit.

Positus in throno Crucis, Patri, vt Euangelistæ aiunt, animam suam commendauit, dicens: *Pater, in manus tuas commendo Spiritum meum*; Lucæ 23. In hæc ait Ambrosius, *Vide autem magnum mysterium.* Quale illud? *Nunc commendat in manibus Patrís, spiritum suum, quia totum aliis non capit Christum.*

Duo supponit hic D. Ambrosius, & quod animæ corpus nimis angustum erat, & quod præter pectus, aut manus Patrís aliud quidpiam totum non capiebat Christum, postquam ille semel in crucem, in illam magnitudinis suæ sedem penetrarat. *Nunc commendat*, nunc quando crucem inscendit, quando thronum suum, & folium magnificæ gloriæ occupa-

uit, nunc animam Patri commendat, quia corpore maior iam erat. Tantam nimirum obtinebat in cruce maiestatem, tantisq; votis ad illam anhelarat, vt desiderij sui, & solij tam ardentè expetiti compos factus, sic auctus fuerit animo ex lætitia, quâ pars superior affluebat, vt corpus animi amplius capax non esset, itaq; *nunc commendat in manibus Patrís Spiritum suum.*

PERIOCHA IV.

Hora eius.

Ita augebat Christus passione, vt cum in Crucem peruenit, totus iam mundus eum capere non posset, præ magnitudine, in quam excreuerat.

Cum Christus tam singularis in omnibus esset, vt ex illius persona Iob 29. 18. dixerit, *Sicut palma multiplicabo dies*, siue vt alij aptius in rem nostram legunt, *sicut Phœnix*, hoc est, ero qualis illa nunquam visa, ac rara avis in terris: Quis dubitet in eo etiam singularem fuisse, quod initio proposuimus, vt ex cruciatibus, & tormentis, quæ alios conficiunt, & extinguunt, ille cresceret, impinguaretur, tantaq; augmenta faceret, vt mortuum, præ magnitudine, quam ex pœnis contraxerat, tota orbis terrarum amplitudo non caperet. Dolores, & Soles, vt aiunt, interimunt homines: At Christo dolores sua gaudia exaggerabant, augebant voluptates. Erat illè patientiæ, & tolerantia Phœnix.

Quàm eleganter hoc expressit Petrus Cellensis! *Texit ille lib. de Panib. cap. 22. longum catalogum tormentorum, & probrorum, quæ Christus passus, & ait: Pungebatur, cruentabatur, crucifigebatur, flagellabatur, conspuebatur, impinguabatur.* Purpurabant suo sanguine Christum, manus eius ac pedes crassis clauis fodiebant, dorsum crudelibus flagris exarabant, in faciem eius per summam ignominiam exercebant, demùm in probroso ligno illum suspendebant. Et ex tantis pœnis, doloribus quid secutum? Fortè vt immineretur, aut deficeret, vel decrederet? Id verò minimè: Nam *impinguabatur*, augebatur, plurimùmq; crescebat inde, vnde alij incurrere mortem solent. Neque hoc miror, nam si verum est illud tritum adagium, *Quod sapit, nutrit*, quid nouum fuit, quod Christus ex pœnis tam grandis factus est, quibus palato eius nihil gratius erat?

Quantum verò illi arriserint, id ex pretio æstimari potest, quibus sibi eas comparauit. S. Augustinus

finus Fragmento 7. tom. 10. ait: *Christus venit ad regionem nostram, accipere quod hic abundat, flagella, colaphos, contumelias, spinam coronam, crucem, mortem. Hac abundant in regione nostra, ad talia commercia venit.* In mundum mercaturam facere diuinus nundinator descendit, vt coemeret, quæ domi suæ, in illa beatorum patriæ non habebat. Cælum gaudio, voluptate, lætitiâ, felicitate maximâ, ac sempiternâ affluit. In mundo pœnarum, ærumnarum, miseriarum plena sunt omnia, *hac abundant in regione nostra, hæc verò sunt, quæ Christus tantopere expetebat, flagella, colaphos, probra, passionem, crucem, mortem postremò desiderabat, & ad rerum talium commercia venit.* Quàm grati autem acciderint palato eius tales fructus, id ex eo facile intelligas, quòd mox vt eos degustare cœpit, pro nostris tormentis suam nobis quietem dedit, pro exilio patriam, pro nostris pœnis suam gloriam tradidit. *Ad talia commercia venit.* Venit nundinatum cruciatus, qui tam dulces illi fuerunt, vt pro ijs nihil minus, quàm suam gloriam dandam putâret. Nemo ergò miretur, quod ex pœnis creuerit, tantaque incrementa fecerit.

Hinc accipio sensum verborum perdifficiliū S. Epiphaniij, qui ad Angelorum reginam sic aiebat: *Appellabo te thronum, cælum simul & crucem, expansis enim vlnis Deum gestabat.* Hæc ille serm. de laud. Virg. Pono hic cum Ruperto in cap. 2. Cant. & alijs pluribus, quod etiam ex Simeonis varicinio colligitur, præcisse beatissimam Virginem Dominam nostram, quod Filius illius in cruce moriturus, & quod magnâ cum voluptate mortem appetiturus esset. S. Epiphanius ipse id ibidem indicat.

Dicit ergo hic Sanctus, quod Sanctissima Virgo Filium suum, donec tener infans erat, expansis vlnis velut crucifixum gestauit, ideòque illam vocat crucem. Eanè verò charitas, & charitas Matris, ac rampiæ Matris erat, quod intra brachia sua crucifixit Filium, quem tam efflictiū amabat? Quantò præstabilius fatiusque erat præbere vbera, quàm agere in crucem? Vt enim cresceret, facere lac magis poterat, quàm anticipata crux, in qua illum ponebat. Iuvat hoc loco, statuisse cum Ruperto, quod Beatissima Dei Parens prænouit, Filium suum in cruce mortem subiturum. Vt ergo is magna, eaque subita incrementa faceret in dies singulos, *expansis vlnis illum gestabat,* velut in cruce extensum, sciens quod magis augefceret repræsentatione illâ, & præfiguratione Passionis, quæ illum in cruce manebat, quàm sumptione lactis, quod illi ministrare poterat:

Nam si quod sapit, idem nutrit, alit, auget, quare melius, magisque illum nutrire poterat, quàm imagine crucis? Eapropter etiam *expansis vlnis, & extensis in formam crucis brachijs illum gestabat.*

Pro coronide referuauit id, quod secundo loco D. Ambrosius adnotâret, scilicet, quod Christus tunc Patri commendauit suum spiritum, quando omnem cruciabilissimorum tormentorum vim, crudelitatemque fortiter tolerârât, *quia totum alius iam non capiebat Christum,* præter vnicum Patris amplissimum, & immensum pectus. Tantùm illum auxerat, & dilatârât, quam ex cruciatibus hauferat, voluptas.

Nonne dicimus, Christum esse Phœnicem, & raram auem in terris? Quis hominum aliorum vitâ decedit post fusi omnem sanguinem, post acerborum tormentorum tolerantiam, qui non ita sit attenuatus, vt loco, & loculo tantillo inferri, & concludi sinat? In Christo secus euenit: Nam vt mirum impinguabatur ex pœnis, ita tam vehementer auctus fuit, quando mortuus, vt tota orbis terrarum spatia illi angusta essent, itaque Patrem obsecrat, vt is illi pro honorifico mausolæo, & sacro sepulchro immensi pectoris sui copiam faciat, *quia totum alius non capiebat Christum.*

Videas id ex illo etiam Matthæi, qui ait, quod *monumenta plurima aperta sunt,* quo tempore Dominus diem clausit. Quamobrem aperta fuere sepulchra? Quorsum verò vni defuncto tot sepulchra? Quis vnquam Imperatorum fuit, qui maius spatium, quàm sit vnus modicæ vrnæ, occupâret secundum mortem? Cur ergo pro vnus Imperatoris Christi cadauere *monumenta aperta sunt,* quando homini summorum maximo vnum quoddam plusquàm satis est? Causam Ambrosius reddidit, dicens: in tantam magnitudinem excreuissè suis è tormentis & pœnis Christum, vt vel ipsa terra intelligeret, sepulchrum vnum augustissimò, & amplissimo eius cadaueri non sufficere, idcirco multa adornabantur, quæ nec ipsa satis erant, vt paterni pectoris incircumscriptionem locum petendum duxerit, *quia totum alius non capiebat Christum.* Porro hora tanti profectus, in qua tanta fecit augmenta, merito dicitur *hora eius.*

✠(*)✠

P E R I O C H A V.

Hora eius.

Christus cum pro homine passus fuit, eumq; sanguinis sui pretio redemit, fecit rem se dignam, vindicauit enim & Patris sui, & Matris, & suum ipsius honorem.

Vocetur etiam hora Christi nostri Redemptoris ea, quâ Sanguinis sui pretio redempturus est hominem, hâc enim horâ tam illustrem de se excitauit existimationem, vt cum Patris, tum suum, tum diuinæ Matris suæ honorem propugnârit.

Inuidiâ serpentis (dæmonis aîo) introiuit peccatum, simulq; mors in mundum, ipsius enim persuasione adductus Adam ex vetito fructu comedit, Deiq; præceptum violauit, quâ transgressione nos in limum profundi pertraxit, fecitq; vt filij iræ nascamur, & exhæredes sedium æternæ quietis.

Magno honori ducit Deus, quòd hominem habeat suarum manuum creaturam, in cuius conditione plus aliquid vel operæ, vel studij posuisse videtur, quem etiam non prius finxit, quàm de eius formatione secum ipsè deliberaret, dicens: *Faciamus hominem*, Gen. 2. Vt autem malè perditam peccato vidit creaturam tam studio è elaboratam, fictam, effigiatam, quam ille intentis, beneuolentibusque oculis dudum spectâret, honoris ratio postulare videbatur, vt ne sic vitiata, deformata, turpiterq; culpæ næuo fœdatam imaginem illam relinqueret, ac negligeret. Referebat ergo instaurare illam, & Patris honor periclitabatur, ni homo perditus reuocaretur, erigereturque. Decretum verò erat, non reparare hominem, nisi acerbissimarum pœnarum, & immanium tormentorum immodico impendio. Arduum medium, laboriosum, ac prædurum remedium, verùm ex altera parte non decebat, vt Patris existimatio dispendium pateretur. Proposuit causam Filio Parer, exposuitque, velle vindicatum ab interitu hominem, sed non aliter, quàm multo sanguine fuso, non aliter, quàm magnorum cruciatuum, crucis aded probroissimæ toleratæ ingenti sumptu. Addidit verò, esse id quidem horrendum, honorem tamen suum non permittere aliud, existimationemque suam postulare, vt hominem omnium, quæ fecisset, carissimum non relinquat incuratum.

Verbum æternum, quod amantissimi, quod paternæ gloriæ studiosissimi Filij fuit, *sustinuit crucem, vt est apud Paulum, Heb. 12. 2.* amplexus est

crucem, paratus in ea mori, primum, vt cum hominem redimeret, Patris existimationem vindicaret, tum vt proprium honorem defenseret, turpe enim videretur, si diceretur, hinc quidem sibi gloriæ ducere, quod talis Patris esset Filius, inde verò suis commodis enixius studere, quàm paternæ existimationi, & magis defugere passionem, quàm ad auerendum patrij honoris detrimentum accurrere.

Id verò audacter affirmare possumus, Salomon enim Eccles. 11. v. 12. ait: *Est homo marcidus egens recuperatione*; velut dixisset: *Qui fieri potest, quod cum genus humanum oppressum ærumnis, affixum strato tot iam annos iaceat, non sit, qui porrigat manum, non qui è pœnali lecto erigat? Aiunt Deo esse Filium, qui hoc facere optimè queat. Quod nomen est eius, & quod nomen Filij eius, si nosti?* Proverb. 30. 4. *Quis ille filius, qui non tutatur honorem sui Patris, non diluit maculas, quibus venerabiles canos illius tinxit malus dæmon, dum hominem in tam miserandam ruinam pertraxit? Siccinè loquuntur!* ait Verbum æternum. *Ego, ego tuebor Patris mei gloriam, ego honorem illius vindicabo, & neque Pater me Filium suum agnoscat, neque alius quisquam talem me putet, donec expugnato dæmone, prostratâ morte, triumphato peccato, hominèque in libertatem adscito iniuriam Patris depulero.*

Ad gloriam Patris certè spectabat, vt hominem perditum reuocaret, & vitâ nouâ donaret. *Gloria Patris est*, inquit S. Athanas. serm. in Arrian. hominem iam conditum, & amissum recuperari, mortuumque viuificari, templumq; Dei effici. Et S. Irenæus l. 4. aduers. hæres: *Gloria Dei homo viuens*. Sanè quod Deus Filium habuit, qui cum esset caput, vitæ tamen periculum adiit pro corpore, quod est homo, & cum æternum viuere in gloria posset, pœnam nihilominus amplexatus fuit, vt illum tantis acceptarum iniuriarum, & dati sanguinis impensis redimeret, ea ingens gloria est Patris.

S. Paulus Rom. 1. vbi de aduentu Filij Dei ad redimendum hominem agit, inquit, illum factum hominem, & hominem ex prosapia Davidis. Sed plena sunt mysterio verba, quibus id effatur, dicens: *Qui factus est es ex semine David secundum carnem*. In his illud postulat diligenter considerationem, quod ait, *Qui factus est es*, hoc est, Patri. Nam quomodo Patri ex semine David factus dicatur Filius, non video, qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, vt in symbolo canit Ecclesia. Quid ergo dicit Apostolus, quòd es, hoc est,

est, Patri factus est secundum carnem? In hunc locum, ut unus vocula, *es*, genuinam significationem assequeretur, multos singulari cum attentione legi commentatores, & solum inter omnes reperi D. Anselmum, qui eam discussit tam congruenter presenti instituto, ut nihil sit, quod desideres amplius. Expositio eius sic habet: *Qui factus est es, id est, ad honorem eius, ut Pater glorificaretur per humilitatem incarnationis, & obedientia illius.* Et Patri incarnatus est Filius, & homini. Gloriam attulit, & utilitatem Incarnatio, utilitatem homini, gloriam Patri. Perhonorificum enim fuit Patri habere Filium tam obedientem, ut nullam habuerit rationem tormentorum, nec attenderit poenas, nec ullas verborum, aut verberum curauerit iniurias, neque crucem formidaret, dum perditum modò mundum restauraret, Patrisq; sui gloriam hac ratione à calumnijs vindicaret.

Dum in cruce opus tam expetitum iam iam absolueret, Patri (quod ex Euangelistis non semel diximus) animam suam commendabat, inquit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Excusamus primum primo loco verbum (reliquorum enim in sequentibus vsus erit) *Pater*. In cruce hæret, & Patrem appellat.

Arnoldus Carnotensis Abbas Tract. de septem Verb. ad illa, *Deus, Deus meus*, quærit, quomodo Christus eâ occasione, & tempestate Patrem suum de nomine appellaret. Quis enim filius alius è ligno pendulus patrem suum, si fortè is propè transierat, inlamarer, rogaretq; ut se filium agnosceret? Immodè denosse simularer, & se filium dissimularer, ne quam patri ex se ignominiam adferret. Et quis patrem vocare honorificum duceret, si eâ appellatione dedecus illi pareret?

Noli ergo, Christe, noli, Domine, Patrem tuum eo tempore vocare, inquit Venerabilis Abbas, quod è ligno pendes, quod tam ignominiosum est in oculis eorum, qui te vident. Differ in dies posteriores, quando in vitam gloriosius redieris, tunc Patrem, ut videretur, decentius appellabis.

Respondet Arnoldus: Quàm malè intelligimus rem, quâ de loquimur! Patrem illum eâ tempestate, & occasione vocat, honoris gratiâ, ut & illi, & sibi gloriam consciscat. *Secundum formam serui legationis sua ministerium non erubescit*, inquit ille, *non difficitur carnis naturam passibilem, & mortalem. In hac forma Patri blanditur* (dictum elegantè) *mediator attentus.* Hæc ille, velut apertius dixisset: Quanquam in cruce hæreat, ut dicere de

illo queant, Si Deus Pater illius est, quomodo tantas patitur ignominias, non propterea erubescit, non confunditur, immò perhonorificum putat, & inter primas suas glorias hoc ponit, ut totus mundus intelligat, esse illum obedientem filium, qui nihili duxerit quævis illa probra, & dedecora, quibus hominem in libertatem reducere, & sic Patris sui honorem vindicare posset: *In hac forma blanditur Patri.* Tam procul abest, ut Patri positus in cruce ignominiam inurat, ut nullâ re aliâ magis illi assentari potuerit, quàm cum Patrem tunc vocauit. Idcirco dixit: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.*

Et Patrem haud dubium ob id appellauit, ut responderet lætitiæ vocibus, quas illi in cælo coram Angelis Pater dabat. Nam si ad Iordanis fluenta, & in monte Thabor Filium suum dilectum cum gaudio, & voluptate illum nuncupauit, multò fortius delectatus fuit in humilitate, obedientia, & patientia eius, quibus inimicorum manibus se subiebat crudeliter occidendus, tunc enim præclarâ Angelorum militiâ audiente dicebat, *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.* Ita B. Albert. Magnus serm. 20. Videte, aiebat illis, qualem Filium habeo, quàm obtemperantem, quàm ardentem iniuriarum mearum vindicem, ac propulsatorem, qui pro magno honoris mei defensionis studio immanium carnificum crudelibus se manibus submittit, ac permittit, & inter iucundas glorias numerat tam atroces poenas. *Hic est Filius meus*, quem plenè nunc buccis Filium meum nominare possum. Tunc verò Filius etiam ait: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* Patrem te posthæc vocare queo, quando iniurias tuas dilui, quando probra tua vindicaui, homine in felicitatis suæ primæz statum reducto. *In manus tuas commendo spiritum meum.*

S. Ambr. in c. 23. Lucæ ait: *Nunc in Patris gremio sedet.* Sed quid loqueris, Ambrosi! *Nunc in Patris gremio sedet!* Nunc conquiescit, nunc in Patris æterni sinu Filius eius sedem figit! Qui hoc esse possit? Quando enim in volupruoso illo sinu conquiescere, & sedere vnquam desijt?

Ad modum, quo nos res intelligimus, diuinè locutus est Ambrosius, cum dixit, Filium Dei, postquam hominem redemit, & Patris existimationem curauit, in Patris gremio sedisse: Ante enim nec fixam sedem, nec quietem habuisse videtur, quamdiu non perfecerat redemptionis humanæ negotium, quod tanta habebat momenta ad propulsandam omnem Patris iniuriam.

Propterea S. Zenoni Ser. 2. de Generat. Verbi Verbum æternum ingeniosissimè dicitur *Inquilinus cordis Paterni*. Quid est inquilinus? Qui in conducticia, & aliena domo vivit, propriam non habens, aut non habitans ædes. Iam quamvis cor Patris, & sinus illius sit propriissima domus Filij, dicit nihilominus Zenon, non existimasse domum illam suam, alienam magis, & locato acceptam reputasse, quamdiu Patris existimationem non curarat: At ubi hominem in libertatem asseruerat, & subegerat dæmonem, & strauerat mortem, & triumpharat de peccato, *In Patris gremio sedet*, iam illi Patris gremium pro domo propria est, in qua tanquam suâ fixam habet sedem, quieteq; & pacatè vivit, ut qui tum Patris, tum suam præclaram opinionem vindicarat.

Iam & Materni nominis celebratam plurimum & tutatus est, & auxit. Quanta enim ea gloria Mariæ, ministrasse arma, taliq; vestitu ornasse Filium, quo supradicta omnia fierent, & quod tolerantia firmitas Matri, à qua genitus, tribuatur! Est aliquis filius sanctus, modestus, amans secreti, de illo dicere consuevimus, nihil mirum quod sit tanta illius pietas, & probitas, quoniam cum lacte materno illam imbibit.

S. Ildesofus Serm. de Natiuit. Virg. meditabundus videre sibi videbatur Beatissimam Dei Genitricem, amantissimo Filio suo casta præbentem vbera, quando eam sic alloquebatur: *Lacta, Maria, Creatorem tuum, lacta panem cæli, præbe lambenti mammillam, Et ille præbeat percussentis maxillam*. Prome candidum lac purissimis ex vberibus diuino Infanti, ut ille aliquando lubens & promptus faciem suam ferire volentibus offerat, ut cum illum tam longanimum, & patientem viderint, dicant, ex maternis vberibus suxisse tantam sufferendi constantiam, & plurimum assimilari Matri Filium.

Tale quidpiam dixit Marcella, quæ cum ab illo calumnias æmulorum æquo & excelso animo excipere cerneret, aiebat: *Beatus Venter, qui te portauit, Et vbera, quæ suxisti*; Luc. 11. 27. velut dixisset: Cum lacte traxisti illam tantam animi tolerantiam. Quæ maior gloria accidere Mariæ possit, quis honor amplior? At si ex eo, quod passus Christus, tot subsecutæ sunt gloriæ, & Patri existimatio, laus Matri, Christo ipsi honor accessit, humano autem generi ingens utilitas allata fuit, Christi horam eam, quæ tantarum rerum parens fuit, vocet

Ioannes, & dicat: *Sciens Iesus quia Venit hora eius.*

PERIOCHA VI.

Cum dilexisset suos.

Tanti aestimat Deus hominem, ut velut oblitus Angelorum, totas suas delicias, omnemque voluptatem in vnius hominis consuetudine ppositam habeat.

Suos siue admodum proprios Dei vocat homines Evangelista. Tanta enim est Dei erga homines charitas, tamque ardens eos amat, ac si creaturæ non essent aliæ, quas diligere posset. In hominibus suam habet quietem, in illis, tanquam in amœno viridario, sese oblectat. *Delicia mea esse cum filiis hominum*; dicebat ipse iam olim Prou. 8. 31. totam suam in commercio hominum, habet collocatam voluptatem. Id videbimus ad lucem insignis doctrinæ, quam nobis Rupertus tradidit.

Peccauit populus Israël, cum vitulum erexit, & honores illi diuinos detulit. Erat Moyses in monte, Dei alloquio occupatus, ac nescius rei, quæ acciderat. Indicauit illi Deus scelus populi, cuius misertus Moyses diu cum Deo de grauissimæ noxæ condonatione disceptauit, atq; hæc post longam concertationem postremum subintulit: *Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, quem scripsisti*; Exod. 32. 32. Alterutrum, Domine, facere necessum est, ut aut illis sui sceleris gratiam facias, aut è libro tuo me expungas, atq; obliteres.

Quid voluit Moyses, cum se deleri è libro Dei voluit? Abbas Tuitienſis ait, tantundem fuisse, ac si consuetudini illius renuntiasset, ac nolle illo deinceps familiariter uti dixisset, als ob er den SacE vor sein Thur geworffen / vnd alle Gemeinschaft zumal anstündet hatte. Sed quid hoc comminationis Deo est? Dulcis quædam comminatio fuit, & amica simulatio, nata ab experientia, quâ Moyses longo vsu didicerat, quantum Deus oblectaretur consuetudine hominum, ut qui secum plures iam iam ex ordine dies ac noctes iucundè conuersatus fuisset.

Sedebat in folio suo velut pro tribunali Deus, paratus, certusque sumere de populo vindictam. Cum verò intus exiit, quod Moyses vsu familiarem omnem illi renuntiare, & veteri consuetudini longum vale dicere vellet, surrexit è folio, & omnia pro illius voto fecit, tantum ut ne à se deficeret, neue amico familiari destitueretur. Accipite Rupertum: *Videre sibi videtur maiestatem cælis omnibus, ac terris tremendam de folio suo surgere, Et accedere*

sedere vulnerato corde, rogare amicum quasi discendentem, ne deferat se, dicentemque, Ego ostendam omnne bonum tibi. Hæc ille. Si delitix Dei esse cum filiis hominum, quæ res illi hominum consuetudine destituto voluptatem asferre potest? Vbi animum relaxaret, postquam sua illi paradisi sublata esset? Propterea Moysen verbis blandis, ne se desereret, obsecrabat, velut arbitrat, omnem suam cum familiari amico voluptatem abituram, quem ut validissimè obstrictum attrineret, omnium bonorum suorum copiam illi offerebat, inquiens: *Ego ostendam omnne bonum tibi.*

Interrogavit Sponsa Sponsum, quo in loco horis meridianis auram, & quietem captare solitus esset, inquiens: *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie;* Cant. 1. 7. Cui ille: *Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi;* tanquam dixisset: Fierinè potest, ut hanc nunc rem ignores, & quæras, ubi ego quiescam! Teipsam certè ignoras, quæ nescis, aut non vidisti, quòd in te ego conquiesco, cui omnis est in te vnà, ac solà quies, omne solatium, & oblectamentum. Et ubi ego maiorem, gratioremque, quam in te, quietem inueniam? Idcirco noli deinceps ex me sciscitari, ubi cubem, in te enim acquiesco, animumque relaxo.

S. Iusti Orgelanti est comis hæc, & suauissima expositio, quæ apud illum sic habet: *Ne oberres, me extra te quarendo & illo modo in te quippè, ubi hactenus non quarebas, tanquam in meridie requiesco.*

Allegoriam istorum ex hodierno Evangelio verborum, *Surgit à cana, & deponit vestimenta sua,* S. Bernardus serm. 111. de cæna Domini, his exprefit: *A cana surrexit, quia de sinu Patris, ubi canabat cum Angelis, ad homines venit.* In quibus illud expendo, quòd dicitur Christus sumpsisse cænam cum Angelis, ab eaque discessisse, & descendisse ad homines, ut inter eos vitam ageret. Cænat quispiam alicubi, atque inde aliò pergens iterum cænx accumbit. Tu qui illum utrobique cænasse vidisti, dicis, non illi satis fecit, quam primo loco sumpsit, cæna, neque omnem eius expleuit orexin. Dicit Bernardus: *Vbi canabat cum Angelis, ad homines venit.* Sumens cum Angelis cænam Christus surrexit à cana, & huc in mundum venit, ut cum hominibus communicaret. At si cum Angelis cænabat, cur ab illa mensa ad conuictum hominū descendit? Significare eà re voluit, ex hominum consuetudine cumulatam se habere gaudium, ex illorum commercio repleri suum desiderium, ut propterea Angelorum cænam tanquam nimis tenuem reliquerit, atq;

Tom. I,

ad homines descenderit, ex quorum consuetudine lautitias copiosè, abundeq; haurire posset: *Delusio mea esse cum filiis hominum.*

Accipite conceptum tenerum, & affectuosum. Peccauit primus homo, decreuitq; Deus illum exilio mulctare, & è paradiso exigere. Venit ergò indagatum illum, dixitq; *Adam ubi es?* Quò tendis? Magnus Theodotus Anciranus hom. de Nat. ait: *Exulanti, & fugitivo se adiunxit.*

At quid hoc nouitatis! Proscripsit Deus hominem paradiso, & extorri ipse comes accedit! Id haud dubium fecit Deus, ut sibi inde solatium compararet, nam & ipse exulabat, non secus ac Adam. Excluserat Adamus Deum ab anima sua, velut ille paradiso pulsus erat. *Exulanti ergò Adæ, & fugitivo se Deus adiunxit,* eiectus ab anima ei, qui paradisi sede motus erat, socius accessit, ut ex illo leuamen sibi accerseret, dum cum illo mæorem suum communicaret, qui non ab simili calamitate subiacebat, *afflictis enim afflictionum communicatio solatium est,* inquiebat S. Ioannes Chrysost. hom. 3.

Quam acerbè verò senserit Deus, quòd à paradiso sua, animà Adæ, inquam, exulare debuit, ex illo S. Macharij hom. 30. facile est intelligere. *Die illà, quà lapsus est Adam,* inquit ille, *accessit Deus ambulans in paradiso, lamentatus est, & ita dicam, conspecto Adams. Luxerunt cum Angeli, virtutes omnes, celi, terra, & omnes creature luxerunt casum, & mortem eius.* Tanquam Deo visæ fuerint non sufficere lachrymarum suar, omnes ad complorandum conuocauit creaturas, ut communi eiulatu tantam hominis ruinam, iacturamue deslerent, & socias se illi luctus adiungerent. Neque hoc mirari debemus, est enim homo, ut Sophronius Orat. 6. de Angel. dicit, *peculium præ cæteris Deo carum,* thesaurus, quem maximi æstimat, monile, quod summi apud illum pretij, res quam suprà omnes amat.

PERIOCHA VII.

In finem.

Dum miserie humane cum misericordia Dei contendunt, indignum ille indicat, quod misericordia sua nostræ miserie cedat, concedat, herbam porrigat.

Magnum est, quàm & multa, & præclara sacri Interpretis, & Evangelici Prædicatores de his tam paucis, *In finem,* dixerunt. Sed relictis alijs expositionibus, vnàm S. Ioannis Chrysostomi hæc vice

Rrr

sequar,

sequar, & prosequar, qui ait, *In finem* tantundem esse, ac *In contentionem*, vt proinde illud Euangelistæ, *dilexit suos & sequi in finem*, tale sit, ac si dixisset, ex contentione amasse illos, siue certasse cum alijs de illorum amore. Sed cum quo contenderit, siue certarit? Quo cum dicis? Cum nostris culpis, nostrâ cum ingratitude, cum nostris sceleribus, quæ repugnabant, & reluctabantur diuinæ misericordiæ, omnemq; viam obstruebant, per quam illa venire poterat.

Verum vbi miserix nostræ cum misericordia Dei concurreret, penes hanc certa erat victoria, exultationi enim Dei, & studio, quo illam curat, conseruatq; non congruebat, vt se offensæ iactarent, plus potuisse, quam pietatem ipsius. Et hoc est, quod dicitur, *In finem, in contentionem dilexit suos*. Honor Dei in periculum adducitur, quando nostræ offensæ, & illius misericordia in arenam descendunt, nisi hæc triumphet, illæ succumbant.

Hanc victoriam in suis threnis cecinit Ieremias. Recenset ibi longâ enumeratione graui crimina, quæ populus admiserat, & quotidie perpetrabat, & mox dicit: *Nous diluculo, multa est fides tua*; Thren. 3. 23. Hæc verba (quod cum reuerentia, quæ tantis Doctores debetur dixerim) non videntur satis intellexisse Lyra, Dionysius, S. Paschasius, D. Thomas, ac Glossa Interlinearis. Sensus ergo verus ex litera originali, (quod eruditus Figuerius obseruauit) talis est: *Diluculo, Domine, noui fauores à te nobis obueniunt; Nous enim non verbum est, sed nominatiui pluralis*. Dicit ergo Propheta: *Nous diluculo, id est, per singula matutina veluti noua exoriuntur misericordia tua*. Sic ille exponit, tanquam dicere Vates voluisset. Certant misericordiæ tuæ, fauores tui cum peccatis nostris, at misericordiæ tuæ semper triumphum agunt; nam si nos bene manè exurgimus ad te prouocandum, & irritandum, multo illæ magis ad condonandū nostras nobis noxas mancant. *Nous diluculo* fauores cum nouo semper Sole, quin & de multa nocte veniunt, dedecere enim te, & dedecere de honore tuo putares, si permitteres, vt homo de triumphata per suam improbitatem misericordiā tuā iactare se posset.

Verebatur Propheta regius David gratiam à Deo, & fauores petere, quod illum tam enormiter offenderat adulterio Bersabee, & cæde Vriæ, propterea dicebat: *Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus*; Psal. 65. 18. id est, quid ego Dei diu misericordiam implorabo, interim dum cor meum grauissimis flagitijs redundare video? Sed

mox subiungit: *Propterea exaudiuit Dominus, & attendis vocis deprecationis meæ*; velut dixisset: Metuebam ego vehementer, ne me supplicem Deus non audiret, quod illum tam grauitè offenderem; at ille *propterea exaudiuit*, ob hoc ipsum faciles mihi aures præbuit, quod suæ existimationi derogare putaret, si culpis meis concederet, permetteretque, vt superiores fuisse suis misericordijs videri possent.

Non committam, vt vobis debeam aliquid omnium, quæcunque vnquam Eusebius Emisenus excogitauit, pulcherrimum, & argutissimum. Pauit Dominus miraculo in deserto numerosam illam turbam, cuius Euangelistæ inter tanti prodigij laudes meminerunt, Duobus, non amplius, piscibus, & quinque panibus supra viginti milia hominum saturauit, vti est apud S. Vincentium Ferrerium Dom. IV. Quadrag. Comedebant populi, & quā mensurā illi cibos sumebant, eadem augefcebant panes. Comederunt autem quantum orexis, & tota stomachi amplitudo ferebat, & impleti sunt omnes, inquit S. Ioannes. Imperauit autem Dominus colligi, *qua superauerunt fragmenta*. Visus est sibi videre Eusebius omnem eam plebis multitudinem escantem in deserto, & inter comedendum, vt ille putat, hæsitantem, timentemque, ne panis fami & necessitati deesset, & ante deficeret, quā saturitatem attulisset. Campestris ergo pugna, ait ille, erat inter modicam hominum fidem, & panum multiplicationem, nam illi vescabantur metuentes fore, vt exhauriretur potentia Dei, & misericordia, Deus verò ad vacillantem eorum fidem coarguendam, panes ex panibus multiplicabat, donec omnes ad ingluuiem sese infarciissent, neque cibo tantum, verum etiam rectâ diuinæ misericordiæ agnitione impleti esset, & quanta ea esset vel hinc intelligerent, quod diffidentiam illorum tantam facillè superasset.

Eusebium attenti audite: *Certamen fit inter panes, & homines*, inquit ille serm. in Dom. IV. Quad. *homines manducant, panes crescunt, vincunt panes, superantur homines, illi sufficiunt, isti deficiunt, nisi enim manducare homines cessassent, fortasse infinitum panes crescerent*. Sic ille.

Quod autem hæc campestris pugna fuerit, satis ipse Saluator indicat, qui cum de residuo pane loqueretur, dicebat: *Colligite qua superauerunt fragmenta*. In quibus pensate id, quod dicuntur *superasse* fragmenta, *superare* enim non solum est reliquum esse, aut superesse, verum etiam vincere, sternere, præualere. Dicit ergo Christus, *legite fragmenta*

gmenta, quæ superauerunt, quæ victoriam retulerunt, maneantq; pro columnis, & sempiterno huius triumphii monumento, vt intelligant omnes, Dei misericordiam semper superiorem euadere, quoties eacunque cum ingratitudine humanâ manus conserit, & in conflictum prodit.

Pendebat è cruce Redemptor noster, turpiterq; à crudelibus, & sanguinarijs hostibus suis ridebatur, & in vicem suppliciorum, quæ illis pro magno scelere suorum merito irrogare debebat, certè poterat, rogabat æternum Patrem, ne quas de illis pœnas sumeret, dicens: *Pater, dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt*; Luc. 23. 34. Diligenter notandum est, quod eâ tempestate in se suscepit Christus patrociniū suorum inimicorum, & rogandi pro illis negotium. Sed quis dubitat, quin ita facere debuerit? Nec enim vllam id agendi occasionem commodiorem, congruentioremq; habuit, quoniam etiam malitia humana nunquàm maior, nunquàm vel tanta fuit, quanta tunc illorum, qui Christum in crucem egisse non satis rati, linguarum quoque cuspidē lancinabant, quem clavis confixerant. Itaq; Verbum æternum Patrem diuinum pro consceleratissimis hominibus obsecrabat, vt ne gloriaretur malitia humana, quod superasset misericordiam diuinam.

Sed quid ego hac in re laboro, postquàm Arnoldus Carnotensis id iam pridem dixit cultissimis verbis, quibus in hanc rem opportuniore desiderare non possis? *Pro inimicis ad Patrem conuertitur, & charitatis argumento prolatum in medium, inauditum dicendi genius nouus Orator assumit, & inimicorum causam allegans, ipsis inuitis, atq; negligentibus, partis contraria suffragatur, & Strum plus possit peccatum, quàm iustitia, Deo Patri questionem proponit, & edisserit esse inconueniens, & amplioris sit virtutis delictum, quàm donum, & praualeat malitia bonitati, & perditio salutis. Quid ita? Cum enim ipse ad hoc natus sit, & saluentur, & Iudæ ad hoc, & damnentur, plus debet apud Deum posse Filij charitas, quàm populi cæcitas. Hæc ille. Concurrebat Christus cum suis hostibus. Hi totâ contentione laborabant, vt perirent, exitiumq; suum omnibus viribus procurabant, Christus eò conabatur, vt fierent salui, obtinebatq; quia plus debet posse Filij charitas, quàm populi cæcitas. Obtinebantur illi, ne saluarentur, Christus eorum se studijs obieciebat, & vt beati esse possent, Patrem pro eis interpellabat. Dedecori autem duxisset Deus, si hominum malitia contra diuinam suam misericordiam signa extu-*

lisset, & peccato gratia, salus perditioni concessisset. Laudate sancti Angeli infinitam illam bonitatem, laudate immensam istam clementiam, laudate tam fauentem nobis, beneuolentemq; generositatem, quæ tota ad maius bonum nostrum, remediumq; dirigitur.

PERIOCHA VIII.

Cœpit lauare.

Affectuosa, & præcordialis Christi mitissimi agnelli erga sacrilegum Iudam comitas, humanitas, facilitas expenditur.

Dubitatum, & disceptatum fuit inter sacros Expositores, à quo lauandorum pedum initium Dominus fecerit, à Iudane, an à Petro. Origenes, D. Ioannes Chrysostom. Euthymius, Theophylactus, & Leontius existimant cœpisse à perfidioso Iuda. Refert ita doctissimus Maldonatus, causamque, ob quam primos Iudæ pedes diluendos susceperit, eam adfert, *Et de Proditoris suo bene mereretur, eumque beneficio quodam obligaret singulari*, ne vllam posthæc conquerendi haberet occasionem. Quæ maior beneuolentia? Quomodo mitissimus hic Agnus sanguinario, & carniuoro lupo luculentius testatur dare amorem suum potuit, quàm cum se ad pedes eius submisit, eosque & lauit, & amicissimo ore semel, ac millies suauissimè libauit?

Seruus quidam regis Israel Iosaphat, cùm sanctitatem Elisei Prophetæ apud illum commendare, & censere vellet, sic aiebat: *Est hic Eliseus, qui fundebat aquam super manus Elie.* In quæ Theodoretus: *Pro laude dixerunt de Eliseo, quod infunderet aquas in manus Elie, in tanta habebant admiratione magnum illum Prophetam.* Non reperiabant, quo amplius exaggerarent probitatem Elisei, & integritatem, quàm vt ministrasse aquam manibus Eliæ affirmarent, ea nimirum erat de Eliæ sanctimoniâ opinio, vt admodum felix putaretur, quicquid manus eius infunderet aquâ posset. Quanta ergo fuit dignatio, quando non Eliseus quidam Eliæ manibus, sed Deus incarnatus Iudæ, hominis hominum quotquot è mulieribus oriundorum propudiosissimi pedibus aquam ministravit, vt eum reuocaret, arque in sui amorem pertraheret?

S. Ioannes Euangelista ait, signum magnum apparuisse in cœlo, Apoc. 12. Sed videamus, quid illud rari miraculi in cœlo visum fuit. Mulier illi visâ fuit, & Luna sub pedibus eius. Hoc singularis prodigi

digij loco habuit Ioannes, quòd Lunam mulier subpeditaui, quod tanta fuerunt mulieris merita, vt calcare Lunam, sublatramque habere vestigijs suis posset. Miraculum amplificat, quòd hæc mulier, vt ait Euangelista, *erat amicta Sole, & in capite eius corona stellarum duodecim.* Et quamuis tam illustri mundo ad stuporem culta, & expolita esset mulier, nihilosecùs visum est Ioanni *signum magnum*, quod Luna esset *sub pedibus eius.*

Quod si ita est, pro eo quod Ioannes ait, *Signum magnum apparuit in calo*, dicamus nos, *Signum maius apparuit in terrâ.* Non enim iam Luna pedibus mulieris subiaceat, sed ipse Sol iustitiæ Christus substratus videtur pedibus Iudæ. Et si mirum erat, quòd illa mulier, cùm esset amicta Sole, & coronata stellis, subiectam pedibus haberet Lunam, quanto maius prodigium est, quòd Iudas totis Inferorum tenebris adoptus, omni malitiâ, & cunctis flagitijs redimitus, prorsumque immersus, acciduum pedibus suis haberet Solem iustitiæ, eisque lauandis occupatum! O inexplicabilis sinceritas ardentissimi amoris! Exclamare libet (nec enim aliud possum) & dicere, quod inter eiusdem rei considerationem S. Petrus Chrysol. Serm. 22. *Quo te, Christe, pertrahis amor tuorum!* O mittissime agnelle! O dulcissime Saluator, in quæ te itinera conijcit, in quas vias abripit dilectio hominum! Vnum hoc, quod sub manibus habemus exemplum, sat est ad demonstrandum magnitudinem vehementissimi desiderij, quo salutem omnium ardentius suspiras.

De homine amoribus capto, & infello ait. S. Basil. Magnus I. de Virgin. *Humi serpit, & Soluptate fruatur.* Cuius animus ignis sui spiculis amor confixit, quid non agit, quo in amatas ædes penetret? Quod non periculum adit? Quid non tolerat? Quot non incommoda calcet? Quoties non honori suo renuntiat, exultationi derogat? *Humi serpit, & Soluptate fruatur.* Nulla tam spurca cloaca, nec aliqua tam foeda, & foetida lacuna, quam non lubens transeat, dum pertransire ad id, quod concupiscit, modò queat.

Quàm pulchrum exemplar, quàm nitidum speculum verorum amatorum in Christo redemptore nostro videmus, qui omnes aditus pertentauit, si quâ fortè ad animam Iudæ penetrare, & cor illius durissimum, ac peruiacissimum emollire posset! *Humi serpit, & Soluptate fruatur.* Vt illum ad veritatis orbitam reducat, vt in amorem sui pertrahat, *humi serpit*, solo affunditur, tanquàm immemor

suæ maiestatis, ad pedes traditoris prosternitur, eosque & amanter lauat, & dulciter disfluauit, & *Soluptate fruatur*, quam ex conuersione animarum, & respiciencia peccatorum capit. Atque vt peruersum hunc discipulum arctius obligaret, in illo tam profundæ humilitatis exercitationem cœpit.

Notate. Scriptura sacra narrat, quatuor ex vnâ paradiso prodire fluuios, qui terram rigant. *Fluuius egrediebatur de loco Soluptatis, qui inde diuiditur in quatuor capita.* Gen. 2. 10. Olesiter ibi peculiare aliquid subnotauit, pensitandumque monuit, dicens: *Considera quòd precipuos hostes suos prius irrigat.* Nouimus quid populo eius fecerit Assur, ad quem paradisi flumen tam copiose mittit. Vt vel hinc arbitrari possis ingentem Dei bonitatem, & quàm sciat deuincire suos inimicos, quàm vincere beneficijs, & fauoribus, intimis amicis suis semper eos præferens.

Quàm verò hæc congruunt ijs, quæ nunc videmus! *Fluuius egrediebatur de loco Soluptatis ad irrigandum paradysum*, quando è manibus Saluatoris aqua descendebat, ad fœcundandum Collegij Apostolici paradysum, in quo solus Iudas erat perfidiosus. Quid verò agit Dominus? *Prius hostem irrigat*, vnum ante omnes proditorem lauat, in illo humilitatem suam exercitare incipit, vt eo singulari beneficio tenaciùs sibi obstringeret. Verùm ille, qualis medio in mari scopulus, aquis, quibus mollescere poterat, magis duratus fuit, inde in malo pertinacior, vnde citiùs ad meliora adducendus putabatur.

At Christus, vt ait S. Ioannes, *protestatus est*, à suâ parte teciùs quicquid fieri potuit, vt ne Iudas periret, & sufficientia illi salutis media ministrasse, vt sua illi perditio adscriberetur, referri medici in negligentiam non posset, qui tot pharmaca ad sanandum illum adhibuit.

P E R I O C H A IX.

Tu mihi lauas pedes!

Fauores qualis quisque sit, detegunt, ex ijs enim peccator magis insolescit, & euascescit, iustus verò plus mitescit, & humilior redditur.

Venit Christus ad Petrum, vt eius ablueret pedes, atque è tantæ humilitatis inuitu attonitus, & obtupefactus dixit: *Tu mihi lauas pedes!* Tunè Dominus cœli & terræ mihi pauperi piscatori

tori & peccatori, Tunc rex mihi mancipio, Tunc creator mihi creatura, Tunc omnia mihi nihilo vis lauare pedes! Noli velle, quod per me nunquam facies, *non enim lauabis mihi pedes in aeternum*, neque in hanc rem aliquando tibi consentiam. Hinc bonum elicimus doctrinam, ex qua facile erit arbitrari, quis iustus, quis peccator, quis bonus sit, quis malus. Peccatorem fauores inflant, iustum verò manifestant, ac humilem reddunt. Quam pronum est cernere magnam & Iudæ improbitatem, & Petri sanctitatem? Cum enim pari fauore vtrumque Christus dignaretur, ille quidem insolentior inde factus fuit, Petrus verò mitior, & humilior.

Enumerabat Moyses beneficia, quæ Deus ingrato populo suo exhibuerat, & gratias, quibus illum ornarat, post hæc aiebat: *Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, incrassatus, impinguatus, dilatus, dereliquit Deum factorem suum*. Exod. 32. 15. Oleaster transtulit: *Oleo vinctus est*, scilicet gratiarum, & delibutus. *Solemus contracta sungere, & extendantur*, inquit idem. Contractus iacebat populus ex oppressione, & captiuitate tyranni regis Pharaonis, vinxit illum Deus oleo gratæ libertatis, vt se exenderet vique ad possessionem terræ promissionis. Si gratus fuisset ille populus, quid fecisset Dei fauoribus ita extensus? Humilitate se contraxisset. Sed ingratitude eius inde videri potuit, quod *dereliquit Deum factorem suum*, idololatriam sectatus, beneficentiâ insolentior factus. Est hoc ingratorum peccatorum proprium.

Aduent sanctus Archangelus Gabriel, omnium seculorum, & totius generis humani crebris, ardentissimæ votis expectatissimum Regine cœlorum ferens nuntium, eidemque significans esse à Deo delectam matrem! Turbata tam nouo, & raro nuntio dicebat, quomodo hoc fieri posset, postquam sibi constitutum nuntius, nullum in omni vitâ cognoscere, aut ad se propius admittere virum. Respondit Angelus, operatione Spiritus sancti rem omnem peragendam; nec virorum quempiam in re tam diuinâ partem aliquam habiturum. Obediuit Geraci in Virgo voci Angeli, & dixit: *Ece ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum*.

Observandus est modus loquendi tum Mariæ, tum Angeli. Hic illam Dominam appellabat, inquit: *Nō times Mariæ*; Maria enim Syrorum lingua domina dicitur. Quando autem Angelus illam dominam, mundi imperatricem, Matrem

Dei appellat, tunc illa se ancillam dicit, & famulam vocat?

S. Petrus Chrysologus Serm. 142. ait, rectè fecisse, sicque magnitudinem suæ sanctitatis detexisse, quæ summam inter maximos fauores humilitatem monstrauit: *Qua vocatur ab Angelo Domina, ipsa se cognoscit, & constituitur ancillam, quia deuotus animus in suis beneficiis crescit ad obsequium, augetur ad gratiam, non ad arrogantiam præsistit, non ad superbiam pertumescit*. Hæc ille. Econtra superbus beneficijs inflatur, in superbiam erigitur donis.

Quis tam ignarus esse possit, vt nesciat, quantas è manibus Domini suscepit gratias Propheta Elias? Eratis al quando apud regem Achab, *E manus Domini facta est super Eliam*; 3. Reg. 18. 46. hoc est singulari beneficio illum Deus ornauit. Videbat ille impendere imbrem, dicebatur regi Achab, vt inscenderet currum, & inde se citus reciperet, ni occupari à pluuiâ veller. *Ascendens itaque Achab abijt in Iezrahel*, Elias verò accinctis lumbis currebat ante Achab, & tanquam pedisequus quidam regis ante currum regis inter ceteros eius seruos currebat. Quis non admiratur videns Prophetam Dei gratiosum tunc, quando *manus Dei facta est super eum*, currere ante rhedam, tanquam infimbrum seruorum quidam esset? Nonne melius fecisset, si in rhedam ascendisset, & iuxta regem confedisset, qui enim gratiâ, eaque tantâ valet apud regem cœlorum, is nihil magnum facit, si latus teneat regis terreni? Cur ergo non iniit currum, & regi assedit? Quoniam sanctus, & iustus erat, *& deuotus animus beneficiorum in suis crescit ad obsequium*. Idcirco magis se demittebat Elias, quò copiosius in illum Deus sua beneficia exonerabat.

Quâ nocte natus est Saluator mundi, apparuit quidam Angelus pastoribus, ijsque felicissima nati in carne Dei noua nuntiauit. Hi primi meruerunt accipere Euangelia, quæ veteres sancti Patriarchæ, & Prophætæ tam vehementer desiderauerunt. Iuerunt autem, vt humili adoratione Dominum suum palam agnoscerent, venerarentur recens natum infantem Deum, quod vt fecerunt, pastores reuerfi sunt glorificantes ac laudantes Deum, Luc. 2. Quoniam reuerfi?

Respondet Euthymius: *Ad gregem suum*, ad vitam pastoriam priorem. Itane verò ad tam humile officium redierunt! Brutarum pecudum parum honorificam, ne dicam, sordidam procuratorem

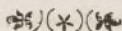
tionem non abdicârunt, quibus prima perlata sunt è cœlorum reginâ nati Saluatoris Euangelia: Nonné melius factum, si Hierosolymam perrexissent, atque ibi magnificos dignitatum, officiorumque titulos petissent, vel hoc titulo, quod Deus illos primâ sui natalis annuntiatione plurimum non modò exhilarasset, sed etiam honorasset, & nobilitasset, ut faciliè qualemvis terræ honorem mererentur, quos cœlum tantâ gloriâ ornârat, ut primi beatis oculis cernerent, quod multi reges, & Prophetæ voluerunt videre, & non viderunt?

S. Lucas negat, melius id factum fore, satius enim fuit, quod *reuerſi ſunt ad gregem ſuum*, ad tenuis officiij exercitationem, quamvis tam sublimem è cœlo gratiam adepti: Sancti namque & iusti non efferuntur donis, velut peccatores faciunt, quin magis seipſos submitunt, ac deiiciunt, *deuotusque animus inſulis beneficiorum creſcit ad obſequium*. Itaq; Petrus, ut pote sanctus, ex fauoribus humilior reddebatur, & Iudas, tanquam peccator, inde extollebatur, & superbiebat.

S. Prophetâ Habacue c. 3. v. 17. ait: *Ficus non florebit*. Quamobrem ficus non edet flores, non producet fructus? Mihi videretur sanctus vates intentis Prophetiæ oculis contuitum fuisse Iudam, illumque hoc nomine ficus designasse. Sed quid illud proprium, ac natium habet ficus, quod in Iudam quadret, eiusque indoli congruat?

Theophrastus l. 2. c. 8. ait, ficum esse admodum dissimilem alijs arboribus, *quia dum rigatur, deteriorem fructum parit*. Cæteras arbores irrigatio fœcundat, ut citius protuberent in flores, & maiore copiâ proferant fructus: At ficus deterior efficitur, dum rigatur, nam pro eo ut creſcat, deficit, & vnde vireſcere ſperabatur, ſiccatur.

Talis fuit iſte ſacrilegus diſcipulus, maledicta ficus fuit, cuius cùm diu pedes, velut radices, Chriſtus redemptor noſter rigauit, truncus magis obdurnit, ut quævis alia ficus, quæ *dum rigatur, deteriorem fructum parit*. Petrus econtrâ quanto magis ab hortulano gloriæ Chriſto irrigatus fuit, tanto ampliùs humilitate, & ſui ipſius agnitione profecit, & creuit, *deuotus namq; animus inſulis beneficiorum creſcit ad obſequium*. Creſcit, ſed inſrâ ſe per humilitatem, peccator autem ſupernè creſcit per elationem.

PERIOCHA X.

Coepit lauare pedes Discipulorum.

Vt omnem hominibus de vitæ ſue anteactæ integritate ſuſpicionem ſiniſtram adimeret, ſecuritatẽq; adſerret Chriſtus, tam humilis è mundo abiit, & ſanctiſſimum altaris Sacramentum inſtituit.

Ubi ipſum è viuus abitum, & in ſupremi curricula limite, profundiffimæ humilitatis opus Chriſtus exercet, cùm Diſcipulorum ſuorum pedes lauat, quod S. Petrus Chryſol. Serm. 26. *extremum obſequium* vocat. Id autem egit, ut hominẽ certum faceret, ac perſuaderet, nihil fictum fuiſſe in moribus, nihil fucatum in prædicationis verbis, ſed vera miracula, quæ patrârât, ſolidam doctrinam, quam attulerat, & vitam, quam eatenus duxerat, humilitatemque, & pauperiem, quam profeſſus fuerat, omnia integerrimam.

In mundum venit pauper, humilis, ſeponens potentia virgam, ſed non proſum abijciens magnitudinis ſuæ dignitatem, quò de S. Zenon hom. 4. de Natiuit. ſic ait: *Sacrarium Virginis pudicus hoſpes illabitur, maieſtate, non dignitate depoſitâ*. Notate illud, *Pudicus hoſpes*. Qualis hoſpes in mundum Chriſtus aduenit. Ut hoſpitem quempiam, & nobilem indolem ipſius conſuetudinis rectè cognoscas, id ab eius in hoſpitiũ introitu æſtimari non poteſt, ab egreſſu verò faciliè arbitaberis. Ingredientem namq; neceſſitas humilem, ſed abeuntem ſua ingenuitas gratum facit, quare ab egreſſu etiam verum ferri de ipſius indole iudicium poteſt. Qui ruſtico eſt ingenio, is aſperis verbis bona hoſpitalitatis officia malè compenſare conſuevit.

Exegit Chriſtus dæmonem ab homine, quem ab infantia occupatum poſſederat. Is verò, ut eſt apud S. Marcum c. 9. v. 25. *exclamans, & multum diſcerpens eum, exiit ab eo*, velut in ruinam detrudere voluerit domũ, quam diu habitârât.

S. Gregorius Magnus l. 33. Mor. cap. 18. ait. Quàm faciliè eſt dæmonem æſtimare eum, qui ab hoc homine diſceſſit, à modo, quò abiit, quando tam malè hoſpitiũ gratiam rependit! *Ecce eum non diſcerperat, cùm tenebat, exiens diſcerperat*. Hinc quiſquis alius cognosci poteſt, puta à diſceſſu ab hoſpitiũ, & remuneratione, quàm pro diuerſorij vſu exhibet.

Dicit

Dicit ergo Zenon de Christo, *Pudicus hospes inhabitatur, maiestate, non dignitate deposita*, ac si verbis amplioribus dixisset: Humilis mundum inijt, & nec maiestate suā, nec potestate vſus est, hospes fuit ad primum ingressum perhumanus, & comis. Vt verò homini certum faceret, indicaretque, veram esse illam humilitatem, & submissionem, vt humilis primum introijt, sic demum humillimus abiit, ac propterea *capit lauare pedes Discipulorum*, sublimitasq; maiestatis diuinæ se abiecit ad vilitatem pedum pauperum piscatorum, ad ipsos adeo indignissimi Iudæ calcaneos, à quo prodendus erat, quod sibi notum esse, non ignorabant alij, quibus dixerat: *Amen, amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me*; Ioan. 13. 20. Sublata ergo fuit homini omnis de Christo hæsitatio, aut finistrum aliquid suspicandi occasio, quando ille sic clausit vitam, vt inchoauit, nam vt vitæ curriculum humilis incepit, sic humilis absoluit.

Propterea S. Iacobus aiebat: *Finem Domini vidistis*; Iacob. 5. 11. Securi ergo estote de illius doctrinā, ex fine enim, qualis quisque sit, cognoscitur: Quoniam ergo Dominus tantā cum humilitate, & demissione viuere desijt, certo indicio id est, quod sincere illius humilitas, & demissio fuit.

Diuinissimum etiam altaris Sacramentum ordinauit, ac reliquit, vt relinqueret homines indubios, instituto conuiuio, ex quo vitam æternam referrent. Ergone certos illos fecit, cum epuli gratiam fecit, ex quo vitam possent accipere? Omaindō. Nam ex cæteris huius vitæ conuiujs quid aliud vnquam secutum est, quā mortēs, infortunia, damna?

Liber Sapientiæ memorat, perditos quosdam peccatores, cum apud se reputarent, quā fugitiua, & breuis esset vita præſens, ita mutuò compellasse: *Exiguū est tempus vite nostræ, venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, vno pretioso, & inguentis nos impleamus, nullum pratum sit, quod non pertransent luxuria nostrā*; Sap. 2. v. 1. 6. 7. Splendida, & sumptuosa conuiuia quotidie instituamus. Quis verò talium epulorum exitus?

S. Augustinus Dom. 24. post Pentecost. ait: *Ex hac enumeratione libidinum videte in quæ facinora, & scelera proſilitur. Opprimamus iustum, dicebant illi, postquam diu in omnem se luxuriam ingurgitauerant.*

Certum erat, inquit Augustinus, quod ex illā esculentorum, & poculentorum intemperantiā,

ex illo sumptuosorum conuiuiorum luxu peccatum consequeretur, idque omnium maximum, quale fuit mors Christo illata. Iuxta hæc quis epulis fidat humanis?

Christus ergo, vt certos homines redderet, & sibi ipsi fidem conciliaret, Carnem suam, & sanguinem, & in his vitam æternam dedit, quoniam *qui manducat hunc Panem, & viuet in æternum*, dicebat ipse Ioan. 6. vt intelligeretur, cœlorum Dominum esse, qui hoc epulum instruit, dans vitam, & vitam æternam.

Propterea S. Eligius aiebat, *Sacramento Eucharistia totus mundus subingatus est*. Quare autem eo Sacramento mundus subactus dicitur? Quia est conuiuium, & cum tale esset, neque infelicitates, exitia, interitus tamen pareret, inquiebat mundus, cœleste hoc sine dubio est epulum, quod non solum nulla generat infortunia, verum etiam multam adfert dulcedinem, multam suauitatem, & volūptatem, vitam adeo sempiternam. *Totus mundus*, vt hæc intelligere cœpit, *subingatur est*, agnouitque, & deveneratus est tam noui, & rati conuiuij autorem, à quo tanta & proueniunt bona, & fugantur mala. Adeamus ergo crebrò, atque vt decet hoc epulum, quod est gratiæ conuiuium, & gratis omnibus exhibetur, ita certam securi expectabimus gloriam. *Ad quam &c.*

De Proditione Iudæ.

Quid vultis mihi dare, & ego cum vobis tradam? Matthæi 26.

VI tempore communis famis, quando vnā annonæ caritate omnis latè patria vexatur, tam se crudelē auarum, tam efferatē tenacem ostendit, vt horrea oppelliulet, ranariaque, ac penaria sublimi, & inaccessio muro incingat, cum sæuo rigori fatalis esurici subuenire commeatu possit, is diris deuoebitur. De tali ait Spiritus sanctus Prou. 11. 26. *Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis*. At qui generose liberalis, ac liberaliter generosos communi necessitati succurrerit, iusto pretio vendens frumētā, illi cum ingenti plausu omnes benè precabuntur: *Benedictio autem super caput vendentium*. D. Ioannes Chrysoſt. hom. 39. in 1. ad Corinth. priora Paræmiastæ verba sic reddit: *Qui frumenti auget pretium, est populo execrandus*. Quæ cum ita sint,

cur Iudas Iscariotes, qui diuinum frumentum venum dedit, & non abscondit, tam turpibus maledictis oneratur, cur tam diris execrationibus omnes illum per vniuersum passim terrarum orbem impetunt, & feriunt? Accedit, quòd illud à Iuda venditum frumentum non habuit pretium, vt propterea, (ne quis emere non posse quereretur, si iustum pro eo pretium deposceret) vili, ac triginta non amplius argenteis venale esse voluerit: *Constituerunt ei triginta argenteos.* Ah, videte mihi hic, Auditores, quid faciat actio, quam auaritia ad leges suas instituit, & cœcitas dictauit. Vendidit Iudas frumentum, quòd cum pretio omni maius, & infiniti valoris esset, ille perfidiosè primùm prodidit, tum vilissimo venale exposuit, denique etiam hostibus suis vendidit. Ac propterea in vicem applausus conflauit sibi maledictiones, & pro laudibus proba accepit, qui tam periurè suum Magistrum vendidit, & tam rusticè, ac propudiosè ingratus erga suum creatorem fuit. De hac infami actione hodiè mihi instituendus sermo. Vos me amicè, quod oro, accipite.

PERIOCHA I.

Quid vultis mihi dare?

Extremè ingratus est, qui de beneficijs, quæ accepit, construit arma, quibus benefactorem oppugnet, & offendat.

Non cadit in humanum intellectum, & vix sibi persuadere poterunt homines, vt credant, quòd vnus quidam ex cœtu suo toto deuenit ad tam miserabile præcipitium, & ruinam sui ipsius tam fatalem, vt conculcatà omni lege, ac sperato omni iure, in fornace cordis sui fabricatus fuerit arma, quibus cruentum bellum inferret generoso pectori illius, à quo fauoribus, & beneficijs cumulatus fuit, conuertens dona in militares lanceas, quibus pium benefactorem configerèt.

Est hæc ingratitudinis quædam tam fœda, ac propudiosè infamis species, vt eam inuenire non poterit, qui totam huius obscurissimi vitij originem, profapiamq; ab ipsa stirpe diligentissimè inuestigauit. Nam Seneca dum ramos, surrectulosque, qui ab hoc agresti trunco nascuntur, recenset, huius abortiuu partus non meminit. *Multa sunt genera ingratorum,* inquit insignis Cordubensis lib. 3. de beneficijs. cap. 1. *Ingratus est, qui beneficium accepisse se negat, quod accepit. Ingratus est, qui dissimulat. Ingratus,*

qui non reddit, tamen si inficietur accepisse, neè dissimulet. At ingratisimus omnium, idemque brutis deterior, qui oblitus est.

Inter hanc ingratorum enumerationem præterijt Seneca nonnullos, de quibus hic agimus, qui non obliuiscuntur quidem beneficiorum, sed eorundem licet benè memores, indignantur nihilofecius aduersus benefactores suos, & non secus ac rabidi canes, efferantur contra benignas manus, & liberale pectus, vnde beneficia in illos fuere profecta. O inopinabile flagitium hominis, qui ab ipsis beneficijs occasionem caprat bello laceffendi, & offendendi illum, cuius sunt magna, & multa, eaq; optima erga ipsum merita, theriacamq; gratiæ, ac beneficentiæ in venenum malevolentia, odij, & contemptus vertit!

Voluit Christus redemptor noster describere crudelia viscera, & cor adamantinum, impij cuiusdam, atq; inhumani epulonis, qui mendicum quendam ad fores ædium suarum absq; vilo pietatis sensu vidit, quamquam tam adopertum leprâ, vt canes miserando sui spectaculo excitârît, vt medicis linguis suis illius vlcera lambere, sanare curarent. Monstrum verò illud aridi, & saxei hominis sic delineat: *Homo quidam erat diues, qui induebatur purpurâ, & bysso;* Luc. 16. Homo erat tam opulentus, vt diuitem semper purpuram vestiret, tam deditus carnis voluptatibus, & corporis oblectamentis, vt interulis ad amicum vteretur ex tenuissimo lino subtilissimis, & meris cupedijs ad victum, verum tam simul barbarus, & immanis, vt non permitteret, vel deciduas è splendida sua mensa reliquias dari infelici Lazaro, cuius tanta erat egestas, & esuries, vt quot hiantia toto corpore vulnera, tot velut ora haberet, quibus pietatem & misericordiam illius appellabat, & implorabat, qui tam facilem ferre opem poterat, & volebat.

S. Petrus Chryzologus obseruauit, quòd Christus, vt summum improbitatis fastigium ostenderet, in quod obdurati cordis homo euadere queat, effigiatum & suis coloribus expressum hoc dedisse in homine, qui non nisi byssum, purpuram, & id genus mollia vestimenta induerit: *Purpurâ,* inquit ille serm. 121. *bysso, delicatis vestibus, epulis blandis ferrea viscera, crudelis anima nutriebat.* Quis hoc credidisset! Quis vel suspicatus fuisset, esse adamantina illa viscera, quæ tenuissimo lino integebantur, quæ ciborum lectissimorum lautitijs fouebantur, & per omnia commodissimè, seu victum, seu amicum spectes, habebantur? Si ferrum vestijisset, si chalybem,

hēm, aut aliud quid his etiam infractius indutus fuisset, minus nouum, nec tam admirabile, aut obstupescendum videretur, quod tam durus atq; inhumanus fuit: Sed quod ex lenitate asperitas nata fuit, & ex suauitate secuta austeritas, id est, quod satis mirari nemo possit: *Purpurā, bysso, delicatis vestibus, epulis blandis, ferrea viscera, crudelis anima nutrebat.* Aptare hæc ad rem nostram possumus, ac dicere: Quod se quispiam minus familiarē, minusq; beneuolū exhibeat ei, à quo iniurias accepit, aut damna sustinuit, vel in lapsum impulsus fuit, id iurē nemo mirari potest; verū quod homo in eam cœcitatē, malitiāq; tam detestabilem incidat, vt fauores in odium vertat, & ex beneficijs arma conslet, quibus benefactorem suum inuadat, id est, quod humanum transcendit ingenium, & omnes rectæ rationis limites procul egreditur, nec pro dignitate satis exaggerari scelus illius potest, qui exercendæ ingratitude occasionem ex bonis meritis arripit.

Oraculum sacrum refert, filios Israhel tam durā seruitute pressos fuisse à Pagano rege, quem sua obstinatio malè celebrem, & crudelitas orbi notum fecit, vt non modò ad coquendos lateres cogerentur, verū etiam à præfectis operarum ne momento quidem respirare à labore sinerentur, tametsi laterum, quos parabant, non esset amplius vsus, præut ingens erat copia: *Affluabant Egyptij illudentes eis, atque ad amaritudinem ducebant vitam eorum operibus duris luci, & lateris, omnisque famulatu.* Exod. i. 14.

S. Gaudentius querit, cuius rei symbolum fuerint lateres, quos Israhelita conficiebant, quo tempore Egyptijs pro mancipijs erant? Respondet verò, fuisse hieroglyphica metipsum, qui moribus suis tunc id agebant, hodieq; faciunt, quod illi laterum figuli manibus faciebant: *Israhelita semper lauant, semper impuri sunt, & vt dici solet, laterem lauant, illum laterem, quem parauerunt in Egypto Pharaoni diabolo,* inquit ille serm. 9. Erant ipsi, & sunt hætenus quales lateres, quos faciebant. Lateres hoc peculiare, & proprium habent, vt ab aqua, quæ cæterarum rerum sordes eluere, & emundare solet, magis sordentur, vt quò plus lauantur, eò amplius impurentur, & sordescant. Tale fuit ingenium Israhelitarum, vt pro more laterum inde sordescerent, vnde alia munditiem contrahunt. Erant tam dura illorum viscera, tam obstinata ceruix, tam impatiens iugi collum, vt ex misericordijs Dei plurimū occasionem offendendi illum desumerent, &

Tom. I.

liberalitate eiusdem ad contemptum ipsius accenderentur: *Israhelita semper lauant, semper impuri sunt.*

Non debeo hoc loco prætermittere quædam Sancti Ephræm obseruationem, quæ l. i. de rect. viuendi rat. num. 65. sic habet: *Quæ igne efficitur, igni solet obfistere. Lateres adhuc crudi fragiles sunt, & imbecilles, ubi autem tam igne concocti fuerint, igni suā validitate resistunt.* Ignis lateribus, vt videmus, contra seipsum arma ministrat, nam cum sint molles, & tractabiles, solui, & in omnem formam effigiari faciles, quamdiu acriorem ignem non sunt experti, tum postquam sæuioribus flammis perusti sunt, ita durantur, vt nulla sit tanta ignis quanticūq; efficacitas, quæ subigere illos possit. Itaque ignis lateribus fortitudinem, & duritiem pro ipsorum fragilitate, & mollitie impertit. Tale quid etiam Deus facit. Fouet subinde ingratum, qui suis illum armis infestat, suis illum beneficijs oppugnat, suā illum liberalitate offendit, & irritat: *Vbi iam igne concocti fuerint, igni suā validitate resistunt.*

Tales ergo fuerunt, suntq; Hebræi, genus hominum perfidum, & ingratum. Roborati enim, & communiti ineffabilibus gratijs, ac fauoribus liberalissimæ manus Dei, malè ac barbarè illi responderunt, quin ad indignationem benignissimam illius naturam prouocârunt, & mitissimi cordis ipsius lenitatem exasperârunt.

O quàm viuè depinxit tam infami indole homines ingeniosus ille, qui Solem delineauit niue, & nube densâ, atq; obscurâ circumdatum, quæ rusticè inuidæ, & inurbanè ingratis conabantur contegere illius pulchritudinem, & radiorum splendorem tenebris inuoluere, tum hæc adscripsit: *Quas ipsa lauant.* Illustre sane tam obscurorum hominum hieroglyphicum. Ardentium radiorum suorum calore Sol luminum pater ab humili solo in cœli sublimem regionem adducit densos terræ vapores, qui cum in obscuras nubes versi sunt, tum inuerecundè ingrati erga suum benefactorem, obscurare omnem eius fulgorem tentant, sic vt iidem vapores, quos è terræ infimo loco sursū euexit, graue illi bellum moueant. Quàm pulchrum, ac viuū exemplar hominis ingrati, qui summum ingratitude apicem attingit, quem cum pietissimus benefactor Deus è puluere terræ, & vitæ conditione abiectissimâ sublimem egit, contra illum erigitur, & beneficijs suis illum oppugnat, & gratijs, quas ab eodem habet, ad offensas illius abutitur!

Hoc est, quod dixit Deus per os Isaïæ Prophetæ: *Filios enutriti, & exaltati, ipsi autem spreuerunt me;*

me; Isa. 1. 2. Sol fui Israëlitis collatione beneficiorum, illi mihi nubes fuerunt eorundem receptione. Nam cum illos honorifico titulo, & inclyto nomine populi mihi vnice, ac supra omnes dilecti magnificauerim, & extulerim, illi è contra ad modum densarum nubium conati sunt me obscurare, & per summam ingratitudinem se mihi opponere, & pro fauoribus, quibus illos ornaui, illi me iniurijs onerârunt, & pro bonis meritis probra reposuerunt, *Quos ipse leuauit*. Hoc verò, hoc est, quod meritò admiramur, hoc est, quod genere, hoc, quòd multis, acerbisq; lachrymis de flere debemus.

At qui si quisquam hominum aliquando fuit, aut hodie viuit in mundo, de quo id verè affirmari possit, is est discipulorum; quotquot ad vbera magistri nutritorum perfidiosissimus, is est hominum quotquot ex mulieribus natorum infamissimus, & propudiosissimus, Iudas, inquam, quem cum nominavi, quæcunq; dici possunt, omnia dixi. Quis illo magis ingratus? Quis magis periturus? Quis par illi proditor? Quis maiora beneficia consecutus atrocius bellum suo benefactori mouit? Supra fidem videtur tanta ingratitudo, quam & ipsi non referunt. Evangelistæ: Historiâ tamen est, cui subesse falsum nequit, ac nec à vero aberrare poterunt Scriptores, qui eam tradiderunt. Talis demum est; quòd summarim rem perstringam, vt quidam illorum, eum infame opus tam vili pretio indignissimè venditi, atq; in manus infensissimorum, crudelissimorumq; hostium traditi Magistri sui narraret, & tanti, tamq; inimaginabilis flagitij prophetiam auribus hauriret, ferre sceleris atrocitatem non potuisse videatur, & quasi lethale cordis deliquium passus sit, in sinum Christi reciderit. Audiebat Ioannes, vnum eorum, qui tunc concenabant, fore tam insignitum traditorem, ac tam nefariè ingratum, vt iuratorum hostium potestati, ac rabiei Christum expositurus, & diuinum panem, quem manducarat, turpi, scandalosâq; proditione compensaturus esset, ac vix audierat illud, *Vnus ex vobis me traditurus est*, Ioan. 13. quando subiunxit: *Erat recumbens in sinu Iesu*. Cumq; illi annueret Petrus, vt Magistrum, quis eum traditurus, quis tam turpis sacrilegij author futurus esset, interrogaret, dicit incubuisse pectori dominico, eum id sciscitabatur: *Cum recubisset supra pectus Iesu, dicit ei, Quis est?* Vnde factum, quòd amatus Discipulus in pectus Domini, & in brachia illius ex animo similis cõruit?

Ambrosius Catharinus Episc. Minorienfis ait, multa subesse huic facto mysteria, Ioanni verò id ac-

cidisse ex dolore, quo percussus fuit, quòd audisset fore, vt reperiretur quidam tam barbarus, atq; ingratus, qui pudendas vices tot beneficijs acceptis redditurus, & beneficio beneficiorum, misericordiæ misericordiarum tam malè respondurus, atq; à mensa, in qua Sanctissimo altaris Sacramento refectus, abiturus, & indignissimo pretio ignominiosissimè venditurus esset illum ipsum Deum, quem paulò ante receperat. Videns hæc Ioannes, inquit Catharinus, *forte extasin quandam passus est, & quasi extasi interceptus cecidit super pectus Domini*. Et verò talia audiens non statim toto animo concidisset? Cui constare vita potuisset, si tam facinorosam proditorem, tam horrendum sacrilegium coram vidisset?

Iulius Solinus cap. 11. cum de mirabilibus montis Aetnæ scribit, sic habet: *Mirum hoc est, quod in illa feruentis natura peruscatia missas ignibus nives profert, & licet & assis exsudet incendiis, apertis canticis perpetuâ brumalem detinet faciem*. Tale aliquid in illo infami discipulo proditore admirari possumus, quòd eum intra viscera haberet ardentissimæ charitatis ignem, flagrantissimi amoris incendium, diuinam illam buccellam, quæ vehementissimas iugiter exhalat flammæ, quibus in cinerem soluere corda possit, foris tamen tam frigidus, ac gelidus manserit, vt omni gratitudine postpositâ, nulli necessariorum obligationum parti responderit; quin etiam inuidos æmulos, & rabiosissimos hostes mansuerit huius Agni adierit, & talibus verbis appellârit, *Quid cultus mihi dare, & ego eum vobis tradam?* tanquam dixisset: Non vos pœniteat sumptuum, si quos hæc in re facere oportebit; ego enim in manus vobis eum dabo, vt sanguine illius, cuius diuturnâ acerrimâq; siti laboratis, exsaturari possitis. Sed non est tamen, quod plurimum obstupescamus. Homo erat Iudas, homo, à quo auxiliares manus suas Deus reuocarat, homo, quem malo dæmoni iam tradiderat; cumq; & illo bono destitutus, & hoc malo oneratus esset, quod illud ingratitudinis flagitium non perpetraret talis homo, quanquam discipulus, & Apostolus nuper gratiosus?

P E R I O C H A. II.

Vnus vestrum me traditurus est?

Misericordia plus vltra progredi non posse videtur, cum eò peruenit, vt offensus ex ipsis iniurijs, quas accepit, arripiat occasionem benè merendi de offensore, qui intulit.

Cum

CVM omnes meritò admirentur barbaram ingrati-
tudinem, pudendam prodicionem sacrilegi
illius discipuli, tum non minùs admirabilis est pro-
digiosa patientia, & inaudita longanimitas sacri
Magistri, ac potentissimi Domini, cui tam prom-
ptum ac facile erat sumere vindictam. S. Ioannes
Chrysostomus hom. de Iuda proditore ait: *Mira pa-
tientia! Petrus condemnat Ananiam mentientem,
Saluator Iudam patienter sustinet traditorem.* Verè
mirissima Christi patientia, si cum Petri facto eam
componas. Petrus Ananiam, pro vnius mendacii
merito, vitam ademìt, Christus æquanimiter tulit
Iudam, qui contra discipuli leges perfidiosus, omnia
alia etiam diuina, humanaq; iura violauit, & quan-
do is conceptæ semel prodicioni pertinaciter insi-
stebat, Christus eum, vt de pessima sententia decede-
ret, peramanter denunciebat. Hac verò è re plu-
rimùm eluxit nobilitas pectoris illius, & generosa
magnanimitas cordis, existimasse enim videtur, ipsa
se Iudæ obstinatione ac perniciaci obligari, vt ma-
ioribus gratijs, & insignitiore misericordiâ cumu-
lare illum deberet. Tali facto Deum se probat, &
pectoris sui robur ostentat, quando in homines li-
beraliore manu sua dona effundit, cum ab illis gra-
uiùs irritatur, turpiùsq; & indigniùs offenditur.

Postquam ingratus populus cæco errore delusus,
in tantam Dei offensam lapsus fuit, vt vitulum ado-
raret, tum Deus, vt Sacer Scriptor Exod. 33. habet,
aiebat Moysi: *Vade, descende de loco isto tu, & popu-
lus tuus, quem eduxisti de terra Egypti, & mittam
præcursores tuos Angelum, qui viam sternat, omniaq;
de medio offendicula tollat, vt expediti in terram,
quam suspiratis, perueniatis.*

Venerabilis P. Hieronymus ab Oleastro obser-
uauit, nunquam à Domino tam vehementer concita-
tos ad abitum Israëlitas, quàm cum tanto se ado-
rati vituli flagitio ataminaissent: *Nunquam hucusq;
legimus Deum festinasse,* inquit ille, *& vrsisse sic Iu-
deos ad terram promissam, quemadmodum nunc post
peccatum.* Itané verò, Domine, vt prosperum iter
habeant Israëlita, curas atq; vt terrâ promissâ fel-
liciter gaudeant, omnia agis, quando è cælo deto-
nare, & fulmine illos percellere debebas, pro eo
quòd te tam indignè dehonestârunt, vt in vitulum
transfulerint cultum, qui tibi soli est debitus! Immo
sic agit pientissimus Dominus, vt pectoris sui gene-
rosam nobilitatem prodat. Quando enim austerum
se exhibere debebat, iustas de illorum perduellione
pœnas reperendo, tunc se pium ostendit, vt simul
patefaceret, aliam esse suam, quàm cæterorum ho-

minum indolem, vt qui pro tutanda misericordiæ
suz existimatione totas gratiæ portas aperire so-
leat, quando vt manibus gladium vindictæ corripe-
ret, iustitia exigere videbatur: *Nunquam hucusq;
legimus Deum festinasse, & vrsisse sic Iudeos ad ter-
ram promissam, quemadmodum nunc post peccatum.*

Obtulerunt Christo, vt est apud Matthæum cap.
9. 32. *hominem mutum, demonium habentem.* Et cum
eiecto demonio locutus est mutus, & mirata sunt tur-
bae, dicentes: *Nunquam apparuit sic in Israël; tunc
Pharisæi dicebant: In principe demoniorum eiecit da-
monia.* Quàm ingens calumnia! Quanta, non di-
cam, imprudentia, sed impudentia, sed amentia, &
insania, quod dicunt à Christo dæmonis ope dæmo-
nem pelli, fugari, expugnari! Subiungit autem sacer
Euangelista: *Et circuebat Iesus omnes ciuitates,
& castella, docens in synagogis eorum, & prædicans
Euangelium regni, & curans omnem languorem, &
omnem infirmitatem.* Corporum, & animarum ho-
minum salutis percupidus, in omnibus synagogis ad
illos diserebat, nec vllum locum, seu magnum, seu
paruum præteribat, vbi verbum diuinum non semi-
naret, & ægrè habentes, quotquot illi offerebantur,
omnes persanabat.

S. Ioannes Chrysostomus quærit, quamobrem
Christus, postquam à Iudæis atrocissima conuitia
sustinuit, & indignissimis contumelijs laceratus,
nec leuiori probro oneratus fuit, quàm quòd caco-
dæmoni fœdere coniunctus dicebatur, eiusq; admi-
niculo energumenos liberare, si quæ ab illis dæmo-
nia expelleret, quamobrem, inquam, post tales, tan-
taq; iniurias tam liberaliter totum illis misericor-
diarum suarum sinum expandit, & beneficia tum
seruentis prædicationis, tum mirificæ curationis
tam prolixè, ac magnificè impertijt, melius enim
facturus fuisse videtur, si dexteræ suæ robur aduersus
eos exseruisset, aut fulmine strauisset homines, qui
sacrilegâ linguâ prodigiosa illius miracula perstrin-
gebant.

Respondet Sanctissimus Constantinopolitano-
rum Archiantistes apud Tostatum q. 155. in cap. 9.
Matthæi, voluisse Dominum ipso facto accusatio-
nem redarguere Pharisæorum, & postquam semel
largus esse erga miseros cæperat, prolixitati illi in-
hæsisse, perseveranteq; munificentia eos persequi
voluisse, vt perfidos suarum actionum exploratores
confutaret, operibusq; talibus probaret, parum pu-
tum mendacium esse, quod Pharisæi per calumniam
affirmabant, in principe demoniorum dæmonia per
illum eiici: Nam si dæmon, non Deus fuisset, qui

dæmonas expellebat, non modò gratias pro iniurijs non reposuisset, neq; probra & conuitia beneficijs tantùm non remunerasset, verùm etiam acrioribus supplicijs seuerè multasset eos, à quibus contumeliam accepisset. Ergo si bona pro malis reddit, & murmurationem beneficijs compensat, Deus est, & non dæmon: nam hic *conuitium passus non benefacit, sed nocet eis, qui eum non honorant, Dominus autem contrarium facit, qui post conuitia, & contumelias non solum non punit, sed etiam nec increpuit, immò beneficia præsinit*, inquit Chrysost. vbi supra.

Loquens hic Dominus de suo diuino Spiritu aiebat: *Spiritus Vbi Vult spirat*; Ioan. 3. 8. Spiritus, qui à me, & Patre procedit, qui opulentissimorum thesaurorum nostrorum est largus dispensator, dulciter & amanter, vbi vbi lubet, spirat, quia benigno suo, & gratissimo afflatu dona sua dispertit.

S. Petrus Damianus Opusc. 6. cap. 8. inquit: *Non legitur Spiritus Vbi dignum est, spirat, sed potius, Vbi Vult, spirat, dictum est*. Tali scilicet ratione ostenditur, quòd spiritus est Deus, & infinitus benefactor, & suprà modum liberalis, vt qui non expectet, quousq; officijs prouocetur, vt pro eis beneficia reponat, sed in eos etiam, à quibus offenditur, donorum suorum thesauros erogat, munificus erga contumeliosos, prolixus erga æmulos, & obrectatores. Hoc Dei propriè opus est, & manifestum Diuinitatis inditium, quòd nostris offensis vititur, & adduci patitur, vt nobis beneficia exhibeat.

Hinc videtur Plinius sumpsisse occasionem, vt affirmaret esse aliquid qualiscunq; deitatis in Terra, quod luculentis inditijs varia illius effecta, quæ in dies cernimus, & experimur, testantur. Audite Plinium, cuius verba ex libr. 2. c. 63. digna sunt, quæ attentè excipiantur. *Terram, inquit ille, scimus esse solam, quæ nunquam irascatur homini. Aquæ subeunt in imbres, tumescunt in fluctus, præcipitantur in torrentes. Aer densatur nubibus, furit procellis. At hæc benigna, indulgens, vsusq; mortalium semper ancilla, quæ coacta generat? Quæ sponte fundit? Quos odores, saporesq;, quos succos, quos tactus, quos colores? Quàm bonâ fide creditum fœnus reddit? Quæ nostri causâ alit? Velut pluribus dixisset: In stuporem adducere quenquam possit consideratio pietatis clementissimorum viscerum, & generosissimi pectoris Terræ, communis, & indulgentissimæ matris nostræ, quæ nunquam succenset homini, nec aliquando stomachiatur. Aquæ in pluuias impetuosas vertuntur, transformanturq; in noxias grandines, turgescunt in fluctus, & impetu in torrentes ruunt, ac*

sæpè, cum exundant; frumenta, armenta, ædificia tota secum abripiunt. Aer horrendum obscurus in densas atrasq; nubes coit, ac tempestates, exitiumq; omnibus minatur. Vorax omnia depascitur, & in fauillas soluit ignis. Sola ex omnibus elementis Terra vîbus mortalium, quanta quanta est, seruit, & affluentissimè quæcunq; ad vtilitatem eorum spectant, profert. Quantam illa rerum omnium vim, non ad necessitatem solum, verùm etiam ad summam voluptatem eorum, quos sustentat; vltro producit? Quot odora menta olfactui, quot sâpores palato, quot lenia tactui, quot colores visui, quot plantas, herbasq; sanitati fœcunda, & prodiga Tellus gignit? Et quanquam vel consccleratorum hominum improbis, vel brutorum animalium grauius, sordidissq; vestigijs calcetur, quamquam venerabilis, & veterana facies eius conspūretur, ac varijs modis dehonestetur, quanquam viscera illius premantur, & conuascentur, non propterea irascitur, non indignatur, immò hinc etiam occasionem capere videtur reddendi cum fœnore, quòd illi parcè commendatum fuit. Quæ verò ad eum modum agit, quæ tam vrbane, ac liberaliter respondet, talesq; vices reponit; deitatis titulum, atq; vt inter Numina numeretur, meretur, Deitas enim etiam, quod maximum potest, fecisse, & ad summum peruenisse videtur, quando pro iniurijs gratias, fauores pro offensis reddit.

Cogitate ergò quantoperè Christus Diuinitatem suam, & integritatem misericordiæ suæ erga Iudam proditorem demonstrârît: Nam cum is Saluatori necem adornaret, & infame crucis supplicium pararet, *benignus, mitis, indulgens* Magister quæ sponte fundebat, quos odores, saporesq;, quos succos, quos tactus? Quantâ verborum blandiloquentiâ erga illum vsus fuit? Quantis beneficiorum illecebris eum demulcere studuit? Quantis porrò diuitijs locupletauit, cum Sacrosanctam Carnem suam in cibum, & Diuinissimum Sanguinem, cœlestem illam ambrosiam, & nectar à paradiso, in potum illi dedit? Quando verò hæc omnia Christus fecit? Cum Iudas rigescebat in grandines, quibus cœleste hoc granum frumenti percuteret: Cum tumescebat in fluctus conceptæ proditiōis, quibus nauem illam mergere volebat: Cum præcipitabatur in torrentes rusticæ ingrati tudinis, allaborabatq; vt saluiferam hanc plantam cum radice abriperet. Cum densabatur in nubes, & caliginoso ventotemerè obsecrare splendorem gloriæ maximi benefactoris sui conabatur: Cum furebat procellis, curabatq; vt magnitus

magnitudinem nominis Christi obrueret fluctibus, & in imam obliuionis abyssum deiiceret. Quod luculentius indicium esse possit, ex quo cognoscatur qualis fuerit Christus Dominus, qualisq; traditor discipulus?

Nullo negotio potuit Propheta regius vitæ exure ingratum regem Saulem, inuenit nempe illum aliquando tam captum somno, quam expositum mortis periculo, cumq; Abisai uti tempore, & promptâ occasione vellet, suadebat Dauidi, ut quod illi perfacile erat, manus Sauli violentas, & mortem afferret, cui benignus, ac pius Rex his verbis occurrit: *Vinit Dominus, quia nisi Dominus percussisset eum, aut dies eius uenerit, et moriatur, aut in praelium descendens perierit, propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Christum Domini.* 1. Reg. 26. 10. 11.

Observauit in his verbis Abulensis, Dauidem existimasse, tribus modis posse vitam adimi Sauli, ac primum quidem percussione Dei: *Nisi Dominus percussisset eum.* Quærit autem, quo illo fato, aut moris genere Saulem à Deo percussum interimi posse Dauid putari: Et respondet, *per aliquem morbum subitaneum, vel per aliqua infortunia, et si percuteret eum fulmine, vel obrueretur cadente aliquo adificio super ipsum.* Propheta ergo, inquit Abulensis, prudenter arbitratus fuit, hoc primum à Deo in hominem ingratum, qualis Saul erat, decerni posse supplicium, ut ab inopinata morte præoccupatus repente extingueretur, aut fulmine desuper ictus occumberet, aut ædificij cuiuspiam ruinâ opprimeretur, ruderibusque obrueretur tum vita, tum memoria hominis, qui tam malè respondebat meritis, ac beneficijs. At si Dauid existimauit, ingratum non posse minori poenâ mutuari, quam ut vel inexpectato fato incautus subito præfocaretur, aut fulmine percussus in cineres verteretur, aut à sublabente fabricâ conuulsus animam exhalaret, quid mihi dicas de misericordia Christi, de patientia Saluatoris cœli, terrarumq; Monarchæ omnipotentis, cuius brachio non est qui possit obistere, cuius fortitudo inexpugnabilis est, quod is ad mentem suam admisit proditorem discipulum, quem tam facile, tam iuste plectere poterat, quod illi cibum, nec qualemunque, sed tantissimorum, dapilissimorumq; præstantissimum, ac preciosissimum ministravit, & pro supplicijs, quibus maculare illum debebat, beneficijs ingentibus ornauit, & amicum appellans de pace conuenit: *Misra patientia!* Plenum miraculi silentium Christi ad tantam

peritiam taciturni! Prodigiosa longanimitas Redemptoris tam blandi, & comis erga Iudam, qui necem illi machinabatur! O deniq; patientiam non alterius, quam Dei! O malitiam hominis, qui tam barbarè respondit, seque tam cœcè præcipit!

PERIOCHA III.

Et osculatus est eum.

Cum obstinatum proditoris discipuli cor beneuolentissimo Christi osculo non cessit, neq; emolliui, aut expugnari passum est, conclamatum fuisse de ipsius salute putare potuit, quisquis illum vidit.

Cuius animus, tamen obliuiscissimus, & prorsum saxens, non emolecat, non cedat videns expectoralem illam solitudinem, & præcordiale studium amantissimi Dei, pietissimi Domini, qui tantâ cum beneuolentiâ, tamque & multis ac magnis modis conatur reuocare perditum, & aperire oculos illius, qui cœco impetu fertur, quocunq; illum sua inconsiderantia rapit, & in præceps abiit.

Immodicam hanc suam reducendorum hominum curam per os Prophetæ sui Ieremiæ Dominus indicauit, quando ingrato, & perduelli populo hæc cum stomacho dixit: *Ece ego mittam in eos gladium, & famem, & pestem, & dabo eos in maledictionem, & in stuporem, & in sibilum, & in opprobrium;* Ieremiæ 29. 17. 18. Scitis, vnde tanta indignatio descenderit, aut vnde furor ille natus fuerit, ut gladium, famem, pestem, tria capitalia supplicia, & cum ijs omnia alia miseriarum, & calamitatum genera minaretur Deus? Originem tam vehementis iræ ipse detexit, cum ibidem subiungit: *Eò quod non audierint uerba mea, quæ misi ad eos per seruos meos prophetas, de nocte consurgens, & mittens.* Illud ergo totumq; Dominò mouit aduersus ingratum illius populum, quod is parum detulit, obsecutusque fuit seruis illius, hoc est, uerbis, & prædicatoribus, quos illis clementer submittebat, ut libentes, volentesque auscultarent necessaria salutis monita, quæ dabant.

Sed ut videamus sollicitam curam, & ardentia vota huius amantissimi patris, qui exanimatus desiderat felicitatem hominum, notandum diligenter est, quod dicit, *De nocte consurgens, & mittens,* subaudi, Prophetas, & Ecclesiastas, qui omnia, quæcunque ad salutem adipiscendam requirebantur, docerent.

Sanctus Petrus Damianus libr. 5. Epistol. 3. in hanc rem ita habet: *Quòd autem dicit, De nocte confurgens, mittendi sollicitudinem indicat, & sollicitatem, Et non in verbis pradicatoribus, sed in auditoribus potius torpor desidia valeat inueniri. Itaque Deus omnipotens humano more hominibus loquens, de nocte confurrexissè, ac per hoc quasi somnum se interrupssè conqueritur.* Hinc mihi æstima, quàm diligenti studio salutem nostram Deus procuret, quamque sollicitum illum noster profectus habeat, qui more nostro loquens, ait, dulcis somni filium sæpe abrupsisse, ut benefaciendi nobis occasionem aliquam vel noctu reperiret. Quod verò præclarius inditum, quod manifestius argumentum velis ardentissimi desiderij, quo benignus hic Pater commoda nostra curat, profectumque expectit, quàm quòd nocturnam suam quietem interpellat, ut causæ salutis nostræ totus inuigilet? *De nocte confurgens, & mittens.*

Hos verò tam generosos cogitatus, beneuolentissimasque optimi Dei curas palam fieri, & euulgari Propheta regius voluit, quando admiratus illius tam piè solicii diligentiam, hæc expectoraliter cecinit: *Psallite Domino, qui habitat in Sion, annuntiate inter Gentes studia eius; Psalmo 9. vers. 12.* Corde, & linguis celebrate benignissimum hunc Dominum, qui suum sibi in Sione constituit thronum, & in omni latè terrarum orbe hilares peruulgate, Gentibusque vel maximè nota facite studia eius. Ecquæ verò illa studia, quæ toti mundo denuntiari tam ardentè Rex Propheta præcipit? *Annuntiate inter gentes studia eius.*

Hugo Cardinalis ait, multa esse studia Domini, quibus peccatorum conuersionem, & salutem animarum curat. Primum est studium PICTORIS. Secundum studium est VENATORIS. Tertium PISCATORIS. Quartum studium est AVCVPI. Quintum PVGNANTIS. Sextum CVSTODIS. *Ista studia semper debemus annuntiare. Primum est PISCATORIS, Et formet, secundum VENATORIS, Et syluestres homines conuertat, tertium PISCATORIS, Et submersos in luto peccati extrahat, quartum AVCVPI, Et leues, & inconstantes laqueis penitentia illaqueet, quintum PVGNANTIS, Et vincat, sextum CVSTODIS, ne quod habet, amittat.* In enarrabilia sunt studia Dei, ineffabiles cogitatus eius, quibus profectus hominis augere, & perdicum conuerrere, & eum, qui in præcipitium currit, attingere curat. Tam anxium illum nostra salus, tam

sollicitum nostræ utilitatis desiderium habet.

Studium PICTORIS. Pictor, qui suæ pingendi dexteritatis ostentationem in imagine quam vult facere, quantum huc studij vertit! Quanta diligentia curat, ut docta, felicique manu quàm absolutissimè delineet designatam animo ideam! Adhunc modum Dominus noster, qualis pictor quidam vehementer, enixèque laborat, ut elaboret perfectissimè animæ imaginem maculis culparum foedatam, & obliteratam.

Studium VENATORIS. O quantum sæpe fatigatur anhelus venator, dum per sylvas, vepres, campos, montes feras palabundus, postposita omni veris inclementia, spretisque æstatis caloribus, persequitur! O quantum anxius animarum venator laborat, ut eas ad se adducat! Quot vias tentat, quàm multis medijs vitur, ut hunc finem consequatur!

Studium PISCATORIS. Quis non admiratur patientiam piscatoris, qui ut tantillum quendam pisciculum capiat, non absterretur à labore, tametsi totos sæpe dies irritò conatu retia sua explicarit, eiecerit, retraxerit! Tantundem diuinus hic venator facit. Quot ille retia expandit? Quàm admirabilis est illius patientia, ut hominem pisciculum hamo suæ inspirationis trahat? Is apud Isaiam ait cap. 1. 14. *Laborauit sustinens;* Et ipse Isaias cap. 30. 18. *Expectat Dominus, Et misereatur Sessit.* O quàm operosa res est expectatio! Omnem tamen expectationis laborem, inquit Dominus, benè locatum puto, dum is vnus animulæ modò lucrum mihi adferat. Quin diuinus hic animarum amasius tam est audis piscandi, ut *vsq; ad senectam, & senium* expectet, quò vel vnica aliquando capiat. Ita S. Bernardus. Inspirationum suarum verriculum, & vocationum sagenam patientissimè eiicit vsque ad vltimum paroxysmum, & supremam vitæ periodum.

Studium AVCVPI. Auceps varias habet plagas, decipulas, laqueos, imbutas visco arundines, alaque id genus, quibus incautas aues capiat, quæ alarum suarum remigio per omnem latè ærem vagabundæ feruntur. Ita mansuetus Pater, & sollicitus Deus noster nunc rete prædicationis expandit, nunc laqueos ærumnarum struit, nunc alia adhibet, ut instabilem, inconstantemque hominem comprehendat, qui per spatiofum campum male consultæ suæ temeritatis fertur, aut per superbiam in sublime erigitur, aut per vanam gloriam hac ille discurret,

Studium PUGNANTIS. Quando pugil iustam honoris rationem habet, quam vehementer desiderat deicere aduersarium, ut victoriæ coronâ redimere tempora sua queat! Ita potentissimus exercitum Dominus semper studet, ut liberi arbitrii peruicaciam superare, & cordis obstinati rebellionem perdomare, & gloriosissimam victoriam reportare, hoc est, de peccatore sub æcto triumphare possit, hoc enim operum DEI admirabilissimum est, & corona cæterorum.

Studium CVSTODIS. Vt alius quidam paterfamilias vineam custodit, ne fructibus suis nudetur, alius verò vigil ciuitati attendit, ne quisquam eam inuadat: Sic Deus hanc inter primas glorias suas maximam ducit, quòd hominem suo auxilio, & præsidio tuteur, & commodâ animarum procuret, quas ille pro vineis recreationum, prohorto deliciarum, pro ciuitate & loco quietis suæ habet. *Huius vineæ custos Spiritus Sanctus est,* inquit D. Basil. Magnus.

His ita positis dicit Propheta regius: *Annuntiate inter Gentes studia eius.* Videte qualem Deum habemus, quam cupidum commodorum nostrorum, quam perditum (sinite ita loqui) amore nostri, qui tantopere studet, ac laborat, quòd nostris vñbus seruiat, ut illum videamus nunc indutrium pictorem; nunc indefessum venatorem, nunc patientem piscatorem, nunc grauium aucupem, nunc strenuum pugilem, nunc perugilem custodem; qui reformet, veneatur, capiat, aucupetur, oppugnet, superet, & custodiat hominem.

Ad limen domus cuiusdam diuitis, sed intemperantissimi heluonis infirmus, & miserè mendicus Lazarus iacebat: *Erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius vlcibus plenus;* Luc. 16. 20. Si licitum est homini secreta Dei reuerenter, ut par est, indagare, quæri hic potest, inquit sacer Rauennatus Pontifex, quamobrem mendicum tam miserabiliter vlcerosum detecerit ad vestibulum domus hominis opulenti tam immanè obdurati, ut ne reliquis quidem micæ mentis suæ illi dari permitteret. Quid mouere Deum potuit, ut cum tantâ crudelitate tantam componere miseriam, & velut in bilance constituere voluerit cruciatus mendici, & delicias diuitis? Quorsum tot hanc ora purulenti, & tabo fluentis corporis ob os, oculosque delicatuli epulonis posuit?

Causam D. Chrysologus hac suâ solenni verborum elegantia reddit sermon. 121. *Quia ob-*

ratis auribus vñus oris nibilerat vox clamantis ad aperiendum cor diuitis, totum corpus pauperis vlcneribus aperit, ut in admonendo diuite tot essent pauperis ora, quot vlcnera. Soluuntur viscera, vlcera producantur, hiatus vlcnerum dilatatur, fames effunditur, & tota pauperis caro componitur in scenam pietatis, ut quæ vox esurientis non mouerat, vel suspiria, vel dolores, gemitus, & tota arummarum congeries, commoueret. Non aliam ob causam afflictum ad fores domus diuitis habuit Deus mendicum Lazarum, quam vt obstinatam fortitudinem, & contumacem rebellionem crudelium viscerum epulonis expugnaret. Affusum portæ diuitis vlcerosum pauperem habebat, ut tali spectaculo ad misericordiam excitaretur, & conuerteretur, faceretque elemosynas, quæ ad obtinendam apud Dei tribunal scelerum indulgentiam plurimum valent. Miser mendicus flebili voce suæ necessitati remedium, suis opem ærumnis deprecabatur, sed ea præingenti cordis, & laterum imbecillitate vix prodire labijs poterat, ad occlusas insatiabilis comedonis aures peruenire ne vix quidem valebat. Quid fecit ergo Deus? Dilatauit vlcera, amplificauit hiatus vlcerum, exaggerauit dolores membrorum, ut cum paria essent vlcneribus ora, plurimis simul vocibus misericordiam inclamaret, pietatem appellaret, & quem vox vna ad compassionem mouere non poterat, tot vlcnera multiplicatò clamore inflecterent, & fœderatis, coniunctisque vocibus, & viribus inclinarent.

Sed obseruandum seorsim id, quod ait, *tota pauperis carnem compositam fuisse in scenam pietatis,* ut intelligamus, quam affectuosè Deus curet ad se attrahere peccatores, & ad amorem sui accendere animas. Vlcerosi mendici sauciam carnem *scenam pietatis* vocauit Chrysologus. Qui in cœcediâ animum mulieris expugnare, & sibi demereri cupit, eius, inquam, quæ non concedit precibus; suæque deque habet omnia comitatis, beneuolentiæ, & humanitatis officia, & contemnit obseruendi studia, & dedignatur amorem, quot vias tentat perditus amans, ut dedignabundam foeminam sibi conciliet, quam semel suæ voluntatis dominam; suæ libertatis arbitram fecit? Sic pietissimus animarum procus ex vlcerosâ carne pauperis Lazari lugubrem tragœdiam fecit, & funestum spectaculum pietatis, ut fæxum avari illius animum conuerteret, & vel scintillulam quandam compassionis, & liberalitatis apud illum excitaret:

Tota pauperis caro componitur in scenam pietatis. Quàm varias formas in capite diuitis generabant vulnere pauperis! Quàm multos diuersosque cogitatus apud animum eius excitárit illud compendium ærumnarum, illa tragedia cruciatuum! Quod ad Deum certè actinet, nullum is præterit lapidem, quem non moueat, nullum relinquit medium, quo non utatur, nullam viam intermitteat, quam non ineat, ut animam ad se reuocare, & conuertere peccatorem possit.

Quàm apertè hoc cognoscitur ex studijs, quæ ad emendandum hunc sacrilegum discipulum adhibuit? Quem mihi alium depinges tam perditè amantem suæ domicellæ, quàm efflictim Christus hunc infortunatum hominem dilexit, etiam postquam tam malas vices rependit, & omnes fores, per quas se insinuare gratia posset, tam obstinatè reclusit?

Ecclesiasticus cap. 22. vers. 26. dicit: *Ad amicum tuis produxeris gladium, non desperes, est enim regressus. Ad amicum stuperis os triste, non timeas, est enim recordatio.* Videtur cum hoc reprobo homine locutus Spiritus Sanctus, & dixisse: Iuda, quanquam exemisti infamis prodicionis acinacem, ut innoxiam vitam diuino Magistro, & piensissimo benefactori tuo adimas, non propterea desperes, poenitentia scilicet reliquus est locus, *Est enim regressus.* Actametsi contra mansuetissimum istum Agnellum os perfidiosum laxasti, sacrilegaque lingua inculpato eiusdem mores perstrinxisti, idque coram efferatis ipsius hostibus, *non timeas*, ne illum iratum videas, dum te malefacti poeniteat, *est enim concordatio*, quod is tuam amicitiam exanimicus cupiat, ardentissimeque ambiat.

Id manifestè demonstratur, nam cum Iudas exercitu satanæ stipatus, cum proditoriâ fraude venisset, ut Christum caperet, præuertit satellites, accurritque & ficto pacis osculo ei subblanditus *osculatus est eum.* Cuius hic ingenium non invadat horribilis timor, dum hinc cogitat effrontem propudiosi discipuli temeritatem inde immensam tam pij Magistri patientiam, qui, ut habet S. Anselm. non dignatus est os suum purissimum immundis Iudæ adinungere labris, ex quibus tam atrocia fligitia prodierunt: *Accedentem ad osculum sanctissimi oris tui non es auersatus, sed os, in quo dolus inuentus non est, oris, quod abundauit malitiâ, dulciter apposuisti*, inquit ille sermon. Euangel. cap. 7. In quibus notate hæc potissima, *Dulciter appo-*

suisti. Quando falsus discipulus ad verum magistrum, ut illi sanguinarium osculum daret, aduenit, non satis putauit, quod illum admisit, sed magnâ comitate etiam præoccupauit, suauissimeque, & amantissimè suscepit. Sed quamobrem tam blandè illum habet, tam dulciter dissuauit? Quamobrem! ut congelato illi pectori flammam subiceret, & lapideum cor emolliret, ut pertinacem illam rebellionem leniret, ac mitigaret. Quando autem tam efficacis medio non cessit, neque emolliri se permisit, prorsum destitutus fuit, tanquam desperatè perditus, ut ab osculo ad laqueum, & à beneuolentissimo Domino ad patibulum curreret.

Notate. Cum Noëmi patriam suam repetere, & terrâ Moabitarum discedere vellet, quod maritus eius Elimelech in viuis esse desisset, & duorum filiorum eius alter cum Orphâ, alter cum Ruth matrimonium contraxisset, & extremum vale nurbis suis dixisset, osculata est eas; Ruth. 1. 9.

Duo dubia hic mouet Castellanus Salomon Abulensis quæst. 20. Ruth. Primum, quid sibi voluerit Noëmi, cum oscula nurbis suis libauit. Huic satisfacit, dicens, *Osculum erat signum expeditionis*, vsusque obtinuerat, ut qui aliò migraturus erat, primum complexaretur, & oscularetur eos, à quibus discedebat.

Secundum dubium magis curiosum, & arduum est. Dicit enim sacer textus: *Ruth adhaesit socrui suæ, profectæque sunt simul, & Venerunt in Bethleem.* Attineri amore locus suæ se Ruth permisit, sic ut consanguineorum oblita patriam relinqueret, & cum socru in Bethleem contenderet. Ex his dubium nascitur, quomodo Ruth socrum suam comitata feratur, à quâ tamen osculum, tanquam expeditionis signum, & valedictionis inditium præceperat.

Respondet magnus Doctor, quod Ruth primum quidem cogitârat destituere socrum suam, & manere in patrio solo, verum dulce illud suauium, quod ab illâ acceperat, tantam in animo illius excitasse propensionem, tantam in corde teneritudinem, ut sui velut impos facta, non se ab illâ abstrahere deinceps posset. Tantum valuit vnus osculi suauitas. *Postquam osculata est ipsam Noëmi, causata est quadam teneritudo amoris, & difficilis, quam prius, Sideretur recedere ab eâ, ideo quamquam ipsa admonuerit eam, & reuerteretur ad populum suum, noluit tamen.* Cogitate ergo, quàm sollicitè dulcissimi hic Dominus procurarit salutem perditissimi discipuli, quando *accedentem ad osculum*

osculum sanctissimi oris sui non est auersatus, sed os, in quo dolus inuentus non est, oris, quod abundauit malitia, dulciter apposuit. Quorsum verò tantam illi amantissimus hic Pater beneuolentiam exhibuit? Quorsum labijs labia libauit, & os ori appressit? Vt inter istam oris mutuam coniunctionem dulcissimum anhelitus Christi peruaderet crudelia Iudæ viscera, & saxeum cor emolliret. At si ille mollescere recusât, tam pio patri culpam adscribere non debet, sed magis immensam illius misericordiam laudare, prodigiosamque patientiam commendare eius, qui vt lutanxius venator, & longanimis piscator, & lacertofus pugil, & diligens auceps, & indefessus, ac pernox cultos conatus fuit beneficiorum sagenis, amoris laqueis, laborum suauitate, sermonis dulcedine, constantiæ suæ fortitudine, custodiæ suæ diligentia illum, si piscis esset, capere, si fera, venari, si inimicus, superare, si obstinatus, expugnare, si neglectus, defensare. At quia dulcibus tot beneficiorum laqueis irretiri, & capi noluit, quid mirum, quod intamem laqueum collo induit, qui vitam illius sceleratam extinxit, quando *absit*, vt Euangelista ait, & *laqueo se suspendit*? Vt esset delicto affinis carnifex, ipse sibi meriti, ac probrosi supplicij minuter fatalis & probrosus fuit.

PERIOCHA IV.

Peccaui tradens sanguinem iustum.

Vbi propria conscientia accusat, testimonijs alijs opus non est, vna nimirum illa pro mille valet.

POstquam discipulus traditor cognouit errorem suum, in quem inciderat, & facinorosum delictum, quod perpetrârat, à se uero propriæ conscientie fiscali conuictus illos ipsos adiit, quibus immaculatum Agnum prodiderat, & sic appellauit: *Peccaui tradens sanguinem iustum.* Vx mihi, qui atrocissimum scelus, & scandalosissimum nefas admisi omnium, quæ cor hominis alicuius vnquam admisit.

Notant hoc loco sacri Interpretes efficacitatem virtutis, & potestatis, quam nostra in nos conscientia habet, vt enim quis condemnatur, alio, quam conscientie testimonio non eger, quæ vna pro mille testibus valet, vt tritum adagium habet. Itaque homo intrâ seipsum habet patibulum, in quo luat, gladium, quo mactetur, aut in seipsum animaduertat, sic vt extraneâ diligentia, & solitudine alienâ huc nullâ sit opus.

Tom. I.

Atque vt semel intelligamus, quàm superciliosus, austerusque Iudex sit nostra conscientia, operæ pretium fuerit huc adferre subtilem quandam commentationem Diui Ioannis Chrysost. in illam mysticam parabolam fertilis eiusdem vineæ, quam magnus paterfamilias excolendam locauit ingratissimis colonis, qui postquam malè habuerant, quin & occiderant seruos, quos vineæ Dominus ad exigendos debitos prouentus emiserat, cò se cæci præcipitarunt, vt & ipsi patrisfamilias filio vitam eriperint, quem ille ad eosdem census deposcendos ablegarat. Filii, qui istam vim passus fuerat, & iniurias acceperat, sciscitabatur Sacerdotes, & cæteros legis peritos, quodnam putarent supplicium insigendum hominibus tam barbaris, & ingratis à patrefamilias, quando is ad discutiendam, examinandamque tanti sceleris immanitatem venturus esset. At ij aiunt illi: *Malos malè perder, & vineam suam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis; Matth. 21. 41.*

Sed notandum, quod quæ apud Matthæum alijs dixisse feruntur, scilicet malos malè perdendos, id apud Lucam Christus ipse affirmavit, inquires: *Veniens Dominus vineam perdet colonos istos, & dabit vineam alijs.* Quo audito, dixerunt illi: *Absit*, prouocamus ab illa sententia nimisquam rigdâ, & seuerâ.

Dicit nunc sanctus Ioannes Chrysost. Pono, fieri non posse, vt Euangelistæ sibi sint contrarij. Quare ergò sanctus Matthæus ait, Auditores Christi pronuntiasse contra inhumanos colonos, quòd illos vineæ Dominus malè perditurus esset, cum Lucas dicat, quòd Christus ipse eam tulerit sententiam, & Auditores repudiârint, inquires: *Absit*, vt Dominus familie malos colonos malè perdat? *Secundum Lucam contradicunt Sacerdotes sententia Christi*, inquit Chrysostomus homel. 40. Op. imperf. in Math. *Secundum Matthæum autem suscipiunt, & confirmant.* Hæc verò plurimum pugnare videntur, quòd vnus quidem Euangelista non approbatam solum, verum etiam latam ab Auditoribus sententiam, alter verò ab eisdem refutatam affirmat.

Respondet ille his verbis: *Prima quidem facie videntur esse contraria, reuera autem non sunt contraria, sed diuersa ratione dicta.* Ille enim, nempe Lucas, secundum responsum sermonis illorum exposuit, iste autem, scilicet Matthæus, secundum responsum cordis. Nam *verè & visibilibus quidem in facie contraxerunt, dicentes, Absit: In corde autem, & in conscientia sua susceperunt, dicentes: Malos malè perder.*

Ttt

perdet. Et paulò post ista: *Sacerdotes mala conscientie, Verbis quidem dixerunt, Absit, conscientia autem confessi sunt, quia malos malè perdet.* Ex quo cognoscimus absolutam potestatem, & rigidum dominium nostræ conscientie, quamvis enim exterius præferamus sanctitatem, & iustos nos simulemus, illa intus nos mendaces clamat, facitque ut veritas innotescat, velint, nolint lingua, ac labra, quod videre licuit apud ingratos colonos, qui cum exterius se innoxios pronuntiabant, damnabantur interius, & quos laborum tribunal liberos dicebat, ij coram sella conscientie se reos, & culpæ obnoxios fatabantur, illa nimirum testis est, quæ non admittit contradicteorem, illa iudex, quæ nullam acceptat excusationem.

Accusarunt apud Iudam nulum eius Thamarem, quòd cum esset vidua, turpis consuetudinis manifestè paulacim inditia protumescere vtero daret. Audijse hæc Patriarcha, & sine longiore, ac diligentiore veritatis indagatione statim ita pronuntiavit: *Producite eam, Et comburatur;* Gen. 38. 24. Cum se illa ad pyram duci cerneret, misit focero anulum, armillam, & baculum, quæ illi tunc dederat, cum talis sententiæ commerendæ occasionem dedit. Iudas autem agnitis muneribus, ait: *Iustior me est.* Retrahemus sententiam, supersedeamus supplicio, quoniam illa prohibet me prævertit, quam ego incendio addixeram.

Expendit Oleaster confessionem Patriarchæ Iudæ, quoniam poterat ille negare pignora esse sua, & ultra hoc fateatur iniustitiam suam. Poterat sanè inficiari à se illa venisse, cum nullus esset pro contraria parte testis, & sententiæ semel latæ executionem persequi. Sed conscientie vim hic agnosce, cuius testimonio cum se conuictum focer animaduverteret, reatum suum confessus est, & sententiam oblitteravit, quàm contra nulum tulerat. Ex quo simul intelligas, non esse tormentum, quod acrius constringat ad edicendam veritatem, quàm sit propria conscientia.

Libet Iudicum refert, arbores, cum sibi Principem deligere vellent, à quo gubernarentur, primam adorasse Oliuam, ac regem depoposcisse, secundam Ficum, tertiam Vitem, cumq; hæc imperium singulæ refutassent, demùm adijisse Rhamnum, quæ cum illi fasses, ac sceptrum deferrentur, ait: *Si verè me regem vobis constituitis, Venite, & sub Umbra meare quiescite;* Iud. 9. 15.

Obseruauit hic Abulensis, quod & nos alibi notauimus, in hac fabula Oliua, Ficus, & Vitis non du-

bitarunt, quin verè, & seriò locutæ fuerint cæteræ arbores, cum se reges postularunt, quibus obtemperare, & non obseruantiam modò, sed & tributa pendere vellent, soli autem Rhamno suspecta fuerit principatus oblatio, ut proinde dixerit, *Si verè me regem constituitis.* Cur verò sola hæc arbor magis dubiam habuit regis dignitatis oblationem, quàm reliquæ? Infallibilis quædam veritas sub hac fabula proponitur, & magna conscientie vis insinuat. Erant in Oliua, Ficu, & Viti merita, ob quæ decebat eas imperium, in Rhamno nihil tantæ maiestate dignum, ut quæ sit arbor aspera, agrestis, & sterilis, & quanquam arbores cæteræ illam sceptrum natam, & fasses meritam æstimarent, ipsa tamen ad propriæ conscientie aliud distantis testimonium attenta nec sibi persuadebat, neq; promittebat securitatem in oblatione, imò verò magis ludibrium putabat, quàm seriam postulationem. Auscultate insignem Doctorem: *Si verè me regem constituitis. Non dixit hoc aliqua de arboribus prænominatis, sed dixit Rhamnus, eo quòd nullam haberet excellentiam, putauit quod non vero corde alia ligna sumerent eam in regem, sed deus forsè.*

Inueniemus huic doctrinæ suffragium in illa parabola Villici, qui diffamatus est apud Dominum suum, quasi dissipasset bona illius. Is ut se conuictum vidit, & anticipatò afflictum tum confusione, quæ illi ex mendacitate ventura erat, tum impossibilitate parandi victum labore manuum, ad egregiam artem, (ut est ingeniosa semper paupertas) se conuertit, conuocauitq; debitores Domini sui, & singulis partem debiti ex rationario expunxit, quam sibi retinerent. Dixit autem cuiq; seorsim: *Quantum debes Domino meo?* Lucæ 14. 5.

Duo considerauit hoc loco S. Petrus Chrysolog. ut ostenderet quantus sit conscientie in nos dominatus. Primum est Villicus, alterum Debitores: In Villico notauit, non dixisse, *Quantum mihi debes?* In Debitores verò, quòd eorum verbis steterit Villicus, & ad eorum conscientiam retulit, ut ipsa debitum confiteretur, & sicut ipsius conscientia potuit efficere, ut confiteretur ipse ad dominum suum spectare, quæ illi debebant, sic eorum quoque conscientia faceret, ut etiam ipsi ingenuè, fideliterque exponerent, quanto ære alieno obstricti tenerentur. *Quantum debes Domino meo? Non dicebat, Quantum debes mihi, conueniebat conscientiam, restatur debitoris animus, sic dicendo,* inquit sanctus Chrysol. ferm. 126. Ut videamus, quò se extendat conscientie authoritas, quæ fecit, ut miser Villicus

licus fateretur veritatem, & Debitores non inficiarentur.

Interrogabat quondam Afluerus Amanum gratiosum suum, quid faciendum Regi arbitraretur, qui fidum subditum magnis honoribus ornare vellet. Respondit ille: *Homo, quem rex honorare cupit, debet indui vestibus regis, & imponi super eum, qui de sella regis est, & accipere regium diadema super caput suum.* Esther. 6. 8. Hæc autem dixit, certò sibi persuadens, se esse vnum, solumque, cui rex publicos honores decreuisset, & quem totius populi communibus plaussibus, & acclamationibus celebratum vellet.

Subnotauit Ioannes Cluniacensis verba Amanis, quæ dixit, quando etiamnum putauit se esse illum, quem cum apparatu solenni, cum ostentatione publica, & pompa circumuehi vellet, inquit: *Non dixit homo, qui meretur à rege honorari, vel qui dignus est honore apud regem, sed quem rex honorare cupit.* Hæc ille ferm. 47. in Quadrag. Cum indubitatum haberet, se esse illum, ad cuius gloriam amplificandam vota regis collinearent, aiebat, illum magnificà publicæ acclamationis pompâ à rege honorandum, quem is honoratum vellet, non cui id pro magnis meritis esset debitum: Admordebat enim illum conscientia, & monebat, quàm perexigua essent sua in regem studij, & fidei officia, adeò non permittebat, ut eum honorem, quem certâ spe iam deuorârât, alteri, quàm cui rex pro solo suo arbitrio vellet, decernendum affirmaret. Quamuis enim inexplibilis gloriæ ambitus sic pingere, ac fingere honorem soleat, ut nobis tantum congruere, & nos inprimis decere videatur, cum tamen conscientia huc accedit, ea potenter vincit, & cogit labia, ut hoc solum, quod ipsa vult, pronuntiet. Quamuis enim inexplibilis gloriæ ambitus sic pingere, ac fingere honorem soleat, ut nobis tantum congruere, & nos inprimis decere videatur, cum tamen conscientia huc accedit, ea potenter vincit, & cogit labia, ut hoc solum, quod ipsa vult, pronuntiet. Quamuis enim inexplibilis gloriæ ambitus sic pingere, ac fingere honorem soleat, ut nobis tantum congruere, & nos inprimis decere videatur, cum tamen conscientia huc accedit, ea potenter vincit, & cogit labia, ut hoc solum, quod ipsa vult, pronuntiet.

Genesis 26. viderunt Gerarenses, quòd beneuolentissimam haberet fortunam Isaac, copiisque, & opibus incredibilem augeteretur, cumque illum non pro eo, ac virtutum, & nobilitatis illius merita postularant, habuissent, demùm illum rex Abimelech, & quidam eius intimi adierunt, ac dixerunt: *Vidimus tecum esse Dominum, & idcirco nos diximus, sit iuramentum inter nos, & ineamus fœdus, & non faciat nobis quicquam mali,* vers. 28. Vix eos viderat Isaac, quando sic allocutus fuit: *QuidGenesis ad me, hominem, quem odisti, & expulisti à vobis?*

Ad quæ illi: *Non habes nihil causæ, quare durissimè nos appelles, qui te causam aduentus nostri celare nolumus. Venimus huc ob id solum, ut de amica pace tecum pacificamur, obtestemurque, ne quicquam nobis incommodes, sicut & nos nihil tibi damni intulimus.*

S. Ioannes Chrysostomus expendit hic vires conscientie, quibus adiit ad faciendum hoc, quod res est, & ad enudandum id, quod intus in animo latet: Nam hic Rex, & Primates illius à nemine accusati venerunt, ut fœdere sociarentur Isaac, seque ipsos damnarunt inurbanitatis, quâ ergà illum vti fuerant: *Vide, inquit os aureum, quomodo compellente conscientia semetipsos reprehendere festinant, cum nullus alius cogat, & se facta obijciat, nam nisi iniuriam fecissetis, quare à iusto petitis, & componat fœdus vobiscum? Sed ita se habet iniustitia. Quotidie conscientia mordet, & silente eo, qui offensus est, penam, & rationem exigi putant, qui iniustitiam sunt operati, & quotidie anguntur, & quasi sibi metipsis prescribunt, peccatorum suorum exquiri rationem.*

Nota quemadmodum Gerarenses propriæ conscientie potestate extimulati accurrerunt, ut se ipsos arguerent, cum non essent testes, qui accusarent, neque actor, qui vrgeret, nec Iudicis aliquod mandatum præcessisset, quo dies illis dictus fuisset. Et nisi Isaacum offendissent, quid causæ esset, quòd iungi amicitia illi cuperent? Habet hoc conscientia, ut perpetuâ commorificatione laceret animum rei, ut is, quanquam ceteri omnes taceant, semper se ad reddendas rationes, & luendas penas vocari existimet, propterea subito, ac de plano, absque alio tormento, fatetur veritatem, sicut hic filius perditionis fassus est, inquit, *Peccatus tradens sanguinem iustum.* Ut intelligamus, quàm potenter nos conscientia nostra adigar ad fatendas culpas nostras, & detegendas iniquitates.

PERIOCHA V.

Abijt, & laqueo se suspendit.

Vbi mala conscientia affligit, & torquet, ibi videtur non deesse Infernus: Velut in cælesti gloriam agere videntur, quos bona conscientia consolatur, & securos reddit.

Infelix discipulus cum secum reputaret sacrilegum prodicionis scelus, & indignissimi facti atrocitatem, proiectâ in templum pecuniâ, cæco consilio apud se aliquod decreuit, quo putauit remedi-

um adferri posse damno, & opprobrio, quod sibi imminere præuidebat, *abijt, & laqueo se suspendit.* Vbi sanctus Pater Chrysostomus ait: *Nec enim potuit acerbus conscientia stimulos, & flagella perferre.* Cum tolerare infelix homo non posset crudelem carnificem, conscientiam dico, quæ circa omnem pietatem obstinatissimè ex cruciabat infamem illius animam, laqueo sibi gulam obstrinxit, arbitratus, eâ ratione effugere posse rabiosum furorem tam immanis tortoris. Ex quo accipimus, quàm sit miseranda illius vita, quem ob quamcunque culpam remordens conscientia torquet, nam ubi hæc affligit, vexat, cruciat, nulla ibi Inferorum horribilia supplicia desunt, da manglets an Feiner Sollen nicht. Portatilem enim Infernum in anima circumfert, quicumque hunc ferum carnificem, qui formidabiles cruciatus illi ubique minatur, & terribilibus vmbris persequitur, nec ullum finem facit vexandi illius mortalibus angustiis, & fatalibus paroxysmis. E contrariò quàm felix, & beatus, qui viuit in cœlo securitatis, & tranquillitatis suæ conscientia, videtur enim non deesse illi gloria, cum non sit maior in hoc mundo gloria, quàm bona, & integra hominis conscientia, quæ illum non affligat, neque torqueat.

Plalm. 45. misericordiam, & liberalitatem Dei Propheta regius ab eo commendat, quòd is porrigere manum iacenti, & erigere prolapsum sciat, ac soleat, cum id res, & necessitas maximè postulare videntur. *Deus noster refugium, & Virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis,* inquit, tanquàm dixisset: O millies beatus, qui nouit tam generosum Dominum! ô infinitis vicibus, & modis felix, qui Deo tam pio seruit! qui cum vehementissimè desideret liberos ab omnibus malis præstare homines, etiam omnipotens est, ut erueret eos valeat ex omnibus ærumnis, vel si eos prorsum incinctos habeant: *Adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis.*

De quibus verò tribulationibus, quæ nimium quantum affligebant, locutus fuerit Propheta? An bellorum incommoda erant, an famis angustia, an pestis contagia, an paupertatis labores, aut aliqua talis calamitas?

Nihil horum erat, inquit aquila Doctorum. Quænam ergò tandem tribulationes, à quibus se suosque nimis inuentos Rex poenitens queritur, & quas pro tam acerbis vendicat?

Respondet sanctus Augustinus, tamen varias habeat vita præsens miseria, & calamitates, eas

tamen omnes nil nisi vmbras esse, & quasdam obscuras, aut pertenuës figuras illius angustia, de qua diuinus Cantor cecinit, illius, inquam, quæ ex mala, & iniqua conscientia nascitur: *Inter omnes tribulationes humana animæ, inquit magnus Pater, nulla est maior tribulatio, quàm conscientia delictorum.* Huius talem adfert rationem. In cæteris miserijs possumus ex Deo habere solatium, & robur: At quando inter cruciatus conscientia abest Deus, qui est vnica consolatio, non habet infelix peccator quòd recurrat, & propterea quocunque vadat, in quemcunque locum se recipiat, perterrefacit illum crudelis inimicus, conscientia propria, sic ut ubique ardeat in vtricibus flammis tam molestæ, & iniquitæ tribulationis.

Audite quàm eleganter hoc diuinus Africanus expressit: *Quòd fugiet, cum cæperit pati tribulationes? Fugiet ab agro ad ciuitatem, à publico ad domum, à domo ad cubiculum, & sequitur tribulatio. A cubiculo iam quòd fugiat, non habet, nisi interius ad cubiculum suum. Porro si ibi tumultus est, si fumus iniquitatis, si flamma sceleris, non illuc potest confugere, pellitur enim inde, & cum inde pellitur, à seipso pellitur. Et ecce hostem suum inuenit, quòd confugerat, seipsum quòd fugiturus est? Quocunque fugerit se, talem trahit post se, & quocunque talem traxerit se, cruciat se. Sed à seipso sunt tribulationes, quæ inueniunt hominem nimis, acerbiores enim non sunt, tantò sunt acerbiores, quantò sunt interiores.*

Possitne vel maiore cum verborum nitore referri, vel magis viuus coloribus exprimi miseranda cuiuspiam infortunati pœna, qui malæ conscientia & duris ictibus validè concutitur, & procellosis tempestatibus sursum, deorsumq; agitur, & ardentissimis ignibus adustulatur? Ærumnosus peccato miserè afflictus ruri in ciuitatem, è foro ad ædes, hinc ad secretissimum locum se recipit, nec iam alibi se possthæc, quàm in seipso abdere potest. Hic verò (ô dolor!) hic videt in secretioribus penetralibus (si tamen ea peccator aliquando videt) omnia miseri tumultu, obscurari fumo, deslagrare incendio. Quò deinceps abeat, ut dolorum suorum ardores extinguat, tormentorumq; aliquod leuamen accipiat? Laqueos, ergastulum, carnificinam fert secum, qui se fert, quocunque declinet, quocunque defugiat. Ergò conscientia vitiatâ, & affectâ nullum acerbius tormentum, nulla grauior tribulatio, ubi enim illa imperat torquendo, & torquet imperando, ibi nec rhabduchi, aut lictores, neq; cruciatus, neque cruces desunt:

Sic dixit Latinus Pacatus in Panæg. apud Text. Verbo, Conscientia. *Habet occultos conscientia carnisces, quia magis lancinant, & torquent vitia, quam cruce, quam verbera, quam tormenta.*

At quoniam regius Propheta, ex sententia Diui Augustini, indicauit, quam ditos cruciatus mala conscientia adferat, iustum fuerit, vt ex mente sancti Athanasij nunc etiam indicet, quantum solatijs conscientia secura, & tranquilla pariat.

Ergo Ps. 149. ait David: *Exultabunt SS. in gloria, latrabunt in cubilibus suis.* Querit mag. Athanas. de qua gloria hic loquatur S. Proph. & quæ sint illa cubilia, in quibus tã festa gaudia, ac tam gaudiosa festa ducere Sancti feruntur? Respondet autem, gloriam, & cubilia, & penetralia, in quibus homines probi magnam capiunt voluptatem, esse virtutes, hancq; esse veram quietem, & gloriam, nec enim in hac vita est maior vel requies, vel gloria, quam illa bonæ conscientia, in somno namque virtutum suauissimè & dormit, & respirat, cui integra conscientia constat. Verba illius ex quæst. 90. in Scrip. sic habent: *Dei perfectionem docens, & ostendens diuina Scriptura, vocauit ipsam somnum, cubile, lectum. Cubile vocat, cum inquit, Gloriantur Sancti in gloria, & exultant in cubilibus suis. Sicut enim qui in cubili cubat, requiescit, & suauiter dormit: Sic qui perfectus in Deo est, & qui creuit in virum perfectum, requiescit in Deo, tanquam cubile reputans diuinam perfectionem, cubilis autem fulcra dicuntur virtutes.*

Excipiat magnum Athanasium diuinus Chrysost. qui cum de festis diebus ageret, inquebat, illorum celebritatem, & magnitudinem non in confluxu populi, sed in tranquillitate positam esse conscientia illorum, qui ad festa concurrunt. Quæ ille in hanc sententiam olim dixit, ea ex homel. de Fest. adijcio: *Festa non multitudine conuentientium facere solet, sed virtus, non sumptuosus vestitus, sed pietatis ornatus, non mensa dapsilata, sed anime cura. Maximum enim festum est conscientia bona: Qui enim viuit in iustitia, & operibus bonis, vel absque festo festum agit, sinceram voluptatem ex bona conscientia percipiens; qui verò in peccato, & malitia degit, multorum malorum sibi met conscientis, etiam cum maximè festum est, festo caret quam maximè. Non est ergo gloria, quæ comparari cum bona conscientia possit, neque conscientia malæ paria sunt vlla Inferorum supplicia.*

Non discedamus ab Athanasio. Querit is, quomodo iustitia, & misericordia officiorum suorum partes olim rectè procurarint, quando & sub illa tunc nimisquam commodè erat improbis, & hæc

sinebat immanè exagitari sanctos, de quibus sanctus Paulus ad Hebræos 11. v. 37. ait: *Circueuerunt in melotis, in pellicibus caprinis, egentes, angustati, afflicti, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terra, & hi omnes testimonio fides probati sunt.* Quando autem tales talia patiebantur, tunc homines flagitiosi in delitijs agebant, & lætos in omnia lauitiarum copia, & voluptatum affluentia trans mittebant dies. Et quare (inquit Athanasius) illis tam ægrè in pœnis, his tam voluptuosè erat in medijs, ac iugibus delitijs? Videtur nempe non satis æquà lance omnia dispensasse, qui de recta iustitiæ administratione plurimum semper gloriatus fuit, quando permisit, vt conscelerati gauderent omni bono, & probi ferrent quæuis mala.

Ah! quam non intelligis quod agitur, inquit magnus Doctor. Ex his, quos mihi dixisti, alij fruebantur verà gloriâ, alij Inferorum tormenta debebant. Iusti tametsi tot miserijs, & laboribus expositi, solo corpore patiebantur, in anima verò gaudebant ingenti gloriâ ex conscientia bona. Quæ verò maior gloria? Quod magis gaudiosum cælum? Peccatores è diuerso, quanquam externè in delitijs degerent, & in omnes magnâ licentiâ effunderentur voluptates, intus tamen suas habebant ex culpis pœnas. Quis autem hoc acerbior cruciatus? Quis intolerabilior Infernus? Et si quidem sancti illi Patriarchæ non statim paratam recipiebant pro suis meritis remunerationem, ob se wohl nicht also bald/vund baar außzahlet wurden/non qualiscunq; tamen, neq; exigua merces erat (inquit Athanasius) quod securitate bonæ conscientia in tranquillitate gauderent: *Nam gaudia nacti sunt Sanctorum anima, & ista est fructio illarum particularis, sicut & tristitia, quam peccatores habent, est particulare supplicium.* Nonnè in his notatis, quod Athanasius gaudium conscientia vocat fruitionem, dicens: *Et ista est fructio?* Fruitio titulus est, quo donatur æterna beatitudo, & perpetua illa requies. Ex quo dicite, quod vera felicitas, & secunda gloria est illa puræ conscientia tranquillitas, & quietudo, quam nulla peccati recordatio interpellat, aut molestat, quoniam meretur nomen fruitionis, quod vnum, solumque maximè expeti potest.

Vix turpissimo illo piaculo se Cain obstrinxerat, vix contra omnes Dei, & hominum leges sanguinem innoxij fratris sui fuderat, quando subratas Deus adfuit, vt in tantum nefas inquireret. Cum se ferus, & sanguinarius homicida conuictum cerneret, aiebat Deo: *Si me à facie tua proijcis, mundum vagabundus,*

bundus, ac profugus obibo, quisquis autem occurrerit mihi, is me, pro iustissimo sceleris mei supplicio, obruncabit. Cui Deus: *Nequaquam ita fiet, sed omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur.* Genesi. 4. v. 15. Ego vitam tuam diligentius tuta- bor, quàm tu fratris vitam custodisti, nec enim permit- tam, ut quisquam tibi manus afferat, quin septu- plo supplicio, si contra faxit, luat.

D. Hieronymus inquit, crudelitasne, an pietas fuerit, quòd Deus tanto studio vitam Caini curauit? Respondet verò, incredibilem austeritatem fuisse, quòd illum ita sospitauit, neque id ob aliud fecisse, quàm ut atrociora illi tormenta conflaret. Verba illius ex quæstione 2. ad Damas. sunt ista: *Nolens Deus eum compendio mortis finire cruciatus, nec tra- dere poenæ, quâ se ipse damnarat, ait: Non sic, id est, non ut existimas, morieris, & mortem pro remedio accipies, Verum viues &sq; ad septimam generatio- nem, & conscientia tua igne torqueberis.* Premite il- la, Compendio mortis finire cruciatus. Felicitatem interpretatus fuisset Cain, si Deus illi vitam ademisset, putassetq; eo modo finem accepisse suas mise- rias, & cum vita exspirasse ærumnas. Noluit autem Deus ex voto illius agere, quin ob hoc ipsum voluit diuernam esse illius miserabilem vitam, quia fel- licem sperabat ex cita internecone mortem. *Conscientia tua igne torqueberis*, dixerit Dominus, ut deprauatæ conscientia suæ ignibus inclusus more- retur semper viuens, & viueret semper moriens, & vita in septimam generationem vsque producta vice æternæ poenæ interim esset, quæ illi apud Inferos constituta erat, conscientia enim malæ poenæ tamen- si cruciatuum infernalium acerbiter non ex- a- quet, longiturnitatem tamen supplet.

O magnam ergo, & ineffabilem Iusti felicitatem, qui tam hilaris viuit, tam solutus curis quiescit, tam tranquille dormit, tamq; expers est omnis periculi, ac metus! O quàm ingeniosè depinxit hanc secu- ritatem Ioann. Sambucus emblemate primo, quan- do ut oculis subiceret hominis probi tranquillita- tem, & securitatem animi, hominem penicillo ex- pressit, qui laurum complecteretur, cum hac ad- scriptione, *Conscientia integra laurus.* De lauro (quod nemo nescit) aiunt Ioannes de Sancto Gemi- niano, Plinius, Berchorius, Antonius, Ricciardus, & non pauci alij, habere literas immunitatis aduer- sus furorem fulminis: Nam cum reliquæ plantæ, & arbores omnes inuitabili eius furori sint expo- sitæ, sola illius rabiem non pertimescit, neq; expe- ritur laurus. Talis est homo iustus, & perfectus,

laurus est semper virens, semper extra idum, & formidinem fulminis. Cum enim penes se habeat priuilegium bonæ conscientia, nec fulmen est, quòd ipsum terreat, nec res villa, quæ affligat. In hunc sensum dixit Seneca in Testament. Acti secundo.

*Quamuis tonet ruinis
Miserens aquora ventus,
Tu conditus quieti
Felix robore Galli
Duces serenum auum,
Ridens atheris iras.*

Petrus Crinitus author est, Romanorum, & Græ- corum feciales, aut legatos secum ferre solitos her- bas, quas *sagmina* vocabant, quæ velut pro saluo conductu fuerint, ne quis illis incommodaret, & sic in omni patria, non amicorum modò, verum etiam hostium tutò circummissæ. Hinc illud Mariani Iu- risconsulti: *Sanctum est, quòd ab iniuria hominum defensum, atq; munitum est. Sanctum autem dici- tur à sagminibus, sunt enim sagmina herba quadam, quas Legati populi Romani ferre solent, ne quis eos violaret, sicut & Græcorum Legatis accidit.* Omnes Iusti sunt Legati Dei, qui magnitudinem eius nobis nuntiant, cælorumq; negotia, quantum possunt, in hac vita curant, ut ait S. Paulus 2. Corinth. 5. 20. *Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, reconcilia- mini Deo.* Quam ergo herbam hi cælorum legati secum ferunt, ut sint per viam securi, quocunq; pergant? Dicat idem Apostolus, cuius hæc sunt 2. Corinth. 1. v. 12. *Hæc est gloria nostra, testimonium conscientia nostra.* Herba, quæ nos ubiq; tutos ha- bet, non est alia, quàm secunda conscientia. Ista glo- ria est, quæ nos ab omni poenâ liberos reddit, & cu- ius gratiâ inoffenso pede pergitur, quocunq; con- tendamus.

Deum precor, ut per auxilium gratia suæ, & omnipotentis brachij sui præsidium tam felices nos faciat, ut in amicitia eius perseueranter viuentes, illâ vice gloria gaudeamus, idq; quasi cælum obui- neamus, cuius nos velut comprehensores (quan- quam viatores etiamnum sumus) puræ conscientia tranquillâ securitas facit. Illud item quàm possum affectuosissimè oro, & obtestor, ut suâ sanctâ manu nos attineat, ne præcipientes in aliquod peccatum eamus, ne ué acerbis poenâs, & immanes rigores malæ conscientia in hac vita patiamur, quæ tam obstinacè cruciat, tam pertina- citer, perseueranterque torquet.

DE SITI.

Quam Christus Redemptor noster in Cruce passus.

Sciens Iesus, quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit, Sitio. Ioā. 19. 28.

Anctus Paulus Apostolus, cum nos consolari in tribulationibus, & ad fortiter, patienterque ferendas ærumnas exhortari vellet, primum monebat, non deficere animis, eò quòd Pontificem habeamus, qui condolare nobis, & calamitatum nostrarum sensu moueri benè nòrit, *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine, absq; peccato, aiebat Hebr: 4. ver. 15.* velut dixisset: Non est cruciatus aliquis, non dolor, non poena, quam non pertulerit magnus hic Pontifex, qui dum se in arā Crucis litaret, à nostris nos culpis absoluit. Pontificem habemus *tentatum per omnia*, cuius vt ne lingua quidem vacua fuisse à cruciatu putaretur, ipse dolore eius permolestum testatus est, cum dixit, *Sitio*. Sitis autem poenalissimus est, & intolerabilis dolor. De hac siti verba facturus huc ascendi. Vt ab hac Siti, quàm declarandam suscepi, fecundum rorem pro incremento animarum consequamur, hoc est quod volo, & voueo. De tali siti dicturum siticulosi audite.

PERIOCHA I.

Sitio.

Quoties homo DEO opus habet (nunquam non autem illo eget) semper illum generosè promptum inuenit ad ferendam opem. Accidit, vt semel homine indigeret DEVS, & expertus est illum barbarè inhumanum, atq; immitem.

Verbis explicari non potest ardentissimum Dei desiderium, quocum accurrat, vt succurrat, & opituletur, quoties id res hominum possulant. Huius rei testis locuples fuerit, qui sæpe innumeris obsessus periculis, semper auxiliarem Dei manum promptam reperit. Audite Prophetam regi-

um, qui Pl. 54. 19. sic ait: *Vespere, & mane, & meridie narrabo, & annuntiabo, & exaudiet vocem meam.* Et cum sol oritur, & cum occidit, & cum medium curriculum conficit, meas Domino miseras, ærumnas, calamitates exponam, ac recensebo, & quamquam illius regiam fortè importunè incurfabo, ille tamen extemplo beneuolentissimis auribus querulas voces meas excipiet, ardentiaque suspiria mea patientissimè auscultabit.

Venerabilis P. Ioannes Baptista Folengius piè ac eleganter descripsit moestas afflicti cordis voces, dicens: *Vespere, & mane, & meridie, hoc est, omni hora, mea DEO exponam desideria, narraboque illi, quanta à demonum, quanta à peruersorum hominum dolis, & insidijs patiar, quanta à meipso, quanta à mundo, quanta à carne, à sensibus, à varijsq; rerum incurfantium formis, & imaginibus sustineam.* Quid verò agit DEVS, cum talia enumerantem, ciuitantemque audit? Fortean fastidit vociferandum supplicem? Fortean aures oburat, vt per eas penetrare miserorum clamores nequeant? Minimè illud: *Et exaudiet vocem meam*, respondet Dauid, & Folengius: *Ipsè verò, quæ est illius bonitas, meas subito audiet querimonias.* Perattentus (ò bonitatem!) me audiet, & cum liberalissimà facilitate, ac promptitudine in vota mea non ibit, sed curret, sed volabit.

Quem mihi in mundo Regem inuenias, quantumvis ille facilis sit, ac generosus, qui absq; tædio, & supercilio omnibus horis aures commoderet supplicibus, semperque patentes relinqueret fores, vt pauperum causæ ad eum perferri, & referre leuamen ab eo possint, quorum necessitates id postulant? Persarum Reges perrarò se permittebant oculis subditorum, & minùs sæpe admittebant eos, qui aurium gratiam sibi fieri rogabant. De hac re cum patruo suo Mardocheo Esther capit. 4. vers. 11. sic diserebat: *Omnes serui Regis, & cuncta, quæ sub ditione eius sunt, nòrunt prouincias, quod siue vir, siue mulier, non vocatus interius atrium regis intrauerit, absq; illa cunctatione interficiatur.* Rigida lex! Crudele edictum! quòd Rex, qui facilem se precibus suorum exhibere debebat, tam ægrè eas admisit, vt inuiolabili decreto capitis damnari autem eorum, qui secreto eius cubili vel pedem inferrent. Rupertus interdictum hoc sic perstringit: *Curtantæ erat difficultas adeunda regem?* Periniquus est talis Regis secessus, qui ex officio debebat perquirere pauperes, eorumque, in quos incideret, depelle-

re ærumnas, leuare calamitates. Aliæ sunt Dei leges, aliud forum supremi Principis, qui non solum patentissimas semper habet suæ basilicæ fores, verum etiam nullam habet certam horam, aut tempus constitutum causis pauperum, quin omni hora, & quouis tempore paratissimam sui copiam omnibus indigis facit, vt nemo illum quicquam oret, qui non exoret, nemo obsecret, qui non impetret: *Vespere, & mane, & meridie narrabo, & annuntiabo, & exaudiet vocem meam.* Quis non prædicet, quis non magnificet tam generosum Dominum? Quis non commendet tam nobile pectus, quod tam promptè se afflictorum necessitatibus offert, & procurandis incrementis nostris, ac profectibus tam libenter, liberaliterque occupatur?

Dignum obseruatu est, quod Ioannes Cluniacensis subnotauit in eo nomine, quod sibi mundi Saluator usurpauit, quando ait: *Ego sum lux mundi;* Ioan. 8. 12. scilicet per essentiam, cæteræ lucis à me participant, ac mendicatio habent, si quid splendant. Doctoris, quem dixi, annotatio ex tom. 3. sermon. 49. ea est: *Nunquam se in Euangelio Christus appellauit Solem, sed lucem.* Et nonne magis decuisset nomen Solis, quàm appellatio lucis? Certè hic tam illustris, & admirabilis planeta, tantum princeps siderum, omnem lucem moderatur, & cunctis astris dominatur. Cur ergo Solis nuncupationem potius, quàm lucis Christus defugit?

Respondet: *Quia Sol, quando magis nobis est necessarium, tunc nos relinquere consuevit, secundum illud Propheta, Sol cognouit occasum suum,* ex Psalm. 103. Fit vt quodam verno die Sol aureum verticem producat, lucemque suam per omnem latè orbem diffundat, & moderato calore terram, herbas, plantas tepefaciat. Exis præcipitante iam Sole, vt beneuolentia illius fruaris, & beneficium, quod tibi præstat, hilaris admittis: At enim cum maximam ex illo capere voluptatem incipis, ille incitatissimo cursu in mundum inferiorem concedit, & te, cum illi maximè desiderabas, destituit. Hoc ergo est, quod Sol facit, vt te deserat, & tenebras tibi relinquat, cum illo, & luce eius tibi inprimis opus erat: *Quando magis est necessarium, tunc nos relinquere consuevit.* Et hæc causa est, inquit Ioannes Cluniacensis, quare Christus noluerit Sol appellari, sed lux mundi, quod conditiones, & qualitates Solis non habeat: Nam siquidem Sol inæstos, ac tristes nos deserit, quando illum maximè requirimus; Christus nunquam nos destituit, cum anxij, & af-

flicti ad tribunal misericordiæ eius, & pietatis asylum recurrimus. Et propterea nunquam se in Euangelio appellauit Solem, sed lucem.

Quàm diuinè hoc Os aureum annotauit! Volebat Benjamin Christi annuntiare mundo magnum illud mysterium, quod manifestatum fuit in carne, sublime illud Sacramentum, quod in tempore fuit factum, & primum aiebat, quod Christus, cui tantam facere misericordiam certum erat, non habet principium, & idè ad hunc modum historiam suam ordiebatur: *In principio erat Verbum apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et quodam conueniebat, vt tantus Dominus, qui in mundum aduentabat, suum haberet præcursores, qui dignum suam magnitudine diuersorum illi prudens metator deligeret, hoc prænobile, ac honorificum munus cuiusdam Ioanni demandatum fuit: *Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes.*

Occurrit in his aliquid difficile Chrysostomo, vt propterea querendum putarit, quare Euangelista, cum de Verbo loquitur, dicit, *Erat, erat Filius Dei, erat Verbum æternum* (quâ voce æternam constantiam, ac firmitatem sempiternæ essentia illius indicauit, vt quæ nec initium habebat, neque fini sit subiecta) cum verò de Ioanne agit, inquit, *Fuit homo,* quod significauit, quod Ioannis esse transiit, & finem habuit, hoc enim sibi vult illud, *Fuit.* Quamobrem ergo, cum de Verbo loquitur, vitur verbo, quod perpetem constantiam, æternamque firmitatem significat, & cum hominem memorat, voces huc adhibet, quæ caducam fragilitatem, & fragilem inconstantiam indicant?

Respondet Chrysostomus, id factum, vt ostenderetur, quantum inter *DEVM*, & homines interesseret, & quàm facile hi deficiant. Quàm malè sua promissa homines obseruant! quàm tenuiter verborum suorum fidem ostendunt! Ex aliâ verò parte, quàm constans est *DEVS*! quàm stabilis! quàm potens! quàm promptus, & accuratus! qui nunquam deest, semper autem paratum se exhibet, neminem vnquam repellit, semper autem præstò est, vt faueat, & foueat. Quoniam neque Sol est, qui hoc habet, vt tunc se subducat, cum maximè ex usu esse debebat, neque homo, qui propter naturæ suæ imbecillitatem non potest semper auxilio esse, quando necessitas id requirit. Audite nunc auream sancti Ioannis Chrysostomi eloquentiam: *In principio erat Verbum. Fuit homo missus à DEO. Vide quas distantia inter DEVM, & hominem. De DEO, In principio erat Verbum,*

De homine. Fuit homo missus à DEO. Videte quid dicitur. Fuit. *De Filio DEI.* Erat, de homine, Fuit.

Ad confirmandam rem, quam verisamus, utamur illà celebri parabolà solliciti amici, qui alterius amici domum medià nocte adiens, commodatò panes aliquot petijt, quibus opus habebat ad refocillandum hospitem, qui illi inopinatò intempestivus aduenerat. Vbi ad fores amici appetijt, pulsavit, manibusque, ac ore, quos dixi, panes deposcens, hoc responsi habuit: *Noli mihi molestus esse, quia iam ostium clausum est, & pueri mei* (seruos dicebat) *meum sunt in cubile, non possum surgere, & dare tibi.* Ille amicus panes tam enixè rogatus, Christus est, cui hoc dubium fit? Verùm Sanctus Petrus Chryzologus premit rationem, ob quam Christus, quod petebatur, dare non posse aiebat, tum & illud quòd ipse primus fuit, qui pulsanti, & obsecranti respondit, quando famuli longas profundo somno permiserant habenas. Dicit ergo sanctus Archiepiscopus sermon. 39. *O quam pulsanti iste gestuit occurrere, qui sic secreti sui cubile ipsam collocavit ad ianuam! O quam non ad ianuam tantum Dominus, sed ipsa ianua Dominus est! Ego sum, inquit, ianua.* Ovehemens dandi desiderium! O inauditam promptitudinem admittendi supplicis! Proximè portam, quæ pulsatur, habet cubile, & lectum, in quo dormit. Qui verò viciniam portæ habet quietis locum, satis indicat, quàm rogari expetat, & quàm citam sibi ex illo spondere opem, qui rogat, possit. Et tanquàm hoc non sit satis magnum, inquit Chryzologus, non contentus propiùs absitum à portâ habere cubile, ipse etiam porta fieri voluit, qui de se ait Ioan. 10. v. 7. *Ego sum ostium.* Qui autem seipsum portam facit, per quam aditus pateat, desiderium, quo omnes ad se ingredi cupit, luculentè demonstrat.

Extendit se porro ultra liberalis munificentia benigni huius Domini. Nec enim magnum est, promptam subito porrexisse manum indigo, qui auxilium illius diu, ac multum imploravit. Hoc verò admirabile, quòd ipse mendicum perquirat, inuestigat egeatē, seq; offert afflicto, & velle eximere ab angustijs, vltro addicit, & spondet.

Habemus huius rei suffragium ex titulo Psalmi 21. prout ex Hebræo fonte translatus est, ut monent Sanctus Hieronymus, Nicolaus Lyranus, Felix Pratensis, & plures alij. Is titulus in nostris vulgaris biblijs sic habet: *Pro susceptione matutina.* Ex Hebræo autem sic verterunt: *Pro cerua aurora.* Sen- sus verò iste subest: Hic Psalmus dedicatur, & con-

secratur Christo, veloci, & promptæ ceruæ, quæ cum aurora exurgit. Hoc animal (quod ex Pierio Valeriano, & Antonio Ricciardo notum) pernicitatis, & velocitatis symbolum hieroglyphicum est. Hac ex re ergo commoda proposito nostro venit similitudo Christi. Sed cur auroræ magis, quàm alius siue nocturni, seu diurni temporis cerua dicitur? *Pro cerua aurora?*

Respondet Incognitus, siue Michael Ayguanus, magnum habere mysterium, quòd Christus cerua auroræ est dictus. Habet cerua hanc naturam proprietatem, ut cum aurora Solis præiua surgens relinquit oceanum, diemq; portat, illa mox è spelæo suo se proripiat, & omnibus palàm faciat: *Mane profilit, apparens in manifesto.* Non est viator, cuius oculis non se offerat, non vocata venit. Quod ergo Christus mortalium summus benefactor, cerua auroræ dicitur, eo ineffabilis eius velocitas indicatur, quâ preces nostras præoccupat, & depellit necessitates priùs quàm vel lachrymis illum aduocauerimus. Misericordiâ suâ misérias nostras ipse præuertit, ut nos feliciter ante, quàm illud suspirauerimus, iamq; paratam opem illius reperiamus, quantumvis ad eam petendam maturauerimus: *Mane profilit, apparens in manifesto.*

Hinc est, quod cum tam promptè, velociterque nobis ad omne periculum præsto est, id necessariè obligationis, & debiti officij magis puet, quàm liberalis opitulationis. Propterea Sanctus Rauennatus Archiepiscopus Chryzologus sermon. 39. ait: *O quam necessitatis esse sua, quod sua potestatis est, vult videri!* Ad beneficiendum tam expeditus accurrit, quasi magis compensare officia, quàm conferre beneficia videri velit.

Ad hoc propositum quærit S. Ambrosius, cur pientissimus hic Dominus, cum vel precibus, vel suspirijs interpellatur, nonnunquam videatur non satis curare preces, cum differt gratiam, ac subindè etiam prorsum negare, quod petitur. Et quomodo is, qui promptissimam subueniendi alacritatem in honoribus suis maximis numerat, vel prorogat, vel omninò etiam, quod rogitur, negat? Quæ hic ratio status subesse potest?

Respondet S. Ambrosius de obitu fratris Satyri: *Misericors Deus si semper exaudiret homines, iam non ex voluntate libera, sed ex quadam quasi necessitate facere videretur.* Subtilis ergo astus est, & magnæ prudentiæ indicium, quod Deus constringit manum, & sistit torrentem suorum beneficiorum, ne homo ex obligationis debito fieri arbitraretur, si

Deum semper, & extrema cum promptitudine dispartire gratias, fundere munera cerneret. At quum vt intelligatur, gratuita benevolentia esse, non necessaria obligationis, fauoris esse, non debiti, quod munificè erga nos agit, nonnunquam velut obscurum deicit ad supplicium preces, moramq; interponit, nec tam facile exorari patitur.

Videte an non ita est, quod homo aliquando existimet, Deum velut quadam necessitate constringi, vt promptè auscultet, quoties cum suspirijs, & lachrymis quidquam rogatur.

D. Gregorius Nazianzenus Orat. 11. de Gorgonia sorore sua refert, quod *præ præclarâ quadam impudentiâ apud Deum efferebatur*, quando illum in templo pro reddenda incolumitate obsecrabat. Hoc alibi in alium sensum interpretati sumus. Sed quid deinceps Gorgonia? *Minitabatur se non prius altare dimissuram, quam esset nata sanitatem*. Non prætereant absq; attenta consideratione quod dicit, *Minitabatur*. Itanè verò à Deo gratia magis extorquentur minacijs, quam impetrentur precibus! Aut cum deferuntur libelli supplices, simul intendantur, minæ! Quid sibi voluerunt illæ Gorgoniæ preces? Id à simili, quod subijcio, exponam. Hoc differt inter eum, qui mutuo quicquam petit, ab illo, qui debitum repetit, quod is, qui commodatò aliquid cupit, id submisit, ac reuerenter rogat, terræ etiam affusus, si necessitas ita postulat, supplex obsecrat, quia gratiam petit, non repetit debitum: Verum qui debitum exigit, is plenus animi intrepidè, atq; audacter vadit, quia sua exigit, quæ si recusatur, pro exploratâ iustitiæ confidentia spumas agit, & minas iactat. Eam ob causam homo, qui videt Deum tam festinanter præstare quod rogatur, iustitiæ debitum interpretatur, quod ab eo fieri videt.

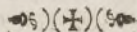
Propterea & Gorgonia, quoties aliquid precabatur, suauiter simul minabatur, tanquam arbitrata, debere Deum ex lege, aut iure teneri ad annuendum hisce, quæ postulabat, adeò *minitabatur non prius altare dimissuram, quam esset nata sanitatem*. Et hæc causa est, inquit B. Ambrosius, cur Deus quandoq; negat gratiam homini, quam expetit, vt intelligat, non esse debitum, quod tam facilem, ac promptum nonnunquam reperit Deum, sed benevolentiam, & propensam voluntatem.

Omnia hæc argumento sunt, quàm generosum habeamus Dominum, quàm pium Patrem, qui videtur debere nonnunquam retardare munificentia suæ impetum, & sistere profusæ liberalitatis suæ

cursum, idq; hac necessitate, vt homines intelligant, quæ ab illo habemus, accipimusq; bona, ea ex illius misericordia tantum descendere, non verò ex iure aliquo nostro nasci: *Sz semper exaudiret homines, iam non ex voluntate libera, sed ex quadam velut necessitate factum videretur*.

Quid nunc hic dicemus de barbara crudelitate hominum, qui cum Dominum haberent tam promptum ad ferendam ipsis opem, tam expeditum ad leuandas eorum miseras, tam citum ac velocem ad depellendas necessitates, tali, tamque permunifico Domino suo ardentissimæ sitis leuamen deposcenti nec tantillum aquæ ministrarunt, quin & cumulum doloris, & ad exaggerandos passionis cruciatus acetum propinarunt! *Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtrulerunt ori eius*, Ioan. 19. 19. Quod maius tormentum? Quæ alia tam acris poena? S. Ioannes ait, Christum, qui per id tempus in altari Crucis se immolabat, cum secum reputaret, finem imminere tormentorum, dixisse, siti (quæ ex magnis cruciatibus, & fuso sanguine secuta erat) se esset gi: *Sciens Iesus quia omnia consummata sunt, & consummaretur Scriptura, dixit, Sitio*. Nonius Poeta inquit: *Dixit populo, Sitio*. Ab omnibus ergo sitis leuamen poposcit, quicunq; vel nouitatis amore, vel vindictæ cupiditate, vel pietatis studio adducti, lamentabilis tragediæ erant spectatores, omnium viscera appellauit, vt vel vnus quidam tam moleste necessitati subueniret. Quàm multi hic coram præsentibus adstiterint, quibus ille non ita nuper mille modis succurrerat, & beneficia tum maxima, tum plurima præstiterat: Et neq; horum quispiam fuit, qui ad pietatem moueretur, qui potum frigidæ offerret, tamen si forte audissent, toto coelorum regno donandum, quisquis vel extremo mendicabulo tantillum potum præberet. O barbara hominum ingratitudo! O fera mortalium indoles! Qui incitatissimo semper cursu deproperauit in auxilium hominum, is semel illorum ope opus habuit, & tam ingratos inuenit, vt exacerbârent dolores ips, à quibus leniendos sperabat, & amarissimo felle, atque aceto auxerint tormentum sitis, qui suauiore haultu vel mitigare poterant, si prorsum auferre nolebant. O atrocem compensationem!

O inhumanam remunerationem!

PERIOCHA II.

Sitio.

Salutis nostræ negotium (si feliciter agi volumus) non debet solum in sanguinem Christi reijci, neque alienæ diligentie tantum commendari, aut relinqui, sed à nobis ipsis tractandum est, nostraque diligentia procurandum.

AQuæ viux fons exuberans, qui paucis diebus ante omnes ad se inuitauerat, vt intolerabilem appetendi sitim omnium extingueret, dicit, *Sitio.* Arnoldus Carnotensis in suo tract. de septem po-
stremis verbis Saluatoris, dum illud, *Sitio*, pensat, exclamat: *Mirum dictu! tremendum relatu! Profluentibus de sacro latere aquis viuientibus, & emanantibus de fonte & bere largis liquoribus, Christus sitire se perhibet, & ipse mundum irrigans, & fecundans de ariditate conquiritur.* Sed quo mysterio sitire dicit, aut quid sitit, qui copiosum aquarum viuentium flumen è sacro latere paulò abhinc exundabit? Respondet Arnoldus: *Sitit conuersionem, currit ad remissionem.* Animarum nostrarum intolerabili siti Dominus laborat, animarum hau-
stus sitim sibi adimi optat, eaque re vult indicare, quàm sit necessum, vt nos suam illi sitim extingua-
mus: Parum enim refert, quod in illius pectore stagnant, aquæ viux, nisi nos versî in aquas compunctionis, aut soluti in lachrymas, dulcem illi ex nobis haustrum propinemus, atrociamque sitis tormenta mitigemus. Demus hoc explicatius. Nisi studium nostrum, sollicitudoq; ac diligentia ad merita illius accedant, nisi industria nostra, & assiduus labor cum passione illius fœderentur, neque hinc, neque inde (quantum ad efficaciam attinet) vllum consequemur fructum.

S. Ioannes refert, Christum quodam die sub creperam matutinam, postquam à morte gloriosus triumphator in vitam redierat apparuisse Discipulis, quanquam ab illis non agnosceretur, & interro-
gasse, num quid esculenti haberent, cumque respon-
dissent, nihil habere, imperasse, vt in dexte-
ram nauiculæ, quâ ferebantur, retia eijcerent, tùm mira expectarent. Fecerunt quod iussi, tan-
tamque ceperunt prædam, vt agrè aquis eximere sagenam possent. S. Ioannes agnouit Christum, cumq; hæc de re monuisset Petrum, ille mox è naui in mare desiliit, vt citius appeteret, vbi cari Magi-
stri sui aspectu frui posset: Cæteri verò lembo, quo

vehebantur, secuti adueniebant, cumq; lictus atti-
gissent, *Viderunt prunas positas, & piscem superpo-
situm, & panem; Ioan. 21. 9.* Quibus Christus: *Afferre de piscibus, quos prendidistis nunc.* Quod
cum fecissent, tunc ait illis Dominus: *Venite, &
prandete. Et venit Iesus, & accipit panem, & dat
eis, & piscem similiter.* Comederunt autem ex
pane, quem in ripa maris offenderant, & ex pisce,
quem prunis expositum repererant.

Dubitari hic iam potest, quamobrem Christus
eijci rete, & afferri captam piscium prædam volu-
erit, qui nulli vsui esse debebant his, qui alium pis-
cem iam comederant? Respondent SS. Augustinus,
& Beda, tametsi Ioannes non apertè dicat, com-
disse ex ijs piscibus, quos ceperant, credi tamen de-
bere fecisse ita, id enim satis indicatum illo, quod
Christus iubeat, dicens: *Afferre de piscibus, quos
prendidistis nunc.*

Hinc iam noua emergit quæstio, cur nimirum
Christus voluerit, vt Discipuli vescerentur piscibus
non solum, quos paratos iam habuerat, sed ijs eti-
am, quos ipsi ceperant: Respondet aquila Docto-
rum, & verba ab illo mutauit Beda, *Piscis assus
est Christus passus*, quem in veru Crucis amor assu-
uit. Quod ergo hunc piscem (vt illis magis salutaris
esset refectio) adiunxit ad cæteros, quos Discipuli
ceperant, eo significatum fuit, debere hæc omnia
coire, inquit Augustinus, & Beda, sic vt ad ea,
quæ Christus fecit, ea, quæ nos egimus, accedant,
vt hæc ratione, diligentia nostra, & studiū sint fructu-
osa, & sanguis à Christo fusus suâ habeat operatione,
& efficaciam: Parum enim faceret, quod ille tantâ
copiâ vertit sanguinem, nisi nos, gratiâ illius, & fa-
uore adiuti, curis illius cooperaremur, & laborum
confortes esse studeremus. *Facit prandium Dominus
(sic aiunt Patres, quos dixi) illis septem discipulis
suis, de pisce scilicet, quem prunis superpositum vide-
rant, huic adiungens ex illis, quos ceperant. Piscis
assus Christus est passus, huic concorporatur Ecclesia ad
participandum beatitudinem sempiternam, propter
quod dictum est, Afferre de piscibus, quos prendidistis
nunc.* Quibus verbis hi magni Doctores dicunt,
nisi ad Christi diligentiam & labores adhibeamus o-
peram nostram, non posse nos sperare salutem.

Transiens I e s v s mare venit in patriam suam.
Vix autem è naui descendenter, quando religiosi
quidam homines obtulerunt illi paralyticum, vt
eum misericordi suâ potentiâ sospicaret: *Videns
Iesus fidem illorum, dixit paralytico, Confide fili, re-
mittuntur tibi peccata tua. Matth. 9. 2.* Fide, ac

pietate illorum, qui miserum infirmum, vt curaretur, adduxerant, permotus, quod præcipuum erat, primo loco sanauit, hoc est, animam, posteriore accessorium, siue corpus, sicq; cum ante omnia spiritus morbum depulisset, carnis accidentia postea curauit, iamq; incolumitate donatum sic appellauit: *Surge, tolle lectum tuum, & Vade in domum tuam. Et surrexit, & abiit.*

Haymo admiratus hoc Christi factum, percunctatur quare Dominus, cum rem tam stupendam in hoc misero homine operatus fuisset, illum a se abdicarit, & repulerit, & domum suam petere iusserit. Nonne fatius fuisset, illum ad contestandam manus suæ potentiam circumducere, & habere comitem? Cur ergo illum velut per quandam contemptum a se dimisit?

Respondet Haymo: *Quia ipse non fuerat deprecatus pro salute, sed alij pro eo intercesserunt, noluit habere eum secutorem.* Illa ergo actio fuit quædam effigies doctrinæ Saluatoris, quæ erudire voluit homines, quid facere debeant ad obtinendam salutem, quam expetunt, nimirum vt si hanc consequi volunt, quod in se est, faciant, nec aliorum humeris onus saluationis suæ iniiciant. Hunc enim paralyticum, qui cum alienæ precectionis, & diligentis auxilio, absq; omni sollicitudinis propriæ studio sanitatis adeptus fuit, à se reiecit, & habere contubernalem renuit, vt eo facto moneret, posset à sequela Christi abstinere, qui solum de sanguinis ab illo fusi meritis præfudit, & spem omnem in diligentia aliena ponit, laboremq; proprium fugit, & ex parte sua nihil rei operæ, vel studij ponit. Quoniam infirmum, qui non simul adlaborat, nec in scholam suam, neq; in gremium admittit: *Quia ipse non fuerat deprecatus pro salute sua, sed alij intercesserunt pro eo, noluit habere eum secutorem.*

Quatuor reperiuntur animalia, inquit Salomon Prou. 30. 24. 25. 26. quæ nimia quidem terra sunt, sed sapientiora sapientibus. Ea sunt formica, lepisculus, locusta, stellio. De hoc postremo sic ait versicul. 28. *Stellio manibus nititur, & moratur in adibus regum.* Cornelius Iansenius, & alij apud insignem Paræmiarum Salomonicarum Interpretem Salazar vertunt ex Hëbræo: *Aranea manibus nititur*; quæ hunc habent sensum: Aranea difficili ac laboriosâ tenellularum manuum suarum operâ sibi victum parat. Et notandum, quod Sapiens ait, hæc quatuor animalcula posse ad certamen euocare prudentissimos quosq; & ignorantia damnare eos etiam, qui sapientissimi videri, & audiri volunt, &

ipsa sunt sapientiora sapientibus. In quo araneæ sapientia, & ars sit posita? In eo, quod tamen in domibus regum moretur, labore tamen manuum suarum vtatur, vt longiturniorem in plures annos producat vitam. Immo videri queat notam imprudentiæ incurrere, quod cum in domibus regum degas, vbi tanta est ciborum copia, & omnis annonæ affluentia, illa nihilofecius tam sollicitè, tam diligenter, & operosè intra viscerum suorum officinam texat retia, quibus incautas capiat muscas, vt earum sanguine propriam conseruet vitam. Quod si ita est, cur huic animalculo tantam sapientiæ laudem sapientissimus Salomon tribuit.

Augustum prudentis titulum, & gloriosum sapientis epithetum optimè promeretur hoc animal pro docendi dexteritate, quâ fructuosè homines erudit, & instruit Christianos. *Aranea enim manibus nititur, & in domibus regum moratur*, tanquam diceret: Quid refert, quod palatium abundet lautitijs, & affluat delitijs, habeatq; promptuaria, quorum hæc eruant in illa, si ego inter hæc meis manibus non mihi paro victum, quem mihi vanè ex illa aulæ rerum omnium copiâ promiserò, ni me euiscerem, totasq; noctes & dies ducendo filo, texendis reticulis, ac muscarum venationi impendam, talibusq; laboribus, & sudoribus alimoniam mihi conquiram. Hoc ipsum muto suæ industriæ exemplo inclarat, & docet Christianos, qui tametsi magnâ Dei gratiâ felicem sedem, & fortunatum domicilium habeant in hac magnifica basilica Ecclesiæ, vbi supremus Dominus tam voluptuosas delitias, tam singulares fauores dispersit, vbi tot sunt Sacramenta, tanta copia gratiarum, tanta pluuia Indulgentiarum, tam abundans manna doctrinæ cœlestis, parum tamen emolumenti inde habebunt, nisi pro more araneæ desudarint, & se euiscerarint & suam laboris partem fecerint, vt illis frui delitijs, & in partem istius felicitatis penetrare possint: *Aranea manibus nititur.* Nisi enim magno studio se homo defatigarit, diligentissimeq; allaborarit, erit in medio tantæ copię, tot diuitiarum, & affluentissimarum opum qualis quidam Tantalus, nec gaudebit illis bonis, quæ tam faciliè obtineri possunt.

Huic tam sanæ & Catholicæ doctrinæ inhærens Propheta regius aiebat: *Ego autem ad Deum clamaui, & Dominus saluabit me*; Psal. 54. 17. Ipse ego apud Dominum causam salutis meæ supplicx egi, & ille pro indulgentissimi Patris beneuolentiâ cessit precibus meis, & in vota omnia concessit. Hugo

Cardinalis talem adhibet verbis Prophetis paraphrasin: *Ego non per Vicarium clamo, sicut Canonici, qui per Vicarium cantant, & forte per Vicarios saluabuntur.* Canonici, (qui parum religiosi, ac plurimum incurritum conscientie, tum salutis Vicariis, tanquam procuratoribus quibusdam vtuntur, per quos Deo suas laudes exsoluunt, si tamen exsoluunt, & per alieni laboris studia volunt suæ satisfacere obligationi,) vehementer pertimescere possunt, ac debent, ne sicut per procuratores Deo hic cantant, ita etiam ad sempiternas illius in cælo celebrandas laudes per procuratores solum admittantur. *Ego autem*, inquit rex & Propheta pœniteas, per meipsum, & quod alibi canit, *Voce mea ad Deum clamo*; ego ipse ore meo, & manibus proprijs negotiū saluationis meæ procuraui, nec enim hoc negotium est instar aliorum, quæ per vicarias personas tractari, aut perfici queunt. Si causa hæc, quæ est negotium negotiorum, à nobis ipsi non agitur, si nos ipsi non cooperamur summæ diligentie Agni immaculati, & efficacitati sanguinis illius, non possumus vel finem nobis felicem promittere, vel successum prosperum sperare.

Seruari huic instituto curiosam Alphonsi Tostati quæstionem, quæ sic ferè habet. Vt erant res quædam in Tabernaculo vetere, quod pono, quæ sanctificabant ea, à quibus tangebantur, sic queritur vtrum eæ etiam, quæ attactualiarum sanctificata fuerant, cætera si quæ in illas incidissent, sanctificarent. Quod ea, quæ siue carnem, siue sanguinem animalium immolaritiorum, & sacrificijs destinationum continebant, sanctificata fuerunt, id ex Leuitici 6. 18. certissimum, vbi sic habes: *Omnis, qui tetigerit illa, sanctificabitur*, id est, sanctus efficietur. Sciscitatur nunc Abulensis, vtrum is, qui rem ex tactu rei cuiuspiam talis sanctificatam continebat, sanctificatus quoque fuerit.

Respondet, nihil fuisse sanctificationem ex alio, quod rem sacram contigisset, inquiens: *Si quis cum Veste sua tangeret carnes sanctas, & adhæreret Vesti aliqua pars carniū, sanctificabatur Vests, & tamen si postea illa Vests adhuc contingeret alias res, non sanctificabat eas.* Hæc ille Num. 1. q. 27. Id videtur accipi ex Aggæo Propheta, apud quem cap. 2. v. 12. Hæc dicit Dominus exercituum: *Interroga Sacerdotes legem, dicens, Si tulerit homo sanctificatam carnem in ora Vestimenti sui, & tetigerit de summitate eius panem, aut pulmentum, aut Vinum, aut oleum, aut omnem cibum, nunquid sanctificabitur?* Respondentes autem Sacerdotes, dixerunt, Non, Itaq;

qui rem sacram, carnem, aut sanguinem sacrificij puta, per seipsum seu corporis parte aliqua, seu veste libabat, is sanctificabatur, non verò qui continebat aliquid ex attactu rei sacræ sanctificatum.

Quid admonemur eo mysterio? Id quod tota hæc Periochâ inculcamus, nimirum vt quisque fidelis, & orthodoxo Catholicus hoc sciat, & sibi persua-deat, nisi immediatè, ac per seipsum tangat sanguinem Agni immaculati sacrificati pro salute mundi, non posse sibi aliquam promittere salutem, nec sperare felicem sui negotij exitum, si rem tanti momenti alienæ solum curæ, ac diligentie credat. Hoc est, quod volo dicere. Quisquis eorum tantum precibus, meritis, aut suffragijs se commendat, qui illam carnem & sanguinem cum efficacia tetigerunt, & eorum solum vel patrocinio apud Dominum vt, vel attactu sperat seruari, & saluari, quos Domini manus contigit, sic vt suâ ipse manu eandem Domini carnem, ac sanguinem non attrectet, neq; causam saluationis ipse simul sollicitus curet, & suis viribus huc conetur, is nunquàm bonum rerum suarum finem obtinebit, neque impetrabit, quod cupit.

In hanc rem sic dixit S. Ephræm de resurrectione mortuorum tom. 1. *Felix regio, felix ciuitas, felix generatio, qua in se continet multitudinem Iustorum.* Sint millies, & amplius benedictæ, ac fortunatæ Pro-uincie, & Mathusalemis vel exarquent, vel superent annos, omnes terræ, ac ciuitates, quæ habitantur ab eis, qui corpore in terra degunt, sed mansionem, familiamq; suam habent supra in cælis, nam ex vicinis tam nobilibus, & qui tantâ apud summum Deum gratiâ valent, felicitatem sine mensura, sine numero fauores sibi polliceri possunt. Verum quid subiungit Ephræm? *Feliciores autem Iusti ipsi, Ich habes mehr mit denen / vnd deren Herrlichkeit / oder Gluckseligkeit / die selbst gerecht seynd.* Si enim qui tangit Iustum, non ob id est iustus, tamen si genus quoddam felicitatis sit tangere, ipsiusmet tamen Iusti integra est, & perfecta felicitas, quia is Deum immediatè contingit, & parum refert attrectare eum, qui per se tangit, nisi quisque curet per se quoque tangere, petere, inclamare, & obtinere causæ suæ optatum euentum.

Iudicum nono decretum erat Abimelecho expugnare, & diripere oppidum Theben. Receperat autem se loci populus in turrim, de qua dubites, sublimiornè fuerit, an munitior, & medium oppidi tenebat. Eam verò Abimelech tam animosè, & ordinatè adoriebatur, vt subijcere flammæ, & absumere incendio certum haberet, & appropinquans

ostio, ignem supponere nitebatur, luculento sane inuicti pectoris argumento.

Quærit Abulensis, cur magnanimus hic dux tantam ferociam ostentare voluerit, neque stipendiariorum suorum studio eam rem committere, sed ipse per se ignem turri admouere.

Respondet: *Quia volebat in omnibus magnificis gestis habere gloriam, non solum ut rex glorians de ijs, quæ ageret sum exercitus, sed ex propria actione laudem cupiebat, ideo ipse periculis se exposebat.* Hæc ille q. 52. in cap. 9. Iudic. Templo Famæ nomen suum inferre cupiebat Abimelech, quod tam nobile desiderium suum ut expleret, noluit laudis suæ securitatem militum suorum armis & animis credere, quanquam enim ad illum, ut ad regem, & ductorem exercitus, pars applausus, quam fortiter, ac strenuè gestis gregarij meruissent, non pauca peruenisset, tamen fortè feriatu alicubi confedisset, voluit nihilominus vultus sui sudore, & contentiosi certaminis pretio, & ingentis periculi sumptu eam sibi parare gloriam, prudenter arbitratus, eum promereri laudem consummatæ famæ, & perfectæ gloriæ, qui illam per seipsum obtinet, & suo labore conquirat.

Discat hinc Christianus modum, quo se celebrem reddat: Nam si Abimelech *ex propria actione laudem cupiebat*, Christianus, qui non ad vanam, ac transitoriam gloriam anhelat, sed beatam illam, æternamq; suspirat, multo magis debet per seipsum eam & ambire, & consecrari, nec totam curam reijcere in sanguinem, & passionem Christi, neq; totum salutis suæ negotium permittere ijs, qui auctoritate apud Deum valent, sed ipse quoque adlaborare, & quod suum est, facere, & partem laboris suscipere, sic enim causæ suæ bonum sperare exitum potest.

Dignum est animaduersione, quod sanctus, & castissimus adolescens Ioseph, cum plurimam haberet cum Christo similitudinem, & vterque venditus fuerit, ille à fratribus, hic à Iuda discipulo, vnus triginta, alter nonnisi viginti argenteis sit venditus. De Ioseph sic habes Gen. 47. 28. *Vendiderunt eum Israhelitis viginti argenteis*: At Christum cum venalem Iudas exponeret, *constituerunt ei triginta argenteos*; Matth. 26. 1. 5.

Dubites, quare Christus, qui Iosephem sui similem voluit in passione, ut instar sui venderetur, & pro argenteis venderetur, & consultore Iuda venderetur (Iudas enim fuit, qui fratribus auctor, ut venderent, quem mactare volebant) non simul di-

sposuit, ut qui cætera ferè par fuit, pretio etiam æquaretur, ut non viginti, sed triginta argenteis, ut ipse, veniret.

Ratio facti ex discrimine accipienda, quod inter eum, qui in propria, & qui in aliena persona patitur, intercedit. Cum Ioseph patiebatur, ut erat figura Christi, sic hic in illo, hoc est in alterius persona patiebatur: Cum autem à discipulo proditore Christo venditus, tunc in sua ipsius persona etiam passus fuit. Christus ergo, cum in persona propria sit passus, digniorem se arbitratus fuit, & maius sui pretium voluit, quam cum in altero, scilicet Ioseph, passus, eo exemplo monens, ac docens, quantum præstet pati in seipso, quam in alio. Plus certè valet, & sublimiorem remunerationem meretur passio tolerata in corpore proprio, quam in cute aliena, parum enim commodaret, quod alius pro me patitur, aut Christus passus fuit, si non ego commertium haberem poenarum, neque in cruciatibus communicarem.

PERIOCHA III.

Sitio.

Qui in hoc mundo non viuit cum perpetuâ siti seruiendi illi, cuius tam ardens fuit in Cruce sitis, ynquam is illi, quantum ipse desiderat, seruiet.

Ardenti illâ, & poenali siti ostendere pientissimus Redemptor voluit sitim, quâ in omnibus operibus suis, quæ Dei nomini dedicare, & gloriæ eius consecrare cupit, flagrare debeat, quisquis de discipulatu, aut famulatu eius gloriatur. Debet seruus Dei insatiabilem sitim habere, & ardentissimum desiderium semper seruiendi illi maiore studio, & enixiore virium contentione, quando Deus ipse sub extremam vitæ suæ periodum dicit (in sensu spirituali) se queri de cruciatibus, & exposulare cum tormentis, quod non plures, ac maiores sibi dolores attulerint, quos pro amore, & redemptione illorum tolerare paratus erat, quorum gratiâ etiam innoxiam vitam ignominiosæ mortis manibus tradidit. Hoc enim subindicare voluit, cum ait, *Sitio.*

Quam eleganter hoc expressit Ludouicus Blosius Abbas Leuiensis de Pass. Dom. cap. 18. apud quem sic ait siticulosus Christus: *Sitio. Aspicite & tua salutis gratiâ exhaustus, & consumptus sum. Vide quàm horribiles sim perpeffus dolores, & cruciatus. Nondum satisfactum est cordis mei desiderio, etenim si fieri posset, & Patri gratum foret, vel*
millies

millies ob salutem omnium Vestrum crucifigi, & ad extremum usque iudicii diem in hisce miseris, doloribusque hic pendere optarem. Si fortè legisti, homo, & animo attentiore pensasti, quanta, quamque indigna, & acerba pro te sustinui, illud tamen reputare tecum non potuisti, quod omnibus ijs multò & plura, & atrociora tolerare, & Cruci, quam semel iniij, inhærere paratus sum non dies solum paucos, aut annos etiam plusculos, verùm donec sumptuosam hanc machinam fatalis ruina suprema deiciat, suauissimaque accipere, quæcunque interim mihi inferre tormenta possunt, vt videatur Ætna, quâ pectus meum ardet, & Vulcanus, qui in corde meo incendia excitat, & quoddam amor, qui me semel adduxit, vt tanta paterer, & nunc instigat, vt eadem pati velim, idem mihi noua semper desideria subiicit, iterùm, atque iterùm, milliesque & amplius eadem subeundi. Tantundem facere debet gratus amator, & fidelis seruus tam beneuolentis Domini, vt nunquàm satis putet, quod fecit, quantumcunque sit, quod fecit, nec sit contentus eo, quod passus est, quantumuis graue sit, ac molestum, quod perulit, sed Creatorem suum, quantum homini fas, imitetur, & æmulâ siti ardeat faciendi, & patiendi pro illo semper plura, ac maiora.

Homo erat, inquit Christus in quadam parabola, qui concubia nocte, quando profundo silentio alium omnia sepulta iacebant, domum adijt cuiusdam sui prædiuitis amici, paucorum panum gratiam ab eo petens, quibus illi opus erat, ad hospitium; qui gratus quidem, sed inexpectatus illi aduenerat. Id his Christi verbis Lucas cap. 11. v. 5. 6. narrat: *Quis Vestrum habebit amicum, & ibit ad illum mediâ nocte, & dicet illi, Amice, accommoda mihi tres panes, quoniam amicus meus Venit de Via ad me, & non habeo, quod ponam ante illum, &c.* Iam scitum (quod aliàs & alibi ex Patribus demonstratum) amicum, qui panes rogatus fuit, esse eundem, qui est author & huius parabola, & vitæ, ac salutis omnium.

S. Petrus Chrysologus ait, hunc supplicem, qui extra tempus, & horis inopportunis ierat petatum panes, certum fuisse impetrandi, quod cupiebat. At scire velim ex D. Chrysologo, quæ illum ratio mouerit, vt diceret, felicem petitionis euentum indubitatò promittere sibi potuisse illum, qui admodum intempestiuè ibat precatum, nam mediæ noctis tempus magis destinatum videtur otio somni, quàm importunitati petendi. Omnino, quan-

quàm media nox esset, inquit vir sanctus, sperabat certò obtinere, quod desiderabat. Quid ergo habet nox media, vt quidam sibi polliceri possit, quod quis sub id tempus orat, & obsecrat?

Dicat hoc S. Archiepiscopus acutè, vt assolet: *Ibit ad illum mediâ nocte. Hoc tempus est, quod deuotum, & iuge pernoctantis demonstrat inditium. Hoc tempus est, quo inter prateritos, & futuros labores ardens animus, sed ad diuina, nihil indulget corpori, nihil quieti, sed antequàm finiat transacti diei opera, inchoat & anticipat iam futuri.* Hæc ille Serm. 39. Id tempus, quanquàm mediæ noctis, sit superque, euincit, quàm pertinax sit orandi studium, quàm constans vigilandi cura eius, qui tempus in eam horam vsque insomne totum transmittit præ amore deuotè obsecrandi, orandi excitatione tunc intentus, cùm alij somno detenti. Quia reuerà hoc tempus est, quo spiritus deuotionis calore inflammatus, exaltatorum laborum, & eorum, qui deinceps adeundi, arbiter, tam incessanter sudat, tam oblinatè vigilar, vt non contentus vidisse clausum diligenti studio diem, nouas operas cum nouo die meditetur, quando fatigatus quiescere debere videbatur. Qui hoc modo se obstinavit ad labores, & sic studet libro assiduæ operationis, vt vix momentaneam intermissionem, aut quietem sibi permittat, quid mirum, quod certus sit impetrandi, cùm ad obsecrandum pergit? *Ista hora satis est efficax impetrandi, quod sciens Propheta, ipsum tempus sua supplicationis asserit extitisse, cantando, Mediâ nocte surgebam ad confitendum tibi,* Psalm. 118. 62. Seruus ego, qui Domini crebrò pernoctandi in oratione morem, & perpetuum orandi studium, & ardentem laborandi sitim æmulari nouit, quid mirum quod omnia pro voto obtineat? Ille nimirum seruus est secundum cor huius Domini, qui nunquàm satis putat, quicquid vel agit, vel patitur.

Cùm omnis Christi actio sit nostra institutio, non abs re fuerit inquirere, cur singulari fauore omnipotentis dexteræ suæ dignatus fuerit, eos, qui in nuptijs Canæ Galilææ aderant, vbi coram Discipulis insigni miraculo aquas in vinum vertit, de quo Iohannes cap. 2. v. 11. *Hoc fecit initium signorum Iesus in Canâ Galilææ, & crediderunt in eum Discipuli eius.* Quare hinc miracula sua exorsus est, vt ex aqua vinum faceret, & hunc honorem deferret liquori, cuius est peculiaris ad exhilarandum mæstos efficacitas? & congenita virtus? Occurret quæsito commodè S. Ambrosius, dicens, quoddam

duſ, & ſolicitus ſeruius aſſimulatur vino, idcirco Chriſtum illud primo miraculo honoraffe, & potentiz ſuz oſtentationem in illo feciſſe. Quid ergo proprij habet vinum? Illud, quo experientia quotidiana teſte, ab alijs differt. Rerum cæterarum ſimul & augetur ætas, & minuitur virtus, ſic vt quantum accedit ætati, tantum decedat efficacitati. Vinum è contra quò annuoſus, ed fit præſtantius, pariaq; & annorum, & virtutis incrementa facit. Quod ergo Chriſtus gloriam ſuam prodere miraculoſa vini, (quod fidorum ſeruorum ſuorum ſymbolum eſt) formatione cæpit, indicare voluit, eos ſibi gratos eſſe ſamulos, qui aſſimilantur genoroſo vino, ſimulq; annis augentur, & animis, vt quò antiquior eſt illorum virtus, ed fit ad operandum efficacior, parique menſurà & ætas creſcat, & pietas, & quantum proficiunt annis, tantum inflammantur ſiti virtutis. Audite ſanctum Ambroſium Serm. 22. *Ex cunctarum creaturarum ſubſtantia omnis res vetuſtate deperit, ſolum vinum proficit vetuſtate: Ita ex omni genere hominum cunctis antiquitate perennitibus, ſolus Chriſtianus proficit vetuſtate. Et ſicut vinum per ſingulos dies aſperitatem ſuam decoquens, ſaporis dulcedinem, ſuauiſſimam odoris acquirit, ita & ſucceſſu temporis delictorum ſuorum aſperitatem decoquens Chriſtianus, ſapientiam ſibi diuinitatis beneuolentiæ Trinitatis aſſumit.*

S. Anaſtaſius Sinaita ſubnotauit, Deum cum & animalia, quæ in terrà degunt, & aues, quæ bonam vitæ partem in regione aeris exigunt, produxit, illis quidem non benedixiſſe, hiſ vero benè precatum fuiſſe, cum dixit: *Creſcite, & multiplicamini, & replete aquas maris, aueſq; multiplicentur ſuper terram.* Gen. 1. 22. Vbi vides, quòd Deus eadem operà & piſcibus maris, & volucris aeris benedixit. At vbi beſtias terræ condidit, non memorat ſacrum oraculum, quòd Deus eis benedixerit, ſed hoc ſolum: *Et fecit Deus beſtias terra iuxta ſpecies ſuas, & iumenta, & omne reptile terra in genere ſuo.*

Querit nunc S. Anaſtaſius l. 5. anagog. contemplat. in hexameron: *Quamobrem quæ ex aquis genita ſunt, omnia Deus benedixit, è terrà autem genitas animantes, & quadrupedes, & pecora priuauit benedictione?* Reſpondet autem: *Quia ortum habent ex terrà, verſantur perpetuò ſuper terram, quæ autem nata ſunt ex aquis, in altum ſublata appellantur celeſtia, hoc eſt, volucres cæli, quæ etiam Deus cognoviſcit, ſicut dicit per Prophetam, Cognoui omnes volucres cæli.* Hæc ille. Quod ergo Deus be-

nedit auib, quæ vix excluſæ ouis incipiunt ſubſilire, & ſurſum eniti, non verò animalibus, quæ nunquam aſſurgunt ſuprà domicilium, in quo condita ſunt, ſed ſemper hærent in luto, ex quo fiſta, quædam tacita admonitio fuit, quòd ijs quoq; hominibus ſolum benedixit, qui pro more velocium auicularum prompti veniunt ad ipſius obſequia, ſemperq; volant, & magis, magiſq; erigunt ſe à terrà, non etiam ijs, qui velut animalia terræ nec emergunt ſurſum, nec promouent gradum ad vltiora, & altiora.

Et notandus locus Prophetæ, quem citat Anaſtaſius ex Pſalmo 49. 11. *Cognoui omnia ſolatiſſia cæli.* Dixerat Deus ante: *Mea ſunt omnes fere ſylvarum, iumenta in montibus, & boves;* tunc ſubdit: *Cognoui omnia ſolatiſſia,* &c. vbi quòd illi verbo, *Cognoui,* in hebræo reſpondet, magnum myſterium habet, & ſignificat certam voluptatem, ac ſingularem lætitiā, quam Deus ex auib, cæli peculiariter capit, ac potiùs, quàm ex animalibus terræ. Familiari Scripturæ phraſi, id Deus cognoscere dicitur, quod probat, ſiue gratum habet. Id perſæpe apud S. Auguſtinum reperias. D. Gregorius idem monet in commentario capituli ſeptimi Canticorum in illud Pauli 2. Tim. 2. 19. *Cognoui Dominus qui ſunt eius.* Eſtq; ea plurimorum obſeruatio, quòd hic adducere poſſem. Quod ergo Deus dixit, ſuas eſſe omnes feras ſylvarum, de volatilibus cæli autem, noſſe illa, dicere voluit, hos ſibi probari homines, hiſ benedicere, hiſ oblectari, qui velut aues ſemper volant, ſemper ſeſe erigunt, non item eiſ, qui quales beſtiæ in eodem loco perſeueranter hæſitant, & tanquàm cochleæ domum ſuam circumferunt potiùs, quàm vel momentò deſerant.

Exaggerat plurimùm ſacer Prophetæ immenſam Dei, & admirandi nominis eius magnitudinem, quæ ſe non ſolum ſuper omnem terræ latitudinem diffundat, verùm ſuprà orbium cœleſtium altitudinem, etiam erigat, dicens Pſ. 8. *Domine Dominus noſter! quàm admirabile eſt nomen tuum in cœnuerſa terrà. quoniam eleuata eſt magnificentiā tua ſuper cælos.* Indagemus ſenſum horum verborum ſpiritualem & percuntemur Hugonem Cardinalem, qui ſibi velit cæli, in quorum cryſtallino faſtigio infinita magnificentiā Dei thronum imperialiſ maiſtatiſ ſuz collocauit. Is reſpondet, hiſ cæliſ ſignificatos Apoſtoloſ, & alioſ homineſ ſpiritualeſ, quorum hæc præcipua cura eſt, vt ſint ſedes DEI, & ſolia quietiſ illiſ. At quid habent cæli, vt in illiſ ſic exaltetur

exaltetur excelsa magnificentia Dei? Reponit Hugo: *Licet moueantur, nunquam tamen lassantur* cœli. Admirabilis proprietas! Prodigiosa natura! Qui videt cœlos tam pernici, ac pertinaci rotatu volui, reuolui, atque in orbem agi, is putare queat, hoc illis accidere, quod homini, qui anxius, & anhelus cœptum iter persequens, sæpe vsque ad deliquium animi delassatur. Verum cœli non ita, qui tametsi tanta spatia irrequieto motu emetiantur, ne vel optant quidem etiam tantillam quietem, & *licet moueantur, semperque rotentur, idque motu, & rotatu incitatisimo, nunquam tamen lassantur.* Quod ergo Deus magnificè quiescit, & maiestas illius gloriôsè eleuatur super cœlos, id est, super homines, & viros spirituales, tale est, ac si diceretur, illos Deo chariores esse, ijs magis oblectari, qui non secus ac cœli, quantumcunq̃e currant, voluantur, laborent, nunquam fatigantur, nunquam lassantur.

Simile est illud apud Isaiam 40. 31. *Qui sperant in Domino, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.* Current vias mandatorum D E I homines iusti, nec defatigabuntur tamen semper in itinere positi semitas virtutum diligentissimè, incessanterque terent, neq̃ lassabuntur. Itaque hoc perpetuo studio agunt, vt grandiant gradum, accelerent passum, incitent volatum, quantoscunq̃e enim progressus faciant, perniciosè licet, ac tota alarum, viriumque contentione volent, semper nouæ reliquæ sunt enixiùs, & incitatus volandi obligationes. Homo enim iustus debet semper viuere cum insatiabili auiditate thesaurizandi in seruitio Dei, maioresque quotidie accumulandi diuitias.

Hanc in rem sic inquit S. Ephræm de Resurrect. tom. 1. *Esse boni agricolæ instar, operans, & coaccernans.* Sit homo iustus qualis percupidus opum colonus, qui nulli parcens labori arat, seminat, secat, nunc duos rigores glacialis hyemis ferès, nunc flagrantés radios ardentis æstatis tolerans, & quantum videat, quod torcularia sua velut diluuii vini exundent, & horrea, quantumuis ampla & spaciouosa, non sint capacia frumentorum, quæ tanto sudore collegit, neque his tamen vel ipse contentus est, vel inexplebilis auaritiæ illius cupiditas restringitur, aut exsaturatur. Talis debet esse seruus Dei, inquit S. Ephræm, & agricolam exprimere, qui insatigabiliter laborer, sed pro virtutum, ac bonorum meritorum diuite messe colligendâ, *operans, & coaccernans, semper plura, ac plura accipians,*

vt Christi etiam patiendi stim imitetur, qui cum acerbissima tormenta excepsset, & in explicabiles dolores sustinuisset, videretque, quod Pater æternus iam finem daret doloribus, *sisto* succlamabat, vt atrociora etiamnum velle subire indicaret.

PERIOCHA IV.

Sitio.

Non videtur ex amore DEO seruire, neq̃ lubens illi obedire, qui hoc præcisè, quod sibi demandatum, facit.

POSTQUAM ad vmbilicum cuncta perducta iam essent, Christus de siti, quàm patiebatur, querimoniam dabat: *Sciens lesus quia omnia consummata sunt, dixit, Sitio.* At si omnes iam absoluti, finitiq̃ videbantur cruciatus, quare afflictus Redemptor vult sibi pœnas alias, & dolores magis asperos procurare? Cur ærumnas suas alioquin intolerabiles exaggerare ampliùs? Quare, dicis! Vt nos seruire, & obedire doceret. Quanquam in finem iam decurrissent, quæcunq̃ pati iussus fuerat, nondum tamen exsaturatus doloribus plures, maioresque expetebat: Nam vt quis verè amet, fidelemq̃ seruum se præbet, non debet illi satis esse facere, quod sibi imperatum, sed multò etiam plus, quàm iniunctum. Qui secus agit, videtur nec seruire ex amore, neque obtemperare cum voluptate.

Rex Propheta, cum demonstrare vellet, quanto cum gaudio Domino suo famulabatur, & ostendere quàm multis modis illi seruire cupiebat, sic aiebat Psal. 53. 8. *Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est;* velut dixisset: O quàm gestit animus lætitiâ clementissime Domine, tibi obsequi, & famulari, cupidissimus! O quanta honoris & obseruantia tributa tibi pendere aueo! O quales victimas immolare certum habeo! idq̃ vt inclyti, & heroici nominis tui immensa magnitudo omnibus per me innoscat, *quoniam bonum est, & scio tantundem facere debere omnes, quicunq̃ hoc in suis laudibus numerant, quod in ordine fidelium, expromptorumq̃ seruorum tuorum recenseri merentur.* Non est hoc loco facilè diuinare, ac dicere, quid sibi voluerit Propheta inquit, *Voluntariè,* & suapte sponte velle Deo religiosa offerre obsequia. Ex auctoribus, quos hac de re adij, & consului, nullus mihi opportunius in rem præsentem Doctissimo Guilielmo Genebrardo respondit, qui in illa Prophetæ regij

verba,

XXX

Tom. I.

verba, *Voluntariè sacrificabo tibi*, hæc commentatur: *Utrà debitum, spontaneà oblatione, qua pertinebat ad gratiarum actionem, & erat species sacrificij pacifici. Sacrificium supererogationis, hodie loquimur, oblationem spontaneam, & Voluntariam sacrificabo tibi. Non tantum offeram, qua mihi iniunxisti, & ad qua me obligasti, Serùm etiam addam multa sponte, & liberè. Si Pagani, & Gentiles hoc agebant, atq; ut suæ erga fictitios Deos obseruantiaæ qualemq; demonstrationem eederent, plures, quàm iussi fuerant, victimas offerebant, quid mirum, quod ego, qui apertos habens oculos, ad verum lumen veram tui notitiam habeo, ut meum erga te amorem tester, & quanti te æstimo, ostendam, quid mirum, inquam quod ego tibi vero Deo faciam, quod illi commentitijs suis numinibus fecerunt, & plus aliquid debito agam, & obseruendi assiduitate, studio, contentione obligationem meam superem? Gentiles autem debitorum erga falsos Deos officiorum limites supergressos, Genebrardus ex Virgilio ostendit, apud quem l. 8. *Æneidos*, nescio quis ille, sic aliquos appellat:*

Communemq; vocate Deum, & date Vina Volentes.
Et eiusdem *Æneidos* lib. 10.

Volens Vos Turnus adoro.

Quæ talia sunt, ac si dictum fuisset, vina, quæ præter debitum libabantur, fuisse oblationes, quibus maior affectus, & amor vehementior declarabatur. Nam si quis nec tantillum supra id quod tenetur, & iubetur, faciat, sed intra præceptorum cancellos angusti pectoris homo sese arctans, ea solùm, quæ in mandatis habet officia ignauè, ac parcè præstet, non videtur volens, lubens, atq; ex animo vel seruire suo domino, vel obedire.

Admirati cælorum Palatini formosam, & dilectam Sponsam, quod viderent eam ex inculta solitudine in montem agillimis pedibus, & incitatisimo gradu non iam ascendere, sed euolare, hæc mutò dixerunt: *Qua est ista, qua ascendit per desertum sicut Virgula sumi ex aromatibus myrrha, & thuris?* Cant. 3. 6. Philo Carpathius peracutè expendit condituram, quam circumferebat Sponsa, odoramentorum ex aromatibus myrrha & thuris compositorum. Cui rei seruit myrrha, & quis est vñs thuris? Et quid causæ, quod beatos illos spiritus tantam sui admirationem Sponsa adduxit, quæ constaret ex myrrha & thure odorem spirabat?

Respondet Philo: *Myrrha defunctorum corpora conduntur, ne putrescant, thure, & bene oleant, incensuntur, Myrrha ea virtus est, ut à cadaueribus*

corruptionem prohibeat, quæ illa inuadere solet, postquam euasit spiritus. Hoc est maximum, quod myrrha potest, ut à foetore corpus exanime defendat, quem corruptio generare posset, verum adferre illi fragrantiam, & bonum conciliare odorem nequit, id enim soli thuri seruatum. Corpori mortuo sat est, non grauiter olere, quod autem suauem præterea odorem exhalet, id maius est, quàm ut à cadauere expeti possit. Quod ergo cælorum ephēbi plausibus, & acclamationibus Sponsam celebrarunt, quæ myrrham, hoc est, id quod debebat, ministrabat, simulq; thus, id est, plus aliquid debito conferebat (myrrha enim cadauera, ut debet, ne putrescant, seruat, thus verò etiam bono odore imbuat, quem nonnisi gratiò à cadauere expectare possis) tale fuit, ac si dixissent, illum in cælis maiores reportaturum applausus, Angelosq; in stuporem vehementiùs abrepturum, qui non solùm agit quod ex officio debet, sed sponte suà etiam plura, quàm debeat, facit.

Postquam Dei populus, & Arca testamenti Iordanem miraculo transiissent, cùm omnipotens Numinis dextera fluxas aquas stitisset, ut dilectus populus liberè ac tutò permearet, ut habet libri Iosue c. 4. v. 8. præcepit tanti prodigij author strenuo numerosissimi illius exercitus duci Iosue, ut ad perpetuam portenti memoriam duodecim durissimi, ijq; maiusculi lapides in ipso fluminis margine erigerentur. *Fecerunt ergo filij Israël, sicut eis ex Deo præceperat Iosue.* Ut Iosue, quæcunq; iussus fuerat, diligentissimè, ac studiosissimè accurauit, ita promptissimè illi obtemperarunt Israëlitæ, excitâruntq; sublimes columnas, quæ contra temporum inuidiam, & sæculorum tyrannidem pro sempiterno monumento tam prodigiosæ beneuolentiæ perdurarent. Hoc enim fuit, quod Deus imperarât. Sed quid fecit Iosue? *Alios quoq; duodecim lapides posuit in medio Iordanis aluo, ubi steterunt Sacerdotes, qui portabant Arcam fœderis Domini;* ibid. v. 9. Præter duodecim saxa, quæ Dei iussu è Iordane sublata in illius ripa ad miraculi, & duodecim tribuum memoriam statuerat, totidem in medio flumine iniussus excitauit, ac fixit: *Alios quoq; duodecim lapides posuit Iosue.*

Quod cùm sacer Scriptor narraffet, simul monet, ab eo momento eximijs fauoribus ornatum à Domino Iosue: *In illo die magnificauit Dominus Iosue coram omni Israël.* Quare deinceps tam permunicus erga Iosue fuit Dominus? Quare coram populo Israëlítico suæ in ducem Iosue propensionis

beneuolentia

benéuolentiæ ostentationem fecerit? Causa ea est, quam diximus. Nonné videtis quid iussus, quid uelut & uelut quàm iussus, egerit Iosue? Imperauerat Dominus, duodecim ut statueret lapides: Ipse uerò & hos, & alios totidem adhuc erexit: *Posuit alios quoque, duodecim lapides*, ac priores quidem ex Dei mandato, posteriores pro suo arbitratu excitauit. Tam obediens uerò seruus, qui non contentus id solum fecisse, quod iussus fuit, uoluntaria adiungit officia, & ad ea, quæ in mandatis habuit, alia desecat obsequia, is perhonorificè magnificetur, & ad miraculum excolatur maximorum donorum ornamentis, idque non unius populi solum, uerum etiam totius mundi ob oculos: *In die illa magnificauit Dominus Iosue coram omni Israël.* Nam qui tam promptè obsequendi uoluntate, & facilitate officiis iussa Domini sui superat, idem meretur, ut beneficiorum magnitudine supra alios ornetur, & honoretur.

Infer vestes sacras, quibus veteres Sacerdotes ueliebantur, una erat linea ad iustam corporis mensuram facta, quæ nobis interula, siue subucula dicitur: *Hæc autem erunt uestimenta, quæ facient, rationale, & superhumeralè, tunicam, & lineam strictam, cidarim, & balteum*; Exod. 28. 4. Quid mysterij subit, quod tam strictam uoluit Deus lineam subuculam, quæ totum amicare corpus debebat? Cuius rei symbolum esse queat illa tam arcta interula?

S. Gregorius Nissenus lib. de uita Moysis ait, fuisse typum diuinæ legis, quæ totum hominem, omnesque eius potentias, atque operationes incingit, & constringit. Benè hoc. Sed cur hæc uestis dicitur stricta, & arcta, cum Dauid legi Dei magnam amplitudinem tribuat, inquit: *Latum mandatum tuum nimis*? Psal. 118. 96. Si tanta est diuinæ legis latitudo, quare uestis illa, quæ figurabatur, tam angusta fuit?

Respondet Nissenus, stricta ueste latam Dei legem figuratam, ut natæ ab amore, & promptæ uoluntate obediendi integritas demonstraretur. Seruus enim, qui restringit, & arctat legem Domini sui, sic ut multa faciat, cum pauca iussus, & obligationi præcepti spontanea officia adiungat, idem ostendit, quod cum amore, magnaque cum uoluntate, ac uoluptate obtemperat: Qui uerò non cum illa supererogationis facilitate obseruit, is magis inuitum, & coactum mancipium uidetur, quàm promptum, ac uoluntarium famulus. Audite quàm hoc & eleganter, & breuiter S. Gregorius Nissenus expref-

lit: *Tunicam, & lineam strictam.* Hanc uestem cōsymboram, id est, strictam etiam iubet Deus esse, & a nobis quoque, ipsis aliquod ulterius incrementum adinuenire conemur, quo indumentum ornatus fiat, sicut Paulus faciebat, qui ornatis in dies cōsymborū uirtuti addebat, nam cum lex permittit altari ministrantes ex altari, & Euangelij nuncios ex Euangelio uiuere, ille sine hac ad uitæ necessitatem mercede Euangelium prædicauit nudus, famescens, sitiens.

Lex uestimentum est, quod uenustat eum, qui induit, adornaque illum, & nobilitat. Verum ut plus decoris adferat, inquit Nissenus, obligationi, quæ est linea subucula, addenda est fimbria uoluntarij, quod indumentum ornatus fiat. Sic enim & impiger seruus maiora sibi ornamenta, & formæ gratiam liberalioris adsciscet. Esto pro exemplo S. Paulus, qui uestem hanc legis in dies nouis, & admirabilibus fimbrijs perpoliebat, cum ex altaris prouentibus, & Euangelij sumptibus uiuere posset, ipse suis sibi manibus, & mechanico labore ferè parabat annenam, cumque posset licitis commodis uti, duræ necessitati, & egestati se exponebat, famem, sitim, & tales corporis afflictationes tolerans. Hoc est pulchrè ornari, & ad gratiam uestiri in domo Dei.

Ablegauit Abraham seruum domus suæ senio-rem cum potestate deligendi sponsam filio suo Isaac. Regio, ad quam destinabatur, erat Mesopotamia, Urbs Nabor. Huc ille appulit cum Solis lumine primulo, quo tempore puellæ ad hauriendam aquam (pro illius gentis & patriæ more) copiosiorum etiam, & honoratiorum filiarum egrediebantur. Simul hoc Oeconomus Abraham uidit, & has ad Deum preces fudit: *Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, & fac misericordiam cum domino meo Abraham.* Ecce ego sto propè fontem aquæ, & filia habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquam. Igitur puella, cui ego dixero, *Inclina hydriam tuam, & bibam, & illa responderit, Bibe, quoniam & camelis tuis dabo potum, ipsa est, quam præparasti seruo tuo Isaac, & per hoc intelligam, quod feceris misericordiam cum domino meo*; Gen. 24. 12, 13, 14. *Ipsa est, quam præparasti, &c.* inquit sacer Scriptor, & Glossa Angelica ita exponit: *Talis anima futura est sponsa Christi, quæ liberalitate Rebeccam exæquet.* Cur uerò anima, quæ facit, quod Rebecca egit, sponsa æterni Patris Filio deligetur? Quid fecit Rebecca? Non solum id, quod rogata fuit, uerum etiam multò plus, quàm illam oconomus obsecrauit. Seruus Abraham nihil ampliùs, quàm sibi hauitum aquæ petijt: Illa uerò

maiore vſa prolixitate etiam camelis hauſtum obtulit. Hinc illud conſequens ſeruus fecit: Igitur hæc tam larga puella Iſaaci ſponſa deſtinata eſt. Ad eundem modum argumentatur Gloſſa Angelica: Anima, quæ tam eſt erga Deum liberalis, vt non ſolum exequatur quicquid ille imperat, ſed præceptis etiã aliquid addit, & plura debito facit, hæc dubio procul ſponſa Chriſto ſeruatur, hæc ſuauiſus, & arctis amoris nexibus illi adſtringetur: *Talis anima futura eſt ſponſa Chriſti.* Qui tenetur omnibus Feſtis, ac Dominicis diebus audire Miſſam, & ſeipſum pertinaci propoſito huc præterea obſtinat, vt quod dies vnã auſcultet: Qui vnã audire obſtrictus, audit plures: Qui ex præcepto obligatur conſtitutis ab Eccleſia diebus ieiunare, & multos adhæc dies ieiunat, &c. is haud dubium æſtimabitur ſtrenuus ſeruus, & qui ex animo ſeruiat. Nam qui id ſolum, quod ſibi iniunctum, facit, is boni ſerui nomen non meretur, nec fidus ſubditus putari poteſt, quanquam ſi rigiduſculè rem penſes, eſſe Dei ſeruũ, & amicum, negari nequeat.

PERIOCHA V.

Vas ergò poſitum erat aceto plenum.

O dolor! quàm propinquam habet homo occaſionem malè agendi, & quam procul abſitam benè operandi facilitatem!

Aſſiſtabat immaculatum Agnum (quĩ ignominioſo in Crucis ligno cauſam mundi communem agebat) arida, & anſela ſitis, diuinamq; permoleſtè vexabat linguam, quæ donec ſecundandis animabus ſuaſum ac ſalubrem doctrinæ rorem deſtillabat ab innumero sæpè populo vt auidè audiebatur, ita miris plauſibus magnificè celebrabatur, dumque hodie in tanti beneficii gratam memoriam qualecunq; refrigerium, & ſitis leuamen poſtularer, miniſtri ſatanæ, velut in furorem, ac rabiem acti, aliquantum fortiſſimi aceti obtulerunt, quod augebat, quem mitigare ſperabatur, ardorem: *Vas ergò poſitum erat aceto plenum.*

Religioſiſſimus Monachus, idemque ſuauiſſimus Poeta Nonius Panopolitanus ait: *Paratum erat apud Sicinum locum aceto plenum vas*, ex quo hauſtum Saluatori propinãrunt. Nonnè videtis, quòd ad exaggerandum Chriſto pœnas, exacerbandumque dolores è proprio ſeſe occaſio offerbat? *Paratum erat apud Sicinum locum aceto plenum vas.* Vt videatis quanta ſit noſtra infelicitas, quanta miſeria

ex deprauatæ inclinationis noſtræ ponderibus, quæ malè faciendi ſemper ad manum habemus inſtrumenta, & benè agendi plerumque tam procul poſitam opportunitatem.

Moyſes, cùm longum texeret catalogum genealogiæ Protoparentis noſtri, dicit, inter cæteros liberos illi datum à Deo filium Seth, eumque innocentem Abelo tragicâ morte interempto ſubrogatum. Seth is fuit, qui reſarciuit damna, & vindicauit honorem Patris primi Martyris, quod ipſe conſeſſus fuit, dicens: *Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel;* Gen. 4. 25. tanquàm dixiſſet: O me felicem! ò beatum! Quoniam ſiquidem vnũ filium tam ſanctum & iuſtum perdidit, ſpem illius reuireſcere video in alio, quem nunc Dei beneficio accepi. Natus eſt autem Adæ hic reſtaurator perditionis Abelis poſt centum, & triginta annos. Sic enim habes Gen. 5. v. 3. *Vixit autem Adam centum triginta annis, & genuit ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, vocauitque nomen eius Seth.*

Filij Cain fuerunt homines libidinoſi, dediti vitij, aſſueti laſciuiæ, atque in tantum ſubito excreuerunt numerum, vt neceſſum fuerit illis conſtruere oppidum, in quo habitare omnes poſſent. Notauit hoc Rupertus lib. 2. de Viſt. Verbi. cap. 21. & 22. dicens: *Velociter pullulabat ſemen illud, iamque regnare properabat, condens ciuitates, & oppida, ſicut ſcriptum eſt, Et aſedificauit Cain ciuitatem.* Dignum certè expenſione, quod tanta tam repente incrementa faciebat ſemen crudelis fratricidæ Cain, qui tantam allaturus erat Deo indignationem. Quantum zizania creſcunt! Et Seth quidam, is reſtaurator Abelis futurus, qui huc deſtinatus erat, vt reſarciret incommoda, & multâ lætitiæ voluptate condiret damna, quæ mundus ex improba Caini familia & acceperat, & expectabat, quantum is (ò dolor!) tardat venire, quàm longas naſcendi moras trahit. Triginta anni ſuprà totum ſeculum abierunt priuſquam Seth in vitam prodiret. *Vixit Adam centum triginta annis.* Rupertus ait: *Quanta mora fuerat antequam reſuſcitaretur hoc principium bonæ generationis! Vixit Adam centum, & triginta annos, & genuit ad ſimilitudinem, & imaginem ſuam filium, vocauitque nomen eius Seth.* Quid ſibi voluit tanta procrastinatio? Quid hinc pro noſtra inſtitutione accipimus? Id, quod dicere cœpimus, nimirum, quàm facile naſcantur mala, quàm difficile adueniant bona, quàm graui, atque impedito gradu virtutem homo adeat, quàm concito non paſſu, ſed volatu ad vitia feratur.

Dicat

Dicat hoc Rupertus, qui postquam expendisset celeritatem, quā impij fratris familia aucta, & tarditatem, cunctationemque, quā illi Seth subrogatus fuit, sic ait: *Hoc non solum in quolibet homine, verum etiam in vniuersitate hominum certis claret experimentum, quia videlicet generatio Cain, id est, semen serpentis & cum festinatione venit, & cum festinatione ciuitates condidit. Generatio autem Abel, siue Seth semen Dei, quod posuit Deus pro Abel, tardius venit. Experimento (atque vtinam non tam multo) didicimus, quodd plumbeis ad virtutem pedibus homo conuenit, alatis ad vitia pergit.*

Sed audiamus aliam venerabilis Patris Oleastri obseruationem in hoc, quod diuinum oraculum de Enos filio Seth dicit, inquit: *Sed & Seth natus est filius, quem vocauit Enos; Gen. 4. 26.* Genuit Seth diu expetitur filium, cui felicitatem suam, & facilem fortunam vaticinans, mystico nomine Enos appellari illum voluit. Is verò religiosè deuotus, supremum Numen, & excelsum omnipotentis Conditoris brachium primus implorauit: *Isse capis inuocare nomen Domini.*

Hic illud notandum, quodd sacer Historicus ante ista multos memorat, qui fuerunt diuersarum rerum inuentores, quæ voluptati hominum magis, quàm vtilitati seruiunt, quales sunt citharæ, organa, & his similia instrumenta, quorum Author Tubal, qui fuit Pater canentium citharæ, & organo; Gen. 4. 21. vt Tabulcaim fuit malleator & faber in cuncta operariis, & ferri. Dicit nunc Oleaster. Nonne aduertitis, quod siquidem sunt, qui excogitarunt instrumenta fouendi otij, & fabricati sunt arma violandæ paci, & suscitandis in mundo dissidijs apta, non etiam esse neminem, qui modum tradidit, quo Deum religiosis obsequijs reuereri, & piæ obseruantia cultu venerari debeamus? Sed plurima vtrorumque differentia. Nam dulce nomen Dei inuocare vnus quidam docuisse tantum legitur: At ea consecrari, quæ caro suadet, & eò sequi, quodd illius malè procliui appetentia ducit, multi docuerunt, ijque habent magno numero & liberos imitatores, & milites stipendiarios.

Accipite Oleastrum: *Quemadmodum filij Cain musica instrumenta, quibus delitiarentur, & artum alendorum gregum, quæ opes auferent, & arma, quibus inter se dimicarent, inuenerunt, ita filij Seth modum inuocandi Deum. Sed hoc interest inter huiusmodi malorum, & bonorum inuentores, quodd bonorum pauci sunt, malorum verò in immensum creuerunt. Vt acutissimum id hominibus, vt in malis ma-*

gni, & gygantes in his, quæ ad voluptatem perueniunt, subito euadant, in ijs verò, quæ ad spiritum spectant, cunctabundi sint, & lentos profectus faciant.

His affine est illud Nazarij in Panegyric. Constant. August. *Facilior quidem, & multo procliuor ladendi, quàm commodandi semper est via, vulnerare integrum, quàm sauciato mederi, dissipare raptam, quàm diuulsa componere.* Malè agere tale est, quale pronè labi, qui benè operatur, velut in accliuus montis fastigium conatur. Inferre vulnera magis promptum est, quàm demutilata reponere membra. Qui suas opes in luxum vno penè momento quàm celerrimè prodigit, is earundem mirè tenax est, cum in vsus pauperum erogandæ.

Filius Sirach admiratus duos illos planetas, qui per vices mundo præsident, sic vt vnus interdiu purpuram imperij vestiat, noctu alter sceptrum manu præferat, postquam paucis verbis Solem magnificè prædicasset, illustrem noctis reginam Lunam sic dilaudat: *Minuitur in consummatione, crescens mirabiliter in consummatione; Eccl. 43. 7. 8.* Vt Sol constanti firmitate suâ laudem sibi parat: Ita Luna perpetuâ suâ inconstantia in stuporem adducit, quæ se pulcherrima sua luce nudat, & deliquia patitur, vt prorsum mori videatur, at mox ita habet, vt totum illustris sphaeræ suæ orbem iterato lumine impleat, *crescens mirabiliter in consummatione.*

Res nemini obscura est, quodd hic mutabilis planeta symbolo referat naturam humanam, quæ illius inconstantiam constantissimè æmulatur. Sic aiunt Pierius Valerianus, Lauretus, Ricciardus, & quotquot authores symbolici: Est verò notandum, quodd ait Ecclesiasticus, minui Lunam in consummatione, & crescere mirabiliter in consummatione. Taliter deficit Luna, vt in supremam periodum adduci vita eius videatur, & hoc est, quodd ille inquit, *Minuitur in consummatione.* At mox ab illo fatali deliquio tam animosa redit, vt ad eam plenitudinem lucis perueniat, quam desiderare possit, quodd Nicolaus Lyranus interpretatus, ait: *Crescens mirabiliter in consummatione, id est, & sive ad plenitudinem; vbi & monet aduertere, quodd Ecclesiasticus videatur admirari non imminutionem Lunæ, sed incrementa illius, quasi hoc illi nouum acciderit, quodd statu meliore augetur, Crescens mirabiliter.*

Quid porò causæ est, quodd Luna lumine immixta non videtur admirationem sui facere, plena verò materiam stuporis ministrare? Quia deficere,

destitui luce, manere obscurum, & tenebricosum, quod facit homo, quoties peccat, & præcipitem se dat, ut est persicillare, & nimisquam vitatum, sic non gignit admirationem: Verum augefcere, & incrementa facere splendoris, quod facit homo, cum proficit virtutibus, ut est opus arduum, & fragili conditioni illius molestem, atq; imbecillæ naturæ grave, id obfupescendi occasionem mundo præbet. Propterca etiam Ecclesiasticus non defectum Luna miratur, sed incrementa: *Crescens mirabiliter in consummatione.*

Hoc est quod politicus ille Gentilis, cui civiles sui aphorismi celebritatem attulerunt, Cornelius Tacitus in vita Iul. Agric. scriptum reliquit: *Naturâ infirmitatis humana tardiora sunt remedia, quam mala, & si corpora lentè augentur, citò extinguuntur.* Quod in corporibus accidit, idem in animabus, (quæ nostra est infelicitas) vsuènit. Propter naturæ humanæ infirmitatem lento passu proficit bonum, cum è diverso concito gradu leuiter adueniat malum. Corpus, cuius sunt varij status, multa vigilæ, ætates post alias aliæ, diuersa tempora, paulatim crescit, & tardè in iustam mensuram assurgit, & momento vno languidum occumbens, de vita decedit. Anima tandè euenit. Quantis laborum expensis parantur virtutes? Quantos montes superat, quot difficultatibus se committit, qui eius pulchritudine frui cupit? At quàm facile omnis ille pro virtute susceptus labor perit? Quanto sæpè compendio corruit magnis impendijs excitata fabrica? Quàm momentaneè siccantur magnâ copîâ sparsi sudores? Si tentationis cuiuspiam de re magna leuem aspiritum sentias, & consentias, tota virtutum moles tantillo afflatu euersa iacet. Quare verò tam laboriosus virtutis vsus, tam facilis scelerum exercitatio? Quia alterum est deficere, alterum augefcere. Et quoniam noxarum defectui tam benè conuenit cum sensibus, facîle ijs se trahi homo finit: at incrementa virtutum, cum vitiatæ ppropensionis, & appetui vehementer repugnet, ac desipiant palato, fit ut homines illa curantèr, ac morosè faciant. Nam ut ad malum prouoles, semper præsio sunt alæ, ut verò ad bonũ accedas, nunquàm non desunt pedes.

Videns rex Balac omnia, quæ fecerat Israel Amor-rhæo, veritusque ne quod simile incommodum ab illo acciperet, postquam cum maioribus natu regni sui de remedio deliberasset, *misit nuncios ad Balaam auolum,* ut veniens malediceret populo Dei, qui liber Ægypto digressus erat, fascinisq; suis obstru-

eret viam, ne quã in terram Madiân & Moab penetrare pcesset. *Perrexerunt itaque seniores Moab, & maiores natu Madiân, habentes diuinationis pretium in manibus;* Num. 22. 7.

Quò spectabat hoc pretium? Balaamo destinatum erat, ut is iret, & Israelitis malè precaretur: *pni igitur, & maledic populo huic;* aiebant illi suo regi. Itanè verò ut exiguum operam citò festinanterquẽ remuneraret homo, tam expeditè paratus ibat, ut in manibus pretium haberet, quo studium omne compensaret, qui de tarditate ad referendas gratias, & in ciuilitate in rependendis vicibus plurimum accusari solet! Sed videte quò merces illa dirigebatur. Malficio, atq; ut occiderentur Israelitæ, non boni alicuius operis vsui, aut virtutis exercitationi nuncupata erat. Sit ergò præsto merces, sit in promptu compensatio, habeant in manibus remunerationis pretium: Nam ut perperam quicquam fiat, ut in scelus alium impellas, ut flagitium persuadeas, omnia obuia sunt, & ad manum, numi, mutua officia, promissa munera.

Non sum ego primus, qui illud hoc in loco obseruau. Oleaster me prævertit, inquit: *Vinum sic homines soluerent benefica sicut malficia. Quanto melius soluitur patronus iniusta causa, quàm iusta! Antequàm quicquam incipiat peccatum habere, pæ soluitur, bona verò etiam accepta soluere negligimus.*

Quàm iussè D. Ioannes Chrysostenus homil. de Anna hanc conuincem, & nimisquam vitatam morum corruptelam deplorabat, quando hinc concursationem hominum ad theatra numerosam, inde infrequentata templorum sacra secum reputans, sic aiebat: *Huc quidèr venientes cum fastidio, & perturbatione supini diuinos sermones audiunt, angustias, & affrum, & similia agere ferentes, at illic, dum & Solem nudo capite excipiunt, & proculeantur, & protruduntur, & magnâ se comprimantur, & infinita alia patiuntur incommoda, non secus quàm in amantissimo prato delistari sibi videntur.* O perturbatum rerum ordinem! O cecitatem lachrymis sanguineis deplorandam! Ut in Ecclesia, vnde animæ magnos ac diuites thesauros nobiscum referimus, de intemperante calore, & loci astitudine conquerantur, & verba Dei somnolenti, oscitantibundi, pandiculantes excipiunt, cum in theatro, vbi molestiora, ac multò etiam plura nobis non à Sole tantum, verum & ab importunis, ac tumultuarijs hominibus veniunt incommoda, tanquàm in delitioso & ad omnem voluptatem elaborato viridatio experrecti perhilariter versetur. O dolorem! O miserram!

riam! ut ad bona tam sinu remissi, & tardi, ad mala tam citi, & impigri. Aperiat nobis Deus oculos, & illuminet animas, ut permutatis vicibus solliciti festemur, & inuestigemus quæ salutis vitia, & hac ratione inuehamur, in optatum portum gloriæ. *Ad quam, &c.*

In Festo Sanctissimæ Resurrectionis Domini.

Surrexit. Marci 16.

Solennis vsus, & vetus consuetudo habet, ut ad ostentandam, pro felici euentu, cordis læticiam, spargantur in vulgus, & per compita numi, quod tum maxime fit, cum diu expetitus filius regi nascitur, aut Princeps inauguratur. Ingens proinde est hodiernæ diei iubilus, & incredibilis festiuitas, in qua pretiosissima moneta astatim hodieque plenis manibus effunditur. Hodie namque mater nostra Ecclesia gaudio, & lætitiâ gectiens, pro dilectissimi sponsi, & Principis triumphali anastasi, tota occupatur in spargenda moneta; quæ sunt, *Allèluia, allèluia, allèluia*. Et si de pretio monetæ magnitudinem festiuitatis, quæ celebratur, æstimare possumus, maxima, & præclarissima est festiuitas hodierna, in qua cum tot *Allèluia* funduntur, non inferior moneta spargitur, quam quæ in supremæ Cælorum curiâ est vitæata. Nam ut diuinus Benjamin suæ Apocalypseos c. 19. semel, & sæpius memorat, in illa diuorum regiâ, cum iugis sit risus omniû, tum summo Deo *allèluia* indefessis vocibus certatim occurrunt. Hoc die omnium hominum vnâ maxime gauisa fuit glorioli triumphatoris Beatissima Parens. *Latare porro, latare, Regina cæli, quia quem meruisti portare, surrexit.* Et vos, auditores, de eiusdem anastasi dicentem, quam soletis, humanè accipite.

PERIOCHA I.

Surrexit.

A quo Christus natus, vsq; ad mortem, tam se hominem monstrauit, ut pene non videretur Deus: Redinius autem factus tantam suæ diuinitatis ostentationem fecit, ut vix videretur homo.

Propheta rex cum de aduentu Verbi æterni in mundum ad redimendum hominem loqueretur,

aiebat fore, ut valde testis, & secretis appeteret: *Inclinavit cælos, & descendit, inquit Psal. 17. 10. & caligo sub pedibus eius.* Quæ caligo illa, quæ maiestatem suam veniens in mundum Saluator innumbrauit, & obnupsit?

S. Ioannes Chriostomus ser. 4. de Ascens. Dom. ait, fuisse illius sanctam humanitatem, inquit: *Caliginem sub pedibus eius dixit, indumentum diuinitatis per carnem significans.* Humanitate pro nube vsus est, quæ se adueniens occultauit, & sublimitatem altitudinis suæ dissimulauit.

Natus fuit æternus hic Dominus ex purissimis, & castissimis Angelorum Reginæ visceribus, vixque diem octauum vitæ mortalis vixerat, quando duræ legi, & molesto iugo circumcisionis se submisit: *Postquam consummati sunt dies octo, & circumcideretur puer.*

Plurimum admiratus fuit mellissimus Abbas eam actionem, putatque non potuisse excogitari à Deo vel magis obscuras vmbas, vel crassiores nubes, quibus se contegeret, quam quod circumciscus fuit, & hac re magis se occultasse, quam cum in paupere stabulo natus, & in humili præsepio depositus fuit. Multum se abbreviauit, inquit, multum se contraxit ibi magnitudo Verbi, multum angustauit, magnum in modum arctauit immensitas illius, nam homo factus, simul Angelis, quod ad humanitatem attinet, minor factus est, at circumciscus in demissiore humilitatis profunditate descendit: *Abbreniatum in carne Verbum amplius abbreviatur susceptâ etiam carnis circumcisione, inquit S. Bern: 1. ser. de Circumcis.*

Hominem enim se demonstrauit, cum natus fuit, at cum circumciscus, legi filiorum iræ subiectus videbatur, qui tamen iræ sui æterni Patris propitiator fuit. In circumcisione adeo vsq; se occultauit, ut personati peccatoris specie etiam suspicionem diuinitatis suæ adimere sibi apud alios velle videretur: *Abbreniatur in carne, amplius abbreviatur susceptâ carnis circumcisione.* Omnia faciebat, ut densiore caligine se obuolueret.

Sic per omnem vitam egit. Inaudito miraculo visum dedit homini, cui iniquior natura oculos negarat. Qui visus beneficium accepit, hoc ante omnia vidit, quod illi portento aliud simile nulla superior ætas vel audisset, vel vidisset: *A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos caeci nati, aiebat ille Ioan. 9. 32.* Quod cum ira esset, ipse ille, qui tam magnificè prædicabat miraculum, non alio, quam hominis titulo donare sciebat prodigij authorem.

Cum

Cum enim interrogatus fuisset: *Quomodo aperti sunt tibi oculi?* hoc solum respondit: *Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum fecit, &c.* Non cognoscit Deum, hominem tantum confitetur. Quamquam enim tam insignita miracula ederet, diuinitatem tamen humanitatis velo contegebat.

Mortuus fuit hic Dominus, tertioque die post triumphatam mortem, solum dæmonem, subactum peccatum, & prostratos hostes ceteros in vitam rediit. Reuixit autem tam gloriosus, tantis maiestatis splendoribus circumfusus, ut qui à natiuitate usque ad mortem vix Deus visus fuerat, prout se hominem monstrauerat, is rediuius vix homo videretur, tantam scilicet faciebat tunc diuinitatis suæ ostentationem.

A triumphatâ morte gloriosus apparuit suo Benjamin in Pathmos insulâ, Apoc. i. 5. vbi ab illo dicitur, *Primogenitus mortuorum, & Princeps regum terra.* Eamus porro vltra, & videamus quid post hæc dicat: *Vidi similem filio hominis*, inquit v. 13. Quid verò est, quod ait, vidisse *similem filio hominis*? Si ipsissimus filius hominis erat, quomodo ait similem alicuius talis vidisse? Qui regem vidit, is illius similem conspexisse non rectè affirmaret. Quid ergo Ioannes, qui ipsum hominis filium oculis vsurparat, quandam illius similem vidisset dicit?

Diuinè hanc sustulit difficultatem Iorchimus Abbas ibi, inquiens, non sine magno mysterio dictum à Ioanne, visum sibi similem filio hominis, quando rediuium vidit, tamen ipsam illius personam arbitratus fuit: *Quia tantâ præminet claritate, tantâ maiestatis gloriâ fulget, ut sicut in eo aliquando diuinitatis suæ gloriâ occultabat humanitas, ita nunc humanitatis eius abiectio exinanita à maiestatis gloriâ, & à splendore summa lucis absorpta esse videbatur.*

Psalmo secundo inquit æternus Pater ad dilectum Filium suum: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* In quibus illud, *Hodie*, tempus resurrectionis dominicæ respicit, explicante ita Paulo Act. 13. 33. ut tunc dicat genuisse Filium suum Pater, quando illum, ut loquebatur ibi Paulus, resuscitauit. Hoc sensu accipiunt etiam multi Doctores. S. Ambrosius præclare obseruauit, magno mysterio factum, quod Pater æternus Filium suum pro tali agnouit, quo die is ex mortuis ad viuos rediit, nam qui à quo natus usque dum denatus, hominem se ostendit, is rediuius factus tantam prætulit maiestatem, & magnitudinem, ut satis demonstrâret se esse Deum, Atque ideo *Pulchre Pater ad Filium*

dicis (verba sunt Ambrosij l. 3. 3 de Sacram. c. 1.) *Ego hodie genui te, nunc enim meum probasti te esse filium*; ac si patentiùs dixisset: Cum nascereris in stabulo, viueres in mundo, mortem oppeteres in Crucis ligno, hominem tantum te arbitrati sunt homines: at nunc postquam tantâ cum maiestate, & gloriâ resurrexisti, tyrannidemque morti ademisti, & dæmonem constrinxisti, *meum probasti te esse Filium.*

Qui verò tam gaudiosus, & festiuus dies, infinitamque maiestatem, & immensam magnitudinem Filij Dei sic prodit, & palam facit, quid mirum, quod tot *alleluia* audiat, cælumque & terram, Angelosque & homines excitet, ut certarim lætentur, cantent, & clament, *Surrexit Christus*, & ostendit cum potestatis suæ virtutem, tum maiestatis magnitudinem?

P E R I O C H A II.

Surrexit.

Resurrectio Christi illi diuinitatis existimationem conciliauit, & miraculis eius fidem adstruxit.

Triumphabunda Christi anastasis miraculis eius, & cæteris operibus heroicis, ac diuinis fidem apud homines, & iustam existimationem usque aded conciliauit, ut Paulus dicere potuerit: *Si Christus non resurrexit inanis est ergo prædicatio nostra*; 1. Cor. 15. 14. Nisi Christus rediisse in vitam indubiâ fide teneatur, casso labore mores vitæ, & prodigia illius narramus. Quod Apostolus ibi aiebat, id D. Ioanni Chrysostomo tale quiddam est: *Nisi resurrexit, omnia amisimus, omnia perierunt*, conclamatum est de salute nostrâ, & rebus cunctis. At si verum est, quod resurrexit (esse autem verissimum, fides docet) quid est, cur dubia esse possint ipsius miracula? Quis fraudem subesse operibus, eius deinceps vel suspicetur?

Huic resurrectionis mysterio innitebatur tota potestatis fides, & existimatio operum Christi, qui ipse sibi etiam sua anastasi fidem, existimationemque bonam apud eos, qui minus credebant, conflat. Intrauit quondam templum, ut refert S. Ioannes, cumque illud tot sceleribus profanari, tot noxiis impurari cerneret, arrepto flagello nundinatores quosdam, qui ibi aderant, expulit loco sacro. Ut viderunt hoc Iudæi, dixerunt: *Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis?* Ioan. 2. 18. tanquam dixissent: *Filium Dei te vocasti, age videamus, quo argumento*

argumento nobis persuasum facias, quod sis ille, quem dicis, atque ob id etiam eam tibi in nos inueniendi, & animaduertendi auctoritatem recte sumplisse videaris.

Respondit Dominus: *Soluite templum hoc, & in tribus diebus suscitabo illud*; hoc est, cum vi propria post triduum mortem reuixero, omnipotentem me, & Filium æterni Patris, & vos multare posse, probatum dabo, indubitatumque faciam.

Cardinalis Toletus annotat. 23. in Ioan. querit, cur Christus potestatem, & miracula sua non alio, quam solius resurrectionis, argumento demonstrare voluerit. Nonne ad euincendam diuinitatem suam, & miraculorum veritatem contestandam vna plus satis erat Lazari redinatio? Respondet, non fuisse satis, quoniam & Elias, & Eliseus, & plures alij resuscitarunt, hodieque reuocant in vitam mortuos, neque inde tamen fit, esse illos deos: Verum seipsum resuscitare solus Deus potest: *Potuerunt quidem propheta, inquit ille, virtute diuinâ mortuos excitare, & omnia miracula, quæ Christus fecit, facere; at excitare se non potuerunt, quod Christus fecit, ob idq; argumentum est proprium diuinitatis, ut propterea etiam tali argumento diuinitatem suam adstruere voluerit, quo hostes suos conuinceret.*

Huc spectabat Propheta regius, cum dicebat Pl. 67. *Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius*, exurgat, sic enim hostes victi, & conuicti profligabuntur. S. Augustinus in illorum verborum commentario ait: *Exurgat Deus, resurgat Christus*; velut dictum fuisset: Viuebat inter homines Christus, & illi fidem miraculis eius commodare volebant, neq; Deum illum esse credere. Resurgat itaque, sic enim eos conuictos relinquet.

Notate in his, *Exurgat Deus*, illud, quod rediuuum Propheta appellatione Dei donat. Fit sæpe, ut qui sanus abeuntem Solem vidit, redeuntem æger cernat. Dicit ergo Propheta: *Exurgat Deus, resurgat Christus*, nam si moriens, apud homines sub noctem vitæ, eam de se reliquit opinionem, quod homo esset, post hæc cum resurrexerit, dilucescet Deus, velut am Abend mitem Namen eines Menschen ist nidergangen/ wird zu Morgens am Tag seiner Wristand ein Gott hervorgehen/ vmb bey den Leuten das credit eines Gottes haben. *Exurgat Deus, Resurgat Christus*, nam resurrectionis diuinitatis illius index est, & lapis Lydius.

Absoluamus hanc rem cum Paulo, à quo exorissimus, Apostolus ad Rom. 10. 9. sic habet: *Hoc est Verbum fides, quod predicamus, quia si confitearis*

in ore tuo Dominum Iesum, & corde tuo credideris, quod Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris.

Theophylactus pressit ista, *Hoc est Verbum fidei*, dicens: *Ad sermonem de resurrectione incidit, quæ caput est nostræ fidei.* Merito caput fidei dictum resurrectionis mysterium, cui cum fides habetur, etiam diuinitas Christi, & sanctitas vitæ, & miracula illius fidem inueniunt. Prædicemus ergo, & vulgemus anastasin eius, & clamemus, *Resurrexit*, quia resurrectio illius *caput est nostræ fidei.*

PERIOCHA III.

Surrexit.

Vt in Christi anastasi resurrectionis nostræ certitudo nititur, ita solatij nostri mater est, & pænarum leuamen.

Inculebat Corintijs Apostolus Christum resurrexisse, eoque iubeat persuasissimum habere, omnes homines reuocandos olim in vitam. Itaq; tale argumentum aduersus eos, qui hunc de futurâ resurrectione articulum fidei negabant, conficiebat: *Si Christus predicatur, quod resurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in verbis, quoniam resurrectione mortuorum non est?* 1. Cor. 15. 12. Inter Euangelia, quæ per mundum de Christo feruntur, illud primum est, quod rupto tyrannicæ mortis iugo in vitam Saluator redijt. Qui nam ergo illi tam insipientes, & amentes, ut affirmare ausint, nullam esse, aut fore resurrectionem vitæ perfunctorum? Erant, & delirant, qui sic existimant: Quia cum Christus, qui est caput nostrum, gloriosus reuixerit, spem firmam, certamque habemus, quod nos quoque illius membra resuscitabimur.

Pergit porro Apostolus, & inquit: *Si autem resurrectio mortuorum non est, neq; Christus resurrexit*: velut dixisset: Tam certum est, nos omnes in propria carne excitandos, quam indubitatum, quod Christus excitatus fuit, & si nos à morte in vitam non reducemur, consequens est, ut *neque Christus resurrexit*: At blasphemus hæreticus sit, qui Christi anastasin inficietur, itaq; nihilo melior etiam sit, qui nostrorum corporum resurrectionem neget.

Huius veritatis agnitio magnum adferre solatium carni nostræ potest, quæ plurimis per omnem vitam exposita est calamitatibus, cruciatibus, ærumnis. Nam si ea, quæ hic patitur aduersa, mœrore carnem afficiunt, & affligunt, cum anima suauissi-

mis Dei fauoribus fruitur, & internarum consolatorum dulcedine pascitur, videtur hoc illi dicere posse, quod apud Ieremiam c. 31. y. 16. sic habet: *Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia est merces operi tuo.* Si te, o socia caro, ad poenitentiarum opera damno, si flagris corripio, si inedia tantum non mactio, si veste cilicinà non tam amicio, quàm emacio, arque ea tibi dolorem asserunt, *quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis* sibi temperent, vt nec gemas, neque animo cadas, *quia est merces operi tuo, & dolori, qui te angit.* Erit enim, quando splendoribus gloriæ conuestita sempiterno perpetuæ quietis otio frueris, cùm à morte triumphatrix redanimata fueris, quæ modò sanguine tuo purpurata verberum vibices, & flagrorum vulnera, & horridæ vestis squalorem, & strati duriciem, & cætera afflictæ vitæ incommoda desles. Ergo *quiescat vox tua à ploratu*, mœrendique, & lachrymandi finem facito.

Eiulæ pupulus quidam, innoxijq; oculis teneras magnâ copiâ vertit lachrymas. Accedit pia mater, complexatur infantem, & gremio suo peramanter infert, atq; hoc modo facit, vt æquiore sit animo, & flere desinat. Hoc ipsum spes, & certitudo resurrectionis erga carnem facit. Cùm hæc præsentis vitæ miserijs oppressa gemit, & illachrymat, tum resurrectio accurrit, iubetq; fortiter ferre, ob id, quòd illam rutilantibus radijs pulcherrimæ lucis sit adornatura, sic vt fulgentissimum Solem suo splendore obscuraret, sicq; pro officio indulgentis matris consolatur eam in tribulationibus, confirmat in ærumnis, excitat in afflictionibus, ad omnia incommoda denique mutat, & infractam fecit.

S. Gregorius Nissenus illud piz, & amantis matris nomen Christo rediuuio dedit, qui vitæ redditus roborat, & fouet pauperes mendicos, quos huius vitæ calamitates, & penuriæ afflictos habent: *Christus resurgens*, inquit ille Orat. 3. de Resurrect. *afflictos, oppressos, & constructos non dimittet. Pauperes amplectimini & vestram nutricem.* Exules, egemes, angustiaci, & quoquoque miseri, non vos hæc res frangat, quòd caro vestra magnâ aduersitatum multitudinem prægrauatur, Christus enim certissimam vobis spem facit, fore, vt sicut caro ipsius post diros poenarum cruciatus toleratos varijs gloriæ donis ornata fuit, ita vestram quoq; ad miraculum excolat, ac veniſſet, quam resuscitabit gloriosam, & triumphantem lauro coronabit, breuèq; illius ærumnis cum æterna quiete permittabit: *Pauperes amplectimini & vestram nutricem*, bonam scilicet matrem habetis, & consolandi peritam.

Tali solatijs genere videtur etiam Christus suæ Sacrosanctæ Carni animos fecisse, cùm illam resurrectionis suæ, triduo post obitum secuturæ commemoratione, aut pollicitatione confirmauit. Sic enim aiebat Matth. 20. 18. 19. *Filium hominis tradetur, & condemnabunt eum morte, & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum;* velut dixisset: O mea caro, qualis posthæc futura! Quàm inhumanè, & immanè habere ab hominibus, qui mucosam ventris sui proluiem in venerabilem faciem tuam impudentissimè exonerabunt, & pugnis te cadent, & flagris commolent, & spinarum aculeis secundum tempora miserè, & cruciabilissimè configent, demum ad cumulum iniuriarum, & poenarum in probrosum slipitem agent. At quid? *Tertiâ die resurget.* Perfer ergo, & obdura, triduo enim postquam hæc sustinueris, tam elegans suscitaberis, tam pulchra prodibis, tam gloriosa è sepulchro euocaberis, vt sis horrori Inferis, tormento dæmonijs, admirationi, & stupori tuis hostibus, honori meæ matri, solatio meis discipulis, gaudio cœlis, iubilo terris, leuamini afflictis.

Hoc est, quod plurimum recreat carnem, quæ tantis hoc tempore subiecta est ærumnis, facitque vt respiret, inter quas suspirabat, miserias. Ob hanc causam (quæ est S. Petri Chrysologi obseruatio) reliquit nobis Deus in hac vita tam multos huius veritatis assertores, tam multos Resurrectionis præcones. Prodit Sol, & occidit, rursusq; nascitur. Deficit Luna, & crescit, subrahunt se oculis stellæ, & reddunt, præterit vna dies, subsequitur mox alia, decurrit mensis, annus vnus, mensis annus alius alium excipit, nudantur folijs arbores, & vestiunt nouè, abeunt hyemi ver succedit, semina nascuntur, crescunt, adoleſcunt, iuuenescunt, senescunt, deciduat, moriuntur, & dum in sit ulas, & spicas proficiunt, saluari ex morte in vitam suam redeunt. Quid hoc rei? clamat Chrysologus serm. 103. Quid! *Dei vox, tuba Christi per dies, per menses, per tempora, per annos vocat, renocat, ducit, reducit* Solem, Lunam, stellæ, annos, menses, dies, arbores, semina, vt sint perpetua monumenta nostræ resurrectionis, vt cùm vbiq; eius se nobis memoria, & exemplaria offerunt, per hæc animemur ad ferendum æquanimiter, & hilariter omnia incommoda, quæ carnem afficiunt, quando illam post horum forem tolerantiam laurus, & palmæ expectant in cœlis.

Rupertus lib. 9. de Viſt. Verbi c. vlt. quærit, cur ex veteris legis Diuis (quos suo in pretio Catholica Ecclesia omnes meritò habet) solos festo die colat illos

illos inexpugnabiles, & inuictos septem Machabæos, qui animo intrepido inflexam ceruicem gladio, vitam morti submiserunt, pro inuincibili legis suæ defensione. *Venerabiliores nobis illos in Euangelio Christi cateris arbitramur*, inquit ille. *Quam ob causam?* Respondet: *Quia videlicet in passionibus suis, ubi pro testamento Dei sua corpora tradiderunt, & grauissimis supplicijs subdiderunt, beata resurrectionis fidem, & spem sonora voce confessi, & testificati sunt.* Atrocissimè torquebat hos strenuos martyres impius, & sacrilegus Antiochus, quod carnibus, quarum esu lex interdixerat, vesci nollent. Ferebant illi magno animo suos cruciatus, & hoc vno se consolabantur, quod dolores conuertendos in gloriam crederent, & carnem, secundum quam patiebantur, fuscitandam, & splendoribus beatitudinis exornandam sperarent: *Potius est ab hominibus morti datos spem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitandos*, aiebat quidam ex illis 2. Machab. 7. 14. velut dixi flet. Nihil refert, nefarie ac sanguinarie rex, quod carnes nostras tam barbarè laniasset, lacerasset, ac corpora sic torques, nos enim de bono DEO optimè speramus, quod nos excitabit gloriosos, & coronabit triumphatores. Ergo tanquam Confessoribus resurrectionis carnis (qui est grauissimus, & momentosissimus fidei articulus) diem festum peculiarem, præ omnibus alijs Testamenti veteris Sanctis, his dedicauit Ecclesia, inquit Rupertus. Solatiorum certè, quæ Christianus habet, illud facillè potissimum, & maximum, quod credit constitutum esse suam corpori gloriam. Hanc ob rem etiam Ecclesia mater nostra tam festiuè colit diem Resurrectionis Domini nostri, propter commoda nimirum, quæ obueniunt his, qui eam studiosè meditantur. Faciat is pro sua clementia, vt hic assurgamus in iterum gratiæ, quod post hanc vitam excitemur ad gloriam, *Ad quam nos, &c.*

Feriâ II. post Dominicam Resurrectionis.

Duo ex Discipulis Iesu ibant ipsâ die.

Lucæ 24.

Vam aptè cadit in hunc diem, quod de pietissimo Domini nostri more tam multò ante prædicauerat Sanctus Propheta Nahum, cum dixit c. 1. v. 7. *Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis*; hoc est,

quàm bonum Deum, ac Dominum habemus! Felices nos, qui illum nouimus. Per omnia infinitè bonus, sed bonitas illius tamen in hoc vno maxime elucet, quod suos, quando id necessitas maxime flagiat, roborat, & confirmat, *Confortans in die tribulationis.*

Hodie vacillanti fidei illorum Discipulorum subuenit, qui resurrectionem eius desperauerant, putarantq; non rediturum in vitam. Hos docuit, correxerit, & diuinis verbis suis secundum animas inflammavit. O quàm bonus Dominus! Quàm pius Pater! *Bonus Dominus confortans in die tribulationis.* De hac pietate hinc nunc dicam, dum vos me, quod rogo, lubenter, patienterque audiat.

PERIOCHA I.

Ibant ipsâ die.

Receptui canere possunt iniuria, cum eò peruen-tum, vt Christo dicatur, non soluere suam fidem, nam vt nihil est, de quo magis gloriatur, quam de fidelitate, ita intolerantissimè dolet, cum dicitur, non constare promissis.

Non potest satis exaggerari verbis, quantum Deus gloriatur de constantia promissorum, & fidelitate. *Fidelis Dominus omnibus in verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis*, inquit Propheta regius Psal. 144. 14. In his nota, quod hæc vox, *sanctus*, non solum rem sacram & religiosam significat, verum etiam firmam, ac stabilem. Sic obseruat Macrobius libr. 3. Satular. dicens, propterea leges vocari sanctas, *quæ non debent pena sanctione corrumpi.* Itaque sanctum idem est quod fixum, stabile, perdurabile. Dicit ergo Propheta: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis.* Quid ita? *Quoniam & sanctus est in omnibus operibus suis*, ita vt sit sui per omnia similis, fidelis in verbis. in factis constans.

Benè probatum dedimus, quantam Christus ex passione sua lætitiæ voluptatem cepit. Eo posito dubitari potest, quare defraudare seipsum voluerit patiendi delectatione, cuius illi insignis in cruce parabatur occasio, cum mixtum felle acetum offerre-batur, quod tamen cum gustasset, noluit bibere, vt est apud Matth. 27. 34. At si in pœnam hunc ei potum dederunt, & in pœnis positam ille habebat suam gloriam, cur noluit bibere?

Repetite memoriâ quid dixerit sub mensa, quâ nocte cum Discipulis suis postremum cœnauit: *Non bibam amodò de hoc genere vine, & sique in diem illum,*

lum, *cum illud bibam Gobiscum nouum in regno Patris mei*; inquit Matth. 26. 29. tanquam iuratus ad-
dixisset, nihil bibiturum, quod è vitæ natum, nisi
post hanc vitam in illa æterna vita, & cæna. Quando
ergo illi propinarunt vinum felle mixtum, duo con-
currerunt, nempe gloria patiendi, & obligatio pro-
missa exsoluendi, cumq; acetum res esset à vite pro-
fecta, cum gustasset, noluit bibere, quoniam ita amat
sponsioni suæ satis facere, vt qualicunque gloriæ re-
nuntiare mauelit, quàm non respondisse promissis
videri.

Tam fidelis autem est in verbis suis, tantumq;ue
illis fidere possumus, vt plus valeat expectatio ali-
cuius, quod promittit, possessione rei, quam in
in mundo habemus. Propheta sacer Psal. 36. 4. ait:
*Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis
tui.*

S. Augustinus in tit. Psalmi 47. vñtatâ suâ subli-
mitate sic in ea verba inquit: *Si ergo nondum habes
petitiones cordis tui, unde delectaris in Domino?* Ob-
lectamur rebus præsentibus, futuram autem expe-
ctamus, quamcunque petimus à Deo felicitatem,
quid ergo iubet Dauid delectari in Domino ob ea,
quæ ab illo petimus, neque hæcenus habemus, sed
deinceps speramus, & præstolamur? Nonne magis
consequens fuisset, si iussisset tunc gaudere, cum e-
orum, quæ rogabamus, copia nobis facta esset, ex
quibus lætitia oriri poterat? Quid mihi præcipis,
delectare, in præsentem, cui & ait, *dabit tibi*, in fu-
turo?

Respondet Augustinus, magno mysterio factum,
quod iussus es iam nunc in præsentem delectari, quan-
quàm ea, quæ nunc petis, posthæc primum acce-
pturus: *Quia certam tenes promissionem eius, qui
se esse promittendo debitorem.* Suadet in præsentem
gaudere de bonis, quæ rogatus Deus futuris diebus
dabit, quia illius verba tam sunt certa, & promissa
tam firma, atque infallibilia, vt de eo, quod ab illo
speras, tanquam si habeas, gaudere possis, & de eo,
quod desideras, tanquam si possideas, lætari.

Eapropter dicit Augustinus, se præuelle sperare
ea, quæ Dominus promissit, quàm possidere quæ
Dominus promissit, quàm possidere quæcunq; hæc
vita dare potest: *Omnes delicta mea in hac vitâ non
sunt in re, sed ipsa spes tam certa est, & omnibus hu-
nus seculi diuitijs præponenda sit.* Causam diçti sub-
iungit, dicens: *Vita enim hac qualibet redundans
felicitate multos fallit, Deus neminem, quia pro-
missorum videri, & haberi tenacem summâ gloriæ
ducit.*

Ex quo accipitur, iniuriarum, quæ Deo irro-
gari possunt, eam supremam esse, cum de eo dici-
tur, non liberare fidem suam, aut negligere pro-
missa. Notate. Christus, cum eos, qui in templo
emebant, flagellis cæderet, rogareturq;e quâ au-
thoritatis potestate hoc faceret, respondit: *Solui-
te templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud;*
Ioan. 2. 19. Dicebat hoc de templo corporis sui,
illi verò de saxeo suo fano locutum putabant. Cum
in cruce iam hæreret, prætereuntis æmuli eius lude-
bant illum, blasphemabantq;e, & dicebant: *Vah
qui destruis templum Dei, & in triduo readificas il-
lud.* Vah dicacule Thraso, tunc ille, qui vastam
hanc templi fabricam verbo demoliri, & triduo è
ruderibus rursùm excitare posse magnificis, & am-
pulosius verbis iactabas! Vbi dictorum fides? Quid
nî pollicitationis debito te exsoluis? Quare tam exi-
gua est promissorum tuorum efficacia? Non inuene-
runt, quo illi acerbius in supremo isto vitæ articulo
lacerare, lancinare crudelius potuerint. Hoc probri
omnium probrosissimum fuit, neq; turpioribus con-
tumelijs eum dehonestare, aut grauioribus iniurijs
animi eius conuulnere potuerunt, quàm cum pro-
missorum, ac immemorè minimè tenacè pronuntiarent.

Audite Arnoldum Abbatem Tract. de 7. Verb.
Domini, in cuius verbis multa sunt, quæ expendi
debeant: *Perstrepebant ante Christum clamores ir-
resorj,* ait ille, *& ad dolorem vulnèrum cruenta
plebs addebat conuicta, ringebat, & totius affecti-
bus faciem, quam conspuerat, intendebat, & vna-
nimè classico acclamabat, Vah qui destruis templum
Dei, & in triduo readificas illud.* In his postrema
diligentior meretur indaginem. Suggillabat
populus Christum de Promissorum infidelitate, &
quando hoc illi conuictum dicebat. *Vnanimè classi-
co acclamabat,* inquit Arnoldus, hoc est, simul tur-
ba & tali probro Saluatorem lacerabat, & receptui
canebat. Nam *classicum canere*, verbum castrense
est, vt inquit Vegetius l. 2. de re militi. c. 22. & si-
gnificat id quod præfati sumus. Quod ergo Arnol-
dus ait, turbam, cum Christo infidelitatem viti-
daret, vnanimè classico acclamasse, tantundem est,
ac si dixisset, quando post omnes contumelias supe-
riores, quibus illum affecerunt, etiam hoc probro
onerant, tunc classico occlamasse iniurijs, &
receptui cecinisse, vt qui posthæc neque conuictijs,
neq; factis atrocioribus in illum desuare possent.
Quod enim ad Deum attinet, hæc illi turpissima-
rum iniuriarum foedissima est, cum insuspicionem
violatæ fidei, aut neglectæ pollicitationis adducitur.

Aliud.

Aliud præterea mysterium, & opinione nostrâ forsan profundius in verbis Arnoldi reperiemus. Arnoldi ergo sententia, ut ego quidē existimo, fuit, quod Iudæi huc spectarunt, ut Christo vitam omnino adimerent, quando eo opprobrio illum fauciant, promissorumque immemorem, & incurium pronuntiarent, nam *clasicum cane*, ex Godescalco Steuocio in Veget, est militi capitis damnato præludere, clasicum enim canitur, inquit ille fere, *cum in militem capitaliter animaduertitur*. Clasicum ergo, ex Arnoldo, clamabant Iudæi tanquam citam mortem Christo illaturi, non alijs armis quam linguarum suarum spiculis, quibus illum de neglectâ fide, & promissorum infidelitate calumniabantur, & criminabantur, putabant enim celeriores illi mortem confiscare non posse, quam si non sterisse promissis succlamarent.

Transamus ab Arnolde ad S. Brigittam, quæ hanc rem nobis exactiore trutinâ ponderabit. Sciscitabatur Diua hæc Christum, unde sanguis ille lateris, quem post lanceæ ictum continuo erupisse S. Ioan. c. 19. memorat, uenerit, postquam tantam cruoris vim toto passionis tempore fuderat. Respondit Dominus, habuisse illum sanguinem cordi inclusum. Interrogatus iterum ab eâ Christus, utrum lancea cor penetrarit, utque inde sanguinem illum exprompserit, negauit, dicens, cor ante id tempus in cruce fauciatum fuisse. Scito, filia inquebat Saluator, quod hostes mei, ut habent mei Euangelistæ, prætereuntes ludificabant me, dicentes, *Vah qui destruis templum Dei*, &c. en hominem, qui verbo in rudera detrahare totam, ac tantam templi molem, atque intra tres proximas dieculas in priorem formam iteratò componere velle dixit, & dixit tantum, neque facto verbis fidem fecit, sed ingentia pollicitus, nihil præstitit. Hæc mihi verba transadegerunt animam, quæ cum audiui, *tunc crepuit cor meum*, & magno hiatu dissilijt, ut proinde continuo exierit sanguis, quam primum per parentes lateris portas potuit.

Nonne attenti consideratis, quod Saluator mundi ait, *Tunc crepuit cor meum*? Tunc, inquit ruptum mihi cor fuit, quando dictum, quod promissis meis deessem: Ut videatis quantum hæc vna iniuria omnibus mundi peccatis præponderat: Illa enim peccata offendere cor Domini non potuerunt, hæc verò iniuria illud medium secuit.

Omnis caro corruperat Etiam suam, quo tempore Noë ætatem agebat, inquit Moyses Gen. 6. 12. Quid inter hæc Deus? *Tactus fuit dolore cordis*, quod

videret tam perditè flagitiosum mundum. At cum illi diceretur, non satisfacere promissis, *tunc crepuit cor*, & disruptum fuit. Scilicet hanc offensam videtur grauius accipere, quam cæteras omnes, quæcunq; in mundo committi queunt, pro enixa voluntate, quâ videri, & censeri fidelis cupit.

Itaque nihil mirum, quod durissimè hodie egit cum discipulis suis, stultos, tardosque & duos corde appellans, ut qui notam fidelitati illius intulissent, quâ tamen vnice, & maximopere gloriatur. Dixerat Matthæi 20. tertia die se in vitam redituum. Non hæc dies abierat, quando ille, ut promiserat, redijt, & iam tamen diffidebant Discipuli, iam duo hi Emauntem petentes de resurrectione Christi, fide aded illius dubij hæsitabant, quibus ut suum errorem adimeret, obuium se illis dedit, *quando ibant ipsâ die in castellum*, ut & suam existimationem vindicaret, & se illum probaret, de quo David affirmarit: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis*.

PERIOCHA II.

Ipsâ die.

Benè fit, cum malocitum affertur remedium, difficile enim curatur, cui non tempestiuè occurratur.

Quâ die in animis Discipulorum tristitium subnasci diffidentia cœpit, eadem Saluator mundi, animarum medicus occurrit, ut ægritudinem curaret: *Ipsâ die*. Quo exemplo nos aliquid docuit, quod ad animarum nostrarum remedium conferre plurimum possit, nimirum ut simulatq; ex cordium nostrorum terrâ lolium emergit, demetere curemus, ne radices diuiculè neglectum agat, ut post hæc extirpari nequeat. Ego hoc documentorum, quæ curandis animabus seruire possint, præstantissimum arbitror.

Beatissimus Pater Gregorius l. 32. Mor. c. 17. eam rem plurimum commendat, dicens: *Primum quidem serpentis suggestio mollis, ac tenera est, & facile virtutis pede conterenda, sed si hac inualecere negligenter permittitur, etque ad cor aditus licenter præbetur, tantâ se virtute exagget, et captam mentem deprimens, et seq; ad intolerabile robur excrescat. Quare bonum est maturare remedium, malè namq; euellitur, quod profundè radicarum malum.*

Dormiebat Booz in area sua iuxta aceruum manipulorum, quando formosa Ruth, à Noemi persuasa, ad pedes eius accubuit. Sensit hoc Booz ar-

betratusq; venenatum aliquod animal esse, *expauit, & conturbatus est*, Ruth. 3. 8. ubi in Hebræo est, *timuit, & amplexatus est* quodcumq; illud erat, à quo incommodum timebat. Lyranus transfert: *Amplexatus est caput*.

Rabbi Salomon apud Lyranum ait, Booz cùm hominem vidisset, putasse lineamenti humanis laruatam dæmonem, qui personatus ad se tentandum venisset. Quod si ita est, quare prudens Booz caput magis, quàm pedes est amplexatus?

Respondet S. Greg. Nissenus Orat. 4. in Eccles. dicens, præclaro documento nostro caput potius, quàm pedes inuasisse eius, quem cacadæmonem tentatorem existimabat, ut nos instrueret, in omnibus improbi dæmonis malis suggestionibus statim petendum caput, hoc est, principijs obfistendum, sic ut in herba mox succidatur, nam si radices agere mala sinuntur, difficile postea habent remedium.

Audite Nissenum ipsum. *Non licet ab ultimo incipere expellere ab anima id, quod est serpentium & lupulatus, nisi à malo primum ingressum intercluseris. Quamobrem caput eius obferuare iubet Præceptor, virtutis initium & itq; caput nominans, quo non admisso, id, quod restat, inefficax, & irritum est.* Consilio Gregorij Nissenii affine est illud Gregorij Magni, ubi supra: *Tanto quisque debet initia tentationis fugere, quanto finem eius intelligit citius solus non posse.* Christianus pugil debet curare, ut in primo statim congressu deiciat, fundatq; inimicum, ob id etiam, quod ægerimè eijcitur è loco, in quem semel admittus fuit.

Videns Sanctus Ioseph, intaminatissimum. Beatissimæ Sponsæ suæ, ac Domine nostræ Mariæ veterum indies magis ac magis intumescere, suspendiq; à terra sacras vestes, turbari cœpit, incertus unde nouitas ea nasceretur. Varijs inter hæc cogitationibus afflictabatur. *Hæc autem eo cogitante, in medio procellarum, & tempestatis, ecce Angelus Domini apparuit illi in somnis, & quod res erat, aperuit.*

Quid verò incommodi habuisset, si Angelus Domini diu post hæsitacionis curator, & ignorantie depulso aduenisset? Quare Dominus absoluti à dubitatione Iosephem voluit, mox ut laborare suspicionem cœpit, hæc eo cogitante? D. Ioannes Chrysostomus, qui hoc interrogat, respondet quoque, id factum, ut doceremur, quem seruare modum in conquiritendo remedio debeamus, & amputandum esse malum statim ac subpullulascere incipit, nam si cuncteris, difficile deinceps expelli potest, cui temporis copia facta est, ut succresceret.

Salutare id genus consilij S. Hieronymus Deme- triadi perferre pñt, quod c. 26. sic habet: *Ibi se maxime oportet obferuare peccatum, & ibi nasci solet, statimq; ad primam tentationis repugnare faciem, & malum, antequam crescat, extringuere. Neq; enim (præclare, & sapienter dictum!) expectandum est augmentum eius rei, quæ timere debet à paruo, & quæ tanto facilius vincitur, quanto ei citius repugnatur.* Qui formidare pygmæum merito debet, is inutilissimè gygantem expectat, cum quo congrediatur.

Peccauit Cain, cùmque illum Dominus consolaretur, & quomodo res suas rectè intelligere deberet, doceret, aiebat: *Nonne si bene egeris, recipies i finem autem male, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus eius;* Gen. 4. 7.

Quid voluit Dominus Caino his verbis significare? S. Gregorius l. 4. Mor. c. 22. id pulcherrimè exposuit, inquit: *In foribus peccatum adest, cùm in cogitationibus pulsatur, citius appetitus subter est, eique homo dominatur, sicorais nequitia inspecta citius prematur, & priusquam ad duriciam crescat, reluctantis menti subigatur.* Præforibus ergo peccatum adest, quando cogitationibus animam, si qua se insinuare possit, perueniat, et usq; si res ardet. Quod ergo Dominus Caino ait: *Cùm proximum portæ id peccatum, hoc est, insinuandi sese initium facit, tunc tu dominaberis illius;* tale est, ac si dixisset, qui subigere vult peccatum, eum tunc id commodè facere posse, cùm nonaùm animam inuasit, quam ubi semel occupauit, operosa est, ac perdifficilis eius expulsiō.

In hanc rem sic ait Seneca de consolat. ad Martiam. c. 1. *Vehementius contra inueterata pugandum est, nam vulnus moris sanitas facili est, dum à sanguine recentia sunt.* Accedit ad Senecam Castiodorus, qui hæc libr. 3. Epist. 14. habet: *Malum, cùm perseverat, augetur, & remediabile bonum est in peccato accelerata correctio.* Incrementum facit malum, qui sedes quicquid in animo permittitur, & ex pygmæo intra pauculos dies gygas euadit. Quod malo huic remedium? Accelera medicinam, ad fontem festinatò accurre, sic enim & faciliè conualesces æger, & extrâ periculum eris.

O quantum mihi lætitiæ afferret, si hoc adhiberent Christiani curandis animarum infirmitatibus, quod Aristoteles corporis valetudini curandæ præscripsit. Philosophi monitum est, ut quisquis siue per victus intemperantiam, siue aliam quamuis ob causam immo dicis excrementis abundat, is medicinarum operâ se extemplo exoneret, ne cuius diu neglecta

glesta curatio, eius postea sit immedicabilis infirmitas. *Simul atq; excrementum admisit*, inquit ille Sect. 1. Problem. n. 54. *habeat quâ parte illud excernat*. Notate illud, *simulatq;* hoc est, primulo statim momento eatur obuiam malo, nulla sit quærendæ, & adhibendæ medicinæ mora, quia non paruum in parua mora periculum. At si incolumitas corporis tanto studio curanda, animæ salus quantam diligentiam, ac maturitatem requireret?

Magnam festinationem res ista maximum in modum requirit, nam vt scribebat Theophilus Alexandrinus Ep. It. 3. *difficile sanantur mala, quæ non statim, & crescere ceperunt, opprimuntur. Facilis est eorum eradicatio, qui dum peccauerunt, per penitentiam ad prudentiam conuertuntur. & sine peccandi emolumentum inuenere penitendi*. Cito sanantur, qui citum poenitentia adhibent remedium, procrastinatio autem medicinæ penè incurabilem reddit infirmitatem, sicut leui negotio sanantur vulnera, quibus statim vt fuere accepta, adinouentur pharmaca.

Audiamus magnum vitæ spiritualis magistrum S. Dorotheum, & quæ nobis dat monita, studiosè obseruamus: *Aduerte animum, fratres, ad quasque res, & caute ne consipos negligatis, in maxima enim pericula plerumq; nos abducit & minima negligentia*. Hæc ille Doct. 11. tanquam dixisset: Omnia circumspicite, vt nihil sit tam exile, aut minutum, quod non diligentiissimè arbitremini, sit enim, neq; raro, vt paruorum incurij in magna dilabamur, & paulatim tacitis passibus in profundam abyssum dissuamus, dum minima negligimus.

Pulcherrimâ Cassiodori quadam gnômâ Periocham hanc absoluiam. Is l. 5. ep. 38. sic ait: *Admonet nos formarum cura precipua, & quæ possunt noxiè crescere, debemus celerius amputare, nam quæ nunc virgula sunt, erunt, si negligantur, & robora, ista enim, quæ modo facile auulsione, postea viri securibus ista succumbunt*. Refert ergo erumpens statim abrumperè lolium, ne profundas radices agat, & ægrè posthæc extirpari possit.

PERIOCHA III.

Appropinquans ibat cum illis.

Bonum caput esse non potest, qui non est bonis pedibus.

HVgo Cardinalis in cap. 20 Ioann. obseruauit, Christum, quo die resurrexit, hoc est, hesterno, quinquies apparuisse, ac primum, quantum

quidem Euangelistæ narrant, Mariæ Magdalenæ, secundo duabus mulieribus, quæ rediui illius nuntia Apostolis detulerunt, tertio S. Petro, quarto his duobus Discipulis, qui Emauentem ibant, quinto omnibus Discipulis, quos Iudæorum metus in vnum locum coegerat.

Mirum studium consolandi suos, & iuvandi. Fecit autem id Christus, vt indicaret, quanta cura debeat esse Prælatorum erga subditos, & quàm vigilanter attendere, & succurrere debeant eorum necessitatibus. Non licet ijs, vel momento respirare, aut quiescere, & si volunt esse bona capita, necessum est, vt habeant bonos pedes: Qui enim non leuiter pergit, ac deproperat ad leuandam subditorum egestatem, nunquàm is præfecturam suam benè procurabit.

Iesus sacerdos (cui malus dæmon plurimùm aduersabatur) erat indutus vestibus non admodùm mundis, & nitidis, & subtritis ob peccata populi. Consolabatur illum Dominus, inquit: *Dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assident*; Zach. 3. 7. Remigius Althodorensis transtulit: *Dabo tibi ministros*, siue Prælatos, vt idem exponit, ex his, qui coram adsint. Sed quid ambulones cum ministris? Quid affinitatis habent ijs, qui velut perpetui in via positi nunquàm conquiescunt, & Prælati, siue Superiores? Magna est vtrorumq; cognatio, bonus namque Prælati debet esse expeditus ambulo, qui nunquàm consistat, sed vltro, citroq; semper commeet, nisi enim bonos pedes habeat, non enim bonum caput. Itaq; qui dicit Ministros, dicit Ambulones: *Dabo tibi Ambulantes, dabo tibi Ministros*.

Accipite in hanc rem peculiare quidpiam. Egrotauit Ezechias Rex & sive ad mortem; Isaias ita refert cap. 38. Duo hic inquirunt sacri Interpretes. Primum, quo ex morbo decubuerit Ezechias. Alterum, quæ causa agræ valetudinis fuerit. Mitto varias aliorum sententias, & rationes, & cum Glica, quem Glossa Ordin. adducit, aio, Ezechiam multatam infirmitate ob magnam quandam elationem, quæ inde illi venerat, quod putauit propter se dictum id, quod Isaias Patri eius variatus fuerat, dicens: *Ece Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel*; Isa. 7. 14. Ezechias ergo se arbitrabatur illum Emmanuelem ab Izaia annuntiatum, & Messiam, qui toti orbi imperaturus esset.

Ad deiiciendam vanam istam præsumptionem, motum illi salutare Deûs insinuat. Quis morbus fuit? Glicas ait fuisse podagram, vt propterea mor-

uere

uere se, nec passu vno progredi potuerit. Ad hanc autem infirmitatem illum damnauit, inquit hic Author, *Et afflito pede ad bonam frugem rediret*, & errorem suum intelligeret.

Ergoñe podagrā tanquā compedibus constringendus fuit Ezechias, vt ab ea infirmitate doctus intelligeret, non se esse Emmanuelem, non orbis Monarcham, quem ex Deo Isaias promiserat? Tali impeditorum pedum ægitudine erudiendus fuit, vt recte saperet: Nec enim bonus Princeps, aut Superior esse potest, nec minifterium suum cum laude administrare, qui non admodum impiger, sollicitus, ac promptus fuerit. Denique nullā ratione pro capite esse potest, qui est absque pedibus, eamque ob causam Deus pedes Ezechiz acutus podagræ doloribus afflixit, vt malum, quod caput eius inuaserat, curaret. *Vt afflito pede ad bonam frugem rediret.*

Aduenit Maria Salome cupida videndi filios suos auctos honore, & dignitate, Christumq; obsecrauit, vt sublimiorum subselliorum gratiam illis faceret, atq; vt maiorem precibus suis conciliaret efficacitatem, adgenicula, & solo affusa adorans, aiebat: *Dic & sedeant hi duo filij mei, & vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo*; Matth. 20. 21. velut alijs verbis dixisset: *Varia sunt, Domine, aula tuæ honorum officia, plurimæ dignitates, quas disperiri soles, itaq; magnum in modum te oro, & obtestor, vt hos duos filios meos, suā quemque dignitate ornes, & Regiæ procures alijs superiores constituas.*

Respondit Dominus filijs, qui has preces adornarant: *Nescitis quid petatis*. Cur verò ignorarint Iacobus & Ioannes quid rogarent? Quid malum subesse votis illius potest, qui dignitatem ambit? Paulus certè dicit: *Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*; 1. Tim. 3. 1. Quid ergo dicuntur ij nescisse quid peterent, qui publica munia suspirabant? Pendite verba Matris, & errorem filiorum mox intelligetis. *Dic & sedeant filij mei*, aiebat illa, vt alijs ex officio sint superiores, & adhuc sedeant. *Nescitis quid petatis*, inquit hominibus tam inconsideratis Christus: Reuera enim insignis amentia est, cogitare quòd Deus in suo regno velit Superiores desides, & qui subsellijs non nisi ad quietem, & otium vtantur, Deus vult Prælatos diligentes, sollicitos, & qui expromptos habeant pedes, quibus citi ad omnes subditorum res curandas adesse possint, sic enim bona capita fuerint.

Accipite hic aliquid ex S. Augustino, quod alibi quoque expendendum dedimus. *Constituit Deus*

Petrum suum in orbe Vicarium generalem, cùm dixit: *Pasce oues meas*; Ioan. 21. 18. Simul autem contulit potestatem faciendi prodigia, ex quibus illud primum fuit, quod claudio vsum pedum dedit, quem manu prehensum è terra erexit, *& protinus consolidata sunt bases eius, & planta*, Act. 3. 7. exilijsq; prout expeditos pedes nactus fuerat.

S. Augustinus serm. de SS. Petro & Paulo ait: *Primum signum mirabile B. Petrus fecit, claudio pedum restituendo vestigia. Si ergo Petrus petra est, supra quam edificatur Ecclesia, rectè prius pedes sanat.* A pedum curatione Petrus orditur sua miracula, qui enim caput est, & capitis officio probè fungi cupit, curare ante omnia debet, vt pedes habeat non impeditos, sed agiles, & liberos, nunquā enim bonum caput fuerit, si non bonis sit pedibus.

De quatuor illis animabus (quibus figurabantur Prælati Ecclesiæ) ait Ezechiel. 1. 7. *Planta pedum eorum, quasi planta pedis & viruli*; quæ Symmachus, & alij transtulerunt: *Pedes eorum pedes pennati*; vt inditio sit, infelicia Reip. capita fore eos, qui non alatos habeant pedes: Vt enim officio suo satisfaciant, qui præsunt, debent conciti aduolare, quocunque illos subditorum necessitas vocat. Præclarum huius rei exemplum nobis præluxit Superiorum omnium supremus Christus, qui quo die reuixit, *quinque apparuit*, & accurrit, vt onium suarum vrbibus attenderet, & egestati remedium afferret. Tam expediti, & assidui debent esse Prælati.

PERIOCHA IV.

Quæ!

Si Christo infinitum illud, quod pro hominum salute fecit, & tulit, parum visum est, quare homini exiguum illud, quod pro Dei amore, & obseruantia agit, magnum videatur?

NArrabant glorioso triumphatori ignominiosam mortem, & acerbam passionem, quam expertus fuerat, & ille testibus discipulis, qui ea referebant, aiebat: *Quæ? Quæ mihi illa recensetis supplicia? tanquā dixisset: Paucula mihi videntur, quæ illacunque pro hominibus toleraui, sint enim licet infinita, & immensa, & incomparabilis, atq; inexplicabilis pretij, quæ feci, & tuli, nondum tamen mihi satisfeci, neque satis tulisse videor. O flagrantem amorem! ô ardentem charitatem! ô cor inflammatum! ô accensa tam pii benefactoris viscera! cui modica videntur, quæ sunt infinita.*

S. Paulus

S. Paulus cum ad Colossenses scriberet de his, quæ pro Deo, eiusque honore patiebatur, sic aiebat: *Adimpleo ea, quæ defunct passionum Christi in carne mea*, Coloss. 1. 24. Alij vertunt: *Suppleo* patiens pro Domino meo Iesu Christo, pro illo, & vice illius patior. Difficilia verba, quibus Apostolus indicare videtur, defuisse aliquid passioni Christi, quod ipse sua passione expleuerit, aut adiunxerit. Et ubi est illud Davidis: *Copiosa ad eum redemptio*? Psal. 129. 7. Quid copiosæ redemptioni decedere potest? Quid ergo ait Paulus. *Adimpleo, suppleo*, instaurator sum defectuum passionis Christi?

S. Ioannes Chrysostomus, & Theophylactus, quam aptissime in rem nostrâ exponunt illa Pauli, aiuntque, quod ille affirmat, adimplesse ea, quæ deerant passionum Christi, in carne sua, id perinde fuisse, ac si dixisset: *Ad eum nos diligit Christus, & tanquam non sufficiant priores passionum, & afflictiones, post mortem etiam patiatur in meo corpore, non enim contentus est morte, sed adhuc innumerabilia facit*. Tam est tener, & vehemens Christi erga nos amor, ut non contentus tam immanem tolerasse laniationem, tam indigna pertulisse cruciamenta, tam probrosam, & acerbam oppetivisse mortem, tanquam ea non sint satis, in seruis, & amicis suis, in Paulo, Petro, Iacobo, talibusque iterum, iterumque patiatur. Quare illud? Respondet Theophylactus. *Quod existimet nondum se passum quod debuerit, amorique ipsius immenso, & infinito videatur, parum esse, quod sustinuit tam licet multa passus sit pro hominibus, quos tam vehementer amat*.

Confirmatur hoc illo, quod subiiciam. Peculiari attentionis studio notavi, quod Redemptor noster, cum in finem passio eius decurrisset, & absoluti essent cruciatus, & receptui probra cecinissent, & confectum iam esset salutis humanæ negotium, dixit, *Consummatum est*, de quo mihi dubitare in mentem venit, quare magis dixerit, *consummatum est*, quam *Perfectum est*.

Ex discrimine, quod hæc vocabula habent apud S. Isidorum, & dubitationis discussionem, & conceptum instituto nostro congruentem accipiemus. *Perfectum* ergo hoc distat à *Consummato*, quod *Perfectum est, cui tam addi nihil potest, Consummatum vero est quodlibet opus in finem deductum*. Hæc ille lib. 2. differ. lit. P. Ergo quod Christus in cruce non ait, *Perfectum est*, sed *Consummatum est*, tale fuit, ac si dixisset: Nolo generis humani redemptionem vocare perfectam, est enim tam immensus meus erga hominem amor, tam ardens charitas,

Tom. I.

illum diligo, ut mihi videar non fecisse quicquid illud debui facere pro creatura tam mihi chara, tam grata oculis meis. Hæc causa est, quare non dixit, *Perfectum est*, sed *Consummatum est, quod existimet nondum se passum esse, quod debuerit*.

Potestne verò Christianus quispiam hæc audiens existimare, satis esse quicquid pro Deo facit, cui non fuit satis infinitum illud, quod pro homine egit? Certè nunquam id vel suspicari debet, quia charitatis ardor, & amoris sinceritas hinc solum, quantum non aliunde æstimari potest, quod quis nunquam sibi pro dilecto fecisse satis videatur, sed votis suis, ac debito inferiora omnia sua obsequia reputet.

Multa erant veteris legis præcepta, oblationes, & cæmoniarum plurimæ, quibus obstringebantur Iudei, & Rex amantissimus Dei David nihilominus aiebat: *Legem pone mihi, Domine*; Psal. 118. 33. plura iube, maiora præcipe. Sed heus quid hoc dicis, Propheta sancte! Nonne sat multas leges habes, ex quarum præscripto viuas? Nonne cæmonias tantas, ut religiosissimus, & studiosissimus vix observare queat? Quid ergo clamas, *Legem pone mihi, Domine*, & maiore numero mandata requiris?

Amore Creatoris conflagrabit animus Davidis, cor illius non ardebat, sed mera flamma charitatis diuinæ erat, propterea dicebat: *Legem pone mihi, Domine*, præcepta præceptis cumula, plurima sæpe iube, quæ pro te faciam, ut me tuis officiis perpetuo occupatum habeas, parum enim ac nihilo etiam minus mihi videtur, quicquid pro tui obedientia facio, quoties cogito, quid tu merearis, & à me tibi debeatur. Cordis verè amantis filia est eiusmodi cogitatio.

Quis amavit hominem alium aliquando, quantum Rachelem suam Iacob? Sponsam illam expectabat. Ad dicebat eam illi Laban Rachelis Pater, sic tamen, ut prius septennij servitute promeretur, quam prenubat, coniugem. Inijt conditionem, lubensque ac gaudens subiit servitutem, & *Videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine*; Gen. 29. 20. Ex annis plusculis dies illi, eosque pauculos immodicus amor faciebat.

S. Augustinus q. 88. in Gen. ait: *Quarendum quomodo dictum sit, Videbantur dies pauci, cum magis etiam breue tempus, longum esse soleat amantibus*, sic ut momenta penè pro sæculis habeant, & hora æternitas illis videatur. Respondet S. Doctor: *Dictum est propter laborem servitutis, quem facilem, & lenem amor faciebat*. Tantis erat Iacob erga pul-

ZZZ

cherri-

cherrimam Rachelem amor, ut quanquam illam uxorem intolerantissimè cuperet, illique desiderio omne momentum trifeclo longius esset, obseruendi tamen promptissimæ voluntati vix pauculæ horæ viderentur septem anni, quibus ex condito famulari debebat. Hinc æstimatur plurimum amare, qui diligit, si exiguum, aut nihil reputet, quicquid illud pro delicto agit.

In ea sententia fuit Rex Propheta, cum ait: *Beatus vir, qui timet Dominum*, nec minus amat. Qui vero is facit? *In mandatis eius solet nimis*; Psal. 111. Psalterium Romanum habet: *In mandatis eius cupit nimis*, tanquam dicatur: Multa est talis viri erga Dei mandata cupiditas. *Cupit nimis*. Cupidum vocat Dauid Dei timentem, & amantem seruum. Homo cupidus, quantiscunque abundet opum copijs, affluat licet auro, & argento, estne ob hæc talibus, ac tantis contentus? Extinguiturne ita sitis, quæ erga thesauros, & diuitias ardet? Non sanè, nam ut Horatius canebat,

Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crescit. Quæ imminuere debebat, ea magis inflammat sitim copia. Sic agit quisquis Deum verè timet, & amat, inquit Propheta pœnitens. *In mandatis eius cupit nimis*, quantumuis enim illi seruiat, quantumuis illi placere studeat, plus seruiendi, & placendi desiderium semper illum tenet. Nec saturari eius fames, nec extinguì sitis potest.

Dicas mihi. Si ita est, ut loqueris vnde tam pigros, & ignauos amantes habet domus Dei? Vnde fit, quod nonnulli sibi faciant satis, cum vix tantillum pro Deo fecerunt? Venam indicabo, vnde illa quorundam segnities nascitur. In diligentes illos facit, quod non faciunt, quæ Paulus aiebat, ut propè nulla illi viderentur quæcunque pro Deo faciebat.

Quid verò Paulus egit, quod imitari debeamus, qui Deo, ut decet, seruire cupimus? Id ille ad Philipenses 3. 13. sic descripsit: *Fratres, ego me non arbitror comprehensisse, unum autem, quæ quidem retrò sunt, obliuiscens, ad ea verò, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor*, &c. hoc est, tametsi plurimum pro Dei Ecclesia laboraui, non me existimo tamen, quod volebam, assecutum. Atque ut me ad enixius, contentiosiusque laborandum excitem, non reputo ea, quæ operatus fui, sed quod reliquum est pensi, considero, propterea nunquam manus ab opere feriatius reuoco.

Notare. Querit Arist. sect. 2. problem. num. 12. *Cur detergens magis profuit sudor, quam residere sinitis?* Et respondet: *An quod sudor exterior soluit*

operculum foraminibus adhæreat corporis, itane inferior promere possit? Omnino idcirco magis affluit sudore, qui illum abstergit, quam qui relinquit, quod is mador, qui erupit, alteri, ne tam facitè subsequi possit, obstitat, & meatus obturet.

Quid causæ est, quod multi Christiani in domo Dei tam parum desudant, ac laborant? Illud, quod Paulum non æmulantur, qui plurimum & laborabat, & sudabat, quia priorem sudorem abstergebat, *quæ retrò sunt, obliuiscens*, & illorum tantum memor, quæ facienda superessent, atque idèd nunquam illi satis erant, quæcunque illa facta. Alij non abstergunt sudorem, id est, non vident quis illis sit reliquus labor, sed ea solum quæ nuper egerunt, attendunt, hæc causa est, cur ardorem intermittant. Faciamus ergò quod Paulus, ut ne erremus in aliquo. Nec enim bene fit, si exiguum illud, aut nihilum, quod agimus, nostrâ opinione magnum sit, cum infinitum, quod pro nobis Christus fecit, paruum illi visum fuerit.

PERIOCHA V.

O stulti!

Nulla tam acerba, quam exantlatorum laborum, & tolerantium ærumnarum iactura.

Cum interrogasset illos Christus, quo de argumento per viam dissererent, responderunt: *Tu solus peregrinus es in Israel, & non cognouisti quæ facta sunt in illa hie diebus?* De Iesu Nazareno sermo nobis erat, qui fuit vir Propheta potens in opere, & sermone, à summis Sacerdotibus cruci, & morti additus. Dixit ille, post triduum à morte velle in vitam redire. Tercius ille dies hodiernus est, quo reuicturum sperabamus, sed quo id modo fieri queat, nescimus. Mulieres quædam ex nostris dixerunt, adijce horis antelucanis ad sepulchrum eius, neque vllum eius cadaver inuenisse, quin & visionem Angelorum vidisse. Sed quæ hæc retulerunt mulieres sunt.

Audiuit illos aliquamdiu patienter Dominus, deum verò pauculam eorum fidem arbitrans, per asperè sic appellauit: *O stulti, & tardi corde!*

Non sine multâ admiratione video tam stomachosum, & submorsum Dominum, qui sit ipsa dulcedo, & suauitas, de quo etiam Isaias 42. 2. dixerit, *Non audietur vox eius foris*. Fuit ille certè tam modestus semper, & longanimus ut nunquam extulerit vocem, quantiscunque vel iniurijs laceffitus, vel doloribus excruciat. Vnde ergo nunc tam aust-

rus,

rus, & subacidus, ut asperimorum verborum gravissimo supplicio discipulos suos mulceret? Respondeo ex titulo periochæ, inde illum concitatum, ut præter mortem inardesceret, quod probrorum, & tormentorum suorum iacturam apud illos fecisse videret. Vnum scilicet toleratarum ærumnarum intolerabilissimum est damnum.

D. Cyprian. cum in laudibus S. Iobis, atque insuperabilis patientiæ illius versaretur, ait, fuisse tam prodigiosam eius tolerantiam, ut parem nulla historia prodcat. *Quanta adversus eum iacula missa? Quanta admota tormenta?* clamat serm. de Patient. Quibus verò stratagematis eum vaser dæmon tentavit, quibus machinis murum pectoris eius arietavit? *Iactura res familiaris et infligitur, numerosa sobolis orbis irrogatur. Dives in censu, & in liberis pater ditior.* O inauditam patientiam! o prodigiosam magnanimitatem! ut fortunas omnes, & his oppidò cariora viscerum pignora dæmon illi adimat, & æquo tamen animo is omnia ferat.

Sed quid fuit perdidisse facultates, vnaq; liberos, ut tam admirabilem nobis illam iacturam velit Cyprianus? Respondet ille: *Nec dominus repente, nec pater est.* Et quis non obstupefcat aspectu patientiæ hominis, qui tantâ animi æquitate tulit interitum & opum, & liberorum, cum nec illarum dominus, neque horum pater *repente*, aut etiam die vno quodam factus fuerit?

Nec repente dominus, nec repente pater, inquit S. Cyprianus, velut dixisset: Si fortunas, ac liberos præter spem ac laborem subito alicunde accepisset, repentinumq; eorundem excidium leviter tulisset, nihil hoc mirum foret: At Iob suas sibi facultates, pecudes, camelos, greges, & res omnes magno studio, ac singulari, diuturnaq; industriâ paravit; & quod bene moratos, morigerosq; liberos habuit, id bonæ educationis impendij effectum, atq; ut rex erat, sic magnos in quemq; liberorum sumptus non pecuniæ tantum, sed curæ etiam, vigilantæque, & sollicitudinis immodicus faciebat. Quam multa sæpè cœdia filius vnicus patiat, nemo nescit. Quot matri molestias, quot curas, & ærumnas patri liberorum educatio adfert? In hoc ergo integritas, & præstantia sinceræ patientiæ Iobis posita erat, inquit B. Cyprianus, quod tam moderate tulit tantarum rerum tam magno, ac longo studio, & labore conquistatarum iacturam, ut qui cum nec repente dominus, nec repente pater fuerit, placide tamen tulerit, quod subito, ac momento vno & dominus, & pater esse desierit. Non enim est aliud quidpiam,

quod ita vel cor lauciet, vel ipsa viscera exulceret, quam longiturni, ac duri laboris fructu derepente destitui.

Querimoniarum, quas Propheta David adversus regem Saul-m habuit, ea maxima erat, quam Plal. 61. 5. dabat dicens: *Cucurri insiti, pretium meum cogitauerunt repellere.* De quo pretio sanctus Propheta hæc loquitur? Respondet Nicolaus Lyranus: Pretium suum vocat *duas filias Saulis, quarum primam promissit sibi dare in pretium pro bellis contra Philistæos, & secundam, quam dedit David pro censum præputijs Philistinorum.* Saul David duas dedit, ademique filias. Pro earum amore multas iuuenis adiuit molestias, & cruento sæpe cum Philistæis bello decertavit. Pro earum amore, inquit ipse, *cucurri insiti*, famemque, & multa incommoda, quæ bellum generare solent, passus sum, & post hæc omnia *pretium meum cogitauerunt repellere*, & promissis suis Saul non stetit. Hoc verò est, quod iniquè fero, hoc est, quod deploro, nihil enim æquè animum cruciat, ac defatigationum exaltatarum, & ærumnarum toleratarum iactura.

Quid mirum ergò, quod Christus exasperatus fuit erga hos discipulos, & duriusculè illos habuit, de quibus propter eorum diffidentiam dicere potuit, *Cucurri insiti, pretium meum cogitauerunt repellere*, postquam multa probra, & plurima tormenta sustinui, & totum sanguinem fodi, ac diu in multâ sici cucurri, ut animas mihi sponsas acquirerem, illi *pretium meum cogitauerunt repellere*, & castos reddere omnes meos dolores, ac labores voluerunt?

Christus cum parabolam de semine, hoc est, verbo diuino pro concione proponeret, diceretq; illud quatuor in locis disseminatum, in tribus nihil fructificasse, interque hæc, quam operosa res sit seminare, secum reputaret, *hæc dicens clamabat*, & voces magnas dabat, Luc. 8. v. Quamobrem ita clamavit, & acerbum animi sensum tantis vocibus testatus fuit? Ob id, quod illa parabolâ significabatur, hoc est, propter verbi sui diuini iacturam, cuius tres partes de quatuor pereunt.

Habet medicus ægrotum, cuius tam est periculosa infirmitas, ut illum cogat insomnes legendo transmutare noctes, quo instaurandæ valeudini opportunitum inueuiat remedium. Non prætermitit ille librum, quem non euoluat, & postquam omnes diligentissimè consuluit, potionem ægro præscribit, in qua totum sanioris ipsius remedium positum nouit. Si potionis huius copiam nactus infirmus, eam in terram effunderet, quam sumere debebat,

quid ageret medicus? Quanta doloris signa ederet, ad demonstrandam animi mœstitudinem, quæ illi de ot dierum ingenti studio frustra impensio veniret?

Hoc est, quod facit Christus. *Hac dicens, clamabat*, vociferabatur, animo suo ægrè esse indicabat, dum hæc parabolâ proponens & exponens cogitaret, se, suosq; prædicatores, postquam diu libris inhæserût, sudârunt, pernoctârunt, itinerati sunt, vociferati sunt, & saluberrimam verbi diuini potionem adorârunt, & propinârunt, vt animas sospitare possint, demùm frustra omnia egisse, & nil nisi operæ, & olei iacturam fecisse. Hæc voces Christo expresse- runt, nec enim est aliud, quod iniquius feras, quam cùm labores tuos, & sudores frustrari vides.

PERIOCHA VI.

Surrexit Dominus verè

Resurrectionis triplex genus. Vt perfectè resur- gat anima, ad modum, quo Christus reuixit, re- surgere debet.

Confortati, & confirmati in fide mysterij san- ctissimæ Resurrectionis discipuli ad collegas suos se receperunt, ipsique indicârunt, *Quia surrexit Dominus verè.*

Tria reditiuiorum genera memorat Scriptura, vnum fictum, duo vera. Samuelis resurrectio falsa fuit, & vmbra tilis, siue apparens, vt cum S. Augu- stino multi affirmant. Lazari, & aliorum non pau- corum vera fuit resurrectio, sed ipsi tamen in eam, à qua semel excitati fuerant, reciderunt mortem. Tertia est Christi anastasis, qui rediuius factus, sic mortem euasit, vt posthac æternum viuat. Ad hunc triplicem modum resurgunt Christiani à morte culpæ ad statum gratiæ. Sed hoc curare anima debet, vt resurgat eo modo, quo Christus, non quo cæteri.

Prima resurrectio, vt diximus, ficta fuit. Vide- batur Samuel rediuius 1. Reg. 28. & non erat redi- uius. Quàm multi hæc hebdomade sacrâ eo modo fictè resurrexerint! qui & peccata sua confessi sunt, & sacram mensam adierunt, sed pro consuetudine magis, quàm ex religiosa pietate, adeo confessio in- ualida, communio sacrilega, & resurrectio, qualis Samuelis, ficta fuit.

Qui sic resurrexit, illi dicere possumus, quod S. Ioannes cuidam Episcopo, qui officij sui negli- gens erat, dicebat Apoc. 3. v. 1. *Nomen habes, quod viuas, & mortuus es*, effigiem solam, præterq; eam nihil hominis habes. Multi exomologesin fecerunt,

& communicârunt. Hos arbitramur & Ecclesiæ præcepto, & suo officio fecisse satis, sed coram Deo magis mortui sunt, quàm ante, qui cùm emacu- lari debuissent, nouis sacrilegijs multò foediùs se in- quinârunt, & contaminârunt. Deus nos seruet ab eiusmodi resurrectione.

Secunda fuit Lazari resurrectio, & aliorum, qui verè resurrexerunt, sed rursùm mortui fuerunt. Cum his in vitam, sed non in mortem redire debe- mus. Multi resurrectionem illam æmulantur, & resurgunt verè, dum in hebdomade sanctâ ritè con- fitentur, & mensæ Domini dignè communicant, verùm posthæc cum Lazaro sepulchrum repetunt, hoc est, ad peccata redeunt, quorum indulgentiam in confessione acceperant.

Cùm arca Testamenti per Iordanem deportare- tur, stiterunt cursum suum aquæ, iterq; exhibue- runt, sic vt sacerdotes arcæ baiuli sicco vestigio tran- sissent. At cùm illi in alteram fluminis ripam trans- misissent, & arenam humum calcare cœpissent, *reuerfa sunt aqua ad alueum suum, & stuebant sicut ante consueuerant*; Iosue 4. 18.

Sic multis accidit, qui cùm hebdomas sacra præ foribus est, discedunt à mala vitæ consuetudine, abdicant à se pellicem, & vicinam lapsus occasione, deponuntq; odia, & similitates, demùm verò post elapso illius hebdomadæ dies, velut aquæ Iordanis reuertuntur *ad alueum suum*, & fluunt, *sicut ante consueuerant*, ad nuperum improbæ vitæ usum se recipiunt, & vitiorum tumultum repetunt.

De leone refert Berchorius in reduct. moral. cùm à tergo habet venatores, solitum vomitu totum exo- nerare ventriculum, vt leuius possit euadere pericu- lum, sed cùm omne discrimen effugit, tum *quas eiecerat carnes, iterum comedere.*

Id perfrequens per hos dies. Leones videas, qui plurimam variorum scelerum prædam egerunt, & flagitijs se ad ingluuiè vsq; infarcierunt, & expleue- runt. His Ecclesiæ venatores, prædicatores, aio, & confessorij à tergo institerunt, cùmq; ab ijs acriùs se vrgeri, & exagitari cernerent, totum in hebdo- made sanctâ vacuarunt animum, at cum ea effluxit, venatorumq; persecutio conqueuit, reuertuntur ad vomitum, hoc est, ad culpas veteres. Non est ea resurrectio, quam volumus.

Tertia est Christi anastasis, quam pro viribus æmulari debemus, & curare, vt omni studio imite- mur. *Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*, inquit Paulus Rom. 6. 9. Quam semel effugit, non subijt amplius

amplius mortem Christus, ut alij fecerant, qui rursus incederunt in mortem, quam prius euaserant. idem Apostolus ibidem dicebat, quod Christus corpore factus rediuius, eâ re nobis exemplum præluxit, quomodo reuiuiscere secundum animam debeamus, *Et quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriam Patris ita & nos in nouitate vite ambulemus*, v. 4. ac velut ille semel redanimatus, nescijt deinceps mortem, sic & nos à morte culpæ ad statum gratiæ suscitati, totis viribus conemur, ne in mortem, lethale crimen, inquam, quodcunq; relabamur, sed magis & dicamus, & faciamus, quod sponsa, quæ Cant. 3. 4. aiebat: *Tenui eum, nec dimittam*, stringam arctissimis brachijs sponsum meum, cui per gratiam coniuncta sum, nec committam, ut à complexu meo se inquam explicet,

Asbesti similes esse studeamus, de quo Plinius l. 37. c. 10 & S. Augustinus l. 21. de Ciuit. c. 5. affirmant, quod *semel accensus non potest extinguï*, tamen totum illi mare affundant. Hoc agat quisquis pius Christianus, ut qui semel in anima eius exardescere ignis diuini amoris cœpit, eum, qualis virgo vestalis, perpetuò conseruet, sic ut nullæ siue tentationes, siue occasiones, non dico prorsum extinguere, sed vel sopire queant. Id autem leui negotio faciet, dum diuini Spiritus modò, & auxiliariis gratiæ robore confirmetur. Huc plurimum conferet Passionis Dominicæ animo aliud impressæ crebra, ac deuota recordatio, cuius singularis, & efficacissima est virtus ad fouenda bona proposita, ad alenda sancta desideria, & ad conseruandam gratiam, quæ est pignus gloriæ. *Ad quam*, &c.

BENEDICTA SIT SANCTA ET INDIVIDUA TRINITAS,

*Quia fecit, & facit, & faciet nobiscum misericordiam suam,
Amen.*

Si quid in hac mea versione incauto excidit, quod cum Sanctæ Matris Ecclesiæ sensu non vel maxime coheret, aut ab Authoris etiam Hispani mente quantulumcunq; disidet, id ego Superiorum, & eiusdem Authoris, & quorumuis saniorum iudicio, & correctioni volens, lubens subijcio, ac permitto.

I N D E X

ALPHABETICVS RERVM NOTABILIORVM,

Quæ in hoc Tomo Primo tractantur.

*Numerus paginam indicat, A columnam primam, B secundam,
O totam Periocham.*

A.

A A R O N.

VR virga eius in amygdalæ potiùs,
quàm alterius arboris flores erupit?
pag. 170. b.
Grauius à Deo mulctatus fuit, cùm
non vapulauit. pag. 263. a.

A B E L.

Torquebat Cainum. Qui hoc? 120. a.
Non dignabatur illum visu Cain. Cur illud? ibid.
Ad relaxandum animum Cain illum eduxit, vt ob-
truncaret. 147. a.
Cur Abelis fides inferior fide Henoch? 300. b.
Cain & Ab. I gemini. 452. b.

A B N E R.

Præclarum illius elogium est, quod secus ac Nabal,
qui stultus erat, mortuus fuit. 179. b.
Cur iuxta dumerum, & aquas mortuus? 217. a.

A B R A H A M.

Cur non apparuit illi Dominus à morte Saræ? 6. a.
Cur iam iam moriturus non benedixit filijs suis?
40. b.
Non fuit illi visus Deus, donec illum Loth deservit.
Quamobrem? 146. a.
Cur Deus non auxit illius opes, vti viduæ, quæ
Eliam testæ excipere solita? 201. b.
Cur sibi timuit Abraham post deuictos reges ethni-
cos? 318. b.
Cur peculiariter filius Davidis, & Abrahæ vocatur
Christus? 248. b.
Cur diuinit cætera animalia, non aues? 245. b.
Certam illi gratiam suam Deus addixit, cùm illum
publicæ præfecturæ addixit. 460. b.
Cur illum Deus bis de nomine appellauit, cùm im-
molare filium iussit, cur semel tantum, cùm ab-
stinere manum ab obruncando illo præcepit?
424. b.

Cur filiam Iephte Deus non liberauit à sacrificio,
vti Isaacum filium Abrahæ? 396. a. & 419. b.

A C H A B.

Personatus rex Eliæ videbatur. Cur? 183. a.

A D A M.

Deus illum velut in speciem mulctauit. 101. a.
Misericordia fuit, quod Paradiso proscriptus. 121. b.
Post peccatum deridiculus brutis fuit. 157. b.
Illum simul Deus & creauit, & sacerdotio initiauit.
255. a.

Cur non intra Paradisum ipsum condidit? 303. b.
Cur non statim vestijt? 259. b.
Cur non extemplo damnauit? 286. b.
Cur mortem illi magis, quàm infernum minatus
fuit? 341. a.

Quod genus vestium illi iniecit? ibid. b.
Ex abyssu misericordiarum Dei accepta vestis fuit.
342. a.

Malo medio ad euadendam iustitiam vsus. 427. b.
Omnes creaturæ ruinam eius deplorarunt. 497. b.

A D V E R S I T A S, A D V E R S A. Æ R V M N Æ.

Inter aduersa & prospera idem semper persistere
Christianus debet. 134. o.
Cur beatitudo pro ærumnarum pretio datur? 58. a.
Neminem Deus maioribus ærumnis, quàm tolera-
re possit, onerat. 48. o.
Ærumnarum nostrarum nos ipsi nobis auctores
sumus. 196. o.
Dat Deus cum ærumnis pares illis vires. 48. o.
Prouidentia, & misericordia Dei iniurijs sit, qui
existimet, ab illo quenquam supra facultatem vi-
rium grauari. 122. b.
Ærumnarum pretio Deus gloriam suam vendit.
128. o.
Cælum, terra, infernus nobis inuident calamita-
tes, quas patimur. 336. o.
Æquanimiter toleratæ ærumnæ sunt locupletissi-
mæ.

R E R V M N O T A B I L I O R V M.

mæ testes sanctitatis, & integritatis virtutū. 350. b.
 Maioribus auxilijs leuat Deus eos, quos aduersa
 grauius premunt. 410. o.
 Diu toleratarum ærumnarum acerbissima iactura. 546. o.

A L A P A.

Quare Christus ad cætera tormenta & probra siluit,
 ad alapam locutus est? 30. b.
 Grauem alapam accipit Resp. cum destituitur ho-
 mine iusto. 264. o. & 150. a.
 Alapa infringebatur seruo, qui liber dimittebatur. ibid.

A L E X A N D E R.

Vnum peccatum satis fuit ad obscurandam gloriam
 omnium præclarissimorum facinorum eius. 376. b.

S. A L E X I V S.

Nouus Martyr. 204. a.

A M O R.

Amor mundi, & Dei non conueniunt in anima. 51. a.
 Amor Dei ingeniosè delineatus. ibid. a.
 Amarum in dulce vertit. 44. o.
 Fecit vt Christus suas poenas inter glorias numerā-
 ret, atq; vt sibi poenas seruaret, nobis glorias re-
 linqueret. 149. o.
 Amandi modus is debet esse, vt absq; modo diliga-
 tur Deus. 151. o.
 Non vult Deus amorem eclipticum. 152. a.
 Amorem amicitia illius, qui amat solum vt amet,
 maximè probat Deus. 299. o.
 Is amor miserè feriat in mundo, & nimium otio-
 sus est. 209. b.
 Amor Sponsæ accendebatur ab indecisīs dubijs. 232. a.
 Amoris Diuini lex est, vt grauius luat, qui arden-
 tius amat. 262. o.

A M Y G D A L A.

Cur flores virgæ Aaronis in amygdalam deformati. 170. b.

A N G E L I.

Quare homines præ Angelis delicta Dei? 58. b.
 Quomodo adititerunt sepulchro? 137. a.
 Salutem nostram tam ardentè desiderant, vt quam
 Christus reapse pro nobis pertulit mortem, eam
 illi pronā voluntate oppeterint, vt affectui illo-
 rum debeamus passionem, quam ille opere pro
 nostris vindicijs subiit. 189. o.
 Quomodo ille in horto Angelus Christum confor-
 tauit? 190. b.
 Angeli non torquent animas in purgatorio. Ecce? 236. a.

Cum Angeli & homines vtrunque Deo seruiant,
 præstant tamen hominum officia. 301. a.
 Cur Saram appellauerunt ex nomine? 354. a.
 Sunt capilli Dei. Quid ita? 358. b.
 Contremuerunt ad petitionem duorum fratrum Ia-
 cobi & Ioannis. 360. b.
 Quare Christum in horto Angelus, non homo con-
 firmavit? 374. a.
 Cur Angeli, qui Sodomam venerunt, prius in fo-
 rum diuenterunt, quam in domum Loth? 325. a.
 Quantuscunq; Angelus sit homo quispiam, semper
 tamen habet, de quo poenitentiam agat. 411. b.
 Angeli lachrymarum gratiam, quæ illis negata, no-
 bis intulerunt, si laborare huore possent. 93. a.

A N I M A.

Acerbius fert poenas illius, quem amat, quam e-
 ius, quem animat. 29. o.
 Anima & corpus per omnia sibi aduersantur. 13. a.
 Perpetuam pugnant pugnam. ibid.
 Anima inter antipodas corporis est. 14. b.
 Animæ vult iustus gloriam. 15. o.
 Deus solus morari in anima amat. 50. o.
 Cur assimilari palmæ debet? 151. b.
 Deus vehementer sicut animas. 271. o.
 Animam Iudæ combibere voluit. 272. b.
 Pro vna facit, quantum pro omnibus. ibid. o.
 Anima quoniam vnica, vnice curanda. 275. o.
 Animam cœcare, est in infernum illam projicere. 333. a.
 Animam à Deo destitui, extremum supplicium. 298. o.
 Res animæ prius curandæ, quam corporis. 287. o.
 Nunquam sibi securitatem ab hostibus promittere
 homo debet. 318. o.
 Vt proficiat, iter tenere debet, in quo semper illi sit
 benè. 466. o.
 Quare pulchritudo eius Lunæ potius, quam Soli
 assimilatur? 412. a.
 Est locus requietis Dei. 497. b.

A N N A.

Quando nascebatur illi filius, denascebatur Phe-
 nennæ suus. 13. b.
 Carnem & sanguinem symbolo referunt. ibid.

A P E R.

Cur immundum in lege hoc animal? 314. b.
 Dulces fundit lachrymas, dum capitur. ibid.

A P E S.

Cur in sacris literis rex apum non est symbolum
 prælatorum? 170. b.
 Nunquam

I N D E X A L P H A B E T I C V S

Nunquam prodit domo.

ibid.

Quos Deus semel ornare coepit, illos semper augere pergit. 130. o.

A P O S T O L V S.

Cur Apostolis Spirituum immundorum potestas data? 202. a.

S. AUGUSTINVS.

Tria vehementer cupiebat videre, & quæ illa? 455. a.

A Q V A.

In aqua nullum venenosum animal. 37. a.

Cur aqua è latere Christi exijt? 43. a.

Cur siticuloso illi populo è petra, non verò è fonte aqua data? 56. b.

Cur Canæ in Galilæa primum miraculum in aquis Christus edidit? 131. a. & 527. b.

Aqua subditorum typus est, spuma regum. 133. a.

Quare Christus cum dixit, *Sitio*, aquam è latere fudit? 207. a.

Quare in illo nuptiarum miraculo tam subito in vinum aqua mutata? 232. a.

Improbis sacerdos similis aquæ baptismalis. Cur istud? 233. b.

Ad eluendum maculas præstantior est aqua fluminis, quàm maris. 244. a.

Quare Spiritus Domini ferebatur super aquas? 371. b.

Christus è latere aquam exprompsit, vt latronem baptizaret. 292. a.

A R B I T R I V M, V O L V N T A S P R O P R I A.

Quomodo arbitrium humanum de potentia Dei triumphet. 94. b.

Cercat homo cum potentia Dei. 93. o.

Quare cum arbitrij nostri fit mentio, potentia Dei prædicatur? 94. a.

Arbitrium nostrum dubiam facit potentiam Dei. 95. a.

A R B O R.

Quare arbores exultarunt adueniente Christo? 141. a.

Olim coronabantur reges iuxta arbores. 308. b.

Quare Deus illis non benedixit? 410. b.

A S B E S T V S.

Semel accensus extingui non potest. 549. b.

A V E S.

Cur Deus auibis, quæ ex aquis oriundæ, benedixit, non item cæteris terræ animantibus? 528. a.

A V G M E N T A, E M O L V M E N T A, P R O F E C T V S.

Vt in domo Dei quisquam augeat, & proficiat, aliorum abundantia ne inuideat, sed suam inopiam doleat. 91. o.

Si Dei gloria facere incrementa posset, ex nullâ re magis aufereretur, quàm ex profectibus nostris. 214. o.

B.

S. BASILIUS MAGNVS.

A morte etiam dabat monita facto Gregorio Nazianzeno. 303. a.

Cælum illum magni nomine donauit. 2. a.

B A L T H A S A R.

Cur non egit poenitentiam, postquam sceleris sui commonefactus fuit? 7. b.

Cur illum Deus multauit, quando ex sacris templi Hierosolymitani vasis bibit, & non Nabuchodonosorem, quando illa inde abstulit? 313. b.

B E N E F I C I V M.

Deus ita confert sua beneficia, vt alteri quàm ipsius liberalitati attribui nequeant. 55. o.

Quæ citò conferuntur, non sunt in pretio. 265. o.

Idcirco difficile nonnunquam impetrantur, ne vilescant. ibid.

Particularia magis obligant, quàm communia. 272. o.

Beneficium ingens mors. 343. o.

B E N E F A C T O R, B E N E F I C E N T I A.

Debet curare vt lateat. 19. o.

Ingratum beneficijs subigere debet. 194. b.

Deus & natura, & æmulatione beneficus. 269. o.

Ea summa beneficentia est, quæ de iniurijs accipit occasionem bene merendi. 507. o.

Tali beneficentiæ genere Christus suam diuinitatem probauit. 505. b.

B O N A.

Habere proximum bonum, & illo frui non posse, graue tormentum. 117. o.

Ob oculos boni alieni acerbiora accidunt mala propria. 118. o.

Bonum non æstimatur nisi cum perditum. 219. o.

Vbi bona sunt, & mala, bonus bona prædicat, & mala dissimulat, malus bona tacet, & mala euulgar. 253. o.

Prudentibus omnia mundi bona mobilia, facis firma, & stabilia. 431. o.

Mundi bona omnia ventus, somnus, ludibrium. 452. o.

R E R V M N O T A B I L I O R V M

C.

C A I N.

- Torquebatur à fratre Abel. Quemadmodum? 120. a.
 Eduxit fratrem tanquam ad relaxationem animi, vt
 exanimalem faceret. 147. a.
 Ob suam infipientiam damnatus fuit. 355. b.
 Notus erat antequàm natus. 375. a.
 Temerè de omnibus iudicabat. 378. a.
 Cain & Abel eodem partu editi. 452. b.

C A N I S.

- Memorabilis historia pugnae, quâ canis & Leo con-
 certarunt. 158. b.
 Vt sit bonus, debet esse eleganti facie. 167. b.
 Symbolum prædicatoris. ibid.
 Non curat prædam ab alio cæsam. 58. b.
 Symbolum prædestinati. 473. o.

C A N O N I C I.

- Qui per Vicarios Deo cantant laudes, etiam per Vi-
 carios ad illas superas laudes peruenient. 525. a.

C A P I L L I.

- Quare S. Iob totodit capillos, cum extinctos libe-
 ros intellexit. 105. a.
 Quare Christi capilli magis ex lanâ albâ, quàm ni-
 grâ? 355. b.
 Christi capilli sunt Angeli. 358. b.

C A P V T.

- In capite salus & remedium corporis positum. 82.
 o. & 268. a.
 Quare caput Christi assimilatum auro? 331. b.
 Dæmon plurimum esurit capita. 433. b.

C A R O.

- Dum caro ieiunat, spiritus sua bacchanalia celebrat.
 13. o.
 Caro præfigurata in Rachele, & quare? 14. a.
 Excommunicata est, vt quæ aliam legem sectatur.
 258. a.
 Vitare illam debet, qui communicat. ibid.
 Plus in illâ confidit dæmon, quàm in mundo. ibid.
 Est inimica vitæ Christi. 436. b.
 Spiritus quæ sua sunt, sic agere debet, vt non intel-
 ligat, nec resciscat caro. ibid.

C E N T V R I O.

- Hispanus erat ille, cuius seruus Capharnai decum-
 bebat. 24. b.
 Christum potestatis suæ cōmemoratione vrsit. 27. a.
 Rem suam maximè fecit, quando alienam curauit.
 27. o.

Tom. I.

- Cur ille centurio, qui cruci addidit, Christum con-
 fessus, cum alij blasphemarent? 79. a.
 Quare Christus non iniit domum centurionis, vt fa-
 mulum eius sanaret? 324. a.

C E R V V S.

- Quare ceruum esui humano lex vetus permisit, su-
 em verò non item? 314. b.
 Ceruus captus saltas fundit lachrymas, aper dulces.
 ibid. b.

C H A R I T A S.

- Quando charitas & exultatio concurrunt, hæc il-
 li deferre debet. 242. o.

C H E R V B I M.

- Qualis ille, qui Paradisi fores obseruabat? Cur gla-
 dium flammeum præferebat? 374. a.
 Cur velabant propitiatorium? 19. a.
 Cur nostram causam agunt, cum illud tegunt? 357. a.

C H R I S T I A N V S.

- Quare potius qualis modò genitus infans sit, quàm
 velut recens natus puer? 68. a.
 Non est gloriosum vicisse inimicum, nisi ipsam vi-
 ctoriae gloriam vincat. 69. o.
 Cogitare debet, quid de se alij dicent. 375. o.
 Debet ex parte suâ cooperari, vt saluetur. 334. o.
 Quare puero sit similis? 355. a.
 Dei iniurias suprâ quàm suas vindicare debet. 382. b.
 Quilibet Christianus, ex vi vnionis, quædam minor
 Ecclesia est. 40. a.
 Exiguum illi videri debet, quicquid pro Deo agit.
 529. a.
 Acceptorum, & expensorum librum quisque habe-
 re debet. 71. a.
 Nunquàm se ab hostibus spiritualibus securum pu-
 tet. 318. a.
 Semper cum D. Hieronymo armatas saxis manus
 habeat. ibid. b.
 Nihil habet, qui absque luce calorem. 368. o.
 Nunquàm in hac vitâ exercitium virtutis intermit-
 tat. 462. b.
 Bonum Christianum nunquàm is refert, qui vitia
 induit, vt virtutes repræsentet. ibid. o.
 Quicquid agit, nunquàm se tutum putet. 464. o.

C H R I S T V S.

- Mortui illius recordatio efficacior, quàm vini. 3. a.
 Morte induitur, & lauatur, vt peccatorem reducat.
 ibid.
 Cur non prædicabat his, quos redanimauit, vt ijs,
 quos sanauit? 9. a.

Aaaa

Ab ipso

INDEX ALPHABETICVS

Ab ipso Matris vtero sibi moriebatur. 12. a.
 Postquam pro Dei filio agnitus fuit, maiora miracula fecit. Quare? 26. a.
 Quare qui reliqua probra mutus exceptit, colapho accepto locutus est? 30. b.
 Est pauperum egenissimus. 31. a.
 Ab vtero Matris sumptioni sui se pręparauit? 35. o.
 Flagella cęteris tormentis grauius sensit. 47. a.
 Cur flagris ē templo exegit nundinatores? ibid. b.
 Deum se monitabat dans oculorum vsum cęcis. Cur istud? 44. a.
 Cum ieiunabat, dęmoni videbatur Deus, idem comedenti minus deferebat. 63. a.
 Cur non venditus pari pretio, quo Ioseph ęgyptius? 68. b.
 Quid pręstat in Christo, docuisse homines, an redemisse? 97. o.
 Valde se demisit, magister hominum factus. ibid. a.
 Solus sibi videtur, cum est absque homine. 52. o.
 Cur longinquum iter vocat suum ā terrā in cęlos abitum? 53. a.
 Cur mei & butyrum in mundo positus comedisse fertur? 52. b.
 In cruce sublimissimus fuit. 54. b.
 Quare culici comparatus? 72. b.
 Quare in sacramento altaris tectus? 122. a.
 Cur sacrum latus suum configi permisit? 141. b.
 Ita oblectabatur passione, vt hoc illi pœnale esset, quod nihil pœnale accideret, cum enim patiebatur, finem suę charitatis consequebatur. 149. o.
 A Natiuitate suā vsque ad ascensum in cœlum vnā semper docuit humilitatem. 20. o.
 Quare in horto, non in cœ naculo comprehendi voluit? 176. a.
 Plus in pręsepio passus, quā in crucis ligno. Quare hoc? 179. b.
 Cur Sol iustitię dicitur? 76. b.
 Crucifixus est terror demoniorum. 86. b.
 Quātos ā proposito pręmio animos accepit? 127. b.
 Quare maiorem honorem sanguini suo, quā carni quoquomodo deulit, cum Sacramentum Eucharistię instituit? 129. b.
 Qualis in pręsepio fuit? 137. a.
 Suę ipsius crucis ambitiosus prensator fuit. 183. o.
 Cur ipse per se virginibus fatuis inde ē nuptiarum loco respondit? 204. b.
 Cur in ęgyptum potius quā aliō fugit? 216. a.
 Quare Caiphas voluit, vt loqueretur? 222. a.
 Tres matres habet. Quę illę? 227. o.
 Cur illius cum conceptio, tum natiuitas annuntiata fuit. Ioannis autem sola natiuitas? 254. b.

Cur in monte Thabor Moyses & Eliā comitat? 138. b.
 Cur ibidem Pater magis audiri illum, quā videri voluit, cū talis esset, vt magis oculos spectatores requireret, quā aures attentas? 166. b.
 Cur non redemit dęmones? 169. b.
 Quomodo in Imaus agnitus fuit in fractione panis? 172. b.
 Cur tantis impendijs suis redemit hominem? 274. a.
 In vnus hominis salutem omnes passionis suę hau-
 stus bibit. 274. b.
 Deum se probauit, cū proprium commodum non quęsiuit. 277. o.
 Aliter pro hostibus ac Stephanus orauit. 298. a.
 Quare ministri non commemorit, cū de baptis-
 mi Sacramento egit? 304. a.
 Cur pastoribus ante quā regibus apparuit? 235. b.
 Cur tam specialiter filius Abrahę, & Davidis dictus? 248. b.
 Cur indignatus iuueni, ā quo magister bonus dictus? 285. a.
 Prius cum Marthā sermones miscuit, quā Lazari-
 rum suscitauit. Quid ita? 287. b.
 Cur hortorum magis, quā camporum fons? 307. a.
 Cur flos, quā arbor dici maluit? 331. b.
 Crucifixus inuidiosus Iudęis. 348. b.
 Vmbraę æstimat miraculorum gloriam, si cum eā conferatur, quę illi ē passione veniebat. 352. a.
 Cur ex albā potius, quā nigrā lana capillos ha-
 buit? 355. b.
 Cur illum Angelus, non homo in horto conforta-
 uit? 374. a.
 Quā amabat dicere veritates, quę in flamma-
 bant! 380. b.
 Cur non in ipsis aquis prędicauit? 320. b.
 Cur in hortum cum discipulis se recepit? 321. a.
 Cur domum centurionis, sanaturus seruum eius,
 non intrauit? 324. a.
 Quare post hunc sanatum statim redanimauit viduā
 Naimiticę filium? ibid. b.
 Chananzę schedam dedit sine nomine (*firma en
 blanco* Hispani, Itali *carrabianca* vocant) quā
 esse omnipotens illa poterat. 408. a.
 Cur non frequentabat scholas Hierosolymita-
 nas? 452. a.
 Terribilis & formidabilis antequā incarna-
 tus. 455. b.
 Cur in Natiuitate vnica tantum stellę lumine vti
 voluit? 458. a.
 Non superabat illius ostentatio facultates. ibid.
 Maiorem gloriam putauit, quod mortuus, quā
 quod

R E R V M N O T A B I L I O R V M.

quod natus fuit. 488. a.
 Cur discipulorum pedes ante lauit, quam pariter cepit? 490. b.
 Non qualiscunque amoris indicium est, quod Matris suæ in Cruce recordatus fuit. 491. a. b.
 Quare crucifixo probra dicebant. 327. b.
 Cur primâ, non secundâ vice vendeutes è templo flagris profigauit? 328. b.
 Cur lux, non sol dictus? 363. a. & 520. a.
 Cur pastoribus in eadem regione vigilantibus primum nuntiatus? 363. b.
 Potestas eius ad benefaciendum, non ad inferendum mala vertitur. 364. a.
 Tam iucunda illi accidit sua passio, vt præ gaudio non caperet corpus animam. 492. a.
 Ex cruciatis, quos patiebatur, mirum quantum augeſcebat! 492. o.
 In mundum venit nundinatum poenas. 493. a.
 Crux illi lac erat. ibid. b.
 Patris, vnaque Matris honorem vindicabat patiens. 494. o.
 Antequam pateretur, sius Patris illi velut non propria domus erat. 495. b.
 Parum illi visum, quanquam immensum fuit, quicquid pro nobis passus. 544. o.
 Cur in Cruce dixit, *Consummatum est*, & non, *Perfectum est*? 545. a.
 Est lux tam vrbana, vt reliquas luces non obscurat, sed splendere sinat. 370. o.
 Cur in Cruce non edidit miracula? 414. b.
 Cur illos, quos suscitârat, à se abdicabat, non autem eos, quos conuerterat? 415. b.
 Quare puer dictus? 393. a.
 Christus pictor, venator, piscator, aucups, pugil, custos. 510. a.

C O E L V M.

Iter illius breue, & planum. 333. o.
 Quantum cor à lingua, tantum à terra cœlum, nec amplius distat. 334. a.
 Cœlum inuidet nostris ærumnis. 349. b.

C O L V M B A.

Spiritus S. in columbæ specie è templo Hierosolymitano excessit, quo die Christus passus. 207. b.
 Non curat sibi auferri pullos. 208. a.
 Symbolum magnitudinis Dei. ibid.

COMITAS, VRBANITAS, MAN- SVETVDO.

In Dei schola non sola virtus, sed etiam comitas docetur. 177. o.

Exempla Sanctorum, qui perurbani fuerunt, idque sibi honori duxerunt. 178. b.
 Morum suauitas, & facilitas est magnes voluntatum, & dulcis tyrannus cordium. 455. o.
 Etiam dæmon, licet inuitus, mansueris obsequitur imperijs. 457. a.

C O M M O D V M.

Maiorem commodorum nostrorum rationem habet Dominus, quam sui honoris. 277. o.
 In hac vita quisque sua commoda consecratur. 430. o.

C O M M V N I O.

Mors communio dicta. Cur istud? 10. a.
 Quantum temporis dare quis præparationi debet, vt dignè communicet? 11. a.
 Qui communicaturus, duos excommunicatos vitare debet. Quos illos? 257. o.

C O N C O R D I A.

Non omnis concordia bona, nec omnis discordia mala. 245. o.

C O N F E S S I O.

Valde heroica actio est, alteri enudare suos næuos, & defectus. 211. o.
 Si sanguinis Christi pretium solui posset id nullâ re æquè feret ac confessione. 213. a.

C O N S C I E N T I A.

Vna mille testes. 513. o.
 Austerus Iudex. ibid. b.
 Conscientia mala infernus. 515. o.
 Bona cœlum. ibid.

C O N S I D E R A T I O.

Ex neglecta & abiecta consideratione totus mundus perditus iacet. 79. o.

C O N S V E T V D O.

Nullus potentior tyrannus inueteratâ consuetudine. 88. o.
 Et quidam infernus. 90. b.
 Est centrum peccatoris. ibid.

C O R.

Quod illi penitus imprimitur, id vsui est. 6. o.
 Dolor cordis omnium cruciatuum maximus. 115. a.

C O R P V S.

Aduersatur animæ. 13. o.
 Corpus suum flagellatum in sole Christus posuit, vt gloriæ ostentationem faceret, quam sibi acquisiuisse visus, cum pro homine passus. 489. a.

C O R R E C T I O, P V N I R E, P V N I T I O.

Sit blanda & suavis, vt fructuosa. 243. o.
 Qui alium correpturus, personam illius ante induat. ibid.

I N D E X A L P H A B E T I C V S

Deus velut in speciem punit. 99. o.
 Quare sexcentesimo anno vitæ Noë immisit dilu-
 uium? 197. a.
 Cur punitio eius comparatur afflatui? 199. a.
 Rigidum supplicium afflatu multare. 204. b.
 Ab ipsa pietate macari durissimum. 203. o.
 Extremum Dei supplicium, destituere animam.
 298. o.
 Quam inuitus Deus puniat, id nullo inditio magis
 probat, quam quod velle punire prænuntiat. 71. o.
 Quanta debeat esse illius sanctitas, qui poenas sum-
 pturus de alijs. 294. o.

C R V X.

Non fronti tantum imprimenda, sed cordi etiam
 inferenda. 6. b.
 Cur crucis gloria dicitur gloria vultus? 59. a.
 Crux corona victorum. 183. b.
 Crucis suæ ambitiosus Christus fuit. ibid. b.
 Cur solum in cruce Christum timuit diabolus, in
 qua alij tam multi mortui? 86. b.
 In cruce Christus altissimus. 54. b.
 Quæ non à cruce venit gloria, ea suspecta. 137. o.
 In cruce Christus agnitus Deus. 366. a.
 In cruce insignibus nobilitatis donatus, *zu Xl ter*
geschlagen. 491. a. b.
 Crux illi lac. 493. a.
 Cur in cruce Patrem appellauit? 495. a.

D.

D Æ M O N I V M.

Quæ cordi insident, his affligitur, non ijs, quæ in
 sola lingua versantur. 6. b.
 Amat lautitias & bonas buceas. 59. o.
 Bouem comedendo imitatur. 61. a.
 Omnis illius in minacijs posita est feritas. 64. o.
 Exigua illum aqua haurit, & suffocat. 66. a.
 Illius deuicti gloria vincenda. 69. o.
 Armatur aduersus superiores, vt deiiciat subdi-
 tos. 82. b.
 Cum superiores strauit, facilem sibi subditorum
 stragem pollicetur. ibid.
 Festum diem illi adferunt superiores, qui delin-
 quant. ibid.
 Sunt dæmonia mala, & bona, quo sensu id di-
 ctum? 218. a.
 Peccatum pessimus dæmon. ibid.
 Mûta est, quæ noxium humorem culpæ exsu-
 git. 219. a.
 Non in eo posita est nostra miseria, quod nos tor-
 quet, sed quòd male torquet. 111. o.

Possumus theriacam ex illo conficere. ibid.
 Fautor est esse dæmoniosum. ibid.
 Est dæmonium maius, & minus. 218. a.
 Fortis est dæmon adiutus ab homine. 224. o.
 Homine pro aduocato vitur. ibid.
 Pessimi dæmones, qui hominibus inserti. 225. a.
 Homo dæmoni pro manibus, ac pedibus. ibid. b.
 Cur perambulasse, non peruolasse terram aie-
 bat? 160. a.
 Cur non redemit illum Christus? 169. b.
 Quomodo æternum seruit Deo? 193. b.
 Vitricus peccatorum. 211. a.

Ex ipsius apparatu obuium est arbitrari, quàm sit
 inops, & miser. ibid. b.
 Habere oculos, quibus aliorum errata videntur,
 non propria, proprium dæmonis. 251. o.
 Pro tribus insignitis flagitijs excommunicatus.
 257. b.
 Mulierem induit, vt Iobtem prosterneret. 271. a.
 Cum peccare suadet, extenuat Dei iustitiam, quam
 exaggerat, cum pœnitentiam meditamur. 356. o.
 Præsentia de Dei misericordia illi noxia fuit.
 357. a.

Siremittere illius cruciatus possent, nullà re æquè
 mifererent, quàm visu ærumnarum hominis.
 214. a.

Ab astu, quo nos demoliri cupit, excitandi nos ip-
 sos exemplum sumere possumus. 267. o.
 Cur relictus in regione aëris dæmones? 404. b.
 Dubitatione illos Deus torquet. ibid.
 Capita dæmon inficit, vt totam subitò Rempub.
 conficiat. 433. o.
 Primus Deum hoc nomine vocauit. 437. b.
 Dæmonem, si illum scelus suorum verè pœnite-
 ret, in gratiam Deus admitteret. 483. b.

D A N I E L.

Cur morabatur ad fores regis? 32. a.
 Adorari à Nabuchodonosore iussus, quod somnium
 illi, & interpretationem edixit. 380. b.
 Animosus fuit, cum inter famelicos Leones in lacu
 edere ausus. Quare? 434. a.

D A V I D.

Composuit Psalmum retractationum. 38. a.
 Postquàm illi locutus fuit Dominus, sæuiore ho-
 stes habuit, & plura bella. 60. b.
 Munus docendi in vicè pœnitentiæ assumpsit. 98. a.
 Urbanitatem sibi honori duxit. 178. a.
 Psalmum in gratiarum actionem composuit, quod
 stultus quidam sublatus è viuis fuit. 179. a.

Immor-

R E R V M N O T A B I L I O R V M.

Immortales Deo gratias agebat, quod non impositus mentis factus. 180. a.

Inter maxima pericula, tantum vnus animæ suæ recordabatur. 275. b.

Cur prophetia illius dicta psalterium? 383. b.

Pœnas dependit, quia largitatem Dei arctauit. 406. b.

Sibi admodum parcus erat. 457. b.

Plus laudis retulit, quod templum Deo excitare voluit, quam filius eius qui ædificauit. 460. a.

Rem suam egit, dum negotium alienum curauit. 27. b.

Plus obtinebat domi in secreto cubili orans, quam decem millia militum ruri pugnancia. 31. b.

Cur S. Matthæus illum bis regem appellauit? 54. a.

Cur Nathan prospera illi, & sinistra nuntiavit? 74. b. & 238. b.

Vnde illi tantum in decrepita senectâ frigus? 78. a.

Cur Nathan non prælagit illi peccata, quæ Salomon filius eius perpetraturus erat? 317. a.

Cur ipse non adhibuit medicinam suo peccato, sed à Natharō monitus fuit? 326. a.

Cur sub tempus mortis non vocatur rex? 340. a.

Cur noluit bibere aquam cisternæ Bethlehemiticæ, quam tantopere expetierat? 341. b.

Cur inter primordia regni sui tanta pietatis inditia dedit? 364. b.

Cur toties coniugatus? 369. b.

Cur omnem totius regni populum ad transferendam arcam conuocari imperauit? 361. a.

Coronabant illum, qui persequerantur. 441. a.

Nulli operi, quodcunq; agebat, nimium quantum fidebat. 465. a.

D E B I T V M.

Quam miserum debito oneratum esse! 31. a.

Mirum quod capere somnum possit, qui ære alieno prægrauatus. Ibid.

D E S I D E R I V M.

Magno emitur, quod desiderij pretio paratur. 109. o.

Cur Deus, cum sit liberalissimus, non nisi desideriorum pretio sua vendit? 258. o.

D E V S.

Illius proprium est non fouere iram erga aliquem. 43. o.

Semper ieiunat. 63. b.

Nostro arbitrio & æstimatione debet esse pluri, quibuscunq; alijs rebus. 68. o.

Cur permisit negationem Petri? 69. a.

Cur non ante vocatus Dominus, quam creauit hominem? 94. a.

Condonando noxas ostendit magnitudinem suæ potestatis. 95. a.

Apud Deum nobilis, quisquis sanctus, qui verò improbus, idem subrusticus. 98. o.

Existimationis suæ famam mitescit. 26. b.

Per suam prouidentiam ira disponit, vt minorem pœnam incurrat, qui culpam committit, & cumulatorem gloriam promereatur, qui bene agit, vt illi placeat. 45. o.

Cum ærumnis submittit vires, vt simus ferendo. 48. o.

Solus vult occupare animam. 50. o.

Beneficia sic confert, vt ipsi soli ferri accepta possint, ac debeant. 55. o.

Nullum euidentius signum, non libenter punire, quam quod se puniturum prædicit. 71. o.

Quas non dandi causas dat, iisdem nos impellit, vt ipsum ad dandum obligemus. 102. o.

Nemo illum grauius offendit, quam qui nihil rogat. 103. a.

Miraculum est, cum non dat. Ibid. b.

Illius maiestas, & autoritas augefcit ex familiari consuetudine. 112. o.

Illius agnitio timorem, & reuerentiam sui generat. 114. b.

Velut in speciem punit, at misericordiam serio præstat. 99. o.

Si non grauat beneficijs, quomodo opprimit ærumnis? 122. o.

Proprium illius est vindicare aliorum iniurias. 139. o.

Solum illum querere debet, qui delitijs eius frui cupit. 142. o.

Vbi Deus grauius, & velut per otium offenditur, ibi sessans conquiescit. 331. a.

Docuit nos dissimulare & tegere nostra opera. 20. o.

Quam amat inumbrare, & obnubere culpas nostras! 176. o.

Pro illo vix est, qui discrimen rei cuiuspiam adire vel sustinere velit, cum pro dæmonis obsequio, aut voto tam multa profundantur. 199. o.

Pactum cum dæmone init. Qui istud? 218. b.

Beneficus non solum natuâ conditione, verum etiam æmulatione. 269. o.

Magis curat nostram vtilitatem, quam suam existimationem. 277. o.

Quouis modo in sui amorem rapit. 278. o.

Erga illos magis liberalis, à quibus studiosius colitur. 128. o.

INDEX ALPHABETICVS

Quàm præclare nouit occurrere, & respondere!
 ibid. b.
 Quomodo iustus cum iusto? 129. a.
 Quantum in ipso est, nunquam stagnat eius libera-
 litas, nec à benefaciendo cessat, quantumcunq;
 donis affluamus. 130. o.
 Cum dat, debitorem se facit. 132. a.
 Cum nos deserit, id facit, quia prius à nobis desti-
 tutus. 161. o.
 Multiplicat monita, vt cum supplicia decernit, iu-
 stis de causis id factum ostendat. 184. o.
 Qui indulgenter habet eos, à quibus offenditur,
 quibus fauoribus ornabit hos, à quibus diligi-
 tur? 186. o.
 Qui sic cruciat, à quibus amatur, quid ijs faciet,
 à quibus irritatur? 188. o.
 Extremum supplicium Dei, cum relinquit ani-
 mam. 298. o.
 Regularum nostrarum tenuitate non eget. 357. o.
 Magnanimus fuit, cum Angelorum, & hominum
 iacturam passus. 208. a.
 Non dependet à paucitate nostra. 206. o.
 Acrius vindicat iniurias nostras, quàm offensas
 proprias. 381. o.
 Nostrorum operum gloriam sibi vult, nobis fru-
 ctum. 383. o.
 Per nos fit, cum beneficia nobis ab illo non magna
 veniunt. 405. o.
 Inter maiores angustias maioribus auxilijs succur-
 rit. 410. o.
 Si gloria eius augescere posset, ex nostris profecti-
 bus incrementa faceret, quanta non ex re qua-
 cunque aliâ. 214. o.
 Non abiicit potentes, quamquam ipse potens. 236. a.
 Amat supplere nostram imbecillitatem, non foue-
 re desidiam. 258. o.
 Quem enixius amat, plus castigat. 262. o.
 Suauitate consuetudinis suæ fascinat. 288. o.
 Præmunis suorum operum fidem aduersus calu-
 mnias humanas. 323. o.
 Tam est communis omnium, vt nemo illum grauius
 affligere possit, quàm qui suum solum vocat. 361. o.
 Cur filium Abraham seruauit, ne sacrificaretur, fi-
 liam autem Iephthe non seruauit? 419. b. & 396. a.
 Velut ipse sit offensor, homo autem offensus tanto
 studio procurat indulgentiam culpæ. 389. o.
 Cum periculo exponit quenquam, etiam eximit. 395. o.
 Puniendo oblectat. 397. o.

Relinquere maius pro minore, proprium magni-
 tudinis illius est. 459. o.
 Gloriæ ducit, liberare hominem. 494. b.
 Indignum putaret, si misericordiæ eius miserijs no-
 stris concederent. 497. o.
 Mutuas vices accuratè reponit. 485. b.
 Talem se nobis exhibet, quales nos erga illum su-
 mus. 485. b.
 Differt, vel negat etiam quandoque gratiam, quæ
 ab ipso petitur, ne debitum putetur, quod ro-
 gatur. 521. b.

DISCORDIA.

Discordia Christianorum est triumphus dæmonio-
 rum. 222. o.
 Non audet quicquam tentare dæmon, nisi contra
 discordes. ibid. b.
 Non omnis discordia mala. 245. o.

DONVM.

Deus quanquam perliberalissimus, dona tamen sua
 nisi magnis desiderijs expetita non concedit. 265. o.
 Non sunt in pretio, quæ faciliè obuia. ibid.

DVBITATIO.

Nihil cruciabilius, quàm animi dubium esse. 403. o.

E.

ELEEMOSYNA.

Reges facit, & Sacerdotes. 23. o.
 Excellit suo quodam modo baptismum. ibid.
 Rapit ad se oculos Dei. ibid.
 Eorum laudes Christus in supremo die mundi de-
 prædicabit, qui eleemosynas erogarunt. 24. a.

ELIAS.

Cur non timuit inscendere currum igneum? 134. a.
 Peccassetne, si de carnibus, quas illi coruus adfere-
 bat, non comedisset, ijs diebus, quibus ex præ-
 scripto legis ieiunandum erat? 169. a.
 Ex fauoribus, quibus à Deo euehebatur, ille se de-
 mittebat, & humiliabat. 501. b.
 Cælum claudere potuit, sed fortè non sic obstruere
 animum, ne quæ vana gloria subintraret. 399. b.

ELISEVS.

Quare calefecit carnè pueri, vt suscitaretur? 250. b.
 Cur famulo suo Giezi, vt puerum excitaret, non
 Eliæ pallium, sed suum baculum dedit? 244. a.
 Cur Eliseus puerum ostio clauso redanimauit. 293. b.

EPISCOPVS.

Ex Sacri Consilij Tridentini decreto, communes
 instituuntur preces, quoties Ecclesia aliqua suo
 est

RERVM NOTABILIORVM.

est viduata Episcopo, vt Deus illi bonum submittat.

EVA.

Cur dæmon, cùm illam tentauit, præcepti commendit? 186. a.
Magis querula fuit ob vnâ arborem, quam illi Deus interdixit, quàm gratam pro innumeris, quas ipse voluerat, & voluptati permisit. 322. a.

EVCHARISTIA.

Est panis duarum facierum. 9. b.
Est Sacramentum vnitatis. 39. a.
Et omne martyrium. 118. b.
Ignominiam hominis eo Sacramento Deus vindicat. 140. b.
Quanta præparatione opus, vt diuinissimum hoc Sacramentum ritè, ac fructuosè percipiatur. 35. o.
Cur se Christus testum præbet? 46. b.
Cur sub tantillâ specie? 278. a.
Est omnimoda vnio. 114. a.
Et tribunal Maiestatis Dei. ibid.
Sacramento Eucharistiæ totus mundus subiugatus. Quo sensu? 132. b.
Facies ei præferendæ, cùm ad infirmos deferretur. 371. b.
Quare Christus dixit, *Qui comederit ex hoc pane, & non, qui comederit hunc panem?* 408. a.
Vide etiam Verbo Communio.

EXAMEN.

Si examen necessarium est, vt bona credas, quantâ inquisitione opus fuerit, vt malis fidem præbeas? 284. o.

EXECUTIONES.

Deus vult executiones, & opera, non imbecillibus, non simulatos, aut inualidos conatus. 475. o.

EXEMPLVM.

Quàm potens quodcunque exemplum? 434. a.
Quantum valeat exemplum Superiorum ad trahendum post se subditos. 82. b. & 434. a.
Exemplum Christi quantum obliget. 445. o.
Vsq; ad animalia se exerit efficacia exempli. 434. a.

EZECHIAS.

Quam ob causam lethali morbo afflictatus? 317. a.
Laborauit podagrâ. Quare? 543. b.

F.

FACILE.

Quod facile, & obuium, idem homini vile, & abiectum. 58. a. & seq.

FACINORA.

Varia virorum illustrium. 13. b. & 15. b. & 376. a.

FAVOR.

Quæ causa, quod non dignatur nos Deus magnis fauoribus? 405. o.
Maioribus fauoribus succurrit Deus, vbi maior necessitas. 410. o.
Ex fauoribus superbiunt mali, humiliantur boni. 500. o.

FELICITAS.

In aliena felicitate propriam fundare, eximia stultitia est. 418. o.

FICVS.

Cur ficus ante Passionem suam Christus siccauit? 325. b.

FILIVS.

Ille se Filium Dei probat, qui inter prospera & aduersa idem perseuerat. 134. o.
Quantum pro filijs laborare parentes debeant. 104. o.

FLAGELLVM.

Flagella Christus acerbius tulit, quàm cætera tormenta. 47. a.
Cur flagellis in profanatores templi animaduertit? ibid. b.

G.

GALLVS.

Symbolum Prædicatoris. 165. b.
Non cantat, quo tempore, ouis incubans vices gallinæ exequitur. ibid. b.

GLORIA.

Non est in pretio, quæ facili, & absq; sumptu obtinetur. 58. a.
Cur Thaboris gloria dicitur posteriorum, & faciei seu vultus gloria, illa crucis? 59. a.
Ea gloria infernus est, quæ habetur ad manum, & non ad vltum. 120. o.
Quod poena inde veniat, vnde expectabatur gloria, id cruciabilissimum. 73. o.
Quæ non est filia crucis, ea suspecta gloria. 137. o.
Æterna gloria in cruce sita. 119. a.
Nunquam magis oblectat gloria propria, quàm cùm eâ fruimur ob oculos alienæ poenæ. 192. o.
Commercium gloriæ amant homines, consortium laboris non item. 384. o.
Iustus animæ, peccator corpori gloriam exoptat, & procurat. 15. o.
Pretio laborum vendit nobis Deus suam gloriam. 144. o.

Alas

INDEX ALPHABETICVS.

Alas vel ignauissimo, & pigerrimo addit aspectus
gloriæ. 147. o.
Deus sibi ex omnibus rebus cupit gloriam. 383. o.

S. GORGONIA.

Pia fuit illius, & præclara apud Deum impudentia. 522. a.

GRATIA.

Ea sola putanda gratia, quæ Deo charas facit, nam
quæ præter hanc est gratia, ei infelicitatis no-
men aptius quadrat. 437. o.
Magna imprudentia est in basibus fragilitatis huma-
næ construere securitatem gratiæ diuinæ. 471. o.
Quàm facile est excidere gratiâ Dei! quàm facile
eandem promereri! 392. o.
Amplum mare est, sed vitreum. Quare? ibid. a.

GRATIOSI, MAGNATES.

Quomodo uti debeant gratiâ, quâ apud Principem
valent. 431. a. & seqq.
Quomodo eâ Daniel, Ioseph, Paulus, Petrus vsi? ibid.

H.

HÆRETICVS.

Hæreticis prædicantibus quale constitutum apud
Inferos supplicium? 203. a.

HENOCH.

Quâ re Dominus plurimum esse suum erga illum a-
morem ostendit. 344. a.

HISTORIA.

Perlepada cuiusdam Moschouiticæ mulieris, & Ger-
mani mariti eius historia. 263. b.

HOMINO.

Cur plus illo oblectatur Deus, quàm Angelis? 58. b.
Vnus solus sufficit toti inferno fugando. 66. b.
Quâ liber cum Deo quâ is omnipotens certat. 93. o.
Qui non subuenit proximo, cum possit, non homi-
nis solum nomine indignus est, sed & bestię ap-
pellationem non meretur. 124. o.
Habet suam ab humo nominis deriuationē. ibid. b.
Hominem sic amat Deus, ut solus sibi videatur, cum
est absque illo. 52. o.
Homo perfacile credit, quæ sibi vel honorifica, vel
commeda, ægerrimè verò illa, quæ non placent. 153. o.
Illius profectus magnoperè procurat Deus. 214. o.
Ad bonum necesse est duci hominem, ad malum
sponte vadit. 141. o.
Tam amat esse conspicuus, ut vitam sibi, quàm
splendorem extingui mauelit. 173. o.

Homo veteribus dictus lux. 174. a.
Homo aduocatus dæmonis. 225. a.
Dæmones hominibus inserti, dæmonum pessimi-
ibid. b.
Quædam hominum domus, sicut chori dæmonio-
rum. ibid. b.
Homines dæmonijs pro manibus & pedibus. ibid.
Homo dæmone peior dæmon. 228. o.
Homo dæmonis totam sedem explet. 226. b.
Homines dæmon deuorat, ut crudelior euadat, &
ferocior. 227. a.
Hominis proprium est, aucupari sua lucra. 297. a.
Relinquit sæpè Deus hominem in manu consilij sui,
ut suam miseriam agnoscat. 205. o.
In mortuis recenseri potest homo, qui inops. 208. o.
Non rarò beneuolentia Dei est, quàm homo auer-
sionem interpretatur. 229. o.
Omnes huius vitæ res vanæ, vnus suprâ omnem
modum vanissimus homo. 337. o.
Leuiora pondera habet, quàm vanitas ipsa. 338. b.
Alter quidam ærumnarum mundus est. ibid. b.
Vitro fragilior est. 339. a.
Institutum ipsius, & professio, mori. ibid.
Magnificentiam Dei pusillitate animi sui angustat. 406. o.
Proprium hominis est, esse ingratum. 451. a.
Quàm parum sibi fidere debeat. 471. a.
Quanti illum faciat Deus. 496. o.
Homo mutus & mortuus tantundem. 346. o.
Ad partem lucri, sed non sumptuum, aut laboris a-
mat concurrere. 384. o.
Solet nonnunquam in tantam effundi malitiam,
tamque enormibus se obstringere flagitijs, ut
Deus qui videat, videatur non credere. 443. o.
Quàm amat videri & esse illustris! 399. o.

I.

IEHV.

A Propheta rex inunctus. Quomodo? 157. a.
Cur vatem, quem de multis appellaret, rogauit? ibid.

IEIUNIVM.

Athlas orbis. 61. o.
Ieiunij dies fuerunt, qui sex primi mundi. ibid. b.
Ieiunium, & ædificium mundi simul intermissa. 61. b.
Ieiunium armatura contra omnes tentationes. 62. a.
Qui ieiunat, is velut fascino aduersus omnes ini-
quioris fortunæ casus duratus. ibid.
Ieiunium ex Samfone gygantem, adamantem ex
Danielę fecit. ibid.

Cur

R E R V M N O T A B I L I O R V M.

Cur Iudith occultauit suum ieiunium? *ibid. b.*
 Vitam Angelorum & Dei viuunt, qui ieiunant. 63. b.
 Cuius corpus à cibis, neque simul à vitijs anima ieiunat, is diabolum pascit. 17. o.

I N F A N T E S.

Symbolum mortuorum. Quare? 5. b.
 Quare Christianus magis sit quasi modò genitus, quam recens natus infans? 68. a.
 Quare debeat esse infans? 355. a.

I N F E R N V S.

Peccata superiorum festa inferiorum. 82. a.
 Gloria, quæ ad manum, sed non ad usum, infernus. 120. o.
 Cæcitas animæ infernus. 333. a.
 Cur inferni rarò Christus meminit? 244. b.
 Nonnullis inferno grauiora visa verba aspera. 328. a.

Cur Deus Adæ mortem, non infernum minatus? 341. a.

I N G R A T I T V D O, I N G R A T V S.

Beneficijs vincenda. 194. b.
 Contra hominis ingratitudinem Deus tempestiue se præmunit. 450. o.
 Ingratorum multa genera. 504. a.
 Ingratissimus, qui de beneficijs arma constat, quibus benefactorem inuadat. 504. o.
 Ingratitudo pulchro hieroglyphico adumbrata. 505. b.

Iudæi lateres, & quoniam lotionem magis sordescunt, & quia resistunt igni eà duritie, quâ ab illo donati. 505. a.
 Dives epulo ingratissimus. 504. a.
 Infra tamen, quàm Iudas proditor. *ibid.*
 Dauid putauit ingratum non posse mitiori supplicio interire, quàm vel inopinata morte, vel ictu fulminis, vel ruina ædificij. 509. a.

I N I M I C V S.

Angelorum stupor est, qui iniuriarum facilis condonator. 37. b.
 Plus est donare veniam inimicis, quàm facere miracula. 38. a.
 Iniuriarum remissio virtus Apostolica. *ibid.*
 Patrimonium Dei est. 38. b.
 Plus est quàm pro Christo mori. *ibid.*
 Virtutis infinitæ opus est. *ibid.*
 Inimici sunt fabri coronæ gloriæ. 41. o.
 Condonare inimicis signum filiorum Dei. 43. o.
 Fauet Spiritui sancto, qui remittit noxas hostium. *ibid. b.*
 Quomodo verò? *ibid. b.*
 Condonare lex amoris iubet, adeò facillè est. 44. o.

Inimicorum Dei solum prius rigant fluentia Paradisi. 239. o.

Capere hostem viuum, illustrius, quàm occidere. 483. o.

Donare veniâ hostes, supremus tonus musices virtutum. 239. o.

Magister, & Pater Dei est, qui ignoscit inimicis. 241. a.

Nunquàm se tutum ab inimicis putet Christianus. 318. o.

Suis armis deicere, & subigere inimicum, id præclarissimum facinus. 421. o.

I N I V R I A.

Qui iniuriam infert, illum miserator, non eum, qui sustinet. 40. o.

Iniurias nostras Deus præ suis vindicat. 381. o.

I N V I D I A.

Vt in domo Dei proficias, aliorum abundantia ne inuide, sed tuam inopiam dolo. 91. o.

Æmulatio & Inuidia qui differunt? 93. a.

Qui pro Deo patitur, idem, cælo, terræ, & inferis inuidiosus. 348. o.

Inuidia maius tormentum nullum inuentum. 429. o.

Nullum peccatū magis cæcat, quàm inuidia. 439. o.

Soli inuidioso inuidendum. 441. o.

Pulchritudo inuidiosum facit. *ibid. b.*

I O A B.

Cur non adscriptus catalogo eorum, qui inter Dauidicos milites excelluerunt? 437. b.

S. IOANNES BAPTISTA.

Exomologesi se purgauit, antequàm Christum baptizaret. 35. b.

Cur in desertum se recepit? 52. a.

Cum illo multi occubuerunt. Qui hoc? 40. a.

Cur S. Lucas solum illius prædicationem narrat, & asperum vestitum non commemorat? 97. b.

Martyr intra ipsam matris suæ aluum fuit. Quomodo? 383. a.

Cur Angelus natiuitatem illius solum, neque simul conceptionem nuntiavit? 254. b.

Cur camelorum pelles vestiebat? 244. b. & 454. b.

Cur præmatura morte iuuenis obiit? 459. b.

Cur illum Christus occidi permisit, quem tam vehementer amabat. 188. b.

Exemplar poenitentia fuit, cum præco. 231. b.

S. IOANNES EVANGELISTA.

Cur illum Christus in montem adduxit? 128. b.

Cur voluit ignem subijci Samaritanis? 365. a.

Quomodo demonstrauit Christum fuisse hominem? 124. b.

INDEX ALPHABETICVS

Urbanitatis nobis doctor fuit. 178. b.
 Prophetiam Proditionis Iudæ citrà deliquium ani-
 mi audire non potuit. 506. a.

I O B.

Quando plurimum eiulauit? 85. b.
 Cur dæmonis libidini expositus? 334. a.
 Velut mortuum eum familiares habuerunt, cum ad
 incitas redactum viderunt. 208. b.
 Neque tunc solum, sed etiam cum nihil loquentem
 audierunt. 347. a.
 Quale fuit, quod nulla in eius animam facultas dæ-
 moni relicta? 368. a.
 Cur vestimenta conscidit, & capillos torondit, cum
 mortuos liberos intellexit? 105. a.
 In quo patientiæ eius integritas sita fuit? 547. a.
 Inter ærumnarum tolerantiam calumnijs deijcie-
 batur. Cur hoc? 352. b.

I O N A S.

Curui triumphali ab Ninivitis impositus, quod ve-
 ritatem eis detexisset. 368. b.
 Decimæ, ac primitiæ illi tanquam Deo oblata. ib.
 Ter mortuus. 368. b.
 Filius veritatis. ibid.

I O N A T H A S.

Cur in prælio ante mortem oppetiit, quam pater?

IOSEPH ÆGYPTIVS. (86. a.)

Cur non eodem pretio venditus, quo Christus? 68. b. & 526. a.

Urbanus erga suam dominam. 294. a.

Cur Patris eius funus lachrymis profecuti Ægyptij,
 ipsius verò Iosephitis mortem non deplorarunt? 274. a.

Quando virtutes eius celebrata? 350. b.

Quomodo factus gratiofus Pharaonis? 432. a.

IOSEPH NVTRITIVS CHRISTI.

Vita eius vario gaudio, & mœnore intexta fuit. 134. b.

I O S V E.

Cur dictus I E S V S? 306. a.

Exemplum paupertatis. ibid.

I S A I A S.

Quo consilio factus medius? 6. b.

I S M A H E L.

Primus, cui Deus nomen indidit. 438. a.

Et incertum tamen an saluatus. ibid.

I V D A S.

Cur nomen confessionis ei impositum? 121. a.

Cur non vna in montem Thabor à Christo addu-
 ctus? 130. b.

Quando prorsus illum inuasit dæmon? 472. a.

Animam illius combibere Christus voluit. 272. a.

Insignis fur suiipius fuit. 302. b.

Turbatus spiritu Christus fuit, cum Iudam priuan-
 dum patientiæ laborum vidit. 352. b.

Christi erga Iudam humanitas, comitas, suauitas. 499. o.

Ficui similis Iudas. 502. a.

Hominum omnium ingraticissimus. 564. o.

Cum osculo Christi non concessit, conclamatum de
 ipsius salute fuit. 509. o.

I V D E X.

Nemo in causa propria bonus. 325. o.

I V D I C I V M, E X I S T I M A T I O,

O P I N I O.

Ex se quisque ferè alios iudicat. 376. o.

In dubijs humanum iudicium in partem deteriorem
 plerumque inclinat. 378. o.

I V N O.

Dea diuitiarum, & aëris. Cur hoc? 453. b.

I V S T I T I A.

Diuina cur Aquiloni comparata? 100. b.

Vtitur illà Deus solum velut in speciem. 99. o.

Nunquam illam absq; misericordia exercet. 196. o.

Institiam suam quomodo commendat? 198. o.

Quare cum anhelitu comparatur? 199. a.

Quando illam extenuat, quando exaggerat dæmon? 356. o.

I V S T V S.

Iusti sunt peruigiles Cherubim Paradyi Ecclesiæ. 31. o.

Et medulla cordis mundi. ibid. b.

Et terror dæmoniorum. 32. b.

Quærit gloriam animæ. 15. o.

Quò quis magis iustus, eo tentationibus magis ob-
 noxijs. 59. o.

Nullus rude donatus in hac vita. 151. b.

Quia ardet, lucet, non quia lucet, ardet. 19. o.

Vbi sunt bona, & mala, hæc tacet, illa loquitur. 353. o.

Nihil illò formidabilius. 86. o.

Vnus cum toto mundo congredi potest. 87. b.

Debent esse semper iidem. 354. o.

Omnes existimant iustos, qui sunt ipsi. 377. b.

Immanis colaphus Reip. infringitur, cum iustus ex
 ea auferitur. 264. o.

Iusti offensas Dei acerbissimè ferunt. 316. o.

Quanto studio se ad mortem comparabant? 417. b.

Sunt scopus, in quem linguæ maledicorum colli-
 neant. 467. o.

Quan-

R E R V M N O T A B I L I O R V M.

Quantumuis sanctus quisquam sit, maiora semper
facere incrementa sanctitatis potest. 411. o.
Nec iustus de suis bonis præsumere, nec de malis
suis desperare peccator debet. 480. o.
Ex fauoribus Diuinis sunt humiliores. 500. o.

L.

L A V S.

Frœnum eorum, quibus cordi honor. 26. b.
Laus, & honoris ratio Deum infrœnat. ibid.

L E O.

Mansuetudine consuetudinis cicuratur. 44. a.
Quo argumento cognouerunt fuisse Dei ministros
illos leones, qui trucidabât Samaritanos? 305. b.

L E X.

Cur Moyses, cum legem promulgauit, in singulari
locutus fuit? 87. a. 291. b.
Quod se inuicem persequantur, qui eandem vitam
profidentur, id Christi legibus repugnat. 235. o.
Lex amoris diuini hoc habet, vt acrius flagellet,
quem plus amat. 59. o.
Mundi leges videntur solos pertinere ad pauperes. 290. o.

Deus, ne videatur relaxare suas leges, miracula
facit. 291. b.

L I B E R A L I T A S.

Deo grata, exosa profusio. 306. o.
Liberalitas Dei nullum, quantum in ipsa est, vel
limitem habet, vel finem. 130. o.

L I B I D I N O S V S.

Illius conuersio perdifficilis. 280. o.
Subacta turpi libidine, cætera leuiter vincuntur vi-
tia. Ibid.
Christianorum vicatim, & viritim implorandæ la-
chrymæ, cum ad frugem meliorem reuocandus, qui
Veneri semel se tradidit. 282. a.
Sic olim agebatur, vt talis quispiam conuertere-
tur. Ibid.

L I B I D O V E N E R E A.

Infame, abominabile, fœdum flagitium. 292. o.
Sunt dæmones, quid dedignentur hominini hoc ne-
fas suadere, dum suæ nobilitatis naturæ recor-
dantur. 294. a.

L I N G V A.

Lingua, & vultus ægrè dissimulare nōrunt, quæ in
corde latent. 155. o.
Linguae vulnera cruciabiliora, quàm manuum. 327. o.
Existimatio hominis, seu bona, seu mala, ab lin-
guâ. 221. o.

Innocentiam Christi tutatus est Petrus, cum linguâ
benè vsum ostendit. 221. b.

Lingua filiafamilias. 222. a.

Frœnum illi natura iniecit. Ibid. b.

Quantum illa à corde, tantum à terra cœlum abest. 334. a.

Lingua blanda quodammodò potentior virga Moy-
seos. 456. a.

L O C V S.

Vix locus est quantumuis Sanctus, qui sit immunis
ab offensis Dei. 226. b.

L V C R V M.

Vbi de lucro agitur, ne patri quidem, ac matri par-
cit homo. 297. b.

Deus lucra nostra magis querit, quàm sua com-
moda. 277. o.

L V N A.

Dæmon Lunæ similis. 356. a.
Pulchritudo animæ cur Lunæ magis, quàm soli
comparata. 412. a.
Cur peccator Lunæ comparatus? 81. a.
Lucem solis in superficie recipit. Ibid. a.
Non impedit stellas, quin iuxta luceant. 371. a.

L V X.

Nemo sibi lucem adsciscere cum obscuracione alio-
rum debet. 252. o.
Ad creationem lucis, cur pauciora verba adhibuit
Deus? 410. a.
Cur Deus lucem postquàm creauit, tantopere exa-
minauit? 36. a.
Lux sine luce videri non potest. 361. a.
Velle lucere vt exuras, non est lucere ad modum,
quo Deus lucet. 363. o.
Cur lux, non sol dictus Christus. Ibid.
Qui calorem habet, non lucem, nihil habere vi-
detur. 368. o.
Per lucem rectè itur ad lucem. 464. a.
Non lucere cum possis, maximè heroicum opus. 399. o.

Christus lux fuit urbana, quæ lucet alias non ob-
scurauit. 370. o.

Lucere tam vehementer amat homo, vt vitam splen-
dore habeat posteriorem. 173. o.

M.

M A L E D I C V S.

Ad mala lynx, ad ea, quæ bona sunt, talpa. 322. o.

Exploratorum instar sunt linguosi. 323. a.

Et muscarum similes. Ibid.

Bbbbz

M A N N A.

INDEX ALPHABETICVS

MANNA.

Quia sine labore obueniebat, non æstimabatur. 58. a.

MARE.

Cur non redundat, cum tot flumina sorbeat? 58. a.

MARIA SANCTISSIMA DEI

PARENſ.

Cur ſaluatorem mundi in Bethlehem potiùs, quàm alibi enixa. 177. b.

Pulchritudo animæ illius Angelis oſtenſa. Cur? 196. a.

Nomen illius potentiſſimum. 348. a.

Cur de nomine illam Angelus appellauit? 354. b.

Vestiebat pro facultatum ſuarum menſurâ, & vitæ, quàm tenebat, ratione. 458. b.

Cur tam attenta ad ſalutationem Angeli? 310. b.

Attulit quoquo modo paſſionem Chriſto. Qui hoc? 362. b.

Quomodo verſabatur in eius vtero Chriſtus? 369. a.

Non à qualicumque amore factum, quod Chriſtus illius in morte recordatus. 491. b.

Chriſtus cum paſſus, honorem Matris vindicauit. 484. o.

Angeſcebat in illâ humilitas ex beneficijs Dei. 501.

MARIA MAGDALENA. (a.)

Cur modicam fidem illius non æquè arguit Chriſtus, ac Marthæ ſororis eius? 176. b.

Cur noluit ab illâ contingi Chriſtus, cum factus rediuius? 351. b.

Plus gloriæ attulit Chriſto Magdalena conuerſa, quàm Lazarus reſuſcitatus. 413. o.

MARTHA.

Cur in diem iudicij, & mundi ſupremum ſuſpenderbar, quod ſtatim impetrare poterat? 407. b.

Cur Chriſtus illam aſſatus, bis ex nomine vocauit? 417. a.

MARTYR.

Quantâ in veneratione olim erant Martyres? 53. b.

Ingens erat illorum in Eccleſiâ authoritas. 55. a.

MATER.

Spiritus Sanctus mater noſtra dicitur. Cur? 105. b.

Sunt quædam matres ſimiles Aruthionum? 106. a.

Cum alter parentum neceſſe malus eſt, minore malo melius pater eſt. 106. b.

Magna matrum potentia, vt ex liberis ſuis quiduis illud fingant. Ibid.

MERCVRIVS.

Symbolum Prædicatorum, ſed improborum, qui in eadem ſemper viâ hæret, per quam alios ducit. 234. b.

MICHAEL.

Cur non maledixit lucifero? 202. b.

MILES.

Olim qui militauerant, triennio prohibebantur à communionẽ. Cur? 39. b.

Non pugnant ſtrenuè qui non expectant ſtipendium. 296. b.

Quomodo olim exercebantur ad pugnam? 13. a.

Quare ſolus miles quidam Chriſtum hoſpitem reſuta uuit, cum cæteri homines rogarint, vt ipſorum ædes ſuo ingreſſu bearet? 41. a.

MINISTER.

Nihil magis commendat ſanctitatem miniſtri, quàm mundities manuum. 304. o.

MORS.

Cur memoria illius efficacior, quàm recordatio miſeriarum vitæ. 2. b.

Chriſtus mortis laruam induit, vt peccatores ab improbâ vitâ abſterritos, ad melioris ſtudia conuerteret. 3. a.

Eſt remedij noſtri Non Plvs Vltra. Ibid. b.

Inter Orci vernas dæmones recenſeri poteſt, qui non veretur mortem. 4. a.

Mortis recordatione indigemus vt pane quotidiano. 4. o.

Illi recordationi alligauit Deus noſtram ſaluationem. Ibid.

Illâ vice Deus in terris eſt. Ibid.

Non ſolum fronti affricanda, ſed etiam cordi inſinuanda. 6. o.

Sunt mortui, & à linguâ, & à corde. 7. b.

Ad perſuadendam bonam vitam, nullus par morti prædicator. 8. o.

Nec quiſquam eſt, qui melius morte catechizet. Ibidem.

Mors eſt concionator concionatorum. Ibid.

Eſt ſchola, in quâ errores aperiuntur. Ibid. b.

Mortui olim ſedebant in ſepulchris, ad modum, quo doctores hodie in cathedris. 9. a.

Cur non concionabatur Chriſtus ijs, quos in vitam à morte reuocarat, vt hiſ quos ſanauerat? Ibid. a.

Munitur quodammodo homo memoriâ mortis, vt ſumptione Eucharistiæ. 9. o.

Mori ſibi debet, qui viuere cupit Chriſto. 11. o.

Veteres oſcula libabant morituris. 272. b.

Mortis tam eſt libera & abſoluta poteſtas, vt ne patri quidem ſuo deferat, aut cedat. 339. o.

Cur dicta atropos? Ibid. b.

Mors Iudicis muneri aptiſſima. Ibid. b.

Omnia æquat. 340. a.

Tam

R E R V M N O T A B I L I O R V M.

Tam est efficax illius memoria, vt qui eius prout decet, recordatur, illi nec bonum aliquid desse, nec malum adesse possit. Ibid. o.

Cur Deus Adæ potius mortem, quàm infernum minatus? 341. b.

Mors directæ Odæ, docens non vel efferre nimium, vel plus satis demittere tonum affectuum inordinatorum. 342. a.

Ab obliuione mortis intepefcit, & frigefcit pieras. 343. a.

Morienti plurimum gratulari oportebat. 343. o.

Mortuum esse, & ante tempus mori, non est fortitudo, sed pusillanimitas. 394. o.

Quæ pœna sumebatur de illo, qui sibi ipsi necem conscruerat? Ibid. a.

M O Y S E S.

Deoperiebat vultum, cùm loqueretur populo. 167. a.

Cur illum Deus multauit? 168. b.

Cur quadraginta dies in monte apud Dominum versatus? 231. b.

Cur fratri suo Aaroni præcepit cadere aquas Nili? 327. a.

Cur Deus dictus? 372. a.

Cur populo, non petra locutus? 385. b.

Cur filius illius primum circumciscus? 446. b.

M U L I E R.

Separatim ibant, quæ Christi comites mulieres. Quid ita? 175. b.

Debent honorari. 176. a.

Parum tuta est viri ac mulieris consuetudo, quantumuis ad angelorum puritatem accedant. 282. o.

Mulier solitudinis, recessus, & secreti tam debet esse amans, vt diuinare opus sit, quò nomen eius intelligatur. 353. o.

Ad opera pietatis plerumque valentiores, & promp-
tiores viris femina. 107. o.

Fuerunt illæ summorum Prædicatorum Prædica-
trices. 108. a.

Mulieri cuidam Paulus epistolam, quam ad Roma-
nos scripsit, credidit. 109. a.

Noluit eas Deus præcepto adstringere ad sacras pe-
reginationes, vt viros cogendos putauit. Ibid.

Virtutes vt plurimum cum habitu muliebri depin-
guntur. Ibid. a.

Mulierum vehementissima desideria. 110. a.

Quare coram mulieribus noluit Christus de sua
passione differere? 506. b.

Quæ non loquitur mulier; eam inter mortuas nu-
mera. 346. b.

M U N D U S.

Deum & mundum anima vna non capit. 143. b.

Mundum totum permiscet Deus, vt noxæ vnus sur-
spicionem præuertat, & auertat. 176. o.

Mundi conditi scriptor cur Moyse? 196. a.

Mundi gloria quæuis illa, ventus, somnus, risus. 452. o.

Tam est miser & pauper, vt nihil habeat, quod det
eis, quos habet ab obsequijs 210. o.

Quo sensu dictum, *Totus mundus in maligno posuit
est?* Ibid. b.

Dum lactat, maculat. 397. o.

M V S T E L A.

Abhorret ab animalibus, quæ illa venantur, qui-
bus ipsa vescitur. 236. b.

M V T U S.

Et mortuus eodem loco habentur. 346. o.

N.

N E G O T I V M.

In domo Dei qui negotium alienum curat, is suum
ita vel maximè agit. 27. o.

Negotia animæ sint priora negotijs corporis. 287. o.

N O E.

Cur Deus in arca conclusit. 317. b.

N O M E N.

Bonum, & bona fama sunt rigidi fiscales hominis,
cui cordi est sua existimatio, 24. o.

O.

O B E D I E N S.

Verus obediens nec plus aliquid, nec minus faciat,
quàm iussus. 168. o.

Non videtur ex animo obedire, qui hoc præcisè,
quòd iussus, facit. 529. o.

O C C A S I O.

Suspecta debet esse semper ea occasio salutis, quæ
fuit aliquando causa infelicitatis. 95. o.

Magna imprudentia est putare procul abesse posse
à peccato cuius vicina sit occasio. 451. o.

Remedium mali optimum sublata illius occasio. 314. o.

Graue tormentum occasio mali. 316. a.

Ignis sopitus, non extinctus, vt qui fumet. 316. a.

Malè agendi occasio semper proxima, benè autem
faciendi facilitas procul abita. 532. o.

O G V L I.

Parum est habere corpus oculatum, si cœca est a-
nima. 7. a.

INDEX ALPHABETICVS

Cur Samson oculis ante omnia captus, atque tali
supplicio mulctatus? 217. b.
Nimisquàm vſitatum, habere oculos, quibus errata
aliena videantur, non propria. 251. o.
Graue ſupplicium, tales habere oculos. 252. a.
Ex oculis corporis æſtimare poſſumus oculos ani-
mæ. 332. o.
Solam oculorũ iacturam acerbè tulit Samſon. ib. b.
Tanti fuit Tobix ſua cæcitas, quanti Iobti rerum
omnium ſuarum interitus. ibid. b.
Primi in ſponſa laudantur oculi. ibid.
Oculis animæ deſtitui, grauis pœna. 333. a.
Oculi domini ſuo obtutu opitulantur. 470. b.
Oculi ſunt ſpiramenta anguſtiarum animæ. 344. o.

O L Y M P V S.

Nubes altitudine ſuperat. 1. a.

O P E R A.

Diſſimulanda ſi quæ bona facimus. 19. a.
Occultandorum benefactorum cautionem docuit
Chriſtus à quo natus, donec in cælos redijt 20. o.
Non habet energiam in verbis, qui non efficaciam
in operibus. 373. o.
Ex operibus noſtris ſibi Deus gloriam, nobis vult
fructum. 383. o.
Qualitatis operum maior ratio Deo, quàm quan-
titatis. 459. o.
Verba, quæ coniuncta habent opera, operantur
miracula. 253. a.
In operibus proprijs potius, quàm alienâ diligentia
collocatam ſaluationis noſtræ ſpem habere de-
bemus. 32. o.

O R A T I O.

Multam requirit attentionem. 145. o.
Noctis mediæ tempus orationi opportuniſſimum. 527. b.

O S T E N T A T I O.

Suſpecta eſt, quæ maior facultatibus oſtentatio. 459. a.

O Z A.

Cur ſubitâ morte extinctus? 168. a. & 486. a.

P.

P A L M A.

Cur anima ſancta eſt qualis palma? 151. b. & 354. b.

P A R T V S

Sunt veri quinque, & ſex menſium partus. 396. b.
Vnde fit, quod ſætus iuſtum partus tempus nonnun-
quàm præuertant? 174. a.

P A S T O R E S.

Cur paſtoribus prima ſuæ natiuitatis Euangelia
perferri Chriſtus voluit? 235 b. & 363. b.

P A T E R.

Debent Patres egredi limites diligentia in procu-
randa bona liberorum educatione. 104. o.
Minore malo malus eſt Pater, quando Parentum
alter neceſſe eſt malus. ibid.

P A T I E N T I A.

Diuina non exhauritur noſtris offenſis. 351. o.
Auro ſimilis eſt. ibid. b.

P A T I.

Nunquàm magis glorioſus, & ſublimis Chriſtianus,
quàm cum pro Deo paſſioni expoſitus. 53. o.
Qui pro illo patitur, is ex titularibus regia cœleſtis
magnaribus. 54. a.
Pro Deo pateris, ergò gloria te certa expectat: le-
gitima conſequentia. 145. b.
Pati res tam diuina eſt, vt ambitioſè preſentari de-
beat. 183. o.
Paſſione Deus bona opera remunerat. 183. b.
Per choros alternatim cum Chriſto pati debemus. 335. b.
Qui pro illo patitur, is Superis, Inferis, & mediæ
Terra inuidioſus. 348. o.
Ipſam adeò interulam meritò vendideris, vt eius
pretio aliquam tibi patiendi occaſionem empti-
are poſſis. ibid. b.
Velut rem ſacram, & conſecratam colere debemus
eum, qui pro Deo paſſus. 350. o.
Tam glorioſum eſt pro Deo pati, vt probris (quod
triumphatoribus Romanis fiebat) onerari eos
oporteat, qui ſunt paſſi, ne euaneſcant. 351. o.
Vide *Chriſtus & Iniuria.*

S. P A V L V S.

Cur non læſit illum, quæ inuaſit vipera? 87. b.
Cur luce inſudit illum Chriſtus, cum equo excuſſit? 146. a.
Plus fuit in illo noluiſſe ſplendescere, quàm voluiſſe
mori. 174. b.
Speculum vrbauitatis. 178. b.
Abundare, penuriam pati, omnia, vt verbo dicam,
ſciebat, interque ea ſemper idem perſeuerabat. 136. a.
Cur illum equo deiecit Dominus, vt conuerteret? 195. b.
Quomodo corripiebat culpas alienas? 250. b.
Quomodo utebatur gratiâ, quâ apud Deum vale-
bat? 433. b.

Quare

R E R V M N O T A B I L I O R V M.

Quare tantas pro vna vrbe Romana fundebat preces? ibid. b.
 Cur Paulus mundi, Christus autem Israelis Apostolus? ibid.
 Paulus Cæsar Ecclesiæ. 171. a.
 Cur non utebatur Apostoli appellatione, quando communes cum Timotheo dabat litteras? 243. a.
 Cur toties naufragatus? 316. a.
 Cur à sententia mortis prouocauit? 369. b.
 Totum cælo mundum inuicere secum optabat. 370. a.
 Cur quadragenam vnâ minus accepit? 397. b.

PAUPPERTAS.

Paupertas commendat Christi magnitudinē. 450. a.
 Quid maius fuisset, Christone ipsi alimoniam ministrasse, an ex illo pauperi? 301. a.
 Eximius fauor est, quod Christus indutus pauperum diuertit in domum cuiusquam. 260. o.
 Ea quædam assentatio est. ibid.
 Pauperes sunt hirundines veris nuntia. 261. b.
 Cur in veteri lege pauper pro gratia vitæ tantundem offerebat Deo, quantum opulentus? 362. a.

P A X.

Non omnis pax bona. 245. o.
 Habet Christianorū pax sua etiam pericula. 319. a.

PECCATOR, PECCATVM.

Peccatoris proprium procurare corpori gloriam, animæ pœnas. 15. o.
 Habet mundus nonnullos peccatores tam obstinatè perditos, vt numerari inter damnatos queant. 101. o.
 In tam enormia scelera quandoque se præcipitant homines, vt Deus, qui ea videt, non videatur credere. 443. o.
 Peccatum simile Centurionis. 141. b.
 Peccator suipsum carnifex. 198. o.
 Ipse iræ Dei ignem succendit. 199. a.
 Cur similis Lunæ, quæ vt semper varia, ita nunquam sui similis? 81. a.
 Nihil meticulosus peccatore. 86. o.
 De peccato pertimescere debemus, ne & in bestias, & in saxa nos transformet. 157. o.
 Illius pondus tam graue, vt sit etiam Dei humeris intolerabile. 159. o.
 Omnium ærumnarum nostrarum causa, peccatum. 161. o.
 Peccatori grauius cruciatus, degere inter iustos. 192. a.
 Grauius Deum offendunt, qui posita fronte citra ruborem peccant. 312. o.

Sunt peccatores. qui suas ipsi noxas euulgant, & proclamant. 313. a.
 Peccata cathedræ quantum abominetur Deus. 84. o.
 Quam gloriosum, & honorificum Deo conuertere peccatorem! 413. o.
 Quibus rebus peccator Deum offendit, ipsidem ab illo plectitur. 216. o.
 Peius est esse peccato obnoxium, quam dæmone infessum. 249. o.
 Peccatores similes maris. Cur? 252. b.
 Peccata nostra impetum misericordiarum Dei sistere non valent. 331. o.
 De condonato peccato non debemus esse securi. 359. o.
 Peccator meritò semper taceat. 373. b.
 Solum peccatum dignum lachrymis. 218. a.
 Peccatum magnus dæmon. ibid.
 Peccatum est tenebræ, multum tamen lucis habet, vt quod abscondi nequeat. 374. o.
 Cur fermento comparatum? ibid.
 Peccatum simile negationis. ibid.
 Peccator sui similes omnes arbitrat. 376. o.
 Vix est qui suam culpam culpæ suæ adscribere velit. 405. a.
 Vnum peccatum sat fuit obscurandæ toti gloriæ Alexandri. 376. b.
 Ad concinnandum malum vnus homo valet, quantum multi. 409. o.
 Peccator contra se dicit, & facit, quicquid illud dicit, & facit. 426. o.
 Ex fauoribus insolescit. 500. o.
 Nec peccator de suis malis desperare, nec præsumere de suis bonis iustus debet. 480. o.
 Quantumcumque quis sit peccator, non diffidat. 482. o.
 Nam & dæmon, si pœnitere vellet, inueniret veniam. 483. b.
 Statim occurrendum peccato. 541. o.

PELLICANVS.

Symbolum peccatoris, qui lætatur cum malè fecerit, & exultat in rebus pessimis. 314. a.

PERICVLVM.

Si inter securitatem potest esse periculum, quis se inter pericula tutum putet? 310. o.
 Qui seipsum periculis committit, is Deum à subueniendi necessitate absoluit. 395. o.
 Qui pericula quærit, peribit in illis. 396. a.

P E T R A.

Cur petræ scissæ sub tempus mortis Christi? 446. a.
 S. P E.

INDEX ALPHABETICVS.

S. PETRVS APOSTOLVS.

- Cur in monte Thabor non sibi tabernaculum poscit? 28. b.
 Cur illum Christus in eum montem assumpsit? 128. a. & 130. b.
 Cur se ab illo Christus negari permisit? 69. a.
 Cur non fidebat mulieribus? 96. a.
 Cur oculos magis, quam linguam ad poenitentiam, & damnanda peccata sua adhibuit? 96. a.
 Quomodo sua apud Deum gratia vsus? 432. b.
 Triumphabundus cum Iudæa olim adueniet. 454. b.
 Quam parum tribuebat omnibus, quæcunque agebat! 465. b.
 Venustauit illum Christus, cum aspexit. 570. b.
 Contristauit illum Christus, cum visu tantum, neque alloquio simul dignatus fuit. 330. b.
 Cur primo miraculo pedum vsum claudodedit? 472. a. & 544. b.
 Vix à Domino visus fuit, quando ad illum, recurrit. 472. b.

P H A R A O.

- Cur famem præuidit, antequam eueniret? 50. a.

P I E T A S.

- Est quædam pietas, quæ austeritas, & quædam austeritas, quæ pietas. 247. o.

P O E N A.

- Szuiissima poena est, cum inde nascitur cruciatus, vnde consequi gloria poterat. 73. o.
 Nunquam acerbius afficiunt poenæ propriæ, quam cum tolerantur è conspectu felicitatis alienæ. 191. o.
 Consortium gloriæ amant homines, poenarum non item. 384. o.

P O E N I T E N T I A.

- Pia mater. 211. a.
 Vires subministrat & robur. ibid.
 Nullum est peccatum, quod non aboleat, dum vera modò sit. 482. o.
 Suspecta est, quæ in vitæ periodum extremam suspenditur. Cur? 486. o.
 Desperationis quoddam genus est, in id tempus eam prorogare. 485. b.
 Non est tam aspera eius consuetudo, vt pingitur, & fingitur. 422. o.
 Quæ semel suscipitur, difficilè relinquitur. 423. b.
 Quinam fructus digni poenitentia? 462. a.
 Ab vsu operum poenitentia metu asperitatis fictæ magis terremur, quam vera illius difficultate. 425. o.
 S. Latio tersum promptæ, ac veræ poenitentia speculum. 485. o.

P O T E S T A S.

- Eo consilio suscipienda, & querenda, vt ad beneficiendum vertatur. 362. o.
 Non aliò sua potestate Christus vsus. ibid. b.
 Contra decretum Dei nulla est potestas humana. 442. o.

P R Æ D I C A T O R, P R Æ D I C A R E.

- Nulla grauior poenitentia, quam prædicare. 92. o.
 Ad talem poenitentiam damnauit Christus suos discipulos. ibid. b.
 Prædicare veritates, quæ adurant, præclarum facinus. 379. o.
 Quem reprehendendi modum seruare Prædicatores debeant. 434. b.
 Quales esse debeant, vt fructum dicendo faciant. 373. o.
 Non abstineant à prædicando, tametsi parum promoueant apud auditores. Hoc enim & Christus fecit. 202. a.
 Qui dicunt & non faciunt, hoc tantum faciunt vt sibi ignominiam consent. 163. o.
 Nunquam attentius auditur Ecclesiastes, quam cum auidè videtur. 166. o.
 Multa salute, luce & igne opus habet, quisquis alios sanaturus, illustraturus, inflammaturus. 231. o.
 Magno supplicio dignus, qui alijs salutem, sibi ægritudinem adfert. 233. o.
 Cur sal terræ Prædicatores? 260. a.
 Quam procliuè est, vt auditorum gaudeant frequentia! 388. o.
 Verba sæpè illos destituunt, cum auditores rari. ibid. b.
 Ad triumphum pompam olim pro supremo tribunali producent eos, quos hic conuerterant. 454. o.
 P R Æ L A T V S, S V P E R I O R,
 P R Æ F E C T V S.
 Qui præfecturam admittit, gratiam facit ei, qui committit, aut imponit. 180. o.
 Captiuus est, qui alijs ex officio præest. 180. b.
 Mentis inops est, qui ambit præfecturam. ibid.
 Præfectura in manu stulti gladius, ignominia in manu imprudentis. 181. o.
 Ludificat hominem, qui indigno præfecturam commendat. 182. a.
 Facere quempiam humilem subditum eius, cuius fuerit superciliosus, & arrogans Prælati, immane supplicium. 202. o.
 Apud inferos adeò tali supplicio vtitur Deus. 202. b.
 Grauis illa maledictio. ibid.
 Furtum,

R E R V M N O T A B I L I O R V M.

Furtum, nec qualecunque perpetrat Prælati, qui
suam prouidentiam subditis negat. 303. a.

Medicum imitari debet. ibid. b.

Intellectus & oculus debet esse Prælati, quantus,
quantus. ibid.

Illius exemplo nititur salus, aut perniciēs Reip.
vt illum ante omnia petat dæmon, cum ruinam
Reip. meditatur. 433. o.

Superiores sunt frænum Reip. 434. a.

Observandi, quanquam mali, & plurimum colendi,
quod sint effigies Dei. 435. o.

Cui Deus præfecturam committit, eidem subsidia-
riæ gratiæ opem submittit. 460. o.

Peruigiles, solliciti, ac perdiligentes esse debent,
quibus publici muneris prouincia demandata.

544. a.

Capite deiecto prouum labitur Reip. corpus. 82. o.
Festum diem agunt Inferi, Superiores cum delin-
quunt. 82. b.

Cur salî comparati? 84. a.

Otium valde alienum à præfectura. 169. o.

Qui Prælati, idem omnia debet esse, vt non sit of-
ficiu, quod non exequatur. 171. a.

Qui sibi lenis, alijs asper, is nihili prælati. ibid. o.

Grandis ignominia Superiorum superari ab infe-
rioribus, quod ad officiorum procuracionem at-
tinet. 237. o.

Superiores cum indulgere vitijs volunt, in confor-
tium culpæ subditos adducunt, vt liberius pecca-
re possint. 386. o.

Quasi partus dolores patitur terra, quæ hominis
vani imperium. 182. b.

P R Æ M I V M.

Alas, vires, robur addit 126. o.

P R Æ S E P E.

Quale illud, in quo Christum Maria reclinauit?
361. a.

P V N I R E.

Deus velut in speciem punit. 99. o.

Quare sexcentesimo anno vitæ Noe immisit dilu-
uium? 197. a.

Cur punitio eius comparatur afflatui? 199. a.

Rigidum supplicium, afflatu multari. 204. b.

Ab ipsa pietate mactari, durissimum. ibid. a.

Extremum Dei supplicium, destituere animam.
294. o.

Quam inuitus Deus punit, id nullo inditio magis
probat, quam quod velle punire prænuntiat. 71. o.

Quanta debeat esse illius sanctitas, qui pœnas sum-
pturus de alijs. 294. o.

Tom. I.

Q.

Quid dicent alij? 175. a.

Id semper in omnibus, quæcunque agit, cogitare
Christianus debet. ibid.

Q V A T V O R.

Temporum ieiunia ob quid instituta? 412. a.

R.

R A C H E L.

Cur Rachaelis filij magis, quam Liæ deplorati?
14. a.

Carnis ea figura fuit. ibid.

Cur liberis suis illachrymata fuit, quando sororis
filios Hærodes trucidauit? 119. b.

Qualis illius erga sororem inuidia? 92. a.

R E L I G I O S V S.

Religiosus, qui religiosissimus, secularibus qualis
pictura quædam. 113. b.

R E S V R R E C T I O.

Tria genera resurrectionis. 548. o.

Quæ nobis imitanda. 548. b.

In Resurrectione Christi Alleluia, velut moneta
quædam, magnâ copiâ proiecta. 535. a.

R E X, R E G N V M.

Cur Reges Magi, cum stellam haberent præuiam,
aliu quæsiuerunt itineris ducem? 96. a.

Cur venerunt Reges, vt recens natum Christum
adorarent? 139. b.

Cur tres? 140. a.

Tres S. Matthæus ex genealogia Christi expunxit.
ibid.

Reges terræ rarò se oculis permittunt. Cur? 113. a.
& 278. a.

Qui non in Deum pius rex, is non admodum formi-
dabilis subditis. 87. a.

Is præclari regis nomen meretur, qui auctoria red-
dit, quæcunque à subditis accipit. 132. o.

Cur regem facere Christum meditabantur, cum
is panem multiplicasset? ibid.

Reges spuma, aqua sunt subditi. Cur? 133. b.

Ruinam sibi parant Reges, qui lucrum inde quæ-
runt, vnde alijs liberaliter benefacere debebant.
308. o.

Quomodo Christus suos docet esse reges? ibid.

Nullum regnis suis exitium suâ liberalitate adse-
runt. 309. a.

Inaugurabatur olim iuxta fontes, & arbores. 308. b.

Periclitantur de auribus, si dulcibus intemperanter
vescantur. 380. a.

Cccc

Vestes

INDEX ALPHABETICVS

Vestes eorum cur ex purpura? 452. a.
Omnia regna pro vna saltatiuncula dari possunt. ibid.
Regnorum excidium non etiam nunquam ab affectis membris venit, non à solis capitibus male fanis. 387. a.

R O M A.

Caput orbis. 433. b.
Cur pro illa tam crebrò supplex Paulus? ibid.

R O S A.

Cur parum durat? 269. a.
Symbolum Christi. ibid.
Cur rosa, seu flos, non arbor dici Christus voluit? 331. b.

S.

S A B B A T V M.

Cur Deus olim suum vocabat Sabbatum? 362. b.
Cur in die Sabbati facere miracula cœpit? ibid.

S A C E R D O S.

Quanta debeat esse sanctitas Sacerdotis? 255. o.
Baptismalis aqua similis, qui non sanctus. 233. b.
Adamum Sacerdotem initiauit Deus, simul ac condidit. 255. a.
Moresa lex, & cui difficile satisfieri queat, ea est, quæ Sacerdotes constringit. ibid. b.
Tunica sacerdotalis cur non vel ex lana, vel ex holoserico, sed ex lino? 256. a.
Sanctissimus secularis videri debet gentilis cum Sacerdote comparatus. ibid. b.
Coram ipso Deo sanctus debet esse, quisquis sacerdos. ibid.
Et pedum suorum vestigio sanctificare terram. 257. a.
Sepelitur verso vultu ad populum, Cur? 303. a.

S A L.

Cur Prælati Sal? 84. a.
Cur etiam Prædicatores? 173. a.

S A L O M O N.

Rex sibi, adeò ineptus officio. 172. a.
Quæ causa, ob quam fortè celo excidit? 315. b.

S A L V A T I O.

Quàm enixè Deus nostra curat? 171. a.
Saluandæ animæ cura non præcipua solùm, verùm & vnica esse debet. 275. o.
Saluationis nostræ spem in nostro studio potiùs, quàm in sollicitudine aliena collocare debemus. 523. o. & 32. o.

S A M S O N.

Ieiunio gygas factus, & tanquam fascino induratus, & impenetrabilis euasit. 62. a.

Viginti non ampliùs annos vixit. 182. b.
Parum valebat iudicio, & prudentiâ. ibid.
Cur Philistæi non reseruerunt illi renatos capillos? 298. b.

Nec parentibus concessit, cùm de lucro agebatur. 297. b.

Cur in capillis positas habuit vires? 304. a.
Oculorum iacturam iniquissimè tulit. 332. b.
Philistæi existimabant, vei illum spiritu familiari. Cur? 459. a.

S A N G V I S.

Cur Sanguini suo plus quoquo modo detulit Christus, quàm Carni? 129. b.
Cur Sanguis è latere miraculosè erupit? 299. a.

S A V L.

Cur filios suos in prælium conduxit, quos obruncandos sciuit? 343. b.

S E C V R I T A S.

Si periculum subesse securitati potest, quis inter pericula ipsa sit tutus? 310. o.
Nunquàm se tutum Christianus putare debet. 318. o.

S E N E S.

Cur inuerecundiùs cæteris peccant? 27. a.
Præ foribus mortis positi, vitam anxij diuturniorem suspirant, & vitæ inuiti renuntiant. Cur? 448. b.

S E P V L C H R V M.

Quare locorum, in quibus salutem nostram Christus operatus, celeberrimum Sepulchrum? 2. b. & 386. a.
Cur Sepulchrum Christi mansit clausum, & Lazari apertum? 359. a.
Cur Lazarum exire iussit, qui resuscitare voluit? 359. a.

S O C I E T A S.

Nihil ita obscurat bonos, ac societas malorum. 479. o.
Bonum inter malos soli Dei oculi cernere ac discernere possunt. ibid.
Facilius mali bonos obscurant, quàm boni malos illustrent. 473. b.

S O C R A T E S.

Tolerandarum iniuriarum pulcherrimum specimen Christianis homo ethnicus dedit. 42. a.

S O L.

Non eluxit, quo anno in Arca Noe vixit. 299. a.
Cur lucem suam Lunæ, & stellis communicat? 308. b.
Cur animæ pulchritudo potiùs Lunæ, quàm Soli comparata? 412. a.

Aduer-

R E R V M N O T A B I L I O R V M.

Aduersus solem nemo feliciter pugnat. 426. b.
 In sole posuit Christus corpus suum flagellis exaratum, vt susceptæ pro homine redemptionis operationem faceret. 488. b.
 Sol à quo conditus, & semel rotari ac lucere cœpit, nunquam vel cursum suum stitit, vel lumen retraxit. 473. a.

S O M N I V M.

Qui se infantem somniat, & qui mortuum, tantundem. 6. a.
 Cur Ioseph somniorum adminiculo ad principatum euasit? 140. b.
 Cur Pharaon somnij sui meminit, Nabuchodonosor secus? 297. a.
 Aperire Regi somnium, & solutionem, grande facinus. 380. a.

S P E S, E X P E C T A T I O.

Tam crudele tormentum est expectatio, vt vix sit, qui expectare illud possit. 115. o.
 Expectabundos dominus duplici mercede remunerat. ibid. b.
 Minus cruciabile è Cruce pendere, quàm ab expectatione. 116. b.

S P I R I T V S.

Spiritus à carne perpetuum dissidium. 13. o.
 Spiritui Sancto fauet, qui condonat iniurias. 44. a.
 Cur Spiritus Christum in desertum duxit vt tentaretur? 58. o.
 Cur ventus symbolum Spiritus Sancti? 67. a.
 Spiritus Sanctus officium piæ Matris nostræ obit. 105. b.
 Quo die Christus passus, qualis columba ex templo Hierosolymorum auolauit. 208. a.
 Cur non descendit inde, mox atque Christus in cœlos redijt? 214. b. & 266. a.
 Quomodo accipiendum, quod non condoluit Christo? 248. a.

S T E L L A.

Cur ingredientes Hierosolymam Magos stella destituit? 259. b.
 Stellæ lumen solis penitus admittunt, Luna solum superficie tenuis recipit. 81. a.
 Cur per stellam Deus Magos conduxit? 422. a.

S. S T E P H A N V S.

Quid fortiùs ab illo factum, quod pro Christo sanguinem, an quod pro hostibus suis preces fudit? 38. b.
 Suas Christo vires ebibit. 39. a.
 Quod discrimen precum illius, & orationis Christi pro hostibus? 298. a.

Cur faciem eius sicut Angeli cuiusdam viderunt? 429. b.
 Cur ante suam electionem nõ fecit miracula? 461. a.
 Stephani meditabatur sanguinem, & numerauit lapides Christus in horto, cum sanguinem sudauit. 30. a.

S T V L T V S.

Ne stultus audias, omnibus mundi subsellijs renuntiare possis. 179. o.
 Pertinuerunt discipuli ne stulti audirent. Ibid. a.
 Dauid Psalmum concinnauit, quo Deo gratias caneret pro sublato è viuis stulto. Ibid. a.
 Quod præsepe brutorum, symbolum insipientiæ esset, ob id grauius in illo Christus, quàm in cruce passus fuit. Ibid. b.
 Nullum maius tormentum, quàm, orbare quempiam vsu rationis. 180. a.
 Nihil molestius stulto. Ibid.
 Stultis res huius mundi fixæ & stabiles. 431. o.

T.

T E R R A.

Cur ante creata, quàm cœlum? 383. b.
 Quo intervallo à linguâ cor, eodem à terrâ cœlum distat. 334. a.

T E N E B R Æ.

Solæ ex omnibus Ægypti plagis tenebræ dictæ horribiles. 366. b.

T E S T E S.

Hostium testimonium fide dignius, cum pro aduersario pronuntiant. 196. a.
 Sic & minimè suspecta amici fides, qui contra amicum dicit. Ibid.

T H A B O R.

Cur gloria eius dicta gloria vultus, & posteriorum, illa crucis? 59. a.
 Thabor mons, ex quo præcipitem dare Christum voluerunt Iudæi. 139. b.
 Vt eius honorem instauraret, transfigurari in illo Christus voluit. Ibid.

T H E M I S T O C L E S.

Mirum quid piam dixit. 328. a.

T I M O R.

Malus ominator. 425. a.
 Facit res maiores, quàm sint. Ibid.
 Multum valet in bello. Ibid. b.

T V N I C A.

Cur tunica, non alia vestis fuit, quàm Deus Adæ fecit? 342. a.

INDEX ALPHABETICVS.

V.

VANA GLORIA.

Quantopere fugienda homini. 19. o.
Fugere illam docuit Christus, à quo natus donec in
coelum redijt, & hætenus in sanctissimo altaris
Sacramento testis docet. 20. b.

VANITAS.

Tam levis est homo, vt minùs ponderet, quàm va-
nitas ipsa. 337. o.

VENENUM.

Non omne malum. 111. b.

VENVS.

Cur illam ex aquis natam Veteres finxerunt? 311. b.

VERITAS.

Sunt veritates, quæ lucent, etiã quæ adurunt. 380. o.

Dicere veritates, quæ vstulent, magnificum. Ibid.

Quo in pretio habuerit Christus hoc genus verita-
tis? Ibid.

Totus mundus non habet pretium par veritati. 366. o.

Sit meritò immortalis, qui eam annuntiat. 365. a.

VIRTVS.

Omnia virtutum opera attentissimè peragenda. 145. o.

Virtus natiuam habet pulchritudinem, neque fucis
indiget, vt in amorem sui accendat. 278. o.

Ad opera virtutis ducere necessum est hominem ad
vitia vitiorum naturæ ponderibus inclinat, & per
se vadit. 141. o.

Virtus nobilitat. 98. o.

Nunquàm acriùs impugnatur virtus, quàm suis ar-
mis. 469. o.

VICTORIA.

Tametsi victoriã potius, time nihilominus hostes,
quos subegeris. 518.

VITA.

Tota vitã discendum mori, 11. a.

Cur vita minus mouet ad emendationem morum,
quàm mors? 2. a.

Splendorem nominis homo potiore habet vitã.
173. o.

Vita tam est fragilis, vt ante perdidisse putemns,
quàm acceperimus. 375. b.

Omnia huius vitæ vana. 337. o.
Quàm miserum viuere! 343. o.
Vita comminatio est. 344. b.
Loqui & viuere tantundem. 346. a.
Quomodo melior misericordia super vitas? 414. b.

VNIO ANIMORVM, CON- CORDIA.

Qui vnionis nexum abruptit, tam est insolens, vt
sanctissimum altaris Sacramentum arguere men-
dacijs velit, tam crudelis, vt toti Ecclesiæ exci-
dium, intenet. 39. o.

Vnioni reliquit Deus obstrictas suas benedictio-
nes. 40. o.

Contra vnanimis nihil audet dæmon. 222. o.

Omnipotentia Dei adeo nihil videtur contra eos
audere. 223. b.

Synagoga in vnã duorum fratrum vnitate fundata,
Ecclesiæ Deus duo fratrum paria subtrahit.
Cur? 224. a.

VERBA.

A bonis verbis nonnunquàm abstinere debet Chri-
stianus. 411. b.

Verba quibus accedunt opera, ea sunt prodigi-
osa. 252. b.

Verba Dei reuerentissimè audienda, sic vt pari ob-
seruantia & illa verba, eiusdem corpus susci-
pias. 228. a. & 320. o.

Verba aspera quàm vehementer saucient. 327. o.

Quantã tum attentione illa proferre homo debeat.
221. b.

Verbis diuinis nullum par pretium homines alio-
quin pessimi nuenerunt. 228. a.

Permagni ea rex quidam gentilis fecit. Ibid. b.

Nullam habent energiam apud eum, cuius non sunt
efficacia verba. 373. o.

Verba suauia satellites sunt, qui constringunt. 456. b.

Verborum fidelitate maximopere gloriatur Deus.
539. o.

Nemo illum grauius offenderit, quàm qui verbo-
rum & promissorum fidem non seruare dicat.
540. b.

Semel id ei per summam contumeliam dictum &
præ dolore cor ipsius dissiliit. 541. b.

VENIA, INDVLGENTIA, CONDONATIO.

Dare veniam offensis, est supremus tonus, in quem
conari Christianus possit. 237. o.
Nec

R E R V M N O T A B I L I O R V M.

Nec dare, neque negare veniam semper bonum.
 247. o.
 Tantum promeruit Abraham, qui non pepercit fi-
 lio suo, quantum Daud, qui condonauit Sauli,
 Semei, &c. 248. b.
 Deus reconciliari homini rogat, tanquàm ipse re-
 us sit & offensor. 389. o.

VULTVS.

Ægrè dissimulat, quæ cor tegit. 155. o.

VOLVNTAS.

Ruinæ nostræ causâ voluntas propria. 96. b.
 Plurimum damni nobis adfert. 205. b.
 Cui morum suauitas, is voluntatibus nostris domi-
 natur. 455. o.

Magis spectat Deus voluntatem, quàm quid facimus,
 quàm opus ipsum. 459. o.

Z.

ZACHARIAS.

Pater Baptistæ mortuus erat, quo tempore mutus. 346. b.
 Silentium eius magis mysterium fuit, quàm pœna. 286. a.
 Cur Angelum quem vidit, non putauit Deum? 366. a.

ZELVS.

Quid inter diuini & humani amoris zelum intersit. 372. a.

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM, QVÆ IN HOC PRIMO TOMO vel enucleatiùs expenduntur, vel nouè illustran- tur, vel quasi per transennam spectantur, series, & ordo.

*Quinumerus P. sequitur, paginam denotat, qui C.
columnnam indicat.*

GENESIS.

CAPVT I.

1. **I**N principio creauit Deus cœlum, & terram.
p. 196. c. 2. & p. 383. c. 2.
2. Spiritus Dei ferebatur super aquas. p. 371. c. 2.
2. 4. Tenebræ erant super faciem abyssi, & diuisit
lucem à tenebris. p. 473. c. 1.
3. & 4. Fiat lux, & facta est lux, & vidit Deus lucem,
quod esset bona. p. 36. c. 1. & p. 147. c. 2.
& p. 410. c. 1. & p. 474. c. 2.
5. Et factum est vespere, & mane dies vnus. p. 448.
c. 1.
6. Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat
aquas ab aquis. p. 142. c. 1.
9. Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, & appa-
reat arida. p. 372. c. 2.
11. Germinet terra herbam virentem, & protulit
terra herbam virentem. p. 33. c. 2. & p. 49. c. 1.
14. Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant
diem, & noctem, & sint in signa, & tempora, &
dies, & annos. p. 468. c. 1.
22. Crescite, & multiplicamini. p. 410. c. 1.
& p. 528. c. 1.
26. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudi-
nem nostram. p. 287. c. 2.
26. Faciamus hominem. p. 494. c. 1.

CAPVT II.

2. Requieuit Deus ab vniuerso opere, quod patrâ-
rat. p. 101. c. 2.
7. Formauit igitur Dominus Deus hominem. p. 94.
c. 1.
7. Formauit hominem de limo terræ, & spirauit in
faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo
in animam viuentem. p. 204. c. 2.
10. Fluvius egrediebatur de loco voluptatis, qui in-

- dè diuiditur in quatuor capita. p. 500. c. 2.
14. Fluvius quartus ipse est Euphrates. p. 19. c. 1.
15. Tulit Dominus Deus hominem, & posuit eum
in paradiso voluptatis. p. 303. c. 2.
17. Ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem
scientiæ boni, & mali ne comedas. p. 186. c. 1.
23. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne
mea. p. 206. c. 1.

CAPVT III.

1. Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de
omni ligno paradisi? p. 186. c. 1. & p. 254. c. 1.
& p. 322. c. 1.
2. De fructu lignorum, quæ sunt in medio paradisi
vescitur, de fructu verò ligni, quod est in medio
paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus.
p. 322. c. 1.
7. Cùmq; cognouissent se esse nudos, consuerunt
folia ficus, & fecerunt sibi perizomata. p. 259.
c. 2. & p. 427. c. 2.
8. Abscondit se Adam, & vxor eius à facie Domini.
p. 427. c. 2.
9. Adam vbi es? p. 286. c. 2.
15. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & fe-
men tuum, & semen mulieris. p. 245. c. 2.
16. Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos.
p. 110. c. 1.
17. In dolore paries filios. p. 398. c. 1.
19. Pulvis es, & in puluerem reuerteris. p. 100. c. 2.
21. Fecit Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas,
& induit eos. p. 259. & p. 341. c. 2.
22. Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est.
p. 158. c. 2.
24. Collocauit ante paradysum voluptatis Cheru-
bim, & flammeum gladium, atq; versatilem ad cu-
stodiendam viam ligni vitæ. p. 374. c. 1. & p. 423.
c. 1.

S E R I E S E T O R D O.

24. Eiecit Adam, & collocavit ante paradysum volu-
ptatis Cherubim. p. 121. c. 2.

C A P V T I V.

1. Adam cognovit vxorem suam Eam, quæ conce-
pit, & peperit Cain. p. 375. c. 1. & p. 383. c. 2.

2. Rursum peperit fratrem eius Abel. ibid. & p. 452.
c. 2.

4. Respexit Dominus ad Abel. p. 300. c. 2. & p.
359. c. 1.

6. Cur concidit facies tua? p. 120. c. 1.

7. Nonne si benè egeris, recipies, sin autem malè,
statim in foribus peccatum aderit? Sed sub te erit
appetitus eius, & tu dominaberis illius. p. 542. c. 2.

8. Egrediamur foras. 147. c. 1.

8. Interfecit eum. p. 147. 1.

9. Vbi est Abel frater tuus? p. 381. c. 2.

10. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de
terra. p. 335. c. 2.

11. Nunc maledictus eris super terram. p. 381. c. 2.

15. Nequaquam ita fiet, sed omnis, qui occiderit
Cain, septuplum punietur. p. 518. c. 1.

17. Edificauit Cain ciuitatem. p. 532. c. 2.

21. Tubal fuit pater cauentium citharæ, & organo.
p. 533. c. 1.

22. Tubalcain fuit malleator, & faber in cuncta o-
pera æris, & ferri. p. 533. c. 1.

24. Omnis qui viderit me, occidet me. p. 178. c. 1.

25. Posuit mihi Deus aliud semen pro Abel. p. 532.
c. 2.

26. Sed & Seth, natus est filius, quem vocauit Enos.
p. 533. c. 1.

27. Iste cepit inuocare nomen Domini. p. 533. c. 1.

C A P V T V.

3. Vixit autem Adam centum triginta annis, & genuit
ad imaginem, & similitudinem suam, vocauitque
nomen eius Seth. 532. c. 2.

C A P V T VI.

6. Tactus dolore cordis intrinsecus. p. 115. c. 1.

7. Delebo hominem, quem creauit, à facie terræ.
p. 99. c. 2.

11. Omnis caro corruerat viam suam. p. 281. c. 2.
& p. 541. c. 1.

13. 14. Finis vniuersæ carnis venit coram me. Fac
tibi arcam. p. 281. c. 1. & p. 431. c. 1.

14. Mansiunculas in arca facies. p. 458. c. 1.

C A P V T VII.

11. Anno sexcentesimo vitæ Noe, Mensè 2. &c.
p. 197. c. 1.

12. Facta est pluuia super terram quadraginta die-
bus, & quadraginta noctibus. p. 553. c. 1.

16. Inclusit eum de foris Dominus. p. 317. c. 2.

C A P V T IX.

20. Cæpit Noe vir agricola exercere terram, &
plantare vineam. p. 206. c. 2.

20. Plantauit vineam, bibensque vinum inebriatus
est. p. 376. c. 2.

C A P V T XII.

1. Egredere de terra tua, & de cognatione tua.
p. 376. c. 2.

C A P V T XIII.

3. Reuersus est per iter, quo venerat à meridie in
Bethel, vsque ad locum, vbi prius fixerat taber-
naculum inter Bethel, & Hai. p. 467. c. 1.

14. Dixit Dominus ad Abram, postquam diuersus est
ab eo Loth: Leua oculos tuos, & vide. p. 146. c. 1.

C A P V T XV.

1. Noli timere Abram, ego protector tuus sum.
p. 318. c. 2.

9. 10. Sume mihi vaccam triennem, & capram tri-
mam, turturem quoque, & columbam, &c.
p. 222. c. 2. & p. 245. c. 2.

10. Tollens vniuersa hæc diuisit per medium, aues
autem non diuisit. p. 245. c. 2.

C A P V T XVI.

2. Concluserit me Dominus, ne paterem, ingredere
ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipi-
am filios. p. 406. c. 1.

11. Ecce concepisti, & paries filium, vocabisque
nomen eius Ismael. p. 438. c. 1.

C A P V T XVII.

1. Ego Deus omnipotens, ambula coram me, &
esto perfectus. p. 144. c. 1.

C A P V T XVIII.

3. Domine, si inueni gratiam in oculis tuis. p. 261. c. 1.

9. Vbi est Sara vxor tua? p. 354. c. 1.

C A P V T XIX.

1. Venerunt duo Angeli Sodomam. p. 264. c. 2.

2. Minimè, sed in platea manebimus. p. 325. c. 1.

3. Ascendit de Segor, & mansit in monte. p. 311. c. 1.

4. Vallauerunt domum à puero vsque ad senem,
omnis populus simul. p. 325. c. 1.

11. Percusserunt eos cæcitate. p. 252. c. 1.

12. Habes hic quempiam tuorum? generum, aut
filios aut filias, educ de vrbe hac, delebimus e-
nim locum istum. p. 185. & p. 264. c. 2.

14. Surgite, egredimini de loco isto, quia delebit
Dominus ciuitatem hanc. p. 185. c. 2.

14. Et visus est eis quasi ludens loqui. p. 185. c. 2.

30. Ascendit Loth de Segor, & mansit in monte,
duæ quoque filię eius cum eo, & mansit in spelunca
ipse

OMNIVM SACRÆ SCRIPTURÆ LOCORVM

ipse, & dux filiæ eius cum eo. p. 311. c. 1.
 31. Dixit maior ad minorem: Pater noster senex
 est, & nullus virorum mansit in terra, qui possit
 ingredi ad nos iuxta morem vniuersæ terræ, in-
 ebriemus eum vino, dormiamusq; cum eo, vt ser-
 uare possimus ex Patre nostro semen. p. 387. c. 2.

CAPVT XX.

4. Abimelech non tetigerat eam. p. 175. c. 2.

CAPVT XXII.

2. Abraham, Abraham, tolle filium tuum vnigeni-
 tum, quem diligis Isaac, & offeres eum in holo-
 caustum super vnum montium, quem monstra-
 uero tibi. p. 424. c. 2.

11. 12. Abraham, Abraham non extendas manum,
 tuam super puerum. p. 396. c. 1. & p. 419. c. 2.
 & p. 424. c. 2.

16. Quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo
 vnigenito propter me. p. 200. c. 1. & p. 249.
 c. 1. & p. 475. c. 2.

17. Multiplicabo semen tuum velut arenam, quæ
 est in littore maris. p. 406. c. 1.

13. Oblulit holocaustum pro filio. p. 475. c. 1.

18. Benedicentur in semine tuo omnes gentes ter-
 ræ. p. 475. c. 1.

CAPVT XXIII.

16. Confirmatus est ager quondam Ephronis, A-
 brahæ in possessionem. p. 210. c. 2.

17. In quo erat spelunca duplex. p. 8. c. 2.

CAPVT XXIV.

3. Pone manum tuam subter femur meum, &c.
 p. 107. c. 1.

60. Soror nostra es, crescas in mille millia. p. 92. c. 2.

CAPVT XXV.

1. Abraham duxit aliam vxorem, nomine Cetu-
 ram. p. 283. c. 2.

CAPVT XXVI.

2. Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra,
 quam dixero tibi. p. 207. c. 1. & p. 350. c. 1.

16. Recede à nobis, quia potentior nobis factus es.
 p. 439. c. 2.

16. Recede à nobis, quoniam potentior nobis fa-
 ctus est valde. p. 439. c. 2.

27. Quid venistis ad me, hominem, quem odistis,
 & expulstis à vobis? ibid.

28. Vidimus tecum esse Dominum, & idcirco nos
 diximus, sit iuramentum inter nos, & incusamus
 fœdus, vt non facias nobis quicquam mali. p. 516.
 c. 1.

CAPVT XXVIII.

11. Tulit de lapidibus, qui iacebant, & supponens

capiti suo, dormiuit in eodem loco. p. 41. c. 2.
 15. Verè Dominus est in loco isto. p. 41. c. 2.

CAPVT XXIX.

20. Videbantur ei dies pauci, præ amoris magnitu-
 dine. p. 586. c. 2.

CAPVT XXX.

1. Cernens Rachel quoddam infœcunda esset, inuidit
 forori suæ, & ait marito suo, Da mihi liberos,
 alioquin moriar. p. 92. c. 1.

CAPVT XXXI.

43. Filiæ meæ, & filij, & greges tui, & omnia, quæ
 cernis, mea sunt. p. 431. c. 2.

CAPVT XXXII.

30. Luctabatur cum Angelo. p. 137. c. 2.

30. Vidi Deum facie ad faciem. p. 137. c. 2.

CAPVT XXXIV.

15. In hoc valebimus fœderari, si volueritis esse si-
 miles nostri, & circumcidatur in vobis omne ma-
 sculini sexus. p. 469. c. 2.

26. Simeon & Levi fratres Dinæ ingressi sunt vr-
 bem confidenter, interfecistque omnibus masculis,
 Hemor, & Sichem pariter necauerunt. p. 246.
 c. 1.

CAPVT XXXVII.

2. Hæ sunt generationes Iacob, Ioseph cum sexde-
 cim esset annorum. p. 99. c. 1.

20. Ecce somniator venit, venite occidamus eum,
 & tunc apparebit, quid illi prosint somnia sua.
 p. 439. c. 2.

28. Vendiderunt Ioseph Ismahelitis viginti argen-
 teis, p. 68. c. 2. & p. 526. c. 1.

31. Tulerunt tunicam eius. p. 440. c. 1.

33. Tunica filij mei est, fera pessima comedit eum,
 bestia deuorauit Ioseph. p. 112. c. 1.

CAPVT XXXVIII.

24. Producite eam, vt comburatur. p. 514. c. 1.

CAPVT XXXIX.

10. Per singulos dies molesta erat adolescenti.
 p. 219. c. 2.

12. Relicto in manu eius pallio fugit, & egressus est
 foras. p. 178. c. 2. & p. 294. c. 2.

16. Retinuit chlamydem, & in argumentum fidei
 retentum pallium ostendit. p. 428. c. 1.

CAPVT XL.

9. Narrauit prior præpositus pincernarum somni-
 um suum. p. 453. c. 1.

CAPVT XLI.

1. Post duos annos vidit Pharao somnium. p. 50. c. 1.

18. Et tradidit illos custodiæ tribus diebus. p. 379.
 c. 1.

SERIES ET ORDO.

31. Deuoratis & consumptis prioribus nullum saturitatis dedere vestigium, sed simili macie, & squalore torpebant. p. 253. c. 2.
 42. Tulit rex anulum de manu sua, & dedit eum in manu eius. vestiuitq. cum stolâ byssinâ, & collo torquem auream circumposuit. p. 432. c. 1.

CAPVT XLII.

9. Exploratores estis, vt videatis infirmiora terræ, venistis. p. 323. c. 1.
 12. 13. 14. Domine Deus Domini mei Abraham, occurre mihi, obsecro, hodie, & fac misericordiam cum Domino meo Abraham. Ecce ego sto prope fontem aquæ, & filix habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquam. Igitur puella, cui dixero. Inclina hydriam tuam, vt bibam, & illa responderit, Bibe, quin & Camelis tuis dabo potum, ipsa est, quam præparasti seruo tuo Isaac, & per hoc intelligam, quod feceris misericordiâ cum Domino meo. p. 531. c. 2.
 28. Quidnam est hoc, quod fecit nobis Deus? p. 297. c. 2.

CAPVT XLIII.

30. Commota fuerant viscera eius, super fratre suo. p. 117. c. 1.

CAPVT XLIV.

12. Inuenit scyphum in sacco Benjamin. p. 378. c. 2.

CAPVT XLV.

1. 2. Non se poterat vltra cohibere, vnde præcepit, vt egredierentur cuncti foras. p. 177. c. 1.
 4. Ego sum frater vester, quem vendidistis in Ægyptum. ibid. c. 2.

CAPVT XLIX.

5. Simeon & Leui fratres. p. 246. c. 1. & p. 469. c. 1.
 18. Salutare tuum expectabo Domine. p. 336. c. 1.
 21. Nephtali ceruus emissus, dans eloquia pulchritudinis. p. 378. c. 2.

CAPVT L.

10. Celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi, impleuerunt septem dies. p. 273. c. 2.
 26. Mortuus est, & conditus aromatibus, repositus est in loculo. ibid.

EXODVS.

CAPVT I.

10. Opprimamus eum, ne fortè multiplicetur, & si ingruerit in nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisq. nobis egrediatur de terra. p. 315. c. 1.
 14. Affligebant Ægyptij illudentes eis, atque ad amaritudinem ducebant vitam eorum operibus duris luti, & lateris, omniq. famulatu. p. 505. c. 1.

Tom. I.

CAPVT III.

2. Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. p. 239. c. 1.
 5. Non appropies huc, solue calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est. p. 257. c. 1.

CAPVT IV.

11. Quis sum ego, vt vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Ægypto? p. 336. c. 1.
 14. Aaron frater tuus Leuites scio quodd eloquens sit, ipse egredietur in occursum tuum. p. 371. c. 2.
 25. Circumcidit præputium filij sui. p. 446. c. 1.

CAPVT VII.

1. Ecce constitui te Deum Pharaonis. p. 372. c. 1.

CAPVT VIII.

6. Extendit Aaron manum super aquas, & ascenderunt ranæ, operueruntq. terram Ægypti. p. 327. c. 1.
 12. Clamaui ad Dominum pro sponcione ranarum. p. 442. c. 2.

CAPVT X.

22. Factæ sunt tenebræ horribiles in vniuersa terra Ægypti. p. 333. c. 1. & p. 367. c. 1.

CAPVT XII.

3. Transibo per terram Ægypti nocte illa, percutiamq. omne primogenitum in terra Ægypti ab homine vsq. ad pecus. p. 197. c. 2.
 3. Tollat vnusquisq. agnum per familias, & domos suas. ibid.
 23. Transibit Dominus percutiens Ægyptum, cumq. viderit sanguinem in superliminari, & in vtroq. poste, transcendet ostium domus, & non finet percussorem ingredi domos vestras, & lædere. p. 270. c. 1.
 11. Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus vestris, tenentes baculos in manibus. p. 394. c. 2.

CAPVT XIII.

13. Primogenitum asini mutabis boue, quod si non redemeris, interficies. p. 294. c. 1.

CAPVT XIV.

22. 23. Et ingressi sunt per medium siccis maris, persequentisque Ægyptij ingressi sunt post eos. p. 419. c. 1.

CAPVT XVII.

2. Iurgatus est populus contra Moysen, & ait: Da nobis aquam, vt bibamus. p. 383. c. 1.

CAPVT XX.

3. &c. Non habebis Deos alienos coram me, Non occides, non mœchaberis, non furtum facies.

Dddd

p. 87.

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

p. 87. c. 2. & p. 291. c. 2.
 4. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitu-
 dinem, quæ est in cælo desuper, & quæ in terra
 deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra.

p. 240. c. 1.

CAPVT XXIII.

21. Obserua eum, & audi vocem eius. p. 227. c. 1.

CAPVT XXIV.

26. Ascendit Moyses in montem, & fuit ibi quadra-
 ginta diebus. p. 231. c. 2.

CAPVT XXV.

20. Respiciant se mutuo, versis vultibus in propi-
 tiorum. p. 283. c. 2.

20. Vtrumq; latus propitiatorij tegant expanden-
 tes alas, & operientes oraculum. p. 19. c. 1.

& p. 357. c. 1.

30. Pones super mensam panes propositionis.
 p. 9. c. 2.

CAPVT XXVIII.

4. Hæc autem erunt vestimenta, quæ facient, ra-
 tionale, & superhumerales, tunicam, & lineam
 strictam, cidarium, & baltheum. p. 531. c. 1.
 & p. 256. c. 1.

33. Quasi mala punica facies per circuitum, mistis
 in medio tintinnabulis. p. 487. c. 2.

CAPVT XXX.

15. Diues non addet ad medium sili, & pauper ni-
 hil minuet. p. 362. c. 1.

CAPVT XXXII.

1. Fac nobis Deos, qui præcedant. p. 476. c. 2.

31. 32. Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non fa-
 cis, dele me de libro, quem scripsisti. p. 281. c. 1.

& p. 392. c. 1. & p. 461. c. 2. & p. 496. c. 2.

33. Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo,
 tu autem vade, & duc populum istum. p. 461. c. 2.

CAPVT XXXIII.

1. 2. Vade, ascende de loco isto tu, & populus tuus,
 quem eduxisti de terra Ægypti, & mittam præ-
 cursorem tui Angelum. p. 507. c. 1.

13. Ostende mihi faciem tuam. p. 59. c. 2.

18. Ostende mihi gloriam tuam. p. 405. c. 2.
 & p. 448. c. 2.

21. Locus est apud me, & stabis supra petram, cumq;
 transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ.
 p. 405. c. 2.

CAPVT XXXIV.

33. Tribus temporibus apparebit omne masculi-
 num tuum in conspectu omnipotentis Domini
 Dei Israel. p. 109. c. 1.

33. Posuit velamen super faciem suam impletis ser-

monibus.

34. Operiebat rursus faciem suam, si quando loque-
 batur ad eos. p. 167. c. 1.
 ibid.

CAPVT XXXV.

22. Viri cum mulieribus præbuerunt armillas, &
 inaures, annulos, & dextralia. p. 108. c. 1.

CAPVT XXVI.

1. Dedit eis Dominus sapientiam, & intellectum, vt
 scirent fabrè operari. p. 305. c. 1.

LEVITICVS.

CAPVT I.

11. Immolabit ad latus altaris, quod respicit ad
 Aquilonem. p. 176. c. 2.

CAPVT V.

4. Anima, quæ iurauerit, oblitaque postea intelle-
 xerit delictum suum, agat pœnitentiam pro pec-
 cato. p. 14. c. 1.

CAPVT XI.

7. Et sus, qui cum vngulam diuidat, non ruminat.
 p. 314. c. 2.

CAPVT XIII.

45. Habebit vestimenta disluta, caput nudum, os
 veste contextum. p. 373. c. 1.

CAPVT XVI.

17. Nullus hominum sit in tabernaculo, quando
 Pontifex Sanctuarium ingreditur. p. 336. c. 1.

CAPVT XIX.

10. Pauperibus, & peregrinis carpendas dimitte-
 rent. p. 119. c. 2.

CAPVT XXIII.

40. Sumetis vobis die prima fructus arboris pul-
 cherrimæ, spatulasque palmarum, & ramos ligni
 densarum frondium, & lætabimini coram Domi-
 no Deo vestro. p. 60. c. 1.

CAPVT XXIV.

10. Egressus filius mulieris Israelitis, quem pe-
 pererat de viro Ægyptio. p. 107. c. 1.

11. Cumque blasphemasset nomen Domini, male-
 dixissetque ei, adductus est ad Moysen. ibid.

11. Vocabatur autem mater eius Sulamith, filia Da-
 bri, de tribu Dan. ibid.

CAPVT XXV.

5. Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita
 vt quadragenarium numerum non excedant.
 p. 397. c. 2.

CAPVT XXVI.

24. Si ambulaueritis ex aduerso mihi, ego quoque
 contra vos aduersus incedam. p. 128. c. 2.

NUMERI.

S E R I E S E T O R D O.

N V M E R I.

C A P V T I.

2. Tolle summam vniuersæ congregationis filiorum Israel. p. 271. c. 2.
 31. Quisquis externorum accesserit, occidetur. p. 256. c. 2.

C A P V T I X.

23. Per verbum Domini figebant tentoria, & per verbum illius proficiscebantur. p. 49. c. 2.

C A P V T X I.

21. Sexcenta millia pedum huius populi sunt, & tu dicis, Dabo eis esum carniū mense integro. p. 407. c. 1.
 25. Descendit Dominus per nubem, & locutus est ad eum, auferens de spiritu, qui erat in Moysē, & dans septuaginta viris. p. 55. c. 2.

C A P V T X I I.

10. Et ecce Maria apparuit candens leprâ quasi nix. p. 267. c. 1.

C A P V T X V I I.

8. Inuenit geminasse virgam Aaron, & turgentibus geminis eruperant flores, &c. p. 170. c. 2.

C A P V T X V I I I.

1. Tu & filij tui, & domus patris tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarij. p. 171. c. 1.

C A P V T X X.

8. Loquimini ad petram. p. 56. c. 2. & p. 385. c. 2.
 8. Tolle virgam, & congrega populum tu, & Aaron frater tuus, &c. p. 56. c. 2. & p. 385. c. 2.
 10. Audite increduli, & rebelles. p. 168. c. 2. & p. 385. c. 2.
 12. Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me, coram filiis Israel, non introducetis, &c. ibid.

C A P V T X X I.

5. Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo. p. 58. c. 1.
 6. Misit Dominus in populum ignitos serpentes. p. 240. c. 1.
 8. Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo. ibid.

9. Fecit Moyses serpentem æneum, quem cum percussis aspicerent, sanabantur. p. 168. c. 2.

C A P V T X X I I.

2. 5. 7. Videns Balac omnia, quæ fecerat Israel Amorrhæis, misit nuntios ad Balaam ariolum. Perrexerunt seniores Moab, & maiores natu Madian, habentes diuinationis pretium in manibus. p. 534. c. 1.
 29. Vtinam haberem gladium, vt te percuterem. p. 182. c. 1. & p. 373. c. 1.

C A P V T X X I I I.

10. Moriatur anima mea morte Iustorum, & hæc nouissima mea horum similia. p. 480. c. 1.

C A P V T X X V.

4. Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra Solem. p. 48. c. 2.

D E V T E R O N O M.

C A P V T I.

30. Ne paueatis, neque timeatis, Dominus Deus noster, qui præcedet ante faciem vestram, ipse simul debellabit inimicos vestros vobiscum. p. 334. c. 2.
 30. Ipse simul debellabit inimicos vestros vobiscum. ibid.

C A P V T X X.

5. 6. 7. Qui ædificauit donum, qui plantauit vineam, qui despondit uxorem, vadat, & reuertatur. p. 146. c. 2.

C A P V T X X I.

23. Maledictus à Deo est, qui pendet in ligno. p. 159. c. 2.

C A P V T X X I I.

10. Non arabis in boue, & asino simul. p. 133. c. 1.

C A P V T X X V.

18. Memento quæ fecerit tibi Amalec, quando egrediebaris ex Ægypto, quomodo occurrerit tibi, & extremos agminis, qui lassī residebant, ceciderit. p. 162. c. 1.

C A P V T X X V I I I.

43. Aduena, qui est apud te, descendet super te. p. 203. c. 1.

C A P V T X X X I.

16. Vt sit ibi contra te in testimonium. p. 451. c. 1.
 16. 21. Populus iste confurgens fornicabitur post deos alienos in terra, ad quam ingreditur, ibi derelinquet me, scio cogitationes eius, quæ facturus sit hodie. ibid.
 26. Vt sit tibi contra te in testimonium. ibid.

C A P V T X X X I I.

15. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, &c. p. 136. c. 1. & p. 505. c. 1.
 39. Ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam, & ego sanabo. p. 220. c. 2.
 42. Si acuero vt fulgur gladium meum. p. 100. c. 2.

I O S V E.

C A P V T I.

1. Post mortem Moyſi serui Domini. p. 448. c. 2.
 2. Moyſes seruus meus mortuus est. ibid.

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

CAPVT IV.

3. Fecerunt ergo filij Israel, sicut eis præceperat Iosue. p. 513. c. 2.
9. Alios quoque duodecim lapides posuit in medio Iordanis alueo, ubi steterunt Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini. ibid.
18. Reuersæ sunt aquæ ad alueum suum, & fluebant sicut ante consueverant p. 548. c. 2.

CAPVT VI.

4. Tollent buccinas, quarum vsus est in iubileo. p. 303. c. 2.
10. Non clamabitis, nec audietur vox vestra, nec ullus sermo ex ore vestro egredietur, donec veniat dies, in quo dicam vobis, Clamate, & vociferamini. p. 72. c. 1.

CAPVT XXII.

30. Ædificauerunt iuxta Iordanem altare infinitæ magnitudinis. p. 392. c. 2.

I V D I C V M.

CAPVT I.

1. Post mortem Iosue consuluerunt filij Israel Dominum, dicentes, quis ascendet ante nos contra Chananzum, & erit dux belli? p. 426. c. 1.
6. Quem persecuti comprehenderunt. p. 120. c. 1.

CAPVT III.

20. Verbum Dei habeo ad te. p. 228. c. 2.

CAPVT VII.

6. Fuit numerus eorum, qui manu ad os proijciente lambuerunt aquas, trecenti viri. p. 165. c. 1.
18. Cùm insonuerit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum clangite, & conclamate, Domino, & Gedeoni. p. 425. c. 2.

CAPVT IX.

15. Si verè me regem vobis constitutis, requiescite sub vmbra mea. p. 182. c. 2. & p. 514. c. 1.
42. Appropinquans ostio, ignem ostio supponere nitebatur. p. 526. c. 1.

CAPVT XI.

5. Ammonitis acriter instantibus. p. 487. c. 1.
7. Nonne vos estis, qui odistis me, & eiecistis de domo Patris mei, & nunc venistis ad me necessitate compulsi? ibid.
30. 31. Si tradiderit filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, &c. p. 419. c. 1.
34. Occurrit ei vnigenita filia sua. ibid. c. 2.
39. Et fecit ei sicut vouerat. p. 396. c. 1.

CAPVT XIV.

3. Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis. p. 217. c. 2.

6. Dilacerauit leonem quasi hædum in frustra discerpens. p. 297. c. 2.

16. Fundebat lachrymas, & quærebatur, dicens, Odisti me, & non diligis. p. 74. c. 2.

19. Iratusque nimis descendit in domum Patris sui. p. 390. c. 2.

CAPVT XV.

1. Venit inuisere volcas uxorem suam, & attulit ei hædum de capris. ibid. & p. 463. c. 2.

15. Interfecit in maxilla asini mille viros. p. 402. c. 2.

CAPVT XVI.

2. Consurgens apprehendit ambas portæ fores, cum postibus suis, & serâ, & impositas humeris portauit ad verticem montis. p. 463. c. 2.

5. Venerunt ad eam Principes Philistinorum. p. 242. c. 2. & p. 262. c. 2.

17. Si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea, & deficiam, eroque sicut cæteri homines. p. 304. c. 1.

29. Domine Deus meus memento mei, & redde mihi fortitudinem pristinam, vt vleiscar me de inimicis meis, & pro amissione duorum luminum vnâ vltionem recipiam. p. 332. c. 2.

21. Statim eruerunt oculos eius. p. 217. c. 2.

22. Iam capilli eius renasci cœperant. p. 298. c. 2.

CAPVT XIX.

22. Quâ nihil respondente, intelligens quoddam esse mortua, tulit eam, & imposuit asino. p. 346. c. 2.

R V T H.

CAPVT I.

9. Et osculata est eas. p. 512. c. 1.
15. 19. Ruth adhæsit socru suæ, profecta que sunt simul & venerunt in Berhlehem. p. 512. c. 2.

CAPVT II.

11. Nuntiata sunt mihi omnia, quæ feceris socru tuæ post mortem viri tui. p. 23. c. 1.

CAPVT III.

15. Mensus est sex modios hordei, & posuit super eam. p. 405. c. 2.
8. Expauit, & conturbatus est. p. 542. c. 1.

I. R E G V M.

CAPVT I.

1. Fuit vir vnus de Ramathaim sopherim, de monte Ephraim, & nomen eius Elcana. p. 135. c. 2.

3. Ascendebat de ciuitate sua statutis diebus ad orandum. p. 370. c. 1.

CAPVT II.

1. Exultauit cor meum in Domino, & exaltatum est.

S E R I E S E T O R D O.

- est cornu meum in Deo meo. p. 13. c. 2.
 80. Quicumque glorificauerit me, glorificabo eum, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. p. 198. c. 2.
 33. Et pars magna domus tuæ morietur, cum ad vilem ætatem peruenerit. p. 344. c. 2.

D A P V T V.

3. Ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini. p. 65. c. 2.

C A P V L VIII.

4. 5. Congregati vniuersi maiores natu venerunt ad eum, dixeruntque: Constitue nobis regem, & iudicet nos, sicut & vniuersæ habent nationes. p. 435. c. 2.
 7. 8. Non te abiecerunt, sed me, ne regnem, super eos. Iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die, quâ eduxi eos de Ægypto usque ad diem hanc, sic dereliquerunt me, & seruiuerunt dijs alienis, &c. ibid.

C A P V T X.

80. Et cecidit fors super tribu Benjamin. p. 181. c. 2.

C A P V T XIV.

47. Quocumque se vertebat, superabat. p. 280. c. 1.
 48. Congregato exercitu percussit Amalech, & eruit Israel de manu vastatorum eius. ibid. c. 2.

C A P V T XV.

5. Percute Amalech, & demolire vniuersa eius, non partas ei, &c. p. 247. c. 1.

C A P V T XVI.

14. Exagitabat Saulem spiritus nequam. p. 218. c. 1.

C A P V T XVII.

10. Date mihi virum, & ineat mecum singulare certamen. p. 125. c. 1.

36. Leonem, & vrsū interfecit. ibid.

C A P V T XXI.

13. Collabebatur inter manus eorum, & impingebat in ostia portæ, defluebantque saluæ in barbam eius. p. 156. c. 1.

C A P V T XXIII.

26. Desperabat se posse euadere à facie Saul, itaque Saul, & viri in modum coronæ cingebant Dauid. p. 441. c. 1.

C A P V T XXIV.

10. Pepercit tibi oculus meus, dixi enim, non extendam manum meam in Dominum meum. p. 349. c. 1.

25. Quem persequeris rex Israel? quem persequeris? Canem mortuum persequeris, & culicem vnum. p. 416. c. 1. & p. 356. c. 2.

27. Eleuauit vocem suam, & fleuit. ibid.

C A P V T XXV.

13. Accingatur vnusquisque gladio suo. p. 176. c. 1.

C A P V T XXVI.

21. Vixit Dominus, quia nisi Dominus percussisset eum, aut dies eius venerit, vt moriatur, aut in prælium descendens, perierit, propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Christum Domini. p. 509. c. 1.

17. Nunquid vox hæc tuæ, fili mi Dauid? p. 377. c. 2.

20. Egressus est rex Israel, vt quærat culicem vnum. p. 72. c. 2.

C A P V T XXVIII.

7. Quærite mihi mulierem habentem pythone, & vadā ad eam, & sciscitabor per illam. p. 412. c. 2.

19. Cras tu, & filij tui eritis mecum. p. 343. c. 2.

C A P V T XXXI.

2. Percusserunt Ionatham, & Aminadab, & Melchisua filios Saul. p. 86. c. 1.

3. Totum pondus prælij versum est in Saul. p. 60. c. 1.

II. R E G V M.

C A P V T I.

3. Amalecites ego sum. p. 427. c. 2.

C A P V T II.

22. Recede, noli me sequi, ne cogar confodere te in terram. p. 484. c. 1.

C A P V T III.

26. Reduxit eum à cisterna Sira. p. 217. c. 1.

27. Percussit illum in inguine. p. 364. c. 1.

33. Nequaquam vt mori solent ignaui, mortuus est Abner. p. 179. c. 2.

35. Hæc faciat mihi Dominus, & hæc addat, si ante Solis occasum gustauero panem, vel aliud quippiam. p. 364. c. 2.

C A P V T V.

6. Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos, & claudos docentes, Nō ingredietur Dauid huc. p. 44. c. 1.

C A P V T VI.

6. Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam. p. 168. c. 1. & p. 486. c. 1.

7. Percussit eum Dominus super temeritate, qui mortuus est ibi iuxta arcam Dei. p. 168. c. 1. & p. 486. c. 1.

C A P V T VII.

11. Requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis, fidelis erit domus tua, & regnum tuum usque in æternum, & thronus tuus erit firmus iugiter. pag. 74. c. 2.

14. Si iniquè aliquid gesserit, arguam eum in plaga virorum, &c. p. 317. c. 1.

OMNIUM SACRÆ SCRIPTURÆ LOCORVM

CAPVT XI.

2. Accidit, vt surgeret Dauid de strato suo. p. 396. c. 1.

8. Vade in domum tuam, & laua pedes tuos. pag. 463. c. 1.

25. Non te frangat ista res, varius est enim euentus belli. p. 28. c. 1.

CAPVT XII.

1. Misit Dominus Nathan ad Dauid. p. 238. c. 2. & p. 74. c. 2.

10. Non recedet gladius de domo tua vsque in sempiternum. p. 74. c. 2.

CAPVT XIV.

14. Omnes morimur, & sicut aqua dilabimur. p. 453. c. 1.

17. Angelus Dei nec benedictione, nec maledictione mouetur. p. 63. c. 2.

CAPVT XV.

23. Flebant voce magnâ. p. 447. c. 1.

CAPVT XVI.

7. Egredere vir sanguinum, & vir Belial. p. 157. c. 1.

CAPVT XVIII.

3. Siue pars media ceciderit de nobis, non satis curabunt, quia tu vnus pro decem millibus computaris. p. 31. c. 2.

5. Seruate mihi puerum Absalon. p. 28. c. 1.

9. Illo suspenso inter cælum, & terram, mulus, cui infidebat, pertransijt. p. 417. c. 2.

CAPVT XXIII.

17. Num sanguinem hominum istorum, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere. p. 341. c. 2.

20. Percussit leonem in cisterna. p. 403. c. 1.

CAPVT XXIV.

2. Perambula omnes rribus Israel, à Dan vsque ad Bersabee, & numerate populum, vt sciam numerum eius. p. 405. c. 1.

10. Percussit cor Dauid eum, postquam numeratus est populus, & dixit ad Dominum, Peccavi valde. p. 281. c. 1. & p. 474. c. 2.

11. Pepercit tibi oculus meus. p. 249. c. 1.

III. REGVM.

CAPVT I.

1. Cum operiretur vestibus, non calefiebat. p. 78. c. 1. & p. 457. c. 2.

2. Quæramus Domino nostro regi adolescentulam virginem, & foueat eum, dormiatque in sinu suo, & calefaciat dominum nostrum regem. p. 147. c. 2. & p. 326. c. 1.

4. Rex non cognouit eam. p. 396. c. 1.

CAPVT II.

1. Appropinquauerunt dies Dauid, vt moreretur. p. 340. c. 1.

CAPVT IV.

32. Disputauit Salomon super lignis à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum, quæ est in pariete. p. 304. c. 1.

CAPVT X.

11. Portabatur aurum de Ophir. p. 453. c. 1.

CAPVT XI.

30. Et apprehendens Ahias pallium suum scidit in duodecim partes. p. 309. c. 1.

CAPVT XII.

11. 14. Pater meus posuit super vos iugum graue. p. 178. c. 1.

18. Fecit duos vitulos aureos, & dixit, Nolite vltra ascendere in Ierusalem, ecce dii tui, Israël, qui eduxerunt te de terra Ægypti. p. 85. c. 1.

CAPVT XIII.

2. Altare, altare hæc dicit Dominus, Ecce filius nascetur domui Dauid, Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes. p. 380. c. 2.

24. Inuenit eum leo in via, & occidit eum, & erat cadauer eius proiecsum in itinere, asinus autem stabat iuxta illum, & leo stabat iuxta cadauer. p. 88. c. 2. & p. 218. c. 2.

CAPVT XVII.

1. Vinit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros, & pluuia. p. 229. c. 1.

16. Hydria farinæ non defecit, & lecythus olei non est imminutus. p. 276. c. 2.

19. Tulit puerum de sinu matris, & portauit in cœnaculum. p. 293. c. 2.

CAPVT XVIII.

17. Tune es ille, qui conturbas Israel? p. 88. c. 1. & p. 373. c. 2.

18. Non ego turbaui Israel, sed tu, & domus patris tui. p. 88. c. 1. & p. 372. c. 2.

25. Currebant aquæ circum altare, & fossa aquæ ductus repleta est. p. 451. c. 2.

38. Ceciditque ignis Domini, & vorauit holocaustum. p. 359. c. 1.

46. Facta est manus Domini super Eliã. p. 501. c. 2.

46. Accinctis lumbis currebat ante Achab. Ibid.

IV. REGVM.

CAPVT II.

9. Postula quod vis, vt faciam tibi. p. 105. c. 2.

9. Obsecro, vt fiat in me duplex spiritus tuus. Ibid.

11. Ecce

S E R I E S E T O R D O.

11. Ecce currus igneus, & equi ignei, & ascendit Elias per turbinem in coelum. p. 147. c. 2.

C A P V T III.

11. Est hic Elizeus, qui fundebat aquam super manus Eliæ. p. 499. c. 2.

C A P V T IV.

22. Vocauit virum suum, & ait illi, mitte mecum, obsecro, &c. p. 156. c. 2.

33. Ingressus clausit ostium super se. p. 293. c. 1.

29. Tolle baculum meum in manu tuâ, & vade, & pones baculum meum super faciem pueri p. 33. c. 2.

29. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum, & si salutauerit te quispiam, nō respondeas ei. p. 110. c. 2.

31. Non erat vox, neque sensus. p. 387. c. 2. & p. 244. c. 1.

34. Incubuit super puerum, posuitq; os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super eum, & calefacta est caro pueri. p. 244. 1. 250. 2. & p. 259. c. 2. 293. 2. c. & p. 335. c. 1.

C A P V T V.

72. Vade, & lauare sepius in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua. p. 56. c. 1.

8. Rex Syriæ pugnat contra Israel. p. 230. c. 2.

C A P V T IX.

5. Verbum mihi ad te, ô Princeps. p. 157. c. 1.

6. Et surrexit Iehu, & ingressus est cubiculum, ac ille fudit oleum super caput eius, &c. p. 25. c. 1.

7. Percuties domum Achab. Ibid.

9. Vixi te regem super populum Israel. Ibid.

C A P V T X.

7. Posuerunt capita eorum in cophinis. p. 217. c. 1.

C A P V T XIII.

21. Proiecerunt cadaver in sepulchro Elisei, quod cum tetigisset ossa Elisei, reuixit homo, &c. p. 233. c. 1.

C A P V T XVII.

25. Immisit in eos Deus leones, & interficiebant eos. p. 305. c. 2.

C A P V T XIX.

14. 15. Ascendit in domum Domini, & expandit literas coram Domino, &c. p. 191. c. 2.

35. 36. Et recedens abiit, & mansit in Ninive. p. 192. c. 1.

37. Filij eius percusserunt eum gladio. p. 74. c. 1.

C A P V T XX.

9. Vis ut ascendat ymbra decem lineis? p. 400. c. 1.

C A P V T XXIII.

13. Excella quoque polluit, quæ edificauerat, &c. p. 315. c. 2.

C A P V T XXV.

19. Probabat tyrones de populo terræ. p. 11. c. 2.

I. PARALIPPOMENON.

C A P V T VIII.

34. Filius autem Ionathan Meribbaal. p. 103. c. 1.

C A P V T XIII.

3. Mittamus ad fratres nostros reliquos in vniuersas regiones Israel, & ad sacerdotes, & Leuitas, vt congregentur ad nos, & reducamus arcam Dei nostri ad nos. p. 361. c. 1.

C A P V T XXI.

31. Non præualuit ire ad altare, vt ibi obsecraret Dominum, nimio enim timore fuerat perterritus, videns gladium Angeli Domini. p. 78. c. 1.

C A P V T XXVIII.

3. Cumque surrexisset rex, & steteret. p. 178. c. 1.

II. PARALIPPOMENON.

C A P V T XII.

8. Veruntamen seruient ei, vt sciant distantiam seruicij meæ & seruicij regi terrarum. p. 220. c. 2.

C A P V T XVIII.

14. Ascendite, cuncta enim prosperè euenient, & tradentur hostes in manus vestras. p. 155. c. 2.

30. Ne pugnetis contra minorem, aut contra maximum, nisi contra solum regem Israel. p. 268. c. 2.

C A P V T XXII.

3. Ingressus est per vias domus Achab. p. 107. c. 2.

C A P V T XXVI.

18. Non est tui officij, Ozia, vt adoleas incensum Domino. p. 98. c. 2.

I. ESDRÆ.

C A P V T III.

3. Deterrentibus eos per circuitum populis terrarum. p. 423. c. 1.

II. ESDRÆ.

I V D I T H.

C A P V T VIII.

10. Et venerunt ad illam. p. 154. c. 2.

C A P V T IX.

2. Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum. p. 469. c. 1.

C A P V T

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

CAPVT XI.

13. Non est talis mulier super terram in aspectu, & pulchritudine. p. 62. c. 2.

CAPVT XIII.

10. Percussit bis in ceruicem eius, & abscidit caput eius. p. 69. c. 2.

ESTHER.

CAPVT I.

3. Nec erat, qui nolentes cogeret ad bibendum. p. 142. c. 1.

CAPVT IV.

11. Nôrūt prouinciar, quod siue vir siue mulier nō vocatus, interius atrium regis inrauerit, absq; vlla cunctatione statim interficiatur. p. 278. c. 1. & p. 519. c. 2.

CAPVT VI.

8. Homo, quem rex honorare cupit, debet indui vestibus regis, & imponi super equum, qui de sella regis est, & accipere regium diadema super caput suum. p. 515. c. 1.

CAPVT VII.

3. Reperit Aman super lectulum corruisse, in quo iacebat Esther. p. 379. c. 2.
2. Etiam reginam vult opprimere, me presente. p. 379. c. 2.

TOBIAS.

CAPVT II.

12. Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientiar, sicut & sancti Iob. p. 332. c. 2.

CAPVT VII.

11. Factum est circa pullorum cantum accersiri iussit Raguel seruos suos, & abierunt cum eo pariter, vt facerent sepulchrum. p. 379. c. 2.

CAPVT XII.

19. Ego cibo inuisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, vtor. p. 140. c. 2.

I O B.

CAPVT I.

1. Vir erat in terrā Hus, nomine Iob. p. 66. c. 1.
3. Erat familia eius multa nimis. p. 190. c. 2.
7. Circuiui terram, & perambulauī eam. p. 160. c. 1.
8. Vir erat ille simplex, & rectus, ac timens Deum. p. 189. c. 1.
8. Nunquid considerasti seruum meum Iob? p. 238. c. 1.
19. Repentē ventus irruit à regione deserti, & cōcussit quatuor angulos domus, &c. p. 409. c. 1.

20. Tunc surrexit Iob, & sedit vestimenta sua, & tonso capite corruens in terrā adorauit. p. 105. c. 1.

CAPVT II.

4. Pellem pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima suā. p. 230. c. 1.
6. Ecce in manu tuā est, veruntamen animam illius serua. p. 368. c. 1. & 456. c. 2.
17. Exclamantes plorauerunt, & sederunt cum eo in terrā septem diebus. &c. p. 189. c. 1. & p. 208. c. 2. & p. 347. c. 2.
13. Non loquebantur ei verbum ibid. & p. 444. c. 2.

CAPVT III.

24. Antequam comedam, suspiro, & tanquā inundantes aquæ rugitus meus. p. 344. c. 2.
1. Tunc aperuit Iob os suum, & maledixit diei suo. p. 85. c. 2. & p. 119. c. 1.

CAPVT IV.

3. Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti. p. 233. c. 2.
5. Nunc autem venit super te plaga, & defecisti. Ibid.
8. Vidi eos, qui impiè agunt, flante Deo perisse. p. 199. c. 1. & p. 204. c. 2.
15. Huic montes herbas ferunt, omnes bestiar ludent ibi. p. 83. c. 1.

CAPVT VII.

1. Militia est vita hominis super terram. p. 126. c. 1.

CAPVT VIII.

16. Humectus videtur antequam veniat Sol, & in ortu suo germen eius egreditur. p. 75. c. 2.

CAPVT XII.

7. Interroga iumenta, & docebunt te, volatilia coeli, & indicabunt tibi. p. 165. c. 2.

CAPVT XIII.

8. Nunquid faciem eius accipitis, & pro Deo iudicare nitimini? p. 250. c. 1.

CAPVT XIV.

18. Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo, lapides excauant aquæ. p. 158. c. 1.

CAPVT XVII.

3. Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. p. 462. c. 1.

CAPVT XIX.

22. Quare persequimini me sicut Deus? p. 250. c. 1.

CAPVT XXII.

4. 5. 9. 10. Nunquid pimens arguet te, & veniet tecum in iudicium, non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas? Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillorum comministi, propterea circumdatus es laqueis. p. 352. c. 1.

CAPVT

SERIES ET ORDO.

CAPVT XXIX.

13. Sicut palma multiplicabo dies meos. p. 355. c. 2. & p. 492. c. 1.

CAPVT XXXVI.

7. Deus potentes non abiicit, cum sit ipse potens. p. 236. c. 1.

CAPVT XXXIX.

13. Penna struthionis similis est pennis herodij, & accipitris. p. 106. c. 1.
14. Derelinquit oua sua in terrâ, obliuiscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat. Ibid.

CAPVT XL.

10. Behemoth, quem feci tecum, scœnum quasi bos comedet. p. 60. c. 2.
23. Nunquid feriet tecum pactum? p. 193. c. 2. & p. 218. c. 2.

CAPVT XLI.

13. Ante faciem eius præcedit egestas. p. 211. c. 1.

CAPVT XLII.

11. Dederunt ei vnusquisque ouem vnam, & inaurum auream vnam, p. 34. c. 1. & p. 209. c. 1.

PSALMI.

PSAL. I.

1. Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum. p. 126. c. 1.
7. Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum. p. 536. c. 1.

PSAL. II.

7. Tunc loquetur ad eos in irâ suâ, & in furore suo conturbabit eos. p. 333. c. 1.
5. Filius meus es tu, ego hodie genui te. p. 536. c. 1.

PSAL. IV.

7. Signatum est super nos vultus tui, Domine, dedisti læticiâ in corde meo. p. 59. c. 1. & p. 438. c. 1.
19. In pace in idipsum dormiam, & requiescam. Quoniam, tu Domine, singulariter in spe constitisti me. p. 143. c. 1.

PSAL. V.

1. Verba mea auribus percipe, Domine. p. 50. c. 2.
7. Qdisti omnes, qui operantur iniquitatem perdes omnes, qui loquuntur mendacium. p. 84. c. 2.
8. Virum sanguinum, & dolosum abominabitur Dominus. p. 470. c. 2.

PSAL. VI.

6. In inferno autem quis confitebitur tibi? p. 333. c. 1.
7. Laboravi in gemitu meo, luctabor per singulas noctes lacrimis meis stratum meum rigabo. p. 418. c. 1. p. 465. c. 1.

Tom. I.

PSAL. VII.

1. Domine Deus meus in te speraui, salua me ex omnibus persequentibus me, & libera me. pag. 273. c. 2.
5. Si reddidi retribuētibus mihi mala, decida merito ab inimicis meis inanis. p. 38. c. 1.
13. Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, & parauit illum, & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit, pag. 17. c. 2. & pag. 100. c. 2.

PSAL. VIII.

1. Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terrâ, quoniam eleuata est magnificentia tua super cœlos. p. 528. c. 2.
3. Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem. p. 470. c. 1.
4. Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum, Lunam, & stellas, quæ tu fundasti. pag. 371. c. 1.

PSAL. IX.

12. Psallite Domino, qui habitat in Sion, annuntiate inter Gentes studia eius. pag. 510. c. 1.
1. In finem pro occultis filiis, Psalmus David. pag. 179. c. 2.

PSAL. X.

3. Ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetrâ, vt sagittent in obscuro rectos corde. p. 71. c. 2. & p. 423. c. 2.

PSAL. XI.

9. Impij in circuitu ambulant. p. 210. c. 1.

PSAL. XII.

2. Ego dixi, Deus meus es tu, quoniam bonorum non egos. p. 358. c. 1.
7. Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum. p. 184. c. 1.

PSAL. XVI.

4. Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. p. 148. c. 1.

PSAL. XVII.

10. Inclinaui cœlos, & descendit, & caligo sub pedibus eius. p. 535. c. 2.
14. Intonuit de cœlo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam. p. 54. c. 2.
26. & 27. Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris. p. 129. c. 1. & p. 409. c. 2.

33. 34. Deus qui præcinxit me virtute, qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, qui docet manus meas ad prælium, &c. p. 394. c. 2.

E e e e

45. Po-

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

45. Populus, quem non cognoui, seruiuit mihi.
p. 300. c. 2.

P S A L. XVIII.

18. In sole posuit tabernaculum suum. p. 488. c. 2.

P S A L. XXI.

1. Deus, Deus meus, quare me dereliquisti? p. 299.
c. 2.

21. Erue à framea, Deus, animam meam, & de manu
canis vnica meam. p. 276. c. 1.

P S A L. XXII.

6. Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus
vitæ meæ. p. 277. c. 2. & p. 389. c. 2.

P S A L. XXIII.

7. Attollite portas, principes, vestras, & introibit
rex gloriæ. p. 35. c. 2. & p. 490. c. 1.

8. Quis est iste rex gloriæ? 490. c. 1.

P S A L. XXIV.

15. Oculi mei semper ad Dominum. p. 275. c. 2.

P S A L. XXV.

2. Probâ me, Deus, & tenta me, vre renes meos, &
cor meum, quoniam misericordia tua ante oculos
meos est. p. 123. c. 1.

P S A L. XXVIII.

1. Afferte Domino, filij Dei; afferte Domino filios
arietum. p. 370. c. 2.

P S A L. XXX.

12. Qui videbant me, foras fugerunt à me, obliui-
ni datus sum tanquam mortuus à corde. p. 209.
c. 2.

13. Obliuioni datus sum tanquam mortuus à corde.
p. 7. c. 2.

P S A L. XXXI.

5. 6. Tu remisisti impietatem peccati mei, pro hac
orabit ad te omnis sanctus. p. 412. c. 2.

8. Intellectum tibi dabo, & instruum te in via hac,
quâ gradieris. p. 68. c. 1.

11. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. p. 453.
c. 2.

P S A L. XXXIII.

9. Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus.
p. 289. c. 2.

22. Mors peccatorum pessima.
p. 10. c. 2.
In finem, in victoriam, Sic multorum Psalmo-
rum titulus habet. p. 126. c. 1.

P S A L. XXXIV.

18. Quasi lugens, & quasi contristatus, sic humilia-
bar. p. 42. c. 1.

26. Magna loquuntur super me. p. 252. c. 2.

P S A L. XXXV.

2. Dixit iniustus, vt delinquat in semetipso, non est

timor Dei ante oculos eius.

p. 198. c. 1.

P S A L. XXXVI.

4. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones
cordis tui. p. 540. c. 1.

5. Reuela Domino viam tuam, & ipse faciet. p. 112.
c. 1.

11. Mansueti hæreditabunt terram, & delectabun-
tur in multitudine pacis. p. 456. c. 1.

P S A L. XXXVII.

18. Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor
meus in conspectu meo semper. p. 47. c. 1. & p.
465. c. 1.

19. Et cogitabo pro peccato meo. ibid.

20. Inimici autem mei viuunt, & confirmati sunt
super me, & multiplicati sunt, qui oderunt
me, &c. p. 319. c. 2.

P S A L. XXXVIII.

3. Et filij à bonis. p. 311. c. 2.

6. Veruntamen vniuersa vanitas omnis homo vi-
uens. p. 338. c. 1.

P S A L. XL.

4. Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate
eius. p. 13. c. 2.

P S A L. XLI.

4. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte.
p. 424. c. 2.

5. Hæc recordatus sum, & effudi in me animam
meam, quoniam transibo in locum tabernaculi
admirabilis vsq; ad domum Dei. p. 369. c. 2.

P S A L. XLII.

1. Iudica me, Deus, & discerne causam meam de
gente non sanctâ, ab homine iniquo, & dolo-
so erue me. p. 226. c. 1.

P S A L. XLIV.

5. Speciosus formâ præ filiis hominum, specie tuâ,
& pulchritudine tuâ intende, &c. p. 167. c. 1.

8. Virga directionis virga regni tui. p. 296. c. 1.

11. Audi filia, & inclina aurem tuam. p. 167. c. 2.

14. Omnis gloria eius filia regis ab intus. p. 15. c. 1.

P S A L. XLV.

1. Deus noster refugium, & virtus, adiutor in tri-
bulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. p. 516.
c. 1.

P S A L. XLVII.

1. Magnus Dominus, & laudabilis nimis in ciuita-
te Dei nostri, in monte sancto eius. Fundatur e-
xultatione vniuersæ terræ mons Sion, latera A-
quilonis. p. 481. c. 1.

13. 14. Circumdate Sion, & complectimini eam,
narrate in turribus eius, & ponite corda vestra in
virtute

S E R I E S E T O R D O.

virtute eius.

p. 264. c. 1.

P S A L. XLIX.

11. Meæ sunt omnes feræ sylvarum, iumenta in montibus, & boues, cognoui omnia volatilia.

p. 528. c. 2.

P S A L. L.

6. Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas, cum iudicaris.

p. 241. c. 1.

8. Incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

p. 137. c. 2.

15. Docebo iniquos vias tuas.

p. 98. c. 1.

P S A L. LIII.

8. Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est.

p. 529. c. 2.

P S A L. LIV.

17. Ego autem ad Deum clamaui, & Dominus saluabit me.

p. 524. c. 2.

18. Vespere, & mane, & meridie narrabo.

p. 278. c. 1.

19. Vespere, & mane, & meridie narrabo, & annuntiabo, & exaudiet vocem meam.

p. 520. c. 1.

P S A L. LV.

11. In Deo speraui, non timebo quid faciat mihi caro.

p. 225. c. 1.

P S A L. LVI.

8. Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum.

p. 402. c. 2.

P S A L. LVII.

7. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet Dominus.

p. 422. c. 2.

10. Sicut viuentes, sic in ira absorbet eos.

p. 100. c. 1.

P S A L. LVIII.

7. Conuertentur ad vespem.

p. 251. c. 2.

11. Deus meus, misericordia eius præueniet me.

p. 192. c. 2.

12. Deus ostendit mihi super inimicos meos.

p. 193. c. 1.

P S A L. LXI.

5. Cucurri in fici, pretium meum cogitauerunt repellere.

p. 547. c. 1.

10. Verumtamen vani filij hominum, mendaces filij hominum in itineris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum.

p. 338. c. 2.

P S A L. LXII.

4. Quoniam melior est misericordia tua super vitas.

p. 414. c. 2.

9. Adhæsit anima mea post te.

p. 288. c. 2.

P S A L. LXIV.

14. Valles abundabunt frumento.

p. 228. c. 2.

P S A L. LXV.

18. Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exau-

diet Dominus.

p. 498. c. 1.

19. Propterea exaudiuit Deus, & attendit, &c. p. 498. c. 2.

P S A L. LXVII.

1. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius.

p. 537. c. 1.

25. Viderunt ingressus tuos, Deus, ingressus Dei mei, regis mei, qui est in sancto.

p. 467. c. 1.

P S A L. LXVIII.

10. Zelus domus tuæ comedit me.

p. 316. c. 1.

27. Super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

p. 150. c. 2.

P S A L. LXXII.

8. Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelsis locuti sunt.

p. 313. c. 1.

9. Posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transiit in terra.

p. 80. c. 1. & p. 372. c. 2.

27. Qui elongant se à te, peribunt.

p. 204. c. 2.

P S A L. LXXIII.

3. Quanta malignatus est inimicus in sancto!

p. 310. c. 1.

P S A L. LXXIV.

3. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.

p. 76. c. 2.

P S A L. LXXV.

1. Notus in Iudæa Deus, in Israël magnum nomen eius.

p. 113. c. 2.

7. Dormitauerunt, qui ascenderunt equos.

p. 164. c. 2.

P S A L. LXXVI.

9. Aut in finem misericordiam suam abscindet?

p. 332. c. 1.

13. Deduxisti populum tuum in manu Moyse, & Aaron.

p. 164. c. 1.

P S A L. LXXVII.

20. Nunquid parare poterit mensam in deserto?

p. 136. c. 1.

69. Ædificauit sicut vnicornium sacrificium suum in terrâ.

p. 143. c. 1.

P S A L. LXXX.

3. Sumite Psalmum, & date tympanum, Psalterium iucundum cum citharâ,

p. 12. c. 2. & p. 355. c. 1.

P S A L. LXXXIII.

12. Gratiam, & gloriam dabit Dominus.

p. 125. c. 1.

P S A L. LXXXVII.

1. Pro Maheleth ad respondendum.

p. 335. c. 1.

73. Nunquid cognoscetur in tenebris mirabilia tua?

pag. 209. c. 1.

P S A L. LXXXVIII.

8. Deus, qui glorificatur in concilio Sanctorum,

terribilis

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

terribilis super omnes, qui in circuitu eius sunt.

pag: 113. c. 1.

P S A L: XC.

5. Scuto circumdabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno. pag: 333. c. 2.

6. A sagittâ volante in die. pag: 279. c. 1.

7. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis. p. 481. c. 1.

10. Non accedet ad te malum. pag: 63. c. 2.

P S A L: XCI.

13. Sicut cedrus Libani multiplicabitur. p. 152. c. 1.

P S A L: XCV.

13. Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum à facie Domini, quoniam venit. pag: 141. c. 1.

P S A L: XCVIII.

6. Moyse, & Aaron in sacerdotibus eius. p. 257. c. 1.

P S A L: CI.

7. Similis factus sum pellicano solitudinis. pag: 314. c. 1. & p. 423. c. 1. & p. 468. c. 2.

8. Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. pag: 360. c. 1.

11. Cinerem tanquàm panem manducabam. p. 4. c. 2.

P S A L: CIII.

5. 6. 20. Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem. p. 95. c. 2.

18. Petra refugium herinacijs. p. 447. c. 1.

28. 29. Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate, auertente autem te faciem tuam, omnia turbabuntur. pag: 303. c. 2.

P S A L: CIV.

17. Et non erat in tribubus eorum infirmus. pag: 162. c. 1.

4. Quærite Dominum, & confirmamini. p. 275. c. 2.

P S A L: CV.

15. Dedit eis petitionem ipsorum, & misit saturationem in animas eorum. p. 367. c. 1.

37. 38. Immolauerunt filios suos, & filias suas demonijs, & effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaan. pag: 200. c. 1.

P S A L: CVI.

32. Laudent eum in Ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. pag: 151. c. 2.

P S A L: CIX.

3. Tecum principium. pag: 309. c. 1.

P S A L: CX.

4. & 5. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus, escam dedit timoribus te. p. 22. c. 2.

P S A L: CXI.

1. Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius volet nimis. p. 546. c. 1.

5. Disponet sermones suos in iudicio. p. 221. c. 2.

P S A L: CXIII.

3. Mare vidit, & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum. p. 455. c. 1.

P S A L: CXIV.

3. Circumdederunt me dolores mortis, pericula inferni inuenerunt me, tribulationem, & dolorem inueni. p. 275. c. 2.

4. O Domine, libera animam meam. Ibidem.

P S A L: CXV.

1. Credidi, propter quod locutus sum. p. 443. c. 1.

15. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. p. 10. c. 2.

P S A L: CXVIII.

33. Legem pone mihi, Domine. p. 545. c. 2.

73. Manus tuæ, Domine, fecerunt me, & plasmaverunt me, da mihi intellectum, ut discam mandata tua. p. 396. c. 2. & p. 410. c. 1.

96. Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. p. 148. c. 1.

119. Anima mea in manibus meis semper. p. 276. c. 1.

130. Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. pag: 283. c. 2.

136. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. p. 478. c. 1.

37. Auerte oculos meos, ne videant vanitatem. p. 82. c. 2.

P S A L: CXX.

8. Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum. p. 70. c. 1.

P S A L: CXXI.

1. Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. p. 370. c. 1.

20. 3. Hierusalem quæ ædificatur ut ciuitas, illic enim ascenderunt tribus Domini ad confitendum nomini Domini. p. 477. c. 1.

P S A L: CXXII.

2. Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ. p. 105. c. 2.

P S A L: CXXVI.

2. Vanum est vobis ante lucem surgere. p. 336. c. 1.

2. Surgite postquàm sederitis. p. 211. c. 2.

P S A L: CXXIX.

7. Copiosa apud eum redemptio. p. 545. c. 2.

P S A L: CXXX.

1. Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis, neque

S E R I E S E T O R D O.

neque in mirabilibus super me. p. 38. c. 1.

P S A L: CXXXI.

1. Memento, Domine, David, & omnis mansuetudinis eius. pag: 460. c. 1.

5. Donec inueniam locum Domino. p. 460. c. 1.

P S A L: CXXXVI.

1. Super flumina Babylonis illic sedimus. pagin: 127. c. 1.

P S A L: CXXXVIII.

5. Tu formasti me, & posuisti super me manum tuam. p. 255. c. 1.

3. Intellexisti cogitationes meas de longe. pagin: 263. c. 2.

P S A L: CXXXIX.

1. Eripe me, Domine, ab homine malo, à viro iniquo eripe me, qui cogitauerunt iniquitates in corde. p. 409. c. 2.

P S A L: CXL.

2. Dirigatur, Domine, oratio mea sicut incensum. pagin: 343. c. 1.

7. Audient verba mea, quoniam potuerunt. pag: 456. c. 2.

P S A L: CXLIV.

9. Miserationes eius super omnia opera eius. p. 241. c. 1. & p. 247. c. 2.

14. Fidelis Dominus in verbis suis, & Sanctus in omnibus operibus suis. p. 532. c. 2.

P S A L: CXLIX.

5. Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. p. 517. c. 1.

8. Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. p. 45. c. 1.

P R O V E R B I A.

C A P V T I.

17. Frustrà iacitur rete ante oculos pennatorum. p. 291. c. 1.

24. Vocauit, & renuistis, ego quoque in interitum vestro ridebo. p. 129. c. 2.

C A P V T V.

22. Funibus peccatorum suorum vnusquisque constingatur. p. 199. c. 1.

C A P V T VIII.

15. Per me reges regnant. p. 22. c. 1.

30. 31. Delectabar per singulos dies ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, & deliciae meae esse cum filiis hominum. p. 58. c. 2.

& p. 194. c. 1. & p. 496. c. 2.

C A P V T X.

11. Osiusti, vena vitæ. p. 384. c. 1.

C A P V T XI.

26. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis. p. 503. c. 2.

Benedictio autem super caput vententium. Ibid.

C A P V T XIII.

1. Filius sapiens doctrina patris. p. 320. c. 1.

8. Redemptio animæ viri, diuitiæ suæ, qui autem pauper est, increpationem non sustinet. p. 290. c. 2.

12. Spes, quæ differtur, affligit animam. p. 115. c. 1.

C A P V T XIV.

32. Sperat iustus in morte suâ. pag: 10. c. 2.

C A P V T XV.

11. Infernus & perditio coram Domino, quanto magis cor da filiorum hominum! p. 122. c. 2.

12. Non amat pestilens eum, qui se corripit, nec ad sapientes graditur. p. 380. c. 1.

C A P V T XVIII.

3. Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. pag: 90. c. 2.

10. Turris fortissima nomen Domini, ad ipsam currit iustus, & exaltabitur. p. 113. c. 1.

C A P V T XX.

1. Luxuriosa res est vinum. p. 311. c. 2.

C A P V T XXI.

4. Exaltatio oculorum dilatio est cordis. p. 126. c. 2.

C A P V T XXIII.

1. Quando sederis, vt comedas cum Principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam, & statue cultum in gutture tuo. p. 9. c. 2.

C A P V T XXIV.

11. Erue eos, qui ducantur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare necesses. p. 239. c. 2.

C A P V T XXVI.

8. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurij. p. 234. c. 2.

C A P V T XXVIII.

14. Beatus homo, qui semper est pauidus. p. 465. c. 2.

C A P V T XXX.

1. Verba Congregantis, filij Vomentis. p. 156. c. 2.

4. Quod nomen eius est, & quod nomen filij eius, si noster? pag: 494. c. 2.

24. Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus. p. 524. c. 2.

28. Stellio manibus nititur, & moratur in pedibus regis. p. 524. c. 2.

E C C L E S I A S T E S.

C A P V T I.

2. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. p. 157. c. 1.

Eccc 3

5, Gene-

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

4. Generatio præterit, & generatio aduenit. pag: 193. c. 2.
 7. Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat. p. 133. c. 2.
 8. Cunctæ res difficiles, non potest eas homo explicare sermone. pag: 134. c. 1. & pag. 337. c. 1.

CAPVT II.

4. &c. Magnificaui opera mea, & ædificaui mihi domos, &c. & extruxi mihi piscine aquarum, & coaceruavi mihi argentum, & aurum, &c. pag: 172. c. 1.

CAPVT III.

5. Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi. p. 318. c. 2.

CAPVT VII.

18. Qui timet Deum, nihil negligit. p. 354. c. 2.

CAPVT IX.

18. Qui in vno peccauerit, multa bona perdet. p. 375. c. 2.

CAPVT X.

1. Muscæ morientes perdunt suauitem vnguenti. pag: 323. c. 2.

CAPVT XI.

2. Da partem septem, nec non & octo. p. 447. c. 2.
 3. Si repleæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. pag: 133. c. 1.

CANTICVM CANTICORVM.

CAPVT I.

1. Osculetur me osculo oris sui. p. 466. c. 1.
 4. Nigra sum, sed formosa, filia Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. pag: 16. c. 1. & p. 172. c. 1.
 5. Nolite me considerare quod fusca sim, quia decolorauit me Sol. p. 470. c. 2.
 6. Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie. p. 497. c. 1.
 7. Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres, egredere & abi. p. 497. c. 1.
 11. Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. p. 491. c. 1.
 14. Oculi tui columbarum. p. 332. c. 1.

CAPVT II.

2. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. p. 317. c. 2.
 3. Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios. p. 331. c. 2.
 5. Me suscitauit, neque euigilare faciatis dilectam. p. 334. c. 1.
 9. En ipse stat post parietem, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. p. 330. c. 2.

10. Surge, propera, veni. p. 431. c. 1.
 15. Capite nobis vulpes per ruulas, quæ demoluntur vineas. p. 65. c. 1.

CAPVT III.

1. Ego flos campi, & lilium conuallium. p. 269. c. 1.
 1. In lectulo, meo per noctes quasiui quem diligis anima mea, quasiui illum, & non inueni. p. 50. c. 1. & p. 117. c. 2. & p. 205. c. 2.
 2. Surgam, & circuibō ciuitatem. p. 334. c. 1.
 4. Inueni, quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam. p. 406. c. 1. & p. 549. c. 1.
 6. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? p. 343. c. 1. & p. 530. c. 1.

CAPVT IV.

12. Fons signatus. p. 307. c. 1.
 15. Fons hortorum, p. 307. c. 1.
 16. Surge Aquilo, & veni Ausfer, persla hortum meum, & fluent aromata illius. p. 136. c. 2. & p. 477. c. 2. & p. 480. c. 1.

CAPVT V.

2. Aperi mihi foror mea, columba mea. p. 358. c. 2. & p. 461. c. 1.
 11. 14. Caput eius aurū optimum. Manus illius torquæ aureæ, plene hyacinthis. p. 331. c. 2. & p. 163. c. 2. & p. 305. c. 1.
 12. Oculi eius sicut columba super riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & sedent iuxta fluentia plenissima. p. 411. c. 2.

CAPVT VI.

8. Viderunt eam filie Sion, & beatissimam prædicauerunt, reginæ, & concubinæ, & laudauerunt eam. p. 19. c. 2.
 9. Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol? p. 412. c. 1.
 12. Reuertere Sulamitis, reuertere, vt intueamur te. p. 19. c. 2.

CAPVT VII.

- Statura tua assimilata est palmæ. p. 151. c. 2.

CAPVT VIII.

6. Fortis est vt mors dilectio, dura sicut Infernus æmulatio. p. 4. c. 1.
 6. Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum. p. 143. c. 1.
 8. Quid faciemus sorori nostræ in die, quando alloquenda est? Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis, si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea. p. 51. c. 2.

S A P I E N T I A.

C A P V T I.

6. Benignus est enim spiritus sapientiæ, non liberabit maledictum à labijs suis. p. 25. c. 2.

C A P V T II.

1. 6. 7. Exiguum est tempus vitæ nostræ, venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, vino pretioso, & vnguentis nos impleamus, nullum sit pratum, &c. p. 503. c. 1.

C A P V T V.

6. Ergo errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis. p. 212. c. 1.

C A P V T VIII.

1. Attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. p. 45. c. 2.

C A P V T XI.

17. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. p. 216. c. 2.

C A P V T XVI.

20. Paratum panem de cælo præstitisti eis sine labore. p. 58. c. 1.

C A P V T XVIII.

14. 15. Cum quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus de cælo à regalibus sedibus profluuit. p. 21. c. 1.

E C C L E S I A S T I C V S.

C A P V T IV.

8. Vnus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi eius diuitijs. p. 271. c. 2.

C A P V T V.

5. De propitiato peccato noli esse sine metu. p. 359. c. 2.

C A P V T VI.

5. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua eucharis in bono homine abundat. p. 454. c. 1.

C A P V T VII.

40. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. p. 2. c. 1.

C A P V T IX.

20. Communionem mortis scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium arma ambulabis. p. 10. c. 1.

C A P V T X.

11. Languor prolixior grauat medicum. p. 114. c. 2.

C A P V T XI.

12. Est homo marcidus egens recuperatione. p. 424. c. 2.

29. In fine hominis denudatio operum illius. p. 76. c. 1.

C A P V T XIV.

14. Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat. p. 478. c. 2.

C A P V T XV.

17. Apposuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. p. 95. c. 1.

14. 18. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur ei. p. 94. c. 1.

18. Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia. p. 95. c. 1.

C A P V T XVIII.

30. Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. p. 205. c. 1.

C A P V T XXII.

6. Musica in luctu, importuna narratio. p. 149. c. 1.

13. Luctus mortui septem dies. p. 208. c. 2.

26. Ad amicum & si produxeris gladium, non desperes, est enim regressus. Ad amicum si aperueris os triste, ne timeas, est enim concordatio. p. 512. c. 1.

18. Arenam, & salem, & massam ferri facilius est ferre, quàm hominem imprudentem, & fatuum. p. 180. c. 2.

C A P V T XXIV.

17. 18. Quasi cypressus in monte Sion, quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Iericho. p. 354. c. 2.

24. Ego mater pulchræ dilectionis, & agnitionis, & timoris. p. 114. c. 2.

C A P V T XXVII.

12. Stultus sicut Luna mutatur. p. 81. c. 1.

C A P V T XXXII.

6. Vbi auditus non est, non effundas sermonem. p. 388. c. 2.

C A P V T XLIII.

7. 8. Lunæ luminare, quod minuitur in consummatione, crescens mirabiliter in consummatione. p. 533. c. 2.

C A P V T XLIV.

16. Henoch placuit Deo, & translatus est in paradisum. p. 344. c. 1.

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

CAPVT XLV.

6. Dedit illi coram præcepta, & legem vitæ, & disciplinæ, docere Iacob testamentum suum, & iudicia sua Israel. p. 49. c. 2.

I S A I A S.

CAPVT I.

2. Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreverunt me. p. 514. c. 2.
3. Bos cognovit possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. p. 300. c. 1.
5. Super quo percutiam vos vltra, addentes prævaricationem? p. 3. c. 2.
56. Omne caput languidum, & omne cor mœrens. A plaura pedis vsque ad verticem capitis non est in eosanctas, vulnus, & eliuor, & plaga tumens. ibid.
14. Laboravi sustinens. p. 510. c. 2.

CAPVT III.

8. Vestimentum est tibi esto, Princeps noster. p. 384. c. 2.
6. Ruina hæc sub manu tua. ibid.
7. Nolite constituere me Principem populi. ibid.
7. Non sum medicus, & in domo mea non est panis. p. 296. c. 1. & p. 302. c. 2.
10. 11. Dicitur Iusto, quoniam benè. Væ impio in malum. p. 93. c. 1.

CAPVT VI.

1. In anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem. p. 309. c. 2.
1. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & ea, quæ sub ipso erant, replebant templum. p. 191. c. 1. & p. 346. c. 1. & p. 331. c. 1.
2. Et Seraphim stabant super illud, sex alæ vni, & sex alæ alteri. f. 221. c. 1. & f. 223. c. 2. & f. 237. c. 1. & p. 464. c. 2.
3. Et clamabant alter ad alterum, Sanctus, Sanctus, Sanctus. p. 91. c. 1. & p. 221. c. 1.
5. Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum. p. 346. c. 1. & p. 92. c. 1.
6. Volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari. p. 255. c. 2.
7. Ecce tetigi hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua. p. 92. c. 1.

CAPVT VII.

14. Ecce Virgo concepiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. p. 52. c. 2. & p. 543. c. 2.

CAPVT IX.

6. Paruulus datus est nobis. p. 393. c. 1.
6. Et factus est principatus super humerum eius. p. 358. c. 1.

CAPVT X.

3. 4. Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longè venientis? p. 293. c. 1.

CAPVT XI.

1. Egredietur virga de radice Iesse. p. 18. c. 1. & p. 262. c. 2.

CAPVT XIV.

23. Ponam eam in possessionem eternam. p. 172. c. 2.

CAPVT XVI.

1. Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ. p. 455. c. 2.

CAPVT XXVI.

20. Vade populus meus, intra in cubacula tua, &c. p. 79. c. 2.

CAPVT XXVII.

11. Mulieres venientes, & docentes, non enim est populus sapiens. p. 108. c. 1.

CAPVT XXVIII.

5. In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ. p. 115. c. 2.

CAPVT XXIX.

10. Miscuit vobis Dominus spiritum soporis. p. 159. c. 1.

CAPVT XXX.

18. Expectat Dominus, vt misereatur vestri. p. 510. c. 2.

CAPVT XXXVII.

9. Misit nuntios ad Ezechiam. p. 154. c. 2.

CAPVT XXXVIII.

1. Egrotauit Ezechias vsque ad mortem. p. 317. c. 1. & p. 543. c. 2.

1. Introiuit ad eum Isaias. p. 154. c. 2.

1. Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. p. 11. c. 1. & p. 221. c. 2.

3. 16. Obsecro, Domine, memento quæso quomodo, &c. Domine, si sic viuatur, & in talibus vita spiritus mei, corripies me. p. 188. c. 2.

CAPVT XL.

9. Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion. p. 165. c. 1.

CAPVT XLII.

2. Vox eius non audietur foris. p. 546. c. 2.
8. Gloriam meam alteri non dabo. p. 384. c. 1.

CAPVT XLV.

15. Verè tu es Deus absconditus, Deus Israel Saluator. p. 22. c. 2.

CAPVT XLVIII.

8. Scio enim quia præuaticans præuaticaberis. p. 26. c. 2.
9. Propter nomen meum longè faciam furorem meum.

SERIES ET ORDO.

meum à te, & laude meâ infrenabo te, ne intercas.

12. Israel, quem ego voco.

CAPVT LI.

20. Filij tui proiecti sunt sicut oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini.

CAPVT LIII.

4. Ipse infirmitates nostras portauit.

7. Quasi agnus coram tondente se sic obmutescet, & non aperiet os suum.

8. Generationem eius quis enarrabit?

11. Pro eo, quod laborauit anima eius, videbit, & saturabitur.

CAPVT LV.

4. Dedi eum lucem, ac præceptorem Gentibus.

CAPVT LVII.

5. 20. Impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest.

CAPVT LIX.

14. Et vidit Dominus, & aporiatu est.

15. Vidit Dominus, & malum apparuit in oculis eius. Conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longè stetit, &c.

CAPVT LXI.

7. In terra sua duplicia possidebunt.

CAPVT LXIII.

1. Quis est iste, qui venit de Edom?

2. Quare rubrum est indumentum tuum?

I E R E M I A S.

CAPVT I.

5. 14. Ab Aquilone pandetur malum super omnes habitatores terræ.

CAPVT IV.

3. Filia populi mei crudelis quasi struthio.

CAPVT V.

15. Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster.

CAPVT VIII.

4. Nunquid quid cadit, non resurget, & qui auersus est, non reuertetur?

CAPVT XI.

14. Tu ergo noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum.

Tom. I.

CAPVT XII.

11. Desolatione desolata est terra, quia non est, qui recogitet corde.

CAPVT XVII.

11. Perdix fouit, quæ non peperit, fecit diuitias, & non in iudicio, in dimidio dierum suorum relinquit ea.

16. Diem hominis non concupiui, tu scis Domine.

CAPVT XVIII.

19. Venite, & cogitemus contra Ieremiam cogitationes.

19. Percutiamus eum lingua.

20. Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt foueam animæ meæ.

CAPVT XXIII.

33. Vos estis onus Domini.

CAPVT XXV.

29. Quia ecce in ciuitate, in qua inuocatum est nomen meum, ego incipiam affligere, &c.

CAPVT XXIX.

17. 18. Ecce mittam in eos gladium, & famem, & pestem, & dabo eos in maledictionem, & in stuporem, & in sibilum, & in opprobrium.

19. Eò quòd non audierint verba mea, quæ misi ad eos per seruos meos Prophetas, de nocte confurgens, & mittens.

CAPVT XXXI.

15. Vox in Rhama audita est.

16. Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia est merces operi tuo.

22. Usquequò delirij dissolueris, filia vaga? Quia nouum creabit Dominus super terram, mulier circumdabit virum.

T H R E N I.

23. Noui diluculò, multa est fides tua.

16. Facies Domini diuisit eos, non addet vt respiciat eos.

16. Facies Sacerdotum non erubuerunt.

B A R V C H.

E Z E C H I E L.

CAPVT I.

7. Planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli.

10. Facies hominis, & facies leonis, facies bouis, & facies aquilæ.

Ffff

22. Su-

OMNIUM SACRÆ SCRIPTURÆ LOCORVM

22. Super capita animalium similitudo firmamenti.
p. 148. c. 2.

CAPVT XIII.

4. Quasi vulpes in desertis Prophetæ tui erant.
p. 469. c. 1.

CAPVT XVI.

37. Congregabo super te omnes amatores tuos.
p. 293. c. 2.

CAPVT XVIII.

13. Proiçite à vobis omnes prauaricationes.
pag. 393. c. 2.

CAPVT XXI.

15. Dedi conturbationem gladij acuti, & limati ad fulgendum, amisti ad cadem.
p. 73. c. 1.

CAPVT XXVII.

6. 7. Quercus de Basan dolauerunt in remos tuos, & byssus varia texta est tibi in velum.
p. 337. c. 2.

CAPVT XXXIII.

11. Nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat.
p. 484. c. 1.

CAPVT XXXVII.

9. A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos.
p. 409. c. 1.

CAPVT XL.

3. Et ecce vir, cuius species erat quasi species æris, & funiculus lineus in manu eius, & calamus mensuræ in manu eius.
p. 295. c. 2.

CAPVT XLIV.

26. Porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transibit per eam.
p. 336. c. 2.

DANIEL.

CAPVT I.

2. Asportauit partem vasorum domus Dei, & vasa intulit in domum thesauri Dei sui.
p. 313. c. 2.

CAPVT II.

13. Vidit Nabuchodonosor somnium, & conterritus est spiritus eius, & somnium eius fugit ab eo.
p. 297. c. 1.

32. Tu rex videbas statuam, cuius caput ex auro optimo erat, pectus autem, & brachia de argento, porro femora, & venter ex ære, tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam fictilis.
p. 322. c. 2.

32. Statuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem, & brachia ex argento, venter, & femora ex ære, tibiæ autem ferreæ.
p. 443. c. 1.

35. Contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum, & aurum.
p. 340. c. 1.

39. Post te consurget regnum aliud.
p. 380. c. 2.

46. Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, & Daniele adorauit, & hostias, & incensum præcepit vt sacrificarent ei.
ibid.

49. Ipse autem Daniel erat in foribus regis.
pag. 431. c. 2.

49. Constituit eum principem super omnes prouincias Babylonis.
p. 32. c. 1.

CAPVT III.

1. Fecit statuam auream altitudine cubitorum sexaginta.
p. 232. c. 2. & p. 443. c. 1.

2. Misit ad congregandum sarapas, magistratus, & iudices, duces, & tyrānos, & præfectos.
p. 268. c. 1.

92. Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & species quarti similis filio Dei.
p. 435. c. 1.

94. Et capillus capitis eorum non est adustus.
pag. 62. c. 2.

CAPVT IV.

20. Vinciatur ferro, & ære in herbis.
p. 182. c. 1.

22. Eijcient te ab hominibus, & cum bestijs, ferisq; erit habitatio tua.
p. 443. c. 2.

24. Consilium meum placeat tibi, peccata tua elemosynis redime, forsitan ignosceret Deus delictis tuis.
p. 356. c. 2.

CAPVT V.

1. 2. Balthasar fecit grande conuiuium, præcepitq; vt afferrentur vasa aurea, & argentea.
p. 313. c. 1.

5. Apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis in superficie parietis contra candelabrum.
p. 7. c. 2. & p. 185. c. 1. & p. 313. c. 2.

CAPVT VI.

16. Deus tuus, quem colis semper ipse liberabit te.
p. 25. c. 2.

CAPVT IX.

21. Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel tetigit me in tempore sacrificij vespertini.
p. 131. c. 2.

CAPVT XIII.

63. Landauerunt Deum, quia non esset in ea inuenta res turpis.
p. 15. c. 2.

O S E A S.

CAPVT VII.

8. 9. Ephraim in populis ipse commiscebatur, cani effusi sunt in eo, & ipse ignorauit.
p. 265. c. 1.

9. Humiliabitur superbia eius in facie eius.
pag. 265. c. 2.

CAPVT X.

7. Transire fecit Samaria regem suum quasi spuma.
p. 133. c. 2. & p. 387. c. 2.

CAPVT

S E R I E S E T O R D O.

C A P V T XIV.

13. Tollite vobiscum verba, conuertimini ad Dominum. p. 334. c. 2.

I O E L.

A M O S.

C A P V T III.

7. Non faciet Dominus verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos Prophetas. p. 73. c. 1.

A B D I A S.

I O N A S.

C A P V T I.

1. Factum est verbum Domini ad Ionam filium Amathi. p. 368. c. 2.
2. Surge, & vade in Ninive ciuitatem grandem, & prædica in ea. p. 388. c. 2.
3. Dedit naulum eius, & descendit in eam. p. 98. c. 1.
5. Dormiebat sopore graui. p. 159. c. 2.
11. Quid faciemus tibi, & cessabit mare à nobis. p. 286. c. 1.

C A P V T III.

4. Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur. p. 223. c. 2. & p. 237. c. 2. & p. 403. c. 2.
5. Vestiti sunt sacco. p. 478. c. 2.
6. Surrexit de folio suo, & abiiecit vestimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedit in cinere. p. 99. c. 1.
7. Homines, & iumenta, & boues, & pecora non gustent quicquam, nec pascantur, & aquam non bibant. p. 17. c. 1. & p. 237. c. 2. & seqq.
10. Et vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus est. p. 17. c. 2.

M I C H Æ A S.

C A P V T IV.

10. Veni vsque ad Babylonem, & ibi liberaberis. p. 483. c. 1.

C A P V T XIV.

19. Reuertetur, & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & proiecit in profundum maris. p. 161. c. 2.

N A H V M.

C A P V T I.

7. Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis. p. 539. c. 1.

9. Non confurget duplex tribulatio. p. 101. c. 2. & p. 328. c. 1.

H A B A C V C.

C A P V T I.

16. In ipsis increpata est pars eius, & cibus eius electus. p. 60. c. 2.

C A P V T III.

2. Cum iratus fueris, misericordiae recordaberis. p. 328. c. 1.
5. Ante faciem eius ibit mors. p. 291. c. 2.
17. Ficus non florebit. p. 502. c. 1.

S O P H O N I A S.

C A P V T I.

4. 5. 6. Disperdam eos, qui iurant in Melchom, & qui aueruntur de post tergum Domini. p. 447. c. 2.
7. Preparauit Dominus hostiam. p. 81. c. 2.
8. Visitabo super Principes, & super omnes, qui complent domum Domini Dei sui iniquitate, & dolo. Ibid.
11. Disperierunt inuoluti argento. p. 121. c. 1.
10. Erit indie illa vox clamoris à portâ piscium, & contritio magna à collibus. p. 83. c. 1.

A G G Æ V S.

C A P V T I.

12. Hæc dicit Dominus exercituum, Interroga sacerdotes legem, dicens, si tulerit homo sanctificatam carnem in orâ vestimenti sui, & tetigerit de summitate eius panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, nunquid sanctificabitur? Respondentes autem Sacerdotes, dixerunt, Non. p. 525. c. 1.

Z A C H A R I A S.

C A P V T III.

1. 3. Ostendit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum, & Iesus indutus erat vestibus sordidis. p. 277. c. 2.
7. Dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assunt. p. 295. c. 2. & p. 543. c. 2.

C A P V T IX.

9. Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & Saluator, ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae. p. 450. c. 2.

C A P V T XIV.

6. 7. Et erit in die illa, non erit lux, & erit dies una, quæ nota est Domino, non dies, neque nox. pag. 489. c. 1.

MALACHIAS.

CAPVT IV.

2. Orietur vobis timentibus nomen sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius. 76. c. 2. & p. 336. c. 2.

MACHABÆORVM. I.

CAPVT VI.

46. Cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic. p. 69. c. 2.

MACHABÆORVM. II.

CAPVT VII.

14. Potius est ab hominibus morti datos spem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitandos. p. 539. c. 1.

EX NOVO TESTAMENTO.

MATTHÆVS.

CAPVT I.

1. Liber generationis Iesu Christi filij David, filij Abraham. p. 248. c. 2.
5. & 6. Iesse genuit David regem, David autem rex genuit Salomonem. p. 54. c. 1.
20. Hæc eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit ei in somnis. p. 542. c. 1.
32. Omnis, qui dimiserit vxorem suam, excepta causa fornicationis, facit eam moechari. p. 381. c. 2.

CAPVT II.

1. Ecce magi ab oriente venerunt Ierolimam. p. 139. c. 1. & p. 421. c. 2.
2. Vidimus stellam eius in oriente, & venimus adorare eum. p. 259. c. 2. & p. 421. c. 2. & p. 449. c. 2. & p. 458. c. 2. & p. 219. c. 1.
2. Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? p. 95. c. 2. & p. 226. c. 1. & p. 449. c. 2.
3. Turbatus est. pag. 430. c. 2.
8. Renunciate mihi. p. 226. c. 2.
9. Stella, quam viderant in oriente, antecedeat eos. p. 464. c. 1.
10. Videntes stellam gauisi sunt gaudio magno valde. p. 220. c. 1.
11. Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Mariâ matre eius. p. 458. c. 2.
12. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Hærodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. p. 336. c. 2.
13. Accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum. p. 152. c. 2. & p. 216. c. 2.

13. Accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum. p. 483. c. 1.

13. Esto ibi vsque dum dicam tibi. p. 395. c. 2.

18. Vox in Rhamã audita est, ploratus, & ululatus multus, Rachel plorans filios suos. p. 14. c. 1. & p. 119. c. 2.

19. Defuncto Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph. p. 134. c. 2. & p. 153. c. 1.

CAPVT III.

2. Poenitentiam agite. p. 231. c. 2.

4. Ioannes habebat vestimentum de pilis camolorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos, esca autem eius erant locustæ, & mel syluestre. p. 232. c. 1. & p. 244. c. 2. & p. 97. c. 2.

13. Venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. p. 131. c. 1.

14. Prohibebat eum. p. 35. c. 1.

14. Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? p. 35. c. 1.

CAPVT IV.

2. Ieiunauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. p. 277. c. 2.

3. Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. p. 471. c. 1.

6. Mitte te deorsum. p. 180. c. 1.

7. Non tentabis Dominum Deum tuum. pagin. 259. c. 1.

9. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. p. 270. c. 2.

19. Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. p. 415. c. 1. & p. 289. c. 1.

21. Procedens vidit alios duos fratres. p. 224. c. 1.

CAPVT V.

1. Videns Iesus turbas, ascendit in montem. pagin. 388. c. 1.

3. Beati pauperes. p. 120. c. 1.

4. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. p. 456. c. 1.

6. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam. p. 145. c. 2.

13. Vos estis Sal terræ. p. 245. c. 1. & p. 84. c. 1. & p. 260. c. 1.

14. Vos estis lux mundi. p. 245. c. 1. & p. 475. c. 2.

32. Omnis, qui dimiserit vxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eâ moechari. p. 381. c. 2.

44. Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos. p. 241. c. 1.

45. Qui facit solem suum oriri super bonos, & malos. p. 77. c. 1.

48. Estote perfecti, sicut pater vester coelestis est. p. 241. c. 2.

CAPVT

S E R I E S E T O R D O.

C A P V T VI.

3. Te faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua
quid faciat dextera tua. p. 437. c. 1.
9. 10. Paternoster qui es in cœlis sanctificetur no-
men tuum, adueniat regnum tuum. pagin:
103. c. 1. & p. 206. c. 1.
10. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. p.
206. c. 1.
11. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
p. 5. c. 1.
12. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos di-
mittimus debitoribus nostris. p. 241. c. 2.
13. Et ne nos inducas in tentationem; sed libera nos
à malo. p. 368. c. 1.
22. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus
tuum lucidum erit. p. 302. c. 1.
11. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
p. 5. c. 1.

C A P V T VII.

7. Petite & dabitur vobis: quærite & in venietis:
pulsate, & aperietur vobis. p. 266. c. 2.
14. Quàm angusta est porta, & arcta est via, quæ du-
cit ad vitam! & pauci sunt, qui inveniunt eam.
p. 272. c. 1.
22. Multi dicent mihi in illâ die, Domine, Do-
mine, nonne in nomine tuo Prophetauimus, & in
nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc
confitebor illis, quia nunquàm noui vos, disce-
dite à me, qui operamini iniquitatem. p. 460. c. 1.
23. Discedite à me, qui operamini iniquitatem.
p. 460. c. 1.

C A P V T VIII.

2. Domine, si vis potes me mundare. pag: 288:
c. 1. & p. 321. c. 1.
8. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum
meum. p. 41. c. 1.
9. Dico huic, vade, & vadit, & alij, veni, & venit,
& seruo meo, fac hoc, & facit. p. 148. c. 2.
13. Vade, & sicut credidisti fiat tibi: & sanatus est
puer ex illa hora. p. 324. c. 1.
16. 17. Omnes male habentes curauit, vt adimple-
retur quod dictum est per Ieremiam Prophetâ,
Ipse infirmitates nostras accepit. p. 162. c. 1.
20. Filius hominis non habet vbi caput reclinet.
p. 457. c. 1.
28 & 29. Occurrerunt ei duo habentes dæmonia
de monumentis exeuntes, & ecce clamauerunt,
dicentes: venisti huc ante tempus torquere nos.
p. 251. c. 2. & p. 241. c. 1.
28. Occurrerunt ei duo dæmonia habentes, de

monumentis exeuntes, sæui nimis, ita vt nemo
posset transire per viam illam. p. 463. c. 1.

C A P V T IX.

2. Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico,
Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. pag:
523. c. 2.
6. Tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum,
& vade in domum tuam. p. 524. c. 1.
9. Sequere me. p. 414. c. 1.
11. Quare cum publicanis, peccatoribus manducat
magister vester? p. 195. c. 2.
32. Obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium
habentem, & eiecto dæmonio locutus est mutus,
& miratæ sunt turbæ, dicentes, Nunquàm appa-
ruit sic in Israel, tunc Pharisei dicebant, In prin-
cipe dæmoniorum eiicit dæmonia. p. 507. c. 2.

C A P V T X.

1. Dedit potestatem spirituum immundorum. pag:
202. c. 1.
34. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere
in terram, non veni pacem mittere, sed gloriam.
p. 246. c. 2.
5. 42. Quicumque potum dederit vni ex minimis
istis calicem aquæ frigidæ, amen dico vobis, non
perdet mercedem suam. p. 334. c. 1.

C A P V T XI.

11. Inter natos mulierum non surrexit maior Io-
anne Baptista. p. 188. c. 2. & p. 471. c. 2.
11. Qui autem minor est in regno cœlorum, maior
est illo. p. 471. c. 2.
23. Et tu Capharnaum, nunquid vsque in cœlum
exaltaberis? vsque in infernum descendes. pag:
p. 260. c. 2.
24. Mittens duos ex discipulis ait illi: tu es qui ven-
turus es, an alium expectamus? p. 89. c. 1.

C A P V T XII.

3. Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?
p. 89. c. 1.
41. Et ecce plus quàm Ionas hic. p. 201. c. 1.
47. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, &
fratres tui foris stant, quærentes te. p. 224. c. 2.

C A P V T XIII.

4. 5. 7. 8. Dum seminat, quædam ceciderunt secus
viam, alia autem ceciderunt in petrosâ, alia in spi-
nas, alia in terram bonam. p. 482. c. 2.
25. Cum dormirent homines, venit inimicus eius,
& superfeminavit zizania in medio tritici. pag:
472. c. 2.
29. Ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul
cum

OMNIVM SACRÆ SCRIPTURÆ LOCORVM

cum eis & triticum, finite utraq; crescere vsque ad messem. p. 481. c. 2.

38. Bonum semen sunt filij regni, zizania filij nequam. p. 481. c. 2.

47. Simile est regnum coelorum sagenæ, missæ in mare. p. 316. c. 2. & p. 164. c. 2.

49. Sic erit in consummatione seculi. Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio Iustorum. Ibid:

CAPVT XIV.

8. Damihî in disco caput Ioannis Baptistæ. pag. 433. c. 2.

18. O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis. p. 407. c. 2.

23. Non respondit ei verbum. p. 369. c. 2.

24. Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. p. 330. c. 1. & p. 450. c. 1.

33. Verè Filius Dei es. p. 26. c. 1.

CAPVT XV.

22. Ecce mulier Chananza à finibus illis egressa. p. 106. c. 1.

23. Non respondit ei verbum. pag. 48. c. 1. & p. 330. c. 1.

26. Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. p. 51. c. 2. & p. 104. c. 1.

27. Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensâ dominorum suorum. pag. 91. c. 2. & p. 104. c. 1.

CAPVT XVI.

1. Ut signum de coelo ostenderet eis. p. 96. c. 2.

24. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. p. 301. c. 1.

26. Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? p. 276. c. 1.

CAPVT XVII.

2. Resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. p. 132. c. 1. & p. 166. c. 2. & p. 452. c. 2.

3. Apparuerunt cum eo Moyſes, & Elias loquentes. p. 138. c. 2.

4. Domine, si vis faciamus hic tria tabernacula. p. 8. c. 2. & p. 69. c. 1.

5. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. p. 166. c. 2. & p. 471. c. 1.

CAPVT XVIII.

3. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum coelorum. p. 5. c. 2.

24. Et cum coepisset rationem ponere, oblatus est

ei vnus, qui debebat ei decem milia talenta. pag. 482. c. 1.

28. Tenens suffocabat eum, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum. p. 382. c. 2.

34. Iratus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum. p. 382. c. 2.

CAPVT XIX.

12. Qui potest capere capiat. p. 128. c. 2. & p. 279. c. 1.

13. Tunc oblati sunt illi paruuli, ut eis manus imponeret, & sanaret. p. 320. c. 2.

21. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. p. 465. c. 2.

27. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? 143. c. 2. & p. 170. c. 1. & p. 465. c. 2.

27. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? p. 170. c. 1.

29. Vos qui secuti estis me, sedebitis iudicantes duodecim tribus Israel. p. 143. c. 2. & p. 481. c. 1.

29. Centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. p. 115. c. 2.

CAPVT XX.

11. Murmurabāt aduersus patrē familias. p. 430. c. 1.

12. Hi nouissimi vnâ horâ fecerunt, & pares illos nobis fecisti! p. 342. c. 2.

17. Assumpsit duodecim discipulos secretò. p. 183. c. 1. & p. 248. c. 1.

18. Ecce ascendimus Ierusalem. p. 151. c. 1.

18. Filius hominis tradetur ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum. p. 366. c. 2. & p. 538. c. 2.

20. Tunc accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæ. p. 110. c. 2. & p. 282. c. 1. & 2.

21. Dic ut sedent hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo. p. 360. c. 2. & p. 544. c. 1.

22. Nescitis quid petatis. p. 430. c. 2.

22. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? p. 274. c. 2.

23. Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, &c. p. 242. c. 2.

24. Indignati sunt de duobus fratribus. p. 430. c. 2.

CAPVT XXI.

9. Clamabant dicentes, Osanna filio Dauid. p. 270. c. 1.

13. Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum. p. 328. c. 2.

19. Nunquàm ex te fructus nascetur in sempiternum. p. 101. c. 2. & p. 325. c. 2.

S E R I E S E T O R D O.

33. Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrin.

p. 7. c. 1.

33. Peregrè profectus est.

p. 46. c. 2.

34. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos, vt acciperent fructus eius.

p. 122. c. 2.

41. Vineam suam locabit alijs agricolis.

p. 45. c. 1.

43. Auferetur à vobis regnum Dei.

p. 45. c. 1.

C A P V T XXII.

3. Nolebant venire.

p. 116. c. 1. & p. 434. c. 2.

3. Misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.

p. 430. c. 2.

4. Prandium meum parauit, tauri mei & aleilia occisa sunt, & omnia parata, venite ad nuptias.

p. 116. c. 1. & p. 430. c. 2.

9. Ite ergo ad exitus viarum, & quoscumque inueneritis, vocare ad nuptias.

p. 5. c. 2.

10. Congregauerunt omnes, quos inuenerunt malos & bonos, & impletae sunt nuptiae.

p. 409. c. 1.

11. Et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

ibid.

12. Amice quomodo huc intraisti non habens vestem nuptialem?

p. 327. c. 2. & p. 313. c. 2.

13. Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores.

p. 120. c. 2. & p. 314. c. 1.

21. Reddite ergo quae sunt Caesaris, Caesari, & quae sunt Dei, Deo.

p. 382. c. 1.

35. Pharisei conuenerunt in vnum, & interrogauit eum vnus ex ijs tentans eum.

p. 386. c. 2.

C A P V T XXIII.

37. Ierusalem, Ierusalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluit.

p. 94. c. 2.

C A P V T XXIV.

19. Vx autem praegnantibus, & nutrientibus in illis diebus.

p. 374. c. 2.

29. Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellae cadent de caelo.

p. 96. c. 2.

30. Videbunt filium hominis venientem in nubibus caeli, cum virtute multa, & maiestate.

p. 73. c. 1.

& p. 186. c. 1.

37. Sicut in diebus Noe, ita erit & aduentus Filij hominis, &c.

p. 61. c. 2.

59. 51. Veniet Dominus serui illius, & diuidet eum.

p. 223. c. 2.

C A P V T XXV.

6. Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit, exite obuiam ei.

p. 46. c. 1.

9. Ne forte non sufficiat nobis, & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.

p. 261. c. 2.

10. Dum irent emere, venit sponsus, & quae paratae erant, intrauerunt cum eo ad nuptias.

p. 329.

c. 2. & p. 475. c. 2.

11. 12. Domine, Domine, aperi nobis. Nescio vos.

p. 204. c. 2. & p. 329. c. 2.

14. Sicut homo peregrè proficiscens.

p. 53. c. 1.

35. Esuriui, & dedistis mihi manducare, sitiui, & dedistis mihi bibere, nudus eram, & cooperuistis me.

p. 32. c. 2. & p. 29. c. 2. & p. 154. c. 1.

37. Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem?

p. 154. c. 1.

C A P V T XXVI.

8. Vt quid perditio haec?

p. 467. c. 2.

15. Constituerunt ei triginta argenteos.

p. 228.

c. 1. & p. 526. c. 1.

21. Vnus vestrum me traditurus est.

p. 472. c. 1.

22. Et contristati valde, ceperunt singuli dicere, Nunquid ego sum, Domine?

p. 472. c. 1.

27. Cenantibus illis, accepit Iesus panem, & ait, Accipite, & comedite, &c.

p. 142. c. 1.

29. Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.

p. 539. c. 2.

39. Pater mi, si possibile est, transcat à me calix iste.

p. 424. c. 1. & p. 466. c. 2.

40. Accedens ad Iesum dixit, aue Rabbi, & osculatus est eum.

p. 272. c. 1.

41. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

p. 130. c. 1. & p. 352. c. 2.

42. 44. Iterum secundo abiit, &c. iterum abiit, & orauit tertio, eundem sermonem dicens.

p. 467. c. 2.

52. Conuerte gladium tuum in locum suum.

p. 253. c. 2.

C A P V T XXVII.

41. Peccaui tradens sanguinem iustum.

p. 251. c. 2.

51. Abiit, & laqueo se suspendit.

p. 116. c. 2. & p. 258. c. 1.

6. Non licet eos mittere in carbonem.

p. 518. c. 1.

25. Sanguis eius super nos, & super filios nostros.

p. 43. c. 2.

34. Cum gustasset, noluit bibere.

p. 539. c. 2.

39. Prætereuntes blasphemabant eum.

p. 387. c. 1.

39. Prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, &c.

p. 79. c. 2. & p. 387. c. 1.

40. Vah qui destruis templum Dei, & in triduo reaedificas illud.

p. 327. c. 2. & p. 540. c. 2.

41. Similiter & Principes sacerdotum illudentes cum scribis, & sacerdotibus dicebant, &c.

p. 387. c. 1.

42. Si

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

42. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei. p. 54. c. 2. & p. 348. c. 2. & p. 474. c. 2.
 42. Alios saluos fecit, seipsum saluum facere non potest. p. 327. c. 2.
 44. Idipsum & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperebant ei. p. 420. c. 2.
 45. Tenebræ factæ sunt super vniuersam terram. p. 298. c. 2.
 46. Deus meus, Deus meus, cur dereliquisti me? p. 299. c. 1.
 51. Petræ scissæ sunt. p. 446. c. 1.
 51. Velum templi scissum est in duas partes. p. 235. c. 1.
 52. Verè Filius Dei erat iste. p. 64. c. 2.
 52. Monumenta aperta sunt. p. 493. c. 2.
 54. Verè Filius Dei erat iste. p. 64. c. 2.

C A P V T XXVIII.

5. Nolite timere vos, scio enim, quod Iesum queritis, &c. p. 185. c. 1.
 8. Exierunt citò de monumento cum timore & gaudio magno. p. 360. c. 1.
 18. Data est mihi omnis potestas, euntes ergo docete omnes gentes. p. 43. c. 2. & p. 363. c. 2.
 42. Esuriui, & non dedistis mihi manducare, sitiui, & non dedistis mihi potum. p. 75. c. 1.

M A R C V S.

C A P V T I.

4. Fuit Ioannes in deserto baptizans & prædicans baptismum poenitentia. p. 52. c. 1.
 6. Erat Ioannes vestitus pilis cameli, & locustas, & mel siluestre edebat, p. 455. c. 1.
 17. Et imposuit eis nomina Boanerges, quod est filij tonitru. p. 365. c. 1.
 13. Tentabatur à satana, eratque cum bestiis. p. 63. c. 2. & p. 180. c. 1.

C A P V T III.

2. Factum est verbum Domini super Ioannem. p. 97. c. 2.

C A P V T IV.

1. Congregata est ad eum turba multa, ita vt nauim ascendens federet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat. p. 362. c. 1. & p. 389. c. 1.

C A P V T VI.

6. Circuibat castella. p. 269. c. 1.
 7. Dedit eis potestatem spirituum immundorum. p. 220. c. 1.
 8. Præcepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tantum, &c. p. 188. c. 1.

16. Quem ego decollauit Ioannem, hic à mortuis surrexit. p. 87. c. 1.

23. Quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei. p. 454. c. 1.

27. Decollauit eum in carcere. p. 188. c. 2. & p. 401. c. 1.

29. Volo vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. p. 111. c. 1. & p. 479. c. 2.

45. Statim coegit discipulos suos ascendere nauim. p. 283. c. 1.

48. Erant laborantes in remigando. p. 124. c. 1. & p. 55. c. 2.

48. Venit ad eos ambulans, supra mare, & volebat præterire eos. p. 321. c. 1.

49. Putauerunt phantasma esse. ibid.

C A P V T VIII.

2. Ecce iam triduo sustinent me. p. 110. c. 1.
 8. Sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas. p. 109. c. 2.
 22. Adducunt ei surdum, & rogabant eum, vt illum tangeret. Et expuens in oculos eius, impositis manibus suis, interrogauit eum, si quid videret. p. 164. c. 1.

C A P V T IX.

25. Exclamans, & multum discerpens eum, exijt ab eo. p. 501. c. 2.

C A P V T X.

13. Comminabantur offerentibus. p. 320. c. 2.
 17. Magister bone, quid faciam vt vitam æternam percipiam. p. 285. c. 1.
 35. Volumus, vt quodcunque petierimus, facias nobis. p. 96. c. 2.
 37. Da nobis, vt vnus ad dextram tuam, & alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. p. 96. c. 2.

C A P V T XII.

1. Et cœpit illis in parabolis loqui. p. 77. c. 1.

C A P V T XIV.

31. Et si oportuerit me commori tecum, non te negabo. p. 108. c. 2.

33. Cœpit pauere, & tædere, & mœstus esse. p. 124. c. 2. & p. 365. c. 2.

47. Vnus autem quidam de circumstantibus educeos gladium, percussit seruum summi Pontificis, & amputauit illi auriculam. p. 326. c. 2.

68. Ille negauit dicēs, nec scio, nec noui quiddicas. p. 108. c. 2.

C A P V T XV.

15. Non respondes quidquam? Vide in quantis te accusant. p. 222. c. 1.

17. Induunt eum purpurâ, & imponunt ei plectentes spineam coronam. p. 452. c. 2.

S E R I E S E T O R D O.

24. Crucifigentes eum, diuiferunt vestimenta eius. p. 21. c. 2.
 24. Et crucifigentes eum, diuiferunt vestimenta eius. p. 308. c. 1.
 35. Et qui cum eo crucifixi erant, conuitiabantur ei. p. 420. c. 2.
 38. Velum templi scissum est. p. 235. c. 1.
 39. Ex aduerso stabat. p. 79. c. 2.

C A P V T XVI.

1. Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. p. 307. c. 2.
 6. 7. Iesum queritis Nazarenum crucifixum, surrexit non est hic, sed ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæa. p. 108. c. 1.
 15. Prædicate Euangelium omni creaturæ. p. 67. c. 1. & p. 97. c. 2.
 14. Exprobrauit incredulitatem eorum, & duriciam cordis. p. 97. c. 2.
 19. Postquam locutus est eis, assumptus est in cælum. p. 22. c. 1.

L V C A S.

C A P V T I.

13. Vxor tua Elizabeth pariet tibi filium. p. 67. c. 1. & p. 254. c. 2.
 11. Apparuit illi Angelus stans à dextris altaris incensi. p. 366. c. 1.
 18. Vnde hoc sciam? ego enim sum senex, & vxor mea processit in diebus suis. p. 428. c. 2.
 20. Eris tacens, & non poteris loqui. p. 286. c. 1.
 26. Missus est Angelus Gabriel à Deo ad Virginem. p. 131. c. 2.
 28. Aue gratiâ plena, Dominus tecum. p. 310. c. 2.
 29. Et turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista salutatio. p. 310. c. 2. & p. 354. c. 1.
 30. Ne timeas Maria, ecce concipies, & paries filium. p. 67. c. 1. & p. 254. c. 2. & p. 354. c. 2.
 38. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. p. 501. c. 1.
 41. Exultauit infans in vtero eius. p. 117. c. 2.
 48. Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ. p. 347. c. 1.
 71. Salutem ex inimicis nostris. p. 221. c. 1.

C A P V T II.

1. Exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. p. 177. c. 1.
 7. Reclinauit eum in præsepio. p. 137. c. 1. & p. 179. c. 2.
 8. Pastores erant in eadem regione vigilantes. p. 363. c. 2.

9. Angelus Domini stetit iuxta illos. ^{ibid.}
 12. Et hoc vobis signum, inuenietis infantem panis inuolutum, & positum in præsepio. p. 361. c. 2. & p. 450. c. 1.
 14. Facta est cum Angelo multitudo militiæ celestis laudantium Deum, & dicentium: gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus. p. 383. c. 1. & p. 488. c. 1.

16. Venerunt festinantes. p. 235. c. 2.
 20. Pastores reuersi sunt glorificantes, ac laudantes Deum. p. 501. c. 2.
 21. Postquam consummati sunt dies octo, vt circumcideretur puer. p. 535. c. 2.
 22. Postquam impleti sunt dies purificationis Mariæ. p. 206. c. 1.
 29. Nunc dimittis seruum tuum, Domine. p. 317. c. 2.
 34. Positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum, & in signum, cui contradicetur. p. 468. c. 1.
 37. Et hæc vidua vsque ad annos octoginta quatuor, & c. p. 166. c. 1.

C A P V T III.

2. Factum est verbum Domini super Ioannem. p. 97. c. 2.
 2. Prædicans in deserto, & dicens, pœnitentiam agite. p. 231. c. 2.
 8. Facite fructus dignos pœnitentiæ. p. 462. c. 2.

C A P V T IV.

25. In diebus Eliæ clausum est cælum annis tribus, & mensibus sex. p. 399. c. 2.
 29. Duxerunt illum vsque ad supercilium montis, vt præcipitarent eum. p. 139. c. 2. & p. 180. c. 1.
 31. Et descendit in Capharnaum ciuitatem Galilææ. p. 243. c. 2.
 34. Sine, quid nobis, & tibi, Iesu Nazarene? scio te quis sis, sanctus Dei. p. 196. c. 1.

C A P V T V.

3. Sedens docebat de nauicula turbas. p. 320. c. 2.
 30. Quare cum publicanis, & peccatoribus manducatis? p. 195. c. 2.

C A P V T VI.

18. Venerant vt audirent eum, vt sanarentur à languoribus suis, & qui vexabantur à spiritibus immundis curabantur. p. 281. c. 2.
 19. Omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. p. 281. c. 2. & p. 351. c. 1.

C A P V T VII.

3. Cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum.

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

- dæorum. p. 324. c. 1.
 3. Misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum,
 ut veniret, & saluaret seruum eius. p. 31. c. 1.
 11. Ibat Iesus in ciuitatem, quæ vocatur Naim. pag.
 324. c. 1.
 12. Turba ciuitatis multa cum illa. p. 238. c. 2.
 13. Misericordiâ motus super illam, dixit, noli flere.
 p. 238. c. 2.
 15. Dedit illum matri suæ. p. 415. c. 1.
 15. Dedit illum matri suæ. p. 9. c. 1.
 19. Contocauit duos de Discipulis suis Ioannes, &
 misit ad Iesum. p. 401. c. 1.
 36. Et ingressus in domum Pharisei, discubuit. pag.
 403. c. 1.
 38. Lachrymis cœpit rigare pedes eius. p. 466. c. 2.
 39. Hic si esset Propheta, sciret quæ & qualis est
 mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est. pag.
 381. c. 1. & p. 467. c. 2.
 45. Ex quo intrauit non cessauit osculari pedes
 meos. p. 351. c. 1.

CAPVT VIII.

2. A qua septem dæmonia exierant. p. 413. c. 1.
 8. Hæc dicens clamabat. p. 547. c. 2.
 12. Venit diabolus, & tollit verbum de corde eo-
 rum, ne credentes salui fiant. p. 6. c. 2.
 32. Et rogabant eum, ut permitteret eis in illos in-
 gredi, & permisit illis. p. 198. c. 2.
 32. Et permisit illis. ibid.

CAPVT IX.

23. Qui vult venire post me, abneget semetipsum,
 & tollat crucem suam, & sequatur me. pag. 147.
 c. 1. & p. 301. c. 1.
 27. Sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mor-
 tem, donec videant regnum Dei. p. 103. c. 1.
 54. Domine vis dicimus, ut ignis descendat de cœ-
 lo, & consumat illos. p. 142. c. 1. & p. 365. c. 1.

CAPVT X.

4. Neminem per viam salutaueritis. p. 312. c. 1.
 3. Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. pag.
 396. c. 2.
 18. Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadea-
 tem. p. 112. c. 2.
 20. In hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subij-
 ciantur, gaudete autem, quod nomina vestra scri-
 pta sunt in cœlis. p. 438. c. 1.
 39. Maria sedens secus pedes Domini, audiebat ver-
 bum illius. p. 466. c. 1.
 40. Domine, non est tibi curæ, quod soror mea re-
 liquit me solam ministrare? p. 417. c. 1. & p. 467.
 c. 2.

41. Martha, Martha sollicita es, & turbaris erga
 plurima. p. 417. c. 1.

CAPVT XI.

5. Amice, commoda mihi tres panes. p. 103. c. 2.
 5. 6. Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum
 media nocte, & dicet ad illum, Amice, accommo-
 dâ mihi tres panes, quoniam amicus meus venit
 ad me de via, & non habeo, quod ponam ante
 illum. p. 527. c. 1.
 7. Noli mihi molestus esse, quia iam ostium clau-
 sum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non
 possum surgere, & dare tibi. p. 103. c. 2. & p.
 521. c. 1.
 9. Querite, & inuenietis. p. 152. c. 2.
 9. Petite, & dabitur vobis, pulsate, &c. p. 266. c. 2.
 21. 22. 24. Cum fortis armatus custodit atrium su-
 um, in pace sunt ea, quæ possidet, &c. Ambulat
 per loca inaquosa, quærens requiem. p. 214. c. 2.
 & p. 224. c. 2.
 24. Ambulat per loca inaquosa quærens requiem.
 p. 214. c. 2.
 26. Vadit, & assumit septem alios spiritus secum, &
 ingressi habitant ibi. p. 68. c. 1.
 27. Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ
 fluxisti. p. 496. c. 1.
 41. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt
 vobis. p. 23. c. 2.

CAPVT XII.

1. Attendite à fermento Phariseorum, quod est hy-
 pocrisis. p. 374. c. 2.
 13. Magister, dic fratri meo, ut diuidat mecum hæ-
 reditatem. p. 288. c. 1.
 35. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes
 in manibus vestris. p. 230. c. 1. & p. 295. c. 1.
 32. 33. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit
 Patri vestro dare vobis regnum: Vendite, quæ
 possidetis, &c. p. 308. c. 1.
 49. Ignem veni mittere in terram, & quid vobis, nisi
 ut accendatur? p. 429. c. 1.

CAPVT XIII.

19. Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod
 acceptum homo misit in hortum suum. p. 353. c. 2.
 21. Simile est regnum cœlorum fermento, quod ac-
 ceptum mulier abscondit in farinæ sata tria. pag.
 353. c. 2.

CAPVT XIV.

5. Quantum debes domino meo? p. 514. c. 2.
 21. Pauperes, & debiles, & cæcos, & claudos intro-
 duc huc. p. 49. c. 1.

CAPVT

S E R I E S E T O R D O.

C A P V T X V.

4. Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdidit vnā ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem, & vadit ad illam, quæ perierat? pag.

444. c. 2.

8. Euertit domum.

p. 353. c. 2.

12. Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit.

p. 358. c. 1. & p. 451. c. 2.

12. Diuise illis substantiam.

p. 358. c. 1.

13. Dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè.

p. 292. c. 2.

15. Misit illum in villam suam, vt pasceret porcos. Et cupiebat, &c.

p. 18. c. 2. & p. 227. c. 1.

17. 18. In se reuersus dixit, surgam, & ibo ad patrem meum, & surgens venit.

p. 211. c. 1. & p. 227. c. 2.

17. Pater, peccaui in cœlum, & coram te.

p. 293. c. 1.

20. Accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.

p. 213. c. 2.

23. Manducemus, & epulemur.

p. 140. c. 1. & p. 214. c. 1.

29. Ecce tot annos seruo tibi, & nunquam dedisti mihi hœdum.

p. 440. c. 2.

C A P V T X VI.

14. Audiebant omnia verba hæc Pharisei, qui erant avari, & deridebant eum.

p. 153. c. 2.

19. Homo quidam erat diues, qui induebatur purpurâ, & bysso, & epulabatur quotidie splendide.

p. 314. c. 1. & p. 504. c. 2. & p. 457. c. 2.

20. Erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius vlceribus plenus.

pag. 511. c. 1.

22. Factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abraham.

pag. 351. c. 1.

24. Pater Abraham, mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti in aquam, &c.

p. 90. c. 1. & p. 118. c. 1. & p. 377. c. 1.

25. Fili, recordare quia accepisti bona in vita tua.

p. 197. c. 2.

C A P V T X VIII.

17. Amen quippe dico vobis, quicunq; non acceperit regnum Dei vt puer, non intrabit in illud.

p. 355. c. 1.

32. & 33. Filius hominis tradetur Gentibus, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellauerint, occident eum.

p. 47. c. 1.

38. Iesu fili David miserere mei.

p. 44. c. 1.

C A P V T X IX.

5. In domo tua oportet me manere.

p. 41. c. 1.

5. Zachæ festinans descende, quia hodie in domo

tua oportet me manere.

p. 415. c. 2.

8. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.

p. 129. c. 1. & p. 485. c. 2.

9. Hodie domui huic salus facta est.

p. 485. c. 2.

C A P V T X X.

16. Veniens dominus vineæ perdet colonos istos, & dabit vineam alijs. Quo audito dixerunt illi, Abste.

p. 513. c. 2.

25. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.

p. 382. c. 1.

C A P V T X XII.

6. Quærebat opportunitatem, vt traderet illum.

p. 116. c. 2.

20. Similiter & calicem, postquam cœnauit.

p. 129. c. 2.

36. Qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium.

p. 348. c. 2.

42. Transfer calicem istum à me.

p. 274. c. 2.

43. Apparuit illi Angelus de cœlo confortans eum.

p. 190. c. 2. & p. 374. c. 1.

43. Factus in agonia prolixius orabat.

p. 130. c. 1. & p. 138. c. 1.

44. Factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

p. 29. c. 2. & p. 130. c. 1. & p. 138. c. 1.

48. Iuda, osculo filium hominis tradis!

p. 121. c. 2.

62. Respexit Dominus Petrum, & egressus foras fleuit amare.

p. 96. c. 1. & p. 330. c. 2.

C A P V T X XIII.

8. 9. Gaudis est, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri, interrogabat autem eum multis sermonibus.

p. 400. c. 2.

11. Illudit illum indutum veste albâ.

p. 183. c. 2.

11. Illudit illum indutum veste albâ, & remisit ad Pilatum.

p. 400. c. 2.

28. & 31. Nolite flere super me, quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid facient?

p. 189. c. 2.

34. Pater, dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.

p. 298. c. 1. & p. 382. c. 2. & p. 499. c. 1.

42. Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum.

p. 415. c. 1.

43. Hodie mecum eris in paradiso.

p. 292. c. 1.

45. Velum templi scissum est.

p. 235. c. 1.

46. Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.

p. 134. c. 2. & p. 298. c. 1. & p. 492. c. 1. & p. 495. c. 1.

53. Depositum inuoluit Sindone, & posuit eum in monumento.

p. 19. c. 2.

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

C A P V T XXIV.

12. Cucurrit ad monumentum. p. 96. c. 1.
 33. Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? p. 187. c. 1.
 30. Accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. p. 172. c. 2.
 35. Cognouerunt eum in fractione panis. p. 173. c. 1.
 41. Illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio. p. 445. c. 1.
 47. Incipientibus ab Hierosolyma. p. 43. c. 2.
 51. Recessit ab eis, & ferebatur in cælum. p. 22. c. 1.

I O A N N E S.

C A P V T I.

1. In principio erat Verbum. p. 340. c. 1. & p. 520. c. 2.
 6. Fuit homo missus à Deo. p. 520. c. 2.
 45. Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ. pag. 285. c. 2.
 46. A Nazareth potest aliquid boni esse? p. 285. c. 2.
 47. Veni, & vide. p. 289. c. 2.
 51. Videbitis Angelos ascendentes, & descendentes. p. 404. c. 2.

C A P V T II.

3. Vinum non habent. p. 398. c. 2.
 8. Haurite nunc. p. 232. c. 1.
 11. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam. p. 131. c. 1. & p. 401. c. 1. & 2. & p. 527. c. 2.
 15. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis. pag. 47. c. 2. & p. 328. c. 2.
 18. Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? p. 536. c. 2.
 19. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. ibid. & p. 540. c. 2.

C A P V T III.

5. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. p. 304. c. 1.
 8. Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis. p. 67. c. 1. & p. 508. c. 1.
 16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. p. 384. c. 1.
 17. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. p. 363. c. 2.

C A P V T IV.

4. Oportebat eum transire per Samariam. pag. 429. c. 2.

8. Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis. p. 369. c. 1.
 50. Vade; filius tuus vinit. ibid.

C A P V T V.

5. Triginta & octo annos habens in infirmitate sua. p. 28. c. 2.
 7. Domine, hominem non habeo. p. 225. c. 2. & p. 468. c. 2. & p. 456. c. 1.
 10. Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. p. 254. c. 1.
 11. Qui me sanum fecit, dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula. p. 254. c. 1.
 14. Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. p. 21. c. 1. & p. 198. c. 2.

14. Iam noli peccare, ne aliquid deterius tibi contingat. p. 9. c. 1.
 25. Amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filij Dei. pag. 413. c. 2.
 35. Ille erat lucerna ardens, & lucens. p. 20. c. 2.

C A P V T VI.

1. Post hæc abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis. p. 489. c. 2.
 3. Subijt ergo in montem Iesus, & ibi sedebat cum Discipulis suis. p. 170. c. 1.
 4. Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudæorum. p. 353. c. 1.
 5. Philippe, vnde ememus panes, ut manducet hi? p. 408. c. 2.
 7. Ducentorum denariorum panes non sufficiunt. p. 408. c. 2.
 9. Hæc quid inter tantos? p. 103. c. 2.
 12. Colligite quæ superauerunt fragmenta. pag. 103. c. 2. & p. 498. c. 2.
 12. Ut autem impleti sunt. p. 498. c. 2.
 13. Collegerunt duodecim cophinos fragmentorum. p. 109. c. 2.
 15. Iesus ergo cum cognouisset, quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus. p. 173. c. 1. & 132. c. 2.
 11. Accepit panem, & distribuit discumbentibus. pag. 371. c. 1.
 26. Amen, amen dico vobis, quæritis me, quia manducaſtis ex panibus, & saturati estis. p. 226. c. 2.
 27. Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in æternum. p. 138. c. 1.
 52. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. p. 408. c. 1.

59. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, qui manducat hunc panem, viuet in æternum. p. 32. c. 2.

71. Vnus vestrum diabolus est. p. 85. c. 1.

C A P V T VII.

15. Quomodo hic scit literas? p. 452. c. 1.

23. Totum hominem sanum feci. p. 115. c. 1. & p. 120. c. 1.

31. De turba multi crediderunt in eum. p. 386. c. 2.

C A P V T VIII.

11. Vade, & iam amplius noli peccare. p. 9. c. 1.

28. Cum exaltaueritis filium hominis. p. 366. c. 1. Qui misit me, non reliquit me solum, quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper. p. 153. c. 1.

44. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. p. 141. c. 2.

48. Samaritanus es, & dæmonium habes. p. 331. c. 2.

50. Ego gloriam meam non quæro, est qui quærat, & iudicet. p. 327. c. 1.

51. Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. p. 331. c. 2. & p. 427. c. 1.

52. Nunc cognouimus, quoniam dæmonium habes. ibid.

C A P V T IX.

2. Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur? p. 378. c. 2.

5. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. p. 363. c. 1.

6. Expuit in terram, & fecit lutum ex spuro, & liniuit, &c. p. 153. c. 2.

22. Conspirauerunt Iudæi, vt si quis confiteretur eum esse Christum, extra Synagogam fieret. pag. 290. c. 2.

30. Ille homo, qui dicitur Iesus, fecit lutum. p. 536. c. 1.

32. A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati. p. 535. c. 2.

34. In peccatis natus es totus, & tu doces nos? p. 232. c. 2.

C A P V T X.

11. Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. p. 175. c. 1.

C A P V T XI.

4. Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, &c. p. 413. c. 2.

6. Mansit in eodem loco duobus diebus. p. 266. c. 1.

19. Multi ex Iudæis venerant ad Martham, & Mariam, vt consolarentur eas de fratre suo. p. 290. c. 1.

21. Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. p. 287. c. 2.

23. Resurget frater tuus. ibid.

24. Scio quia resurget in resurrectione in nonnismo die. ibid. & p. 407. c. 2.

35. Lachrymatus est Iesus. p. 124. c. 2.

41. Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me. p. 277. c. 1.

44. Lazare veni foras. p. 57. c. 1. & p. 477. c. 1.

44. Prodiit statim qui fuerat mortuus, ligatus manus, & pedes insitis, &c. p. 57. c. 1.

44. Soluite eum, & sinite abire. p. 9. c. 1. & p. 206. c. 2. & p. 415. c. 1.

47. Collegerunt ergo concilium dicentes, quid facimus, quia hic homo multa signa facit? p. 414. c. 1.

49. Expedit vt vnus moriatur homo pro populo, ne tota gens pereat. p. 7. c. 1.

C A P V T XII.

6. Fur erat, & loculos habebat. p. 302. c. 2.

19. Ecce totus mundus post eum abiit. p. 457. c. 1.

27. Nunc anima mea turbata est. p. 127. c. 2.

46. Ego lux in mundum veni. p. 363. c. 1.

C A P V T XIII.

1. Cum dilexisset suos. p. 459. c. 2.

5. Cæpit lauare pedes Discipulorum suorum. pag. 391. c. 1.

16. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. p. 36. c. 1.

21. Turbatus est spiritu. p. 352. c. 2.

21. Et protestatus est. p. 500. c. 2.

21. Vnus ex vobis tradet me. p. 223. c. 1. & p. 503. c. 1.

23. Erat ergo recumbens vnus ex Discipulis eius in sinu Iesu. p. 506. c. 1.

25. Cum recubisset supra pectus Iesu, dicit ei, Quis est? Ibid.

27. Et post buccellam introiuit in eum satanas. p. 257. c. 2.

27. Quod facis fac citius. p. 116. c. 1.

31. Nunc clarificatus est filius hominis. p. 352. c. 2.

C A P V T XV.

5. Ego sum vitis, vos palmites. p. 173. c. 1.

6. Ego sum via. p. 463. c. 2.

12. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem. p. 224. c. 1.

22. Claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis. pag. 37. c. 2.

31. Surgite, eamus hinc. p. 253. c. 1.

C A P V T XVIII.

2. Sciebat locum, quia frequenter Iesus conueniebat illuc. p. 21. c. 1.

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

3. Venit illuc cum laternis, & facibus, & armis. p. 427. c. 1.
 4. Iesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit, & dixit, quem quæritis? p. 402. c. 1.
 4. Quem quæritis? p. 384. c. 1. & p. 444. c. 2.
 8. Si ergo me quæritis, finite hos abire. p. 51. c. 1.
 10. Simon Petrus habens gladium eduxit eum, & percussit pontificis seruum. p. 326. c. 2.
 11. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? p. 274. c. 2.
 22. Vnus assistens ministrorum dedit alapam Iesui. p. 150. c. 1.
 23. Simile locutus sum, testimonium perhibere de malo, si autem bene, cur me cædis? Ibid.

C A P V T XIX.

7. Nos legem habemus, & secundum legem nostram debet mori. p. 437. c. 1.
 22. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. pag. 78. c. 1.
 22. Adduxit foras Iesum, & sedit pro tribunali. p. 78. c. 1.
 18. Crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, hinc, & hinc, medium autem Iesum. p. 420. c. 2.
 24. Non scindamus eam. p. 442. c. 2.
 26. Mulier ecce filius tuus. p. 492. c. 1.
 29. Sciens Iesus quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit, Sitio. p. 529. c. 2.
 29. Sciens quia omnia consummata sunt, dixit, Sitio. p. 522. c. 2. & p. 529. c. 2.
 29. Vas ergo positum erat aceto plenum. p. 532. c. 1.
 28. 29. Sitio. Vas ergo positum erat aceto plenum. p. 142. c. 1.
 29. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes obtulerunt ori eius. p. 522. c. 2.
 30. Consummatum est. p. 545. c. 1.
 34. Vnus militum lanceam latius eius aperuit, & continuo exiit sanguis, & aqua. p. 43. c. 1. & p. 141. c. 1. & p. 291. c. 2.

C A P V T XX.

12. Vidit duos Angelos sedentes. p. 137. c. 1.
 13. Mulier, quid ploras? p. 92. c. 2. & p. 229. c. 2.
 17. Noli me tangere. p. 89. c. 2. & p. 351. c. 1.
 19. Dum esset sero die illa. p. 410. c. 2.
 19. Erant congregati. p. 108. c. 2.
 27. Infer digitum tuum huc, & asser manum tuam. p. 351. c. 2.

C A P V T XXI.

7. Tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare. p. 432. c. 2. & p. 478. c. 1.

9. 10. 12. 13. Viderunt prunas positas, & piscem superpositum, & panem. Afferte de piscibus, quos prendidistis, venite, & prandete, & venit Iesus, & accipit panem, & dat eis, & piscem similiter. p. 523. c. 2.
 10. Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc. pag. 523. c. 2. & p. 455. c. 1.
 18. Pasce oves meas. p. 544. c. 2.
 22. Hic autem quid? p. 187. c. 1.

A C T A.

C A P V T I.

4. Præcepit eis, ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris. pag. 266. c. 1. & p. 297. c. 1.
 5. Baptizabimini Spiritu Sancto, non post multos hos dies. p. 404. c. 1.
 6. Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Ibid.
 7. Non est vestrum nosse tempora, vel momenta. p. 179. c. 1.
 8. Accipietis virtutem superuenientis Spiritus Sancti in vos. p. 214. c. 2.
 9. Assumptus est in cælum. p. 22. c. 1.
 10. Duo viri asciterunt iuxta illos in vestibus albis, &c. p. 190. c. 1.
 16. Viri fratres oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus Sanctus. p. 85. c. 1.
 18. Suspensus crepuit medius. p. 302. c. 2.

C A P V T II.

1. Cum complerentur dies Penæ costes, factus est repentinè de cælo sonus, &c. p. 266. c. 1.

C A P V T III.

7. Apprehensam manu eius, alleuauit eum, & protinus consolidatæ sunt bases eius, & plantæ. pag. 472. c. 1. & p. 544. c. 2.
 11. Cum teneret autem Petrum. p. 359. c. 2.

C A P V T IV.

32. Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. p. 40. c. 1.

C A P V T V.

5. 10. Cecidit ante pedes eius, & expirauit. pag. 177. c. 1. & p. 212. c. 2.

C A P V T VI.

8. Stephanus plenus gratiâ, & fortitudine faciebat prodigia, & signa magna in populo. p. 461. c. 1.
 15. Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angelî. pag. 166. c. 1. & p. 429. c. 2. & p. 479. c. 1.

C A P V T

S E R I E S E T O R D O.

C A P V T VII.

18. Domine Iesu, suscipe spiritum meum. pag: 198. c. 1.
 45. Video coelos apertos, & Iesum stantem à dextris Dei. p. 30. c. 1. & p. 241. c. 2. & p. 366. c. 1.
 49. Domine ne statuas illis hoc peccatum. pag: 187. c. 2. & p. 240. c. 2.
 49. Et cum hæc dixisset obdormiuit in Domino. p. 240. c. 2.
 38. Ne statuas illis hoc peccatum. p. 41. c. 2. & p. 187. c. 2. & p. 298. c. 1. & p. 240. c. 2. & p. 282. (c. 2.)

C A P V T VIII.

1. Præter Apostolos. p. 411. c. 1.
 2. Curauerunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum. pag: 267. c. 1. & p. 264. c. 2.
 11. Poenitentiam itaque age ab hac nequitia tuâ. p. 34. c. 2.
 12. Precamini vos pro me horum quæ dixistis. Ibid.
 17. Imponebat manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum. p. 56. c. 1.
 20. Pecunia tua tecum sit in perditionem. p. 212. c. 2.

C A P V T IX.

3. Circumfulsit illum lux de cælo. p. 146. c. 1.
 4. Saule, Saule, quid me persequeris? p. 469. c. 1.
 7. Domine quid me vis facere? Surge & ingredere ciuitatem. p. 178. c. 2.
 7. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo stabant stupefacti. p. 178. c. 2.
 8. Apertis oculis nihil videbat. p. 377. c. 2.
 8. Surrexit Saulus de terrâ, apertisque oculis nihil videbat. p. 195. c. 2.
 15. Vas electionis est mihi iste. p. 358. c. 2.
 17. Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via, quâ veniebas. p. 254. c. 2.
 39. Cum aduenisset, duxerunt illum in coenaculum. p. 8. c. 2.

C A P V T X.

11. Ascendit in superiora domus, & vidit cælum apertum. p. 334. c. 2.
 22. Cornelius centurio vir iustus ac timens Deum, responsum accepit ab Angelo sancto, accersere e in domum suam, & audire verba abs te. pag: 245. c. 1.
 44. Adhuc loquente Petro cecidit Spiritus Sanctus super omnes, qui audiebant verbum. p. 36. c. 1.

C A P V T XII.

9. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quod verum est, quod fiebat per Angelum, exstimabat autem se visum videre. p. 144. c. 1. & p. 477. c. 2.

C A P V T XIII.

11. Et ecce nunc manus Domini super te, & eris cæcus, & confestim cecidit in eum caligo. pag: 377. c. 2.
 22. Inueni Dauid filium Iesse, virum secundum cor meum. p. 364. c. 2.

C A P V T XV.

10. Quid tentatis Deum imponere iugum super cervices Discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? p. 446. c. 1.

C A P V T XVII.

23. Quod ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis: p. 422. c. 2.

C A P V T XX.

7. Protraxit sermonem vsque in mediam noctem. 176. c. 1. & p. 389. c. 1.
 8. Erant lampades copiosæ in coenaculo. p. 176. c. 1.

C A P V T XXIII.

6. Viri fratres, ego Phariseus sum, filius Phariseorum. 246. c. 1.

C A P V T XXV.

12. Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis. pagin: 369. c. 2.

C A P V T XXVIII.

5. Et ille quidem excutens bestiam in ignem, nihil mali passus est. p. 87. c. 2.

A D R O M A N O S.

C A P V T I.

3. Qui factus est rex semine Dauid secundum carnem. p. 494. c. 1.
 9. 10. Memoriam facio vestri semper sine intermissione in orationibus meis. p. 433. c. 2.
 21. Qui gloriatur, in Domino gloriatur. p. 399. c. 1.

C A P V T II.

2. Non indicaui me aliquid scire inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. p. 467. c. 2.

C A P V T IV.

11. Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, &c. p. 54. c. 1.
 15. Per Euangelium ego vos genui. p. 241. c. 2.

C A P V T V.

20. Vbi abundauit defectum superabundauit & gratia. p. 420. c. 1.

C A P V T VI.

4. Ut quomodo Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. p. 549. c. 1.
 9. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

- mors illi vltra non dominabitur. pag: 359. c. 1.
& p. 548. c. 2.
11. Existimate vos mortuos esse peccato, viuentes autem Deo. p. 268. c. 2.
12. Non regnet ergo peccatum in corpore vestro. Ibid:

C A P V T VII.

23. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. p. 258. c. 1.

C A P V T VIII.

14. Quicunq; Spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. p. 64. c. 1.
15. Accepistis spiritum filiorum, in quo clamamus: Abba Pater. p. 146. c. 1.
20. Vanitati creatura subiecta est. p. 182. c. 2.
22. Omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc. p. 182. c. 2.
26. Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. p. 105. c. 1.
30. Quos prædestinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & iustificavit, & quos iustificavit, illos & glorificavit. p. 131. c. 2.

C A P V T IX.

3. Optabam ego anathema esse à Christo pro fratribus. p. 174. c. 2.

C A P V T X.

9. Hoc est verbum fidei, quod prædicamus, quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit à mortuis, saluus eris. p. 537. c. 1.
10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. p. 334. c. 1. & p. 348. c. 1.

C A P V T XI.

8. Dedit illis Deus spiritum conpunctionis pag: 159. c. 1.

C A P V T XIII.

13. Non in cubilibus, & impudicijs. p. 283. c. 1.

AD CORINTH.

C A P V T II.

2. Non iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. p. 467. c. 1.

C A P V T IV.

13. Tanquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium peripsema. p. 161. c. 2.
18. Non considerantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur. p. 143. c. 1.

C A P V T V.

5. Tradere huiusmodi hominem satanæ, vt spiritus

saluus fiat in die Domini Iesu Christi. pagin: 111. c. 2. & p. 293. c. 2. & p. 357. c. 1. & p. 421. c. 2.

13. Auferte malum ex vobis ipsis. p. 473. c. 2.

C A P V T VII.

12. Si quis fratrum vxorem habet infidelem, & hæc consenserit habitare cum illo, non dimittat illam, & si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consensit habitare cum illâ, non dimittat virum. p. 381. c. 1.

25. De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do. p. 128. c. 2.

27. Alligatus es vxori? noli quærere solutionem, p. 44. c. 2.

C A P V T IX.

5. Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & cæteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas? p. 82. c. 2.

12. Omnia omnibus factus sum, vt omnes facerem saluos. p. 350. c. 2.

C A P V T XI.

26. Quotiescunq; manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. p. 149. c. 2.

23. In qua nocte tradebatur, accepit panem. p. 129. c. 2.

C A P V T XII.

25. Similiter & calicem, postquam cœnavit. pag: 130. c. 1.

C A P V T XIII.

3. Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto. p. 361. c. 1.

31. Emulamini charismata meliora. p. 93. c. 1.

15. Charitas non est ambitiosa. p. 279. c. 2.

C A P V T XIV.

20. Nolite pueri effici sensibus. p. 423. c. 1.

C A P V T XV.

23. Ad bestias pugnavi Ephesi: p. 157. c. 2.

24. Cum tradiderit regnum Deo, & Patri, cum euacuauerit omnem principatum, & potestatem, & Virtutem, oportet illum regnare. p. 52. c. 2.

12. Si Christus prædicatur, quod resurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quod resurrectio mortuorum non est, p. 537. c. 2.

13. Si autem resurrectio mortuorum non est neq; Christus resurrexit. Ibid:

14. Si Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra. p. 536. c. 2.

45. Factus est primus homo in animam viuentem, p. 243. c. 2.

AD CORINTH: II.

CAPVT IV.

19. Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. p. 143. c. 1.

CAPVT V.

20. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. p. 518. c. 2.

CAPVT VI.

16. Vos estis templum Dei viui. p. 255. c. 2.

CAPVT VIII.

9. Propter vos egenus factus est, cum esset diues, vt illius inopia vos diuites effectis. p. 173. c. 1.

CAPVT XI.

2. Emulor vos Dei æmulatione. p. 372. c. 1.
24. A Iudæis quinquies quadragenas, vnâ minùs accepi. p. 397. c. 2.
25. Ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui. p. 316. c. 1.

CAPVT XII.

12. Signa apostolatus mei facta sunt super vos in omni Patientiâ, in signis, & prodigijs. p. 37. c. 2.

AD GALATAS.

CAPVT I.

36. Continuò non acquieui carni, & sanguini. pag: 258. c. 1. & p. 436. c. 2.

CAPVT II.

20. Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. p. 273. c. 2.

CAPVT III.

1. O insensati Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati? p. 397. c. 2. & p. 441. c. 2.
13. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. p. 247. c. 2.

CAPVT V.

17. Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem, hæc enim sibi inuicem aduersantur. p. 13. c. 1.

AD EPHESIOS.

CAPVT IV.

9. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit? p. 136. c. 2.
10. Qui descendit, ipse est & qui ascendit super omnes coelos, vt impleret omnia. p. 52. c. 1.

CAPVT V.

18. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. pag: 311. c. 2.

Tota. I.

CAPVT VI.

12. Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, &c. p. 214. c. 1.
15. Calceati pedes in præparationem Euangelij. p. 295. c. 1.

AD PHILIP.

CAPVT I.

1. Paulus, & Thimotheus serui Iesu Christi. pag: 243. c. 1.

CAPVT II.

7. Habitu inuentus vt homo. p. 271. c. 1.

CAPVT III.

13. Fratres, ego me non arbitror comprehendisse, vnum autem, quæ quidem retrò sunt, obliuiscens, ad ea verò, quæ sunt priora, extendens nec ipsum. p. 546. c. 1.

CAPVT IV.

12. Scio humiliari, scio & abundare, & satiari & esurire, & abundare, & penuriam pati. pag: 136. c. 1. & p. 355. c. 2.

AD COLOS.

CAPVT I.

1. Paulus Apostolus Iesu Christi. p. 433. c. 1.
24. Adimpleo ea, quæ defunt Passionum Christi in carne meâ. p. 545. c. 1.

AD TESSAL. I.

CAPVT III.

3. Nemo moueatur in tribulationibus istis, ipsi enim scitis, quod in hoc posui sumus. p. 468. c. 1.

AD TESS. II.

AD THIMOTH.

CAPVT I.

10. Quos tradidi satanæ, vt discant non blasphemare. pag: 112. c. 1.

CAPVT II.

4. Qui vult homines saluos fieri. p. 357. c. 2.
12. Docere mulierem non permitto. p. 96. c. 1.
15. Saluabitur per filiorum generationem. pag: 398. c. 1.

CAPVT III.

1. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. p. 544. c. 1.

CAPVT V.

22. Teipsum castum custodi. p. 310. c. 2.
23. Modico vino vttere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates. p. 310. c. 2.

Hhhh

I. TI.

OMNIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ LOCORVM

I. TIMOTH:

CAPVT II.

19. Cognovit Dominus, qui sunt eius. p. 528. c. 2.

II. TIMOTH:

CAPVT III.

12. Omnes qui volunt viuere, pie in Christo Iesu, persecutionem patientur. p. 468. c. 2.

AD PHILEMON.

1. Paulus victus Christi Iesu, & Timotheus frater. p. 243. c. 1.
21. Confidens in obedientia tua scripsi tibi, sciens quoniam & super id, quod dico tibi, facies. p. 25. c. 1.
22. Simul autem & para mihi hospitium, nam spero per orationes vestras donari me vobis. p. 388. c. 2.

AD HEBRÆOS.

CAPVT II.

16. Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahamæ apprehendit. p. 169. c. 2.

CAPVT IV.

15. Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine, absque peccato. p. 519. c. 1.

CAPVT VI.

6. Rursum crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, & ostentui habentes. p. 436. c. 2.

CAPVT IX.

27. Statutum est hominibus semel mori. p. 11. c. 1. & p. 339. c. 1.

CAPVT XI.

4. Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse iustus. p. 300. c. 1.

5. Fide Henoch translatus est, ne videret mortem. ibid.

24. Negauit se esse filium filiarum Pharaonis. p. 99. c. 2.
37. Secti sunt. p. 6. c. 2.

37. 38. 39. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ, &c. & hi omnes testimonio fidei probati sunt. p. 394. c. 1.

- & p. 417. c. 1. & p. 517. c. 2.

CAPVT XII.

2. Sustinuit crucem. p. 494. c. 1.

S. IACOBI.

CAPVT I.

17. Omne bonum de sursum est. p. 384. c. 1.

CAPVT V.

11. Sufferentiam Iob addidistis, & finem Domini vidistis. p. 34. c. 1. & p. 503. c. 1.

S. PETRI I.

CAPVT I.

12. In quem desiderant Angeli prospicere. pag. 140. c. 2.

CAPVT II.

2. Quasi modò geniti infantes rationabile, sine dolo lac concupiscite. p. 68. c. 1.
21. Christus pro nobis passus est, vt sequamini vestigia eius. p. 335. c. 1.
22. Peccatum non fecit: dolus non est inuentus in ore eius. p. 221. c. 2.

CAPVT III.

7. Quasi infirmiori vasculo impartientes honorem. p. 186. c. 2.

CAPVT IV.

1. Christo igitur passio in carne, & vos eadem cogitatione armamini. p. 491. c. 1.

CAPVT V.

6. Humiliamini sub potenti manu Dei. p. 443. c. 2.
8. Circuit quærens quem deuoret. p. 403. c. 1.

PETRI II.

CAPVT II.

8. Habitans apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. p. 315. c. 1.

IOANNIS I.

CAPVT IV.

19. Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. p. 102. c. 2.

CAPVT V.

10. Totus mundus in maligno positus est. p. 210. c. 2.

IOANNIS II.

IOANNIS III.

IVDÆ.

9. Non est ausus iudicium inferre blasphemiarum. p. 202. c. 2.

APOCA.

A P O C A L Y P S I S.

C A P V T I.

5. Primogenitus mortuorum Princeps regum terrarum. p. 100. c. 1.
 10. Fui in spiritu, & audiui vocem mugnam. p. 146. c. 1.
 13. Vidi similem filio hominis. p. 100. c. 1.
 14. Capilli capitis eius sicut lana alba. p. 355. c. 2.
 & p. 484. c. 2.
 16. De ore eius gladius vtraque parte acutus exibat, & habebat in dextera sua stellas septem. p. 100. c. 1.

C A P V T II.

5. Angelo Ephesi, age poenitentiam. p. 411. c. 2.
 22. Ecce ego mittam eam in lectum. p. 262. c. 2.

C A P V T III.

1. Nomen habes quod viuas, & mortuus es. pag: 548. c. 1. & p. 100. c. 1.
 14. Angelo Laodicie scribe; amulare ergo, & poenitentiam age. p. 411. c. 2.

C A P V T IV.

4. Et in conspectu sedis, tanquam mare vitreum. p. 392. c. 1.
 6. In conspectu sedis tanquam mare vitreum. p. 392. c. 1.
 6. Et erant plena oculis ante & retro. p. 359. c. 2.
 7. Primum animal simile leoni, secundum simile vitulo. p. 178. c. 2.

C A P V T VI.

2. Ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens ut vinceret. p. 70. c. 2.
 8. Et ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors. p. 3. c. 1. & p. 10. c. 2.

C A P V T VII.

1. Cum aperuisset sigillum, factum est silentium in

cælo, quasi mediâ horâ. p. 444. c. 1.
 9. Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat. p. 272. c. 1.

C A P V T IX.

2. Ascendit fumus putei, & obscuratus est sol, & aer de fumo putei. p. 473. c. 1.

C A P V T XI.

1. 2. Surge & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo: atrium autem, quod est foris templum eijsce, & ne metiaris illud. p. 144. c. 2.
 4. Et duo candelabra in conspectu Domini. pag: 20. c. 1.

C A P V T XII.

1. Signum magnum apparuit in cælo, mulier amictâ sole, & luna sub pedibus, & in capite eius corona stellarum duodecim. p. 499. c. 2.

C A P V T XIV.

10. Cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & in conspectu agni. pag: 204. c. 1.
 13. Audiui vocem de cælo dicentem mihi, scribe: beati mortui qui in Domino moriuntur. pag: 200. c. 2.

C A P V T XVII.

4. Habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione, & immunditiâ fornicationis eius. p. 279. c. 2.
 15. Aquæ, quas vidisti, populi sunt. p. 133. c. 2.

C A P V T XVIII.

6. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum. p. 293. c. 1.

C A P V T XXI.

2. Vidi sanctam ciuitatem Ierusalem nouam, descendentem de cælo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. p. 60. c. 1.
 16. Ciuitas in quadroposita est. p. 138. c. 2.

NISSENO-CENTONES IN PLERAQUE DOMINI NOSTRI

IESV CHRISTI, ac Diuorum eius Festa, quæ per anni orbem ritu orthodoxo, ac religioso ab Ecclesia Catholica coli solent, ex his Quadragesimalibus Nissenii Sermonibus nouâ methodo recens aptati.

*In hoc Indice numerus paginam indicat, A. columnam primam,
B. secundam, O. Periocham totam.*

A M I C E L E C T O R.

Habui, quæ te hîc præterea monerem. Ea in communem Præfationem conieci, quæ cum inde excerpseris, tum labore nostro ad Numinis, ac Diuorum illius gloriam benè vtire.

De S. Andrea Apostolo.

*Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ vidit
duos fratres, Simonem, qui vocatur Pe-
trus, & Andream fratrem eius. Mar-
thæi 4. 18.*

Ambulans. Non fuit ea qualis malefactorum in foro obambulatio otiosa, sed per diligentis patrisfamilias quærentis vineæ suæ operarios, agro suo cultores, sementi satores, talentis suis negotiatores, Euangelio suo præcones, omnibus suis pastores. Illa sollicitudine duo nos docuit Primum, vt sint diligentes, quotquot superiores, vt quos nihil magis dedecet, quàm otium. (169. o.) Alterum, non è foro feriatos, sed homines labori deditos huc delectos, vt excitarent Ecclesiam in terris, è qua instauraretur illa in coelis. Vide 144. b. cur Ioannes atrium exterius metiri prohibitus.

Ambulans velut meditabundus, Ecclesiæ tuæ Præsules quæsiuit, ac velut sollicitus, vbi gnauos, & probos reperiret. Merito illud, cum ex talibus capitibus magna pars salutis æternæ membrorum

pendeat. (82. o.) quæ ante omnia, petit malus dæmon, cum deicere corpus Reip. cogitat (433. o.)

Ambulans quæsiuit bonus pastor gregis sui custodes, vt eo exemplo moneret, debere esse bonos ambulones, qui futuri pastores. (543. o.)

Ambulans qualis piscator, qualis piscator, qualis auteps, qualis venator, qualis pugil, qualis cultos, vt quæreret quorum operâ vteretur ad emendam suam in malè fœdatis antmabus imaginem, ad piscandum in hoc mari magno & spatiofo homines profundo flagitiorum meritos, ad venandum eos, quos peccata in feras bestias deformarant, (157. o.) ad irretiendum eos, qui pro more liberarum volucrum per apertum voluntatis suæ ærem, quocunq; volupras inuitabat, ferebantur, ad expugnandum eos, qui arbitrij sui libertate cum Dei potentia certabant, (93. o.) demùm ad custodiendos eos, quos aduersarius diabolus circumiens, & perambulans terram deuorare quærebat. *Psallite Domino, qui habitat in Sion, & annuntiate inter Gentes studia eius,* exclamabat S. David, cum à Deo causas hominum tanto accurari opere cerneret (510. a.)

Ambulabat Isaac. *per Esam, qua ducit ad puteum Vitiensis, & Videntis,* egressus ad meditandum in agro, Genesi. 24. 62. 63. vt extracurarum domesticarum strepitum res suas, & proximum connubium

cum

eum Deo per quietem attentus communicaret. Sic perambulabat Iesus iuxta mare, vt negotium electionis Apostolorum extra turbas expeditius pertractaret. Omnis à virtute profecti operis exercitatio magnam animi quietem, & attentionem desiderat. (145. o.)

Ambulans Iesus ipse, & quærens, facillè inuenit opararios, & obuios habuit quauis horâ, summo mane, meridie, vespere, qui vineæ labores, quantumuis diuos promptè adirent. Apud Matthæum rex quidam ne subditos quidem obsequentes habuit, etiam cum ad nuptiarum lautitias paratas inuitauit. Cur istud? Quia per seruos vocauit, non ipse inuitauit, vt Christus Apostolos. Tanta est boni exempli efficacia. (434. b.)

Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. Vbi piscatores hominum, nisi iuxta mare, extra hominum turbas quæreret? Si piscatores turpium voluptatum, si aucupes vanæ gloriæ, si venatores dignitatum mundanarum desiderasset, mundus illi adeundus fuisset, qui cum totus in maligno sit positus, Ioan. 5. c. ep. 19. vnam oculorum, & carnis concupiscentiam, & superbiam vitæ consecratur. Verè, & perproprie dictus *malignus*, hoc est, sterilis, infrugifer, aridus, qui nonnisi calia lolia profert, & vernas suos fame necat. (210. o.)

Faciam vos fieri piscatores hominum. Turaro quòd pronè promptè obsequentes habeat, quos promissis inuitat, spes enim præmij, expectatio lucris talis est, vt quantumuis ignauo alas addat, & vel bouem ad volandum fulguris instar incitet. (125. o.)

At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. Nonne benè dixi, leuiter obtemperantes habiturum eos, quos propositâ mercède allectabat? Obambulans Dominus, & velut in transitu eos vocabat, & ad sui obsequelam extemplo permouebat. Deus nimirum, & quæcunque illius quoquo modo alliciunt, cum res mundi lucis, & pigmentis indigeant, vt adducant. (278. o.)

Continuo secuti sunt eum, nempe verborum suorum blandiloquentiâ, & suauitate Christus velut fascinabat. (290. o.)

B. Andreas desiderabat dissolui, & esse cum Christo, sed in cruce, quam semper amauerat: desiderabat regnum intrare, sed per patibulum. Ita de illo Sanctus Bern. serm. in illius festum. Sciebat scilicet ardentissimus Crucis amator suspectam esse gloriam, quæ non per crucem venit. (137. o.)

Sciebat, coelum & illam quietem æternum duraturam solo crucis, & ærumnarum temporalium æ-

quo & magno animo toleratarum pretio venalem esse. (144. o.)

Sciebat, crucem esse victorum coronam. (183. b.)

Crucem suspirabat, in qua Christus pependit, cuius tam vehemens fuit erga Crucis thronum desiderium, vt præ gaudio animam illius non amplius caperet corpus, postquam id eius votum expletum fuit, vt in Crucem perueniret. (491. o.)

Salve, ô bona crux, exclamabat S. Andreas, *quia in te pependit magister meus Christus.* Itaq; crucis ambitiosum, & patiendi cupidum faciebat illum Christi passi exemplum, quo sic ad patiendum obligamur, vt aliquid idolatriæ habere videatur, si quis pati nolit. (445. o.)

Vide in Scripturæ Indice illa, *Ambulans Iesus iuxta mare, &c.* item, *Faciam vos fieri piscatores hominum, &c.* & quæ his affinia.

De S. Thoma Apostolo.

Dominus meus, & Deus meus. Ioan. 20. 28.

S. Petrus Chrysologus serm. 84. ait, quòd B. Thomas manum mittere in latus Domini voluit, id tale fuisse, ac si vulnera, quæ manus infixit impiæ, reulcare, & latus, quod impij militis lancea patefecit, refodere, & dolores furoribus persecutorum irrogatos renouare cogitasset. Mihi videtur eo etiam non mediterem cruciatum rediuius Domino adferre potuisse, nisi impassibilis tunc fuisset, quod illum *sanctum* & Dominum, & Deum appellauit. Deus nimirum tam est communis omnium, vt nemo acerbiores illi adferre poenas possit, quam qui illum vult suum peculiariter esse, aut facere (361. o.) vbi multa perpulehra, quæ cum fructu inculcare auditoribus possis.

De Sanctissima & amabilissima Natiuitate Domini nostri

IESV CHRISTI

Exijt edictum à Cesare Augusto, vt dgeriberetur vniuersus orbis. Lucæ 2. 1.

HÆC descriptio, quæ tot. concituit, locisque suis exciuit, & permiscuit mundum, magno, haud dubium, & alto Dei consilio præordinata, & instituta fuit. Sed quò mysterio? Illo è plurimis vno, vt suspicio præoccuparetur, quam incurrere Beatissima Dei Parens potuisset, si domi suæ in Nazareth

zareth Saluatorem suum, ac nostrum enixa fuisset. Vix sex menses abierant, à quo illam S. Ioseph accepit coniugem suam, vt fuerat ab Angelo iustus, Matth. 1. 20. quæ si in Nazareth peperisset, poterat *Grecinis, & nobis fieri occasio loquendi, quod tam cito peperit, sex habens sex menses.* Ita Rupertus. Vt ergo Deus omnem anteuertere, ab subuertere tum male suspicandi, tum obrectandi occasionem, neque illa submuscandi ansa relinqueretur vicinis ex partu Virginis, cuius conceptus authorem, tempusq; ignorabant, fecit vt totus mundus describeretur, & quisq; in suam ciuitatem aduocaretur, vt eadem operâ Virgo in Bethlehem pergeret, & cum viro suo Ioseph profiteretur, sicque *ab omni Grecinorum questione liberaretur.* O quantum reuerentiæ, & obseruantia debemus Augustissimæ huic Dominæ nos homines, quibus Redemptorem, & Sospitorem non prædixit, vt Prophetæ, non annuntiavit vt Angeli, non monstravit vt Ioannes Baptista, sed genuit, & attulit, quam summus Deus ita honorauit, vt totum mundum suis sedibus, omnes homines suis ædibus emoueret, ac permisceret, tantumq; non cuncta euerterit, vt omnem de illa finistram suspicionem amoliretur, & præuerteret! Vide (176. o.)

Natiuitatis Domini nostri IESU CHRISTI festiuitas tanta est, vt illi celebrandæ dies vna nimis quàm brevis, noctisque partem huc assumere proinde necessum sit. (488. a)

Et reclinauit eum in præsepio. Lucæ 2. S. Gregorius Taumaturgus Orat. 1. de Annuntiat. ait: *In præsepio, & super Cherubim requiescebat* Christus, hoc est, cum tanta voluptate & læticia in abiecto illo natali loco, in duro præsepio iacebat, cum quantâ in humeris Cherubimorum, & magnifico illo maiestatis suæ throno conquiescit. Talis debet esse, quisquis illius filius vult videri, & esse, vt in quouis rerum statu, seu beato, seu infelici, & in omni loco, seu humili, siue excelsio semper idem perseueret, semper hilari & læto sit tum animo, tum vultu. (174. o.)

Quare in stabulo, tam vili, atque indigno loco inter ipsos brutorum pecorum pedes nasci Saluator voluit? Nouissimum Adamum se ostendere voluit, quo nomine illum vocat Apostolus 1. Corinch. 15. vbi S. Ambrosius, aut quisquis illorum commentariorum author: *Vide clementiam Christi. Ipse est primus, & nouissimus. Qui primus erat, propter nos se nouissimum fecit. Descendit enim, & protegit se, infra omnes se faciens, & omnes iacentes leuaret.* Hæc

ille. Computruerant homines vt iumenta in stercore suo. Infra iumentorum pedes ergo se Christus abiicit, vt è stercore suo pauperes homines eleuaret. Christus adduxit quidem magnitudinis suæ, & sublimitatis famam in periculum, cum illa fecit, amorem tamen suum maximopere ostentauit, & commendauit, vt disceremus, quod cum charitatis causâ, & honoris ratio concurrunt, honor charitati deferre, & concedere debeat. (242. o.) Vbi in fine istius Periochæ S. Ambrosij verba reperies. Res nostra postulabat, vt coelorum viam, à qua nos superbia abduxerat, per humilitatem suam Christus nobis in primo suo aduentu ante omnia præmonstraret, quod vt faceret, in stabulum de virginis veteri thalamo statim diuertit, vt ex illa tam humili schola excelsus Dominus elatos homulos se demittere doceret, interq; hæc sua & corporis, & famæ incommoda intusper habuit. Plurimum hoc vtitur Deus, vt potiorum habeat vilicitatis nostræ, quàm dignitatis suæ rationem. (277. o.)

Angelus, qui Pastoribus nasci Saluatoris nuntia perferrebat, vt verbis suis fidem adsereret, aiebat: *Hoc vobis signum, quod vera nuntio, Inuenietis Infantem pannu involutum, & posum in præsepio.* In quo præsepio, dicis, Angele Sancte? Commune denoto, cum nihil addo, ex quo vel dubitare quis possit, nedum intelligere, ad priuatum quandam pertinuisse. Itane verò de tali signo communis præsepis voluit nosci Deus, qui nasci homo? Immo voluit, & ob hoc voluit, vt illud statim primo ortus sui momento doceret, quàm amaret esse, & haberi Deus omnium, & omnibus ex æquo se impertire. (361. o.)

Cum quietum silentium contineret omnia, inquit ille Sap. 18. *& nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus à regalibus sedibus profiliuit,* olim quidem vt primogenita Ægypti durus bellator contrucidaret, hodie verò vt ægrotum mundum sospicaret. S. Bernardo penè nouum accidit, quod noctu Christus nasci voluit. Et nonne Orbis lux in luce media satius orta fuisset? Respondeo. Quo primum pede Christus terram pressit, eodem formam expressit, quàm in vani plausus contemptione imitari debeamus, tenebrasque nobis lux ostendit, quas petere debeamus, cum arma lucis tractare instituiamus. (20. b.)

Quod Christus Natiuitatis suæ euangelia primum Pastoribus perferri voluit, id fecit, quoniam decebat, & homines eiusdem officij primò sententi occurrerent, inquit Sanctus Carthusianorum Patriarcha Bruno. Docemur eo exemplo primum, vt mutuo honore

honore prosequamur, qui communia habemus vel studiorum, vel officiorum, aut vitæ, ac status exercitia, nihil enim à Dei legibus magis alienum, quàm quod odijs dissideant, inuicemq; admordeant, qui studijs, vitæ, officijsq; consuetudine conueniunt. (234. o.) vbi Brunonem post initium vide. Tum & illud, vt efficiamur quasi paruuli, vt Christo pupulo similes effecti, simus etiam magis accepti, & grati, qui paruulos plurimum semper & amauit, & complexus fuit. Vide in Scripturæ Indice ista, *Nisi efficiamini sicut paruuli*, item, *Quasi modo gentes infantes*.

Ieremias cum populum suum luxui, & voluptatibus inconcessis perditæ deditum cerneret, hac ratione perauit efficacissimè reuocari posse, si hodiernæ Nutritatis beneficium illis prælagiret, quod Deus post aliquot sæcula exhibiturus esset hominibus, quando carnem indutus, plurimas ærumnas pro illis à morte vindicandis etiam subiturus. Clamabat eapropere Ieremias totâ vocis, & laterum contentione: *Usq; quò delitij dissolueris, filia vaga!* Sic æui sui homines vocabat, vt significaret, quàm exposita est lapsui virgo, quæ vaga, tam parum abfuisse illos ab interitu. Sed quid illos à delitijs suis, & proximo excidio, vates Sancte, retrahat? Illud, ait, quod *nouum creauit Dominus super terram*. Quale nouum? *Quia mulier circumdabiturum*. Ierem. 31. 22. (445. o.) vbi inuenies ea verba in hanc festiuitatem, & mores formandos opportunissimè exposita.

Pastores reuerfi sunt glorificantes, & laudantes Deum, postquam eum primi in carne videre meruerunt. Lucæ 2. Quoniam reuerfi? Respondet Euthymius: *Ad gregem suum*, & vitam pastoritiam. Itane verò ad brutarum pecudum ignobilem, ac sordidam curam redierunt, postquam illos cœlum Natalis Christi & nuntio, & spectaculo felicitauit, & nobilitauit? Redierunt, & quod iusti solent, fecerunt, humiliores ex favore tanto facti. (500. o.) Discamus hinc plurimum humiliari, cum se nobis non videndum, sed edendum in diuinissimo altaris Sacramento Christus præbet.

Hoc die, quo natus, mox in crucem à Matre Christus actus fuit, vt magna citò incrementa faceret. (493. a.) Vide, quæ ibi ex S. Epiphanio.

De S. Stephano protomartyre

Actorum 7. longiore sermone differuerat Beatus Stephanus apud Iudæorum summates, ac vul-

gus, non alio fructu, quàm quod *difsecabatur edibus suis, & stridebant dentibus in eum*, y. 54. Iurassem ego fore, vt stridore dentium, vel alio quopiam vultus, oris, aut linguæ signo proderent, quæ animo conceperant iram, & simultatem: Nam os, oculi, vultus, lingua ægrè dissimulare possunt, quæ corde occultantur. (155. o.)

Lapidabant Stephanum inuocantem, & pro suis hostibus supplicem, sic vt simul & à Stephano preces in cœlum, & à Iudæis saxa in Stephanum iactarentur. Vnde tantum robur Stephano, vt vehementissimus lapidum imber illum non deiicere, non vel mouere de sublimi charitatis gradu potuerit? Cœlorum, & præmij, quod sibi paratum cernebat, aspectus illum confirmabat, & insuperabilem faciebat: *Ecce video calos apertos*, aiebat, quasi ostensa illi gloria fuerit, quæ viriliter pugnauit constituta: Nulli autem sunt tam ignaui pedes, qui non alas assumant, nullum tam gelidum pectus, quod non incalescat, neque cor tam languidum quodpiam, cui non magni spiritus veniant ab intuitu propositi præmij. (125. o.)

Beatum Stephanum demon homines indutus accusauit, damnauit, lapidibus obruit. Vt enim insignita improbitatis facinora edere malus demon sine hominum ope, & auxiliatibus copijs nequit (224. o.) itaq; neque hoc tantum scelus perpetrare sine hominum adminiculo potuisset.

Stephanus non tam ardens pro se, quàm pro hostibus suis obsecrauit. Nam pro se stans voce qualicunq; precatus est, pro hostibus verò & adgeniculatus, & altum succlamans orauit, dicens: *Ne statuas illis hoc peccatum*. Sanctus Lucas monet, Stephanum mox vt hæc dixit, obdormisse in Domino, quasi Deo simul & illas preces, & suam animam obtulerit. Cur verò non annos aliquot, non vel dies plusculos illi tam decantatæ orationi superstes vixit? Respondeo. Maius aliquid facere Stephanus non potuit, quam quod pro hostibus orauit. Voluit ergo Deus illum isti orationi extemplò immori, ne in vita reliquæ vel minus quidpiam pararet, (quod Deum, cui seruiebat, minimè decuisset) vel tantum par aliquid ageret, quod parum honorificum fuisset. (240. b.)

Christus Stephano visus est stare, & velut ad reuerentiam adstare, postquam Stephanus, quod inimicis suis iniurias condonasset, quidam Dei pater factus fuerat. (241. b.)

Mortem Stephani, quam Deus, atq; Angeli pari plausu, & acclamatione celebrarunt, superstes illi Ecclesia

Ecclesia meritò deplorauit, quod simul & illo, & magno præfecto, & singulari patrono, & eximio doctore, tantisque signis orbatu fuit, subuerita nimirum, ne Deus graue aliquod supplicium de ipsa sumere, decretum haberet, postquam ex eius confortio tantum patronum sustulisset. Solet nempe iratus Deus sanctorum virorum nudare contubernio, & præsidio loca, quibus adferre stragem decreuit. (264. b.)

De B. Stephani patrocinio benè sperare possunt, ac debent, quicunque illius preces, & suffragia inter necessitatum suarum angustias suspirant: *Nam dum pro Iudæis supplicat, spem nostram, ac fiduciam nutrit, & cum persecutoribus deprecatur, manifesta cultoribus suffragia pollicetur.* Sic Euseb. Emesl. (187. b.)

Stephanus pro persecutoribus tam enixè, atque ardentè rogauit, quod per eos sibi aperiri ianuam regni cœlestis vidit. (42. b.)

De S. Ioanne Euangelista.

Domine, hic autem quid? Ioan: 21. 21.

Quærebatur hoc Petrus, cùm Christum sequi iussus. Tam sublimis felicitas est, iniurias pro Deo pati, atque ærumnas, ut & ipse Christus crucis suæ ambiciosus fuerit, in quâ mortem sibi pro Deo paratam sciebat. (183. o.) Cùm ergo Petrus intellexisset à Christo, sibi constitutam esse crucem, (de quo vide Caietanum) in qua cùm mortem pro Deo, simul felicitatem, dignitatemque supremam adiutus esset ipse, qui quod Christum paulò ante perfidiosè negarat, supplicium gehennæ potius, quàm gloriam tantam commeruisset: Et merita Ioannis ex altera parte pensasset, & quantafuissent illius erga Christum officia, quàm perseuerantia obsequia apud te reputasset, tùm admirandus exclamabat: *Hic autem quid?* hic ocellus tuus, & animalus, qui te semper demortuus fuit, & tam studiosè coluit, tam constanter secutus est, nec ante deseruit, quàm te vitâ ipsa destituit, hic quibus à te honoribus augebitur, quibus dignitatibus honestabitur, quando hunc improbum, ac perjurum desertorem tui Petrum tantâ gloriâ vis felicitare, ut pro te sublimis in crucem agatur! (187. a.)

S. Ioannes perurbanus, neque sanctus solum fuit. (178. b.) Verumque Dei schola docet. (177. o.)

S. Ioannes Chrysostomus ait, Petrum totum fu-

isse in amoribus Ioannis, operasseque illum sibi semper præsentem habere, quem & diu sæpe coram habuit, ut in actis Apostolorum est videre, ad eum rogasse, *Hic autem quid?* Ut qui certus fieri cuperet, vtrum eius habere copiam semper posset. *Verè humani piscator affectus* fuit Ioannes, ut est apud D. Ambrosium, & morum suauitate, ac facilitate consuetudinis (quæ magnæ animorum est, & dulcis tyrannus cordium. (455.)) non solum Petrum sui amore inflammauit, sed omnes præterea ætatis suæ homines ita accendit, ut de illius nomine passim vocari Ioannes in baptismo vellent. Vide apud Lorinum in Acta.

Caietanus, & Maldonatus aiunt, Petrum intelligere voluisse, vtrum mortem violentam appetitus esset Ioannes, vix enim adduci poterat, ut crederet, tali fato decessurum illum, quem diligebat Iesus, illum, qui in cœna supra pectus Iesu recubuerat, illum, qui quod cæteri non audebant, sciscitatus fuerat, *Domine quis es, qui tradat te?* illum, qui beatissimæ Virgini datus filius communem habebat cum Christo matrem. Sed heus, Petre, quid hic dubitas? Nonne fuit magis dilectus Deo Patri Christus, quàm Christo Ioannes, & patris permisso tamen mortem Christum violentam subiigi? Dicere posset, Christo vim illatam, ut suâ morte mortuum mundum redanimaret, huc autem Ioannis mortem nihil conferre potuisse, ut mirum sit hæc tunc, violentâ morte hunc occubuisse. Habeo tamen, quo vrgeam Petrum. Plurimis dilectissimis sanctis hæc gratia facta est, ut pro Christo morerentur. Gratia, dico, nam Apostolus ad Philip: 1. 29. ait: *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam pro illo patiamini.* Quare ergo Ioanni hæc gratia negaretur, ut non pro Christo martyr occumberet? Non negauit eam gratiam Ioanni, qui dixit, *Calicem meum biberis*, sed honorificentius, & poenalius martyrium dedit, animi putâ, & cordis, cuius dolori nullus par alius, (115. a. & 541. a.) Et non toto animo doluerit, cùm supra videret amabilissimum fratrem suum Christum in cruce cum tam acerbis cruciatibus configere, & ad latus suum charissimam Matrem vtriusque, præ doloris magnitudine tantum non commori Christo? Et si expectationis tam est atrox tormentum, ut vix sit, qui expectare illud possit, (115. o.) cogitare quàm diuturnum fuerit Ioannis martyrium, qui totos sexaginta à Christi morte annos expectauit, ut esse cum Christo posset in cœlis.

Qui Chananæ salutem filiar, (109. o.) idem Ioanni

anni cœsum magno desideriorum pretio vendidit.

Venerabilis Rupertus in caput vltimum Ioannis ait: *Non sine magno diuinitatis consilio factum est, ut hic dilectus, vniers Herin lieber Mensch/ triumphalem proprii martyrii purpuram non perciperet.* Quali illo, putatis? Vt vnus Ioannes omnibus Sanctis, quocumque morte naturali decederent, præclaram existimationem adferret, & cultum eis, venerationemq; debitam doceret. Hoc enim animaduerso, quod Ioannes suam violentâ morte non clausit vitam, quis in Ecclesia solos honore dignos arbitratur martyrum triumphos? Voluit Deus mundo persuasum facere, esse ex diuinitatis illos etiam honorabiles, qui citrà sanguinis effusionem concesserunt huius vitæ. Sed quomodo id efficies, Domine? Ioannem hospitabo, faciamque vt morte communi defungatur, is vnus mihi pro mille testibus erit, quo adducam homines, vt facile credant, esse alios sanctos, qui citrà martyrium ab hac vitâ abierunt, cultu dignos, cum viderint Ioannem placidâ morte è viuis emigrasse, quem venerabilissimum esse, nemo, nisi impudentissimus sit, aut prorsum amens, aut quod deterius, hæreticus, ac Dei amicorum hostis, dubitare potest. Habeant ergo sibi à cruce, à morte violentâ gloriam, Petre, qui non habent aliunde: Ioannis incomparabili, & immortalî gloriæ hoc abundè satis est, quod in pectore Christi, in quo omnes sapientiæ, & scientiæ Dei thesauri sunt absconditi, tanquam eiusdem quidam thesaurus conqueuit, & in illo plura vidit dormiens, quam Ioannes Baptista (ille tantus) vigilans, qui frater Christi ex communi Matre velut germanus, ac talis demum fuit, vt ad splendorem sanctitatis illius totus mundus videre possit quantum alijs viris sanctissimis debeat honoris, qui extremum absque sanguine spiritum effuderunt.

Spirituum ponderator est Dominus, inquit Salomon Prouerb. 16. 2. & S. Chrysostomus, homel. 35. Operis imperfecti: *Differentiam inter sanctum, & sanctum solus Christus nouit, cuius nos membra sumus*; vt non nisi pertemerè à me fieri posset, si cerè affirmare vellem, cuius Ioannis illustrior fuerit sanctitas, Euangelistæne, an Baptistæ. Adieram ergo solum, quæ pro Euangelistâ stare videntur, sic tamen, vt contrâ diuinum Baptistam nihil pronuntiem: Matthæi 11. y. 11. cum dixisset Christus: *Non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista*; mox adiecit: *Qui autem minor est in regno celorum, maior est illo.* Cæsarum lib. 1. dial. versùs finem, propter S. Ioannem Euangelistam,

qui inter Apostolos minor natus fuit, illud adianctum putat. Quod si ita est, Christo iudice Baptistam Euangelistâ excellit. Idem efficere videntur, quæ subijcio. Perhonorificum fuit Baptistæ, quod nomen Ioannis illi è cœlis attulit Archangelus, qui Deiparæ nuntium nascituri ex illa Filij Dei: At Euangelistâ dilectus Iesu, & frater illius germanus, & filius Mariæ Virginis, & Boanerges præterea dictus fuit, tanquam vna Ioannis appellatio dignitati illius impar fuerit.

Deinde Mater Christi Ioannem Baptistam domina famulum visitauit: At Euangelistam in filium acceptauit. Cum Baptistam Dei Mater inuisit, mox ille repletus Spiritu Sancto fuit, de quo Ambrosius: *Si primo ingressu tantus profectus exiit, ut ad salutationem Mariæ exultaret infans in utero, &c. quantum putamus? Ipsi tanti temporis sancta Maria addidisse præsentiam?* Quanti verò temporis? Quasi trium mensium, quibus mansit apud cognatam suam Elizabetham diua Virgo. Sed quid sunt tres menses ad tempus, quo apud Euangelistam Virgo Mater mansit, postquam is eam semel accepit in sua? Quantum ergo putamus vsu tanti, hoc est, multo longioris temporis sanctæ Mariæ dedisse, & addidisse præsentiam? Sanctus Baptista contremuit, cum verticem Domini contingere iussus: Euangelista in ipso Domini pectore se iniussus reclinauit. S. Baptista totam ab incunabulis vitam in eremo transmiserat, cumq; agere inter homines cœpit, fecerunt in eo, quacumque soluerunt, Matth. 17. 12. Deinde cum tantâ vteretur victus paritate, vt affirmet de illo apud Lucam Christus: *Venit non manducans panem, neq; bibens vinum*; Luc. 7. 3. velut inefus omnes vitæ dies exegisset, tam immanibus probris tamen proscindebatur, vt de illo diceretur, *Dæmonium habet*: At Euangelistam ne milites quidem (hominum genus dicacissimum, & petulantissimum) neq; Iudæi, etiam cum vimque maximè ferocirent eo tempore, quo Christum captum circumducebant, illum verbo al quo offenderint, cum in medias illorum cohortes se insinuaret. Demum Baptista sponsi amicus fuit, Ioan. 3. 29. Euangelista autem & dilectus, & frater ex communi Virgine Matre germanus.

Vis dicam, quare Christus Euangelistam præ alijs tantoperè ornauit, & cumulauit gratijs? Causa est, quod ille Deo impensius seruiuit, & plura, quam iussus fecit: Deus autem erga eos est munificentior, qui sunt erga illū magis officiosi. (128 o.) Vt ob id etiam magnificauerit Iosue coram omni populo,

populo, quia studij contentione expectationem Domini superauit. (531. a.)

Arnoldum Carnotensem Bonæ-vallis abbatem in Tomis Vet. Patrum adit, qui in Tract. de illo verbo Domini, *Mulier ecce filius tuus*, permagnificas S. Ioannis Euangelistæ laudes ministrabit.

De Epiphania Domini.

Vbi est, qui natus est Rex Indæorum? Matthæi 2.

ITa sciscitabantur sancti Magi Hierosolymis, cum Christum recens editum quærerent. Sed quamobrem id diu interrogabant, quibus stellam viam præmonstrabat, quâ ad Christum peruenirent? S. Petrus Chrysologus ait, hos Magos fuisse Astrologiæ peritos, & stellas adorare aliquando solitos, demum verò melius edoctos venisse, ut Christum stellam ex Iacob, & nouum solem, quomodo illum B. Ambrosius serm. 16. vocat, adorarent. Quia ergo per stellas in errorem antehac abducti fuerant, eam quâ ducebantur, suspectam habebant, ut & nos suspectam habere disceremus eam salutis occasionem, quæ certam aliquando attulit perniciem. (95. o.)

Videntes stellam, cum se illis reddidisset, quæ aliquamdiu subtraxerat, *Gausti sunt gaudio magno Gal. 6.* Quare tunc tantopere gausti, ac vehementius quàm cum illam primò videre cæperunt? Quia nec satis exploratum, nec quantum decet carum habemus bonum, quodcunque illud, nisi postquam illo destituti sumus. (219. o.)

Simul ingressi sunt reges Magi Hierosolymam, & viæ dux stella se illis subduxit. Vis dicam quare? Erant Ierosolymis Scribæ, & sacræ legis periti, à quibus doceri poterant, quo loco natus est Christus. Itaque eo tempore alium loci talis indicem non requirebant, & stellam suam Deus illis subtraxit, qui necessitati nostræ succurrere amat, non inertia. (258. o.)

Stella, quam viderant Magi, antecedeat eos. Cur stellæ ministerio uti voluit Deus, ut Magos ad se adduceret? Fecit hoc, ut dæmonem suo pugione configeretur, & conficeretur, proprijsq; armis subigeretur, quod pulcherrimum, & gloriosissimum vincendi hostis artificium. (421. o.)

De S. Raymundo Confessore Ord. Præd.

S. Raymundus Maioricâ, quæ est insularum Baleariarum Princeps ciuitas, nullo nauigio, sed solo pallio super aquas expanso, velut solidis tabulis vectus, sexaginta sex miliaria sex horis confecit. Id habet eius probatissima historia. Quid illud sub Raymundi pedibus marinos vorices durauit, ut humanis gressibus firmum liquida elementa præberent obsequium? Vnde factum, quod ille in fluxu aquis tanquàm in stabili pavimento sedet? Inde, unde illi neq; mergi vndis, neq; abrepti fluctibus fuerunt, qui sederunt *super flumina Babylonis* (127. a.)

Quod incerto se mari B. Raymundus commisit, id factum, ut regem Aragonum, cui à sacris confessionibus erat, defugeret, quem identidem, quantum ferè frustra, ut amiculum quandam pellicem à se abdicaret, submonebat, quod turpis cum illa consuetudinis famâ toti regno suo pessimum de se præberet exemplum. Ergo Raymundus Regi veritatem dixit, quæ adureret. Id certè inuicti animi strenuissimum facinus. (379. o.)

Supremam Ordinis noitri Prædicatorij præsenturam diu plurimum oblectatus recusauit, quam suscipere coactus biennio postquam admiserat, non dimisit, sed excussit, & abiiecit. Prudentissimus fuit, ita publici talis officij pondera rectè arbitrarî sciuit, quæ huiusmodi sunt, ut admittens faciat gratiam ei, qui committit. (180. o.)

S. Petrus Damianus Sermon. 2. de B. Seuero Episcopo Raueonnate narrat, in eius ecclesia fontem perpetem euomere aquam, eamque ætate feruentissimâ, ex arida calce, & duris lapidibus ebullire, quod cum meritis admiraretur, dicebat rediisse populi Israëlitiçi tempora, quibus aquam petra dabat. Nolo de magnitudine huius miraculi quicquam detrachere, quod vir tantus cum illo vecere tam insignito miraculo comparandum putauit, illud tamen affirmare audeo, maius prodigium esse, quod in sepulchro, cui primùm illatus B. Raymundus, hodieque agitur, & his oculis meis Anno Domini 1622. per Aprilem vidi. Est vero tale. Eumulo, in quo conditus fuit, postquam in viuus esse desijt, terra tenuis, seu pulvis scaturit, qui licet magnâ copiâ inde efferatur, nunquàm tamen deficiet, ac multâ, magnæque illo depelluntur infirmitates. Quod frigidam terram calida, liquidam dura fixa fundunt, sit hoc mirum, ac quod humus humum, pulue.

puluerem pulvis manat, id certo mirius, & alias inauditum. Quare, putas, terrâ B. Raymundus à morte sic affluxit, ut affatim etiamnum scaturiat è loco, in quo depositus fuit, cum terram reliquit? Sed quid aio, cum terram reliquit, quasi tunc primum eam deseruerit, cum è viuis morituris immortalis semper victurus abiit? Omnem à se terram, & quæcunq; eahabet, procul abdicauit, sic ut ne locum quidem, in quo noctu cubaret peculiarum admiserit, postquam mundo semel renuntiavit: Idcirco voluit illum Dominus secundum mortem affluere terrâ, ut intelligeremus, quàm diuite remuneratione compensare soleat, quantulacunq; sint, quæ pro illo relinquimus. Sic Moyses, quia negavit esse filium filiae Pharaonis, Heb. 11. 24. factus est Deus, & fugiendo potentiam factus est potentior. Ita S. Ambros. Serm. 8. in Psal. 148. Sic super Apostolos, postquam in silentio orationi Sacrare ceperunt, Spiritus Sanctus descendit abunde, omniumq; linguarum scientiam, dum quisque eorum vni linguæ suæ frenum tacitoisper iniecit, ipsis tribuere dignatus est. Ita S. Laurent. Iustin. Sic vix tulit Genam de costis Adæ, quando mox repleuit carnem pro ea, ut cum honore, quæ acceperat, redderet, obseruante id S. Petro Damiano Serm. de S. Columba Virg: & mart: qui est 66. Sic Abraham factus est in gentem magnam, & benedictus, & magnificatus, quia Deo iubenti ut de terra sua, & cognatione, & patriâ domo exiret, Gen. 12. obtemperauit. In quam rem S. Ambros. l. 2. de Abraham, cap. 3. sic habet: *Quia propter Deum contempsit omnia, recepit à Deo multiplicata omnia.* Hæc omnia Nilenus vitæ Abraham c. 1. quam dum tibi latine reddo, hæc interim habe.

De S. Antonio Abbate.

Dæmonijs tam formidabilis fuit Antonius, ut solo eius nomine audito emigrarent ex hominibus, quos inuaserant. Quid tantum Antonij metum stygio lauernioni incussit? Idem plane, quod fecit, ut vnum, & solum inter omnes crucifixos Christum pertinuissent tenebrarum Principes, de quo vide (86. o.)

Idem Antonius feras minimè minùs timuit, quia tam parùm illi incommodare potuerunt, quàm nihil Paulo vipera nocuit, (87. b.) & quàm intactum leo quidam cadaver Prophetæ mortui, quem viuum interemerat, reliquit. (88. b.)

S. Antonius vitæ partem maximam inter bestias in eremo egit. Martyr eo tempore ergo fuit. (87. b.)

Duo sunt inter cætera, ob quæ S. Antonius omnem à se mundanam felicitatem, & voluptatem, ipsam adeò hominum consuetudinem abdicauit, & in penitiorem solitudinem secessit. Ac primum illud, ut exoccupato ab omni alia consolatione animo, posset Dei consolationibus abundare, *delectata nempe est Dei consolatio, & non datur admittentibus alienam*, quod ex D. Bernardo refert Soccus in parte *hyemalis Concion: de temp: serm. 76.* Propterea & seorsum in montem abduxit Christus discipulos suos, cum illos claritatis suæ intuitu lætificare vellet. (142. o.) Alterum verò istud, ut à negotiorum secularium tumultu procul abstrus posset maiore cum attentione operam dare orationi, in quam totum suum ita transferbat animum, ut vel Soli succenseret, quòd is illi per totam noctem precato nimium quantum manicare videretur, & animum per oculos aliò sollicitare, & euocare videretur. Certè cum omnis boni operis exercitatio requiratur, ut animum ad illam aduertamus, tum hoc vna vel maxime postulat oratio. (145. o.)

De S. Pauli conuersione.

Saule, Saule, quid me persequeris?

Multi erant, qui Ecclesiam infestabant, quando Millam Paulus oppugnabat. Quare ergò cum solo illo Christus expostulabat, inquit, *Saule, Saule, quid me persequeris?* Respondeo. Paulus virtutem suis armis infestabat: Hæc autem intolerabilis Christo visa persecutio, quia reuerà nunquam truculentiore bello pietas laceffitur, quàm cum suis armis appetitur. (469. o.)

Cum Paulum sanguini primulorum Christianorum inhiantem solo Deus afflixisset, & *vis, qui comitabantur cum illo, stabant stupefacti*, Act. 9. Saulo, adhuc prostrato iacente, inquit Caietanus ibi. Concederant cum Saulo omnes: at cæteri quidem omnes mox à lapsu erexerant sese, Saulus verò non ante erexit se, quàm iussus. Quid ita? Quia illi, velut rustici, pro illius conditionis rudium hominum more barbaro in pedes se receperunt iniussi, Paulus vero iam designatus sanctus, etiam urbanitatem simul doctus fuerat, ut non prius erigeret se, quàm audiret: *Surge.* Scilicet in schola Dei non solum sanctitatis, verùm & comitatis, ciuilitatisque disciplina traditur. (177. o.)

D. Ioannes Chrysostomus eximius Pauli encomiastes beatiorum illum putauit, cum pro Christo in carcere vinctus iacuit, quàm si ad dexteram Patris cum Christo sedisset, felicioresq; illi visæ eiusdem

dem manus pro Deo vinculis adstrictæ, quàm cum ingentia miracula operatæ. Hoc tamen illi inter eas in carcere infelicitates pro carcere fuit, quod eas, ac manus impeditas habuit, vt scribere literas, erogare cleemosynas, Christum quâ calamo, quâ ore prædicare, & imperitum vulgus erudire ad fidem, & agnitionem Saluatoris non posset: Nam rectè uti non posse membris, siue alio quouis bono, quod coram habeas, id quidam infernus est. (120. o.)

Ac ne dubites, pro Inferno quodam illi fuisse carceres, ob hoc solum, quod ibi adstrictas haberet manus, & obligatos pedes, vt siue corpore, siue literis alios conuenire, & ore velut oppilato docere, quæ ad salutem necessaria, non posset, ipse ille fatetur, maluisse Inferni cruciatus (saluâ Dei gratiâ) æternum tolerare, quàm suos secundum carnem fratres, & cognatos videre infideles, quodque eos, vt in Christum crederent, ore alioquin libero adducere non posset. Sic enim interpretatur S. Ioannes Chrysostomus apud B. Metaphrasten illud Pauli ad Rom. 9. 3. *Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.* Ob eam rem tristitia mihi magna est, aiebat, cuius magnitudinem vt aperiret, continuo addebat, *Et continuus dolor cordi meo, qui dolorum omnium acutissimus, (116. a. & 541. a.)*

Multa erant, in quibus vel exæquari ab alijs, vel superari etiam Paulus ferebat, sed quod Deo seruendi studio, laborantiq; diligentia cuiquam cederet, id omnino videri nolebat. *Hebraei sunt?* aiebat 2. Corinth. 11. 35. *Et ego. Israhelita sunt?* *Et ego. Semen Abrahæ sunt?* *Et ego. In his omnibus fero pares, nec inuideo præstantioribus. At ministri Christi sunt?* Plus ego in laboribus plurimis. Quod ad obseruendi Deo curam, assiduitatemque attinet, non sum ferendo superiorem, non vel æqualem. Et reuerà turpe est maioribus (quales erant Apostoli Ecclesiæ per omnem terrarum orbem Principes) officij sui sedula procuratione vinci ab inferioribus. (237. o.)

Omnia omnibus factus sum, & omnes facerem saluos, inquit Paulus 1. Cor. 10. 32. Debet hoc facere, quisquis alios emendare cupit vt eorum personam (quantum citrà offensam Numinis potest.) induat, quo eos lucrifaciat. (237. o.)

Omnia omnibus etiam hoc sensu factus (vt exponit magnus Augustinus) quod cogitauit se quoque esse potuisse in eo vitio, à quo cupiebat alios liberari. Ergo à malo alios dehortabatur vt homo, non vt Deus, neque vt dæmon quidam, quod faciunt nonnulli. (249. o.)

De S. Agatha.

Dicebat huic sanctissimæ Virgini Quintianus Scitilix præfectus: *Non te pudes nobili genere natam, humilem, & seruilem Christianorum vitam agere?* cui illa sapientissimè occurrit: *Multò præstantior est Christiana humilitas, & seruitus, regum opibus, ac superbis.* Hæc illa apud Metaphrasten prudentissimè: *Quia apud Deum solus hic est patritius, qui potest Deum vocare patrem, vt dicebat Philo, nec quisquam apud illum nobilis, nisi qui probus, ac pius. (98. o.)*

De S. Thoma Aquinate quinto Doctore Ecclesiæ Angelico.

Vos estis lux mundi. Vos estis sal terra.
Matth. 5.

Qui sancti Thomæ laudes enumerare aggreditur, tale quid facit, ac si recensendarum stellarum, & exhauriendi maris, & perscrutandæ abyssi negotium susceperet. Nam ille, cum ad iustitiam hætenus erudiat plurimos non solum præclarissimæ doctrinæ scriptis, sed etiam illustrissimæ vitæ sanctissimis factis, quasi splendissimum firmamentum est innumeris stellis ex omni parte constitutum. Mare est, in quod omnia veræ sapientiæ flumina, Augustinus, dico, Hieronymus, Ambrosius, Basilii DC. se exonerarunt. Vt verbo dicam, Thomas est, atq; vt nomine, sic reuerà abyssus demississimæ humilitatis, scientiæ suprâ quàm humanæ, & tantæ sanctitatis, vt dubitare queas, an cælo sit oriundus, an in terra ex hominibus natus, maximè cum nemo mihi facile demonstrare, aut nominare possit locum, ex quo prodierit. Sane si quis me religione constringeret, vnd auff mein Gewissen frage! vt dicerem, vnde oriundum putarem S. Thomam, illud reponerem: *De aquino*, hoc est, ex hoc loco non est oriundus, idque iuratus affirmarem, vnd wolt ein thewren Ey drauff schwören. Neapolitani putant, indubitatisimis historijs testatum dare posse, esse illum sui regni fructum ex Landulpho Comite Aquinate, & Theodorâ Neapolitanâ illustrissimis parentibus natum. At si illos coram roges, vt edant designentque locum, ex quo descendit, quaquâ se vertant, dicent: *De Aquino*, id est, hinc non descendit

Respondit S. Thomas. Percutere quoscunque vbiuis ferrarum alios de S. Thomæ origine, Vox omnium vna erit: *De aqui-no*; non hinc venit. Si ipse hodie inter mortales Thomas viueret, atq; illum mihi indicari cuperem, vix fortè offendi posset, nisi perspicacioribus oculis nunc sint homines, quàm olim fuit Satan, de quo Dominus dubitauit, vtrum Iobrem considerasset, etiam postquàm omnem perambulasse, & circumiisse terram dixerat. *Nunquid considerasti seruum meum Iob?* aiebat pessimo demoni optimus Deus. Quæ in horum commendationem dicit S. Thomas, ea in eiusdem commendationem mirè cadunt. *Satis apertè ostenditur per hoc*, inquit ille lect. 1. in Iob, *quod Dominus Iob, quamuis in terra degentem, à terra segregare videretur, frustra enim quæsitum videretur, an Iobrem considerasset, qui terram circumiisse, & perambulasse se asserbat, nisi Iob præter terram esse intelligeret.* Hæc ille. At si Iob, qui alligatus vxori, cui turba liberorum, cui gregum & opum copia plurima, & familia multa nimis, quæ omnia in terram illum detrahere, & terræ affixum tenere poterant, præter terram tamen sic adeo fuit, vt cacodæmopon interrogandum Deus putarit, num illi visus fuisset, qui eum bonas buccas (59. o.) & magna capita vehementer efuriat. (433. o.) emisitque oculis Iobrem haud dubium supra alios peruestigauit, vt deuorare posset, cum & diues virtutum, & rex esset: Si Iob, inquam, quem facultatum terrenarum copia magna vallabat, præter terram fuit: Quomodo mihi homo aliquis locum Thomæ in terrâ ostendat, qui terrena omnia eiurarat, nec quicquam vel habebat, vel cupiebat, quod adstringere terræ posset, & viferuentissimorum meditationum toto sæpè animo sic à se emigrabat, vt candens ferrum, quo affectum illius crus hirurgi adurebant, prorsum non sentiret, & corpus non raro secum animus abriperet, vt in medio aere cælum inter, & terram hæsteret?

At si Christum scisciteris, quæ nobis vniuersi plaga Thomam attulerit, is dicit, esse illum lucem mundi, inde adeo venisse, vnde lux omnis descendit: *Vos estis lux mundi.* Lux mundi Thomas fuit, eaq;æ matutina, & primogeniti bouis carne conuersita, deim ex boue Cherub, ex Cherub Lucifer, sed illo vetere oppido quàm vrbanior. Singula paucis, quam rei magnitudo permittit, enudabo.

S. Gregorius Nazianzenus in quodam ad Hellenium carmine, pios homines, & in terra vitam Diuorum imitantes vocat, *astra à carne conuersita.* Quadrat hoc sancto Thomæ nomen, si cuiquam alceri.

Populus etiamdum erat, quando chartulam, in qua Angelorum calamo salutatio Angelica descripta, deuorauit, magno præfagio, quàm pius cultor Dei ex Virgine incarnati, & magnæ illius Parentis futurus esset. Quinquennis puellus Monachis S. Benedicti Cassinatis erudiendi traditus, quid à viris omnia pientissimis nisi pietatem discere potuit? Vix ergo intulerat pedem mundo, quando extulit, atq; in religiosum, asceterium adductus. Diuorum vitam, vitæ mundanæ adhuc rudis, & prorsum ignarus, viuere didicit, & cœpit. Verè astrum carne conuersitum, & matutinum.

Vbi eras, cum me laudarent simul astra matutina? aiebat Dominus Iobti cap. 38. vbi S. Greg. lib. 28. Mor. cap. 14. *Matutina astra Angeli vocantur.* Cur istud, sanctissimè Pontifex? *Quia prima in tempore condita natura rationabilium spirituum creditur.* Hæc ille. Simul autem & esse hæc astra, & laudare Deum cœperunt. Merito ergo S. Thomas matutinum astrum dicitur, qui non maior quinquenni, quamprimum per vsum rationis potuit, Deum laudare inter Monachos doctus fuit, & anno ætatis decimoquarto in sacro Prædicatorum Ordine Deo se æternum consecrauit, mox vt sui compos factus fuit.

In hoc Ordine postquàm literarum studiis semel se addixit, ita totum animum ad ea adiecit, vt ad incredibilem taciturnitatem se obstinaret, vt loquentes doctores suos attentissimis auribus accipere posset. Prudentissimè factum, quod simul & mundo mori, & velut obmutescere voluit, nam mortuus, & mutus tantundem sunt, (346. o.) Sed *ô quanta silentio vox nascitur? ô quanta taciturnitate sub sæculis inelamatura generatur?* vt hoc ex sancti Petri Chrysologi serm. 92. huc adferam. Et quoniam corpulentus erat, studiorum collegæ illum bonum mutum propter membrofitatem, & taciturnitatem, iocune, an seridè, non dixerò, appellabant. Ecce astrum matutinum carne bouis, & bouis primogeniti contextum, cui vt Iosephte Egyptio in alijs conuenit, ita & hoc quod in illum dictum, congruit: *Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius; cornua rhinocerotis cornua illius.* Deuter. 33. Inter cætera primogenita taurum primogenitum sibi consecrari, & immolari Deus volebat. S. Thomas primus inter Parentum suorum liberos per habitus sacri, & vitæ religiosæ susceptionem in Dei ara se posuit, & tribus solennibus votis perpetuo consecrauit.

Obierat diem suum Landolphus Comes Pater,

cum S. Thomas vitam religiosam iniit. Erant tamen in viuus Mater, fratres duo, totidemque sorores, quando ille mundo mortuus. Fratres qui sub Friderico Imperatore tunc militabant, cum inaudierunt à iunior Thoma aliud melioris militiæ genus in castris eorum Imperatoris sub duce B. Dominico susceptum, pro more talium hominum furere cœperunt, ac se diris deuouere, ni sacram vestem illius frustillatim discerperent, vbi vbi copia illius sese offerret. Non fuerunt vanæ minæ. Nam cum intellexissent, illum Neapoli Parisios missum, celeribus equis infecati adolescentem religiosum, perque viam assecuti indignis modis lacerarunt, pugnisq; & probris probè, imò improbè onustum domum raptarunt, carcerique inclusum toto penè biennio attinuerunt.

Qui te hic, ô Thoma, Martyrem non existimauit, idem nesciit, nullum esse immanius, intolerabiliusque Martyrium, quàm ab ijs cruciabiliter affligi, à quibus consolatione permulceri debebas. (203. o.) De S. Alexio inquit D. Petrus Damianus serm. 28. *Nouo, atque insolito Martyrij genere dimicauit.* Ibid. Quod illud tamen nouum, atq; insolens Martij genus Alexiani? Quod non tyranni alicuius iussu ad trochleam extensus, non esseratis equis raptatus, non incendio traditus, non manibus demutilatus, aut obruncatus capite, non flumine mersus, non obiectus feris, sed domi paternæ à familia, ceu ignotus ludibrio, & indignis modis habitus fuit. Hoc erat nouum, nec facile ante visum Martyrij genus. Nouissimo ergo, & insolentissimo Martyrij genere S. Thomas decertauit, qui non à vernis domus paternæ, sed à fratribus germanis indignissimè, à matre etiam non satis honestè habitus fuit, cum illà consciâ, & consentiente loco arctiori inclusus, ac diu detentus fuit.

Qui non est prorsum incuriosus, is scire volet, quid S. Thomas in carcere tam longo tempore egerit. Respondeo. Primogenitus, torosus, elegans taurus erat, ad quem cum salax vacca submissa esset, ostendit sibi cornua rhinocerotis esse, quâ pellicem illam fugauit, vt nihil minus illo Ægyptio Iosephte haberet, qui simili cornu non ab similem lupam repulit. Rhinocerotem ferunt, neminem admittere ad suam speciem. (143. b.) S. Thomas id quoque à Rhinocrote habuit, neque cornua solum, quibus dum illam quæstuariam mulierem inuasit, insertum quendam dæmonem profigauit.

Dæmonum alij simplices, quales in aere, & apud Inferos. Hi sunt imbecilles dæmones, arme Teuf-

seln/ quorum potissima in minacijs posita feritas; (64. o.) & solo crucis signo picto tota fugatur potestas: Alij sunt inferri hominibus, qui pessimi dæmonum, vt optimi fructus, qui ex insertis arboribus nati. (225. b.) Cum simplici, & cum inserto dæmone Iobri res fuit. Qui facultates illius omnes partim per Sabæos, & Chaldæos abduxit, partim igne consumpsit, demùm liberos omnes sub detracta in ruinam domo vnâ occisione extinxit. Is ex Sancto Prospero apud Pineden Lucifer fuit, & omnibus his incommodis hoc solum effecit, vt animam Iobris seruare, & sospitare iussu fuerit. Quid tum? Infelicitèr hætenus pugno, aiebat, donec solus, nudusque Iobtem aggredior, *muliere ergo me induam* (sic apud Origenem (271. a.) si forte illa armatus deicere queam, quem solus frustra subigere tentauit. Non erat Adam, quocum hic concurrebat Satan, alioquin vt illum in paradiso insertus mulieri euerit, sic hunc in sterquilinio demolitus fuisset. Hoc tamen indutus mulierem Lucifer egit, vt acerbis in vxorem inueheretur, & probrofo stultæ nomine eam dehonestaret, quem per se solum ne huc quidem permouere potuit, vt vel mu diceret.

Cum tali quopiam inserto, ac personato, & leuiculam mulierculam induto dæmone dimicauit S. Thomas. Vix illam religiosus adolescens castis oculis vsurparat, quando è proximo igne torrem corripuit, semiustoque stipite stipitem ex Inferorum incendio fumantem excussit.

Sed heus, Thoma, magis te & mitem, & comem velim, nich so hisig / vnd vnhofflich. Illustres Parentes tui te, nec enim dubito, vt sanctè, sic & vrbane educari curarunt. Vtrumque habet schola Dei, & vita religiosa, vt qui in ea versantur, & sancti esse studeant, & faciles. (177. o.) Quæ verò illa comitas, quod mulierem (cui tanquam infirmiori vasculo exhibendum honorem etiam Apostolorum Princeps decreuit, 1. Pet. 3. 7.) torre inuadis, vñd mit eim Feuerbrande die Thur zeig est. Nonne magis decuisset, si illam vel piâ exhortatione à turpi proposito ad mentem sanioiorem adduxisset, vel blandè atque humanè obiurgatam à te dimisisset? Iosephtem cogita, qui multò importunius ab alia muliere ad grauius adulterij nefas cum diu inuitatus fuisset, demùm etiam pertraheretur, nullam tamen vim adferre voluit illi, à qua pariebat, cum percommode valuit. Tostatus Episcopus dicit illum valdè vrbani fuisse, cum vi extorqueret chlamydem suam, è manibus famina, quæ attinebat, noluit, (178. b.) quod lacertoso iuueni facile erat.

Tam & p̄rurbanè eam compellabat, dicens: Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignoras quid habeat in domo sua, &c. quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Gen. 39. 9. Huius vrbanitatem sequi, Thoma, poterās, & vel pro religioso status tui officio malè consulat mulieri meliora suadere, vel comiter eam dimittere, si fortè persuadere non posses.

Sed quid hoc audio! occurrit Thomas, malo dæmoni pessimæ mulierculæ inserto vis ut spiritualia dem monita, ut suauissculè loquar homo iuuenis in carcere, vbi nullus testis arbiter, peccandi occasio prona, & proxima, quam fugare necessum est, quia fugere nequeo? Deferre illi alteri scæminæ Ioseph & debebat, quia hera erat, & poterat, cui in ampla domo & diuerticula parata, in quæ se reciperet, & patentes fores, quibus, si vellet, dilaberetur: Ego vero in angusto ergastulo, cuius ostium obdito p̄sulo, & proximis excubijs bis oclusum, n̄ submo-ueam proximum ignem, quem declinare nōa possum, vix fieri potest, quin inardescam.

Sacer Mediolanensium Archiantistes coniunctam putat cum periculo frequenter omnem etiam religiosi viri cum pia muliere familiarem consuetudinem, dicens: *Quam religiosum videtur, & communionem religiosa femina non recusat? sed crebra inde tentatio.* Ne verò illi diceret, vacuus discriminis sum, obtinato ad integerrimam castitatem animo, præoccupat S. Doctor, inquit: *At tu quamvis de proposito presumas, time tentationem, scies naturam.* Hæc ille in cap. 4. Lucæ. Et suprà quam amens est, qui suprà bases fragilitatis humanæ vult construere columnas gratiæ diuinæ, (47. o.) quando dæmon, etiam postquam Christum in Iordane Dei Filium proclamatum audierat, & tam pertinaciter ieiunantem viderat, deicere tamen illum vel gulā, vel avaritiā, aut certè vanā gloriā posse sperauit, tantum quia hominem esse parum, merumque suspicabatur. Ibid: 6. Dicam in hanc rem paucis vnum aliud admirabilius. Neque ab Angelo mulier (vel si maritata, & sancta) audire pia monita debet absque consilio, & teste viro. Coniugata erat, & sancta Samsonis mater, quæ cum inopinatò nuntium aliquod ab Angelo à cœli accepisset, id marito suo mox aperuit, Iud: 13. *neque passu sine viro scire vel diuinitatis secretum.* Sic rursum B. Ambros: Epil: 70. Et cum in iuge muliere, ac profanā meretriculā sanctus iuuenis Thomas absque vllō teste, diu etiam sacros misceret sermones!

Eximia, ut iterum dicam, stultitia est, existimare

procul abesse posse à peccato, cuius vicinam habes occasionem, (450. o.) vel si ad manum sit Angelus à cœlo (477. b.) Et quid aio, ad manus! Vel si ipse Angelus sis, nec qualiscunque, sed è superiori hierarchiā Cherub, isque fictilis, aut sculptilis. (283. a.)

Et cum mali occasio homini verè probo sit cruciabilissimum tormentum, (315. a.) quis dicendo assequi possit dolorem, quo castissimi adolescentis virgineus animus exulceratus fuit, quando secum reputauit, à fratribus germanis talem sibi adornatam turpissimè lapsus, & pudendissimæ perniciiei opportunitatem?

Vicit tamen, qui talem pugnam pugnare nondum didicerat, Dei singulari præsidio confirmatus, qui maioribus auxilijs succurrit, vbi grauior necessitas id postulat, (410. o.) ijs vel maximè, qui non seipsos in pericula conijciunt, nam qui hoc faciunt, illum ab opitulandi necessitate absoluunt. (395. o.)

Post feliciter confectam pugnam adfuerunt Angeli, & Angelicum iuuenem cingulo castitatis nunquam deinceps dissoluendo intemeratos illius renes incinxerunt. Disce hinc, quàm sibi gratulentur de bono hominum Angeli boni. (189. o.)

Secundum hæc mater conuiuere cœpit, ut Ordinis fratres Thomam per fenestram carceris in sporta submittere, & è carcere in carcerem, sed toto mundo ampliorem, asceterium dico, vbi maxima spiritus libertas, reducere possent.

Ordini redditus Thomas, qualis primogenitus bos toro capitis, & ingenij contentione sic incubuit in Philosophiæ, & sacrationis literaturæ studia, ut intra annos benè pauculos ex boue Cherub factus fuerit.

Ezechiel 1. cap. sui vaticiniij memorat vidisse quatuor animalia, quæ de vultu sic describit: *Facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor, facies autem bouis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ desuper ipsorum quatuor.* Capite autem decimo idem animal sic depingit, quasi vnum quadrifrons fuerit, dicens: *Facies vna facies Cherub, & facies secunda facies hominis, & in tertio facies leonis, & in quarto facies aquilæ.* Hæc ibi v. 14. Et ne hoc aliud animal fuisse suspiceris, præoccupat Prophetæ, v. 22. dicens: *Et similitudo vultuum eorum, ipsi vultus, quos videram iuxta fluuium Chobar, scilicet cap. 1. v. 1. & 3.* At si eadem utrobique facies, vbi vultus bouis? Quomodo hic Cherub, qui bos suprà suprà? Fortean bos in Cherub transfusus fuit? Id necesse factum.

Sed discutiamus verbo, quid horum animalium hyerogli-

INDEX CONCIONVM

hieroglyphico significetur, inde enim conspicuum fiet, quomodo bos in Cherub euaserit. S. Gregor. hom. 4. in Ezechielem suam hac de re sententiam paucis luculentè sic expressit: *Omni electus, atque in via Dei perfectus, & homo, & virgulus, & leo simul, & aquila est.* Quisquis electus & homo est, qui ratione perfectus, & vitulus, qui semetipsum ab huius mundi voluptate mortificat, & leo, qui contra omnia aduersa imperterritus, & aquila, qui sublimiter contemplatur ea, quæ cælestia, & terrena sunt. Hæc ferè ita Magnus Doctor. At si homo, qui perfectus ratione, quis tam homo, quàm Thomas, qui tantum valuit ratione, vt Doctoris Angelici nomen illi non vnus quidam vel palpo, & assentator, aut imprudens aliquis censor, sed Ecclesiæ Dei, Romani Pontificis, & mundus totus dampnum censuerint? Quod vitulus, & bos primogenitus fuerit, qui seipsum tribus votis religione perpetua Deo immolauit, satis dictum, ac notum. Leonem ostendit, quando illud propudum meritoriarum mulieris, quod se illi per arctam castitatis semitam contendenti obiciebat, torre fortiter repulit. Aquilam probant ingentia librorum volumina, in quibus cælestium & terrenorum cælestem doctrinam ab ipsius contemplationibus profectam totius orbis maximis vtilibus reliquit. Qui verò vti fatigabilis bos totas ingenij vires ad contemplationem sic conuertit, vt qualis leo nullis abstergeri laborum, vigiliarum, legendi, scribendi, commentandi difficultatibus finiret, sed velut aquila fursum perpetuo conniteretur, & maioræ vitæ terrenæ partem extra terram in cælis ageret, is hac ratione ex laborioso boue Cherub, hoc est, plenus scientiâ, vel quasi magister (quod illo nomine aiunt significari) omnium Catholicarum Vniuersitatum, & totius Ecclesiæ effectus est.

Quin Cherubino maior Lucifer Seraphin factus, eâ viâ in cælum venit, quâ ille Angelorum (ex S. Gregorij, & D. Thomæ sententiâ) princeps inde decidit. Ille aiebat: *Sedebo in monte testamenti, & similis ero Altissimo*; Isa. 14. 13. hoc est, ferabor, quiescam, & vel hac re Altissimum exæquabo, quod sedebo otiosus, vt me cæteri Angeli, velut illum, ad officia stantes, & circumstantes coronent. Ridet, verbis, præter morem mellei oris, subacidis, & perstringit hunc malè feriatum, & superbum spiritum gemmeus Doctor, (sic illi Doctor Angelicus urbane dicit) in Serm. de S. Benedicto, inquit: *Dixit Lucifer ille (sed non iam Lucifer, sed tenebrifer, & vesperus) Sedebo in monte testamenti, similis ero Altissimo, O impudens, impudens, millia millium*

*ministrant ei, & decies centena millia assistunt ei; Et tu sedebis! Cherubim, ait Propheta, stabant, & non sedebant. Quid laborasti, & iam sedes? Omnes administratorij sunt spiritus missi in ministerium propter eos, qui hereditatem capiant salutis, & tu sedebis! Quid seminasti, & iam metas? Notate in his verbis, quod ait, Lucifer ille. Quid voluit Lucifer ille? Respondet dulcissimus Bernardus, sed in Luciferum illum hætenus stomachosus: *Duo manipuli sunt, quos quærit, honoris scilicet, & quietis, sessionem affectus, & humilitatem. Sed non sic, non sic, non colliges, quia non seminasti. Qui seminauerunt laborem, & solitatem* (Sic enim legendum pro eo, quod vitiosa exemplaria habent, vilitatem) *metent honorem, & pariter, & quietem.* Thomas verò cum contrariam tenuit viam, ex boue Cherub primum, dein ex Cherub non iam ille, sed alter Seraphim Lucifer euasit, qui bos dictus, (ne refugam fuisse laboris putes:) vilitatem etiam maximopere semper sectatus fuit, quod posthæc probatum dabimus.*

Transferamus hunc ad mores sermonem.

In resurrectione erunt homines sicut Angeli Dei in cælo, dicebat illis Christus Matth. 22. 30. Cælum omnes suspiramus, nec quisquam est, qui non Angelorum esse similis velit. Sed neq; nulli, neq; pauci sunt, qui pro Luciferi more sedere ament, & in otio promereri denarium beatitudinis velint, qui solis operarijs est constitutus. Sed nunquid stultus daturus est Deus regnum calorum, vbi seimen Himmel mit Tarren ansullen? clamat nonnulli Magni Augustinus, propter virgines fatuas, quæ cum dormissent, quo tempore prætolari Sponsum vigiles debuerant, & per otium necessario oleo instruere lampades suas neglexerant, cælum nihilominus tam inuerecundè petierunt, vt magnis vocibus succlamarent, *Domine, Domine, aperi nobis.* Dei Filius totos quadraginta ex ordine dies cum suis noctibus inesus, atq; impotus transmisit, abstinentiæque, & pertinaci precandi studio, & itinerandi, prædicandique labore ita suam carnem extenuauit, & emaciavit, vt quinquagenario similis visus fuerit, cum florentissimam ageret ætatem: Is crucis intolerabili trabe prægrauatus, eiq; immortalis fuit, & talia illum pati oportuit, & ita intrare in gloriam suam; Et nos vacantes poculis, & dantes symbola, & cutem accurantes, & cum diuite epulone splendide epulantes, delicatè vestientes, & cum illis gigantibus nubentes, & nuptui tradentes, &c. velut læticia cælo inferri speramus! Deliri, & prorsum amentes

res simus, si quæ talis ad animum nostrum à nobis admittatur cogitatio. *Regnum calorum* *Sim patitur*, & *Violenti*, non vinolenti, non somnolenti, neq; ulli lentuli *rapient illud*. Quicunq; vt strenui boues duro labori assueuerint, ij ex bobus Angeli, & domestici Dei fient.

Nemo eruditionem maiorem aliquando sine improbo labore assecutus fuit. Quod S. Thomas Cherub, plenus scientiâ, & magister orbis factus, hoc illi bouinus suus labor, & insatigabile tum literarum, tum orationis vel maximè studium peperit. Ex hoc ille lux mundi effectus est.

Sed lux mundi, non hoc. Lux autem oppidò magis vrbana ac illa, quam Deus initio creauit, & vidit, quodd esset bona. Lege tota Christi Domini nostri Euangelia, non inuenias quod vel se ipse Solem vocâr, vel ab alio sic appellatus fuerit (363. a. & 520. a.) Quid sit causâ, cur hoc nomen defugerit, qui lux nominari amauit? Duo inuenio, ob quæ ne homo quidem, qui non subrustico, & prorsum ignobili sit animo, appellari sol æquanimiter ferat. S. Ambrosius ferm. 16. hæc in illo vetere Sole, vt illo xpo nominabant, notauit, quod *sceleribus interfect hominum, adulteria non refugit* (in conspectu enim, & in oculis Solis huius, vt loquitur sacer Scriptur 2. Reg. 12. v. 11. & 12. dormiuit Absalon cum vxoribus patris sui, & incestum adulterium illis inruit) *homocidam non declinat*, & *cum omne genus hominum nolit esse medium, cum aliquod crimen admittitur, hic solus in cunctis facinoribus stat, bonisq; ac malis similiter circumferetur*, item *corruptionis minister est*. Noluit ergo Christus Sol dici, ne si cognominis esset, etiam moribus cum illo congruere putaretur. S. Thomas nihil eorum habuit, quæ in Sole obseruauit B. Ambrosius. Nam scelera ita defugit, vt fugandam torre putâr it lupam, quæ illi sceleris authrix esse volebat: ita defugit vt mundo exccleserit, ne spectator esset concupiscentiæ carnis, concupiscentiæ oculorum, & superbiæ vitæ, præter quæ flagitia nihil esse in mundo S. Ioannes affirmauit c. 2. ep. 1. ita defugit, vt quâ calamo, quâ linguâ turpitudinem eius incredibilem, & grauitatem, enormitatemq; infinitam toti orbi detexerit, vt ad illius fugam omnes secum pertraheret: ita defugit, vt corpus, quàm illibatum ex materna aluo accepit, tam integrum, intaminatumq; terræ matri reddiderit, nec vllò vnquam mortalis noxæ nœuo fœdatus illius animus fuerit, à quo tempore piacularibus sacri baptismatis aquis à genitili labe emaculatus. Absit ergo, vt Sol dicatur, vt vel nomen ab

illo habeat, à cuius vitij tam procul absuit.

Haber illud præterea Sol, quod vt est solus, ita lucere & splendere solus velit. (371. 2.) Non ita Christus, qui cum luminis sui immensitate lucem aliorum totam obscurare posset, non voluit, sed cum ipse esset lux mundi, etiam Apostolis dixit, *Vos estis lux mundi*. Verè vrbana lux, quæ alios iuxta se splendescere fuit. (370. o.) Didicit illam à cœlesti magistro Doctor Angelicus vrbانيت qui tametsi sub doctrinæ splendore astra obnubere non sui xpi tantum, sed etiam superiorum sæculorum faciliè potuisset, nunquam tamen voluit, quin vbi in magnis illis Ecclesiæ luminaribus, Augustino, Hieronymo, Ambrosio, Hilario, Chrysostomo, Gregorio, talibusq; aliquid offendit, quod imprudentibus obscurum videri poterat, id sapientissimarum commentationum suarum, & interpretationum radijs sic illustrauit, vt verissimam sententiam in ijs peruidere possint, qui non admodum prauo, & peruicaci sunt ingenio.

Solis vitio bona pars hominum in omni ferè statu laborat, nisi fortè heri desierit Ecclesiastes Ecclesiastæ de concionandi gloria detrachere, aut qui in aulis sunt, omnes ad fores regis cum Daniele esse, (32. b.) nec quenquam prohibere velle coperint, qui ad illustriorem locum aspiret, aut contendat. David dedignatus fuit Solem commemorare, cum astra cætera laudaret, non aliam ob causam, quàm quod illa sic occultat, *et sint, quasi non sint*, & *videri non possint*, inquit S. Petrus Damianus, quò videri ipse solus queat. (371. a.)

Illud tamen in Sole quis non miretur, quod quamquam solus, neq; magnus tamen, neq; diu multum videri tolerat? *Er will noch vielen noch gross sehen seyn*. Si oculos arbitros audias, duos, aut summum tres pedes latum illius orbem dicas, qui terram tamen amplitudine longè superat. Hoc sibi ex Sole S. Thomas, si quisquam alius usurpauit. Puer non plurimum maior, intra cœnobij parietes se abdedit, ne multum videretur, ne verò vel aliquantus videretur, cum iam & doctrinæ præstantiâ, & vitæ sanctimoniâ maximus esset, non solum Archiepiscopatum Neapolitanum à Clemente IV. oblatis manibus ac pedibus refutauit, sed hoc etiam Deum quot dies enixè precari solitus fuit, vt ne ad qualecunq; publicæ præfecturæ munus, quod cum aliqua dignitate coniunctum esset, cogi à Superioribus permitteret. Sed quàm procul, putatis, ab omni ambitu honoris, atque ab eo, vt magnus videri cuperet, D. Thomas absuit? Audi Ecclesiam in illius

immortalem laudem hæc decantantem: *O munus Dei gratia Vincens quoduis miraculum! pestifera superbia nunquam persensit stimulum.* Mortuos in vitam reuocauit Thomas, febres depulit, hæmorrhagiam vestitus sui fimbria stetit, atque vt paucis absoluam, quot articulos scripsit, tot miracula, Ioanne XXII. ita pronuntiante, fecit. Nullum tamen horum cum illo conferri potest, quòd nullo superbix sensu vel titillari potuit. Id facile credat, qui sciat, tam vehementem esse in homine splendoris cupiditatem, vt mori mauelit, quàm non lucere, cum possit. (173. o.) Quid hic multis opus? Vt homo est incredibile amans gloriæ, ita nihil gloriosius, nihil illustrius facere potest, quàm quod gloriam contemnat. (399. o.)

Quod S. Thomas obseruantissimus Dei cultor fuit, nihil miror. Tota penè illius vita perpetuum literarum, & orationis studium fuit, & cum ex altero Deum in horas magis, magisq; nosse inciperet, alterò persequenter adiret, & appellaret, fiebat, vt eius erga illum deuotio ex quotidiana consuetudine plurimum cresceret, nam suprema illa Maiestas quò magis innotescit, & familiarius consuescit, eò venerationem sui in nobis ampliorem generat. (112. o.)

Christus in Cruce tanta fecit magnitudinis incrementa, vt permirum sit, quod inde vel Matrem suam notuisse potuit, & alloquio dignatus fuit. (491. b.) Quo ergo loco reponemus, quod è cruce Thomam & nouit, & appellauit, & doctrinam eius tanquam è cathedra (sic enim Augustino crux dicitur: Tract. 119. in Ioan.) semel, & iterum cum Bononiæ, tum Neapoli probauit, cum dixit: *Benè scripsisti de me Thomas?*

De S. Ambrosio Episcopo, & Ecclesiæ Doctore.

Idelissimus Imperator Theodosius hæc aliquando ad Nectarium Constantinopolitanum præsullem cum gemitu dicebat: *Vix perdidici discrimen inter Imperatorem, ac Sacerdotem Vix inueni doctorem Veritatis, solum enim nunc Ambrosium dignum Episcopi nomine.* Hæc ille apud Theodoretum l. 5. Ecclesiæ historiæ cap. 18. aiebat, non ob id solum, quòd ab illo excommunicatus, & ab Ecclesia proscriptus, sed etiam quia exire iussus fuit, & communiter cum reliquis laicis assistere, quando interiores cancellos, solis aliqui sacerdotibus accessus, pro mysteriorum diuinorum participatione, hoc est, sa-

cræ mensæ communione intrasset Mediolani, quod Constantinopoli facere consueuerat, & fecerat liberè. Multa sunt, ob quæ hoc affirmare de Ambrosio Theodosius potuit. Primum illud, quòd Ambrosius vnus, solusq; in officij sui administratione fecit, quod plures post illum vix præstare potuerunt. Optimus episcopus, qui tantus otij osor, quo nihil magis alienum à Prælato. (169. o.) Deinde, quòd ardentis veritates dixit, quod masculi animi strenuissimum facinus, (379. o.) Denique, quòd se verè iustum, & integerrimam sanctitate præditum ostendit, cum Imperatorem, quamuis pro religione, & aliarum terrarum more, paulò interius ingressum tam audacter repulit, & nihil formidabilius esse homine iusto, (86. o.) docuit.

De S. Vincentio Ferrerio Ord. Præd: Confessore.

Peccatum homines in brutas animantes, imò & in saxa transformat. (157. o.) Ad has ergo feras capiendas, & cicurandas elegit sibi Deus, misitque in mundum Apostolos, & prædicatores apostolicos, quos Ecclesiæ suæ per Ieremiã 16. v. 16 promisit, dicens: *Post hac mittam eis Senatores multos, & Venabuntur eos de omni monte, in cuius diuerticulis, & anfractibus latere feræ amant Saxa autem illa vel coquit Dominus, & emollit eloquio suo ignito vehementer, vel malleo audientioris prædicationis conterit, vt in puluerem redacta ad omnem vsum ædificij sanctæ illius ciuitatis, quæ sursum est, aptari & verti possint.*

Talis venator Dominicus fuit S. Vincentius Ferrerius, si quis post Apostolos alius, qui tot feras Domino suo adduxit, & mansuefecit, vt penè fidem numerus superet. Suprà centum millia perditorum hominum ad penitentiam, viginti quinque millia Iudæorum ad Christum, octo millia Saracenorum ad fidem felix iste, quàm industrius venator adduxit.

Et cū tot lapides emollierit, quot Iudæos, & Saracenos conuertit, tū duo quædam hominum saxa inaudito prodigio in fauillas soluit. Non possum, quin pluribus referam historiam, quam nemo citrà stuporem audire possit.

Hispanias prædicationis ergò palabundus obibat S. Vincentius, appetensq; Zamoram, auduit duos propudiosissimos homines pyra per sententiam obnesandum carnis flagitium addictos, vt viui comburerentur, iam iamque educendos. Et tanquam

Salò.

Salomonem audisset ex Proverbijs cap: 24. v. 11. præcipientem: *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses*; ita Iudices adiit, rogavit, obtinuitque, ut prius concioni sisterentur, quam extremum supplicium luerent. Ergo inscensò vmbone, cum eos citimos cathedræ considerare, & atro panno obtegi iussisset, ne suo aspectu quenquam offenderent, qui turpissimis factis toti patriæ graue ex se scandalum præbuerant, primum de rebus alijs, pro more suo disseruit, tum paulatim ad miseros reos conuertit orationem, immaniaque illorum scelera, & offensarum tum indignitatem, & fœditatem, tum grauitatem, & enormitatem tam viujs coloribus depinxit, tam efficacibus verbis, & ardentibus sermonibus expressit, ut illi ex horrore, & dolore suorum criminum inardescere animis cœperint, sic adeò, ut spirituale contritionis incendium in carnem, atque ossa ab anima redundans, tota momento corpora concremârit, & animæ per illum ignem transeuntes,eductæq; in refrigerium cœlum rectâ petierint. Vidit ea per spiritum vir sanctus, dixitque toti auditorum concioni, apud quam ut fidem inueniret, iussit detrahi pannum, & ecce duo cumuli cinerum, quæ viua hominum corpora fuerant. Quare Deo gratiæ in commune actæ, qui materiale ignem in spirituale commutârit, & illud par saxeorum hominum malleo prædicationis S. Vincentij sic contriuerit, ut ruinæ cœlorum ex ijs instaurarentur. Refert hanc historiam P. Magister Vincentius Gomez in suo libro, de vita, & miraculis B. Vincentij.

Aliud nullam esse energiam in verbis illius, cuius exigua est operum efficacia. (373. o.) Quam potens ergo in opere fuit S. Vincentius, qui tantum valuit sermone!

Procliue à naturâ est etiam sanctis Concionatoribus, ut quâ homines cum singulari alacritate ad conferam auditorum multitudinem dicant, quâ verò Christiani gaudeant, quod multos habeant, quibus adferre salutem possint. (386. o.) S. Vincentius processioribus suæ prædicationis annis ruri concionari cogebatur, eò quod angusta essent vrbiû mœnia multitudini hominum, qui ad illum per myriades confuebant. Quantâ ergo cum voluptate ad illos dixerit, quem etiam commodum animarum, & desiderium profectus earum multo vehementius huc incitabant!

Quantum sæpè triginta, & his plura auditorum millia haberet, æquè tamen & ab his, qui propè, & ab ijs, qui procul aberant, intelligebatur, sed qui

citimi erant, ijs luculentos radios è fronte illius emanare videbant. Tantâ scilicet lucis copiâ animus eius affluebat, ut cum totam capere non posset, perque oculos bonam partem effunderet. Et si multa luce is opus habet, qui alios illustraturus. (231. o.) S. Vincentius optimè præluce alijs viam ad virtutem, & vitam beatam potuit, cui è vultu eradiabat lux, quam celare anima non satis poterat.

Voluit illum Dominus per eos splendores aspectabilem quoque, & illustrem facere, ut libenter, & fructuosè audiretur. Nunquam enim facilius auditur prædicator Euangelicus, quam dum cupidè videtur. (166. o.) Sed ut sunt graues auditu, qui visu ingrati, ita grauissimis supplicijs digni, qui alijs salutem adferre volunt, negligentes suæ. (233. o.)

S. Vincentius Iudæorum, & Saracenorum multa millia, cæterorum perditorum hominum penè innumeram multitudinem suæ prædicationis efficacia, & imminenti supremæ diei terrore ad Deum reduxit, & ad vitæ stadia melioris aduocauit. Iam si honorificentius est conuertere peccatores, quam excitare mortuos, [413. o.] quanta ergo S. Vincentij gloria, qui totas peccatorum myriadas in viam reduxit.

Sed ô quantâ voluptate Deum hac suâ operâ impleuit! qui tunc comedit, tunc quiescit, tunc delitijs affluit, tunc optimè habet, cum res nostræ benè habent, neque vllum reputat magis gratum munus, aut obsequium, quam eorum, qui multos timore eius imbuunt. Quid! Beatiorem Vincentius Deum per illam tot hominum ad meliora translationem fecisset, si gloriæ incrementa facere ille posset. (214. o.)

Valentiæ in Hispania sanctum Vincentium salax, nec inuenuit mulier demoriebatur, utque in rem nefariam pertraheret, mentita infirmitatem illum ad se pro exomologesi excipienda aduocari cum curasset, dixit si non eisdem verbis, quod illa Puri-pharis vxor casto Ioseph, paribus tamen, aut affinis, corporis gestibus, dormi mecum. Exhorrui toto corpore, atque animo Vincentius, tanquam fulmine tam inopinato verborum auditu percussus, consiliumque Apostoli vir apostolicus secutus fugit fornicationem, nec ipsa quidem Verba diu passus est contagium enim putauit, si diu moraretur, à quo Iosephem Ægyptium, qui exemplum Sancto Vincentio iam olim præluxit, talibus verbis D. Ambrosius prædicat (317. b.) in extrema periochâ, in quâ turpis vitij fœditas graphicè à multis describitur. Et si Ioseph chlamidem in manu dominæ suæ

reliquit, ne per eam serperet in corpus, atque animam contagio, Sanctus Vincentius cauit, ne per vestem attingere posset, sed exemplo se in pedes dedit, cum petulantis feminae consilium pudendum subolsceat, quando illa, quoniam apprehendere laciniam vestimenti non potuit, dare voces, & de vi intentatâ virum innocentissimum proclamare voluit. Sed optimus Deus, qui grauius vindicat iniurias nostras, quàm offensas suas, [381. o.] obstruxit os, quod in cœlû inculpatisimæ vitæ viri omnia integerrimi ponere illa voluit, & stygium carnificem suum misit, qui occuparet maleuolentissimam pellicem, & mutam faceret linguam, quæ fugientem, neq; reculantem solum nefas, de perpetrato scelere infamare certum habuit. Post dies plures, quibus eam diabolus pro more suo efferatè exagitaui, amicorum precibus (quanquam ægrè pro superioris periculi memoria) adductus Vincentius, à tam infenso, & infesto hospite miseram primùm exoneravit, tum ad turpis propositi detestationem, & eurationem, ac seriam penitudinem traduxit. Duplex beneficium mulieri Vincentius præstitit, qui & dæmonium ab illâ expulit, & mentem saniores ei indidit. Vtro illam magis sibi demeruit? Eò, quod à peccato renouauit. Deterius enim est, peccato esse obnoxium, quàm dæmone infestum. (218. o.)

De S. Antonino Episcopo, & Confessore Ord. Prædic.

Ego sum pastor bonus. Ioann. 10.

Ille bonus & Princeps, & Pastor est, qui in subditorum vsus, necessitatesque eorum lenandas conuertit, quæcunque ab illis accipit. (132. o.)

Optimus ergo pastor S. Antoninus fuit, qui ex suæ Archidieceos Florentinæ prouentibus sibi ea solum vsurpauit, quæ tenuissimo victui necessaria erant, cætera in iusta ministrorum stipendia, & pauperum annonam omnia erogauit. Qui secus pastores faciunt, ut sua inde lucra capiant, vnde esse liberales in alios debebant, ipsi sibi exitium parant, nam prodesse debet, qui præesse rectè cupit. (308. o.)

Otio perpetuum bellum indixit. Sciuit enim nihil tam alienum à religioso, & Prælato, quàm otium. (169. o.)

Post breuem somnum matutinis precibus primus

intererat, reliquum tempus orationi, lectioni, scriptioni dabat. Id historia illius habet. Quod primus adfuit, alacritatem eius testatur, quæ lapis quidam lydius est, quo probatur valor boni operis, & deuotio operantis. (63. o.) Quod breuem somnum captauit, eo probauit longam vitam, etiam intrâ paucos annos vixisse, nam plus vigilare, plus viuere est, ut dicebat S. Petrus Chrysologus. (230. b.) Quod nocturnum tempus potissimum orationi dedit, prudentissimè fecit, nam horæ nocturnæ precibus commodissimæ sunt, nec aliæ tam opportunæ. (527. b.)

Luxum vestium vehementer insectabatur, in mulieribus maximè, sciens suspectam esse illam earum ostentationem, quæ census superat. (457. o.)

Ab Ecclesia etiam, & communionem arcebat eas, quarum contra Apostolorum iussione erant, vel extrinsecus capillamenta, vel torti crines ne per illas quisquam periclitaretur in loco securitatis, hoc est, templo, & loco orationis. (310. o.)

In Festo S. Crucis inuentæ.

Sanctæ Crucis festum inter cæteras creaturas vna imprimis arbores, ex Dauidis prælagio celebrant. (141. a.)

Parum commodat Crucem fronti appingere, nisi eandem cordi impressam habeas. Omnes vniuersimque, quæ in sola fronte, seu lingua versantur, parum curat dæmon, sed quæ cordi inhæret, eam odit, & horret pietatem, & sanctitatem. (6. b.)

S. Petrus Damianus vocat crucem *Coronam victoriarum*, (183. a.) quasi Deus nihil præstantius habeat in terris, quo passionum victores, & iniuriarum patientes coronet, quàm crucem nouam pro vetere tolerata.

Cum exaltaueritis, subaudi, in cruce, *Filium hominis, tunc intelligeris quia ego sum.* Puta Deus ex Deo, Ioan. 8. 28. Olim agnoscebatur ex quiete Deus, quando aiebat, *Sabbatum meum*, mea requies. At postquam factus homo in mundum venit, ex cruce, & tolerantia laborum, ærumnarum, cruciatuum agnosci voluit. Aiebat nempe, *Ego sum lux mundi*, Ioan. 8. 12. ac Sol quidam, qui mihi ardorem vsurpo passionis, hominibus lucem ministro refocillationis. Et qui tunc sabbatum, is nunc calicem suum vocabat, cum illis diceret, *Calicem meum quidem biberis.* (365. b.)

Christus Cruci impositus, & expositus oculis hominum tam potenter ad se omnes trahit, ut genus quoddam idololatricæ sit, non pronocari illius exemplo.

xemplo ad subeunda libenter aduersa. [445. o.]

Crux sceptrum Christi regium. Mira ergo fuit stultitia Iudæorum, qui illi dixerunt, vt crucem dimitteret, si rex agnosci, & haberi vellet. [54. b.]

Quam vehementer ad crucem suam aspiraret Christus, video. (491. o.)

De S. Ioanne Baptista.

SANCTUS Ioannes Baptista Martyr fuit, dum adhuc in utero Matris. (117. b.)

Vicini & cognati Zachariæ, & Elizabethæ, & quotquot montana Iudææ incolebant, postquam viderant, vel certe audierant quæcunque in circumcissione S. Ioannis accidissent, alij supra alios totâ vocis contentione succubabant: *Quis puer iste erit!* Quod hi scire cupiebant, id ex Archangelo Gabriele intelligere potuissent, si coram adfuissent, quando ille Zachariæ patri nasciturum filium nuntiavit. Is enim, tanquam quæstionem illam præoccupasset, aiebat: *Hic erit magnus coram Domino.*

Verè magnus coram Domino, quem ex omnibus hominibus primum inuifere dignatus est, mox vbi in mundum aduenit, cum Ioannes etiam adhuc præforibus esset. *Vnde hoc mihi, Et Veniat Mater Domini mei ad me.* inquebat Elizabetha, gratias agens beatissimæ Dei Parenti, quod domum illius suâ augustissimæ personæ præsentia nobilitaret, & felicitaret.

Sed non satis civiliter factum videri possit, quod non ante omnia Domino vel soli totas, vel maximas gratias retulit, qui in Matre aduenerat, domumque eius beauerat. Immo perurbanè factum, quod soli Matri Domini pro suo ad se aduentu, gratias Mater Ioannis egit. Nam quo spiritu Matrem Dei esse illam cognouerat, eodem simul intellexit, se à Matre Virgine, à Filio autem illius Christo suum Ioannem visitari. *Ille Maria, Ioannes Domini sensu aduentum,* inquit B. Ambrosius, Elizabeth sensit, sui gratiâ venisse Mariam, vt sibi in puerperio obseruaret, idcirco tantæ dignationis insignitum beneficium admirata vociferabatur: *Et vnde hoc mihi!* &c. Ioannes cognouit, sui visendi ergo venisse Christum, propterea quam non potuit verbis, salubribus dedit grati animi significationem.

Quam magnus verò ille coram Domino, quem Deus Opt. Max. visitare ipse voluit, cum adhuc præforibus mundi in aluo maternâ esset, nec visitauit tantum, verum etiam tantis donis locupletauit, vt

redundans gratiarum copijs filius etiam matrem impleret!

Cum verò mos Dei id habeat, vt quem semel ornare, & honestare cœpit, illum deinceps magis, magisque excolat, muneribus augeat, meritis amplifcet, (130. o.) quantus Dei beneficio factus fuerit Ioannes processioribus annis, quem in ipso vitæ limine magnum, & coram se magnum fecit!

S. Ioannes antra deserti teneris sub annis fugiens petiuit, ne leui saltem maculare vitam fame posset, ne verbulo aliquo inconsideratione splendorem suæ sanctitatis obscuraret. Factum præclare, & Deo, quo plenus erat, inspirante: *Sola enim inconsulta lingua næuum allinire vitæ etiam attentissimæ potest, sic vt omnis exultatio hominis, seu bona, seu mala, ab illa veniat.* (152. o.)

Sanctus Domini Baptista improbiissimarum muliercularum machinatione neci datus, & obtruncatus fuit. Hinc pronum est arbitrari, qualis Infernus Herodem, & quemuis impium maneat, quando eiusmodi mors parata Ioanni fuit. (188. b.)

Vide in Indice rerum verbo, *Ioannes Baptista.*

De Ascensione Domini.

Vix in cælos redierat Christus, quando ex Angelis duo descenderunt ad Discipulos ob magistri sui abitum subtristes, quos cum verbis penè paucis appellassent, & consolari essent, interrogassentque cur cælum tam intentis oculis spectarent, non expectato responso, de repente in cælos sese receperunt.

Duo sunt, quæ in his duobus Angelis mireris. Ac primum illud, quare duo tantum, neque plures ad discipulos Christi, Matremque illius adeo venerunt, qui tamen magno numero concurrerant ad cohonestandas cuiusdam mendici Lazari exequias. Tum illud alterum, cur tam festinato cælum repertierunt relictis post perbreue colloquium Discipulis, qui vt erant maestissimi, scilicet illorum præsentiam diuturniorem maxime desiderabant. Respondet appositissimè quidam, & ad primum quidem hæc. *Fortasse idcirco tam pauci Venerunt, ne tam festis deessent solemnibus,* subaudi, noui hominis Christi hac die super cælos cælorum recens exaltati. Ad secundum vero ista: *Et qui Venere, regressu celeri nouis se gaudejs sociarunt.* Celebrauerant Angeli ante hac magno plausu, & cantu natalem Christi, quando cum Angelo, qui Pastoribus illum nuntiabat, subito facta est multitudo celestis laudantium

Deum, & dicentium, Gloria in altissimis Deo, &c. Luc. 2. 13. Crebra habuerant gaudia ex varijs peccatoribus à Christo ad vitam saniozem adductis. (*gaudium enim est coram Angelis Dei super conpccatore pœnitentiam agente*; Luc. 15. 10.) Sed noua gaudia erant, quæ Christus illis ex se præbebat, quando à terra in cœlos hoc die reuersus humanam naturam ad dexteræ Patris concessum extulit. Hæc gaudia fecerunt, quod vix duo de illis sine numero beatis spiritibus inuenti, qui descenderent, quodq; festini, quæ iussit fuerant. Discipulis dixerunt, & citi cœlis se rursùm intulerunt, ne communi, nouo, insolito festo deessent. [190. a. b.]

Ipse adeò Spiritus sanctus moras in cœlis traxit, vt eandem Christi ascensionem cum reliquis summæ Triados sacrosacti Personis celebraret. (214. b.)

De S. Petro Apostolo.

Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Matth. 16. 18

Eccllesia Christi nos sumus, qui illius fideles. Super petram ergo illam ædificari debemus, & primum quidem fidei, dein verò etiam operibus Petri studiosà imitatione inniti, vt templum Dei ex nobis assurgat, siue excitetur. Quid illud fecit Petrus, quod imitari possimus, ac debeamus? Lapsus occasiones, inter quas semel concidit, posthæc vehementer suspectas omnes habuit. Propterea mulieri, quæ illi Christum rediuuium nuntiabat (tamen si Magdalena ea esset) non facile credidit, quia mulier illum non multò ante in casum impulit. Et negationis suæ peccatum oculis potius descendum, quàm linguà damnandum putauit, quia hæc illi istius piaculi instrumentum semel fuit. (95. o.)

Alterum est, quod ab illo magnoperè discere omnes debeamus, vt nobis certò persuadeamus, procul à peccato abesse non posse, si peccandi citimam habeamus occasionem. Ille enim visum se videri existimabat, donec in carcere, erat quamquàm solutus, & Angelum habens comitem, quia dux reliquæ erant excubiæ, quas præterire oportebat, adeò non omne periculum transierat. (450. o.)

Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum in cœlis, & quodcunque solueris, &c. Hic Petrus designatur Vicarius in spiritualibus cum potestate generali in vniuersam Ecclesiam. Eius curam cum Petrus admisit, tunc Christo plus dedit, quàm illi Christus, quando commisit. (181. a.)

De lachrymis S. Petri, eiusque lapsu, & pœnitentia habes sermonem integrum. (470. a.)
Vide in Indice rerum verbo, *Petrus*.

De S. Pauli Commemorati- one vide in illius Conuer- sione.

De S. Maria Magdalena.

De illius conuersione habes Sermonem integrum à pagina 413. deinceps.

Ad eiusdem laudem faciunt, quæ subijcio. Postquam Marfiliam appu it, in abstioris montis horrendam specum se viuam velut infodit, ibique totos triginta annos inter feras, in fame, siti, nuditate, frigore, & magnâ rerum omnium, quæ ad victum pertinebant, egestate vixit. Si quæras, Cur sic agere voluisti, sanctissima Pœnitens, tamq; & duras, & diuturnas à te pœnas exigere, cui sacerdos in æternum Christus non culpas tantum totas condonauit, sed pœnarum etiam omnium gratiam fecit? Respondeat illa, credo Memini audire, quòd peccata condonata non securitatem adferre, sed metum incutere debeant, quoniam pronum sit in ea relabi, (359. o.) maxime, si quibus diu assueueris, quod consuetudinem inueteratam superare, difficillimum. (88. o.) Hæc me permouerunt, vt homines, & omnem recidendi occasionem defugerem, & ad hanc, quam teneo, vitæ asperitatem me damnarem. Alioqui Ioannem etiam audiui suadentem dignos pœnitentiæ fructus agere, quos vt promptè, expedireque faciam, congruum tali exercitationi locum deligendum putauit. Quid autem sit, dignos pœnitentiæ fructus facere, habes (462. b.)

Magdalena, ac Marthæ fides æquè nutabat, cum Christus fratrem earum resurrecturum promitteret. Vtriusque vox vna erat: *Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus*; Ioan. 11. Et sola tamen obiurgatur Martha, non coarguitur Magdalena. Cur non hæc sic, vt illa? Cum hac præsentibus erant alij, vt citrà incommodum famæ reprehendere eam Christus non posset, adeò non vellet increpare, qui orbem totum permiscet, vt noxas hominum obnubet. (176. b.)

Vide in Indice rerum, verbo *Maria Magdalena*.

De S. Iacobo Apostolo.

Dic ut sedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram &c. Matth. 10.

HAbes de hoc Euangelio sermonem integrum à pagina 173. deinceps.

Dexteram, ac lævam Christi tenere cupiebant hi duo germani fratres, quo petere visi sunt, ut alterum eorum Christus à sinistris cum reprobis damneret. Ita SS. Ioannes Chrysostomus, & Petrus Damianus. Vnde verò illis ista tam inconsculta petitio nata est? Ex immoderata obsequela suæ ipsorum voluntatis, pro cuius arbitrio volebant id fieri, quod rogabant, cum apud Marcum 10. 35. dicebant: *Magister, Solumus, & quodcumque petierimus, facis nobis.* Propria voluntas exitium, & interitum asseferre omnibus, qui illi nimium inhereant. (96. b.)

Non est meum dare, subaudi, subsellia, quæ petit, aiebat Christus duobus fratribus non satis intelligentibus quid rogarent. Ad dandum tam pronus est Deus, ut ipsdem rationibus ad rogandum nos accendat, quibus abstergere velle videtur, ne quicquam rogemus (102. o.) Tam pronus ut hoc sit miraculorum illius maximorum maius, quod sibi vel pauculas panis reliquias, ac recidua fragmenta seruauit, nec omnia simul erogauit (102. o.) Qui ergo factum, quod rogatus subsellia, illam dandi occasionem prætermisit, ac non posse dare affirmavit? Et quomodo non potuit, cui omnis in cælo, ac terra potestas data fuit? Respondeo. Si posse dare dixisset, neque dedisset, minus amare visus fuisset. Quando autem ait, non posse præstare, quod rogabatur, de potentia quidem suæ magnitudine ipse sibi detraxit, charitatis tamen opinionem integram, factam, testamque seruauit, ac docuit, quoties charitatis, & honoris ratio concurrunt, honorem charitati concedere debere. (242. o.)

Dic & sedeant. Fuit tam imprudens, & pudenda ista horum petitio, ut Christus abducendos tantisper à via putaret Apostolos, cum matrem adfore sciuit, quæ hoc ex filij rogatura esset, ne apud vulgus, si talia precantem audiret, infamiam notam incurrerent, qui hæc per ipsam rogabant, O quam amat Deus errata nostra occultare? (175. o.) Vbi multa, quæ cum voluptate, & certâ spe utilitatis apud auditores, qui non planè tamen obsurduerint, dicere possis.

Nimisquàm stulta fuit petitio, quod cupiebant sedere, qui præsidere, cum nihil magis alienum ab eo, qui præest, quam otium. (169. o.)

De S. P. Dominico Ordin. Fratrum Præd. Institutore.

Vos estis sal terra. Matth. 5.

MOrdacissimus hæreticorum sal fuit S. Dominicus. Et licet crebris eorum insidijs appeti, mortemque ab illis sibi adornari sciret, non tamen destitit verbo, ferro, flamma eos persequi. Noli hoc mirari. Adhuc in vtero matris erat, & videbatur ei qualis catellus facem ore præferens, quasi inde iam cœperit & allatrare hæreticos, & flammarum minacijs incescere. Abstinere autem per reliquam vitam ab eo, cui iam inde affluebat, hoc illi, ne dicam impossibile, certè perdifficile erat. Ita & S. Ioannes Baptista Christum voce in carcere prædicabat, quem saltu in aluo materna indicarat. (89. a.)

Actorum 14. Paulus illam ipsam ingrediebatur ciuitatem, in qua lapidibus appetitus vix mortem euaserat. Hac de re Chrysostomus hom. 31. ibid. sic scribit: *Nusquam dicit Lucas, quod reuersi sunt Paulus, & Barnabas, & signa fecerunt, sed & meruerant pro nomine illius ignominiosè haberi. Etenim verum gaudium, & purum est, pati aliquid propter Christum. Deinde in ciuitates omnes redierunt, in quibus periclitati fuerunt.* Pauli exemplum è proximo secutus S. P. Dominicus, Carcallonam, ubi irrisui habebatur, & turpibus probris dehonestabantur, libenter, adibat, sciens nimirum, quod ludibriorum æquanimiter tolerantium, molestiarumque, & sudoris pretio Deus cælum vendit. (144. o.)

Vos estis lux mundi. Lux mundi Sol est. Ille perpetuò, tamque perrinaci cursu ab vno, hemisphærio ad aliud it, reditque, ut miraculo opus fuerit, ut ætate Iosue vel aliquantum conquiesceret, cursumque pauxillis per siliteret. Quid sibi vult perennis ille Solis cursus? Conditus à Deo fuit, & præfessit dies, præsideret orbi, itaque necessitatem simul cum munere illo impositam putauit nunquam otandi, aut quiescendi. Hæc ipsissima causa est, quare S. P. Dominicus nullam sibi siue noctu, siue interdiu quietem permisit, sed diem concionando &c. noctem verò orando, psallendo, cænobiij, in quo pro tempore degebat, loca omnia obeundo transiit. Ut Cæsar apud suos milites, ita apud religiosos fratres suos Dominicus omnia erat, faciens vnus penè omnia, quæ vix multi, probè enim sciebat, nihil sic decedere Prælatum, ut otium. (169. o.)

Habui

Habui plura quæ huic loco apta, sed & causam, ob quam loco alteri seruanda putarim.

De S. Laurentio.

CVM illum, vnâq; Ecclesiam, cuius erat Archidiaconus, euertere malus demon vellet, nocendi artifex inimicus per uigiliis prius molitur custodiam pastoris eripere, & idcirco Xistum ante omnes summum Domini Sacerdotem furor gentilis aggreditur, & Ecclesiastica membra tam Valido truncata capite, & elut munimine præsidiij celestis amoto, cruentus persecutor inuadere. Ita S. Maximus Serm. 2. de S. Laurentio. (433. o.) scit enim pauci laboris compendio totam faciliè posse euertere Remp. deiecto semel capite (ibidem) ex quo tota Reipub. salus pendet, (82. o. & 268. 2.)

Aptissimè cadit in S. Laurentium, quod D. Ioannes Chrysostomus hom. 28. in Gen. aiebat, dicens: *Talis est carbonis videat substratos, quasi prata, & paradisos videns, transiit.* Hæc ille. Et D. Basil. Mag. hom. de Baptismo: *Sic etiam Elias curru, equosq; igneo minime expauit, Seruum itineris superni desiderio incensus contra formidolosam est ausus, ac hilarem, gaudensq; flammam eam ascendit cursus, cum adhuc esset in carne.* Sic & ille. Non secus B. Laurentius futuræ beatitudinis cupiditate inflammatus flammæ craticulæ suæ fortiter tulit, & vniuersim, qui non admodum ignauo est animo, is futuri præmij intuitu incenditur, vt nihil sit tam arduum, quod non alius amore fidenter aggrediatur, nihil tam acerbum, quod non constanter, gaudenterq; patiatur. (147. o.)

De S. Bartholomæo.

TAM gloriosa felicitas, tam felix gloria est, pro Deo pati, vt subuculam vendere possis, ac merito debeas, vt eius venditæ pretio aliquam pro illo patiendi occasionem tibi nundineris, (348. o.) S. Bartholomæus plus aliquid fecit, & cutem suam, quæ oppide quàm interula & conuictior est, & carior, dedit, vt pro Christo, proq; eius Euangelio, ac status virginæ defensione moriendi opportunitatem sibi pararet. Is ad inuidiam sui Angelos excitet, si cadere in illos liuor possit.

Ibid. Periochâ totâ.

✠(*)✠

De S. Augustino Ecclesiæ Doctore faciliè primo.

Vos estis lux mundi. Matth. 5.

SANCTISSIMUS P. Augustinus lux mundi fuit multò præstantior, quàm illa, quæ nobis quotidie aduenit, & occidit: Hæc enim & faciem improbis ad sua flagitia præfert, non minùs quàm pijs ad sua sacra studia, & non bona facta solum bonorum, sed improborum etiam quantumuis fœda crimina omnium oculis exponit, vt propterea qui malè agit, oderit lucem & non veniat ad lucem, & non arguantur palam, aut traducantur publicè opera eius; & Christus intrare cubiculum, & fugere Solem præcepit eis, qui siue orare, siue eleemosynam dare, siue aliquid similis boni operis facere volunt. At verò Augustinus melior lux mundi non modò nulli ad peccandum præluxit seu malo exemplo, seu re aliâ quauis, verùm etiam plurimùm curauit, vt secretissima, & testissima seruarentur aliorum peccata. Vtq; omnè alienorum defectuum manifestationem anteuertetet, atque impediret. in mensa (vbi proum est in maledicentiam labi) scriptum habebat illud tam peruulgatum: *Quisquis amat dictis absentum rodere veritatem, hanc mensam veritatem nouerit esse sibi.* Dei hac in re egregius æmulator fuit, qui noxas humanas sic amat obnubere, & occultare, vt regiones cum regionibus confundat, & orbem permisceat vniuersum, quo vel suspicionem vnius cuiuspiam culpæ præoccupet, & auertat. (175. o.)

Inter sententias Diui Gregorij Nazianzeni vigesima sexta ita habet: *Quoties apud te quispiam, alium diceris, ac fannus insectatus fuerit, & animum tuum hac ratione oblectet, reipsum sugillari existima, sic enim futurum est, & huiusmodi sermone grauissimè offendaris.* Huius saluberrimè moniti obseruantissimus fuit S. Augustinus, qui si fortè conuiuam mactus esset maledicentior, quàm vt eum ab obtrestando compefcere posset, minabatur se de mensa recessurum, nisi detrahendi finem is faceret, tanquam ipse laceratus fuisset diceris, quibus alijs admodum.

Religiosis Superioribus in sua Regula grauiter, ac sapienter commendat, vt magis amari appetant, quàm timeri, ab amore enim illa morum omnibus grata facilitas, & blanda consuetudo nascitur, quæ magnæ animorum est, & dulcis quidam tyrannus cordium, sic vt etiam obstinatissimus ad malum pessimus

simus dæmon mansuetis, quanquam inuitus, obsequatur impijs, quod inter alia acutè S. Ambrosio dicta subtilissimum. (455. o.)

Iubebat non figere in fœminas oculum, nec fixum obtutum diligere alienum, quod impudicus oculus impudici cordis sit nuntius. Et sanè vix possunt oculi, quin animi secretioris arcana, propensionem, cupiditatem omnem prodant, eloquantur, enudent. (155. o.)

S. Greg. Nazianz. dicere vsitabat: *Eam consuetudinem, qua per aërem contrahitur* (cùm oculi, quod alibi habet, oculis miscuntur) *odi, ac desessor.* Hæc ille Orat. 43. Ne Cherubinos quidem, eosq; sculptiles satis tutos ab hoc consuetudinis, quæ per aërem contrahitur, contagio Deus putabat, si mutuo multum spectarent, quare præcepit, vt supra Arcam ex aduerso starent, sed versis in propitiatorium vultibus. (283. b.) Et vniuersum periculosa est mutua, quæcunq; illa, imparis sexus consuetudo, quantumvis Angeli sint morum sanctimonia, & vitæ integritate, qui communicant. (195. o.)

Sanctissimus P. Augustinus ipse fœminarum, & in eis fororis, & fratris filia contubernium, familiaritatemq; vitauit, quippè qui diceret, tametsi propinquæ mulieres suspectæ non essent, tamen quæ ad eas ventitarent, posse suspicionem efficere. Subest magni Patris dicto maxime saluo consilium, vt omnem de medio submoueamus malè de nobis cogitandi occasionem, & quid alijs dicere possint, ipsi semper cogitemus, (175. o.) idq; eò sollicitius, quod homines pleriq; ita ferè sint comparati, vt in rebus dubijs, pro deteriori parte plerumq; pronuntient (378. o.) & ad bona talpæ sint, lynces ad mala. (322. o.) Insolentissimi autem hominis est, negligere, quid de se quisq; sentiat, adde, vel suspicetur, inquiebat gentilis Cicero satis christianè.

De Exaltatione S. Crucis.

Vide in festo Inventionis.

De S. Matthæo Apostolo.

Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat Magister vester?

Matth: 9.

S. Petrus Chrysologus Serm. 30. de hoc Pharisæorum murmure sic aiebat: *Arguitur Deus, quia inclinat se homini, qui coniacet peccatori.* V.

Tom. I.

nis ad languentes medicus, & reficeret conuescendo defessos, inclinauit pastor bonus humeros suos, & ouem perditam salutare reportaret ad caulas. Sed quis arguit medicum sacentibus coniacentem, nisi humana salutis inimicus? Quis pastorem subnixum lasso peccatori reprehendat, nisi qui lucrosi gregis amorem nescit? Indulgentiam quis nisi crudelis horrescit? Hæc ille. Non hominis, non vel bestia nomen meretur, qui proximo suo miserè esse videns, non miseratur, non opitulatur, si potest. (124. o.) Quàm verò miseri homines fuerint Publicani, id inde subacutè colligit idem S. Chrysol: Serm: 28. quod cùm ijs vel cibos sumere malum putarent etiam ipsi pessimorum improbiissimi, improbiissimorum pessimi Pharisei? Quare cum Publicanis manducat Vester? Et hoc dicebant Pharisei, & esset magnum malum, quod & malis potuit displicere. Sic ille iterum. Quo ergo nomine donabimus Phariseos, qui non solum nullam ipsi opem tulerunt tam agrè affecto, sed & agrè tulerunt, quod Christus facere vellet benè?

Matthæum Christus magno honore ornauit, cùm Apostolum simul, & Euangelistam fecit. Quare in illum tam munificus fuerit Dominus, vide 201. a.

De S. Michael, & omnibus Beatis Angelis.

Quia scandalizaueris Enim de pusillis, hoc est, qui suo malo exemplo alios peccare docuerit, illi satius sit profundo pelagi forberi, quàm tanto piaculo obstringi. Peccata cathedræ, id est eorum, qui alios velut cathedræ ad peccandum erudiunt siue prauo opere, siue suasu, aut verbo, Deus suprâ quàm dici potest, execratur. (84. o.)

Nec peccati doctores tantum, verum etiam eos, qui non prohibent à peccando, aut non obsistunt malè agentibus, grauissimè mulctat. Ibid: in fine periochæ.

Heresiarchæ, & quicunq; nouorum dogmatum, aut veterum hæresum blaterones suas peculiare apud Inferos dependunt pœnas, quod alijs errorum didascali fuerunt. (203. a.)

De Angelis ait D. Chrysostomus, *ad sepulchrum*, Ioan: 20. 12. *tanquàm apud cælum mansisse*, (137. a.) vt nos docerent, si veri filij, aut serui esse volumus, quocunq; in loco ab illo constituamur, siue excello, siue abiecto, in eo nos velut in cœlo versari debere, vt tam hilares simus cum Iob in sterquilinio, quàm læti cum Paulo in tertio cœlo. (134. o.)

De Angelorum ergà nos beneuolentiâ, quàm diligenter curent nostra commoda, quàm vehementer gaudeant de nostris profectibus, habes multa, atq; admirabilia, (189. o.)

Angeli suam ergà homines beneuolentiam eo etiam testati fuerunt, quòd propitiatorium, locum gratiarum, ac misericordiarum Dei passis alis texerunt, & oculis inaccessum fecerunt, vt ne in præsumptionem inciderent, & nimium quantum præfident de bonitate indulgentissimi Domini, si plus, satis illam aspicerent neque iustitiam eius simul cogitarent. (356. b.) Dæmon, quod aduersarij Angeli est, iustitiam Dei nobis occultare studet, cum peccare suadet, misericordiam verò totam, si potest, vel prorsum obnubet, vel plurimum extenuat, cum de vita emendanda, & agenda poenitentia peccator cogitat. (356. o.)

De S. Ignatio Loiola Societatis IESV Autore.

Mala societas ita obscurat bonos, vt hos inter illos vix ipse Deus satis arbitrari posse videatur. (472. o.) Sanctissimum Patriarcham Ignatium ergo inspirauit, vt bonam Societatem excitaret, quæ ex officio omnes facere bonos laboraret, quò magis essent Deo conspicui, quos ille nouit esse suos.

Instituendorum verò aliorum siue ad pietatem, siue ad literarum studia negotium operosissimum est, & vix cuiquam molestior prouincia imponi potest, quàm si id ei muneris iniiciatur. (97. o.) Studiorum certè opera, quæ se alij exercent, vt nos, bonis moribus, & vitæ sanioris rudimentis imbuant, nullo pretio compensari pro dignitate potest (228. a.) Quantum ergo debet mundus beatissimo Patri Ignatio, qui suos aliorum, nec qualiumcunque, sed puerorum vel maximè instituendorum ministerio perpetuo addixit? Quis remunerabitur laboris molestissimi assiduitatem, quam Alumni illius ea in re ex proprij status peculiari munere ponunt?

Societas Iesu Ignatiana, quæ sibi de aliorum Ordinum religiosorum institutis quod optimum, & functionibus suis opportunissimum legit, illud sapientissimè à quibuscunq; demùm mutuata est, quod totam fe aliorum ad humanitatem, & probitatem informandorum ministerio addixit, prudentissimè arbitrata, nihil facere, si deuotionis calorem sibi tantum ex pijs commendationibus adficeret, neque alios simul & inflammaret, & luce veritatis in funderet. Reuerà enim nihil agit, qui hoc solum, vt ipse ardeat, neque simul, vt alios colluceat, studet

(368. o.) Inuenias in hac periocha, à quibus sanctissimam illam Societatem plurimum, neq; satis tamen commendare possis.

Vrbang lucas sunt, qui Societatis Iesu alumni. Nam cum ad iustitiam erudiant plurimos qua verbo, qua exemplo, itaq; fulgeant *quasi splendor firmamenti*, Dan: 12. sic tamen fulgent, vt quantum eruditionis suæ magnitudine, & doctrinæ luce totum mundum impleant, aliorum nihilominus lucas non obscurant, verum suis quemq; radijs micare, & esse illustrem sinant, hac vna in re, vt in plurimis, verè socij Iesu, & boni æmulatores, qui suo splendore lucem aliorum opprimere, tamen potuit, noluit. (370. o.)

Magnatum, & principum virorum gratiam magni Ignatij Socij sibi demereri student. Qui hoc admordent, & ambitum malum interpretantur, ij nesciunt religiosæ militiæ pium astum, & sanctam, quàm argutam solertiam esse, quod illi alio, & plurimum alieno, atq; vtinam non tam inuidioso, nomine traducunt.

Malus dæmon communis generis nostri hostis, vt totas euertat Resp: capita earum primo statim, ac magno impetu inuadit, certus, facili compendio, & per paucis laborum sumptibus reliquum corpus demoliri posse, dum illa primùm deiecerit. (433. o.) Cum ergo disciplina militaris hoc habeat, vt eam partem vigilantissimè obserues, & strenuissimè propugnandâ suscipias, quam validissimè hostis pertentat, & arietat, prudentissimè, & sagacissimè faciunt, qui rerump. summa capita (ij sunt Principes) omni studio obseruant, aduersum quæ totum prælij pondus vertere tenebrarum Princeps solet.

Necessitas hoc exigit, vt qui Reip. corpus ægrum sanare cupit, is curam à capite inchoet, quod ex hoc illius salus, & remedium pendeat. (82. o.)

Nabuchodonosori, cum sibi in aurea statua honores exhiberi diuinos vellet, vt voti sui potiretur, à sacerdotibus, magistratibus, iudicibus, ducibus præfectis, principibus, & cæteris regionum primis primum hoc fieri iussit, hoc sibi persuasissimum habens, facile secuturum vulgus hominum, quo maximates præcessissent. Vertunt ergo S. Ignatij socij ad vñ bonum dolum malum, & primores in primis occupare, & reuocare laborant, vt cum illis reliquos leuiter adducant. Sciunt nempe ex S. Hieronym: quòd *subditi populi maiorum exemplo pereunt*. Sciunt ex D. Salustiano q *morbido capite nil sanū est*. Demum ex actu, quo dæmones homines deiiciunt, accipiunt modum, quos illos erigant. (267. o.)

De Sancto Francisco Ordinis Seraphici Minorum Institute.

Quod Seraphicus Pater Franciscus se, suosque Minores fratres ad extremam paupertatem spontaneo voto damnare voluit, eare Christo plurimam occasionem diuite copia ministravit, quâ is toti mundo blandiri, & velut assentari queat. (260. o.)

Seraphicus Patriarcha maximo mundi bono, nec minori Luciferi, assecclorumque eius malo natus fuit. S. Bernardus in illud Isaïæ, *Vidi Dominum*, ait, altero duorum Seraphinorum, quos Isaïas vidisse memorat, representatos cœlestes, altero terrenos Seraphinos idem est, quod ardens, siue accensus. Christus autem huc descendit conferens ignem, quem subijceret hominibus, ut ex ijs ardentes, siue Chelimos faceret. *Ignem Veni mittere*, dicebat Luc. 12. 49. *Et quid volo, nisi ut accendatur?* At quis ex hominibus tam ardens ex illo igne, quàm Franciscus, qui ob id Seraphici nomen apud totam Christi Ecclesiam iure merito obtinuit? Sed quorsum voluit Dominus Seraphinos in terris, qui totas myriadas habebat in coelis? In terris Seraphinos voluit, ut Lucifer videns hoc factos in terris miseros hominulos, quod ipse olim fuit in coelis, inuideret, & liuore torqueretur. Tali autem cruciati acerbior alius siue homini, siue dæmoni accidere alius nullus potest. (429. o.)

In mundo omnes, quæ sua sunt, curant, & commodis proprijs student. (430. o.) S. P. Franciscus ergo nihil prorsus voluit habere proprium, ut aliorum bona spiritalia quærere, & soli animarum salutari vacare totus posset.

Tota Christi vita vnus de fugiendo fugitiuæ gloriæ ambitu, sectandaque humilitate sermo fuit. (20. o.) Hunc sermonem in altissimum animum S. Franciscus sic demisit, ut non ipse solum esset humillimus, sed Fratres etiam suos non aliter, quàm Minores voluerit appellari.

Censeri in mortuis potest, quem census defecit. (280. o.) S. Franciscus itaque omnem à se censum procul abdicauit, ut esse mundo mortuum tot mundus intelligeret.

Cherubinum è paradiso militantis Ecclesiæ Deus abstulit, quando è viuus Seraphicum Franciscum, quia qui Dei sunt amici, ut fuit amicissimus Franciscus, iidem sunt perugiles Cherubini Ecclesiæ.

(31. o.) Et si alapa Reipublicæ infligitur, quoties ei vir probus, & sanctus admittitur, (264. o.) quàm durum, ac dirum colaphum Ecclesia accepit, cum Franciscum ter sanctissimum supera illa regia exceperit!

Seraphicus Franciscus prædicandi per exempla rationem potissimum tenuit, qui dicere potuit, quod certè non pari iure Tertullianus l. de Pallio cap. 6. affirmavit. *Etsi eloquium meum quiescat, ipse habitus sonat, de occurssu meo vixta suffundit* (373. b.)

De S. Ludouico Bertrando Confessore Ord. Prædic.

Sint lumbi vestri præcincti, & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum. Luc. 12.

S. Bernardus serm. 1. in Dominic. 1. post Octau. S. Epiphaniæ dicebat: *Tenenti carrucam in agro, & vendenti aliquid, & elementis in foro non dicitur, quid expectas? neque enim similes sunt expectantibus.* Et vero, *quem videmus stare ante ianuam, pulsare crebrius, sepius suspicere ad fenestras, nihil mirum, si dicitur, quid expectas.* Hæc ille. Paucos, eosque nonnisi diu benè probatos ad asceteria admittendos, præclare docet P. Ribera in cap. 2. Osæ. num. 101. Hunc morem regius, & religiosissimus Conuentus Ordinis Prædicatorum Valentinus apud Hispanos seuerissimè obseruabat, ut neque Bertrandum, quanquàm penè peruulgatæ pietatis adolescentem ante admitterent, quàm diuturnum de illius integritate, corporis & animi firmitate fecissent periculum. Dum præfectus cœnobij ob id etiam magis procrastinaret, quod intellexisset, Ludouicū ab incunabulis imbecillā fuisse valetudine, ægerimè erat pientissimi adolescentis animo, qui diuturno vitæ monasticæ affligebatur desiderio, cuius cum acerbissimi sint cruciatus, (109. o.) augebatur inde plurimum eius mæror, & dolor, quod incertum haberet, an voti compos futurus. Crucibilissimum autem est, esse animi dubium. (403. o.) & è cruce pendere, quàm ab expectatione, tolerabilius. (116. b.)

Interim Xenodochia frequens visebat, & pauperibus, qui eis in locis ægri decumbabant, sedulo, ac studiosè obseruiens, cibosque ferens, ac ministrans, Christum sibi, ut is viam ad asceterium aperiret,

riret, demerebatur, qui cum pauperum egentissimus sit, (31. a.) maioris tamen æstimat, in paupere ali, quam in seipso sustentari. (301. a.) Iam lecto renuntiârat, quod ne famulæ domus consciscerent, stragula, lodices, stratum totum versabat, conuoluebat, sursum ac deorsum, iactabat, ut incubuisse putaretur, qui duro solo infirmum alioqui corpus affligerat. Pulchrè his talibus exercitationibus prælusit vitæ religiosæ, quam meditabatur: Nam ut effigiem verî Christiani referre nunquam potest, qui ut virtutes repræsentet, vitia ante induit, (462. o.) sic pietatis exercitatio vsu fit leuior, & qui humi cubationi assuevit, ei faciliores accidunt vigiliæ, & qui somno imperare nouit, eidem promptius est orare, & omnis moderata corporis afflictatio animo benè agendi vires adiecit, & ab vna pœnitentia ad aliam proclius via est, & proximus transitus.

Talibus verò studijs occupatus, stadium suspirabat, in quo currere, & palæstram, in qua serio certamine aduersus carnem, & sanguinem, & contra spiritualia nequitæ, quæ sunt in cœlestibus, colluctari posset, dumque vocis illius mora aliunde afferretur, audire Prædicatoriæ Ecclesiæ campanas amabat, cumque propriis transire, (transibat autem sæpiculè) murum, tectum, turrem, fores, fenestras, ædificium omne emissitjs oculis aspectabat, quos non ante auocabat, quam erumpentes vi magnâ lachrymæ illos cæcassent.

Dixisset illi de sacro illo conuentu aliquis: Quid expectas, Ludouice, è loco, quem tam attentis oculis spectas! Reposuisse utique: Misericordiam Dei, & vestram, religiosâ capita, & quod ore hætenus frustra feci, ambobus oculis identidem imploro, ut per vtramque mihi liceat è mari, quod valdè metuo, in portum vobiscum communem descendere, atque è mundo, qui insidiarum sic est plenus, ut mactet, dum lætat (397. o.) in religiosum vestrum contubernium transire, & Deo vobiscum viuere, ne caro in mortem duciter. Verè similis hominibus expectantibus Dominum suum Bertrandus.

S. Gregorius Nissenus existimat, his expectandis hominibus, quorum nos vult similes Dominus, Angelos indicatos, qui Christum, donec cum desponsata sibi Ecclesia cælum repeteret, sunt præstolari. Talis Angelus fuit D. Bertrandus, sed cui illi cœlorum ephebi Angelici inuidere lachrymarum gratiam possent, (92. b.) si luori obnoxij essent, quis eam efflicim plorabat per omnes penè vitæ religiosæ dies, quasi Ieremiam induisset, cum togam

S. Dominici vestijt. Factum sæpè, ut cum largiores singultibus, ac fletibus permitteret habenas, rogaretur ab alijs ascetis, quod Magdalena ab Angelis: Ludouicè, quid ploras? Et ille: Non plorem, non cum lachrymis ipsos vnâ oculos effleam, qui nescio damnarine debeam. an saluari! Putatis quia cum metu & tremore salutem suam operabatur, qui hæc dicebat? Quare tamen ita loquebatur? Quia tam promptum est excidere gratiâ Dei, ut adducendo in desperationem homini illa facilitas sat esset, quem non facilitas recuperandi eandem gratiam solaretur, & confirmaret. (392. o.)

Non desperabat cælum Bertrandus, qui cœlestem tunc in terris vitam debebat, sed expectabat à nuptijs reditum iudicem, & quanquam Angelus quidam esset, qui Dominum suum opperiebatur, sciebat tamen & Angelis quibusdam dictum Apocal. 2. & 3. ut agerent pœnitentiam, sciebat, quod ante illum Guilielmus Cardinalis, quantalibet sanctitate quis viuat, opus habere quotidianis compunctionis lachrymis expiari, ut propterea illa de Canticis sponsi sui oculos (quibus typicè primarij sancti, & Christo capiti coniunctiores, ac viciniore designati fuerunt, quo S. Nissenus, Bedâ, & alij volunt) columbarum similes dixerit, quæ tamen lacte lotæ essent, residabant nihiloscilicet iuxta fluentia plenissima, in quæ se ingurgitare possent, ac vellent, quotidianos nauos, qui incautus sæpè, & aliud cogitatus subnascuntur, diluerent. (411. b.)

Matthæus, Marcus, Lucas Euangelistæ, ut Christi humanitatem assererent, & verum fuisse hominem probarent, tremorem illius, & panorem mortis commemorarunt, quem in horto monstraui, cum caput panem, & taderet, & mactus esse. At verò vnus Ioannes à lachrymis, quas Christus fudit, cum flentes Martham, & Mariam vidit, humanitatem confirmat, inquit D. Chrysost. hom. 62. in Ioann. (124. b.) O quam se hominem ergo probauit beatissimus Bertrandus, qui nullum fere modum tenuit, certè ante vitæ finem finem flendi nullum fecit! Quæro iterum tam pertinacis fletus causam, & illam inuenio, quod lachrymæ illi panes erant nocte, ac die. Ut enim homo stitulosus, quò maiore copiâ panem ingerit, eò vehementiorem in se sitim accendit. (424. b.) Ita S. Bertrandus, cum anima eius plurimum sitiret ad Deum fontem viuum, & lachrymis tanquam multo pane visitaret, ad fletum fletu inflammabatur, ut hoc inter lamenta sua crebro eiularet: Quando veniam, & apparebo ante conspectum Dei, Psalm. 41. 4. quoniam apud te est fons

Vita, Psalm. 35. 10. qui dixisti, *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum*, Ioan. 4. 13.

Fuit vir sanctus, ut dixi, à puero infirmâ valetudine, postquam autem venenum pro fidei confirmatione apud Indos hausit, etsi vita illi Dei miraculo constitit, sanitas tamen læsa fuit, & factum non semel, ut viuos ex superiore toxico natos in stomacho serpentes vomeret. Habebat præter hæc affectum crus, & grauiter audiebat, ut de illorum numero fuerit, quos grauib. morbis intabescerent S. Greg. Nazianz. *insepulta cadauera* nominat in epist. quadam ad Iulian. Et quanquam ita esset, in illam tamen tam debilem, morbisque, & vigilijs, ac ieiunijs, longissimisq; peregrinationibus valde extenuatam, & propè attritam carnem suam flagris penè quotidies animaduvertebat, quantum in iuratum hostem alius posset. Fecit quod iussi solent, corpori pœnas quærens, ut suam animæ pararet gloriam. (15. o.)

De S. Hieronymo refert author bonus Mæfret Serm. 108. ita leuissima fleuisse venialia, ut quis ab illo interemptum hominem æstimasset, si plorantem vidisset. Non concessit hac in re quidquam Hieronymo Bertrandus, qui cum vix venialiter deliquisset, ita tamen in corpus suum defecit, quâ catenis ferreis, quâ nodosis funibus, quâ cilicijs, & id genus pœnalis instrumentis, ac si publicorum latrociniorum pœnas à se exegisset. Cumque mirum, ac miserum in modum seipsum affligeret, velut nimis commodè illi tamen esset, Deum crebrò expectoraliter appellabat: *Domine hic ere, hic seca, hic non parcas, Et in aeternum parcas*. Affinia sunt hæc illis ex Psalm. 25. 2. *Proba me, Domine, Et tenta me, Ere renes meos, Et cor meum*; in quâ S. Augustinus (à quo D. Bertrandus superiora verba mutuatus fuit) Ser. 254. de Temp. *Qui timere debuit tentationem, petiit tentationem! Non times ne igne deficias?* (123. a.)

Sed iam pone modum inhumanitati, Bertrande, ut crudeles à teipso abstineas manus, quem manus Dominii tergit, cum vario morbo afficit. Sanguinem, ne vel tantâ copîâ deinceps verte, cuius eâ laboras inopiâ, ut vix necessitati vitæ sit satis. Si hæc illi ego coram dicam, facere non possit, quin mihi subtristi voce illa Dominica verba reponat: *Vade post me, Satana, scandalum es mihi, quia non sapies ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominum*, Matth. 16. 23. quæ carnis, quæ mundi. *Et quæ vitæ sunt in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?* Psalm. 9 (quæ verba apud D. Basilium Mag. aptè in rem exposita vide) cumq; ignorem, quæ me posthac fors maneant,

& num damnandus sim ob delicta mea, an saluus futurus ex tua, ô Deus, gratia, *ingredietur putredo in ossibus meis, Et subter me scateat*, tantum *Et requiescam in die tribulationis extrema, Et ascendam ad populum accinctum nostrum*, (Habacuc 3. 16.) ad populum, qui præcinctus lumbos te Dominum à nuptijs reuersurum peruigil expectauit. Et quid hætenus feci, ut ad beatum illum populum merear admitti? Habent hoc, qui verè sancti, ut quantumuis egerint, nunquam egisse satis putent. (545. b.) Et qui semel Domini calicem gustare cœpit, is nunquam satari potest, afflictionibusq; corporis alijs ad alias non inuitatur modò, sed inflammatur etiam, ac pertrahitur. (424. b.) ut hinc videas non tam truculentum esse penitentis leonem, ac pingitur, (422. o.) à quâ ignauos metus acerbiter magis abstinere, quàm ipsa rei asperitas. (425. o.) Hic verò, hic optimus Prælati, qui erga subditos piè austerus, est enim pietas quædam, quæ austeritas (247. o.) erga se verò prædurus fuit. (171. o.)

Ut præ his, quæ dixi, parum fuerit, quod omnes corporis voluptates tam vehementer auersabatur, tam studiosè à se abdicabat, ut quando cibos sumere necessitas cogebat, globulum multo absynthio conditum in ore retineret, qui omnem illi cibum amaricaret, ne quam inde suauitatulam palatum hauriret. Quamobrem illud fecerit, non abs re fuerit nosse. Sciebat nimirum delicatum esse diuinam consolationem, nec dari admittentibus alienam. (142. o.) Nouerat suauissimum manna filijs Israel subtracitum, mox ubi de fructibus lacte, & melle manantis terræ esitare cœperunt. Legerat apud S. Bern. Serm. 6. de Ascens. Dom. quòd *nisi etiam Christi carnis presentia Apostolorum subtracita fuisset affectibus, spiritalis gratia, plenitudinem mens occupata non admississet, non receperisset animus, non cepisset affectus*, quem immodicus vel erga illam diuinam carnem amor, & nata ex illius consuetudine volupeas inuasisset.

Quo tempore ad vitam meliorem anima S. Bertrandi abierat, corpusque illatum sarcophago fuit, aderant præsentibus vrbis regiæ Valentiniæ Summates omnes, ex Religiosis P. Franciscus Maldonado Generalis Ordinis S. Mariæ de mercede, P. M. Michael Salon Prior Conuentus S. Augustini dicti à Succursu Beatissimæ Virginis, P. Georgius Oliuor Commendator Cœnobij S. Mariæ de mercede Valentini, P. Matthæus Figueroa Ecclesiasticæ Monasterij PP. Augustianorum, grauissimi testes admirabiles ecclesiæ, quam Venerabilis P. Nicolaus Factor Ordinis

FF. Minorum de obseruantia ad horam vnam cum dimidia passus, & omnium, quæ ille interim dixit, dum à sensibus corporis abreptus mortuo similis, sue vt verius dicam, verè mundo mortuus, in cælis animo agebat. Sub hoc mentis excessu horam priorem mutus trans mittebat, reliquo dimidiæ horæ tempore per intervalla loquebatur nunc lætio, nunc Hispano sermone, iamque *sanctus*, iam verò *frater* Beato Ludouice dicebat, sic inquires: Sancte Ludouice, dilecte Deo, & hominibus, iam Deum facie ad faciem vides. Nunc verò, nunc maiores illi abierunt, & luctus non est amplius. Iam tibi dictum, *Intra in gaudium Domini tui*. Cum Festis gaudijs, eaq; magnis te susceperunt Angeli, quando cælum inijsisti, at mox dixerunt, *Amice, ascende superius*. Tantundem dixerunt Archangeli, Principatus, Potestates, Virtutes, Dominationes, Throni, quin & Cherubim: *Ascendit super Cherubim, & Solauit, Solauit super pennas Ventorum*. Seraphim in suum te Chorum admiserunt cum Socijs Sanctis Dominico, Francisco, & Vincentio Ferrerio. Ibi Dei amore ardes, & visu illius frueris. Ibi nunc tibi certum id, de quo S. Thomas, & Scotus concertarunt, & nos hæcenus nihil certò constitutum habemus, vtrum beatitudo in visione essentia Dei, an amore eius sit posita. Iam tu cum Sancto Davide cantas: *Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Dei nostri*. In cælo nunc in illa essentia Dei abyssò oblectaris, vt piscis in profundas maris aquas. Iam impletur illud Canticorum: *Introduxit me rex in cellam Sinarum*. O quàm persimilis es Sancto Iordano, qui diuersis vicibus, & temporibus mille facili Nouitios religiosâ veste induit: Sic tu plurimos educaisti, & instituisti, qui tuum Ordinem nunc plurimùm ornant, ac deinceps vehementer illustrabunt. Non tibi posthæc, *frater*, dicent, sed *Sancte Ludouice*, inquirunt. S. Dominice ora pro me. S. Petre martyr ora pro me. S. Antonine ora pro me. S. Vincenti Ferreri ora pro me. S. Ludouice Bertrande ora pro me, cum illis enim in cælo tu agis. Benè mihi dicebas, quòd dicturus pro concione amplius non esset. Vestium tuarum exuias per vim magnam hodie abstulerunt sæculares, quid nunc reliquum tuis Fratribus? Exemplum tuum, & humilitas tua tibi superstes, illis manebunt reliqua. O quàm eras humilis? Quando familiares mei mihi dicebant, vt tecum æger decumberbas, inuiserem, prius confessione animum expiabam, quàm hoc agerem: At tu, amice, iubebas, vt tibi sacra Euangelia prælegerem, quando tu, vt qui eras sanctus, pro me orare debe-

bas. Fac memineris, quod duo mihi promissisti, dum vitam hanc mortalem adhuc viueres. Horum altero te iam exsoluisti, altero adhuc obnoxium habeo. Sancte Ludouice, omne promissum est debitum. Attende sis, honoratorum hominum esse, stare promissis. Cælorum nunc Palatinus es, Sanctos autem decet fidelissimos esse, & tenacissimos eorum, quæ sunt polliciti. Fido ergo plurimùm sponcioni tuæ. O quàm gaudeo? Benè dixit S. Paulus: *Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete*. Et ne lætitia illa immodicè effunderetur, adiecit idem Apostolus: *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus*. Hæcenus ille, quæ nemo præsentium auribus hausit, quin lachrymas oculis plurimas redderet.

Cum redditus corpori animus fuit, ad suum Monasterium, quod à Iesu nomen habet, se recepit, Venerabilis P. Nicolaus Factor, ac vix intra, triduum proximum adduci potuit, vt quidquam esculentorum sumeret, cibos n. offerentibus mox occurrebat, dicens, meliores sibi lautitias à Fratre Bertrando appositas. Post in Ecclesiam digressus, atque in genua deciduus testum panis specie Redemptorem talibus ferè verbis, pro sua solenni simplicitate, appellabat: *Quid hoc intelligi, quid video Domine! Solusne Bertrandus vnicum delirium tuum? Solusne Bertrandus omnium gratiarum tuarum gazophilatium? Isti dant Bertrandus das sieb Kund einig / und alleinig? Sein alle Gaben / und gnaden nur für ihn? Nihilne reliquum pro hoc paupere Fratre Nicolao? Magnâ, verùm sanctissimâ inuidiâ inflammatus, cum Deo velut exposculabat, quod Bertrandum ijs gratijs ornasset, quibus se destitutum putabat, ac dolebat. Hæc est sancta inuidia, quam habere debent, quicunq; in domo Dei proficere cupiunt.* (91. o.)

Verùm id Deo vstitutissimum, vt sit munificentior erga eos, qui illi studiosius obseruiunt. (128. o.) S. Bertrandus autem officiosissimè Deo seruiuit, à quo nuces reliquit, Nouitios (quibus faciliè septies instructor præfuit) ad omnem Dei cultum accuratissimè, exactissimèque instituit, longâ, laboriosâ, & periculosissimâ nauigatione ad abstrissimos Indos in oppositum orbem transmisiit, & Christum in fame, siti, & variâ egestate prædicauit, corpus suum multâ inedia emaciatus, & flagris castigatus, in seruitutem Dei redegit, &c. Præter morem suum egisset Dominus, si non hunc præ alijs locupletasset.

Lector. Sanctus Ludouicus Bertrandus neminem habuit suo corpori infensorem, quàm seipsum, cuius sanguine hodieq; tantum non madent pauimenta,

ta, parietesque non solum lararij, quod est in domo Nouitiorum Conuentus Prædicatorum Valentini, sed & sacelli vniuersi maximè, quod, penitiorum ambitum intrantibus mox à dextera sese offert, cuius tenebrosus quidam, & absconso angulus illi pro crebra carnificina fuit. Nemo illius vitam attentè seu legere, seu audire potest, quin illachrymet, ni laxum sit. Quod verò illa hæstentis parum explorata sit latio orbi, idcirco volui pluscula de illius sanctitate commemorare, quæ partim ex R. P. Ioannis Roca S. Theol. præsentati libro, quem de huius Sancti vita Hispanicè scripsit, transtuli, partim ex eorum relatione accepi, qui eiusdem Sancti discipuli fuerunt, quos faciliè duodecim adhuc reliqui supersites Anno 1622. quo in Germaniam Valentia redij.

De S. Theresia Virgine Fundatrice Ordinis Carmelitarum exalceatorum.

AD pietatis, ac virtutum opera plerumq; magis strenuæ femine, quam viri. (107. o.) Id vna inter plurimas S. Virgo Theresia præclarissimis exemplis probatum dedit, quæ historiam vitæ illius insipientibus passim occurrent. Vno tamen illo abundè demonstrauit, quod cum operosius sit, nouum Ordinem à fundamentis excitare, quam collapsentem confirmare atque inueteratum renouare, ipsa tamen, quod vir isformidabant tentare, cum Deo viriliter perfecit.

Per mulierem autem voluit Dominus rem tantam moliri, vt significaret, nec virorum viribus se ad res arduas, neq; regularum nostrarum qualiumcunque tenuitate indigere. (357. o.)

Visitabat illa dicere: *Aut pati, Domine, aut mori;* tanquam non nimis acceptam ferre Deo vitam suam vellet, nisi is daret, vt secum ferre crucem posset. Ambitiosa honoris, nec qualiscunq; fuit, cum id precata, quia nihil gloriosius, nihil magnificentius, quam regem factorem suum sequi, & pro illo pati, nullum cerè optabilius cœlum? quam pro illo prorsum occumbere. (183. o. & Ibid: a.)

Christus ipse ambitiosus suæ crucis fuit. (Ibid: b.) vt penè immoderata fuisse videri queat Theresiæ cupiditas, quæ illam incitauit, vt hoc auidè prensaret, quod Christus ipse ad summum decus concupiuit.

Vt non magnoperè admirer huius Virginis supe-

riores preces (quibus identidem obsecrabat, vt aut pati posset, aut mori, quasi nullam præsentis vitæ horulam voluerit ærumnarum expertem) illud facit, quod mihi persuasissimum habeam, ipsam probè scisse, Christi passi exemplo sic vnumquemlibet ad patiendum obligari, vt genus quoddam idololatricæ videatur, nolle pati. (445. o.)

Sponsæ certè, ac sponsæ conuenire de moribus debet, sic vt non velit illa diu tunicam querere, quam iterum induat, cum nudus præ foribus sponsus pulsans aperiri ostium, & admitti rogat; sed illum, quantum per vitæ, & sexus conditionem licet, imitetur. Christus autem sic amauit pati, vt hoc intolerantissimè ferret, cum nihil poenale ferret. (149. o.) Fecit ergo sancta Mater Theresia, quod sponsam decuit, quando pro æmulatione sui Sponsi pati voluit, & hoc semper in magnis votis habuit, vt mors illi demeteret vitam quandocunq; passione vacuam.

Nisi mihi admirabilis huius Virginis sanctitas aliunde à multis explorata esset, hoc vnum persuasissimum faceret, quod aduersitates domesticas, & extraneas, itemq; illam plurium annorum mentis ariditatem æquissimo animo tolerauit. Longanimiter enim toleratæ ærumnæ sunt locupletissimæ testes sanctitatis solidæ, & integritatis virtutis. (350. b.)

Cum Ordinis Carmelitani ad primæ vniuersitatis Eliani, hoc est, strictioris obseruantie arctiores cancellos reuocandi negotium ordiretur, mox totos difficilium montes habuit obuios conatibusque illius etiam magni Præfules elociterunt. Sed vanum est robur humanum contra decretum diuinum (442. o.)

Ipsa hoc, vt erat sapientissima, facile preuiderit Virgo, quod totum Orcum statim contra se produturus esset dæmon, qui cum omnibus bonis sit aduersarius, tum illis maximè Satanas est, quos magna conari, & prædiuites virtutum cernit, qui gratiam quidem perdidit, sed gustus iacturam nullam fecit, cumq; sanctissimos quosq; deuorare appetit, lautiorum buccarum amantem ostendit. (59. o.)

Et si minus feriunt iaculo, quæ præuisa, leuius ferre persecutiones suas B. Theresia etiam hoc nomine potuit, quod à Dei Spiritu, quo abundabat, docta sciuit, quisquis ad Dei obsequium sese obstinavit, eundem pro scopo esse improbis, in quem maledicarum linguarum iacula collineant. (467. o.)

Non videtur ex amore Deo seruire, neq; lubens illi obedire, qui hoc præcisè, quod sibi demandatum, facit. (529. o.) Meri, & miri ergo amoris fu-

it, quicquid B. Mater Theresia pro Dei obsequio fecit, quæ quarto, eoq; inaudito voto se obstrinxit, velle ex binis, quæ meliora, semper facere, & quando plura concurrerent, quæ rectè fieri possent, tunc illud sibi agendum sumere, quod ad gloriam Dei maiorem faceret. Quid miramur, quod eam Deus tam præclaris, & raris donis locupletauit, qui ut cum iustus est iustus, ita & perliberalis erga liberales? (129. a.)

De SS. Simone, & Iuda Apostolis.

Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem. Ioan: 12.

ID Petro, & Andreæ, Iacob, & Ioanni etiam, quam germanis fratribus, quibus natura mutuam amorem inieuerat, neque solis cæteris Apostolis commendandum Christus putauit. Quid ita? Quoniam illos delegerat tanquam lapides fundamenta. Ecclesiæ, idcirco dilectione coniunctissimos esse voluit, ut & ipsi in expugnabiles essent, & Ecclesia tam validis suffulta casibus nullam pati, aut formidare ruinam posset. Charitas enim, & concordia insuperabiles homines facit, sic ut etiam Deus nullam his, quibus benè conuenit, vim asferre possit videatur, (223. a.) cum è contrà de his, qui discrepant animis, facile triumphent dæmonia. (222. o.)

Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem. Qui concordiam scindit, amabilissimumq; dilectionis modum soluit, is diuinissimum Altaris Sacramentum mendacij damnat, & totam vno ictu Ecclesiam obtruncat. (39. o.)

Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem. Charitatis vnioni alligauit Deus suas benedictiones, & gratias, (40. o.) ut diligere plurimum debeat, qui benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo expectat.

De Omnibus Sanctis.

Beati pauperes, beati qui persecutionem patiuntur. Matthæi 5.

Mundus in aduersa est opinione, & beatum dicit populum, cui hac sunt, & promptuarium plena eructantia ex hoc illud, Psal: 143. & omnem illum, qui domi quietam in otio & omni rerum copia feriatu transmittit vitam. Hæc est species sal-

lens, quæ aduersa occultat in prosperis, ut dicebat S. Petrus Chrysologus Ser. 71. Hoc verò est illud malum, à quo vnico vnice liberari in oratione dominicâ petimus, in qua tamen bona pluscula rogamus. O quantum debemus Sanctis Dei, qui seu verbo, seu exemplo ab hoc nos errore liberare, & falsam istam existimationem nos dedocere voluerunt, dum paupertatem sponte amplexi, & grauissimas ærumnas pro Deo æquanimiter, & gaudenter perpessi, ostenderunt opere, beatos esse pauperes, eosq; qui persecutionem lubentes ferunt. Certè ut nihil periculosius superiori illo errore, ita eius detecti-
oni nullum par habet mundus pretium. (366. o.)

Beati pauperes, qui præsentia bona, quæ non nisi fatui (quorum infinitus est numerus, Eccl: 1. 15.) in fixis recentent, inter mobilia, & transitoria deputant, (431. o.) atque ob id illa superna æternum stabilia suspirant, & quærunt, scientes, quod mundi bona omnia sunt ventus, somnium, ludibrium. (452. o.)

Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: Ergo ubi iniuriæ in medio sunt, illis inuidere possis, qui patienter ferunt, eorum verò misereri, qui interunt. (41. o.)

Tamen si innumeri sint Sancti, quibus dies hic facer, nullum tamen ex omnibus reperias, in quo inuenias aliquid, quantulumcunq; illud, quod non sit sacrum, salubre, utile. Sacri sunt illorum cineres, sacri capuli, in quibus conditi, sacræ non corporum modo exuvie, sed & vestimentorum reliquie, sudaria, & semicinctia illorum stillabant medicinam, sola vmbra eorum morbos, mortem, dæmonas fugabat. At in nobis, qui adhuc peccatores sumus, omnia reijcula sunt, nihil fructuosum, omnia noxia, ac tam noxia, ut in nostram etiam propriam perniciem cedant quæcunque vel loquimur, vel operamur. (426. o.)

S. Ioannes Apoc: 7. 9. vidit turbam magnam, quam dinumerare nemopoterat, ex omnibus gentibus stantes ante thronum Dei. Hæc sanctorum Dei vique in id tempus, quo Ioannes hoc vidit, mortuorum pars bona fuit, qui vel omnes, vel plerique relictis vitæ suæ exemplis testantur, non esse tam asperam poenitentis consuetudinem, ut pingitur, & fingitur, (422. o.) nosque metu magis fictæ asperitatis illius, quam veræ asperitate deterreri ab usu operum eius. (425. o.) S. Martyres sanè his, qui corporalis afflictationis temporariam molestiam formidant, ac quantum possunt, defugiunt, cum Paulo dicent: *Nondum & sanguinem resistis;*

ſu; Hebr. 12. 4. quod etiam ſi faceremus, nullam tamen partem ſanguinis à Chriſto pro nobis effuſi compenſaremus. *Viri Nimis* gentiles (vt Moyses, Elias, Danieles, Dauides, Petros, Magdalenas, Franciſcos, Catharinas Senenſes, Dominicos Guzmanos, & Loricatos, Ludouicos Bertrandos, & alios tales diſſimulem) *ſurgunt in iudicio cum generatione iſta* Chriſtiana, & *condemnabunt eam*, productis in medium ſaccis, quibus operi ſunt, & ieiunijs, quibus ſe macerârunt, vt temporariam mortem, & vrbis ſuæ excidium euaderent, conuincenque facile fieri potuiſſe à Chriſtianis, qui gehennam formidant, & cœlum ſperant, quod ab illis ante factum, qui cœlum, & orcum æquè ignorabant.

S. Bern. ſerm. 2. de omnibus SS. ait: Non ſanè parum fructuoſa inuenitur memoria feſtiua Sanctorum, languorem, teporem, erroremq; depellens, cùm eorum interceſſione iuuetur infirmitas noſtra, conſideratione beatitudinis excitetur negligentia noſtra, ignorantia quoque noſtra ipſorum erudiat exemplis. Hæc ille, quæ copioſam materiam fructuoſè diſſerendi de Sanctorum meritis, & laude miniſtrabant, ſi benè excutias.

De B. Alberto Magno Epifcopo, & Confeſſore Ordinis Præd.

Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Matth: 5.

Qui hæc cap. quinto, idem decimo octauo dicebat: *Amen dico vobis, niſi efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* Beatiffimus Albertus plurima ſtrenuè fecerat, diu etiam Romæ, Pariſijs, Colonia docuerat, vtroque verò, hoc eſt, operum, & doctriinæ genere tam glorioſè verſatus fuerat, vt Magnus ab omnibus cum maximo plauſu diceretur. Et ille: Magnum me paruus mundus vocat, maximus autem Deus vult paruulum, vult puellum, (vt Clemens Alexandrinus legit) vult pupulum, ſi ego quidem ab illo volo cœlum. Hoc verò eſt, quod ego percipio, quorum enim natus ſim, niſi beatitudinem obtineam, ad quam natus? Sic dixit, & totum ad commeditandam mortem ſuam ad deū ſe conuertit, vt tanquàm ſibi præmortuus eſſet, officium defunctorum, quod pro fidelibus mortuis ex Eccleſiæ præſcripto perſolui ſolet, pro ſeipſo quot dies, neque id pauco tempore ad locum ſe-

pulchri ſui exſecutus fuerit. Hoc verò, hoc eſt fieri paruulum, aut puellum, ad modum, quod id Chriſtus voluit. (5. b.)

Hæc moris conſideratio, tam vſitata, & familiaris Alberto, erat quædam Dei vicaria, quæ Deo curandi poſthac Alberti ſollicitudinem, curamque omnem adimere poterat. (6. a.)

Apoſtolo viuens mortua erat vidua, 1. Timoth. 5. 6. quæcunque delicijs addicta, carni nimium quantum indulgebat. At B. Albertus mortuus viuens erat, qui cùm carnem ſuam cum vitijs, & concupiſcentijs ſuis crucifixiſſet, Gal: 5. eamque longis ieiunijs, vigilijs continuis, pertinacibus ſtudijs, & commentationibus, perpetuiſq; orationibus, ſuſpirijs, ſletibus ante attenuaſſet, & mortificat, tum quotidie in infernum, hoc eſt, tumultum ſuum viuens descendeat, & quis à morte futurus eſſet, iugi meditatione recolere. Ex hac verò ſepulchri ſui cathedrâ concionari efficax potuit, quàm ex villo vnuquam vmbone alibi dixit. Vide 9. a. verſus fin. & ſeqq.

Et ſi mortis memoriâ munitur homo quodammodo, vt ſumprione Eucharistiæ, (9. o.) taliq; recordationi obſtrinxit noſtram ſaluatorem, (4. o.) quis feliciter mortuum, quis ex Deo ſaluum, ac beatum dubitet Albertum, qui tantum ponebat in mortis recordatione ſtudium?

Certè ſi vel peſſimis, & corruptiſſimis moribus fuiſſet, vt erat omnia ſanctiſſimus, quando ætate grandæuus, hic illum Eccleſiaſtes (mors, dico, toties ad animam accerſita) ad optimæ vitæ ſtudia adducere, & adſtringere porro potuiſſet, (8. o. & 9. a.)

Et ſi mori ſibi debet, quiſquis Deo viuere cupit, (11. o.) Albertus, qui ſibi diu quotidie mortuus fuit, quomodo non viuat Deo?

In die Reſurrectionis Domini noſtri IESV CHRISTI.

Habes de tali feſtiuitate ſermonem integrum, (539 a.) & deinceps.

Ieſum quæritis Nazarenum Crucifixum, aiebat mulieribus Angelus, quæ Chriſtum per medias noctis tenebras, & militum cohortes quæritabant, cùm diſcipuli propter metum Iudæorum, clauſis præ timore foribus, metuque tantum non exanimati latitabant. Ad pietatis opera magis & impigræ, & ſtrenuæ foemina viris. (107. o.)

Vetus quæſtio eſt, cur Deus Adamum ex terrâ ſinxeſcit, quam autem ex virilis corporis parte formari.

mārit. Præclara est, ac subtilis venerabilis abbatis Ruperti hac de re commentatio, quā huic dubitationi occurrit. l. 3. cap: 31. in Gen. dicens: *Vir de terrā sumptus est, mulier de carne, & ex ossibus Viri sumpta est, Unde & ipsa natura docet, decere Virum, & operetur terram, nam mulieri magis congruit: & erga corpus Viri in quolibet officio serviliter occupetur. Proinde cum dicitur Adam (quo nomine vterque protoparentum significatur) electus, siue emissus ē paradiso, & operaretur terram, de quā sumptus est, commodē subauditur, & mulier operaretur circa cultum Viri, de quo sumpta est. Hæc ille ibi. A natiua ergo origine sua hac destinatae sunt mulieres, ut virorum corpora colant, & quæcūq; ad eorum ornatum spectant, diligenter curent. Huic natiuæ institutioni cum ante hac studiosē paruerint mulieres illæ, quæ apud Lucam cap: 8. 3. sequebantur Christum, & omni obseruantia prosequantur, cum illi de facultatibus suis ministrarent, tūc hodie obtemperantissimæ fuerunt eæ, quæ cū preciosis aromatis venerunt, ut defuncti Magistri sui sacrum corpus, & diuinum cadaver vngerent, & hunc illi supremum funeris honorem deuotæ exhiberent, cum Apostoli, velut oblitii, quod viri de terrā sumpti erant, non curarunt operari, aut perquirere terram, cui inferri mortuus vitæ auctor potuisset. Merito ergo priorem se visendum Dominus præbuit mulieribus, quæ priores fuerunt in obsequijs, qui accuratē vices mutuas reponit, (485. b.) & talem se nobis exhibet, quales nos erga illum sumus. Ibid: b.*

Cito euntes dicite discipulis eius, quia surrexit. Matth: 28. 7. Quare accelerare gradum iussit: Quia sciuit quā essent impatientes morarum. (116. b.)

Mulier quid ploras? aiebant per hos resurrectionis Dominicæ dies Angeli ad Magdalenam. Drogon admiratus hanc interrogationem, interrogat item Angelos: *Equidem benè noueratis, o piissimi Angeli, quid plorat, quare illa commemorando iterum in fletum excitatis?* Respondeo. Tantum gaudij præparatum erat Magdalensæ ex rediitui magistri sui nuntio, quod Angeli iam iam aperire illi volebant, ut vererentur ne non caperet animus mulieris, nisi omni mœrore vacuus. Ut ergo enixius illa fletet, & omnem semel luctum effleret, animumque totum proximæ voluptati exoccuparet, mortui, defuncti, sublati magistri memoriam reficuerunt, & talem illi omnis mœoris eiulandi materiam præbuerunt. (229. b.)

De Venerabili ac Diuinissimo Altaris Sacramento.

Christus in hoc augustissimo Sacramento esitandum se hominibus reliquit, ut à magno quodam probro nos vindicaret, & essemus inuidiosi Angelis, quibus inuidebamus, antequam hoc Sacramentum institutum esset, (140. b.)

Christus, & Assuerus ambo habuerunt conuiuia, ambo conuiuias. Sed Christus suis imperare debuit, ac dicere, *Accipite, comedite, bibite.* In illo autem Assueri epulo non erat, *qui cogeret ad bibendum*, Esther 1. 8. Sed quid opus fuit in illo diuinissimo Christi conuiuio præcipere, ut manducarent, ac biberent, quando corporis, & sanguinis dominici lauitiæ, (quæ in illa sacrosancta mensa apponuntur) tales erant, ut ipsæ per se languidissimi stomachi excitare orem possent? Quid necessum est, ut Ecclesia hodieque peculiari præcepto mander, vel semel in anno sacram cœnæ dominicæ mensam adire? Causa est, quod ad bona oporteat vocari, duci, & vrgeri præceptis hominem, cum ad mala ipse suâ sponte inuocatus pergat. (141. o.) Ut sacram ergo Eucharistiam sumerent homines, necessum fuit dicere, *accipite, manducate, bibite ex hoc omnes:* In Assueri conuiuio, ubi poculis certabatur, & plurima malè fiebant, non coactione, non vel cōmonitione aliquâ opus fuit, quia ad mala suis ponderibus viciata natura inclinât.

Duos excommunicatos vitare debet, qui Corpori, & Sanguini Domini communicauit. (257. o.)

Diuinissimum hoc Altaris Sacramentum Christus tunc instituit, quando è mundo abituriebat, ut vitæ suæ antea sanctitatem indubitam relinqueret. (502. o.)

Quantâ puritate animi est opus, ut Corpori, & Sanguini Domini dignè communices! (35. o.) Digna est periocha, quā attentè legas, & crebrò auditoribus inculces.

Vide in Indice rerum verbo, *Communio*, & verbo, *Eucharistia*.

De Communi Apostolorum.

Ecce ego mitto vos, sicut agnos inter lupos. Luca 10. 3.

Ad quid mittebat, qui hæc dicebat? Ad prædicandum. Immo ad moriendum misisse videbatur.

tur. Quid enim aliud, nisi certam mortem inter lupos agni sperarent? Sed heus tu, qui hæc loqueris, attende quod ait, *Ego mitto vos*, tanquam dixisset: In pericula quidem, & pericula tam grandia, quam est præsentaneum discrimen inermis ouicula iuxta sanguinarium lupum, mittimini, sed à me, qui cum vos mitto, simul seruandæ, & sospitandæ vitæ vestræ necessitatem mihi impono. Seruat nempe Deuseos, quos periculis exponit: At qui iniussu illius seipsum in pericula præcipitat, is Deum à necessitate subueniendi liberat. (375. o.)

Matthæi 10. Marci 6. Lucæ 9. præcipiebat Christus Apostolis, ne quid in via tollerent, non peram, non æs, non vel frustillum panis, vt indulgentissimè factum videatur, quodd duas tunicas tantum prohibuit, vnicam necessitati permisit. Et quod mittebat illos, vt ita ab omni re imparatos ire vellet. Fortè ad homines vel familiares amicos, vel beneuolè humanos, à quibus annonam, & quæcunque ad victum pertinebant, abundè, & certè expectare possent, adeò curare ipsi ea minimè opus haberent? Ad homines mittebat luporum similes, qui eos deuorarent potius, quam pascere. Et huc suos Discipulos ablegabat sine omni comœatu, vbi mortem ante expectare poterant, quam alimoniam! Respondet S. Petrus Chrysologus, (188. a.) Illud hac in re certum, quodd Deus nullum grauat onere, nisi ferendè vires simul conferat. (48. o.)

De Communi SS. Doctorũ.

Vos estis sal terræ. Math. 5.

Salem terræ vocat Doctores, Pastores, Prælatos, quia velut ex humescente sale mutationem aeris proximam diuinamus, ita ex Doctorum, Præfulumque remissione vitæ variationem Reip: impendentemque morum corruptionem pertimescere possumus. (84. a.)

Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur. Atqui non facit, quæ docet, is duo tamen facit, primum, vt sit instructuosus illius apud auditores sermo, alterum, vt ignominiam sibi conflet (163. o.)

Studiorum, quibus sacræ scripturæ loca difficiliora, & obcuriora illustrant, & explorata reliquerunt, ac prædicationis labores, quibus nos ad agnitionem Dei, & salutis nostræ causam ritè, ac decenter procurandam erudierunt sancti Doctores, nullà re satis vnquam cõpensare possumus. (228. a.) vt propterea Deum in his Sanctis Doctoribus maximopere laudare debeamus, qui tam præstantes

imperitiæ nostræ submisit magistros.

Sal ex S. Hilario in Matthæum, est ex aqua, & igne vnum aliquid. Quod ergo Dominus Ecclesiæ suæ Doctores salem vocat, monere eos tali nomine voluit, vt non ignis tantum vehementiam, sed aquæ erit lenitatem, pro criminum qualitate, & hominum corrigendorum conditione, adhiberent. Et quando alterutro emendari potest, mitius agere, & corripere in spiritu lenitatis, semper præstat: *Aqua dulcis enim magis idonea est, quam salsa, eluendis maculis*, aiebat Macrobius, & plus sæpè proficit suavis admonitio, quam aspera, & acerbæ obiurgatio. (243. o.) Plinius l. 2. c. 96. ait: *Iuxta Harpasa opidum Asia, cautes stat horrenda, vno digito mobilis, eadem, si toto corpore repellatur, resistit.* Tali ingenio multos reperias, qui leni digito leuiter quouis adduci sinant, immobiles verò hæreant, si tumultuariè, aut cum impetu adigere velis. *Remissus enim imperanti paretur facilius, natura scilicet contumax est humanus animus, & in contrarium, atq; arduum nitens, sequiturq; facilius, quam ducitur*, inquit Seneca de Clementi: c. 24. *Deus ipse, quæ est pulcherrimarum D. Ioannis Chrysostomi obseruationum elegantissima, qui tanto tempore tonuit in calo, & non saluauit, sagittæ, & saluauit. Hoc totum quare dixi? Quoniam nunquam saluat superbiam superciliorum monitorum, fastuosorum magistrorum, sed saluat humilitas manifestè corripientium.* Hæc ferè ille homo: de Nariu. Dom.

Vos estis sal terræ. Vos estis lux mundi. Cur prius salem vocat, quam lucem discipulos? (Vide 245. a.) *Vos estis lux mundi.* Mundi nomine imperitum vulgus censetur. Huius lucès fuerunt, suntq; hætenus sacri Doctores, sed lucès, quæ illuminabant, ac fouebant, illuminentq; ac foueant, non quæ adurant, & offendant. (263. o.)

De Communi Confessorum.

Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris Luc. 12.

Quod tale est, ac si dictum, *Esse semper vigiles, & expediti, vt paratos inueniat Dominus, quandoque veniat.* Quis non permolestam, & terribilem hanc legem clamet, quæ perpetuum vigiles iubet esse homines, sic vt neq; interdiu, neq; noctu, vel momento etiam conuiueant oculis? Non grauis tamen, sed optabilissima lex est, quæ hoc imperat, quia cum plus vigilare, plus viuere sit, qui semper vigiles vult, semper viuos cupit. (230. a.) Et varia sunt,

ia sunt, quibus Deus nobis commodus est, cum esse molestus videtur. (229. o.)

Iubet Dominus esse similes hominibus expectantibus Dominum suum, ut reuerenti, & pulsanti confestim aperiant. *Confestim*, ait. Quid enim si tantillas moras trahant, & non extemplo aperiant? Nam & Principes illi non statim aperuerunt, qui attollere portas suas iussit, non parum cunctati sunt, dum seinel, & iterum percunctati, quis ille rex gloriæ esset, qui cælorum fores sibi patefieri cum imperasset, non quæ primùm obtinuit, sed iteratò præcipere opus habuit. Causa non vna fuit, cur tardarint Angeli. Primam inuenies, (35. b.) alteram, (490. a.) Ex his posteriorem habere cum Angelis communem homines non possumus. Prior cunctationis illorum causa erat, quod inopinato, & velut imparatis rex gloriæ aduenit: At ne hominibus imparatis adueniat, qui veniet quando non putabunt, idcirco iubemur esse accincti, & exprompti, & cum lumine non ad manus solum, sed etiam in manibus, ut derepentè aperiamus, simul ut pulset. Quàm verò magnum damnum parua cunctatio parere possit, fatuæ virgines dicere queant, quæ cælo pro momentanea tardatione æternum prohibita fuerunt. O quàm facile est cælo, & gratiæ Dei excidere! (392. o.) Hic plurima habes, quæ auditoribus inculcare & sæpè debeas, & cum fructu possis.

Iubemur ob id etiam confestim aperire, & occurrere venienti à nuptijs, quia periculum in mora est, & raro vera, aut seria, suspecta certè, quæ sera poenitentia, & genus quoddam desperationis est, prorogare in finem vitæ, quod vix satis citò agitur, etiam cum statim agitur. (425. & 486. o.)

De Communi SS. Virginum.

Nescio vos. Matth. 25.

CUrt sponsus hæc illis per seipsum responsi dedit, cuius aduentum proclamauit alius, quando clamor factus est, *Ecce Sponsus venit?* Primum, ut acerbius sentirent cum ab ipso Sponso suo repulsi passæ, à quo omnem sibi voluptatem promittebant, (204. a.) ab illo enim vapulare, qui amauerit, cruciabilissimum. (203. o.) Tum ut hinc etiam ampliùs affigerentur, quod videre non possent, quem audiebant, (329. b.) loqui enim alicui, nec videre eundem, graue, & magnæ contemtionis argumentum. (327. o.)

Cum fatuæ irent emere oleum, venit Sponsus,

& quæ paratæ, intrauerunt cum eo ad nuptias, ceteræ exclusæ. Subrigidè id factum videtur, nec satis coherere cum illo Theologorum receptissimo axiomate: *Deum facienti quod in se est, non denegat gratiam.* Quomodo ergo imprudentes non admittæ ad nuptias, quæ cum oleum parabant, & lampades adornabant, & quod in ipsis erat, faciebant, audierunt, *Nescio vos?* Respondeo cum S. Brunone: *Ibant ad oles venditores non pedibus, sed desiderio.* (475. b.) Sola verò desideria, aut imbecilles, & ignauos conatus non satis probat Deus, operum executionem præterea requirit. (475. o.)

Mediâ nocte clamor factus est. Cur mediâ nocte, quando sopor grauisissimus est? Ita querit S. Hieronymus. Respondeo, concubiâ nocte venisse Sponsum, ut leuius peccarent, quæ tunc dormirent, & cumulatius esset earum meritum, quæ vigilarent. (45. o.)

Pro exhortatione in publica patriæ afflictione.

Auid orandi peritissimus, cum à calamitatibus, quas ipse, ac sui vel timebant, vel experiebantur, seruari, aut liberari cuperet, se ante omnia, omnesque, qui in ærumnis agebant, ad vitæ melioris consuetudinem reuocari orabat, & sic precabatur: *Conuertere nos, Deus salutaris noster*, atque vbi id feceris, tum auerte, seu auertes iram tuam à nobis; Psal. 84. 5. Rectè illud, quia & Ecclesiæ oraculum habemus, quod tunc nulla nobis nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas, & aliundè scimus, nunquam nos à Deo destitui, nisi priores illum deseramus, ac malefactoris prouocemus. (161. o.) Nos ipsi nobis virgindemiam paramus, & flagrorum fabri sumus, quibus vapulamus, nos architecti malorum, quæ patimur, (198. o.) vbi in hanc rem elegantissimè Saluianus.

Ad fortiter ferendas publicas calamitates hortaberis auditores, permouebisque, si persuadeas, ut ad amissum præceptorum Dei rectè incedant, tunc credituri, esse amoris, quod aduersitatibus exagitantur, quia reuerà lex amoris Deum adducit, ut quos impensius amat, eos acriùs castiget. (262. o.)

Ad Parochos in Synodo congregatos.

Possunt moneri Parochi, ut ante omni rationem habeant status sui sacerdotalis, qui tantam ab eis exigat.

exigite sanctitatem, ut propter eam iuxta Deum possint videri sancti, atque ut seculares, etiam pietissimi, cum eis compositi, videantur ethnici. Vide in Indice rerum verbo, *sacerdos*, & ibi multa, quæ huc faciunt.

Debent curare Parochi esse sanctis moribus ornatiissimi, ut cupide videantur, sic enim & auidè, fructuosèque audientur, cum pro rostris sacris dicunt. Vide verbo, *Prædicator*, ubi plurima inuenies, quæ habere debeat Parochus Ecclesiastes.

Cum omnis Christianus cogitare debeat, quid dicent alij, (175. o.) tum vel maxime Parochus, cuius cum *ista despicitur, restat & prædicatione commendatur*. Ita S. Gregorius Magnus.

Vnam maxime defugere debent mulierum familiarem consuetudinem. Quæ in re habent exemplum Christi, qui noluit mixtas vel secum ire etiam per viam publicam fœminas, ne haberent homines quid dicerent. Ibid. Illum semel tantum viderunt discipuli, *quod cum muliere Samaritana loquebatur, & mirabantur*, Ioan. 4. 27. In eam rem S. Cyprianus lib. de Singulari. Clericorum, aut quisquis eruditissimi opusculi doctissimus Author, ausus est dicere: *Coacti sunt discipuli, & de ipso Christo dubitare, nisi eos maiestatis notitia compescuisset*. Vide verbo, *Mulier*, & quàm sit periculosa viri & mulieris consuetudo, quamvis ad Angelorum puritatem ambo accedant, ut magnoperè earum conuictum, & confortia vitare debeat Sacerdos, si non ob periculum proprium, saltem propter scandalum & offêdiculum alienum, cum etiam ita fere comparatum sit vulgus hominum, ut in partem deteriorem plerumque pronuntient, ubi dubium est, quod agitur. (378. o.)

Cum pro supremo tribunali sederit Christus, ita seorsim quemque appellabit Parochum: *Ubi est grex, qui datus est tibi, pecus in掖um tuum?* Ieremi. 13. 20. Et illi quidem, qui sui gregis non bonam curam habuit, porro dicet: *Tu docuisti eos aduersum te, & erudisti in caput tuum*. Aduersum se docet, non solum qui errores docet, sed etiam, qui non dedocet, neque is modo, qui malo exemplo malè viuendi rationes velut tradit, verum & ille, qui non ad omnia doctrinæ Christianæ capita erudit, ex quorum ignorantia fit, ut ipsi quidem talium ignari greges suæ saloris, Christus autem sui sanguinis dispendium faciat. Quid enim proficit Christo, fuisse sanguinem, si propter Parochi incuriam, aut negligentiam grex illius nesciat, quomodo in usus suos vertere illum sacrosanctum sanguinem debeat? Quàm verò

intolerabilis Christo accidat ætumnarum suarum pro hominibus exantlatarum iactura, id vide, (546. o.)

Qui autem suos benè instituit, & ad omnem vitæ sanctitatem informauit, is in extremo mundi die ad triumphum pompam eos perducet, quos hic conuertit. (454. o.)

Vnum illud Parochis sæpè, ac grauissimè inculcandum, ne sacramenta indignè ministrantes, seipsos vulnerent, cum alios curant. Nam & grauissimo supplicio dignus, qui alijs salutem adferens, sibi ipsi infirmitatem consciscit. (233. o.) Allaborent magis, ut multà salute, luce, & igne abuantur, quia talibus opus habent, qui alios sanaturi, illustraturi, inflammaturi. (231. o.)

Ad Religiosos, seu Nouitios, seu votis sacris obstrictos.

Solent, qui religioso statui se dare volunt, habere ante laxiores permittere voluptati seculari profanæ, ut plerique secularium perbacchantur, cum ieiunij Quadragesimalis tempus præ foribus: Atque illi quidem eo consilio, ut deinceps se totos Deo tradant, pellquam mundo vel nonnihil seruiant; hi verò ut post intemperantem cibi ac potus luxum maiore posthac abstinencia se attenuent. Vtrumque tale est, ac si vitij operam aliquantam naues, quò tibi facilius virtutum usus accidat. Id verò nemo, qui sapiat, benè factum puer. (462. o.) Verissimum equidem est, quod sapienter à S. Petro Chrysol. serm. 105. dictum: *Vita non nosse, felicitatis est, nosse, periculi*.

Religiosum maxime facit abdicatio propriæ voluntatis per obedientiam. Operosa quidem res est, renuntiare omni suo proprio arbitrio, quia magnà quadam parte animam suam velut demutillar, qui suæ voluntati æternum renuntiat. Facilis tamen ijs accidit, qui nòrunt, quàm grande malum (ut S. Bernardus loquebatur) propria voluntas. Sed quam grande malum? Ab exemplo Apostolorum Iacobi & Ioannis, item Scribarum, ac Phariseorum discere, hoc queas. (96. b.) Vide in Indice rerum verbo, *Voluntas*.

Misericordiam Dei, & hominum implorant, qui è mundo in Prædicatorum religiosum sodalium transferri petunt. Rectè illud, quod misericordiam inelamant, quòd misericordiam suam aperiant, à qua leuari cupiant. Verè enim magna est eorum miseria,

qui mundo seruiunt, domino tam avaro, & pauperi, vt nec satis aquæ dare vernis suis possit, quin fame necet, quos labore penè confecit. (210. o.)
Quin & maciat, cum lactare videtur mundus. (397. o.)

Qui amant esse religiosi, debent vnā maximè amare taciturnitatem. Id verò præ aliis agere ascetæ Dominicani debent, quibus cum ex status sui officio incumbere prædicando instruere alios, debent vel ob hoc se ad mutum silentium à primis statim vitæ religiosæ annis damnare, vt discant benè loqui. Et quoniam ex vnius linguæ vsu omnis, seu bona, seu mala nominis exillimatio venit. (221. o.) debent in silentio diu discere, quomodo linguā rectè aliquando vtantur, vt cum per ipsius bonum vsum præclaræ famæ opinionem sibi parârint, fiant conspicui, cupidèque audiantur, cum videntur audire. (166. b.)

Mutum esse, & mortuum, tantundem est. (246. o.)
Muti ergo debent esse, & sacri silentij amanter obseruantes, obseruantes amantes, quotquot religiosi, sicut de mundo, cui mortui sunt, deque rebus eius tam nihil loquantur, quàm si procul sint elingues.

Dei vnius laudibus linguam suam seruent, quas cum ardeenter, perseveranterque, in Choro maximè, cantauerint, fiet, vt in Seraphinis numerentur. Isaias enim c. 6. inde arbitratus est esse Seraphinos illos, quos solij illius excelsi, & eleuati latera stipantes vidit, quod eos, Sanctus, Sanctus, Sanctus, per vices, & alternatim, velut per choros cantantes audiuit. (221. a.)

O quàm multam spiritualis lucri, & optimorum, maximorumque meritorum iacturam faciunt, quicunque choro, vbi communes exsoluantur Deo laudes, & funduntur preces, leuiter se subducunt. Innocentius Papa Epist. quæ est 97. inter Augustianas, ait: Communis us, & alternis plus agimus orationibus, quàm singularibus, aut priuatis. Isaias tanquàm gratissimum aliquod malum pertimescens dabat cælo voces: *Va mihi.* Quid enim times, Vates sancte? Aut cuius te rei conscientia sic angit, vt præ metu succlames? Respondet: Angelos audiui cantantes, & Dei laudibus occupatos, & tacui, *Va mihi, quia vir pollutis labijs ego sum,* vt quanquàm velim, non ausim me adiungere illorum choro, & communes cum ijs laudes communi Domino cantare. Qui ergo Religiosi non in maximis damnis numerant, cum per iustas etiam occupationes, quæque aliud non sinunt, choro, & cætui Principi Communitatis adesse non possunt, ij non recordantur,

quod in eo loco præueniunt Principes Angeli coniuncti psallentibus, in quorum consortio agere cum sit perhonorificum, & gloriosum, nimis quàm vili, & abiecto sit animo, qui non perlibenter esse velit. S. Petrus Chrysostol. serm. 232. acerbè perstringit homines de seculo profanos, qui priuatas orationes communibus præferunt, inquit: *Vbi sunt, qui presumunt Ecclesiæ conuentum posse contemni; & solitarias preces Generanda congregationi autumant anteferrî, si duobus, & tribus simul positis medium se futurum, & omnia se promittit, quæ postulat fuerit, præstiturum?* Matth. 8. *Qui nil negat tam paucis, quid in concilijs.* & congregatione sanctorum poscentibus denegabit? Hæc ille, & plura ibi. Quid diceret religiosi, si refugas chori, & sacre congregationis cerneret?

Præclara existimatio, quam seculares de religiosis meritò habent, debet eos vehementer incitare, vt ne bonam illorum opinionem fallant. Sanè quisquis generoso est animo, is vitæ sanctæ incentorem, acriorem, seu ueritorem exhortatorem non habet alium, quàm boni nominis præclaram famam. (24. o.)

Religiosi, qui rectè obbedientes esse cupiunt, nec plus, nec minus aliquid, quàm iussi, debent facere, tamen si maiora sibi merita promittant, si maiora faciant, aut non erraturos, malèque acturos putent, si minus quid agant. (168. o.)

Sic tamen debent ea præcisè, quæ in mandatis habent, agere, vt minus sit plura, & grauiora præstare, & duriores pro obedientia labores adire, nec enim videtur ex animo obtemperare, qui hoc, quod iussus, sic agit, vt non peruelit plura facere. (529. o.)

Pagina (435. o.) plurima, eaque lectissima inuenias, quibus excites Religiosos, vt Superiores suos, quales quales illos, reuerentissimè obseruent. Vide.

Christo infinitum illud, quod pro hominibus agit, ac tulit, visum est parum. (544. o.) Cur ergo Religioso perexiguum illud, quod pro Deo facit, aut reliquit, videatur magnum? Nunquàm debet putare fecisse satis, quantumcunque egerit. Ibid. 545. b. Periocha 2. hebdom. sanctæ. p. 464. o. tota huc spectat.

Qui non viuunt cum inexplabili siti seruiendi Deo, & placendi illi, cuius tanta fuit in cruce sitis, nunquàm is Deo, quantum ipse expectat, obsequiuntur. (526. o.)

Viatorum nomen cum omnibus sit commune, quicunque ex hac vitâ ad illum tendimus, tùm viri religiosi

Religiosi ad se maximè pertinere arbitrari debent, & conari, vt per viam huius vitæ ad perfectionis apicem magno, & infatigabili studio contendant. Vt enim viatoris nomini perfectè satisfaciunt, quàm est vitæ illorum cursus iugis, ac continuus, tam nunquam debent illi in virtutis studio subsistere quieti. (447. o.)

Religiosi omnium hominum minimè debent dicere, *Domine, bonum est nos hic esse*, hic figere gradum, hic subsistere, sed hunc Deo se probandi tenere modum, vt amandi, & colendi illius nullum teneant modum. (151. o.) Pulchrè S. Bernardus Epist. 253. ad Garinum Abbatem in hanc rem sic scribebat: *Nunquam iustus arbitratur se comprehensisse, nunquam dicit, satis est, sed semper esurit, sititque iustitiam, ita et si semperaueret, semper, quantum in se est, iustior esse contenderet, semperque de bono in melius proficere totum viribus conaretur. Vt fidus canis, cum perperam egisse aduertit, non expectat Domini sui increpationem, sed humi se deijcit, & ad suscipienda, quæ meruisse putat, verbera se submittit. (474. b.)* Ita Religiosus, qui exerrasse nouit, non debet expectare obiurgationem Prælati, sed præoccupare, & ad pedes eius se affundere, & ultio offerre poenæ, cui scit obnoxium.

Iam cum Superiorum pedibus, pro violatæ obseruantie regularis aliquâ noxâ, accidius iacet, non erigat se, donec audiat, *Surge*, idque vel pro S. Pauli exemplo, vel pro religiosæ vrbauitatis studio. (288. b.)

Diligentem, attentamq; oculorum custodiam, maximè vbi sexus alter aspectabilis propè est, Religiosis illud meritò persuaheat, quòd illi Cherubim, qui Exodi 25. arcam veterem stipabant, sic Dei iussu fuerunt effigati, & locati, vt tamen ex aduerso starent, non se mutuo respicerent, sed totos obtutus in propitiatorium vterent, eò quod alter virum, alter feminam referret. (283. b.) Vt Religiosus, cuius in radice malè vitiata natura grauibz ingentæ prauitatis ponderibus ad malum vrgetur, magis cauere debeat, ne vnquam liberius deligat oculos, & prolestabilibz seipsum premat monimentis, vt loquitur S. Gregor. Nazianzenus Orat. 43. *Felix, qui raro cum mulieribus versatur, selector, qui nunquam, oculi eorum sunt facies*, dicebat Magnus Basil. in institut. illorum, *qui volunt vitam perfectam ducere*.

Deuotio, hoc est, exprompta alacritas, quâ prosumunt Religiosi ad omnia, quæ sui officij esse intelligunt, lapsi quidam lydius est, ad quem operum,

quæ faciunt valor, & pretium exploratur. (63. o.)

Illam autem deuotio, & promptitudo seruiendi Deo in omni genere virtutum, nascitur ex meditatione sue perfectionum, sue beneficiorum Dei, aut imperfectionum, & miseriarum nostrarum, sue rerum aliarum, quarum commentatione velut flabello quodam exardescit ignis Psal. 38. 4. qui spiritualem deuotionem generat. Ita ferè S. Thomas 2.2. quæst. 84. a. 3. in o. Vbi illius Commentator integerri-morum illustrissimus, & acutissimus Caietanus: *Ex huiusmodi meditationibus, quæ quotidiana esse debent religiosi, & spiritualibus personis, omisso vocalium orationum multiloquio solitario, deuotio, ceteraq; cognuntur virtutes: Nec religiosi aut religiosa, seu spiritualis etiam nomine vocari potest* (notate grauem viri magni, & religiosissimi censuram) *qui saltem semel in die ad huiusmodi se non transfert. Quomodo namq; effectus absq; medio, insulari portus absq; navigatione haberi nequit, sic nec religio in actis absq; frequentatis actibus suarum causarum, medi-orum, ac vehiculorum. Hæc ille.*

S. Basilus magnus Religiosorum Patriarcha lib. Constitut. monastic. cap. 22. tria obseruauit, quæ ascetas ex monasterijs in medium mundum pertrahunt, & votorum suorum desertores transfigas faciunt. Ea sunt, *intemperantia vitiorum, laborandi fuga, iudicij corruptela*. Nemo repente fit summus, aut summè, seu bonus, seu malus. Nullus ad præcepta consensus est, nisi substratis paulatim gradibus feratur gressus ad summa, inquit S. Hilarius lib. 1. de Trinit. Sic Iudas suis gradibus in profundam prodicionis abyssum paulatim descendit. Nam primum Magdalenz pietatem admordit, & prodigalitatē nomine fugillauit. Tum Christo ipsi concinnare turpis consuetudinis maculam voluit, qui se odoratis vnguentis magnâ copiâ infundi, & pedes suos à Magdalena quadam peccatrice publicâ attrectari manibus, ore libari, lachrymis dilui, ficcari cincinnis non solum tulerit, sed etiam gratanter acceperit. Ita ferè de Iuda Theophylactus. Post hæc de veritate Sacramenti Corporis, & Sanguinis Christi malè sentire, & peius loqui, ac ridere cepit, quod Saluator in eo sui Corporis, & Sanguinis realem Communionem fieri affirmarat. Sic idem Theophylactus. Quarto loco indignè ad mensam Dominicam accessit, vt eodem ore, ac tempore sacram illam buccam, & malum dæmonem hauserit. Hinc ad extremum illud prodicionis nefas se precipitauit.

Ita varia sunt, quæ Religiosos è sacris cætibz in medium

INDEX CONCIONVM

medium seculi pelagus abstrahunt, eaque ex Magno Baילו summam indicata. Laboris tamen fuga, eius inprimis, quem sacrae orationis, ac meditationis studium requirit, plurimum fugat eos, à quibus fugitur. Quid caelo, exegit Luciferum? Nonne illud, quod aiebat *sedebo*, cum ceteri Angeli ad laudes Dei stabant, & throno eius, velut ad obsequia parati adstant? Dixit tantum, *sedebo*, quiescam, & pro talis cogitatus merito statim deiectus est in locum, ubi tota aeternitate nunquam illi feriato esse licebit; Et non protrahet è religiosis solidarijs fuga laboris ignavos homines? Sed hoc, ut dixi, orationis secretioris intermissio potissimum facit: Nam cum nihil durabile sit, quod violentum, nec quicquam magnis violentum, quam noctu, atque interdiu communia sine deuotione, quin cum tœdio exercitia frequentare, deuotio autem absq; crebro, & quotidiano meditationis vſu comparari nequeat, fit necessum, ut qui hoc genus orationis non amat, non vſitat, perſistere in sancto proposito diu non valeat. S. Cyprianus serm. de dupl. Martyrio, ait, nouisse, & huiusmodi quosdam magnam animi fortitudine praeditos, qui iam coronae proximi defecerint, & quem diu professi fuerint, Christum abnegarint. *Quid fuit in causa?* inquit, & hanc inter alias reddit: *Intermisserant orationem.*

Hæc orationis intermissio (quod mireris) omne hominum genus in primis parentibus Orco, & damnationi sempiternæ addixit, cui subiacerent quotquot ex hominibus mortui, nisi tantum malum malo suo maximo optimus Deus auertisset. Deambulabaris olim in paradiso, *ad auram post meridiem*, inquit Sacer Scriptor Gen. 3. & Rupertus cap. 13. in illum librum ait, fecisse quasi quod homo post laborem pransus solet, qui *sopori suo*, & *quieti deputatus habet horas meridianas*, ac deinde post somnum deambulando graue corpusculum recreat, ac dulci relectat aura. *Sed ne mireris, nam reuerà tunc homini Deus nimium dormierat, Si enim tunc non dormisset, de quo nunc dicitur*, Ecce non dormitabit, neq; dormiet, Psal. 110. *nequaquam tantum malum accessisset, nequaquam tantum damnum rei familiari furtaeolus inuulſisset*, Hæc ferè ille. Sed inquis: *Culpandusne ergo est Deus, quia toto meridie dormiuit, & eo dormiente lupus ouem centesimam tulit?* Respondet sapientissimus Abbas. *Non exique, sed tota culpa hominis est, quia custodem suum dormire permisit. Nam Et ille non dormiat, in arbitrio hominis est, qui semper illum, ne dormiet, aut dormiat, inquietare debet. Unde & per Prophetam Spiritus eius di-*

cit: Qui reminiscimini Domini, ne taceatis. & ne desit silentium ei. Isa. 6. *Quomodo non dandum est silentium ei? Videlicet toto die, & nocte non tacendo laudare nomen Domini.* At ille, scilicet Adam, & Exor eius, Sterque paripertinaciam silentium tenuit, neq; enim *Vel quia formauit, Vel quia in paradiso Deum hominem posuit, Vel quia ad propagandum genus humanum Virumque coniunxit, Illam gratiarum actionem reddidit, nec illum per confessionis Verbum de ore casuslibet eorum sonuit in auribus Dei.* Hæc, eheu, primorum hominum ad laudes Dei mutorum taciturnitas, hic precum, quibus gratias referre Conditori debebant, neglectus illi quidem somnum, nobis verò æternum exitium attulit, quod sola hominis Dei morte expiari, & instaurari potuit.

Dauid vni post Deum orationi acceptum ferebat, quod non ad idolomaniam à veri Dei cultu defecisset. Sic n. dicebat Psal. 85. v. 17. & 19. *Ad ipsos, oro meo clamaui*, qui per os proavorum meorum ad lapides sine sensu, ad muta saxa, & vana simulachra clamaui (ita exponit beatissimus Augustinus) *propterea exaudiuit Deus, & attendit vocis deprecationis meae.* Tum has tam propitio Deo gratias agit. *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me;* tanquam dixisset: Si misericordiam suam mihi subtraxisset Deus maiorum meorum vestigia secutus, post Deos alienos vtrig; cum illis iuissem, hodieque ad fictitia numina à vero Deo transfugerem, nisi me illius beneuolentia coerceret. Benedictus ergo Deus, qui misericordiam suam non amouit à me, sed benedictus etiam multo amplius, quia non amouit orationem suam à me, si enim hanc à me amouisset, & illam forte amouisset, neque perseverantiam dedisset, si non ego ab illo incitatus ut daret, obsecrassem, nisi forte ego melior sum, quam patres mei & propinquiore, à quibus & orationem ipsorum, & misericordiam suam amouit, & primi quorum oblitus est misereri ipsi obliui essent precari, ut perſtare in locis, votis non possent, qui non perſisterunt. conspectu Dei in oratione.

Quamdiu ergo hic sumus, hoc rogemus, Et non à nobis amoueatur deprecationem nostram, & misericordiam suam, id est, Et perseveranter oremus, & miseretur, multi n. languescunt, & in nouitate sua conuersionis feruenter orant, postea languide, postea frigide, postea negligenter, &c. Ita Aug. qui hoc pulcherrimo epiphonemate illius Psalmi commentarium obſignat: Cum *videris non à te amotam deprecationem tuam, securus esto, quia non est à te amota* misericordia.

Dr. L. Gruce hmi da Quadragesima

KSIEGARNIA

ANTYKWARIAT

691260 E

